

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

CAROLVS
PASCHALIVS
de
CORONIS
IVG. BAT.

agud JOH. a GELDER. 1672.

Ant. 292^a

Augustus Costling.

Charles PASCHAL or PASCHALI
(Franzose) 1547 - 25.XII. 1625 f

+

PASCHAL CHARLES, an eminent writer on ethics, antiquities, and jurisprudence in the 17th century, was a native of France. * 1547, + Dec. 25th 1625
He was the author of an elaborate work in 10 books entitled „De Corona“, and another, called „Virtutum et Vitiiorum
CHARACTERES «.

Art. 292 a

CAROLVS
PASCHALIVS
de
CORONIS
LVG. BAT.

apud JOH. a GELDER. 1671.

φ β c.

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consiliarii,
& apud Rhetos Legati*

CORONÆ.

Opus X. libris distinctum; quibus
res omnis coronaria è priscorum eruta &
collecta monumentis continetur.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ JOANNIS à GELDER.

clō lō c lxxi.

W 6162/856

• Bayerische
Stadtbibliothek
München

LECTORI MEO S.

REm coronariam generi mortali-
um tantum non coætaneam
nulla vetustate oblimari potuisse
constat. Negotium omnium lau-
tissimum pulchrè intelligimus
esse consecratum æternitati. Non eodem ge-
nio fuisse literis commendatum scire licet ex
iis titulis, quorum nullus non est superstes li-
bro suo. De hoc genere sunt Philonides, A-
pollodorus, Mnestheus, Callimachus, scripto-
res coronarii omnes aboliti; præter quidem
Hieronymi coronam auream, & Abronem
enarratorem Calliæ, cujus claruit liber de
diebus festis & sacrificiis, materia huic nostræ
consanguinea. Pari ruina prostrati jacent Eu-
phemus scriptor τ̃ σεφανη πολόκων, & Eubulus
autor Stephanopolidos, tum Ælius Ascle-
piades, cujus memoratur opus de coronis, de-
nique Claudius Saturninus, cujus cura nihil
absolutius fuisse puto. Non staturam Hercu-
lis planta heroïci pedis veriùs demonstravit
quàm Tertulliani opusculum scriptionis illius
nonnulla sanè lectissima, & illa scriptio rem
coronariam. Non istis annuero Pindarum,
* 3 qui

L E C T O R I.

qui non ex professo scripsit de coronis , et si illa *Δαφνηφορεὶ καὶ*, planéque gemmei , qui manibus teruntur, hymni ac pæanes est argumentum coronis refertissimum. Quòd si multiplex illud & pretiosum depositum hodieque sospes esset, nos verò ad rei tantæ celebritatem erecti non nesciremus ultimam coronæ stirpem , natales , cunabula , quibusque processibus è re tantula evecta fuerit in tantam excel-sitatem. Quid ita nunc texta sit eminentior, nunc depressior , interdum foliosior & compactior , alicubi laxior ac tenuior , illic levior hîc ponderosior. Cur è flore, fronde , herba, lana , limo , metallis , gemmis , aliisque. Cur capite & cervice , cur pectore , cur interdum manu gestata. Sæpè quemque nostrum juvaret legere hunc aut illum florem , non ea re tantum quòd est & pulcher & odoratus , sed quòd fuit hujus aut illius coronæ insigne præcipuum. Hos ipsos omnigenos lectissimosque flores , tum quicquid è corona promicat proprio nomine notare nullum esset negotium. Planè in iis coronis quas antiquitas nectebat , ridentem illam colorum gratiam , multarum pulchritudinum illecebras , venustatem venustati æmulam , Arabios , & Myrrhinos odores de suavitate , aurum cum gemmis de majestate , ipsas inter se gemmas de nobilitate certantes adverteremus. Quibus est altior intellectus talia penitiùs cognoscerent.

LECTORI.

rent. Oculus eruditior hæc ipsa veris pretiis æstimaret. Sæpè coronæ convivales, si hodieque usurparentur, vel gravissimo cuique severitatem excuterent. Sæpè ipsos illepidos lepidarum corollarum leniret interventus. Prorsus nullam vitæ partem coronariæ faustitatis expertem fuisse apud illos esset in confesso, quorum animis ejus dulcedines idemtidem recurrerent. Certè corona multis blanditiis natales excipiebat, pueritiæ arridebat, adolescentiam hilarabat, amores conciliabat, nuptias fortunabat, lætis rerum incrementis fautrix aderat; ac ne iis quidem qui supremum diem explessent, ut miseriarum victoribus, non gratabunda & suprema comes ibat. Priscum sacrorum ritum iidem illi prisca coronarum castitate & simplicitate censerent, & quidem utraque amabili, certè neutra luxu temerata. In sacrificali sequentium sæculorum paratu multæ fertorum opulentitati additam magnificentiam suspicerent. Jam verò ipsas virtutes è suis coronis divinum splendorem ejectiones multa admiratione, multisque laudibus prosequerentur. Et hîc quidem suæ rei summam agi laudatissimus quisque præseferret. Quippe vetus est verbum, Aut poni coronam oportere, aut ei fautum velle. Coronata virtus signi sat erat, neminem, qui modò eam intra pectus receperit, incoronatum dimitti. Ergo à coronis vel repugnantes rape-

LECTORI.

remur ad suavissimos amplexus virtutum. Ipsi summi vates, illi item omnes quibus fuit vox ultra mortale sonans, Apollini Musisque sacer chorus, ad famæ perennitatem aspicerentur nonnisi ope coronarum niti. Animi paulò erectiores etiam exaggerarentur ad conspectum coronatæ strenuitatis in cursu, lucta, pugilatu, pentathlo, pancratio. Enimvero per hæc animorum, corporumque creberrima & celeberrima exercitamenta patens fuit rectumque ad coronam iter. Inde & auribus & animis avidissimis exciperent illa coronaria capitis decora, quæ fuerunt amplissima militaris virtutis testimonia, clarissima veræ victoriæ præconia, æterna imperatoriæ felicitatis insignia. Postremò ipsi mortalium summi è notitia sui diadematis, è solo aspectu texti tam divitis tamque augusti ea Documenta promerent, quorum ope & sui suspectus, & summi culminis veneratio universis ingenerari posset. Summa res, summæque rei pulcherrima cognitio suo apud omnes, hoc est, summo loco esset. Suimet suppuderet illos qui dementer credunt hoc argumentum esse Græculum negotium, & meditamentum futile ô testem deformis ignaviæ flebilem imperitiam! utinam absterfa lippitudine, ne dicam infelici hodierna cæcitate intelligi daretur quantum hîc quoque prisca sæcula nostris antistent. Et quidem olim tanti præmii præsumpta spes vel
frigi-

LECTORI.

frigidissimum quemque è latebris ad fortia proliciebat; virtutem exercitam spectatamque adepti gloria in rerum fastigio locabat. At hodie, extenuato hoc tanto decore, ipsa quoque virtus si non omnino sterilescit, at certè quodammodo relanguescit. Sed satis querelæ ad quam ipsam una me impulit admiratio illius ætatis, ad cuius mores si nostri formarentur, nusquam pro virtute esset inertix locus. Cæterùm illa veterum monumentorum amissio ex aliqua parte pensari potuit, si quis hujus materiæ naufragas, quæ literarum innatant Oceano, tabulas recollegisset, indeque rem omnem sic quasi novam reconcinnasset. Sed; quod mirere simul ac doleas, res clarissimæ nobilitatis in priscis monumentis frustatim dispersa nullius cura collecta, nusquam, quod ego sciam, tota apparuit. Quinimo nulla ex omnibus usque adhuc mansit incultior, inordinatior, neglectior. Quæ ubique est nusquam est: Paucis id fuit pensi, quorum pariter si non segnis, at certè tenuis est in re non tenui labor. Poterant illi tamen quorum ingeniis & eruditioni omnia sunt prona, amœnitates peragrarè. Id quod non esse factum, me præter multos non solum dolenter, sed prope dixerim impatienter tulisse fateor. Hinc illa quæ me primùm incescit cupido rem introspiciendi, dissipatam colligendi, & siquid in ea absoletum est,

LECTORI.

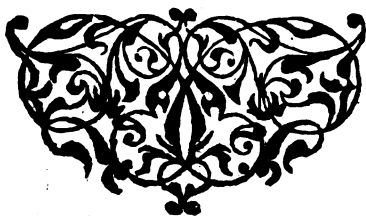
enovandi. Audax fateor, cœptum, & prorsus majoris animi quàm consilii. Nempe pauculas paginas exaraveram ; cùm è propiore intuitu, è remotori prospectu, ex omni circumspectu compertum habui quantum rerum latentium hîc sit eruderandum, quàm multa disiecta redigenda, quàm multa imperspicua illuminanda. Sensi mihi fucum esse factum à materiæ pulchritudine quæ temporaria dissimulatione suæ difficultatis me quidem plurimis difficultatibus circumvenit. Ne multa, satis scivi hoc esse nobile facinus'heroicæ fortitudinis, non infirmum conatum tenuitatis meæ. Quid facerem ? si recederem è pœnitentia rubor, si pergerem ex audacia periculum erat. Denique impendio minus minusque mirari cœpi, si hujus materiæ dignitas à plerisque ne intellecta quidem, ab omnibus velut consensu vitata fuit, vacillanti spes adstitit. Hæc donec persuasit, suadere non destitit ut quæ cupidè inchoaveram ac titubanter perseguebar, obirem perseveranter. Colloigo ipse me ; ipsaque difficultate jam prope factus animosior meas qualescunque vindemiolas, elementa hujus operis, huc confero. Omnibus quo ad licet, vestigiis rem, quæ sese latius in dies aperiebat, explorare non remitto. Vulgaria, & notiora ut ubique, hîc quoque turmatim, quæsitiora sese minutatim offerunt. Utraque denique digero, conglutino,

L E C T O R I.

tino, concinno. Neutra, scilicet, omitti debuerunt, cū hæc commendet raritas, illa obtrudat necessitas, sine his quicquid hīc operæ ponitur, vilescat; sine illis cœptum opus contexti non possit. Ut ne addam, sic fieri, ut illa ad quæ nonnulli nauseant sicuti ad protrita, nescientibus nec fastidientibus monstrentur, reconditiorum scientes moneantur. Antiquitate duce, sedulitate comite, diu & constanter eo hanc viam non Hercule cuius per viam, certè ingredienti asperam, spinosam, & fenticosam. Tandem adverto me non quidem ejus arduam evasisse, sed eò pervenisse unde hoc ipsum audentibus signum sustulisse videor. Hos dico frequentes musarum cultores, quibus est in manu hæc mea, digesta verius quàm absoluta, ad umbilicum adducere. Ut ut est, in hisce vitreis erit aliquod specimen illorum margaritarum, quorū micas hīc exhibeo nullam non quantivis pretii. Si hos thesauros non retero, saltem signo, & vestigantibus commonstro. Omnes veluti manu pressos in plurima hujus inquisitionis vestigia induco; & quidem nullo circumductu, sed rectà, &, quod dici solet, ἀντὶ σκληρῆς καὶ τραγῳδίας. Et si non deerat materiæ pompa, si argumentum ubique παραμυθῶν ubique πλουμήμων ambitiosis excessibus extendi fas esset. Nec etiam ista sunt hujusmodi ut possint ἀνθρώπων πορφαφῶνς crebris interstincta & coërcita prisca
scorum

LECTORI.

scorum testimoniis, quæ nihil lasciviens nihil admittunt inductum ac devium. Hæc ipsa ita edo tanquam prisca & aliena, ut jure facta sint mea, imò universorum quibus coronas delineavi, nempe coloribus priscis penicillo meo. Hæc de re, ac de me, meaque cura. Tu lector' siquit humanitatem colis, æquus ades. Neque in hac scriptione quàm multa peccarim, aut quid non sim assequutus, sed quantum tua causa & voluerim ac tentarim, dispice. Nam illos ipse quidem nihil moror qui vix unquam promendo sua, sed usque cavillando aliena sibi laudem quærunt. Vale.

Hujus

Hujus Operis Argumentum hoc qualicumque Carmine id egi ut complecterer.

V T nihil in rebus perfectum esse corona
Constat, sic vox hac voces supereminet omnes
Eximio cultu, magnoque ac divite censu.
Pramia virtutis nam continet omnia. Quicquid
Orbis in hoc vasto complexu optabile, summum,
Et consummatum miramur, id omne vetustas
Esse coronatum jussit, dicique coronam.
Scilicet ista mea sunt incunabula cura,
Inde meo ductu monstratur forma corona
Tractibus aëriis, calique meatibus ipsis,
Oceano, terris, prope cunctis indita rebus.
Hic natura suas; at in hortis Flora coronas
Nectit, odoratas dum miscet floribus herbas,
Purpureos flores aliis & floribus addit.
Nexile ridet opus, ridet mistura colorum.
Agnoscunt proprios ibi singula numina flores.
Suavibus & variis mulcentur odoribus aura.
Qua sit origo rei, quales grandescat ad auctus
Expediam, monitrix modo tu mihi Musa praesto.
Regnat apud mensas bederata fronte Lyaeus
Vitigeni, fateor, laticis monstrator, at idem
Callidus incauti conviva captor & hujus
Derisor capti, vincitque caputque pedesque.
Ut patuere doli coepit sibi quisque cavere,
Id metuens laqueis ne sese nodet Jacchi.
Impiger atque caput subito munimine cinxit
Tania qua Grajus, qua fascia vittaque nostris.
Hac sunt, nimirum, redimicula lanca, sepe

Linea,

Linea, nonnunquam frondosa ex arbore sumpta.
 Nexus ut accessit flos vinculi, sarta fuerunt.
 Dispositi flores quæ septum circulus ambit;
 Ut pressere caput, dici cæpere corona.
 Duplex nomen idem nullo discrimine signat.
 Flore coronatos metus ille reliquit, & Jo
 Bacche, canunt, tua nunc celebrabimus Orgia tuti.
 Nec mora, conduplicant infuso pocula vino,
 Seque vident iterum temeti dulcedine captos.
 Tunc joca, tum risus, cantus, mensaque lepores
 Nonnihil auxerunt nomenque decusque corona,
 Atria convivis essent cum mollia prata,
 Glandifera quercus, redimiti floribus horti,
 Vestitu uirides ripæ, muscosaque saxa
 Tunc sibi quisque dedit quam nexuit ipse coronam.
 Postea contusus cæperunt floribus ungi;
 Sæpeque siccavit madidos rosa plexa capillos.
 Intulit & novitus epulis quam plurima sarta
 Sciti nempe manu pueri, nitidave puella.
 Hac data convivis lepidissima munera mensæ.
 Chloridos & Glycera sociatis artibus aucta.
 Tunc ceptum quæri, qui flos spumantis Jacchi
 Fortius infringat nativo frigore vires;
 Quæ sit odorato nondum perspecta facultas;
 Quid cujusque color, quid signet gratia, qui sint
 Discordes, & qui cœant in fœdera flores;
 An certent vernis æstivo sydere nati;
 Serus & Autumnus quantum flos præstet hyberno.
 Pluribus inter se convivia talia læti
 Dum tractant pateris induunt floralia dona.
 Inde canunt scolion quo traditur ordine myrtus;
 Vina Diis libant, & inumbrant ora coronis.
 Florea tunc cervix cum pectore vincula sensit.
 Tunc pennatus Amor volitans convivia circum

Diffolvit

Diffolvit fluidas dextra petulante coronas.
Non reticere libet dulcissima munera amantum
Serta manu Veneris modò lecta in Adonidis hortis ;
Non in odorato suspensas poste coronas ;
Non ut sponсорum castos accendit amores
Comus , floralem dum nectit utrique coronam ;
Non quacunque jubet conspergi flore Cupido.
Has voco lætitiæ , convivarumque coronas.
Transit à mensis decus hoc ad culmina rerum.
Publica si res est , si fortè domestica cuique
Lætior , & magnis successibus auctior , illa
Pulchrior est oculis , animis est gratior , hîc sunt
Omnia , si festa fuerit redimita corona ,
Undique lætifica consurgunt frondis honores
Ramulus hinc demptus quoties curvatur in orbem ,
Nomine mutato , mox est è fronde corona
Qua caput umbratum Dîs immortalibus æquat.
Fronde sibi placita redimitur quisque Deorum ,
Religioque vires fertis , sertataque sacra
Nonnisi contingit sertatus & ipse sacerdos.
Serta docent quantum cœlestia numina possint
Cui datur extremam vitæ contingere metam ,
Ut victor stadii , tum denique re bene gesta
Effertur caput evinctus victrice corona.
Nulla coronatur proprio non stemmate virtus ,
Quod cujusque probat quàm sit venerabile numen.
Est etenim virtus homini præsens Deus. Hujus
O utinam possimus opes faciemque videre.
Quisque voluptatis fugiet commercia ; quisque
Vilia curarum deponat , & agmine factò
Strenuus ascendat quæ ducit in ardua virtus ;
In summo capiat decus immortale coronam.
Ecce triumphatrix radiat facundia sertis ,
Flore , hedera , lauru , tum Palladis arbore læta.

Hoc Nympha, Charites, Heliconiadesque sorores,
 Divarumque chorus sectator gaudet honore.
 Quæ lux est homini, quæ lex est unica vita
 Decernunt Sophia populusque patresque coronam;
 Munus verborum multo cumulatur honore,
 Cursor, luctator, quinquertio, pancratiastes,
 Et pugil Herculeos ineunt virtutis agonas
 Unius intuitu laudis, viridisque corona.
 Serta viro forti pulcherrima premia pono.
 Pectora quæ multis acuent virtutis amore.
 Hinc sese miles, dux & victoria censent.
 Ex aura summis hominum diademata nectō,
 In quibus ignescunt tremulo fulgore lapilli.
 Quæ res in terris est augustissima rerum,
 Regis in augustio si regnat pectore virtus.
 Præcorum regum rectos tumidosque tiaras,
 Cornua divinum capitis decus, omnia summa
 Signa potestatis caput illustrantia, regi
 Quæ manus imponat sacrum diadema retexo.
 Adde Coroniden quadam sociata coronis
 Sparsa per innumeras jam plurima sacula chartas,
 Nempe vetustatis tantum non pressa ruinis
 Nomine vulgato, re paucis cognita sarta,
 Nullius ante meum quasita & lecta labore
 Sicut vere novo si sunt rediviva, vigentque
 Si fato meliore virent insignia vestra
 Cælicola, vobis si sunt mea munera cordi
 Pierides, vestros si censeor inter alumnos,
 Obsecro livorem procul hinc aspellite dirum,
 Insensumque mihi. Date mox ut numine vestro
 Tutus Apollinea præcingar tempora fronde.

CAROLI

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhætos Legati,*

CORONARUM.

LIBER PRIMUS,

Qui est de significatibus hujus vocis
Corona, & de Coronarum origine.

CAPUT PRIMUM.

*Coronam definitio. Notatio hujus vocis. Coronæ excellentia. Hoc nomine signatur summum premium, atque adeo ipsa felicitas, tum illa omnia per quæ itur ad ista. Ἀπορίας καὶ πίστεως τὸ σί-
φαιον; projicere coronam quid sit. Coronæ alii significatus.*

ORONA est circulare capitis gestamen non arcendæ injuriæ, sed ea re inventum ut sit luculentum insigne lætitiæ; pietatis, morum optimorum, ingenii & doctrinæ, virtutis ac strenuitatis, victoriæ & felicitatis, denique summi inter homines fastigii. Non pauciora, non plura usque adhuc reperi genera coronarum. Huic definitio-

ni inest dispositio & partitio totius curæ meæ. Utraque mihi per incomperta videnti veluti fax præbit; utraque multos anfractus lustrantem identidem reducet in viam. Sed priusquam rem aggredior, hujus vocis originem, rem agitatam veriùs quàm perspectam vestigare, nonnullum operæ pretium duco. Quidam nec indocti nec incelebres homines coronam à cornu dictam volunt, nec verè (parcant mihi ipsorum manes) ac ne argutè quidem. Eàdem cuilibet, quamvis nulla probabili causa, libeat comminisci cornu dici à

A

corona,

corona, non hanc ab illo. Sed enim in sacris libris cornu pro rege positum ajunt; tum similitudine quādam inter se convenire cornu, radium, coronam. Hæc ut vera sint, non ideo pervicerint, coronam, etiam cum est insigne sive nota regii capitis, dici à cornu; haud sanè magis quàm cornu à corona, aut hanc à corde, corpore, cortice, cortina, & similibus. Hoc non est enodare origines nominum, sed supervacuam subtilitatem conferre in commentitia. Nihilominus

*Fest. Corona
Plato lib. 2.
de leg.*

nugas Festus agit, cum ait, videri coronam dici à choro; cum $\chi\omicron\rho\omicron\varsigma$ dicatur $\lambda\omicron\tau\omicron\tau\omicron\varsigma$ $\chi\omicron\rho\omicron\varsigma$ à gaudio, utrique dictioni adhibita aspirationis nota. Sed ut Festus nugas nugis cumulet, addit, sic dici coronam quòd cohonoret eum cui imponitur. Pari licentia Appion ille apud

Athen. l. 5.

Athenæum ait, coronam olim choronon dictam, quòd ea saltatores $\chi\omicron\rho\omicron\lambda\omicron\iota$ in theatris uterentur imposita capiti. Quo errore implicatur

Isidor. lib.

19. cap. 30.

Isidorus, cum ait, eam sic dici quòd initio circum aras curreretur, atque ad imaginem circuitus vel chori formata esset. Aliquid verisimilius uterque dixisset, si coronam derivasset ab illa eadem voce $\chi\omicron\rho\omicron\varsigma$, quā signat $\kappa\upsilon\kappa\lambda\omicron\varsigma$ $\eta\gamma$ $\tau\epsilon\phi\alpha\omicron\omicron\varsigma$, circulum & coronam. Sed ut illud prius absurdum, ita hoc posterius falsum esse docet orthographia,

Cic. in Oratore.

quæ vetat scribi chorona, ut disertim monet M. Tullius. Istis ineptiarum locutoribus, quamlibet invitus, aggrego Plutarchum, ubi fratrem suum facit admirantem proprietates quarundam dictionum

Plutarch. probl. conv.

8.

Romanarum; aitque quæ Græcis est $\tau\epsilon\phi\alpha\omicron\omicron\varsigma$, Romanis esse coronam, dicique $\lambda\omicron\tau\omicron\tau\omicron\varsigma$ $\kappa\epsilon\phi\alpha\lambda\eta\varsigma$. Quid? ut ego unquam fatear coronam dici à capite? Quid est nugari, si hoc non est? Hem, in quibus teritur acumen. Nos veritate ac simplicitate duce, nulla, inquam, circuitione agnoscamus, coronæ vocabulum derivari à Græcis dictionibus $\kappa\omicron\rho\omicron\omega\iota\varsigma$ & $\kappa\omicron\rho\omicron\omega\iota\eta$. Hoc docet similitudo nominū, hoc concursus significatum. Et verò Grammatici tradunt $\kappa\omicron\rho\omicron\omega\iota\omega$ esse summam arcus, hoc est, sphericum illud & rotundum in eo, sive est semicirculus, sive curvamen. Quandoque illud quo jugum consummatur. Nonnunquam esse eum sive circulum, sive anulum qui est in eoretis genere cui nomen $\pi\omicron\delta\acute{\alpha}\rho\epsilon\iota\alpha$, sive $\pi\omicron\delta\epsilon\rho\acute{\alpha}\beta\eta$. Hunc scilicet, quòd ea forma, hoc est, rotundus est, vocant $\tau\epsilon\phi\acute{\alpha}\iota\omega$. Frequentissimè $\epsilon\iota$ $\pi\epsilon\tau\epsilon\sigma\theta$ signat quemcunque finem, seu quamlibet consummationem. Quo sensu dicimus $\kappa\omicron\rho\omicron\omega\iota\varsigma$ $\&$ $\beta\iota\omega$. Hoc exemplo Protheus ille qui apud Lucianū per ignem petiit gloriam, dicit se aureæ vitæ auream coronidem imponere. Quam vocem nostris complacitam video. Ovid.

Eustath.

Odys. φ.

Xenoph.

lib. de venat.

Pollux lib.

3. cap. 3.

Suid.

κρῶνῃ.

Plutarch.

εἰ πετῆσθ.

πολι.

Lucia de Peregr.

Ovid. lib.

19. Met.

Solonis vers.

apud Stob.

lib. 7. Tyr.

Max.

λόγ. in.

Unde coronidem circumflua Tybridis alci

Insula Romulea sacris adjecerit urbis.

Hoc ipsum docet hæc loquendi forma, $\lambda\omicron\tau\omicron\tau\omicron\varsigma$ $\&$ $\delta\omicron\rho\lambda\eta\varsigma$ sive $\epsilon\kappa$ $\nu\epsilon\acute{\alpha}\tau\eta\varsigma$ $\mu\epsilon\iota\chi\epsilon\iota$ $\&$ $\kappa\omicron\rho\omicron\omega\iota\delta\delta\varsigma$, h. e. $\epsilon\iota\pi\iota$ $\tau\eta\eta$ $\kappa\omicron\rho\omicron\omega\iota\omega$ à principio ad finem, ex infimo ad summum, à carceribus ad calcem, à destinatis ad perfecta, $\epsilon\zeta$ $\iota\acute{\nu}\chi\omega\varsigma$ $\epsilon\iota\pi\iota$

ἐπὶ τῷ κεφαλῷ, ex unguibus ad caput, ἐκ τῶν βραχυτάτων ἀχρὶ τῶν
 λισσιμῶν, à brevissimis ad perfectissima. Κορωνίς quoque signat fasti- *Hesych.*
 gium ædificii, & per metaphoram κορωνίς τὸ σπῆρας καὶ ἀκμῆς est *Erym.*
 consummatio & plenitudo sapientiæ. Porro cùm utraq; vox rectè *κορωνίς*
 aptetur signando curvamini, apici, fastigio, summitati, fini, ut nihil *καὶ κορωνίς*
 utrisque est nomine similis, ita quoque nihil est significatu conve-
 nientius quàm corona, quæ & ipsa signat absolutionem, consumma-
 tionem, perfectionem; atque adeò invinciendo capiti destinatur, quæ
 non solum est eminentissima, sed & absolutissima pars totius huma-
 næ compagini. Ne multa, corona ea est, ultra cujus excellentiam
 mortalium vota non extenduntur. Et verò Aristotelis de felicitate
 dictum, quod ea sit præmium, finisque virtutis, coronæ planè conve- *Arist. mor.*
 nit. Hæc illa est quæ propria quadam prærogativa eminet inter emi- *Nicomach.*
 nentia. Præmium est meta laboris. At summum omnium præmio-
 rum constat esse, ut infra dicam, coronas. Itaq; jure optimo populus *Aristoph.*
 Atheniensis apud Aristophanem Cleonti exprobrans summam suam *ἰπω.*
 erga ipsum benignitatem, coronas exprobrat. Ob Græciam servi- *Plutarch.*
 tuti creptam, libertati redditam Phocioni nihil quicquam præter *πρότιπ. Α-*
 coronas publico decreto datum, quod in his omnia. Et verò apud *θλυ. 29.*
 Platonem ἀνὰ δὲ τὴν coronari, seu redimiri, est præmiis donari. Ac *πολ. 4. 29.*
 Demosthenes unico coronæ decreto sibi abundè redditam gratiam *σεφ. ἐδδ.*
 testatur. Idem alibi docet quanti faciat coronam, cùm veluti indi- *Platolib. 5.*
 gnabundus ait, Hoc laudabitis & honestabitis, & coronabitis, At me *de Rep.*
 non? Inter præcipua bona, quorum apud Lucianum se Plutus autho- *Demosth. de*
 rem proficitur, nempe πρῶτον, καὶ τιμῆς, honorem, primum lo- *cer.*
 cum, sive prærogativam sedendi, constituit τὴν τιμῆς coronam. Hinc *Demosth. de*
 est quod coronare quandoque est remunerare, & corona remunera- *sal. legat.*
 tio; ut apud Philostratum, ubi loquitur de viris probis quos Deus *Lucian.*
 coronat ἡ χρυσὴ σφαιρίδιος, ἀλλ' ἀργαῖος πᾶσι, non aureis coro- *Tim.*
 nis, sed omni genere bonorum. Simili modo loquitur de Deo Eu- *Philost. in*
 phantes, cùm dicit cum ἡ δὲ σφαιρίδιος ἡ ἀργαῖος τὴν τιμῆς, *vita Apoll.*
 ἡ ἀπὸ τῆς τιμῆς, neque coronare, aut renunciare [præ- *Stob. ὑποθ.*
 conio] obedientes, id est non remunerare eos, aut aspernari inobe- *π. βαρ.*
 dientes. Ergo apud Plutarchum ἀποδοῦναι τὴν τιμῆς abjicere coro- *πλ.*
 nam est renuntiare vitæ ætuoσæ, iisque laboribus & conatibus qui- *περὶ εὐτ.*
 bus præmia debentur, & abdere se in otium. Quomodo ἰπῶν sive *πυλ. δ.*
 ἀπορρίπτειν τὴν τιμῆς projicere coronam, est peccare levitate & in- *Arist. or. 1.*
 constantia, nec perdurare usque ad victoriam paratam, ac prope jam *pro Theb.*
 partam. Certè Aristides tales athletas palam fatetur omnibus esse *Arist. dem.*
 invisos, ubi hortatur Athenienses ne desistant oppugnare Syracusas *aux. Sicil.*
 propè jam expugnatas. Quippe nihil est absurdius quàm eū athletam *Xenoph. re-*
 qui jam sit ἀξίον τιμῆς, ἀντιπῶν ἀξίον redditus victo- *fer. Stob.*
 ria *π. φιλό-*
πο. 2. 2.

ria dignus, certamine abstinere. Hic moneo, nomine coronæ non solum signari summum præmium, verum etiam eos omnes conatus per quos nitimur ad præmium. Denique quicquid in vita summum ac perfectum aggredimur, id cultè & eleganter demonstratur nomine coronæ. Omnino sic statuendum, cum coronam dicimus, eadem nos & summa præmia & fastigium felicitatis & quicquid eò pertinet, dicere. Pindaro est ὕψις & σίφαι altissima corona. Nec utique refert, huic sive decori, sive felicitati quid nominis indas, an summam vocem, an fastigium, culmen, apicem, finem, consummationem, perfectionem, absolutionem. Qui coronam dixerit, hæc omnia dixerit. Hoc sensu dictum est à sapiente, *Timorem Domini esse coronam sapientie*, id est, absolutam & perfectam sapientiam uno contineri timore Domini. Hujusmodi illud est, *corona senum est πολυπείρα* multa experientia, id est, consummatio senilis ætatis est prudentia collecta è multa experientia. Item illud, *Mulier fortis est corona marito suo*, hoc est, marito hæc summa votorum est, ut habeat conjugem fortem. Tum illud, *Ἀνδρὸς μὲν σίφαι πῶδες* Viri quidem corona [sunt] liberi; turres verò urbis. Et hoc, *Ἡ ἀσκητὴς καὶ πόνους ἀγύτοις καὶ ἀκαμπίσι ἀσκησιαστέον τὸ κελεῖν* σίφαι ἐστὶ ὄρεσις ἡμῶν, athletæ illi qui laboribus infatigabilibus & inflexibilibus adeptus est honestum, corona est visio Dei. Adde illud, *Κόσμος ὁ σιγῆς σίφαι* ἀνδρὸς ἡ κακία, Ornamentum silentii est corona viri non mali. Denique hoc Jamblici, *τὴ χάριτι καὶ σίφαι* φανὸν αὐτὸν εὐχάριτος ἐποίησε τὴ δόξαν, Gratiarum ornatum meritò dixerim esse coronam principatus. Hujus quoque vocis excellentiam discimus à contrariis vocibus Nam quomodo *σιφαινομήτης* & *σιφαινοπέδης* signat coronatus, hoc est, is qui quicquid in rebus humanis optabile est, adeptus est, ita quoque *ἀσιφαινοι* incoronatum, vocant eum qui sit inglorius, & corona existimatus indignus; quomodo *ἀποσιφαινώσας*, & *ἀποσιφαινῶν*, apud Tyrium Maximum est corona fraudare, & privare fructu sive præmio. Ergo & *σιφαινομήτης* signat interdum non irritum, sed fructuosum, atque adeò *μεθοδεύτης μισθόν*, mercede donatum. Quo sensu apud Philonem legibus *ὅσα ἀπὸ πλῆθους πόνου, ἀλλὰ σιφαινομήτου*, non infructuosus labor, sed coronatus, id est, mercede, fructu, præmio cumulatus. Euripides cruentas pugnas, ipsamque adeò Cadmæam victoriam vocat *ἀσιφαινῶν*, ac si dicat indignas præconio, aut etiam memoria. Et Plato & Philo ac Demosthenes vocant *ἀσιφαινώτας* eos cursores qui non attingunt meam. Contra Plutarchus Coriolanum è nullo certamine memorat rediisse *ἀσιφαινώτων* ἢ δὲ ἀγέμετον, incoronatum & irremuneratum. Lucianus, ubi describit ambitionem illorum qui ad Rutilianum concurrebant, ut fierent successores eorum honorum, quibus Alexander ille Pseudoman-

Pind. Pyth.
od. 1.
Ecclesia. 1.
Citat.
Clemens
Alex. pad.
lib. 1. c. 8.
Eccles. 25.
Clemens
Alex. 1. 3.
padag. c. 3.
Prov. c. 12.
Clem. Alex.
padag. lib. 3. c. 11.
Herodot. de
Hom. gen.
C. 11.
Phil. π.
αὐτὸν καὶ
ἐπὶ.
Stob. ex Eu-
rip. π. α.
δολιχ.
Stob. π.
δολιχ. μ.
Tyr. Max.
διαν. λ.
Philo Ind.
ἀδελφ. 1.
Eurip. An-
drom. αἰ. 4.
Platol. 12.
de Rep.
Philo ὅτι
πᾶς ἀνὴρ
λ. α. θ.
Demosth. de
cor. mil.
Plutarch. in
M. Coriol.
Lucian. in
Alex. sive
in Pseud.

domantes cultus fuerat, hos omnes repulsam passos memorat. *Lucian. in Harmon.* Ipsum Rutilianum facit ἀγωνοθέτης certantibus proponentem præmia, & illos ἀσφαμένους nullo præmio donatos. *Lucian. de sacrific.* Idem alibi Timotheum illum tibicinem, qui in tibiam inspirando efflavit animam, donat hoc ipso epitheto, ac si dicat, talem exitum omnino esse obscurum & inglorium. Alibi quoque inducens Chrysam exprobrantem Apollini divinum cultum, Equidem, inquit, tuum templum quod usque adhuc fuit incoronatum, hoc est infrequens & contemptum, sæpe coronavi, id est, habui præcipuo cultu. Alio item loco, *Lucian. in Iphig.* ubi memorat, vel ipsum Apollinem usque eò contemni ut sedeat inter ζώοντες jugatos homines, addit ipsum quoque esse ἀσφαμένον, ὡς τὸ ληστῶν, omni decore spoliatum à latronibus. *Stob. in Panop.* Juncus philosophus eum qui medio ætatis cursu vitam finit, sicuti eum qui in medio stadio cecidit, dicit redire ἀσφαμένον. *Lucian. in Cebet. tab.* In tabula Cebetis ἀσφαμένους opponuntur ἀσφαμένους. *Lucian. in piscat. seu recit. sc. in fi.* Apud Lucianum coronæ ut summo pretio virtutum opponitur ignominia summum vitiorum supplicium. Id quod his verbis expressit; Hos aut coronate, aut lou-rite; id est, quorum merita apparent, donate summo pretio; qui sunt mortalium pessimi, his imprimite notam infamiæ, quod est extremum omnium suppliciorum. Idem paulò post addit, Quocunque abierimus paucis coronis opus habebimus, at multis ignominia notis. Et hi quidem sunt potissimum significatus præclarissimæ hujus vocis quæ Græcis est τιφω, nostris corona. His accedunt illi quibus est origo ab forma circulari, quæ est coronæ propria Nam iidem illi Grammatici ajunt coronam non solum signare ea curuamina de quibus supra dixi, verum etiam eum annulum quo janua trahitur. *Eustath. ad Iff. in C. P.* Hujus generis forma est illa quæ in navi est κεράν, nempe proræ curvamen. Unde Homerus vocavit naves κερανίδας. His de causis nihil mirum est, si hæc potissimum voces κερανίς & κεράν Romanam *Scholast. ad Ara. Platonem.* pepererunt non tantum forma & pronuntiatione, sed & significatibus sui simillimam, qua signatur illud capitis decus, quo repræsentatur consummatio; & præter hanc, forma circularis omnium formarum perfectissima. Non omiserim, ex hac voce κερανίς natam esse quandam coronæ speciem quam plectunt è viola, ut suo loco dicam. Unde Hesychius non dubitavit scribere, κερανίδας esse è violis plexas coronas. *Hesych. in κερανί-*

CAPUT II.

Vocis σφάιν plures significatus. Stemmata quid.

QUæ nostris est corona, hanc Græci vocant *στέφανον*, *στέφανισ*,
στέφανος, *στέφανος*, *πύλμος*, *στέφανισμος*, *ἀνάδημος*, *ἀνάδημος*.
A 3 Quæ

Quæ pulcherrimæ voces, quamlibet variis significatibus, cognatis tamen, & in unum facile coëuntibus, exprimunt effectus, decora, nobilitatem coronæ. Hos angulatim quæsitos & collectos sub uno aspectu ponam, ut in ipso aditu & hujus argumenti dignitas, & utilitatum ejus ubertas æstimari possit. Ut hoc agam, *στέφανος* generalis appellatione est corona, & *στεφανίζω* coronare. Porro etiam *στέφανος* & *στέφανη* plerumque idem significant, hoc est, coronam; Tamen rectè adnotant Grammatici *στέφανος* quoque apud Homerum esse galeam, atque ut alicubi dicam, eam galeæ partem quam Hesychius dicit habere *ἰξοχάε*, id quod in galea eminentissimum est. Et verò apud Plutarchum distinguitur τὸ *κροῖον* galea λ' τὸ *στέφανος*, ab ejus parte quæ est in ipsius summitate. Hinc fit, ut vulgo credant, *στέφανος* cum sumitur pro corona, non aliam signare quàm metallicam; cum *στέφανος* propriè significet floream, eam quæ nostris est corolla. Cæterum seu *στέφανος* volunt quandoque metallicam, quandoque floream coronam esse, seu metallicam semper, nunquam floream, certè corona est, & quidè promiscuæ significationis cum dictione *στέφανος*, ut in operis contextu planum fiet. Huc accedit, quod, Hesychio teste

Hes. στέφανος.
Philostrat. in Imag. Theocrit. eiddyll. 18.
Pollux. l. 2. Theophr. lib. 5. de plant. c. 7. in fin.

Homer. Iliad. v.
Oppian. κωων. l. 2.
Eurip. Troad. æth. 3.
Sophoc. Antig. Oppian. κωων. l. 2.
Tzet. ioh. 2.
Hes. Plut. περὶ ἰωμ. τυχ.

Apollon. lib. d. l. 2.

στέφανη est mundus muliebris, in quo primus est coronis locus. Has certè mulieres, non solum floreas, sed & quàm sapissimè aureas & gemmatas gestant, ut illæ apud Philostratum virgines quæ manibus implicitis choreas ducunt. Quandoque *στέφανη* est summitas, ut apud Theocritum, *στέφανη πάλαιος* summitas quadi, seu calathi viminei. Est & *πάλαιος* τὸ *πικρὸν ἀνθὸς*, supremus capillorum ambitus. Videtur aliquando poni pro eo fastigio quod alicui rei condecorandæ imponitur, ut in hoc loco Theophrasti, ubi loquitur de caprifisco & mioro, *διὸ καὶ τὰ ἰσθία, καὶ τὰς στέφανους, καὶ ὅλας ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς πικρίας*, è quibus res acuminatæ, & coronæ, & quæcunque ad ornatum pertinent, fiunt. ubi *στέφανος* interpretor opercula lignea affabrè facta. Apud Homerum hæc eadem vox est *ὄρυς ἰξοχάε*, jugum, seu fastigium montis, ut apud Oppianum *στέφανη ὄρειον* est *κερυφὴ* vertex montis. Euripidi *στέφανη* & Sophocli *στέφανος* πύργων sunt summitates & coronamenta turrium, hoc est, earum pars altissima. Apud Oppianum *στέφανη* est summitas, sive extremitas pedis equini, ubi loquitur de equo cursore. Teste Tzetze hæc quoque vox sumitur pro summitate pedis bovilli. Denique *στέφανη* signat *ἡμίσυς*, non quamlibet summitatem, sed pinnam & altitudinem muri, postquam, aut supra quam nihil est. Et usque eò significatibus sociantur *στέφανη* & *ἡμίσυς*, ut posterior hæc dictio derivetur λ' τὸ *ἡμίσυς*, à coma seu capillo, cui, nimirum, insidet ἡ *στέφανη*. Ea re non errabit quisquis dicit *στέφανος* esse id quod in unaquaque re eminentissimum est.

Quo sensu apud Appollonium Rhodium legimus *τύμης στέφανος*, sum-

summum sepulchrum. Nec solum Græcis *σεφάνη* est summitas, sed
 & corona est pars muri, toriusque lapideæ structuræ, quam loricam
 dicimus, ut apud Vitruvium legimus projectura coronarum: id est
 porrectiores coronæ. Et apud Q. Curtium angusta muri corona est
 contractior projectura coronæ. Hoc ipso sensu usurpatur à Plinio,
Usus gypsi, inquit, *in albariis, sigillis adificiorum & coronis gratis-*
simus. Cæterum Grammaticorum filii negant *σεφάνη* dici *ἀπὸ τῆς*
σεφάνω coronō, sed utique à *σέφω* cingo, redimio. Nempe quisquis
 coronat, hic quoque redimit & cingit, non contra. Aded ut, si tales
 argutiæ admittantur, restrictior sit significatus τῆς *σεφάνης* quàm τῆς
σεφάνης. Id quod non semper verum. Addunt illi ipsi Grammatici
σέμμα dici ab illo ipso verbo *σέφω*. Et hoc nomine donant illa omnia
 quæ ornatus causa circumponuntur manibus aut cervici, cum *σέ-*
φανον dicant esse eam solam coronam, quæ caput evincit. Aiuntque
 quomodo à *σέφω* fit *σέφω*, ita à *σέφανω* fieri *σεφανῶ*. Porro τῆς *σέ-*
φανον, hoc est *σέμμα*, quod significat *στέφανον*, coronam, quæ ca-
 piti circumponitur, sic dici volunt tanquam redimientem & vin-
 cientem caput. Si hæ Grammaticis licent, liceat & mihi dicere,
σέμμα proprie dici eas coronas quæ sacris adhibentur, aut sanè
 eas quæ gestantur à sacerdotibus, Dei stemmata non sufficient, tibi,
 inquit Agamemnon apud Homerum, referente locum Socrate apud
 Platonem. Atque aded si quem sacerdos stemmatibus protegeret,
 hoc est, sacris capitis insigniis, hic in Dei tutela, & inviolabilis existi-
 mabatur. Certè apud Plutarchum sacerdotes stemmata sua proten-
 dentes hortantur cives ut patriæ Diisque suppetias ferant. Sumitur
 & hæc vox pro omni sacrificiali apparatu, ut in hoc loco, Exiit ignis
 ab cælo, & consumpsit quæ erant super altari *ὁλοκαυτώματα ἢ τὰ*
σέμματα victimas ac stemmata, id est, omnem apparatus sacrificia-
 lem, non solum id quod adolebatur, sed & ipsos sacerdotes cum sa-
 cerdotalibus insigniis. Exstat & locus in actis Apostolorum his ver-
 bis, *ὁ ὃς ἐκ τῆς Διὸς ἐδίδου πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν ταύρους ἢ σέμματα*
πρὸς τὰς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ἑσπερίοις ἤγελε θύειν. At sacerdos
 Jovis qui erat ante civitatem eorum tauros & sacrificalem appa-
 ratum ante januas adferens cum turbis volebat sacrificare. Hæc de vo-
 ce *σεφάνη* seorsim ab aliis huic cognatis habeo quæ dicam.

Vitruv. l. 2. cap. 8.
Q. Curt. lib. 9.
Plin. l. 36. cap. 24.
Etymol.

σεφάνη.

Pollux. l. 2.

Aristoph. ὄρνιθ.

Platol. 3. de Rep.

Plutarch. Pelop.

Philos. πρὸς τῶν θ.

κληρονομ.

Acton.

Apost. cap. 14.

CAPUT III.

Ζηφας & πολέμιο Homero quid? Coronare est cingere & circumplecti. Corona munimentum. Coronare constringere & vincire. Corona murus, & Coronare est propugnare, circumfundi & ambire. Redimitus id est coronatus. Redimicula corona, Corovare, circumdare, indmere. Corona, circumfusa multitudo. Coronare est claudere, munire, vallare, velare, abscondere, colorare, iterare.

DEin & στεφάνη & στεφανίς erit mihi usus promiscuus festinanti ad enucleandos alios harum vocum significatus. Certe cum στεφας & corona signet, ut monui, perfectionem non mirum est, si Homero στεφας & πολέμιο est omne momentum, live decus & gloria confecti belli. Cum de homine dicitur, commodè verti potest bellorum apex, imitatione Statii,

Hom.
Iliad. 9.

Ille supremus apex bellorum & proxima cassis.

Stat. lib. 5.
Syl. Plut.
Aristid.

Coronare quoque cum sit cingere & circumplecti, rectè dicimus, coronare insulam armatis, id est, undequaque eam cingere copiis

Philop.
Clem.
Clem.

Apud Philonem ἐρύγματ' ἀεὶ στεφανῶν ἰσχυρίαις est fossas circumdare propugnaculis. Et apud Clementem aulae coronantur, id est cinguntur columnis. Pari elegancia Euripides dixit, coronare genua

Alex. pæd.
ib. 3. c. 2.
Euripid.
Heracl. att.

manibus, id est, amplecti. Et hoc sensu dictum est à Plutarcho de matronis Spartanis, ἀεὶ στεφανῶν κύκλῳ τὴν πύλην, undique muros coronarunt, hoc est, circa aut supra muros steterunt. Quomodo Virgilius propugnatores in muris coronam vocat. Enimvero hæc est coronæ dignitas, ut illa quibus imponitur, contineat, ipsa non contineatur; solutiora & infirmiora cingat & adstringat, ipsa non habeatur, neque constingatur. Hinc fit, ut coronare quandoque sit

Pint. 7. 11.
Dæd.
Virg. 9. &
11. Æneid.

coustringere & vincire; quo significatu apud Satium,

Stat. lib. 3.
Syl.

ipsa coronat

Emeritos Diana canes,

Hom. Iliad.
6.

id est ἀειδίον collaria canibus iniicit. Et infra videbimus primas coronas fuisse vincula, live redimicula. Itaque Homerus describens Ægidem Palladis, ei circumponit coronam, seu limbum terroris, quo ambitur & constringitur. Homerum imitatus est Martianus Capella in versu non satis sano, curus finis est,

Martian.
Cap. lib. 6.

scutum circulus ambit.

Pind. O. 3.
od. 8.
Aristid.
p. 8. 11.

Quia verò hujus generis murus est, ut pote qui suo cinctu urbem protegit ab injuria, στεφας & interdum signat murum, ut non obscure apud Pindarum in his verbis Ἰλίου μείνοντες ἰπὶ στεφάνῳ πύλαι, cum Ilium mœniis essent coronaturi. Et Aristides memorans ingentem cala-

calamitatem Rhodiorum, quæ fuit à tremore terræ, cecidit, inquit, coronarum pulcherrima, nempe murus quem paulò ante elegantissimè descripserat. Atque adeò qui quempiam propugnat, is eleganter hunc ipsum, quem protegit, coronare dicitur, apud Statium, *pubes delecta coronat Oeniden*. Hoc ipso sensu apud elegantissimum scriptorem Hieronymum, *Dei vocabulum totam Pontificis pulchritudinem coronat & protegit*. Hæc quoque sunt verba Salomonis, *Sapientiam vallo circumda, & te exaltabit*, *εὐφάνη ἡ σοφία σου* & corona autem suavitatis te proteget. Cæterum & nubes, & aqua, & multitudo tam hominum quàm aliarum rerum cingendo & amplectendo est apta. Ideo cum nubes & vis aquarum quidpiam coronare dicitur, ut alicubi apud Homerum, tunc scilicet, coronare est circumfundi. Ad hoc exemplum Musæus insulas mari coronatas dixit. Et apud Q. Calabrum Oceanus omnia coronat, id est, ambit. Apud Apulejum nubes caput editi montis ceu quibusdam curvis torquibus coronant. Oppianus mare coronat superciliis & littoribus. Homerus dixit *αἰετὶ φανόντι πῦλιντον* mari coronatam urbem. Quo epitheto donata est Taprobana. Id quod imitatus est Ovidius, ubi sylvæ coronat aquas; & Statius, ubi sylvæ coronat Nefida. Archilochus coronat insulam sylvæ agrestis. Oppianus Orontem fluvium, Plutarchus regionem coronat montibus. Quos omnes imitatus est Claudius Victor poeta Christianus in versibus,

Ad gremium sacri nemoris quod sylvæ coronat

Fons rigat, & diti prolem virtute maritat.

Inter Catulli delicias illa est, quod is quædam loca redimit sylvis, id est, coronavit, cinxit, circumdedit. Et verò redimitus simpliciter prolata vox signat coronatus, ut in Martiano Capella, apud quem redimicula, ut infra dico, sunt coronæ. Quæ Catullo fuerunt loca redimita, eleganti poetæ Sratio fuerunt vittata. His adde, quod quandoque coronare est induere & vestire. Quo exemplo Oppianus lana purpurea Cretenses oves coronat, id est, induit. Apud eundem Tigris *ἢ αἰετον ἰσιφάνω*, varia pelle, seu versicolori induta est. Cæterum apud nostros nihil est vulgati, quàm nomine coronæ demonstrari circumfusam multitudinem, ut Martialem de vulgo, quam nominat otiosam coronam. Ac disertim Laetantius, Corona, inquit, dicitur circumstans in orbem populus. Hoc sensu corona sumitur apud utrumque Plinium; quomodo apud Homerum *ἑμίλον αἰετὶ φανόντι*, ingens multitudo coronabatur. Chorus apud Euripidem ait, *ἱκέται κέθλων* πῶδες οἶδι. *Ἡ ἑρκλὺς βαμὼν κέθλων* & *παις*. Supplices sedent hi filii Herculis circumfusi aram. Apud M. Tullium corona dicitur de concione, eaque multitudine quæ circumstat tribunal, quæ eadem Græcis est *ἀνέστασις*. Dare se ad coronam

Stat. lib. 4.
Theb.

Hieron. ep.
Prov. 4. Cir.

Clem. Alex.
Strom. lib. 1.

Hum. 11. o.
Od. π.
quæ locūcit.

Ath. lib. 1.
Mus. in
poëmat.

Q. Cal. l. 5.
Apul. de
Deo Socrat.

Oppian. a.
lib. 1. 2.

Hom. hym.
in Apoll.

Orid. lib. 5.
Metam.

Stat. lib. 3.
Sylv.

Plutarch.
π. Φυγ.

Oppian. l. 2.
κωνηγ.

Plutarch.
Fab. Max.

Clan. Mar.
Vith. lib. 1.

Catull. de
Ber. & At.

Martian.
Cap. lib. 1.

Stat. lib. 4.
Sylv.

Opp. κων.
lib. 2. & 3.

Martial.
lib. 1. epigr.

Laët. Firm.
lib. 4. de re
sep. c. 26.

Plin. lib. 8.
cap. 40.

Plin. lib. 2.
epist. 14.

Hom. hym.
in Vin.

Eurip. He-
racl. æt. 7.

Cic. lib. 2.
de fini.

Cic. orat. 5. nam apud eundem est, dicentem permittere se iudicio multitudinis.
in Verrem. Et relinqui à corona, est dicere concione infrequenti. Apud Plin-
Cic. in Brn. nium scriptorem epistolarum latior scena & corona diffusior signat
Plin. l. 7. ep. frequentiam eorum qui convenerunt ad dicendum. Nec solum
Oppian. domi corona significat multitudinem, sed & militiæ, id est, con-
κωνησι. l. 4. globatos in orbem milites. Hoc est apud Oppianum *σεφάνη*. Hoc
Virgil. 12. ipsum nostris, Virgilio, Silio Italico, Statio. Ergo hoc quoque
Æneid. Sil. Oppiano est *σεφείφει* coronare. Circumstatio militum circa cap-
Ital. l. 7. C. tivos venales Gellio est corona. Nec tantum militiæ, sed & in
13. venatione, quæ est militiæ consanguinea, hæc vox idem sonat. His
Et Stat. lib. adfini significatione corona signat conventum & consessum senio-
11. Theb. rum *ὄχλον περισυλκῶν*, nempe proceres, ut disertum eos Statius
Oppian. l. 2. nominat, hoc est Senatam. Ut corona signat circumfusam mul-
ἀλιδι. titudinem, sive ea urbana, sive militaris est, ita quoque coronare
Gell. l. 7. c. 4. est claudere & obstruere, ut apud Virgilium, *Omnes aditus cu-
Virgil. 9.* stode coronant. Hinc fit, ut huic affini significatu *σεφάνωμυ* sit
Æneid. ambitus, sive circuitus, ut *ἡ ὀρθὴν σεφάνωμυ*, tecti, sive con-
Aristoph. tignationis ambitus. *Γῆσιν, τὸ σεφάνωμυ οἴκου*, apud Hesychium,
Plut. Stat. muni seu lorica ambitum domus. Quia verò quicquid circumdatum
lib. 5. Theb. & circumvallatum est, id ipsum censetur esse munitum, ea re coro-
Virgil. 9. nare quandoque est munire, *Et coronatus munimine tutus*, ut in illo
Æneid. apophthegmate, *πῶλιν σὺν εἰσὶν ἀπὶ χερσὶν ἧς ἀνδρὸς καὶ ὁ πῶλιν θοῖς
Actil. Tat.* ἐσεφάνω), eam urbem non carere muro, quæ viris non lateribus
lib. 1. Plut. coronatur, id est munitur. In quo significatu verbum *σεφάνω* su-
apoph. Lac. sumitur apud Oppianum. Ergo apud Homerum & Pindarum urbs
Opp. Lycr. bene coronata est bene munita. Hoc ipso sensu invenitur apud di-
Opp. κω. sertissimum Aristidem. Certè locus *σεφείφει* Græcis est bene se-
l. 4. C. ἀ- ptus & clausus. Et apud Propertium castra humo coronantur, id est,
λιδι. l. 4. vallantur, & muniuntur. Porro quicquid munit & armat, eadem
Hom. Il. 7. velat & operit, ideo coronare interdum est velare, apud Homerum.
C. Hesiod. Et apud Q. Calabrum glacies dicitur coronare præcelsa juga mon-
Theog. tium. Hoc ipso sensu Tertullianus hoc verbum usurpavit in his ver-
Pindar. bis, *Sed accepisti dentes ad macellum corrodendum: Cur non potius
Pyth. od. 2.* ad omnem hiatum & visum tuum coronandum? Ergo apud Po-
Aristid. lemonem is qui pro patria pugnans telis ab hoste confixus, iisque
π. ὁ μγν. coopertus est dicitur *ὡς περὶ ἀνδρὶ σεφάνωμυ*, ut quibusdam flo-
Oppian. ribus coronatus, id est contextus. Eadem propè significatione co-
κωνησι. l. 4. ronare apud Æschinem est abscondere, *εἰφὶ ἰαυτὸν δύναν*, sese
Prop. eleg. arundinibus coronat, hoc est, regit. Apud Q. Calabrum tenebræ
l. 4. el. 31. coronat cælum, hoc est regunt & abscondunt. In lapidum colo-
Hom. Od. 1. ribus coronare est colorare, aut coloris prærogativa cæteris an-
Q. Calab. l. tistare. Plinius de pæderote jaspide, *purpure coronatus madere*
10. Tert. de *sin-*
resurr. carn.
Polem. epis.
orat.
Æschin.
epist. 10.
Q. Calab.
lib. 8.
Plin. l. 37.

singulis videtur, purpura coronatus, id est, accedente aliis coloribus purpura. Achilles Tati^{us} dixit lapidem pretiosum auro coronari, *Actil. Tat. lib. 2.* id est, includi. Ex his quoque manat alia non vulgaris hujus vocis significatio, ut coronare sit iterare apud doctissimum Poëtam Statium, *coronato contenta est funere mæser*, id est iterato, seu geminato. *Stat. lib. 4. Theb.*

CAPUT IV.

Corona est plenitudo, & Coronare implere & cumulare. Coronare verbis. Crateres dicuntur coronari. Corona est ambitus, sive ora poculi unde bibitur. Coronare est ornare & instruere; Es corona ornamentum.

Mirum videri potest, hanc vocem, Corona, tot significati-
bus radiare. Sed hoc ipsum impensius mirabitur quisquis se-
quentes advertere nihilo minoris vis & elegantiz. Dixi nomine co-
ronæ significari summitatem, hoc est, illud omne quod supra se
gradum non habet. At summitas in rebus humanis illa ipsa est quæ
felicitas. Felicitas est justî voti plenitudo. Ergo rectè dicimus, coro-
næ vocabulo signari plenitudinem; atque adèd coronare esse implere.
Ad hoc exemplum Homerus crateras vocat *κρητὰς οἶνον*, sive *Hom. Il. 8.*
πότης, coronatos vino, sive potione. Et Æschylus *εἰφῆ* usurpavit
Æschil.
οἶνον & *πλεγεῖν* pro implere. Et hoc ipsum implere reciprocatur ad
πῆ. πῆ.
id quod est coronare, ut ex duobus constata significatio sit validior,
Id. & ibi
& pulchrior. Id quod adnotatum est ab Aristide, ubi is interpretatur
Scholias.
hæc verba Homeri, *ἀλλὰ γὰρ ποσειδῶνος εἰφῆ*. Non, inquit, sine
Hom. Odyss.
causa dixit τὸ *εἰφῆ*. In quod ostendit non solum defectus impleri,
sed & addi victoriam; siquidem corona est symbolum victoriæ. Aristid. de
Neque verò Græcis tantum coronare est implere, sed & nostris, ut apud
rhet. orat. 2.
Virgilium socii cratera coronant. Tibullus calicem coronavit. Pa-
Virgil. l. 2.
ri nitore Ganymedes cum ait infundendum esse lac, & implendum
Georg.
poculum, utitur verbo redimire, coronare, *ἀναδύναϊ τὸ κίον*
Tibull. l. 2.
el. 6.
Lucian.
Dial. Deor.
Statius coronat, hoc est, implet nubila imbrî. Has Capella vo-
Stat. lib. 4.
cat nubes imbrificatas. Et hoc quidem sensu coronare non tantum
Sylv. &
dicitur de iis quæ oculis sunt subjecta, manibusque contrectan-
l. 10. Theb.
tur, sed & de iis quæ sola mente comprehensa metaphoricè enun-
Mart. Cap.
tiantur. Hujus generis illud est apud Statium; *Sed qui limina belli*
l. 2. & l. 6.
Stat. lib. 4.
Sylv.
cosa-fani sustus legibus & foro coronat, id est, qui laudes belli cu-
mulat justitia, laudibus, eloquentia. Quæ est laus principis, sed non
cujuslibet. Huc refertur illud quod supra dicebam ex Homero,
ubi is inducit Ulysssem apud Phæacas de se loquentem, & munia sua
magni-

- Homer.* magnificantem, Dea ejus formam ἵππῳ σίφῃ verbis coronat, id est,
Odyss. 6. Minerva pulchritudinem, quam indidit Ulyssi, verborum nitore, cumulat. Et de quodam qui Ulyssi molestus erat, qui quidem fuit egregia forma, sed non pari sermone, inquit, ἀλλ' ἢ χάρις ἀμφιθέσσι φησὶ μίσηται, Sed non ei gratia coronatur sermonibus. Nihil prodest, inquit Hieronymus, *omnium rerum eruditio, nisi Dei scientia coronemur*, id est, cumulemur. Hoc ipso sensu apud Xenophontem ars militaris urbes felicitate coronare dicitur. Neque verò hac tantum de causa vino crateres coronati dicuntur quod implentur: verum etiam quod eos plerumque cælata corona redimitos fuisse constat. Enimvero Athenæus in quadam pompa meminit crateris argentei amphorarum sexcentarum, qui vehabatur curru quatuor rotarum; quem currum trahebant viri sexcenti. Sub labris crateris sub ausis & basi ejus imagines animalium fuerunt torno sculptæ. At is aurea, gemmataque corona præcingebatur. Interdum crateribus & poculis addita fuit corona non decoris gratia, sed utilitatis. Nempe tradit Constantinus Cæsar, collum vasis redimiri corona pulegii, sive calamintæ, ne inde vivum effluat. Illud quoque verum est, coronæ nomine signari supremum illum ambitum, sive oram circularem poculi unde bibitur, ac præterea vinum ibi largiter infusum, ut in his versibus Lucretii,
- Hoc etiam faciunt ubi discubuerē tenentque
 Pocula sæpe homines, & inumbrant ora coronis.*
- Nempe multò lepidius dixit, inumbrare ora coronis, quàm implere, aut madefacere scēse vino. Tale quidpiam dixit Euripides in his verbis, οὐδ' ἔγωγε δόγων ἐμῶν, inumbrans cervicem meam. Eâdem ratione Theocritus in loco supra citato nominat coronam quasilli sub qua fuit Mercurius. Apud Achillem Tatium poculum coronatur vite. Et apud Virgilium crater induitur corona, id est, ut ipsemet interpres est, implentur mero. Porro ea quæ sunt pleniora & cumulatio-
ra haud dubie sententur ornatiora & instructiora. Ideo nihil mirum, si coronare est ornare & instruere. Apud Philonem summus sacerdos ἱερεὺς μέγιστος ἀνίσταται, ornamentis coronatur, id est sacerdotalibus indumentis ornatur. Hoc exemplo Aristophanes seniores bonis moribus, Apollonius Rhodius vineas coronat foliis: Virgilius ulmos vite. Hoc sensu illud quoque dictum constat, Qui voluptatem adversis intueretur oculis σιφῶνι τοῦ ζωῶν αὐτοῦ coronat vitam suam. Simonides dixit Theocritum Olympionicum coronasse urbem suam. Apollonius de Epheso loquens, ait omnino suavius sive gratus esse illam ἀνδρασι σιφῶνός ἢ τοῖς καὶ χαρῶν, viris coronari, quàm porticibus & picturis. Oppianus alloquens Antoninum, dicit se esse coronatum à Musis carmine divino, id est,

est, encomio cultum. Ea re coronam rectè dicimus esse laudem, decus, honorem. Plutarchus ait, Herodotum demptam Atheniensibus coronam Æginetis imponere cum hæc scribit, id est, laudem ac decus rei gestæ ab Atheniensibus transferre ad Æginetas. Verbum est Euripidis relatum à Stobæo,

αἰὲν ὅσα ἴσιν εἴφαιτο, ἔδ' ἀαδελία

εἰ μὴ πῶς πάλιν καὶ δούναί μιν.

Sed non adest decus, nec generositas, si non aliquid audent cum periculo. Cum Aristides ex omnibus laudibus eligit summas, quas tribuat Cyzicenis, hi, inquit, immortalium corona ornantur, id est, hi honore Diis æquantur. Sed de hoc significato infra dico uberiùs. Ne multa, quoties Græca elegantia quidpiam naturali ornamento præditum demonstrat, illud vocat εἰσφαισμένον, hoc est διεξωσμένον, cinctum; ac talia ornamenta coronas. Strabo pulchritudinem collium urbis Romæ dicit esse τὸ λόφον εἰσφαισμένον collium ornamenta. Et Cithæron mons hedera coronatus dicitur, quamquam nolens. Ergo apud Sophoclem εἴφιν est ἡσμεῖν, ornare in hoc versu,

ἡσμεῖσι περὶ ἀνδρῶσι τὸ νέκυν εἴφιν.
in feris cadaver ornat.

Et si enim mortuos coronari mos fuit; ad quem morem si respicias, εἴφιν ibi positum est pro εἰσφαισμένον, tamen disertim Scholiastes monet εἴφιν hoc loco esse ἡσμεῖν, & propriè κύκλῳ ἀεὶ ῥιπνῆν circumspargere. Oppianus coronat equum venatorem, id est ornat & insignit quibusdam notis. Eadem ratione aras ac delubra, ut infra dico, coronari mos fuit, id est, floribus & ramulis conspergi. Et Momus apud Lucianum, Non amplius, inquit, Apollo es in pretio propter varicinia, liquidem omnis lapis, & omnis ara edit responsa, dummodo & oleo & coronis sit aspersa. Sic apud Euripidem supplices coronant aram, id est floribus aspergunt. Nostri quoque hanc dictionem in sua transtulerunt: Apud Silium pinus coronat arva, id est convestit & ornat. Homerus & Hesiodus locis supra memoratis cælum coronant, hoc est, suis pulchritudinibus convestitum, totque syderibus oculatum vacant coronatum; πᾶς τ' ὕψους εἰσφαισμένον. Qui locus est ille ipse, ubi Tertullianus è Claudio Saturnino cælum syderibus ab Homero coronari dicit. *Præfabitur quidem Claudius*, inquit, *etiam cælum syderibus apud Homeri carmina coronatū. certè à Deo, certè homini. Igitur & homo ipse à Deo coronandus est.* His similia loquitur Apulejus de stellis verba faciens. *In finitos numero greges ducunt, & simplex ætheris dorsum alma & sacra à amœnitate lucis coronant.* Eum quoq; Homeri locum interpretans Heraclius Ponticus, ait omnia illa cœlestia ornamenta meritò vocari coronam cœli. Simili sensu vir dicitur esse corona, hoc est, ornamentum decusque uxoris;

matri-

Plutarch.

π. τ. ἡ-

εγδ. ηγ-

ηθ.

Stobæo

ἔπειν.

πλμ. μθ'.

Aristid.

πανηγυρ.

ὁ κύρ.

π. τ. η.

Philos. str.

in Imag.

Sophocl.

Antig.

Oppian.

κυμνη. l. i.

Virgil. i.

Æneid.

Lucian. in

conc. Deor.

Eurip. d.

Her. act. i.

Sil. Ital. l. 8.

Hom. Iliad.

σ'.

Tertull. de

cor. mil.

Apul. lib.

de mundo.

Her. Pont.

Clem. Al.

prolog. l. 2.

cap. 8.

matrimonium corona viri; tum flores matrimonii esse liberos, quos divinus argicola colligit è carnis pratis. Corona item senum sunt nepotes hoc est filii filiorum. Universæ ecclesiæ corona est Christus.

CAPUT V.

Dearum & nympharum epitheta derivata ab hac voce corona.

Pueri & adolescentuli forma præstantes coronati. Εὐσιφῆς.

Comarum corona & artificium. Et hinc alia epitheta nympharum. Coma ascitiia.

Cæterum ex eo quod coronare est ornare, & corona, ut dixi, decus & ornamentum, nata sunt illa præclara epitheta, Ὠσιφῆς, καλλισίφῆς, χρυσοσίφῆς, bene, pulchre, aurea corona coronata, propria earum Dearum & nympharum quæ gratia & pulchritudine præcellunt. Homero Diana est Ὠσιφῆς καλαδενή, Venus Ὠσιφῆς ἀφροδίτη, καὶ Εὐσιφῆς Κυθρεῖν, & αἰδὼν χρυσοσίφῆς, καλὴ ἀφροδίτη, in epigrammatis Hebe sive juvenca est χρυσοσίφῆς. Q. Calabro Κύπρις Ὠσιφῆς, & Ὠσιφῆς Κυθρεῖα. Talibus inquam, epithetis Poëtæ sæpe donant Phæben, Cytheream, Alimeden. Proserpinam Euripides vocat χρυσοσίφῆσιν ἡρώ, aurea corona puellam. Alii modò ἀνθηφίαν, modò φιλοσίφῆσιν Φορσφίνην, Florigeram fertis, corollis, coronis lætam Proserpinam. Tyrtæo Juno est καλλισίφῆς. Hesiodus describens illud malum, quod subreptum è cælo ignem Jupiter struxit simile virgini pudicæ, ait Palladem capiti ejus imposuisse coronam floream, nimirum, quò eam faceret pellaciorem; hoc inquam oculis illicium, hi manibus hami accederent. Euripidi ἀφροσύνη lætitia sunt καλλισίφῆσσι, jucundæ, gratæ, adlubentes, ubi loquitur de Bromio filio Semeles. Oppiano prata vernantia sunt Ὠσιφῆσσι λειμῶνι. Ipsa corona quæ Deabus, nymphisque tam speciosis imponitur, est ἀνκλῆς multæ artis & affabre facta. Euripides eo loco, quem paulò ante citavi, ait horas imponere Veneri auream coronam, pulchram, nec vulgaris artificii. Atque adeò vix ulla intelligitur pulchritudo leporisque Dearum, nympharum, virginum absque corona. Ovidius,

*Ovid. lib. 9.
Metam.*

*Venerat huc Dryope fatorum nescia; quoque
Indigere magis, nymphis latura coronas.*

*Plato in
Ipsi.
Stephan.
ἡμικύο-
ντις.*

Ipsi quoque pueri & adolescentuli exuperanti forma ut plurimum in aliorum cœtu coronati aspiciebantur. Cujus rei specimen est Lysis puer apud Platonem; ad cujus formam accedebant optimi mores. Talesque vocabant Ὠσιφῆας bene, aut pulchris coronis coronatos, hoc est decenter, eximie, eminenter redimitos, comptos &

& ornatos. Cognata his significatio Pindarus vocavit ἡῶος χρυσο-
 εἰφάνην pubertatem auro coronatam, hoc est, fuluo, flavo, aureo
 colore decoratam. Apud Anacreontem ποταί, εἴφουσι καίρου, cani
 coronant caput, hoc est, honestant. Ipsa canities coronis coronatur,
 ut in hoc voto Euripidis quod refert Stobæus, αἰδέμεν ἢ εἰφάνου
 καίρου ποταίον εἰφανώσας. Canam verò coronis caput canum coro-
 natus. Quomodo lex, inquit Plutarchus, diadema & coronam, sic
 canitiem natura honoratum præcipue dignitatis symbolum impo-
 nit. Ergo Plinius ille disertissimus capillum Trajani jam albescen-
 tem vocat non quidem coronatum, sed quod tantidem est, orna-
 tum. Certè cum paulum abfuisse quin is à Parthis vulneraretur, id
 ita accidit; ipse quidem, ne agnosceretur, imperatoriam prætextam
 abjecerat. Verùm illi cum advertent ποταῖς αὐτῷ τὸ γαυρόν, καὶ τὸ
 σιμνοπρεπὲς τῷ ὄψεσιν, hilarem illam & principe dignam cani-
 tiem, & vultus gravitatem, atque inde suspectantes illum esse qui
 revera erat, in illum jacula contorserunt. Comas Earini Statius fa-
 cit, coronato recubantes molliter auro, coronato, hoc est, in coronæ
 speciem formato, decente & ornato. Eodem prope sensu hoc ver-
 bum Prudentius usurpavit,

Arcem quandoquidem potens liberam

Trino mariæ Trinitas coronas.

Cæterum hoc decus comæ sæpe deerrat ad artificium irrufandi, aliis-
 ve coloribus inficiendi capillos, quo plerumque abutuntur feminæ
 pellaces & procaces. Cui luxui coronæ quoque nomen inditum. Ter-
 tullianus in tale capillorum lenocinium suo more investus, *Quid est,*
 inquit, *capite femina corona quàm forma lena, quàm summa la-*
sci via nota, extrema negatio verecundia, constatio illecebra? Pro-
 pterea non coronabitur operosius mulier ex Apostoli prospectu, ut
 nec criminum artificio coronetur, id est, femina non modò capiti suo
 coronam imponere non debet, sed ne ullum quidem capillitio artifi-
 cum neque coloris, neque dispositionis adhibere. Siquidem, ut Græci
 loquuntur, ἡσυχὴ καὶ ψαλιδραὶ τείχας, capilli quietè hoc est mode-
 stè concinnati sive distincti aut deteriti sunt veracia signa modestiæ,
 quæ virtus est germana soror pudicitix. De hoc ipso crinium artifi-
 cio, quam coronam vocat, alibi quoque agit Tertullianus, ubi loqui-
 tur de forma virginum. *Utique hoc maximè virgini insigne est [co-*
ma] quarum & ornatus ipse propriè sic est, ut concumulata in ver-
ticem, ipsam capitis arcem ambitu criminum conseqat. Id quod
 non solum in feminis, sed & in ipsis viris animadversum, ut à Tyrio
 Maximo in Sardanapalo, quem ait esse τῷ χαίτειν ἀγνοῦν τῶν
 coma implexa. Et hæc quidem est capillorum corona falso ita no-
 minata. Qua tamen voce continetur omnis ille luxus comæ
 crispu-

Pindar.
Oly. ad. 6.
Or Pyth.
ad. 9.

Anacr.
Ois τὸ ἀ-
νακρί-
ζῶ.

Stob. π.
οἰζῶ. 1. 7.

Plutarch.
ei αἰστέ-
πολλὸν.

Plin. in
Panegy-
Dia. Tra-
jano.

Stat. lib. 3.
Sylva.

Prudent.
peristeph.
Hym. 6.

Tertull. de
vel. virg.

Tertull. de
vel. virg.

Tyr. Max.
λέγ. 18.

Apollon.
Rhod. l. 3.
Q. Calab.
l. 2. & l. 3.

crispulæ, coactæ, obliquatæ, compositæ, unguentatæ, merum lenocinium, illecebra stupri, rete libidinis. Tale verisimile est fuisse illud capillamentum, in quo concinnando apud Apollonium Rhodium, Venus deprehensa est à Junone & Pallade ipsam adeuntibus. Hinc est quoddam Poëtæ nymphas vocant *καλλιπλοκάμους, ἀπλοκάμους, ἡπλόμους*. Pulchrè, eleganter, ornate disposito seu plexo capillo. Sed hoc artificium quod consistit in capillis è capite natis, tolerabile est præ illo quod componit sutiles, textiles, adscititios. *Affigitis præterea*, inquit Tertullianus, *nescio quas enormitates sutilium atque textilium capillamentorum, nunc in galeri modum, quasi vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervicem retro suggestum*. Utrumque dedecus expressit Hieronymus verbis. *Quando eras in seculo, ea que crant sacri dilegebas, polire faciem purpurisso, & cerussa ora depingere; ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere*. Quæ res usque eò processerat, ut, Tertulliano teste, ad hoc peritissimi capillaturæ structores adhiberentur. Et hinc galeatus ille vertex illi coronæ affinis, qua Prudentius redimit superbiam in his versibus,

Hieron. l. 2.
epist. ep. 18.

Prudent.
p. Psychom.

*Turritum tortis caput accumularat in alium
Crinibus, extructos auget ut addita cirros
Congeries, celsumque apicem frons ardua ferret.*

Synes. ep. 3.

Quæ Prudentii verba exprimunt Græcum illud *πυργωτὸν* turritum, nempe verticem, de quo ago alibi. Quippe hic est ille ornatus adscititius adjutor formæ, & comes incessus fastuosi, & cerviculæ tumidæ, qualem Synesius tribuit illi quam vocat *πυργὸς φόρον καὶ θάλασσαν* turritam sicuti Cybelem; cui Virgilius assimilat Rómam, in hoc loco,

Virgil. 6.
Æneid.

— *qualis Borecynthia mater*

In vehitur curru Phrygiæ turrita per urbes.

Hieron. in
epitaph.
Marcellæ
virg.

Non eodem significato Maria Magdalena, teste Hieronymo, *turrita* nomen accepit, sed ob sedulitatem & ardorem fidei. Ergo in tam artifice, tamque sollicita capillorum structura meritò habitare superbia dicitur; quomodo tres furæ perhibentur serpentibus venenatis esse crinitæ. Lascivum hoc genus capillamenti, hanc præcipuè structuram comæ quæ pertingit verticem, Dicæarchus vocat lampadion in his verbis, *τὸ ὃ περίκειται ἐκ τῶν αἰσθητῶν μίχρα τὸ κερόφις ὃ δὴ καλεῖται καὶ τὸ ἰσχυρίων λαμπάδιον*. Capillamentum flavum vinctum sive implexum usque ad verticem, quod ab incolis dicitur lampadion, credo ab similitudine flammæ, quæ sensim acuminatur, ut ait Pollux. Qua voce Lucretius usus est. Ex istis liquidò constat, verum esse id quod suprà dixi, Coronare interdum esse ornare, & coronam signare decus & ornamentum.

Albrie. de
Deor. imag.
in Plut. Di-
cæarch. in
vita Græc.

CAPUT

CAPUT VI.

Coronare est laudare, & τίμας hereditaria laus. Quandoque laus simpliciter. Coronare trophæis. Corona præmium, martyrium. Corona martyris, virginis, viduitatis, iustitia, æterna felicitas, διδομένη ἐς τὸ αἰώνιον.

Cæterum quod illa quæ ornantur, laudibus prosequi solemus. Coronare quandoque est laudare. Me illum oportet coronare *Pind. Pyth. ed. 12.* Æolide cantu, inquit Pindarus. Alio item loco idem Pindarus ait, *Pind. Pyth. ed. 9.* δίδωμι σφάνωμα, cape coronamentum, hoc est, hanc laudationem quam tibi offero. Idem apud eundem signat σφάνωμα Κυβέρας. coronamentum, præconium, *Philos. vita Apol. lib. 6.* πῶς δὲ, ὁ θῆκαισίω ἀπὲρ σφωσάσμερ ἢ τῷ σφάνωτι; Apud Philostratum, quomodo igitur, inquit Thespion, aut quid facientem coronabimus, id est, laudabimus, aut honorabimus? *Plutarch. π. 5.* Plutarchus ubi ait, ex quacunque occasione amorem reperire quo se amplectatur & laudet, utitur verbo ἀναδίσσιν, coronare. Et Suidas disertim ait, *Suid. σφωσάν* τὴν ἐνικηφόρον coronans victores *αἱ.* ἀπὲρ τῷ πμῶν pro honorans, authoribus Demosthene & Lycurgo. Ergo hoc ipsum coronare apud Aristidem est laudibus efferre in hoc loco, *Aristid. οἱ βαρ.* γῆ καὶ θάλασσα τὸ σφωσάντω σφωσάντων. Terra & mare præsidem, id est, Deum coronant. Et ipse quidem versum Orphei de Deo loquentis, in quo sunt hæc verba, *οἱ σφάνωμεν*, quem coronat cælum, sic interpretor, in cuius laudes universus æther consurgit. In documentis sapientum extat illud à Sositade literis commendatum, *Stob. lib. 3.* σφωσάνω σφάνω, majores corona. id est, veneratione & laudibus prosequere authores generis tui. Lucianus deridens eos qui se aliena forma pingi malunt quàm suâ, utitur hac locutione, *Clem. Alex. lib. 5. Strom.* ἀλλοτρίας οἰκίας σφωσάνω alienas imagines sive effigies [pro suis] coronantes, id est collaudantes. In hoc significato sumitur σφωσάν apud Tyrium Maximum, *Tyr. Max. 2. g. λθ.* ἀλήθεια καὶ ἀρετὴ καὶ βίον ὁρῶς ἰτέρων διχοκρίνει δαίμων καὶ νόμος ἰτέρων καὶ ἡτέρων ἰτέρων, ἐν οἷς Σωκράτης ἐκέρχεται καὶ ἰσφωσάν καὶ ἀδιδίμη. Veritas verò & virtus, & vita recta aliis iudiciis opus habet, & legibus aliis, & oratoribus aliis, in quibus Socrates viguit, & coronatus est, & claruit. Coronatus, id est laudatus, & in pretio habitus. His affinis est hæc locutio, coronare aliquem trophæis. Quâ elegantiam Plutarchus vocavit Romam *Plutarch. Marcella.* σφωσάνω τῶν θριάμβων ἀπομνήμους καὶ προπαύοις, celebrem triumphorum monumentis ac trophæis. Et alibi ait, Græciam fuisse à Cimone coronatam trophæis pugnae navalis & pedestris. Quia verò illos à quibus beneficia accipimus, non solum laudamus, sive

B

magni-

magnificamus, sed & ipsis disertum gratias agimus, ideo coronare aliquem est ei gratias agere, *ἰππὸν γὰρ τὸ ἰλατρίσιν τῶν εἰσφαιῶν* ἔστιν, *καὶ ἰαντῶν, καὶ εἰ οἷόν τι, ἀχρῶναι, καὶ ἀμειδιῆν εἰσφαιῶν*. Eum qui sperata est adeptus gratias agere Deo, non sibi, & si fieri potest, nulla mora & incunctanter gratias agere. Certè hic *εἰσφαιῶν* est λόγος καὶ ᾠδῆς καὶ ὕμνους τὸ δὲ οὐ γὰρ τῶν ἀμειδιῶν, oratione, cantu & hymnis benefactorem remunerare. Ergo *δωρεῶς ἀντισφῆ* est donis remunerare, ac paria facere. Cæterum ipsa trophæa dicebantur coronari hoc est, magnificari & celebrari. Reliquum corpus omnes coronarunt sicuti trophæum, inquit Polemon. Ipsi historici persæpe præclaros homines coronant laudibus, *παντρίος*, inquit Nicetas, *αὐτὸν ἰππύριος* καὶ *τίσιφι*, omni genere laudum ipsum coronavit. Idipsum apud Euripidem significat *εἰσφαιῶν*, *παραμῶν* τὴν γὰρ τὴν Σαλαμῖν *εἰσφαιῶν*, Telamonis parentem Salaminæ coronam. Inde est quod quandoque *εἰσφαιῶν* significat laudem hereditariam, eam quæ à majoribus quasi per manus traditur posteris, ut in hoc loco Philostrati. *Δοχίρδης μὲν γὰρ ἰσθρίον τὸ ἀσίαι, αὐτὸς τις καὶ οἱ ἀσθρίοι αὐτῷ, καὶ οὐκ ἀπὸ πάντων*. ὁ δὲ *εἰσφαιῶν* ἦν *πολύς* καὶ ὑπερ *παραμῶν χρημάτων*. Pontifex quidem factus est Asiæ, ipseque & posterius ejus, filius ex patre omnes. At hæc corona multa, & supra multas opes. Idem alibi καὶ *Εὐμοκρῆτος* *εἰσφαιῶν* μὲν *ἴφης*, καὶ *ἀπλῆς*, καὶ *σπῆς*, καὶ *πυφύου*, καὶ *τὸ ἰσθρίον* ὁ *πάππ* ἦν *τοῖς ἀπὸ αὐτῷ παρὶδωκε*. Et Hermocrates, coronas quidem, inquit, & immunitates, & jura epulandi, & purpuram, & sacerdotia avus nobis, qui ab ipso [sumus] tradidit. Ergo *εἰσφαιῶν* significat nomen, decus, laudem è re qualibet partam. Apud eundem Philostratum, καὶ *εἰσφαιῶν* ἡ *ἐξ ἑαυτοῦ* καὶ *τῆς*, & laudem ex arte consecutus sum. Cæterum quod laus & præmium sunt implexa, cum corona significat laudem, ferè etiam signat eminens ac triumphale præmium, ut apud Euripidem, *καὶ νενειδίζομαι ἐξ αὐτῆς ἡ ἐξ ἑαυτοῦ εἰσφαιῶν* ἰπὶ *κρίσῳ* λαβῶν, Et contumeliam patior ex iis è quibus oportuit me coronam in caput sumere. Neoptolemus apud Sophoclem etsi tenet arcum illum urbi Trojanæ fatalem, tamen hanc sive laudem, sive præmium, sive, quod verius est, utrumque, proprium ait esse Philoctetis, hujus, inquit hæc est corona, *καὶ γὰρ ὁ εἰσφαιῶν*, *τῶν ἡδὲ εἰπὶ καμίζῳ*. Hujus est, huic debetur hoc præmium; ad hunc Deus jubet afferri. Martyrium Christianorum Tertullianus boni agonis coronam vocat, hoc est præmium. Alibi docens, diabolo non deesse suos & sacerdotes & martyres, ait, *Celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gaudio redimit coronam*. Ergo & martyres martyrio coronari frequens est apud scriptores Ecclesiasticos locutio. Inclyto Viellorinus *martyrii coronatus quod intelligit eloqui non potest*, inquit Hieronymus, Et Augustinus

gustius ubi agit de cultu martyrum, *Non dicis sacerdos, offero tibi.* Aug. lib. 8. *sacrificium Petre vel Paule, vel Cypriane, cum apud eorum me-* de civ. Dei, *morias offeratur Deo qui eos & homines & martyres fecit, & san-* cap. 27. *ctis suis angelis celestibus honora sociavit; ut in celebritate & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum, eodem invocato in auxilium eorum memoria renovatione adhorsemur.* Quæ verò sit corona martyrii, & unde conficiatur, docet hic idem Hieronymus, ubi facit duos genera martyrii, unum quod consistit in effusione sanguinis; alterum in devotæ mentis immaculata servitute; quod ipse vocat quotidianum martyrium. *Illæ, inquit, coronæ de rosis & violis plectitur; istæ de liliis.* Hic ipse coronæ significatus sæpe lectori obuius est apud Prudentium memorantem laudes & præmia martyrum.

Hieron. in
epistol.
Paulæ ad
Euseb.

*Beate martyr prospera
Diem triumphalem tuum,
Quo sanguinis merces tibi
Corona vincenti datur.*

Prudent.
peristeph.
hym. 3.

*Alibi de virginæ martyre,
Duplex corona est prestita martyri;
Intactum ab omni crimine virginale;
Mortis deinde gloria libera.*

Prudent.
peristeph.
hym. 14.

Duabus, inquit, coronis insignita est hæc martyr; Una quæ est impollutæ virginitalis; altera liberæ mortis, quam virgo animosa ma-
luit oppetere, quàm æ Christianis castris transfugere ad lupanar idolorum. Hic nempe loco idoneo adnotandum, coronam virginitalis, seu diadema virginale constare è septem radiis, ac maxime, ut ait Capella, *medialis gemma lumine prænitere.* Quippe heptas, quòd nihil gignit, eò par virgini perhibetur, usque eò ut Pallas quoque vocitetur. De hoc coronamento loquens Hieronymus, ait, *Valas quidem Deus liberare de pœna, sed non vult coronare corruptam.* Apud eundem scriptorem nominatur corona viduitatis, quæ est virginitalis coronæ proxima. Idem quoque celebrat coronam iustitiæ in verbis Pauli monachi ad Antonium, *Peractò, inquit, cursu, superest mihi corona iustitiæ, & pœnitentiæ, Hac omnia quasi per pulcherrima scripturarum præta discurrens in unum locum volui congregare, & de speciosissimis floribus coronam tibi texere pœnitentiæ, quam imponas capiti tuo.* Sed & iustitiæ & bonitatis coronam T. Q. Flaminio deberi Plutarchus ait, cum militiæ & ducatus tribuat Philopœmeni. E superioribus & ex aliis Prudentii locis intelligimus coronam non solum significare præmium, sed & martyrium, qui est promptissimus aditus ad æternam felicitatem. Eum vero coronare est beatè, & felicitate donare, ut in hoc

Mart. Cap.
lib. 1. & 2.
& 7.
Macrob. in
somm. lib. 1.
cap. 6.
Hier. epist.
1.2. ep. 19.

Hier. epist.
1.3. in vita
Pauli mem.
Hieron. ep.
1.2. ep. 10.
ad Euseb.
Plutarch.
T. Q. Flaminio in ff.
Enripid.
Bæad. actus
4.

versu Euripidis, *εὐφάνων Εἰ μὲν δὲ τίς, τὸ δὲ ἄλλοι.* Dignè corona Græciam, istam interficiens. Verum est ergo id quod supra dixi, nomine coronæ demonstrari summum omnium præmiorum & coronare esse latissima prædicatione circumferre laudes ejus, quem ut eximium admiramur. Apud Athenæum *διωγόμενοι* sunt *εὐφάνωνες*, coronati, id est, depoliti & perfecti. Quia, si Festo credimus, omnia perfecta priscis erant politiones. Usque eò verum quoque est his vocibus, corona & coronare, significari perfectionem. Et hic, scilicet, est sensus horum vrborum Tertulliani, *Ecce enim & tormentorum certamina coronantur à vobis, hoc est, nihil suspicis extra gloriam persecutionis & martyrii.* Similiter Salvianus, loquens de Carthagine, *In urbe, inquit, Christiana, in urbe Ecclesiastica, quam quondam doctrinis suis Apostoli instituerant, quam passionibus suis martyres coronaverant,* id est, quæ tot martyriis, ut præcipuo decore, nobilitata fuerat. Sic Prudentius

Fest. depolitionum.

Tertull. apolog.

Salvian. lib. 7.

Prudent. peristeph. hym. 4.

*Plena te martyr tamen ut peremptam
Pæna coronat.*

Et hi quidem sunt significatus harum vocum corona & coronare, qui ab una origine veluti in plures ramos diffunduntur. Quibus hæc videbuntur esse spinosiora, ut sunt, cogitent sine istis vix iri posse ad illa, quorum lectio & cognitio futura est jucundior, fortè & fructuosior.

CAPUT VII.

Corolla unde dicta. Corollarium quid. Corolla quandoque metallica. Corona & corolla sunt interea donaria qua nefas est esse manca & polluta. Corona forma est absolutissima.

Coronæ diminutivum est corolla, hoc est, tenuis, sive gracilis corona, eademque plerunque florea, aut herbacea, ut Catul. *Ar-* scire licet ex his versibus Catulli

gen.

*Advenit Chiron portans sylvestria dona.
Nam quoscunque ferunt campi, quos Thessala magnis
Montibus ora creat, quos propter fluminis undas
Aura parit flores tepidi fecunda Favoni,
Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
Queis permulsa domus jucundo risit odore.*

Epigr. l. 4. Id quod unico versu complexus est Palladius,
Ver placidum vario necit de flore corollas.

Long. lib. 1. Græcis corollæ sunt *εὐφωλοει*, ut apud Longum describentem *περίφρ.* Daphnin & Chiloën ludentes inter delicias veris. Et apum, inquit; imita-

imitatione simul flores legebant. Et hos quidem in sinus jaciebant; ex aliis *εσφαισικας πλεγκτας* corollas plectentes nymphis ferebant. Possumus dicere corollas fuisse subitarias coronas ex eo flore plexas qui vigeret. Has corollas plerunque imponebant statuis numinum, quæ domi servabantur. ac si illo quotidiano & qualicunque cultu ea sibi propitiarent. Hujus moris meminit illa apud Apulejum libidinosa Fotis, *Atque utinam de more vesperti paravissent nobis corollas aliquas.* Et infra, *respicio Hippona Dea simulachrum residens adicula, quod accuratè corollis roseis equidem recensibus fueras ornatum.* Quo loco advertendum est, corollas ex rosis fuisse Veneras, ut infra dicam in rosa: & has ipsas esse illas de quibus hæc Ennius in Afoto,

Ibans malam videre Veneriam corollam.

E coronarum gracilitate nata vox, paulatimque, inquit Plinius, *Roma subrepsit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis.* Nempe & hinc fit corollarium alterum diminutivum, quo signatur corolla tenuior. Qui significatus translatus est ad quamlibet additiunculam, sive auctarium fortè non debitum, sed additamentum ad totam summam, ut perspicuum est ex hisce verbis M. Tullii, *De viro igitur erat aliquid rescandum, ut esset unde Apronio ad illos fructus avationum hoc corollarium nummorum adderetur.* Græcis est *ἐπιφάει*, & *ἐπιδίδυμι*, τὸ τῆς μετὰ ἀπορί- *Pollux l. 3.*
ρῆον, quod mercedi accedit. Si hos emeris, & hunc *ἐπιδίδυμι* σοὶ in vita *Esopi.*
δίδυμι auctarium tibi do. Dicitur & *ἐπιμύτην*, quo mensura sit auctior & cumulator. Cæterùm quod corolla non semper esset florea, sed & metallica, docet Plinius his verbis, *Postquam è lamina ærea tenui inaurata, aut inargentata dabantur*, scilicet corollæ. Nam de his loquitur. Porro quod non solum corona, sed & corolla, significant nihil nisi absolutum, perfectum, optimum, hinc liquet, quod utrumque est munus Deo gratum, ut infra pluribus locis planum fiet. Ratio est, quod utraque plurimum loci sibi vindicat in re sacra. At quod offertur Deo nefas est esse mancum & imperfectum, cuiusmodi est morbosa victima, spurcum vinum, defrutum, igne tactum, mustumve antequam deferueat. Ne ebur quidem, inquit Plato, est castum Deo donum, quia est ex mortuo corpore, & corrumpi potest. Qui claudam & mutilam, & qualibet sorte maculatam obtulerit hostiam, lege Dei sacrilegii reus est. Ea re prisci antiquam victimam coronarent, explorabant *εὐπείλεις* sive *πυρπείλεις* εἶη, si legitima aut perfecta sit, ne quid fortè mactent eorum quæ mactari nefas est. Estque adnotatum, Indos non jugulare victimas, sed præcluso spiritu necare, *ὡς μὴ λαβῶν ὀδόν*, inquit Strabo, *αὐτὰς ἐλάλησεν δίδυται τῶς θύῃς*, ne quid mancum, sed integrum

Animum dogma in se reverti, hoc est vanescere & extinguī, tum circulari forma, intra quam coërceretur, angustias ejus demonstrari. Sed quicquid ille mulcendo Juliano blateraverit, consensus illorum qui talia scrutantur hic est, *ἡ κόσμος σφαιρικὴ*, sive σφαίρα *Heratid.* *ἐξ οὗδ' ἢ κυκλοειδὴ οἶον χῆμα.* mundi sphaericam, similem sphaerae *Ponic* & circulo esse speciem. Id est, interprete Mañilio, paucis mutatis,

Hæc æterna manet, divisique similissima forma,

Cui neque principium est usquam, nec finis in ipsa.

Mañil. l. i.

CAPUT VIII.

Circulus & corona quid differant. De naturalibus circulis.

SAT memini, cū coronam definī, naturalium coronarum à me nullam mentionem fieri. Neque enim ad talia mihi suscepta est hæc cura. Veruntamen quia præcipua coronæ nobilitas est ab ejus forma, quam mutuatur ab cœlestibus coronis & circulis, de istis quoque si egero, rem ipsam egero. Et quidem qui circuli sunt, hos eisdem non esse coronas, tunc, scilicet, verum est, cū nulli capiti imponi possunt. Quippe corona ita corrotundata est, ut cū humano capiti apratur eadem sit insigne eorum quæ dixi in definitione. Ergo circulus & corona et si forma conveniunt, effectibus tamen sunt in diversa. Atque ad eò in rerum natura circulus est veluti *ἀρχέτυπον* exemplar, ad cujus speciem formata est corona ut exemplum. Nulla item corona non est circulus ob formam; sed non contra. Circulos natura sæpius quàm homo; coronas homo necit sæpius quàm natura. Sæpe tamen confunduntur circulus & corona, ut in loco Plutarchi, ubi ait Archimedem *κοροή-σας τὴν τῆς σφαίρας μέγεθος* ubi conjectasset circuli mensuram; exclamasse *ὄρα*. Reperi. Ibi enim manifestum est *τῆς σφαίρας* esse circulum; aut orbem, non coronam. Porro naturales & circuli & coronæ sunt innumerabiles in cœlo, in aëre, in terris, in aqua, in homine. Et cœlestes quidem circuli sunt ingentes illi quinque ductus per quos voluitur sol, qui universum redimunt mundanum fastigium. Parthenides in cœlo duos alios facit. Philosophi ajunt cœlum cingi septem cingulis, arctico, antarctico, æstivo tropico, hyberno tropico, æquidiali sive æquinoctiali, Zodiaco, lacteo. Est & is, cui nomen *ἄλως*, circulus syderum, *ἡ μὲν αὖτε λαμπρότης*, vis sive abundantia splendoris. Dicitur & *ἄλως*, nempe *ὁ ὅσος* & *ἡ λὺς* ἢ *ἡ πλὺς*, globus solis & lunæ. Est & is qui nocte serena conspectissimus & lacteus orbis, quem quòd elegantissimus versibus describunt Poætæ, eos hîc adjicere visum. Sic ergo Ovidius.

Martian.
Cap. lib. 2.
Plutarch.
π. τ. ἀ-
ριστ. τοῖς
φιλοσ.
Phil. π.
ἡ σφαί.
Aristot. de
munido.
Scholast. in
ibid. Nican.
Ovid. lib. i.
Metam.

*Est via sublimis cælo manifesta sereno,
Lætæa nomen habet, candore notabilis ipso;
Hæc iter est superis ad magni tectæ tonantis,
Regalemque domum.*

Manil. l. 1. Nec minùs eleganter Manilius,

cap. 9.

*Ut freta canescunt sulcum ducente carina,
Accipiuntque viam fluctus spumantibus undis,
Quam totus verso movit de gurgite vortex,
Candidus in nigro lucet sic limes Olympo,
Cœruleum findes ingenti lumine mundum.*

Martian.

Cap. l. 46.

Scholias.

Apollon.

Rhod. l. 4.

Aristot. de

munda.

Boeth. l. 2.

de Arithm.

Et Macrob.

Sonan.

Clem. Al.

lib. 5. Strom.

Philostr. in

Imag. Et in

vita Apoll.

Hom. hym.

in Iovam.

Virgil. in

Dir.

Philostrat.

in Imag.

Soph. Ajaxe

flagell.

Mari Cap.

l. 2. Et l. 6.

Tertull. de

cor. mil.

Stat. l. 10.

Trinob. 201.

Martianus Capella Galaxeum vocat, ubi Ovidium imitatus Senatum Deum à Jove congregati ait. Est & Zodiacus ille signifer, in quo sunt duodecim illa ζώδια, quos vocarunt Deos βυλάρις consiliarios, aut consilii præfides, quomodo planetas ιαχιδόρις scēptiferos. Hic est ille solis perpetuus hospes, qui duos per orbés transversus cælum cingit. Sunt & illi novem globi forma sphærica, tum illi quibus nomen coluris, quasi dicas imperfecta. Ipsum quidem solem verè nominaveris circulum, qualis ab Ægyptiis fuit pingi solitus, & sic nominatur in imaginibus. His addenda est non tam ipsa luna, quàm lunæ cinctus, hoc est, ambitus ille lunaris nocte splendens; quem quòd lunæ proximus est, Homerus vocavit auream coronam. Virgilio est aureus orbis, quem lunæ comitem addit. Invenio quoque apud Sophoclem nominari circulum noctis ἡξίσα) ἡ νυκτὸς αἰσινὸς κύκλος τῇ λουκὸν πάλω φησὶ ἡμέρας φλίσας. cedit & noctis obscuræ circulus, [in eo quod] ludica dies orbem illuminat. Est & ingens ille circulus æthræ, qui suo ambitu hanc rerum universitatem complectitur. Nempe hoc tanto circulo continentur alii circuli superiores & inferiores. Hujusmodi est ambitus Iridis, de quo Tertullianus citans caput decimum Apocalypsis, *Et alius [angelus] Iridis*, inquit, *ambitu ornatur cælesti.* Quamvis in Iride plures aspiciantur orbés, hoc est, circuli, ut ait Statius de Junone loquens,

Destinat Aonios lato præbere, suamque

Orbibus accingi solitis jubet Irin, Et omnes

Mandas opus.

Sunt & illa quæ dicuntur περιόλια, de quibus Aratus, & Scholias-tes ejus. Ad sunt & illi circulares, sive coronati vapores, & ignes de quibus Claudianus,

Viva coronatos adstringit scena vapores.

Et Statius,

Ille coronatos jamdudum amplectitur ignes.

Fatidicum sorbens vultu flagrante vaporem.

Arat. Dio-

sym. Et

Scholias.

Claudian.

de apone.

Stat. l. 10.

Trinob.

Sunt

Sunt & illa apud Platonem ὁδὸς περιφερῆ, aquæ circulares. Non-
nunquam hi circuli ingenti miraculo sunt prope homines, & ho-
minum causa. Huius generis est aurea illa nubes, qua Pallas apud
Homerum circumspexit caput Achillis,

Plato in
Tim.

Ἀμφὶ δ' οἱ κεφαλῇ νύμφη ἵετο δῖον ἄλκιμον.

Homer.
Iliad. 6.

Χρύσειος δ' αὖτ' αὐτῷ δῖος φλόγα περιφανέσσου.

Circumque caput ejus nubem spexit diva dea sum auream, & ex
ipso incendebat flammam undique lucentem. Et postea,

Homer.

Ὅς ἐπ' Ἀχιλλέω κεφαλῇ σέλας αἴθρ' ἵκηται.

Iliad. 6.

Sic ab Achillis capite splendor in æthera ivit. Et paulo post,

— ἵππ' δ' ἰδὼν ἀνέμωθεν πύρ.

Διὸς δ' ἵππερ κεφαλῇ μεσσημένω Πηλεΐδῳ.

Διὸς δ' ἵππ' αὖτ' ἰδὼν ἱππ' ἄλκιμον.

Ubi viderunt indefessum ignem horrendum super caput magnani-
mi Pelidæ ardentem, quem accenderat Dea cælia Minerva. Hu-
jusmodi quoque fuit flamma visa super capite Ascanii,

Ecce levis summo de vertice visus Iuli

Virgil. 2.
Æneid.

Fundere lumen apex, traiecitque innoxia molli

Lambere flamma comas, & circum tempora pasci.

Quin & super caput Æneæ Virgilius collocat cœlestem flammam,

Ardet apex capiti, tristisque à vertice flammam

Virgil. 10.
Æneid.

Funditur, & vastos umbo vomit aureus ignes,

Talis fuit flamma visa super capite Servii & Tullii. Tum illa quæ

Massaniæ dormientis caput evinxit apud Silium Italicum. His
adnumero simulachrum syderis criniti, quod capiti Cæsar in foro
consecratum fuit. Maxime conspicuus fuit solis ille orbis, qui su-
per caput Augusti urbem intrantis conspectus est [verba sunt Pater-
culi] equaliter rotundatusque in colorem arcus, valuti coronam
tanti mox viri capiti imponens. Eri hunc circulum veriùs coronam
dixeris cœlo demissam, ut ipse Vellejus interpretetur. His annu-
rari possent illi duo radii qui natum Neronem tempore matutino,
nulla è sole aperta causa, circumplexi sunt. Talis fuit ille circulus
de quo Bebianus,

Isa. 1. 1.
Plut. p. 3.
Isa. 1. 1.
Sil. Ital.
lib. 16.
Plin. lib. 2.
cap. 25.
Vell. Pa-
terc. iib. 2.
Xiphil. Ne-
ron.
Bebian.

Flammantem video luminis ambitum,

In quem nulla venit femina circulum.

Idem paulo post lucis coronam nominat, id est, cœlestem.

Tunc puer ille tuus florentem luce coronam

Prodigia occurrer cum genitore tibi.

Hosce circulos imitari sunt illi, qui inter cornua bovis Egyptiæ au-
reum & ruilantem, solisque fulgores imitantem circulum effigia-
runt. Hic, scilicet, est ille Apis, quem, ut ait Solinus, Egyptii cole-
bant instar numinis, insignem nota alba macula, quæ dextero ejus

Herod. 1.2.
Solin. c. 39.

ejus nuptias Dii celebrant in insula Creta; & ipse id agit, ut eam impensius illustret, qua primum nova nupta coronetur. Hanc ergo ajunt Vulcanum contexuisse ex auto & gemmis. Hac de causa eam Aratus vocat ἀγανὴ illustrem. Quippe tanti fulgoris fuit, ut Theseum eduxerit è labyrintho. Denique affixam astris, cum in Naxos uterque venisset. Adduntque eam constare è novem stellis. Et hæc quidem quia fuit poetis copiosa lasciviendi materia, liceat & mihi, dum eorum inventa aut commenta colligo, aliquid post ipsos, & ipsorum imitatione peccare. Sic fiet, ut, quomodo apud quemque hæc fabula excepta fuerit, liquidò sciri possit. Et Ovidius quidem super hac re ingeniosè ludens eam coronam discretim floream fuisse dicit,

Bacchus amat flores, Baccho placuisse coronam,

*Ovid. lib. 59
Fast.*

Ex Ariadneo sydere nosse potes.

Hic ipse postea fatetur fuisse sydeream;

Sic mices aeternum, vicinaque sydera vincas

*Ovid. de
tristib. l. 59*

Conjugis in celo clara corona tua.

Martianus Capella floream, simulque sydeream facit,

Hoc quoque Nysiaci quod sparsum floribus ardet

*Martian.
Cap. lib. 29*

Multiplici ambitum redimitur lumine sortum.

Hujus quoque rei meminerunt Diodorus Siculus & Hyginus, Sci-
liet.,

Hunc illi Bacchus thalami memor addit honorem.

*Hygin. l. 2.
de sign. cas-
lest. In an-
tiphonem.*

Et Horatius,

Fat & beata conjugis additum

*Horat. l. 29
Carm.*

Stellis honorem.

Et Propertius,

Hac amor ipse suo constringit pignora signo

*Propert.
lib. 3.*

Testis sydereæ torta corona Deæ.

Hanc quoque fabulam agnoscit Prudentius,

Mox Ariadnae stellis cælestibus ignis

*Prudent.
contra
Synem. l. 19*

Additur; hoc pretium noctis persolvit honore

Liber ut atherenum meretrix illuminet axem.

Cæterum Propertius ait, Ariadnem lyncibus fuisse vectam in cœ-
lum, in eo carmine ubi Bacchum alloquitur,

Te quoque enim non esse rudem testatur in astris

*Propert.
lib. 3.*

Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.

Huic coronæ, sive aliud nomen, sive epithetum est Gnosia apud
Virgilium,

Gnosiaque ardentis decedat stella corona,

*Virgil. l. 1,
Georg.
Ovid. lib. 3,
Fast.*

sive Gnosis apud Ovidium,

Protinus aspicias venienti nocte coronam

Gno -

Gnosida. Theſeo crimine facta Dea eſt.

& Gnoſiaca in loco Statii,

Vincens Gnoſiaca faciem coronæ.

Iplâ quoque Ariadna vocatur Libera, quaſi uxor Liberi.

Tu mihi juncta toro mihi juncta vocabula ſumes;

Nam tibi mutata Libera nomen eris.

Ovid. lib. 3.
Faſt.

Addit Ariadnen accepiſſe coronam à venere, eam quam iplâ habuerit munus Vulcani.

Sintque tue tecum faciam monimenta corona,

Vulcanus Veneri quam dedit, illa tibi.

Diſſa facit, gemmaſque novem tranſformat in ignes

Aurea per ſtellas nunc micat illa novem.

Ex hiſce novem ſtellis Aſtròlogi firmant, tres eſſe omnium ſplendidiffimas; denique totum ſyduſ eſſe fulgentiſſimum.

Apollon.
Rhod. l. 3.

— τὴν δὲ καὶ αὐτοὶ

Ἀγνῶται φίλων. μέγα δὲ οἱ αἰγῆα τέκμαρ

Ἀγέροισι σίφασθαι, πῖπτι κλέϊντο Ἀριάδνης

Πάνυχθαι ἐργασίῃσιν ἰλίῳσι) ἀδύλοισιν.

Hanc & ipſi immortales amarunt. Medio autem illi ætheri ſignum aſtræa corona quam vocant Ariadnes tota nocte cœleſtibus voluitur imaginibus. Sed qua ratione corona facta ſit, præter ea quæ ſupra dixi, Ovidius apertè docet,

Ovid. lib. 8.
Metam.

— deſerta & multa querenti

Amplexusque & opem Liber tulit. Utque perenni

Sydere clara foret, ſumptam de fronte coronam

Immiſit cælo. tenues volas illa per auras.

Dumque volant gemma, nitidos vertuntur in ignes;

Conſiſtuntque loco ſpecie remanente corona.

Eſt & inter cœleſtes coronas corona Berenices Callimachi hymno nobilitata; ſed qui planè interiſſet, ſi non à Catullo Latinis verſibus donatus eſſet. Ibi hi, quod huc potiſſimum pertinet, leguntur,

Catull. de
coron. Beren.

Scilicet, in vario ne ſolum limite cæli

Ex Ariadnæ aurea temporibus

Fixa corona foret; ſed nos quoque fulgeremus

Devota flavi verticis exuvie.

Etſi verò inter cœleſtes circulos poſui lunæ cinctum, ſive ambitum, tamen quia hujus quoque ſyderis coronam nominari video, ea re hanc quoque addo ſuperioribus coronis. Et quidem Homerus in hymno ad lunam, quem locum ſupra citavi, vocat eam χρυſαῖον στέφανον auream coronam: Plinius quoque huic ſyderi coronam tribuit. Fulgentius lunæ coronam, ſive diadema compingit ex aſtris,

Plin. l. 18.
cap. 35.
Fulgent.
myſtol. l. 1.

Aſtrigeroque nitens diademate luna bicornis.

Iſtis

Istis annumeranda est illa corona quæ circa circulum solis, Iridi similis tempore Domitiani visa est, quæ illi portendit eadem. Nam libertus Clementis, quem ipse Domitianus oppresserat, cui nomen Stephanus, cum postea gladio vulneravit. In cælo quoque sunt minutæ quædam stellæ ultra sagittarium, quibus est nomen coronis volubilibus; quas ipsas Austrinam coronam vocat. Ab Arato vocantur κύκλοι αἰετῶνς circuli lucidi. De his Ovidius,

Ptolemy. vita. Apoll. lib. 8.

Arat. phænomen.

Tum de virginis gemitu exire favilla

Ovid. l. 13.

Ne genus intereat, juvenes, quos fama coronas

Mitham.

Nominat, & cineri materna ducere pompam.

Ipsius cæli chorus, ut quidam ait, dicitur esse coronatus, nempe admirabilibus syderum fulgoribus. Cælestibus coronis proximæ sunt illæ, quæ, ut circuli, sunt in aëre. Quibus ut est multa cognatio cum iis qui dicuntur arcus & virgæ, ita quoque multum discriminis est inter arcum, virgam & coronam. Hæc trina sunt circa solem, lunamque, & astra tam mobilia, quàm cælo inhærentia; nec sunt corpora, sed corporum imitamenta, & mera fallacia; atque adeo intra brevissimum spatium exoleseunt; nec longè sunt à terra, ut probat Seneca in quæstionibus naturalibus. Et quidem coronæ ubique sunt, ubicunque sydus est; arcus contra solem; virgæ in vicinia solis. Denique si coronam divideris, arcus erit; si direxeris, virga. De his videndus est Aristoteles libro de mundo.

Apul. de Deo Sacr.

Senec. lib. 1. nat. quæst. cap. 3. & l. 7. cap. 12. Aristot. de mundo c. 3.

CAPUT X.

Inter naturales coronas numero Oceanum, & Terram, lapides, sal, sulphur, arbores, vitem, plantas, pisces, phœnicem, onagræum partem quandam ovæ, hydræ, hominem in pluribus membris, hæc, inquam, omnia invenio coronata.

IN terris, aut circa terras sunt illæ coronæ, quas natura suo pte ingenio format, funditque numero innumero. Et quidem ipse Oceanus meritò inter naturales coronas recenseri potest. Nempe Homerus hac forma eum effigiavit in clypeo Achillis, describens ejus ἀσπίδος, armaturam, sive armorum compositionem. Ipsam quoque terram, seu Ceres est, seu Vesta, antiquitas coronavit serzis candidis, quòd undique cingitur ab candidissimo elemento, hoc est, aëre. Meritissimo hoc elementum coronatur, cum ea sit ingens & inexhausta omnium coronarum materia. In plantis, in foliis, in frondibus, in fructibus, in lapidibus, in omni re creata licet advertere coronas. In chrysoberillis est corona. Nam lan-

Strabo l. 1. cap. 3.

Phæn. in Cer. & Vef.

Plin. l. 37. cap. 9.

quidius

- guidiūs micantes*, inquit Plinius, *aurea nube, ut corona circumfunduntur*. Tam in pæderote, cui multa inest decoris prærogativa, cum sit purpura coronatus. Quam coronam Solinus nominat *creantem velus è liquido venientem*. E sale quoque fieri coronas tradit Strabo. Quippe è salso fonte tales trahuntur cò demisso fune. Sunt & coronæ sulphuris, quæ fortasse pertinent ad illas, αἱ ἐκ τοῦ μωλυνγῆς ἀφαιθεῖσας πρὸς τὴν λυτρίαν, quæ in faticidis sunt incantationes & balnea, sive lavacra. Has & salis & sulphuris coronas Artemidorus ait esse natura graves, & habere nihil jucundi, id est somniantibus nihil significare quo lætari possint, ἀλλὰ τὸ βαρυνθῆναι αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀρετὴν, eo quod gravantur à quibudam supereminentibus. A natura quoque eas coronas fieri dicimus quæ *dejectæ in Eurymenis fontem lapides fiunt*. In arboribus sive in arborum concavitatibus inveniuntur coronæ à natura factæ. Et verò Plinius describens illam insignem platanum quæ est in Lycia, eamque faciens imaginem speluncæ, *memoroso*, inquit, *vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens umbris; ac ne quid desit spelunca imaginì, saxea intus crepidinis corona muscosos complaxa pumices*. In vite, cui nomen pucina, est quoque corona. Eam certè Plinius vocat nigerrimam, & coronario naturæ lusu *εὐφωϊκῶν*. In plantis τοῖς φευγανγῆς, hoc est in virgultis illa est cui nomen ἀδανῖς, sive *ironis* cujus folia inter se circa caulem connexa reddunt ejus formam instar coronæ. In animalibus quoque natura coronas ostendit. Nam in mari quosdam pisces esse coronatos, ex Aristotele tradit Athenæus. In *ostneis*, inquit Plinius, *inest nota, ambientem purpureo crine fibras, eoque argumento generosa interpretantur*. Oppianus meminit quorundam piscium, quibus *καὶ πύκλον ἰφρὺς ἀφειδόμεθ' ἱστφάνω*, qui supercilio rotundo coronantur. Phænicien esse natura coronarum ajunt; coronavir enim ejus caput circulus notabitur, inquit Achilles Tatius. Solis autem est corona circuli. Et hoc illud est quod ait Dracontius in hoc versu loquens de phænice,
- Igne uago rutilatur apex, fax cætera lambit;
Et cælum repetens erecto crine vagatur.*
- Psitacum Apulejus coronat. *Enimvero cervicula ejus, inquit, circulo minoo velat aurea torqui pari fulgoris circumactui cingitur & coronatur*. Onager habet in dorso tæniā; ejusque spinam utrinque distinguunt albæ coronæ. Id quod Oppianus expressit in hisce versibus,
- Ταινίη ἧ μίλωνα μίσθω ράχην ἀμφετίθηκα,
Χιονίης ἐκφύττει ἀφειδόμενῃ τεφάνησι.*
- Tæniā verò nigra mediam spinam dorsi cingit, niveis utrinque secus

secus distincta coronis. Adnotatus est partus ovis cujus caput habuit figuram & colorem tiazæ. Hydrain Statius donat corona,

— *squales triplici ramosa corona*

Hydra recens obitu, Et myagros, genus serpentum, Nicander vocat πολυστήμις, τὸς πολλὰς στήμινες ἔχοντες τὴν χειρὸς, multis coronis & lineis præditos. Nos ipsi & extimè & intimè sumus coronati, non ut hoc nimium nobis placeamus; sed ut ne quid coronæ memores corona indignum admittamus. Et extrema quidem hominis corona dici potest illa quam Lactantius Firmianus describit his verbis, *Frons ergo vallata per circuitum, & à temporibus effusa ante auras [aures] capilli, & earum summa partes in coronæ modum cinctæ, & occipitium omni coniectum speciem miri decoris ostendunt*. Idipsum tradit Pollux, cui ultimus capillorum circuitus qui caput ambit, est coronæ στήμιν. Idem Lactantius in papillis coronas invenit, cum eas dicit esse *fusciorebus ac parvis orbibus coronatas*. Inter ipsa oculorum interiora numeratur linea illa circularis, & ἱερὰς ambiens eam, quæ in oculo est γλῶν, id est, ipsa pupula. Ergo circularem hanc lineam meritò coronam dixeris. Huic affinis est illa, quam Achilles Tatius ponit in oculo & lachryma, nempe cum oculus subniger humida rigatus lachryma aspicitur placida quadam albedine coronatus. Est & pileus ille naturalis, quo infantes solent insigniri. *Eum obstetrices*, inquit Lampridius, *rapiunt, & advocatis credulis vendunt, siquidem causidici hoc juvenari dicuntur*. Certè Diadumeno illud fuit diadema. In humano capite coronæ reperiuntur, duæ; scilicet, concavitates quæ speciem referunt coronæ. Sed & illas tres humani capitis futuras, quæ & prominent, & in sese recedunt, de quibus Aristoteles, filii medicorum vocant σφαίριπιδας coronarias. Illi ipsi intercapedinem eam, quæ est inter occipitium, & calvariam, sive sinciput, coronas vocant. Parui quoque digiti corona nominatur apud Pollucem, ubi ait, carnis excrecentiam, eam quæ est circa coronam parvi digiti, esse tumorem sanabilem. Eustathio autore, Græcis κυρτή inter alia est τὸ αἰδίδις ἀκροῦ ἢ πλάγρως pudendi virilis summitas aut consummatio. Est & circa alvum corona, quam quidam, inquit Pollux σφιγκτηρεῖα, alii cotonam nominant. Est & vena coronaria, id est, circulo cor ambiens. Denique est quoddam genus morbi, cui nomen ψίλωσις περιχῶν nudatio capillorum, sive depilatio ambiens caput instar coronæ.

Plutarch.
Alex. Magna
Stat. lib. 4.
Theb.
Nicand.
Iber.

Lact. lib. de
epif. Dei.
cap. 7.

Pollux l. 2.
Lact. lib. de
epif. Dei.
cap. 10.
Pollux l. 2.

Achill.
Tat. lib. 6.

Lamprid. in
Diadum.

Pollux l. 2.

Aristot. de
hist. anim.
cap. 7.
Pollux l. 2.

Pollux l. 4.
cap. 25.
Eustath.
ol. 1. 1. 1.

Pollux l. 2.
Pollux l. 4.
cap. 25.

CAPUT XI.

De auctore coronarum. Pandora quid. Janus dictus auctor coronarum. Prima corona nata apud mensus hominum, nempe minnenda, aut sedanda gravitati capitis. Prima corona dicta strophia, seu strophiola.

DIxi de iis circulis & coronis, quarum sola natura artifex est. Nunc illas exequar, quas humana manus necit, cujusculunque tandem formæ, materiæve sint. Quod, scilicet, est institutum meum, illudque argumentum, cui curam hanc meam seposui. Sed antequam huc venio, libet quærere quis fuerit auctor coronarum. Et quidem Plinius ubi quærat quisnam Deorum primus coronatus fuerit, ait, *Feruntque primum hominum Liberum patrem imposuisse capiti ex hederâ.* Tertullianus (credo è Claudio Saturnino sumpsit, cujus epitome quædam videtur esse de corona militis liber) tradit primum caput coronatum fuisse à Charitibus, *cùm ab omnibus muneraretur. Unde Pandora.* Id quod ipse his verbis confutat, *Nobis verò,* inquit, *Moyse propheticus, non poëticus pastor principem feminam Euam facilius pudenda foliis, quàm tempora floribus incinctam describit, nulla ergo Pandora. Sed & de mendacio erubescenda est corona origo.* Alii tradunt, divinam providentiam formasse Pandoram; *Pandora enim Gracè,* inquit Fulgentius, *omnium munus dicitur.* Philo Judæus & Aristophanis Scholiales, ajunt, *Πανδώρα* esse *τῆς γῆς* terram, quam poëtæ vocant *παμμήτηρ & κρηνοφόρη.* Et hoc sensu verum est, terram omnium primam coronari illa materia quæ omnis generis coronas effundit. Itaque hanc ob causam meritò ab Hesiodo vocatur *κρηνοφόρη*, quicquid dicat Tzetzes, eam sic vocari propter pulchritudinem circuli; aut quia nos suis inventis coronat, & omnis generis fructibus. Certè meritissimò ipsa floribus & fructibus coronatur, cùm ipsa illa coronamenta habemus muneris sui. Dicta est enim *Πανδώρα* sicut *πάντα δαδύδωρα*, omnia donans.

— *jam versicoloribus anni*

Fœtibus alma parens cingi sua tempora gaudet.

Sic apud eundem hortus coronatur floribus.

Famque Dioneis redimitur floribus hortus.

Pergit Tertullianus, & ait *Saturnum Pherecydes ante omnes refert coronatum. Jovem Diodorus post devictos Titanas hoc munere à cæteris honoratum.* Ergo nec à Pherecyde, nec à Diodoro, ac ne ex ipso quidem Tertulliano quicquam certi super hac re elici potest. Alii tradunt

Plin. l. 16.
cap. 4.

Tertull. de
cor. mil.

Fulgent. lib.
2. myth. in
Prometh.
Philo π.
κρηνο-
φόρη.
Aristoph.
ἐργ. 10. &
ibi Schol.

Tzet. in 1.
lib. Hes.

Philo π.
ἀφ. κρη.

Column. de
cultu hort.
lib. 10.

tradunt, Janum fuisse authorem coronæ, qui idem fuit inventor farris & vini. Nempe utrumque mortalibus præbuit, non tam cibo aut potui, quàm divino cultui, & sacris instaurandis. Et verò in priscorum sacrificiis hæc duo fuisse constat, ut discimus è Latantio; *Quid enim, inquit, habent dicere cur Dii hominibus tam diligenter suis quaque temporibus exhibeant? An ut illis far & merum demus, & odorem thuris, sanguinem pecudum?* Nimirum, priscus ille Janus sator hominum coronarum quoque author perhibetur, ut rem per se nobilem, magnam & angustam majestas inventoris, & sacrorum dignitas validius commendaret. Et verò hunc Janum in Italia, sicuti Librum in India & Asia, præclarissimæ cuiusque rei auspiciem faciunt, ut pote navigii & monetæ. Ideoque ratem & coronam ei sculpservnt loco præmii. Porro inventor farris & vini coronæ quoque author cluet, quia far & vinum ab altaribus Deorum translata sunt ad mensas hominum, apud quas natæ sunt primæ coronæ. Id quod accidit hac potissimum ratione. Novi illi γαστήρις terræ satu concepti homines simulatque temetum olfacere cœperunt, nova dulcedine capti, eo sese inundarunt. Hinc ipsis hæud leviter tactum cerebrum fumi calentis vapore, eo qui est è vini ebullientis aspergine. Ergo & illis caput vacillare, & oculi nare, & lingua balbutire, & pedes errare cœperunt. Verè quispiam illis baronibus objectasset ea quæ Antinous unus procorum Penelopes improperavit illi, quem ignorabat esse Ulyssem,

Οἶνον σε τρώει, μελιγῆς, ὅστις καὶ ἀλυσ

Βλαῖπται, ὅς αὖ μιν χαλδὸν ἔλη μεθ' αἰσμεν πίνῃ

Vinum te lædit dulce, quod & alios lædit, quicumque ipsum abundanter capit, nec decenter bibit. Denique usque eò recepta opinio est, primum Italiæ præbitum fuisse vinum, nempe à Jano, qui ibi confedit, ut eam firment vocatam Oenotriam à prisco usu vini.

Verùm illud κεφαλαῖον sive κεφαλαῖον, illa, inquam, capitis gravitas sive cephalalgia quæ erat è vino, sæpe interpellabat lætitiā convivalem. Huic gravitati minuendæ, dolori etiam mitigando cœperunt sibi utrumque tempus obvia qualibet se vincere, hoc est, caput fortiter adstringere, docente videlicet, Deo; Ut qui morbo causam dederat, ille ipse remedii monstrator esset. Neque enim aut verum putabant, aut ne suspicabantur quidem id quod Plinius tradit, *fasciā mulieris alligato capite, dolores minui.* Et hæc quidem primò non coronæ dictæ, sed strophia & strophiola, hoc est fasciæ & fasciolæ, ἀπὸ τῆς στρόφου à vertendo sic appellatæ, seu torquendo. Quanquam postea id ipsum fuerunt quod coronæ. Virgilius hac voce est usus in prima illa significatione, in his versibus,

Athen. lib.
15. & 2.
Fab. Pictur.
lib. 1.

Laſtans. lib.
7. cap. 6.

Plutarch.
παιφ. αλ.
κεφαλαῖον.
ῥωμα.

Hom. Od.
φ.

Serph. oi-
νωτρία.

Pollux l. 1.

Plin. l. 28.
cap. 7.

Virgil. in
Cepa.

*Eja age, pampinea sessus requiesco sub umbra;
Et gravidum roseo nectis capus strophio.*

Hac ipsa de causa hæc eadem strophia dicta sunt ἀνὰδιμνῶς, nostris vincula, Ovidius,

Ovid. lib. 4.
Fastor.

*Cumque sua domine [Veneri] dato gratia sisymbria myrto,
Textaque composita juncea vincla rosa.*

Tertull. de
cor. mil.

Hoc ipsum agnoscit Tertullianus ubi ait, Quis coronæ usus nisi vinculi tantum? Certè coronæ nominæ interdum significata sunt vincula; cujusmodi fuerunt illa, quæ gestabantur in honorem Promethei, tanquam vicissim nos ei pœnam pendamus, quod nostra causa vinculis sit oneratus. ut in his versibus,

τῷ δ' ἔτι καὶ σίφωνον δ' ἄρ' αἰὼν σίφῳ
Δις μὲν ἄλλος ἐν Περσηϊῆος λόγῳ.

Albani. lib.
15.

Hospiti priscam coronam circumdo vinculorum Promethei sociam. Cæterum hæc dictio usque eò invaluit, ut hæc ipsa vincula signarint σίφωνα μὲν, coronas sive coronamenta, etiam apud nostros, ut in loco Ovidii, quem paulò ante citavi,

Textaque composita juncea vincla rosa,

Aristid. in
op. ad Imp.

nempe eòdem significatu quo sunt apud Græcos ἀνὰδιμνῶς, hoc est diademata, sive redimicula regia; ut in loco Aristidis, ubi is commendat Smyrnam Imperatoribus sive ut calyptram reginarum vel imperatricum, sive ut regium, vel imperatorium capitis insigne. A nostris dicta quoque sunt redimicula, eo significatu, quo redimire sæpe est coronare, ut apud Capellam,

Martian.
Cap. lib. 1.

*Ipsa etiam fulcris redimicula nectere sueta
Flora decens trina est anxia cum Charite.*

Sensim quoque factum est, ut eadem prope cum primæva illa significatione στόφιον sit ἡ γυναικεία ἀνὰδιμνη muliebri cingulum. Et vocem quidem στόφιον derivant quoque à στόφῳ, quæ est fascia, ut apud Homerum,

Homer. in
hym. Apol.

ὅτε δ' ἤρ' ἔχουσαν στόφον ἦγον,

circa autem [Apollinem] auream fasciam injecerunt. Deinde addito ei decore, hanc fasciam factam esse τὸ σπογύλον ζωάειον, teres cincticulum. Neque verò statim strophium significavit coronam, sed, Plinio teste, tenuiorem tantum coronam, hoc est, corollam.

Plin. l. 21.
cap. 2.

Unde, inquit, nata strophiola. Quin et vocabulum ipsum tardè communicatum est. Tale strophium, seu strophium, sicuti rem

Tertull. de
cor. mil.

vernaculam, & nullius neque pretii neque dignitatis Tertullianus componit cum diademate, ut res diversissimas. Quid, inquit, caput strophio, aut dracontario damnas diademati destinatum? Hinc

Tertull. lib.
de spectac.

strophæ, id est verborum captiunculæ; nec fabula, inquit Tertullianus sed veritates, nec strophæ, sed simplicitates. Et Prudentius,

Ve

*Va captiosis sycophantarum strophis ,
Va versipelli astutiae.*

*Prudent. in
alt. pref.
apothecof.
Hieron. ep.
l. 1. ep. 50.
Plin. epist.
l. 1. ep. 18.*

Eodem sensu Hieronymus vocat hæreticorum strophas, id est captiosum, ac tortuosum genus loquendi, atque adeò subdolum & fraudulentum. Plinius, *ego aliquam stropham inveniam, agamque causam tuam*, &c. Hinc intelligimus, ne Janum quidem, quamvis rerum præclarissimarum celeberrimum authorem verè dici posse inventorem coronarum, & si is, invento farre & vino, causam dedit conviviis & epulis, ubi natæ sunt coronæ; sed laudem rei tam præclaræ totam esse necessitatis, cujus ea vis est, ut homines, quam libet stupidos & obtusos, acuat. Non ergo mirum est, si dolor capitis invenit vincula; quibus deinde accesserunt omnia illa additamenta, quorum contextus coronas facit.

CAPUT XII.

Servia corona. Sertum unde dictum. Quid sit. Sertum, corolla flores corollarii, Tum is quibus consperguntur sepulchra, & coronæ certaminum ac triumphorum. Sertum insignia regum, & corona ex auro & gemmis.

Nihil est in antiquitate frequentius quàmserta sumpta pro coronis. Quòd si Plinio credimus, coronæ antiquitus dicebantur serviz à ferendo, ac si dicas, seminatæ. Huc addo, quod, eodem Plinio autore, *arborum ramis coronari in sacris certaminibus, mos fuit primùm*. Eo more si non planè verso, aut saltem usu florum unà cum ramis recepto in coronamenta, novæ quodammodo rei novum nomen inditum. Nam coronæ è ramis, floribusque textæserta dici ceptæ, sicut inserta & implexa, nempe à verbis sero sevi, & sero serui; quorum illud signat semino & planto; hoc admoveo, contexto, compono, ordino, Quippe utriusque verbi supinum est sertum, participium sertus, unde nostra hæc dictio sertæ amborum significatibus. Et verò sertum dici constat non id modò quod est seminatum, sed & id quod est admotum, textum, digestum, adunatum, & implexum. Videturque sertum opponi soluto, ut in hoc loco Apuleji, *Hinc gratia gratissima, inde hora pulcherrima, qua jaculis floris sertis & soluti, deam suam propitiantes scitè scitissimum construxerunt chorum*. Idem alibi, *Famque per plateam commeantem populi frequenter floribus sertis & solutis adprecantur*. Itaque cum horum significatum nullus non coronam exprimat, nihil mirum si sertum significat corollam & coronam, id est, circularem textum eorum florum, qui capiti redimiendo

*Plin. l. 21.
cap. 2.*

Apul. Metam. l. 10.

Apul. Metam. lib. 4.

Erym.
οἶον.

aptus est ac destinatus. Equidem hoc verbum sero serui nihil dubitem derivare à verbo *οἶον τὸ συνάπλω*. Certè τὰ συνηγερθῆα sunt τὰ συνημερθῆα ἐν πύκλῳ simul aptata in circulo. Et hoc sensu coronæ dicuntur conferi & conjungi, seu connecti velut in orbem. Aristides ἅπασι οἱ τὺς τιφάνους συνήγει, ut ii qui coronas connectunt. Itaque sertum, dictio jamdiu placita, &, serviis oblitteratis, recepta usque eò invaluit, ut nunc quidem nullum sit genus coronæ quod non hoc nomine censeatur. Et quidem sertum significare corollam, etsi ex innumerabilibus locis probari potest, tamen uno aut altero sum contentus. Ovidius.

Ovid. lib. 9.
Metam.

Haud alio vultu quàm si conviva jaceres

Inter plena mihi redimitus pocula sertis.

Interdum sumitur pro floribus è quibus corollæ contextuntur. Virgilius de Venere cui sit res sacra,

Virgil. 1.
Æneid.

Ubi templum illi, centumque Sabæ

Thure calent ara, sertisque recentibus balant.

Sed sanè sæpius hac dictione signantur flores commixti & coacti quandoque in speciem coronæ, quas vocant *τιφάνους ἰοβυλίους*, quandoque soluti. Statius,

Athen. lib.
10.
Stat. lib. 2.
Sylv.

Dum sape domi novaserta ligantem

Te videt.

Idem alibi,

Et si quæ patet, aut diem recepit,

Sertis mollibus expleatur umbra.

Lethæaserta dictæ sunt ex coronæ, quibus conspergi sepulchra mos fuit. Statius,

Stat. lib. 5.
Sylv.

Illustremque animam lethæis spargite sertis.

Serta quoque ex coronæ dictæ quibus donabantur victores certaminum quinquennialium. Statius,

Stat. lib. 5.
Sylv.

Ille tuis toties prastrinxit tempora sertis,

Cum stata laudato caneret quinquennia versu.

Ovid. lib. 2.
de trist.

Signat & coronas triumphales. Ovidius,

Ausoniusque ducem solitis circumvolet alis [victoria]

Ponat & in nitida laureaserta coma.

Denique sertum significat inigne regium, hoc est, diadema. Martianus capella de corona Ariadnes,

Martian.
Cap. lib. 2.

Hoc quoque Nysiacis quod sparsum floribus ardet

Multiplici ambitum redimitur lumine sertum.

German. in
Phæn. Ar.

Et Germanicus in Arati Phænomenis,

Quantumque à leua distantiaserta notantur

• *Erigitur tantùm serpens.*

Apud Capellam caput sertatum est coronatum, seu diadematum

Cui

Cui galanus vertex, ac regali caput majestasse ferratum. Et in glossario legimus Scrtat. i. coronat, *in pueri.* Ergo Tertulliano loquente de ea, quam dixi, corona Ariadnæ, ferrum est corona ex auro & gemmis. Dat, inquit, Priapo [Pherecydes] & sanias idem, & Ariadna ferrum ex auro & Indiciis gemmis, Vulcani opus, Liberi munus, post & sydus.

Martian. Cap. lib. 5. Trivul. de cor. mil.

Martini.
Cap. lib. 5.
Trent. de
cor. mil.

CAPUT XIII.

E qua materia fierent prima corona. Corona plebeiles, Zona item plebeiles. Artes plebeiles, Corona muliebrius plicatilis, Diadema plebeilia. Syllogismi plebeiles. Corona nexiles, tortiles, cylista, sive encylistia. Bacchi corona ficulnea. Corona e prunis. Corona sutiles.

Cæterum ista prima ferta, seu coronæ, necitebantur è floribus, è gramine, salice, arundine, lana, lino, hedera, omnique adeò materia plectili, nexili plicatili, tortili, flexili. Ergo quòd plectebantur plectiles dictæ; indeque omnia *πλῆγμῶτα*, ut vocantur à Theophrasto, & numerantur in mundo muliebri, ut liquet ex hoc loco Plauti.

Pro galea scaphium, pro insigni sit corona plectilis.

Græcis sunt τριφασοὶ πλεκθεῖς, Ἐχχύλο αἰθή πλεκταί, Homero, πλεκ-
τη ἀναδίσκη. Et coronæ, nempe florales, propriè dicebantur plecti,
πλεθὲ δὲ ὁ Εὐρέμῃ ἔλαχε σφάγους πλέκειν, καὶ ἀμειλῶν τὸ σφραγίσαν· Quid
attinet, ὁ Mercuri, coronas plectere, & ovium curam omittere? Ubi
plectere est formare in orbem. Unde eleganter Herodotus de Deo
dixit, ἰδὲ θὰς γλυκεὺν πλέξας τὴν αἰῶνα, δουλεύειτο· εἰς αὐτῇ διέσται
αἰῶνι. Ecce Deus dulce cum plexerit sæculum, difficile intellectu in
se invenitur sæculum. Ad harum coronarum similitudinem factæ
quoque sunt zonæ plectiles, cujusmodi fuit illa quam sibi HippiaSophista
Persicis similem confecerat. Porro operosiores hæ coronæ
sensim sunt fieri cœptæ ab aliqua, scilicet, illarum artium, quas vo-
cabant τέχνας πλεκτικές, quarum mentio apud Platonem, ut earum
quæ sunt omnium artium antiquissimæ. Huc quoque pertinet pro-
verbium λιπτὸς πλέκει tenuem plectit, de paupere dictum. Nam
pauper non è pluribus operosam, sed è pauculis floribus tenuem co-
ronam plectit. Sed quodd in mundo muliebri multa sunt πλεκταί, cu-
jusmodi μίχμαρσι, πυλῶνις, κρίλυνες, εὐφροῖν, ἰπιδοσφινδῖν,
σφινδῖν, ἀνδμήμωζ, κρίλαμωζ, κριλαμῖς, ἰστρεπωζ, omnia aurea
aut deaurata, non mirum est, inter hæc quoque censeri coronam
muliebrem plicatilem. Hujus coronæ meminit Artemidorus, ubi
recenset plectilem, seu plicatilem supellectilem, hoc est, lina, retia
C 3

Arctoid.
lib. 4. c. 6.

sportas, nubeculas, seu velamina canistra, corbes, calathos, vittas, monilia aurea, torques & coronas. Ipsa quoque diademata fuerunt *πλεκται*, ut alibi dico. Ad exemplum harum coronarum dictæ sunt *πλεκται* sive *πλεκταιναι τῶ λόγων*, qui sophistis erat *ἀειδιμὸς συλλογισμὸς*, continuus syllogismus. Hos Prudentius Græcorum imitatione vocavit syllogismos plectiles, nempe captiosum & fraudulentum genus concludendi.

Theophrast. in charact. Lucian. vii. aut.

Prudent. in alt. præfat. apostol.

Solvunt ligantes quæstionum vincula

Per syllogismos plectiles.

Plin. l. 21. cap. 3.

Plin. epist. lib. 4. ep. 3.

Hæ quoque coronæ dictæ sunt *πηκται*, pæctiles quasi junctæ, id est floribus artificiosè mixtis compactæ. Pæctili coronæ Plinius summam autoritatem fuisse dicit. Dictæ sunt & nexiles, quod constabant è nexibus florum. Nempe ipsi flores necti dicebantur, vel innecti, ut apud Plinium, *Quæ*, inquit, *scribis complere apes floribus & innectere videntur*. Et si non sum nescius pro innectere, legi quoque *nectare*; ut illud ad artificium & pulchritudinem coronarum, hoc ad suavitatem florum referatur. Dictæ quoque sunt *ελικται*, tortiles seu volubiles, aut voluentes se. Tortam coronam Propertius vocavit in loco suprâ citato, de corona Ariadnes,

Propert. lib. 3.

Testis sydereæ torta corona Dea.

Pollux l. 7. cap. 30.

His proximè accesserunt cylistæ, sive encylistæ, quæ fiebant *ἐκ κυλίσου*, quarum meminit Pollux; atque è loco Archippi hanc esse *σιφάκην ἐκ τῆ κυλίσου*. Utinam Pollux aliquid uberius dixisset. Neque enim nesciremus quid signet hæc vox. Quid, si apud Pollucem legamus *ἐκ τῆ κυκλίου*, è rebus rotundis, sive orbiculatis? Videntur enim hæ coronæ non solum fuisse forma circulari, sed & in eas tantum fuisse admissas res orbiculares, veluti ad volubilitatem rotundatas. Quippe hinc tota corona fiebat firmior ac solidior, ac proinde volubilis, versatilis, rotatilis. Hanc coronam his verbis designat Apulejus, *Individuo nexu corona totis floribus, totisque constructa pomis adharebas*. Et hoc videri potest esse illud, quod signat Eustathius cum ait, has coronas sic dici, *ἅψ τὸ οἶνος πείναι κυλίσας σφαιρούς*, nempe *ἐκ τῆ κυλίου* voluo, devoluo, quod impulsæ volebantur. Hunc motum conficiebant res solidiores, è quibus hæ corona constabat, nempe poma, & fructus ii, qui erant duriusculi præ herbis & foliis, rebus, scilicet, mollioribus. Hanc quoque coronam videtur describere Plinius his verdibus, *Quædam corona per coronas currebat*, id est, quædam tanta latitudine & laxitate texebantur, ut minores coronas exciperent & complecterentur. At hæ minores coronæ majoribus coronis implicitæ per interiorum ambitum illarum majorum faciliè currebant. Quod artificium quale fuerit, me planè nescire fateor. Dicimus tantum coronas

Apul. l. 11. miram. Eustath. in 8. odyss.

Plin. l. 21. cap. 3.

nas

nas cylistias, five encylistias, five, ut ait Nicander *ἐγκυλισίαις* distinctas fuisse ab herbaceis & foliaceis; atque, ut ex Apulejo aliisque probatum est, compactas è globulis, propter quorum firmitatem facile rotabant & voluebantur. Neque tamen in hoc tantum necebantur, ut voluerentur; nempe non tam coronæ fuissent quàm rotæ, aut rotulæ, sed potius ut suspenderentur, & visendæ proponerentur ob pulchritudinem. Id quod scire licet è loco Alexis in Scironē, *ἡ πρὸς κύλιστος ἐφ' αὐτὸν αἰωρεῖτο*, ut corona cylista suspensa. Et hac quidem de causa magnas nugas agit Nicander apud Eustathium, & apud Athenæum, cum ait has cylistias plerunque fieri è rosis. Verisimilius qui è ficu. Nam ficum numerari inter arbores scabras & duriusculas, nec arborem solùm, sed & folia ejus, discimus è loco Plutarchi, ficus, inquit, folium propter asperitatem *ἥριον* nominatur. Et si *ἥριον* quoque dicitur de *chamæpity*, onogyro, & fiderite. Ergo folia ficus propter scabritiem videntur habuisse locum in cylistiis, idque singulari exemplo; & fortasse imitatione ejus coronæ, quam Bacchus sibi fecisse dicitur è foliis ficulneis *τοῖς τ' συκῆς φύλλοις*. Nempe hoc cultu Liber triumphavit insidens currui, quem leones trahebant. Ipso *τῷ ἥριω* folio ficulneo videtur antiquitas demonstrasse Bacchum, hoc est, *τὸ ἥριον* videtur fuisse symbolum hujus numinis, *ἥριον*, inquit Plutarchus, australem mundi plagam pingunt, five representant. Et interpretantur *τὸ ἥριον* *πῶλον*, & videtur genitali parti naturæ simile esse. Hanc ipsam coronam videtur monstrare Philetas in his versibus,

*μέλα φέρων κήλοισι πᾶσι οἱ ποτὶ Κύπρις ἐλοῖσσε
Δῶρε Διωνύσεω δῶκεν ἀπὸ κρηταίων.*

Poma ferens sinu, quæ ei quondam Cypris exempta à temporibus Liberi dedit. Tradit idem Plutarchus, siquid hoc ad rem pertinet, famulas Latinorum convivantes *κλάδεις συκῆς σκιαζομένης*, ramis ficus umbratas, i. coronatas, nempe hoc coronamenti genere tectas. Macrobius quoque auctor est, Lyrenenses *cum rem divinam Saturno faciunt, coronari ficis recentibus*, Inter cylistias coronas Hipponax apud Athenæum memorat eam, quæ constabat è prunis.

Εἴ τ' ἐκ δ' ἡν ἄνθρακιστῶν μέπε

Εἴ δ' ὅξε στεφανῶν γυμνὸς ἀσσελῶν στεφάνω κυλιστῇ

Κοκκυμέλων, Ἡ ῥέ κλεις, πεπύων.

In stadio concertatorum me quispiam visus est coronare nudus prodiens corona cylista, prunorum, Hercules, maturorum. Quasdam coronas video vocari sutiles, quod folia unde necterentur, ut verisimile est, consui mos fuerit. Et hanc, scilicet, Artemidorus vocat, *ἡ στεφάνη δ' ἔστιν* coronæ conjunctionem. *Sutiles*, inquit Plinius, *Saliorum sacris in venimus*, & *solennes canis*: Ac si dicat, *Sut-*

Athen. lib.

15.

Atton. lib.

15.

Plutarch.

Symphos. 5.

Scholias. in alexiph.

Nic. v.

ἥριον. 54.

Aristoph.

1 πω.

Etymol.

ἥριον.

ἥριον.

ἥριον.

Plutarch.

π. 101.

ὅτι ὅτι.

Plutarch.

Camil.

Macrobi. l. 1.

Sat. cap. 7.

Athen. l. 1.

Artemid.

lib. 4. c. 4.

Plin. l. 21.

cap. 3.

lium coronarum usus est antiquissimus. Id quod hinc intelligimus, quod eas in Saliorum sacris antiquitus adhibitas scimus; atque adeo in Saliaribus cœnis & dapalibus conviviis fuisse exhibitas.

Apul. l. 4. Neque enim hic dico quænam essent Saliarum cœnæ, rem cognitis-
Metam. 38. simam ex Apulejo, Symmacho, Aufonio, Festo, aliis. Addit Pli-
Symmach. l. 1. nius, *Transfere deinde ad rosaria.* Id quod cujuscumque fuerit quæ
1. ep. 17. scire cupit, penitus inspiciat verba Apicii, ubi is agit de conditu-
Aufon. in ra rosarum. *Rosatum*, inquit, *sic facies: Folia rosarum, albo*
ultimis ep. *imis foliis prius forcipe sublato, inseris: quas ut sutiles facias, in*
Fest. Salus. *vino quàm plurimas infundes, sic ut septem diebus in vino ma-*
Apic. de re *cacerentur. Post diem septimum rosas de vino tollito, & alias suti-*
culin. c. 1. *les similiter immittas, &c.* Itaque ad hanc futuram, id est ad con-

suenda & concinnanda folia rosarum, necesse fuit ea sic macerari, ut manum artificis, & puncturas quibus necerentur, pati possent.

Pergit Plinius, *Eoque luxuria processit, ut non esset gratia nisi me- ro folio.* Id quod convenit cum verbis Apicii, qui ad hanc sui sæculi luxuriam sutiles componit. Ergo idem propemodum est, ac si dicat Plinius, Antiquitus tota rosa inferebatur sutilibus. Sed eò tandem res processit, ut rejecta & fastidita gratia floris pulcherri- mi, ejus tantum folia retenta sint, quæ ut alia aliis veluti squama- tim infererentur, inventa est ea ratio condituræ, quam describit Apicius. Nempe omnis decor harum coronarum videtur contineri artifice quadam futura & mixtione foliorum. Et in hoc quidem artificium congregabatur horum florum numerus innumerus. Ea

Plutarch. re quidam apud Plutarchum acriter invehitur in hoc genus corona-
Sympos. 3. menti; aitque hinc spoliari arbores; ac naturali & præsidio & or- namento destitui, quorum utrumque consistit in illo foliorum indumento. Quippe flores natura in hoc procreavit, ut essent quorum pulchritudine & odorum suavitate mulceremur. Ergo qui plectunt coronas è florum foliis potius quam ex integris flori- bus hi perperam utuntur coronis, cum folio nihil quicquam sit imbecillius. Nec immerito Aristophanes deridens quosdam quos

Ref. Clem. vocat obscuræ vitæ homines, addit, eos esse persimiles generi fo-
Al. Strom. liorum. *ἡλιγοδεννίας, πλάσμενα κερῷ*, nulli rei, & figmenta ceræ.
lib. 4. Sequitur Plinius, & ait, *sutilibus mox petitis ab India, aut ultra Indos.* Cujus loci hic est sensus, Primæ coronæ Saliaribus cœnis dari solitæ imitabantur sutiles, quarum exempla è regionibus lon- ginquis ac transmarinis ad nos pervenerant. Postea, invalescente luxu, nostrates hæ coronæ non ampliùs effigiatae sunt ad exemplum illarum Indicarum, verum etiam illæ ipsæ Indicæ huc translatae sunt. At illas Indicas, non ut Italicas, constituisse, è preciosioribus foliis quàm sunt folia rosarum, docet in sequentibus verbis; *laudatissi-*

mum quippe habetur è nardi folio eas dari, aut veste Serica uersicolores unguentis madidas. Quæ quoque verba vix puto esse synccra. Sutilium coronarum nonnulla est apud poëtas mentio. Ovidius,

Tempora sutilibus pinguntur tellus coronis.

Ovid. lib. 5.

Illud, pinguntur asserit Plinianum illud versicolores. Hunc sive Fast.

morem, sive luxum signat Martialis,

Perfundas glaciem triente nigro

Frontem sutilibus rubor coronis.

*Martial.
lib. 9.*

Unde intelligimus, has quoque coronas numeratas fuisse inter conviviales.

CAPUT XIV.

Specimen earum coronarum quæ vinculi tantum præbebant usum, est corona ex Amerina salice, & Corona ex arundine vernacula. Salix, prima corona in hoc inventa, ut gravitati capitis mederetur. More prisco quisque ferebat propriam coronam ad convivium.

EX iis quæ suprà dixi, intelligimus, primas coronas remedio fuisse inventas, nempe adstringendo capiti inter convivalem sive lætitiā, sive lasciviam. Quod remedium quia effectu cognitum est esse necessarium, posteritas constanter tueri cœpit, nec tueri tantum, sed & augere & ornare. Ergo coronas necessitas invenit, tempus asseruit, solertia excultas reddidit. Et verò pro incomptis illis, vernaculisque vinculis, sive strophis ex obvio factis coronæ plecti cœptæ è materia lectiore, ipsaque adeò florum dispositione jam quæsitiore. Sed primæ illius coronæ, quæ unum vinculi usum præbuit, antequam ultrà pergo, specimen promo, nempe eam quæ plectebatur ex Amerina salice. Hanc, videlicet, *Athen. lib. 15.* solertia ejus ætatis, quæ Saturniam illam rudem & simplicem proximè secuta est, ludibrio habere cœpit ut ridiculam & ineptam. Quin & ludibrii causa vocitabatur coronamentum rusticorum, quòd nexibus tantum & vitilibus esset idonea. Hac tamen corona Megisthen totos decem menses fuisse evinctum tradit Anacreon libro secundo carminum. Hæc à me compendio dicta suis quidam apud Athenæum. Is præter hæc addit nescio quid historię quod pertinet ad religionem. Id est hujusmodi: Caribus mandatum fuit, ut quomodo statua Junonis apud ipsos fugam meditata logissimis ramis implicita fuisset, ad hoc exemplum ipsi ex Amerina salice se redimirent, id est, quo vimine Deam vinxissent,

sent, eodem sibi quisque caput obstringeret. Inibi mentio sit Epæneti poetæ, quo authore Amerina salix est priscum coronamentum Carum. Paulò post dicitur, usum hujus coronæ apud Samios durasse usque ad ætatem Polycratis. Denique, posthabita prisca fabula, creditum est, verisimilius esse Megisthen sese Amerina salice redimire solitum, quòd ibi ubi ipse epulari solitus esset, hoc genus arboris feliciter proveniret. Nam & ipsi Lacedæmonii festis Promachiorum diebus arundine vernacula sese coronabant, quòd hoc genus coronamenti ibi esset obvium. Cæterum apud Athenæum vernaculam arundinem illam dici puto quæ

Constantin. non est odorata, aut dulcis. Nam arundinis odoratæ meminit Cæ-
Cæs. lib. 6. sar Constantinus; & dulcis ejus, quæ in Ægypto nascitur in locis
cap. 7. palustribus, Theophrastus. Porro apud Apollonium Rhodium
Theophrast. video salicem vocari *ισσὸν τῦκον*, sacrum stipitem, sive truncum.
de caus. Tradit tamen Plinius, Homero hanc arborem fuisse, *frugiperdam*,
lib. 6. c. 16. quòd *ocysimè amittit semen; secutamque ætatem scelere suo inter-*
Apollon. *pretatam esse hanc sententiam, quando semen salicis mulieri ste-*
Rhod. l. 4. *rilitatis medicamentum esse constat.* Ac tales quidem fuerunt illæ
Plin. lib. 6. *cap. 26.*

primæ qualescunque coronæ, veriùs vincula rudia & incompta. Nam secutis temporibus vix ullæ coronæ fuerunt nexæ è re qualibet quæ esset ad manum, sed, Hercule, ex herbis, frondibus, foliis, floribus medicamentosis, tam è vinculi adstringentis, quàm ex herbæ, florumque indole geminato juvamine. Flores quoque cùm dico, aut folia, nihil obvium & qualescunque dico, sed omnia lecta, speciosa pretiosa, sæpe exotica, sæpe Indica. Quòd verò coronæ in hoc fuerint inventæ, ut illi, quam parit ebrietas, gravitati & somnolentiz mederentur, docet mos priscus ferendi & exhibendi eas sub finem convivii. Id quod pluribus locis disertim tradit Athenæus, & Plutarchus in convivio sapientum, & Theognis in his versibus,

Plutarch.
lib. 1. c. 26.
στυμν.
Theogn. in
sent.

Ἡ μὲν δ' αἰλὶς μὲν ἐν αἰθέρῃ μαινυχὰς ἵππευς
Ἄρπυιᾶς δὲ γαίης μίαν αἶθρ' ἤμαρ ἔχον,
Δαίμων δὲ λήθην ἔχει, πᾶσι δὲ θυμὸς αἰνέει,
Παυτοῖσι δὲ γὰρ κατὰ χαλεχέροισι.
Χερσὶ δ' αἰψὰ ἤρπυζι φέροι, τεφρὰ μὲν δ' ἄνω
Εὐνὸς ἰαδὶαῖς χερσὶ Λαέρτιάδῃ κέρει.

Cùm verò sol quidem in æthere solidungulos equos jam admonuerit, medium diem habens, cœnam tunc terminemus, ubi aliquem animus jubet variis bonis ventri satisfacientes. Gutturium autem statim foras ferat, coronas verò intro tormosa teneris manibus Lacæna puella. Qui tamen mos non semper viguit. Sæpe enim coronabantur initio epularum, ut in hoc loco Euripidis;

— αἶς

— ὡς δ' ἰπληρώην σίγη,
 Σπφάσεισι χρσμηγίτης δέχθε βαρεῖς
 Ύυχλῶ ἰπληρῶν.

Euripid. Iph.
 act. 3.

Completis tandem tabernaculis, coronis ornati festis & lætis dapibus animas explebant. Id ipsum docent hi versus qui sunt apud Athenzum,

Ὡς γδ εἰσῆλθε τὰ μεθύνια, τίτι εἰς δόμους
 Εὐνὸς ἀνικλίνετε. παρὼ δ' σίφασθ' ἐν τείχε.

Athen. lib.
 15.

Domum ut sunt ingressi vetuli, statim accubuerunt. mox adest corona. Et ille apud Euripidem se non ultra cibum sumpturum ait, priusquam alter coronam sumpserit.

— ὃ πρὶν εἰ σίγη

Eurip. Cycl.
 act. 4.

Σπφασοι ἰδὼ λαβόντες, γούστωμαί τ' ἔτι.

Non prius quam te video sertum sumere, gustabo ultra. Cæterum antequam lux ille surrepisset solemnium epularum, cum, inquam, rustica simplicitate petrones illi conveniebant ad sese, si Diis placet, malacissandos & hilarandos, suam quisque coronam eò ferebat; ut posteaquam sese plusculum invitasset, eo serto, tanquam amuleto muniret se adversus mala instantis ebrietatis. De quo more extat hic locus Euripidis, ubi ait Centauros cum herba coronaria accessisse ad convivium Deorum,

Αἰὼ δ' ἰλάττοις, σπφασώδ' τι χλῆμα
 Θίασθ' ἰμθλιν ἰπποβότῃς
 Κενταύρων ἐπὶ δαίτην ἤθιων,
 Κροτήρεσσι βαέχου.

Euripid.
 Iphig. in
 Aul. act. 4.

Venit & equestris turba Centaurorum abiogna tela, viridesque corollas gerens ad convivium Deorum, & craterem Bacchi. Hunc quoque morem expressit Ovidius,

Venerat & senior pando Silenus asello,
 Quisque rubro pavidas inguine terret aves.
 Dulcia qui dignum nemus in convivia nati
 Gramine vestitis accubuerunt toris.
 Vina dabat Liber. tuleras sibi quisque coronam.
 Miscendas large rivus agebat aquas.

Duplici ergo ratione juvabant primæ illæ, & quæ primas consecutæ sunt, coronæ. Nam quod illæ primæ vincula erant, caput adstringebant. Quod necessebatur ex herbis & floribus in hoc lectis, ut vini vim majori vi compescerent, certè aut refrigerabant, aut alia quapiam naturali facultate ebrietatis impetus reprimebant, tum capitis dolores mitigabant. Quæ coronæ dotes ingentem celebritatem adeptæ, infrequentissimo apud omnes usu postea fuerunt, ut infra dicam.

CAPUT

CAPUT XV.

Refrigerans corona. hujus generis est rosa. Et è smilace, è semine spinæ albæ, ex herba hirsuta, è gramine dactyli, ex iberi, & quinquefolio, è pulgio, ex amethysto, è chamæpiti, è filo cui hæret folium olea inscriptum nomine Minervæ. Ferales corona. De vi odorum. Nimia Tertulliani coronarum insectatio. Corona è capis,

Refrigerantis coronæ specimen est apud Aristophanem in his verbis,

Aristoph.
ἄρισθ.

— φίρε καὶ τίφανον. καὶ χαλκίδι.

Κατὰ χρεὶς ὕδαρ φέριτω καὶ πῆ.

Fer puer coronam. infundite. Per manum aquam ferat citò aliquis. ubi scholiastes ait, τοῖς γὰρ ἀσχυρτοῖς ἀδείκνυντ' οἱ τίφανοι καὶ ψύχοντες τὸ κεφάλιον ἀπὸ τοῦ οἴνου θερμότητος. Nam qui epulabantur, hos cingebant coronæ refrigerantes calvariam, sive sedem cerebri, à calore vini. Hujus quoque refrigerantis coronæ mentionem facit Clemens Alexandrinus, ubi ostendit ridiculè refrigerari caput; cum potius medici, ubi cerebrum refrigeratum sentiunt, ei medeantur unctione pectoris & summi nasi. Cæterum illa quæ refrigerant plerumque sunt adstringentia. Hujus generis fuit ῥοδιὰς & τίφανος & rosea corona. Nam rosæ super mordacitatem ajunt inesse utramque facultatem refrigerandi & adstringendi; & hinc minuere gravitatem capitis. Itaque Anacreon ait, coronam rosaceam sociandam esse Baccho, ejus vi, scilicet repellendæ.

Τὸ ῥόδον τὸ τίφανον

Μίξωρθε Διονύσου,

Τὸ ῥόδον τὸ καλλιφύλον

Κερατοφοῖσι ἀρμόστω πῆ.

Rosam quæ [est] amorum, miscbimus Dionysio, Rosam pulchram temporibus aptantes. Neque tamen sum nescius, apud Plutarchum rideri eos qui rosaceas coronas post convivium pro laureis capiti imponunt. Quippe iidem ajunt florales coronas esse νεανίδας puellares, & ludentibus magis convenire virginibus, & mulieribus quàm congressibus philosophorum, eorumque qui literarum militia sint exercitati. Ut ut est, diversorum florum coronas caput juvare, antiquitus creditum & traditum, αἱ τὸ ῥόδον καὶ τίφανον ἀποφορεῖ, inquit Clemens Alexandrinus, ἡ συχὴ ὕστα ψυχρὰ συστλήσει καὶ ἐπιτίφανσι τοῖς κεφαλοῖς. Rosarum & violarum suavitates sive exhalationes cum sensum & quietè refrigerent, coërcent, & adstringunt gravitates capitis. Hujus quoque generis est corona è smilace, quæ facta impari

Clem. Al.
prolog. l. 2.
cap. 8.

in pari foliorum numero capitis doloribus mederi creditur. Cæte-
 rum smilacem Theophrastus dicit esse αἰθρὸν λευκὴν καὶ ἀνθεῖον, i.e.
 id, florem album, odoratum, vernum. Et Iulianus collocat smilacem
 inter plantas odoratas, Versabere, inquit, in smilace & thymo, her-
 bisque odoratis. Quanta smilaci facultas inest, hinc sciri potest, quod
 dormientes homines, cum maximè florens tumescit, interficit. Su-
 perioribus coronis annúmero alias quæ sunt singularibus præditæ do-
 lobus. Et quidem Plinius coronam è semine spinæ albæ dolores ca-
 pitis minuere dicit. Eadem vi censetur corona ex herba hirsuta, quæ
 Græcis est φιλάνθηρον. Eodem authore, gramen tertii generis da-
 dylis, ejus cui caustica vis est, capiti circumdatum sanguinis è na-
 ribus fluxiones sistit. Iberis adalligata capiti cum quinque folio epi-
 phoras, & si qua in oculis visia sunt, emendat. Idem tradit, in ca-
 pitis dolore coronam imponi, & contra epiphoras collo circumdari.
 Adest & è pulegio corona, de qua hic ipse Plinius, Dignior, inquit,
 è pulegio corona vertigini quàm è rosis, cubiculis nostris pronun-
 tiata est. Nam & capitis dolores imposita creditur levare. Quin &
 olfactu capita tueri contra frigorum æstusque injuriam, & ab siti tra-
 ditur. Coronis quoque ex amethysto non lapide, sed flore post vinum
 utebantur adversus vinolentiam. Nam τὸ ἀνθὺν ἀντίρροινον florum
 effluentia mirabiliter caput muniunt adversus ebrietatem. Atque
 adeo quibusdam floribus ajunt inesse vim fovendi cerebri. Aliis in-
 sunt aliæ facultates, & quidem admirabiles. Hujus generis est alyssos
 quæ liberat hominem singultu non solum tacta, sed visa. Huc quo-
 que refero coronam nexam è ramulis ejus herbæ, quæ Græcis est
 χαμαίπιτος, & πιτὺν, nostris abiuga, sive abiga, & humilis pinus.
 Quippe ajunt cum qui hac corona sit coronatus, non inebriari. His
 addo illam quæ fiebat ex eo filo, cui hæreret folium oleæ, in quo
 scriptum esset nomen τῆς Ἀθηνᾶς, Minervæ. Hinc quoque capitis
 dolores sedari ajunt. Usque eò verum est, corona caput non solum
 ornari, sed juvari & servari. Sed mirum est, tam salutare, tamque
 illustre inventum humanam equitiam reperisse, quomodo ad nefa-
 rios usus traduceret. Nempe, repertæ sunt nefandæ coronæ harum,
 quas dixi, tam salubrium per nomen quidem & speciem imitatrices,
 at re & effectū feræ, atque adeo capitis, cui imponuntur, inter-
 fectrices. De his scripserunt Mnestheus & Callimachus medici à
 me supra memorati. Quoniam & in hoc, inquit Plinius, est ali-
 qua valetudinis portio, in potu atque hilaritate præcipuè, odorum
 vi surreptens, fallaciter scelerata Cleopatra solertia. Namque
 apparatus belli Asiatici gratificationem ipsius regina Antonio ti-
 mente, nec nisi præguastatos cibos sumente, fertur favore ejus lusu-
 se, [i. timori ejus illuisse] extremis corona floribus veneno illitis, ip-
 saque

Plin. l. 24.
cap. 10.

Iulian. in
ultimo ep.
Theophrast.
lib. 3. de
plant. 36.

Plutarch.
symp. 3.

Plin. l. 24.
cap. 12.

Plin. l. 24.
cap. 19.

Plin. ibid.
Plin. l. 25.
cap. 12.

Plin. l. 27.
cap. 12.

Plin. l. 20.
cap. 40.

Plutarch.
symp. 3.

Plutarch.
symp. 3.

Const. Caf.
lib. 7. c. 31.

Const. Caf.
lib. 9. c. 1.

Plin. l. 21.
cap. 3.

*saque capiti imposta. Mox procedente hilaritate, invitavi An-
somium ut coronas [p. coronati] biberens, nempe utcrque. Quis
ita timeret insidias? Hoc tantum scelus, aliosque abulis corona-
rum equidem reputans, magnopere probo illam acritatem Tertullia-
ni, quæ unam spectat sinceritatem morum, qua is totus exarsit.
Sed ubicunque is acerbius invehitur in coronas, ubi eas deridet, ubi
eas ita prosternit, ut in coronis unum agnoscat usum vinculi, ac
præterea nihil, ibi verò, quod ejus venia dictum sit, à summa ejus
pietate provocho ad singularem eruditionem. Neque enim nesci-
vit, odorum vim non minùs conducere ad sanitatem, quàm ad vo-
luptatem, ut ex Aristotele Plutarchus tradit, nimirum, per calo-
rem & subtilitatem cerebrò se leniter infundentem. Certè ubi is
loquitur de cusi Ægyptio, tradit dulci spiritu, & salutari quadam
exhalatione moveri aërem, cujus per respirationem corpus tactum
malescit. Tunc enim sit gratum quoddam temperamentum,
quod mœsticiam discutit, nec tamen cerebrum ebrietate occupat.
Quæ etià vera sunt, nihilominus tamen Tertullianum usque juvat
illudere tantæ rei. Caterum, inquit, in capite quis sapor floris?
quis corona sensus nisi vinculi tantum? Quia neque color cerni-
tur, neque odor ducitur, nec teneritas commendatur. Tam con-
tra naturam est florem capite sectari, quàm cibum aure, quàm so-
num nare. Similis severitatis extat alius apud hunc scriptorem lo-
cus. Non emo capite [l. capiti] coronam, nempe Liberalibus. Quid
tuâ interest, emptis nihilominus floribus quomodo utar? puto gra-
tius esse liberis & solutis, & undique vagis. Sed etsi in coronam
coactis, nos coronam naribus admovimus. Viderint qui per capil-
lum odorantur. Nec Tertullianus tantum acerbè coronas insecta-
tur, sed & Clemens Alexandrinus, ubi ait, coronatos amittere re-
negros & ardentius suavitatem florum. Nec vident, inquit, corona-
ti coronam, locatam super oculos. Atque adeò cum odor natura
sursum vergat, eo respiratio privatur; ut semel dicam, florum est
injuria non nutrimentum iis frui supra aspectum. Atque hæc qui-
dem omnia videntur sumpta à veteri quodam philosopho qui eos,
qui coronis uterentur, insectari solitus esset, qui nesciunt locum
coronæ. Siquid enim, inquit, gaudent halitu violarum, & rosa-
rum, oportuit eos coronari sub naribus, ut per respirationem hinc
traherent plurimum voluptatis. His affine est dictum Socratis rela-
tum à Xenophonte, odorum, nisi nares accesserint, nulla utilitas.
Etsi de odoribus tantum, non etiam de floribus ibi loquitur Socra-
tes. Porro à temporibus & capillis odorem ad nares pervenire, è
naribus, inquam, duci odorem qui est in capillis & in vertice, non
est res tantæ absurditatis, quanta huic tantæ coronarum insectationi
præten-*

Plutarch.
m. l. 1. 2.
c. 1. 2.

Tertull. de
cor. mil.

Tertull. A-
polog.

Clem. Al.
p. 1. 2.
cap. 8.

Lucian.
Nigr.

Xenoph.
memorab.
lib. 1.

præstenditur. Ipse Tertullianus cum ait, naturam signasse usum
 florum, quam ipse vocat, naturæ præscriptionem, addit eam non
 debere esse potentioiorem sectæ interdictione. Ubi palam fatetur,
 quod natura licet, sectam, videlicet, Christianam facere illici-
 tum: Sed ubi hæc interdictione? Quinimo in sacris libris nihil quic-
 quam est magis obuium quam mentio coronæ. Usque eò & ipsi
 spiritui sancto complacitus est florum decor, & coronarum usus.
 Et verò in Apocalypsi non solum viginti quatuor senioribus, sed
 & ipsi Christo aptatur corona, non illa spinea prompta è suppel-
 lectile carnificis, sed illa de qua nunc ago; illa ipsa, cujus meminit
 Prudentius in his versibus,

*Tertull. A.
polog.*

*Regia mirifici fulgent insignia David,
 Sceptum, oleum, cornu, diadema, purpura & ara.
 Omnia convenimus Christo, chlamys atque corona.
 Virga potestatis, cornu crucis, altus divinum.*

*Prudent. in
auctor.*

Nimirum oleagineam coronam Christo tribuit, id est, & victtricem
 & triumphalem. Quæ tamen, si admittitur sententia Tertulliani,
 planè inutilis & ridicula est. Usque eò is, ubicunque occasio est,
 nihil coronæ parcat. Certè fatendum est, tam multa scædè perpe-
 trata ubi interveniebant coronæ conviviales, (id quod alibi dico)
 ut prisca illa Christiana pietas acriter ac severe insurrexerit in abu-
 sum coronarum. Id quod cum Tertulliano excusat Clementem
 Alexandrinum, qui quærit an fas sit uti coronis & unguentis, quo-
 rum utroque homines impelluntur ad voluptates, & ad libidinem,
 porissimum adventante nocte. Salutaribus coronis adnumero myr-
 team. Nam hanc quoque vini vim compescentem, & Baccho ini-
 micam ferunt. Et hoc est Pollux ait, Anacreontem myrtis coro-
 nari solitum, nempe dum crebrius & largius potaret. Et si alia hu-
 jus coronæ ratio est, quod myrtus, ut infra dico, est Veneris. Cæ-
 terum quod cape, eliciendo lachrymas, oculis prodest, & ipsum
 inter hujus generis coronamenta receptum est. Hujus coronæ me-
 minit Artemidorus; eique locum assignat inter illas, quæ per quie-
 tem visæ quidpiam significant. Ergo has coronas illis prodesse ait
 qui somnium viderint, non item iis qui ei proximè adstant. For-
 tassè hoc genus coronæ signavit Callimachus in hoc versu,

*Clem. Al.
polog. l. 24
cap. 8.*

*Plin. l. 15.
cap. 29. &
Ath. l. 15.
Pollux. lib.
6. cap. 19.*

*Aristot.
probl. 9.
sect. 31.
Artemid.
lib. 1. c. 79.
Scholiast. in
alexiph.
Nicand. in
μηχανον
πεδληγ-
ναι.*

— αἰμὴ φῖ τε κίβλω

Ξεργαρό αἰγλίων ἕλον ἰχθὺς τίφασον,
 circa caput vinctus cæparum teneram coronam,

CAPUT

CAPUT XVI.

Corona hederacea. Hedera Baccho sacra. Hedera & vitis cur sociantur. Ex hedera & vite fit coronamentum Bacchi. Cū cum hedera compeſcat vim Bacchi, nihilominus tamen fit coronamentum huius numinis. Liber hederatus & laureatus.

*Plutarch.
symp. 3.*

*Clem. Al.
pædag. l. 2.
cap. 8.
Phornut. in
Baccho.*

Long. lib. 4.

*Plutarch.
symp. 3.*

Luc. Bacch.

*Philostr. in
Ariadne.*

*Q. Calab.
lib. 14.]*

Superioribus coronis annúmero hederaceam. Nam præter id quod hedera sponte provenit, & ubi vis gentium est obvia & per-cipiosa, atque ideo ubique hac fronde redimiri licet, huic seu fa-cilitati, seu commoditati accedit hæc ipsa facultas refrigerans & adstringens, denique sedans τὸ κεφαλαίον dolorem capitis. Tra-didit antiquitas, Bacchum fuisse peritum medicinz, primò quia fuit inventor vini, quod numeratur inter fortissima & suavissima remedia. Deinde quòd vino opposuit hederam, & ex eà coronam plectere docuit; hæc enim quia est φιλόψυχος & ἐμψύχης amans frigoris & refrigerat, ebrietatem extinguit. Hac de causa antiqui-tas eam, quomodo draconem, Deo consecravit, veriùs quàm ob illam quam refert Phornutus, videlicet, propter similitudinem vitis & racemorum: hinc epirhetum σεσημένον racemis redi-mitus, quod respicit utramque vocem & vitis & hederæ. Et si ve-rum est, hederam propter hanc similitudinem in coronamentis quandoque succedere in locum vitis. His omnibus, inquit Longus, pro vite hedera imposita erat. Et corymbus ejus cū esset magnus & nigrescens, vnam imitabatur. Et Plutarchus de eo qui captus pulchritudine ejus coronæ quæ esset è vite, ut illam inquit con-spexit nudam & sine folijs, amavit similitudinem hederæ, id est vitem amavit propter similitudinem hederæ. Nam & in ascensu tortilis est, & cundo errat, & folium habet tumidum & sine ordine effusum. & corymbus ejus vix spissæ & ob maturitatem nigrescen-ti similis imitatur dispositionem vitis. Nec mirum si ipsi corymbi dicuntur esse coronamentum Bacchi. Sociantur ergo natura vitis & hedera etiam ob similitudinem. Et quidem apud Indos Machlæos exstat lucus, quem ubertas hederæ, vitiumque inibi provenien-tium sua opacitate pulcherrimè inumbrat. Quæ utriusque arbusci societas talis est, ut eam nulla vis venti dissolvere possit. Id quod expressit Q. Calaber in his versibus,

Ὡς δ' ἐπὶ πικρῶς τε καὶ ἡμεῖς ἀμφιβάλλοι)
Ἀλλήλοις ἐπὶ πρίμνα. πῶς δ' ἔστιν ἰς ἀνέμῳ
Σφῶν δ' αὖ νύμφη βαλλίῃ ἱπιδίτι, &c.

Ac veluti hedera & vitis constringunt se mutuo ramusculorum nexu,

nexu, quos nulla unquam vis venti à se divellere potest. Deinde utraque alteri implicita mirum in modum pulchrescit, Virgilius,

— pocula ponam

Virg. ecl. 3.

Fagina, calatum divini opus Alcimedontis;

Lenta quibus torno facili superaddita vitis

Diffusos hedera vestis pallente corymbos.

Quid quod hedera fungitur vice vini, & abique vino inebriat? ὅλως

ἀοισι ἐπαίει μῖθω, inquit Plutarchus, planè ebrietatem inducit sine vino. Equidem hanc puto esse veram causam, quapropter he-

dera & vitis sociata efficiunt coronamentum Bacchi. Quod his ver-

bis describit Aurelius Nemesianus alloquens Bacchum,

Aurel. Nemes. ecl. 3.

Te cano qui gravibus hederata fronte corymbis

Vitea feta plicis; qui comptos palmise tigris

Ducis odoratu persusus colla capillis,

Vera Iovis proles.

His omnibus addo ea quæ memorantur accididisse in natalibus

Bacchi. Hic enim cùm ex utero matris per vim exiisset, & statim

ibi exorta & scissa in diversa antrum Bacchi tam luculenter um-

brâret, ut nihilominus Assyrio & Lydio lapide pulchrius appare-

ret, tortiles corymbi, & ipsa vitis, & thyrsi arbores ibi sunt enatæ,

id tam libenter tolerante terra, ut & igni quædam sint concessæ.

Nec mirum si Bacchi gratia terra coronavit ignem, nempe hedera,

corymbis, thyrsis. Enimvero hedera & vitis tam arcto sædere

constringuntur, ut existimatum sit, vitem fore feraciorem, si pu-

tator ejus hedera sit redimitus. Hic non omitto priscam fabulam,

quæ ait, καὶ οὕτως fuisse adolescentem unum è Bacchi saltatoribus, qui

coram Deo saltans mortuus in terram cecidit. In hujus honorem

terra produxit florem adolescenti cognominem, adolescentis ger-

mina servans in planta. Hæc sive planta, sive abrustum è terra

erumpens eadem ratione vitem amplectitur, qua is adolescens Bac-

chum amplecti solitus fuit, ejusque cervicem brachiis circumdare.

Et hæc quidem de hederæ vitisque societate. Cæterum sua huic

frondi è propria indole dignitas est, quòd cerebrum ab heluco

defensat, hoc est à κατὰ νου. Et ideo videtur esse in tutela Libe-

ri, quem eundem apud Ægyptios Osirin Harpocracion hanc ob

causam hederatum argumentatur. Et hæc quidem Tertullianus,

qui ea videtur sumpsisse è Plutarcho, qui ait, hederam, quam Græ-

ci Baccho consecrant, ab Ægyptiis nominari καὶ οὕτως, ac si dicas

plantam sive abrustum Osiridis. Sed mirum videri potest, hede-

ram, cujus ingenium est inhibere vim Bacchi, nihilominus esse

coronamentum hujus numinis. Ubique enim poetæ eum faciunt

& corymbiferum & hederatum. Certè ejus coronamentum de-

D

scribit

Philostrat. in Imag.

Const. Cæs. lib. 5. c. 24. Const. Cæs. l. 11. c. 31.

Tertull. de cor. mil.

Plutarch. π. 16. καὶ Οσιρ.

scribit Aristophanes loquens de Baccho in his versibus ;

Aristoph.
ἤριστος φ.

Κύκλω δ' ἄρα κισσὸς
Εὐπίπλω ἔλικι θάλλει

Circulo autem circūm helicem hedera floret. Extatque vetus illud ,

Aristid.
ιστ. α. 4.

χαῖρε δ' ἄνα κισσῶ Διόνυσε.

Salve o rex hederæ Dionyse.

Nostri quoque utraque corona cum redimunt & pampinea & hederacea. Ovidius,

Ovid. lib. 6.
Fast.

Bacche racemiferos hedera redimite capillos.

Hujus coronamenti rationem , idem Ovidius reddit in his versibus,

Ovid. lib. 3.
Fast.

Cur hedera hac cincta est ? hedera est gratissima Baccho.

Hoc quoque cur ita sit dicere nulla mora est :

Nisiades nymphas, puerum quarente poverca,

Hanc frondem cunis apposuisse ferunt.

Id quod Ovidius si non vertit, at sanè sumpsit è nono Διονυσιακῶν.

Etymol.
Διόνυ-
σος.

Τὸν μὲν ὑπεκύνψασι θιγγήριος τοκετὶς

Στέμμεν κισσῶν τε λειχιδὲς ἱστῶν ἄρα.

Hunc quidem superstantes divini parentis corona hederacea puerperæ coronarunt horæ. Extat & locus Euripidis qui recens nato Libero hederam tribuit ,

Eurip.
Phœniss.
ἀκτ. 2.

Βρομῶν ἐνθα τέκε

Μάτηρ Διὸς γάμοισι , κισσὸς

ὅν ἄρα στεφῆς

Ἐλικοῖς, ὅθεν ἐν βρέφει χλοή

φύρεται ἐν ἱστίῳ

Καὶ θεοὶ ἐν ἐλβίσις ἐσώπει.

Ubi Bromium edidit mater Jovis ex-concubitu , quem hedera circūm ejus tempora serpens statim infantem virentibus & opacis ramis obtectum beavit. Oppianus ait , cum repositum fuisse in abiegna cista pellibus indutum , racemisque circumdatum ,

Oppian.
κωνσ.
lib. 4.

Εἰλαπὴν γὰρ δῖον γένος ἱγκατέστην ,

Νεβρῶσι δ' ἀμφιβάλλοντ', ὡς ἐτίψατο

κρυμμένους.

Abiegna in cista divinum genus reposuerunt, pellibusque induerunt, & coronarunt racemis. Hinc est quod hedera & abies mutuis veluti amplexibus sociantur. Oppianus,

Oppian.
ἀλ. δ. 1. 4.
Philost.
in Imag.

Ἄσπερ δ' βλαστῶσι ἐλάσι ἀμφ' ἐλάτῃ

Ἵχθους ἔλιξ κισσῶ.

sicut altas implicatur circūm abietes humida circumvolutio hederæ. Id quod à Megæra factum esse tradit Philostratus in Semele. Et fabula quidem sic habet. Cæterum naturali, verâque causâ tota

res

res nititur. Cùm enim vino immoderatiùs utentes vinum conso-
piat, verisimile est, illud non tanti futurum fuisse, si non reperta
ratio esset, quâ æstus ille tolerari, & compotorum voluptas diu-
tius produci posset. At hoc inter omnes frondes maximè præstat
hedera. Non ergo mirum, si hæc frons Baccho usque eò placita est,
ut eam sibi veluti peculiarem seposuerit, cujus, videlicet, præsi-
dio vitis nitetur. Et has quidem ob causas quantum est poetarum
Liberum faciunt hederatum. Homerus,

Κισσὸς μὲν Διόνυσον ἐλβεσθ' ἄρχ' αἰδοῖσθαι.

Homer. dī.
hymno in
Bacch.

Hedera coronatum Bacchum valde sonantem incipio canere. Pau-
lò post hic ipse Liber est hederatus & laureatus, *κισσῷ καὶ δάφνῃ
πιπυκισμένῳ*. Enimvero Bacchi tam propria est hedera, ut apud
hunc ipsum Homerum hedera florens exorta sit circa malum ejus
navis qua Bacchus vehebatur; ubi omnes quoque scalmi fuerunt
coronati.

ἄμφ' ἱστὶν ἢ μέλας αἰλίσσεται κισσός
ἄνθρωποι τολιμῶσι. χαρίεις δ' ἰπὶ κρηπὶς ἱστέφ.
πάντες ἢ σπάλμ' ἐσφάνε' ἔχον.

Hom. hymn.
1. in Bacch.

At circa malum voluebatur hedera floribus virefcens. gratus autem
fructus excitabatur. Omnes autem scalmi coronas habebant. Ergo
Ovidius imitatione Homeri facit scalmos hedera opertos, vel co-
ronatos in his versibus.

*Impediunt hedera ramos, pexuq; recutvo
Serpunt, & gravidus distinguunt vela corymbi.*

Ovid. lib. 3.
Metam.

Et apud Oppianum cùm Bacchæ tulerunt Liberum recens natum &
atcæ conditum in Eubœam, & piscatorio navigio gurgitem traje-
cerunt in transtris effloruit viridis taxus. At puppiu apium & he-
dera implicarunt. In Tyrrhenis navis quâ Bacchus vehebatur fuit
umbrata vite, & hedera. Cæterum quoties poetæ ipsum Bacchum,
aut quicquid est Bacchi hederatum faciunt, aliud signant nihil, nisi
suis insigniis ornatum. Quod coronamentum his verbis describitur,

κισσὸς ἢ αὐτὸν [Διόνυσον] ἔσφει φέρων ἐν κύκλῳ, hedera autem
ipsum [Bacchum] coronavit circumcurrens in orbem, Et quia hæc
erat statua Bacchi ænea, addit, *ὡς κισσὸς ἑὸ χαλκὸς οἷς πλῆναι κρη-
πιδῶν, καὶ τ' ἐσφύζων τὸς ἐλκτικῶς ἐκ μετώπῳ κρυμμένους ἀνα-
στάντων*. Ut hedera fuit æs in ramos flexum, & racemorum in aures
è fronte sparsos contrahens. Et verò Liberum dici volunt *ἐσφριώ-
τῳ ἐκ τ' ἐρίφῳ*, orno, conono, sicuti *σφάνοις ἡδύμῳ*, κισσὸς φέρον
καὶ φιλοκισσοφέρον. coronis gaudentem easque gestare amantem.
Etsi non sum nescius Bacchum, sed alia de causa, à Jove fingi insi-
gnitum coronis, id est, cristis draconum apud Euripidem, *σφάνων-
εἶν τι δρυκλήτην σφάνοις*. & coronavit eum draconum coronis.

Euripid.
Bacch. act. 1.
1.

CAPUT XVII.

Corona hederacea testis est Bacchici furoris. Baccho sacrificantes sunt hederati, ut victima, & multitudo in his festis, & horum imitatione ebrii; tum pocula quibus libabant. Hedera & similis mixta in coronamentis. Hedera aliis plantis sociatur. Hedera florens pulchritudo. Ipsa est symbolum pulchritudinis, ac dicitur florere. Et est inter delicias hortorum, aliorumque locorum. Hedera errat, serpit, est tenax, fascinat; est flexibilis, sequax, ductilis, noctilis. Corona hederacea testis lætitiæ convivialis, & militaris: & tunc jungitur lauro.

Cæterum quia corona hederacea est insigne Bacchi, eadem testis est Bacchici furoris; habetque πνευμα μωίας ἡμελκόν πειρῶν ἀρετῆς καὶ πνεύματος spiritum quo furor excitatur & commovetur. Quapropter Bacchantes nunquam celebrant orgia sine coronis. At has statim ut capiti circumposuerunt, tunc verò οὗτος τὸ πλεονεχὲς ὑπερεργάζετο ad ea sacra celebrando mirum dictu quantopere incendantur. Hinc est quod Æschinem Demosthenes vocat κηλοφόρον hederigerum ac si dicat lymphatum, furore percitum. Enimvero Plutarchus Olympiadem in Bacchicis festis memorat præcipuo quodam furore fuisse correptam. Certè serpentes & magnos & cicures inducebat in thiasos, id est in Bacchicas saltationes. Hi quoque sæpe ex hedera, & è sacris cistis emergentes, & circumvoluti thiasis & coronis mulierum ingentem metum viris incutiebant. Denique qui Bacchifesta celebrabant, horum capitibus infidebant serpentes, ac dicebantur ἀνιστημένοι τῆς ὄφιοι, coronati serpenti-
bus. Et verò signum Bacchicorum orgiorum est ὄφις περιστερόεις, serpens mysteriis initiatus. Hinc quoque perpetuum epithetum earum mulierum quæ his sacris initiatæ erant, ἡ θυιάδων. Vocabantur enim Mænades ἀπὸ τῆς μαινοῦς, à furendo. Id quod docent poetæ alio epitheto quo illas donant. Vocant enim hederigeras, ac si dicant lymphatas, ac sui minimè compotes. Id quod docet Catullus in hoc versu,

Ubi capita Mænades jaciunt hederigera.

Qui Mænadam, omniumque Bacchantium habitus describitur ab Euripide, ubi inducit Tiresiam & Cadmum ποταὶν ξυνοελὶν canam bigam, ut ipse loquitur, id est, par senum bacchantium,

Θύρσους ἀνίστην, καὶ νεβρῶν δόρυς ἔχειν,
Σπινθύνει κροῖται κιστῖνοις βλαστήμεσιν.

Thyrso ligare, & agnorum pelles habere, & coronare caput heder-

deraceis ramis, aut floribus. Addit alia hujus notæ, quæ paulò post sequuntur. Hinc quoque manavit priscum institutum, ut Baccho sacrificantes essent hederati.

— κιστὴν τι σφραμβοῖς

Διὶ ἑρυσσὶν θρησκείῃ.

Euripid.
Bacch. act. 1.

Et hederà coronatus Liberum colit. Atque adeò quoties hi Bacchi sacerdotes ibant in militiam, ibi quoque aspiciebantur hederà coronati, ut Eunæus ille apud Statium, cujus

— clypei penetrabile textu

Stat. lib. 7.
Theb.

Pallentes hederà, Nisæaque seria coronant.

Ubi Nisæa interpretor lecta in Nisæa, quam ipse paulò post feracem nominat. Nec tantum sacerdotes, sed & ipsæ victimæ, quæ Baccho immolabantur, hoc est hædi & capræ erant hederatæ, ut in sacrificio Daphnidis videre est apud Longum, ubi optima caprarum

Long. lib. 2.

hederà coronatur priusquam mactetur. Ipsa quoque multitudo in festis Bacchi coronabatur hederà: Et ad hoc exemplum ebrii, sicuti operantes hujus Dei sacris. Quo coronamento usus est Ptolemæus Philopator; sicuti Galli illi evirati, qui celebrabant festum matris Deum. Apud Platonem Alcibiades ebrius coronatus est corona ex hederà & violis confertim compacta; multisque tæniis caput evinctus; credo, ut videretur imitator Bacchici furoris. Ipsa

Etymol.
Γαίῃ. 3.
Plato in
Symp.

pocula conviviis, quibus libabant, constat fuisse hederacea. Hercules apud Admetum capit poculum hederaceum,

Euripid.
Alcist. act. 4.

Ποτήρι δ' ἐὼ χείρεσσι κίσσιναι λαβών,

Πίνει μελαινὴς μετὸς ὀζωροῦ μέθυ.

Eurip. Cycl.
act. 3.

Poculum verò in manibus hederaceum accipiens bibit nigræ matris purum vinum. Apud eundem Euripidem scyphus Cyclopis est hederaceus, latus tres ulnas, & profundus quatuor. Id quoque non sit sine ratione naturali, quam reddit Q. Serenus Sarmonicus in hisce versibus;

Q. Seren.
lib. de medic.

Quando lien sumido circumligat ilia vincolo,

Et plenum splenis demonstrant membra rigorem

Mollibus ex hederà tornantur pocula lignis.

Cato de re rust.

Hinc trahit assuetos ager quoscunque liquores.

Pollux l. 6.
cap. 16.

Vas tamen hederaceum non continere vinum, traditur apud Catonem. Inter pocula mensaria censēbatur κιστὴν ὃ κιστὴν ἀφ' ἧς ἡ δὲ quod hederà ambit unde & nomen. Quod sanè genus poculi usque eo fuit vernaculum, ut factum fuerit ἀγροικίον ποτήριον agrestis, sive agricolarum calix. Ipsa convivia Euripides non dubitavit vocare pulchrè coronata in hoc versu,

Etymol.
κιστὴν-
Γιον.
Euripid.
Bacch.

Καὶ κιστὴν ἀφ' ἧς ποτίζονται, φιλοσφάινουσιν καὶ μύς.

Stob. πε.
ἐπὶ λυ. 17.

Et hederatæ; κιστὴν ἀφ' ἧς ποτίζονται. Hoc loco Plinio authore, notandus

Plin. l. 16.
cap. 35.

Theophrast.
lib. 3. de
plant. 36.

Euripid.
alibi 1.

Philostr. in
Imag.

Philostr.
πρωηγ-
τους.

Ælian. lib.
cap. 1.

Achill. Tat.
lib. 3.

est error vulgi, quod interdum pro hedera capiebat smilacem, *Infau-
sta*, inquit Plinius de smilace, *omnibus sacris & coronis, quo-
niam sit lugubris; virgine ejus nominis propter amorem juvenis
Crocī, mutata in hunc fruticem. Id vultus ignorans plerumque
festa sua polluit, hederam existimando. Sicut in poetis, aut Li-
bero patre quis omnino nescis quibus coronentur?* Qui error, si
tamen fuit error, hinc est quod smilacis folium est *κτιῶδης*, inquit
Theophrastus, hederaceum siue simile hederæ, atque adeo *καὶ ἀκρί-
ματι οἱ βότρυες κίτῳ πτόπον*, pensiles sunt ejus racemi in modum
hederæ. Fuit tamen hic error, quem dixi, non Romæ solum, sed
& in Græcia pervulgatus. Et verò utraque & hedera & smilace Eu-
ripides Thebanos coronari vult,

ὦ Σμίλας προφοῖ Θῆβαι
Στεφανῶδι κιστῶ
Βρύτι βρύτι χλοηρῶ
Σμίλας καὶ δεικνύει.

δ Semeles nutrices Thebæ, Redimimini hedera. Cingite, cingite
capita florentes viridi smilace. Quin & Ulysses relatu Synesii Poly-
phemo suadet, ut Galateam excepturus adornet coronas ex hedera &
smilace. ἤν η̄ κίτῳ, εἰ καὶ στεφανῶς ἐνδραπέδον καὶ τῷ τι καὶ σμί-
λας, οἷς στυπὴν καὶ τῷ πυδνῇ ἀναδίστατο. Etiam pulchrius, si &
coronas adornes hederæ & smilacis, quibus te ipsum & amasios re-
dimias. Ubi smilax est sanè hederæ genus pulcherrimum & præ-
stantissimum. Et verò Andrii, inquit Philostratus, coronantur he-
dera & smilace. Sed ab hominibus rectè copulantur cùm simul na-
scantur. Illa insula aurea tota Bacchi, quæ pingitur in imaginibus,
repræsentatur *κατηριφῆς κίτῳ* τι καὶ σμίλας, καὶ ἀμπύλοις, adum-
brata hedera & smilace, & vineis. Et alibi in iisdem imaginibus
Himerides corymbos palmitum connectunt. Adest & smilax &
hedera. Describitur & apud Ælianum locus quem certatim ornant
hedera & smilax. Nam illa ibi copiosa & admodum hirsuta viget
ac floret, & instar generosarum vitium in proceras arbores serpit,
ipsisque connascitur. Smilax etiam pari copia partim advolvit se
rupibus, saxumque opacat, subterque subiens occultat sese. Quæ
omnia tanta pulchritudine excellunt, ut ibidem dicatur esse oculo-
rum panegyris. Quibusdam arboribus obscurioribus, inquit
Achilles Tatius, hedera & smilax adnascuntur: hæc quidem è pla-
rano suspensa, & undique munita gracili coma. At hedera circa
piceam arborem torta incolebat arborem amplexibus. Illa hedera
ficbat vehiculum; & hedera smilaci erat corona, id est ornamen-
tum. Non immerito hedera ornat smilacem, cùm ei poetæ tri-
buant florentem pulchritudinem, usque eò ut eam mulieres adhi-
beant

beant in religando capillitio. Horatius invitans Phyllidem suam, ait apud se esse cadum vini veteris, & apium necdendis coronis. Ad-
ditque,

Est hedera vis

Multa, quæ crineis religata fulges.

Horat. l. 4.
Carm. ad.
10.

His affine est illud Statii,

Crinem comite, candidamque vestem

Perfundant hedera recensiores.

Stat. lib. 2.
Sylv.

Quid, quod ipsa hedera est veluti quoddam symbolum pulchritudi-
nis, diciturque formosa? Virgilius de Galatea,

Candidior cygnis, hedera formosior alba.

Virgil. eccl.
7.

Albam dixit, ut eam discriminet ab illa, quam ipse alibi vocat ni-
gram,

— aut hedera pandunt vestigia nigra.

Virgil. l. 2a

Hanc Tryphiodorus vocat *κυανόμυκη* *κυανόν* nigricomam hede-
ram. Sophocles quoque eam vocat *νigram*, id est racemis nigris,
οἶνοπι κυανόν. Talis cum sit, aspectui tam grata est, ut, sicuti rosa
dicatur florere. Theocritus,

πῶδες δ' αἰς ῥόδῳ κυανὸς ἐπαιθεῖ,

& sicut rosæ copiosa hedera effloret. & alibi;

καὶ γὰρ ἐμὸν τὸ πείρησθαι ἀνὴρ κῆλα

ὧς κυανὸς ποτὶ στίμῳ.

Theoc. 6
Id. eccl. 6

Et coronam me floruit suavis quædam pulchritudo, ut hedera circa
malum. Ea re adhibetur hortorum vel cultissimorum ornamentis,
ubi tota avicularum suavissimus cantibus perstrepat. Epopus ille
Aristophanæus veriùs avis quàm homo ut potè luscinix cantus re-
ferens, & vocans ad se alias aviculas, ait,

ὅσα τι ὑμῶν κατὰ κήπους ἐπὶ κυ-

σῶ κλάδισι νόμον ἔχῃ.

Aristoph.
Eccl. 10.

Quotcunque è vobis per hortos super hederæ ramis cantillant. Un-
de liquet, hederam esse inter lectiores delicias hortorum. Huic
pulchritudini hoc nonnihil confert quod est rigens: & sine admi-
niculo, inquit Plinius, *stat sola omnium generum, ob id vocata*
cissor. E diverso nunquam, nisi humi repens *chamæcissos*. Nimi-
rum, nostra illa ipsa est, quam Silius Italicus vocat frondem hirtam,
quaque ipse Pompejum coronat.

Plin. l. 16.
cap. 34.

Ille hirta cui subrigitur coma fronde decorum,

Sil. Ital. lib.
13.

Et gratum terris Magnus caput.

Nec hortis tantum est ornamento, sed & cuilibet loco ubi ipsa est, ut
aliquoties apud Longum. His accedit quod errat, & quidem blando
aspicientibus errore, *κατὰ τὴν ἐπιπλανώμενην*. Ergo est errans he-
dera passim, inquit Longus, *dum sensim extenditur, πρὸς αὐτὴν*

Long. lib. 1.

Virgil. egl.
4.

que parietibus inveni textili sylva, quàm humi teri voluntaria injuria, inquit Tertullianus. Ideoque dicitur serpere, & serpens, id est fursum repens. Virgilius,

Tertull. lib. de anima.

Serpentes hedera vix habuere locum.

Dicitur & tenax. Neque enim ubi semel adhæsit, hinc facillè divellitur. Catullus,

Catull. in epith. Iul. & Maut. Long. lib. 4.

*Ut tenax hedera hac & hac
Arborem implicat errans.*

Et inhæret aliis arboribus, ut apud Longum, ubi describit hortum. Erant, inquit, & cypressi, & lauri, & platani, & pinus. Hu omni-
bus adhærebat hedera. Et corymbus ejus cum esset magnus & ni-
ger, vuam imitabatur. Totusque hippodromus, inquit Plinius, in-
stantium oculis offertur. Ille hedera vestiuntur; utque summa
Theophrast. suis, ita ima alienis frondibus virent. Nec tantum ut amica, ve-
rùm etiam ut amalia implicatur vetustis arboribus, cum quibus ha-
bet communia quædam natalium principia, quas ita possidet ut
tyrannus. Certè hanc tyrannidem exercet non solum in arboribus,
verùm etiam quandoque in ipsis animalibus. Nam hedera viridis cor-
nu cervi adhuc tenello quasi ligno viridi inserta inibi coaluit. eam-
que cervus captus est gerens. Denique vix ullus memoratur locus
formosus absque hac fronde. Propertius,

Plin. epist. lib. 5. ep. 6. Theophrast. lib. 1. de plant.

Aristot. de hist. anim. lib. 9. c. 5.

*Aspice quos summittat humus formosa colores,
Et veniant hedera sponte sua melius.*

Propert. l. 1. ad Cymb.

Hanc pulchritudinem auget viror. Quippe hæc frons velut pecu-
liari epitheto dicitur virens, ut apud Horatium,

Horat. l. 1. carm. od. 25.

*Lata quod pubes hedera virenti
Gaudeat.*

Plin. lib. 16. de hederis.

Et hoc ipso quod perpetuò viret, dicitur esse in tutela Liberi, cui, scilicet, est perpetua viridis ætas ad similitudinem hujus frondis. Ergo antrum hederosum, hoc est, multa hedera convestitum nihil aliud signat, nisi perpetuo virore pulchrescens. Propertius,

Propert. lib. 4.

Lucus erat felix hederoso conditus antro.

Plin. arch. 18. & 19. & 20. & 21.

Multaque nativis obstrepat arbor aquis.

Certè hedera & propter umbram, & propter viriditatem multos falcinare dicitur. Sed omnis decoris, omnisque pulchritudinis huic frondi cumulus est, quod & flexibilis, & sequax, & ductilis est. Ovidius,

Ovid. l. 10. Metam.

*Vos quoque flexibiles hedera venistis, & unà
Pampinea vites, & amicta vitibus ulmi.*

Ovid. 6. Metam.

Et quia flexibilis est, nexilis quoque est. Ovidius,
*Ultima pars tela tenui circumdata limbo
Nexilibus flores hederis habet intertextos.*

Hinc

Hinc quoque conficitur, hederaceam coronam non solum esse adstringentem, sed præcipuam indicem lætitiæ & hilaritatis, potissimum convivialis. Ovidius ad Bacchum,

*Illa dies hæc est, qua te celebrare poëta,
Si modo non fallunt tempora, Bacche solens.
Festaque odoratis innectunt tempora seris,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.*

*Ovid. l. 5.
de tristib.*

Hæc se corona redimitum Anacreon beatum prædicat.

*Ὅ τιν' ἐ Βάκχῳ εἰσέλθῃ
Εὐδαιμον αἰ μερίμναι.
Δακῶν δ' ἔχει πὶ Κροίσῳ
Θίλω κελῶς αἰείδῃ.
Κισσοφειρὲς ᾗ καί μιν
Πατὴρ δ' ἀπαύσῃ θυμῷ.*

Cum Bacchus ingreditur, Dormiunt curæ. Existimans me possidere opes Cræsi, Cupio pulchrè canere. Umbratus autem hedera jacco, Et animo omnia conculco. Obiter moneo, hederam non solum esse indicem lætitiæ convivialis, sed & militaris, ejus, inquam,

*Plutarch.
Æmil. Paul.*

quam parit victoria. Et hinc mos caronandi tentoria militum vi-

ctorum hedera & lauro. Certè victores Romani in eo prælio quo

Perfes rex Macedonum superatus est, cum redirent ab hostium per-

*Philosofrat.
vita Apoll.
lib. 2.*

secutione, invenerunt τὰς σκηνὰς φανὶ λαμπρῶν, καὶ κισσομηρῶν

κίτῳ καὶ δάφνης στεφάνοις, tentoria luce splendentia, ornataque ser-

*Lucian.
Quom. hist.*

tis hederæ & lauri. Ipse Bacchus suum templum, quod est in Nyssa

monte, contexit hedera, vite, lauro. Nec lauro tantum, sed & myr-

Et sit scrib.

to hedera sociatur, ut ille malus historicus relatu Luciani scriptum

reliquit, καὶ ἐς οἷον αὐτοῖς κατέφρα[Ο' σ' ἔσθ' ὅ] κίτῳ καὶ μυρρίνης καὶ δά-

φνης ἐς ταυτὲ συμπιφυκόντων, καὶ σύγκειοι ἀκρωδῶς αὐτῶν ποιεῖται. Et

in quale antrum confugerit [Oïroes] tectum videlicet ex hedera, &

myrto & lauro.

CAPUT XVIII.

Hedera lasciva. Priapus hederaceam coronam à Baccho accepit.

Hedera dicta φιλόρωσ. Amantes & Satyri hedera coronati. Bac-

chi thyrsi ἀπολίμιοι. Principes viri, iidemque luxuriosi hederati.

Exercitus Alexandri hederatus. Priscus mos statim coronandi

exercitum victorem. Hedera victrix vetustatis, & comes im-

mortalitatis. Hedera coronamentum poetarum. Interpretes

poetarum, & rapsodi coronati. Musa hedera coronantur, &

rosis. Oratores coronati.

Cæterum, quia convivialis hæc lætitia sæpe est affinis la-

scivix, quomodo hedera utriusque index est, ita quoque

vocatur lasciva. Et si ipsa subdite ingenio lascivire, hoc est luxuriare dicitur. Id quod nihil est aliud, nisi obvia quæque, ut supra dictum est, amplecti; hac illac extendi nullo fine; inexpectatam alienis inferi ut suis. Qui quod sunt bibonum & epulonum mores, certe intemperantiores, non mirum si hederaceo coronamento representatur hæc sive lascivia, sive petulantia. Hac de causa lascivæ epitheto donata est à Poëtis. Horatius,

Horat. lib.
1. cæm.

Nec Damalis novo

Divell tur adultero

Lascivis hederæ ambitio sive.

Lucian.
Amor.
Theophrast.
lib. 2. de
caus. plant.

Huic significatui naturalis causa subest. Nam hederam ait Theophrastus aliis arboribus esse molestissimam. cum enim nunquam deponat folia, semper eget multo alimento. Porro Bacchus Venerem exsuscitat, atque adeo Venus addita Baccho est jucundior, & illa voluptas ex utroque temperata gratior. Id quod in conviviis signavit corona heberacea. Atque adeo non incitè antiquitas finxit, Priapum salacem & libidinosum Deum hanc hederaceam coronam à Baccho acciperere. Et verò in solemnibus pompis Priapus hac corona evinctus ostentabatur. Et apud Theocritum Priapus describitur hederà coronatus. Et, Athenæo teste, ad hoc libidinosi numinis exemplum Alexandri & Ptolemæi statuæ, impositæ sunt aureæ coronæ hederacæ; quod, scilicet, fides fieret, esse reges libidini mancipatos. Itaque hanc quoque coronam amantes affectasse constat. Ideoque dicta est *φίλωνος* amans amoris. Hoc epitheto donatur à Luciano in his verbis, *παντὶ γὰρ μὲν δινδρῳ περιπλεγδῶν ὁ φίλωνος περισείρει κίτῳ*, cuius arbori circumvoluta illa amoris cupida hederæ serpebat. Apud Theocritum caprarius cupit fieri apis, ut veniat in antrum in quo Amaryllis degere solet, hederam subiens, usque eò videtur hederæ amantibus facere copiam suorum amorum. Ipsi Satyri, salacissimum genus in pompa regis Ptolemæi conspecti sunt hederati. Certè ille Sæxus Satyrus qui fuit in illo celeberrimo antro apud Thebas Ægyptias, ita fuit coronatus hederæ, ut ejus rami umbrarint ejus comam, & protensi fuerint supra cervicem. Hanc quoque hederaceam coronam Athenæus tribuit quibusdam luxuriosis, quos vocant autocabdalos, qui pedetentim, & incessu perfluvo verba quodammodo irrorabant. Cæterum quod Priapus est comes Bacchi, & uterque viros effeminat, Bacchi thyrsi vocantur *ἀπλήμιοι* imbelles; qui tamen occulta quadam vi interficiunt. Euripides,

Athen. l. 5.

Theocrit.
epigr. 3.

Lucian.
Amor.

Athen. l. 5.
In descript.
Callistr.

Athen. lib.
14.

Euripid. lo.
act. 1.

ὃς Βεργμίου ἄλλον

ἀπλήμιοις κισσίνοις βάπτει,
ἐν αἰετὶ γὰρ τίκνον ὁ Βακχίδης.

Et

Et Bromius alium imbellibus thyrsis occidit terræ filium Baccheus. Ut verum sit, vinò plures perire quàm gladiò. Et hi quidem mores tam molles & effeminati sæpe à conviviis transeunt ad cætera loca, in quibus deformitas est notabilior. Hujus generis illud est quod memoratur de Antigono juvene lascivo, qui pro aurea corona hederaceam, & pro sceptro dextra manu pungentes urticas gestasse; & hoc habitu jus populis dixisse dicitur. Certè Plutarchus ubi exprobrat Antonio mores luxuriosos & libidinosos in comparatione ejus & Demetrii, hunc ait in belli apparatu non habuisse hastam hederatam; neque galeam ejus oluisse unguenta. Perinde ac si hæc omnia exprobrat Antonio; ut vel hoc solo cultu sciri possit, quàm luxuriosè vixerit. Regiè Alexander, cujus exercitus victor ex India rediens hedera coronatus fuit, scilicet, exemplo Liberi patris, cujus Dei, inquit Plinius, & nunc adorant thyrsos, galeasque & scuta in Thraciæ populis, in solenibus sacris. Porro exercitum victorem non solum in triumpho, sed & statim post pugnam coronari, prisci moris fuit, & quidem armatum; ut de Marii exercitu post cæsos Teutones & Ambrones Plutarchus tradit. Quo exemplo Agesilaus, partà de Thebanis victorià, jussit universos coronari in honorem Dei, omnesque tibicines tibia canere. Quin & Lacedæmonii proprio instituto coronati pugnabant. Hujus quoque frondis dignitatem auget alius ejus significatus. Quippe hedera fert se victricem vetustatis, atque adeò comitem immortalitatis ejus, quam sibi præclarissimi scriptores, ut præmium, proponunt, imprimis poetæ, quorum celeberrimus quisque ac cæterorum victor hac fronde caput evinxit. Ideoque dicitur victrix apud Horatium,

In vita M.
Aurelii.

Plutarch.
Anton.

Plin. l. 16.
cap. 34.

Plutarch.
Maria.
Xenoph. hi-
stor. Græc.
lib. 4. & in
laudatione
Agesil.
Stob. p.
104. n. 10.
Clem. Al.
inorat. ex-
hortat.

— seu condus amabile carmen
Prima feret hedera victricis premia.

Horat. l. 1.
cp.

Hoc autem Poëticum, ut ita dicam, genus hederæ Plinius his verbis describit: *Alicui & semen nigrum, alii crocatum, cujus coronis poeta utuntur, foliis minus nigris; quam quidam Dionysiam, alii Bacchicam vocant, maximè inter nigras corymbis.* Hoc erga cultu insignes poetæ amabant effigiari. Ovidius missus in ultimas terras, veluti à se abdicans omnem jucunditatem, eamque quæ nomini suo adhærebat, nominis æternitatem, suæ imagini hederam demi vult.

Plin. l. 16.
cap. 34.

Si quis habes nostris similes in imagine vultus,
Deme meæ hederas, Bacchica fersa, comus.
Ista decet letos felicia signa poetæ.
Temporibus non est apta corona meis.

Ovid. lib. 2.
de trist.

Pro-

Propertius ait, caput & docti, & poetæ hedera circumiri, non item alicujus rustici & imperiti.

Propert. l. 1.

*Rusticus hac aliquis tam turpia praelia quarat,
Cujus non hedera circumière caput.*

Aristophanes comicus redimitur hedera in illo epigrammate quod extat in aditu comcediarum ejus. Ovidius quoque Catullum facit hederatum,

Ovid. epi-
ced. de mor.
Tib.

*Obvius huic venias hedera juvenilia cinctus
Tempora cum Caluo doctæ Catulle tuo.*

Prudentius poetæ nihil minùs quàm lascivus sese excitans ad laudes Dei celebrandas, non ad illa ludenda quæ solet poetis, ait,

Prudent.
hym. ante
cib.

*Sperne camana leveis hederas
Cingere tempora queis solita es,
Sertaque mystica dactylico
Texere docta liga strophio,
Laude Dei redimita comas.*

Qui mos coronandi poetæ fluxit à consuetudine priscorum; ut de Arione cecinit Ovidius,

Ovid. lib. 2.
Fast.

— caput illo coronam
Qua posset crineis Phœbe decere tuos.

Plutarch.
Lysandro.
Philostat.
in Imag.

Ac, Plutarcho autore, Lysander Niceratum, à quo carminibus cultus fuerat, coronavit. Fabulæ Æsopum tæniis redimunt, cumque coronant *Ἰνδὸν σφάρον* virentis oleæ corona. Poetarum quoque cultores, hoc est, Rapsodi, & heroicorum carminum recitatores, atque adeò ipsi interpretes corona donati præfulgebant, plerunque aurea. Certè non ille Platonicius ubi dixit, Homerum à se egregiè ornatum fuisse; usque eò, inquit dignus, opinor sum ab Homeri studiosis aurea corona coronari. Et infra ubi probavit, non solum poetas, verum etiam hos ipsos Rapsodos Deo plenos poemata recitare, ironicè ait, prudentem esse illum hominem, qui ornatus veste versicolori, & aureis coronis, flect tamen in sacrificiis & festis, cum horum nihil amiserit. Et infra, An tibi videretur, Rapsodo qui sit aurea corona coronatus, Græcis opus esse, duce verò minimè? Quid, non solum poetæ, sed & ipsæ Musæ hedera coronantur? Calliopen, sive Calliopæan, quam Hesiodus vocat præstantissimam omnium Musarum, Ovidius redimit hedera.

Ovid. lib. 5.
Fast.

*Tunc sic neglectos hedera redimita capillos
Prima sui cepit Calliopea chori.*

Et alibi,

Surgit,

*Surgit, & immensos hedera redimissa capillos
Calliops quernulas portensat pollice chordas.*

*Ovid. lib. 3.
Metam.*

'Apud Propertium quædam è Musis legunt hederas in thyrsos ;

*Hec hederas legit in thyrsos, hac carmina nervis
Apiat, & illa manu texit utraque rosam.*

Propert. l. 3.

Et verò Sappho Musas coronat rosis, inquit Clemens Alexan- *Clem. Al.*
drinus. Et addit hunc versum forsàn ipsius Sapphus, *ὃς μὲν παλαιῶν. l. 2.*
τίχας πόδων ἢ ἐν Πιερίᾳ. Oratoribus quoque hoc datum ut co- *cap. 8.*
ronarentur. Cujus rei exemplum est Palfurius Sura apud Sue- *Sueton. De-*
tonium. *mit.*

CARO.

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhætos Legati,*

DE CORONIS

LIBER SECUNDUS,

Qui est de Coronis lætitiæ.

CAPUT PRIMUM.

*De abusu coronarum. Dignitas corona. Quibus gradibus corona
à re minima, hoc est, vinculo siue strophio pervenerit ad
tantum dignitatem. Strophii excellentia,*

ORONARUM natales indicavi cùm dixi, necessitatem, mitigando dolori siue gravitati capitis *τῆς κεφαλῆς*, invenisse vincula, seu strophia, id est, rem quamlibet quæ modò esset idonea capiti redimiendo & adstringendo. Postea ut hæc vincula efficacius juvarent, dixi nexa fuisse ex herbis, foliis, floribus iis, quibus est naturalis facultas refrigerandi & adstringendi. Hujus generis plures coronas nominatim recensui. Ultimo loco hederaceam. Dein discipiendum quò factum sit, ut res à talibus profecta iniitiis brevi apud omnes gentes increbuerit; quæ nata est apud communes menses mox occupavit altaria Deorum; à prisca frugalitate commearit ad daptica negotia; è mapalibus, calis, mero, inquam, rure invaserit frequentiam urbium; in regiis, in templis, in theatris nacta sit eminentissimum locum; castris & cl. ssibus cupidissimè excepta fuerit; Ubi-que signavit fortitudinem, victoriam felicitatem; triumphorum celebritatem omni gloria cumularit; rerum columnina & culmina monstravit; regum majestatem asseruerit, quæ non se talem putat, nisi

nisi cum se coronarum decore stipatam contemplatur. De hac coronæ dignitate verba faciens Ovidius ait,

Illos datos fasces commendas, ebriusque curule,

*Ovid. lib. 5.
Fast.*

Illos coronatis alta triumphat equis.

Usque eò res coronaria ab exiguo fomite pervenit ad luculentissimos radios. Hinc fit, ut & mihi tibi que lector, dolendum sit hanc materiam, quæ tota radiat rebus lectis, fructuosis, magnis & magnificis, non esse nactam parem scriptorem. Tentabo tamen non tam spe præstandi id quod suscepi, quam studio juvandi per ea quæ sunt in manu mea. Cæterum vehementer miror, quid ita non desint, quibus rem tanti splendoris indignis modis accipere, ludus

*Tertull. lib.
de idolol.*

jocusque fuit. Rursus enim Tertullianus adest vix unquam coronis æquus, quo authore coronarum usus tam latè diffusus est, ut ea contexerint lupanaria & latrinas, & pistrina, & carcerem, & ludum, & ipsa amphitheatra, & ipsa spoliaria, & ipsas libitinas.

Nempe his verbis id agit, ut probe coronas qualicunque impuritatis tegendæ ac protegendæ adhibitas. Miror quod non addidit coronæ nomen demissum ad foedissima quæque corporis. Nam & Græcis

σιφαιο est podex, sicuti & nostris corona, Verpus vult coronari, sed de his satis, imò nimis quæ ne eloqui quidem sine venia fas est. Eadem incessatur Sol, quod tam nitidus, tam purus & syncerus quamlibet spurcitiem suis radiis icit. Neque enim propterea minus est Sol. Simia, bestia ineptissima viri gravis gestus effingere conata, illos nihilo magis devenustat, similese reddit suis turpissimis ac petulantissimis. Usui coronarum comitem se adiunxit abusus ut simius homini. Ergo abusui plus tribuetur quam usui?

Ergo quorundam sinisteritas rem præclarissimam altissimo loco dejectam abjiciet proculcandam ad pedes obscurissimi & impurissimi cujusque. Quid magis obvium quam deterrimi mortaliū purpura contexti? Num ideo purpuram profligabimus? Rei præclaræ abusus abutentem prodit. Ipsi rei nihil demit. Coronas, inquis, sæx hominum polluit & prophanavit. Num ideo corona non est præclarissimum inventum? At Ethnica plebecula iis abusa est ad superstitionem. Tu, rejecta superstitione, coronas retine.

Hæc ego usque ingerere non dubito illis, qui omnia Tertulliani admirantur; tum Clementis Alexandrini, qui infensus coronis, iis quæ idolis suspendebantur tradit; ἀρχαῖς ἀμικρανίας τὸ σιφαιο

*Clem. Al.
padaq. l. 2.
cap. 8.*

εἶναι σῖμβολον, coronam esse signum ejus segnitici, quæ illius tur-

bæ propria est, quæ remota ab omni negotio est. Deinde postquam dixit, floreas coronas imponi mortuis eadem ratione qua imponuntur idolis, quæ & ipsa est res mortua, addit, inconveniens esse, eos qui audiverunt Dominum spinis fuisse coronatum, passioni ejus illu-

illudere, dum ipsi capite gestant coronas floreas. Et hæc quidem Clemens Alexandrinus, cui, & siqui sunt in eadem sententia, respondeo, Dominum sibi fuisse coronam spineam iis de caulis, quas alibi dico. Nec ideo tamen coronas sustulisse qui ubique suis promittit coronam gloriæ. Nos ergo melioribus auspiciis nati, ad verum usum coronas revocemus. Nam rem tollere nihil est aliud quam virtutes vitiis, lucem tenebris, bonum malis mancipare. Rei per se præclaræ addita corona, quamvis florea, quamvis levis ac tenuis, & gratiam & decus addit. In hanc sententiam author rhetoricorum ad Herennium agens de imaginibus quæ memoriæ causâ comparantur, eas exornat coronis. Nunquam & nusquam fit mentio coronæ nisi inter ea quæ maxima sunt & amplissima. Plutarchus malorum summis, veluti exitio, infamiæ, amissioni honorum opponit sicut contraria coronas, imperia, prærogativas sedendi. Ergo primus gradus, cujus ascensu corona in sublime evecta est, is fuit, ut, compescendæ ebrietati caput adstringeret. Alter, ut illud qualecunque vinculum esset honestum velamen tegendo illi semilomo sopori, & illi qui hinc manat, rubori. Ea re vinctulis illis, sive strophiiis addi coëptus est honos ejus frondis, quæ non tantum esset salutaris, sed & læta, ac præ se ferret decus pulchri & odorati floris. Deinde unius generis floribus successit artifex & operosa mixtura plurium. Denique frondibus successit aurum, nativis floribus gemmæ florum æmulæ. pratorum & hortorum honoribus lapillorum rubores, virores, nitores. Ea fuit vinculi, sive strophii felicitas, ut è vimine & salice, è materia vernacula factum sit aureum, ex aureo gemmeum, ut suis locis dicam. Quid? eò strophium processit, ut non fuerit, dissimile diademati. Certè quæ diademati, eadem strophio conveniunt. Et ideo strophium interdum sumitur pro diademate, οἰηθεὶς βασιλεία διὰ τὸ πῶς κόμῳ καὶ τὰ στέφειν εἶναι, arbitratus esse regem propter comam & strophium. Quandoque hæc dictio demonstravit coronam sacerdotis. Et tunc strophium aut totum fuit album, aut coloribus mixtis. De eo sacerdote, qui Arato sacrificabat ut Deo, στέφειν ἔχ' ὅλον λευκόν, inquit Plutarchus, ἀλλὰ μεσοπέφυκτον ἔχειν, strophium habens non totum album, sed medium purpureum. Postremò hæc strophia, sive vincula tanto paratu, tantaque arte sunt concinnata, ut tota res non sola accessione materiæ pretiosior, sed & pulchritudine nominis conspectior evaserit. Quæ nunc strictim attigi, ea ut singillatim persequar, ad susceptam curam pertinere intelligo.

*Author. ad
Herenn.
lib. 3.
Plutarch.
π. Φυγ.*

*Artemidor.
in presat.
lib. 4.
Plutarch.
Aristid.*

*Plutarch.
Arato.*

C A B U T II.

Qualia priscorum convivia in quibus nata sunt corona florea, & convivis exhibita. Harum coronarum forma. Calices coronati. Os hominis coronatum. Vina coronata. Flores inditi in poculum. In convivio ministri coronati.

Ubi nata sunt coronæ, ibi quoque auctæ, id est, coloratiores, odoratiores, speciosiores factæ, nempe in conviviiis & comestationibus, quæ apud priscos reliquæ vitæ similes erant, solutæ, credulæ, simplici, innocenti. Belli, scilicet, illi homines prisco ritu, hoc est, suo, ut prisco verbo utar, mutabant tempore dicto, loco lecto, omni paratu non tam neglecto, quam nondum reperto, dapibus inemptis, ingenita quadam munditia veriùs quam ulla lautitia. Si quid hortensis oleris, aut arborei fructus adpositum erat, ampliter erat. Pro opiparis obsoniis, pro condimentis & ferculis erant illa quæ supra dixi, far & vinum. Ne suspicabantur quidem opprobria insequentium ætatum, cereales cœnas, struices, ut ille ait, patinarias, mensas Ciceronianas, scitamenta Apicianas, lances Syllanos, luxumque illum prodigiosum motum corruptorem, & æquum everritorem. Ut quisque adveniebat, & quidem invocatus, eo ordine discumbebat. Inconditi erant, sed læti, sed creduli, sed simplicibus fabulis, lulis jucundis, rustica camcena, suavitate vini, grata petulantia sese provocantes; non cuiquam oblocutores, nulli invidiantes, nulla sese turpi helluatione dehonestantes. Ergo inibi oberrabant Cupidines, Veneres, Lubentiæ, mox & ipsæ Gratiæ, quantumque est licitarum voluptatum. Talia perhibentur fuisse prisca Deorum convivia, quæ cujusmodi essent, sciri potest è nuptiis Pelei, ad quas convenerunt cœlestia numina in jugis Pelei montis, ut describuntur à Q. Calabro. Tale crediderim fuisse convivium Argonautarum quod elegantissimis versibus representavit Apollonius Rhodius. Simili hilaritate & simplicitate agitatum fuit illud quod Lucretius describit.

Q. Calab.
lib. 4.
Apollon.
Rhod. l. 1.
Lucret. l. 5.

*Sæpe itaque inter se prostrati in gramine molli.
Propter aquæ rivum, sub ramis arboris alte
Non magni opibus jucundè corpora habebant,
Presertim cum tempestas ridebat, & anni
Tempora pingebant viridantes floribus herbas.
Tum joca, tum sermo, tum dulces esse cachinni
Consuerant; agrestis enim tum Musa vigeat.*

Hæc, videlicet, sunt illa convivia, sive comestationes, in quibus

E

convivæ

convivæ coronari, aut, ut ita dicam, concoronari cœpti, *πρωτοῦ & ἡ συσφαιῦντο*. Quippe. credibile est inibi fuisse illos duos fontes, alterum risus, voluptatis alterum. Hinc mixtim effundi cœperunt flores omnigeni, quales dicuntur legi ab aviculis muscæ, ac deferri ad convivas eos, qui extipiuntur infalis beatorum. Pro coronis, inquit Lucianus, philomelæ, aliæque aviculæ canoræ & proximis pratis, florilegæ rostris, nungebant flores; cum cantu super-volantes. Hi flores proprio vocabulo dicta sunt *χελών*, nempe *αἰ-γιό σύμμιχτα*, ex quibus fieri sunt cœptæ ex coronæ de quibus quæc-ago, floræ, stondeæ; herbæ, ut liquet è verbis Lucretii, qui illos, quos proxime membraui, sequuntur nullo intervallo.

Tum caput atque humeros plexu redimire coronis,

Floribus & foliis læscivia lata monebat.

Scilicet, esurie sedata, siti excitata, poculis ingestis & epotis. hæ coronæ singulis convivis exhiberi solitæ. Id quod præter ea quæ supra dixi, ex Athenæo discere licet, ubi ait, post manus lotas in convivio, è duobus pueris alterum tulisse unguentum; alterum omnibus dedisse coronas dextrè & ingeniosè. Ergo hospites ad epulas invitati, præter cæteras laetitias excipiebantur corollis, hoc est, coronis floreis, quæ quoque dicta sunt, ferta, atque adeo gen-tilia ferta. Ovidius,

*Ovid. l. 13.
Metam.*

Non data sunt capiti genialia ferta.

Hæc ipsa Juvenali simpliciter sunt ferta,

*Juvenal.
Sat. 9.*

Dum bibimus, dum ferta, unguenta, puellas

Poscimus.

Et verò apud Euripidem Electræ queritur, Agamemnonem patrem suum à matre neque miteris, neque talibus coronis fuisse cultum,

*Euripid.
Herc. fur.
act. 1.*

Οὐ μίτραις τε γυῖον

Δίξαι' εἰς ἐπὶ σφαινοῖς.

Hæc ipsas coronas signat Theognis in sententiis elegiacis, ubi ait, tetrami tuis frugibus alere illos qui flavas comas cumulant putru-rens coronis.

*Theog. sym-
m. eleg.*

Ἦ' τι πρίφ' ἀεργαῖον ἐν εἰλαπίναις φαινοῖς

Ζαυθῶν τι κρήνην πορφυρίαις σφαινοῖς.

Quæ nutrit fructibus in conviviiis ferentes fulvisque comis pur-pureas coronas. Atque illæ quidem primæ coronæ, etsi hoc no-men obtinere cœperunt, nulla tamen arte, sed ut cuique erant ad manum flores aut herbæ, ita plectebantur. Satis cuique fuit, si cir-cularem quæmcunque seriem florum capiti imponeret, mixtura qui-dem, quod factu facile fuit, versicolori, at nullo dispositu insignes, nisi quod amplitudinis erant theodactæ, quæque facile descenderent in humeros, totamque frontem tegerent.

Tum

Tum caput, atque humeros plexis redimire corollis

Floribus & foliis lascivia lata monebat.

Athen. lib.

15.

Enimvero frontem sibi coronare solitos veteres observat quidam apud Athenazum, ἡσπερ ἄνθρωποι τὸ μέτωπον. Utiturque testimonio Anacreontis in hoc versu,

Ἐπὶ δ' ἰφρύνει σελίδων

Στεφανίσκους γέμειροι,

Θάλασσαν ἰοερτὴν ἀγάζει μιν

Διογύσου.

An. cr.

Ubi verò supercillius ex apio corollas imposuimus, festum convivium celebravimus Baccho. Et alibi apud hunc ipsum Anacreontem,

Στεφανίσκους δ' οἷος πυκνίζω,

Τὰ μέτωπά με πικαίει.

Coronas quales [cū] mihi frons ardet, stipo. Edidit etiam ejusdem Anacreontis odam doctissimus Casaubonus, in qua sunt hæc verba,

Ὅ δ' ἐξελών καρδίαν

Ἐμοὶ σέφει δίδωσι.

Τὸ δ' αἶψ' Ἀνακρέοντι.

Ἐγὼ δ' ὁ μωρὸς ἄσπας

Ἐδυστάμην μετώπῳ.

Καὶ δῆθεν ἄρχει καὶ νῦν

Ἐρῶμαι καὶ πέπωμαι.

Ille demptam sibi è capite coronam mihi dat. Illa verò redolebat Anacreontem. At ego demens ea capta revincii frontem. Et verò usque nunc non desino amare. Sed ego cū & hic & alibi frontem coronari lego, totum caput redimiri intelligo. Nec tantū frontem, sed & faciem totam videntur tales coronæ contexisse.

Hoc etiam faciunt ubi discubière, tenentque

Lucret. l. 3.

Pocula saepe homines, & inumbrant ora coronis.

Nisi si coronas hic interpretèrè circularem oram carcheii unde bibitur. Sed coronas nullo adhuc florum delectu, nulla arte plexas hic quidem significari verius est. Quam tamen simplicem, ut ita loquar, coronarum lasciviam solertiora, eademque corruptiora sæcula imitata sunt. Siquidem his propemodum similes coronas innuit Propertius ad Cynthiam,

Cū tua prependent demissa in pocula serra,

Et mea deducta carmina voce legis,

Largius effuso madeat tibi mensa falerno,

Spumet & aurato mollius in calice.

Propert. l. 2.

sat. 3.

Serra, id est corollas, quo nomine ipse alibi eas donat,

Me juvet æternis positum madere corollis,

E 2

Quem

Quem tetigit factu certus ad ossa Deus.

*Plutarch.
Pelop.*

*Plaut.
Pseud. act. 5.*

Hic addendum, à mulieribus plerunque eas coronas quæ faciem tegerent, usurpatas fuisse, tegendo, videlicet, ac velando pudori. Exstat locus Plutarchi ubi loquitur de viris, qui thoracibus superponunt indumenta muliebria, & densis coronis inumbrant vultus suos. Hæ sunt illæ coronæ sive corollæ quæ Plauto sunt dapiles,

*Stat. lib. 3.
Sylv.*

Unguenta, atque odoros, lemniscos, corollas dari dapiles,
Calices quoque in conviviis coronari, hoc est floribus redimiri priscus mos fuit. Et qui è talibus poculis, seu scyphis bibebant, tantisper dum ori calix admotus fuit, coronari dicebantur, hoc est umbrari. Et hoc sensu lepidè dici potest, ipsum os hominis totamque faciem coronari. Ipsum adeò vinum hac ipsa de causâ coronatum & redimitum dicitur, Virgilius, & *vina coronant*, & Virgiliû imitatione Statius,

*Tertull. de
cor. mil.*

— *festisq; dapes, redimitaque vina
Abripiunt famuli, ne quò convivio migrent.*
Vinum quoque alia de causâ dicitur coronatum. Quippe quia interdum conviviali quadam lascivia & in ipsum poculum indebantur flores. Id quod, Tertulliano auctore audacè firmare licet. Loquitur de corollis, sive coronis floreis, *Jam verò, inquit, & in sinum conde, si tanta munditia est, nempe florum. In lectulum sparge, si tanta mollisia est; In poculum crede [l. inde] si tanta innocentia est;* hoc est, si usque eò sunt synceri & innoxii, ut nulla ibi sublit vis venenata quæ bibenti noceat. Huc pertinet illud Pro-

*Propert. l. 2.
eleg. 33.*

*Cùm tua præpendens demissa in pocula fecta
Et mea deducta carmina voce legis.*

*Tertull. de
resurr. carn.*

Quod autem calices coronarentur, id est, floribus redimirentur, idem Tertullianus disertim tradit. *At enim, inquit, & calix benè sibi conscius, & de diligentia ministerii, commendatus de coronis quoque potatoris sui inornabitur, aut aspergine florum honorabitur.* Ipsos quoque ministros in conviviis constat fuisse coronatos.

*Macrob.
Sat. 3. c. 16.*

Qua de re hæc Macrobius, *Quippe qui dignatione vestra cùm intersum convivio sacro, animadverto hunc piscem à coronatis ministris cum tibicine introferri.*

CAPUT III.

Uſus coronatum convivialium apud priſcos. Corona conviviales tres: Eſt cur. Corona in hoc tantum inventa ut capus redimiant. Conviviales corona collum redimebant. Dua ſunt potiſſimum corona conviviales. Corona conviviales facta ſunt dona regum. Facta quoque ſunt aurea & gemmea. Alicui numini dicata potiſſimum Aſculapio. Diſta ſunt hoſpitalia dona. Eſt hu caput premi dicebatur. Corona hypothymida. Unde diſta. Ha cervicem ornant. In ſolemnibus conviviis ferculo fuerunt coronata.

Sciendum eſt, priſcos homines triplici ratione uſos eſſe coronis convivialibus. Ut enim dicere cœpi, ſenſim coronæ ita contextæ ſunt, ut caput, frontem, collum, hæc, inquam, tria redimirent. Et hinc quandoque tres dictæ. Id quod diſertim tradit Anacreon,

Σπράνους δ' ἀνὴρ καὶ ἴκασθ' αἶχον,
Τὴν μὲν ῥοδίνην, τὴν δὲ Ναυκραπίτην.

Coronas verò unusquisque tres habuit, quaſdam roſcas, aliam Nau-
cratitem. Ex his una, videlicet, capiti imponebatur; altera collum
vinciebat; tertia frontem redimebat. Hoc ultimum genus coro-
narum ſignat Achilles Tatius, *σπράνοι*, inquit, *αὐτῶν μετὰ πρὸς* *Achill.*
Ἀλκυδάρου coronæ circa frontem religatæ. Cæterum ne huic in-
ſtituto ratio deſſet, ſuper hac quoque re philoſophatum. Dixerunt
enim id fieri *Ἀλκυδάρου καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Περικλῆς καὶ Ψυχῆς*, propter ob-
lectationem virtutis animæ tripartitæ. Id quod monco, ne quis hu-
jus moris veſcius has coronas exiſtimet fuiſſe muliebris mundi par-
tem, hoc eſt, *μαυρίαν, αὐτῶν καὶ ἄλλων, σπράνοι, αὐτῶν καὶ ἄλλων, αὐτῶν καὶ ἄλλων, αὐτῶν καὶ ἄλλων.* Quæ omnia conſtabant è materia diverſa à pri-
ſca illa coronaria, quæ erat florea, foliacea, herbacea. Neque etiam
talia in hoc fiebant ut caput coronarent, ſed ut alias corporis partes
ornarent. His accedit, quod coronæ ſumptæ in conviviis à convivis
tantum geſtabantur. At illa omnia quæ dixi, plerumque à mulieri-
bus, & extra lætitiā conviviale. Enimvero coronæ, ut Artemi-
dorus obſervavit, incunctinè aptantur aliis corporis partibus extra
caput. Ac tales in ſomnis viſæ nihil portendunt non infauſtum. Et
ſi quis coronis ita abutitur, dicitur laborare vitio intemperantiæ,
quod homines adigit ad infaniam. In hoc vitium dum acriter in-
vehitur Clemens Alexandrinus, memorat hunc morem circum-
ponendi coronas ſeu corollas collo, ac ſi dicat, rem eſſe evidentif-
ſimæ ebrietatis, atque adeò dementiæ ſignum, ſiquis collo impo-
nat

Tas. lib. 1.

Schol. iſt.
Apollon.
Ekst. lib. 2

Artemid.
l. 4. c. 34.

nat coronas, quæ sunt inventæ capiti evinciendo & ornando. ὁρῶ γὰρ ἐν αὐτῶν πινὺς ἡμιμεθεῖς, σφαλοδρῦς αὖτε τῆς τραχύλεις ἔχον-
 τας τριφάνους, Videre igitur est ipsorum quosdam semiebrios, habentes coronas errantes circa colla. Quod hæ coronæ caput & frontem redimirent, supra satis est demonstratum. Quod & collum, id quoque à prisco more derivatum, quo coronæ, ut dixi compingebantur è floribus indistinctis, hoc est, indistinctè coacervatis, qui fluebant per collum. Propertius,

Prop. lib. 4.

Candida nunc molli subeant convivio laco,

Blanditisque fluant per mea colla rose.

Et Horatius de Polemone,

Horat. l. 2.

serm. sat. 3.

— potus ut ille

Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas.

Ergo duæ plerunque fuerunt coronæ conviviales, quarum una caput evincebat, altera collam. Quæ caput, eadem & frontem umbrabat. Quæ collum, eadem usque ad pectus descendebat. Utrumque luxum M. Tullius Verri exprobat. *Nam ut mos fuit Bithynia regibus*, inquit, *lectica octophoro ferebatur, in qua pulvinus erat pellucidus Melitensi rosa factus. Ipse autem coronam habebat, annam in capite, alteram in collo.* Merito ergo severioris frontis homines dixerunt hæc coronas conviviales esse τριφάνους ἡδονῆς non ἀσβύας, voluptatis, non pietatis, quæ nulli sint usui, neque sectentur appetitum naturalem. Certè tanto sumptu, tantoque luxu neccii cœperunt hæ coronæ, ut tandem facta sint dona regum. Hujus generis fuerunt illæ, quas Persæ miserunt ad Agésilæum. De hoc fortè genere fuit κύλας ille χρυσεὺς αἰθέραιος, circulus aureus circa collum quem rex Egypti Josepho dedit, præter βασιλικὴ σφραγίς, καὶ ἱερὴν ἰδὴν regium annulum, & sacram vestem. Accedebant additamenta coronarum, hoc est unguenta, secunda mensa reliquusque convivii apparatus. Nempe sic intelligo Plutarchi locum, ubi is Antigono exprobat hunc luxum, dum is in quodam oppido, cujus potitus erat, non se continuit, quin propter gaudii impotentiam ludens biberet in angiporis, & in foro psaltriis circumdatus, & coronis redimitus, vir senex, &c. Quid? Et ipsæ coronæ conviviales factæ sunt aureæ & gemmatæ; talesque pro discumbentium dignitate, & cuique pro meritis & fortuna datæ, videlicet, minores aut majores, leviores aut ponderosiores. Quod sanè discrimen probè intellexit Piso homo superbus, vixque ipsi Tiberio cedens, nedum Germanico. *Ejus enim audita est vox in convivio*, inquit Cornelius Tacitus, *cum apud regem Nabateorum corona aurea magno pondere Casari & Agrippinæ, leves ipsi & ceteris offerrentur, principis Romani, non Parthi regis filio eas opulas dari.*

Abje-

Clem. Al.
 paedag. l. 2.
 cap. 8.

Cic. att. 7.
 in Verr.

Plutarch.
 symp. 3.

Æmil.
 Prob.
 Ages.

Philo. ad.
 Ias.
 Plutarch.
 Arato.

Tacit. l. 3.
 Annal.

Abjecitque simul coronam, & multa in luxum addidit. Notatus quoque est luxus earum coronarum quæ exhibitæ sunt in quodam convivio Ptolemæi Philadelphi. Nam quæ alibi vix ad unius coronæ contextum reperiri potuissent, ibi ingenti copia congesta sunt in eas coronas quæ singulis convivis datæ. Ipsarum quoque coronarum tantus fuit numerus, ut humi sparsæ præbuerint speciem prati gemmantis. Indorum qui apud regem epularentur, mos fuit, ut essent coronati. sic Apollonius ab rege hospite suo is τὸ σπασίνας ad locum convivii, ut solent Indi, deductus fuit. Nec tantum hospitibus præsentibus tales coronæ in convivio dari solitæ, sed si quando magnus hospes testis excipi non poterat, ei nihilominus mittebantur; ac tunc censebantur inter hospitalia dona, οἷα φίλοι ξείνοι ξείνοισι δίδωσι, qualia amici hospitibus dant, ut apud Tacitum, *Nec multo post legati Tigranocerta*, inquit, *misere patere mœnia afferunt; intentos populares ad jussa. Simul hospitale donum coronam auream tradebant.* Et hæc, scilicet, illæ erant, quibus caput premi dicebatur. Statius,

Hic thyrsos, hic plestra feris, hic Enthea lauro.

Tempora, Minœa crinem premis ille corona.

Stat. lib. I.
Sylv.

Denique videntur & hæc conviviales coronæ alicui numini dicatæ. Id quod colligi potest ex hisce verbis Clementis Alexandrini de his coronis verba facientis, ὅτι τῶν εἰδώλων κληνόμεναι, quoniam idolis sunt inscriptæ. Cæterum è convivialibus hisce coronis aliæ inter medios convivas appendebantur oblectandis iis, qui & otiosi & ebrioli pendulas intuebantur, ut supra dixi de cylistis, sive encylistiis. Has coronas sic appensas innuit aliptes ille apud Plutarchum, qui cum laudaretur eo quod manus haberet longas, tanquam id sit proprium pugilis, siquidem, inquit, auferre oportuit coronam suspensam. Hujus generis dici possunt illæ quas supra caput Metelli in Hispania suspensas & à victorijs allatas fuisse memorat hic ipse Plutarchus. Et hæc quidem de iis coronis quæ suspendebantur. Ex aliis sibi quisque ab hospite donatam aut capiti, aut cervici imponebat. Neque enim, inquit Plutarchus, convivis distribui debent; sed æquum est hanc sibi unumquemque sumere quæ sibi sit complacita. Interdum tales coronæ pectori applicabantur, quæ est sedes cordis. Nam pectus odorum fragrantia recreari ajunt. Et has quoque severioris frontis homines vocarunt coronas voluptatis, easque dixerunt parum convenire sapientibus, quod revera nulli sunt usui, nec sectantur appetitum naturalem. In istis illæ sunt quibus est inditum nomen hypothymidis, sive hypothymiadis, quæ collo appensæ descendeant ad pectus. Et si super hoc genere coronarum multa fuit apud præcos sive me-

*Albom. lib.
25.*

*Aves.
Φαυνομή-
Philogr. in
Imag.*

*Aristoph.
Athen.
Et ibi Schol.
Plutarch.
Ερωτ.
Callistrat.
εις τὸ ἔ-
ἔρωτ. ἀναλ.
Callistr. in
descript.*

*Plutarch.
Sym. 3.*

*Hesych.
ὑποθυ-
μή. ©.
Ovid. lib. 2.
Fast.
Catull.
sig. 7.*

dicos, sive Grammaticos concertatio. Et verò, referente Athenæo, Philetas scribit in Atactis hypothymida à Lesbiiis vocari myrthi ramum, cui circumponunt violas, aliosque flores, nempe quorum fragrantia pectus juvaret. Ego priusquam legerem Plutarchum, quòd inveneram apud Aristophanem, ὑποθῆμι recenseri inter avium genera, & quòd aves plerumque sunt versicolores, verisimile putabam hasce floreas coronas ab omnigenis coloribus ita dictas, sicuti et se ferentes speciem & pulchritudinem hujus avis, eadem prope ratione, qua apud hunc ipsum Aristophanem Cupido pingitur coronatus floribus, id est distinctus pulcherrimis coloribus, atque ut ait quidam, αἰόλα ὄρνις, versicolor avis, cui sunt πικρά κυανέα, καὶ φοινικῆ, καὶ χερυσαῖ, alæ cyaneæ, purpureæ, aureæ. Hic certe Cupido fuit in æde Veneris eximium opus Zeuxis,

ὡς περὶ ὁ γεραιμύδης (ἔρωτ.) ἔχων σίφαιον ἀνθήμων. Et verò hic ipse Cupido, teste Plutarcho, à sapientissimis hominibus ex Helicone in Academiam deducitur coronatus. Quanquam alius quoque fuit insigne opus Praxitelis, de quo videndus Callistratus in ejus descriptione. ubi ejus coronamentum ita pingitur, ὃ ὃ τῆ πλάμῳι καὶ σίφαιον τῶν κεφαλῶν, καὶ ἐν τῷ ὀφρύων ἀπὸ τῶν ἀλ- δὲ μὲν καὶ τῶν τριχῶν γυμνὸν πλοκῶν ἐπὶ τὸ μέτωπον. Is autem redimiculo religans caput, & è superciliis rejiciens diademate capillos, nudam concinno servabat frontem. Et hoc quidem ego sic putabam super corona hypothymide. Sed mutavi sententiam postquam legi Plutarchum cujus hæc sunt verba, καὶ γὰρ ἐπὶ τῇ καρχιδῆ τῇ θυμῶν [1. τὸ θυμῶν] ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν ἀλ- ὑποθῆμιδας ἐκάλει (ἐπὶ θυμῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἀλ- καὶ τῶν καρχιδῶν ἀπὸ τῶν ἀνθῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἀλ- λῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἀλ- αἰς λίαν, ἀλ- τῶν ἀπὸ τῶν ἀλ- καὶ ἀπὸ τῶν ἀλ- non enim quòd existimarent thymo, id est, odore qui est è quolibet flore, cor vallari monilia coronarum vocabant hypothymidas, siquidem eas vocari epithymidas convenientius fuisset, sed, ut dico, propter exhalationem & redolentiam. Ergo ut ipse paulò antè ait, hypothymides dicuntur coronæ floreae quas appendebant collo; atque eadem iis unguentis quæ fiebant è floribus, nempe coronariis, unguebant pectora. Porro sive pulchritudine florum, sive suavitate odorum, sive utroque censerentur hæ coronæ, certè eas cervicem ornasse constat. Et ideo ab Hesychio hoc genus coronæ vocatur σίφαιον ὑποσφαιλίδιον. corona subcollaris. Et hac quidem corona nihil fuit vulgatius. Hanc disertim signat Ovidius in his versibus,

Eccè nurum regis fufis per colla coronis,

Inveniamus possio pervigilare meo.

Has quoque coronas monstrat Catullus in hoc loco,

Illius & nitido stillent unguenta capillo;

Et

Et capite & collo mollia fessa gerat.

Nulli ergo amplius potest esse dubium has coronas, quibus nomen hypothymiadis, circumdedisse cervicem. Nam super ea quæ è nostris citavi, hoc quoque discimus è versu Alcæi,

Ἀλλὰ ἀντήτα μ' αὖτις τῆς διόφης παρ-
θήτω παλαιὰς ὑποθυμιάδας ἡς.

*Alcæi. lib.
15.*

At cervici anethi plicatiles hypothymiadas quispiam apponat. Id ipsum tradit Sappho in hoc versu, quem ego usque adhuc sic lego,

καὶ παλαιὰς ὑποθυμιάδας παλιντῆς, ἀνθὶς ἀνθιδόμου.

Et multis hypothymiadas cirris, sive flexuris & flores circumcol-
lares. Quod autem hypothymiades circa pectus quoque statueren-
tur, discimus ex Anacreonte,

παλαιὰς δ' ὑποθυμιάδας αὖτις στήθεσι λατύνει ἔχοντι.

Plicatiles hypothymiadas è loto circa pectus statuerunt, Quid, quod à collo & à pectore extendebantur quoque ad manus? Id disci-
mus è loco Pindari, ubi is loquitur de floribus aureis qui sunt in in-
sula beatorum,

*Pind. Oly.
od. 2.*

ἔχοντι τῷ χέρσι αἰα-
πάλιν καὶ σφαίροις.

Quorum monilibus & coronis implicant manus. Et hoc credibile est esse illud coronarum genus quas vocabant longas, quæ quoque Diis appendebantur, potissimum Æsculapio. De his coronis ex-
stat locus apud Aristidem his verbis, ἰδόντων τῶν παλαιῶν τῶν θεῶν τῶν μεγάλων, οἱ οἰσὶν ἡς ἰδία τῆς Ἀσκληπιῶν κυμίζουσι. Videbar coronam
mittere Deo ex iis quæ sunt aut dicuntur longæ, nempe ut eum pro-
pitiant, si quid ipsi morbi accideret ex intemperantia convivia-
li. In solennibus quoque conviviis fercula coronata fuisse con-
stat. Et verò, Athenæo authore, in iis ludis quos apud Daphnen

*Aristid.
nat. 2. 118.*

Antiochus edidit, fuerunt convivia, in quibus exhibitum sunt vivi anseres, lepores, damæ cum aureis coronis. Qui ferculorum luxur
quandoque dispositus fuit per nomina cœlestium signorum. Quippe
singulis signis impositus fuit cibus unicuique convenientissimus,
in quibus est ferculum cui nomen corona. Qua de re exstat in-
signis locus apud Petronium Arbitrum his verbis, *Repositorium*
rotundum duodecim habebat signa in orbem disposita; superque
proprium, convenientemque materia structior imposuerat cibum;
superque arietem cicer arietinum; super taurum bubala frustum;
super geminos, testiculos ac renes; super cancrum coronam; super
leonem sicum Africanam. Horum verborum, *super cancrum co-*
ronam, interpretatio sumi debet è loco Arati, ubi agit de ortu can-
cri, qui ita incipit,

Athen. 1. 5.

*Petr. Arb.
in satyr.*

Arat.

Φαινόμε.

C. seq. C.

ibi Schol.

C. Fest.

Avien.

Οὐ οἱ ἀφωροῦνται, ὅτι κερκίνου, &c.

Ubi scholiastes ait, cum cancer inibi est ut exoriatur, mediam partem coronæ videre est super terram. Alteram partem occasus occupat, & obscurat, corona descendente in occasum. Ergo corona præit cancro. Ad cuius rei imitationem structor convivii inter illa fercula quæ imitabantur duodecim signa Zodiaci, coronam collocavit super cancerum, nempe servato in ferculis ordine cælesti.

CAPUT IV.

Coronis convivialibus addita unguenta; qua propriè erant nihil aliud quam flores confusi. Qua parte cæna cum coronis unguenta ferri solita, è quibus unguenta componantur. Pedes conviviarum unguentati. Ratio dandi unguenta in conviviiis. Unguentis additi cantus. De more canendi in conviviiis. Corona ἀπεγλωσσίς.

Coronis convivialibus, eruditore jam luxuriæ paratu, addebantur unguenta, quibus eæ aut irrorabantur, aut etiam mergebantur; ut gratiæ florum quæ pascit aspectum, accederet voluptas plâctus. Nempe naturales cuiusque rei dotes luxui vix unquam satisfaciunt. Quin is cupide circumspicit siquid uspiam est novæ & inauditæ voluptatis. Huc totus vertitur. Hic sciri vult quantus sit artifex, quamque efficax rei complacitæ promotor. Quid aut aspectui gratius, aut naribus odoratius potest admoveri tot floribus montanis, pratensibus, campestribus, hortensibus? Attramen mirandum est, huic delicatulo nativum illum florum odorem esse infra accersitum & inductum. Ergo coronæ cumulantur unguentis, id est, aut ipsum caput conspergebatur & humescebat unguento, aut ipsæ coronæ; aut caput tantum, non item coronæ, ut in hoc loco Sidonii Apollinaris,

Et madefcentes nardo capillos

Circumsusa florum serâ siccarent.

Sidon. A.
poll. 3.

Sæpius, ut dixi, ipsæ coronæ aspergebantur, aut etiam mergebantur unguento. Qui sanè luxus vix unquam sanæ mentis hominibus fuit probatus. Et hoc, scilicet, illud est, quod Plutarchus ait; cum invehitur in illos, qui non contenti propriis bonis externa etiam accersunt & superinducunt. Nempe ibi improbat factum regis Persarum qui miserat Antalcidæ Lacedæmonio coronam plexam è rosis, & croco unguento mersam; quod is exstinguebat eo facto congenitum & proprium bonum florum. Sed luxus Antalcidæ jam regi satis perspectus regem excusat. Neque enim nescivit cui

Plutarch.
Sympos. 7.

Plutarch.
Artax.

cui coronam mitteret, illi, videlicet, qui degeneraverat à moribus Spartanis, ac transferat ad Persicos. Sed in regibus, & apud ipsos tolerabilior fuit hic luxus quàm apud privatos, ad quos tandem pervenit. Certè coronarum cum unguentis mistura usque eò percrebuit, ut vix unquam harum fiat mentio sine unguentis, ut apud Horatium,

I pete unguentum puer & coronas.

Alibi hic ipse invitatis Mœcœnatem ad delicias, ait,

Tyrthena regum progenies, tibi

Non ante verso lene merum cado

Cum flore Mœcœnas rosarum, &

Pressa suis balanis capillis

Fam dudum apud me est.

Horat. l. 3.

Carm. ed.

14.

Horat. l. 3.

Carm. ed.

29.

Alio item loco lætatur se huic voluptati indulgisse cum Pompejo Varo,

Cum quo morauem saepe diem mero

Fregi coronasus nitentis

Malebastro Syrio capillos.

Horat. l. 2.

Carm. ed. 7.

Plutarchus cum, qui redit è convivio, facit gestantem coronam, & unguento delibutum. Et hunc, scilicet, coronarum usum imò abusum Clemens Alexandrinus vocat *χεῖσι καμψυλῶ καὶ πείθει- Plutarch. symp. 3.*
ρον, usum petulantem & ebriosum; in quem ipse dum acriter inven- Clem. Al. paedag. l. 2. cap. 8.
 hitur, citat locum alicujus veteris poetæ his verbis, *μή μοι τίφωρον ἀμφοῖς κέρει. ἤρῃ μὲν γὰρ ὄρεα, λειμῶσι ἐσθλότητες, καὶ μελαγχρὺς ποικίλοις χλοάζουσιν, αἰθέρι ἐσθλὰ καὶ καλὰ, αὐτοφυεῖ καὶ ὀλίκεραι πρὶ δὲ δόξα καὶ τῶν τῶν μέλιτιος τριφορμῶν*, &c. Ne mihi corona caput evincias. Veris enim tempore pratis rorulentis, & mollibus diversis virentibus floribus immorari pulchrum, nativa & sincera quadam suavitate odorum sicuti apes, pastos. Hæc ergo fuit non minima sanè pars ejus luxus, qui in solennibus conviviis conspectus. Quò notabilior fuit Abydenorum *ἀκαχρία* intempestivitas & finis- steritas, è qua natum proverbium, *Ἀβυδηνὸν ἐπιφύρουμα*, Abydenorum illatio. Nempe Abydeni cum quempiam hospitem convivio excipiunt, post unguentum & coronas circumferunt infantes ad osculandum. Id quod minimè conveniebat cum suavitate eorum odorum, qui ad se luxuriosos trahebant, ut ait Clemens Alexandri- nus. Cæterùm hos tam scitè consociatos & flores & odores eleganti- ssimè repræsentavit author horum versuum, qui sunt in aditu epi- stolarum Synesii & aliorum.

Ἐπιστῶν ἄλλοις ἀνδρῶν πιστόφω,

Ὅς ἐπεὶ ἐβλάστησεν ὡς ῥόδον χεῖρῃ

Ὡς ῥεῖ μὲν αἶθρῃ, καὶ ἵππῳ μύρον χέουσιν

Mir

ultra dicam, ne susceptæ curæ fines egrediar. Moneo tantum, id quod observatum est à Plinio, non solum caput, sed & pedes convivarum quandoque fuisse unguentatos. *Vidimus etiam, inquit, vestigia pedum tingi. Quod M. Othonem monstrasse Neroni principi ferebant. Quæso ut qualiter sentiretur, juvaretque ab ea parte corporis?* Observavit quoque Athenæus, & à Posidonio sumpsit, apud Syros in epulis regum, ubi coronæ convivis datæ sunt, ingredi quosdam cum utriculis unguenti Babylonii, qui mensæ oberrantes discumbentium coronas eo irrorant. Et hæc quidem fuerunt illa unguenta, additamenta coronarum convivialium, earum quas meritò censeo inter coronas lætitiæ, ut dixi in definitione. Nam ubicunque acciperentur, inibi nihil aspiciebatur non jucundum & lætum. Sibi quisque illa dicebat,

Plin. lib. 13.
cap. 3.

Athen. lib.
15.

Plutarch.
in. sym.

Propert. l. 3.
de nat. an.

Εἴχα ἡ κυσπερὴν ὕδωρ καὶ φίλα καὶ Διονύσια;
Καὶ Μυσίων αὖ πῆρσ' ἀνδράσιν ἀφελκυίας.
Opera verò Cypria geniti nunc mihi amica & Liberi, & musarum, quæ ponunt hominibus lætitiis. Certè Propertius in lætitiæ effusus die natali amicæ suæ, se ipse alloquens, & floream, seu floralem coronam sumens ait,

Dein que primùm oculos cœpisti veste Properti
Indue, nec vacuum flore relinque caput.

Cæterum hæc jucunditas & lætitia etiam cumulabatur hilaritate cantuum. Quippe scimus Bacchum solvere curas, & animum hilarare; ideoque dictum esse *λυσιππων* solventem curas. Ergo non mirum, si & ipsis jucunditatum & amœnitatum sæculis, camœna quamlibet agresti ac tenui conviviales illas qualescunque delicias diutius extendebant. Quippe

Ingenium potis irritat Musa poetis,

Propert. l. 4.
c. 6.

Et si dici potest, præter alios hunc quoque morem è transmarinis provinciis, postea quàm usque eò promotum imperium est, pervenisse ad urbem, ubi

— *pueri patresque severi*

Horat. l. 2.
ep.

Fronde comas vineti cœnant, & carmina dicant.

Illud adeò omnis immanitatis columen, illum, inquam, Cyclopem, postquam alterum scyphum sibi ab Ulysse oblatum exhaustit, Euripides canentem facit,

Euripid.
Cycl. act. 3.

καὶ δὴ αὖτις φῶδός εἰσι.

& jam ad cantus transit. Qui quoque mos pervenit ad insequentæ ætates. Et hoc illud est quod Anacreon ait, *καλοῖς ὑποπίπτεις ἐν ὕμνοις*, pulchris bibentes in hymnis. Nempe sic putabant, non esse hominis ingenui bibere sine cantu. Ergo apud Platonem Alcibiades ait, Quidnam agimus? nihil quicquam dicimus ad cali-

Plato in
Symp.

cen.

cem, neque canimus: sed sedulo, sicuti sitientes potamus? Alibi Soli-
crates apud Platonem describens epulas quæ celebrantur in urbibus,
Convivia, inquit, agitant ipsi & ipsorum liberi? Vino indolen-

Clem. Al.
pedag. l. 2.
cap. 4.

ctorum. Verba Clementis hæc sunt. ἡμεῖς καὶ οἱ τοῖς ἡellenοῖς ἔλ-
λυσαι τὸν καὶ τοῖς συμποσίτοις δὲ ἀρχαῖς, καὶ τοῖς ἐπιψευδοῦσιν ἀνθρώποις
ἐν ἐκκλησίᾳ ἡμεῖς. ἡμεῖς αὖ ψαλμοὺς ἀρχαίους καὶ ἡellenοῖς ἀνθρώποις
ἐκκλησίᾳ ἀκούσαντες ἀρχαῖς φωνῇ παλαιᾷ ᾄδοντες. ἵδι' ὅτι καὶ οἱ μὲν ἡellenοῖς
ἀκούσαντες τοῖς ἀρχαῖς ἀνθρώποις. οἱ δὲ μετὰ τὸν χρόνον αὐτῶν καὶ τοῖς ἀρχαῖς
ᾄδοντες, id est, verum & apud priscos Græcos in conviviis ubi unâ po-
tabant, ac dum pocula irrorarent, ad Hebræorum psalmorum si-
militudinem canebatur canticum cui nomen ἡellenοῖς, communiter
omnibus simul voce clamantibus, & nonnunquam etiam per canticæ
vices propinationem circumagentibus. Qui autem ex eis erant mû-
sicæ peritiores etiam ad lyram canebant. Sed hunc morem ad Chri-

Classe. All.
Strom. 1. G.
Cv πα-
ρρη. 5.

Rianòs quoque pervenisse alibi testatur hic ipse Clemens Alexandrinus. Cæterum ex hoc more apud Græcos natum proverbium, *αἶθεν ᾠδὴς κοσμήθηναι*, canere ad myrtum. Qui enim in convivio canere non poterat, pro hoc quispiam è convivis, capto ramo lauri aut myrti, canere solitus erat sicuti videtur illius. Quem motum operæ pretium est plenius explicare. Itaque primò canebant cæteri Bacchi communiter, & simul omnes una voce *μυρτιζόντες*. Alteram cantionem singuli canebant, postquam alicui traditus erat ramus myrti, quem vocabant *ἀνταγή αἶθης* ἢ *αἶθεν* ἢ *διδυμῶν*, quòd qui eum ramum acceperat, canebat. Addit Plutarchus eorum existimationem, qui dicunt non ordinè ire myrtum, sed per

Plutarch.
Symp. prob.

opera pretium est plenius explicare. Itaque primò caneabant can-
tum Bacchi communiter, & simul omnes una voce *παυσιζοντες*.
Alteram cantionem singuli caneabant, postquam alicui traditus erat
ramus myrti, quem vocabant *ἀκοντο ἀλφ. τὸ ἔδειν τ. διέειπρον*,
quòd qui eum ramum acceperat, canebat. Addit Plutarchus eo-
rum existimationem, qui dicunt non ordine ire myrtum, sed per
unumquemque digredi ad lectum. Nempe illum qui primus ce-
cinit, dimittere illam ad eum qui in altero lecto sit primus. Illum
rursus ad eum qui in tertio lecto eundem locum obtineat. Deinde
secundum similiter secundo. Ac diversitas, multaeque flexus cir-
cuitus, ut verisimile est, dictum est *συναλόν*, quòd ab uno ordine
subinde transfret ad alium. De hoc ipso more paulo diversus à

Schol. Arist.
Stoph.
Φηκ.

Plutarcho scribit scholiastes Aristophanis. Nam is, inquit, qui primus sedebat, tenens laurum aut myrtum canebat versus bimonidis, aut Stefichori, donec ei libitum. Postea cum raturum cui volebat, tradebat non quomodo ordo posceret. Tum is qui à primo acceperat, persequebatur cetera. Hic rursus dabat raturum cui volebat. Ea re fiebat, ut, cum omnes præter spem canere de loqui necesse haberent, hi versus vocarentur *σκόλια* *ἂν τῶν θυπολίων* propter difficultatem. Ergo *σκόλια* dicebantur *παρὰ τὴν ἀδύαν* sive

sive *παρθένια ἄσμελα*, vinolenti & lascivi cantus. Et tunc, inquit Pollux, dextra manu myrtos circumferebant. Et hoc, scilicet, illud est quod Aristophanes dicit, accipere σκόλια,

— οἱ δὲ συμπόται

Εἰσιν θῖνός, αἰχίνης, φανός, κλέων

Ξένος τις ἔπρεός, ὡς καὶ φάλης ἀκέρως

Τύτοις ξυών, πὶ σκόλια ὅπως δίδει γυλάς.

Aristoph.
σφῆκ.

At convivæ sunt Theorus, Æschines, Phanus, Cleon peregrini quidam, qui cum his conversatur; scolia ut capiat pulchrè. Apud eundem Aristophanem Stepniades ait, se iussisse filio *μυρρίνου λα-
βοῖν* & *Αἰγύλην λίσσασθαι*, accepto ramo lauri dicere quidpiam Æschyli. Certè is qui scripsit vitam Æschyli tradit; hunc poetam usque eò apud Athenienses fuisse in deliciis, ut postquam is fato functus est, invitati sint magno pretio ii qui ejus scripta docere vellent: etsi locus ibi est mutilus. Ergo si quidpiam Æschyli caneretur, tunc gestabatur myrtus; si quidpiam Homeri, laurus. Hujus item scoli exemplum extat apud Platonem. Socratis sunt verba

Aristoph.
νεφελ.
ibi scoli.
In vita
Æschyl.

alloquebris Gorgiam, Existimo enim te audivisse in conviviis homines canentes hoc scolium, in quo hæc bona ordine connumerantur; Valere optimum; Alterum, pulchrum aut præclarum esse; Tertium (ut ait poeta author scoli) ditescere nulla fraude. Inter scolia canebantur quoque laudes præclarissimorum hominum, illorum præcipuè qui fuissent tyrannicidæ, ut infra dicam de Harmodio & Aristogitone. Præter cantus inducebantur psalteria & alia licentiosa nequitia, ut inquit Augustinus; tum tibicen & quidam coronatus; qualis à Plutarcho describitur ille qui prohibitus certamine Pythico, postea tamen à Callistrato in convivium inductus est; ornatus veste & coronis una cum choro sicut in certamine. Capitibus inferebantur fabulæ simplices & conviviales, de quibus Statius,

August. 1.
3. de Cris.
Dei c. 21.
Plutarch.
Sympos. 2.
probi. 5.

Ἴβρις non deest sua fabula mensis.

Stat. lib. 8.

Et verò fuit genus coronæ, cui nomen *ὑπεργλώτης*, sive *ὑπεργλωσθῆς*, quali dicæ sublingua, Athenæo & Polluce authoribus. Hanc coronam verisimile est sic dici, tanquam ea sit frenum loquacitati, quæ plerumque oritur inter pocula. Hoc genus coronæ designat magis quam nominat is, qui apud Athenæum recitat hos versus,

Theb.
Athen. lib.
15.
Pollux 1. 3.
cap. 25.

Καίτοι φορέῃτι γλώσσαν ἐν ὑποδήμασι;

Athen. lib.
15.

Στιφάνους δὲ ὑπεργλώτησιν ὅτι πίπτει πρῶτον;

Καὶ καὶ αἰρεῖται γλώττιον ἀναθῶν πίμπητι.

Atqui linguam vos nunc fertis in calceis. Coronas verò sub lingulis. Cum bibitis alicubi, & pulchrè litatis [tunc verò] linguam bonam mittitis, id est loquaciores fitis. Ubi *ὑπεργλώτησιν* Dalecampius

pius vertit hypoglottidas. Id quod facile ferri posset si legisset *ὑπογλωττίδας*. Sed manente vetere lectione, hoc dicit author horum versuum, Vos inseritis coronas sub lingua, id est planè obmutescitis, qui corona quæ capiti imponi debet, orî inserta ea abutimini ad impediendum usum sermonis. Doctissimus Casaubonus leviter tentavit legere *ἐμφανίους δὲ ὑπογλωττίσι*. Quæ lectio juvaret meam interpretationem, si modò ibi non deesset particula *καί*. Ego nihil mutandum censo, donec aliquid mea interpretatione verius emergat. Hæc verò colloquia apud elegantes homines solent esse lepida, & venustate appetibilia, & sine affectatione arguta; non accersita, sed ut sese res dabant, opportunè nascentia; qualia progignit hilaritate mixta doctrina, & gravibus inserti mores suaves, & jucundis temperata seria. Certè sermo doctus à convivis interdum prælatus est ipsi lyra: Apollinis.

*Plutarch.
Sympos. 2.
probl. 7.*

CAPUT V.

Quæstiones conviviales. Hæ fuerunt duorum generum. Quæstiones amatoriae. Janua coronata quid significet. Mos amantium mittendi coronas ad amicas. Quæ sit existimatio de ea muliere quæ coronas plecit. Janua potentiorum ornata coronis.

ENimvero quod in his conviviiis pulcherrimum fuit, inibi originabantur quæstiones, quibus nomen *μυγκυρίαις* & *κυλικίαις*, non quales in scholis agitantur, anxie; & veritati insidiatrices, non nodosæ & odiosæ, non graves & severæ; sed enthymemata quædam lepida, minuta, arguta, atque, ut Gellius ait, florentem vino animum lacescentia. Et hæc quidem, Polluce authore, fuerunt duorum generum, *αἰνισμα* & *χαίφθη*. Hæc qui solvisset, huic partes è carnibus dari solitæ. Qui solvere nequirit, is poculum *πυρίαις*, sive fæluginis ingratis ebibebar. Porro hæc quæstiones erant super quavis placitare; plurimum super cibis & eduliis, cujusmodi sunt plurimæ illæ apud Athenarum. Hujus quoque generis sunt illæ quibus convivæ apud Xenophontem alii alios hilarant. In his ille sapientia inclytus Socrates, se lenocinio fretum esse, composito in gravitatem vultu, dicere non erubuit. Sæpe etiam hæc quæstiones erant super amore & amica cujusque. Et quidem apud Athenarum specimen est illarum, quas amatorias vocant. Hujusmodi est hæc, Cur amator dominæ fores coronis ornet, haud sanè minùs accurate, quàm sacerdos aut ædituus vestibulum sacræ ædis. Certè qualicunque modo ibi posita corona testis erat amari illam quæ intus esset. De quo more hæc Ovidius coronam alloquens,

*Xenoph.
conviv.*

*Pollux l. 6.
cap. 19.*

At

At tu non levis detracta corona capillis

Dura super tota limina nocte jace,

Tu domina, cum te projectam manū videbit,

Temporis absumpti tam malè testis erit.

*Ovid. lib. I.
et g.*

Huic quæstioni affinis illa est, Cur rosam, aliosque flores amato corpori amatores offerant. Quo absente, eos flores, easque corollas januis affigant. Et hujus quidem generis coronas ipsæ quandoque amicæ dabant amantibus, qualis illa fuit quam Liber accepit à Venere. Quam coronam cum Bacchus deposuisset in eo loco ex quo descensurus erat ad inferos, is locus ex eo facto Stephanus est appellatus. Idem ferè de Stephano primo martyre ait Eusebius, nempe cum ob dignitatem martyrii reportasse coronam.

Hygin. Astron. lib. 2.

Euseb. hist. eccl. lib. 2.

Cæterum Liber, matre ab inferis revocata, quod res apud infinitam posteritatem testator esset, inter astra Ariadnes coronam collocavit. Mnesippus apud Lucianum mentionem facit earum coronarum quæ à muliere amante mittuntur ad amores suos. Quæ erant coronæ quædam semimarceidæ, & quædam poma admorsæ.

Lucian. in Toxari.

Certè si qua mulier præter *ερωτηδόνη*, coronas plecteret, ea censebatur esse in censu cupidinis. Quam suspicionem viris ingenerari mulier quædam fatetur apud Aristophanem de Euripide loquens,

Aristoph. Γεμυσφ.

Τοιαῦτ' ἔσθ' ἰδιδυμένη

Τὸς ἀνδρας ἡμῶν, ὥς' ἐὰν τις πλῆξῃ

Γυνὰ ἑφ' αὐτοῖς, ἰσθὲν δεικνύει.

Talia hic docuit mala viros nostros, ut si qua mulier plectit coronam, videatur amare. Sed ut illud rarius, & inusitatus, nempe à puellis mitti coronas adolescentibus, ita hoc alterum fuit frequentissimum. Porro hoc coronarum commercium verisimile est coepisse ab illa, quam Liber, ut supra dixi; Ariadnæ muneri dedit, quo tempore is ad Minos venit, cogitans eam comprimere. Hac corona

Hygin. Astron. lib. 2.

Ariadne delectata non recusavit conditionem stupri. His coronis annumerari potest illa aurea, quam Philomelus Phocensium tyrannus Pharsaliæ cuidam saltatrici dono dedit. Hunc morem mittendi coronas ultro citroque nempe ab amatoribus ad amicas, & quandoque ab his ad illos, expressit Theocritus, ubi Simetha Delphidis amore capta, deque ea pleraque audiens à Philista quadam anu, præter cætera dicit illum amare. Cui rei argumento est quod illi domus coronis est refecta,

Plutarch. π. Σ. μὲν 28. ἱμην.

Καὶ φανὸς οἱ ἐφ' αὐτοῖς τὴν δῖμην πύλον πύκνους.

Et dixit domum illi refectam esse coronis. Ac si dicat, ipsum non solum amari, verum & redamari. Cui rei coronarum multitudinem, quæ sint apud ipsum, testem adesse. Ad hunc morem allusit

Theocrit. xi. ἔκθ. 2.

F

Carth.

Catullus, qui in Atya sic loquentem facit,

Catull. de
Brev. C.
Aly.

Ego gymnasti sui flos; ego eram decus olei;
Mibi januae frequentes, mihi limina tepida;
Mibi floridus corollis redimita domus erat.

Tibullus se verè & sincere amare proficitur. Id quod hinc sciri vult,
quod fores dominæ corollis ornat,

Tibull. l. 1.
et. 2.

Te meministi decet quæ plurima voce peragi
Supplico, cum postis floridæ fœta domus.

Virgilius cum firmat, introcanti se atque adeo divinis Musarum
amore captum, ait,

Virgil. in
Ch.

Magna mihi cupido tribuisti prœmia divæ
Pierides, quæ tuam custos altaria postes
Munerè sæpe meo inflectunt, foribusque hyacinthi
Deponunt flores, aut sature rubens Narceus,
Aut crocus æterna conjungens lilia unguibus.

Is quoque qui Rhodopes nempe dominæ (sæc. superbiæm atende,
alitis quælibet hunc addit, quod illa superbis pedibus coronas qui-
bus eam coërit, calcet.

Alphab. 7.
lib. 7.

Ὅτι τὴν καὶ τὴν πόρταν αὐτῆς ἡρῶν ἡρῶν
Ὁ γὰρ δὲ τοῦ πατρὸς τοῦ ἰχθυῖος.

Si quando & coronas ante fores suspendero, irata [cas] calcet su-
perbis plantis. Apud Ovidium Verrumius ictus amore Pomonæ,

Ovid. l. 14.
Metam.

Sæpe ferenda dedit blandis suo verba cabellis.
Instruit mandata leucobryantem rore coronas
Post hæc intollet, post hæcque in limina dædæ
Intolle lacum.

Et Paulus post,

Dixerat, & apud postes armatos sæpe coronas
Flammæque canes, & pallida brachia tollens,
Cum foribus hæcque redigere vincula feceris.

Hæc peritit epigrammata Apuleii, cujus hæc est initium;

Apul. apud
et.

Flamæ sunt a matre mei, & hæc tibi æmulo dædæ.
Gaudium dædæ tibi, fœta tuo genio;

Plutarch.
m. ascy.

Hunc amantissimum morem differis verbis exprimit Plutarchus, ut p. 78
ἐπὶ τῇ πόρτῃ, οἷον ἐν τῇ πόρτῃ καὶ ἀδελφῇ, καὶ τῇ πόρτῃ καὶ τῇ πόρτῃ
ἀδελφῇ, καὶ τῇ πόρτῃ καὶ τῇ πόρτῃ, καὶ τῇ πόρτῃ καὶ τῇ πόρτῃ. Et quidem amatoris
actiones, veluti conviviis indulgere, & canere, & coronare januam,
habent videlicet levamen huius ingratiæ neque solvendum. Alibi
hic ipse Plutarchus ponit inter ἡρώων amatoris res, ἡρώων τὴν ἐ-
πίπλην redimere incunctis, nempe dominæ. Apud Propertium janua
queritur se pulsari petulantibus poterant manibus; ibique non
flori-

Plutarch.
l. 6.

Notas ac nitentes coronas, sed nescio quid curpulentum corollarum suspendi.

Et mihi non desunt turpes pendere corollae

Semper, & ex clavis signa facere facies.

Propert. 1.

Equidem non sum nescius januas potentiorum, ut infra dico, ornatas fuisse coronis; Et hoc sensu Synesium dixisse, adulari januas.

Tamen inquis utrumque morem introspeciat, cognatos fatebitur; usque eò, ut quod de illo dicitur adhuc nostrum commodè referri possit. Loquitur de scriptoribus & Musarum cultoribus, &

Synes. epist.

μη δ' οὐτέ τις ἡγεῖται καὶ λαλᾷ δὲ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα εἰδὸς τῶν. nec posteriores

98.

ponere illos qui sciunt adulari portas. Ceterum talium coronarum usus tam frequens fuit, ut coronae promiscuè emerentur una

cum cetera suppellectile, potissimum ab amantibus in hoc, amicis ut mitterentur. Et verò illa anus luxuriosa apud Aristophanem sibi

Aristoph.

ab juvene afflatore coronam emi vult his verbis,

εὐκλῆς.

Ἦν ἄλλ' ἢν ὠμίῃν οὐ καὶ σφῆλαι ἐπιγί.

Quo loci ridiculè scholiastes ait, *σφῆλαι* esse *σφῆλαι* speciem eribri. Etsi enim fateor quandoque *σφῆλαι* esse eribrum, ut apud

Oppianum,

Oppian.

σφῆλαι σφῆλαι λαλῶντι τὴν ἀλῆς.

αὐτῶν.

ritum fecerit eribrum allicit *τὴν ἀλῆς*. Tamen hic quidem est coronis. Illique sibi ipse habet eribrum. At hæc anus ex-

lib. 4.

petit conspectum adolescentis, cujus pignus, & quidem certissimum, sibi coronam emi vult.

CAPUT VI.

Corona in convivio soluta quid signet. Flores diffundere vel cadere, vel scindi quid sit. Coronatum autem Cotto, quid. Alia quæstio convivialis.

DE hoc quoque genere est hæc quæstio, Cur illi anthere existimentur quibus coronatis coronæ in convivio solvantur. Bæti in Africano soluta inter epulas corona nihil tale, opinor, significavit, cujusmodi hæc quæstiones agitur. Africano illi majori, inquit M. Tullius, coronam sibi in convivio ad caput accommodandi, cum ea sapienter imperaret, P. Lucius Varus, Noli mirari, inquit, si non convenerit: caput enim magnam est. Quæ Vari interpretatio dicitur tamen vbi hæc dubie conventior est, quam si is quidam innotuit, & Africano indignum dixerit. Quamvis enim ea corona esset convivialis, tamen gravitas & magnificentia ejus viri è corona voluptatis eam fecit coronam sapientiae, & majestatis. Ceterum magnam coronam accommodare parvo capiti per se est res

Cic. lib. 2. de nat.

Pistarch.
πυλ.
ω. 377.

ridicula. Et certè lepidus risus oritur, inquit Pistarchus, cùm pueros patrum crepidas sibi aptare videmus, quomodo & illorum coronas suo capiti. Redeo ad rem, & ajo, non solum amare, sed & amorum suorum compotes existimari illos, quibus in convivio coronæ solvuntur. Cui gaudio proximus est caprarius ille apud

Theocrit. ai-
dyl. 3.

Theocritum Amarillidem alloquens.

Νύμφα σὺς πτεξαίμεν ἢ αἰνέλοι, ὅς τε φιλάται.
Ἐν καὶ εὖ κεν οἶσι φιλήμεν αἰδᾶ τίγλης.
Τὸν σέφανον πλάμης κρηττόνῃ ποιήσεις.
Τὸν τι ἰγὼν Ἀμάρυλλι φίλα κισσοῖο φυλάσσω
Ἐμπαλίσας κρηττοῖσι καὶ δίδμοισι σελίνοις.

Nympha amplectere me caprarium, ut te deosculer. Inest & in osculis inanibus dulcis voluptas. Facies ut coronam hanc in minutas partes discerpam, quam tua causa, ô chara Amarylli, ex hedera nexam gero, implexis folliculis, & odorato apio. Ac si dicat, si modò te osculatus fuero, id mihi abundè futurum est. Nam in osculo est proxima spes potiundi. Cujus rei testis futura est hæc corona quam capite gero. Hanc ipse, scilicet, hoc tantum boni adeptus minutatim cōcidam; qui est mos illorum, qui aut jam facti sunt compotes amorum suorum, aut inibi sunt ut iis potiantur. Et hoc illud est quod prisca dicebant coronas in convivio cadere, seu diffuere, nempe coma & corona unguento madidis, & hinc faciliè fluentibus. Id quod signat Ovidius in his versibus.

Ovid. lib. 1.
eleg.

Ergo amor & modicum circum mea tempora vincunt
Mecum est, & madida lapsa corona comis.

Clem. Al.
pædag. l. 2.
c. 8.

Has coronas haud dubiè demonstrat Clemens Alexandrinus, cùm dicit chromaticas harmonias relinquendas esse impudenti in vino proterviaz, & musicæ meretriciaz floribus redimitæ. Quippe coronis hisce convivialibus addit ipsas meretriculas, & musicam lascivam, quorum utrumque est incentivum ad libidinem. Itaque & coronæ tunc solvi, flores item è coronis fluere, aut cadere dicebantur, ut in hoc loco Callimachi,

Athen. lib.
15.

— καὶ ἡ μέλα φουδοβαλίσματα

Τῶν δίδωται δὲ σφαίραι πικρὰ ἰχθυόεντα χαμᾶι.

Str. lib. 5.
Inst. quæst.

Rosæ verò abjecta folia, è densis coronis omnia in terram defluerunt. Cujus rei meminit & M. Tullius in his verbis, *Itaque nec pulchros illos administratores afficiebat, nec plenum artem argentum, nec manum porrigebat in mansam. Jam ipsa defluiebant coronæ*, id est, ventum erat ad eam partem convivii quæ cuique præbebat facultatem exercendæ libidinis. Quippe illa intemperantia quandoque incipiebat à fluxu, quandoque à detractione & scissione coronarum. A fluxu, quia coronæ eo artificio plectebantur, tum un-

gucq-

guentis usque eò irrorabantur, ut facile defluerent illa ex quibus coronæ constabant, nempe & folia, & flores. Si non fluerent, tunc verò scindebantur aut detrahebantur; ac proinde, velut signo dato, convivarum quisque effundebatur in amplexus ejus quæ ei proxima sedebat. Itaque hanc sive scissionem, sive detractionem, sive lacerationem coronarum Plutarchus vocat *συναγωγὴ καὶ ἀφαιρέσις*, *Plutarch. π. ἀρετ.* eaque ait inveniri in ædibus luxuriosorum, quasi certissima testimonia libidinis, & intemperantiæ. Quæ quò magis vera esse constet, omnia in talibus conviviiserant communia, ne psaltriis quidem exceptis. Nam *ψαλτρίας καὶ αὐλητρίδας* vocabant has mulieres, quæ ebriorum libidines excipiebant, honesto vocabulo turpitudinem rei velantes. Et si quis amicam, inquit Plutarchus, aut psaltriam adducat, nempe ad convivium, communia hæc amicorum. Et hoc illud erat quod enunciabant his verbis, coronatum uti Como, ut de Alcibiade dictum, *μνηστὴρ, καὶ καὶ μὲν ἡρώδης ἐστὶ φανώμενος* *Plutarch. Symp. 3.* Id quod cujusmodi fuerit, paulò ante Plutarchus refert sub persona cujusdam sophistæ barbari, qui inducit Platonem accusantem eos, qui in vino adhibent psaltrias & cantrices, sed ratione inter se conversari non possunt. Locus Platonis est in Protagora, ubi ait [verba sunt Hippia] imperitos homines & circumforaneos quoniam in computatione, mutuis colloquiis, propria vi & facultate contineri inter se non possunt, tibicinas in pretio habere, aut saltatrices, aut psaltrias, nempe locata aliena voce. Hunc morem signavit Quintilianus his verbis, *Omne, inquit, convivium obscænis canticis strepit; pudenda dictu spectantur.* Ad hanc fecunditatem alludit, puto, Hieronymus in his verbis, Nunquid in laticibus idola cælata descripti? Nunquid inter epulas Christianas virginalibus oculis Baccharum, Satyrorumque complexus innexui? Hanc ipsam conviviæ intemperantiam elegantissime suoque more describit Philo libro de vita contemplativa. Hunc ipsum morem præsentat Plautus in his versibus,

Quintil. Instit. lib. I. cap. 3. Hieron. ep. l. I. ep. 43. Philo cœl. βίη γεωγ. Plant. Pseud. actus 5.

— nam ubi amans complexu' est
Amantem, ubi labra ad labella adjungit,
Ubi alter alterum bilingui manifesto
Inter seprehendunt, ubi mamma manícula
Opprimitur alia, aut si lubet corpora
Conduplicant, manu candida cantharum dulciferum
Propinare amicissimam amicitiam, neque ibi esse alium alio
Odio, ibi nec molestum, nec sermonibus morologi futi,
Unguenta atque odores, lemniscos, corollas dari dapifiles, &c.

Et paulò post,

Illos accubantes, potantes, amanteis cum scortis

οικειώμεθα, οἷον ἢ Δωρεῖα ἢ Ρόδιον, ἢ Γλαυκὸν ἢ Καρύσιον, ἢ Μίλωντα δὴ ἢ Πελοδάμαντα, ἢ πάντας αὖ εἰσάγεις χαλκῆν, πότρεν ἥρωες ἐπεσθύνεας ἐπεσθύνεας ἐπεσθύνεας ἐπεσθύνεας, ἢ τῷ Διὶ τῷ Ὀλυμπίῳ ἢ ἅλῳ καὶ κομῶντας. Agedum consideremus eos qui coronariis certaminibus sunt intenti, qualis est Doricus Rhodius, & Glaucus Carysius, & Milo & Polydamas, & omnes quorum imagines aeneae, utrum deliciis dediti & ebrioli, atque adeo saltatricibus circumvoluti coronabantur, an Jovi Olympio certamen adornantes, &c. Nempe & ἀρχήρια, sive ἀρχήριδες saltatrices ψαλτρίαις ἢ αὐλῶν τῶν ψαλτρίων, ac tibicinis annumerabantur. Et hoc quidem illud est quod signavit solutio & scissio, & detractio coronarum; illa excepta, cujus mentio apud Plutarchum. Cum enim ibi adolescentes audissent Ammonium disserentem de coronis floreis convivialibus, quas modo memorabam, quaeque vocantur coronae voluptatis, easque is sapientibus nequaquam convenire diceret, enimvero illi ea severitate perturbati, coronas sensum solvere ceperunt. Quo facto ostenderunt coronas absque ulla suspitione aut nota turpitudinis solvi posse. Ceterum hujus convivialis quaestiones plures ab Athenaeo rationes afferuntur, quas hic referte nullum est operae pretium. Est & illa à Platone sumpta, & ab eodem Athenaeo relata, cur pluribus simul, paucioribus item mala coronaeque distribuuntur eadem numerorum proportionem, hoc est, manente inter convivas coronarum aequalitate. Plures hujusmodi quaestiones convivales memorantur ab Athenaeo & Pollace; tum ab auctore Etymologici in ὑποβίβω, ubi interpretatur quid sit καὶ ἡ καὶ. Nam in conviviis exercebatur illud quod fuit καὶ ἡ καὶ & οὐ καὶ. qui erant ludi in conviviis exerceri soliti. Equidem quicquid hujus memoravi, id ea gratia feci, ut eadem opera ostenderem qualis esset usus tum convivialium coronarum, tum earum, quibus amatoris potest esse nomen; de quibus otiosi conviviae agebant inter epulas.

Plutarch.
Symp. 3.

Platolib. 7.
de leg. ut citat Athen.
lib. 15.

Pollux l. 6.
c. 19.

Aristoph.
ei 2.

CAPUT VII.

Prisca ille convivorum lepida quaestiones denique suis manibus in illiberatos & libidinosos. An matrona convivio interesset. Et sobrius convivio corona usurpata. Flerum corona iudaei obtruncata ferebatur per artem. Corona faccher. Plurimos delictis & voluptatibus mancipari plerumque erant coronati. Monachum talis, nec quisquam homo Dei fuit coronatus.

EX his quae supra dixi datur intelligi, poiseam illam & venustam quandam conviviorum sollicitudinem sensum excoluisse ver-

famque esse in tripudia, saltationes, libidines. Unde natum vetus illud, *ἐκείνη πο' ἡ μουσική* perit, excidit musica, nempe illa Platonica. Impudicitia omnem leporem, omnemque gratiam convivii dem-
 pserat. Pro quaestionibus illis φιλολογίας lepidis & literatis lasciva posteritas induxerat; psalterias, citharistas, tibicinas, quicquid petulans, lascivum, & obscenum in moribus. Præcorum convi-
 viis, quod multa modestia agitabantur, quandoque legitimæ uxores intererant, ut de reginis Persarum memoriz proditum est, quæ cum regibus, & quidem cum sobrii essent, convivabantur. At cum Rex vino incallescere, cum libidine inflari incipiebat, tum verò de convivio abscedebat regina; tunc & citharistæ & pellices inducebantur; satis comperto meretriculas inventas esse libidini explendæ; At nomen & conditionem uxoris honestate ac dignitate circumfundi. Ergo talibus epulis uxores convivarum vix unquam intererant; frequenter amicæ, ut cum quibus agitur licentius.

Possis si foris accubantem tuum virum conspexeris

Cum coronâ amplexum amicam, si videris, cognoscere?

Philodamus ille Siculus hospes Verris, homo magne dignitatis, cuius filia ad stuprum vocabatur, negavit moris esse Græcorum, ut in convivio virorum accumberent mulieres. Quod si qua mulier, aut nupta talibus conviviis intererat, notabatur ut ea quæ corpore corpus alit. Locus exstat apud M. Tullium, *Si qua non nupta mulier*, inquit, *domum suam patefeceris omnium cupiditati, palamque sese in meretricia vita collocarit, virorum alienissimum convivium uti institueris, si hoc in urbe, si in oculis, si in Bazarum illa celebritate facies; denique ita sese geret non in cessu solum, sed ornatu neque comitatu, non fragrantia oculorum, non libertate sermonis, sed etiam complexu, osculatione, aquis, navigatione, convivio, ut non solum meretrix, sed etiam pro-
 xæ videatur, cum huc si quis adolescens foris fuerit, utrum hic tibi L. Herenni adulter, an amator, expugnare pudicitiam, an explere libidinem voluisse, videatur?* Romæ tamen præco more mulieres intererant conviviis, nempe pudicæ epulis iis, quæ agita-
 bantur, ut inquit Sidonius, senatorium ad morem. In reliquis conviviis ipsi Romani utebantur disciplina & institutione Parthica, quam supra signavi. Parthi enim, inquit Macrobius, cum concubinis, non cum conjugibus incunt convivio; sanquam concubinas in vulgus produci, & lascivire quoque; uxores non nisi domi abditas tueri decant totum pudorem. Ergo quæ Romæ propter sæculi innocentiam, mulieribus fuerant concessa, posterioris ætatis dehonesta menta fecerunt inconcessa. At in Græcia quia vix ullo tempore convivio non belluactionibus, iisque quæ belluatio-

nes

69 πικ-
 694a

Plutarch.
 2a p. πικ-
 694a. 242.
 Et lib. 1.
 694a.
 probl. 1.
 Plutarch.
 Symp. probl.
 1.

Plant. A-
 694a. 242.
 Et lib. 1.
 Cic. orat. 3.
 in p. 27.

Cic. pro M.
 Cæl. orat.
 35.

Sidon. A-
 694a. 242.
 Et 9.
 Macrobi.
 Sat. 1. c. 1.

nes comitantur, infamia fuerunt, vix unquam matronis permiffum ut iis interessent. Morem utriusque gentis asserit locus *Æmilii Probi*; *Quem enim, inquit, Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? aut cujus mater familias non primum locum tenet aditum, atque in celebratis versatur? Quod multo fit aliter in Græcia. Nam neque in convivium adhibetur nisi propinquorum, &c.* An publicis

Æmil. Prob. in prasat.

conviviis mulieres interesse par sit, scilicet in bene morata civitate, disputat Plato, & quidem contra morem suum satis obscurè. Huiusmodi convivia & comellationes intra minuscula pocula interdum continebantur. Et tunc quidem à conviviis corona nihilominus sumebatur, emissaria Cupidinis. Ovidius loco supra citato,

Plato lib. 6. de leg.

Ergo amor, & modicum circum mea tempora vinum

Ovid. lib. 1. eleg.

Mecum est, & madidis lapsa corona comis.

Nullam tamen libidinem cogitavit Hercules exceptus apud Admetum, sed solam *Δαίμονος* epulas, & hilaritatem mensæ. Qua mente hortatur quendam ut secum epuletur, & coronas sumat.

*πίης μεθ' ἡμῶν. τίς δ' ὑπερβαλεῖ τῆρας
εὐφροσύνης πυκνῶδης.*

Ænrip. Alc. act. 4.

Bibas mecum. Superatis verò infortuniis, coronis coronatus. Ipse paulò post hoc ipsum memorans, ait se comellatum, & quidem redimittum ferris,

*π' ἀπὸ κρηλίων κίον
εὐφροσύνης πυκνῶδης.*

Demum actu quinto Admetum alloquens, Evinxi, inquit, caput ferris, ac Diis vina libavi in tua funestata domo,

*ἀνίστατο κρητὶς, καὶ θύοις ἱεροσάντην
αὐτοδῶκεν οὐ σίγῃς δυνάχῃσι τοῖσι σῖσι,*

Perinde ac si dicat, Inscius apud te, qui iuges mortuam uxorem, indulsisti genio. Id quod, scilicet, intempestivè à me factum est. Ergo & magnos viros non his coronis abstinuisse constat. Et verò moris fuit, cum qui victor in sacris certaminibus exirisset, coronatusque esset, aut pro eo aliquem ex amicis, postquam domum redierat *ἰπνίαια ἰνῶν* convivium ob victoriam adeptam celebrare. Ibi athleta coronatus convivium agitabat, ut de Autolyco in convivio Calliæ memoriz proditum. Sapius tales epulæ desinebant in pocula capaciora; neque inde quisquam surgebat nisi madidus. Et sic affectus capiti florentem coronam imponebat testem ebrietatis.

Phil. π. β. 9102.

Aristophanes,

*Ὡς τι μεθῶδης αὐτὸς ὑφάτω
Πᾶς τις ἀπὸ τοῦ θύου λαβαίη.*

Aristoph. εὐκλ. 4.

Utque inebriatus ipsa corona quilibet abest face sumpta. Huius generis corona fuit illa quam Mucæus, referente Socrate apud

Anac. in
eas.

Ἐγὼ δὲ ἔχων κύπελλον
καὶ σέμνος τῷ τ χαίτης
οὐ τίξω, εἰ μὴ χαιρέω.
Θίλω, θίλω μαστίχα.

Ego verò habens cyathum, Et coronam hanc [super] capillis, non
arcum, non gladium, volo, volo furere. Ad hos exemplum ille
apud Theocritum ait, sibi quidem statutum esse vino apud ignem
sefe hilarare. & quidem pulchris coronis, ex anetho, è rosa, è viola,
quas memorat, redimitum, & recubantem apud ignem,

Theocrit.
94.

Καὶ τίλω κατ' ἄμπερ αἰεθίδιοι ἢ ρόδινον
ἢ καὶ λουκάιον σέφανον ἀεὶ κατὰ φυλάσσει,
τὸν ἀπλαινέον οἶον ἀπὸ κρητῆρος ἀφύξῃ
Παρ' πυρὶ κελευθῶ.

Herodot.
lib. 2.

Et quæ sequuntur. Convivium quoque verisimile est Babylonicas
mulieres tunc agitalle, cum semel in vita prostabant ad templum
Veneris & quidem coronatæ, ut cum alienigenis sefe stupro coin-
quinarent. Addit Strabo, eas funiculo sive corolla aut laqueo co-
ronari, ἡμεῖσι δὲ ἵππικῇ ἰατρῇ. His coronis annumerari potest illa,
qua redimitus Alexander cum lampade exiliit tanquam incensu-
rus τὴ βασιλῆα regiam Persarum. Apud Ovidium extant hæc Pen-
thu verba hos mores tam dissolutos juvenibus exprobrantia.

Strabon. lib. 16.

Plutarch.
Alex. Mag.
Ovid. lib. 3.
Metam.

— desine acrior aetas

O juvenes, propiorque mee, quos arma tenere,
Non thyrsos; & aleaque regi, non fronde decebat.

Et paulò post,

Quem neque bella juvant, nec tela, nec usus equorum;
Sed madidas myrrina crinis, mollesque corona.

Dion Chry-
sost. de re-
gno,orat.

Et hæc quidem de causa hæc coronas Dion Chrysostomus vocat
ἰώλως marcidas. Et verò verisimile est, ebrios è quacunque re ob-
via, quamlibet rancida, marcida, & obsoleta sibi coronas plexisse.

Plutarch.
Pyrrh.

Plutarchus memorat, Metonem Tarentinum sefe ebrium simultan-
tem sumpsisse coronam καὶ ἰώλων rerum marcidarum, ὅπως τὸς με-
θυστοῖς quomodo solent ebrii; eoque habitu venisse in concionem.

Lactant. lib.
6. cap. 22.

Lactantius cum invehitur in voluptates olfactus & gustatus, non
omisit has coronas conviviales. Turpe, inquit, est sapienti ac bo-
no, se ventri ac gula servias; si unguentis oblitus, ac floribus co-
ronatus incedas. Quod qui facit, utique insipiens, ineptus, ac ni-
hili est, ut quem ne odor quidem virtutis attigeris. Hoc etiam il-

Athen. l. 1.

lud est quod Athenæus ex Homero observatum omnibus observan-
dum tradidit, hunc tantum poetam heroum nullum facere un-
guentatum; ac ne ullum quidem coronatum; etsi quid esset corona,
Homerus non nescivit, ut ex ejus versibus probat. Similiter Ter-

tullia-

tullianus, exteroqui perpetuus coronarum osor, observavit nullam hominem, qui Deo commendatus esset, inveniri coronatum, *Quis denique patriarches, inquit, quis prophetas, quis levites, aut sacerdos, aut rex, qui vel postea Apostolus, aut evangelizator, aut episcopus invenitur coronatus?* Hinc colligit, homines Dei coronari non oportere, nisi coronentur ut Christus. Salvianus describens vitia & impuritatem Carthaginiensium, harum coronarum meminit his verbis, *Vincentes se invicem homines nequitia flagitiorum suorum, alios rapacitate, alios impuritate certantes, alios vino languidos, alios cruditate distentos, hos servis redimitos, illos unguentis oblitos.* Plato quoque inter ea quæ hominis probitatem, famamque lædunt, ponit *ἐνδοξία, ὑπερηφανία, τιμωρία, καὶ μύρον, καὶ ἐσθία, καὶ οἶνον, καὶ τὰ κατὰ τὴν αἰσθητικὴν ἀπολαύσιν ἰδιώτην*, cupiditates nidore refertas, unguentis, coronis, mero, & eas voluptates quæ in hujusmodi congressibus usurpantur.

Tertull. de cor. mil.

Salvian. lib. 7.

Plato lib. 9. de Rep.

CAPUT VIII.

Corona insignis Herculis effæminati. Ebriorum mos circumferendi coronas convivales. Ebrinus coronatus tuus fuit ab injuria. Corona insignis ingenuitatis. Alia corona convivialis premium obrietatis. Ebrii capite non solum coronam, sed & unam gestabant. Corona ebrietatis gestata à mulieribus. Coronatus, id est, dissolutus & insemperans.

Sed illud imprimis notatu dignum quod ait Tertullianus, ut augeat dedecus harum coronarum, ubi invenitur in Herculem; Hunc enim facit coronatum, sed postquam mutatus est in feminam. *Vetus, inquit, jam hydra, cæsariorumque sanguis in sagittis pumice speculi excludebatur [f. elidebatur] insulante luxuria; ut post monstra transfixa coronam forsitan sumeres.* Idem alibi, *Sed & qui arte [ante] Tyrinchium accesserat, pugil Cleomachus post Olympia, cum incredibili munitum de masculo fluxisset, inter casum casus, & ultra, inter fullones jam Novianos coronandus; morisque mimographo Lensulo in Catinienfibus commemoratus, utique sicut vestigia castuum viria occupavit, ita & endromidis solocem aliqua multisia synthesi extruxit.* Quorum verborum, etiam satis depravatorum sensum Tertullianus ex hoc loco Luciani mutuatus videtur, ubi agit de picto hoc Hercule effæminato, *Verisimile enim, inquit, est alicubi te vidisse eum servientem Omphale prorsus absurdo habitu; illam quidem circumamictam pelle leonis, & lignum habentem in manu, utique ut si sit Hercules. At ipsum*

Tertull. lib. de pallio.

Lucian. Quom. hist. scrib. sit.

ipsum in crocata & purpurea veste linas carpentem, & calcus per-
cutiam ab Orpheo. Porro nunc est verum est, mensis fabularis,
convivas per urbem coronatos intedere solitos, ut hoc ipso habitu
sive ab civitate transpiterent. Stathus de Moxo coronato,

Stat. l. 10.
Tixeb.

TAKING PART IN THE

全世宗廟 七〇九號 續書

neque dormientis, & stuporem ebullientis. Ubi advertendum, cum qui tali coronaredditis incedebat, puerum ab injuria, ceteri seruum & domini. Hic sicuti Carion ille servus apud Aristophanem ita confidenter loquatur, ut si sit tutus ipso jure puerum.

Aristoph.
Pint.

00 227 21 70-71045 5200000 12-07-01 24.

Non enim sine verbis solis coronam habentem. At si dicat, pro
monito esse si servus coronatus vapulet. Nempe quisquis coro-
nam gestabit, is erit pro ingenuis. At inter insignia ingenuitatis
erant coronæ, illæ præcipue quæ partæ erant è certaminibus. Non
ergo mirum, si homo servus indignus se tunc haberi pro servo,
cum gestat coronam insigne libertatis. Has coronas intelligit
Plutarchus loquens de convivis, & de coronis quæ inibi convivis ad-
tribuerentur, & coronis æmulatorum, & coronis victorum, & coronis
dignitatis, & coronis divitiarum, quæ Deus liberans nos imponit.
Sed videri sibi Plutarchus tradit, ex ingenuis, qui in otio vi-
vere solent, coronas accipere fabulis, ætatione coronæ sciri

Athen. lib.
15.

Πρωτό: *Εκδόχον Βαρυγας τοξοειδος*

কাজেই প্রকৃত, * প্রকৃতই প্রকৃত

Εἰς τὴν γὰρ ἀνάστασιν αὐτοῦ.

Crebris percussante Bacchi flagitis caput senis. At qui percussit,
eam coronari iussit, coramque premium dedi. Isti quibque con-
vixit iam ebriosi facti non solum coronam, sed & vnam quandoque
addiderunt capiti. Statius,

Stat. lib. 5.
Thib.

non ~~the~~ *quidem* *argentea* *ferris*

Tempo-

Τοῖς πορναῖς, καὶ βλαβερίοις ἀνδράσι καὶ ναυτίλοις.

Ipse mulieres, ne minus quam viri intemperantes essent, talibus quoque coronis insignes incedebant. Locus est *Æliani*, πῶς ἡ δὲ διήρησεν ὑπὸ τοῦ Φῆς αἰ ποικίλῃ γυναικῶν, ἐπὶ ἧ γῆ τ' αἰφάλλῃ παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς, τὰς δὲ πόδας ταυράλοις ὑποδύνει. Quomodo autem luxuria diffhebant multe mulieres? Siquidem super capite coronam imponebant altam, pedes autem sandaliis induebant. Hinc est quod quandoque coronatus & rediit, ἀκαθάρτου, τανύμορου, & παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς signat dissolutus, intemperans, vino & voluptatibus mancipatus, qualem *Synecius* describit his verbis, ὃ γὰρ ἰδὼν τὴν πορνείαν τὰς πόδας ὑποδύνει καὶ τὰς πόδας καὶ ταυράλοις καὶ κωμικοῖς, καὶ πάσης ἀνθρώπου ἐμπροσθέν, καὶ ὡς αἰὲν ἀνέχεται περὶ τὸν βίον, ἐπὶ τὸς ἰσχυροὺς αὐτὸν τὸν αἰὲν ἀνέχεται. Qui enim viderit masculorum subagitatores insolenter ambulantes per forum in corona & unguentis ebrum & convivia agitantem, & omni intemperantia plenum, & cantiones canentem vitæ convenientes, causam retulit ad eos, qui illum habent in potestate. Ergo *Juvenali* Tarentum hoc sensu est coronatum, id est intemperans ac dissolutum.

Ælian. var. hist. lib. 1. cap. 8.

Synec. epist. 32.

Juvenal. sat. 6.

Auque coronatum, & petulans, madidumque Tarentum.

Neque verò ab eo qui jam in convivio coronam acceperit, quicquam serii expectes. *Ovidius*,

Nulla coronata peraguntur seria fronte,

Ovid. lib. 5. Fast.

Nec liquido juncta flore bibuntur aqua.

Et hoc quidem sensu interpretor vocem coronatos apud *Senecam* in hoc loco, *Vulgus autem tam chlamydatos, quam coronatos voco*, ac si dicat, tam imperatores, ac seria quæque tractantes, quam isti dissoluti ac luxuriosi apud me quidem eo loco sunt, quoties de intellectu felicitatis agitur, quo est vilissimus quisque.

Senec. de vi. beat. cap. 2.

CAPUT IX.

In luctu nefas est coronari. In luctu corona franguntur, lacerantur, scinduntur, detrahuntur. In luctu si quis esset coronatus, accusabatur & plectebatur. Qui de hominis capite cognoscit, capiti coronam detrahit. Id ipsum usurpant ii qui advenit pericula navigationis. Mos illorum qui permittunt se longinquæ peregrinationi. Naves coronata. Proficere coronam quid. Sumere coronam salutaris qui dicuntur. Propter indignationem projiciuntur corone.

Clem. Al. pedag. l. 2. c. 8.

Halic. l. 9. antiqu. Rom. Athen. lib. 15.

CUm sola appellatio coronæ lætitiā significet, non mirum est, tradi ab *Athenæo*, & *Halicarnassico*, in luctu nefas esse coro-

*Platolib. 7.
de leg.*

*Virg. 10. O
12. Eneid.*

*Plato in
Phaed.*

*Aethy.
1. 1. 1. 1.
1. 1. 1.*

*Plutarch.
Phoc.*

*Plutarch.
de glori.
1. 1. 1.*

*Plutarch.
1. 1. 1.
1. 1. 1.*

*Dionys.
Halic. 1. 3.
Antiq.*

coronari. Ac præter hos Plato loquens de funebris cantibus; ait, eos qui finus prosequuntur, pallam lugubremque vestem magis decere quam coronas, & aurea ornamenta. Ergo mortuori convenientius est caput turpari, atque adeo pulvere deformari, ut lugentibus mos est. Nec solum tali se caput non florens aspicitur; quin potius capillus poni ac radi solet. Phædoni, caput ejus contrectans Socrates eo die quo venenum bibit, Crastino, inquit, die, Phædo pulchras hæc comas demes. Itaque nihil neque intempestivius, neque absurdius dici potest, quam eum qui luget, aspicere coronatum, hoc est, gestantem insignia lætitiæ, porissimum eo tempore quo publicè, privatimque vota suscipiuntur averruncandis iis quæ imminet, aut jam cadunt, tempestatibus. Æschylus,

Πῶλον ἐν τριάνω

Πόντ', οἱ μὲν νῦν, ἀμφὶ λειπὸν ἔξορδν;

Quæ verba Scholiastes ita interpretatur, πόντε τριάνω ἢ πῶλον ἐν τριάνω. ἢ νῦν ἀπὸ τριάνω ἐν τριάνω τὸν ἀπὸ τριάνω ἐν τριάνω ἐν τριάνω; Et quando coronas aut pepla propiciemus in terram potius quam nunc, conversæ ad supplices preces tum pro nobis tum pro civitate. Hæc Polluci est ἀνὰ τριάνω τριάνω, Nam tunc temporis coronæ, si jam esset allatæ, & frangebantur & lacerabantur, & abjiciebantur. Hoc exemplo equites Athenienses, Phocione condemnato, ἀφείλοντο τὰς τριάνω, detraxerunt sibi coronas velut in publico luctu. Minois quoque memoratur haud absumile factum, cum sacrificio tibiam & coronam præ maiore dempsisse dicitur. Æschines Demostheni probro vertit, quod septimo die quam mortua esset filia ejus, ac priusquam luctum peregisset, eique justa fecisset, coronatus & in albis vestibus adversus præscriptum legis, rem divinam fecisset. Quod tamen factum Plutarchus non solum excusat, sed & laudat. Equidem præscos, quoties lugerent, quicquid ornamentorum fuit, abjecisse video; abstinuisse publico, comestationibus, conviviis; atque adeo cibo, potu, coronis, unguento. Omnia excludebantur indicia & incicia hilaritatis. Viri barbam, mulieres capillum ponebant. Omnia adsumebantur tristitiæ his argumenta, his incitamenta. Tantum abest, ut inter gemitus & suspiria coronari quisquam sustineret. Ideo soror illius qui milites Albanos, inspectante utroque exercitu, singulari certamine superaverat, ut fratrem vidit à quo suus consobrinus, idemque sponsus occisus fuerat, lætum & coronis victricibus, quibus rex eum honoraverat, redimitum, præter alia his quoque verbis exclamavit, quasi præclaro aliquo facinore edito, infans præ lætitiâ, & coronas gestas in tantis malis. Cujusnam feræ ani-

ma

num induisti? Theseus apud Euripidem, cognito atroci casu conjugis, quæ sibi laqueo gulam fregerat, Quid ego, inquit, ultra redimior, homo tam infelix?

αἶ, αἶ τί δήτοι τοῖς δὲ ἀνέστημαι κέρει
παλεκτῆσι φύβοις δούχης θωροῦς ἄν;

Apud eundem Admetus post obitum uxoris, ait se deserturum con-

Euripid.
Hipp. act. 4.

vivia & coronas, & mulicam, & lyram.

πῶσιν ὃ κόμης, συμποτῶν δὲ δμῳίας,
σιφάνης τε, μῦσάν τ' ἢ κατῆχ' ἑμῶς δόμους.

Euripid.
Alcest. act. 4.

Et alibi chorus ait restare sibi infelici monumenta filii, lugubres rasuras, & coronas comæ, & mæstos cantus, quas Apollo non recipit.

— πῶδός ἐν εἰκρί

Euripid.
suppl. act. 4.

Κεῖται μνήμη, πένθιμος

Κεραὶ, καὶ σέφανοι κόμης,

Αἰδοῦν, πῶς χρυσυκόμης

Αἰπόλιον ἐν εἰκρί.

Coronas comæ, id est redimicula quibus caput ornabam, quæ scilicet, in luctu posui: quem locum citat alicubi Plutarchus. In Troadibus Hecuba, audita suæ, & Cassandræ filiarum sorte, ait, Abjice filia sacras vittas, & solenni exue Corpus ornatu, coronas ab-

Plutarch.
πε. τ. 8. 5.
ἐν Διὰ φ.

— ῥίπτει τέκνον ζαχίης

κλήιδας, καὶ πῶς χρὸς ἐν

δούτων σιφίων ἱερῶς πολέως.

Euripid.
Troad. act. 1.

Dii Egyptii cognito Babyn, qui Typhon est, regnare, nempe Osiride fratre interfecto, sibi coronas detraxerunt. Cassandra, cum prædixisset suam & Agamemnonis mortem, tum Orestis matris, exiliit, ut moritura, abscondens τὰ τέμματα coronas quibus erat redimita. Apud M. Tullium scribentem Attico extant verba, ex quibus licet colligere, accusatum fuisse eum, qui repub. ancipiti, aut in publico luctu aspiceretur coronatus. De coronatis, inquit, cum sororis tue filius a patre accusatus esset, rescripsit se coronam habuisse honoris Caesaris causa; posuisse luctus gratia. Alibi ipse M. Tullius vehementer miratur Q. fratrem visum fuisse coronatum Festo die Paliliorum. Itera dum eadem ista mihi. Coronatus Q. noster Parilibus? Parilibus; solusne? Ac si dicat, Prorsus absurde ac temere fecisse Quintum, qui solemnibus illis sacrorum interesse sustinuisset, & quidem coronatus, eo tempore quo Respub. in maximas perturbationes erat coniecta. Adest & Plinius, cujus hæc sunt verba, L. Fulvius argentarius bello Punico secundo cum corona rosacea interdum è pergula sua in forum prospexisse

Athen. lib. 15.

Scholias.
Æsch. in Agam.

Cic. lib. 14.
ad Att. ep. 15.

Cic. lib. 14.
ad Att. ep. 11.

Plin. lib. 21.
cap. 3.

G

dictus

dictum ex auctoritate Senatus in carcerem adductus non ante finem belli emissus fuit. Quo notabilior fuit sævitia non tam principis Romani, quàm importunæ, crudelisque bellux. Hic, videlicet,

Sen. l. 2. de ira. c. 33.

occiso filio, patri inter epulas propinavit heminam vini, & posuit illi custodem. Perduravit miser non aliter quàm si filii sanguinem biberet. Unguentum & coronas misit. Et observare jussit an sumeret. O animum invictum qui sævitix principis non modò illudit, sed & hoc facto eam prostravit. Certè ego illam coronam dixerim fuisse indicem tantæ adversus illam bellum partæ victoriæ. Nam qui ferro filium, idem mœrore patrem interficere decreverat. Id quod non modò non assecutus est, sed & se, crudelitatemque suam triumphari vidit. *Gracia est admirata illum patrem, qui in ipso sacrificio, nuntiata filii morte, tibi cinem tantum tacere jussit; & coronam capiti detraxit; cetera ritè perfecit.* De hoc ipso [Pericles

Sen. ad Mari. c. 12.

Val. Max. lib. 5. c. 6. Plutarch.

Περικλῆς ὁ Σπάρτης ἄπολλοιο.
Plutarch. ibid.

Val. Max. lib. 5. c. 10. Elian. l. 3.

Var. hist. c. 3. Plutarch.

Περικλῆς ὁ Σπάρτης ἄπολλοιο.

Hicron. ep. l. 2. cp. 22.

Stob. ὅτι δὲ Ἰσχυρίωνος.

Φίγ. πρὸς Ἰσχυρίωνος.

Pollux l. 8. Achill. Tat. lib. 2.

Schol. Apoll. Rhod. lib. 2.

Genes. c. 8. Artemid. l. 2. c. 60.

fuit] Valerius Maximus & Plutarchus tradunt, illum accepto tanto vulnere, caput patrio more coronatum gerere sustinuisse, καὶ λαλῶν μνηστῆρας δημηγορεῖν, & in albis vestibus concionari solitum; ut nihil ex veterè ritu propter domesticum vulnus detraheret. Pari animo fuit mulier illa Spartana, quæ, audito filium in acie vicisse, sed ex multitudinæ vulnerum animam efflare, minimè coronam posuit sicuti lugens. Quin ultro jactabunda ad proximas, Quanto, inquit, satius est, ò meæ sodales, in acie victorem mori, quàm apud Olympiam vicisse; indeque superstitem redire? *Xenophon amisso filio, non ideo institutum culum Deorum omittendum putavit, sed tantummodo coronam deponere contentus fuit. Quam ipsam percontatus quonammodo occidisset, ut audiuit fortissimè pugnantem interiisse, capiti reposuit; numina, quibus sacrificabat, testatus majorem se ex virtute filii voluptatem, quàm ex morte ægritudinem sentire.* Tradit Pollux, eum magistratum, qui Athenis rex dicebatur, quoties unà cum Areopagitis de capite cognoscebat, capiti coronam detraxisse. Illi quoque qui longinquæ navigationi sese permittebant, coronis abstinebant, sicuti adeuntes pericula naufragii. Fereque cum è portu egrederentur, πανταίως ἢ ὡς καὶ πολλὰ πρὸς θεῶν. θύειν γὰρ σωτήρας καὶ λαόν, ὁφθαλμοῖς αἰσίου τὸ πλεῖν Ἰσχυρίωνος. Ibi tum plausus excitatus, multæque Deis servatoribus, quò prospera navigatione utili liceret, preces effusæ. His addo, moris tunc fuisse, ut è navi emitteretur columba. Id quod ex Asclepiade observavit scholiastes Apollonii Rhodii. Forte ob id quod sicuti ab Noë corvus emissus non rediit, ita, quoque columba bis rediit, quam Noë venientem ex terra manu, recipit & in ore gestantem folium oleæ. Cæterum prisca eos qui ibant in longam legationem dicebant proficisci ad inferos. Naves tamen eorum qui navigaturi essent, boni omnis

omnis causa coronabantur. Et verò Athenienses instructa classe adversus Syracusios, cum adhuc essent in portu, tantoque apparatu mirum in modum lætarentur, inter cætera alacritatis argumenta illud fuit quod naves coronarunt. & apud Virgilium,

*Diodor. Sic.
lib. 13. lib.*

*Virgil. l. 4.
Æneid.*

— *vocat jam carbasus aurum,*

Purpureis & læs nautæ imposuere coronas.

Ipse Æneas solvens è Sicilia, ac tendens in Italiam, credo ob lætiti-
tiam, est

*Virgil. l. 5.
Æneid.*

— *caput tonsæ foliis evinctus olive.*

Sic etiam qui è navigatione domum redituri erant κατὰ τὸ δαπεφθῆ-
ναι τὰς στεφάνους post depositas coronas caneant δαπεπλήκον ἐν τοῖς Etymol.
πυλῶσι, & coronas resumebant. Actunc potissimum coronam sa- δαπεπ-
lutis sumere dicebantur. Sic nuntius Thesei Athenas præmissus, πηδῶν.
cum plurimi inibi essent ut ei alacriter imponerent hanc, quam
dico, coronam salutis, ille accepta corona, caduceum coronavit
In hanc sententiam Pindarus monet eos qui emerferunt ex iis, qui-
bus premebantur, malis, ne coronis abstineant.

*Pind. Isth.
od. 8.*

ἐν μεγάλων
ᾧ περὶ τῶν λυθέντες
μήτ' ἐν ὀρεφωῖα πύσωρ
στεφάνων, μήτε κεί-
δεα θεράπιδες.

Magnis igitur luctibus liberati neque in orbitatem coronarum
cadamus neque mœrores fove. Ut id quod supra dicebam verum
sit, coronam vix unquam non esse argumentum lætitiæ. Certè
apud Aristophanem boni, viso Pluto, ei se comites addunt lati &
coronati.

*Aristoph.
Pluto.*

Οἱ [δὴ καὶ] ἡκολούθησαν κατόπι ἐστεφανωμένοι,

Γελῶντες, ὀφθαλμοῖς.

Itaque eleganter Plutarchus ait, superstitiosum hominem, & coro-
natum pallefcere, ἐστεφανωμένος ὡρεῖται, γύει καὶ φοβέται, corona-
tus pallet, sacra facit ac timet. ac si dicat, ὁ hominem lævum, qui
capite gestans præcipuum insigne lætitiæ, tamen tunc maximè per-
cellitur. Nemo certè fuit pudoris tam perditus qui, si non abunda-
bat lætitia, sustineret coronari. Ideo sacerdos apud Sophoclem
Oedipo de Creonte adveniente dicit,

*Sopho. Oed.
tyr.*

Αἴκα' εἰκόσται μὲ ἡδύς. ἔ γδ' αὖν κάρτα

Πολυσεφής ὡς εἴπε πυνγκάρπε δάφνης.

id est, Aspectu quidem hilaris apparet. quod nisi esset, non ita co-
ronatus incederet lauri frondibus. Ergo verum est in luctu positas
fuisse coronas, atque adeò ipsa regum diademata, ut infra dicam.
Sed hinc eximi sanè debet summus Pontifex apud Hebræos, cui

Philos. π. 2.
ἐν α. 10.

ob dignitatem cœlestis sacerdotii luctus cùm fuerit interdictus, ne mortuo quidem quopiam è suis licuit δὲ τ' κεφαλῆς ἀφαιρῶν τὸ εὐχρηστὸν τ' ἱερουσύνης capiti detrahare insignia sacerdotii. Luctui proxima est indignatio. Nam plerunque ob magnitudinem indignationis coronæ unâ cum cæteris ornamentis projiciuntur. Certè cum Bacchæ viderent Penthei insolentiâ sacra Bacchi profanari, mœrore correptæ coronas temporibus detractas humi projecerunt.

Oppian.
κυνηγ. 14.

Παχυνῶν δ' κίον διασπῶσι· πάντες δ' ἔρρι-
ρίψαν δὲ πρὸ παρῶν τιφανώμους.

Contristatum autem est cor Bacchis, omniaque humi projiciebant de temporibus coronamenta.

CAPUT X.

Sine convivialibus coronis vix ulla ullius convivialis apparatus mentio fit. Coronis locus est in domestica supellestili. Corona connumerantur inter esculenta & poculenta. Corona pars supellestilis militaris. μόνος. In privata lætitia sibi quisque coronam imponebat aut alii mittebat. Corona dignitatu.

Moneo convivialium coronarum usum fuisse tam frequentem, ut sine his ulla ullius convivialis apparatus mentio fiat, ut discimus ex Aristophanē.

Aristoph.
ἐκκλησι.

Κρατῆρα συμμενᾶσι αἱ μυχροπύλιδες
Ἐστὶ· ἱφεῖς, πὶ πικρῇ ἱπίστῃ,
Λαγῶ ἀναπηγνύουσι. πῶπανα πῖπῃ,
Σπιφανοὶ πλέκον, φεύγον· τραγῆμους.

Craterem commiscent venditricæ unguentorum stantes ordine, piscium edulia assantur, Pulpamenta coagulantur, placentæ coquuntur, Coronæ plectuntur, bellaria torrentur. Apud eundem Aristophanem cùm prætor hortatus esset populum ad compositationes, eumque sequutus Dicæopolis, pueris & mulieribus suaderet δόξαν, lætitiā convivialē, ait,

Aristoph.
ἐκκλησι.

Ἀναθροπίε', ἐξαπῶπι, τρίπιτ', ἀφίλευσι
Τὰ λαγῶα, πικρῶς τὸς σπιφανὺς ἀνείρεσι.

Lixate, affate, vertite, detrahite [à veru] lepores; illico corollas nectite. In eadem comœdia, ubi ait, convivium, eaque omnia, quæ ad convivium pertinent, præsto esse, coronas inter cætera nominat, in versibus quos supra dixi,

Τὰ δ' ἄλλα πάντ' ἐστὶν περισσεύουσιν,
Κλίμα, τραπέζη, στυαμφάλλουα, σπῆμα.

Σπί-

Στίφανοι, μύρον, τραγήμαθ' αἱ πόριαι πάρεσθαι.

Quibus ex locis palam sit, coronas censerī inter præcipuas delicias conviviales; tum ex hoc M. Tullii, *Adstant unguenta, coronæ incendebantur odores; mensa conquistissimis epulis extinguebantur.* Cic. lib. 5. Insc. quæst.

Quid, quod in cætera supellectile, ea quæ respicit usus vitæ quotidianos, præcipua sit mentio coronarum? Id quod argumento est, coronam jamdiu inter res non solum voluptatis aut decoris fuisse receptam, sed inter necessarias. Aristophanes,

— τύπτοις ὃ δουροκῆσιν

Υἱας, οἶνον, δάπιδας, τυρὸν, μέλι, σήσεμα, εὐσεκισφάλαμα, Φιάλας, χλαυίδας, σιφάνους, ὄρεμας, ἐκπύματα. πολυθυρίαια.

His verò donant vasa, vinum, tapetes, caseum, mel, sesama, pulvinaria, phialas, vestes, coronas, torques, pocula, sanitatis opulentiam Et paulò post,

Τῶτων οἷον αἰδώς βόσκη, εἴ τις εὐσεκίτηξιν ἐκείνη,

Δύο μυριάδες τ' ἀμυγδαλῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγώοις,

Καὶ σιφάνοις ἐν παρθενίῳ.

Aristoph.
σφῆκ.

Harum singulis si quis imperet ut viginti homines nutriet, Bis dena millia popularium commodissime viverent, & coronas [haberent] omnis generis. Atque adeò coronæ numerantur inter illa ipsa quæ dicuntur esculenta & poculenta, perinde ac si absque coronis nulla sit vivendi copia. Verba sunt Praxagoræ mulieris apud Aristophanem,

Οὐδεὶς δ' ἐν πύλῃ δαΐσθ'· πάντες γὰρ ἔξω ἐν ἄποισι,

Ἄρτας, τρυφὰς, μάζας, χλαυίδας, οἶνον, σιφάνους, ἐρεβίνθους.

Aristoph.
ἐκκλησ.

At nullus deget in paupertate, omnia enim habebunt omnes, pannes, placentas, pulmentaria, vestes, vinum, coronas, legumina. Artemidorus recensens ea, ex quibus colligitur conjectura judiciumque somniorum, quæque adeò pertinent ad statum hominis, cujuscunque modi illa sint, inter cætera agit *σφῆκ μύρον καὶ σιφάνων* de unguentis & coronis. Id quod minùs mirabitur is, qui non nescit, coronam fuisse partem supellectilis militaris. Aristophanes,

Ἦν δ' ἐν τῇ πόλει πλῆθ' αἰδώς ἀνιερῶν,

Σχερῶδων, ἰλαῶν, κρομμύων ἐν ἀκτύοις,

Σιφάνων, τριχίδων, ἀέλητρίδων, ὑπερωπῶν.

Aristoph.
Ἀκτων.

Esset urbs plena clementibus cados, alliis, oleis, cepis intra retia, coronis, piseibus, tibicinis, livoribus. Ergo is qui universo bellico apparatui præire solitus fuit, cui nomen *μῦνις*, gestabat ramos lauri, tum coronas & lampadem. Huic soli hostes ut parcerent, lege cantum erat. Et hæc quidem de coronis convivialibus & quotidianis habeo quæ dicam; quas refero ad eam definitionis partem quæ lætitiæ respicit; lætitiæ, inquam, cujuscunque priva-

ἐν πύλῃ
σφῆκ.

tam, ortam in conviviis, aut ob aliam quamlibet causam. Nam ut cuique sua fors præbebat quo gauderet, ita sibi ipse hanc aut illam coronam imponebat. Pindarus, ——— αἰσμη

Pindar.

Isbmo. od. 7.

Anacr. in
can.

χαίτω στεφάνῳσιν ἀρμόζων.

Cantabo comam coronis aptans. Anacreon sibi ipse & plectit & imponit coronam.

Ὅτ' ἐγὼ πῖν' ἔ' οἶνον

Στεφάνους πλέξαι,

Ε'πιθείς ἃ τῇ κεφαλῇ

Βίότῃ μίλιπυ γαλλώλω.

Ubi ego poto vinum, coronis floreis plexis, impositis verò capiti vitæ oblecto suavitatem. Quandoque etiam in communi propinquorum & adfinium lætitia ultrò citròque mittebantur coronæ, ut colligimus ex hoc loco Luciani. οἱ ἃ ἄλλοι, οἱ μὲν στεφάνους, οἱ ἃ λιβαυοῦ χαίρους περιπέτουν. Porro reliqui, coronas alii, alii thuris frustula mittunt. Harum specimen illa τραγυδάμῃσι-φασῃ, tragædiis celebrata corona, est quam Medea exuit, fecitque auream; eamque veneno perunctam filios suos novæ dare iussit. De quo ferali munere sæpe Euripides in Medea, atque his potissimum locis;

Lucian.

Cron. Hy-
gin. 9.

Plinarch.

Al. Mag.

Eurip. Med.
act. 4.

πίμπω γὰρ αὐτῇ δῶρ' ἃ κελεύει

ἔ' ἐγὼ εὖ ἀνθρώποισι, οἷσ' ἐγὼ πολὺ,

λειπῶν τι πῖπλοι, καὶ σίφῃ χρυσήλατῃ

πῶδας φέροντες.

Mittam enim illi dona quæ multis antecant modis cæteras quas nunc homines [norunt] Novi probè, tenue peplum, & coronam auream, Quæ ei pueri ferant. Et paulò post de hac ipsa corona & peplo functis donis;

πίσῃ χάρις, ἀμείβεσσι τ' αὐτὰ πῖπλος,

χρυσότρυφῃ σίφανοι ἀνδράσιν,

νιεπίθῃσι δ' ἤδη πῖπλος νυμφουσιμήσιν.

persuadebit gratia, divinusque fulgor pepli ut auro textam circumponat capiti coronam. Jamque apud inferos sponsa ornabitur. Et infra.

καὶ δὴ πῖπλος κροτῇ σίφανῃ, εὖ πῖπλοισι τι

νύμφῃ τέρπειν ὅδῃ.

Et jam super capere [est] corona, ac in peplis, regia sponsa periit. & actu quinto,

πῖπλος ποικίλος ἡμίχρῃ,

χρυσῇ πῖπλος σίφανοι ἀμφὶ βερβύχῃ.

Apul. Me-
tam. lib. 1.

picturnatos induit peplos, & auream coronam plexis imponit crinibus. Et aliis locis paulò infra. Hoc Medæ donum Apulejus

vocat

vocat flammæ coronales in his verbis, *ut illa Medea unius diecula à Creonte impetratis induciis, totam ejus domum, filiamque cum ipso sene flammis coronalibus deusservat, sic hac &c.* Quem locum explicant hæc verba Plinii, *Ita ferunt, à Medea pellicem crematam, postquam sacrificatura ad aras accesserat, corona igne raptam.* Similibus quoque coronæ simile extat donum apud Valerium Flaccum.

Plin. lib. 2
cap. 135.

Val. Flacc.
l. 5. Argon.

Deiecit in thalamis, turbataque pellice conjux

Pallam & gemmifera donum exitialis corona

Apparat, ante omnes satum de quaestis labores.

Istis privatæ lætitiæ coronis illas addi posse puto, quæ dicebantur coronæ dignitatis, quibus nec ii donabantur qui quæstarias artes exercebant; neque item iis conveniunt quibus est tenuior census, sed tantum divitibus & honestissimo cuique. Has demonstravit Artemidorus, ubi dixit, ut viros monilia non decent, ita nec pauperibus convenire coronas, & magnam supellectilem, & multitudinem numismatum. Quæ scilicet, omnia sunt supra dignitatem pauperis. Hujus generis est illa corona quam gestat Cyrenæus ille, quicum Jupiter sermonem instituire vult, *ἄλλον καὶ ἢ Κυρηναίων τὸ ἐκ περὶ τοῦ ἐκτετακτοῦ.* Alium voca Cyrenæum, qui veste purpurea coronatus [incedit.]

Lucian. Vi-
tar. ant.

CAPUT XI.

In publica lætitia coronis locus fuit, & quidem eminentissimus. Hæc coronarum exempla. Corona festæ. Corona con-jicie-bantur in eam qui universorum studiis excipieba-tur. Conjectus taniarum.

SI in privata, multò magis in publica lætitia coronis locus fuit. Publica lætitia tunc est, cum & singuli & universi ob rem prosperè feliciterque gestam divinæ bonitati gratias agunt justitio indicto, celebrandis diebus festis, instaurandis sacris, frequentando cultu divino, votis, supplicationibus, faustis acclamationibus, epularum solenniis, *πλῆθος λυχοκαυτῆσης*, versicolorum ignium luminibus, eo ritu qui cuique genti acceptissimus est; cum Resp. principi gratulatur, hic Reipub. magistratibus, primoribus, sibi quisque aliis aliis. Nempe inter illa quæ prodendæ huic lætitiæ tali tempore usurpantur, coronis assignatur locus sanè eminentissimus. Cujus rei exempla etsi per totum hujus operis contextum diffusa, nusquam ferè non obvia sunt, hoc tamen loco ut proprio & convenientissimo paucula hujus generis exhibere certum est. Ergo tales coronæ fuerunt illæ, quibus apud Virgilium hortatu

Xiphil.
Nar.

Euandri convivæ redimuntur ob Cacus ab Hercule extinctum ;

*Virgil. 8.
Æneid.*

*Quare agite ô juvenes, tantarum in munere laudum
Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris.*

Hoc coronamentum fuisse è populo, nempe fronde Herculeæ, docet, cum addit,

*Dixerat, Herculeæ bicolor cum populus umbra
Velavitque comas, foliisque innexa pependit.*

Qui quoque fuit habitus Saliorum, ut ibidem,

*Tum Salii ad cantus, incensa altaria circum
Populeis adsunt evincti tempora ramis.*

*Aristid. in
Panath.*

Athenis in Panathenæis festis universi coronabantur. Neque vero jubente lege, aut præstituto temporis ambitu populus illò conveniebat, sed ex rerum prospero eventu singuli & viri & oppida indicebant sibi & lætitiæ, & coronas, & solennes gratiarum

Aristid.

*παλιν ἐπὶ
σμερ. καὶ
τῷ τῶν.*

*ἀντικει-
σμένων.*

Plutarch.

Lyf.

Plutarch.

Phoc.

Plutarch.

Demosth.

Plutarch.

Arat.

Xiphil.

Ner.

Xiphil. Sen.

Zonar. in

Ner.

Iustis. l. 24.

Ovid. l. 15.

Metam.

actiones. Cujus festi lætitiæ his verbis describit Aristides ; Veris, inquit, portæ ac ætatis præ coronis, hoc est propter multitudinem coronarum aperiuntur. Chori quoque nympharum & musarum in ipso, & circa ipsum diem festum choreas ducunt. Nec zephyri spirare desinunt. Tales fuerunt illæ coronæ, quibus evincti fuerunt Lacedæmonii unâ cum sociis, cum, duce Lyſandro, murus Athenarum dirutus, ac triremes incensæ sunt. Tales illæ, quibus & populi & urbes ex insignes erant, quæ adventanti ad ipsos Phocioni obviam ibant lætæ & gratulabundæ. His addo illam, qua se Demosthenes conspicuum fecit, nuntiata Philippi morte. His quoque annuero illas, quas populus Atheniensis sumpsit cum primum audita fuit mors Arati, ἡ ἐκ Περσέως ὅτι ἀνῆλθεν ἐν θανάτῳ. His annuero illas quibus populus Rom. coronatus fuit illo die quo Nero Tiridati diadema imposuit. Quippe dispositus per tribus in albis vestibus lauro redimitus incessit. illo item die quo ipse Nero è Græcia rediens iniit urbem, universa civitas fuit coronata. Severo quoque ingrediente Romam universa multitudo fuit coronata floribus & lauro. Huc refero illas quibus, Nerone pulso, præ lætitiæ populus Romanus urbem implevit. Tum illas, quibus Lyſimachus & Philippus filii Arsinoës Ptolemæo venienti ad urbem Cassandriam jussu matris insignes occurrerunt. Talibus coronis multitudo interdum jussa est uri, sicuti plerunque fit in nuptiis principis. Et hæc quidem cum Ovidio meritò festas appellaveris. Loquitur de Cippo, cui multitudo coronam imposuit.

*Atque illud meritis clarum [caput] nec honore carere
Ulterius passi festam imposuere coronam.*

*Corona festa, inquit Servius, dicta sunt quod more Romano festis
ludis*

Iudis omnis etas coronata spectabat, Virgilius ubi agit de Iudis & ludorum præmiis, ait,

Ore favete omnes, & cingite tempora ramis.

Et quidem has coronas Iudis, hoc est, spectaculis suis Crassum divitem primum dedisse, testis est Plinius. Nempe hic primus argento, auroque folia imitatus dicitur. Tales fuerunt illæ quibus multitudo utebatur diebus festis, illis qui celebrabantur apud Delphos. Id quod & in festo Veneris, aliorumque Deorum observari tradit Aristides. Hujus generis fuerunt illæ, quas sumere iussæ sunt urbes quæ Antiocho Hieraci parebant. Quippe cum is audisset Seleucum fratrem esse mortuum, purpura posita lugubrem vestem sumplerat. Paulo post, cognito fratrem vivere, διατέλεια βασιλ. καὶ τρατη. ἐν π. φιλα- δελφ. Paulò post, cognito fratrem vivere, διατέλεια βασιλ. καὶ τρατη. ἐν π. φιλα- δελφ. His quàm proximè accedunt illæ, quibus Trojana multitudo instantis sibi cladis nescia onerabat jubar equi illius fatalis, quem superstitione decepta totis nixa viribus in urbem traherat. Tryphiodorus,

— ἀμετσίδροι ὃ Σιμεῖνι.

Εἴτερον αὐχένις πλόκαμους σφιτέρῳ φοιῶν.

Demetentes autem Simoentem coronabant collares jubar sui interfectoris. Ipsæ potissimum mulieres Trojanæ brevi fallacique lætitia hunc feralem equum festis hisce, certè infauis coronis onerabant.

Αἱ ὃ θαλασσης ἐπιμάζια νήματα μέτεις

Λυσσίδρου κλωστήσι πῶς εἴς τ' ἄνθισιν ἔσπον.

Aliæ verò mamillaria fila transmarinæ mitræ solvantes, connexis floribus undique coronabant equum. Ubi advertendum, Tryphiodorum floribus connexis indere nomen coronis. Et sic intelligendus est Tacitus, ubi agens de victoria Othonis, *populus*, inquit, *cum lauru ac floribus Galbæ imagines circum templa tulit, conjectis in modum tumuli coronis juxta lacum Curtii*, id est, tulere imagines Galbæ redimitas corollis laureis & floralibus, quas in eum acervatim conjecerant. Ququam & coronæ & flores sæpe jaciebantur in aliquem ob rem bene gestam. Qua faustitate exceptum fuisse Titum ob liberatam Senatus decreto Græciam, memorant Polybius, & Appianus. Et apud Appianum hoc est observandum, quod non coronas tantum, sed & tænias in T. Flaminium con-
jectas ait, *εὐφραντες τε καὶ ταυρίας ἐπίστανον τῷ στρατηγῷ*, quem locum ego sic interpretor, In eum conjecerunt coronas cum tæniis. Id quod alibi, quale sit uberius dico. Curio Cæsari favens superato

Strabo. in l. 5.
Æneid.
Virg. lib. 5.
Æneid.

Plutarch.
Nicia.

Aristid.
συμβουλ.
Plutarch.
ἀποφθ.
βασιλ. καὶ
τρατη. ἐν
π. φιλα-
δελφ.

Tryphiod.
Il. αλ.

Tacit. hist.
lib. 2.

Polyb. ecl.
leg. Ap-
pian. Alex.
παρικῶ.
πῶς
πῆστις.

Plutarch.
Pompejo.

in suffragiis Pompejo, tali honore cultus est. Plutarchus. καὶ καὶ τὸ
μὴ οἷς νικητικῶς λαμψέως ὑπὸ χειρὸς οἷς τ' ἄλλοι ἐξέλατ, πρώτη καὶ
βελανῆς πεφάνων καὶ αἰθῶν διαμέτρων αὐτῶν. Et ille quidem sicuti vi-
ctor clarus præ gaudio prodiit in vulgus, plausu & conjectu corona-
rum & florum exceptus. Nempe talium florum, taliumque coro-
narum conjectu multitudo studia sua in eum qui tali faustitate exci-
piebatur, profiteri sueverat. De hoc quoque genere constat esse
illas quas montani quidam & Alpini Annibali adventanti obviam
procedentes capite gestarunt. Id quod apud barbaros Polybius
ait esse pacis atque amicitiae signum, qualis apud Græcos est cadu-
ceus. Hujus quoque publicæ gratulationis index illa corona est,
de qua Ovidius, describens triumphum Cæsaris ob victam Germa-
niam,

Polyb. lib.
bist.

Ovid. lib. 4.
de trist.

*Jam fera Caesaribus Germania, totus ut orbis
Victa potest flexo succubuisse genu.*

Aliaeque velantur fortasse palatia fertis,

Thuraque in igne sonant, inficiuntque diem.

Appian.
περὶ 6.
π. 1056.

Et hæc quidem sive ferta, sive corollæ & coronæ plerunque erant
dona multitudinis, eaque florea, quibus & plateæ & theatra, &
templa conspergebantur, quibusque principum statuae, domusque
honestabantur. In veteri Repub. Rom. mittebantur à provinciis
in Capitolium donum Iovi, ut alibi fusiùs dico. Sed quia tali re ac
tempore, non solum urbana, aut etiam ex agris collecta multitudo
hac ratione suæ lætitiæ fidem faciebat, verum & ipsæ longinquæ
provinciæ, ipsique adeò reges in hoc ipsum similes coronas mit-
tebant, quo genere muneris hanc quoque lætitiâ testabantur
aut simulabant, de his coronis dicam, sed loco idoneiore. Illud
tantum addo, superioribus coronis affines esse illas, quibus orna-
turis qui beneficium dedit ab eo qui beneficium accepit, sive pu-
blicum, sive privatum, αὐτῷ οἷς ἀρετῆς πεφανώσι; sed ut bene-
factor coronabitur? Memorat Aristoteles Clisthenem Atheniensem
coronasse judicem qui victoriæ suæ contradixerat. Nempe à quo
majus beneficium acceperat ea advertendo quæ ejus laudem ob-
scurare poterant, quàm si pravo silentio cum aliis consensisset,
eumque depravasset.

Aristid.
π. 2. συμ.
6.

Aristot. lib.
5. politic.
cap. 12.

CAPUT XII.

Corona χυδαία. Corona ἱερῆς. Seleria plethendi coronas unde manarit. πφανοπαλίδης, πφανοπαλῆταια, πφηπλῆσι, πφανοπλακύντις. Artificium neclendi coronas. Philyrn quid. Tilia. Lemnisci. Corona lancea. Tori in coronis.

QUAS huc usque recensui verè connumerari possunt inter coronas lætitiæ, cujus testis erat gratia florum lectissimorum quibus addebantur herbæ odoratissimæ, ut infra dicam, dum singulos & flores & herbas legam non quidem in hortis aut in pratis, sed, quod est multò operosius, in veterum monumentis. Et primò quidem hi flores ut in discriminatim legebantur, ita ex indistinctis corollam seu coronam sibi quisque plectebat. Nullum, aut exiguum ibi fuit iudicium colorum, odorum, nitorum. Ea res has coronas solertiora sæcula vocarunt *χυδαίαι*, ac si dicas *χυδῶν πλακύντις*, confusè plexas ac nullo ordine ac dispositu florum, sed inordinatas ac tumultuarias. Tales cum essent, ut convicium dabantur iis qui juebantur exigi convivio; planè dissimiles illis quibus omnis generis flores inferebantur, & quidem multa cura, multo delectu parique dispositu. Ibi enim florum multitudo versicolorum certabat cum ordine & collocatione. Ideoque processu temporis corona tam accuratè plexa vocabatur *ἱερῆς*, inquit author Etymologici, *ὅτι πάντων ἑνὶ ἑστέῳ, τοῖς ἑκαστοῖς πωλὺν ἔχει*, ex omnibus floribus mortuis comparata; dicebaturque *ἐκ τῶν ἱερῶν ἡ γῆ, ὅτι αἰετὶ εἴφαντο ἱερῶν ἑστέῳ ὅτι γῆς*, sicuti corona è terra collecta. Cujus generis fuit illa quam gestabat illa mulier cujus Apollonius in somnis visæ amplexus cupiebat. *καὶ ἡ αὐτὴ εἴφαντο πάντ' ἔχει καὶ ὅτι γῆς καὶ πλάτης*. Et si hæc non solum omnis generis flores habuit, sed omnia quæcunque terra, quæcunque mari continentur. Cæterum sequentibus sæculis quæri cœptum quid colorato coloratius, quid odorato odoratius, quid pulchro pulchrius, fortè & quid medicamentofo medicamentosius esset. Unius, inquam, cujusque rei coronariæ dotes solertiùs & scrupulosius, & ingeniosius exquiri cœptæ. Ac sensum natum est hoc artificium neclendi corollas & coronas pulchriores & operosiores, quod à Sicyoniis manasse Plinius est author. *Hi dicuntur accendisse odores & colores ex ingenio Pausia pictoris, & Glycera coronaria dilecta admodum illi*. Nempe hæc *πφανοπαλὶς* hunc pictorem sedula provocabat ad varianda opera sua; dum ipsa artifice pulcherrimos naturæ foetus undique conquistos ostentat. Artifex hinc acuit ingenium, & artem intendit; dum certant res & simu-

simulachrum, exemplar & exemplum; dum is unâ cum coloribus ipsos prope dixerim, odores arte comprehendit. De hac Glycera, deque hoc ipso Pausia pictore qui esset amator ejus, hæc tradit hic Plin. l. 35. c. 11. *Amavit in juvenia Glyceram, municipem suam, juventricem coronatum; certandoque imitatione ejus, ad numerosissimam florum varietatem perduxit artem illam. Postremò, pinxit illam sedentem cum corona. Quæ è nobilissimis ejus tabula appellata est stephanoplocos, ab aliis stephanopolis; quoniam Glycera venditando coronas sustentaverat paupertatem.* Ergo hujus imitatione prodierunt aliæ στεφανώλιδες, sertorum, seu corollarum & coronarum venditrices, eademque opifices, qualem Horatius Europam nominat.

Horat. l. 3.
carm.

*Nuper in pratis studiosa florum, &
Debite nymphis opifex corona
Noctæ sublustri nihil astra præter
Vidit & undas.*

Itaque muliebre munus fuit texere seu plicare hæc ferta, seu corollas & coronas; in urbe quidem harum, quas dixi, στεφανωλίδων, ruri puellarum & virginum; præsertim cum illa ferta imponebantur alicui agresti numini. Apud Longum Daphnis effusus in questus ob raptam Chloën, & nymphas alloquens, hæc, inquit, illa erat quæ vobis plectebat coronas, ἡ τῆς στεφάνης ὑμῶν πλέκουσα. Quod si viri coronas plecterent & venderent, hi dicebantur στεφανωπῶλαι, & στεφανοπλοκῶντες, quo nomine eos Plutarchus donat, cum monet hominem politicum, ne sermonem suum necetat ἐξ ἀπαλῶν καὶ ἀνθηρῶν ὀνομάτων ἐ mollibus & floridis dictionibus. Si mulieres essent, dicebantur στεφανωπλίδες, ut μεσηπλίδες, & στεφανωπλήτριάς quo modo λαχανωπλήτριάς. Ad harum exemplum dicuntur fuisse κομποσφόρες gemmarum quales nominantur à Plinio. Nostri has mulieres coronarias dixerunt. Vocantur & Plutarcho αἱ στεφανόχοι, ubi componit has feminas cum apibus. Dicebanturque non solum πλέκιν, sed & αἰείρειν, & αἰσπείρειν τῆς στεφάνης, necere & trajicere coronas; Et αἰνεῖσαι χρυσῶν στεφάνων fuit nexu aurearum coronarum. id opificii tanta assiduitate exercebatur, ut se eo mulieres pauperculæ sustentarent, ut supra Plinius tradidit. Et ideo illud Plutarchus vocat, ἡ δὲ τοῖς ἐφήμερον καὶ ἀνερπὸν ἔργον, dulce quidem, sed diurnum & infructuosum opus, hoc est, tenuis admodum lucri. Id ipsum quædam mulier apud Aristophanem ingenuè proficitur,

Plin. l. 37.
c. 6.

Tertull. de
cor. mil.
Plutarch.
π. 5. α. κ.
Etymol.
αἰείρειν.
Plutarch.
π. 5. α. κ.

Aristoph.
Thesmoph.

*Ἐμοὶ γὰρ ἀνὴρ ἀπέθανεν μὲν ἐν Κύπρῳ
Παιδείας πίνει καὶ γαλιπὼν· ὃ γὰρ μέλις
Στεφανωπλοκῶς· ἔδοσκον ἐν ταῖς μυρρίναις.*

Mihi enim vir mortuus est in Cypro Puerulis quinque relictis.
quos

quos ego vix Coronario quæstu pavi in myrtetis. Porro hoc artificium consistebat in floribus, foliis, herbis, ramulis in orbem nectendis; adeo ut sic nexi redimiendo capiti essent idonei. Nectebantur autem in filo & in scirpo. *Hoc sunt tibi flores*, inquit Tertullianus, & *inserti & innexi & in filo & in scirpo quod liberi, quod soluti*, hoc est, ne pluris facito coronam, quam flores nullo ordine dispositos, è quibus verbis colligimus duplici ratione nexas fuisse coronas. Quippe quædam constabant è floribus insertis, id est, qui alii aliis essent impliciti, & innexi. In aliis singuli flores remanebant integri, sed ordinati nunc filo nunc scirpo. Ubi ego scirpum à Tertulliano pro philyra usurpatum ajo. Nam philyra sicuti filo omnis illa corollaria & coronaria materia nectebatur. Tertullianus de Mercurio loquens, utriusque mentionem facit. *Dumque pertinetat, quod facilis materia suadebat, tractu prosequente filum eliquasse; & in vestis pristina modum, quam philyra tenui vinebat, tenuisse.* Est autem philyra, ut ait author Etymologici, *φύλον* *Etymol.* ἔχειν φλοιὸν βύβλωπα πρὸς ὁμοίον, ἢ τὴν ἐκ τῆς ἐπιφάνειας πλάκας, planta *Philveg.* habens corticem papyraceum frumento similem, ex quo coronas plectunt. *Ἐν ἡμῶν τῇ φιλύρᾳ, ἀλλὰ τὸ γλίσσιν ἐκ τῆς τῶν ὑγρῶν*, inquit Theophrastus, flexibilis est philyra, quod habet humiditatem lubricam, seu viscosam. Certè est materia tam tenuis, tamque teres, ut ex ea quoque libri compingantur, authore Q. Septimio Romano, illo Q. Septim. qui Dictyn Cretensem Latine vertit, in ea epistola quam scripsit Q. *post. Dict. Cret.* Arcadio. *Ac thesaurum*, inquit, *rati mox dissolimus non aurum, nec aliud quicquam prædesed libros ex philyra in lucem producenturi.* Id quod fit confirmatius testimonio Martiani Capellæ, ubi loquitur de libris; *Alii cartasinus voluminibus complicati libri; ex ovillis Martian. Cap. lib. 2.* multi quoque; *rari verò in philyra cortice subnotati.* Et Xiphilinus *Xiphilin. Dam.* ait, Domitianum eorum nomina quos conjurationis in se suspectos habebat, scripsisse in tabella philyracea duplici. Ergo materia tam teres etiam tenuabatur in fila, quibus flores interius vinciebantur; nec flores tantum, sed & herbæ, & folia, & ramuli unde coronæ, constabant. Ideo è Plinio nominantur vincula, ubi agit de tiliæ, *Inter Plin. l. 16. c. 14.* *corpicem*, inquit, *ac lignum tenues tunicas multiplici membrana è quibus vincula tiliæ vocantur; tenuissima earum philyra coronatum lemnicæ antiquorumque* [f. antiquorum] *homines celebres.* Quæ verba non negant philyram esse plantam cui est cortex papyraceus, ut tradit author Etymologici; ad cujus similitudinem Romæ utebantur membrana tiliacea, quæ unà cum effectû & usu cui philyra destinata est philyræ quoque nomen adepta est, siue ea fuit eadem cum philyra, siue philyræ similis. Et verò tale quidpiam illud est quod Solinus tradit, *Indicos reges quoddam genus gemmarum fingere in Solin. c. 35 lon-*

*longissimos cylindros; eosque perforatis elephantorum sesis subtili-
gantes, monilia habere.* Ergo quod *Aegyptiis* dum monilia nece-
rent, fuit phylira, quod Indicis regibus fuerunt elephantorum se-
tæ, id ipsum nostris sunt membranæ tilia, eæque tenuissimæ; quæ
quod insertandis in orbem foliis & floribus adhibebantur, Græco-
rum & *Aegyptiorum* imitatione dictæ sunt philyræ. Nec me movet
interpretamentum additum fabulæ, quæ est in eo Commentario
Germanici, qui scriptus est in Arati phænomena. Fabula sic habet,
Saturnum, cum Jovem filium quæreret in Thracia, in equum ver-
sum concubuisse cum Phylira Oceani filia, & ex eo compressu na-
tum Chironem Centaurum artis medicæ peritissimum, atque adeo
ipsius medicinæ inventorem, ipsamque in arborem philyram, hoc
est tiliam [ita enim ibi scriptum est] verlam esse. Equidem cum
commentarium, sive Cæsaris est, sive Germanici, sive Baki, eru-
ditum opus & antiquum judico, sed alicubi contaminatum ab ali-
quo recentiore, qui ibi ausus est inserere verba parum candida, qua-
le illud est, salvavit, & salvata est, & pauca alia hujus notæ, qua-
lia puto esse hæc, hoc est tiliam, certè glossēma hominis semido-
cti. Quisquis fuit, Christianum se esse vel hinc fatetur quod Genti-
les nominat, quorum aureis inservit sua ænea. Nobis ergo potior
sit autoritas etymologici, apud quod phylira est *φυλῖρα* non *φυλ-
ρα* planta non arbor, tritico similis; cum constet tiliam esse ar-
borem; atque ideo non posse dici tritico similem. Ac sic statuamus
illa minutissima vincula quæ sunt in tilia, quos Tertullianus vocat
scirpos, à nostris dictas esse philyras, imitatione philyræ *Aegyptiæ*,
quæ ut filum, & scirpus necendis coronarum floribus adhiben-
tur, ut supra vidimus in loco Plinii à me citato, & his versibus

*Horat. l. 2.
Carm. ad.
38.*

Horatii,

Persicos odi puer apparatus;

Difficent nexa phylira corona.

*Plin. l. 21.
c. 3.
Theophrast.
lib. 5. de
plant.
Plin. ibid.*

Neque tamen inficior philyram quoque fuisse arborem, de qua se-
pius Theophrastus, cujus corticem ait idoneum esse conficiendis
cistis aliisque, *ὡς ἄλως*, inquit, *χερίσμος ἐστὶν αὐτῇ πᾶσι πολυπλάτῃσι
γυν*, prorsus, utilis est ad sumptuosissima quæque opera, scilicet,
conficienda. Porro philyræ, auctore Plinio, primum simplices,
hoc est, nulla arte fucatæ, aut dissimulatæ fuerunt, *hisque vel lud-
ere quasitis semper auctoritas fuit, iis tamen P. Claudius Pulcher
primus bracteas dedit*, id est, bracteatas fecit, nimirum in dies
crescente luxu. Certè oportuit philyras post Crassum fieri bracteatas,
cum ipsa folia coronarum ipse Crassus dives primus argento, auro-
que imitatus sit; nempe ut in corona nihil non esset aureum, aut
deauratum. Et hac quidem ratione phylira, seu scirpus, sine filum,
sive

five seta texendis, nec tendisque coronis necessaria fuit. Philyræ ac-
 cesserunt lemnisci, qui festo sunt fasciolarum coloriarum dependentes ex
 coronis. Ubi colorias interpretor albas, & nativo colore, non fu-
 cato, aut sanè unius coloris, ut distinguantur à versicoloribus.
 Quam interpretationem videor posse asserere è Paulo Jureconsul-
 to, cujus hæc sunt verba, *Titia mundum muliebre[m] Septimia le-*
gavit. Ea putabat sibi legata & ornamenta & monilia in quibus
gemma & margarita insunt, & annulos, & vestem tam colo-
riam, quam versicoloriam, id est, tam unius coloris, quam plu-
 rium. Pergit Festus & ait, Propterea dicuntur, quòd antiquissimum
 fuit genus coronarum lanearum. Quibus in verbis etsi plus obscuri-
 tatis quàm lucis, tamen hoc quoque sic interpretor, Antiquissimum
 fuisse coronarum genus, quæ coronæ fiebant ex lana, ut verisimile
 est, non fucata sive tincta. Idipsum fermè tradit Isidorus his ver-
 bis, *Hujus [coronæ] principium à Libero quodam Gentiles existi-*
mant, quòd is in potando mota vino capita vincire fasciis insti-
tuerit. Idcirco olim linei ac lanei generis coronas fuisse. Sic enim
erat in sacerdotibus gentilium. Hoc ergo dicit Festus, lemniscos
 fuisse fasciolas colorias, nempe laneas, ac proinde albas, nullo, in-
 quam, colore infectas, atque ejusdem materiæ cum coronis è qui-
 bus dependebant. Cùm enim coronæ essent laneæ, aut etiam, ut
 Isidorus addit, lineæ, ne rei additamentum ipsa re pluris esset, lem-
 nisci quoque facti sunt & lanei & linei. Et hoc quidem antiquitus.
 Nam postea unà cum coronis facti sunt aurei. Cujus rei apud Plin-
 nium causa est his verbis, *Accesserunt [coronis] & lemnisci, quos*
adjici, ipsarum coronarum honos erat propter Hethruscas, quibus
jungi nisi aurei non debebant. Certè aureos lemniscos Athenæus
 memorat additos fuisse coronis convivialibus. Nec aureos tantum,
 sed & cælatos fuisse tradit Plinius in his quæ sequuntur, *Puri diu*
fuère hi. Calare eos primus instituit P. Claudius Pulcher. Cate-
 rùm qua ratione lemnisci coronis adhiberentur, & quis eorum esset
 usus, id quoque dicendum. Ut phylra omnis coronaria materia ne-
 ctebatur; ita sæpe lemniscis involuebatur, quòd, scilicet, & corona
 firmior, ac tota res aspectui gratior esset. *λημνίσκος* enim Syracusii
 vocant *τὰς στενὰς ταβίας* arctas tæbias, id est, angustas quidem fascio-
 las, sed oblongas ligando & circumvinciendo idoneas. Ut hanc
 quoque dictionem verisimile sit Græca prognatam, ac derivatam
 ἀπὸ τοῦ *λημνίσκου*, quod nostris est linamentum oblongum, illud
 quod vulneribus inditur simile tæbiæ. Ergo coronæ tali fasciola
 concinnè involuebantur, atque adeò tanta gratia, ut solidarentur
 flores, non absconderentur. Cui decori augendo reliquæ partes
 fasciolarum utrinque relinquebantur, ut utrinque dependerent usque
 ad

*Fest. lemmi-
sci.*

*Paul. l. pe-
diculi. §.
Titia, ff. de
aur. & arg.
leg.*

*Isidor. l. iij.
c. 30.*

*Plin. l. 21.
c. 3.*

Athen. l. 4.

*Hesych.
λημνίσ-
κος.*

ad humeros. Et quicquid hinc illinc dependebat, ii verò propriè fuerunt lemnisci. Et corona hoc modo obligata dicebatur lemniscata. M. Tullius ait multas esse infames palmas. Hanc primam esse tamen lemniscatam quæ Romæ deferretur. Quod autem lemniscis, hoc est fasciis involuerentur flores coronarii; jam coacti in coronam, docet locus Theocriti,

Cicero pro
Sex. Rosc.
Amer.

Theocrit.

Φαρμακ.
ειδ. 6.

Κερατὶ δ' ἔχει λάνκας, Ἡ ἑκαλὶς ἐστὶν ἱερὸν,

Πάντα πορφύρεσι φειζόμεναι ἱλακταῖν.

In capite habens populum Herculi sacram plantam. Undique purpureis vinculis involutam. Ubi Theocritus non quidem disertim nominat lemniscos, sed ita describit ac pingit, nempe his dictionibus φειζόμεναι ἱλακταῖν, ut interpretes non dubitarit vertere lemniscis involutam. Quod autem purpureos vocat, id quoque ostendit, sensim recessum esse ab illa prisca synceritate quæ lemniscos exhibuit colorios, laneos, lineos. Nam ut Romæ facti sunt aurei & cælati, ita alibi pro laneis, lineis, albis, facti sunt è materia pretiosiore & coloratiore. Cæterùm in corona quoque sunt tori, de quibus ita loquitur M. Tullius describens oratorem temperatum & æqualem? *Isque uno tenore, ut ajunt, in dicendo fuit, nihil afferens præter facultatem & æqualitatem; Aut addis aliquos, ut in corona, toros; omnemque orationem ornamentis modicis verborum sententiarumque distinguit.* id est leniter assurgit, ac leniter redit ad eam, quam ubique servat, æqualitatem. Quid toros fuisse credimus in coronis? Certè nihil aliud, nisi partes quasdam in circulo coronæ collectiores & eminentiores; cujusdam sunt in tauro tori, aut etiam in homine; unde proximæ partes redduntur firmiores ac robustiores. De infula dicam suo loco; tum de pileo, mitra & similibus. Quæ omnia coronæ affinia quidem sunt, sed diversa à corona.

Cicero de
Orat.

CAPUT XIII.

Corona paucarpia, Flores coronarii. Quedam loca & urbes denominate à copia florum. Flores id est corona. Corona id est flores. Coronari floribus. Corona Romano more propriè quid sit. Ramuli sive ramuli, id est, corona. Corona florea. Sertum id est corona florea. Sertum proius meia. Sertorum & coronarum usus lascivia adhibitus. Corona florea; id est, vincula, & capistra florea. Sertum floridus, Vestes florales.

ET si quandoque luxus, quandoque ratio & dignitas è floreis coronis fecit metallicas, tamen primis, iisdemque receptissimis &

& vulgarissimis, hoc est floreis mansit, manebitque honos perpetuus. Nam inventa & additamenta artis sunt infra pulcherrimos naturæ fœtus, cujuscumque sunt flores, à quibus nostri coronas dixerunt florales, & floreas; atque adeò eas Græco vocabulo παναρίας nominarunt. Quo & sensu & elegantia Anacreon vocat *μίτρας* *Fist. Pan- πολιοθήμης*. Quod ad exemplum feminae coronatæ floribus dicebatur *ἀνθηφόρος*. Et qui studiose legebant hos flores vocabantur *φιλοσφάνοι* amatores coronarum. Flores item è quibus hæ coronæ plectebantur, coronarios diei constat, numero propemodum innumerabili; Quos, videlicet, ut cum Plinio loquar, *homini non tam facile est recensere, quàm rerum natura facere*. Nec immerito Callimachus ait, aras Apollinis producere innumeros flores, id est in honorem hujus numinis aras ejus cumulari multis, & 10. omnis generis floribus,

Oppian.

πικρυ.

lib. 4.

Philost.

in Herac.

Callimach.

10.

— οὐδ' ὅ βαρυί

Ἄθλια μὲ φορέωσι ἐν ἡμέρᾳ πέντατος ὕμνη

Ποικίλ' ἀγνύουσιν.

Tuz quidem aræ flores ferunt vere quotquot [anni] tempora varia producunt. Ergo quidni mihi liceat hîc præfari cum Chloride, seu Flora Dea quæ suorum florum numerum exequi non potest?

Sæpe ego digestos volui numerare colores.

Ovid. lib. 5.

Non potui; numero copia major erat.

Fast.

Res est à priscis ac recensioribus tractata, illis præcipuè quibus hæc fuit præcipua cura, aut inter præcipuas, Theophrasto, Plinio, Dioscoridi, Matthiolo, Dodonæo, aliis. Hi, inquam, omnes rem floream coronariam ab ea ferè parte complexi sunt, qua medicam respicit; dum florum, foliorum, frondium, fruticum, plantarum facultates exquirunt. Unde tanta ipsis in re necessaria diligentia.

Neque enim minùs flores conferunt ad sanitatem, quàm ad voluptatem, ut ex Aristotele tradit Plutarchus. Apud hunc ipsum Plu-

tarchum quidam ait, convivium plenum floribus & coloribus esse tantum delictum oculorum & narium, exclusa voluptate aurium. π. 1. σ. δ.

Cum tamen nullam voluptatem par sit esse *αἰσθημάτων*, non aliqua utilitate censeri. Ego qui non rem medicam, sed coronariam exa-

mino, non horum florum colores & odores, non herbarum, non frondium potestates anxie persequar, nisi quatenus texendis, dispo-

nendis, examinandis, noscendis & ornandis hisce coronis ipsi sese offerent. Ex innumerabilibus illos excerptam qui in veterum monu-

menti frequentius promicant. Plures consultò omittam etsi co-

gnitos haud minùs quàm incognitos; quippe

— sunt & sine nomine flores.

Ovid. lib. 4.

Ut coronis non inseruntur flores indiscriminatim, ita ego ex his

H

ipsis

ipsis floribus, iis, inquam, qui in rerum natura frequentius aspi-
ciuntur, & quos coronarum usus admisit, legam celebratiores. In
paucis & notissimis erit omnium specimen; ac rem diffusissimam
ex aliqua parte brevitatis commendabit. Sæpe dicam significatus flo-
rum; sæpe reticebo, ne nesciens fallar & fallam. Ut enim cum Stra-
bone loquar, *ἀπαντα μὲν τὰ ἀνιγόμενα λυοῖν ἐν ἀνέμοις ἔστιν ἰσχυρόν, ἔστιν ἰσχυρόν*,
omnes obscuritates exactè solvere non est facile. *Ποτὲ* cùm ho-
sce flores nomino, eadem coronarum materiam usque eò demon-
stro, ut ubicunque abundarent flores, is quoque locus plectendis
coronis præ cæteris non solum idoneus, sed & insignis esset. Id
quod usque eò verum est, ut hinc quoque quibusdam urbibus nomen
& epithetum, & quidem percelebre, inditum fuerit. Nam
Tibur, urbem Italiæ vocatam fuisse *πολύσφαιον* tradit Stephanus.
Et authore Strabone, urbs quædam prius dicta Ἀθήνη, ac si dicas
florifera, florida, floribus abundans, postea vocata est Κορώνη, jam,
scilicet, & in Græcia & in Asia non tantum recepto, sed & perce-
lebri coronæ nomine, quod *ἀπὸ τῆς κορώνης* derivatum esse, supra satis
est demonstratum. Sed & Stephanus aliam urbem memorat, cui
nomen Trallis, in Lydia positam, quæ & ipsa prius dicebatur Ἀ-
θήνη *ἀπὸ τῆς πολλῆς ἀθῆναι καὶ πικυλίας*, quod florum copia ibi erat
enata. Ita Ptolemais dicta est Rodophoros, ab copia, scilicet, ro-
sarum. Hujusmodi est illud Archytæ Amphipsæi relatum à Plutar-
cho de regione Locrensium, eorum qui dicebantur Οὐζῆλαι. Sic enim
scripsit, *τὴν βοτρυοστέφανον μυελίαν καὶ μακρὰν ἐργασίαν*, botryonum
sive racemorum fertis redimitam, unguentorum odore spirantem
Macynam Eranem. His simile est illud quod idem Plutarchus re-
fert, nomen Elzuntis urbis ab olivâ derivatum. Cùm enim Phœ-
bus Hegesistrato respondisset, ut ubi videret rusticos saltantes olea-
ginis coronis redimitos, eo loci conderet urbem, conspectis agri-
colis qui erant coronati foliis oleæ, iidemque choreas ducebant,
ibi condidit urbem, eamque vocavit Elzunta. Ipsa quoque Præne-
ste urbs jussu oraculi ibi condita est, ubi Tilegonus vidit agricolas
saltantes, simulque coronatos ramis pincis. Denique Stephanus
tradit, Palæam urbem vocatam fuisse θῆαν *πρώτων* Deorum
mensam, *ἀπὸ τῆς ἀθῆνης αὐτῆς*, propter floridum ipsius. Neque
verò tantum in locis eximie celebritatis nectebantur coronæ, sed
sanè ubicunque nascuntur flores. Ergo non immeritò queritur Da-
phnis hisce verbis, *ἀμφοῖν τὰ ἀθῆνα καὶ τὰ σφαίρια ἔστιν ἰσχυρόν*, vigent
flores & ipsæ coronas non plecto. Quid quod ipsos flores nonnun-
quam pro coronis usurpatos legimus?

*Η. βιβλ. 19.
καὶ ἡ μ.*

— ἀμφὶ δὲ τὴν γὰ
Ὁ θῆαν καὶ ἀθῆνα καὶ τὰ σφαίρια ἔστιν ἰσχυρόν.

Ipsam

Ipsam porro horæ pulchricomæ coronarunt floribus vernis. Sic apud Pindarum,

Pind. Ol.
ed. 2.

— κριναὶ χάλ-
πες ἀνθεα τετρίπων
δυοδικοδρομῶν
ἀγασσιν.

Communes gratiæ quadrigarum duodecim cursus conficientium flores attulerunt. Et alibi,

τῶ ἀνθεσιν Διαγόρας
ἔσφαινώσασθ' οἷς.

Quorum floribus Diagoras coronatus est bis. Apud Longum nymphæ queruntur Pana nec à Daphnide, nec à Chloe cultum esse floribus, id est coronis, ὃν [Πάνα] ὑμῶς εἰδὲ ποτε εἰδὲ ἀνθεσιν ἐπμήσατε, quem [Pana] vos nunquam neque floribus honorastis. Nostreis quoque flores quandoque sunt coronæ plexæ è floribus.

Long. ποι-
μ. 5.

Virgilius,

Virg. ecl. 6.

Ut Linus hæc illi divino carmine pastor
Floribus, atque apio crines ornatus amaro
Dixerit.

Similiter Ovidius,

Ovid. lib. 3
Fast.

Ferte Dea flores; gaudet florentibus herbis
Hæc Dea. De tenero cingite flore caput.

Tenerum florem dixit, id est, ἀπαλὸν καὶ τελείως νέον, νεογηλῆ, recter natum. Imitatione Hesiodi,

Hesiod.
Theogon.

Ἀμφὶ δ' οἱ σεφάντες νεογήλεσσι ἀνθεσι ποίης
Γμετὺς παρίηκε καρήαλι Παλλὰς Ἀθηνῆ.

Circum verò ei ferta recens florentis è floribus herbæ optata imposuit capiti Pallas Minerva. Hujusmodi est illud,

Tellus sydereos vibrat distincta colores
Semper flore novo.

Claud.
Mar. Vist.
lib. 1.
Propert. l. 4.

Propertio quoque flores capiti impositi, sunt coronæ,

Nec flos ullus hiat pratibus, quin ille decenter
Impositus fronti langueat ante mea.

Nec non Horatio collubitum fuit nominare flores pro coronis,

Horat. l. 3.
carm.

Martiis calebs quid agam Calendis:
Quid velint flores, & acerra thuris
Plena, miraris.

Idem alibi,

— non sine floribus
Cras donaberis hædo.

Et Prudentius,

Tunc fortes socios parva pro laude coronat

Prudent.
Psalms,

H 2

Flori-

Floribus ardentique jubet vestirier astro.

Supra observabam, Tryphiodorum floribus connexis indere nomen coronis. Certè tanta est inter flores & coronas cognatio, quanta est inter materiam & formam. Utique tanta, ut non solum flores significant coronam, sed è converso corona quoque sumatur pro floribus, ut apud Propertium,

Propert.
lib. 4.

Aristid.
eis τὸ
φρίαρ. ὁ
ἀσπλην.

Petr. Chrys.
sol. serm.
149.
Tertull. de
cor. mil.

Non juvat ex facili læta corona iugo.

Et disertissimus Aristides, ἔτι ἢ τὸς καλίστας τιφάνους αὐτοῖς ἢ τῷ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκπύοντι Πλωκῶν, neque cui pulcherrimas coronas remisit terra circa utramque ripam Penzi. Simili loquendi forma usi sunt nostri cum dixerunt, coronare floribus, ut apud Petrum Chrysologum. Verum, inquit, sicut procedente rege, & platearum mundantur, & omnis civitas diversis floribus & ornatibus coronatur. Denique Tertullianus coronam vocat fascem florum, nempe lecto-

Cic. lib. 3.
Tuscul.
quæst.

Plin. l. 21.
c. 2.

rum. *Coronam si fortè fascem existimas florum per seriem comprehensorum; ut plures semel portes, ut omnibus pariter utaris.* Si circularem addidisset, certè coronam expressisset. Nam qui florum numerus naribus admoveatur, ac proinde manibus gestatur non est corona, sed fasciculus. At quicquid floream in orbem actum capiti imponitur est sertum sive corona, ut apud M. Tullium, *Expones quæ species florida & varia? fasciculum ad naves admovebis? incendes odores? & sertis redimiri jubebis & rosa?* Et verò hæc floreas coronas antiquitus nihil ferè fuisse constat nisi ferta, hoc est, in orbem dispositos flores, *inter sacra tantum & bellicos honores*, ut Plinius ait, *coronis suum nomen vindicantibus*. Nimirum, appellatio coronæ tam angusta visa est, ut vulgari eam, & flecti ad alios usus quàm ad maximos, augustos & sacros, aut ad bellicam virtutem & felicitatem demonstrandam, prudentia Romana indignum duxerit. Sed, videlicet, Græcus mos, & è Græco Romanus factus obtinuit, ut quæ propriè erant ferta, aut corollæ, ex quoque dicerentur coronæ, ut in hoc loco Theocriti;

Theocrit. in
Hell. epith.
αἰδ. 17.

Ἀμυρὸς δ' ἐς δρόμον ἦεν, καὶ ἐς λοιμάνια φύλλα,
Ἐρψύμενος, τιφάνους δρεψάμεναι ἀπὸ πρίοντος.

Nos verò ad cursum [in] vere, & ad folia in pratis, nascentia ibimus, ut colligamus ferta suaviter redolentia. Et paulò post

Πρῶτ' αὖ τοι σφαιρὸν λατὺ χαμαὶ καὶ ἑμὲρόιο
Πλίξκαδ', σκιστὸν καὶ ἡμισυρὸν ἐς πλατύνιστον.

Primæ tibi coronam ex humi nascente loto Nectentes in umbrosa suspendemus platano. Hac quoque tam nobili appellatione honestati sunt ramuli aut rami, ut apud Callimachum,

Callimach.
hym. eis
Ἀρταμ.

Τὸ δ' ἴ σφῶν ἡμῶν καὶ νῦν ἢ πύττος, ἢ χοῖν.

At sertum illo die pinus aut lentiscus. Placita res placitam ejus appel-

appellationem asseruit non solum apud multitudinem, sed apud eos poetas qui cultissime loquuntur, ubi isti seu coronarii flores, id est, ex quibus coronæ plectuntur, seu jam factæ ex his coronæ nunquam non significant faustitatem, ut suis locis uberius dico. Id quod vel hinc sciri potest, quod prisca simplicitas Diis & Deabus excipiendis vix unquam non adhibuit flores. Certè Sapphus apud Athenæum testatur omnia florida Diis esse chariora. Inachus fluvius in quo Pallas ablui debebat, quod suas undas faceret gratiores, nempe & colorum pulchritudine insignes, & odorum suavitate commendabiles, eas permiscet auro & floribus,

Καὶ γὰρ δι' ἁρσῶν τε καὶ αἰθέρι ὕδατα μέλαι

Callimach.

Ἡ εἶς φερβίων Ἰνάχου· ἰξέριαν

hym. eis

Τὰ θάνα τὸ λουτρὸν ἄγων καλόν.

λαοί. 2

Παλλὰδ.

Etenim auro & floribus mixtis aquis Veniet pascuis Inachus è montibus Minervæ lavacrum advehens pulchrum. Simile est illud Nicandri, αἰθια ἢ χρυσὸν φαίνει, Auratique micant flores. Ovidius facit Tithoniam, coronatam innumerabilibus coronis floribus,

Cùm Priami conjux Tithonia, fratre relicto

Ovid. lib. 4.

Sustulit immenso ter jubar orbe suum,

Fest.

Mille venit variis florum Dea nexa coronis.

Scena joci morem liberioris habet,

Exit & in Majas festum florale Calendas.

Idem alibi alloquens terram Tomitanam facit ver cinctum florente corona, id est floribus omnis generis,

Tu neque ver sentis cinctum florente corona.

Ovid. lib. 3.

Alibi scribens Rufino de triumpho, coronam florentem duce dignam à se legi non potuisse ait,

de Ponto.

Quid mirum lectis exhausto floribus hortis,

nempe ab tot poetis qui nunc Romæ sunt,

Si duce non facta est digna corona suo?

Coronas quoque convivales Athenæus facit contextas ex omnis generis floribus, qui caput contegunt, & inumbrant. Et hujus quidem generis videtur esse illa quam Hieronymus vocat coronam deliciarum. Corona quoque deliciarum proteget te, id est, umbrabit. Prudentius alloquens principem Romanum cupit eum colore coronis floribus,

Athen. l. 4.

Hieron. ep.

l. 2. ep. 12.

Prudent.

contra Sym.

lib. 2.

Si potui miseras sertis redimere ruinas,

Et male pendentes lauro pracingere turres,

Quo te suscipiam gremio fortissima princeps,

Quos spargam flores, quibus insertabo coronis

Atria?

Claudian.
de nupt.
Hem. lib. I.

Claudianus nuptialem principum coronam vult necti è floribus,

*Tu festas Hymenas faces, tu Gratia flores
Elige; tu geminas concordia nectis coronas.*

Hæ sunt florez illæ coronæ quas dixi etiam nominari ferta. Nimirum hæc dictio in eandem qua corona sublimitatem evecta est.

Virgil. in
epigr. ad
Ven.

Virgilius,

*Non ego thure modo, aut picâ tua templa tabella
Ornabo, & puris ferta feram manibus.*

Et alibi,

*Semper ferta tibi dabimus, tibi semper odores.
Non unquam sitiens, florida semper eris.*

Florida, id est coronata, fertis recentibus idemtidem culta. Incertus scriptor Venerem ornat fertis florentibus,

Vere Venus gaudet florentibus aurea fertis.

Ovid. lib. 4.
de Tristib.

Ovidius ipsius Cæsaris domum velat fertis,

Alsaque velantur fortasse palatia fertis.

Itaque fertum non tantum manu gestatur, sed & coronæ dignitatem usque eo adeptum est, ut & triumphi, & ipsi summo culmini decus sit. Huc accedit, quod fertum interdum signat illum oleæ ramum quem ferunt legati, *ισχυριον*. Statius,

Stat. lib. 3.
Theb.

— Sidonias legatus ad urbes,

Hac pacem tibi ferta dabunt.

Postremo, florez hæ coronæ sive ferta tam grata fuerunt tamque adlubentia, ut iis non solum redimiendo capiti, sed aliter ad lasciviam uterentur. Claudianus,

Claudian.
de nupt.
Hem.

— ferta per omnes

*Neptuni dispersa domos Cadmeia tulit
Leucothoe; frenatque rosis Delphina Palamon.
Alternas violis Nereus interferit algas.
Canitiem Glaucus ligat immortalibus herbis.*

Similis quædam & ingenua, quamlibet lasciviens talium coronarum gratia est apud Anacreontem,

Anacr. in
car.

*Αἰ μῦσαι τὸ Ἐρωτα
Δήσασαι τεφάνοισι
τῷ παιδί περὶ δωκαν.
Καὶ νῦν ἡ Κυθήρεια
Ζητεῖ λύσσα φέρουσα
Λύσσα δὲ τὸ Ἐρωτα.*

Musæ florea vincla capto nuper amoris iniecerè coronas, & vinctum dant pulchritudini. Et nunc Cytheræa [eum] quærit pretium redemptionis ferens, ut liberet Amorem. Quas venustates Virgilius imitatus est in Sileno,

Ag-

*Aggressi (nam sepe senex spe carminis ambos
Luserat) injiciunt ipsis ex vincula sortis.*

Virg. ecl. 6.

Hæc vincula Ovidio sunt capistra purpurea, id est, florea.

Ovid. l. 10.

Tu modo texebas varios per cornua flores,

Metam.

Nunc eques in tergo residens huc laevis & illuc.

Mollia purpureis frenabas ora capistris.

Idem alibi Silenum vincit coronis.

At Silenus abest. titubantem annis que meroque

Ruricole capere Phryges; victumque coronis

Ad regem duxere Midam.

Hujus generis sunt illæ apud Lucianum, οἱ δὲ δῆσαντες ἡμέτερος ῥοδίοις *Lucian. cer.*
σεφάνοις (ἐτὸ γὰρ μέγας πᾶρ αὐτοῖς δεσμός ἐστι) ἀνῆγον ὡς τὸ *histor. lib. 2*

δῶρον. At illi ubi nos ligassent roseis coronis (hoc enim est maxi-

imum apud ipsos vinculum) retraxerunt ad præsidem. Paulò post ait

hæc vincula sponte sensim diffuisse, αὐτομάτων ἡμῖν τῶν σεφάνων

πεπαρμέντων ἐλελύμεθα. Alibi heroës navem asphodelinam revin-

ciunt rosea catena. His vinculis simile illud supplicium quo in lucta

Strabol. 6.

Cupidinum alter alterum obruit, καὶ μήλοισιν αὐτὸν καταλιθεῖν, & po-

Philostr. in

mis ipsum lapidant. Istis affines sunt illæ quas Strabo memorat con-

Imag.

jici in Eurotam & Alpheum. Qua de re fabulosa memorantur. Nam

ut quis coronas projectas in communem utriusque fluminis aquam

alterutri commendaverit, illam ipsam uter eam recepit in suis aquis

repræsentat. Id quod alii aliter narrant. Nam festis Olympicis ajunt

Achill.

in vortices Alpei conjici hæc & illa. Quas res Alpheus amore Are-

Tat. lib. 1.

thusæ captus statim defert ad eam. Hujus generis illæ sunt quæ in

Eurymenis dejectæ fontem lapides fiunt; & illæ quas amantes per

Philostr. in

lasciviam alii in alios conjiciunt, ut in tabula Eospori, ubi se alii

Imag.

alios coronis excipiunt & osculis. Postremò & illas quas Plato apud

Platol. 7.

Ægyptios distribui memorat in ludis qui fiunt certa numerorum

deleg.

proportione, μήλων τε πινῶν ἀριθμοῦ καὶ σεφάνων πλείοσιν ἄμφο καὶ

ἐλάττοσιν, ἀριθμῶν δὲ πινῶν καὶ αὐτῶν. Pomorum coronarumque

pluribus simul & paucioribus distributiones [fiunt] convenientibus

Philostr. in

iisdem numeris. Istis addi possunt illæ quæ fiunt ex iis floribus quos

Imag.

Nilus nunc è sinu promptos, nunc ex ulmis dimissos dat pueris lu-

dentibus. Et hæc quidem in genere de coronis floreis sive floralibus,

atque adeò de ipsis floribus dici possunt. Quibus addere libet, tantam

Plutarch.

esse gratiam florum, ut sermonem cultum & elegantem, sumpta à

sympof. 3.

rosâ metaphora, vocent floridum ut rosam. Vestium quoque flora-

lium multa apud præscos mentio. Ἀγαμέμνην δὲ Λακεδαιμονίων τὴν πόλιν

καὶ παλαιάν, ἣ μόναις ταῖς ἐταῖραις ἀνδρῶν ἐοικώς καὶ χρυσῇ κήρυγι

ἐπέτριψε φορεῖν. Admiror præscam Lacedæmoniorum urbem quæ so-

Clem. Al.

lis meretricibus floridas vestes gestare permisit, inquit Clemens Ale-

æd. 1. 2.

c. 8.

xandrinns. Idem infra dicit, vestes quæ sunt floribus similes, Bacchicis nugis, & initiorum mysteriis relinqui oportere, fortasse Scricas intelligit, pellucas, ac teneritudine floribus similes.

CAPUT XIV.

Corona quæ fiunt ex uno flore. In his præter ceteras sunt struthia, pothos, Acinia, Ægyptia. Lyra Apollinis flore coronata. Cithara deaurata. Corona è pluribus floribus.

- F**loralium coronarum quædam ex uno, quædam è pluribus floribus nectuntur. Quæ ex uno, ejus floris unde constant, nomen sortiantur, ut rosea illa quæ textitur apud Propertium,
- Propert. lib. 3. — illa manu textit utramque rosam.*
- Athen. lib. 11.* Hujus generis sunt hypoglottis, Isthmia, sive Isthmica, Antinoia, lotina, pyleo, jacche; è palma, melilotina, cyliston, struthia, pothos, è serpyllo, è myrto, tiliacea, præter alias de quibus ea quæ comperi suis locis trado. Hic tantum dico, struthiam, quod alibi de hac non ago, dici eam, cui nectendæ adhibetur is flos, quem struthion vocant, *τῆ ἐστὶ καλὸν τὸ αἶσθητον, αἰσθητὸν δὲ*. flos aspectu gratus sed inodorus. Pothos corona ea est, quam nectunt è flore sic appellato; cujus floris duæ sunt species, Una est hyacintho similis: Altera, quæ est decolor, utuntur in sepulchris, Memorantur & coronæ aciniæ, nempe nexæ ex acino planta; fortasse ex acino flore verno coronario, de quo ago in floribus coronariis. Hujus generis sunt illæ quibus nomen est Ægyptiis, veluti è persæa, perloluta, aliis. Ad harum exemplum innumerabiles reperiuntur materia, pulchritudine, nomine singulari. Hisce coronis ut ita dicam, unifloribus illam addi posse puto, sive illum modò natum florem quo Apollo suam lyram coronabat. Quam rem Statius elegantissimè expressit Apollinem faciens lyra canentem, eaque laureata; tum ipsum coronatum;
- Stat. lib. 6. Dumque chelyn lauro, textumque illustre corone*
3 heb. Subligat, & picto distinguit pectora limbo.
- Hic ipse alibi quoque redimit chelyn,
- Stat. lib. 4. — non venit nuntia cursu*
8 ytu. Litera, quæ festos cumulare altaribus ignes
Et redimere chelyn, postesque ornare juberet.
- Hoc exemplo citharistæ in solennibus pompis suas citharas deaurabant. Cujus moris mentio est apud Athenænm in pompa Ptolemæi, in qua trecenti citharistæ auratas citharas pulsarunt cum aureis
- Athen. l. 5.*

aureis coronis. Aliæ coronæ constabant ex artifice mixtura plurium
florum; easque necesse erat fieri, ut Ovidius ait, docta manu, *Ovid.*

Hic ubi sit docta multa corona manu.

Doctam dixit, id est artificem, quæ, ut ait Hieronymus, *de spe-*
ci-sissimis floribus coronam texebat. Et hæc, videlicet, erant illæ, *Hieron. ep.*
πολυαυθείς & δ' αὐταὶ πολλὰ καὶ ἐκ πολλῶν αὐτῶν δι' αἰσθητικῆς τὴν ψυχῆς, *l. 1. ep. 10.*
è variis floribus odoratæ contexturæ per sensus animam effœminan- *Clem. Al.*
tes. Certè tales coronarum nexus emerferant ad summam soler- *strom. lib. 7.*
tiam, multis ingeniosè tam à Glycera illa Pliniana, quàm ab aliis,
ut verisimile est, repertis. Nam quod Plinius omnem hujus inven-
ti laudem Glyceræ tribuit, id mihi quidem verum esse ægrè persua-
ferit, qui invenio hoc artificium multis sæculis præcessisse illam
ætatem, qua Pausias & Glycera claufuerunt. Certè Circen Ovidius *Ovid. l. 14.*
facit peritam hujus artis, *Metam.*

Gramina disponunt; sparsosque sine ordine flores

Secernunt calathis, variisque coloribus herbas.

Ipsa quod hæ faciunt opus exigit; ipsa quis usus,

Quove sit in folio, qua sit concordia mixtis

Novit, & advertens pensas examinat herbas

Quibus in versibus poeta docet quale, quantique fuerit hoc arti-
ficium. Et ordinem quidem florum describit his verbis, Secernunt
calathis, id est, pulcherrimos quosque flores, secernunt, & unum-
quemque digerunt in calathos; cujusque gratiam & pulchritudinem
cumulant varietate colorum. Nec verò temerè, inquit, copulan-
tur flores, sed colorum significatibus accedit vis unius cujusque flo-
ris aut folii ingenita, & naturalis illa facultas, quæ flores aut copu-
lat, aut disiungit. Et in his, videlicet, omne artificium. Apud
Euripidem Hermione cum mori destinasset, Valeat, inquit, sub-
limis meæ comæ fascia, quam subtiliter nevit manus artifex. Ut
verisimile sit, ipsam de hac florum, colorum, facultatum natura-
lium mistura loqui, quæ jam tunc in honore erat.

ἔρρ' αἰθέριοι πολυχίμων ἑμῶν

ἄπο, λεπτέμιτον φάεος.

Euripid.

Andr.

act. 4.

Enimvero in quo honore fuerit omne hoc artificium texendi co-
ronas hinc discimus, quod priscus ille Amasis ob munus coronæ
contextæ è floribus regi Ægyptio missum die ejus natali, è plebejo
assumptus est in amicitiam regis; denique & ipse rex factus. Itaque
credibile est, hoc artificium antiquitus ortum, sensim fuisse à plu-
ribus ingeniosè excultum; neque ad unius alicujus decus & inge-
nium referri posse, pluribus in hujus laudis societatem venientibus.
Nulla cujusquam, ut puto, invidia hoc inventum adscribi potest
ipsi Floræ, vel Chlorig, in cujus perpetua tutela sunt flores, potissi-
mum

mum coronarii, hoc est omnium florum lectissimi, lætissimi, laudatissimi. Id quod ipsa apud Ovidium videtur profiteri, ubi hos ipsos flores vocat coronas.

*Forſitan in teneris tantum mea regna coronis
Eſſe putas? tangis numen & aſtra meum.*

*Lactant. l. 1.
de ſol. relig.
c. 20.*

Idipſum tradit Lactantius. *Deam ſinxerunt eſſe qua floribus preſis; camque oportere placari, ut fruges cum arboribus, aut viribus bene proſpereque floreſcerent.* Eum colorem ſecutus in Faſtis poëta non ignobilem nympham fuiſſe narravit quæ ſit Chloris vocitata; eamque Zephyro nuptam, quaſi dotis loco id accepiffe muneris à marito, ut haberet omnium florum poteſtatem.

CAPUT XV.

In coronamentis florum, plantarum, arborum copula ſit imitatione nature. Corona emphyſiſtæ. Quid ſignent. Flores coronis quid propriè demonſtrentur. Corona florea impoſita virgini quid præſagiat. Coma ſoluta in ſigne virginittatis; coacta, inſtantium nuptiarum. Choreæ coronata. Virginum corona unde poſſimum conſtarent. Corona à ſaniculo & populo. Choreas ducentes erant coronati.

*Lucian. var.
hiſtor. l. 2.*

Flores coronarii plerumque neſcebant eos quos unum idemque anni tempus ferret, ut quos natura propè gemellos fecerat eodem ars ſociaret. Nempe conjunctis colorum pulchritudinibus accedebant multiplicati odores ſi non Arabici, at Arabicis, quamvis poſtrates, quàm proximè accedentes, cuiuſmodi plures pauciſſimis lineis feſtiviffimus Lucianus complexus eſt. Jam verò, inquit, non procul aberamus [ab inſula] cùm mira quædam nos aſſavit aura ſuavis & odorifera, qualem hiſtoricus Herodotus à felice Arabia ſpirare dicit. Nam qualis à roſis, narciffis, hyacinthis, liliis, violis, myrto vel lauro redolere conſuevit, talis nobis odor aſpiravit, &c. Cæterùm hi flores per anni tempora à ſcriptoribus enumerantur, nec autumno, ac ne hyeme quidem exceptis. Nam & autumnales coronæ contextuntur, ut è roſa coroneola; & hybernæ veluti ex amarantho. Et verò quamlibet ſinguli flores, folia, fructus propriis doctibus cenſeantur, tamen ſi alia aliis implicentur, omnium haud dubiè conduplicatur honos & pulchritudo. Huiuſmodi ſunt illæ apud Achilleum Tatiū γένους ἢ πινάων ἀνθεμάτων. ἢ φύλων ἀνθεμάτων, ἢ κερπῶν συμπαλοῦν, proximi ramulorum circumplexus, foliorum implicationes, fructuum connexiones. Quod totum vocat τὴν ἐμύλιαν ἢ φύτιν, congreſſum ſive conventum plantarum. Phoenix apud Philoſtratum ſic alloquitur

*Achill.
Tas. lib. 1.*

*Philoſtr.
in Heric.*

tur vincatorem, οὗ ἡ σκηνὴς φυνδύς, ξυμπλέκειν πὰ δένδρα, ὡς
 εἰδ' αὖ τῆ φασὶν πρὸς λαμῶν αἰκροῦ ξυμπλέκειν. Tu verò um-
 bracula plantas, connectens arbores, adeò ut ne coronam quidem
 quisquam è prato intenso connectere queat. Neque verò singulæ aut
 plantæ aut arbores arboribus in sua specie implicantur, sed ipsa ar-
 borum genera alienis truncis inferuntur, & inibi innascuntur per
 inoculationem & emplastrationem. Vocanturque δένδρα παντοδα- *Plutarch.*
 πῶς πεποιθῶτα τοῖς ἐνοφθαλμοῖς, arbores omnifariam variatæ *Sympof. 2.*
 inoculationibus; cujusmodi sunt è lentiscis oleæ pullulantes; è *probl. 6.*
 malo granato myrti; è quercu pyra; è platanis mala; è moris cu-
 neatæ ficus. Unam oleam ajunt esse talis misturæ impatientem, id
 est, quicquid oleum gignit, qualis est pinus, cypressus, arbor picea.
 Arbores quoque integræ alieno solo miscentur, nempe calidiori-
 bus frigidiores, comatiores, umbrosiores? palustres item sicciori-
 bus & exilibus. Hujusmodi illud fuit, quod Alexander jussit Har- *Plutarch.*
 palum Græcanicas arbores immittere in hortos Babylonicos. Quid? *Symp. 3.*
 eò tandem processit hoc artificium misturæ, ut coronæ sic nexæ fa-
 cta sint opera publica. Et hæ, scilicet, illæ fuerunt quas proprio vo-
 cabulo vocant σωτηρικαῖας τεφάνες, hoc est, ἡρωικὰς ἐκδηλῶς καὶ ἐκ- *Athen. lib.*
 δοσίμους, quas ære publico texendas locant, & quas redemptores ac- *15.*
 cepta publica pecunia nectunt, Sic eas vocat mulier illa τεφανηπλό-
 ος apud Aristophanem,

Αἴα' εἰς ἀγορὴν ἄψιμι. δεῖ γὰρ ἀνδράσιν

Aristoph.
 θεσμοφ.

Πιλιξίῳ τεφάνες σωτηρικαῖας εἴησιν.

Verùm ad forum abeo: oportet enim viris plecti coronas synthe-
 matias viginti. Talesque coronæ nunquam non designabant ho-
 norem qui habebatur illi, cujus capiti circumponebantur. Atque
 adeò solo nomine harum coronarum eximia alicujus rei præstan-
 tia semper demonstratur. Apud Nicephorum extat epistola eccle- *Niceph. l. 4.*
 siarum Lugdunensium & Viennensium ad Asiaticas & Phrygias, ubi *c. 17.*
 per nomen harum coronarum quæ constant ex artificio foliorum
 mixtorum, excellentia martyrii ob oculos luculenter ponitur. Ibi-
 dem vocabulo florum Christianæ virtutes adumbrantur. Ipsi mar-
 tyres è floribus omnigenis & versicoloribus coronam sibi nectunt,
 Christoque eam offerunt. Denique summum illud immortalitatis
 præmium accipiunt. Apud Prudentium fides prostrato cultu idolo- *Prudent.*
 rum, martyres coronat floribus, id est, remunerat eo genere ho- *psychom.*
 noris qui summus est.

Tunc fortes socios parta pro laude coronat

Floribus, ardentique jubet vestirier ostro.

Hi flores mystico sensu apud eundem Prudentium sunt gemmæ vir-
 tutum.

Donec

Prudent.
psychom.

Donec praesidio Christus Deus adsit, & omnes
Virtutum gemmas componas sede piata.

Hanc ipsam florum mysturam sive societatem hic ipse Prudentius
alibi signat,

Prudent.
psychom.

Proh pudor! amor est perferre lacertis
Lilia luteolis interlucentia sertis,
Et ferrugineo vernantes flore coronas;
His placet assuetas bello jam tradere palmas
Nexibus? his rigidas nodis innectier ulnas?

Tertull. de
cor. mil.

Scilicet, hoc loco Prudentius homini Christiano, atque aded mi-
liti veterano exprobrat luxum harum coronarum quæ constant è
floribus, quæque capiti imponuntur; hæc quidem ἐμψόφῳ eadem

Plutarch.
sympof. 3.

mente cum Tertulliano, qui flores nequaquam capiti ornando,
sed naribus tantum oblectandis inventos ait, ut ex ejus locis quæ
supra citavi, tum ex hoc sciri maxime potest, in quo flores disertim
dicuntur esse substantia coronarum. Quis igitur fructus, inquit,

ex floribus? substantia enim propria, certe præcipua coronarum flo-
res agri. Apud Plutarchum quidam differens de floribus coronariis,

ait eos tantum censeri colore & odore, quamvis utroque inimita-
bili. Cæterum tam Tertullianus quam Prudentius insectatur flo-
res lasciviæ. At etiam Prudentius commendat flores sanctimonix
eos, quibus & virgines & martyres redimuntur. In illos qui Cu-
pidini & voluptatibus sunt antecambulones, Christiana severitas,
atque aded pastoritia vigilantia vix unquam non est districta. Et
verò hæc florea coronæ frequentissime signant meros jocos, me-
ram festivitatem, meros amores. Flores, idquit Longus, sunt

Long. lib. 2.
ποιμα.

ἡρώδη, amoris opera, hi præcipue qui sociantur in uno co-
demque coronamento, ut hic,

Euripid.
Cycl. 1214.

Ἐνθαύτων ἡ ὕμνια χρεία
ἢ καὶ οὐ κατὰ τὴν ἱερὰ μυστήριον.

Plato in
symp.

Tuum potro circa caput serpet non uno distincta colore corolla.

Apud Platonem Agathon ait, Amorem, qui sit Deus, vitam de-
gere inter flores. Idque significari pulchritudine eorum colorum, qui-
bus totus insignitur. Cæterum florea corona imposita capiti vir-
ginis est index. atque aded augurium instantium ei nuptiarum.

Claudian.
de rap. Pro-
serp. lib. 2.

Claudianus de Proserpina,
Nunc socias flores, seseque ignava coronat,
Augurium fatale tori.

Clytemnestra apud Euripidem alloquens Achillem, Tibi, inquit,
adduxi Iphigeniam natam meam, & quidem coronatam in hoc
ut nubat,

Euripid.
Iphig. in
Aul.

— καὶ ὅμως

Σοί

Σοὶ κρητίστας ἰγὼν ἦν, οἷς γαμυρδῆλυ.

Hoc adeo inde factum est, quod priscis temporibus coma soluta & libera fuit quoddam veluti insigne virginitatis; virginesque in priscis monumentis plerumque tales describuntur. Virgilius de Venere,

Virgil. 1.
Æneid.

*Namque humeris de more habilem suspenderat arcum
Venatrix, dederatque comas diffundere ventis.*

At coma coacta & coronata erat argumentum instantis, aut jam presentis lætitiæ conjugialis. At tunc & cogi & frænari coma dicebatur, ut apud Claudianum in hisce versibus,

*Nec quæ Parthenium canibus scrutatur odoris
Assernata totos; libertatemque comarum
Injuncta voluit tandem frænare corona,*

Claudian.
de rap. Pro-
serp. lib. 2.

id est, à virginitate cupiit transire ad vota conjugalia. Ipsæ quoque virgines cum ducebant choreas erant insignes corollis, sicuti eas haud multò post mutaturæ coronis nuptialibus. Homerus,

Hom. Iliad.
5.

Εἶθ' ἢ ἡθεὶς καὶ περθεὶς ἀλφιστόοιαι

Ὁρχεῦντ' ἀλλήλων ἐπὶ κρητὶ χαῖρας ἔχοντες.

Ibi quidem adolescentes, & virgines Alphesiboræ tripudiabant, invicem in vola manus habentes. Et paulò post,

Καὶ ῥ' αἵ μ' ἑταῖρας σφάναις ἔχον, οἳ δ' ἑκαχίους

Εἶχον χρυσαῖας ἐξ ὀρυγείων πλαμαίνων.

Et hæc quidem pulchras coronas habebant; hi autem gladios Gestabant aureos ab argenteis cingulis. Et hoc illud est, quod Euripides choreas facit coronatas.

Euripid.
Bacch. act. 2.

— οὐ δὲ με δ' ἑκαχίους Δίεκα

Σπιθασφόρες ἀπὸ τῆς Διός οὐς ἔχουσιν οὐ σὺ.

Tu autem ò beata Dirce, me prohibes apud te festas, & coronis florentes agitare choreas. Atque hæc quidem puellarum & virginum coronæ, ut ego quidem puto, non solum è meris floribus, verum etiam constabant ex ῥ' ἡλίων è ramulis festis, lætisque frondibus, potissimum oleaginis. Utrumque enim ἡλίων significat. Porro his ramulis ὡσεὶ πιδίς præfules erant Musæ, Erato in primis. Id quod tradit Scholiastes Apollonii Rhodii in primum versum libri tertii. Id præcipuè hanc Musam esse inventricem choreæ, sive saltationis ῥ' ἑκαχίους quæ se nuptiis comitem præbet. Quod autem ex coronæ ut plurimum erant oleagineæ, id à Pallade sumptum puto quæ puellarum choreis delectatur. Sed & apud nos, inquit Plato, Pallas puella & domina choreæ ludo delectata vacuis manibus minime censuit esse ludendum, sed eam quæ sit omni armorum genere instructa, illo habitu saltationem peragere. Sed præter virginales cœtus aliæ quoque choreæ fuerunt coronatæ

Scholiast.
Apollon.
Rhod. l. 3.

Plato lib. 7.
de leg.

natæ

Demosth. de
cor. natæ non quidem olea, sed fœniculo & populo, nempe intemperantiores choreæ. Hoc disco è loco Demosthenis ubi is exprobrat Æschini quod is tales choreas interdum per plateas duxerit coronatas fœniculo & populo; *ὅς ὃ τῶν ἀνέχους τὰς καλὰς διαίτας ὤγων [Αἰγίης] ἀφ' ἧ ἰδὼν τὰς ἱερφανομύους τοὺς μετρητὰς καὶ τῇ λαοῦ.* Nec solæ virginis, sed & quisquis choreas duceret, fuit coronatus. Certe Anacreon ait, velle se coronari, & coronatum saltare,

— γίλω σίφιαδ',
Πολὺν ὃ γῆρας ἰπὸς
Νίϑ' ἐν νίκῃς χερδίῳ

Euripid.
Iphig. in
Aul. Volo coronari, Canam verò senectam procul Juvenis in juvenibus saltabo. Et hæc quidem dici possunt de coronis virginum, iisque quæ ferebantur in choreis. Quibus lubet addere illam qua Iphigenia fuit coronata, cùm sicuti victima duceretur ad sacrificium.

Aristid.
eis τῶν
Σαερπ. Quippe tam clarus obitus, cui pro salute universæ Græciæ destinata erat, ei fuit pro nuptiis optatissimis. Tales coronas, & omnem illam *ὀδυμνίαν* eloquentissimus Aristides, ut omnia alia bona quibus mortales fruuntur, acceptas refert Serapidi summo Deorum.

CAPUT XVI.

Sponsus & sponsa coronati. Horum item familia & domus coronata. Lætus nuptialis coronatus. Comus. Corona abiegnæ & picea.

Martian.
Cap. lib. 9. **C**Orona florea quæ virgini imponi solita fuit, tunc ponebatur cùm virgo conveniebat in manum viri. Martianus Capella in carmine Hymenæi,

*Conscia jam Veneris nova sorta parate Napæ,
Crocumque lecto spargite.*

Ac si dicat, Quia eam coronam quam virgines gestare solent, nostra hæc nova nupta jam positura est, concinnate ei aham ex earum genere, quibus coronantur illæ quæ nuptum dantur. Valeant illa quæ solebant obnubere pudorem virgineum, & in locum illorum succedant decora matronalia; In quibus primus est nuptialibus coronis locus. Cæterum nuptiales hæc coronæ necti cœperunt è floribus aureis, addito pretioso gemmarum decore. Qui tamen flores & aurei & gemmei imitabantur naturales. De hoc genere coronarum illa est, qua Claudianus Serenam redimiri solitam ait,

Claud. de
land. Sen.

*Dic mihi Calliope, tanto cur tempore differs
Pierio meritam sorto redimire Serenam?
Vile putas donum solitam consurgere gemmis,
Aut rubro radiare mari, si floribus ornes*

Regi-

Regina regina comam,

Quibus in versibus duarum coronarum mentio fit, nempe & aureæ gemmatæ, & floreat. Solent, inquit, Reginae aspici insignes coronis gemmeis. Tu tamen ne vile donum putes, si Serenam redimicris sereto, id est corona florea, qualem tu, videlicet, gestare solita es. Nam & Musas, & è Musis hanc præcipuè coronari, alibi trado, siquidem hæc florea corona propriè futura est nuptialis, diversa ab illa aurea & gemmea reginali. Coronam floream nuptialem haud dubiè designat M. Tullius in his versibus, quos refert è

*Cic. lib. 3.
de orat.*

*Sed mihi cùm retulit, coronam ob collocandas nuptias
Tibi ferebas, cùm simulabas sese alteri dare.*

Tum ad se ludibunda doctè & delicatè desulis.

Ergo novæ nuptæ loco virginalis corollæ vel coronæ sumebant coronam nuptialem, quæ videtur fuisse perpetuum gestamen & ornamentum matronarum, præcipuè illarum quæ essent primores, principes, reginæ, ut ex loco Homeri colligi potest, quo is re-

*Homer.
Iliad. 6.*

Κρηδεῖνοι δ' ὅ μιν οἱ δῶκε χρυσὴν Ἀφροδίτη
Ἡμέλει τῇ, ὅτι μιν κρηδεῖσι λῶν ἡμέλει ἔκτισε
Ἐκ δὲ μιν Ἡπίωνος, ἐπὶ πύρε μιν εἰαῖδα.

Coronamque quam ei dedit aurea Venus die illo, quando ipsam cristatus duxit Hector ex domo Ectionis postquam præbuit ingentem dotem. hancque coronam vocabant *κρηδεῖσι*, nuptialem, ut in epitaphio Adonidis ubi ea rumpitur,

Ἀντὶν τὴν Κυθέρειαν ἱπυαζουσιν Ἑρωτες.
Ἐσθλοὶ λαμπρὰ πᾶσι ἐπὶ φιλῶν ὕμνῳ,
Καὶ τίφῃ ἐξίπνισσεν κρηδεῖσιν.

*Bion. in epi-
thad. Adon.*

Ipsam Cytheream deplorant Amores. Extinxit totam facem in limine Hymenæus, Et coronam nuptialem expandit non amplius Hymen. Nec verò sponsa tantum erat coronata sed & sponsus. Achillem non mortuum fuisse cum armis, sed coronatum, ut solent sponsi, tradit Philostratus. Plutarchus de senecæ, *καμῶν ὠδῶν δαζύδροι* γένεω ἱστανόμενοι καὶ μυρριζίνδροι, senem uxorem ducere paratum, coronatum, & unguentatum. Et alibi de Pompejo, cui extra ordinem, atque adeo contra leges datus fuerat consularatus, nempe ut is Reipub. malis strenuè obviam iret, cùm tam ipse tunc tempo-

*Philostr. in
Hercul.
Plutarch.
de senecæ.
καμῶν ὠδῶν
δαζύδροι
πολλοὶ.*

*Plutarch.
Pomp.*

*Aristid. in
Epic. Eteon.
Tertull. de
cor. mil.*

ris nuptiis intentus esset, ὃς, inquit, *σεφασσῶται καὶ ἡνὶ γάμῳ* ille autem coronatur & sacrificat nuptias. Hujus generis coronas signat Aristides his verbis, *ὁ νυμφίος τ' ἐλαιονέπερος ἄνθρωπος καὶ σεφάσις μῦθος* πρίπιον ἢ ἡρώεον. O qui magis miserandus es quàm sponsus modò rogo consumptus, & cui coronæ magis conveniunt,

quàm

quàm fletus. Disertim Tertullianus, *coronant*, inquit, & *nuptia*
sponsos. Tum etiam Claudianus in versibus quos supra citavi,
Tu festas Hymenae faces, tu Gratia flores
Elige & iugeminas Concordia nocte coronas.

Plan. Caf. Id quoque discimus è Plauto,
act. 4. sc. 1.

Villicus hic autem cum corona candidè
laurè vestitus, exornatusque ambulat.

Alexander tunc dicitur fuisse coronatus, cum ipse sponsus unius
centum Macedonas & Græcos cum Perfidibus legitimo conjugio
copulavit. Certè inter præcipua argumenta & solennia nuptiarum
numerantur fasces, corona, vestis. Cæterum hoc nuptialis coronæ
decus non solis hæsit sponсорum capitibus, sed in sponсорum sive
adulationem, sive honorem universa familia aut coronas plectere,
aut flores inferre, aut odoramenta simulachro succendere consueve-
rat. Ergo omnes affines ac domestici, qui intererant lætitiæ nuptia-
li, aspiciabantur coronati coronis floreis, quales fuerant Argonau-
tæ in nuptiis Jasonis & Medæ.

Apollon.
Rhod. l. 4.

Κεῖναι δ' Ἀφύλλοις ἱστμητοῖς ἀκραιμύνοισιν
Ἐμμελίαις, Ὅρεφῶν ὑπαὶ λίγα φορμίζοντι,
Νυμφιδίαις Ὑμήαισι πὶ ἑορμυλῆσιν αἰδοῖν.

Apul. Me-
tam. lib. 4.

Capita verò pulchricomis coronati ramis accuratè Orphæi sub sua-
viter modulantis sponsalibus Hymenæum in cacuminibus canta-
bant. Tota denique domus ornata fuit corollis, plerumque laureis.
Domus tota, inquit Apulejus, *lauris obfita, radiis lucida constre-*
pebat hymenæum.

Phorunt. in
Como.

Ornatas paulo ante fores [cùm nupsit] pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.

Aristid.
ῥοδια.
Philoftrat.
in Imag.

His accedit, quod Comus nescio quis è vulgo Deus, certe juvenili
aspectu, sponfis adest. Est enim Deus hilaritatis ac lubentiae, πῦρ δ' τὸ
καμίζειν à quo dictum est καμίζειν convivium agitare. Ea re ele-
ganter dictum est ab Aristide, ὃ δ' καμῶν ἑω ἀρεῶν. At Comuserat
agrestis, sive immitis ac trux, quasi rem admirabilem proferens,
nempe illum ipsum Deum qui sit author lætitiæ, factum fuisse tru-
culentum. Id quod Aristides ideo dixit, ut hac loquendi forma
ostenderet quanta fuerit illa Rhodiorum calamitas, hoc est horribilis
illæ terræmotus, quo Rhodus non solum tremefacta, sed & plane
deleta est. Hunc Comum Lucianus vocat δουρίων, perditè aman-
tem. Cæterum quia hic Deus in nuptiis mulieri virum agere per-
mittit, & viro stolam induere, καὶ ἡλὺ βαίνειν, moreque mulierum
perfluo gradu incedere, pari quoque lascivia ipsorum coronis il-
ludit. Quippe utriusque sponsi coronæ ipsorum capitibus con-
cinnatæ, ac per luxum, lasciviamque currentes non ampliùs aspi-
ciuntur

Lucian. A-
mor.

Philoftrat. in
Imag.

ciuntur floridæ & vernantes αἰὲς ἀφ' ἑρῆς αὐτοῖς τὸ ἱλαρόν, sed sanè dempta priori hilaritate. Nempe, florum libertas manum averſatur. Atque adeò vivida quædam in floribus contumacia est. Nolunt atteri. Certè manu tritici continuo flaccescunt. Ac ne legi quidem nisi lepida manu volunt. Unde illud aut proverbiale dictum, aut simile proverbiali, μὴ τῷ θρόνῳ ἀμφοτέρω πρυγῆσαι ῥόδον ἀμφοτέρω γαργῶ. Ne tradas lepidam rosam legere illepidò agricolæ. Denique sponsus nuptialem coronam quandoque tradebat sponsæ. Et verò insignis illa tabula, opus Æcii, exhibita in celebritate Olympica ostendebat Alexandrum sponſum Roxanæ sponsæ offerre coronam. Præter sponſos & familiam, ipsum quoque thalamum coronari mos fuit, hoc est, lectum nuptialem, cujusmodi fuit ille in quo Jason concubuit cum Medæa,

Achil. Tat. lib. 1.

Lucian. Heros. vel Ast.

Apoll. Rhod. l. 4.

— ἀνθεα δὲ σφι
Νύμφας ἀμφοτέρω λαοῦς ἐν ποικίλῃ κέλῳ
Ἐσφόρειον.

At flores diversos ipsis Nymphæ collectos candidis sinubus inferebant. Quem morem expressit Martiane Capella in his versibus,

Martian. Cap. lib. 9.

*Nam thalamum redimire juvat, tu ferta probato
Tui placere risibus.*

Tradit Plutarchus, in nuptiis Banconis & Ismenodoræ januas utriusque sponsi fuisse redimitas olea & lauro. Certè vestibulum, omnesque aditus ejus domus in qua celebrabantur nuptiæ aspiciantur corollis & fertis redimiti. Unde eleganter Hierocles ait eos qui inconsultè uxorem ducunt, ἵκεῖς κατισχυμένους τῷ γενεῖν ἀντὶ γυναικὸς ἐπιστρέφειν ἑαυτοῖς, ostiis coronatis tyrannum pro uxore induce sibi.

Plutarch. Heros. dial. meretr. Stob. ὅτι γαῖα. ὅτι γαῖα. ὅτι γαῖα.

CAPUT XVII.

Materia coronarum nuptialium. Sponsarum coronamenta ex aspartago, è sisymbrio, è verbenis, ex abiete, & picea arbore. Corona florea. Mensa floribus conspergi solita. Florea corona munus rusticorum. Corona florea admonet hominem suæ fragilitatis.

Hæ coronæ nuptiales, ut est verisimile, conficiebantur ex eo genere florum qui rei lætissimæ condecorandæ inveniri poterant, lætissimi & pulcherriimi, nisi repugnaret mos gentis. Nimirum, Plutarcho authore, sponsa coronatur spinoso cortice asparagi. Cujus moris ibidem Plutarchus rationem reddit. Ut enim hæc planta ex asperissima spina suavissimum fructum edit, ita sponsa ei viro, qui primam ejus duritiem non averſetur, suavem convictum,

Plutarch. nupt. præc.

ὁ πρῶτος
ἐν τῇ
σχολῇ. Ἀρι-
στοφῆς.
Fest.
Pinsarch.
καὶ φάσκει.
ἐν δὲ τῇ
πυλῇ.

præbet. Alibi sponsi coronabantur sisymbrio. Qui de re infra dico in enarratione hujus floris. Sunt qui tradant, novam nuptam composuisse coronam è verbenis à se lectis, eamque sub amiculo tulisse. Certè moris fuit ut nova nupta januam viri lana coronaret. Id quod cur fieret ex ingenio quisque aliquid, si non omnino verum, at verisimile comminisci potest. Ut ut est, id quod supra dixi verum est, hæc coronas floreas ubicunque aspicerentur, fuisse indices ac testes lubentiae, hilaritatis, lætitiæ, gratulationis, tam in nuptiis quàm extra nuptias. Ideo chorus apud Euripidem alloquens Martem, ait illum obhorrere à jocis festisque nuptialibus, quod abstinet his coronis,

Euripid.
Phæm. act. 3.

— ὅτι ἐπὶ καλλιχέρεσι τεφάνοις
Νεανίδῳ ὄρεσι, βόρρυχον ἀμπιπτάσας, λωτῷ
Καὶ πύμαζον μίλην
Μῦθον, ὃν ἂν χάρις χερσιν αἰ.

Non inter decentes coronas Maturæ in nuptiis puellæ Comam religans, Per flatus tibiæ sonas Carmen, in quò Gratia lætificæ. Non ergo mirum, in sollenni lætitia mensas, aliaque loca floribus plerunque conspergi. Horatius,

Horat. ad
Torq. l. 1. ep.
Philosfr. in
vita Apoll.
lib. 2.
Steph. Ἀ' τοῦ
παλαίου.

Parvus ob hæredicæ curam, nimiumque severus
Assidet insano; potare & spargere flores
Incipiam.

Sic apud Indos moris est mensas conspergere laureis ramis, & , si non myrteis, at myrto similibus. Supraque dicebam è Stephano Palæam urbem vocatam fuisse θῶν τε ἀπὶ πύλας, ἀπὸ τῆς ἀντιφράσεως αὐτῆς, Ipsi rustici & villici quoties rure adveniebant, præter cætera munuscula quibus colebant heros suos, eos quoque donabant floreis hisce coronis. Hujusmodi est senex ille Euripideus,

Euripid.
Elect. act. 3.

Ἦ' κ' ὅστις ἐστὶν ἐμῶν βοσκομένων
Ποίμην ἐσθλὴν ἡρέμῳ ἀπαπαύσας τὸ δὲ,
Σπείρειν τε, τὸ δὲ χεῖρ' ἐξελὼν τρεῖς μῶλα.

Adsum tibi è grege meorum ovium, Hunc tenerum foetum selectum ferens, Et fœta, ac è fœcellis hæc exempta lactaria. Hæ tamen coronæ nexæ è floribus vernantibus, adlubescens, tam variis, tam odoratis, quæ caput, frontem, collum, pectus honestant gemmeis honoribus, quæ sponsalia virginibus, sponsis faustitatem promittunt, matronas condecorant, vel in media lætitia admonent homines ipsis congenitæ fragilitatis, instantisque adeo mortalitatis. Nihil, videlicet, tam citò marcessit, quàm omnis illa florida materia. Quæ est admonitio sapientium,

Stob. περὶ
βίης ὅτι
βραχὺ
ἐστὶν ὅτι.

Ἦ' μὲν δὲ οἷα φύλλα φύει πολυάνθητος ὄρεσιν
Ἐπεὶ δὲ αὐτὴ αὐτὴ αὐτῇ ἡλίῳ,

Τοῖς

Τοῖς ἱεροῖς πηχυίοις ἐπὶ χροῖον ἀγνοοῖ ἡ φύς
 Τρεπόμενα, πῶς γὰρ εἶδότες ἔτι κακόν
 Οὐτ' ἀγνοοῖ.

Nos verò sicuti folia producit floridum tempus veris, cùm illicò splendor augetur solis, his similes cubitale ad tempus floribus adulescentiæ delectamur, proh dii nescientes nec malum nec bonum.

Qua de re hæc Plinius, nunquam sine laudis præfatione nominandus, *Flores verò odore sua in diem gignit, [terra] magna, ut palam est, admonitione hominum, Qua spectatissime florent celeriter marcescere.* In hanc sanè sententiam Clemens Alexandrinus

Plin. l. 21.

c. 1.

Clem. Al.

padag. l. 2.

c. 8.

Lycoptr.

Cass.

Virgil. in

epigr.

Propert. lib.

4.

Auson.

Sueton. Do-

mit.

Paul. ep.

priori ad

Corinth.

c. 9. quem

locum citat

Clem. Al.

l. 3. Strom.

Tertull. lib.

ad martyro-

Tertull. de

cor. mil.

ait usum florum esse noxium, & celeriter præterire poenitentia supplicio affectum. Additque hinc probari vitæ eorum brevitatem, quòd ambo flaccescunt, nempe flos & pulchritudo. Ea re Artemidorus monet, etsi coronæ è rosis per quietem visæ omnibus bonæ sunt, id est faustæ, hinc tamen ægrotantes excipi. Hos enim, inquit, occidunt, id est morituros prædicunt ἂν τὸ δὲ μάρμερον, quòd facillè marcescunt. Ipsa rosa non tantùm Locrensis, sed quælibet, cùm sit specimen omnium florum, tamen eodem prope momento, quo nascitur, senescit. Virgilius de hoc flore.

Mirabar celerem fugitiva atate rapinam,

Et dum nascuntur, consenuisse rosas.

Hoc ipsum Latinus Callimachus,

Vidi ego odorati vicitura rosaria Pæsti

Sub matutino coëta jacere noto.

Et Ausonius,

Quam longa una dies, etas tam longa rosarum;

Quas pubescentes juncta senecta premis.

Quam modò nascentem rutilus conspexit Eous,

Hanc radicens sero vespere vidit anuum.

Hic ipse paulò post admonens virginem proximæ mortalitatis, ait,

Collige virgo rosas dum flos novus, & nova pubes.

Es memor esto ævum sic properare tuum.

Scitè hercle à Domitiano dictum est, nec gratius esse quicquam decore nec brevius. Hinc est quod Paulus nominans coronas hæc floreas, eas vocat corruptibiles; Qui in agone, inquit, certat, ab omnibus se abstinet. Et illi quidem ἡν ὀφθαλμοὶ τὸ φανερὸν λαβῶσιν, ἡμῶς δ' ἀφθαλμοῖν, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Meritò igitur Tertullianus coronas ex hisce floribus plexas vocat quoque corruptibiles exemplo Apostoli, dissimiles incorruptilibus hoc est, ut ipsemet ait, coronis nempe æternitatis & vitæ; Cùm illæ florent, ut diximus non solum sint fluxæ, corruptibiles, marcescibiles, verum etiam tales, ut si ex ipsis flores decid-

Propert. lib. 2. rint, nihil quoque sit neque aridius neque spoliatus. Propertius,
Ac veluti folia arentes liquere corollas

*Quæ passim calathis strata natæ vides;
 Sic nobis qui nunc magnam speramus amantes
 Forsitan includet crastina facta dies.*

Ergo Achilles, sive Achillis umbra in aureis illis monitis quæ Neo-
 ptolemo dat, ait genus humanum esse persimile floribus plantarum
 & quidem vernis, quorum alii intereunt dum alii nascuntur.

*Q. Calab.
 lib. 14.*

*Ἀνδρῶν γὰρ ἥσθε ἐπὶ ὀργῆσιν αἰθέροι ποιῆς
 Ἀνθρώπων ἐκβαλεῖσθαι τὰ μὲν φθινέει, τὰ δὲ αἰεῖται
 Τῶν τε καὶ μέλιχθινά τε.*

Quæ et si verè dicuntur, non tamen defunt homines præposterè
 arguti qui rosam hoc ipso formosiore judicant quòd ejus pul-
 chritudo continuò vanescit. Cujus existimationis rationem reddit
Achill. Tat. lib. 2. Menelaus quidam Ægyptius adolescens apud Achillem Tætium.

Sed quicquid ille more amantium argutius quàm verius invenerit,
 non ego id composuerim cum dignitate eorum qui contra sen-
 tiunt. Quàm juvat videre Poëtarum columnina certantium quis
 omnium luculentissimè exprimat generi mortaliū tam salutare
 præceptum; quo, scilicet, nobis idemidem suggeritur, momento
 ipsum hominem non minùs quàm quicquid ad ipsum pertinet,
 vanescere. Itaque nec tacitus præterire possum versus doctissimi
Stat. lib. 3. poëtæ Statii, qui omnem hanc florū hilaritatem funere termi-
Sylva. nari ait,

*Qualia pallentes declinat lilia culmos;
 Pubentesque rosa primos moriuntur ad austros;
 Aut ubi verna novis expirat purpurea prætis,
 Illa sagittiferi circumvolitastis amores
 Funera, maternoque rogos unxistis amoto.*

Isidor. l. 17. c. 6. Quæ omnia confirmant id quod ab Isidoro traditur. nempe flores
 dici quasi fluores, quod citò decidunt & citò solvantur. Postremò

Pindar. Nem. ad. 11. hæc omnia continentur illo præcepto quod his versibus Pindarus
 conclusit,

*εἰ γὰρ πᾶσι ὄλβος ἔχων Μορφήν ὡς χρυσὸν ἄλλων,
 οὐ τ' αἰθέροισι δόρι- εὐδύνει πιδεῖν βίαν,
 θνατὸν μεμνᾶσθαι εὐεστὶ δὲ μίλη
 καὶ πλάσσειν ἀπάντην γαῖαν ἐπιστάμενος.*

Sed si quis opes possidens forma anteibit alios, & in certaminibus
 primas obtinens specimen ediderit roboris, mortalibus se memi-
 nerit amictum esse membris, & postremam omnium terram sibi
 futuram amiculum.

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhætos Legati,*

DE CORONIS

LIBER TERTIUS,

Qui est de floribus Coronariis.

CAPUT PRIMUM.

Qui sine ii flores quibus propriè coronariis nomen inditum. Horum sociatio & mixtura. Folia arboribus & fruticibus miscebantur, ut ipsi flores ramulis, & soli ramuli ramulis, & ramuli foliulis & floribus, & his bacca & fructus, & floribus herbe. Corona coronis inserta. Corona è persæa.

Uc usque egi de coronis floreis, quas dixi esse coronas lætitiz. Unde datur intelligi, flores esse materiam harum coronarum, flores, inquam, quandoque ut dixi solos, sæpe aliis floribus, per sæpe aliis rebus mixtos, & insertos. Sed ex ingenti copia florum, mihi sunt discernendi illi, non quibus omnibus nomen est coronariis, sed qui propriè tales, eò quòd ex his coronæ necterentur. Quamquam hoc quoque nomen ad multos flores translatus est; quos medici fecerunt coronarios, etsi horum nulla apud poëtas, aliosque talium decorum scriptores mentio. Ut hoc agam, Flores coronarios Athenæus enumerat hos, violam, Jovis florem, Iphyum, phloga, hemerocallen præter alios quos dicam. Ac primum ex omnibus ait emicare albam violam, deinde luteum, live flammeam. Post narcissum, leirion, bulbicodion. Sequuntur

œnanthæ & nigra viola, & è sylvestribus elychrysus, anemone, gladiolus, hyacinthus. Idem Athenæus montanos ferè omnes ait esse coronarios. Novissima, inquit, rosa post alios nascitur, eademque prima deficit. Et hos quidem ait esse vernos. Æstate ait florere lychnin, Jovis florem, iphyon, amaracum Phrygium, pothon, elychrysium, violam, narcisium, hemerocallen, serpyllum, Iſidis flores, sive lupos, calcham, rosam. Distinctior & ordinatior enumeratio florum

Pollux l. 6. est apud Pollucem. Recenset enim ῥόδα, κρίνα, ἰα, κρόκον, λωτὸν, c. 10. *νάρεκισον, ὑάκινθον, θρηαλιν, σισύμβρα, ἑρπυλον, ἀνιμῶνας. οἱ δὲ ποιηταί,* inquit, *καὶ ἀδίαυτον τὸ αὐτὸ καλεῖσι, καὶ ἀμύραντον, καὶ λουκίον.* Et

Pollux l. 6. quamvis hos Pollux non hic disertim coronarios nominet, tamen ex c. 18. his plerique cognoscuntur esse tales. Atque adeò alibi eos vocat flores coronarios his verbis, τὰ δὲ ἐν τοῖς σπέρμασι ἀγῆ, ῥόδα, ἰα, κρίνα, σισύμβρα, ἀνιμῶνα, ἑρπυλόν, κρόκον, ὑάκινθον, ἐλύχρυσον, ἡμεροκάλιν, sive ἰλίονον, θρυαλιν, ἀνθρίσκον, νάρεκισον, μελίλωντον, ἀνθημιν, παρηνιν, καὶ τ' ἄλλα ὅσα τοῖς ἰφθαλμοῖς πέφανται ἢ ῥισιν ἢ οὖρον ὁσφρησὶν ἔχει. His addit, Cratinum plurium meminisse ἐν μελιπνεῖς,

Ovid. lib. 4. *ἄσπερ καὶ χρυσόμαθιλον, καὶ μίλαν, ὅπως ῥ' ἐμίλακεν αὐτὸν.* Ovidius aliter enumerat flores coronarios, cum facit filiam Cereris alloquenter suas comites, cum quibus ipsa legit hos flores,

— comites accedite, dixit,

Et mecum plenos ore referte sinus.

Præda puellares animos delictat inanis,

Et non sentitur sedulitate labor.

Hæc impbet calathos lento de vimine nexos,

Hæc gremium; laxos degravat illa sinus.

Illæ legit calthas, huic sunt violarum cura;

Illæ papaveræ subsecat ungue comas.

Hæc hyacinthos tenes; illas amaranthos moraris,

Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amat.

Plurima lecta rosa est, sunt & sine nomine flores,

Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.

Theophrastus collocat φρυγανικὰ virgultea quædam inter σπέρματα καὶ inter coronaria qualia sunt ῥόδινα, ἰωνία, διὰς αὐτὸν, ἀμύραντον, ἡμεροκάλιν ἐπὶ δὲ ἑρπυλόν, σισύμβρα, ἰλίονον, ἰλίονον, ἀβρόστην. Quibus certè locis, & si quæ his similia sunt, non tam id agitur, ut singillatim omnes coronarii flores enumerentur, quàm ut quidam ex his indicentur, ex quorum nexu, mixtura, dispositione, constet omnis illa coronarum gratia. Quò majus onus me subisse intelligo, qui eos enumerandos, sociandosque suscepì ea ratione quam supra dixi. Sed quia hæc omnis coronariæ materiæ conjugatio naturā imitatur, non mirum est imitatione naturæ, flores floribus, floribus folia, ramulos,

Theophrast.
lib. 6. de
plant. c. 1.

los, frutices, baccas sociari. Certè natura flores & folia ipsis arboribus, & fruticibus miscet, ut in hoc loco Tatii, *οἷός μιν πολλοὺς ἄν- Achill.*
θίσιν ἰλαίμην. δένδρων αὐτοῖς ἀνιμίμικτρά φαλαγξ ἐν φυτῶν. σωισχῆ Ταυ. lib. 1.
τὰ δένδρα. σωισχῆ τὰ πίπταλα. σωισχῆ πτόρησι τὰ φύλλα. ἐν ἰχθύσι
τοῖς ἄνθισιν ὄρεθον ἢ τὸ φύλλον συμπλοκή. pratum multa florum
 varietate distinctum, arborumque & fruticum copia interstitum erat;
 rami atque frondes mutuo complexu ita sese neccebant, ut tecti usum
 floribus præstarent. Simili ratione opifices coronarum sociarunt
 flores & ramulos. Et verò apud Theocritum elichryso fiori jungi-
 tur hedera, *Theocrit.*
Thyr. ead. 1.

Τὸ δὲ μὲν χεῖλη μαρύνει ὑψόθεν κισσός,

Κισσὸς ἐλινχρύσῳ κεκτισσάμεν.

Cui circum labra innectitur superne hedera, Hedera elichryso ad-
 glutinata. Quandoque foli ramuli diversarum arborum socia-
 bantur. Quo exemplo apud Euripidem hedera adhæret ramis *Eurip. Med.*
 lauri, *αἴν. 5.*

Προσείχθ' ἄς τι κισσὸς ἔρριπιν δάφνης

Λιπύθῳσι πίπτοις.

Hanc ipsam sociationem agnoscit Virgilius, *Virg. ecl. 8.*
 — accipe jussis

Carmina cæpta tui; atque hanc sine tempora circum

Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Quercui quoque adhæret hedera, ut supra dicebam. Interdum ra-
 muli, folliculi & flores miscentur. Theocritus, *Theocrit.*

Τόν τοι ἰγὼν Ἀμαρυλλὶ φίλα κισσὸιο φιλάσσω

Ἐμπλήξας καλύκισσι καὶ δώδεμοισι σπλίτοις.

Ama. ead.
 3.

Quam [coronam] tua causa, ὁ chara Amarylli, ex hedera nexam
 gero, implexis folliculis, & odorato apio. Et verò in plantis utra-
 que sæpe sunt odorata, & folia & flores. In quibusdam flores ma-
 gis quàm folia. In aliis folia & ramuli magis quàm flores, ὥστε τὸ
 στεφανομακρῶν, veluti coronariorum, inquit Theophrastus; Qui *Theophr. 1.*
 alibi ait, τὰ αἴνη καὶ τὰ στεφανώματα οἷαι αἰθινίσταται τῆς ὁσμῆς flo- *1. de plant.*
 res & coronarias plantas esse infirmiora odoribus, hoc est, odorem *Theophrast.*
 qui est ex utrisque esse brevis avi. Unde licet intelligere, flores, *π. ὁσμ.*
 quamlibet coronarios, distingui ab iis quæ Græcis sunt στεφανομα-
 κρῆ, cujuscumodi sunt plantæ, & alia foliosa, ut alibi dico. Flori-
 bus quandoque miscentur bæccæ & fructus. Et id quoque imitatione
 naturæ, ut apud Apulejum, ubi is representat pallam suæ Dææ, *Apul. 1. 11.*
Quæque, insignis illius palla perfluebat ambitus, indiviuiduo nexu Metam.
corona totis floribus totisque constructa pomis adhærebat. Similem
 texturam rustici quidem, sed lepidi moris describit Petronius, *Petr. Arb.*
in Satyr.

— mitia sorba,

14

Inter

Inter odoratas pendebant texta coronas,

Et thymbra veteres, & passis uva racemis.

Stob. π.

χαμ.σθ.

Plin. l. 21.

ε. 1.

Plutarch.

π. 101δ.

π. Ο σθ.

Quarum mixturarum ego hic quidem paucula exempla refero, quia his similia diligens lector advertere potest in contextu totius operis. Satis mihi est rem indicare, & subinde quid notatu dignum putem, monere. Porro quories remedio corona inventa erat, herbarum & flores salutare pro suis quisque dotibus in ejus nexu miscbantur. Si sola pulchritudine censebatur, colores lectissimi inibi adhibebantur: Si odor, è floribus, herbisque odoratissimis neccebatur, dicebanturque ὁδμοὶ σίμωνοι, odoratae coronae. Si victoriam, si triumphum, si potentiam demonstraret, tum verò corona constabat ex ea materia, quam hisce designandis aptissimam longa saeculorum series asseruerat. Materiam, ut ex iis quae supra dixi, planum sit, constat fuisse multiplicem, ac propemodum infinitam; hodie quidem cuilibet diligentiae inaccessam. Qua tamen olim nulla fuit vulgatior. Nam veluti per manus tradita commebat à prioribus ad posteros, à vicinia in viciniam, à manu perita & artifice ad illos quos hæc notitia potissimum oblectabat. Neque enim flores, non herbarum, non folia temerè congerebantur in coronamenta, Multa ibi aspiciebatur diversitas formarum, & colorum denique artificis mixturae, sive alicuius flores, ut Plinius ait, inter se necerentur; sive privatis generum [quae verba parum sunt sincera] funiculis in orbem, in obliquum, in ambitum. Denique in coronis nihil non discretum, nihil non proprio significato validum, nihil non propria indole fuit notabile. Tantum abest, ut ibi quicquam fuerit vile, inutile, mutum, otiosum. Omnia nescio quid peculiare designabant tempori, rebus, personis, praesenti sive laetitiae, sive dignitati, spei nascenti aut adultae, meritis, virtuti, felicitati congruum. Res mutae efficaciter loquebantur. Ab odoribus occulta sagiebant; à coloribus abstrusa, à materia sive simplici, sive mixta rem omnem cognoscebant. Quaedam leviter indicabantur. Alia tanquam digito demonstrabantur, Plura conjectanda relinquebantur. Cujusmodi illud est quod traditur de corona è persæa, quae est planta Ildi Aegyptiae sacra, cujus fructus cordi, folium linguae simile est. Si quidem hæc planta, sive corona ex ea nihil aliud signat, nisi inter illa omnia quibus natura hominem donavit, nihil esse divinius ratione, neque quod habeat majorem impetum ad felicitatem. Certe hoc negotium, olim cognitissimum ac protritum, nullus è tot, qui superant, scriptoribus enarrandum suscepit. Omnia ferè tacita & pressa; quorum propterea conjectura est perdifficilis. Nihilominus tamen hanc quoque qualemcunque curam meam ad hæc quandoque extendam, ne usquam lectori desim, is qui

qui ejus utilitati usquequaque consultum cupio. Qui mihi finis si non esset propositus, poteram hoc labore supersedere, nec multo conatu magnas nugas agere, & diligentiam in supervacuis, cujusmodi hæc videri possunt, affectare.

CAPUT II.

Ut flores variantur à natura, sic & ab arte. Verni flores coronarii qui. Verni hortenses qui. Ver τριφυλλόεσσι.

ETI si natura varia satorum genera pulchritudinis gratia in fœdus & societatem adigit; ideoque arbores, plantas, baccas, flores, frondes miscet, nusquam tamen se æque atque in florum mistura jactat. Illud aliquando facit; hoc sæpius, imò semper. Nempe natura quia hominem edidit mutabilem, haud nescit, eum & mutabilibus, & mutatis, variatisque potissimum oblectari. Ergo naturæ

— *auget meritum dulcis mistura colorum,
Ut semper varium plus micat artis opus.
Nam quacunque solent per se perpensa placere,
Alserno potius vincula decore placent.*

*Maximil.
el. I. pauculis mutatis.*

Cæterum ut flores variantur à natura, sic & ab arte. A natura, in pratis, campis, locis devexis & acclivibus, ad ripas, in valle, in monte. Ab arte, in fasciculis, sertis, corollis, coronis. Gratissima florum amœnitas est vernorum, eaque dicebantur verna coronamina. Quippe natura hunc suum, & quidem primum fœtum eo decore donat, qui est proprius Gratiæ ridentis, fructu germinantis, vitis gemmantis, segetis viridantis. Verni flores hi potissimum numerantur à Philita quodam sene apud Longum, in horto, *ρόδα, κρίνα, καὶ ὑάκινθος, καὶ ἰα ἀμφοτέρω, ρόδα, lilia, hyacinthus, & violæ* utraq; Alibi hos tantum recenset, ut veris primitias, quibus coronaturi erant Deos. *ἰα, καὶ ἀρκύω, καὶ ἀνακαλλίς violæ, narcissus, anagallis.* Vernos quoque flores, aut sanè ex iis præcipuos (qui omnes sunt coronarii) memorat author horum versuum apud Athenæum,

*Apul. Met.
tam. II.*

Long. lib. 3.

Long. lib. 3.

*Athen. lib.
15.*

*ἰμάτω μὲν κρίνας τίττεαι χαίρεις τε καὶ αὐτῶν
ποίηται, καὶ ἰβανίαν δὲ ἀνθίσιν ὠκρεῖσιν,
οἷα φορεῖς αὐτῶν, ἔν τε κροκῶ, ἔνθ' ὑάκινθος,
ἔν τ' ἰα καλλιπῶν, ῥόδα ἔν τ' αὐτῶν καλῶν
ἰδίῃ, ἰκτερίῳ, ἔν τ' ἀμβροσίῳ καλυπταίνῃ,
ἀνθίσιν ἀρκύω καλλιῶν, δὲ Ἀφροδίτῃ
ἄλλῃς πανθίαις τιτυμύθῃσι ἰμάτω ἔσω.*

Vesticolore & auræ & Gratiæ Illeverunt, vernisque floribus eam tinxerunt.

tinxerunt, Qualibus exornant sese horæ, croco, hyacintho. Florenti viola, rosæ pulchro flore, Jucundo nectareo, ambrosius calycibus Floris narcissi eleganti colore formosi, te sancta Venus Id nunc precor, vestis hæc ut omni tempore sacra sit. Alius quidam apud eundem Athenæum flores coronarios ita enumerat,

Ως καλὰ χάρος μὲν ἐξερῶν ἀλφειοῦ ἀκταῖον,
καὶ μελιλῶπνοι λαλῶν, καὶ ῥόδου ποσειδωνεύς, ὃ
Φιλῶν μὲν ἀμύρανον, ποσειδωνεὺς δὲ σίλιον,
καὶ ποτμοσπινδαλα βαινῶν.

Age tu, qui malum intueris, hyacinthum spiras, Melilotum loqueris, rosas distractis labris, rides; Amaracum oscularis, Dimoto corpore apium oles, Cosmosandalum incedis. In vernis floribus præcipua & gratia & pulchritudo est hortentium. Nempe in hortis flores lætius proveniunt, scilicet, in areolis diligenter ac studiosè cultis, sive, ut Virgilius ait, in quadruis compitis. Hosce hortenses

Long. lib. 4.

Læmon ille apud Longum recenset, dum multo questu suum hortum deformatum indignatur. *Heu*, inquit, *rosaria, ut fracta sunt! heu violaria, ut calcata sunt! heu hyacinthos & narcissos quos aliquis improbus effodis. Abibit verò at hæc non florebut. erit æstivus; at hæc non vigebut. Autumnus; verum hæc neminem coronabunt. Neque tu hero Liber miseratus es flores, quibus sæpe fuisti*

Theophrast. lib. 6. de plant. c. 7.

coronatus. Prim verni coronarii Theophrasto hi sunt, τὰ λουκίστιον, τὸ φλόγιον, sive φλόγιον, & ipsum genus violæ, denique rosâ. At æstivi λυχνίς, διὸς ἄνθος, τὸ κίον, τὸ ἴφρον, ἀμύρανος ὁ φερίχθος, ὁ πόθος, τὸ σπυρίδιον. Ergo in coronamentis prima ratio est florum vernorum, qui ordine naturæ sunt primi, & in his vernis hortensium. Et verò prisca sapientia quicquid erat ἄνθιον floridum, vocabat τὸ ἵαρος ver, ac si totum ver sit floridum, aut solo nomine florum signetur tempus vernum. Huc pertinet illud,

Clem. Al. Stromat. l. 5.

Σὺν τῷ ἵαρος λάμπη νῖον ἄνθισσι περφυρίζουσιν.

Clem. Al. Stromat. l. 5.

Tuum quidem ver splendet novum floribus purpureis. Honorem

Horat. l. 2. carm.

talium florum commendat Horatius; eadem tamen eorum gratiam deflorescere ait,

Non semper idem floribus est honos
Vernis; neque uno luna tubens niset vultu.

Theocr. cdy. 24.

In hanc ipsam sententiam Theocritus ex hisce floribus tres nominat pulcherrimos & odoratissimos, nempe rosam, violam, lilium,

καὶ τὸ ῥόδον καλὸν ἐστὶν, καὶ ὁ χροῖος αὐτὸ μαρμαίρει.
καὶ τὸ ἰν καλὸν ἐστὶν ἐν εἵαρι, καὶ παχὺ γαρῖ.
Λαλὸν τὸ κερνίνισσι, μαρμαίρει) αἰνέει πῖπτη.

Et rosa pulchra est, & tempus eam exsiccat. Et viola pulchra est vere, & statim senescit. Pulchrum lilium, tabescit quando cadit.

Hæc

Hæc de causa scitè Anacreon ver nominat *ἄννακρον*, sive quod aliis nectit coronas, sive quod ipsummet aspicitur coronatum. Prima causa est apud Ovidium in hoc versu,

Ver placidum vario nectit de flore coronas.

Ovid. lib. I.
Metam.
Incauti.

Altera apud hunc ipsum poetam,

Verque novum stabat cinctum florente corona.

Ipsa Venus vernis floribus coronari amat, in his versibus,

Vere Venus gaudet florentibus aurea seris.

Vere novo vario gemmasunt flore corona.

CAPUT III.

Viola primus flos vernus coronarius. Unde dicatur. Violer quot species. Viola λευκίαν. Viola lutea. Pallor in aliis coloribus quàm in albo. Viola nigra.

IN vernis floribus coronariis primum locum esse violæ, uno ferè consensu veteres tradunt. Certè hunc florem verè dixeris deliciam vernam. Est enim viola prænuntia, & præmonstratrix omnium pulchritudinum veris. Ea re Græci, à quibus vocatur *ῖος*, eam dici volunt *ὡς τὸ αἰνίσαι τὰ χυῖα*, ab eo quod statim surgit, aut appareret. Nam statim ut gelu & frigore terra solvitur, hic flos exoritur. Id quod disertim tradit Horatius,

Nunc decet aut viridi caput impedire myrto,

Aut flore, terra quem ferunt soluta.

Horat. l. I.
carm.

Nempe, de hoc flore loquitur. Quod etymon mihi quidem haud magis probatur, quàm illud Isidori, qui ait violam sic dici propter vim odoris. Solertiùs alii tradunt, τὸ ῖος violam dici ab Ione puella, cum qua Jupiter concubuit. Quod factum adulter celebrare studens Jonem mutavit in juvencam. Terra in honorem puellæ ab Jove adamatæ produxit florem illi cognominem, pabulum juvencæ. Et verò hic flos ab sese memorat infortunium puellæ. Quippe erubescit ut virgo; itemque fit luteus, sive purpureus ut juvenca. Denique albescit, ut inde fides fiat, puellam fuisse conversam in stellas. Usque eò quicquid fuit in illa virginali indole, nunc quidem aspicitur in hoc nobilissimo germine. Cæterùm ut primum viola conspicitur, ver adesse intelligitur. Quod anni tempus his versibus describit Ovidius,

Fam violas puerique legunt, hilaresque pulle

Ruræque qua nullo nata serente vehunt.

Prætaque pubescunt variorum flore colorum;

Indocilique loquax gutture vernas avis.

Ovid. lib. 3.
de Tristib.

Violæ

Plin. l. 21. Violæ tres faciunt species. Unam vocant leucoion, hoc est, albam
c. 11. & l. violam; cui, inquit Plinius, *vita longissima trimatu est*. Et hanc
34. c. 12. quoque adsumi in coronamenta, discimus è Theocrito.

Theo-
phr. l. 6. de
plant. c. 7.

Theocrit.

Ἰνπασο.

eid. ζ.

Plutarch.

πτ. φι-

λαδελφ.

Plutarch.

συμπ.

αὐτολ. α.

πρ. δ.

Virg. ecl. 2.

Solin. c. 23.

Virgil. in

Cul.

Ovid. lib. 8.

Metam.

Ovid. l. 11.

Steph. καὶ

γ.

Horat. l. 3.

car. od. 10.

Propert. lib.

1.

Ἡ καὶ λευκίον σίφανον αὐτὸ κατὰ φυλάσσει

τὸν Πτελεαῖκον οἶνον ἀπὸ κρητῆρος ἀφυξῶ.

aut ex albis violis coronam in capite gestans, Vinum in Ptelea na-
tutum è cratere hauriam. Hanc violam Plutarchus ex aliquo vetere
poëta vocat mollem,

ἵνα φύον) μαλακῶν αἰθια λευκίων.

ubi nascuntur mollium flores violarum, quem versum ipse alibi
repetit. Alteram violam vocant luteam, & ut quidam ait, aspectu
similem auro. Et hæc, meo quidem animo, est illa ipsa quam Vir-
gilius pallentem nominat,

— tibi candida Nais

Pallentes violas, & summa papavera carpens.

Neque enim in albo solum, sed & in aliis coloribus pallor existere
potest. Certè aspicitur in callai, viridi lapide quem in Germania
reperiri ajunt, *qui honore & pretio ad smaragdos vires pallidum.*

Virgilius hederæ viriditatem facit pallentem,

Ipsæque excedunt ad summa cacumina lente;

Pinguntque aureolos viridi pallore corymbos.

Et sub finem hujus carminis,

— *hederaque nitor pallente corymbo.*

Quo exemplo Ovidius frondes & ramos quercus facit pallentes,

— *gemitumque dedit decidua quercus,*

Et pariter frondes, pariter pallefcere glandes

Cœpere, ac longi pallorem ducere rami.

Aurum quoque pallere dicitur, aut quidpiam auro pallere,

— *saxum quoque palluit auro.*

Audentius Virgilius alicubi auras facit pallentes,

Pallebant aura viventis ad omnia visus.

Alibi inferna loca facit pallentia,

Pallentesque lacus, & squalida Tartara terrent.

Est & in hominibus viridis quidam pallor. Unde Stratonius, au-
thore Stephano, cum videret Caunios insigniter pallentes, & qui-
dem pallore viridi, οἷν αὖ, inquit, φύλλον ἡλίου, τοῖν δὲ καὶ ἀνδρῶν,
qualis est progenies foliorum, talis quoque hominum. Horatius
pallorem amantium assimilat violæ,

Nec tinctus viola pallor amantium.

Propertius ad Cynthiam,

Quis te cogebat multos pallere colores,

Et fletum in vultu ducere luminibus?

Statius

Stattus electrum facit pallidum,

— & aspera plumis

Stat. lib. 4.
Theb.

Terga cydonæa corythos arundine pulsas

Electro pallens, & Jaspida clarius Eoa.

Murrhina quoque pallere dixit Plinius. Est & in astris pallor, nimirum, propinquante sole, & sua face jam deterente cætera cœlestia numina. Statius,

Stat. l. 12.
Theb.

— Jam sydera pallens

Vicino turbata die.

Pallentem hanc violam vocarunt quoque croceam; ex qua coronari, nempe per quietem, Artemidorus ait, significare minus insignes incommoditates, quàm è prima. Tertium violæ genus, quod ipse quidem omnium nobilissimum cenfeo, est odoris gratissimi, & coloris præstantissimi, utpotè purpurei, sive amethystini, sive janthini. Nempe, hoc est illud rutilum quod commendatur in hoc flore.

Artemid.
l. 1. c. 79.
Const. Cas.
l. 11. c. 20.

Quæ viola, vocatur quoque nigra, ἡ ἰὸν τὸ μέλαν. Unas hæc violæ species videtur agnoscere Theophrastus τὸ ἰὸν τὸ μέλαν, inquit, ἡ λανθάνουσα, καὶ τὰ ἄλλα εἰ καὶ αὐτὴν ἡ εἰκόνα, ὅτι πλατύφυλλον καὶ ἐχέει φύλλον, καὶ σκευόφυλος ἐστὶ, πολλὰ ἔχουσα ρίζας. Hæc verò viola nigra ab alba differt & per alia, & per ipsam speciem sive formam violæ. quod latis foliis, & continuis, & carnosus est, multam habens radicem. Hanc in coronamenti unâ cum hyacintho primum locum obtinere Theocritus firmat,

Καὶ τὸ ἰὸν μέλαν ἐστὶν, καὶ ἡ χαρπυία ἀκκισθῆναι;

Theocrit.
id. 1.

Ἀλλ' ἔμπας ἐὼ τοῖς στεφάνοις τὰ πρῶτα λίγην).

Et viola nigra est, & inscriptus hyacinthus, Sed nihilominus in coronamenti præcipuè nominantur. Virgilius quoque eam vocat nigram, quomodo Athenæus in catalogo florum coronariorum.

Virg. ecl.
10.

Quid tum si fuscus Amyntas?

Et nigra viola sunt, & Vaccinia nigra.

Eadem Claudiano sunt fuscæ,

Claud. de
rapt. Pro-
serp.

— hæc lilia fuscis

Intexit violis.

Scitè & eleganter Achilles Tatius, qui ait, lachrymam à pulchro oculo fluentem, si candida pinguescit, hyacintho, si nigra purpurea, violæ, similem effici. Oppianus nubem fœtam imبری, sive, ut loquitur Martianus Capella, imberificatam, vocat ὑφίλιον ἰσείδνα, specie violæ, aut violæ similem, nempe à colore, qui ita purpurea, ut nigredini sit affinis. Cettè apud Homerum oves Cyclopi describuntur opertæ lana violacea, ἰσδνίφεις εἰς ἔχνην. Atque hos quidem omnes violæ colores Juvenalis agnoscit in hoc hemistichio,

Achill.
Tat. lib. 6.
Oppian.
ἀλιδν.
Homer. Od.
1.
Juven. sat.
10.

— atque omnes viola jactabo colores.

CAPUT

CAPUT IV.

Viola censetur pulchritudine. Anagrammatismus Ἀ'ρεσιόης. Epitheta à viola. Viola symbolum virginis. An Muse sint virgines. Viola omnibus pulchritudinibus inseritur. κρηνίς corona è violis. Viola designantur suavitates sermonum. Violacea tenetudo. Esse in viola, quid. Viola lares coronantur. Violacea corona medetur τῇ κρηναρίᾳ. Quibus floribus viola societur.

Certant prisca scriptores, quis plurimum tribuit violæ pulchritudini: apud Theocritum votum exstat ut rubi & spinæ ferant violas, juniperi narcissum; id est, ut è rebus asperissimis nascantur suavissimæ, ex ingratissimis gratissimæ, è deformibus pulcherrimæ.

Theocrit. in Thyrs.

Νῶϊ ἴα μὲν φορέοιτε βάρτοι, φορέοιτε δὲ ἄκνυθαι.

Nunc violas feratis rubi, feratis spinæ. Anacreon ait Venerem esse veluti lilium violis insertum,

Anacr.

μίσσιν αὐλακῶν ἢ κύπρις
κρίνον ὡς ἴοις ἰλιχθῆν
ἀλφειῶν) χαλκῶας.

Lucian. de Imag.

Medio fulco Venus quasi lilium violis implicatum renidet placidum per æquor. Et ideo invenimus huic Deæ tribui epithetum ἰωβελίφαρος, violaceis palpebris, hoc est, pulchris. Propertius describens priscarum virginum agrestem, sed eandem jucundissimam vitam, facit eas legentes violam;

Propert. l. 3. de amor. puell.

Felix agrestum quondam pacata inventus,

Divite quantum messis ἔσ' arbor erat.

Illis pompa fuit decussa cidonia ramo,

Et dare puniceis plena canistra rubis.

Nunc violas tondere manu, nunc mixta referre

Lilia virgineos lucida per calathos.

Oppian. κωνσ. l. 4.

Certè viola legitur propter pulchritudinem coloris, propterque suavitatem odoris; ut in his Oppiani versibus, qui sunt de puella legente hunc florem, eoque se coronante,

Ὡς δὲ ὅτε παρθενικὴ γλαυθῆν) ὦν εἶαρ ὦρεν
Ἀ'βλαύτοι (ἰ πόδιον αἰ' ἔρεα πάντ' ἀλάλη)
Ἀ'θια διζομένη. τὴν δὲ οἱ μέγα πηλὸν ἴση
Νηδυμιοι παύροις) ἰον μελύνον αὐτμή.
Τῇ δὲ μὲλ' ἰαίρη, μείδουσι δὲ θυμὸς ἰλαφεί.
Ἀ'λαῖται δὲ ἀκίρη). αἰαψαμένη δὲ κέρων
Εἶσι) ἰς ἀρχαῶν δόμον αἰδύουσα τεκνών.

Ue

*Ut autem cum puella lactei in veris tempore
Nudis pedibus per montes omnes oberrat
Flores querens. Huic autem valde procul remota
Suavem antea violam indicant halitus,
Eique valde latatur, ridetque animus levis,
Erratque inexplabilis ac revinciens caput
Vadis in agrestium ades cantillans parentum.*

Inter Lycophronis anagrammatismos numerant eum qui est de Arsinoe regina. Eam enim vocarunt ἰον ἥρως violam Junonis, manentibus iisdem ex ὁρσινῆ literis, ac tantummodò mutatis. Certè in dictione trium syllabarum reperire tantam materiam laudis, nonnisi ad eximiam ingeniosi poetæ laudem referri potest. Homerus ubi describit pulchritudinem ejus loci in quo habitabat Calypso Dea, violam non omisit,

Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἐν ἡδὲ σιλῖνι
θῆλειον.

*Homer.
Odysf. i.*

Circa verò prata mollia violæ & apii florebant. Idem Homerus ut ostendat quanta sit huic flori gratia, ipsam Venerem vocat ἰοσιφάουον viola coronatam, hoc est comptam & ornatam,

οἷδ' ὅθ' ἡνωμύζοντες ἰοσιφάου Κυθερείης.

*Homer. in
di. hymn.
eis Ἀ'-
φροδ.*

Speciem admirantes viola redimitæ Cytheræ. Ad exemplum Homeri Solon eam donat hoc ipso epitheto, in his versibus,

Ἀντὶς ἰμας ξυῶν δὲ ἡνὶ πλειῆς δαπὴν ἴσους
Ἀσκητῇ πύμπτοι Κύπρις ἰοσιφάου.

*Plutarch.
Sol.*

Verùm me cum navi celeri ab inclyta insula incolumem mittat Cypris viola coronata. Aristophanes Athenas ornat hoc epitheto,

Ἐν ταῖσι ἰοσιφάουοις οἰκῶν, ταῖς ἀρχαῖαις Ἀθλοῖς.

*Aristoph.
i. π. w.*

Viola coronatis antiquis habitat Athenis. Et paulò post,

Ὡς τῇ λιπαρᾷ καὶ ἰοσιφάουοι καὶ ἀριζήλωτοι Ἀθλοῖς.

O opimæ & viola coronatæ, & præclaræ Athenæ. Et in Acharnensibus,

ἄφρονι μὲν ἰοσιφάουος ἐκάλεον, nempe
ἀθλοῖς, καὶ περὶ τὸ τοῦ πρὸς ἡμῶν
Εὐρύς διὰ τὸς σφάιντας, ἐν ᾧ κρῶν ἡ
πυρρὸν ἐκῆθησιν,

Id est, primum quidem vos Athenienses vocarunt ἰοσιφάουος coronis violaceis præditos, & cum quis hoc diceret, statim propter coronas inusitata læticia vix pedibus terram contingebatis. Musas Pindarus vocat ἰωλοκάμους violaceo capillitio. Eodem epitheto Theognis sententiis easdem musas donat,

ἄλλα καὶ μουσῶν δῶρον σφαιρίων

Theogn. sentent.

Clara musarum dona viola coronatarum. Et Theocritus in ctydyllo

lio cui nomen Σύεργε, musam donat eodem epitheto. Idem reperitur in fragmento veteris cuiusdam poetæ, quod memoratur à

Plutarcho:

π. αὐδλ.

Simon. in

frag.

Long. lib. 3.

Plutarcho. Cœlestes quoque pleiadas Simonides facit ἰοπαλαμίδας. Ergo jure optimo hic flos cuilibet est in deliciis; ipsi potissimum puellis & virginibus; potestque esse haud absurdum symbolum virginitatis. Certè Chloë apud Longum plectit corollam è violis, eamque nempe virginale munus, Daphnidi imponit. Ut virginitas est integritas impolluti corporis, ita hic flos coronamentis integer inferitur. Ut virginitas compressu amittitur, ita hunc florem Ari-

Aristot. in

prob. sect.

13.

stoteles ait esset in numero illorum qui contusi exolescunt. Ea re ipsa numina, ipsæque, ut dixi, Musæ amant donari hoc epitheto. Et si non sum nescius, non omnes Musas esse virgines. Nam Terpsychorem unam Musarum Apollonius Rhodius dicit concubuisse cum Acheloo, & ex eo compressu prognatas Sirenas. Nec fortè ipsa Erato planè est virgo, quam volunt dici ἀπὸ ἔργου, ab amando.

Apollon.

Rhod. l. 4.

Schol. in

Apollon.

Rhod. in

princ. l. 3.

Plato in

Phæd.

German. in

Comm. ad

Ara. φαι-

νόμ. in Tyr.

Plato in

symp.

Lucian. in

dia. Deor.

Lucian. in

dia. Deor.

Tzet. in

Hesi.

Certè τῇ Ἐρατῇ, inquit Plato, τὰς δὲ τοῖς ἱερουργίαις [ποιῦσι τὰ φι- λιστέρας] Eratonem illis propitiam reddunt, qui in rebus amatoriis versantur. Orpheum Calliope Musa prognatum ait. Polymniæ amorem Eryximachus apud Platonem discriminat ab amore, Ura-

nix: hujus amor, inquit, est honestus & præclarus; at Polymniæ ὁ πάνδημος ille vulgaris. Id quod obiter mihi dictum sit contra Lucianum, qui facit Vesperem dicentem, Musas ab Cupidine nequaquam ici, quod ei sunt σμυνῶν reverendæ. Certè ipse Lucianus alibi eas facit injustas, quæ faverint Apollini contra Marisam. Ipsamque adeò Dianam, illam impenetrabilis pudicitix virginem ait non fuisse obstetricaturam si virgo esset. Qua tota de re, hoc est, an, & quæ Musæ sint virgines, videndus Tzetzis. Nam ibi Jalemus & Hymenæus sunt filii Clio, Rhesus Euterpes, Thalix Palæfatus, Uranix Linus, Melpomenes, aut Terpsychores &

Acheloi Syrenes, Erato Thamyris, ille ὁ πρῶτος τὰ ἱερουργία συνταξάμενος, qui primus amatoria ordine disposuit, Polymniæ Triptolemus, Calliopes Orpheus. Et si hæc omnia allegoricè dici ajunt. Redeo ad rem, & ajo, violam omnibus pulchritudinibus, quarum ipsa pars est, scitè inferi. Et quidem Homerus facit colum Helenæ habentem lanam violaceam.

Diog. Laert.

in proem.

Homer. Od.

δ.

— αὐτὰρ ἐπ' αὐτῇ
 Ἡ λανὸν τετάνυστο ἰοδὺς εἶς ἔχουσα.

Cæterum super eum colus extensa erat violaceam lanam habens. Quid, quod jam marcida, sive arescens viola adhuc pulchra est? Pulchritudinem oculorum Achilles Tarius assimilat huic violaceo marcori, ἥτις ὁ φθαλλὼν ἄνθρωπος ἐστὶν ἀμείλικτος, ἀλλ' ἴσκει τοῖς ἄλλοις μὲν ὀφθαλμοῖς ἴσκει. Neque oculorum flos est sine cura; sed similis est violis quæ

Achil.

Tar. lib. 3.

quæ paulo ante aruerunt. Nam huic sive marcori sive pallori paulò post indit nomen pulchri timoris. Has ob causas, quia, inquam, viola tam grata, tam pulchra, tamque odorata est, prisci coronam ex hoc flore plexam vocarunt *κροανίδα*, quali summitatem & excellentiam *Etymol.* corollarum sive coronarum; & *κροανίδας* interpretantur è violis plexas coronas, sicuti omnium pulcherrimas. Et verò *κροανίς*, ut supra dixi, summa quæque significat, ut ex hoc loco Plutarchi luculenter intelligi potest, εἰς ἐπὶ τῷ Μάρκῳ ἦν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς μέ- *Hesych. κροανίδας.* *κροανίς* καὶ χάρις, οὗ αὖ δὲ πεπεσῶται τραχηλαῖς καὶ πολιτείαις ἀμφοτέρω ἐπιθήκεν *κροανίδα*. Si quis persuasisset Mario ut Græcis musis & charitibus sacrificaret, minime vero præclarissimis ducatibus & publicis administrationibus turpissimam imposuisset coronidem. Quid, quod hæc dictio, viola, unà cum re, disertissimis hominibus, usque eò placita est, ut ea quoque signarint ipsas eloquentiæ pulchritudines. *Epicurus*, inquit Martianus Capella, *mixtas violas rosas*, & totas apportabat illecebras voluptatum. Id quod potissimum ad suavitatem sermonis referri debet. Siquidem viola nihil quicquam nec mollius est, nec delicatius. Stesichori sunt verba, π- *Stesich. in frag.* *πρίπιον ἰὼν τι κροανίδας ἔλας*, projiciebant [ad currum regis] violarum apices teneros. Quam violaceam teneritudinem expresseit Prudentius, cùm violas vocavit molles,

Et molles violas, & tenuis crocos

Fundit fonticulus unda fugacibus.

Prudent. cathe.

Sed & multò ante Prudentium Virgilius,

Pro molli viola, pro purpureo narcisso

Carduus, & spinis surgit palinurus acutis.

Virg. ecl. 5.

Cæterum esse in viola aut in rosa, vetus dictum fuit, hoc est, immergi deliciis & voluptatibus, ut apud M. Tullium, ubi docet eos, qui gaudent animi bonis, id est, virtutibus, omnes item sapientes, qui iis perfruantur, esse beatos, *Etiamme*, inquit, *in cruciatu atque tormentis? An tu me in viola putas, aut in rosa dicere?* nempe, ibi Cicero alludit ad Smindyridem illum Sibaritam, qui cùm in foliis rosarum aut violæ recubisset, expergefactus dixit, se *φλυκτεῖναι* hoc est, pustulas ex nimia duritie lecti habere. Certè apud Indos Bacchicum est, id est dissolutorum ac deliciis perditorum mos est, *μυρεῖσθαι, μυρεῖσθαι, βάλπεισθαι ἀνθρα*, mitris redimiri, ungi, floribus mergi. Non omitto, hoc potissimum flore lares coronari. Hoc discimus è Juvenale,

Inde domum repetam gracileis ubi parva coronas

Accipiunt fragili simulachra nitentia cera

Hic [l. his] nostrum placabo Iovem, laribusque paternis

Thura dabo, atque omnes viola jactabo colores.

Juvenal. Sat. 10.

K

Cùm

Tibull. l. 2. d. 1. Cum Tibullus ait coronam de verno flore factam puerum imposuisse laribus, non de alio flore loquitur quam de viola,

Rure puer verno primum de flore coronam

Fecit, & antiquis imposuit laribus,

M. Cato de re rust. Et hæc videlicet, est in illis coronis, quarum apud Catonem mentio, *Kalendis, Idibus, Nonis, Festus dies cum eris, coronam in focum indat, per eosdemque dies lari familiari pro copia supplicet.*

Plutarch. Symp. 3. Superioribus dotibus accedit alia. Nam corona violacea sicuti rosacea *σινδὶ τῇ ὁσμῇ πῆς κρηθραίας*, odore sistit gravitatem capitis. Omnibus vernis floribus viola lepidè sociatur, præcipuè rosæ & liliis; Virgilius,

Virgil. in Cypa.

Sunt etiam croceo viola de flore corolla,

Sertaque purpurea lutea mista rosæ.

Et qua virgineo libata Achelois ab amne

Lilia vimineis attulit in calathis.

Hieron. l. 2. ep. 19. Hieronymi sunt verba, *Suscipe viduas, quas inter virginum lilia, & martyrum rosas, quasi quasdam violas misceas. Pro corona spinea, in qua Christus mundi delicta portavit, calia sarta compone.* Solis quandoque liliis viola jungitur. Anacreon,

Anacr.

Μίσσιν αὐλακῶν ἢ Κύπρις

Κεῖνον ὡς ἰοῖς ἱλιχθῖν

Διαφαίνῃ χαλκίαις.

Propert. l. 3. Et Propertius,

Nunc violas tondere manu, nunc mixta referre

Lilia virgineos lucida per calathos.

Ovid. lib. 5. Metam. Et Ovidius,

Perpetuum ver est, quo dum Proserpina ludo

Ludit, & aut violas aut candida lilia carpit.

Athen. lib. 15.

Soli quoque rosæ sola viola sociatur, usque eò, ut vetus dictum fuerit, *σέφαλον ἰων καὶ ῥόδων*, corona violarum & rosarum, quasi sint flores gemelli, ac propemodum individui. Viola quoque jungitur his omnibus floribus quibus connascitur, veluti hyacintho, ut in

Long. lib. 1.

Theocr. Ecar.

eid. 6.

questu Daphnidis, *τὰ μὲν αὖ, καὶ ὁ ὑάκινθος ἀνθῶν, ἀλφειὶς ἢ μυχθί- νῃ.* Jungitur & serpyllo, Theocritus,

ἢ δ' ἰὼν, ἢ δ' ἑρπυλλῶν ἀνθίστων.

Hæc verò violam, hæc serpyllum decerpebat. Sociatur quoque

Ovid. lib. 5.

F4t.

cythis & thymo, ut apud Ovidium,

Ad violam & cythisos, & thyma grata voco.

Ovid. ibid.

Et croco, Ovidius

Lilia deciderant, violas arere videres,

Filæque puniceæ languida facta croci.

Et Prudentius in versibus supra citatis,

Et

Et molles violas, & tenuis crocos

Fundis fonticulis uirga fugacibus.

Denique viola scitè sociatur narcisso, Virgilius,

Pro molli viola, pro purpureo narcisso

Carduus, &c.

*Prudent.
cathamer.*

Virg. ecl. 5.

CAPUT V.

Rosa flos vernus coronarius. Propriè & ῥατ' ἰζόχλω dicitur flos.

Rosa vocabulo saepe signantur alii flores. Rosa regina florum.

Corona rosacea designat potentiam & imperium. Rosa sparsa index publica latissia & privata. Corona rosacea in convivius dari solita. Rosa mensa consperguntur. Dignitas rosa.

IN Italia, inquit Plinius, *viola succedit rosa.* Nempe ultra maria alius est ordo florum. Est ergo rosa vernus flos, Propertius, *Plin. l. 21. c. 11.*

Me juvat & multo mentem vincere lyco,

Et caput in verna semper habere rosa.

Propert. l. 3.

Estque adeò specimen veris, Prudentius,

Quàm multas hyemas volueris, & rosas

Prætu post glaciem reddiderit, nix capitū probat.

*Prudent.
cathamer.
in præfat.*

Quæ res scilicet, est tam vulgaris, tamque trita ut M. Tullius hinc occasionem captarit illudendi socordiae Verris, qui nihil neque sciret neque saperet supra vulgum. Cùm autem, inquit, *ver esse cœperat, cui initium isse non à Favonio, neque ab aliquo astro notabas; sed cùm rosam viderat, tum incipere ver arbitrabatur.* Rosæ herbarii centum species inveniunt, quas exequi non est instituti mei, qui id ago ut cognitissimi floris dignitatem repræsentem, quatenus recipitur in coronas. Etsi invenio apud Plinium usum hujus floris esse minimum in coronamentis. Id quod ego à Plinio prolatum magnoperè mirarer, & rejicerem ut falsum, si nescirem Plinium ibi potissimum agere de coronis iis, quæ in hoc tantum sunt inventæ ut capiti medeantur. Quamvis & ipsa rosa hoc ipsum præstet, ut alibi dico, illa potissimum quæ hinc nomen adepta vocatur coroneola autumnalis. Cæterum una rosa propriè dicitur flos ῥατ' ἰζόχλω. Id quod firmat Scholiastes Aristophanis in hunc locum, *Cic. in Veror. 7.*

Ὁ ῥατ' ἰζόχλω ἡ ῥοσὴ τῆς ἀνθῆς.

*Aristoph.
Achar.*

Quemadmodum pictus habens coronam florum. Nam τὸ ἀνθῆμα florum ait positum ἀντὶ τῆς ῥόδου pro rosarum. Et verò advertò interpretem Strabonis pro sua cætera eruditione hæc verba, αἱ ἡ γυναικὶς Strabo l. 3; εἰς ἀνδρῶν καὶ ἀνθῶν τοῦτο δὲ γυναικῶν, vertisse, mulieres in ro-

scis degunt ornamentis. Meritissimò id quidem, cum rosa præ cæ-
teris florere dicatur, ut apud Theocritum,

Theocrit.

ιδι. ειδ.β.

Virgil. in
Cir.

— Πολλὰς ὃ καὶ ὡς ῥόδον κισσὸς ἐκπαύσῃ,
multa hedera floret sicut rosa. Et apud Virgilium,

— *sparsaque liminibus floret rosa.*

Epigr. l. 4.

Et apud incertum,

Ala, colla, coma, pectus, femur, ungula, cauda

Pæstaniæ lucenti floridiora rosis.

Et hoc, scilicet, florere proprium esse pulchritudinis, hinc discimus,
quod ipsa pulchritudo ex oculis florere dicitur, ἐκ τῆ ὀφθαλμοῦ ἀνθῶ
τὸ κῶμα. Neque verò tantum flos simpliciter prolata dictio sæpe
signat rosam, sed & rosæ vocabulo sæpe significantur alii flores, ut
in his Sapphicis verbis, πῶς ἔχῃ σὺ μῶλον ἐξίστη μέγα φρονεῖν ἐφ'
ἰαυτῇ, καὶ λαμῶν ἂν μὴ τῆ ῥόδου, ἀλλὰ τῆ κερῶν μιτῆρης ὡς αἱ μέ-
σαι φέρουσι χαρίζοντι τοῖς παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν ἡμετέρῃσι; Quomo-
do non magis tibi licebit magnifice de te sentire & splendide, si non
rosarum, sed fructum sis particeps quos Musæ producant & lar-
giuntur iis qui doctrinam & philosophiam admirationi habent. Si-
militer Dracontius omnes flores vocat roseos in his versibus,

Dracont. de
epif. 71.
dicit.

Qui roseis stellare nemus vel floribus agros

Imperat, nutumque qui dulcia pota saporat.

Hinc rosa dicta est regina florum, ut in hoc ejus perelganti encomio
quod fuit tantæ celebritatis, ut vulgo caneretur. Hæc quidem verba

Achil. Tat.
lib. 2. Ὁ ἰσ-
χυρὸς
Sapph.

Leucippe lepidissima virgo canit apud Achilem Tatium, ὡς αἰθε-
ρῆς ἡ ἡλίου ὁ Ζεὺς ἐκπαύσῃ βασιλίσσῃ, τὸ ῥόδον αἰτῆριαν ἐκασίλυσσῃ,
γῆς ἰσχυρῇ, φρυγῶν ἀγλαΐσσοι, ὀφθαλμοῦ αἰθῆριαν, λαμῶν ἐρ-
ημῶν, κῶμα ἄστραπτον ἐρῶντι πνί, Ἀφροδίτην ὠξεῖναι, αἰείδου-
σιν ὕμνοις ἡμῶν, ἀπηνήτοις πτελέσιν ἑρῶντι τὸ πτελεῖν τὴν ζήφουρ γα-
λῶν. Si regem floribus constituere Jupiter voluisset, non alium cer-
tè quàm rosam tali honore dignatus esset. hæc est terræ ornamen-
tum, plantarum splendor, oculus florum, prati purpura pulchritu-
do coruscans: hæc amorem spirat, Venerem conciliat, speciosis fo-
liis luxuriat, tremulisque delectat, ejus frondes zephyri afflatu ridet.
Atque adeò usque eò verum est, rosæ tribui regnum florum, ut co-
rona è rosis præter cætera designet potentiam, regnum, imperium.
Certè Cleon ille humilis adorator populi Athenientis apud Aristopha-
nem dicit illi in os,

Aristoph.
in w.

Ἀλλ' οἷ γὰρ ἐμοὶ λίγυ (ἢ [χρησμοὶ]) ὡς ἀρχαί σι δῶ

Χάρις αἰπότης ἐστὶν αὐτοῦ ῥόδοις.

At oracula mihi dicunt fore ut imperes universæ regioni corona-
tus rosis. Pindarus de majoribus Melissi Thebani, eorumque vir-
tutibus & felicitate loquens, post multas acceptas clades, denique

cos

eos comparat rosis, veluti in culmine omnis decoris, omnisque potentia positos,

χρῶν ἄτε φοινικίοις ἀνθίστων ῥόδοις.

Pindar.

Isth. od. 4.

Sicut terra purpureis floruerunt rosis. Huc accedit, quod quoties rosa jacitur aut spargitur, sanè est index publicæ lætitiæ. Hujusmodi est illud in fragmentis Stesichori,

Stesichor. in
carm.

πολλὰ μὲν κυδωνία μῦλα ποτὶ ῥίππῳ ποτὶ δὲ φέρον
ἀνακτῇ, πολλὰ δὲ μύρρινα φύλλα, καὶ ῥόδινος στεφάνος,
ἵων τε κροανίδας ἔλας.

Multa quidem cydonia mala projiciebant ad currum regi, multasque myrteas frondes, & roseas coronas, violarumque apices teneros. Similiter Lucretius de Idæa matre, sive terra,

Lucret. L. 2.

Ergo cum primum magnas in vecta per urbes
Munificat tacita mortales muta salute,
Ære atque argento sternunt iter; omnia circum
Largifica stipe ditantes; nunguntque rosarum
Floribus, umbrantes matrem, comitumque catervas.

Nec publicæ tantum lætitiæ, verum & privatæ rosa nunquam non testis est Anacreon ille festivissimus vult redimiri rosis,

Anacr.

ῥόδοις δὲ κροάνι
Πύκασον, καὶ λῆ δὲ ἑταίρην.

Rosis verò caput corona. Voca autem amicam. Et alibi,

τὸ ῥόδον τῷ ἐρώτων

Μίξοισιν Διονύσω.

τὸ ῥόδον τὸ καρδίφυλον

Κροτῆφοις αἰρεμένους.

Rosam amorum miscbimus Dionysio, Rosam pulchris foliis capiti aptantes. Alio item loco,

Εἴ μοι μίλιν ῥόδοισι

Καθεσέφην κροάνην.

Mihi curæ est rosis coronare caput. Nempe dum agitur convivium. Quippe corona rosea in conviviis potissimum dari solita.

Propertius,

Propert. lib.

3.

Me juvat & multo mentem vincere Lyao,

Et caput in verna semper habere rosa.

Et Anacreon,

Στεφάνος δὲ ἀνθὲς πρὸς ἑκαστὸν εἶχον,

Τὲς μὲν ῥόδινος, τῷ δὲ Ναυκροτίτῳ.

At coronas vir quisque habuit tres, illas [duas] quidem roseas. hanc verò Naukratiten. Certè quod supra dixi rosam regnare, id quoque vere deprehenditur in conviviis, Martialis,

Martial.

epigr. lib. 1.

Pisa. lib. 3.

epist. ep. 219

Hæc hora est tua dum furit Lyæus,

K 3

Cum

Philoftr.
in imag.

*Cùm regnat rofa, cùm madant capilli.
Tunc me vel rigidi legant Catones,*

Est autem corona rofacea propria convivii, quia Comus a quo *κῶμος* convivium celebrare, redimitur hac corona. Ipsæ adde mentem hoc latissimo flore conspersuntur, ut apud Ovidium.

Ovid. lib. 5.
Fast.

*Tempora sutilibus pinguntur sella coronis,
Et latet injecta splendida mensa rosa.*

Et paulò post,

*Annuit, & motis flores cecidère capillis,
Decidere in viensis ut rosa missa solet.*

Horat. l. 1.
carm. od.
38.

Quem morem expressit Horatius,

— non desint epulis rosa,

Horat. l. 2.
carm. od. 3.

Et alibi,

*Mitte seclari rosa quo locorum
— Sera moretur.*

id est, ubi protrahatur convivium. Qui mos è provinciis transmarinis una cum cætero luxu apparatu Romam delatus tam frequens fuit, ut apud Poëtas nihil quicquam sit magis obvium quàm rosa adhibita potationibus, & conviviiis. Horatius,

Huc vina & unguenta, & nimium brevis

Flores amœna jube ferre rosa.

Horat. l. 2.
carm. od.
11.

Alio item loco,

*Cur non sub alta vel platano, vel hæc
Pinu jacentes sic temerè & rosa
Canos odorati capillos
Dum licet, Assyriaque nardo
Potamus uncti?*

Horat. l. 3.
carm. od.
19.

Denique alibi,

Parcentis ego dexteris Odi spargere rosas,

In ipso Deorum solenni cultu, & in apparatu sacrificali suis rosæ locutus semper fuit. Columella,

Colum. de
cul. hort.
lib. 10.

— ingenuo confusa rubore.

Virgineas adoperta genas rosa præbet honores.

Cælitibus, templisque Sabeum miscet odorem.

Hinc fit, ut rosæ nullum florem componere ausis. Id quod Theocritus disertim dicit,

Theocrit.
ὁδὲ πρὸς
αἰθ., 6.

Α'λλ' ἔ' σύμβλητ' ἐν κυνόνεσσι, ἔδ' ἀνεμώναι

Πρὸς πόδου, ἔ' ἀνδρῶν, παρ' αἴμασι καὶ σπύγῃ

Sed non conferenda sunt rubus caninus & anemone cum rosis, quorum flores circa sepes nascuntur. Extat & versus Persii in quodam fragmento relatus à Hieronymo, quo rosæ præstantia luculenter demonstratur,

— quic-

— quicquid calcaveris, hoc rosa fiat.

Hieron. l. i.

rosa, hoc est, quod in odoribus, coloribus, floribus suavissimum, opp. ep. 16. pulcherrimum, gratissimum est.

CAPUT VI.

Rosa delicata & mollis. Esse, dormire, potare in rosa. Rosa Veneri dilecta. Cornus rosa coronatur. Sertum Veneris ex utraque rosa nexum candida & nigra. Roseus color, id est Veneris, pudicus, verecundus. Osculum roseum. Rosa unde nata, unde dicta. Rosa, purpurea.

ATque hæc quidem rosæ dignitas conficitur è pluribus dotibus ejus; Quarum prima est; ut sit delicata & mollis. *ἡ παρὰ τὴν χάριν* Philostr. in Imag. *ἡ παρὰ τὴν χάριν* [ῥοδία] ἡ ἀπαλὴ, laudare oportet laxitatem & mollitiem rosæ coronæ. Nempe, regibus, iisque qui vivebant luxu regio, pulvini farciebantur è rosa. Cui usui præcipue Melitenis apta fuit ut delicatissima. Porro isti delicatuli & nauseatores, qui quantum est voluptatum consumpserunt, dicebantur esse in viola aut in rosa, ut dixi in viola, ac præterea dormire in rosa. Peto de victore,

*Sic est, victor amet, victor potiat in umbra;
Victor odorata dormiat inque rosa.*

Epigr. in obs. Maxcen.

nec in rosa tantum, sed & in omnibus vernis floribus. Oppianus,

Ὅτι μὲν γλυκερὸν ὑπὸ τῇ ἀνθῶν εἴαρος ὄρεα,

Oppian. l. 2. πικρῶν.

Ὅτι δὲ αὐτὸν ἦεν γλυκερὸν ἀνθῶν χαμῶν.

Quàm dulcis est somnus in floribus veris, quàm item rursus æstate dulcis in æthro est cubatio humi. Dicebantur quoque potare in rosa, ut apud M. Tullium loquentem de M. Regulo, *Clamant, Sic lib. 2. de fin.* *virtus beatior fuisse, quàm potentem in rosa Thorium.* Inter portenta deliciarum fuit Veneri dare operam in rosa, Certe Horatius quærit è puero quis ipso fruatur in rosa, *Horat. l. 1. carm. od. 3.*

Quis multa gracilis te puer in rosa

Persusus liquidis urget odoribus?

Grato Pyrrha sub æthro.

Nempe, delicæ rosæ Venerem quoque demonstrabant, quia, ut supra ex Achille Tatius dicebam, hic flos ἡρώδης πικρῶν, ἡ Ἀφροδίτῃς ἀνθῶν, amorem spirat, & Venerem conciliat. Quemadmodum cæteri flores, verni, atque adedò omnia verna. Oppianus,

Oppian. l. 1. πικρῶν.

Καὶ δὲ αὐτοῖς μετὰ πικρῶν εἴαρος μεθονοήσεις,

Εἴαρος ἡ παιδικῶν ἐπιβούβη Κυθῆρα.

Martian.
Cap. lib. I.

Vere ipsi hominibus magis [fervent] amores. Vere namque vulgata, seu vulgivaga ingruit Venus. Certè Martianus Capella Veneri plectit coronam è rotis. *Huic*, inquit, *rosis decussatim vinculatæ seriata contextio*. Et nequis dubitet ipsum loqui de Venere, addit, *Quam & conspicerem nitentem, & sanctam audire dulces illecebras, & attrahere fragrantissimi spiritus balitibus redolentem, & oscula lambere, & contingere corpore, ejusque velles cupidine suspirans. Quæ quidem licet amorum, voluptatumque mater omnium crederetur, tamen eidem deferebant pudicitia principatum*. Venus item

Himer.

μυλ. σάλ.

propriis creditur gaudere rosis, id est natis in horto suo, ἡρώες ἢ ῥόδωι τιφαίαις πλεῖστέωνται, ἥτις ἐξ Ἀ' φροδότης κήπων, ὅπως ἡλῶσι, ἀρῖ-ποι, τὴν πατρίδα πᾶσι αἰσπῆσι. Cupidines autem plexis coronis quas è Veneris hortis, cum volunt decerpunt, porticum omnem incendunt. Est ergo rosa in tutela Veneris ἡ δὲ ἀφροδισιακὸν, propter usum rei Venereæ, cujus videtur esse symbolum. Et ideo amatores plerunque hoc munere colunt dominas. Theocritus de Polyphemo amatore Galatææ,

Theocrit.
Cycl. eidyll.
16.

lyphemo amatore Galatææ,

Ἡ ῥοδὸν δ' ἔπ' ῥόδοις, ἢ μύλοις, ἢ δὲ κικίνοις.

Ἀ' δ' ἐλααῖς μυοῖαις.

Amavit verò non rosis, aut pomis, aut cicinnis, (ac si dicat, ut solent cæteri amatores,) Sed perniciosiis furiis. De tali quoque corona ve-

Propert. l. I. ri simile est loqui Propertium, cum lufitans cum sua domina coronam ei imponebat,

Et modo solvebam nostræ de fronte corollas,

Ponebamque tuis Cynthia temporibus.

P'rioftrat.
in imag.
Lucian. lac.
fere as. aut.

Cum Bacchum Amor inelviasset, venit ad Ariadnem redimitus corona rosacea. Ergo illa libidinosa Palæstra apud Lucianum, cum appeteret complexus hospitis, plurimis rosis lectum consperxit; τὰ ῥόδα ἔπ' ὡς γυναικὸς αὐτῆς, τὰ δὲ λευκὰ ῥόδα, τὰ δὲ τιφαίαις συμπεπλησμένα. Quædam rosæ erant singulæ sive nudæ per se, aliæ solutæ,

Fulgent. lib.
2. myth. in
Vene.

aliæ coronis implexæ. *Rosa*, inquit Fulgentius, *& rubens & rugens, ut etiam libido. Rubet verecundia opprobrio; Pungit etiam peccati aculeo. Et sicut rosa delebat quidam, sed celeri motu temporis tollitur. ita & libido libet momentaliter, & fugit perenniter.*

Phornus. in
Como.
Prioftrat. in
imag.

Has ob causas roseam coronam tribuunt Como cuidam numini, cujus supra mentionem feci, qui adstat in thalami foribus aureis sicuti conciliator utriusque sponsi, & primi complexus conjugialis author. Cujus corona laudatur propter laxitatem & molliem, & rosidum illud rosarum, quæ prope dixerim, unâ cum odore sunt pictæ. Hunc sanè Comum, aut quempiam coronatum Comi munia ob-

Oppian. l. I. euntem describit Oppianus in his versibus,

Ὡς δὲ πρὸς ἡγῆται ὑπὸν ὑμφοκρόμοις γυναιξίν

Εἴκοσι

Εἴμελλεν ἀρχησαῖς καὶ ἀνδρῶν πορφύρεοις
 Σπινθάρων, ποίαν τι παλαιότατο μέγιστον
 Ἔς ἡλέμεν βασιλῆϊν ὑμῖν ὑπόμεινον αἰδῶν.

Quomodo aliquis juvenum è pronubis mulieribus, Vestibus candidis, & floribus purpureis Redimitus, spiransque Palæstinum *Philosr. in Imag.* unguentum. In thalamum ascendit vobis hymenæum canens. Fingiturque & pingitur hoc numen ferè in comitatu amantium à quibus ὁ μὲν κυανόσπερος, ὁ δὲ χρυσόσπερος ὁ δὲ ἄλλος αἰώπῃ, ἢ ποικίλων ἀκρῶν ἐμβόηκός πᾶσι. καὶ καμῶν αὐτὸς, καλοὶ τε καὶ ἱσιφαιμόροι. καὶ ὁ μὲν αὐλῆ, ὁ δὲ κροτῆ φησὶν ὁ δὲ ἄδῃ, οἶμῃ. Quorum alius cyanea, alius aurea prora, alius aliquam aliam è versicoloribus cymbis ingressus navigat. Et Comus ipse & pulchri & coronati. Et hic quidem tibias inflat. Alius plaudit, inquit. Alius canit, opinor. Hæc quoque rosea corona est Veneris propter ejus colorem, qui constat è duobus coloribus candido & rubro. Neque enim Venus ῥοδόχρυσος ex uno tantum coloris genere plexam coronam gerit; sed ut originem rosei, hoc est, sui coloris repræsentet, capite gestat sertum διδυμῶν, nempe ex utraque rosa contextum candida & rubra, id est nigra purpurascens; cujusmodi est illa Indica quam describit Achilles Tatiùs; etsi is eam non rosam nominat, sed florem, ac ne florem quidem, sed frondem. Et hic, scilicet, est sensus horum versuum qui sunt apud Valerium Flaccum, ubi is coronam Veneris facit duplicem, ob utriusque coloris mixturam, ex qua conficitur roseus.

Achill. Tat. lib. 4.
Val. Flacc. l. 8. Argos.

— ipsa suam duplicem Cytherea coronam
 Donat, & arsuras alia cum virgine gemmas.

ubi gemmas arsuras non interpretor lapillos ignitos aut ignescentes. sed ipsas rosas, quæ propter colorem ardere dicuntur, ut apud Plin- *Plin. arch. l. 11. c. 20.* tarchum αἰθερὶ φλέγοντα τοῖς ῥοδίοις σφόδρα, floribus ardentem *Simp. 3.* roseis coronam. Id quod à Græcis sumpsit Apulejus describens coronam suæ Deæ, nunc, inquit, albo candore lucida, nunc croceo flore *Apul. l. 12. Metam.* lutea, nunc roseo rubore flammida. Hinc est quod in rosa commendant verecundiam. Costè ob hunc ruborem hæc è rosis sive rosacea corona propriè dicitur purpurea, sive purpurascens, ut in his verbis, τὴν χρυσοῦ καὶ κόκκινον ῥόδον σφόδρα πορφύρεον. Auream comam rosarum corona purpurante. Cæterum cum Euripides capillis Veneris innectit sertum roseum, utrumque rosæ genus intelligit.

Cass. Cas. l. 11. c. 20.
Himer. μελ. σελ. Eurip. Med. αἰν. 3. de Ven.

αἰὲν δ' ἐπιβόηοι ἄνθρωποι
 χρίτῃσιν αἰὲν ῥοδίων
 ὡς πᾶσι δὲ ἀνδρῶν
 τὰ σφόδρα περικύβητος

K 5

πίμ-

πίμπλις ἑρως,
παιστίαις ὄρνιθις ξυνεργός,

ubi semper innectit capillis aurea sertâ nectareis ex floribus, ut excitet amores Sophiæ contubernaleis, omnigenæ virtutis cooperatores. Nempe rosaceus color mammis Veneris est concolor, quas ei Anacreon roseas tribuit, ubi describit hanc Deam sculptam in disco, & quidem natantem,

Anacr.

ῥοδίαν δ' ὕψιθε μαζῶν
ἀπαλῆς ἔνερθε θειρῆς
μίχα κῦμα πρῶτον τίμιον.

Rosarum verò super mammillarum tenera sub cervice. magnum fluctum prima secat. Hujus quoque Dæx cervix est rosca. Virgilius de Venere,

Virgil. 1.
Æneid.

Dixit, & avertens rosea cervice refulsit.

Tum os roseum, Virgilius de hac ipsa,

Virgil. 2.
Æneid.

— roseoque hæc in super addidit ore.

Apul. l. 4.
Metam.

Veneris plantas Apulejus facit roseas. Apud eundem Venus est totum revincta corpus roseis micantibus. Ut ergo Venus pulchritudine omnes Deas antecellit, ita hic ipse rosus, hoc est, Veneris

Apul. l. 6.
Metam.

color & cœlestis quidam rubor cæteris omnibus antistat, vel ob id potissimum quod est argumentum pudoris, ejusque quæ adolescentulos, virgines, mulieres decet verecundiæ Erubuit, inquit ille,

Thras.
Andr.

Salvares est. Laudatur etiam ob pulchritudinem. Vix enim in femina probatur candor non aliquo rubore suffusus.

Maxim.
sive Cornel.
Gall. cl. 1.

Candida contempsit, nisi qua suffusa rubore

Vernarent propriis ora serena roseis.

Hunc Venus ante alios sibi vindicat ipsa colorem;

Diliget & florem Cypris ubique suum.

Hunc ergo ruborem Virgilius tribuit Lavinia virgini,

Virgil. 12.
Æneid.

Accepit vocem lachrymis Lavinia matris

Flagrantes passusa genas; cui plurimus ignem

Subjecit rubor, & calefacta per ossa cucurrit.

Indum sanguineo veluti viola veris ostro

Siquis ebur; vel mista rubent ubi lilia multa

Alba rosa. Tales virgo dabat ora colores.

Iridi quoque hic ipse poëta tribuit os roseum,

Virgil. 9.
Æneid.

Ad quem sic rosea Thaumantias ore locuta est.

Huc colorem & florem alibi Virgilius vocat rutilum, ejusque comam Punicam,

Virgil. in
rosa.

Ecce & defluxit rutili coma Punica floris

Dum loquor, & cellus testæ rubore micat.

Idem suam puellam facit roseis digitis,

Ani

Aut roseis digitis viridem decerpseris uvam.

Cum Horatius queritur Telephum Lydiæ videri pulchrum, ait il-
lam laudare roseam ejus cervicem, *Virgil. in Dir.*

*Cum tu Lydia Telephi Cervicem roseam,
— & coram Telephi — laudas.*

*Horat. l. i.
Carm. ad. 13.*

Achilles Tatius describens Melittæ pulchritudinem, ait illam vera esse pulchram, ac diceret, inquit, illius vultum lacte percunctum, & genis ejus innatum esse rosam. Hesiodus Euricem unam filiarum Oceani vocat ῥόδαντον roseis lacertis; Theocritus Helenam ῥόδον τοῦ καλίστου roseam, sive rosei coloris, *Achill. Tat. lib. 5. Hesiod. Theogn. Theocrit. in Hel. epith. eid. 7.*

Ὡς δὲ καὶ ὁ ῥόδοντος Ἑλὴνα Λακεδαιμόνιοι κέσμε.

Callimachus ait, postquam Pallas se perficuit oleæ unguento, quod Græcis est ῥόδον, ei recurrisse ruborem, qualis est rosæ, aut grani mali Punici, *Callimachus in 1. 8. Pionias.*

Ὡς ἔσται τὸ δὲ ἔρδον ἀνδραμὸς πρῶτον οἶον
ἢ ῥόδον, ἢ σέβας κόκκον ἔχον χρῶμα.

Virgilius Niso tribuit cinem roseum, id est pulcherrimum, *Virgil. in Cir.*

Et roseus medio fulgebat vertice cinis.

Ex Tibullus,

Carmine purpurea est Nisi coma,

purpurea, id est rosea, ut infra dico. Quid, quod osculum pulchræ femine, propter indolem, ut ille ait, dicitur roseum? Callimachus de Jove implicantem se Danaë, *Tibull. l. i. el. 4.*

*Sic admoventur ori,
Roseumque circumacta
Rapti osculum puella;
Gremioque complicatus
Pretium tulit pudoris.*

*Martian.
Cep. lib. 9.*

Similiter Musæus Herus virginis genas facit roseas,

Ἀπὸ τῶν χροίων φοινίσκει κύκλους περιών
Ὡς ῥόδον ἐν χαλύβων διδυμύχερον ἢ πάλιν φάει
Ἡ εὖς ἐν μελίεσσι ῥόδον λαμῶνα φαίνωσα.

Musæus in poem.

Summi nivearum tuebant circuli genarum, Ut rosa ex thetis bicolor. Certe diceret Herus ex membris rosarum pratium apparere.

Tatius de vultu Leucippes, τὸ τίμα ῥόδον αὐτὸν ὡς ὅταν ἀρχῇ τὸ ῥόδον ἀνελθὼν τὸ φύλλον τῆς χεῖρας, Os seu vultus rosarum flos erat, *Achill. Tat. lib. 1.*
eum incipit rosa aperire labra foliorum. Postremo, rosa est Veneris, quia nata est e sanguine Adonidis. Bion,

Αἱ αἶ τιν Κυθήρας, ἀπὸ λειτὸν καλλὸς Ἀδωνος
Δάκρυον αἰ Παφίη τίσιν ἐχέει ὅσων Ἀδωνος
Αἶμα χεῖ τὸ πῶτα ποτὶ γένει αἶμα
Αἶμα ῥόδον πικτὴ, τὸ δὲ δάκρυον τὸν ἀνθρώπου.

Bion in epigram. Adon.

Væ væ Veneri, interiit pulcher Adonis. Lachrymarum Venus tantum effundit quantum Adonis sanguinis fundit. Hæc verò omnia in terra convertuntur in flores. Sanguis rosam gignit, sed lachrymarum anemonem. Similiter Ovidius facit Venerem flentem Adonidem suum, ac dicentem,

Ovid. l. 10.
Metam.

— at cruor in florem mutabitur.

Et paulò post,

— sic fata cruorem

Nectare odorato sparsit, qui tædus ab illo

Intumuit; sic ut fulvo perlucida celo

Surgere bulla solet, cum flos de sanguine concolor ortus

Qualem qua lenso colans sub cortice granum

Punica ferro solent.

Conf. Caf. Alii paulò aliter narrant hanc fabulam. Quippe ajunt, Adonide occiso, Venerem nudis pedibus ingressam esse sylvam; ibique spinis compunctam emisisse cruorem. Inde rosam, quæ prius esset alba, coëxisse rubere, ac magis magisque adlubescere. Alii tradunt convivium agitantibus Diis, inibi fuisse magnam copiam nectaris. Sed Cupidine choream ducente, altera alarum movisse, atque adeò vertisse pedem ejus crateris ubi erat nectar. Hinc rosæ purpureum, sive paniceum colorem extitisse. Rosarum genus aliter tradit Anacreon in his versibus,

Anacr.

Φίρι δὲ φύλῳ [ἔ]ρόδῳ] λέχαιμον.

Χαροπῆς ἔτ' ἐκ γαλατῆης

Διδρομυρρίῳ Κυθίῳ

Ἐλῆχαι πίνῳ ἀφ' ἑῷ,

Πολιμέγανοι τ' Ἀθωϊῶν

Κερυφῆς ἰδαίνυι Ζῶις,

Τότε καὶ ῥ' ἔδωκεν ἀγῶνι

Νίσι ἔργῳ ἡδύτατον χθονί,

Πολυδαίδαλον λέχαιμον.

Agendum originem rosæ dicamus. Cum cæculis ab undis Sale rosifera Cytheren Spuma edidit profundi, Jovisque cum Minerva E vertice exiit Armata scuto & hasta, Tunc nobilis rosarum Stirps edita est beato Terræ sœui, venustus, Miræque fortis artis. Cæterum colorem rosæ Theophrastus vocat splendorem purpureæ rosæ, ἀγλαΐην πυρροῖο ῥόδου. Hinc est, quod Prudentio rosaria sunt purpurea, id est, ut Plinius ait, coloris ardentissimi,

Theophr.

Eurypa

oid. 16.

Plin. l. 21.

c. 4.

Prudent.

Cathe.

Illic purpureus tota rosaria

Omnis fragrans humus.

Ubi rosaria credibile est sumi non tantum pro virgultis è quibus rosæ nascuntur, sed pro omnis generis floribus. In quo significatu hæc

hæc vox placita est poetæ Christiano. Dracontius de Adamo & Eva,

*Ibant per flores, per tota rosaria lati
Interodoratas menses, lucosque virentes.*

*Dracont. de
epif. 17.
dior.*

Hanc purpuram eleganter expressit Martianus Capella his verbis,

*Ac ni rosetu purpuraret culmina
Aurora primo convennstant habitu, &c.*

*Mart. Cap.
l. 1. c. 79.
Isidor. l. 17.
c. 9.*

Ergo ingeniosè nostri rosam à specie floris nuncupatam volunt, quod *rutilanti colore rubeat*. Quem Dracontius vocat roseum ruborem. Certè rosam Græcorum imitatione plerunque purpuream vocant. Virgilius.

Es: rosa purpureo crescit rubicunda colore

*Virgil. in
Cn.*

Et Horatius,

*Te lana probe nobilem
Tensa Luceriam, non cithara decens,
Nec flos purpureus rose.*

*Horat. l. 3.
carm. od.
10.*

Hanc purpuram alibi Horatius punicantem facit,

Nunc & qui color est punicea flore prior rosa.

*Horat. l. 4.
carm. od.
10.*

Equidem, si non mihi ipse nesciens imponam, purpuram in coloribus eum dici puto, cui inest tantum ardoris & vivacis efficaciz, ut propriè opponatur pallori. Et hoc sensu flores dicuntur purpurci, hoc est, nativis coloribus præditi, ut in his versibus,

*Et que marmoreo pede Naiades nuda secantes
Littora, purpureos alitis per gramina flores.*

*Aurcl. No-
mf. ecl. 2.*

Idem paulò post ait, sibi sine Donace lilia videri nigra, & rosas pallentes,

*At tu si venias, & candida lilia fient,
Purpureaque rose, tam dulce rubens hyacinthus.*

Ubi manifestum est, pallorem & purpuram in floribus esse opposita.

CAPUT VII.

Rosa color cælestis. Purpura cur dicatur nigra. Rosa odor. Sermo suavis vocatur rosa. Rosa est Gratius flos dilectus. Est coronamentum Musarum. Est medicamentosa. Alii & quidam admirabiles effectus rosa. Centonaria rosa, sive centaurea malè legitur apud Tertullianum; isque locus emendatus. Centonarius numerus est symbolum castitatis. Quibus floribus rosa sciatur. Rosa munus quid signet.

Tanta gratia, tantaque pulchritudine censetur purpureus, sive puniceus rosæ color, ut etiam cælo sit exceptus. Certè Lucif-
rum

rum poetæ faciunt roseum; quippe qui est Auroræ nuntius & Veneris emissarius. Valerius Flaccus,

Val. Flacc.
l. 2. Argon.

— qualis roseis & Lucifer alis,

Quem Venus illustri gaudet producere cælo.

Nempe Lucifer è se eiecit illum nitorem rosulentum qui se Auroræ & Veneri anteambulonem præbet; qui cum sit roseus, est quoque purpureus, scilicet, ὡς ἀμφιλόκη, sub diluculo. Dracontius,

Dracont. de
ope. VI.
dier.

Ast ubi purpureum surgentem ex aquore cernunt

Luciferum vibrare jubat, flammæque ciere.

Virgil. de
crin. fal.

Ipsi adeo Auroræ poetæ tribuunt vestem roseam. Virgilius,

Surgit ab Oceano Tithoni fulgida conjux,

Et veste ab rosea subruit ipsa pedes.

Hunc ipsum in Diris vocat roseum amictum. Ab aliis poetis Aurora dicta est ῥόδων πᾶσι & roseo insignis peplo. Virgilius quoque Auroræ tribuit roseos capillos,

Q. Calab.
lib. 3.
Virgil. in
Cal.

Crinibus & roseis tenebras Aurora fugat.

Et alibi,

Virgil. in
Ciri.

Aurea fulgebat roseis Aurora capillis,

Alio item loco,

Et roseus medio fulgebat vertice crinis.

Virgil. 6.
Æneid.

Alibi Auroræ dat nunc quadrigas, nunc bigas roseas,

Hæc vice sermonum roseis Aurora quadrigis

Jam medium ætherio cursu trajecerat axem.

Virgil. 7.
Æneid.

Aurora in roseis fulgebat latea bigis.

Alibi ei tribuit roseas manus,

Virgil. in
epigr.
Ovid. lib. 7.
Metam.
Ovid. lib. 2.
Metam.

Et roseis manibus sydera dispulerat.

Ovidius eam donat ore roseo; ejusque atria facit plena rosarum,

Ecce vigil nitido patescit ab ortu

Purpureas Aurora fores, & plena rosarum

Atria.

Et Theocritus tribuit ei roseos lacertos.

Theocrit.
Pharmac.
eid. 2.

— αἶμα πρὸς τὸ πρὸς ἑμῶν ἱερῶν ἵππων

Λ' αὖ τὰν ῥόδων πᾶσι ὧν Ὀκείαν οἶο φέρειον.

Ipse lora cœlestis currus, illius quo sol vehitur, operta sunt rosis, ac proinde purpurea, Prudentius,

Prudent.
contra
Symm. l. I.

Immotasque rotas, & flecti nescia lora

Aut ornat redimita rosis, aut thure vaporat.

Ipse adeo Phœbus poetis quandoque est roseus, Virgilius de Ænea

Virgil. 11.
Æneid.

& Turno pugnaturs,

Continuoque ineant pugnas, & pralia tentent,

Ni roseum fessos jam jurgite Phœbus Ibero

Tingat equos.

Cate-

Cæterum purpuream rosam verè possumus vocare illam Indicam; qui est flos planè mirabilis, si iis fides est, quæ de ea memorantur apud Achillem Tatium, quamvis eam ipse vocet nigram, *μέλας τῆς ῥόδου ἰνδῶν*. Et verò propriè nigra purpura dicitur, quia *color purpureæ*, inquit Cassiodorus, *est obscuritas rubens, & nigredo sanguinea*. Eximio rosæ colori accedit odor jucundus, quamvis angustus; qui certè perpetuò certat cum colore. Ut rosæ rubor contendit cum rubore auroræ, ita odor hujus floris certat cum suavissimo odore surgentis diei. Quas venustates expressit Virgilius in illo epigrammate, quod inter alia carmina est illud ipsum quod rosa inter cæteros flores,

Ambigeres, raperetne rosas Aurora ruborem,

An daret, & flores tingere ortæ dies.

Ros unus, color unus, & unum mane duorum;

Syderis & floris est domina una Venus.

Forſan & unus odor; sed celsior ille per auras

Diffusus; spiras proximus iste magis.

Enimvero Græci ῥόδον dici volunt ὅτι τὸ ὄζον, καὶ ἀνιφθεσσι τὸ μὴ ὄζον, αἰὲν ὁσμὴν ὀν. Ut Plutarchus ait, rosa certè inde dicta, ὅτι ῥόδον μα πολὺ τὸ ὀδυδις αἰφύη, quòd multam affluentiam odoris emittit. Quæ verba alicubi referuntur à Clemente Alexandrino. Nec mirum si eam nostri vocarunt odoratam, veluti proprio epitheto. Tibullus,

Fert cassiam non culta seges, totoſque per agros

Flores odoratis terra benigna rosis.

Quippe ejus odor est tantæ efficaciz, ut dissimulari nequeat. Ea re Artemidorus eam in somnis visam ait portendere perniciem ἀπὸ τῶν ὀσμῶν propter odorem. Qui sanè odor tantæ suavitatis est, ut sit pars luxus regii, quem M. Tullius Verri exprobrat; *Reticulum ad naves*, inquit, *sibi apponebat* [Verres] *tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosa*. Porro *μυσφοραῖς* quicquid in sermone suave & jucundum est honestatur nomine rosæ. ut apud Aristophanem, ῥόδον μὲν αἰρηγας, rosas mihi dixisti, id est rem gratam nuntias. ἔμοιγε τὰ ὡρῶν οὐ αἰρηγῶμαι ῥόδονισιν, suavissima verba mihi locutus es. Contra liquid inconveniens & absurdum & spurcum demonstrandum est, id sit per hoc adagium, ὅς τις ῥόδον, sus per rosas. Tantæ dignitatis rosa cum sit, non soli Veneri, sed & ipsi Gratiis est flos dilectissimus. Anacréon,

Ἰδὲ πῶς ἄγε φανίηται

Χαρίτις ῥόδον βρύηται.

Vide ut incunte vere Charites rosas abundant. Ut enim Gratia ea est quæ sine ulla arte est, ita rosa nullo extrinsecus accersito lenocinio, sed per seipsa placet. Propertius,

Et

Virgil. in epigr.

Etymol.

ῥόδον.

Plutarch.

Symp. 3.

Clem. Al.

padag. l. 2.

c. 8.

Tibull. l. 1.

eleg. 3.

Artemid.

l. 1. c. 79.

Cic. 7. Verr.

Aristoph.

νιφ.

ὁ πα-

ῥῶμα.

Anacr.

Propert. lib.
4.

Apul. l. 3.

Metam.

Stat. lib. 2.

Sylv.

Plutarch.

Symp. 3.

Theocrit.

epig. 1.

Et facilis spargi munda sine arte rosa.

Rosa virgines, inquit Apulejus, *matutino rore florebant*. Quid, quod rosa quoque est coronamentum Musarum? Thaliā Statius donat corona rosa,

— *crinemque decorum*

Fregisset rosea lasciva Thalia corona.

Apud Plutarchum Ammonius ait, coronam rosaceam esse consecratam Musis Theocritus rosam & serpyllum dicat Mutis.

Τὰ ῥόδα καὶ ἀροστέϊα, καὶ ἡ κερκύρα καὶ ἡ ἐμείνα

Ἐρπυλλὸν καὶ τὴν τοῦ Εὐκαρπιδίου,

Rosæ illæ roscidæ, & densum illud Serpyllum dicatum est Heliconiadibus. Præterea rosam, & coronam rosaceam capiti salutarem esse, supra satis est demonstratum. Cui doti alia similis, nec sanè minor accedit, quod & aliis morbis medetur. Id quod inter laudes hujus floris recenset Anacreon,

Anacr.

τὸ ἵπποσιν ἄρκει,

morbo laborantibus hæc subvenit. Id quod ego quidem puto esse illud quod Propertius innuit in hoc disticho, in quo Vertumnus eas dotes, quibus ipse præstat, memorantem facit.

Propert.
lib. 4.

Pastorem ad baculum possum curare, vel idem

Serpiculis medio pulvere ferre rosam.

Superiores rosæ dotes aliis insuper Anacreon cumulat. Addit enim,

τὸ καὶ νεκροῖς ἀμύνει,

mortuos propugnat, nempe

ἂν τὸ ῥόδον, propter rosæm unguentum.

τὸ καὶ χρόνον βιάται,

tempori vim affert. Huc accedit; quod rosa cum qui obbrutuerit, revocat ad dignitatem hominis. Ergo Palæstra illa Lucium, qui ex homine factus esset asinus, sic alloquitur, ῥόδα γὰρ μένον εἰ φάρις. ἀποδώσῃ μὲν αὐτῇ τὸ κτήν, τὸ καὶ ἔστω μοι τὸ ἐμὸν αὐτῇ ἀποδώσας. ἀλλὰ μοι φίλῳ, μίαν νύκτα τῷ τῷ ὑπόμεινον ἐν τῷ ὄνῳ ὄρεθρῳ καὶ δραμῶν οἶνον τοῦ ῥόδα, καὶ φαρμάκῳ ἰαθήσῃ. Quod si rosas ederis, certe illico exues bestiam, ac mihi meum amatorem continuo reddes. Verum, charissime, unam hanc noctem perfer in asino. At ipsa mane currens feram tibi rosas quas ubi comederis, sanaberis. Infra hic Lucius adeptus in theatro rosas, iisque pastus humanæ formæ statim est redditus. Denique homo factus coronatur rosis, περιστερῶν τῇ φιλίᾳ, καὶ ἐς ἀνθρώπου με ἀναστήσει ῥόδον, coronor amicissima, quæque me ad homines reservavit, rosa. Ipsi Lucii hoc ipsum fatentis hæc sunt verba, Tunc ego trepidans assiduo pulsu micanti corde coronam qua rosas amœnis intexta fulgurabat, avido ore susceptam cupidus promissi devoravi. Nec me fefellit cæleste promissum. Potest etiam rosa, sed Pieria tantum, amissam memoriam revo-

Lucian. Luc.
fœt. asini.

Apul. l. 11.
Metam.

carr.

care, ut ex his Sapphicis verbis quamlibet non sanis colligo, *καὶ ἡ
ροῖα ἡ καὶ ἡ δὲ ποτὶ μναμοσύνη σὺν ἰστέῳ ἔδδ' ποθ' ὕστερον*. Deni-
que talis est prerogativa rosæ, ut, si quidpiam exemplo adsumen-
dum est exprimendæ rei alicujus excellentiæ, si potissimum hic ho-
nor habetur floribus, ex his omnibus nulla cujusquam invidia eliga-
tur rosa. Tertullianus, ait, *Rosam tibi si obtulero, non fastidies
creatorem*. Apud eundem scriptorem, dum is coronam plectit de
lectissimis floribus memorantur centenariæ rosæ, ut quidem & le-
git & emendavit Beatus Rhenanus. Verba Tertulliani hæc sunt: *nunc
nunc laurea & myrto, & olea, & illustriore quaque fronde, &
quod magis usui est, centenarius quoque rosas ex horto Midæ lectis,
& utrisque liliis, & omnibus violis coroneris; etiam gemmis for-
sitan, & auro*. Sic, inquam, Rhenanus legit; & centenarias ait
esse illas quæ Plinio sunt centifoliæ, ac Theophrasto (ut ego addo;
quod ipsum inde Plinius sumplit) *ἐν γὰρ τῷ φυτόνῳ ῥόδον*, Primò qui-
dem rectè Rhenanus qui locum advertit esse depravatum; legebatur
enim centauriis, pro qua dictione ipse reposuit centenariis. Et si ea
vox non solum homini erudito, ut ille fuit, sed & cuilibet in literis
tyroni vel primo aspectu suspecta esse debuit. Sed quod pro centau-
reis reposuit centenariis, & quod centenarias interpretatus est
centifolias, id verò excusari non potest. Quippe id pugnat cum
Plinio, quo authore Cepio Tiberii Cæsaris principatu negavit cen-
tifoliam in coronis addi, præterquam extremos velut ad cardines
nec odore nec specie probabilem. Nec eò moveor, quod dici po-
test, centenarium numerum esse symbolum castitatis, ut discimus
è Hieronymo, cujus hæc sunt verba ad Lætam, *Sit in gremio avie,
quæ repetat in nepte quicquid præmisit in filia; quæ longo usu di-
dicit nutrire, servare, docere virgines. In cujus coronam cente-
narii quotidie numeri castitas texitur*. Non ideo hinc quisquam
conficiet ullas esse rosas quæ dicantur centenariæ. Quod si his ver-
bis forte nixus est Rhenanus, arundine nititur, & rem parum ex-
ploratam obtrudit pro vera. Hic enim Hieronymus tantum dicit,
centenarii numeri castitatem texi in coronam Lætæ filiae, hoc est,
hanc virginem metere centuplicem fructum suæ castitatis. Nam
hic quidem corona signat fructum, seu præmium. Ergo texitur ei
centuplex corona castitatis, centeno, inquam, scenore suæ virtu-
tis ditescit & letatur hæc virgo. Quid, quod hæc rosas, quæ Rhe-
nано sunt centenariæ & centifoliæ, Tertullianus disertim ait, esse
lectas ex horto Midæ? At in hoc horto, sive roseto nullæ centifo-
liæ, nullæ centenariæ, solæ sexaginta foliorum provenerunt, &
quidem cæteris omnibus odoratiores, lectiores, pulchriores. Quid
ergo conjectare licet? Equidem pro centaureis asseveranter lego

Stob. lib. 2.

Apul. l. 2.
Metam.Tertull. l. 1.
advers. Ma-
re.Tertull. de
cor. mil.Theophrasto
lib. 6. de
plant. c. 64.Hieron. l. 2.
epp. ep. 15.

Herodot.
lib. 8.

spontaneis, totidem syllabis, nec planè dissimili literarum ductu. Hoc enim vocabantur rosæ Midæ. Certè Herodoto sunt αὐτίμαλα ῥόδα spontaneæ rosæ. οἱ δὲ ἀπικύρδοι ἐς ἄλλω γλῶττι Μακεδονίης, εἰρησίου πίλας τῆ κήπων τῆ λιγυρδίων εἶναι Μίδω & Γορδίω. ἐν ταύταις αὐτίμαλα ῥόδα ἐν ἑκάστῃ ἔχοντες ἑξήκοντα φύλλα, ὅσα καὶ τὰ ὑπερφύερα τῆ ἁλῶν. Illi verò profecti in aliam terram Macedoniæ habitarunt juxta hortos qui dicuntur esse Midæ filii Gordii; In quibus nascuntur spontaneæ rosæ, singulæ habentes sexaginta folia, quæ odore excellunt inter alias. Ubi videre est rosas Midæ non esse centifolias sed sexagenum foliorum: non item odore & specie parum probabiles, ut centifolias, sed odoratissimas; Et propter utramque dotem coronis, ut verisimile est, adhibitas; unde rejiciebantur centifoliæ; postremo spontaneas dictas. Id quod, scilicet, in illo singulari horto singulare fuit.

Dracont. de
ope. VI.
dier. non-
nullis mun-
satis.

Is cunctis hortis fertur felicior hortus

Floribus ambrisiis praelaro cespitè pictus;

Plenus odoriferis nunquam marcentibus herbis.

Theophrast.
lib. 6. de
plant. c. 6.

Et quia earum rosarum quæ centifoliæ dicuntur, obiter mentionem feci, obiter quoque addam è Theophrasto, ῥόδων τὰ πλεῖστα εἶναι πεντάφυλλα, καὶ δωδεκάφυλλα, καὶ εἰκοσάφυλλα, ἔτι αὐτὰ καλεῖται ἑξακοντάφυλλα, rosarum plurimas esse quinque foliorum, alias duodecim, & viginti; quædam quas vocant centifolias. Cæterum rosa omnibus vernis floribus, si modò coronis inseruntur, rectè sociatur, ut violæ narcisso, liliis, ut dixi in viola. Quandoque foli narcisso, Tati-
tius, μία μὲν τῆ ῥόδου καὶ τῆ narcissos ἡ κάλυξ. unus rosæ & narcissi calyx vel theca. Quandoque narcisso & myrto. Idem Tati-
us, ἡ πρῶται τῆ αἰῶνος ὑπὸ τὰ πίπταλα τῆ φυτῶν σιγῇ ἐπιφύκειται νάρ-
κισσος, καὶ ῥόδα, καὶ μυρρίνας. Areolæ florum sub foliis plantarum ordinatim innatæ erant, narcissus, rosæ, myrti. Illud quoque constat, rosam apud omnes gentes esse in tanto honore, ut cuiuspiam data aut muneri missa sit nobile argumentum benevolentiæ mit-
tentis erga eum, qui hoc munere colitur. Rosam plerumque, nec refert nativam, an effigiatam, collegia & legitimi hominum cœtus offerunt illi, cujus in aliquo artium, scientiæve genere ceminet ingenii doctrinæque præstantia. Rosam Romanus Hierarcha ad-
eunti ad ipsum alci principi Christiano honoris causâ mittere so-
let. Rosam quoque hic ipse Pontifex in iis supplicationibus quæ habentur post Imperatorem inauguratum, ac diademate insigni-
tum, manu gestat. Hanc ipsam, cum pervenit ad ædem Sanctæ Mariæ in Cosmedin ipse eques Imperatori equiti dono dat. Hanc quoque Imperator manu gestat, dum redit ad pontem Hadriani, ubi equites creat. Denique hæc sunt verba ejus libri, cui titulus est

Plato in
Paulo II.

Pontific.
Rom. in
vubr. de pro-
cess. Pont.
& Cas. per
urbem.

Cæ-

Cæremoniale Romanum. *Et Dominica quarta quadragesima, in qua cantatur Latere, Pontifex rosam benedicit, & illam post missam solennia alicui magno principi, si presens est in Curia, solet dono dare. Sin minus, mittitur ad aliquem regem, vel principem de consilio Cardinalium, Finita benedictione, inungit cum balsamo rosam auream, quæ est in ipso ramusculo; & super imponit muscum tritum; & aspergit rosam aqua benedicta, & adoleo incenso. Ponitur super altari, dum à Pontifice celebratur missa. Eam deinde Pontifex defert ad cameram suam. Et si ille cui eam dare vult, est presens, vocatur ad ejus pedes, & genu flexo dat ei rosam, multa dicens in ejus laudem. Rosam quoque, ob præclaras dotes hujus floris video esse luculentissimum symbolum Anglici regni. Enimvero tot, tantaque hujus præclarissimi floris decora latis valida sunt commendandæ coronæ hinc nexæ, sive ea plectitur è solo rosa, sive rosa coronaria alios flores admittit in corfortium. Certè ejus honoris qui rosæ habetur, plures causas attuli, nimirum, vel quòd eo odore fragrat, quo Dii oblectantur, & quo mortales eriguntur; vel quòd Gratiis est voluptati, vel quòd Veneri est in deliciis, vel quòd est nobile opus & argumentum poetarum, & lubentia Musarum; vel quòd tenera quælibet manus eam, nihil verita scabritiem & spinas, legere amat; vel quòd est flos Cupidinis; vel quòd epulas etiam hilarat, & Libero it comes; vel quòd Aurora, Nymphæ, Venus, sunt roseis digitis, lacertis, ore, cervice, planta, mammis, colore, & specie; vel quòd ægrotantibus opitulatur; vel quòd mortuos propugnat; vel quòd tempori vim affert; vel quòd brutescentes homines reddit humanæ majestati, vel quòd & in senecta retinet odorem juventæ; vel quòd genere & ætate est Veneri & Minervæ æqualis & coævæ; vel quòd purpura punicat, & candore nitet, & flammeo colore rutilat. Quas omnes rosæ dotes & laudes Anacreon complexus est illo carmine, cui est initium,*

Στεφανὸς μετ' ἡρῶ

Μέλπομαι ῥόδον θεῖον, &c.

Non ergo mirum, si cum quæmpiam omnibus laudibus cumulatam significamus, cum rosæ nomine honestare soliti sumus. Hieronymus de puella laudatissima, *Et universa, inquit propinquitas rosam ex se natam gaudeat.* Hieron. l. 2.
ep. ep. 154

CAPUT VIII.

Lilium flos vernus coronarius. Unde prognatum, unde dictum. Proceritate & pulchritudine commendatur. Lilii candor. Lilium rubens, siue purpureum. Lilium dicitur flos florum. λεῖον & λεῖαιος. Lilium est oblectamentum virginum. ῥῶνα. Venus affimilatur lilio. Album, hoc est, splendidum. Excellens pulchritudo lilii. Amantes dominas liliis donant. Omnes flores vocati λεῖα. In summitate sceptri est lilium. Quibus floribus societur lilium.

Rosæ proximus est lilio locus; quod ipsum est inter præcipua decora veris. Quippe incipit medio rosarium proventu. Estque inter utrumque florem multa cognatio olei, id est ejus unguenti quod vocant λεῖανον. Hac ratione lilium dicitur esse prognatum. Herculem Jupiter ex Alcumena susceperat, nempe è mortali matre mortalem. Sed cum Jupiter id ageret ut eam immortalitate donaret, infantem supposuit uberibus Junonis tunc quidem dormientis. Infans suctu satur sugere destitit, cum tamen è mamma lac adhuc uberrimè stillaret. Quicquid ex eo lacte cælo sparsum est, confecit lacteum circum. Is Græcis est γαλαξίας. Sed illa pars quæ terram humectavit genuit lilium, quod colore est consimile lacti. Hinc lilii puritas commendatur; quomodo in rosâ verecundia, in viola purpura, in gemmis rutilum. Dicitur autem lilia quasi liolia, quorum et si candor est in foliis, auri tamen species intus effulget. De lilii generibus etiam certant herbarii, potissimum super cognitione hemerocallis, quod volunt esse genus lilii sylvestris, cui quoque inter flores coronarios locus est assignatus. Cæterum in hoc flore prima proceritas commendatur. Certè quæ Livio, Halicarnassæo, aliis sunt papavera, illa, inquam, quæ Tarquinius decuti vult, Ovidio sunt lilia, nimirum, ob excelsum.

Illic Tarquinius mandata latentis nati

Accipit, & virga lilia summa metit.

Nuntius ut rediit, decussaque lilia dixit,

Filius, Agnosco jussa parentis, ait.

Huic præclarissimi floris excelsum adhæret insignis pulchritudo. Est enim lactei candoris, hoc est, alboris intaminati; usque eò, ut, si quidpiam notabili candore visendum dicimus, id, quicquid est, cum lilio comparemus, aut lilium albedine antecire hyperbolicè firmemus; ut apud Propertium commendantem pulchritudinem Cynthiæ suæ,

Lilia non domina sint magis alba mea.

Martia-

Martialis enumerans ea quæ censentur esse candidissima, lili m-
minit,

Martial.
lib. I.

*Toto candidior puella cyano,
Argento, nive, lilio, ligustro.*

Hic ipse alibi magnificat lilium intactum,

*Nec modo politum pecudis Indica dentem,
Nivesque primas, liliumque non tactum.*

Martial.
lib. 5.

Alio item loco puellam suam componit cum lilio & ligustro,

Lilia tu vincis, nec adhuc dilapsa ligustra,

Martial.
l. 8.

Est tamen & rubens lilium, quod Plinius indicat esse illud quod

Plin. l. 21.
c. 5.

Græcis est simpliciter *κρίνον*. *ένια*, inquit Theophrastus loquens de

Theophrast.
lib. 6. de
plant. c. 6.

liliis, *κὺ περφυρὰ ἤ*. Quædam & sunt purpurea. Et verò Græci

signantes ea lilia quæ sunt alba, ea quidem vocant *κρίνα*, sed sæ-

pius addunt, *λευκά*, alba, ut infra videbimus. Nos ergo in coro-

Tertull. de
cor. mil.
Plin. l. 21.
c. 5.

namentis agnoscimus duplex lilium, album & purpureum. Neme-

pe, hoc illud est quod Tertullianus ait, cum nominat utraque

lilia, *Et utrisque liliis*, inquit, *& omnibus violis coroneris*,

Sunt autem lilia purpurea illa quæ *monstrificis hominum ingeniis*

fieri tradit Plinius. Non, inquam, talia nascuntur, sed fiunt. *Mi-*

rum, inquit Plinius, *ita tingi aliquid, ut nascatur infectum*. Id

Const. Caf.
l. 11. c. 21.

qua ratione fiat, hoc est, quomodo lilia quæ natura sunt candida,

ars faciat purpurea, docet Constantinus Cæsar. Quicumque lilio

color adfit, certè est flos tantæ gratiæ & pulchritudinis, ut Junoni

fit dilectus. *κρίνω ἢ ἡδέως τὴν Ἥραν φασι*, lilio Junonem delectari

Clem. Al.
pad. lib. 2.
cap. 8.

ajunt, inquit Clemens Alexandrinus. Certè hic flos sicuti rosa,

dicitur *ἀνθὺ ἀνθῶν*, flos florum. Et ut apud Græcos *ρόδον* non solum

Nicand.
ibid.

signat rosam, sed & rem quamlibet grati odoris, ita *λείριον* dici

ajunt quicquid floridum, suave, & expetitum est, ut in hoc versu

Oppian. l. 3.
ἀλίσυ.

Lucian.

Herc. Gall.

Pind. Nem.

od. 7.

Oppian.

κωνησι τ.

Petr. Arb.

Sat.

Ibencr. eid.

ib.

— *λείριον δ' αἰς ἴα, τῶν περὶ φθ.*

Lilia verò, ut violas, qualia circumvertit. Usque eò, ut *λειρόεις*

signet floridus, suavis, gratus. Oppianus de odore myrrhæ,

ὁδμὴ δ' αἰψὰ γάλασσαν ἐπιδράμει λειρόεσσα.

Odor verò statim mare incurrit ut lilii. *οἱ ἀγρηταὶ τῶν Τρώων τῶν*

ὅ πα τῶν λειρόεσσαν ἀφίσσι, inquit Lucianus, Trojanorum oratores

liliale, hoc est, floridam quandam vocem emittunt. Pindaro *λείριον*

est *ἀνθημον* floridum, & *λείριον κηρία μελισσῶν* Oppianus vocat

floridosæ suaves apum favos. Petronius Arbiter lilia facit ridentia.

Albaque de viridi riserunt lilia prato.

Non ergo mirum, si hic flos est oblectamentum virginum. Certè

Theocritus facit Europam carpentem lilia. Et Idon suam Donacem

nducit legentem hunc florem.

Aurel. Ne-
mes. ecl. 2.

*Dicite quo prato Donacen, qua fortè sub umbra
Inveniam roseis stringentem lilia palmis.*

Ovidius, aliis nymphis legentibus hos & illos flores, unam Proserpinam facit colligentem crocos & alba lilia,

Ovid. lib. 4.
Fast.

Ipsa crocos tenues, liliisque alba legit.

Hic ipse alibi de hac eadem Proserpina,

Ovid. lib. 5.
Metam.

quo dum Proserpina luo

Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit, &c.

Etymol.
σῦσα &
σῦσιον.

Hic obiter dico, à Phœnicibus lilia vocari σῦσα. Unde Σῦσα ἡ πόλις λὶτὸ τὸ ἀφειφυγῆται κρίνοι, Susa urbs ab circumnascentibus liliis. καὶ σῦσαν τὸ κρίνοι ὑπὸ Φρυγῶν λίγη. Et lilium à Phrygibus vocatur Susum. Cæterum hic flos tanta pulchritudine censetur, ut ipsa Venus interdum assimiletur lilio, Anacreon in versibus quos sæpe cito,

Anacr.

Μίσσην αὐλαὺν ὃ Κίσερις

Κρίνοι αἰς ἰοῖς ἰλιχθῖν

Διαφαίνει) γαλήνας.

Quasi lilium implicatum violis renidet illa placidum maris per æquor. Idque non solum propter candorem, verum etiam propter eum, qui in candore est, nitorem, ac splendorem. Quo exemplo

Callimach.
hym. in Cer.

Callimachus ver album, & ipsam ætatem vocat albam,

λαλὸν ἱερ, λαλὸν ὃ ἦε & χυμὸς φέρεται,

In quo versu interpretis ait, λαλὸν esse λαμπρὸν splendidum. Id quod Callimachi imitator Propertius æmulatus est in hoc disticho ubi lilia vocat argentea.

Propert. l. 4.

Sæpe tulis blandis argentea lilia Nymphis,

Romula ne faciem laderes hasta Tati.

Corydon ille Virgilianus, cum deperiret Alexin puerum formosum, gratulatur ei ob excellentem pulchritudinem; quæ quanta sit, vel ex ipso Nympharum judicio & consensu sciri potest; quippe quæ ipsum omnigenis floribus cumulant, in quibus primus est lilio locus,

Virg. ecl. 2.

Huc ades, ô formose puer! Tibi lilia plenis

Ecce ferunt Nympha calathis. &c.

Aristoph.
πφ.

Quidam apud Aristophanem innuens, quicquid dicitur esse pulchritudinis eximie sibi tribui, ait, Κρίνοι, τιφανοῖς, liliis me coronas, ac si dicat, istam quam mihi tribuis laudem tanti equidem facio, ut si mihi coronam omnium excellentissimam imposueris. Ovidius enumerans questus Chloridos, seu Floræ Dex, quod à priscis Romanis non coleretur sicuti cætera numina, inducit illam dicentem, ideo se quoque tunc quidem officio suo destitisse; atque illico vernos eosque pulcherrimos flores exaruisse; in quibus primus est liliis locus,

Exc.

*Excidit officium tristi mihi; nulla tuebatur
Rura, nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant; violas arere vidares;
Filiaque puniceis languida facta croci.*

Ovid. lib.

Valerius Flaccus similitudinem pulchritudinis sumit à liliis,
*Lilia per vernos lucent velut alba colores
Precipue queis vita brevis, totusque parumper
Floret honos.*

Val. Flacc.
l. 6. Argem.

Lilium tale cum sit, hoc flore amantes dominas suas donare con-
suerunt. Cyclops ille apud Theocritum alloques Galateam, Si ad
te, inquit, natando pervenire possem, afferrem tibi lilia sicuti mu-
nus lectissimum,

Theocrit.
id. 1a.

Ἐφ' ἔργῳ δὲ τοὶ ἢ κελίνα λούκα,
Ἡ μέλαινα ἀπαλὰν ἐρυστὰ παλαῖωνι ἔχουσιν.

Cæterum tanta est hujus floris dignitas, ut Homerus omnes flores
vocaverit λείερα, teste Polluce. Scholiastes Apollonii Rhodii, κα-
λέλας, inquit, τὰ αἴθη λείερα λέγε, ubi interpretatur hos pulcher-
rimos versus,

Pollux l. 6.
c. 19.
Scholiast.
Aristoph.
Plus.
Apollon.
Rhod.

Ὅς δ' ὅτε λείερα καλὰ παρ' ἑσθ' αἰετὶς
Πίστες ἐκχρύδ' αἶμα συμῶλην, ἀμφὶ δ' ἑλκῶν
Ἐρύειν γαῖαν, τὰ δ' ἑλκῶν ἀλλοτ' ἀλλοτ'
Καρπὸν ἀμείγν' ἐν πιπτομένην, ὡς ἄρα τὰ γε.

Ut verò cum lilia pulchra circumfremunt apes effusa sive aggestæ
ad saxum Sympleidum, circa verò pratium rosicidum lætatur. At hæc
hic & illic fructum premunt volantes. sic certè hæc, &c. λείερα κα-
λέται, εἰ γε μέμνημαι, τὰ αἴθη, inquit Lucianus, lilia vocantur, si
memini, flores. Et Christi in Evangelio hæc sunt verba, καὶ με-
θετε τὰ κελίνα ὅτι ὁ ἀγρὸς αὐτῶν, Observe lilia agri quomodo au-
gentur, ubi manifestum est, κελίνα ibi esse quod τὰ αἴθη in genere.
Quid quod lilia cælo quoque sunt excepta? Nam in pallio Jovis ex
omni florum genere hunc florem imprimis esse cœlatum, author
est Pausanias. Strabo memorat, Babylonios gestare sigillum, &
insigne sceptrum, in cujus superiori parte est malum, aut rosa, aut
lilium. Ac si dicat, tantam, tamque arctam esse inter rosam & li-
lium cognationem, ut utrum ex his decori & ornamento adsuma-
tur, utique nihil referat. Et in hoc quidem omnes scriptores con-
sentiunt. Quippe hi flores videntur à natura sic sociati, ut prope-
modum sint individui, ut apud Hieronymum, *Jungitur ei germa-
na, rosarum & liliorum calathus, eboris ostrique commercium.*
Prudentius describens sceptrum sapientiæ, illud ornat rosis, quibus
mixta sunt lilia;

Lucian.
Herc. Gall.
Matth. c. 6.Pausan. lib.
5.
Strabo l. 16Hieron. ad
Salv. de scr.
vid.
Prudent.
psichom.

Prudent.
psychom.

*In manibus domina sceptrum non arte politum,
Sed lignum vivum est, viridi quod stirpe recisum
Quamvis nullus alat terreni cespitis humor
Fronde tamen vivet incolumi; tum sanguine tinctis
Intertexta rosis candentia lilia miscet.*

Horat. l. 1.
carm. od.
36.

Horatius lilia sociat rosis & apio,

Neu desint epulis rosa,

Neu vivax apium, neu breve lilium,

breye lilium vocat non ob exiguitatem & humilitatem plantæ, de
cujus excellitate supra dixi, sed quod est vitæ brevis, ut docent illa quæ
supra citavi è Valerio Flacco,

Val. Flacc.
l. 6. Argon.

Lilia per vernos lucent velut alba colores;

Præcipue queis vita brevis, totusque parumper

Florat honos.

Propert. lib. 1.
carm.

Propertius lilia miscet papaveribus,

Et circum irriguo surgebant lilia prato

Candida purpureis mixta papaveribus.

Tertull. lib.
de cor. mil.
Petr. Arb.
jussatyr.

Tertullianus & Petronius Arbiter sociant rosas, lilia, violas.

Emicuere rose, violeque, & mode cyperon,

Albaque de viridi riserunt lilia prato.

CAPUT IX.

*Narcissus flos coronarius, Et priscum coronamentum Cereris &
Proserpina & Furiarum. Corona è narcisso visa per quietem
quid significant. De pulchritudine hujus floris. Narcissus flos
unde sic dictus. Narcissi color purpureus, & croceus, & niger.
Narcissus flos odoratus. Quibus floribus societur.*

TRes flores à me supra memorati omnium scriptorum consen-
su sunt verni coronarii. De iis quos infra recensebo, diversæ
sunt sententiæ eorum qui hos & illos collocant nunc inter vernos,
nunc inter æstivos, quosdam etiam inter hybernos. Ea re non
tam ordinem anni temporum in his describendis mihi servandum
proposui, quam id spectavi, an sint inter coronarios eos, quos
lector spectandos propono ut omnium pulcherrimos & celebra-
tissimos. Inter hoc præcipuæ nobilitatis est narcissus, qui flos, au-
thore Theophrasto, à quibusdam vocatus τὸ λεῖον, quamvis ipse
paulo post distinguat narcissum τὸν ἑλεον. Erroris causam veri-
simile est inde esse, quod narcissus est lilio flos haud quaquam ab-
similis, cujus herbarii plures species faciunt. Non esse vernum,
sed autumnalem florem Theophrastus discretim tradit, ὁψιόν ἢ
ῥοδόν,

Theophrast.
lib. 6. de
plant. c. 6.
Pollux l. 6.
c. 19.
Theophrast.
lib. 6. de
plant. c. 6.

σφόδρα, inquit, καὶ γὰρ ἀρκτῦρον ἢ ἄρκτης, καὶ ἀπὲρ ἰσημερινῶν, Valde serus flos. Quippe floret post arcturum, & circa æquinoctium. Plinius, ubi quid quoque mense in agris fieri debeat, quærir, narcissum c. 26.

ter florere dicit; & primo flore primam arationem ostendere, medio secundam, tertio novissimam. Idipsum tradit Theophrastus, tam de narcisso quàm de Scylla. Esse autem florem coronarium hinc discimus, quod eodem loco Plinius, dum narcissum nominat, disertim exprimit coronamenta narcissi. Sed Sophocli hic flos præcipuè est commendatus, dum eum vocat priscum coronamentum magnarum Dearum, τὸ τ' ἐστὶ γ' ἡρώων, hoc est terrestrium; et si ipse Scholiastes paulò infra aliud ait, ut mox dicam.

Theophrast.
lib. 7. de
plant. c. 12.

Plutarch.
symp. 3.

Sophoc. Oed.

ἡμεῖς δὲ ἐργασίας τῶν ἀχνας
ὁ καλλιόργος κατ' ἡμᾶρ αἰεὶ
καίρεισθαι, μετὰ λαὸν ἡμῶν
δὲ χαῖον τεφάνωμεν.

floret verò à rore cœlesti narcissus pulchros flores gignens quotidie, unde magnis Deabus coronæ de more prisco plectuntur. Ubi Scholiastes ait è priscis commentariis, Narcissum esse coronamentum Cereris & Proserpinæ. Et quidem Proserpinæ, Quia priusquam à Plutone raperetur, hoc flore Dea delectabatur, eoque redimiri amabat. Sed post raptum utramque Deam, nempe Cere-rem & Proserpinam averfatas esse coronamenta florea. Esse autem narcissum quoque coronamentum furiarum, probat idem Scholiastes è quibusdam versibus Euphorionis in quibus Eumenides filia Phorcynis dicuntur habere comas coronatas narcisso. Porro est coronamentum Erinnium ob id fortasse quod ut plurimum nascitur circa monumenta; vel quod hæ Deæ homines terrore afficiunt, aut torpore, usque eò ut vel nominis gratia hæc planta sit illis familiaris. Qui locus Sophoclis alicubi citatur à Clemente Alexandrino. Artemidorus ait, coronas è narcisso si quis per quietem viderit, potissimum si is ex aqua sibi victum quærir, ac si navigaturus est, malum ei portendi. Tantæ hic flos pulchritudinis & venustatis est, ut, authore Pausania, creditum sit, Proserpinam, quæ dum luderet, floresque legeret, rapta fuit, non violis fuisse deceptam, sed narcissis. Et verò hic quoque flos, ut supra dixi de viola, rosa, lilio, propter pulchritudinem florere dicitur ac cæteris exemptus nominantur. Virgilius,

Clem. Al.
pedag. l. 2.
c. 8.
Artemid.
lib. 1. c. 79.
Pausan. lib.
9.

Virg. ecl. 8.

— aurea dure

Mala ferant quercus; narcisso floreat alnus.

Atque adeò Poëtæ videntur certare quis ipsorum ei plurimum tribuat, dum eum & pulchrum & purpureum, & croceum, & odoratum vocant. Et quidem Theocrito hic flos est pulcher.

L 5

A 3

Theocrit. in
Thyr. eid. 9.

Ἀ' ὃ καλὰ νάρκισσος ἰὼ' ἀκροδ' ἔστι κρημαίνου,
pulchra narcissus juniperis florebat. Virgilius, post enumeratos mul-
tos flores id ipsum disertis verbis firmat.

Virgil. in
Cid.

Non illinc narcissus abest, cui gloria forma
Igne Cupidineo proprios exarsit in artus.

Const. Cas.
l. 11. c. 19.
Plin. l. 21.
c. 19.

Nam ut adolescens formæ fuit spectatissimæ, ita qui è pulcherri-
mo adolescente factus sit flos, insigni pulchritudine censetur. Etsi
non sum nescius Plinium idem sentire cum scholiaste Sophoclis.

Plutarch.
symp. 3.
Clem. Al.
pedag. l. 2.
c. 8.

Nam uterque vult narcissum, ut dixi, denominari à narce, hoc est
à stupore. Cujus sententiæ est quoque Plutarchus, ὅτι νάρκισσος ἀνό-
μαστον ὡς ἀμβλυώντα τὰ νῦθα, καὶ βαρύνοντα ἐμπεινόντα ναρκαίνοντες.
tum Clemens Alexandrinus, νάρκισσος βαρύνοντος ἐστὶν ἀνθρώπου. ἡ λέξις
ὅτι αὐτὸ ἡ παρρηγορία, ναρκαῖν ἐμπεινόντος τοῖς δόξουσιν. Narcissus est
graveolens flos. Hoc probat appellatio, stuporem injiciens nervis.
Nos tamen hic quidem libentius amplectimur famam vulgatiorem.
ipsaque adeo commenta poetarum, quorum amœnitates è vestigio
sequimur in istis qualibuscunque coronarum venustatibus. Hanc
ergo tam speciosi adolescentis metamorphosin miseratur Ovidius
his versibus,

Ovid. lib. 5.
Fast.

Tu quoque nomen habes cultos narcisse per agros;
Infelix quod non aliter & aliter eras.

Virg. ecl. 5.

Et hæc quidem pulchritudo est è colore purpureo, quo inter flores
conspicuis est. Virgilius.

Pro molli viola, pro purpureo narcisso,
Carduus, & spinis surgit palinurus acutis.

Alibi vocat narcissum suave rubentem,

— aut suave rubens narcissus.

Virgil. in
Cir.
Theophrast.
lib. 6. de
plant. c. 6.
Ovid. lib. 3.
Metam.

Theophrastus hunc florem facit nigrum, μέλανα τῇ χροίᾳ, hoc est,
ut supra dixi de rosa, purpureum. Qui Virgilio est purpureus,
Ovidio est croceus, ubi narrat hanc fabulam. Cum enim Narcisso
mortuo, Naiades,

— rogum, quassasque faces, phœtreumque pararent.

Nusquam corpus erat; croceum pro corpore florem
Inveniunt, florem madium cingentibus albis.

Oppian. l. 2.
πρωτη.
Theocr. En-
yo. ed. 18.

Denique Narcisso convenit quod ille dixerit de bubalo, ἐρωτὸς χροῖα
φαιδρος ἰδιότης, amabilis color, aspectu speciosus. Cum colore &
pulchritudine certat odor; cumque Theocritus vocat ἀπὸ οὐ bene
ac suaviter spirantem,

Τῶν μὲν ἢ μὲν νάρκισσος ἀπὸ οὐ, ἢ δὲ νάρκισσος,
ἢ δὲ ἰόν, ἢ δὲ ἐρπυλλον ἀπὸ οὐ.

Harum quidem hæc narcissum odoratum, hæc verò hyacinthum.
Hæc violam, hæc serpillum decerebant. Unde miror, quid ita
Cle-

Clemens Alexandrinus in loco supra citato eum vocet βαρυόμωρον graveolentem. Id quod cum non probem, multo magis rejicio causam quam ipse affert, ἰλίγγυ' ἢ αὐτὸ ἡ ἀσχηροία, κακρὰν ἰμποιῶν τοῖς ὀσέσιν. Quid enim hic torpor commune habet cum odore? Virgil. in Ciri. cum olentem, hoc est, bene olentem & odoratum,

*At nutrix patula componas sulphurea testa
Narcissum casiamque, herbas incendis olentes.*

CAPUT X.

Hyacinthus flos coronarius factus à puero. Obsides quo redimicula caput evinēti. Hyacinthi pulchritudo. Corona hyacinthina index hilaritatis. Musa delectantur hoc flore, eoque Apollo redimissus. Hyacinthus flos literatus. Sepulchra hyacinthis spargi solita. Fructus arborum inscripti. Hyacinthus adhibitus sacris Cereris. Quibus floribus societur.

Sequitur hyacinthus flos vernus coronarius, nostris vacinium, spræcipue nobilitatis. Cujus laudes verisimile est Bionem complexum fuisse illo carmine quod huic flori dicarat. Sed periit scriptio tam luculenta, excepto principio, hoc est quatuor versibus, in quibus ipse nihil est de hyacintho. Huic flori proprium quoque dicarat opus Nicander, quod scholiastes ejus citat his verbis, *μενημενὸν Νικάνδρῳ ἐὸ τῆς ἰαχναφοδῆς Ὑακίνθῳ*. Porro esse flo- rem coronarium, discimus è Theocriti versu quem supra citavi, ubi loquitur de viola & hyacintho, qui flores,

ἐὸ τοῖς σπάρτοις τὰ ἀσχηρὰ λίγνῃ.

Qui inter flores primi dicuntur. Ut Narcissus, ita Hyacinthus è puero Spartano mutatus est in florem ei cognominem. Fabula est apud Lucianum, ubi cum Apollo miris modis deflet, disco ab se quidem, sed zephyri astu occisum. Nam *δυσδόου' τῆς Ἀ' πύλλωνι πλάγῃ* ὠκυδόντος, ἰμβάλλει τῆς ὑακίνθου τῆς Ἰσπας. cum Apollo discum jaceret, spirans à latere jacit discum in Hyacinthum. E cujus sanguine terra florem produxit suavissimum & odoratissimum omnium florum, literis inscriptum, quæ deflent adolescentem. Ac præter Scholiasten in Alexipharmaca Nicandri, hanc fabulam memorat Ovidius in luculentissimis hisce versibus,

*Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt,
Floque novus scripto gemitus imitabere nostros,
Tempus & illud eris quo se fortissimus heros
Addas in hunc florem, folioque legatur eodem.*

Talis

*Ovid. l. 10.
Metam.*

*Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbas.
Desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur.*

Hic duplicis fabulæ mentio fit. Quidam, videlicet, non ex Hyacinthi, sed ex Ajacis cruore hunc florem editum firmabant. Sed utramque & fabulam & famam conciliat Ovidius, cum ait, venturum tempus quo se Ajax addat in hunc florem. Qua de re hæc Plinius, *Hyacinthum comitatur fabula duplex, læctum præferens ejus quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruore editi.* Ergo uterque admittitur in hunc honorem; ad utrumque auctorem refertur hæc nobilissima planta. Quidam existimaverunt hunc florem esse illum

Plin. l. 21.
c. 11.

Pausan. l. 2.

Athen. lib.
15.

Athen. lib.
15.

ipsum quem vocant Cosmosandalum. In his est Pausanias. Est enim, inquit, ei magnitudine persimilis; & habet eandem læctus indices literas. Cosmosandali sic meminit Cratinus in effæminatis, *παντοίς γε καὶ κεφαλῇ ἀνέμοις ἐρίπτεται, λευγαίς, ῥόδαις, κείροις καὶ χρυσανθέαις.* Omni generis caput chamæmelis mihi pascitur, leirio, rosa, lilio, cosmosandalo. Et coronam è cosmosandalis purpureis Aristophanes, quem Athenæus citat, vocat purpureum reticulum in his versibus,

ὅσα ἰφύσιν οἱ Λάκωνες αἰς δ' ἀπέχρηται ποτὶ;

Νυνὲ δ' ἡμεροῖς ἔχοντες περὶ φέρεται κακρυφάλως.

Non tuebant olim Spartani ut inexpugnabiles? Nunc autem purpureo reticulo caput iis vincitur, ut obsidibus. Quibus ex verbis, ut adnotavit interpres Athenæi, colligimus, obsidibus caput redimiri solitum purpureo reticulo, videlicet, ut hac nota tuti essent ab injuria; aut ne his facile esset ad suos transfugium. Cæterum, ut de superioribus floribus dixi, Hyacinthus propter pulchritudinem florere dicitur, hoc est, colore, odore, nitore suo hominibus in se convertere. Et hac fortasse de causa Hyacintho puero corona plectitur ex omnibus floribus, *ἐφ' αὐτοῖς φέρεται πάντων ἀνέμων. πᾶς γὰρ ἴα, ἢ οὐκ ἀκρίβως αἰθεῖ. Δάφνης δ' ἡμεροῖς.* Violæ quidem & hyacinthus florent. Daphnīs verò flaccescit. Neque verò è pulchro & venusto adolescente potuit progigni flos nisi eadem pulchritudine & venustate. Quod autem Hyacinthus inter egregia forma, gratiaque adolescentes numeraretur, tradit Oppianus,

Philostrat.
in imag.
Long. lib. 1.

Oppian. l. 1.
περὶ ἡγ.

Τὸς παρὰ τὸ ἀνέψαλτος τὸ ἡμεροῖσιν ἰφύς,
Νιρίαι, καὶ Νάρειστον, ἐν μελίῳ δ' ἀκρίβως.

Qui olim emicuerunt inter homines adolescentes, Nereum; & Narcissum, venustumque Hyacinthum. Certe apud Longum cum describitur forma, decusque Daphnidis, adscribitur ei coma hyacin-

cinthino flori similis, ὁρᾷς αἷς υἱακίνθου μὲν πλὴν καμῶν ὁμοίαν ἔχει, imitatione, scilicet, Homeri, qui, ut Ulysses esset gravior Naulicaz Alcinoi filiaz, ait Palladem ē capite ejus demissile comas hyacinthino flori similes,

— καὶ δὲ καὶ ἐν τῷ

ἔλας ἦκε καμῶν υἱακίνθου ἀνθ' ὁμοίας.

Homer. Odyss. 2.

Quem versum alicubi citat Aristænetus. Capillitium item formosum vocabant hyacinthinum, υἱακίνθιναις τεύχας. Et de muliebri capillito sic alibi loquitur Lucianus, καὶ δαψιλεῖς μὲν δὲ τῷ βροσφύχων τῷ κεφαλῇς ἔλακες υἱακίνθους τὸ καλὸν ἀνθ' ὁμοία πορεύεσθαι, Et longæ capillorum capitis texturæ perinde ac suaviter florentes hyacinthi nigricantes. Et de nymphis Philostatus, αἱ δὲ ἀνθ' ὅσων τὰς καί-
 τας ἐκπιφύονται υἱακίνθιναις ἡμοίως ἀνθ' ἑαίν. At florentes coma exi-
 bant hyacinthinis similes floribus. Himerius in comitatu Apollinis
 lyram pulsantis, tum Gratiarum & Cupidinum colludentium facit
 Venerem strinxisse comam suam hyacintho, etsi hic dici potest hya-
 cinthum fuisse lapideum. Huic Hyacinthi pulchritudini assimilatur
 formosissimus quisque adolescens, usque eò ut pueri egregia forma
 olim vocati fuerint Hyacinthi. πῦδας δὲ αὐτῶν, inquit Lucianus, τὰς
 αἰσθήσεις καὶ καμῶντας, ὅς υἱακίνθους, ἢ Ἀχιλλέας, ἢ ναρκίσους ὀνομάζουσι.
 Pucros ipsorum speciosos & comatos, quos hyacinthos, aut Achil-
 les, aut Narcissos nominant. Catullus item formam Juliæ assimi-
 lat hyacinthinæ pulchritudini.

Lucian. de
 imag.
 Lucian.
 Amor.

Philostat.
 in imag.
 Himer.

μελ. ὁμολ.

Lucian. in
 epi. Sat.

Catull. in
 epithal. Iul.
 & Mani.

— non tibi

Herculeia periculum est
 Ne qua femina pulchrior
 Clarum ab Oceano diem
 Viderit venientem.
 Talis in vario solet
 Divitis domini hortulo
 Stare flos hyacinthinus.

Aurelius Nemesianus inducens Idonem secum querentem quòd totis jam tribus diebus non viderit Donacen suam, ait sine ipsa ea quæ pulcherrima sunt, non tibi talia videri; in his hyacinthum non tibi dulce rubere, hoc est, nec tam gratæ, nec tam adlubentis pulchritudinis esse,

Te sine, ve misero mihi! lilia nigra videntur,
 Pallentesque rosæ, nec dulce rubens hyacinthus.
 At tu si venias, & candida lilia fient,
 Purpureæque rosæ, tum dulce rubens hyacinthus.

Aurel. Nemes. ecl. 2.

Et hoc, scilicet hyacinthi epithetum Nemesianus mutatus est à Virgilio apud quem suave rubet hyacinthus. Enimvero etsi hic
 flos

Virg. ecl. 3.

flos in luctu, ut ita loquar, natus est, tamen tam hilari specie provenit, ut corona hinc plexa sit index hilaritatis & animi soluti, ut apud Anacreontem,

Anacr.

Σπικνωσκεις δ' ὑακίνθου
Κροτάφοισιν ἀμφιπλέκας
Μετὰ παρθένων ἀγύρει
Φιλίᾳ μέλινᾳ πάντων.

Hyacinthinis corollis Caput implicatus, Cum puellis jocari Amo maximè omnibus. Et ideo nymphis hic quoque flos est in deliciis. Ille apud Theocritum Cyclops, qui Galateam deperibat, ait se tunc primum eam amare cœpisse, cum una cum matre sua ipse ductor viz montem conscendit ad legenda folia hyacinthina.

Theocrit.
Cycl. eidyl.
16.

Ἡ ῥοδὸν μὲν ἰσὼν καὶ κόρατιν, αἰνέει παῖτα
Ἡ ὅστις ἐμὰ πῶν μετὰ, θήλοισ' ὑακίνθινᾳ φύλλῳ
Ἐξ ὅριον δριψαδῶ. ἰσὼν δ' ὅδον ἡγεμόνιδον.

Certè virgines hyacintho virente, hoc est, florente redimitæ choreas instituunt.

Theocrit. ei-
dyl. 19.

Παρθενὶ καὶ πολλοῦ κάματος ὑακίνθου ἔχουσιν
Προδὶ νοχέειν καὶ μένιν καὶ ἰσχυροῦ.

Isidor. l. 17.
c. 9.

Hic flos, inquit Isidorus, *pueros à pubertate retinet*. Id quod si non barbarè at per obscurè prolatum, meo quidem animo, hoc significat,

Philostroph.
in imag.

hyacinthum florem pueris perpetuum præstare pueritiæ florem nullius participem pubertatis. Propemodum illi similem qui ob teneritudinem comæ non patitur corollas aptari capitibus Cupidinum. Smyrnæ urbis pulchritudinem describens Aristides, ait quemdam seu splendorem, seu serenitatem insidere toti urbi, quæ quidem minime est hyacintho similis, sed qualem nullam neque terra neque sol hominibus ostenderunt, ὑακίνθινον μὲν αἰθὴν ὁδομαῶς ὁμοίον, ἀλλ' οἷον ὅδον πῶποτε γὰρ καὶ ἄλλοι ἀνθρώποις ἴφηναι, ac si dicat, si hyacintho similis esset hæc urbs, eximie pulchra esset. Sed ne quidem hyacinthus lepidissimus flos tantæ venustatis est, ut eam pulchritudinem

Aristid.
μηνυδ.
ἐπὶ σμυρ.

repræsentare possit. Virgilius hoc flore veneratur Musas,

Virgil. in
Ciri.

Magna mihi cupido tribuisti præmia diva
Pierides; quarum castos alitæra potes
Munere sæpe meo inficiunt, foribusque hyacinthi
Deponunt flores.

Idem quoque hoc ipso flore colit Apollinem,

Phœbo sua semper apud me
Munera sunt lauri, & suave rubens hyacinthus.

Lucian. in
Dial. Deor.

Et verò hyacintho Apollo coronatur. Quippe is utitur his verbis de Daphne & Hyacintho questus suos adversus Venerem efferens, quod parum sit felix in amoxibus suis, ἰσὼν ὃ καὶ ἄλλως ἀναφροδυνὸς εἴμι
eis

οἷς τὰ ἱερῆλκα, καὶ δὴ γὰρ, ὅς μάλιστα ὑπερηγάπησεν τῷ Δαφνίῳ
καὶ τῷ Ὑακινθῷ, καὶ ἔπειθ' ἀποδιδράσκει με, καὶ μισοῖ, ὥστε οἷον ξύλον θρόνον
μῶλλον, ἢ ἡμεῖς σωτήριον. ὃ δ' ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἀπώλετο, καὶ νῦν αὖτ' ἐκείνου
σφαίρας ἔχω, nempe ἐλαυὸν & hyacintho. Ego verò & præcipuè ex-
pers sum amorum. Et quidem ἐ duobus quos unice amavi Daphnen
& Hyacinthum, illa me fugit & odit, usque eò ut præoptavit fieri
arbor quàm mecum esse. Hic verò ἀ disco periit. Et nunc pro illis
habeo coronas. Ipsa tellus Jovi & Junoni, ubi concumbere parant
statim progignit flores trium generum, eosque lectissimos & odo-
ratissimos, in quibus est hyacinthus, Homerus.

Hom. *Il. ad.*
ἔ.

Ἡ ῥα, ἀπὸ τοῦ Ἑρμοῦ Κρόνου παῖς ὡς ἐρῶντι
τοῖσι δ' ὑπὸ χθονὸς ἀφ' οὗτοι νοσηλίας ποίῳ
Λατῶν δ' ἐρῶντι, καὶ δὴ Κρόνον, καὶ δ' Ὑακινθόν
Πυκνὸν καὶ μαλακὸν, ὅς δ' αὖτ' ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἔσται.

Dixit sanè, & ulnis accepit Saturni filius suam uxorem, Quos sub-
ter tellus divina produxit recentem herbam, lotumque roscidum, &
crocum, & hyacinthum densum & mollem, qui à terra in altum
surgebat. Et verò hyacinthus à Virgilio, imitatione Homeri vo- *Virg. ecl. 6.*
catur mollis flos,

*Ah! virgo infelix, tu nunc in montibus erras,
Ille latus nivem molli fultus hyacintho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.*

In hoc flore singulare est ut sit literatus, id est inscriptus iis notis
quæ referunt formam literarum. Theocritus,

Καὶ τὸ μὲν ἰὸν μέλαν ἐπὶ, καὶ ἀγραπὸν ἀνέκδοτον.

Pausan. *l. 2.*

Et viola quidem intus [est] nigra, & inscripta hyacinthus. Quæ
literæ, ut Pausanias ait, sunt indices luctus. Id quod cujusmodi sit,
liquet ex Ovidii versibus illis, qui eos quos proximè citavi, nullo
intervallo sequuntur,

Ovid. *l. 10.*
Metam.

*Non satis hoc Phæbo est (is enim fuit author honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & hya
Flos habet inscriptum, funestaque litera ducta est.
Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon, honorque
Durat in hoc ævi; celebrandaque more priorum
Annua præclara redeunt Hyacinthia pompa.*

Nempe, ut ait Plinius, ita in hoc flore discurrent venæ, ut Græcæ
rum literarum figura A I. legatur inscripta. Ergo hæc literæ Ovi- *Plin. l. 21.*
do sunt hya, Plinio A I. ἡπλῆλκον ἐπὶ ῥήμα, lamentabile adver- *c. 11.*
bium. Et exclamatio pueri, tum cùm sagitta ab Apolline ictus in-
terit, si referatur ad Hyacinthum; si ad Ajacem, primæ literæ no-
minis ejus. Sed ipse Ovidius, ut cæpi dicere, hunc honorem
utrique

utrique tribuit non solum in iis versibus quos supra citavi, sed & alibi,

Ovid. l. 13.
Metam.

—rubefactaque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem.
Qui prius Obalio fuerat de vulnere natus,
Littera communis mediis pueroque viroque
Inscripta est foliis; hæc nominis; illa querela.

Sophocl. Ajax
masf.

His affinia ipse Ajax loquitur apud Sophoclem, ubi dicit suum nomen convenire suis malis,

Αἰ·Αἰ· τίς αὖ ποτ' ἄλ' ἂν ἰπνύμεν
Τὸ μὲν ξυνοίσει ὄνομα τοῖς ἡμοῖς κακῶς;

Ah, Ah, Quis unquam putasset ita consentiens meum convenire nomen malis meis? In eadem tragedia Ajax dicitur esse nominis infauti & infelicitis, ὁ δυνάμεν Αἴας. Vt ut est, sive pueri, sive Ajacis est hic flos, dicitur πολύτρω· ὑάκινθ·, οἰονεὶ πολυτρώη· & φιλότη·, flebilis hyacinthus. Et hic, videlicet, est unus ex illis floribus qui sunt inscripti nomina regum. Cujus generis est faba, in
cujus flore literæ lugubres reperiuntur. Et hinc fortasse manavit mos spargendi sepulchra hyacinthis. Propertius,

Nicand.
ther. &
Scholiast.
ejus in A-
lexiph.
Plus. l. 18.
c. 12.
Propert. l. 4.

Hoc etiam grave erat nulla mercede hyacinthos
Injicere, & fracto busta piare cado.

Hic obiter noto non solum flores nasci inscriptos, sed quandoque & ipsos fructus cujusmodi est malum Persicum. Id quod qua ratione fiat, docet Constantinus Cæsar. Hyacinthinas quoque corollas sacris Cereris adhibitas fuisse memorat Pausanias in Chthoniis diebus Festis. Quippe pueris solenne est Deam cum pompa deducere veste alba ut plurimum indutis, & redimitis corollis & cosmo-

Const. Cæs.
l. 10. c. 14.

Hieron. l. 2.
epist.

nymy,] rudi adhuc populo & hominibus ad obedientiam insuetis per Moysen imperetur à Domino, ut in signum memoria, qua præcepta Domini recordentur, per singulas vestimentorum simbrias habeant cum cocco hyacinthini coloris insignia; ut etiam casu huc illucque respicientibus oculis mandatorum cælestium memoria

Philo. pi. 6.
Mæc.
Theocrit.
aid. id.

nascatur. Enimvero voluit Deus vestem summi Pontificis totam esse hyacinthinam, hoc est hyacinthini coloris, exceptis partibus ejus extremis. Rationem tradit Philo, qui ait hunc colorem esse αἰέ· & κυμαίνον· aëris expressam formam. Est enim aër quodammodo niger, & instar vestis talaris, si incipias à terra usque ad loca lunæ proxima, ubique infusus. Hic flos omnibus vernis floribus scitè miscetur, ut apud Theocritum violæ, serpyllo, croco, rosæ.

Hom. Iliad.
ξ. & hym.
αἰς Πάρι.
Philost. in
Imag.
Ovid. lib. 5.
Fast.

Apud Homerum, & Homeri imitatione apud Philostratum, loto & croco; interdum uni croco. Ovidius sociat hyacinthum, narcis-

sum,

sum crocum, acio, Cynira creatum florem, idest myrrham, florem
missum ab arvis Olenis. Et alibi hyacinthum, & amarantum.

Ovid. lib. 4.
Fast.

CAPUT XI.

Anethum flos vernus & coronarius, est bene olens & pulcher. Qui-
bus floribus societur. Anemone flos coronarius. Unde dictus.
Non conferendus rosæ. Est tamen inter pulchros & Veneros flo-
res Ἀδωνιασμός, & Ἀδωνεια quid. Hic flos fuit priscus in deliciis.
Amarantus flos coronarius. Unde dictus. Quales corona fiant ex
amaranto. Eæ corona in templis suspendebantur. Quibus floribus
amarantus societur. Acanthus flos vernus & coronarius. Cui-
libet rei condecorande adhibetur. Quibus floribus societur.

Anetho locus in coronamentis est frequentissimus vel ipsos
inter vernos præcipuosque flores, ut ex hoc loco, Theocriti
palam sit,

Theocrit.
πελὺς.
ειδ. 3.

Κὴρὼ τίωσ' κατ' ἄμικρ' ἀνήθινοι ἢ ῥόδεντρα,
Ἡ' καὶ λούκκιον σέφανον παρὰ κρητὶ φυλάσσαν
τὸν Πτελεακὴν οἶνον ἀπὸ κρητὴρ' ἀφύζω.

Egoque illo die anethinam vel rosaceam, Aut ex albis violis coro-
nam in capite gestans Vinum in Ptelea natum è cratere hauriam.
Vocatur à Mosco florens crispusque flos, ut verisimile est, ob pul-
chritudinem,

Mosch. in
epitaph.
Βίων
ειδ. 7.

Αἰεὶ καὶ τῇ μελαγχρῇ μὲν πᾶν κατὰ καὶ πονόλον,
Ἡ' τὴν χλωρὰν σέλιναν, τίτ' ὀψιμαλὲς ἔλκον ἀνήθον
Ἵπερ ἐν αὐτῷ ζώνει, καὶ εἰς ἔτ' ἄλλο φύσιν.

Hei, hei, malvæ cum in horto interierunt, vel viride apium, vel
florens crispum anethum, postea reviviscunt, & altero anno rena-
scentur. Virgilio est flos bene olens,

Virg. ecl. 2.

Narcissum & florem bene olentis anethi.

Est etiam pulcher; siquidem ex anetho viridia umbracula fieri,
Theocritus tradit.

Theocrit.
συρ. ειδ.
ει.

Χλωρὰ καὶ σπινθὴς μελαγχρῇ βεῖθεσσι ἀνήθω
Δίδμαν).

Viridia quoque umbracula molli tecta anetho Extructa sunt. Misc-
tur violæ, & rosæ, ut liquet è loco Theocriti supra citato,

Κὴρὼ τίωσ' κατ' ἄμικρ', &c.

Etymol.
ἀνεμώνη.
Theophrast.
de caus.
plant. lib. 2.

Sequitur Anemone sic dictus flos ἂν τὸ φύλλον ὁ ἀνέμων εἶναι
παντὶ ἀνέμῳ quod ejus folium faciliè movetur omni vento. Nasci-
tur circa sepēs; & floret hyeme. Nec sanè est conferendus rosis, ut

M

canit

Theocrit.

ὁδοι. εἰδ. 1.

canit Comatas ille apud Theocritum, & nascitur apud scpes.

Ἀλλ' εἰ σύμβληται ἐπὶ κυνέσθῳ ἐπὶ ἀνεμώνῳ

Πρὸς ῥόδον, ἢ ἀνδρὸς παρ' αἰμωσιαῖσι πεφύκη.

ἐν πα-
ροιμ.Lucian. de
merc. cond.
apud.

Hinc, scilicet natum proverbium, ῥόδον ἀνεμώνῃ συγχέουσιν, aggregas, hoc est, æquas aut comparas rosam anemone, τὰ ἀνέμωια συμ-
βάλλεις, inæqualia componis, veluti plumbum argento, & s auro.
anemonem rosæ, hominem simiæ. Nihilominus tamen hunc quo-
que florem numerari inter pulchros & Venercos, hinc datur intelli-
gi, quod natus est è lachrymis Veneris flentis Adonidem,

Bian in epi-
taph.

Adon.

Αἶμα ῥόδον πέτῃ, τὰ ἃ δάκρυα τῆν ἀνεμώνῳ.

Etymol.

ἀδωνιασ-
μός, &
ἀδωνία.

Lucian.

Lexip.

Qui stetus aut lamentatio tanti (ut omnia quæ sunt ab Venere) de-
coris est, ut proprium nomen hinc sortita sit. Quippe à Græcis di-
citur ἀδωνιασμός ὁ ἐπὶ τῷ Ἀδωνιδῇ ἡρώδῃ: Hinc quoque ἀδωνία fe-
stus dies Veneri sacer. Fuisse quoque hunc florem in deliciis hinc
sciri potest, quod Græci hanc locutionem usurpant, ἀνεμώνῃ ἢ λό-
γων, ut in hoc loco Luciani μηδὲ σε θηλάτωσαν ἀνεμώνῃ ἢ λόγων ἀλ-
λά καὶ ἢ ἢ ἀθλητῶν νόμον ἢ ἐν ἡμέρᾳ σοι τρεφῇ συνήθης ἔστω. Neque verò
te mulceant anemonæ verborum; sed juxta legem athletarum soli-
dus tibi cultus consuetus ac familiaris sit. Ubi ἀνεμώνῃ ἢ λόγων
videntur significare laxitatem verborum, sive dictionem ventosam
& ampullatam. Amaranto quoque haud ignobilis locus inter flores
coronarios est, attributus. Dicitur ἀπὸ τῆς μὲν καραίνουσας, ex eo,
quod non marcescit aut flaccescit, estque inter flores hortenses specie
decorus, & virginibus dilectus,

Hesych.

ἀμάρων-
τος.

Ovid. lib. 4.

Fast.

Hæc Hyacinthe tenas; illas amarante moraris.

Plin. l. 21.

c. 8.

Artemid.

l. 1. c. 79.

Clem. Al.

protag. l. 1.

c. 8.

Hinc fiunt coronæ hybernæ, cum, scilicet, madefactus aqua re-
viscit. Coronas ex amaranto suspendi in templis, Diisque dicari
testis est Artemidorus. Nempe eas in somnis visas, potissimum
judiciis, bonas esse ait, quod sunt immarcescibiles, & servantes
sui coloris. Hinc est, quod Clemens Alexandrinus, cum monet
Christianum, quæ est viva imago Dei, ne coronetur instar simula-
chorum mortuorum, addit, pulchram amaranti coronam illi esse
repositam qui se rectè gesserit, id est, qui se Ethnicis superstitioni-
bus non inquinaverit. Hunc, inquit, florem terra ferre non potest.
Cælum solummodo eum producit. Ac si dicat, Christiani homi-
nis est ambire coronam illam immarcescibilem quæ à Deo electis
proposita est. Hisce floreis, quibus idola & mortui æquæ donantur,
abstineat. Hanc ipsam cœlestem coronam Petrus vocat ἀμαραν-
τίναν τῆς δόξης στέφανον, amarantinam gloriæ coronam. Nempe ha-
rum coronarum satis frequens apud scriptores mentio. Philostratus
nominat ἀμαραντίνης στέφανος. Idem rationem adfert quapro-
pter primi Thessali coronas amarantinas constituerint in funebria;
nempe

Petr. ep. 1.

cap. 5.

Philostr. in

Herulic.

nempe ut si navis illa *ἡρώεϊς* quæ sacra deferbat ad Achillem, ventis detineretur, navigantes non purtidi fierent aut intempestivi. Quæ Philostrati verba interpretantur locum Petri proximè à me citatum.

Et ex utroque loco discimus, hisce amarantinis coronis inditam fuisse naturalem quandam vim adversus putredinem. Hic flos lepide sociatur liliis, Tibullus,

Ut juveni primum virgo deducta marito

Inficitur teneras ore rubente genas;

Ut cum contexunt amarantis alba puellæ

Lilia, & autumno candida mala rubent.

Sociatur & hyacintho,

Hæc hyacinthe tenes, illas amarante moraris.

In hac quoque serie est acanthus vernus flos & coronarius, cujus nobilitas è verbis Vitruvii cognosci potest, quæ hic adscribere visum. *Virgo civis Corinthia jam matura nuptiis implicita morbo decessit. Post sepulturam ejus, quibus ea viva poculis delectabatur, nutrix collecta & composita in calatho pertulit ad monumentum, & in summo collocavit; & uti ea permanerent diutius, sub divo tegula textis. Is calathus fortuito supra acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere pressa radix acanthi media folia & cauliculus circa verum tempus profudit. Cujus cauliculi secundum calathi latera crescentes, & ab angulis tegula ponderis necessitate expressi flexuras in extremas partes volutarum [i. volutatas] facere sunt coacti. Tunc Callimachus, qui propter elegantiam & subtilitatem artis marmoreæ ab Atheniensibus catatechnos fuerat nominatus, præteriens hoc monumentum, animadvertit eum calathum, & circa foliorum nascentem teneritatem. Delectatusque genere, & formæ novitate ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit, symmetriasque constituit; ex eoque in operum perfectionibus Corinthii generis distribuit rationes. Quibus ex verbis discimus hanc plantam non solum collocari inter vernas, easque floridas, sed & esse fecundam foliis & cauliculis; tantæque teneritatis, ut facile flecti, proximæ cuique rei applicari, eique ornamento esse possit. Ea re non mirum est si à Virgilio vocatur flos ridens, hoc est, & specie, lætus, & aspectu gratus.*

At tibi prima puer nullo munuscula cultu

Errantes hederas passim cum baccare tellus,

Mistæque ridenti colocasia fundet acantho.

Ideoque virginibus est admodum dilectus.

Hanc [Donacen] cum vicini flores in vallibus hortæ

Carperet, & molli gremium compleret acantho

Invasere simul.

Nec solum coronis adhibetur, sed cuilibet rei condecorandæ. Ut

M 2

enim

*Tibull. l. 3.
et. 4.*

*Ovid. lib. 4.
Fist.
Virg. l. 4.*

Virg. ecl. 4.

*Aurcl. Met.
mss. ecl. 2.*

enim apud Vitruvium acanthus effigiatur in epistyllis, ita apud
Virg. ecl. 4. Virgilium amplectitur ansas poculi.

*Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
 Et molli circum est ansas amplexus acantho.*

Ovid. l. 10. Metam. Ex acantho aurato insignem craterem fingit Ovidius,
*Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
 Summus in aurato crater erat asper acantho.*

Virgilius circumtexit velamen, unum ex illis muneribus quæ Dido-
Virgil. 1. Æneid. ni offert Æneas, acantho; illudque vocat croceum,

Et circumtextum croceum velamen acantho.

Et paulò infra,

Et pictum croceo velamen acantho.

Isidor. l. 17. c. 9. Isidorus tradit acanthum esse herbam Ægyptiam, *semper fronden-
 tem spinis, plenam flexibili virgultu*, Hinc vestis acanthina. Her-
 culi Statius texit pulvinar ex acantho;

*Hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
 Texitur.*

Plin. epist. lib. 5. ep. 6. Acanthum, qui est ornamento villæ suæ, Plinius describit his ver-
 bis, *Acanthus in plano mollis, & penè dixerim liquidus, & paulò
 infra, Post has acanthus hinc inde lubricus, & flexuosus.* Lepidè so-

Virgil. Cnl. ciatur hederis, baccari & colocasiis; tum rosæ & violæ. Virgilius,

— *hic & acanthus,*

*Et rosa purpureo crescit rubicunda colore,
 Et viola omne genus.*

CAPUT XII.

*Baccaris flos coronarius. Homines soporat. Corona ex hoc flore
 sumentur vates à linguis virulentis. Quibus floribus sociatur.
 Amomum planta coronaria. Unde dicta. Est Veneri sacra. Est
 odorata. Ejus succus commendatur. Quibus floribus miscetur.
 Amaracus flos coronarius. Index latitæ nuptialis. Hymenæus
 hoc flore coronatur. Amarasina unguenta.*

INter flores coronarios numerant baccarim, seu pancharim
 plantam suaviter olentem. Hinc plestebantur corollæ, quibus
 capita vaturn redimita à virulentis linguis tuta credebantur. Vir-
Virg. ecl. 7. gilius,

Plutarch. Gmp. 3. *At si ultra placitum laudaris, baccaro frontem
 Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.*

His flos cum Cypri flore & croco *οἷς ὕπνοι ἀλυσὶ ἀγὰ τὸς πικρὺς-
 τος*, in sumnum indissolubilem agit eos qui biberunt, Quæ ferè verba
 Clemens

Clemens Alexandrinus sumpsit à Plutarcho. Miscetur hederis, co- *Clem. Al.*
locatis, & acantho. Huic addo amomum, *ita dictum*, inquit *pedag. l. 2.*
Isidorus, quod veluti odorem cinnamomi refert. Et verò utraque *c. 8.*
planta connumerantur inter odoratissimas. *Isidor. l. 17.*
c. 8.

*Cinnamon interea profert Phœnicia tellus,
Soli amica nimis; nam nunc de sole perusta
Hæc nardi flores, hæc portio fundit amomum.*

*Dracont. de
opif. Pl.
dier.*

Hujus certè inter coronarias plantas non est minima mentio, pri-
mò quod est dicata Veneri. Staius alloquens Cupidines,

*Illa sagittiferi circumvolitastis amores
Funera, maternoque rogos unxistis amomo.*

*Stat. lib. 3.
Sylv.*

Alibi, eodem tamen libro,

— hunc multo Paphia saturabat amomo,

Deinde est odoris præcipui. Virgilius,

*Nunquam illam posthac oculi vidère suorum
Purpureas flavo retinentem vertice vittas;
Non thalamus Tyrio fragrans accepit amomo.*

Virgil. Cir.

Ubi pro retinentem libentiùs legerim renitentem, id est splenden-
tem. Assyrium præcipuè commendatur ut rarum & electissimum.

— Assyrium & vulgo nascetur amomum.

Virg. ecl. 4.

Et in ecloga superiori,

Mella fluant illi, ferat & rubus asper amomum.

Et Staius,

Assyrio cineres adolentur amomo.

*Stat. lib. 2.
Sylv.*

Quibus omnibus è locis palam fit, amomi odorem & suffumiga-
tionem funeribus adhiberi solitam. Amomi commendatur succus;
atque ideo vocatur pingue. Staius,

— nec pingui crinem deducere amomo

*Stat. lib. 1.
Sylv.*

Cessavit mea, nate, manus.

Hujus succi meminit Ovidius in Phœnice,

— nec fruge, nec herbis,

*Ovid. l. 15.
Metam.*

Sed thuris lachrymis, & succo vivis amomi.

Jungitur floribus transmarinis, quale ipsum est, odoratissimis.

Ovidius,

— sit dives amomo,

*Ovid. l. 10.
Metam.*

Cinnaque costumque suam, sudataque ligno

Thura ferat, floresque alios Panchaica tellus.

Plantis floribusque vernis coronariis annumeratur amaracus, sive *Scholias. in
ther. Nic.*
sampsuchus, vulgo majorana, multa & blanditie & suavitate. Cer- *Isidor. l. 17.
c. 9.*
tè hæc planta est index præcipuæ cujusdam lætitiæ, potissimum
nuptialis. Et quidem Catullus Hymenæi tempora cingit ama-
raco,

Catull. in
epithet.
Jul. &
Mant.

Cinge tempora floribus

Suaue olentis amaraci.

Hunc florem arcolis hortorum ripisque amnium esse ornamento
hinc discimus,

Nicand.
Iher. & ibi
Scholiast.

— μῆλα δ' αἶν' ἐν ῥιμῶν τε εἴη

χραιομένης περὶ τῆς ἀνδρῶν τε χλοῶζον.

confert & amaracus areas hortorum complens & ripas fronde vi-
renti. Porro hujus floris umbram Virgilius laudat in his versu-
bus,

Virgil. r.
Enid.

— ubi mollis amaracus illum

Floribus, & dulci aspirans amplectitur umbram.

Theophrast.
π. ὀσμ.

Hinc amaracinum unguentum. Et si Theophrastus monet hoc un-
guentum, quod est pretiosissimum, fieri sine amaraco, & componi
ex optimis aromatibus.

CAPUT XIII.

Lotos flos vernus coronarius. Latus. Hortis quomodo conducatur.
Delicia loti. Lotos, id est eruditi sermonis venustates. Lotos
argumentum corporee pulchritudinis. Loti plures significatus.
Nigritia, id est purpureus color. τριφασμάτω Atheniensibus
quid. Lotos flos Antinoi. Corona Antinoia. Corona lotina.
Flos Antinoius. Fabula de Adriano Imperatore. Quibus flori-
bus lotos sociatur.

Euripid.
Phœniss.
ἀν. 5.
Athen. l. 3.
Isidor. lib.
17. cap. 7.
Hom. Iliad.
8.
Max. Tyr.
dial. 4.
Const. Cæs.
l. 12. c. 6.

IN floribus vernis coronariis multa est dignitas loti. Et si Euripi-
des hunc florem facit pratensem, cum vocat pratum ferax loti,
λωτοπρόφο, λείμαρχο. Athenæus de faba Egyptia verba faciens
ait, ex ejus ciboriis, id est arculis & lœculis, quibus semen contine-
tur, florem emicare coronis aptum, quem Egyptii loton vocant.
Nostris est mella. Hic quoque est inter illos flores, quos Homerus
facit subnascentes voluptati Deorum, atque adeo primum, eum-
que vocat roscidum, λωτὶ δ' ἱερῆς, & alibi vocat μελιηδία
melleum, quo nomine, inquit Maximus Tyrius, Homerus alicubi
demonstrat voluptatem. Qui de re hortensi scribunt, ajunt hor-
tum fieri floridum, si loto prostrita, & in aquam conjecta totus con-
spergitur. Lotos quoque principem locum obtinet inter eas her-
bas quas Apollinis & Musarum prata progignunt. Qua præroga-
tiva vix ulla ulli flori major. Certè loton metaphorice signat scien-
tis oracula, & eruditi sermonis venustatem. Id quod diximus ex

Himer.

μελ. ὀκλ.

Himerio, Φιλότητος μὲν, inquit, τῶν γράμμεν, τὰς δ' λόγους ἢ τέχνας
μελῶν, ἡ δὲ καὶ πᾶσι πρὸς βέλτερος ὅσον μεσῶν τε καὶ ἀποδιδόντων λειμῶνις
βρύουσι

βρύε[ιν]. αφ' ὧν ἀρεψάμεθα ἀπάσης πυθόνας λατὸν, οἷόν τινα σίφαι-
ον ἡρατὸν, τὴν αὐτὴ ψυχὴν ἀπείραστον. Philosophus quidem
mente. At sermones non hos tantum, verum etiam quicquid vult
eorum quibus abundant prata Apollinis & Musarum. A quibus de-
cerpta omnis disciplinæ loto, veluti verna aliqua corona, suum ani-
mum excoluit. Quibus ex verbis illud quoque colligimus, esse florem
vernum. Apud Lucianum loci vocabulo delicæ sermonis sæpe signi-
ficantur. Lucian.
Nigr.

το σπύτῳ τῶν πινάμεθ' ὁ λόγος ἀμβροσίαν καὶ ἡσυχίαν, ὡς τε καὶ
ταῖς σεβασταῖς ἐκείναις, εἰ πνὲς ἄρα ἐγγύοντο, καὶ ταῖς ἀηδύσιν, καὶ τ' Ὀμή-
ρου λατὸν δὲ χρῆσθαι δόποδ' εἴη· ἔγωγε παρῆσθαι ἐφ' ἡγήσατο, tantam verbo-
rum ambrosiam mihi affudit, ut mihi planè videretur Sirenes illas,
si quæ unquam fuerunt, lusciniæ, & lotum illam Homeri antiquam
referre; adeò divina quædam loquebatur. Si lotos est index, atque
adeò symbolum earum dotum quæ animi propriæ sunt, multò ma-
gis dici potest argumentum corporeæ pulchritudinis. Certè apud
Euripidem nominantur amores, id est delicæ loti, *λῶτες τε ἔρωτες*, Euripid.
ἡλίας τ' ἀγναὶ βόες. loti amores, & folis castæ boves. Apud Theo-
critum puellæ Spartanæ, illæ quæ Menelao & Helenæ canunt nup-
tiale carmen, Helenæ coronam texunt è loto. Theocr. in
epith. Hel.
eid. 14.

Πρῶτ' αὖ τοι σέφαιον λατὸν χαμαὶ αὐξομένοιο

Πλέξαο δ', σπειράν κατὰ γῆσσοισι ἐς πλάτύνεισιν.

Primæ tibi coronam ex humi nascente loto Nectentes in umbrosa
suspendemus platano. Multas huic plantæ & singulares esse dotes
indicant illa quæ de ea ubertim à scriptoribus memorantur. Ægy-
ptii, authore Plutarcho, cùm id agunt ut repræsentent initium or-
tus, pingunt puerum sedentem super loto. Nempe, ita signabant
τὴν πρῶτον ἀμφιφύκῳ colorem crepusculi, quo quidem in hanc
rerum universitate nihil est pulchrius, Plutarch.
πε. 3. μὴ.
2. ἐρμ.
Orpian.
κυανή. l. 1.
Cypr. Sed.

Temporis id quo lux tenebras conscendere tentat,

Et bicolor cœlifacies de nocte dieque est.

Et verò Ovidius ait, loton imitari Tyrios colores, hoc est, purpu-
rascens, in iis versibus quos infra scribo, tum nigricantes. Certè Plin. l. 13.
c. 9.
Plinius loquens de Persica Ægypti, dicit *eam nigritia nihil differre à*
loto. Et hæc quidem nigritia propemodum nihil aliud est, nisi purpu-
reus color, ut alibi dico. Plutarchus mundum, qui sit pulcherrimus, Plutarch.
πε. 3. α-
ρίων ἐστὶ μελάντερον, σπλάγγων δ' ἐχρ' ποιότητος, cyaneo [colore] co-
loratur quod purpura quidem est nigrius, sive coloratius. Splen-
dentem autem habet qualitatem. Sed & purpuræ nigræ apud eun-
dem fit mentio, ubi de Catone ait, αὐτὸς ἐφόρετ' ἑλάναι, ipse Plutarch.
Cat. jun.
ferebat nigram, id est, coloratiorem. E singulari & eximia pulchri-
tudine loti desumptæ sunt metaphoræ illæ quas proximè dicebam.

Ovid. lib. 9. Cæterum Ovidius memorat, qua ratione Dryope mutata sit in hanc
Metam. plantam,

*Hand procul à flagno Tyrios imitata colores,
In spem baccarum fovebat aquatica lotos.
Carpserat hinc Dryope quos oblectamina nato
Porrigeret flores.*

Steph.

γενδῶν 15.

Athen. lib.

15.

Theophrast.

lib. 8. de

plant.

Quibus versibus tria continentur, color hujus floris, qui, ut dixi, est purpureus; ipse, qui est pulcherrimus; fructus, quas vocant baccas. Enimvero Stephanus tradit, Gindanes, gentem Libycam vivere fructu loti. Cæterum Athenæus refert, lotum à Cratino veluti peculiari prærogativa dictum esse *σφαίνωμα* coronamentum, quòd foliosa omnia Athenienses vocant *σφαίνωμα*. Et apud Theophrastum loquentum de hordeo leguntur hæc verba, *πυρρὸς περὶ σφαίνωφυλλόπτερον*, &c. Frumento hordeum est foliosius. Sic interpretor τὸ *σφαίνωφυλλόπτερον*, si remanet hæc lectio, quam ego vix probare possum, cum hoc epithetum τῇ *περὶ* hordeo minimè conveniat. Ibi ergo lubentius lego *σφαίνωφυλλον* arctiori, seu restrictiori folio, seu folliculo. Cæterum loton Pancrates in quodam poemate vocat florem cognominem Antinoi in quibusdam versibus qui referuntur ab Athenæo,

Athen. lib.

15.

*Οὐλὺν ἔρπυλλον, λευκὸν κείναι ἢ ὑάκινθον
Περφυρίλιν, λευκὸν ἢ χαλιδονίον πίπτελα
Καὶ ῥόδον εἰσέρχονται ἀντοινέων ζεφύροις,
Οὐκ ἔστι φῦλον αἰὲθ' ἐκπύρρον Ἀντινόιον,*

Serpyllum crispum, album lilium, ac hyacinthum Purpureum, flavi chelidonii folia; Et rosam vernis zephyris hiscentem, Nondum florem Antinoi cognominem tellus ediderat. Cur autem lotos dicatur flos Antinoi, cur item corona quæ inde textitur, vocetur Antinoia, planum facit Athenæus, cujus hæc est sententia: Alexandriæ quandam coronam neci ἐλότο, cui nomen Antinoia. Ea corona duplex est, quòd is flos unde necitur est duorum colorum, Quorum unus est similis rosæ. Et hic ille est è quo plectuntur ex coronæ quas propriè vocant Antinoias. Alter est cyaneus, ex quo fit corona lotina. Atque hujus quidè coronæ non solum meminit Athenæus, sed & ea Osirim fuisse coronatum, eamque reliquisse apud Nephthem, Plutarchus author est. Ego quàm ea quæ retuli ex Athenæo, uerè dicantur, non nunc dispicio, nisi quod verecundè fateor mihi esse suspecta; Quia apud Stephanum invenio Antinoiam esse urbem Ægypti *Ἀντινόη πηδῆς*, quæ vocata est *Ἀδριανούπολις*. Ut verisimile sit, Antinoiam coronam dictam fuisse illam, qua ut plurimum uterentur Antinoii, quæque ex eo flore neceretur qui illic multus esset. Pergit Athenæus; & quædam

Plutarch.

π. 1. σδ. κ.

Οσιε.

Stephan.

Ἀντινόη.

quædam addit de loto roseo ; & hoc dicit , Pancratem quendam poetam sibi cognitum , ut ingens miraculum ostendisse Adriano Imperatori , cum is esset Alexandriæ , lotum roseum . Quem florem is dixit oportere vocari Antinoium . Causam non addit . Equidem credo , quod is flos apud Antinoiam urbem feliciter proveniebat ; quam urbem Pancrates dilegerat , quod ea assumpta fuerat in cognomentum Imperatoris . Nimirum , in eo Imperatori impensius adulatus est , quod præclarissimum florem faciebat cognominem urbi Adriano dilectæ . Sed non hoc sine steterit adulatio . Nam is Pancrates loton dixit progenitum fuisse terra perfusa sanguine Mauri leonis , quem Adrianus , dum in ea parte Libyæ , quæ Alexandriæ contermina est , venaretur , prostraverat ; belluam , videlicet , ingentem , quæ diu Lybiam ita vastaverat , ut ejus magna pars deserta esset . Certè Adriano ab hoc nugarum venditore os egregiè sublimitum ; aut certè is volens & sciens sibi imponi facile est passus ; nescio majorine principis credulitate , an illius impostoris vaframento . Vt ut est , Adrianus hoc qualicumque commento delectatus perhibetur ; aut se eo delectatum simulavit , eo quod hinc se videbat æquari priscis illis heroibus fortissimis exitialium ferarum domitoribus . Itaque ne illi præstigiatori tantum mendacium esset irremuneratum , annonam ei largitus est , *τὴν ἐν μυσταῖς σίτησιν* , eam quæ esset ex Musis , id est , quæ dari solita esset hominibus impensè eruditis . Non omiserim loton connumerari inter aromata ; atque adèò illud esse mirabile quod Theophrastus tradit , loti florem apud Euphratem aperiri & contrahi , ejusque caulem sive scapum quandoque erigi , quandoque deprimi , ac descendere ab occasu usque ad mediam noctem . Lotos sociatur croco , & hyacintho , quos flores , ut ait Heracius Pontius , constat esse *ἰδίᾳ στέφει ἀμφὶ θανάτου αἰῶνος* , propria coronamenta florentis temporis , hoc est veris .

*Theophrast.
lib. 9. de
plant. .*

*Theophrast.
lib. 2. de
caus. plant.
cap. 26.*

*Herac.
Pont.*

CAPUT XIV.

Crocus sive crocum flos coronarius. Natales ejus. Ejus dotes. De colore & odore ejus. Crocinum è croco unguentum. Teneritas & mollities croci. Corycium crocum. Solinus emendatus. Siccanium crocum. Crocus amat proteri. Est inter delicias matronarum. Scena, platea, ipse lectus nuptialis croco perfunditur solitus. Quibus floribus societur.

INTER flores coronarios multus croco locus assignatur , ut qui sit inter præcipua decora horti sive prati . Nec obstat quod à Callimacho vocatur flos hybernus . Neque enim hyeme provenit ,

*Callimach.
hym. ei's
A' ποτὸν
& ibi schol.*

Theophrast. lib. 6. de plant. c. 6. sed floret in frigore. Unde crocum dici ajunt *ὡς δὲ τὸ ἐν κρύει φέρειν*, ex eo quod in frigore floret. Hanc ob causam Theophrastus ait, *τὸ τοῦ φουτὶν εἶναι ὀψιανθὲς σφόδρα. καὶ ὀψιανθὲς, πλεονάζει δὲ αἰθέρι, καὶ ὀλίγας ἡμέρας.* hanc plantam valde serò florere, ac serò germinare; Quippe floret sub Pleiade, & paucos dies. Cæterum Virgilius hunc florem facit vernū, eumque dicit esse honorem ridentis calathi,

Virgil. in res.

Verice collectos illa ex sinuabat amicis,

Sam meditans foliis se numerare suis.

Nec mora. ridentis calathi patefecit honorem,

Prodens inclusi semina densa croci.

Scholias.

Apoll. Rhod. l. 3.

Plin. l. 21. c. 10.

Etymol. xpoκóδε- λ@.

Theocrit. vi.

Theocritus,

eid. id. κα'.

Hic flos videtur esse in numero illorum quos terra produxit è sanie hepatis Promethei, quod aquila dimisit, dum illud ederet in monte Caucaſo. Pluribus dotibus præditus est. Ac primò quidem est salubris. *Qui crocum prius biberint*, inquit Plinius, *crampulam non sentiunt. Ebrietati eo resistunt. Corona quoque ex eo mulcent ebrietatem.* Inest quoque huic flori naturalis facultas adversus crocodilos. Quippe qui in Ægypto mel colligunt, ne edatur à crocodilis obijciunt eis crocum, quo conspecto, fugiunt. Coloris est fla-

Αἱ δ' αὖτε ξανθοῖα κρόκου ἰουέσσαν ἐθείρω

Δείπῳ ἐδαιμάινεσσι.

Aliæ porro flavi croci odoratam comam decerpebant certantes.

Ovid. lib. 5. Fast.

Ovidius vocat puniceum,

Lilia deciderant; violas arere videres;

Filique punicei languida facta croci.

Sophoc.

Oed.

Sophocli crocus est *χρυσωγῆς* aurei coloris. Tryphiodoro est aureus, ut in versibus quos cito paulò infrà. Esse autem non solum coloris, sed & odoris nobilissimi, hinc palam est, quod à Theophrasto numeratur inter aromata. Virgilius,

Theophrast. lib. 9. de plant.

Virgil. l. 1.

Callimach. hym. in Apoll.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

Idem.

— nonne vides croceos ut Tmolus odores,

Iudæa mistit ebur, molles sua thura Sabæ?

Ideo Callimachus vocat crocum *ἡδυν* suavem, credo, odore simul

& gustatu,

— *σαῖο δὲ βωμοῖ*

Ἄνθα μὲ φοβίσειν ἐν εἵρεσι τὸς ἀπὸ ἁγῶν

Ποικίλ' ἀγχιῦσι ζεφύρου πείροισι ἕρσει,

χαίμα δὲ δὲ κρόκον ἡδυν.

Tuæ quidem aræ flores ferunt in vere quotquot horæ variæ produ-
cunt Zephîro inspirante rorem. Hyeme verò crocum suavem. M.

Cic. lib. 5. de Orat.

Tullius faretur hujus odoris esse acerrimam quandam suavitatem his
verbis, *Licet hoc videre in reliquis sensibus, unguentis minùs nos
delictari summa & acerrima suavitate conditis, quàm his mode-
ratis; & magis laudari quæ terram, quàm quæ crocum olere vi-
deantur.*

deantur. Ubi *τὴν γῆν* terram fateor mihi esse suspectum. Cæterum ut Callimacho crocus est suavis, ita Statio mitis,

Stat. lib. 5.
Sylv.

— nam Sicanii non mitius halas

Aura croci, dices nec sic tibi rara Sabæi

Cinnama, odoratas nec Arabs deceperis aristas.

Hujus odoris argumentum est illud unguentum quod fit ex croco, cui nomen crocinum. Propertius,

Propert. lib. 3.

Sit mensa ratio, noxque inter pocula, curat,

Et crocino naves myrrheus ungas onyx.

Adnotatum est, Isocratem qui esset pronus in Venerem, *κρόκος* Plutarch.
ἀλβόεον ἔχει τὸ ποσειδάλειον, habere pulvinar croco madidum, Isocr.
nempe inter delicias lecti. Suavitati odoris accedit, teneritas & mollities. Certè ab Ovidio vocantur molles croci, id est teneri ac mollicelli,

Ovid. lib. 4.
Fast.

Ipsa crocos tenues, liliaque alba legit.

Cui est similis Prudentii locus sæpe citatus,

Prudent.
cathemer.

Et molles violas, ac tenues crocos

Fundit fonticulus unda fugacibus.

Hic flos feliciter provenit in Cilicia,

— hic & *Spartica myrtus*

Virgil. in
Cul.

Atque hyacinthus, & hic Calici crocus editus arvo.

Coryceum crocum Horatius adhibet juri. Est autem Corycium locus Lyciæ in quo feliciter provenit crocus. Et, meo quidem animo, emendandus est Solinus, ubi ait, Tmolus Lydiæ montem croco florentissimum perhiberi. Et pro Lydiæ videtur scribendum Lyciæ, ex autoritate Etymologici, etsi non sum nescius Lydiæ quoque legi posse, pluribus authoribus. Laudatur & Sicanium, Statio in versu supra citato,

Horat.
serm. lib. 2.
sat. 9.
Etymol.
κρόκυ-
κείον.
Solin. c. 43.
Stat. lib. 5.
Sylv.

— nam Sicanii non mitius halas

Aura croci, &c.

Observatum quoque est hunc florem eo esse ingenio, ut proteri amet, & calcari, *φιλεῖ*, inquit Theophrastus, si modò ibi de croco loquitur *καὶ πατεῖσθαι καὶ γινῆναι καλῶν καὶ ἀποδομῶν καὶ τῶν ἄλλων, διὰ καὶ τῶν πρὸς οὐδὲν, καὶ ἐν τοῖς ἐσθλατοῖς καλῶν*. Amat & calcari, & fit pulchrior protrita ad imum radice. Ideo juxta vias, & in saltantium pedibus protritis locis est pulcherrima. Cum tot dotibus commendetur crocus, non mirum est, hunc florem esse inter delicias matronarum. Stepisades ille apud Aristophanem describens habitum & mores uxoris suæ delicatulae, numerat crocum inter ea quæ serviunt luxu muliebri,

Aristoph.
v. 1.

Ἡ δ' αὖ μύρεν, κρόκον, καὶ ἀγλατισμάτων.

[ὁ δὲ] hæc verò [olet] unguentum, crocum; oscula quæ; ut ille ait,

ait, fiunt columbatim. Usque eò hic flos adamarus, ut croco sce-
Lucret. l. 3. nam perfundi mos esset. Lucretius,

Et cùm scena croco Cilici perfusa recens est.

Et Propertius de priscis Romanis,

Propert.

lib. 4. el. 1.

Nec sinuosa cavo pendebant vela theatro;

Pulpita solennes non oluere crocos.

Sueton. Ner.

cap. 25.

Solennes, id est, spargi solitos. Suetonius tradit incedenti Neroni
passim Romæ victimas cælas, sparso per vias idemtidem croco.

Tryphiod.

20.

Quem morem esse vetustissimum, discimus è loco Thryphiodori,
ubi mulieres Trojanæ terram perfundunt vino odorato, nempe
quod est mixtum croco.

Αἱ δὲ θαλασσίης ἐπιμυρία νήματα μίτσης
Λυσάμεναι, κλωστήσι πείσσειτον ἀνθεῖν ἵππων,
Καὶ πρὸ ἀπὸ πρῶτοιο πίθου κρήδεμνον αἰεῖσι,
Χρυσείῳ πρῶτον κρόκῳ κεκερασμένον εἶνον,
Γαῖαν ἀνικνήσωσι χυτὴν δ' αἰεὶ πληῶ.

Aliæ verò mammillaria fila transmarinæ mitræ Solventes, con-
nexis floribus undique coronabant equum. Et aliqua resolvens vit-
tam, immensi dolii Profundens vinum mistum aureo croco, Per-
fudit terram liquidam odorato vino. Crocus quoque spargitur lecto
nuptiali. Martianus Capella,

Martian.

Cap. lib. 9.

Conscia jam Veneris nova ferta parate Napæe,

Crocumque lecto spargite.

Inter flores quos supra memoravi continuò terram effudisse, ut
substernerentur Jovi & Junoni, dum mutuis amplexibus sunt in-
tenti, fuit crocus. Ipse quoque Homerus cùm inducit Pana suavi-
tate cantus animum oblectantem in molli prato, ait illic esse cro-
cum & hyacinthum,

Hom. Iliad.

ξ.

— πρὸ κρόκῳ ἢ οἱ ὑάκινθῳ

Hom. hym.

eis Πάνα.

δ' αἰεὶς θαλίαν καὶ κρίνον ἀκραιτὴ ποίειν.

illuc crocus & hyacinthus Suaviter spirans virens admiscetur innu-
meram herbam. Sociatur hyacintho, ut in proximo versu Homeri;

Virgil. in

Cir.

tum narcisso, liliis & calthæ, ut apud Virgilium,

— aut suave rubens narcissus,

Aut crocus alterna conjugens lilia caltha.

CAPUT XV.

Aphodelos flos coronarius. Celebris apud inferos. πολυαυτῆς. Quibus floribus societur. Casia herba coronaria. Odorata. Quibus floribus addatur. Melisorus flos coronarius, est odoratus. Alia ejus dos. Caltha herba coronaria coloris grati. Quibus floribus miscetur. Bupthalmus flos coronarius. ἰλιζευσθαι, chrysanthus, & chrysanthemus. Coronamentum Magorum. Helichrysus unde dictus. Quomodo hi flores socientur.

A Sphodelum florem collocant inter coronarios. Hic est ille flos, quo apud inferos conspergitur illud pratum quo illi excipiuntur qui trans miserunt Acherunticam paludem. *ἡσπερ αἰνῶντος ὃ πῶν λί- Lucian. de*
μῆν ἐς τὸ εἶναι λουμὸν ὑποδίσχῃ μίρας τῆ ἀσφοδύλου κατὰ φύσιν. *Lucian.*
Nempe asphodelo vescuntur illi qui sunt apud inferos. Et mortui apud Lucianum ita loquuntur, *ἂν ἰσαίλοιο πινέμεν ὃ ἀσφοδύλον*, *Lucian. de*
ἵνα παρ' ἡμῶν τὰ στίμα μὴ ἐστῶν μῖθρα, neque nos destituit asphode- *Lucian.*
lus, ut à vobis cibos huc deportemus Et hoc est quod Hesiodus dicit, *Hesiod.*
esse magnam utilitatem malvæ & asphodeli.

Οὐδ' ὅσον ἐν μεγάλῃ πῇ ἀσφιδίλῃ μίγ' ὄνειαρ.

Neque quanta in malva & asphodelo magna utilitas. Lucianus lib. 1. & ibi
facit eam navem, qua heroes missi ab Rhadamento ad reducendam
Helenam cum amatore suo fugientem ex insula beatorum asphode-
linam, sive ex asphodelo. Alibi apud eundem scriptorem Jon Eu-
crati dicit animas mortuorum esse ἐν τῷ ἀσφοδύλῳ. Asphodeli te-
nerum ramunculum Nicander vocat πολυαυξίς longæ cervicis, aut
longa cervice decorum. Nicand. lib. 1. & ibi
Scholesiast.

ἢ καὶ ἀσφοδιλοιοῖον πολυαυξία μόχον,¹

Sive & aphodeli recentem multi incrementi ramulum. Et alibi hanc plantam vocat *ἀφιδελία*, quasi habeat duplicem florem, ἤτοι *ἀφιδελία*, sive pellucidè florentem. Asphodelum Theocritus collocat *Ἰνδύστου* inter cnyfam & apium, — *κύνεον δὲ περὶ πυρὸς φουδῆ*, *Ἰνδύστου*.

Σὰ τὰς ἐσθῆτα παπυρομήρα ἐ' ἐπὶ πᾶσι, eid. 2.

Κινύζα τ' ἀσφοδίλα τι πολυγνάμπτω τι σιλίνω

Interea in igne aliquis fabas torreat, Et thorus densatus erit usque
ad cubitum Cnysa, asphodelo, & flexibili apio. E casia quoque
herba Arabica & odorata corollæ texuntur. Vocaturque olens, sive
bene olens, ut in epigrammate incerti ad Mæcenatem.

Hic tibi corycium, casias hic donat olentes;

*In epigr.
Virg.*

Hic è palmiferis balsama missa jugis.

Et apud Virgilium ,

Virgil Cir.

As matrix patula componens sulphura testa,

Nar-

Narcissum, casiamque herbas componit olentes.

Virgil. l. 2. Humiles casias vocat Virgilius,

Georg.

Vix humiles aribus casias, roremque ministrat.

Et alibi de hac ipsa casia,

Virgil. l. 2.

Nec casia liquidi corrumpitur usus olivi.

Georg.

Jungitur violis papaveribus, narcisso, anetho, rosis. E mililoto coronæ fiunt, quæ dicuntur melilotiæ, ἢ μελίλωτον, inquit

Theophrast.

l. 6. de caus.

plant. c. 23.

Athen. lib.

35.

Theophrastus, καὶ εἰς πολλὰ χρόνοι δίοσμιεν ἀλγυδύς. at melilotus

& ad multum tempus odoratus durat. Hæ coronæ sunt odoris sua-

vissimi & magnis æstibus valde refrigerantes, quarum meminit A-

thenæus, qui ideo nominat melilotum τὸ αἰεὶ φρερὸν μελίλωτον,

semper municiens, nempe caput. Caltha odore non certat cum aliis

odorantis plantis & floribus coronariis, ut discimus ex Ovidio, qui

Ovid. lib. 2.

de Ponto.

ironicè confert calthas cum rosis Pæstanis,

Nec Babylon æstum, nec frigora Pontus habebit,

Calthæque Pæstanas vincet odore rosas.

Virg. ecl. 2.

Colore tamen adlubescit. Virgilio est luteola,

Tum casia, atque alius intexens suavis herbis

Mollia luteola pingit vacinia caltha.

Prudent.

Cathemer.

Prudentius caltha dixit numero plurium, eaque vocat pin-

guia;

Illic purpureis tecta rosariis

Omnis fragrat humus; calthæque pinguis

Et molles violas, &c.

Sociatur violis, papaveribus, narcisso, croco, lilio. Virgilius,

Virgil. in.

Cir.

— aut suave rubens narcissus,

Aut crocus alterna conjugens lilia caltha.

Ovid. lib. 4.

Fast.

Et Ovidius,

Illa legit calthas, huic sunt violaria cura;

Illa papaveræas subsecat ungue comas.

Sunt qui dicant hunc esse bupthalmum, florem & ipsum corona-

Virgil. in.

Cul.

rium, de quo Virgilius,

— hic amarantus,

Bupthalmusque virens, & semper florida picris.

Hic addo bupthalmum esse florem croceum oculo similem; un-

de & à Græcis nomen accepit. Et hunc quoque ajunt esse eundem il-

lum qui est ἐλὶχρυς, quem vocant & chrysanthum, & chrysanthe-

num. His appellationibus donatur à Plinio, qui ait, eum ad solis

Plin. l. 21.

c. 25.

repercussum aureæ lucis in orbem veluti corymbos habere dependen-

tes, qui nunquam marcescunt. Qua de causa Deos coronant

illo. Quod diligentissimè servavit Ptolemæus Rex Ægypti. Sive he-

lichrysus, sive heliochrysus, sive chrysanthemus, sive chrysanthus

est,

est, omnibus hisce nominibus palam sit, esse florem aureum, luce
corusca & vegeta, multo decore; eaque re inter coronarios flores
sanè conspicuum. Hunc florem his verbis describit Theophrastus.

Theophrast.
lib. 7. de
plant.

ἔχει δὲ ἡλίουχρυσος τὸ μὲν αὐτὸ χρυσοειδὲς φύλλον ὃ λεύκειν, &c.
habet Heliochrysus florem auri specie, folium verò album, &c.

Certè mulachra Deorum helychryso coronari, Discorides author est.

Discor. lib.
4. cap. 75.

Hoc quoque flore si se Magi coronarent, ad gratiam vitæ gloriam-
que pertinere arbitrabantur. In hanc sententiam Theophrastus scri-
ptum reliquit clarescere eum qui hoc flore coronatur. Cæterum esse

Theophrast.
lib. 7. de
plant.

unum, eundemque florem cum chrysanthemum, hinc licet firmare,
quòd helichrysum dici ajunt ab Helichryse quadam Ephesia, quæ
prima è flore chrysanthemum Dianam coronavit. Alii ex eo dictum
volunt quòd auri speciem præ se ferat. & cum sit flos palustris velu-
ti in palude indicari aurum, ἡλίουχρυσον καὶ ἡλίουχρυσον. Atque hi qui-
dem flores, siue plures sunt, siue unus tantum. miscentur illis qui
memorantur in hoc versu Alcmanis,

Alcman. lib.
15.

Καὶ πρὸ ὄρχουσι φέρονται τὸ δὲ
ἡλίουχρυσον πύλαι ἀκρόασι κύνερα.

Tum in hoc Ibyco,

Μέγιστα τι καὶ ἰα καὶ ἡλίουχρυσον μέλα
τι καὶ ῥόδα καὶ πέντα δάφνα.

Et in hoc Cratini.

Ἐρπύλλα, κρόκος, ὑακίνθους, ἡλίουχρυσον κλάδους.

Serpyllo, croco, hyacintho, helichrysuramis.

CAPUT XVI.

*Bocchus flos coronarius. Chelidonium flos quoque coronarius. Adian-
tum. Costum. Costum quibus floribus societur. Sisymbrium
planta coronaria. Ejus duo genera. Nuptialibus coronis inseri-
tur. Sociatur myrto. Αναγκαῖς flos coronarius. Est duplex.
Acis flos verus coronarius. Natales hujus floris. Cythisus.*

INvenio & Boccho datum esse locum inter flores coronarios. Hu-
jus floris meminit Virgilius in hoc versu,

Virgil.
Sallust. bel.
Jug.

Et Bocchus Libya regis memor.

Et quidem Sallustius meminit regis hoc nomine; sed qui fuit poste-
ritas illius quem Silius Italicus numerat inter eos qui convenerunt ad
exercitum Annibalis,

Sil. Ital.
lib. 3.

Quin & Massyli fulgentia signa tu'ere,
Hesperidum veniens lucis domus ultima terra.
Præfuit intortos demissus vertice crines

Bocchus

*Bocchus atrox; qui sacratas in litore sylvas;
Atque inter frondes revirescere viderat aurum.*

Nempe hunc verisimile est esse ex illis floribus, quos è Virgilio supra dixi esse inscriptos nomina regum. Chelidonium quoque video numerari inter flores vernos coronarios. Hæc nostris eadem appellatione est herba chelidonia; sic dicta quòd adventu hirundinum videtur erumpere. Quippe hirundo est *εἰαρινὴ ζιφυρέα* *πέρυγεος* *ὄρεως* verna zephyri prænuntia aut prima nuntia avis. Aut inde fortasse dicta chelidonia quòd pullis hirundinum, si oculi auferantur, matres ex hac herba mederi dicantur. Chelidonium Theocrito est cæruleum.

*Isidor. lib.
17. cap. 9.
Oppian. l. 3.
ἀλιδ.*

*Theocrit.
ὑλα. cid.
17.*

—— *πάρα ἡ κρήνην ἐόησιν
Ἡ ῥῆμα ἐν χάρῳ· ἀδὲ ἡ ἥρια ποτὰ πύκνῃ,
Κυάνειοι περὶ χελιδόνιοι, χλοερὴν τ' ἀδύαντοι,
Καὶ ῥιζοῖσιν σίλινα, καὶ εἰλιπνὴς ἄρρωστος.*

statim verò fontem animadvertit, in loco declivi, ubi multæ herbarum nascebantur, Cæruleum chelidonium, virideque adiantum, & apium virens, & crispa agrestis. Quibus in versibus mentio fit adianti, quæ est radix pusilla, & crispæ agrestis, hodiernis herbariis cognitissima. De qua illud mirabile Theophrastus refert non humere licet madefactam. Nam omitto costum, qui est flos luteus, de cujus radice, facultate, generibus herbarii certant. Proptertius sibi sacra facienti ob navale Actiacum prælium, costum dari vult.

*Theophrast.
lib. 4. de
plant.*

*Propert. lib.
4.
Horat. l. 3.
carm. od. 1.*

*Costum molle date, & blandi mihi iheris honores,
Inter pretiosos frutices habitum esse constat, ut quidpiam eximium.*
Horatius,

*Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sydere clarior
Delevit usus, nec Falerna
Vitis, Achemeniumque costum,*

*Ovid. l. 10.
Metam.*

id est Perficum. Sociatur cinnamis; Ovidius,

--- *fit dives amomo,
Cinnamaque costumque suam, sudataque ligno
Thura ferat.*

*Dioscor. lib.
2. cap. 155.
C. seq.
Plin. l. 20.
c. 22.
Theophrast.
de plant. lib.
3.*

Inter plantas coronarias non sanè est infrequens sisymbrii mentio. Sisymbrium Dioscorides & Plinius duplex faciunt. Vnum quod vocant sylvestre serpyllum, idemque thymbræum, pedali non amplius altitudine. Et hoc nascitur *ἐν χέρσιν* in solo inculto, & loco sicco, sive, ut ait Theophrastus, *πρὸς αἰμασίαν* apud sepem, simile mentæ hortenfi, latiore tamen folio, & illa odoratius. Et hoc est *σεφανωμάκηον*, id est *ἐμπλήκω* καὶ *τῷ* εἰς *τὸς* *σεφάνους*, implicant illud

illud coronis, id est, ut de bulbo Theophrastus ait, coronis adhibetur. Alterum genus est illius quod nascitur in riguis, simile nasturtio coronis ignotum. Et hoc quidem verisimile est esse illud quod Plinius lætissimum nasci ait in puteorum parietibus, & circa piscinas ac stagna. Si hoc quamlibet non coronarium, lætissimum tamen est, multò magis verisimile est illud esse lætum quod coronis inseritur, nempe cui est gratus odor. Cæterum in iis foliis è *ὁ πα-* quibus nuptiales coronæ texebantur, sisymbrium conspicuum fuit, *ροίμ.* ut supra monui. Certè videtur fuisse planta Veneri grata, quæ scilicet, sociabatur myrto, quæ tota est Veneris. Et quidem Ovidius alloquens vulgares puellas, vult eas offerre Veneri coronas textas è sisymbriis, myrto, rosa.

Cumque sua domina data grata sisymbria myrto;

Textaque composita juncea vincla rosa.

Ovid. lib. 4.
Fast.

Hic enim texta vincla, eademque juncea prisco more interpretor coronas. Illud Theophrastus de sisymbrio memorat, quod mutatur in mentam non cultura coercitum, aut non traslatum insitione in aliam plantam. Qui plura de sisymbrio cupit cognoscere, videat librum septimum Theophrasti de plantis. Inter flores vernos coronarios Longus collocat *ἀνὰ γαλιν*, his verbis, *ἀνὰ γαλινὴν ἢ καὶ ἀνὰ* Long. lib. 3. *σιφάνωσιν γίλοντις τῆς θύρας· παρὰ ἢ ἀπὸ τοῦ ζιφύρου· τρέφονται, καὶ ὁ ἡλίου θέρμῳ αὐτῶν ἐξέρχεται. ὅμως ἢ ἀπὸ τοῦ καὶ ἰα, καὶ ἀπὸ τοῦ καὶ ἀνὰ γαλινῆς, καὶ ὅτι ἔστι παρὰ τοῦ ζιφύρου.* Quærebant & flores coronare volentes Deos. Illos autem novissimè Zephyrus alens, & sol calefaciens eduxerat. Nihilominus tamen inventæ & violæ, & narcissus, & anagallis, & quotquot [sunt] primitiæ veris. *Ἀνὰ γαλιν* Suidas duplicem facit; Suid. *ἀνὰ γαλιν*, inquit, *ἰσχυρῆς ἐστὶ δύναμιν.* Utraque est facultatis ejus *γαλινῆς.* quæ abstergit. Acis quoque est flos vernus coronarius; cujus ipsa Chloris Dea florum meminit ut pulcherrimi, sibi que dilecti.

Quid crocon aut acin referam, Cinyraque creatum.

De quorum per me sanguine surgit honor?

Ovid. lib. 5.
Fast.

Hunc florem natum esse è cruore Acis, qui fuit amator Galatæ, & à Cyclope interfectus est, docet Ovidius in his versibus, quos ea re hic describo, quòd in iis hæc sive planta, seu flos luculenter pingitur.

Puniceus de mole cruor manabat, & intra

Temporis exiguum rubor evanescere cæpit.

Fisque color primo turbati fluminis imbre,

Purgaturque mora. Tum moles tanta dehiscit;

Vivæque per rimas, proceraque surgit arundo,

Osque cavum saxi sonat exsultantibus undis.

Miræque res, subito media tenus extitis alto

Ovid. l. 13.
Metam.

N

Incin-

*Inclinatus juvenis flexis nova cornua cannis.
 Qui nisi quod major, quod toto carulus ore est.
 Acus erat; & sic quoque erat tamen Acus in amnem
 Versus, & antiquum tenuerunt flumina nomen.*

In hoc ordine suus quoque est colocasiae locus; quam in Ægypto nobilissimam esse, & à quibusdam vocari cyamon, Plinius tradit. *Plin. l. 21. c. 15.* Thyrsos spectabili eodem authore emicat, & foliis latissimis, etiam si arboreis comparentur. Cæterum Ægyptii, inquit Plinius, *Nili sui dotibus gaudens, ut implexus colocasia foliis in variam speciem vasorum potare gratissimum habeans.* Et si verò est planta Ægyptia & Nilotica, tamen eam quoque in Italia provenire verisimile sit è Virgilio,

*At tibi prima puer nullo munuscula cultu
 Errantes hederas passim cum baccare tellus,
 Mistaque videnti colocasia fundet acantho.*

Cythifum video sociari violæ; & ideo hanc quoque plantam credibile est esse coronariam. Ovidius ubi facit Chlorin loquentem, *Ovid. l. 13. Metam.*

— volucres ego mella daturas

Ad violam & cythifos, & thyma grata vato.

Cythifum mense Januario decidi, viridemque vocari video à Constantino Cæsare. *Const. Cæs. lib. 3. c. 1.*

CAPUT XVII.

Ligustrum flos coronarius. Albus. Raccatus. Papaver flos coronarius. Comatus. Luteus, purpureus pulcher. Papaver frigidum. Conciliat somnum. Est coronamentum noctis. Est in tutela Cereis. Picris flos coronarius. Rododaphne. Hujus planta ingenium. Ros marinus coronamenti adhibetur. Hoc flore lares coronantur. Quibus floribus miscetur. Thymum planta coronaria. Est odoratum. Cujus rei est symbolum. Parthenice. Serpyllum planta coronaria. Unde dictum. Ejus epitheta. Huic sociantur allia. Asterion planta coronaria. Funoni offertur. Libanotis. Ejus coronamenta. Ambrosia. Myrrha flos odoratus. Ejus coronamenta. Flos spina Ægyptia. Papyrus. Quale sit coronamentum. Herba leonis.

Virg. ecl. 2. Sæpe quoque in floribus coronariis sit mentio ligustri floris albi, *Alba ligustra cadunt.*

Ovid. l. 13. Metam. Ovidius, *Candidior folio nivei Galatea ligustri.*

Ligu-

Ligustra baccata reperiuntur apud Drepanium,

Drepan.

Laurus Apollinea marcescat denique sylva;

Cumque suis baccu alba ligustra cadant.

Martialis quoque inter ea quæ candidissima sunt, numerat ligustrum

Martial.
lib. 1.

in locis supra citatis,

Toto candidior puella cycno,

Argento, nive, lilio, ligustro.

Et alibi,

Lilia tu vincis, nec adhuc dilapsa ligustra.

Martial.

Sequitur papaver flos specie decorus, atque adeo comatus. Ovidius,

l. 8.

Illa legit calthas; huic sunt violaria cura;

Ovid. lib. 4.

Illa papavereas subsecat ungue comas.

Fast.

Has comas Theocritus vocat crepitacula,

Theocrit.

— ἐφεργὶ δὲ τοὶ ἢ κρίνα λούρα,

κύνελ. eid.
100.

Ἡ μὲν κωὶ ἀπυλὰν ἐρυθρὰ παλαῖωνι ἔχουσιν.

Adferrem verò tibi vel alba lilia, vel papaver tenerum, quod rubra crepitacula habet. Nempe hæc sive comæ, sive crepitacula illa sunt quæ è papavere decerpi solent. Virgilius,

Virg. ecl. 2.

— tibi candida Nais

Pallentes violas, & summa papavera carpens,

Narcissum & florem jungit bene olentis anethi.

Hic flos colore est luteus, & pulchritudine censetur. Catullus,

Catull. in
epith. lul.
& Manl.

Fam licet venias marite.

Uxor in thalamo est tibi

Ore floridulo nitens,

Alba parthenice velut,

Luteumve papaver.

Propertio est purpureum, ubi illud sociat lilio,

Propert. lib.
1.

Et circum irriguo surgebant lilia prato

Candida purpureis mixta papaveribus.

Facultate est frigidum. Virgilius,

Virg. Mor.

Hic cicer, & capiti nomen debentia cape;

Hic etiam nocuum capiti, gelidumque papaver.

Et ideo conciliat somnum; Et ante fores hujus Dei florent papavera.

Ante fores antri fecunda papavera florent.

Ovid. l. II.

Quòd verò somnus est similis morti, Virgilius facit,

Metam.

— letheo perfusa papavera somno.

Virgil. lib.

Hinc est quod nox ut somni conciliatrix coronatur papavere.

Ovidius,

Ovid. lib. 4.

Interea placidam redimita papavera frontem

Fast.

Nox venit & secum somnia nigra trahit.

Papaver esse in tutela Cereris, discimus è Callimacho, qui facit

hanc

hanc Deam, assumpta forma Nicippes manu tenere coronas & papaver. — *ἥτις ἔχει*

Callimach. hym. in Ceter.

Στίμματα καὶ μέλινα.

Accepitque manu coronas floreas & papaver. Hanc ob causam

Virgil. l. Georg.

Virgilio papaver est Cereale, ac si dicat, Cereri dilectum,

Nec non & lini segetem, & Cereale papaver

Tempus humo tegere.

Est & picris quam Virgilius sociat buphtalmo, de quo egi supra; eamque vocat floridum,

Virgil. Cnl.

Buphtalmusque virens, & semper florida picris.

His sociatur rhododaphne, ut ibidem apud Virgilium,

— *hic rhododaphne*

Liliaque & rosis non avia cura marini.

Const. Caf. l. 2. c. 42.

Mirum est rhododaphnes ingenium. Quippe ejus rami terræ im-
 pacti ab omni peste legumina protegunt. Et si hac dictione signifi-
 cata est ima quædam fœditas ab Syris, qui nescio quem probri cau-
 sa vocarunt *ροδοδάφνη*. Ros item marinus coronamenti adhibetur.

Lucian. in pseudol. Horat. l. 3. Carm.

Certè hoc flore Horatius coronat Lares.

Parvos coronantem marino

Rore Deos, fragilique myrto.

Quandoque simpliciter dicitur ros, non addito marinus,

Ovid. lib. 4. Fast. Ovid. l. 12. Metam.

Pars thyma, pars rorem, pars meliloton amant.

Miscetur floribus vernis omnium lectissimis. Ovidius,

Ut modo rore maris, modo se violave rosæve

Implicet, interdum canentia lilia gesset.

Pindarus sociat lilium & rorem marinum, cum ait, Musam ple-

Pindar. Nem. od. 7.

tere coronam Olympicam; cui coronæ,

Κολλᾷ χρυσόν, ἔντε χαλκόν, ἐλίσσανθ' αἰμῶν,

Καὶ λείων αἰθέριον πον-

τίας ὑφαλοῖσ' ἱέρας.

glutinat aurum, æs & ebur, & lilium floridum à rore marino avul-
 sum. Thymum quoque coronamenti inferi constat.

Pars thyma, pars meliloton amant.

Ovid. l. 15. Metam.

Suavitate odoris commendatur. Ovidius,

— *nec vobis lacteus humor*

Eripitur, nec mella thymi redolentia flore,

Tam gratus, tamque adlubescens flos est, ut sit symbolum ejus
 gratiæ quæ cuique rei est indita. Horatius ad Julium Florum,

Horat. l. 1. Ep.

— *ipse quid audes?*

Quæ circumvorsitas agilis thyma?

Id est, quas venustates statim ut collibitum est, non adsequeris? Par-
 thenitæa video jungi papaveri in iis versibus quos supra citavi. Catullo,

Alba

Alba parthenice velut, luteumve papaver.

Serpyllum quoque inter coronamenta receptum ut flos vernus & violæ socius ac rotis, Theocritus,

Ἡ δ' ἴον, ἡ δ' ἑρπυλλοῦ ἀπὸ γυναικός.

Hæc violam, hæc verò serpyllum decernebat. Et alibi,

Τὰ ῥόδα καὶ θροσσίται, καὶ ἡ ἑρπυλλοῦ ἐκείνη

ἑρπυλλοῦ καὶ τῆς ἑλικονιαδίας.

Rosæ illæ roscidæ, & densum illud Serpyllum dicatum est Heliconiadibus. Sic dicitur ἑρπυλλοῦ τὸ ῥόδον ἡ ἑρπυλλοῦ ἀπὸ γυναικός & floret sicut hedera, & voluit circa alios flores, eosque quodammodo depascens circumvoluit. Ea re à Theophrasto collocatur inter plantas θυμωδούς, πολυκερῶς καὶ περιώδους, animosas, multifidas, & implicitas. Id quod expressit Nicander cum vocat serpyllum περιώδης, ἡ περιώδης, inquit Scholiastes, περιώδης ἐστὶ καὶ τὸ φύλλον, est specie corniculari circa folia. Ab ipso Nicandro vocatur quoque φιλόζωνος vitæ amans, διότι αἰὲν αἰθεῖ, καὶ ἄδινε φουδάρρεσσι, quod semper floret, & folia ejus non defluunt. Hujus duo genera faciunt, unum ἡμερῶν domesticum, aliud ἄγρον agreste. Cæterum ut aliis demat id quod insuave est, his Virgilius sociat serpyllum,

Allia, serpyllumque herbas contundit olentes.

Serpyllum supra dixi à Theocrito dicari Mæsis, unà cum rosâ. Asterionem inter plantas coronarias censerî video. Porro Asterion est flumen Eubœæ, quod fuit infra templum Junonis. Deinde in specum demersus absconditur; Ad cujus ripas herba nascitur eodem nomine. Eam herbam Junoni integram offerunt, & ex ejus foliis coronamenta nectunt. Invenio quoque apud Athenæum coronas necti è novellis ramis Libanotidis. Ambrosia Cappadocæ coronari Plinius auctor est. Ambrosiam Iſidorus à Latinis apium sylvaticum vocari ait. Myrrham quoque florem odoratum coronariis adnumerant. Certè coronas hinc fuisse nexas planum sit ex Athenæo, quo auctore Demetrius filius quotidie magnam hominum multitudinem convivio exceptam multis rebus donabat; In his erant coronæ è thure ac myrrha cum aureis monilibus hominis longitudine loco lemniscorum ac tæniarum. Itaque verissimile est hunc regem, qui sua perdebat verius quàm donabat, hæc coronas dedisse ut pretiosissimas, id est, pulcerrimas & odoratissimas. Certè Euripides vocat myrrhæ æthereum nidorem, id est cœlestem,

— σμύρνης αἰθέρας τι καπνός.

Alibi hoc ipse poëta ait fumum myrrhæ ascendere usque ad Phœbum. Nempe myrrham in sacris adoleri cognitissimum est.

Σμύρνης δ' αἰὲρ καπνός

Catull. in
epith. Ind.
Gr. Manl.
Theocrit.

Est. eid. 10.
Theocrit.
ep. 1.

Scholiast.
Nicand.
ther.
Theophrast.
de plant.
lib. 7.
Nicand.
ther.

Nicand. in
Alexiph.
Gr. Schol. in
φιλόζωνος.

Virg. ecl. 2.

Pausan. l. 2.

Athen. lib.
15.
Plin. l. 27.
c. 4.
Iſidor. l. 17.
c. 9.
Athen. l. 5.

Euripid.
Troad. act. 4.

Euripid.
Im. act. 1.

Εἰς ὁσφύς Φοῖβος πίπτει).

- Myrrhæ fumus aridæ ad tecta Phœbi volat. Spinæ Ægypti florem
 Plin. l. 13. Plinius dicit esse coronis jucundum, & medicamentis utilem. Id
 c. 9. quod sumplit è Theophrasto, qui de hac spina loquens ait, τὸ ὅτι
 Theophrast. θύει καὶ τῇ ὀψι καλὸν, ὅτι καὶ τεφάνους ποιεῖν ἐξ αὐτῆς. flos autem &
 lib. 4. de aspectu gratus, usque eò ut ex eo coronas nectant. Papyri flore
 plaus. Plin. l. 13. Deos coronari tradit idem Plinius. Hanc papyrum Græci vocant
 c. 11. βίβλον. eamque ex qua conficiebantur coronæ τεφανώτερον βίβλον
 papyrum coronariam. Atque adeò ajunt, cum extrema jam ætate
 Agelilaus in Ægyptum navigasset, fama celeberrimi nominis excitos
 Ægyptios convenisse ad hominem spectandum. Miratosque
 esse quod munera vilia, rejectis pretiosis, acciperet. Et quidem
 Plutarch. coronaria papyro delectatum Theophrastus ait, inquit Plutarchus,
 Agesi. διὰ τὴν λιπύτητα τῆς τεφάνου propter exilitatem coronarum. Easque
 Pindar. coronas eum petiisse ab rege cum inde navigaret. Pindarus herbam
 Mem. ed. 6. leonis collocat inter coronarias.

CAPUT XVIII.

Cur non enumerem eos omnes flores qui medicis & herbariis sunt coronarii. Quædam urbes solis floribus inclytæ. Mos matronarum ut sibi qualibet coronam texat. Penna quandoque signat flores. Victoria pennatâ. Corona è pinnis alarum. Sagitta coronamentum Indicum.

PRÆter eos flores quos recensui, proferri possunt alii prope-
 modum, ut dixi, innumerabiles, quos & medici & herbarii
 vocant coronarios, videlicet, coloratos, odoratos, pulchros. Sed
 nos hanc curam non extendimus ultra illos, quorum apud poëtas,
 aliosque talium jucunditatum scriptores frequentior mentio,
 quorum cognitione cæteri æstimari possunt. Nullo non modo
 loco aut regione, sed ne scripto quidem ullo omnes comprehen-
 di possunt. Cuique loco sua fors suum ingenium est. Nempe, è
 diversitate locorum est illa tanta plantarum florumque diversitas,
 quæ omnem diligentiam, quamlibet anxiam, frustrari potest.
 Qui hîc infelicius, iidem alibi proveniunt felicius, latius & fre-
 quentiùs. Diversissima ratio est montis, planitie, declivis loci,
 sicci, arenosi, palustris. Quædam urbes, ut supra dicebam, solis
 floribus inclytæ perhibentur. Hujus generis Pindarus tradit esse
 Locros,

Pindar.
Oly. ed. 9.

ὅθεν τεφάνων ἄνται

καλυταί

κλυτὰν Λοκρῶν ἀπαιέον-
π' ὡς πρὶν ἀγαυὴν μητέρα

Unde coronarum flores inclytam Locrorum extollunt matrem,
pulchrarum arborum [feracem.] idem alibi,

κόσμον ἐπὶ στεφάνῳ χρυσέας ἐλαίας
ἀδυμελὴ κελαδέσσω, ἥ Ἐπι-
ζεύφου Λοκρῶν θρησκὴν ἀλέγων.

Pind. Ol.
od. II.

ornamentum ob coronam aureæ olivæ blandiloquum cantabo; Epizephyriorum Locrorum gentem curæ habens. Hipponium quoque eorundem Locrorum urbs fuit, quò Proserpinam profectam esse ad legendos flores, Strabo author est, ἀπὸ τοῦ δειλόμενα εἶναι τὰ *Strabol. 6.*
περικείμενα χωρία, quòd pulchris pratis abundarent circumjecta loca. Inde apud matronas usus obtinuit, ut sibi quælibet coronas neceretur ex iis floribus, quas ipsa sibi propria manu legisset. Usque eò ut illi vitio dari mos fuerit, si quæ diebus festis coronas emptas, non ab se lectas gestaret. Stephanus tradit, Ἀθηναίων, quod est φιλο- *Stephan.*
στέφανον, urbem Laconicam sic dictam, ὡς ἔχει Ἀθηναίων τὸ Ποσειδῶν, Ἀθηναίων.
ὃν Κλεομένης ὁ Λεωνίδου ἀδελφὸς ἀνηλὼν, καὶ οὐκ εἰσάγων, ἐξαίρετον ἐν τῷ
δέντρῳ τὰς χρυσὰς περικείμενας, à flore Neptuni, quem Cleomenes Leonidæ frater cum interfecisset & excoriatum, scripsit in pelle, ora-
cula servata esse. Quis autem sit iste Neptuni flos, hic ipse *Stephan.*
Stephanus paulò post indicat, interpretans hæc verba Homeri, Ἀθηναίων Ἀθηναίων
τὸ ἱερὸν ποσειδῶν, ἀπὸ Ἀθηναίων, inquit, ἔστι δὲ, ἔστι Ἀθηναίων, ἔστι Ποσειδῶν, καὶ
καὶ Ἀθηναίων ἔστι Ἀθηναίων. Itaque ingens florum numerus est, qui hîc quidem incogniti, alibi sunt & cognitissimi & celebratissimi. Multis sæculis Græci & Asiatici Romæ fuerunt nullo nomine. Neque item ad Græciæ Asiæque incolæ pervenerat fama & nomen Indicorum. Nec natura tam novercali odio Occidentis, aut etiam Septentrionis regiones profecuta est, ut non hîc quoque suas dotes exeret, easque & singulares, & plena manu. Quarum tamen apud gentes Orientales ne minima quidem aut levis auditio fuit, aut mentio. Satis habeat æquus lector, si illos hîc exhibemus quos in veterum monumentis studiosè veriùs quàm anxie collegimus. Qui ipsi à nobis hac cura non tam numerantur aut demonstrantur, quàm indicantur. Id, scilicet, nos agimus, ut ex hisce pauculis cæterorum forma & gratia, atque adeò venustas & pulchritudo coronarum æstimari possit. Ipsas quoque coronas satis intelligimus non tam à nobis pingi aut repræsentari, quàm delineari. Utut est, eos flores quos memoravimus, satis constat esse materiam coronariam, eamque & eximiam pulchritudinis, ac dignitatis inter egregios terræ partus præcipuæ. Et si non omnes proveniunt in illa insula beatorum, ubi, ait Pindarus, auræ Oceanides perfiant.

Pind. Oly.
ed. 2.

— αἶ-
θμα ὃ χερσὶ φλίχῃ,
τῇ μὲν χερσὶν αἶψ' αἰ-
γλαῶν διυδρίων·
ὑδὼρ δ' αἶψα φέρεθ'.
ὄρεσσι τ', ἥσθεσσι αἶα-
πλήκτοισι καὶ σιφάινεσι.

Floresque auri micant, alii quidem ab humo, alii à pulchris arboribus. Aqua autem alios educat, quorum monilibus & corollis implicant manus. Hic moneo, hisce floribus quandoque inditum fuisse nomen pennis, ut apud Pindarum,

Pindar.
Oly. ed. 14.

ἰσιφάινεσι πυδύμων αἰθλῶν
πλήκτοισι χαίτα.

coronavit inclytorum certaminum pennis caesariem. Credo, quod honor qui hinc est, sicuti quibusdam alis evehit homines in sublime. Hinc quoque est quod Nazario victoria est pennata. *Fama quidem*, inquit, *laetitia gesta rei diffuderat fama velox; & celeritatem nuntii pennata victoria insequeretur.* Non tamen inficias eo, coronam extitisse è pinnis alarum; qua, scilicet, Musarum victoria demonstrata fuit. Quippe memorant, Acheloi filias suasu Junonis aulas esse provocare Musas in certamen cantus. At Musas victrices victis pinnae ex alis convulsas, & in speciem coronae coactas suis capitibus imposuisse argumentum victoriae, & quodammodo in speciem trophæi. Certè qua quisque dote eminet, hujus insignia potissimum gestare amat. Indi, & in his Bactriani *ἰκτινέων ἰθὺς* longè jaculans gens, quod sagittando valent, ut hanc virtutem gentis faciant testatorem, sagittis redimuntur. Prudentius,

Prudent.
Hamani.

Non illum regina Tyri, non accola magni
Euphratis Parthus rapiet; non decolor Indus
Tempora pennatis redimimus nigra sagittis.

Sed quia hoc ipsum in operis contextu liquidius apparet, cæteris exemplis abstineo.

CARO-

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhetos Legati,*

DE CORONIS

LIBER QUARTUS,

Qui est de Coronis sacris.

CAPUT PRIMUM.

Corona pietatis. Pietas duplex. Simulachra numinum coronata. Flumina coronantur arundine. Lacus coronati. Homines arundine coronati. Funcea ornamenta. Arundo proprium coronamentum Dioscurorum. Ex arundine corona Apollini grata. Autumnus coronatur pomis. Infusores redimuntur corona pomosa. Coronamentum Bacchi quale. Corona vitiginea, è corymbis, è racemis. Pampinea corona quid signet. Junoni vitis indicta.

Uc usque illud coronarum genus exsequutus sum, quas in definitione vocavi Coronas lætitiæ. Sequuntur coronæ pietatis, quibus nomen indo sacris, quod plerunque in re sacra gestarentur, ui infra videbimus. Porro quod pietas est privata cujusque, aut publica universorum, prius exequar illas quæ privatâ respiciunt; & hinc ad illas transgrediar quæ publicam. Sed enim quod utriusque pietatis potissima pars consistit in cultu Dei, hoc primùm libet præfari, Vix ullum numinis simulachrum aliquam celebritatem adepti fuisse incoronatum. Vix ullum divinum cultum, sive publicus, sive privatus est, curatè descriptum invenias absque mentione coronæ. Porro ea corona texebatur ex ea materia quæ cuique numini complacita, & in tutela

*Albric. de
imag. Deor.
in Baccho.
Dion. Chry-
sost. orat. de
reg.
Virgil. 8.
Æneid.*

tela ejus esset cui dicabatur. Videlicet, fluminibus neciebatur ex arundine. οἷον ποταμούς, inquit Dion Chrysostomus, καὶ ἀκκινέριος γυνώης, τὸ πλῆρον. ὅσοι οὐ καθεκόντες μυρτιάκῃ ἢ καλαμῇ ἐσφαινομένης, ut fluvios jacentes, nudos, cana barba, multumque promissa, myrica, aut arundine coronatos. Hac ipsa corona Virgilius donat Tybrim,

— eum tenuis glauco velabat amictu

Carbasus, & crineis umbrosa tegebat arundo.

Et alibi Mincium,

*Virgil. 10.
Æneid.*

Quos parte Benaco velatus arundine glauca

Mincius infesta ducebat in aquora pinus.

*Ovid. lib. 9.
Metam.*

Arundine quoque Ovidius redimit Calydonium amnem,

— cum sic Calydonius amnis

Cœpit inornatos redimitus arundine crineis

*Val. Flacc.
l. 6. Argon.*

Peucon apud Valerium Flaccum gestat coronam ex arundine.

Labitur in tortos per tempora cœrula crineis

Tunc quoque materna velatus tempora Peucon.

*Val. Flacc.
l. 1. Argon.*

Hylam Lacum Bithyniæ hic ipse poëta redimit arundine,

— subita cur pulcher arundine crineis

Velas Hylas? unde urna humeris, niveosque per avius

Cœrula vestes?

*Athen. lib.
15.*

Ipsi quoque homines per sæpe arundine coronantur. Et quidem

Strabo l. 3.

Sosibius apud Athenæum tradit; Lacedæmonios festis Promachiorum diebus arundine vernacula redimiri solitos. Quo exemplo Strabo memorat quosdam Hispanos capite gestare fundas junceas tres, quas Philetas vocat κόμμα μελάγκρανον, junceum ornamentum; siquidem juncea viticla apud Ovidium ostendi esse coronas. Arundine quoque juvenus Attica ea quæ Academiam frequentabat, coronabatur, nempe coronamento tenui, nec exquisito Aristophanes,

*Aristoph.
ves. & ibi
Scholiast.*

Αἰὲν εἰς Ἀκαδημία κελὼν, ὑπὸ τῆς μελέης ἀπατρίξες

Σπινθωνοστέμνον καλαμῇ λείκῃ μὴ σίφρονι ἡλικίῃ

Sed in Academiam ubi descenderis sub oleis spatiaberis redimitus arundine alba cum temperato æquali. Quem locum alicubi citat Priscianus. Cæterum hæc ex arundine corona Dioscurarum credebatur esse propria. Et si Apollini quoque grata perhibetur Aristophanes,

*Aristoph.
ves.*

Προσπιτέρπῃ δ' ὁ φορμικτὴς Ἀπόλλων

Ἐνταυ δόνακ', ὃν ἀπολύειον

Ἐνδρον εὐλίμεναις τρέφω.

Delectatur autem Lyristes Apollo propter arundinem quam ego lyræ aptam alo in paludibus. Autumno texebant coronam e pomis. Horatius,

Vel

*Vel cū decorum mitibus pomis caput
Autumnus arvis extulit.*

*Horat.
epod. od. 2.*

Quam coronam innuit Silius Italicus,
*Temporaque Autumni late florentia donis
Fœdavit.*

*Sil. Ital.
lib. 14.*

Hic advertendum, ipsos initores Autumnno vota soluisse redimitos
corona pomosa. Propertius de Vertumno,

*Initor hic soluit pomosa vota corona,
Cū pyrus in voto stipite mala tulit.*

*Propert. lib.
4.*

Bacchi coronamentum supra dicebam confici è hedera & vite. At
Horatius redimit eum pampino,

— *dulce periculum est*

*Horat. l. 3.
Carm. od.
25.*

O Lenæ sequi Deum

Cingentem viridi tempora pampino.

Et alibi de eodem iisdem prope verbis,

Ornatus viridi tempora pampino

*Horat. l. 4.
Carm.*

Liber vota bonos ducit ad exitus.

Ergo hoc numen non solum pingitur *κερασφόρον* cornutum, verum
etiam *ἐστὶ φανώδες ποτρυόεις*, coronatum racemis. Et hinc, scilicet,
coronæ illæ vitiginæ, id est, ad pampinorum vitis similitudinem
effectæ. Tibullus Bacchum alloquens eum redimit corymbis,

*Lucian.
Bacch.
Athen. l. 5.
Tibull. l. 1.
el. 7.*

Non tibi sunt tristes cure, nec luctus Osiri,

Sed chorus & cantus, lenis & aptus amor;

Sed varii flores, & frons redimita corymbis.

Virgilius coronat eum racemis.

Temporaque Autumni cingunt tua Bacche racemi.

In epigr.

Apud Silium Italicum Bacchus pingitur & redimitus corymbis, &
reliquo Bacchico ornatu instructus,

Sil. Ital. l. 7.

Lumine purpureo frontem cinxere corymbi;

Et fusa per colla coma, dextraque pendit

Cantharus, ac vitis thyrsos delapsa virenti

Festas Nisæo redimivuit palmite mensas.

Non omitto, hanc pampineam coronam esse symbolum maturi-
tatis ejus quæ est fini proxima. Nec mirum si equiti Rom. obje-
ctum est, quod per quietem vidisset Claudium pampinea corona
evinctum albertibus foliis. Id quod ita interpretatum, vergente
autumno mortem principis ostendi. Invenio quoque Bacchum

*Tacit. l. 11.
Annal.*

quandoque redimitum floribus. Quo ornamento Lamon ille apud
Longum ejus effigiem quam in horto habebat, colere solitus erat.

Long. lib. 2.

Et verò quisque cui se numini resque suas commendaret, illius si-
mulachra, statuasque qua re poterat, coronabat, impetrandæ, sci-
licet, ejus opi; Sicuti apud Dionem Chrysostomum pro liberanda

*Dion. Chry-
sost. orat.
12.*

filia.

- Athen. lib. 10. & Laert. in Xenocr.* filia. Hac ipsa sive pietate, sive ostentatione pietatis Xenocrates philosophus, quod ebibisset congium vini uni sibi à Dionysio tyranno oblatum, corona ab illo donatus, eam Mercurio, qui stabat ante ædes regias, & quem prius floreis coronis colere sueverat, domum rediens iniecit. Quæ ratio non solum erga numina fuit usurpata, sed & erga potentiores homines, si quid ab ipsis impensius peteretur, eosque quatitior adulatio pulsaret. Hoc exemplo Hircanus misit Antonio coronam auream, supplex ab eo petens ut Judæos à Cassio in carcerem compactos libertati redderet. Et *legati Romani à Ptolemao invitati coronas ab eo acceptas postridie honoris causa statuis regis imposuerunt*; muneribus, scilicet, regiis in ipsius regis honorem verlis. Quæ certè non adulatio, sed Romana moderatio potius dici debuit. Redeo unde diverti, & ajo, præter hederam, illa quæ proximè dixi coronamenta esse propria Bacchi. Id quod etiam verum est, tamen, Tertulliano teste, *Junoni vitem Callimachus indixit Ita, inquit, & Argis signum palmite redimitum, subiecto pedibus ejus corio leonino, insultantem ostentat novercam de exuvius utriusque privigni*. Quæ tamen Baccho detrahi non potuerunt, ut nec Herculi. In hanc ferme sententiam Plinius tradit, *Metaponti templum Junonis viriginis columnis stetisse*. Nempe hæc produnt illud odium novercale Junonis sibi vindicantis insignia privigni. Ipsa quidem vel invita Junone super hederam Bacchus perpetuo retinuit vitem, palmitem, corymbos. Nec ipse tantum sed & ipsi sacrificantes. Ea re Artemidorus ait, ἀμπέλῳ καὶ κισσῷ [σεφάνωμα] μέγιστος τοῖς θεοῖς τὸ Διόνυσον πεχύνειν συμφέρειν, vitis & hederæ coronam folis Dionysiacis artificibus conferre. Et hæc quidem de Bacchico coronamento.
- Tertull. de cor. mil.*
- Plin. l. 14. c. 1.*
- Artemid. l. 1. c. 79.*

CAPUT II.

Coronamentum Saturni. Mulieres inumbrata ramis ficulneis. Corona florea Iovi imposita. Populus coronamentum Herculis. Umbra populi. Populus alba propriè est Hercules. Populus est coronamentum amantium. Pinus & ebulus coronamentum Panis. Satyri coronati. Fortuna coronata. Vertumni coronamentum. Pyleo corona Junonis. Olea cujus coronamentum. Lucina coronamentum. Gratia coronata. Hora coronata. Tempora anni coronata. Minerva coronata. Coronamentum ventorum. Corona è dendrolibano.

- Macro. lib. 1. Sat. c. 7.* Saturnus coronatur ficis recentibus. Neque enim Dei statuam verisimile est non fuisse coronatam, cum ii qui illi sacrificant coronati aspiciantur. *Cyrenenses* [ait Macrobius] *etiam cum rem divinam ei [Saturno] faciunt, ficis recentibus coronantur*; placen-

placentasque mutuo missitant, mellis & fructuum reperiorem Saturnum existimantes; Fortasse ob aliquam talem causam cujusmodi memoratur à Plutarcho, etsi suspicari magis quàm scire licet. Quippe is tradit, Nonis Caprotinis mulieres convivari inumbratas ramis ficulneis. Nisi si quis dicere malit, ramum ficulneum esse argumentum virilis, siye masculæ libidinis à Libero impositum sepulchro Prosymni, ob eam causam, quam memorat Clemens Alexandrinus. Si enim hac pompa, talique cultu Bacchus fuisset honestatus, pudendis impudentissima fecisset, inquit Heraclitus. Jovi quoque varia coronamenta tribuit antiquitas, florea, frondea, metallica. De quibus cum agam idoneis locis, hic tantum dico, privatæ pietatis impulsu quàm sapientissimè ejus statuas fuisse coronatas floribus. Certè tali corona, hoc est nexa è vernis floribus Pausanias refert quoddam simulachrum Jovis capite esse redimitum. Alteram item statuam ejusdem numinis capite gestare coronam floream, dextra tenere fulmen. Timon ille Atheniensis exprobrat Jovi, culpa ejus fieri ne amplius colatur coronis. *ἐπεὶ γούνη ἐπὶ σοι πύδος, ἔτε τε φανῶντι, εἰ μὴ τις ἄρα πάρεργον ὀλυμπίων, καὶ ἔτε δὲ πάντων ἀναγκῆα ποιεῖν δοκῶν.* Cum jam nec sacra faciat tibi quisquam, nec coronas offerat, nisi si quis obiter in Olympicis; Ac ita ne is quidem rem necessariam facere videatur. Herculem coronant populo. Nam & Salios, inquit Macrobius, *Herculi dedit* [Virgilius] quos tantum Marti dicavit antiquitas; & populeas coronas nominat. Et verò Virgilius vocat populum Alcideæ gratissimam, atque adèò Hrculeam,

Plutarch.
Rom.

Clem. Al.
exhort. ad
Græc.

Pausan. l. 5.

Lucian.
Tim.

Virg. ecl. 7.

Herculeæque arbor ambrosa corona.

Tertullianus dicit, *Herculem capite præferre nunc populum, nunc oleastrum, nunc apium.* Porro Herculi ea re fortasse grata est populus, quod is sub ejus umbra sapius quievit, qua sanè hæc arbor inter cæteras arbores præcipuè commendatur. Certè populum *φύλασιν ἀπὸ πρῶτοις καμίσουσιν*, foliis innumeris comantem vocat Apollonius Rhodius. Nostri quoque hanc umbram laudant; Ovidius,

Tertull. de
cor. mil.

Apollon.
Rhod. l. 3.
Ovid. l. 10.
Metam.

— & ecce

Opportuna sua blanditur populus umbra.

Nec tamen est quod quisquam miretur, tradi à Plinio nullam esse populo umbram, cui sint ludentia folia. Cum enim is faciat tria genera populi, albam, nigram, & Libycam, hanc ultimam dicit esse folio minimam. Illam item Libycam facit minùs densam folio. Ergo neutra harum populorum est umbrosa, neutra est Herculis; sed alba tantum. Quippe hæc est illa cujus unius umbra laudatur. Cæterum exemplo Herculis cæteri heroës hac fronde amabant coronari. Horatius,

Plin. l. 17.
c. 12.

Plin. l. 16.
cap. 23.

Plin. l. 17.
c. 23.

ΤΕΛΟΣ

Horat. l. 2.
car. od. 3.

*Toucer Salamina, patremque
Cum fugeret, tamen uida lyao
Tempora populea fertur uinxisse corona.*

Stat. lib. 3.
Sylv. in fm.

Neque verò Hercules in deliciis tantum habuit hoc coronamenti genus, sed & rem seriam potissimum agens hac populea fronde se fecit insignem. Statius de Hercule jurisjurandi verba concipiente,

*Sic ait, & tangens surgentem altavibus ignem,
Populeaque movens albertia tempora sylva,
Et Styga, & aetherei juravit fulmina patris.*

Val. Flacc.
l. 6. Argon.

Hanc coronam Valerius Flaccus eleganter describit.
*Populeus cui frondis honor, conspectaque glauco
Tempora necitantur ramo.*

Artemid.
l. 2. c. 25.

Theocrit.

Φαρμ. eid.

β.

glauco, id est albo, sed decolore. Siquidem populum, eam quæ proprie sit Herculis, ut dixi, vocant *λαδίκην*, albam. Artemidorus de populo, *μέγιστη δὲ λαδίκη ἀθλητικῆς συμφέρει* *Διὶ δὲ Ἡρακλείᾳ*, Sola verò alba populus athletis utilis est propter Herculem. Et Theocritus hanc populum vocat *λαδίκην*, id est, albam populum.

*Φερζίο μιν τὴν ἱερὰν ὅταν ἴκωνται πάντα Σιλαίᾳ.
Ἡδὸν γὰρ κηρῶ, καὶ τὴν γλυκύην λῶτον ἱερῶν,
Ἡ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἰὼν φίλον αὐτίκα νυκτός.
Μαλὰ μὲν οὖν κάλποισι Διωνύσοισι φυλαίσων,
Κερπὶ δὲ ἔχον λαδίκην Ἡρακλῆϊ ἡρώϊ ἱερῶν
Πάνθ' τε περφυρήσι φερζιζώρησι ἐλίκταιν.*

Lucian. de
Imag.

Virg. ecl.
10.

Plin. l. 35.
cap. 10.

Epigr. l. 4.

Dic amorem meum unde venerit veneranda Luna. Venissem enim ego certè per dulcem amorem, Venissem vel duorum vel trium in comitatu de nocte amans, Mala quidem in sinu Bacchi habens, Capite autem gestans populum, Herculi sacram plantam, Undique purpureis lemniscis involutam. E quo loco id quoque discimus, populum fuisse coronamentum amantium; fortasse *Διὶ δὲ Ἡρακλείᾳ* *πρὸς τὴν ἀμεινότητα καὶ ὁρμήν*, propter longitudinem & rectitudinem. Pani antiquitas dicavit pinum, ut alibi dico, tum ebulum, qua fronde eum Virgilius coronat.

*Pan Deus Arcadia venit; quem vidimus ipsi
Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.*

Satyros similiter coronatos legimus. *Aristippus*, inquit Plinius, *cujus est satyrus cum scypho coronatus*. Fortuna quoque coronatur. sed qua fronde, & forma, nondum scio. Hujus coronamenti mentio fit in his versibus qui sunt de pietate Cæcii Titi primi,

*Centenas adjicit numero crescente coronas
Fortuna simulachra colens, & Apolliniæ aras.*

Ver-

Vertumno corona neſcebatur è gramine defecto, ſeu ſceno, Ovidius de eo,

*Tempora ſape gerens ſceno religata recenti
Defectum poterant gramen verſare videri.*

Ovid. l. 14.
Metam.

Junonem antiquitas præcipuè coronabat. De quo coronamento alibi ago. Hoc loco illud tantum moneo, Lacones quam coronam Junoni imponebant vocaſſe pyleonem. Quæ tamen vox puellarem quamlibet coronam ſignat, ut palam ſit, ex eo verſu Alcmanis quem ſupra citavi,

*Καὶ πρὸ ἄρχου φέροιται τὸ ἱλίζου-
σιν πύλων ἀκρόατον κυπρίαν.*

Athen. lib.
15.

Athen. lib.
15.

Puellam opto quæ pyleonem afferat ex elichryſo, & immortalis cypero. Et verò Heſychius πύλων interpretatur *σπράνιον*. Oleam etſi Minervæ dicavit antiquitas, tamen invenio eam quoque fuiſſe proprium coronamentum Jovis, *ἄλφιτὸν ἀειθαλές*, quod ſemper viret, & λιπαρόν, quod eſt mollis, *ἄλφιτὸν πολύχρηστον*, quod ad multa eſt utilis, *ἄλφιτὸν ἐμφέριον* & *ῥόδον τὸ ὑπερὶν γλαυκότητι*, propter ſimilitudinem cœrulei, ſive cœleſtis coloris. Lucinam antiquitas dictamo coronavit herba odorata, quæ confert ad facilitatem partus *ῥόδον τὰς τίκτας* & *γυναικῶν*, ſive *ῥόδον τὰς θυγατρίας* & *γυναικῶν*. ad difficultates partus muliebris. Euphorion de Lucina,

Σπινθάρην ἡλιεροῖσι συνώγειν διατρίμνοισι.

Heſych.
πύλων.
Phoron. in
Jove.

Theophrast.
lib. 1. de
plant.

coronata florentibus florebat dictamis. Neque verò Gratiis, ut ſemper, & ubique tales eſſent, defuerunt ſua coronamenta Ovidius,

*Protinus accedunt Charites, neſſuntque coronas,
Sertaque cœleſtes implicitura comas.*

Scholias.
Ara. Pha-
νόμε.

Id quod diſertim tradit Martianus Capella, *Præterea*, inquit, *tres puella vultu, decoreque parili, ac venuſtate luculenta, ſerta religata invicem manus, roſarumque ſpeculis redimitæ ad virginem convenere*. Roſarum ſpecula vocat earum nitorem & pulchritudinem. Quidni gratiæ coronentur, *αἱ τοῖς θεοῖς εἰσὶν ἀποδιδευγμένα*; quibus inter numina locus eſt adſignatus? Quid, quod ipſa Theologorum ſecta hujus coronæ dignitatem agnoſcit? Hieronymus de ſapientia verba faciens ait, *Honora illam, & amplexabitur te, ut de capiti tuo coronam Gratiarum*. Horas quoque Alcmanus vocat *σπινθάρην* coronigeras. Porro coronabantur oleæ ramis, authore Scholiaſte Ariſtophanis. Verum Tzetzes de hoc Horarum coronamento admodum eruditè tradit, Horas, id eſt tempora, quibus annus diſtinguitur, coronari quidem, ſed non vernis floribus, verum iis dotibus, quarum ope pulcherrima quæque cenſetur in quolibet anni tempore. Ergo ver coronatur *ἐπιφάνειαι αἰς ἔχθ*, pomis & fru-

Martian.
Cap. lib. 2.

Demosth.
p. 3.

Hieron. l. 2.
opp. ep. 12.
Alcm. in
carm. 23.

Scholias.
Aristoph.
in equit.
Tzet. in
lib. 1. Hef.

& fructibus, quorum ferax est, tum floribus & unguentis. *Æstas* frugibus, & id genus cæteris. *Autumnus* vino ac talibus. *Hyems* oleo, aliisque dotibus. Minervam coronario munere, aureisque spoliis cultam legimus ab Ajace propter prosperam venationem. Apud Sophoclem Ajax loquitur,

*Sophocl. in
Ajaci.*

καὶ σὺ παύχρυσος ἴσθι
τῶν λαφύρων πῶδ' ἢ τ' ἄρας χάριν.

Et te aureis ego redimibo spoliis hujus venationis gratia. Atque adeò verum est, unicuique numini aptari coronam ex ea re quæ ei esset familiaris & dilecta, aut sanè quam ipse procrearet, ut ipsi venti, quorum vi cumulatur arena, & procellis & arena singantur coronati, ut de Euro cecinit Valerius Flaccus,

*Val. Flacc.
l. 6. Argon.*

crinemque procellis

Hispidus, & multa flavus caput Eurvs arena.

Postremò, nullum numen non ritè coronabatur dendrolibano.

*Const. Caf.
l. 11. c. 16.*

Quippe existimabant, coronam quæ ex hac arbore Diis offerretur, quovis sacrificio gratiorem esse. Ratio est, quod Libanus, qui Syriæ mons est, priùs fuit juvenis frequens Deorum cultor. Hic à quibusdam sceleratis ob invidiam occisus vitæ quidem, sed non amoris & benevolentiae divinæ jacturam fecit. Certè Dii ei monti id nominis indiderunt; eamque frondem quæ ibi provenit, gratam sibi esse multis argumentis ostenderunt.

CAPUT III.

Genius coronatus. Lar familiaris coronatus. Lares quomodo culti. Larinum coronamentum. Pauperum corona tenuis. Larinum sedes. Lares nigri. Vesta hoc est ara coronata. Venus culta coronis. Quatuor Veneres. Priapus coronatus. Professa quæ dicebantur. Quem Venerem virgines coronarent. Loca felicitatis coronata. Corona gestata in honorem Prometheus.

*Tibull. l. 2.
el. 2.*

HAc eadem privata pietate Genius colebatur multa sedulitate, multoque coronarum & conjectu & imposito. Tibullus,

Ipse suos Genius adsit visurus honores,

Cui decorent sanctas florea festa comas.

*Stob. in
Charonda.
π. 1. 10. 12.
id.
Cato de re
rust.*

Ipsi quoque lares hoc præcipuè cultu habebantur. At isti lares nostris erant illi ipsi qui Græcis *δαίμονες* quibus Charondas assimilatur magistratus, qui, scilicet, in civitate sunt hoc ipsum, quod domi isti Dii. De quo more hæc Cato in loco supra citato, *Kalendis, Idibus, Nonis, Festus dies cum eris, coronam infocum indas; per eosdemque dies lari familiari pro copia supplicet.* Ubi advertendum

rendum, Catonem agere de cultu ejus qui dicitur Lar familiaris, seu privatus. Nam Romæ fuit ædes Larium in summa sacra via, Solin. c. 2. quibus, ut veritabile est, publicè sacra fiebant. Colebantur plenique oblatione *ἑρπετῶν*, primitiarum Horatius,

— *dulcia poma*

Horat. l. 2.
sirm.

Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores

Ause larem gesset venerabilior lare dives.

Hinc est, quod Tibullus larem coronat spicis & vua,

Tibull. l. 1.
el. 1c.

Hic [Lar Deus] placatus erat, seu quis libaveris unam,

Seu dederas sanctæ spicæ farta coma.

Coronabantur quoque plurimis floribus, in primis, ut supra dixi, viola. Juvenalis,

Juvenal.
sat. 1c.

— *laribusque paternis*

Thura dabo, atque omnes viola jactabo colores.

Redimebantur myrto quoque & rore marino, Horatius,

Horat. l. 3.
carm.

Parvos coronantem marino

Rore Deos, fragilique myrto.

postremo, farre, ac tenui ferto, sive corolla.

O parvi, nostrique lares, quos thura minuto

Juvenal.
sat. 9.

Aut farre, & tenui soleo exornare corona.

Ubi advertendum, poetam non de nihilo dicere, tenui corona, ac si dicat, Mihi, qui non censeor inter illos divites, sed cui tenuis est census, satis est ti tenui & exili corona exorno lares meos, non illa ampla & grandi, qua redimiti solent, Et supra dicebam, apud Græcos esse proverbium, quo significatur, pauperis coronam esse tenuem. Nam alioqui amplitudine coronarum lares coli, alibi è Festo monui. Et Plinius tradit, *Compitalia & ludos Servium Tullium Laribus primum instituisse*. Cæterum hæc laribus impostæ coronæ dicebantur imponi focis, quia sedes Larium erat apud focum. Tibullus,

Fest. Donat.
tica.
Plin. l. 36.
c. 27. in fin.
Tibull. l. 1.
el. 2.

Num feror incestus sedes adiisse Deorum,

Sertaque de sanctis diripuisse focis?

Et apud Ovidium celebrantem diem natalem uxoris corona dicitur velare focos,

Ovid. lib. 5.
de tristib.

Queque semel toto vestis mihi sumitur annuo,

Sumatur satis decolor alba meis.

Araque gramineo viridis de cespice fiat;

Et voles trepidos nexa corona focos.

Euclio ille Plautipus disertim collocat lares in foco,

Plaut. Am.
lul.

Nunc tustulum emi, & hæc coronas florens.

Hæc imponentur in foco nostro lari,

Ut fortunatas faciat nata nuptias.

O

Et

Et quia lares apud focum statuebantur, non est mirum dici nigros, hoc est, atros fumosos, ut liquet è Prudentio, qui, ne, scilicet, isti domestici Dii parum genialiter acciperentur, eos unguento præter coronam donatos firmat.

Prudent.
contr. Sym.
lib. 1.

— *saxa illita ceris*

Viderat, unguentoque lares humefecere nigros,

Plutarch.
κισκλ.
κρ. 2. 2.
ρ. 1.
Sophocl.
Electr.

Nisi nigros interpretari malis, atroces & vindices. Nam οἱ Λαίητες ἐλαυνούδεις πῖς εἰσι καὶ ποίνυμι δαίμονες, ἐπίσκοποι βίῳ καὶ οἴκῳ. Lares furialia quædam sunt & pœnalia numina, quæ speculantur vitas & domos. Præter lares alii erant Dii qui statuebantur apud vestibulum. Sophocles,

Οὐκ ἂν μεμνηθῶν ἴδ' ἡμῖν εἰδὲν ἂν λόγων,
Πυλάδῃ, τίδ' εἴη τῆς γῆς· ἀλλ' ὅσον πάχος
χρεῖν ἴσῃ, περὶ τῶν ἀποσπύσσω δ' ἰδὴ
ἦν ὅσον τῶν ἀποπυλαίων (τὴν γαῖαν).

Aristoph.
v. 2.

Non hæc longo sermone amplius Pylade opus est, verum ut quamprimùm intremus, atque patrios salutemus penates, quotquot huic præsunt vestibulo. Aristophanes ante fores hisce Diis aram statuit.

ὁ γὰρ βαρυς θυμὸς καὶ δὴ.

Nam ara ante ædes est. Idque fiebat non Græco tantum, sed & Romano more. Quippe in primis ingressibus, spatiisque domorum statuebant Vestas, hoc est, aras & focos. Plautus,

Plaut. Cur-
cul. act. 1.
sc. 2.

Nunc ara Veneris hac est ante horum forem.

Terent.
Heaut. act.
5. sc. 2.

Terentius,

*Nemo nocuas Syre te; nect tu aram tibi,
Neque precatorem paravis.*

Id quod ideo retuli, ut ostenderem has quoque aras coronari solitas.

Plaut. Mer.
act. 4. sc. 1.

Plautus.

*D. Aliquid cedo, qui hanc vicini nostri aram au-
geam. S. Da sanè hanc virgam lauri.*

Ovid. lib. 3.
de Trist.

Itaque tales aræ cumulabantur sertis, corollis, coronis. Ovidius in natalem suum,

*Scilicet, expectas solitum tibi moris honorem?
Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis,
Micaque solenni thuris in igne sonet?*

Plaut. A-
m. act. 4.

Illæ quæ corpore quæstum faciebant coronis Venerem & Cupidi-
nem tibi propitiabant. Plautus,

*Tum si coronas, sertas, unguenta jusserit
Ancillam ferre Veneri, aut Cupidini,*

Tunc

Tuus observet, Venerine eas det, an viro.

Nimirum, hanc Deam faciebant φιλοτίφανον, ἢ φιλησιτίφανον, ut loquitur Aristides. Hic obiter dico, plures fuisse Veneres, nempe duas, sive tres, si Augustino credimus; si aliis, quatuor; unam, quam vocabant *πῶλημος* popularem; Alteram *εὐρείαν* celestem; Tertiam Hortensem. Quartam *πλεδότηρον* opum largitricem. Huic potissimum supplicabant meretriculæ; ut pluribus amatoribus sibi conciliatis, è tali quæstu ditescerent. Hanc quartam potissimum coronabat, *σιφανώται* ἢ *πῶ πλεδότηρον*. Itaque cum Ovidius vulgares puellas hortatur ut coronis Venerem colant, illam, videlicet, signat *πλεδότηρον*.

Aristid.
isp. orat. 3.
Aug. lib. 4.
de civ. Dei.
cap. 4.

Lucian.
dial. meretr.
Ovid. lib. 4.
Fest.

Namina vulgares Veneris celebrare puella;

Multa professarum quæstibus apta Venus.

Poscite, thure dato, formam, populi que favorem;

Poscite blanditias, dignaque verba loco.

Cumque sua domina date grata sisymbria myrto,

Textaque composita juncea vincla rosa.

Professas vocat eas quæ licentiam stupri, more inter veteres recepto, apud Ediles vulgaverant; quæque volebant sciri & publicari se esse impudicas ex ipsa professione flagitii. Ergo hoc Ovidius dicit, Vos, quotquot estis quæ corpore quæstum facitis, Venere necite coronam junceam, cui hæreant rosa, sisymbria, myrtus; Quæ omnia sunt Veneris. Priapo quoque salaci Deo corona ponebatur. In Priapo, Certè ipsius hæc sunt verba,

Tacit. lib. 3.
Annal.

Mihi corolla picta vere ponitur.

Picta, id est, multicolor, veluti constans è pluribus floribus. Hujus fermè generis est illud in obscænis illis ad hunc ipsum Priapum versibus, quos priusquam referam honos auribus præfandus est,

Nota Suburbanas inter Telesphusa puellas,

Qua, puto, de quæstu libera facta suo est,

Cingit inaurata penem tibi sancte corona.

Hunc pæthica summi numinis instar habent.

Et alibi,

Quod si contigerit fruenda nobis,

Totam comparibus Priape nostris

Cingemus tibi mentulam coronis.

Hunc morem Augustinus describit his verbis, In oppido Lavinio natus Libero totus mensis tribuebatur, cuius diebus omnes verbis flagitiosissime utebantur, donec illud unum membrum perforum transiectum esset; atque in loco suo quiesceret. Cui membro inhonesto matrem familias honestissimam palam coronam necesse erat imponere. Et paulò post, Jam quod in Liberi sacris honesta matrona pendenda

Aug. de ci-
vit. Dei. lib.
7. cap. 21.

denda virilia coronabat spectantē multitudinē. Hanc ipsam infra vocat *coronationem virilium pudendorum.* Cæterum non solæ meretrices Venerem coronis colebant; sed & ipsæ virgines hujus

*Callimach.
hymn. in Del.*

Δὴ τότε καὶ τοφάνοισι βαρυνέει ἐξὸν ἀγάλῃ
Κύπριδος ὀρχαίης ὀρέγχεον. ἅ ποτι Θεοδῶς
Εἴσατο πρὸς παρθένον, ὅτι Κρήτην ἀνέπαυον.

Et quidem tunc & fertis oneratur sacrum signum Veneris antiquæ attentę audiens, quod olim Theseus crexit cum pueris cum è Creta soluit. Hunc ipsū Veneris cultum signat Valerius Flaccus,

Val. Flacc.

*Hinc Veneris thalamos, semperque recentia feris
Tecta petis.*

*Xenophl. in
conviv.*

Sed cum, ut dixi, quatuor sint Veneres, sive, Socrate authore, duæ, cœlestis & vulgaris, quarum utrique dicata sunt aræ, fana, sacrificia, vulgari quidem hæc omnia neglectiora, at cœlesti puriora, & castiora, hujus cultui se esse deditas virgines honestè profiteri possunt. Itaque non minor in virginibus, sive in adolescentibus amantibus, quàm in meretricibus hæc pietas; imò etiam major & syncerior sedulitas condecorandi statuas non tantum Veneris, sed & aliorum numinum sive urbanas, sive agrestes hisce coronis, seu corollis, nempe fertis floribus. Ergo non immerito nympha quædam apud Longum alloquens Daphnin, Etsi, inquit, vos illum Pana sub pinu erectum nullis adhuc floribus coluistis, nos tamen nymphæ nunquam destitimus illum rogare; ut esset vobis propitius, tibi, scilicet, & Chloë. Apud hunc ipsū Longum illud ipsum par amantium Chloë & Daphnis floribus iis, quos ferebat anni tempus, coronant agrestia numina. Ibidem Phileas bubuleus corollas Pani adfert, eumque pinu coronat. Picum marmoreum Ovidius describit insignem multis coronis,

Long. lib. 2.

Long. lib. 1.

Long. lib. 2.

Ovid. l. 14.

*Illā mihi niveo factum de marmore signum
Ostendens juvenile, gerens in vertice Picum
Æde sacra positum, multisque insignis coronis.*

Ad privatam quoque pietatem pertinere existimabant, si non solum numina & homines coronis venerantur, sed & ipsa loca, ubi cuique quidpiam feliciter evenisset, hoc honore honestarent, teste ejus, qui pietati adfinis est, animi grati. Hoc exemplo locus in quo thesaurus inventus esset, de more coronabatur, addita ara & re divina, ut apud Achillem Tatium. Is locus in quo Domitianus Paridem histriionem interfecit floribus & unguentis est cultus. Inter coronas, quas numinibus privata pietas exhibuit, existimo locum esse illi, quæ gestabatur in honorem Promethei vinculis exoluti; tanquam ejus indignatio ex eo concepta, quod homi-

*Dio. Demi.
218.*

num causa indita illa vincula essent, hoc cultu minui & placari posset. Qua de re, Athenæo teste, Æschylus in Prometheo. Idem, inquit Athenæus in ea fabula, cui nomen Sphinx.

Athen. lib.
15.

Τῇ δ' ἔτι καὶ στέφανον ἀρχαῖον στέφανον
Δισμῶν ἀρετῶν οὐκ Περικλέους λόγῳ.

Hospiti coronam priscum coronamentum [circumdo] Vinculorum optimum ē Promethei ratione.

CAPUT IV.

In lucis fuerunt coronamenta. Arbores coronata. στεφανώματα, sive στεφανώματα priscis quid. Spina coronata. Termini coronati. Tempia & columna in conlimitis, χορδῆς quid. ἱερῶν quid. Termini quale coronamentum. Unctus lapis Apulejus quid. Corona inter primitias que Deo offerebantur. Corona precum que hodie in ecclesiis sunt in usu. Corona cerea.

Cæterum in lucis exstabant delubra multæ venerationis. Ipsique Cædō luci cum suis arboribus erant venerabiles, Diisque conlecrabantur. Nec magis, inquit Plinius, auro fulgentia atque ebore Plin. lib. simulachra, quàm lucos, & in iu silentia ipsa adoramus. Ergo cap. 1. ibi quoque coronamenti locus fuit. Id quod disertim tradit Apulejus. Et quid ego, inquit, de luco & delubro loquar? Negant videri Apul. Apol. 1. se se qui fuere, unum saltem in finibus ejus aut lapidem unctum, aut ratum coronatum. Quis sit lapis unctus, infra dicam. De lucis, eorumque veneratione exstat locus M. Tullii, Qui locus aut Cic. de prov. lucus in Gracia tota tam sanctus fuit, in quo ullum simulachrum, ullum ornamentum reliquum sit? Ergo & luci colebantur, & in his arbores coronabantur floribus. Ovidius,

Ovid. lib. 8.
Metam.

— equidem pendentia vidi

Serta super ramos; ponensque recentia, dixi,

Cura Deūm Dii sint, & qui coluere colantur.

Quippe luci, ut Plinius ait, fuere numinum templa; priscoque ritu Plin. lib. simplicia vura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant. Nec 12. cap. 1. verò immeritò ipsas arbores coronari oportere existimabant, quæ illustrium coronamentorum materiam hominibus suppeditant. Si- quidem prisca eruditio στεφανώματα, sive στεφανώματα, ut alibi mo- Theophrast. lib. 3. de caus. plant. Theophrast. lib. 7. de caus. p. 27. neo, vocabat omnia foliosa; eaque distinguebat ἀπὸ τῶν φευγανικῶν, καὶ λαχανικῶν, à surculaceis & herbidis; ut verè dici possit, arborum folia propriè fuisse coronamenta, id est, materiam coronatum. Certè cum Theophrastus ait, ἐν Αἰγύπτῳ καί εἰς τὴν ἁπλὴν καὶ τὴν

πεφωτισμένα, in Ægypto pessimè provenire flores & coronaria, ait ibi folia esserariora, ac tenuiora ἐπὶ ὁ αἰὲρ ἐμικλῶδες καὶ θροσβόλον quòd aër est crassior & roscidus. Porro ut Jupiter esculo, lauro Apollo, Bacchus hedera, Minerva olea, Venus myrto, Hercules populo coronabantur, ita hæc majorum numinum coronamenta aliis coronamentis coli censuerunt oportere. Hinc, scilicet, ipsis arboribus tanta nobilitas accessit, ut ipsi homines ab arboribus sua

Pün. l. 17. Cognomina mutari non erubuerint; ut *Frondisius miles*, inquit Plinius, *is qui præclara facinora, Vulturnum transnans, fronde capiti imposta, adversus Annibalem edidit.* Quem locum ideo quoque retuli, ut coronas nonnunquam necessitate capiti impositas intelligamus. Siquidem frons hujus militis capiti hærens, id est, corona, in ipso æstu belli pro signo salutis & virtutis fuit illi, cui manus natando necessarium ministerium præbuerunt. Redeo ad rem, & ajo arbores in lucis coronari solitas non solum ab incolis, verum etiam ab ipsis viatoribus. *Neque enim*, inquit Apulejus, *justius religioſam moram objecerit aut ara floribus redimita, aut spolumca frondibus innubrata, aut quercus cornibus onerata.* Nec arbores tantum, sed & spinas coronatas legimus; aut certè coronas è floribus acanthi, mali Punicæ, tum vitis injectas fuisse spinis nigris & candidis, quæ gignuntur ante templum Tindii oppidi. Quæ de re hæc insuper ab Ægyptiis traduntur, Æthiops à Tithono missos Trojam, cum Memnonem audivissent esse mortuum, eò loci coronas abjecisse in spinas. Ideoque ramos earum floribus onustos coronis similes esse. Terminos quoque, sive terminales lapides coronis donavit antiquitas, tanquam judices, & arbitros finium, ac proinde pacis & amicitiae custodes. Statius,

Stat. lib. 6,
Theb.

— hinc saxeus umbo

Arbiter agricolis finem jacet inter utrumque.

Lactant. de Et huius ergo, inquit Lactantius, publice supplicatur, quasi custodi finium Deo. qui non tantum lapis, sed etiam stipes interdum est.

l. 1. c. 20.
Tibull. l. 1.
cl. 1.

Eadem propè Tibullus,

Nam veneror, sem stipes habet desertus in agris,

Etymol.

Seu vetus in trivio florida ferta lapis.

ερεμῶν.

Er hæc quidem fuerunt illa ἐρεμῶν, id est ἐρεμῶνι λόγοι, sive ὁ σωγὲς καὶ λίσαν, nempe ἐσόδων, cumulus lapidum in via positorum, ita dicta quòd is propriè esset Mercurius qui statuebatur in viis; quique ob id dicebatur ἐσόδων καὶ ἡγεμῶν. Quanquam & ipse Jupiter quandoque regiones determinavit. Quæ de re extat epigramma, cujus hæc est pars,

Phorunt. in
Merc.

Demosst.,
sive Heger-
sp. in orat.
de Halon.

— ἀμμελὲς ἦ

Αὐτὸς ἄνκε μνηστῆρ' ἐν μέσῳ Κρονίδης.

Ipse

Ipse rex beatorum est medius Saturnius. Tertulliano hi termini sunt
 pali terminales; *Sed rursus palos terminales figitis Deo.* Certè ho- Tertull. lib.
adv. p. 57-
chicos.
 minum existimatio fuit, confinia seu limites, seu conlimitia usque
 eò esse in tutela numinum, ut iis templa hinc inde ædificari mos
 esset. Et ubi non erat templum, hinc inde statuebantur columnæ,
 quorum utramque vocabant *ἄγριον*, *ἐὸν ἡ ἀνεχόμενον τὸ γένος*, *ἐν δὲ* Etymol.
ἀγρίων.
ἀγρίων in qua insculptum erat debitum & fœnerator. At locum qui
 inter utramque medius esset ac liber, vocabant *ἀντικόν*, nullis pun- γ.
 ctis notatum, aut nulli debito obnoxium. Memorat Strabo, qua- Strabo l. 5.
 rundam urbium Campanarum confinia discriminari duobus ædibus
 fortunæ, ex utroque latere Latinæ viæ. Ubi neque templa essent,
 neque columnæ, ibi verò cumulabantur *ῥαγίδες*. Quæ dictio non Etymol.
ῥαγίδες.
 tantum signat ejectamenta maris, aut fluviatiles lapides, sed &
 cumulos minorum lapidum, quasi in hoc aggestorum ut sint
 termini, hoc est discriminant ac tueantur quod cuique proprium
 ab alieno. Et hi quidem lapidum cumuli vocabantur quoque *ἱε-
 ρεῖαι*, nempe *λίθοι σιτοειδῆδες ἐν τιμῇ τοῦ Ἑρμῆ*, lapides agge- Scholiast.
in thes.
Nicand.
Phormis.
Mercur.
 rat in honorem Mercurii. Et verò prisci ad statuas Mercurii, quas
 dixi prostitisse in viis, aggerabant lapides; sive inquit Phormutus,
 quòd lapidibus vias purgarent; aut Deum ea ratione obtestarentur;
 aut ut cum hoc qualicunque munere venerarentur; aut ut innue-
 rent è particulis constare eum, qui profertur, sermonem, Ego
 addo id quod verius puto, nimirum, ut quisque sua tueretur, ab-
 stineret alienis. Et huc, scilicet, pertinet Sapphicum, illud, *μὴ
 κινῆς ῥαγίδας*, Ne move terminos; Noli ostendere te injurium mo-
 vendis terminis, ac proinde usurpandis iis, in quæ nullum tibi jus est.
 Cum ergo terminus juri & justitiæ locum assereret, merito coro-
 nabatur. Ovidius,

Termine, sive lapis. sive es defossus in agro

Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.

Te duo diversa domini de parte coronant;

Binaque seris tibi, binaque liba ferunt.

Hoc autem coronamentum non solum constitit è floribus, sed è
 fasciis seu fascioliis. Prudentius,

— & lapis illic

Si stetit antiquus, quem cingere suaverat error.

Noc tantum terminos coronabant, sed & ungebant, ut palam sit è
 loco Apuleji quem supra citavi. Nam ibi unctum lapidem inter-
 pretor unguine delibutum, ut ipsemet Apulejus alibi loquitur.
 Et quidem de lapide uncto exstat præclarus locus Luciani loquen- Lucian.
Pseudo-
ment.
 tis de Alexandro illo præstigiatore, falsoque vate, qui supersti-
 tionis usque eò deditus erat, ut licubi unctum lapidem, aut coro-
 natum

- natum aspexisset, ante illum semper procumberet eumque adoraret.
- Lucian.* Apud hunc ipsum Lucianum sit mentio lapidis & aræ quæ oleo unctâ
canc. Deor. responsa edit. Hunc quoque lapidem, quod unctus esset, vocabant
- Clem. Al.* λιπαρόν pinguem. Fuitque pervulgatum dictum in superstitiosos
Strom. l. 7. πᾶν ξύλον καὶ πάντες λίθους, τὸ δὲ λιγνύμενον, ὡς σκυῶντις, omne li-
Pollux l. 1. gnium, & omnem lapidem, quod dicitur, adorantes. Coronæ
 quoque numerabantur inter eas primitias quas quisque Deo offere-
 bat, σίφη, inquam, & σίμματα, præter πελάγους, πύματα, θαλά-
 λους, μυρρίνας, ἄνθη, molam, bellaria, ramos, myrtos, flores.
 Sacris quoque coronis lubet annumerere illas, quas adhibent enume-
 randis precibus iis, quas quisque Deo offert aut domi, aut in eccle-
Nicéphor. sia. Quod institutum manavit à Paulo monacho. Quippe cum se
l. 11. c. 36. is in solitudinem abdidisset, dilecto sibi loco in Pherma; qui est
 mons in Sceti, singulis diebus trecentas preces sicuti tributum Deo
 pendebat. Ne verò huic numero quicquam deesset totidem lapillos
 in sinu condebat; & ut quamque precationem recitaverat, eadem
 lapillum ex sinu emittebat. Numero calculorum absumpto, intelli-
 gebat se præstitisse quod voverat. Qua in re hic monachus videtur
Plin. lib. 7. imitatus esse morem Thraciæ gentis, quæ calculos colore distinctos
cap. 40. pro experimento cuiusque diei in urnam condit; ac supremo die se-
 paratos dinumerat; atque ita de quoque pronunciat. Certè nume-
 randi preces ritum fuisse antiquitus receptum in Ecclesia Dei, præ-
Hieron. lib. ter hunc historię Ecclesiasticę locum, scire licet ex alio divi Hiero-
2. ep. 11. ep. nymi. De scripturis sanctis, inquit, habeto fixum versuum nu-
19. merum. Illud pensum domino tuo redde. Nec ante quieti membra
 concedas, quàm calathum pectoris tui hoc subtegmine impleveris.
 Non debuī omittere coronas cereas, quas videor posse referre in nu-
 merum earum, quas sacras voco. Et si vereor ne nimium sint sacræ.
Artemid. hoc est, detestandæ. Harum mentionem facit Artemidorus in loco
lib. 2. c. 79. qui est mutilus. σίφανοι κήρανοι, inquit, πᾶσι κακόν, μέγιστον δὲ νοσή-
 σαι ἐπὶ καὶ τὸ θάνατον κήρα καλῶσιν οἱ ποιηταί. Coronæ cereæ omni-
 bus malum [portendunt] maximè verò ægrotantibus, siquidem &
 mortem cera vocant poetæ. Docti suspicantur, istis coronis cereis
 contineri nescio quid magicæ superstitionis. Quibus facile adfensio-
 rior.

CAPUT V.

Corona mortuū imponebantur. Et cur. Mos coronandi mortuos est antiquissimus. Unde sit profectus. Hunc morem Christiana pietas abolevit. Lycurgus huius moris apud Lacedamonios auctor. Qui postea Lacedamone servatus. Et Athenis, & Roma. Ha mortuorum corona nectebantur à floribus. ius quid. Apud Lacedamonios corona mortuū fiebat ex olea. Apud alias gentes nunc ex olea, nunc à lauro. Quandoque à liliis. Ducibus mortuū à lauro. Regibus mortuū imponebantur diademata.

IN iis coronis quas sacras nomino, quæque proficiscabantur à privata pietate, lubet annumerare eas, quæ mortuis imponebantur. Qui mos quàm sit priscus, hinc licet intelligere, quòd cum Corybantes suum fratrem occidissent, caput mortui purpura contexerunt, καὶ κατέσπασαν τὸ ἰνυψάτω, & coronatum sepelierunt. Id quod qui rem diligentius inspicient non absurdè usurpatum fatebuntur. Enimvero sacras, de quibus ago, coronas constat esse conspectissima gestamina eorum qui operabantur, ut infra dico, præcipuo alicui numini veluti tutori publici status, dicatas fuisse; demonstrasse eximiam quandam, ac posteris imitandam pietatem; cinxisse capita eorum Deorum, quorum est excellens potentia, & omne regimen rerum humanarum; ubicunque essent, ibi omnia perfecta, fausta ac felicia demonstrasse; temporum felicitatem signasse; in supplicantibus, sacrificantibus, consecrantibus, Deum consulentibus, vota reddentibus animum syncerum, pium, votifque consonum demonstrasse; in victimis puritatem, & sanitatem, qualem Deo offerri par est, ostendisse; In primis, omnia læta nunciassè. Verè enim Ovidius,

Clem. Al. exhort. ad Græc.

Dii quoque ut à cunctis hilari pietate colantur,

Tristitiam poni per sua festa iubent.

Ovid. lib. 2. de Ponto.

Quæ omnia si vera sunt, si, inquam, horum omnium coronæ sunt indices, ac testes, qui minùs conveniunt iis qui ingenti humanarum miserationum luctamini erepti, perpetuæ redduntur quieti, ac æterna donantur felicitate? Quare, ait Hadrianus, mortuus coronatur? Respondet Epictetus, *Agonem se vitæ transegisse testatur.* Et si non sum nescius hunc morem à Christiana pietate repudiatum fuisse ut superstitiosum. τὸς νεκροῖς, inquit Clemens Alexandrinus, κατεσπασαμένοι ἢ λόγῳ καὶ τῇ εἰδύλα, ἔργῳ προσμαρτυροῦντες αὐτοῖς τὸ εἶναι νεκροῖς. Qua ratione idola coronant, sic & mortuos. Quo facto id agunt, ut ostendant idola esse rem mortuam. Nihilominus

In altercat. Hadr. Aug. & Epict. phil. Clem. Al. paedag. l. 2. c. 8.

tamen apud omnem antiquitatem viguit mos coronandi mortuos ob eas causas quas dixi. Et verò Lycurgus etſi deſunctis dempſerat illum ambitioſum luſtum, & pompam tumulorum, eos tamen voluit cōφοιικιδι κὺ φύλλοις ἱλαίαις ῥίπτει, τὸ σῆμα ἀφαισίνδαδ' ἔστ' ἴσον ἀποθεῖς, in purpureo amiſtu & foliis oleæ poſitis corpore conregi ex æquo omnes. Itaque quamvis alibi mortui ſumptuoſius efferrentur, tamen hic mos Lacedæmone ſervatus. Et verò Cleomenes, quanquam Lacedæmonius Lydiadæ corpus ἀπόσμησι πορφύρεδι, κὺ σίφωνοι ἐπιθείς, ὡς τὰς πύλαις τῆ Μεγαλοπολίτινι ἀπὸ σφλιν, ornavit purpurea veſte, & impoſita corona, ad portas Megalopolitanorum miſit. In hanc ſententiam Solon aureis illis verbis quæ in os Cræſo dixit, addidit, coronam hominis, qui adhuc vita fruitur, ſicuti certantis præconium ſive renunciationem eſſe incertam & irritam. Hic cerre mos & Athenis viguit. Nam ibi quoque ab amicis coronæ conſiſciebantur in mortuos. Quo exemplo, Paralo mortuo, Pericles adferens deſuncto coronam, in illius aſpectu fregit priſtinam illam & inflexibilem animi ſui conſtantiam. Qui coronarum conſectus & Lacedæmone in uſu fuit, ubi Pelopide interfecto certatim congeſta ſunt στέφανοι, κὺ σίφωνοι, κὺ πανοπλίαι χρυσαί, trophæa & coronæ, & omnis generis armaturæ aureæ. Is quoque mos coronandi mortuos à cæteris gentibus Romam tranſlatus eſt, ut pluribus exemplis demonſtrari poteſt. Ibiſque uſque eò invaluerat, ut corvo illi percelebri, qui Tiberium, Germanicum, Druſum, & tranſeuntem populum Romanum ſalutabat, interempto ſunus celebratum ſit innumeris exequiis, & coronis omnium generum. Ipſaque ideo lege x i i. tabularum mortuo licebat coronam imponere. Quade re hæc M. Tullius, *Illam jam ſignificatio eſt, laudis ornamento ad mortuos pertinere, quod coronam virtute paratam* [ſ partam] *et ei qui peperiffet, et ejus parenti ſine fraude ſſe lex impoſitam jubet.* Cæterum hæ mortuorum coronæ plerumque neſciebantur è floribus, frondibuſque omnis generis. Et corona ea ratione concinnata à Græcis, ut ſupra monui, vocabatur ἱερὸς, ὡς τὸ πῶ ἱερὸν πῶ γλῶ τῷτ' ἐν σίφωνοι οὐ γὰρ ἱερὸν ἰσθ'· à diſtione eran terram, hoc eſt, corona à terra conuexa, ſeu collecta, nempe è floribus ſpecioſiſſimis, ut diſcimus è loco Luciani, ubi is deſcribit morem ſepeliendi mortuos. Ait enim eos lavari, ungi, coronari τοῖς ἀγείοις ἀνθηραῖς ſpecioſis floribus. Et mortuum ſic adornatum πρὸ ἐπιτεφθῶν vocabant ἱσθῶνον coronatum, ac ſi dicat, tunc demum verè coronatum. Quem morem ſignavit Sophocles in his verſibus,

ὅπως τὸ λοιπὸν αὐτὸν ἀφνειότερον
χεροὶ σίφωνος, ἢ τὸν οὐδ' ὀδυμένην.

ut cæterum ipſum abundantioribus manibus coronemus, aut ea quæ

Plutarch.
ἐπιτηδ.

Λακ. &
in Lycm.

Plutarch.
Ag. &
Cleom.

Plutarch.
Sol.

Plutarch.
Peric.

Plutarch.
Pelop.

Plin. l. i. c.
c. 44.

Cic. lib. 2.
leg.
a

Etymol.
ἱερὸς.

Lucian. de
luſu.

Sophocl.
Elect.

quæ adsunt, donemus. Apud Aristophanem mulier quædam hunc morem exprimit his verbis,

*Aristoph.
Iysist.*

Σὺ ᾧ δὴ π μαζῶν σὺν δ' ἀποθήσκεις ;

* Χωρόν ἐστὶν σπέρν'· ἀνὴρ

* κείνον

Μελιτῆται, ἐγὼ καὶ δὴ μέσσω.

Λάῳ ταυτί καὶ σεφάνωσσι,

Καὶ ταυτασί δέξαι παρ' ἐμῶ,

Καὶ ταυτὶ λάῳ τ' σεφάνων.

Τῶ δέη ; τί ποθεῖς ;

Χάρις εἰς τὴν ναυῶ,

Ὁ χάρων σε καλεῖ,

Σὺ ᾧ καλύεις ἀνάγκῃ.

At tu quid jam didicisti ut non moriaris? Opportuna est urna. Emet placentam melleam. At ego jam interam. Cape hæc & coronare. Et hæc eadem accipe à me. Et hanc cape coronam. Qua re opus habes? Quid desideras? Abscede in navem, Charon te vocat. Tu autem impedis abduci. Cæterum hæc funebres, ut ita dicam, coronæ, texebantur quoque è liliis. Id discō ex hac proverbiali locutione; ἡ κρίνον ἢ κροκομβίλιν, aut lilium, aut cucurbitam. ἐπιπύον ἐν τῷ κείνον, inquit author πατριμίων, οἱ δὲ γράφοι ἐπὶ τῷ περὶ κροκομβίλιν, τὴν ἢ κροκομβίλιν ἐπὶ τῷ ὑγιῶς, Statuebant igitur lilium quidem prisci super mortuo, at cucurbitam super sano. Ibique citatur locus Diphili, ἐν ἡμέρῃ ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῷ σὺν γέρον ἡ γέρον τῷ κροκομβίλιν ἢ κρίνον, in diebus ipse septem tibi senex volo præbere cucurbitam aut lilium; Ac si dicat, intra hosce proximos septem dies tu quidem aut morieris, aut melius tibi fiet. Porro olea Lycurgo instituta, tum laurus aliæque frondes quibus Lacedæmone mortui coronabantur, nihil aliud signabant nisi victoriam hominis qui fato functus sit, de qua supra dixi. Apud alias gentes mortui nunc olea, nunc lauro nunc aliis foliis & frondibus redimebantur. Prisco more Romano mortuis dabantur eæ coronæ quas meruissent. Quem morem Plinius refert ad legem XII. tabularum, qua cautum fuit, *Quam coronam servi equive cujuscumque meruissent, ipsi mortuo parentibusque ejus, dum intus positus esset, forisve ferretur, sine fraude imponi.* Apud Valerium Flaccum invenio mortuum Idmonem alba fronde coronari, hoc est, populo,

*Ælian. l. 6.
Var. hist.
c. 6.*

*Plin. l. 21.
c. 3.*

*Val. Flacc.
l. 5. Argos.*

— pars auguris alba,

Fronde caput, vitrisque ligant; positumque pheretro
Congemuerunt.

Et ducibus quidem mortuis caput redimebatur lauro. Ad quod exemplum Polynices coronatur apud Statium,

*Stat. lib. 21.
Theb.*

— hostiles super ipse & victor acervos

Paci-

Pacifera lauro crinem, vittaſque decorus.

- Val. Max. lib. 5. de Annibale.* *Accubat. Annibal M. Marcellum interemptum legitimo jure elatum, Punico quoque ſagulo, & corona donatum laurea rogo impoſuit.* Mortuis regibus corona imponebatur qualis illi faſtigio convenit. Cleopatra mortua, Charmion altera ex ancillis *κατιγός με τὸ ἀγδῆμα ἀπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς.* adornavit inſigne regum circa caput ejus. Ipſa Cleopatra jam captiva cūm ſepulchro Antonii adſtitiffet, tales quoque inferias ei dedit, nempe quales ſummi faſtigii hominibus conveniunt. *τοιαῦτα ἐλοφύετο, καὶ εἰς ψαλλον, καὶ ῥαβδον σπέρην τὴν στήθιν, ἐκίλδον αὐτῇ λυγρὴν ῥοιάν.* Talia cūm ejulata eſſet, & cūm coronafſet, & fracta urna, juſſit ſibi lavacrum fieri. *Auguſtus,* relatu Suetonii, *conditorium & corpus Magni Alexandri cūm prolatum ē penetrals ſubjeciſſet oculis, corona aurea impoſita, ac floribus aſperſum veneratus eſt.* Hujus iplius Alexandri corpus *Q. Curt. lib. 10. Plin. l. 21. c. 3.* Q. Curtius memorat *purgatum repletumque odoribus fuiſſe. Autem ſolium, & capiti adjecta fortuna ejus inſignia.* Primus ē Romanis mortuum coronatis perhibetur Scipio Africanus, cujus in bonis cūm non eſſet funeris impenſa, aſſes populus conſulit, ac funus elocavit; quaque præſerebatur flores ē proſpectu omniſparſit.

CAPUT VI.

Urna mortuorum coronata. Sepulchra coronata. Virorum fortium ſepulchra coronabantur apio. Sepulchra conſperſa hyacinthis, liliis, & ſertiis. Rogus coronatus. Ritus coronandi ſepulchra erat anniverſarius. Sepulchra conſperſa corollis. Proximus quiſque defuncto hoc officium coronandi ſepulchrum ejus præſtabat. Quandoque hoc officium defunctis publicè præſtitum.

- Plutarch. Marcella.* **N**ON ſolūm mortuus coronabatur, ſed & urna in quam ejus reliquie condebantur. Quo exemplo Plutarchus memorat Marcelli cadaver combuſtum fuiſſe conditum urna argentea; cui circumdata fuit aurea corona. Urna aurea, in qua conditæ erant reliquie Demetrii, fuit circumdata coronis. Additque Plutarchus hæc verba, *οἱ δὲ Κόρινθοι τὴν οὐρανὴν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἐκείνην, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης ἐκείνην.* At in Corinthum claſſe navigante, urna ē prora præfulgens conſpiciēbatur purpura regia & diademate ornata. More priſco ſepulchra quoque coronabantur. Plutarchus Niſitanem inſulam apud Ægyptum, quæ omnibus inaccessa, ac ne navibus quidem fida eſt, ait quodam anni tempore, à ſacerdotibus adiri, qui ſacrificiis ibi peracto, coronant monumentum Metidis planta umbratum, quæ super-
- Plutarch. pt. 10. c. 2. Orog.*

supergreditur magnitudinem omnis oleæ. Ipsaque adeò proxima monumento loca, aut in quibus exequiæ funebres ducerentur, prisca superstitione coronabantur. Tale est illud quod in honorem Achillis usurpari ait Philostratus, *τεφανώσαντες ὃ τὴν κορυφὴν τῆς κελωνίδος, καὶ βοόρης ἐπ' αὐτῇ ὀρύξαντες, τὸ ταύρου τὸ μέλαν αὖς περὶ σφατῆον.* *Philostat. in Heroic.* Coronato apice sive summitate jugi, in eo effossa vua, nigrum taurum ut mortuo mactarunt. Sed & prisco Romano more sepulchra coronis sive corollis fuisse conspersa, discimus è Plutarcho in funere Numæ, ubi dicit, socios & amicos populos concursu facto ad sepulchrum ejus illud publicis muneribus & coronis decorasse. Denique Græco more saxum quod sepulchro imponitur, coronari, docet locus Luciani, Quid, inquit, prodest super sepulchro lapis coronatus? Item alter; ubi loquitur de sepulchris & conditoriis mortuorum, Quid igitur illi coronant lapides, & ungunt unguento? Virorum fortium sepulchra coronabantur apio; quomodo viros victores apio coronari infra videbimus, & supra è Tertulliano dicebam apium fuisse inter coronamenta Hercules. Hujus moris meminit author paræmiarum, qui citat Plutarchum authorem. Est autem locus Plutarchi in Timoleonte his verbis, καὶ τοῖς στρατιώταις εἰσῆλθε *Plutarch. Tim.* πονηρὴν εἶναι τὸ σημεῖον, ὃ πὲρ μνήμαζα τῶν νεκρῶν εἰώγαμυρ ἐπεικῶς τεφανῶν σελίνους. καὶ παρομιμίς περὶ τὰς γέρας, τὸ ἐπὶ σφαλῶς νοσῶντι, δειδῶς τῶν τῶν σελίνων. Et milites suspicio incessit malum esse signum, quoniam monumenta mortuorum solemus pie, coronare apio. Et proverbium quoddam ex hoc factum est, periculose ægrotantem opus habere apio. Quandoque sepulchra conspergebantur hyacinthis, ut apud Propertium,

Hoc etiam grave erat nulla mercede hyacinthos

Propert. lib. 4.

Injicere, & fracto busta piare cado.

Conspergebantur & liliis, ut apud Virgilium sepulchrum Marcelli, *Virgil. l. 6.*

Tu marcellus eris; manibus date lilia plenis.

Æneid.

Purpureos spargam flores; animamque nepotis

His saltem accumulem donis, & fungar inani

Munere.

Tales corollæ sive coronæ dicebantur quoque ferta. Pædo,

Semper ferta tibi dabimus, tibi semper odores,

In epigr.

Non unquam sitiens; florida semper eris.

Et apud Ovidium,

Te tamen extincto feralia munera semper,

Ovid. lib. 3. de trist.

Deque tuis lachrymis humida ferta dato.

Statius,

Illustremque animam lethæis spargite fertis.

Stat. lib. 5. Syll.

Supra monui, corona quæ neceretur è flore cui nomen pothos, priscos

Virgil. in
epigr.

priscos in sepulchris usos esse. Virgilius honore sctorum afficit
rogum.

Quid cineri ingrato servas bene olentia ferva?

Anne coronato vus lapide ista regi?

Et incertus de Servila Irene,

Epigr. l. 3.

Sis tibi terra levis; cineres quoque flore tegantur.

Propertius hos sive flores sive ferva vocat corollas,

Propert. lib.

Nostraquoquod Petala tulit ad monumenta corollas,

4.

Codicis immundi vincula sentis anus.

Hanc sive pietatem, sive sepulchrale officium fuisse anniversarium,

Tibull. l. 2.

discimus è Tibullo,

At bona, qua nec avara fuit, centum licet annos

Vixerit, ardentem flebunt ante rogam.

Atque aliquis senior veteres veneratus amores

Annua constructo ferva dabit tumulo.

Has quoque coronarias, floralis, fervas inferias filii parentibus,
& ut quisque defuncto proximus esset, præstabat: Talthybius al-
loquens Hecabam, eique permittens ut hunc supremum honorem
habeat nepotulo, ait,

Euripid.

Troad. acta

5.

— οὐκ εἰς ἀλῆνας
δύναμ', πύκλοι(ιν αἷς ἀρεταῖς νεκρῶν,
στρατοῖς θ' ὅση σὺ δυνάμεις, ἢς ἔχῃ παῖς.

tuas vero in ulnas dare vestibus ut circumdes mortuum, & coronas
quanta tibi potestas; ut se habent tua. Et apud Sophoclem Chryso-
themis ait,

Sophocl.

Elect.

ἔπει γὰρ ἦλθον πατρός δρχαῖον τίφον,
ὁρῶ ὑγλάνης ἐξ ἄκρας νεομήτους
πηγαῖς γάλακτος, καὶ ἀρεταῖς κύκλω
πάντων ὅσ' ἐστὶν, ἀνθίστην ἡέκλω πατρός.

Ut enim veni ad antiquum patris sepulchrum, video è summo
jugo recens fluentes fontes lactis, & undique coronatum omni-
bys, quotquot sunt, floribus monumentum patris. Quandoque
hoc officium defunctis publicè fuit exhibitum, nempe illis, quo-
rum magna extarent in Rempub. merita. Quo exemplo sepul-
chrum Macariz, quæ fuit Hercule prognata, quod se voluntariæ
morti pro universorum salute obtulerat, Athenienses floribus &
corollis consperserunt. Unde natum proverbium, βάλ' εἰς Μα-
καρίαν, Jace in Macariam. Ipsa terra flores protulisse dicitur a-
pud sepulchrum eorum adolescentium quos Oenomanus interfe-
cit. Enimvero ingentium nominum funera honestabantur ingenti
numero coronarum, prout is qui fato functus erat, gratus acce-
ptusque univ'rsis esset. Appianus Alexandrinus memorat, in fu-
nere

ὁ πα-
ροῖμ.

Philostrat.
in imag.

nere Syllæ plures quàm bis mille aureas coronas, dona civitatum, eorumque qui sub ipso militaverant, & amicorum spectatas fuisse. Quò major, & atrocior est sævitia Creontis illius Thebani, qui apud Euripidem edicit, ne quis mortuum Polynicem ullo donet munere sepulchri.

Euripid.
Phœniss.
act. 5.

Ὅς αὖ νεκρὸν τίνει ἢ καὶ σίφον αἰλῶ,
ἢ γῆ καλὴ πῶλον, θάνατον αἰνυμένην.

Quisquis hoc cadaver aut coronas deprehenderit, aut terra operiens, morte multabitur. Cæterum hæc sepulchralia munera florum, sertorum, corollarum, coronarum, generali appellatione vocabant inferias, χοάς. Euripides,

ἢ παρθὴν ἢ κῆρς τὸ Κλυταιμνήστρας τάφου
σίψασσι καὶ ἀνείσασσι νεπέτης χοάς.

Euripid.
Orfest. act. 4.

O virgo venis Clytemestræ sepulchrum postquam coronasti & libasti inferis inferiis. Ea quoque vocabant σίφη coronamenta, Æschylus,

Æschylus
χοφ.

— αἰς νόμου βροτοῖς

Εἴς τ' αἰνυμένων τοῖς πῆμα πύζει πᾶσι σίφη.

ut lex mortalibus est retribuere iis qui mittunt hæc coronamenta. Et apud Euripidem,

θάπτει αἰθλίῳ ὄμβρος νεκρῷ.
ἔχ' ὃ οἶα δὲ καὶ νεπέτῳ σίφη.

Euripid.
Ivoad. act. 5.

miserum cadaver mandate humo. Habent enim quæ inferis debentur manibus.

CAPUT VII.

Unguentis mortuos donabat antiquitas. Inferiis additum lac & vinum. πλὴκμοι inter inferias. Qui funus prosequerentur erant coronati. Praclarissima inferia qua. Sepulchrum florere dicitur. Arbores pro floribus addita sepulchris. Quicquid defunctio charum fuerat, coronabatur. Qui funus prosequerentur tulerant coronati.

Inter inferias erant unguenta, quibus præter coronas mortuum imunerabantur. Propertius,

Propert. l. 3.

Quod si certa meos sequerentur funera casus,

Talis mors pretio vel sit emenda mihi.

Afferet huc unguenta mihi, sertisque sepulchrum

Ornabis custos ad mea busta sedens.

Idem alibi de rogo loquens,

Propert. l. 4.

Cur nardo flamma non olivæ mea;

Cæte-

Cic. lib. 2.
de leg.

Cæterum uncturam ut nimiam, servorum funeribus detractam fuisse, idque legibus esse sancitum, tradit M. Tullius. *Hæc præterea, inquit, sunt in legibus de unctura. Quæ servis unctura tollitur omnisque circumpositio. Quæ & rectè tolluntur, neque tollerentur nisi fuissent, ne sumptuosa aspersione longa corona nec acerra prætererantur.* è quibus verbis colligimus funera fuisse aspersa unguentis, ab iis omnibus qui funus prosequerantur, quique rogi circumstant. Hanc enim à M. Tullio puto dici longam coronam. Hisce donis, sive inferiis addebatur lac, ut Sophocles ait, *πηγά γάλακτι*, fontes lactis & vinum. Silius Italicus,

Sil. Ital.
lib. 16.

Ipse tenens nunc lacte sacro, nunc plena Lyao

Pocula, odoriferis aspergit floribus aras.

Tum manes vocat excitos, laudesque virorum

Cum fletu cantat; veneratur facta jacentum.

Inter hæc inferias collocabant τὰς πολυκάμους cæleriæ, seu cinnos, quæ Sophocli sunt *καρχατομυγί χλιδαί* detractæ capiti delicæ, quibus etiam sepulchra coronari, mos erat.

Sophocl.
Elect.

ἡμεῖς ὃ πατὴρ τὸν τύμβον, ὡς ἐφίετο,

λοιδοῦσι καρχατομυγί καὶ καρχατομυγί χλιδαῖς

εἰψάωτες, εἴτ' ἄπορροι ἥξομεν παῖλιν

τύμβωκα χαλκῷ πολυδύρον ἡμεῖς καρχατομυγί.

Nos autem patris monumentum, ut desideravit, libaminibus primum & detractis capiti capillis ubi coronaverimus, deinde retrogradi veniemus iterum ahenum auferentes manibus. Ibi certè Scholiastes *λοιδοῦσι καὶ καρχατομυγί* interpretatur, ὁποῦ καρχατομυγίς βροσύχους, à capite decisis cincinnis, & χλιδαῖς, ἡτοι καρχατομυγίς, οἱ εἰσι τευφὴ καρχατομυγίς, videlicet in universum capillos quæ sunt delicæ capitis. ἡ παρ' ὅσον τευφὴ καρχατομυγίς ἀπὸ πένοντος τοῖς νεκροῖς οἱ πολυκάμους, sive quatenus delicæ & ornatus deponerantur mortuis capilli in sepulchro. Sed inter coronas funebres, & inferias illæ purissimum eminent, quas Æschylus ait consistere in celebrandis laudibus hominum præclarissimorum.

Schil.
χοηφ. &
Scholiast.

τοιαύς δ' ἐπ' ὀρχαῖς τοῖς δ' ἐπιπαινέω καὶ.

ὕμνους ὃ κακυντοῖς ἐπαινεῖν νόμος,

παῖναι δ' ἐπαινεῖν ἐξ ἀνδραγαθίας.

Talibus super votis has spondeo inferias. Vos autem fletibus coronare, fas est laudes defuncti celebrantes. Ubi ἐπαινεῖν interpretor coronare, sequutus auctoritatem Scholiastis, qui ait ἐπαινεῖν, εἰς αὐτὸν εἰσεῖν ὡς ἀνθεῖν. Sic apud Sophoclem sepulchrum florere dicitur, hoc est, abundare floribus, fertis, corollis, fortè & laudibus.

Sophocl.
Elect.

— *εἰ μὴ τλημονεστέτη γυνή*

παῶν ἑόλασε, τὰς δὲ δυσμενεῖς καὶ

οὐκ αὖ ποθ' οἱ γ' ἔκτανε, τῷ δ' ἐπέσεφε,

Et nisi omnino ipsa profligatissima mulier omnium esset, has inimicas libationes nunquam illi, quem interfecit, adornasset. Hæc ergo dicit ille apud Æschylum, Æquum esse tumulos & sepulchra illorum quorum exstant ingentia in Rempub. merita, & ibi quidem Agamemnonis, laudibus florere. Hinc certè fluxit mos cantibus celebrandi magnas defunctorum virtutes apud eum locum ubi cuiusque reliquiæ conditæ essent. Quem morem expressit Silius Italicus in his versibus,

Sil. Ital. lib.
16.

Tum manes vocat excitos; laudesque virorum

Cum fleitu cantat; veneratur facta jacentum.

Nempe, hæc est potissima pars amicitiae, tueri famam & virtutem ablatam è conspectu. In hunc ferme sensum Germanicus apud Tacitum in illis suis supremis apud amicos verbis; *Non hoc*, inquit, *precipuum amicorum munus est, prosequi defunctum ignavo questu, sed quæ voluerit, meminisse, quæ mandaverit, exsequi.* Ergo veræ corollæ, veræque inferiæ quæ mortuis debentur, non tam sunt illi flores quos terra gignit, aut ex illis floribus plexæ corollæ, quam luctus index mœroris, & laudes testes amoris. Et hæc quidem laudationes plerunque fiebant apud epulas illas novendiales. De quo more M. Tullius, *Sequebantur*, inquit, *epulæ quas inibant parentes coronati; apud quas de mortui laude, cum ni quid veri erat* [p. nihil nisi quod verum erat] *predicatum. Nam mentiri, nefas habebatur*, Quandoque pro floribus apud sepulchra conjiciebantur arbores, ut apud Virgilium in funerere Miseni,

Virgil. 6.
Æneid.

— aramque sepulchri

Congerere arboribus, cæloque educere certant.

nempe ad struendam pyram, quam paulò post describit. Superioribus coronamentis accedebat & aliud. Nam quicquid defuncto charum fuerat, à propinquis coronabatur, ut apud Euripidem scutum Hæctoris,

Μήτηρ τροπῶν Εἰκρεῖ φίλον σέκον

Σπφάνε.

Euripid.
Troad. act. 5.

Mater trophæorum Hæctoris charum scutum corona, Lapis ille super quo, si quando fessus esset, Demonax sedere solitus fuit, ab Atheniensibus coronabatur in honorem ejus; qui ita putabant, eum lapidem super quo is federat, esse sacrum. Apud Longum Chloë rustica & virginali superstitione coronat locum ubi condita fuit ovis nutrix sua. *ἱεροφάνωσι καὶ τὸ τάφον αἰετοῦ*. Non omitto, eos qui funus præclarissimorum hominum prosequiebantur, fuisse coronatos, ut apud Plutarchum in funere Timoleontis, & Philopæmænis, & apud Halicarnassum Bruti. Hoc exemplo Sicyonii

Lucian.
Demon.

Long. lib. 4.

Plutarch.
Tim.

Plutarch.
Philopæm.

Halicarn.
lib. 5.

cum Arati reliquias conderent, conspecti sunt coronati *λευχόμοροι*-
της cum albis vestibus, τῶν ἐν κρηναῖς ἰδιῶτης φορέωντες, hoc est
 puras vestes ferentes, ut de ijs qui Timoleontis funus prosequen-
 bantur, loquitur Plutarchus, Hujus moris meminit Aristophanes
 in hoc loco,

Α' κ' ἔμ' ἀποδύσας ἐπιλαβῶσκ τῶ γυγκλον
 Ω' χε κ' ὅλιπ' ὄσ' ἀπαρτὴν στυκαίμερον,
 Μοιροῦν τιφασάσας' ἔδδ' ἐπιθεῖται λήκυθον.

Sed me spoliata & capta mea veste abiisti [me] relicta quasi mortua.
 Tantum non me coronata, neque imposito lecytho. Meminit &
 Cicero in loco quem proximè citavi.

CAPUT VIII.

*Tania quid. Plures significatus hujus dictionis. Tania plerumque
 est alba. Corona adhaeret. Tania est nigra. ταναῖα in quodam
 loco Oppiani quid. Tania adhibita coronis feralibus & sacerdo-
 talibus. Tania, insignia sacerdotalia & Pontificalia. Tania, id
 est corona. Tania privatis data. τανιδιον. κρηναῖα συμμίστυν.*

Hasc funebres coronas quandoque generali appellatione video
 vocari tænias. Qua de re Festus citat locum Cæcilii in An-
 drogyno his verbis, *Sepulchrum plenum taniarum ita ut solet.* Sed
 & ibidem Festus adducit locum Ennii in Alexandro, *Volans de caelo
 cum corona & taniis*, cum quibus, scilicet, sepultus fuerat. Sed
 ne quid erroris hîc inferatur, tæniam dico fuisse fasciam seu vincu-
 lum, ut liquet ex hoc Cæcilii versu quem Festus citat, *Dum taniam,*

Pollux l. 7. qui νυ'ναις vincit, petit. Id quod convenit cum eo quod Pollux
 c. 13. ait, tæniam esse τὸ ἔκ μὲν γυναικείων ζώσας, ubi mulie-

*Pollux l. 1. αἰνὰ τὸ στήθος, ὡς οἱ πολλοὶ ἀδελφῶς φε-
 ροῦσιν λέγουσι.* Cui assentitur author Etymologici ubi ait tæniam

*Etymol. esse πηλιδιον γυναικῆς, vinculum, seu fasciam muliebrem, scilicet,
 ταν. ias. non solum obligando pectori, sed & diffuenti comæ colligendæ.
 Lucian. de Est ergo, ut ait Lucianus, τανία τὸ ἄφιστον τ' ἰκόμενος σπινθῆρας, vit-
 ta qua crines ligabantur, ut loquitur Hieronymus, sive fascia quæ
 Hieron. in dependet è vitta, ut apud Virgilium, de crine Aleæto,
 cap. 4. Esa. Virgil. 7.*

Lucid. — sis longa tania vitta.

Hinc factum est, ut Pollux è Sophocle adnotarit tænias esse, nempe
 metaphoricè, ὁλοσημένους πολύπους, glomos lanæ, qui eunt, sive
 currunt per totum stamen; & verò tænias esse laneas colligimus ex

*Apul. Mo- hoc loco Apuleji, Arrepto denique flagro quod semivivus illis pro-
 tati. lib. 8. prius gestamen est, concorsis taniis lanosi velleris prolixè simbria-
 tum,*

tum, &c. Fuerunt & sparteæ, ut in alio Apuleji loco, *tania sparteæ totius innixus*. Huic significatui proximus ille est in quo sumitur apud Lucianum, in his verbis, *χρυσῆς ἡ ταινία, τὴν ἐδῆται ποικιλοχρόι*, id est, ut ego interpretor, aureis segmentis vestes habentes distinctas & variegatas. Quanquam tania plerunque est alba. Cui rei evidens argumentum est locus Plinii, ubi is arenam in vadis eminentiorem elegantissimè tantias vocat. *Frequentes quippe tania*, inquit, *candicans vadi carinas teritant*, fortasse imitatus Philonem cui ἄμμε arena est *ὑποταίνε*. Alibi quoque hunc ipsum colorem effigiat his verbis, *Deprehenditur ὁ lentigo oculis; sed incerta mediis glutinamentis tania*. In hoc ipso significatu apud Plutarchum, *ταινία* est Pharus Ægyptia, olim insula, postea in formam tænia addita continenti. *ἐκ τῆ σηφοδύσου* est fascia quæ obligabat petus facta est *ἀστράχλη* κόσμη ornatus sive torques qui dependet è service. A cervice transiit quoque ad ornandum caput, ut apud Achillem Tatium *ταινία* *ἀπὸ τοῦ κεφαλῶν φοινικοβαφῆς* tania circa caput purpura tineta. In hoc ipso significatu sumitur apud Platonem in verbis Alcibiadis ebrii. *νῦν ἡ ἡκω ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχων τὰς ταινίας*, ἵνα δὲ τῇ ἐμῇς κεφαλῇς τὴν ὁ σφοδαίτης καὶ κεκαίσης κεφαλῶν ἀναδῆσω. Nunc autem venio in capite habens tantias, ut à meo capite sapientissimi & præstantissimi caput redimiam, Nempe coronam hederaceam, quæ sit interstincta violis ita facit coronamentum ebrii, ut eam nihilominus dignam existimet quæ evinciat caput ejus qui sit sapientissimus, & pulcherrimus. Qua, cum Socratem non videret, Agathonem coronavit. Sed Socrate viso, easdem tantias illi imposuit. Quo ex loco palam est, taniam coronæ adhæsisse, id est, non fuisse simpliciter coronam, ut ait Scholiastes Aristophanis, sed ex tania factam fuisse *περιέλησιν ἐν τῇ κεφαλῇ*, circumvolutionem in capite. Est enim tania *σεφόν π*, καὶ ἐπίμηκες ὕφασμα, angustus & oblongus pannus, sive, ut ajunt, fascia, qualis est apud Oppianum oblonga illa, quam is dicit esse terriculamentum ferarum,

Τῆς ἀπο μὲ κρέμας) περιδιδύλα παμφανόωντα
Ἀγθα ταινίαν, πολυχρῶα δειμάα θηρῶν.

A quo [flore] dependant varii & pellucidi flores fasciis, versicoloria terriculamenta ferarum. Est & apud eundem poetam nigra illa metaphorica, qua is donat dorsum onagri in his versibus,

Ταινίη ἡ μέλαινα μέσσω ῥάχιν ἀμφιβέβηκε,
Χιονέης ἐκὰς τρεφε ἀειχλομένη σφαίνησι.

Tania autem nigra mediam spinam dorsi cingit niveis utrimque fecus distincta coronis. Certè hoc loco tania etiam propriè non est neque fascia neque vinculum, tamen ad similitudinem fasciæ ab Oppiano sumitur in eo, qui denique percrebuit & invaluit,

Apul. Metam. lib. 9.
 Pollux l. 7.
 c. 10.
 Lucian. de gymnas.

Plin. l. 13.
 in procem.
 Philo.

π. ἐνεργ.
 Plin. l. 13.
 c. 12.

Plutarch.
 Alex. Mag.

Achill.
 Tat. lib. 8.
 Plato in Sympos.

Oppian.
 κυνηγ.
 lib. 4.

Oppian.
 κυνηγ.
 lib. 3.

significatu ; & est ipsa circumvolutio & amplexus ejus rei quam tænia circumdat ; & hîc quidem *σεφάνης*. Hæ hoc loco sunt notæ sive

maculæ orbiculares, quibus onagrum natura donavit. Istis similes fuerunt illæ, quas lanceæ circumvolutas unâ cum coronamentis saga Marii ferre solita erat. Nam tæniis ut dixi, sæpe adhærebant coronæ, ut in loco Plutarchi, *ὅς γδ τ̃ κρεμνυμένων ἀναθημάτων ταινίας π̃ς δ' ἀπὸρρυέσαι καὶ φερωμένη, σεφάνης ἔχουσαι καὶ νίκας ἐμπιποικιλυμένας, ἀπέλειπε τῇ κεφαλῇ τῷ Τιμολεόντι*. *ὡς δ' αὖτε αὐτὸν ὑπὸ τῷ θεῷ σεφνυμένων ἐπὶ ταῖς ἀφ' ἑξῆς ἀρπύμεναι*. Nam è suspensis donariis tænia quædam defluens ac delata coronas habens & victorias diversorum generum, incidit in caput Timoleontis, ad eò ut videretur ipsum à Deo coronatum ad res [gerendas] præmitti. Videnturque hæ cum tæniis conjunctæ coronæ fuisse illa præclara munera, quibus donabantur victores illi maximorum bellorum : atque ad eò in ipsis tæniis videntur fuisse notæ, quibus disertim designabantur illæ tantæ victoriæ. Id quod non solum ex hoc loco conjici potest ; sed & ex illo Appiani quem alibi cito, *σεφάνης τε καὶ ταινίας ἐπίβαλον τῷ στρατηγῷ*, coronas tænias, i. coronas cum tæniis, aut quibus hærent tæniæ, conjecerunt in ducem. Ergo præter coronas multis rebus adhibebantur tæniæ, sed sinè ut plurimum coronis ; nec omnis generis coronis, sed persæpe feralibus, id est, iis quæ mortuis imponebantur, aut etiam sacerdotalibus sive sacrificialibus, ut mox dicam. Et verò tales coronas à suis tæniis disertim distingui video, ut in hoc loco Plutarchi, ubi urnam Philopœmenis mortui tæniis & coronis circumdatam facit. *αὐτὸν δ' ἐπὶ τῷ ὑδρίῳ ὑπὸ πολλὰς ταινιών τε καὶ σεφάνων μέγας ὄρωμενον*. ipsam verò hydriam præ multitudine tæniarum & coronarum vix visam. Talibus tæniis Plutarchus sacros lectos circumvolutos facit. *τότε δ' ἐπὶ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις αἱ ταινίαι μὲν, αἷς ἀπελείπεται τὰς μυστικὰς καὶ νίκας, βαπτύμεναι, θάψινον ἀντὶ φοινικῆς ῥοῶμα καὶ νεκρῶδες ἀνλύειναι*. Tunc verò circa illos dies tæniæ quibus circumvoluunt sacros lectos tinctæ sepulchralem pro punice colorem, & feralem retulerunt. Sunt ergo tæniæ usque eò adhærentes coronis feralibus, ut denique pro talibus coronis summi cœperint, ut videre est in verbis Diogenis apud Lucianum, qui Alexandrum apud inferos facit *ἀφ' ἀδιδεμένων ταινία λευκῇ τῷ κεφαλῷ*, evinctum caput alba tænia, nempe ut regem mortuum decuit. Et ideo Demetrius, ut supra dixi cum convivis dedisset coronas, iis addidit monilia, quæ fuerunt loco lemniscorum ac tæniarum. ne scilicet, si tænias coronis addidisset, munus ferale eis dare videretur. Tæniæ quoque, ut cœpi dicere, authore Hefychio, signant *σεμναῖα τῶν ἱερῶν*, *ἀφ' ἀδήμας δ' ἀρχιερατικῆς, δεσμὸς ἱερῆς*, insignia sacerdotum, diademata Pontificalia, vincula sacra, ut suis

locis

Plutarch.
Mario.
Plutarch.
Timol.

Appian.
παρικῶ.
πρ. πρὸς β.

Plutarch.
Phil.

Plutarch.
Phoc.

Lucian. in
Dial. mort.

Hefych.
ταινία.

locis fufius dico. Denique tanta est coronæ ac tæniæ vicinia, ut tandem tænia sumpta fit pro ipsa corona, & τὴ ταμνιδῆς sit αἰσ-
 δῆς. Et hæc significatio nihil quicquam detrahit priori, quæ
 cujusque verbi usque eò propria est, ut verè quoque dici possit, aliud
 esse ταμνιδῆς, aliud αἰσδῆς, ut in hoc loco Aristidis, ὡς αὐτὸν
 ἐκρεσε κρηλῆντ, καὶ μετ' αὐτῷ παλυνδῆς καλῶσι τὰ ταμνιδῆς, αἰσ-
 δῆντων. tanquam singulis eum [Alexandrum] vocantibus & ut
 sub suo tabernaculo habitet, jubentibus, qui ipsum tænia religant,
 qui ipsum redimiunt. Itaque authore Etymologico, ταμνίαι vocant
 in hominibus πιζῖται, ubi credo legendum πιζῖδια. Et verò in
 lexicico Græco-Latino vetusto legimus πιζῖδιον βασιλικόν, quod
 ibi Latine redditur diadema. Id quod confirmatur testimonio Lu-
 ciani, qui describens regem, ait tæniā albam circumplecti fron-
 tem ejus. ἀπὸ λαυσις ἥρ' ἂν εἴδῃ ὅτι καὶ ἡ δῶν, αἰσδῆ δὲ καὶ μῦθος, καὶ
 παρφυρὶς χρυσῆ ποικίλη, καὶ ταμνία λευκὴ ὡς τῆ μετώπῃ, καὶ δρυ-
 φόρῃ ἀσπίδι. Fruitio certè voluptatum ne per somnium quidem,
 sed gloria solū, & purpura auro variegata & fascia candida circa
 frontem, & satellites præeuntes. Sic ergo statuendum, tænias quo-
 que sumptas fuisse pro coronis, potissimum quoties caput evincie-
 bant, caput, inquam, aut mortui, aut sacerdotis, aut regis, aut au-
 rigæ, aut etiam alicujus præclarissimi athletæ. Quippe victoribus
 etiam dabantur tæniæ, quibus redimebantur. Ut apud Xenophon-
 tem, καὶ τῆ νικητικῆς καὶ ταμνίαις, αἰσδῆ φιλήματα ἀναδήματα καὶ χρυσῆ
 κρητὴν ὀφθαλμοῦ, & ut victori non fasciæ, sed oscula corollarum loco
 à judicibus decernerentur. Et hoc, videlicet, est illud genus coro-
 narum quo donati sunt classici illi victores ab Ænea.

Famque adeò donati omnes; opibusque superbi

Puniceis ibant evincti tempora taniis.

Virgil. 5.

Æneid.

Quòd autem tæniæ distinguerentur à coronis Olympicis, aliisque
 quæ erant præmia victorum, ex eo manifestum est, quod sæpe
 utramque victor adipiscebatur & coronam & tæniā. Et hoc, sci-
 licet, fuit spectatissimum genus coronamenti, ut ex hoc loco Phi-
 lonis aperte colligi potest, αὐτὸς παρελθὼν τὰ βραβῆα καὶ τὸ φοινικῆ
 αἰσδῆ καὶ σιφάκῳσι, εἰ θύει, καὶ τῆς ταμνίαις ἀναδήσει, &c. ipse
 progrediens præmia & palmam redde, & si vult, tæniis corona.

Philos. π.

μαρ.

Utrunque obtinuit Polycles is, cui cognomen Polychalco. Is enim
 cū de quadrigis coronam accepisset, tæniā dextera tenuit. Utra-
 que etiam Pericli decreta, ταμνίαις καὶ σιφάκῳσι αἰδῶν αὐτὸν, tæniis
 & coronis redimierunt eum, inquit Plutarchus. Hac eādē specie
 fuit statua Pelichi ducis Corinthii. Habuit enim tænias & coro-
 nas aridas, præter folia quædam in pectore inaurata. Ergo tænia
 data quoque est loco præmii; sed quod utique fuit infra dignita-
 tem

Pausan. lib. 6.

Plutarch. in Pericl.

Lucian. Philopseud.

Thucyd. lib.
4.

Pausan. lib.
5.
Pollux l. 5.
c. 19.

Tertull. de
cor. mil.

Thucyd.
lib. 4.

Aristoph.
σφιγ.

Hesych.
κροσπί-
δα.

tem coronæ. Sæpe enim corona publicè dabatur, cùm tænia privatum. Id quod accidisse Brasidæ Lacedæmonio duci Thucydides memorat. Pausanias quoque tradit, cùm Lacedæmoniis ludorum aditu esset interdictum; Lichen populi Thebani nomine currum introduxisse, victoremque aurigam sua manu tænia redimiisse. Eodem Pausania auctore Pantarces sibi tænia caput præcinxit. A tænia fit ταινίδιον, fasciola, tæniola, τὰς τείλας, inquit Pollux, περιλαμβάνων, capillos circumplectens, nempe quæ fuit pars supellectilis histrionica. Quod autem utraque esset coronâ minor, hoc est, infra dignitatem coronæ, palam est è loco Tertulliani, ubi agit de Pandora. Dat, inquit, Priapo & tænias idem [Diodorus] & Ariadna fertum ex auro & Indiciis gemmis. Priapum, videlicet, ut minus numen, jubet esse contentum tæniis. At Ariadnen, quæ cælo recepta sit, donat corona aurea & gemmata. Sed adest integer locus Thucydidis, is quem paulò ante cœpi memorare, ex quo perspicue palam est, eum qui publicè coronam accepisset, privatim donatum esse tænia. Loquitur de illo ipso, quem dixi, Brasida Lacedæmonio. Brasidam, inquit, cætera præclare exceperunt. Et publicè quidem aurea corona coronarunt, ut liberatorem Græciæ; privatim verò tæniis redimierunt, & prosequerantur sicut athletam. Extat quoque locus apud Aristophanem, ubi Chorus ostendens Bdelycleonem esse infensum libertati, & agere tyrannum, ait illum conversari cum Brasida, & gestare κροσπίδα σεμμάτων sicuti insignia tyranni, Ibi Scholiastes ait, ἐν σεμμάτων ἀντὶ τοῦ ἐξ ἐρίων ex lana, id est, lanceas tænias. Ut sint planè similes illis, quas Brasidæ datas esse Thucydides auctor est. Cave ergo κροσπίδα hoc loco accipias in proprio significato, πὲρ οὗ τοῦ ἀκροῦ τοῦ ἱματίου κικλωσθῆναι ῥαμμένα, ἢ τὸ ἀκροῦ αὐτῆς, seu vestis πλάτυναι ὀχθας, segmenta, & limbum, sive institam, sed & κροσπίδα interpretare è loco Thucydidis, tænias, additamenta coronæ aureæ & gemmatæ.

CAPUT

CAPUT IX.

Corona apud priscos Diis tantum dicata. Et in coronis consistit non minima pars cultus divini. Corona gratiarum actionis.

Sacra corona Diis dicata, & inscripta, & inter ἀναθήματα.

HUc usque de iis coronis egi quas quisque privatim adhibebat ad præstandum eum cultum, cujus se Deo debitorem existimabat. Nunc illas memorabo, quæ gestabantur in publicis ritibus, sacrorumque solenniis. Ut hoc agam, sciendum est, quasdam coronas publico decreto Diis fuisse dicatas, testandæ, videlicet, aut ostendendæ pietati, atque adedò cumulando cultui divino; sæpe etiam celebrandæ insigni alicui gratiarum actioni, quam publicè, ob rem bene gestam, Diis haberi æquum censebant. *Antiquitus quidem*, inquit Plinius, *nulla corona nisi Deo dabatur.* *Plin. l. 15.* Ob id *Homerus cælo tantum eas & prælio universo tribuit.* *Virg. c.* *Virg. verò ne certaminibus quidem ulli.* Quibus è verbis discimus, tantum esse coronam, ut primùm uni Deo dicata fuerit ac sepulta; mortaliū nemini, nisi universis. Id quod cū insequentia sæcula probè intelligerent, existimarunt pietatis partem conspectissimam fore, si & coronas numinibus dicarent, earque eorum statuis imponerent. Hujus rei testis est M. Tullius ubi Attico scribens ait, *Cic. ad Att. Quod me de Bacchi, de statuarum coronis ceriorem fecisti, valde* *l. 15. ep. 12.* *gratum.* Nec quicquam posthac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præterieris. M. Tullii verbis illud affine est quod Artemidorus ait, *Artemid. ὁ θεὸς ἡνέκεν καὶ κλάδεις τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς μισθίοις ὁμοίως εἶναι ἀγὰρ πᾶσι, οὐκ ἂν δὲ μόνον τοῖς φρονέουσιν ἀνθρώποις. δὲ ἄλλο ὃ παραινῇ τὸ τοῦτον, κείνη δὲ τῇ διαπότῃ, καὶ τῇ ἐκείνῃ κίχαισιν ποιῇ.* *l. 2. c. 34.* Coronare Deos floribus & iis ramis qui cuique conveniunt, iisque recepto more sacris, omnibus est faustum; non tamen citra curas eventurum. Servum autem hortatur tale quidpiam ut obediat hero, & ut quæ illi grata sunt, faciat. Ac si dicat, quomodo coronæ in somnis visæ Deo gratæ sunt, ita servus hoc visu admonetur, ut eam operam domino præstet quæ omnium ei maximè adlubescit. Illud numen quod in quodam epigrammate Empedocles inducit, gaudet & gloriatur se coronis colli; & hoc, videlicet, cultu exorari ut hominibus profit; his quidem lucrum ut suppetat; aliis ut futura sciant; quibusdam speciatim ut prænoscant eventum morbi.

Antbol. lib.
1.

— ἰγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἀμβροσίῳ, σὺν ἱπ θνητοῖς,
Παλιύμω μὲν πᾶσι πεπρωθῶ, ἀσπερ ἰοικε,
Ταινίᾳς τι ἐθέλει πῖθῶ, σίφισιν τι θαλείοις.
Τοῖσιν ἅμ' εὐ τ' ἀνέκωμω ἐς ἅπαν τηλιδόνοισι,
Ἀνδράσιν ἡδὲ γυναιξὶ σιβιζομένοισι. οἱ δ' ἅμ' ἔπειτα
Μυρταίοι, ἐξείριοντες ὅπῃ ὥσπερ κίρδῳ ἀπαιρπός.
Οἱ μὲν μασσωνίων κερχεμῆροι, οἱ δὲ πινύων
Παντοίων ἐπὶ νηὶ κλύειν δὴ ἕκαστα βάζειν.

Ego verò vobis Deus immortalis, non amplius mortalis converfor cum omnibus honoratus, ut par est, & tæniis redimitus fertisque festivis, cum quibus simulatque venio ad urbem florentem, à viris & feminis color. Hi verò sequuntur innumeri indagantes quàm ad lucrum semita. Alii quidem vatibus utentes, Alii verò aliquid morborum omnigenum interrogarunt audire bene acutum nomen. Et verò inter illas preces quæ Deo offeruntur, inter incensa & suffitiones, oblationes victimarum, decimas, taliaque connumerantur

Pollux l. 1. c. 1. τῖφασιν. ἀνέσιφειν, τῖφασιν μὲν ἀσπερ ἰοικε, μὲν ἰοικε τῖφασιν ἰοικε, ὅτι ἀσπερ ἰοικε, Cæterum coronis quæ Deo dicabantur, sacris nomen erat. *Sætras coronas*, inquit Suetonius de Nerone loquens, *in cubiculo circumpositas lectos posuit*; id est, donaria templorum aurea sive circumposuit; eoque facto cultum divinum ad suam personam transtulit. De hoc genere fuerunt illæ, quas in templo Jovis olympii dedicatas donum ejusdem Neronis Pausanias memorat. Nempe coronam illic non quidem sicuti athleta meruerat, sed ut si meritis esset, nihilominus adeptus erat. Ob cuius rei celebritatem quatuor coronas Olympio Jovi dedicarat. Harum quæ tertio loco erat, oleastri, quarta quercus frondem imitabatur. Ubi advertendum, Neronem dedicasse oleastrum *κρίνον*, sicuti victorem Olympiorum; & quercum sicuti præcipuum cultorem Jovis Opt. Max. cujus numine res Romana potissimum nitebatur. Itaque hæ coronæ ab iis dedicabantur, quorum res domi peregre bene expedita erat, tum ab horum sociis. Et hæ quidem merito dici possunt coronæ solennis gratiarum actionis, luculentissima argumenta animi grati. Alcibiades apud Platonem, postquam Socrati coronam obtulit, ait se Diis coronas, & omnia quæcunque dari solent, dedicaturum, si viderit illum diem, quo illa fiant quæ à Socrate dicta sunt. Talis est illa, qua apud Sophoclem Ajax proficitur se coronaturum Minervam propter prosperam venationem. Porro hoc genus coronarum quod in gratiarum actionibus offerri ajo, non ad Deos tantum, sed & ad homines præso mores deferrebat. Hinc illæ

Byzan.

P'ato in
Alci. 2.

Byzantium coronæ Atheniensibus datæ ob præclara populi Atheniensis in Byzantios merita. Hinc quoque Cherfoneſitarum decretum quo coronant ſenatum & populum Athenienſem aurea corona ſexaginta talentorum. Hoc exemplo Samii, ob placatum ſuæ Reipub. ab Œſopo Cræſum, Œſopo ad ipſos redeunti, veluti ſalutari cuidam numini coronas attulerunt, & ipſius gratia ſaltationes inſtituerunt. Hujus quoque generis illæ ſunt, quibus Polycrite præſtantiffima femina ab ſuis civibus excepta & culta eſt. His annumerari poteſt illa, qua ſupra dixi, terram in qua theſaurus reperi- tus eſſet, coronatam fuiſſe. Talis quoque illa, qua terram agricola coronabat, quia terræ commendatum aurum effoderat. Cui addo illam, qua Alexander quidam ſæviſſimus tyrannus coronavit lanceam illam, qua Polyphronem avunculum interfecerat. De hoc genere coronarum, quibus ſignificabatur animus gratus potiſſimum erga Deos ſic loquitur Lactantius, *Postquam metus, inquit, deſcivit, & pericula receſſerunt, tum verò alacres ad Deorum templa concurrunt, his libant, his ſacrificant, hos coronant.* Et Tertulliani de hiſce Deorum coronis hæc ſunt verba, *Quo ſatis inſtruamur, quàm alienum judicare debeamus coronati capitis inſtitutionem ab eis prolatam, & in eorum deinceps honorem diſpenſatam quos ſæculum Deos credidit.* Non omitto iſtis coronis, quòd eſſent inter ἀναθήματα, additas fuiſſe inſcriptiones, ut cujus donum eſſet, ſciretur. Huiusmodi illa fuit quam T. Flaminius auream dicavit Apollini cum hiſ verſibus,

Τὸνδὲ τοι ἀμβροσίῳ ἐν ἐπὶ πολυκάμεινον ἔθηκε,

Καὶ δαυ Λατοῖδαι χρυσοφαῖν ἔφερον.

Hanc verò immortalī ſuper capillamento poſuit Latoidem auro ſplendentem coronam. Potiſſimum ſuperatis hoſtibus, & Repub. bene geſta hæ coronæ Diis appendebantur in editiſſimis ædium ſacra- rum locis, ut Macrobius ait, *ornamenta;* ut Juvenalis, *gaudia tem- pli*, cuiusmodi præter coronas erant clypei, pilæ, phalæ, pocula. Sed inter hæc omnia eminebant coronæ, ſicuti teſtes victoriæ & felici- tatis; cuiusmodi fuit illa aurea, *quam Mamercus Æmilius Dicta- tor, victis Hetruſcis, libre pondo ex publica pecunia populi juffu, in Capitolio Jovi donum poſuit.* Ipſa quoque templa in quibus hæ coronæ appendebantur, ipſaque materia è qua conficiebantur, ipſam rerum ac temporum felicitatem oſtendebant. *Coronas*, inquit Plinius, *ex cinnamo, interraſili auro incluſas primus omnium in templis Capitolii atque Pacis dicavit Imperator Veſpaſianus Auguſtus.* Ipſi quoque qui univerſorum nomine Diis gratias age- bant, coronati aſpiciebantur, ut de Æmilio Paulo memoriæ prodium. Hic enim cum Perſes viſus eſt infeliciffimus, tunc præcipuè

Demoſt. de cor.

In vita Œſopi.

Plutarch. γω. δρ.

Inſab. Œſ.

Plutarch. Pelo.

Lactant. de ſal. relig. lib. 2.

Tertull. de cor. mil.

Plutarch. T. Flam.

Macrobl. lib. 3. Sat. c. 11.

Juvenal. ſat. 12.

Pollux l. 1.

Liv. lib. 4.

Plin. l. 12. c. 19.

coronatus rem divinam fecit. Quandoque tales coronæ dicabantur in templis postquam fuerant acceptæ, sicuti dona gratulantium iis qui multa felicitate fruuntur. Hujus generis fuit illa, quam Sophia Imperatrix, & Constantina Augusta miserunt Mauricio Imperatori, onustam pluribus lapillis, & unionibus pretiosissimis. Hac enim corona cum is redimitus ad ecclesiam perrexisset, ibidem eam consecravie, dedicavitque.

Zmar. in
Mauricio.

CAPUT X.

*Quanti essent ea corona que in templis suspendebantur. Quandoque sacrilegi talibus coronis manus admoliti sunt. Modestia ducum Romanorum. Taciti locus quarta-
tus. Munera coronarum.*

Cæterum hoc genus coronarum tanti fuit, ut earum sive pretium sive excellentia vix fidem inveniatur; In quibus videlicet, multa fuit æmulatio inter pondus, artem, materiam, formam. Omnia ibi usque eò eminebant, ut ejus quod esset eminentissimum, vix ullum esset judicium. Certè in Pompa Ptolemæi regis Athenæus memorat, præter coronas ter mille ac ducentas aureas, transuectam fuisse aliam auream Diis dicatam, aut certè sacris destinatam, nobilissimis gemmis fulgentem, cubitorum (quod nunc quidem propemodum incredibile est) octoginta. Ne multa, tanta fuit, ut ejus ambitus circumplecteretur valvas templi, quod fuit opus reginæ Berenicis. Cui accedebat ægis pariter aurea. Insanus Hercule luxur, potiùs quàm sumptus; qui tamen fieri solitus fuit in illas coronas quæ Diis offerebantur. Hunc ergo eleganter ac merito Tertullianus vocat *coronarum censum*. Et in omnibus istis, inquit, idololatria in solo quoque censu coronarum, quibus omnia ista redimta sunt. Talem se coronam matronæ Romanæ Junoni dicaturas pollicentur, si adversus Annibalem Romanis det prosperè rem gerere.

Athen. l. 5.

Tertull. de
cor. mil.

Sil. Ital. l. 6.

— si pellere nostris

Marmaricam terris nubem dabis, omnis in auro

Pressa tibi varia fulgebit gemma corona.

Auro & gemmis quibus hæ coronæ onerabantur, accedebat ars, ut præclarè de Euadne præstantissima se nina dictum, ἡ δὲ γυνὴ (Εὐάνδ-
νη) καὶ τοῦτο οἱ ἐς τὰ ἱερὰ σφραγὶς τῆς χερσὶν ἱεραρχίης, ὡς φανερὰ
ᾖ, καὶ ἐς χάριν τοῖς θεοῖς; At mulier [Euadne] sicuti illi qui ad
templa coronas & aurum affabrè factum ut splendida sacrificabat,
&c

Philostrot.
in imag.

& in gratiam Deorum. Hæ coronæ fuerunt pretii tam enormis, ut iis improbi quandoque sacrilegas manus admovent, exemplo earum murium, quas Pallas apud Jovem queritur destruere coronas in æde sua,

ὦ πάτερ, ὅτε αἱ κόρυται ἰγὼ μουσι τετραδρόοισιν
Ἐλπίμεν ἰπαυροῦς, ἰπὶ κακῇ μ' ἴσταν,
Στίμματα βλάβ' ὄντες, καὶ λυχνύς εἰσι καί' ἱλαίη.

Hom. Bat.
trac.

ὦ pater, non certe unquam ego muribus cum vexarentur Venirem auxiliatrix, quoniam male me multarunt Coronas destruentes & lucernas olei gratia. Sed mures, videlicet corrodabant coronas Diis dicatas. Sacrilegi eas auferunt. Et verò Dynastarum rapacitati incendendæ illa tanta coronarum opulentia haud sanè parvum incitamentum fuit. Hisce sacrilegiis merito annumerandus est Philomelus ille qui Pharsaliam quandam saltatricem Thessalicam munera- vit aurea corona, quam Lampſaceni dedicaverant; nimirum, quam ipse templo detraxerat. Quo sacrilegio perpetrato, ex ænea lauru, quam Metapontini Apollini dedicaverant, vox est edita. Et verò Pharsalia illa, quæ tunc fortè venerat in forum Metapontinum, ab iis qui aderant, vatibus, & quidem lymphatis, discerpta fuit. Cujus rei causa cum diligentius exquireretur, tandem compertum est, illam supplicii atrocitatem manasse ex atrocitate sacrilegii tam impudentis. Potest & hoc super hoc facto dici, meretricem gestasse coronam prorsus adversus præscriptum legis fortè non scriptæ, sed quæ est publicæ honestati tam consentanea, ut pro scripta haberi possit. *Nihil prohibet*, inquit Cicero, *scilicet legem exempli loco po-* Cic. lib. 2.
nero, quo facilius res intelligatur. Meretrix coronam auream ne de invent.
habeto. Si habueris, publica esto. Simili prope sacrilegio Leo Co- Zonar. in
pronimus censerī voluit, qui coronam à Mauricio dedicatam in Leone Co-
templo sanctæ Sophiæ ausus est imponere capiti suo. Hinc subita prem.
febre correptus vitam finiit. ὅτε γὰρ ἦμεις, inquit Priscus Rhetor, Priscus
ἀνδράποδος εἰς σφίσιςτον Ἀλεξανδρῶν ἡγεῖται ἐκπαύμενον ἀναλιδίον ἦτο. Rhetor in
Non enim fas hominibus ad proprium ministerium uti poculis su- eclog. legat.
spensu Deo. Tale sacrilegium expressit Plautus, Plaut. Me-
nat. act. 5.
5. sc. 5.

At ego te sacram coronam surripuisse Iovi scio;
Et ob eam rem te in carcerem esse compactum scio.

In tales phanorum depeculatores invehitur Juvenalis,
Confer & hos veteris qui tollunt gaudia templi,
Pocula admiranda rubiginis, & populorum
Dena, vel antiquo positas à rege coronas.

Juvenal.
sat. 12.

Quos M. Tullius vocat prædones religionum. Istis forsitan haud im- Cic. off. 6.
merito annumeretur P. Munatius, is qui deceptam Marsia coronam in Verr.
capiti suo imposuit. Quem ob id in vincula duci Trinumviri jusse- Plin. l. 21,
runt. c. 3.

runst. Et si ea corona, ut credibile est, nec fuit aurea, nec gemmata, sed florea; neque tam rapacitas huic sceleri causam dedit, quam levitas & insolentia. Quippe noctu conventus luxuriosorum Romæ habebantur apud Mariam, ut scire licet ex eo loco Plinii, ubi is id quod dico, tradit; additque hæc verba, *Apud nos exemplum*

licentie hujus non est aliud quam filia, ubi lego Julia Divi Augusti, cujus luxuria noctibus coronatum Mariam, litere illius diei gemunt. Plura de Maria Seneca in epistolis. Et hæc quidem fuit rapax impietas illorum qui coronas Diis dicatas, & in sacris ædibus suspensas, aut numinum statuis impositas inde detrahebant. Enimvero verissimum illud Pythagoræ dictum est, *τὸ ἀναθηματὶς ἐποσὶ λανθάνει*, donaria [sunt] reditus sacrilegorum. Contra, animadversa est modestia præscorum ducum Romanorum, qui ca-

Stob. lib. 2. ptis oppidis, tantum profana signa inde Romam exportabant. At sacris, Deoque dicatis abstinebat. Ea continentia fuit L. Mummius,

Cic. ad F. 16. *qui cum Thespiis ea, que Roma in ade Felicitatis postea fuerunt, cateraque prophana ex illo oppido signa tolleret, marmoreum Cupidenem opus Praxitelis, quod erat consecratum, non attigit.* Il-

in Ferr.

lud sciendum, Non semper sacrilegio hæc coronas inde fuisse ablatas; non, inquam, ut spoliarentur talibus templa donariis; sed ut re peracta, cujus usus inde sumebantur, ibidem reponerentur: Ergo & ipsæ coronæ Deo dicatæ & in templis appensæ inde, ut sic loquar, mutuo sumebantur condecorando illi, cujus virtus universorum judiciis universis utilis fuisset. Id conjicio è verbis Cornelii

Tacit. l. 15.
Annal.

Taciti de Nerone loquentis; *Neapolim, inquit, quasi Græcam urbem dilegit. Inde Initium fore, ut transgressus in Achaiam, insignesque & antiquitus sacras coronas adeptus majori fama studia civium eliceret.* Id est, Nero hoc egit, ut ingentia illa sacrarum coronarum decora, quod ipsi pulcherrimum, omniumque honorum cumulus videbatur, adipisceretur. Neque enim id pens habebat, veris id fieret, an simulatis indiciis. Tanta fuit illius portenti vecordia, ut sibi ea decerni æquum censeret quæ numinibus detraherentur. His coronis illas addo, quas aut Respublica Reipublicæ, aut homo homini mittit; ut sint luculenta accepti beneficii testimonia.

Liv. lib. 2.

Hujus generis Latini *coronam auream, donum Jovi cum legatis in Capitolium miserunt; posteaquàm captivorum sex millia ipsis à Senatu remissa; & de fœdere, quod in perpetuum negatum fue-*

Liv. lib. 18.

rat, agi cœpit. Talis est illa, quam Saguntini miserunt Romam. *Jovi Opt. Max. inquit, non grates tantum ob hæc agere jussi sumus; sed donum hoc etiam, si vos permitteretis, coronam auream in Capitolium victoria ergo ferre.*

CAPUT IX.

Corona gratulatoria. Harum aliquot exempla. Frequentes fuerunt in obviam itionibus. E sacris coronis quadam conficiebantur in statuas numinum. Locus Capitolini enarratus. Corona quandoque ponebatur ante pedes ejus cui dabatur. Nulla pars divini cultus caruit coronis.

Is coronis quæ Deo consecrantur, proximæ sunt illæ, quas à re gratulatorias vocavi. Nempe hæc tam solennis officii significatio non omitti potuit, quin eadem multum de obsequiis & amicitia detractum crederetur. Quæ occasione, à quibus, & ad quos mitterentur, non melius quam ab infrequentibus exemplis sciri potest. *Inter hac ab Latinis & Hernicis, inquit Livius, legati gratulatum de concordia patrum ac plebis Romam venerunt; donumque ob eam Jovi Opt. Max. coronam auream in Capitolium tulere parvi ponderis, prout res haud opulente erant; colebanturque religiones pie magis quam magnificè.* Hujus generis est illa aurea, quam, re à Romanis adversus Samnites bene gesta, *Carthagenenses Romam miserunt, qua in Capitolio in Jovis cella poneretur.* Nondum, scilicet, orta inter utramque Rempub. æmulatione, Carthagenenses Romanis aut ex animo gratulabantur, aut se eis gratulari eo dono sumlabant. Ea corona fuit pondo XXV. Multo ponderosior fuit illa quam legati regis Attali posuerunt in Capitolio. Fuit enim CCXLVI. pondo. De hoc genere sunt illæ numero XL. quas M. Acilius triumphans de rege Antiocho & Ætoli, aureas tulit, dona sociarum civitatum. Adde illas quæ in triumpho L. Quintii tertio die, dona civitatum, translatae sunt, quæ fuerunt CXIV. Tum illam auream, quam Ambracienses Consuli Rom. centum & quinquaginta pondo dederunt; illasque quas tulerunt ad Manlium prius Consulem, postea Poconsulem hybernantem in Asia legationes undique ex omnibus civitatibus. Itaque, inquit Livius, ut quibus libertas, Antiocho pulso, pax, Gallis domitis data esset, non gratulatum modo venerunt, sed coronas etiam aureas pro suis quaque facultatibus attulerant. Hoc exemplo Amphictyones quoque quindecim legatos decreverunt ad Alexandrum, qui ei coronam auream Græciæ nomine deferrent. Ad hunc ipsum regem honorandum à Cariæ civitatibus missæ sunt legationes cum aureis coronis. In his fuit illa Atheniensium, quam præco magnificis verbis extulit. Extat quoque decretum Syracusanorum, quo cavetur, ut quotiescunque Syracusas advenerit Marcellus, aut quispiam posterorum ejus, omnes

Liv. lib. 3.

Liv. lib. 7.

Liv. lib. 22.

Liv. lib. 27.

Liv. lib. 24.

Liv. lib. 28.

Liv. lib. 28.

Diodor. Sic. lib. 17. biblioth.

Diodor. Sic. lib. 17. biblioth.

Plutarch. Marcellus.

*In chron.**Diod. l. 22.**In eclog.**legat.**Eclog. legat.**10.**Demosth.**de cor.**Etymol.**di Capri-**da.**Zosim. l. 3.**hiflor.**Xenoph. de**inst. Cy. l. 8.**Plutarch.**Lucullo.**Cic. lib. 1.**Quaest.**Tusc.**Val. Max.**lib. 9. c. 8.**Et Macrob.**lib. 3.**Sat. cap. 13.*

omnes Syracusani coronas gestent, Diisque sacrificent. Pyrrhus quoque à Cataneensibus exceptus, cultus, & coronatus fuit coronis magnis & aureis. Ad Julianum, postquam renunciatus fuit Imperator, legationes undique convenerunt; multæque auræ coronæ à gentibus ad ipsum allatæ. Jovianus hujus Juliani successor ab incolis Nisibis coronis & supplicationibus coli se passus est. Idem honor apud Niczæam Bithyniæ Valentiniano habitus, posteaquam cum esse imperatorem, cognitum. Potissimum, si re bene gesta continebatur illud beneficium, quo affecti essent gratulantes, tum verò coronæ cum cæteris donis & laudibus impensius mittebantur. In hanc sententiam sunt illa Demosthenica, ἡ δὲ αὖ ὑμῶν ᾧ περ ἐκείναις, ἱπποῖσι, δόξαι, πικρῇ, σφόδρῃ, χαίρωντες ἀλλήλοις ἐν πικρῷ θύονται ὑγιγνόμεναι. E quibus vobis pulcherrima quæque, laudes, gloria, honores, coronæ, gratiæ ab iis qui beneficiis affecti fuerant, habebantur. Potissimum in obviam itionibus hæc gratulatoriæ coronæ conspiciebantur. Hujus generis fuit illa quam Venus nexisse dicitur, cum obviam ivit Baccho redeunti ex Media. Populus Edesse-nus Juliano obviam cum processisset, eumque rogaret ut urbem iniret, eadem ei obtulit coronam auream, qua accepta Julianus urbem ingressus est. De eodem genere illa quam Cyaxares per unicam filiam misit Cyro victori Assyriorum, urbisque adeo ipsius Babyloniz. καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστὶ φάνηται τὸ Κύρον, & puella quidem coronavit Cyrum. Quam coronam ipsa puella Cyro imposuit. Hoc exemplo Machates filius Mithridatis, qui habebat Bosphorum, Lucullo misit coronam ἀπὸ χρυσῶν χαλίων, valoris mille aureorum, rogans inscribi amicus & commilito populi Rom. Et hic quidem erat mos Græciæ, & conterminarum gentium. Alienus tamen ab ingenio Romano, quod erat hujusmodi, ut talia velut inania facillè transmitteret; solida tantum retineret. Non ergo mirum, si & hunc morem, unà cum illo, qui se ea ratione coli passus est, homine Romano, Cicero subjanat his verbis. *Pompejo nostro familiari, cum graviter egrotaret, Neapoli, melius est factum. Coronati Neapolitani fuerunt. Nimirum etiam Puteolani vulgo ex oppidis publicè gratulabantur. Insuper sanè negotium, & Graculum, sed tamen fortunatum.* Si ridendus Pompejus, multo majori ratione vituperandus Marcellus, qui se in Hispania Deum faciebat, cum patiebatur sibi in transitum sedenti à demisso viatoria simulachro cum gonitruum machinato strepitu, sicuti capiti cælesti coronas imponi; sibi que adeo supplicari; singulari videlicet, impudentia agnoscens honorem quem humana conditio non recipit. Et hæc quidem de iis coronis quas à re gratulatorias voco. Has conjunxi cum illis quæ Deo dedicabantur, quia quas ob res solen-

nes

nes Deo gratias agimus, ob illas ipsas alii aliis impensius gratulamur. Aliæ fuerunt coronæ, quas eadem publica pietas Deo consecrabat, sed alia ratione. Neque enim in æde sacra appendebantur ut aureæ illæ ingentes & ponderosæ, sed ut leviores & plures conjiciebantur in adyta ædium sacrarum & in ipsas numinum statuas.

Cujus moris meminit Capitolinus. *In Caliatu*, inquit, *omen accepit imperii*. [M. Antoninus] coronas omnibus ex more jacentibus alia aliis locis hæserunt. Hujus velut manu capiti Martis aptata est; id est, corona quam M. Antoninus, cum Salius esset, projecit, statux Martis tam congruenter hæsit, ut videri potuerit, non fortuito casu, sed provisu numinis id accidisse. Capitol. in M. Anton. Philos.

Cæterum ex hoc loco hoc quoque colligendum, Martem, sicuti alia numina, fuisse cultum conjectu coronarum seu corollarum, nempe quæ præ se ferrent notas, sive insignia ejus Dei cui mittebantur. Ergo verisimile est has coronas quæ a Saliis in Martem conjiciebantur, fuisse gramineas. Et hoc veluti miraculo motos homines conjectasse cum futurum imperatorem, Quod ipsi cum Marte autore generis Romani tam bene conveniret, ut vel jactu fortuito coronarit hoc numen; nec qualicunque corona, sed illa quæ Martis propria est. Interdum quoque corona, quod esset ingens & amplivaga, ponebatur ante pedes ejus numinis cui consecrabatur. Propert. l. 2.

Ut caput in magnis ubi non est tangere signis,

Ponitur hic imos ante corona pedes.

Denique ut supra monere cœpi, vix ulla pars divini cultus carebat coronis. Certè harum in solenniis vix unquam non fit mentio vel ipsa inter præcipua & advertenda; Veluti in sacra pompa quam Nicias Delum transtulit, cum esset *Θεωεγς*, præcipua fit coronarum mentio, ut quæ esset præcipua pars sacri apparatus. Enimvero huc pertinet Apulejana illa querela, *Ceremoniæ*, inquit, *negliguntur; incoronata simulachra*. Ac si dicat, pro monstro esse, si Deorum simulachra nullo coronarum decore conspicua aspiciantur. Ergo Apulejus illam suam Deam, sive ea Ceres, seu Venus, seu Phœbi soror, seu Proserpina est, quæ ipsum sibi reddidit, ita pingit; Plutarch. Nic.

Corona multiformis variis floribus sublimem distinxerat verticem. Cujus media quidem super frontem planam rotunditas in modum speculi, velimo argumentum lune candidum lumen emicabat. Apul. l. 11. Metam.

Paulanias in Eliacis memorat, Jouem ex auro & ebore factum; & olea coronatum in æde sua sedere. *σιφαι* 3, inquit, *ἐπικρατοῖ οἱ τῇ κεφαλῇ μεμνημένοι* ἑλαιάς κλάδους. corona verò ejus capiti est imposita imitans oleæ ramos.

CAPUT

CAPUT XII.

Divinus cultus quandoque constitit in solis coronis. Cultus Diana Ephesia. Corona, honor Deorum. In solennibus pompis nulla Deorum effigies incoronata. Cum corona Diis offerbantur, universi erant coronati. ἡ κατηλαία λάνησι φῆς. Supplices coronati myrto. Rami supplicantium duo. Et plura de his ramis. καὶ ὀλύματι quid. Ἰνδοφύγοι. Statua & columna virorum fortium coronata.

IN divino cultu tanta coronarum ratio habita est, ut is quandoque constitit in solis coronis. Non, inquam, semper pecudes immolatæ, sed res divina quandoque per solas coronas peracta. Tali ratione Diana Ephesia culta est. Quippe Ephesi τῆς Φάειος Ἀλφ. Ἰνδοῦ τῆς ἰνδοίας ποιῶσι, coronis per oleæ ramos supplicationes faciunt. Testis est Plinius, *etate Aphricani Roma coronas fuisse honorem Deorum, & larum publicorum, privatorumque, ac sepulchrorum & Manium.* In celeberrimis illis inclytorum regum pompis, quas Athenæus describit, multæ numinum effigies ferebantur, sed nulla incoronata. Euripides πῶι τελεφεύμεθα; πῆς γὰρ ἄσπιλ' ὁ θεῶν; quo vertamur? quis enim incoronatus Deus? id est, eccui Deo non supplicavimus? Lucianus multa ait ab Diis redimi vel gallo, vel corona, vel solo thure. Hic noto, hæc coronas quandoque ab universis fuisse oblatas ad pulvinaria Deorum, qui ipsi quoque erant coronati, ut Liv. lib. 30. palam sit è pluribus locis Livii. *Majores, inquit, duodecim annis omnes coronati, & lauream in manu tenentes supplicaverunt.* Et alibi, *Cunctique magistratus circa omnia pulvinaria victimis majoribus sacrificarent, populusque coronatus esset.* Qui mos quamlibet Romanus, in Græcia quoque viguit. Apud Æschylum Danaides supplices sunt coronatæ,

*Æschyl.
inor.*

πῆς γὰρ χῶρον ὀφροῖα μῶλον
τ' εἰ' ἀφικνίμεθα,
σὺ τῆς εἰς τῶν ἰσχυροῖς
ἰεροσπίθ' (εἰ κλάδει;

*Sophocl.
Oed. tyr.*

ecquam igitur regionem lætiores hac adeamus, manu gestantes sacras supplicantium coronas? Ibi enim Scholiastes ἰεροσπίθ' (εἰ κλάδει, interpretatur τῆς τεφάειος. Apud Sophoclem sacerdos alloquens Oedipum tyrannum ait, turbam confedisse ad aras; reliquam multitudinem sedere coronatam in foro juxta geminum Palladis delubrum, & ad Ismeni fatidicas aras,

*Sophocl.
Oed. tyr.*

τὴν εἰς ἄλλο φῶλον ἐξιστημῆρον
ἀγροῖσι θακῶν, ὅς τις Παλλάδ' ὁ διπλοῖς
ταῖς, ἐπ' Ἰσμελὶς τε μαοτήϊα ποδῶν.

li ac

ac si dicat, universos adesse supplices, ac proinde, ut infra dicam, ab injuria tutos. Apud Euripidem Xuthus Creusam alloquens ait,

σὺ δ' ἄμφι βωμῶν, ὦ γυναι, δαφνηφόρος

Euripid.

λατῶσαι κλάϊας δὲ τέκνης, δὴ ξα θοῖς,

Iov. act. I.

χρησμέας μ' οὐδέ κεν ἐξ Α' πόλων δέ μων.

Tu interim ad aras, ô mulier, lauriferas Accipe ramos prole felices, Diis supplica, ut oracula bona feram ex æde Apollinis. Apud Sophoclem Oedipus tyrannus sic loquitur.

ὦ τέκνα Κρόνου ἔ παλαιά τε φῶ

Sophocl.

Τίνας πῶθ' ἴδρας τίς δέ μοι θοάζει

Ord. tyr. in

ἱερείοις κλάδοισιν ἐξεσμευμένοι;

princ.

ô nova soboles antiqui Cadmi, Quid hoc in loco confedistis supplicibus ramis coronati? Hoc exemplo Æneas, nempe coronatus, precatur numina terræ Italiæ.

Sic deinde effatus frondenti tempora ramo

Virgil. 7.

Implicat; & Geniumque loci, primamque Deorum

Æneid.

Tellurem, nymphasque, & adhuc ignota precatur

Numina.

Ergo supplicantes iis quos rogabant, sæpe coronas offerebant. Quo exemplo Magetes Cybiræ tyrannus Consuli Rom. potendit

legat.

coronam quindecim talentum. Proximi supplicantibus illi sunt qui sese dedunt victori: nam deditionis symbolum ferunt coronam illi cuius in fidem sese dedunt. Cujus rei frequentia sunt exempla apud Polybium in eclogis legationum, & alibi. Illud advertendum

Polyb. in

quod accidit Rhodiis, non semper coronam potentioribus missam delevisse posteriora eorum malefacta, quamvis ea mente missa fuerit ut, sit benevolentiae & amicitiae symbolum; cujusmodi fuit illa quam Ariarathes Romam misit decem millium aureorum.

eclog. legat.

Denique vix unquam ulla legatio commeavit inter amica imperia sine hoc munere; tanquam si coronam offerens aut mittens hac benevolentiae significatione patefaceret sibi aditum aut ad inpetrandam illa quæ petebat; aut sanè eo veluti pignore vetera amicitiae jura confirmaret. Qui legit legationes Polybii nihil ibi frequentius obvium habuit quam talia munera, sicuti quosdam præcursores, sive caduceatores qui legationi omnia facilia & pervia impetrarent. Talium item munerum acceptio fidem faciebat animi mitis, & faventis illi qui donum mitteret, potissimum si ab infirmiori mittebatur ad potentiorum. Sed præter coronas quo habitu supplicarent; cujusmodi item essent hæ coronæ, id quoque videndum. Et quidem apud Æschylum senior è choro monet mulieres supplicantes, ut manu capiant ramos albo coronatos, hoc est, alba lana, in his versibus,

Q

αἰ

Æschyl.
ικίτ.

αἰὲν ὡς πάχιστα βῆτι, καὶ λολυσιφῶς
ικτηρίαις ἀγάλματ' αἰδίου Διός
στρυμῶς ἵχυσται ἀλφ' ἡρώων στυωνύμων.

Sed quàm citissimè ite, & alba lana coronatos ramos supplices, statuas venerandi Jovis reverenter in manibus consentientibus habentes, &c. Ac si dicat, manu dextra retinete statuas numinum, sinistra supplices ramos. Hoc ipsum Rex paulò infra profitetur esse moris Græcorum, cùm cætera in Danaidis peregrina agnoscat. Hos ipsos ramos infra vocat λολυσιφῶς ιεροδρίπυς κλάδης. albo coronatos recens decerptos ramos. Id quod cujusmodi sit, Plutarchus est interpreter. Nempe hæc fuit ικτηρία, hoc est, κλάδ' ἀπὸ τ' ιερῆς ἱλαίης ἐρίῃ λολυῇ κρητισμενῇ, ramus ab sacra olea lana alba redimitus. Apud Æschylum cùm mulierum chorus dixisset regi Argivorum, Αἰδῶ σὺ στρυμῶν ἢ εἴ' ἐστημενῶν, verere tu extremum ramum sic coronatum, Rex respondet, Πίφρακε λούσαν τὰς εἴ' ἵδρα καὶ σκίης, Horrui intuitus has sedes ita umbratas, id est coronatas. Paulò post idem rex ait,

ὅρῳ κλάδισι ιεροδρίπυς κρητισμῶν
τίτοι θ' ὄμιλον τ' εἴ' ἀγωνίῃ θιάν.

video ramis nuper decerptis umbratum novum coetum, sive multitudinem sollicitorum Deorum. Hi rami duo, ut ex eodem Æschylo discimus,

Æschyl.
ικίτ.

Βα. Κλάδης μ' αὐτῷ λέει σημεῖον πόνου.
Χρ. καὶ θεοφει λείπει, χρεὶ καὶ λόγῳ σίγει.

Ramos quidem ibi linque signum laboris. C H O. Et jam eos liquo manu, & sermonibus tuis. Porro manu gestati à supplicantibus frequenter movebantur, sive quatiebantur, qui motus erat index animi intentiùs rogantis, atque adeò obtestantis, cujus rei exempla sunt apud Apulejum duæ mulieres ramos oleagineos utraque quatientes. Hi rami, si ædes sacra adibatur, à sacerdote accipiebantur, & ponebantur super ara,

Apul. Metam. lib. 3.

Æschyl.
ικίτ.

οὐ μὲν πάτερ χειρὶ τ' ἢ παρ' ἑταίρων
κλάδης τι τῶν αἰψ' ἐκ ἀγκυλαῖς λαβὼν
βυμβάς ἐπ' αἶψας δαμόωνι ἰγχερίων
θῆς, ὡς ἴδωσι τ' εἴ' ἀφίξις πεμψε,
πάντες πολῖται.

en quidem pater senex harum virginum ramos hosce statim ulnis sumens aras ad alias numinum hujus terræ pone, ut videant hujus profectionis signum omnes cives. Quod autem hi supplicantium rami manu gestarentur, docet locus Livii quem proximè citavi; & illa verba Æschyli,

σπῶ

σὺ τοῖς δ' ἐκινῶν ἰγχελοῖς
ἰερεῖσι πῶς ἔδδοισι.

Certe Jocaſta adituræ ædem Apollinis hæc sunt apud Sophoclem *Sem. act. Ord.*
verba,

χέρης ἀνακτὸς, δὲξά μιν παριςπῆν
ναὺς ἐκίχθαι δαίμονων, τὰ δὲ σὺ χερσὶν
τέφῃ λαβέσθαι καὶ πιθυμιάται.

Principes terræ, decretum mihi est templa adire Deorum, acceptis his manu coronis & thymiamatis. Hæc ipsa paulo post vocat κα-
τάγματος, hoc est, ut ibi interpret ait, καὶ κινῶν καὶ πῶν δ' ἐκινῶν ἰγχελοῖς ἢ δ' ἰγχελοῖς ἢ γὰρ τὴν θυμιάματα καὶ ἀναθήματα. moventia annutum precum, videlicet suffitus, & donaria. At hæc ἀναθήματα nihil fuerunt nisi coronæ, ut supra dixi, quæ Diis appendebantur ut reliquæ donaria. Non prætereundus mos Atheniensium, qui si quando supplicarent, se myrto coronabant.

Αἰὲν ὡς τὰ χεῖρα πῦρ περὶ ἐξινεγάτω,
καὶ μυρρίνας, καὶ τὰ λιβαύων τὴν ἐνδόν,
ὅπως αἰὲν δὲξάμεθα πρῶτα τοῖς θεοῖς.

Aristoph.
σφῆκ.

Sed quàm celerrimè ignem aliquis efferat, & myrtos, & thus in-
tus, ut supplicemus primùm Diis. Cæterùm & Athenis in pompa Panathenaica seniores manu ferebant eos quos dixi ramos; dice-
banturque θαλοφόροι. Certe ille senum chorus apud Aristophanem de senibus loquens ait eos ut inutiles rebus agendis, ac pom-
pæ traducendæ tantùm idoneos per ridiculum vocari θαλοφό-
ρους.

Σκωπτόμενοι γὰρ αἱ εὖ
ταῦτον ὁδοῖς ἀπώσας
θαλοφόροι καλοῖμεθα.

Aristoph.
σφῆκ.

Irris enim in vicis omnibus Thalophori dicimur. Et hos quidem *Xenoph.*
θαλοφόρους τῇ Ἀθηνᾷ τὴν καλὴν γέροντας ἐκλήγον, ὡς συμπαρο-
μαρτυρεῖται πρὸς ἡλικίαν καὶ καλὴν. thalophoros Minervæ pulchros *coni.*
senes eligunt, sicuti consequentis omnem ætatem pulchritudinis.
Sed priusquàm ulterius pergo, non debui omittere, non solum talia
fuisse usurpata erga Deos, verùm etiam erga eos homines, qui ma-
gnitudine rerum gestarum quàm proximè accesserunt ad Deos.
Enimverò & horum statuis, veluti præsentibus numinibus coro-
næ veteri more imponebantur ab iis qui eorum virtutem æmula-
ri, sibi & pulchrum & gloriosum putabant. Cùm Alexandræ Ilium *Plutarch.*
transgressus Minervæ sacrificaret & Heroibus, columnam Achil- *Al. Man.*
lis hoc est, ejus statuam unxit pingui oleo. Deinde unā cum sociis
nudus ad eam cùm incitato cursu perrexisset, eam coronavit. Idem *Plutarch.*
Alexander statuam Theodecti Phaselitis cùm vidisset positam *Al. Man.*

Plutarch.
Jnl. Cæs.
Plutarch.
Brut.
Lucian. in
Scythia, five
hosp.
Lucian. phi-
losoph.

in foro, in eam multas coronas conjecit. Julii quoque Cæsaris statuæ conspectæ sunt redimitæ ἀφ' ἑαυτῶν βασιλικαῖς insigniis regiiis. Id quod in invidiam illius factum esse memorat Plutarchus. Athenis statua Toxaris, et si humi erat sita, tamen frequentissimè sertis recentibus redimebatur, καὶ ἡ στήλη χαμαὶ πάλω αἰὲν ἔστρεβλετο καὶ αἰεὶ. Statuæ quoque Hippocratis sicuti numinis alicujus divinus cultus fuit attributus, cui satis esse debuit, si quisei parentaret, aut mulsum libaret, aut ejus caput coronaret. Sed quia supra columnam Achillis interpretatus sum statuam, moneo in honorem heroum erectas fuisse columnas, quæ & ipsæ coronabantur, ut videre licet in his versibus, qui citantur à Clemente Alexandrino,

Clem. Al.
strom. lib. 1.

Καλλιθὸν κλειδοῦχος ὀλυμπιάδος βασιλείης
Ἡ ῥης Ἀργείης, ἡ σέμματα καὶ θυσιόισι
Πρώτη ἐκόσμησεν πρὸς κίονα μεκρὸν ἀνέστης.

Tacit. l. 4.
Annal.

Callithoe clavem reginæ gestat Olympi Argivæ Junonis, sertis atque corollis Reginæ primum est à qua exornata columna. Hic mos coronandi statuas & columnas præclarissimorum hominum, etiam superstitum, Romæ sub principibus viguit, ut è Cornelio Tacito palam sit. Jamque tres laureata, in urbe statuae. Et adhuc raptabat Africam Tacfarinas.

CAPUT XIII.

Sacerdotes & sacrificantes coronati, vittati, insulati. Hæc corona erat oleaginea & aurea. Si sacerdotum insignia rumperentur, dilaberentur, inverterentur, quale omen. Sacrificantium insignia. Flamen laureatus. Unde hic ritus coronandi sacerdotes.

Sacerdotes omnes, omnesque sacrificantes constat fuisse coronatos. Sed in hoc discrimen, quod hi fuerunt tantum coronati; sed sacerdotes & coronati, & vittati, & insulati. Quod fuerint coronati, palam est è multis locis. E quibus promo verba Jonis alloquentis Xanthum virum Creusæ, quam ipse nesciebat esse matrem suam,

Euripid.
Jo. act. 2.

παῖς, μὴ ψεύσεις τὴν θεῶν
σέμματα ῥήεις χει.

Ammian.
Marcell.
lib. 29.

Quiesce, ne contrectans coronas Dei, eas frangas manu. Hanc coronam Ammianus Marcellinus vocat sacerdotalem. Biduoque, inquit, post Icosium oppidum militaria signa, & coronam sacerdotalem cum ceteris quæ interceperat, nihil cunctatus restituit. Apud Plinium pingitur sacerdos adstante puero cum acerra & corona.

na. Qui mos coronandi sacerdotes & in Syria vigit, ut liquet ex hisce Hieronymi verbis, *Non prius abiri passi sunt, quam fusura ecclesia lineam mitteret, & sacerdos eorum, ut erat coronatus, Christi signo denotaretur.* Quod autem sacerdos fuerit vittatus, id quoque perspicue palam est.

Plin. l. 51. c. 10.
Hieron. in vita D. Hieronimie.

*Famque in festato referabat viscera culstro
Vittatus de more senex; manibusque cruentis
Tractabat tepidas lethali frigore fibras.*

Prudent. in Apol.

Et Silius Italicus de Massaniſſa, qui & rex esset & sacerdos, ac tunc quidem sacrificaret,

*Vittaque majorum decoramen fronte, sine ullo
Delapsa attactu nudavit tempora regis.*

Sil. Ital. lib. 16.

Quod essent & vittati & coronati, discimus è Statio,

*Huc gemini vates sanctam canentis oliva
Fronde comam, & nivis ornati tempora vittis
Euadunt pariter.*

Stat. lib. 3. Theb.

Idem alibi,

*Ergo manu vittas, damnataque vertice festa
Diripis; abjectaque in honorem fronde sacerdos
Invisus de monte redit.*

Quod essent infulati, docet Virgilius,

*Nec procul Æmonides Phœbi Triviaque sacerdos
Insula cui sacra redimibat tempora vittas, &c.*

Virgil. 10. Æneid.

Et Prudentius,

*Summus sacerdos nempe sub terram scrobe
Acta, in profundum consecrandus mergitur
Mirè infulatus.*

Prudent. peristephi.

Quod essent vittati, infulati, coronati, in his ipsius versibus videre licet,

*Summus sacerdos nempe sub terram scrobe
Acta, in profundum consecrandus mergitur
Mirè infulatus, festa vittis tempora
Nectens, corona tum repexus aurea,
Cinctu Gabino ruffeam fultus togam.*

Hunc habitum Clemens Alexandrinus describit his verbis, Si Deum verè videre desideras, participa piaculis non ramorum lauri, non quarundam tæmiarum lana & purpura distinctarum. Justitia verò redimitus, & temperantiæ ramis, & continentię foliis contactus id age, ut sis acceptus Christo. Cæterum coronabantur quandoque olea, ut in loco Statii supra citato, dicebanturque *ἡμωφίεσι*. Quandoque corona aurea, ut in versibus Prudentii quos citavi, præcipue in istis,

Clem. Al. exhort. ad Græc. 4.

— *feſta viſſis tempora*

Nectens, corona tum repexus aurea,

Cinctu Gabino ruſſeam fulius togam.

Apul. Mo-
ram. lib. 9.
Tertull. lib.
de idol.

Certè aurea corona nunquam niſi eximiis viris data. Apulejus, *Dignus Hercules ſolus omnium matronarum deliciis perſui, dignus ſolus coronam auream capite geſtare.* Tertullianus quoque ſacerdotalem coronam diſertim auream eſſe firmat, ſed tantum in ſacerdotibus provincialibus. *Igitur purpura illa, inquit, & aurum cervicis ornamentum eodem more apud Egyptios & Babylonios inſignia erant dignitatis. Quo more nunc prætexa, vel trabea, vel palmata, & corone aurea ſacerdotum provincialium; ſed non eadem conditione. Tantum enim honoris nomine conferebatur his*

Sueton. in
Tito.

qui familiaritatem regum merebantur. Qua de re hæc Suetonius agens de Tito, In conſecrando, inquit, bove Api diadema geſtaſtis. More ſiquidem, ritusque priſca religionis. Enimverò coronæ ſacerdotales, quòd eſſent aureæ, quandoque dicta ſunt diademata, quòd qui diademata geſtarent, ut de Maſſaniſſa dixi, iidem quoque ſacerdotalibus infulis inſignes aſpicerentur. Atque adeò Strabo memorat, apud Cumana Pontica eſſe templum Lunæ, cujus ſacerdos ſecundus à rege diadema geſtat. Quin & ipſi reges, quoties ſacrificabant, ægalibus inſignis erant conſpicui. Prudentius ubi agit de Ethnico quodam ſacrificio, quod interventu divini numinis perſici non potuit, unde Perſephone ipſa fugit, & reliquus ſacrificialis apparatus diſſectus eſt, ait,

Prudent. in
Apoll.

Ipſe quoque ex animis, poſito diademate, princeps
Pallet, & adſtantes circumſpicit.

Porro ſummo opere cavendum erat, ne amplexando & contrectando ſacerdotem, *τιμωτα* inſignia ejus rumpereſſent, nempe vitta, infula, corona. Quæ, ſcilicet, erat res malè ominis, ut in loco Euripidis ſupra citato,

πρωτὶ μὲν ψαυόντος τοῦ ἱεροῦ
τιμωτα πῖδες χεῖ.

Et verò ſic adornatus ſacerdos ab injuria tutus erat ſicuti miniſter Dei. Niſi fortè is dira imprecaretur civitati. Tunc enim ſacerdotem haud minùs inſenſis animis quàm tyrannum exturbare, & forte & præclarum facinus fuit. Hoc exemplo Theopus apud Plutarchum, ubi Cabirichum ſacerdotem à pernicioſis conſiliis avertere non potuit, nempe is in patriæ perniciem favebat tyrannidis, tunc verò hominem gladio peremit, dixitque hæc verba, *Jace cum his quibus es adulatus. Neque enim liberis Thebis tu quidem coronabere, id eſt, ſacerdotium geres. Perinde ac ſi dicat. Tu patriæ inſenſus, diruſque proditor, ſiquid liberi ac generoſi ſanguinis*

Plutarch,
π. Ἡ
Σωκρ.
δυσμ.

guinis in Thebanis est, Thebis sacerdotium geras? Quin morere. Addit enim, Neque posthac sacrifices illis Diis, quorum numina perjurio violasti, dum sæpe pro hostibus vota fecisti. C. Cornelius Patavinus cum sacrificio intentus esset, & è quibusdam signis Cæsarem in campis Pharaliciis victorem esse cognovisset, exiliensque dixisset, Vincis Cæsar, qui aderant stupore correpti sunt, sicuti audita re abominanda, nempe ore sacrificantis palam fieri, eum qui sit infensissimus hostis patriæ libertatis, suorum votorum competentem esse. Qua re animadversa, is, detracta capiti corona, jurejurando firmavit, non se eam suo capiti prius esse repositurum, quam ea vox eventu probaretur, Ne, videlicet, ipse planè impius esse, nec tam vera renuntiare, quam patriæ dira imprecari crederetur. Cæterum quomodo corona, præcipuè in sacrificantibus fuit omnis faustitatis index, ita quoque si cui sacrificanti ea decideret, fuit certum argumentum mali ominis. Id quod in Galba observatum fuisse Suetonius tradit; & in Sulpitio Valerius Maximus. Huic enim in sacrificando apex prolapsus sacerdotium abstulit. Neque solum in sacrificando, sed & in quavis publica & solenni administratione lapsa corona semper fuit malum omen.

*Tum verò infelix velut delapsa corona
Victoris capiti foret, in se versus ab ira
Auratam medio discindit pectore vestem.*

*Sil. Ital.
lib. 16.*

Inversa quoque corona non minùs quam rupta aut lapsa erat infestum omen, ut accidit in persona Cassii, cum ejus coronam inversam lictor attulisset. Porro Flaminis Romani coronam fuisse lauræam, disco è Prudentio in his versibus,

*Flamen & ipse suas miratur vertice lauros
Cedere, & incertum frustratur victima ferrum.*

*Prudent. in
Apoth.*

Alibi hic ipse poëta hos Flamines, quos vocat Deum ministros, facit laurigeros,

Laurigerosque Deum templis adstare ministros.

*Philostat.
in imag.*

Amphiarus quidem in imaginibus pingitur fugiens cum coronis & lauro, insigniis sacerdotalibus. Et hunc quidem ritum coronandi sacerdotes apud nostros antiquissimum esse constat, nempe derivatum ab illo initio, de quo hæc Plinius loquens de arborum sacerdotibus, quos Romulus in primis instituit, seque duodecimum appellavit. Huic certè, inquit, ab Acca Laurentia nutrice sua spicea corona, que vitta alba colligaretur, in sacerdotio pro religiosissimo insigni data. que prima apud Romanos fuit corona. Honosque is non nisi vita finitur; & exules etiam captosque comitatur. Et hæc quidem dici possunt de corona sacerdotali.

*Plin. l. 18.
c. 2.*

CAPUT XIV.

*Magistratus τεφανοφόροι qui. Alii magni viri sacrificantes corona-
ti coronâ aureâ & laureâ. Quanta fuerit laurea frondis in sa-
cerdotibus reverentia. Loca sacra umbrata lauro. E foliis ejus
coronæ, quam is gestabas qui sacrificaret, intelligebatur cujus
numinûs mysta esset. De corona hodiernorum sacerdotum.*

*Plutarch.
in precept.
pol. Eschin.
in Timarch.*

*Plutarch.
κ. φ. α. λ.
καὶ γ. ρ.
β. ω. κ.
Athen. l. 5.*

*Philostrat.
Heraclit.
Platol. 12.
de leg.*

*Lucian. de
Sy. Dei.*

*Plutarch.
π. ε.
Σωκρ.
δ. α. ι. μ.
Platolib. I.
de Repub.*

Quia præter sacerdotes alii quoque pro publica salute vota facie-
bant, supplicabant, sacrificabant, & quidem coronati, de his
quoque agendum. Et quidem apud Græcos inter sacrificantes pri-
mi erant illi magistratûs quibus à re nomen inditum τεφανοφόροι
coronigeris; quæ fuit dignitas omnium eminentissima. Certè Plu-
tarchus hos copulat, *πομπήτων, χορηγῶν, τεφανοφόρων*. Porro Athe-
nis fuit magistratus, cui nomen ἱστία ἀρχοῦς, dicebaturque τεφα-
νοφόρος ἀρχή, quasi augustior consessus, cui coronæ gestandæ, ac
proinde sacrificandi jus fuit. Ideoque horum munera vocabant *χοι-
νὰς τεφανοφορίας*. Παρ' ἡμῶν, inquit Plutarchus, τὸ μὲν τεφανοφορεῖν,
καὶ χομεῖν, μηδὲ τοῖς Φωκίωι ὄρεσι ἐμβαίνειν, ἰδίᾳ λειτουργήματα εἰ-
σὲ ἀρχοῦς εἰσι. Apud nos coronigerum esse, & comam nutrire, neque
Phocensium montes conscendere, sunt propria ministeria magistra-
tus. Stephaniforus fuit Lysias Tarsi tyrannus à suis popularibus
Græco more creatus. Amabant Græci talibus epithetis condecora-
re numina, & qui proximum numinibus locum occupant, tyran-
nos suos. Tradit Philostratus ab hac summa dignitate cui nomen
τεφανοφόρος ἀρχή Smyrναος imponere nomina singulis annis, vi-
delicet quomodo Romæ annua tempora notantur nominibus Con-
sulum. Illi apud Platonem magistratus, qui in Magnetum Repub.
exquisita quadam suffragii ferendi ratione renunciabantur optimi,
quibusque decernebantur *ἀποδορίαι ἐν ταῖς πανηγύρεσι*, prima loca in
generalibus conventibus, qui iidem erant principes sacrarum lega-
tionum, his, inquam unis licebat insigniri laurea corona, *τυτὸς μόνος
δάφνης τεφάνω* τὸ ἐν τῇ πόλει καὶ ὁμηγερέας εἶναι. Porro quod alii sa-
crificantes præter hos magistratus essent coronati, discimus è Lucia-
no, apud quem is qui mactata ovis, aliisque quæ ad rem sacram perti-
nent, peractis, se coronavit, alios, qui idem iter ingrediebantur, co-
ronatos esse voluit. Charontem quæque Plutarchus, cum sacrificat,
coronatum fait. Apud Platonem Polemarchus sacrificans ita pingi-
tur, *καθίστησι ἐν τεφανοφόρῳ ἐπὶ πύρις ἀποσιφαιλαῖα τι καὶ διφρεσ. τι-
θύνως γδ' ἐπὶ γυμνασίῳ ἐν τῇ αὐλῇ*. Sedebat autem coronatus in quo-
dam pulvinari & sede. fortè enim sacrificaverat in aula. Juncus a-

præclaro illo tractatu de senectute & senibus ait, *μέγιστον ἐὸ τοῖς ἱεροῖς ὄντας ἱσιφαιωμένους ἀδελφικώτερον ἢ ἰερῶν γίνεσθαι*, maxime in sacris sacrificantes eos qui sint coronati insigniores ipsi sacris fieri. Coronatus fuit Dio cum in Sicilia sacrificaret in conspectu quinque millium hominum, qui se quoque illius imitatione coronarunt. Coronatus fuit Cyrus cum prælium initurus sacrificavit una cum homotimis & ipsis coronatis. *Æneas* & comites ejus, expedito omni, quem sacrum desiderabat, paratu, circum altaria Deorum coronati constiterunt. Strabo adnotavit, neminem in India rem divinam facere coronatum, Ac si dicat, Istorum mira est sinisteritas, qui contrario cæteris gentibus ritu sacrificant, ac sicuti invisi Diis. Ut enim Athenæus ait è versibus quibusdam Sapphus quos ipse recitat, quosque ego supra citavi, Eos immortales avertantur coronam qui non habent. His, scilicet, Sappho palam facit, inquit Athenæus, magnificentius, magisque Diis esse cordi, si is qui sacris operatur corona sit redimitus. Id quod in Græcia vix unquam omissum fuit. Aristophanes,

Καὶ νῦν ὁ δὲ ἀπὸ τῆς μὲν ἰδοὺ βυθῶντι

Ἦν, καὶ πρῶτον, καὶ κεῖν, ἱσιφαιωμένον.

Et nunc herus quidem intus immolat suam, hircum, arietem coronatus. Demosthenes ille Aristophanæus jubet Allantopolam coronari, & coronatum libare Coalemo,

Ἀλλὰ σιφαιῶν, καὶ ἀνὶ δὲ τῷ καλέμῳ.

Ne multa, Quisquis vota nuncupabat pro universis, aut primitias & victimas aris adolebat, is nunquam ad rem divinam nisi coronatus accedebat. *Magistratus* verò, inquit Tertullianus, *in sup: r aureis, ut Athenis, ut Rome, supple coronis, ornans.* Et cum Plutarchus ait, etiam mortaliū pessimos adipisci gloriam & pulchritudinem corporis, & ducatus, addit jus sacrificandi, quod exprimit his vocibus, *ἐπὶ λαγὼν σιφαιῶν*, sacram coronam, non tam insigne potestatis, quàm symbolum ejus autoritatis qua illum oportet esse præditum qui rem divinam facit. Talium corona fuit aurea. Romæ è majoribus magistratibus Consules, Prætores, Censores purpurati & lauro coronati hostias immolabant, ut de Posthumio Halicarnassæus, & de Censoribus tradit Athenæus. De quo more hæc Macrobius, *Consat quidem nunc lauro sacrificantes apud aram maximam coronari. Sed multò post Romam conditam hæc consuetudo sumpsit exordium. In sacrificio quod Junoni regine Rome institutum est, C. Claudio Nerone, & M. Livio iterum inter cætera decretum est, ut septem & viginti virginum ordinem sequerentur Decemviri coronati laurea, pretextatique,* Et Macrobius in eo loco quem supra citavi, firmat in capite Prætoris urbani aspicere lauream coronam

nam cum rem divinam Herculi facit. Cæterum tantum fuit laureæ frondis in iis qui sacrificabant, reverentia, ut, cum rei divinæ intenti erant tunc verò iudices capitalium causarum cognitione & iudicio abstinere. Qua de re extat insignis locus apud Achillem Tatium, ὃς ἔστιν Ἀχιλλεύς ὁ ἱερεὺς ἑκατόμβης τοῦ ὄρνυτος. σημεῖον δὲ τὸ ἐπὶ ἡμέρας ἡμετέρας τῇ θεῷ. τὸ δὲ ὅτι ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἡμετέρας ἐκτελείμεν, ἡμεῖς τὸ πνεῦμα ὅτι ἐκτελείμεν τὸν ἑαυτοῦ θεοῦ. Dianæ sacerdos laureatus adveniens conspicitur. Id quod signum est venientium ad sacra Dex facienda peregrinorum. Quæ res cum accidit, abstinere à supplicio tot dies oportet, quot rei sacræ perficiendæ absumpti. Nec solum ipsi sacrificantes sese lauro coronabant, sed & hac ipsa fronde loca sacra umbrabant. Silius Italicus,

Sil. Ital.
lib. 12.

*Æneada sensere Deum, telisque repostis
Summissas tendunt alta ad Capitolina dextras;
Es festa cingunt montu penetralia lauro.*

Hæ illæ sunt quas Æschylus, ut supra dixi, vocat ἱερὰς καθεσπίης Deorum sedes umbratas nempe lauru. Ad hoc exemplum Virgilius facit laurum incumbentem aræ in ædibus Priami,

Virgil. 2.
Æneid.

*Ædibus in mediis, nudoque sub ætheris axe
Ingens ara fuit, juxtaque veterrima laurus
Incumbens ara, atque umbra complexa penates.*

Hic observo, è foliis coronæ, sive ferti quod quilibet sacerdos sacrificans gestaret, intellectum fuisse cujus numinis mysta esset, ut apperet ex his versibus alibi à me relatis, quorum hic est sensus, At quinam huc veniunt baculos tractantes manibus? Capita coronati sunt foliis Acetæ. Cujusve dæmonum celebrant festum chororum? An Phoebe Pæan numen extollunt tuum! At Delphica nulla cingit illos laurea. An fortè canitur laus aliqua Bacchanalium? Sed non adest signum comis hederaceum. In quibus verbis Græcus poeta *σφραγίδα* vocat illud quod est fertum, ac si dicat symbolum & notam. Præcorum & sacerdotum & sacrificantium insignia monuerunt me ne nostros præterirem, qui certè propria corona sunt insignes, ne obvii cujusque petulantia & injuriis sint obnoxii. In hoc tamen differt insigne hodierni sacerdotii ab illo præscito Ethnico, quod nostris sacerdotibus caput raditur eo quod perpetuam servitutem voverunt vero Deo. Relinquitur tamen eis illa pars capillitii quæ forma circulari caput amplectitur; ut intelligant illam servitutem excipi corona non quidem laurea, aut oleaginea, aut florea arescente & marcescente; sed illa quæ est perpetuo florida, certo æternæ libertatis pignore, cujus symbolum est subinde renascens capillitium.

Lucian:
Trag.

CAPUT

CAPUT XV.

Qui quidpiam Deo dedicaret fuit coronatus. Qui Diis libabant, coronati. Corona sacra convivialis. Convivia in sacrificiis. In Grecia magistratus suo munere fungentes coronati. Vocis si qua elegantissimus significatus. Magistratus Athenienses coronati myrtis. Flaminica, Baccha, Vestales coronata.

AD exemplum sacerdotum & sacrificantium, consecrantes ac dedicantes aliquid Diis coronas gestabant; ut Hercules cùm Olympicos ludos Jovi dedicavit,

Diodor. Sic. rer. antiq. lib. 5. Stat. lib. 6. Theb.

— *Primus Pisea per arva*

*Hunc pios Alcides Pelopi certavit honorem,
Pulveremque fera crinem detorsit oliva.*

Et hæc, scilicet, est illa corona quam Tertullianus idolothytorum effici ait. Ita, inquit, & corona idolothytorum efficiuntur. Hoc enim ritu & habitu, & apparatus idolis immolatur austeribus suis. Quorum eo vel maximè proprius est usus, ne in communionem possit admitti quod in Dei rebus non invenitur. Herculis imitatione cæteri heroës & viri principes, atque adeò ipsi reges coronas non tantùm aureas, sed & frondeas & floreas gestarunt. Non omiserim id quod ex Athenæo observavi, coronas eorum qui Diis libabant, in templa ferri solitas, nempe vetustissimo more. Locus Athenæi is est, ubi agit de diebus festis quos Athenienses vocabant congios. Quippe cùm Orestes Athenas profectus esset, humaniter quidem eum exceptum fuisse memorat. Sed quòd iudicio nondum fuerat absolutus, edicto sacræ ædes clausæ fuerunt. Tum singulis congii vini adpositus. fuitque edictum nequis ubi compotare desissent, coronam, quæ erat evinctus, referret, quoniam cum Oreste vinum bibissent. Quare audita, unusquisque suo congio coronam quam gestabat, circumvoluit; eamque in eo nemore quod lacus ambit, sacerdoti reddidit. Has coronas equidem non absurdè sacras convivales appellari posset. Et verò Plutarchus, cùm Deo res sacra sit, nec tibus, neque coronam demi ait sicuti in aliis festis. *οὐδὲν γὰρ ἰστέον ἰορὴν ἢ δὲ τῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν. οὐδὲν γὰρ ἰστέον καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ ἰστέον ἰστέον καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις.* tibiā quidem aliorum festorum & coronam tollimus. At sacrificium Dei non præsentis, quemad-

Tertull. de cor. mil.

Athen. lib. 10.

Plutarch. lib. 1. Epin.

Certè in sacrificiis convivia fuisse constat, de quibus Lactantius; *Quin etiam sacras dapes apparant, & exquisitas epulas quasi aliquando inde libaturis offerunt.* Ergo & inter sacras dapes coronis

nis

nis locum fuisse constat. Hujus generis sunt illæ, quas è Jovis Ἀσκληπιά Asclepii templo in convivium allatas memorat Aristides, οὐκ ἴδουσι γὰρ ἱφίλω ἐ θεῶν τήμερον ὡς χερήσας καὶ φυλλοῖς, καὶ ἀνδραγαθῶν ἑφ' αὐτοῖς ἀνδρῶν ὅτι. ἰπύησιν πύπαι. ἐ γὰρ φανόθεν ἐν ἐν ἱερῷ θεῶν Ἀσκληπιά. Jussit autem, inquit, Deus hodie ovo uti, & foliis, & addere coronam ab Deo. Feci hæc. At corona fuit è phano Jovis Asclepii. Hic adnoto, in Græcia magistratum, non solum cum sacris operabatur, sed & alibi suo munere fungentem fuisse coronatum. Et

Plutarch.
συμ. αὐ-
βλημ. α.
πρ.

Plutarch.
πολ. πα-
ρῳ.

Scholiast.

Aristoph.

εφ.

Dion. Ha-
lic. lib. 2.

Fulgens. de
pri. serm.
in Tutuli.

Lamprid. in
Alex. Sen.

Esst. inar-
culum.

Philostat.
in imag.

Lactant. lib.
1. de false-
l. g. cap. 21.

Lucian.
Bacch.

Ovid. lib. 2.
Metam.

quidem Plutarchus ait, se rogatum à Cratone ac Theone, ut diu inter-
missum morem præfecturæ conviviorum revocaret; seque si eam cu-
ram suscipiat, vocat εἰφασσφορέντα magistratum coronatum, οἰό-
μφοι, inquit, με δὲ εἰφασσφορέντα μὴ ἀπειδὸν ἰδοῦ ἐν αὐτοῖς πα-
πύπαι, arbitrati me oportere coronam ferentem non spernere mo-
rem relictum usquequaque. Hinc est, quod interdum εἰφασσφορ sumi-
tur pro ea auctoritate, qua peditus est magistratus. Plutarchus cum
hortatur illum qui fungitur munus publicum, ne nimis fidat authori-
tati ac dignitati suæ, monet illum πρὸς εἰφασσφορ μὴ πολὺ φέρημεν πι-
εῖν, coronæ non multum fastum ei cedere. Athenis magistratus ple-
runque myrteis ramis redimebantur. Unde μυρτιῶν dicebatur δρ-
χῆς ἐπιθρῶν candidatus potestatis, aut magistratum ambiens. Illæ
mulieres quæ Romæ sacrificabant, nempe Flaminicæ, ornabant capi-
ta corollis. Hæ corollæ similes erant iis, quibus statuæ Dianæ Ephe-
sæ in Græcia conspiciæ fuerunt. Hos nostri tutulos, & hæc sacer-
dotes tutulatas dixerunt. Numa Pompilius, inquit Fulgentius, de
Pontificaliibus scribens, tutulum dici ait pileum, quo sacerdotes ca-
put tectabant, cum ad sacrificium accessissent, sicut & Virgilius ait,
Et capite ante aras Phrygio velantur amictu. Verbum est Alexandri
Severi, Matronas regias contentas esse debere uno reticulo, atque in-
auribus, & baccato monili, & corona cum qua sacrificium facerent.
Hæc itidem corona videtur fuisse illa ipsa, cui nomen inarculum.
Quippe inarculum erat virga ex malo Punico incurvata, quam re-
gina sacrificans capite gestabat. Bacchæ quoque, id est furiosæ illæ
mulieres quæ erant in comitatu Bacchi, eique sacrificabant, præter
cæterum habitum, sertis redimebant comas. ἐ γὰρ Πρωτοσίλῳ καὶ
εἰφασσφορ οἷς ἐδούχουσιν, inquit Philostratus. [uxor] Protefilai coro-
nata [erat] ubi bacchabatur, aut Bacchi sacris operam dabat. Quos
insanos ritus Lactantius innuere videtur his verbis, Illos dico qui vel
inhonesto saltatu tripudiant, vel qui nudi, nudī, coronati, persona-
ri, aut luto obliti currunt. Has feminas luculenter pingit Lucianus,
ubi eas facit κιστῇ ἱερὴν ἡδερὰς, hedera redimitas. Et ante Lucianum
Ovidius in his versibus, -- festum celebrare sacerdos

Immunis operum famulas, dominaeque suorum,

Pectora

*Pectora pelle tegi, crinales solvere vitas,
Serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos.*

Cæteram turbam Bacchantium Valerius Flaccus describit ad exemplum ipsius Bacthi, Val. Flacc. lib. 2.

*Serta patri, [l. capit] juvenisque comam, vestesque Lyæ
Induit, & plena sacra formidine cistas
Ipsa sinus, hederisque ligat famularibus aris,
Pampineamque quatit ventosis scitibus hastam.*

Apud Eleos femine sacerdotes Bacchi, quibus nomen sexdecim, Plutarch. γυν. 28.
cum id agerent ut placerent sævum illum Aristotimum tyrannum, Dimys. Hæc. l. 2.
ικιτηρίας ης σήμερον τὸ δῶν τὸ θεῷ λαβῆσαι, ἀδελτὴν ἀγροῦν ἀπὸ τῆς Δ' εἰς τὴν μ. ramo supplici, coronisque à Deo captis circa
forum obviam factæ sunt Aristotimo. Vestales quoque præter alia
sacerdotii insignia continuis tribus decenniis coronatas fuisse con-
stat. Decenniis exactis, nihil vetabat eas, positis coronamentis,
cæteroque sacerdotali cultu, nubere. De quo more Prudentius, Prudent. contra Symm. lib. 2.

*Nubis anus veterana sacro perfuncta labore,
Desertisque focis quibus est famulata juvenis,
Transfert emeritas ad fulcra jugalia rugas,
Discis & in gelido nova nupta tepecere lecto
Interea dum cotta vagos ligat infula crines,
Fæalesque adolet prunas innupta sacerdos,
Fertur per medias ut publica pompa plateas.*

Et paulò post. — *sedes illa verendis*

Vistarum insignis phaleris, &c.

Et in sequentibus,

*Perfundunt quia colla comis bene, vel bene cingunt
Tempora tenuolis, & licia crinibus addunt.*

Plutarch. Aristid.

Denique quisquis, sive mas esset, sive femina, quod publicæ utili-
tatis gratia susciperetur, quidpiam rei divinæ, tentabat is coronam
ut sacrum insigne sumebat. Eusebidas ille Platæensis qui se ignem
purum Græcis reductorum pollicitus est, cum purificasset aspersissetque corpus, coronatus fuit lauro.

CAPUT XVI.

Victime coronate. Victima aurata.

Ipsas victimas coronatas fuisse constat. Bæoti, inquit Athe- Athen. l. 7.
næus, auguillas Copaidas hostiarum more coronant. Plinius
quoque victimas testatur fuisse coronatas. Et Strabo loquens de Strabon. lib. 15.
ritibus Persarum, ait eos rem divinam facere in loco mundo, &
coronatam hostiam statuere. Et Lycophron vaccam coronatam, Lycophr. Cass.
seu vittatam vocat *σιφνηφόρος*, sive, ut habet alia lectio, *σιφωναφό-*
ρος. Sacrificantes, inquit Lucianus, primum coronant victimam. Lucian. de sacrif.
Apud

Aristoph.
unb. Apud Aristophanem Socrates ita loquitur, *ταυτὸ πῶς αὖτις τὴν σίφαιον. Στρ. ἐπὶ π σίφαιον; οἶμοι Σόκρατες*
Ὡς ὅτε μὲν ἂν ἄνθρωπος ὅπως μὴ γύσῃ.
Σωκρ. Οὐκ· ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰς τιμὰς
Ἡμῖς ποιῶμεν.

Hanc igitur cape coronam. Str. ad quid coronam? Heu me Socrates, modò ne me sicut Athamantham sacrificetis. Socr. Minimè. Sed omnibus his afficimus eos qui initiantur. Supra dicebam, Iphigeniam, cum sicuti victima ducerentur ad sacrificium, fuisse coronatam.

Euripid.
Iphig. in
Aulact. 4.

οὐδ' ἐπὶ καὶ σίφαιον ἔχουσιν ἡμεῖς
πλοῦτον Ἀργεῖοι.

Te verò pulchris spectandam capillis fertis redimient Argivi. Certè ipsa iens ad mortem vult redimiri fertis,

Euripid.
Iphig. in
Aulact. 5.

σίφαιον ἔχουσιν ἡμεῖς, φέρει
τε· πλοῦτον ἔχουσιν ὅδε καὶ σίφαιον.

Date ferta textilia, ferte. coma hæc redimienda est. Et infra it ad mortem caput ferris redimita.

ἐπὶ καὶ σίφαιον
βαλόμενον.

Apud eundem Euripidem Macaria moritura coronari vult,

Eurip. He-
rac. act. 2.

ἡγεῖσθ' ὅπως δὴ σῶμα κατθανεῖν τίθῃ,
καὶ σπινθῆρας, καὶ κατὰ τὴν αἰσθησιν.

Ducite ubi oportet corpus hoc cadere, & coronate, & initiate si videtur. Hoc exemplo Plutarchus memorat equam, quæ inter arma cursu pervenit usque ad Pelopidam, cum jussu Theocriti vatis immolaretur, fuisse coronatam. Idem Plutarchus auctor est, Agesilaum per quietem vidisse quemdam, à quo monitus est, ipsum electum esse Ducem omnium Græcorum ad exemplum Agamemnonis. Ergo imitatione Agamemnonis æquum esset ut ibidem eandem illam rem divinam faceret quam fecerat Agamemnon antequam navigaret. Agesilaum tamen noluisse imitari inscitiam Agamemnonis, qui filiam immolasset, sed se Deam eo cultu habiturum, quo ipsam delectari verisimile est. Itaque coronatò in hoc ceruo ut esset victima, jussit eum à vate abduci. Hunc morem condecorandi, atque adeò coronandi victimas Ovidius elegantissimè describit in his versibus,

Plutarch.
Pelop.

Plutarch.
Agesil.

Ovid. l. 15.
Metam.

Victima labe carens, & præstantissima forma
(Nam placuisse nocet) vixit præsignis & auro
Sistitur ante aras, auditque ignara precantem;
Imponique suæ videt inter cornua frontis
Quas coluit fruges; percussaque sanguine cultros

Insistit

Inficit in liquida praevisos forsitana unda.

Verustissimo more non quidem coronabatur victima, sed ejus pulcherrima & conspectissima pars deaurata aspicebatur. Certè Nestor ille Homericus ait se rem divinam Palladi facturum bove victima, cui non quidem coronam imponet, sed ei certè inter cornua circumfundet aurum. Alloquitur Palladem,

Σοὶ δ' αὖ ἐγὼ ῥέξω βῆν' ὡν, ὄρουμένω περ
Ἀδμήτην. ὡς ἔπειτα ζυγὸν ἤγαγ' αἰήρ.
Τὼ τοι ἐγὼ ῥέξω χρυσὸν κέρασιν ἀειχδέας.

Homer.
Odysf. 3.

Tibi autem sacrificabo bovem legitimam, lata fronte indomitam, quam nullus sub jugum duxit vir. Hanc tibi ego sacrificabo aurum cornibus circumfundens. Et paulò post de hac ipsa victima,

Εἰς δ' αὖ χρυσόχρον Λαέρτεια δειῦρ' ἐκείδω
Ἐλθεῖν, ὅφρα βοὸς χρυσὸν κέρασιν ἀειχδέῃ.

Unus iterum aurificem Laerceum huc jubeat venire, ut bovis, aurum cornibus circumfundat. Denique addit,

— γέρον δ' ἰππηλάτῃ Νέστορ
Χρυσὸν ἔδωχ'. ὃ δ' ἔπειτα βοὸς κέρασιν ἀειχδέῃ
Ἀσκήσας, ἵν' ἀγαλμα θεὰ κεχαρμένα ἰδέσται.

Senex autem eques Nestor aurum dedit. ille verò deinde bovis cornibus circumfundit Aptans, ut simulachrum Dea gauderet videns.

Quem locum Plutarchus videtur esse imitatus in triumpho Æmilii Pauli, ubi loquitur de centum viginti bobus qui ducti sunt in pompa. Et si ibi deauratis cornibus, more receptissimo, additæ sunt coronae, μὴ ὅτι τῆς ἡγνῆς χρυσόκερω προφίᾳ βῆς, ἐκαστὸν εἰσὶν, μί-

τρεις ἡσκημένοι καὶ τίμματα. At post hos ducebantur auratis cornibus armentales boves centum viginti mitris ornati & corollis. Hinc,

scilicet, auratæ & auratiores hostiæ dicebantur, ut apud Tertullianum, *Negas te quod facis, colere? Sed illi non negant quibus hanc*

Tertull. lib.
do idol.

saginatioem, & auratioem & majorem hostiam cadis. De hoc ritu deaurandi cornua boum ipse alibi ita loquitur; *Ecce annua vo-*

torum nuncupatio quid videtur? Prima in principis, secunda in

Tertull. de
cor. mil.

Capitolis, [i. in Prætoris] Deinde addit, Huc tibi Juppiter bovem

cornibus auro decoratis novemus. Cætera sunt mutila. Neque tantum boves, sive tauri, ac juveni coronantur cum victimæ ducuntur

ad sacrificium, verum etiam illo ipso die qui sacer est Terræ & Cæleri, post factam sementem. Ovidius,

Ovid. lib. I.
Fast.

— sic tempore certo
Seminibus jactis est ubi factus ager,

State coronati plenum ad præsepe juveni.

CAPUT

CAPUT XVII.

Victima coronata cupressu. Cupressus duplex. Fabula de cupressis. Cujus rei sit symbolum cupressus. Cupressus coronamentum athleta Cretenfis. Cupressus laeta & odorata. Tristis & funesta. Testis patrisii lucus. Arbor picea. Cupressus instantis mortis index. Cupressus Arbor presaga. Victimam coronata pinu, & aliis floribus. Domus coronata cum fieret res sacra.

Victimam plerunque cupressu coronatas fuisse constat, ut liquet Prudent. in Apoth. è Prudentio,
*Pontificum festis ferienda securibus illic
 Agmina vaccarum steterant; vitula quoque revincta
 Fronte coronatas umbrabat torta cupressus.*

Quandoque coronabantur ea fronde quæ illius numinis propria esset, cui immolabantur; ut supra dixi victimas quæ Baccho offerrentur, fuisse hederatas, & hircus ille ἀγλαέχνης gregis ductor apud Long. lib. 2. Longum coronatur pinu, quia immolatur Pani. Cæterum quod cupressus unâ cum victima Deo offerebatur, Virgilio est læta, sicuti αἰθυλὴς semper florida, & longissimæ vitæ. Theocrito est αἰώδης odorata; jungiturque frondibus odoratis, lætis, faustis, nempe lauro & myrto. Neque aliter unâ cum victima eam Deo offerri par esset. Hic advertendum hanc arborem censi duplici nomine. Nam cupressi vocantur χέρις gratiæ, eo quod delectant. certè ipse Cupido filius Veneris, ac deus amator Psychem alloquitur involavit hanc arborem deque ejus alto cacumine eam esse affatus. Vocantur quoque cyparissi, nempe cum progignunt, ac si dicas, æquales rami, æquales fructus. Porro cypressi fuerunt filix Ereoclis. Hæ cum saltando certarent cum Deabus, ab his ejectæ è chorea in puteum deciderunt. Quarum terra miserta, virides ex ipsis progenuit plantas similes virginibus. Qua ratione viris præbuit læta & grata lepidissimarum reminarum monimenta. Fortasse hinc illud est quod Artemidorus tradit, Cupressum visam, in somnis esse symbolum μακροθυμίας & προλαΐας ἀπὸ τὸ μήκῃ, magnanimitatis & moræ propter longitudinem. Alii tradunt, Cyparissum fuisse adolescentem Assyrium, qui conversus est in eam arborem apud Ladonem fluvium, ubi plurimæ & laurus & cyparissi, & fontes in quibus lavatur Apollo. A nostris ejus altitudo commendatur. Statius,

Artemid.
lib. 2. c. 25.

Philostat.
vita Apoll.
lib. 1.
Stat. lib. 4.
Theb.

— atque uni missile illi
Cuspide præfixa stat frondibus alta cupressus.

Enim-

Enimvero hæc arbor & propter pulchritudinem, quæ est è proceritate, delectat; simulque est veluti munimentum rei proximæ. Ea re Democritus ajebat cupressum plantari oportere inter sepem & parietem. Propter hanc, ut verisimile est, firmitatem videtur hæc arbor fuisse coronamentum ejus qui victor fuisset in quodam agone gymnico, qui edebatur in Creta, quomodo pinus fuit coronamentum Isthmicum. Id quod conjicio ex hisce verbis Plutarchi, ἡ δὲ *Plutarch. lib. 1. probl. 2.*
ἡ δὲ πῦρ ἀπὸ τοῦ πύλου πύλου, ἢ τὸ Κρητικὸν κυπρίαν
 τὴν, neque naupagus, id est, fabricator navium præordinat Isthmicam pinum aut Creticam cupressum, hoc est, non uno loco hoc aut illud lignum omne constituit, sed quicquid cuique loco conveniat, ita illud collocat ac disponit, ut ipsemet Plutarchus interpretes est. Extra hos usus hæc arbor non solum non est læta, verum etiam tristis ac funesta, propriæque arbor luctus. Causa est apud Ovidium qui *Ovid. l. 10. Metam.*
 facit Cyparissum puerum imprudentem, sauciato servo sibi adamat, & ob id sentem mutatum esse in arborem.

*Affuit huic turbe metas imitata cupressus,
 Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo
 Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.*

Et paulò post ubi refert verba Apollinis,
*Ingemuit; tristisque Deus, lugebere nobis,
 Lugebisque alios, aderisque lugentibus, inquit.*
 Certè quòd est arbor luctus Horatius vocat eam invisam.
*Linquenda tellus, & domus, & placens
 Uxor, neque harum quas colis arborum
 Te præter invisas cupressos
 Ulla brevem dominum sequetur.*

Hanc ipsam ob causam Virgilio est atra

— *stant manibus are*

Cæruleis mæsta vittis atraque cupresso.

Statio est arbor tristis & mæsta,

*Tristibus interea ramis, teneraque cupresso
 Damnatus flamma torus, & puerile phœdram
 Texitur.*

Idem alibi ostendit, lugentes cupressu fuisse coronatos.

— *tempus nunc ponere frondes*

Phœbe tuas, mæstaque comam damnare cupresso

Addo, cupressum non plebeji, sed patritii luctus & funeris testem fuisse, Lucanus,

Et non plebejos luctus testata cupressus.

Natu, inquit Plinius, morosa, fructu supervacua, baccis torva, folio *Plin. l. 16, c. 33.*
 amara, odore violenta; ac ne umbra quidem gratiosa; materier rara,

ut pene fruticosi generis. Diti sacra, & ideo funebri signo ad domos posita. Fermè eadem hic ipse Plinius tradit de arbore picea, quæ ipsi est *arbor feralis, & funebri indicio ad fores posita, ac rogæ virens.* Sed ut hæc sint trita & vulgata, illud sanè est singulare, quod colligo è loco Spartiani, nempe cupressum non solum mortis quæ jam advenisset, sed & instantis indicem fuisse, & quasi prænuntiam.

Æthiops quidam, inquit Spartianus, *è numero militari clara inter scurras fama, & celebratorum semper jocorum cum corona è cupressu facta eidem occurrit. Quem cum ille [Alexander Severus] iratus removeri ab oculis præcepisset, & coloris ejus tactus omine, & corona, dixisse illi dicitur joci causa, Totum fuisti, totum vicisti; Jam Deus, esto victor, id est, jam relinque hæc humana, quorum omnium jam potitus es, ac transi ad Deos. Et verò hanc arborem nescio quid divini prælagire, vel illud indicio est, quod prisco more adhibebatur publicis monumentis, iisque mansuris. Plato ubi egit de cultu qui Terræ, uti Deus debitus est, addit, *χαίψωντι ἡ ἐν τοῖς ἱεροῖς θύραισι κυπριαίτινας μνῆμας οἷς ἔπι τῷ χρόνῳ καὶ ἀγαθὰ μνησθῆναι.**

Plato lib. 5. de leg.

Xiphilin. Vesp. Prudent. Peristeph. hym. 10.

In sacris autem ad futuram rerum memoriam, cupressæ monumenta accuratè descripta imponent. Cupressus ingens ab radicibus vi venti eversa, & sequenti die reviviscens & per ipsa consistens ac redorescens ut mortem Neronis, sic imperium Vespasiani prænuntiassè est credita. Victima interdum fuit coronata aliis frondibus & foliis, ut apud Prudentium taurus,

*Huc taurus ingens fronte torva & hispida
Sertus revinctus aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur.*

Ipsæ domus quoties fiebat res sacra, lustrabantur sulphure, sale mixto, & coronabantur virenti lauro. Tiresiæ alloquentis Alcmenam hæc sunt verba apud Theocritum,

Theocrit. ἡ ἑρμῆλ. αἰδ. κδ.

*Καθάρῳ ἡ πυρώσεται δῶμα θεῖον
Πῶτον, ἐπὶ τῷ δὲ ἄλλοισι μίμνιγμόρον (οἷς νομόμισυ)
Θαλῶ ἐπιρραίνειν ἱστμυρόν αἰόλας ὕδωρ.*

& puro lustrate domum sulphure primum, deinde sale, mixtam, ut consuetum est, ramoque virenti coronata aspergite pura aqua. In festis Palilibus ipsas ovilium fores Ovidius coronari jubet, describens id genus sacrificii.

Ovid. lib. 4. Fast.

*Pastor oves saturas ad prima crepuscula lustras;
Unda prius spargat, virgaque verras humum.
Frondibus & fixis decorentur ovilia ramis,
Et tegat ornatas longa corona fores.*

Tertull. de cor. mil.

Hæc item omnia vera esse Tertullianus firmat, è Claudio Saturnino, *Ipsa denique fores, inquit, ipsa hostia & ara, ipsi ministri & sacerdotes*

sacerdotes eorum coronantur. Habes omnium collegiorum sacerdotalem coronas apud Claudium. Ipsæ in domibus columnæ floribus nitoribus coronabantur. ἱστοὶ δὲ [καλῶσι] καὶ τῖφιν τὰς στήλας αἰνῶσι. nonnulli verò [jubent] & coronare columnas floribus.

*Lucian.
Nig.*

CAPUT XVIII.

Alvei, lintres, naues adhibita vehendis sacris, iisque quæ ad sacra pertinerent, erant coronata. Navis θωεὶς quæ. Hæc quoque coronata. Naues quæ vehabant eos qui victores essent, coronata. Tutela navis coronata. Equi & asini festis diebus, & quoties sacra veherent, fuerunt coronati. Asini vehendis sacris adhibiti. Ara & altaria coronata. Sacella & edicula Deorum coronata. Tempia coronata. τιμυγῆ in templis quid.

Ipsi alvei & lintres quæ vehabant eas epulas, quibus, cum sacra fierent, indulgeri mos fuit, erant coronatæ. Ovidius de sacris Fortunæ.

*Ovid. lib. 6.
Fast.*

Ferte coronata juvenum convivio lintres

Multaque per medias vina bibantur aquas.

Apud hunc ipsum poetam navis quæ matrem Deorum Romam vehabat, est coronata,

Ante coronantur puppem; & sine labe juvencam

*Ovid. lib. 4.
Fast.*

Mactarunt operum, conjugisque rudem.

Alibi dico, hanc navem quæ Deos & sacra veheret, vocatam fuisse

θωεῖδα, hoc est ἱερωγενῆ. Quo nomine illam quoque donabant quæ veheret ipsos θωεῖς, eos qui mittebantur sciscitatum oraculum Apollinis. Æschylus,

*Polyb. ecl.
legat.*

ναῦς τοι θωεῖδα

*Æschyl.
iw. iπi
θn.*

πῶς αἰετὶ δ' ἀπὸ πύλων.

navigantem navem theoridem, hanc invio Apollini. ubi Scholiastes ait, Athenienses solitos fuisse mittere coronatam navem Apollini propter vaticinium. Ego eam, inquit, vocarunt θωεῖδα tanquam adeuntem numen, ac Dei oracula rursus referentem. Ergo apud Lucianum quidam ita loquitur, Quæ hæc est, quæ huc accedit, navis? ut videtur aliquid boni advehere. Nam capitibus est coronata, ut chorus boni ominis. Hujus coronamenti meminit Plato in Phædone. Quem locum Plutarchus citat his verbis, ἵσταντο δὲ τῇ ἀποπερίεργῃ δίκῃς ἢ πρὸς μὴν ἱερὰ μὲν τῶν πλοίων ὅς τις Δῦλον ἄθλων αἰὶν πῖμπυσιν. Et paulò post, ὁ μὲν δὲ ἱερὰς ἱστοὺς πλοίων αἰὶν χαίρειν, αἰὶν ἢ Σανκρῆτας. Evenit enim ut postridie iudicii habiti coronaretur puppis sacri navigii quod Athenienses quotannis Delum mittunt. Et ipse qui-

*Lucian.
Nov. seu de
fossa iſthm.*

*Plutarch.
pi. αἰ-
μαρμ.*

Plato in
Phaed.

dem sacerdos coronavit navigium alijs gratia, sed non Soeratis. Sed operæ pretium est referre ipsa verba Platonis quæ nullo intervallo sequuntur illa quæ à Plutarcho memorantur, è quibus tota hujus instituti ratio plenissimè cognoscitur. τὸ ἰσ τὸ πλοῖον. quod ita Latine redditur, Illud est navigium, ut ajunt Athenienses, quo olim Theseus illos bis septem juvenes in Cretam deduxit; & illos & seipsum servavit. Votum autem, ut dicitur, nuncuparant, ut si incolumes redirent, sacrum quod θιασμός vocant. Apollini quotannis in Delo celebrarent. Id quod & quotannis, misso illo navigio fieri solet. Ergo ubi primum illius θιασμός sacrum inierunt, lege cautum est ut interea urbs expietur, neque quisquam publico decreto capite multetur, priusquam navis & Delum ierit hinc, & hoc redierit. Quibus rebus multum temporis aliquando insumitur, cum, scilicet, contrariis ventis detinentur. Principium illius theoriae tunc est, cum Apollinis sacerdos puppim navigii coronavit. Ipsæ naves, quæ vhebant eos qui victoriam uspiam adepti essent, tanquam victrices coronabantur, ut de illis quæ Græcos è Troja redeuntes cecinit Q. Calaber in his versibus,

Q. Calab.
lib. 4.

— κατισψαυτο ὃ νῆας
καὶ κεφαλὰς, καὶ δῦρα, καὶ ἀσπίδας ἤτοι κούρην
ἀντὶ τῆς δυσδρομίας.

coronarunt verò naves & capita, & lanceas, & scuta quibus pugnant contra hostes. In primis advertendum, tutelam navis fuisse coronatam, id est, numen tutelare cujusque navis. Valerius Flaccus,

Val. Flacc.
1. Argon.

Mox ubi victa gravi ceciderunt lumina somno,
Visa coronata fulgens tutela carina
Vocibus his instare duci.

Ne ipsis quidem equis & asinis suæ coronæ defuerunt. Certè Consualibus utrosque coronabant & equos & asinos, eosque otuari permittebant. An quodd, inquit Plutarchus, Neptuni equestris festum agunt, asinus cum equo simul quiescit, & pari securitate fruitur? An quodd, inventa navigatione, otium & quies jumentis data? Ceterum aselli qui ferebant panem ad rem sacram fuerunt coronati.

Plutarch.
κεφαλ.
κουρην.
ῥωμ.

Ovid. lib. 6.
Fast.

Ovidius de sacris Dææ Vestæ,
Ecce coronatis panis dependent aselli;
Et velant scabras florida fersa molas.

Propert. lib.
4.

Sic apud Propertium loquentem de prisco, eoque simplici cultu Deorum aselli vehentes Vestam sunt coronati.

Vesta coronatis pauper gaudebat aselli;
Ducebant macra vilis saepe boves.

Enimvero asinos bajulandis sacris adhibitos fuisse, præter cætera, hinc quoque manifestum, quodd nato libero sacer chorus Baccha-

tum

rum arcanam arcam, eamque coronatam asini tergo imposuit,

χαλδὸν δὲ ἀρήντων ἰσθὺς χορὸς ἀείρουσιν,
Στυψάμεναι δ' αὐτοῖσιν ἰππὶσι λαβὼν οἶον.

Oppian.
κωνηγ.
lib. 4.

Arcam porro arcanam facer chorus sublatam, Et coronatam tergis imposuerunt asini. Ipsæ aræ apud quas res sacra fiebat, fuerunt coronatæ, id est umbratæ, foliis, frondibus, floribus. Propertius,

Propert. lib.
3.

Inde coronatus ubi thure pia ueris aras
& Statius,

Stat. lib. 8.
Theb.

— geminas ergo ilicet aras
Arboribus uiuum, & adulto cessite texti
Imperat; innumerosque Dea sua munera flores,
Et iumulos frugum, & quicquid nouat integer annus
Addis.

Antoninus ingressus ditionem Persicam, simulabat se lætari quòd undique sibi adducerentur sacrificia, & ubique aræ coronarentur. Memorat Athenæus, in pompa Ptolemæi transuecta fuisse altaria quinquaginta cum aureis coronis. Euripides ait, aram habere rubras è sanguine comas, id est, fersa & coronas.

Herodian.
lib. 4.
Athen. l. 5.
Eurip. Iph.
in tan. act. II.

ἡ δὲ αἰμάτων γὰρ ἐκαστὴ ἔχει περὶ χεῖρας.

Et hæc περὶ χεῖρας capillamenta sunt fersa & flores. Statius,

Stat. lib. 3.
Syn.

— date fersa per aras,

Festaque pallentes hilarent altaria lucos.

Et alibi,

Semper odoratis spirabunt floribus ara.

Admirabilis illa ara, quam Lucianus collocatam memorat in media palude, ἱστῆται αἰεὶ, semper est coronata, καὶ θανάμωβον ἔχει, & incensa habet. πολλοὶ δὲ κατ' ὄχλῳ ἐς αὐτὴν ταχέως συφασσφορίζουσι, Multique voti gratia eò natantes coronas portant. Theophrastus author est, Ægyptios coronare aras ea planta, quam vocant ἕϊτον, siue αἰγύρον. Ipsa sacella eadem ratione erant coronata, id est, flore conspersa. Propertius,

Lucian. de
Sy. Dei.
Theophrast.
lib. 1. de
plants.

Flore sacello tego, uerbena compisa uelo;

Propert. lib.
4.

Et crepat ad ueteres herba Sabina focos.

Certè & ipsæ diversorum numinum ædiculæ undecunque coronabantur. Euripides,

Euripid.
Jo. act. 4.

Τίς ἡδονὴ σοὶ θῆναι θανάμωβον ἐν τῇ μέμωβῃ;

Quæ tibi voluptas mori in coronis Dei? Nec sacella tantum, sed & templa antiquitas coronauit. Euripides,

Euripid.
Io. act. I.

χο. ἂν ὄντως μίσην ὁμοφάλλον

Φοίβῃ κατ' ἔχθρην δέμω;

ἰων. τίμωσιν γ' ἐνδυντὶς,
ἀμφὶ δὲ Γοργόνις.

Plutarch.

ad. qu.

c. 10.

Lucian. bis
accus.

Plutarch.

Æm. Paul.

Vid. Flacc.

l. 2. Arg.

An revera in medio [terræ] umbilico Phœbi delubrum est; Jon. Coronis etiam redimitum, & circa Gorgones. Disertim Plutarchus, Adorant, inquit, sedes Deorum, & coronant templa. Cùm Jupiter queritur de Epicuro, si, inquit, ei credant homines, tum nobis templa erunt incoronata, id est, infrequentia, inculta ac desertæ. Potissimum in publica lætitia templa coronabantur; ut in triumpho Pauli Æmilii, Nam omnia templa fuerunt aperta; & coronarum & suffitionum plena. Hoc autem coronare templa nihil aliud est quàm frondibus ea tegere. Valerius Flaccus,

— æquora cunctorum

*Prospiciunt, simulantque chæros; delubraque festa**Fronde tegunt.*

Illud antrum unde edebantur Apollinea responsa, dicebatur esse coronatum, id est, multa fronde umbratum. Pythias apud Æschylum,

Æschyl.

ἀντρ.

Εἰ γὰρ μὴ ἔσται αὐτὸς πολυτεφὴ μυχῶν.

Κἀγὼ πῶς δὲ ὁ Φοῖβος ἔλασεν ἐὰν ᾖ συμμύτων;

Ego quidem vado ad coronatum antrum. Car. Quid autem Phœbus resonavit [clamavit] ἐ coronis? Ubi Scholiastes ἐὰν ᾖ συμμύτων interpretatur ἐὰν ᾖ τεφάων ἢ αὐτὸς φησὶ. ἐ coronis ejus vatis cujus ore responsa dabantur. Ego ab interprete seorsim sentio, & ἐὰν ᾖ συμμύτων interpretor ex adyto, ἐὰν ᾖ μυχῶ, quod frondosum, id est fronde contextum ostendi. Hac eadem ratione templa Christianorum coronari cœpta. Hieronymus de quodam presbytero, l. 2. ep. 22. *Qui, inquit, basilicæ ecclesiæ, & martyrum conciliabula, diversis floribus, & arborum comis, visumque pampiniæ adumbrant, ut, quicquid placebat in ecclesiâ tam dispositione, quàm visu presbyteri laborem & studium testaretur.*

CAPUT XIX.

Vasa sacrificalia coronata. Lac coronatum. Calices coronati. Qui sacris iniuriabantur erant coronati. Sacrificia bene coronata. In sacrificali apparatu coronis locus est eminentissimus. Diviti coronati. ιερομύμωνες & ἀρχιερεῖς coronati. Sacrificantes & legati coronati verbena. Legati velati olea. Vates coronati.

Vasa quoque & cistas in quibus condebantur sacrificio necessaria, sertis redimitas & coronatas fuisse constat. Euripides,

ὀρεῖς

ὄρεαι τίδ' ἄλφ' ἔσ' ἀγκύλαις ἰμαῖς ;
 Ἰων. ὄρω παλαιὰν ἀντίπηγ' ἐν σίμμεσσιν,

Enrip. Jon.
 act. 5.

Vides hanc cistam sub brachio manus meæ? I. Video antiquam arcam fertis implicatam & floribus. Tibullus se & canistra coronat myrto.

Tibull. l. 1.

*Hunc pura cum veste sequar, myrtoque canistra
 Vineta geram, myrto vinctus & ipse caput.*

Similiter Ovidius,

*Ille foris die casta de more puella,
 Vertice supposito festas in Palladis arces
 Pura coronatis portabant sacra canistris.*

Ovid. lib. 2.
 Metam.

Non omiserim, rustica superstitione lac à capris & ovibus recens expressum fuisse coronatum; eoque agrestium numinum effigies conspergi solitas, ut videre est apud Longum. Calices quoque eorum qui Diis libabant, fuerunt coronati. Tibullus de sacrificio quod ruri fit.

Long. lib. 3.

*Tunc operata Deo pubes discumbit in herba,
 Arboris antiqua quæ levius umbra cadet.*

Tibull. l. 2.
 el. 6.

*Aut è veste sacris tendent umbracula servis
 Vineta, coronatus stabis & ipse calix.*

Hi qui sacris operabantur in ipso mysteriorum aditu coronam accipiebant. Id licet conjicere è verbis Socratis apud Aristophanem, qui Strepsiadem cupientem admitti in adyta philosophiæ sic alloquitur in loco supra citato. Σωκ. τυτοι λάβειτέφανον. Σαρ. ἐπὶ τί τέφανον; ὅμωι Σώκρατες, ὡς εἰς με τ' Ἀ' ἡμέρας ὅπως μὴ θύσῃσι. Σω. εὖν' ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰς τελευτὰς ἡμεῖς ποιῶμεν. Cape hanc coronam. St. Cui rei coronam? dummodo non me sicut Arthamantem immoletis. Soc. Minimè. Sed hæc omnia nos initiatis facimus. Cæterum cum & ipsi sacrificantes, & omnia quæ ad sacrificium pertinent, coronarentur, non mirum est, ipsa sacrificia vocari bene coronata, id est, suis ornamentis prædita, & placencia Diis. Aristophanes,

Aristoph.
 11 φ.

Εὐτέφανοι τι θιῶν
 θυσιῶν.

Aristoph.
 11 φ.

Extant hi versus qui dicuntur esse Sophoclis, relati ab Hecateo, teste Clemente Alexandrino,

Clem. Al.
 Stromat.
 lib. 3.

Θυσίαι τι τέτοις καὶ καλὰς πασηγύρας
 στέφανους, ὅπως εὐσεβοῖ νομίζομεν.

Sacrificia his, & pulchros conventus coronantes, ita pietatem colere existimamus. Et verò inter illa omnia, quibus sacrificii apparatus continetur, corona eminentissimum locum obtinet. Idem Aristophanes,

Aristoph.
είς.

Τὸ κανὺν παρέστι ὀλὰς ἔχον, καὶ στέφανον, καὶ μύχαινον.
Καὶ πῦρ γε τυτὴ. καὶ εὐδὴν ἔχει παλὺν τὸ αὐτὸ βαλὼν ἡμῶς.

Canistrum adest ordeum habens, & coronam, & cultrum, & ignem hunc. Et nihil remoratur nisi ovis. Ipsi adeuntes oracula, θιωσι, nimirum, erant coronati; neque nisi re, ad quam missi fuerant, peracta, coronam ponebant. Quam ipsam in æde alicujus Dei repositam eidem consecrabant. Id quod discimus ex hoc loco Livii; *Tunc dixit*

Liv. lib. 13.

[Q. Fabius Pictor] *se oraculo egressum templo his omnibus divinis rem divinam thure ac vino fecisse; jussumque ab antistite, sicut coronatum laureæ coronam oraculum adisset. Et rem divinam fecisses, is a coronatum navim ascendere; neo ante deponere eam, quam Romam pervenisset. Se quacunque imperata sit, cum summa religione ac diligentia executum coronam Rome in ara Apollinis deposuisse.* Id quod non Romano solum, sed & Græco more fiebat. Et quidem Orestes apud Æschylum, cæsa matre & Ægistho, ait se cum supplici ramo, nempe oleæ, atque adeo coronatum iturum Delphos.

Æschyl.
χρηφ.

καὶ νῦν ὀρεῖται μὲν αἶς παρὰ σκόλοσφι
ἔω τῷ ᾧ θανάτῳ καὶ σίφῃ αὐτοσχεομένη,
Μισομυφάλοι τ' ἰδρυμα λεξίῃ πίδει.
Πυρὸς τι φέρειται αἶφθιτο, κεκλημένον.

Et nunc videte me ut paratus cum hoc ramo virenti & corona proficiscar ad solum quod est in medio terræ umbilico, [ubi est] statua Apollinis, Ignisque lumen indefinens vocatum. Apud eundem Æschylum Pythias, viso apud oraculum Oreste, ait,

Æschyl.
Εὐμύρ.

ὄρεα δ' ἐπ' ὀμφαλῷ μὲν ἄνδρα θοοῖσιν
ἰδρῶν ἔχοντα αὐτοσχεοποιῶν, αἶμα δὲ
σάροντα χεῖρας, καὶ νεοσπῆδες ἐίφει
ἔχοντ' ἱλαίαις δ' ὑψιμέγαντον κλάδον
λευκὴν μεγίστην σφραγίδος ἐστμυμένην
δρυγίτι μαλῶν.

Video autem in umbilico virum Deo invisum, sedem habentem, impurum, sanguine stillantem manibus, & nuper fasciis involutum gladium habentem, & oleæ altè genitum [nobilem] ramum lanæ maximæ castè coronatum puro vellere. Hoc exemplo ii qui Athenis vocabantur ἱερομνήμονες, reges sacrorum, Delphosque mittebantur, erant coronati, ut apud Aristophanem,

Aristoph.
ειφ.

Σπίδιθ' ὑμᾶς καὶ γαλᾶτ' αἰὲς αἶ, λαχὼν Ἰπέρβολον
Τῆτες ἱερομνημονεῖν, καὶ πῶς ὅφ' ὑμῶν τ' εἶμι
Τὸν σίφαιον ἀφρίην.

libatis vos, & ridetis pro eo quod Hyperbolus hoc anno electus rex sacrorum, postea à vobis privatus est corona Deorum. Hos ipsos video quoque vocari δρυγίτιους, præfectos inspectorum; eorum-

eorumque munus ἀρχιθωρίας, ac si dicas præfecturam aut ducatum inspectionis. Qua de re extat insignis locus in oratione Dinarchi, ubi is exprobrat Demostheni ipsum voluisse, interesse ludis Olympicis, ut per occasionem hujus legationis congregaretur cum Nicanore exule, ubi ἀρχιθωρίας, interpres vertit, fretus festi solennitate. Ego malo, per occasionem hujus Olympicæ solennitatis. Nam paulò post ait, Demosthenem suo sibi suffragio hanc legationem dedisse, ἡ περὶ τῶν Φυλακῶν Ἀ' λείξανδρον ἱφικταὶ κατὰ γὰρ, καὶ Νικάνωρ ἐς Ὀλυμπίαν ἦκειν ἀρχιθωρίᾳ αὐτὸν ἀπιδυκεὶ τῇ βουλῇ. Quando verò Alexandrum aiebant reducere exules, & Nicanor ad Olympiam venit, regem sacrorum se reddidit Senatui. Cæterum, ut supra dixi, quisquis quacunque occasione sacrificaret, quisquis Deos sibi propitios invocaret, verbena præfco more coronabatur. Virgilius,

*Dinarch.
contra Demosth.*

— alii fontemque ignemque ferebant,
Velati lino, & verbenæ tempora vincti.

*Virgil. II.
Æneid.*

Huic coronæ haud quaquam absumilis fuit illa, qua præfco more, capita legatorum coronari mos fuit. Ea corona fiebat è verbenaca. Nimirum, talis legatio, ut monui in Legato meo, inter ipsos hostes erat veluti quædam pacis sequestra. Quanquam & legatos olea velatos, sicuti pacem petentes, legimus. Virgilius,

*Hegesip. lib.
I. cap. 36.*

*In Legato
meo, c. 18.*

*Virgil. 7.
Æneid.*

Centum oratores augusta ad mœnia regis

Ire jubet ramis velatos Palladis omnes.

Certè hostem credebatur exuisse is, qui, quod se conciliatorem pacis profitetur, tam venerabili cultu insignis incedebat. Vates quoque, id est, ii qui numine divino afflari futura prædicebant, erant coronati; aut certè & baculum & coronas gestabant. Cassandra apud Æschylum hunc suum habitum, cujusmodi sit, his verbis profitetur,

Æschyl. Agamemnon.

τί δ' ἔτ' ἰμάντης κατὰ γέλωτ' ἔχω τὰ δὲ

καὶ σκήπτρον, καὶ μαστίχα πρὸς δὲ γὰρ σέφη;

Quid ita in mei derisionem habeo hos baculos; & vaticinii collum circumdedit? quibus ex verbis hæc vaticinii coronamenta collum circumdedit? Hunc omnem habitum paulò post vocat ἀρχιθωρίαν ἰδοῦτε vaticinii, seu vaticinantem vestem. Stephanus in hanc sententiam citat versum Lycophronis, ubi vates mortuus coronatur non solum ut mortuus, sed ut vates.

*Steph. Eurytani.
Lycophron.
Cass.*

Μάριν ὃν νεκρὸν Εὐρυτανὸν σέψαι λείψ.

Vaticinans autem cadaver Eurytanum coronabit populus. sive, Vatem verò mortuum Eurytanum, &c. Ipsa Cassandra de qua mox dicebam, cum ab Clytemnestra stricta in ipsam securi, accideret genibus Agamemnonis, ab se projicit coronas & insignia

*Philostroph.
in imag.*

R 5

vatis,

Plutarch.
Al. Meg.

Lucian. in
Alex. sem.
pseudo.

vatis, ῥιπίστα ἀφ' αὐτῆς τὸ τίμμα. Apud Plutarchum Aristander vates ante insigne praelium Alexandri cum Dario, veste alba amictus, & corona coronatus aurea, ostendit aquilam supervolitatem capiti Alexandri. Luciano hæc sive sacerdotalis, sive vaticinantium, sive prophetarum corona est ἱεροφαντικὴ, καὶ θεοφητικὴ τίμμα, ubi agit de eo qui assumendus esset in locum Alexandri illius pseudomantis.

CAPUT XX.

Mitra unde dicta, & quid sit. Mitra gestamen capitis muliebris.

Mitra pilus nocturnus. αἰολομίτρα. μιτροφορεῖν. Mitra corona plexa è fasciis. Mitra, lamina ferri. μιτροῦχ' armari. Mitra, fascia muminem peñoru muliebris.

Hesych.
μίτρα.
Suid. μί-
τρα.

Etymol.
μίτρα.
Herodot.
lib. I.

Lucian. in
Dial. Decr.

Virgil. 4.
Æneid.

MITRÆ decus, quo Episcopalis, sive Pontificalis dignitas demonstratur, monuit me ut hanc quoque, imò hanc potissimum adnumerarem iis coronis quas sacras nomino. Sed priusquam de hac mitra dico, hujus vocis & originem & significatus mihi altius intelligo esse exquirendos. Mitram dici ajunt à dictione μίτρον, id est filum. Mitra, inquit Hesychius, ænea lamina, diadema, hoc est fascia, zona, thorax, tænia. Addit Suidas, μίτρας esse zonas, & indutum purpureum, & Laconicos peplos, ac talia cujusmodi est ἡ ἀσπασγάλη, ἡ ἑσμέα. ornatus qui cervicem circumdat. Ut distinctè tradamus illa quæ apud hosce scriptores acervatim scribuntur, primum discimus Mitram esse ornamentum, seu redimiculum capitis muliebris, τὴ γυναικεῖον τὴ κεφαλῆς ἀνὰ δίσμον, ut apud Herodotum describentem cultum & habitum Babyloniorum & Assyriorum, ἡγεμονίτις ἔ, inquit, τὰς κεφαλὰς, μίτραν (ἡ ἀνὰ δίσμον) μεμβραστοῖσι πᾶν τὸ σῶμα, ornantes verò capita mitris redimiuntur uncti totum corpus; delicatos eos, & voluptarios homines demonstrans qui capite gestent muliebres vittas, sive muliebria redimicula. Nempe, odiolius est, mitram imponi capiti virili, quòd mitra propriè est muliebri capitis gestamen, quod tamen viri molles & effeminati usurpare sustinerent. Ergo Juno apud Jovem accerrimè invec̃ta in mores Bacchi tam molles, tamque effeminatos, ut tanto patre sit indignus, præter cætera exprobrat ei comam mitra religatam, μίτρα ἀνὰ δίσμον τὸν κόρυς, &c. Hoc probrum Jupiter paulò infra agnoscit unico epitheto, cum eum vocat ἡλυμίτην. Jarbas quoque deridens Æneam ut mollem & effeminatum, ait,

*Et nunc ille Paris cum semiviro comitatu
Mæonia mentum mitra, crinemque madentem*

Sub-

Subnixus raptu potitur.

Ille item Numanus Remulus, qui Troes ab Turno obsessos irridet, opponit eis vitam desidem & effeminatam, quam mitra satis demonstrat,

Vobis pizla croco, & fulgenti murice vestis,

Virgil. 9.
Ætoid.

Desidia cordi; iuvas indulgere choreis.

Et tunica manicis, & habent redimicula mitra.

ac si dicat, qui in morem muliebrem mitrati inceditis. De hoc mitræ genere loquitur Hieronymus in his verbis, *Non habuit crispantes mitras, nec stridentes calceolos, nec orbis sibiio fuliginatos.* Hujus mitræ frequens apud scriptores mentio. Et quidem Ariadne apud Catullum,

Hieron. ep.
lib. 2.

Non flavo resinet subsilem vertice mitram.

Catull. Arg.
gen.

Achilles Tatiuss loquens de ornatu muliebri, *καὶ ἐσπευδόμεναις μίτραις τε καὶ ζώνησι ἐσθιδυμένῃσι τὴν σκελὴν ταύτην ἐπικρέψωμεν.* Hunc in modum adornata puella, stolaque superimposita, mitris deinde, ac vittis additis, apparatus istum occultabimus. Parthenius de puella quam Naxii honoribus colere volebant, *καὶ οἱ μὲν*, inquit, *ποτὶ αὐτὴν μίτρας ἀνίδουν. οἱ δὲ ζώναις.* Et hi quidem quibusdam eam mitris redimierunt: hi zonis. Apud eundem scriptorem alia puella dicitur injecisse collum mitræ ab quadam quercu suspensæ. De hac mitra sic loquitur Momus apud Lucianum, *Qualis ipse est non dico, neque mitram, neque ebrietatem, neque incessum.* Omnes enim, opinor videtis quàm femineus sit & mulierosus. Solinus quoque ait, Arabas gestare capita mitrata & redimita. Notantur & prisca Massiliensis sicuti effeminati, quod induerent vestes versicolores; ac ne quid probro deesset, aspiciebantur *παῖς κόμης μινυευσμένης ἀναδεδυμένοι*, nempe *μίτραις, καὶ ἀπὸ ταύτης τὴν μαλακίαν ἀχρησιονῶντες*, unguentatas religare comas [mitris.] & propter hanc mollitiem sædos. Unde, credo, natum proverbium in eos qui luxuriosè vivunt, *ἐκ Μασσαλίας ἦκεις*. E Massalia venis. Notantur quoque apud Plautum hi mores,

Achill.
Tat. lib. 3.

Parthen. in
Polycr. 8.
Parthe. in
bibli.

Lucian.
Deor. conc.
Solim. c. 36.

ἐκ πα-
ροιμ.

Plant. Cas.
actus 3.

Ubi tu es qui colere mores Massilienses postulas?

Huic mitræ affinis fuit illa, cui apud Pollucem nomen *εὐλαίης*, quod ait esse *ἄρσμα περυσυμένων*, ἢ *ἀπὸ τῆς περικαλῆς φορεῖς*, nempe *γυναικίς*, pellem deauratam, quam circa caput ferunt mulieres fortasse cujusmodi fuit illud *καλὴν ἔχουσαν* quod uxor Tiridatis cum Romam unà cum marito proficisceretur, gestabat pro calyptra, ne videretur transgredi mores patrios. Quippe calyptra fuit proprium gestamen veterum reginarum. Calyptræ meminit Apollonius Rhodius,

Xiph. Her.
ἐκ πα-
ροιμ.
Pollux lib.
7. cap. 30.
Alben. l. 4.

Δ' μ' ἐθ-

*Apollon.
Rhod. l. 3.
Aristid. in
epist. ad
Imp.*

Α' μὲν ἐσὶν αὖτ' ἰφύπερθε κρεῖται βασιλεὺς καλὸν κτελεῖν
Α' ἔργον ἰδύ.

*Lucian. He-
rod. f. 7.
Aëtio.
Plato in
Alcib. 1.
Stat. lib. 9.
Iteb.*

At divino desuper capiti injecit calyptram argenteam. Et Aristides Smyrnæ terræ motu & ruinis deformatam commendat Imperatoribus, ἢ πὺς καλὸν κτελεῖν βασιλίδων, ἢ πὺς βασιλίων ἀναδύει. sive ut calyptram reginarum, sive ut regiam fasciam. Aëtio pictor in insigni illa tabula in qua exhibuit nuptias Alexandri & Roxanes, pinxit regem auferentem calyptram ἐ καπὶτε σπονδῶ. Scitè admodum Plato ait, quendam agrum esse in Perside quem vocant reginæ καλὸν κτελεῖν. Cæterum quia mitra fuit ornamentum capitis muliebris, ille apud Statium Atlantiades, firmans se esse virum fortem, ait,

— *haud nunquam deformes vertice mitras*

Induimus, in triplici manu jactantibus hastas.

*Palaeph.
in fab.*

Tradit Palaephatus, Amazones quamvis essent viri, quòd induebant vestes longas ac talaris, καὶ τὴν χρομὴν ἀνιδύοντ' ἰδέσθαι, & comam religabant mitris, & barbam rasitabant, existimatos fuisse sequioris sexus. Licuit tamen & viris ferre mitram, si non muliebrem, at muliebri similem, sed noctu, & comitem somni. Nimirum, mitra quoque significavit pileum nocturnum. Id conjicio ex hoc loco,

*ἐν ὁμίλ.
χολ.*

ἢ τῶν ὁμῶν εἰς ὅψιν. ἰπὺς μὲν ἀπὸ τοῦ πᾶς χρομῶς, ἢ πὺς τὴν ὅψιν εἰς ψάμω, ἀπὸ μᾶζα, ἀπὸ μῆκα τὴν μίτραν. petii aquam ad oculos. Lavo primum manus, deinde oculos lavi, absterxi, deposui mitram. Porro quia muliebribus mitris plerunque adduntur flores, eas vocant πολυαυθίμους; floridas, florentes, corollis & coronis insignes. Et αἰολομίτραν vocarunt ποικίλῳ μίτρῳ ἔχοντα, cum qui verbecolorum mitram haberet. Hinc quoque μίτροφορεῖν, quod apud Aristophanem est muliebrem in modum caput ornare,

*ἐν πα-
ροίμ.
Etymol.
αἰολο-
μίτρ.
Aristoph.
ἠρισμοφ.
Oppian.
κωμῶν.
lib. 2.
Q. Calab.
lib. 1.
Etymol.
μίτρας.*

Ε' μίτροφορεῖν καὶ δικίων ἰωνικῶς.

mitrabantur & versabantur Jonicè. Hinc χρυσήμιτρες, quo epitheto Oppianus Dianam ornavit,

Παρθένῃ χρυσήμιτρε, & χαλκιομίτρες.

xreo baltheo insignis. Hoc epitheto donatus est Euelpor ille apud Q. Calabrum,

Κτεῖνι γὰρ ἰοσυδύως Εὐλώορος χαλκιομίτρελιν.

Interfecit illico Euenorem xreo baltheo conspicuum. Interdum mitra est corona plexa ἐ fasciis. In usu tamen est ut omnis corona vocetur μίτρας, inquit author etymologici. Quandoque hæc dictio significat laminam ferri, ut supra dixi ἐ Suida & Hesychio.

*Hom. Iliad.
δ.*

Μίτρας δ' ἡ ἰφύπερθε ἱερμῶς χρομῶς, ἔργον ἀκόντων.

Laminam quam portabar tutamen corporis, septum telorum. Hanc eandem vocat δ' ἀκόντων πολυμῆκω, motu facilem bellatoriam, nempe

nempe diversam ab illis quæ sunt ærea ante pudenda, ut mox dicam. Nimirum, aliæ sunt mitræ ætææ latæ, quibus succincti sunt Salii galeas æreas ferentes, inquit Plutarchus. Hinc Græci vocarunt ἀμιτροχίτωνας ἀζώγους, ἡ μίτρα καὶ θώρακι μὴ χρυσήρεος, disinctos aut thorace minime utentes. Ergo & μίτρη interpretantur balteum, ut in his versibus,

Δῶκε δ' ἄρα Σθένει λω βελιστὸν κόρυϊ ἀσπερ πῦλιν

Χαλκείην, καὶ δ' ἄρα δῶκε καὶ ἀτείρεα μίτρη.

Steneleo autem dedit gravem Asteropæi cassidem Ex ære, & hastilia duo, & durabilem balteum. Hinc μίτρη, quod est armari, tegi, protegi. Strabo de Lusitanis, μίτρωσάμυροι ἢ πείμιντι μίτρη, mitratis, seu ferratis frontibus pugnas ineunt. Indos quoque mitrari, id est armari, idem scriptor tradit. Apud hunc ipsum Strabonem legimus, πᾶς ταύς κριτεσσάμυροι ἀμφοτέρωθεν ἐγκυλίῳ μίτρωι χρυσί, naves paratas utrinque absque cavis mitris, non mitratis, hoc est, intactas, & nullo superimposito interiori tabulato. Fuit quoque mitra fascia seu lamina quæ pectus muliebri tuebatur, qualis illa in quam Medæa condidit φάρμακον ἀσκήθειον, venenum è radice Promethei,

Τοιῦ δ' ἦν ἔλαιον ἔσται θανάδ' ἐκείνο μίτρη,

Ἦτε οἱ ἀμβροσίοισι πρὶν τεθεσσι ἐερε.

Hunc hæc decerptum odoratæ imposuit mitræ, Quæ ei circa divinum pectus conserta erat. Et alibi, eodem libro,

Πρὸς αὐτὸν δ' ἀφειδήσασαι θανάδ' ἔχει μίτρης

Φάρμακον.

Atque illico non ultra cunctata eduxit ex odorata mitra venenum. Est ergo hæc mitra texta è filo. Sed alia interior ferebatur ærea in ima parte ventris, majoris securitatis gratia. Et verò mulieres primò parturientes dicuntur solvere zonas, hoc est, hæc mitras quas Dianæ suspendebant. Et Athenis fuit ædes Dianæ λυσισώνης, solventis Zonam, seu mitram. Alcimedes hæc sunt verba apud Apollonium Rhodium,

— ὃ ἐπὶ μέσῳ

Μίτρη πρὸ τοῦ ἐλυσσέ

sub quo uno mitram primum solvi. Apud hunc ipsum poetam Medæa advoluta genubus Aretæ, ait se nulla mala libidine impulsam è domo patris aufugisse; atque adeo sibi adhuc mitram manere, hoc est, virginitatem esse inlibatam,

— Ἐπ' μοι μίτρη μέλει, ὡς ἐνὶ πατρός

Δώμασιν, ἀχρεῖ καὶ ἀκήρεϊ.

Etiam mihi mitra manet, ut in patris ædibus immaculata, & incorrupta.

Plutarch.
Numa.

Etymol.
ἀμιτρο-
χίτωνας.
Q. Calab.
lib. 4.

Strabo l. 3.

Strabon. lib.
15.

Apollon.
Rhod. l. 3.

Etymol.
μίτρη.

Apollon.
Rhod. l. 1.

Apollon.
Rhod. l. 4.

CAPUT

CAPUT XXI.

Mitra est in muliebri mundo. κροκωτὶς quid. Mitra gestamen Bacchi. Baccha mitrasa. Mitella, mitrula. Mitra corona regia. Mitra fascia. Mitra diadema Episcopale & Pontificium. Sacerdotes mitrati Flamina & Flamines. Saliorum apices. Significatus mitra Episcopalis. Pileus cornutus. Mitra indices sordium & infamia. Corona pœnitentie.

HI mitræ significatus etſi apud ſcriptores ſunt advertendi, tamen frequentius mitra ſignat ornamentum, ſive tegmen capitis muliebris, ut multis exemplis demonſtratum eſt, quibus addo verba M. Tullii, P. Claudius, inquit, à crocota, à mitra, à mulieribus ſoleis, purpureiſque faſciolis, à ſtrophio, à pſaltio, à flagitio, à ſupra eſt factus repente popularis. Quibus in verbis mitram in muliebri mundo numerari, maniſeſtum eſt. Quæ ſanè verba M. Tullius ſumpſit ab Ariſtophane, cujus locum propè Latine vertit,

Ἰνα μὴ κροκωτὶς ἢ μίτρας γένοι ἀνὴρ
Γέλως παρίχω,

ne crocotis & mitris vir ſenex indutus, aſpicientibuſum ludificatuſ. Porro κροκωτὶς eſt γυναικείον φόρημα, ſive etiam Διονυſιακόν, muliebri geſtamen, ſive Dionyſiacum. Saltem ſi non fortaliſe ipſius Bacchi, at certè Sileni illius qui ſecundas à Baccho partes agit in ejus exercitu. Hic enim π' οὐκ τὰ πολλὰ ἐπ' αὐτῷ ἐν κροκωτὶ ἀſcelum ut plurimùm equitat amiſctus crocoto. Qua de re videnda eſt illa concio quam Apollonius Τυανπεύς habuit apud Athenienſes, κροκωτοὶ ἃ ὑμῖν ἢ ἀλουργία, ἢ κροκοβαφία τοιαύτη πῶτε; crocoti autem vobis & purpura, & in croco tincturæ unde? Ergo & Ariſtophanes, & Ariſtophanis imitatione M. Tullius ſcitè agglutina-
runt crocotam, ſeu crocotum mitræ. Verùm mitra eſt quoque geſtamen Bacchi. Statius de Baccho,

— fecta comis mitramque levat.

Certè Plinius loquens de Jove parturiente Bacchum, facit eum *mitratum, & muliebriser ingemiscens inter obstetricia Deorum*. Quid mirum, Bacchum geſtare mitram, cùm ipſe non ſolùm ſit mas, ſed & femina? Id quod antiquitas ideo ſinxit, ut oſtenderet hunc Deum non tam effeminare viros, quam mulieribus addere fortitudinem. Ipſe quidem Bacchus, ut alibi dico, κροκοφόρος, βοτρυόεις ἐς φανωμήν, μίτρα τὴν κόμην ἐστὶν ἀναδεδιδυμένος. Unde corripit, racemis coronatus, mitra comam habet redimitam. Unde ut dixi,

&

& vocatus est *ἡλύμις* & *ἄλχις* princeps effœminatus, & mitratus.

Porro hæc Bacchica mitra fuit nivea & cornuta. Valerius Flaccus, *Val. Flacc. lib. 2.*

Respicies teneat virides velatus habenas,

Ut pater, & nivea tumeant ut cornua mitra,

Et facer ut Bacchum referat scyphus.

Hujus Bacchicæ mitræ frequens mentio. Sophocles eam vocat auream, & ipsum Bacchum *ἡχρυσμίτταν*. Enimvero quod Bacchici illi cœtus potissimum constabant è feminis lymphatis, quibus ipse Bacchus præerat, furorisque dux erat, ut & numinis & Baccharum habitus consimilis esset, & quod ipse Bacchus fœmina, non utique mirum, si mitram sumpsit. Ergo & hoc sensu Liberi patris proprium fuit *μῖτρε* & *δα*. Vertumni apud Propertium hæc sunt verba,

Sophocl. Oed. tyr.

Cinge caput mitra, speciem furabor Jacchi;

Furabor Phœbi si modo plectra dabis.

Strabol. 15. Propert. lib. 4. de Vertum.

Quod autem Bacchæ essent mitratæ, discimus è loco Euripidis, apud quem is qui Pentheo dicit se adornaturum ipsum in muliebrem modum, ut Baccharum & Mænadam cœtui interesse posset interroganti Pentheo qua ipsum veste indueret, respondit,

κόμην γὰρ ἐπὶ τῷ κεφαλῇ παντὸν ἐκ τεύχ.

Euripid. Bacch. actus 3.

Prolixam capiti tuo inducam comam. Rursus Pentheus interrogat, quisnam alter ipsius ornatus futurus sit,

τὸ δ' αὐτὸς γὰρ ἡῆμα τὸ κόσμησέ μιν;

Αἴ. Πῶτος ποθέεις ἐπὶ κεφαλῇ ἑστέ μίτρα.

Altera ornatus species quænam erit mihi? Vestes talaris. In capite autem erit mitra. A mitra, fit mitella. M. Tullius, *Deliciarum causa* & voluptatis non modo cives Romani, sed & nobiles adolescentis, & quosdam etiam Senatores summo loco natos non in hortis aut suburbanis suis, sed & Neapoli in celeberrimo oppido cum mitella sæpe videmus. Et Apulejus, *Dia sequenti variis coloribus indusiati, & deformiter quisque formati, faciem cœnoso pigmento deliti, & oculis obunctis graphicè prodeunt, mitellis & crocoris, & carbasinis, & bomicinis injectis.* Hinc quoque mitrula apud Solinium loquentem de basilisco, *Serpens est pene ad semipedem longitudinis, alba quasi mitrula lineatus caput.* Neque verò mitra tantum facta est Bacchica, & integumentum divini capitis, sed, ut Suidas & Hesychius ajunt, signavit quoque diadema, id est, coronam regiam. Id ea re factum est quod mitram prisca vocarunt fasciam. Q. Calaber loquens de vulnere Teucris, ait illud à medicis fascia fuisse obligatum,

Cic. pro C. Rabinio Posth. orat.

Apul. Metam. lib. 6.

Solin. c. 30.

Q. Calab. lib. 4.

— ἀμφὶ δὲ μίτῳ

Διήκοντ' ἐνδυκίως.

& fasciam circum ligant diligenter. Et apud Herodotum referente Sto-

Stob. pi.
i. p. 106.

Agath. lib.

3. Philostr.
in vita A-
poll. lib. 2.

Plati in
Pasch. II.

Plutarch.
symp. 4.
probl.

Philo pi.
β. Maw.

Tertull. lib.
adu. Iud. de
sec. adu.
Christi.

Nicephor.
lib. 4. c. 17.
Plati in
Eng. IV.

te Stobæo, αὐτὸς δὲ χεὶρ ἀνὰ πλῆξιν οἴλατο μίτρης ἰδὺς μύδον, ut verò manu comprehenderet circumvolutionem mitræ ligavit. At cum priscum diadema nihil aliud fuerit nisi fascia, non mirum est, mitram, qua dictione signatur fascia, sumptam pro insignio regio. Enimvero Agathias inter insignia regia, quibus Justinianus circumdedit Zarem regem Lazorum, nominat mitram auro, lapillisque distinctam. Cum quidam Satrapa propter magna beneficia à rege quodam Indico accepta mitram auream variis gemmis ornata capiti ejus imponere vellet; Ego, inquit Rex, si ex illis essem qui talia amant, nunc tamen præsentem Apollonio, ea repudiarem. Unde manifesto apparet, ibi mitram sumi pro regio capitis insigni. Ergo non absurdè nec improprie nostri hac eadem appellatione donarunt ipsum diadema Pontificium. Tradit Platina, Paschalem II. indutum purpura, insignitum mitra, insidentem equo albo perductum fuisse ad ædem Laterani. Ibi sedisse sede Pontificia. Idem de Paulo II. ait, cum magnificentia paratus superasse decessores suos, præcipue in regno seu mitra. Sed de hoc diademate Pontificio alibi dico. Quippe inter insignia Pontificis agnoscimus & mitram & diadema, quæ hodie unico texto ita sunt comprehensa, ut nihilominus utriusque dignitas integra maneat, nec alterius majestas alterius sanctitati quicquam detrahat. Hodiernus ergo mitræ usus desumptus videtur ab sublimi illo insigni capitis Aaronis summi sacerdotis; Ne & in hac parte minus illustre esset Evangelicum ministerium quàm priscum illud legale. Plutarchus Hebræorum δὲ χειρὶν mitratum facit. Sed quid hoc sit à nemine explicatiùs & verius traditur quàm à Philone. Is enim describens ornatum capitis summi sacerdotis disertim distinguit πῖπλον laminam à mitra. Mitra enim, inquit, erat sub petalo id est lamina, ne lamina, quæ erat aurea, caput tangeret. Deinde subjicit, additam fuisse laminæ cidarim, id est, superiorem partem Pontificiæ coronæ. Cæterum vel hinc omne Christianum nomen intelligere oportet, quàm præclarè secum actum sit, cui dati sunt pastores animarum insignes candida, fulgida, salutari mitra; Quæ successit in locum feralis illius, quæ tegebat dira illa cipita infernalium dæmonum. Postremò, cujus salutaris fulgor expunxit umbras mitræ illius Aaronicæ. Et verò hæc est illa ipsa mitra, qua Tertullianus Christum facit mitratum, quanquam sensu mystico. *Dehinc*, inquit, *spoliatus pristinas sordes, exornatus podere & mitra, & cidari munda, id est, secundi adventus; quoniam gloriam & honorem adeptus demonstratur.* Et hæc proprie est mitra Episcopalis, seu Pontificia, qualem gestavit Sylvester, linea & candida. Hanc ipsam Eugenius IV. ex urbe Avinione Romam allatam magna veneratione gestavit adiens ædem

eadem Sancti Joannis Lateranensis. Hujus episcopalis mitræ forma desumpta videtur ab illa priscorum sacerdotum mitra. Nam & sacerdotes mitra redimitos legimus. Apud Goos sacerdos Hercules *Plutarch. κεφαλ. indutus veste muliebri, & caput evinctus mitra accedit ad rem sacra- m. in vita*. Apud Indos illi qui vocabantur sapientes *mitra* *ἀνὰ δὲ τὴν ἰνδῶν. κε- λυκῶν*, redimuntur alba mitra, Atque adeo illi quos supra dixi *τιφωρηφίεσι*, hoc est majores Sacerdotes non solum fuerunt corona- ti, sed & gestarunt pileos, insignia sacerdotii. Hi pilei Romæ vo- cabantur flamina, quasi filamina. Et Flamines erant sacerdotes gos- tores hujus insignis sive apicis. His nec esse capite nudo, nec sine apice sub divum prodire fas fuit. Ea re apicem gestabant qui filo re- gebatur, hoc est, quodam lanæ velamine. Id Plutarchus docet. Vocabant, inquit, priscos Flamines à coronariis sive caput redi- mientibus pileis, sic enim verto *ἀνὰ τὴν ἀεικερῶν πάλιν*, quos ge- stant circum capita. Salii quoque gestabant suos apices, hoc est, virgam quæ est in summis ipforum pileis; in cujus extremitate ali- quantum lanæ est. Et ideo Virgilio sunt lanigeri apices, *Plutarch. in Nunda. Hæc. l. 2. Virgil. 8. Æneid.*

*Hic exultantes Salios, nudosque Lupercos,
Lanigerosque apices, & lapsa ancilia cælo
Extuderat.*

Hunc apicem Servius ait, ob Alcanio apud Albam primum statu- *Serv. in l. 2. tui fuisse. Inde dictus apex*, inquit Festus, *quod comprehendere* *apex. Fest. apex. vinculo antiqui apere dicebant. Unde aptus is qui convenienter alicui junctus est.* Hi quoque pilei dicebantur *κεφαλαια*, & apud Persas tiaræ. Sed de his infra dico. Apicum meminit Latinus Paca- *Lat. Pacat. tus, Quid ego*, inquit, *referam pro mœnibus suis festum libera no-* *in Panegy. bilis occursus? conspicuos veste nivea senatores? reverendos municipali purpura Flamines? insignes apicibus sacerdotes?* Ha- bitus certè fuit multæ venerationis, quique demonstrabat caput ejus qui & ministerio & sanctitate præcelleret; cujusmodi est hodierna Pontificalis mitra de qua nunc ago; quam & niveam, & bicornem, & patulo curvamine insignem aspiciamus, ut præcipuum Episcopa- lis, sive Pontificiæ sanctitatis insigne, præcipuum, inquam; quia præter mitram adest annulus, cappa, galerus, & illud cui nomen rochetum Romanum. Quippe his omnibus cuipiam concessis, eidem episcopatus censetur esse concessus; detractis, ablati. Id quod accidisse memorant Hugoni episcopo Cadurensi, qui ab *Platin. in Joanne XXIII. coactus est abdicare se episcopatu. Cujus rei loam. xxii. indubium argumentum fuit detractio horum insignium. Qui at-* *Synag. jmr. tentius inquirunt in significatus hujus Episcopalis mitræ, quum l. 15. c. 12. ipsi eidarum bicornem vocant, ajunt hinc significari scientiam utriusque testamenti. Id quod quam convenienter & quam verè*

dicatur, ipsi qui ista commentantur, viderint. Equidem non omne Episcopale munus in scientia colloco; sed & partem in sanctitate morum. Hac enim si Episcopus nitet, si hoc decore conspicuus suo gregi præsit, si inquam, factis vitæ docet, tunc verò maximam partem tanti muneris impleverit. Et hoc ipse quidem puto luculenter significari illo duplici cornu, ut unum sit sanctitatis, alterum doctrinæ. Tale quidpiam credibile est demonstrasse illum priscorum sacerdotum apicem, sive pileum cornutum. Neque enim sola mitra Bacchi fuit cornuta, verum etiam ex aliorum numinum sacerdotibus quidam hoc insigni cornuto conspicui fuerunt, ut de Nabide Ammonis sacerdote canit Silius Italicus,

*Ardebat gemma Garamantide cœrula vestis,
Ut cum sparsa micant stollarum lumina cælo.
Et gemmis galeam clypeumque accenderat auro.
Casside cornigera dependens infusa sacros
Præ se terrores, divinumque ferebat honorem.*

*Tertull. lib.
de pallio.*

*Etymol.
ἀσπλην -
ἀσπλην -
πα.*

In mitra præter cornua aspiciamus oram denticulatæ asperitatis, ne ab quoquam, cui id juris non est, impune tangi aut contrectari possit. Et hæc quidem dici possunt de hac sive Episcopali, sive Pontificia mitra. Cæterum, ut alibi dico quasdam esse coronas infamæ, ita quoque quædam sunt mitræ indices, aut etiam exprobratrices sordium, dedecoris, ignominie; eodem, scilicet, exemplo quo Tertullianus pugilem Cleomachum inter fulloves Novianos coronandum ait. Mater Æneæ Pii Pontificis Maximi, cum propinqua partui per quietem vidisset se peperisse partum mitratum, non destitit vereri ne illud esset dirum aliquod omen, signumque futuræ infamæ, donec filium cognovit ad Episcopalem dignitatem evectum fuisse. Nempe, more à priscis sæculis ad hoc nostrum derivato, & hodie quidem receptissimo nebulones & impostores solent insigniri mitrâ pictâ, *μιτρά*, & catamidari; talesque exponi oculis, vocibus, ludibriis multitudinis; eo planè pacto quo Athenienses cum qui in aliquo delicto deprehensus esset cœno unguentes publicabant. Dicerem de pileis & galeris Cardinalium, si aut inter sacras coronas connumerari possent, ac non potius essent insignia dignitatis amplissimæ; aut siquid in iis eximium esset ac notabile extra decus purpuræ, cujus honos est notior & celebratior, quàm ut hic longiori executione opus habeat. Coronis pietatis sive sacris non immeritò adnumero coronam poenitentis, quæ est propria Christianæ pietatis. Hujus coronæ meminit Hieronymus in his verbis, *Hæc omnia quasi per pulcherrima scripturarum præta discurrens in unum locum volui congregare, & de specio-*

Speciosissimis floribus coronam tibi texere poenitentiae, quam imponas capiti tuo. Hieron. ep. l. 2. ep. 1C.

CAPUT XXII.

Insula quid. Vitta quid. Vitta virginales, matronales, crinales.

Vitta fronde circumvoluta. Insula proprium insigne sacerdotis. Insula magistratuum. Insula ostentata ab obsessis, & ab legatis.

Insularum & vittarum saepe facta mentio monet me, ut quid insula sit, quid item vitta, proprius dispiciam. Nempe cognatio & promiscuus usus harum vocum rem per se claram saepe obscurat. Servius ait, *Insulam esse fasciam in modum diadematum, à qua dependens vitta ab utraque parte.* Quibus verbis utramque ita describit, ut nulli errori locum relinquere videatur. Hinc enim perspicuum est, aliud esse insulam, aliud vittam; siquidem ex insulis dependent vittae. Et haec tenus equidem Servio assentior, nisi quod parum explicatè rem tradit. Nam & vitta dici potest fascia seu fasciola, *ἀνδρῆα, ἀλφειῆα*. Verus ergo est Servius cum insulam ait esse fasciam. Sed hoc nimis jejune dictum. At cum addit, in modum diadematum, aliquid dicit; sed ne hinc quidem quantum sit satis; Et id quoque perplexè. Ergo ut res tradatur enodatiùs, ajo insulam esse latiore fasciam, eamque laneam & albam, quae ambit eam capitis partem quae capillo tegitur, ab uno tempore pertingens ad alterum; & utrinque adstricta ac dependente vitta. Quod insula sit fascia, Servius disertim tradit. Quod sit latior, id quoque colligere licet è verbis ejusdem Servii, *in modum diadematum*; siquidem diadema quò conspectius esset, latius fiebat. Quod esset lanea, id verò docent haec verba Virgilii,

Lanea dum nivea circumdatur insula vitta.

Virgil. l. 3. Georg.

ubi scio, pro *lanea*, vulgo legi *linea*. Sed ego contra consensum exemplarium audeo scribere *lanea*. Id facio adductus autoritate Statii, cui haec lanea fascia sunt vellera, ubi describit Mercurium sumpsisse vultum, vocem, cultum, habitum Tiresiae vatis,

Stat. lib. 2. Theb.

Tiresia vultus, vocemque & vellera nota

Induitur.

At quod haec quae ipse vocat vellera, id est lanam, esset illa ipsa insula, qua sacerdotes & vates, ipse in primis Tiresias, insigniri solitus esset, docent illa quae sequuntur,

— mansere coma, propexaque mento

Canicies, pallorque suus.

id est, vultus quidem Tiresiz, colorque mansit idem & verus & suus. Sed insignis sacerdotii quo maxime, ut sacro symbolo Mercurius id agebat ut regem impelleret ad bellum, falsum fuit & simulatum. Ideoque addit,

— *sed falsa cucurrit*

Insula per crineis, &c.

id est, illico isti simulato Tiresiz caput velari coepit insula. Et paulo post hanc ipsam insulam iterum vocat vellera. Hoc, scilicet, vocabulo ut pereleganti doctissimus poeta delectatus addit,

— *ramos ac vellera fronti*

Diripuit.

Stat. lib. 6. Quod insula esset alba, è Statio quoque verum apparet.
Theb. *Concolor est albis & cassis & insula cristis.*

Et alibi,

Stat. lib. 4. *Albaque puniceas interplicat insula cristas.*
Theb. Quod cum capitis partem, quæ capillo tegitur, ambiret, id verò planum sit ex eo loco Statii, quem paulò ante citavi,

— *sed falsa cucurrit*

Insula per crineis.

Prudent. tum è Prudentio,
lib. 2. contra *Interea dum tota vapor ligas insula crineis,*
Symmac. *Fatalesque adoleo prunas innupta sacerdos?*

Quod insula utrinque esset adstricta vittis, id quoque liquet è Prudentio,

Prudent. *Mirè [alii, opinor, meliùs legunt Mitra] Insulatus festa vis-*
peristeph. *tu tempora*

Nesciens.

id est, vittis nexis, aut assutis insulæ apud tempora. Certè vittas esse inventas adstringendæ ei rei, quæ ipsis proxima esset, docet earum usus. Et coronis quidem adstringendis adhibitas fuisse discimus ex hoc loco Plinii de Romulo loquentis, *Huic certè, ab Acca Laurentia nutrice sua spicæ corona, qua vitta alba colligaretur, in sacerdotio pro religiosissimo insigni data.* Et à viris doctis jamdiu observatum est, alias fuisse vittas virginales, alias matronales, quibus utræque capillum religabant. Una dictione dicebantur crinales,

Virgil. 7. *Solvite crinales vittas, capite Orgia mecum.*
Æneid.

Et paulò post,

— *induit albos*

Cum vitta crineis.

Quod ex insulis utrinque dependerent vittæ, id quoque discimus è Servio; & Statius innuit his verbis,

— *glaucaeque innexus olive*

Vitta-

Vittarum provenit honos.

ac si dicat, vittas nasci ac manare ex utraque infula. Et, videlicet, illæ sunt, quas Prudentius vocat phaleras vittarum,

— *sedes illa verendis*

Vittarum insignis phaleru.

*Prudent.
lib. 2. contra
Symm.*

Ergo infula sacerdoti idipsum est quod diadema regi. Virgilius describens necem Pantheu, qui esset sacerdos Apollinis, ait,

— *nec te sua plurima Panthu*

Labentem pietas, nec Apollinis infula texit.

*Virgil. 2.
Æneid.*

perinde ac si Martem accuset impietatis qui insulato sacerdoti vitam eripere non dubitavit. Cæterum ut è regia corona, sive diademate dependent lemnisci, ita ex infula vittæ. Ut lemniscis corona involvebatur, ita insulati, ut sic loquar, vittæ circumvolvebatur frons oleæ, aut etiam lauri. Statius,

— *glaucaeque innexus oliva*

Vittarum provenit honos.

id est, utrinque ex infula cœperunt dependere vittæ, quibus innexa & intorta fuit olea. Quod laurus quandoque vittæ esset implicita, conjicio è loco Martiani Capellæ, *Subdendæ tamen*, inquit, *Clarso fidibus personanti, atque inter serta laurigera iusfularum lubrico, implexoque crine.* Ibi enim infulas apparet sumi pro toto hoc capitis sacerdotalis cultu qui constabat ex infula & vittis. Euiusmodi hoc totum velamen, cui proprium nomen infula; Illud quoque vittarum additamentum quod frontem ac tempora circumdabat, & infulam utrinque adstringebat, tum illæ frondes, quæ utrique & infulæ & vittæ colligabantur, & intorquebantur, ille, inquam, omnis ornatus tam venerabilis, tam sacer & augustus quandoque unica infulæ dictione continebatur. Statius,

Concolor est albis & cassis & infula cristis.

Id quod verum esse liquet è loco Siliï Italici, ubi is facit infulam dependentem è casside Nabidis sacerdotis Ammonis. Neque enim infula propriè dependebat, sed vittæ infulæ additæ. Silius tamen eum omnem ornatum unica dictione infulæ complexus est.

Casside cornigera dependens infula sacros

Pra se terrores, divumque ferebat honorem.

id est, ea pars infulæ cui nomen vitta, aspiciebatur præter cassidem, & sicuti exiens è casside. Certè non solum apud poëtas, sed & apud alios scriptores insulatus sæpe signat utrumque & insulatum & vittatum. Contra, vittatus quoque sumitur pro utroque, insulato, scilicet, & vittato. Prudentius,

Prudent. in
apoll.

*Vittatus de more senex, manibusque cruentis
Trahebant trepidas lethali frigore fibras.*

ubi manifestum est, vittarum sacerdotem dici eum, qui & infulatus simul & vittatus esset; quomodo vitta quoque unica dictio significat vittam & infulam, ut apud Virgilium, ubi poeta sacerdotibus castis & piis, doctis item viris, & bene de patria meritis tribuit vittas.

Virgil. 6.
Æneid.

*Quique sacerdotes casti, dum vita manebat;
Quique pii vates, & Phœbo digna loquuti.
Inventas aut qui vitam excoluere per artes;
Quique sui memores alios fecere merendo;
Omnibus his nixa cinguntur tempora vitta.*

Cæterum ut reges vix unquam diademata ponebant, ita vix unquam sacerdotes suas infulas, ut propria & perpetua insignia sacerdotii; ac ne armati quidem, & manu hostem provocantes. Statius de sacerdote Apollinis,

Stat. lib. 7.
Theb.

*— sacrumque Lycorea Phœbo,
Invitus [supple metit] jam fraxineum dimiserat hasta
Robur, & excussis apparuit infula cristis.*

Nempe hic sacerdos Apollinis ita fuit infulatus; ut eadem quoque esset galeatus. Ergo galeæ infula aptata fuit; aut veriùs sub galea, sub cristis & cono ejus infula latuit. Et verò, decussa capiti galea, insigne sacerdotis apparuit, quod ita capiti fuit aptatum, ut, non una cum galea dejectum sit. Idem Statius Amphiarao cum casside dat infulam,

Stat. lib. 6.
Theb.

*Ipse habitu niveus; nivei dans colla jugales,
Concolor est albis & cassis & infula cristis.*

Neque verò infulæ, cujusmodi eas descripti, solum ornarunt capita summorum sacerdotum, sed & summorum magistratuum, ut Romæ Consulum. Jornandes, is qui scripsit librum de successoribus, ubi leguntur ipsissima verba & sententiæ purissimorum scriptorum, quibus sua consarcinavit; quibus ubi destituitur, cum, inquam, pervenit ad citeriora, & proxima suo sæculo tempora, tum verò è Latino totus recipit se in Gothum: Is ergo Jornandes memorans, exactis regibus ubi Romam fuisse sub auspiciis Consulum, ait, Postremò, Superbi illius importuna dominatio nonnihil, imò vel plurimum profuit. Sic enim effectum est, ut agitata injuriis populus cupiditate libertatis incenderetur; mutataque regali dominatione, ad Consulum infulas se conferret. Infulæ quandoque nulli capiti aptabantur, sed manibus gestabantur, ostendebantur, proferebantur. Quippe qui eas ita trahebant aut proferebant, sibi quadam veneratione mixtam miserationem conciliabat. Ergo &

Jornand in
lib. Success.

à lega-

à legatis supplicibus manu ferebantur & tutelæ, & miserationis, & venerationis causa, ut apud Virgilium,

*Virgil. 7.
Æneid.*

— ne temne quod ultro

Præferimus manibus uittas, ac verba precantur.

Obsidio pressi hoc quoque signo pacem exposcunt. Tacitus, *Vela- Tacit. lib. 9.
menta & insulas pro muris ostentant.* Livius quoque referet, na- *Annal.
Liv. lib.* vem velatam insulis & ramis oleæ Scipioni occurrisse in portu Carthaginis. Nempe, qua religione tuti erant illi, qui vel ipsis hostibus protendebant *in æneid.*, eadem protegebat illos, eaque loca quæ istis & velamentis & insulis erant insignita. Insulæ quoque videntur fuisse additamenta diadematis regii. Quæ de re hæc Firmicus, *Fa- cietque claros & coronarum insulis adornatos.* Certè tales hodie- no die aspiciuntur dependere è diademate Pontificio, de quo infra dico. Et hæc quidem visum est tradere de iis coronis quas pietatis, aut sacras nomino, eas ob causas quas supra memoravi.

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhetos Legati*

DE CORONIS

LIBER QUINTUS,

Qui est de Coronis virtutis.

CAPUT PRIMUM.

Est virtutis premium in ipsa virtute positum est, tamen accendendis huius amore mortalibus inventa sunt alia, quibus quoque nomen est premii. In his primum esse coronæ locum, & hic & sequentibus capitibus planum fit. Corona virtutis. Vitia coronata. Fama & æternitas coronata. Singula virtutes coronata.

Uc usque duorum generum coronamenta texui eo ordine quo in mea coronæ definitione collocata sunt, lætitiæ & pietatis. Lætitiæ coronas vocavi non solum convivales, sed & eas quas circumvolitantes Cupidines impulsu Veneris varias ob causas amantium capitibus imponunt. Si quæ aliæ his adfines, simelesve sunt, aut his commodè inferri potuerunt, harum quoque idoneis locis est à me facta mentio. Et hæc quidem omnes tribus primis libris continentur. Altero loco eas, quæ pietatem respiciunt, collocavi; hisque indidi nomen sacris quod sacrificiorum solennitatibus adhiberentur. Neutræ fortassis tanti sunt, ut, si nullæ præter ipsas coronæ forent, aut si in his unis omne coronarum momentum aut decus esset, tantum mihi laboris exantlandum fuerit. Et si hoc genus coronarum, & quicquid ad hanc executionem pertinet, non sum nescius plurimi fieri

fieri à Grammaticis, iisque omnibus qui omnia prisca rimantur & admirantur. Ut ut est, non me suscepti ac prope dimidiati operis pœnitet, si non ob aliud, at saltem vel propter hoc unum, quod illis veluti ductricibus ad has perveni, quæ suspiciuntur non eo tantum quod sunt coronæ, sed quod, cum hoc sint, eadem sunt præmia virtutum. De his ut agere incipiam, præfari libet, Nulla unquam tanta barbarie humanitatem deformatam fuisse, ut ubivis gentium si non plures, at perpauci, at unus aliquis sit repertus virtutis amator, admirator, sectator. Epimvero hominum animis hæc opinio penitus insedit; Unam virtutem suos numeros habere, hanc nullis damnis decrefcere, nullo quamvis gravi pondere deprimi, nulla vi obrui, nullis adversis neque frangi neque debilitari. Quin potius hanc unam inter dura roborari, inter aspera enitescere, inter infecta integrascere. Ea re ajunt virtutem vix unquam incedere per plana, declivia, tuta; sed promptè subire ardua, foriter ac feliciter perrumpere clausa, animosè perfringere obsepta, invia, terribilia; videlicet inter ruinas infragilem, inter fluctus immobilem, inter media tela innumerabilem. Talem, tantamque, elisis omnibus impedimentis, demum cœlo ut sua sede recipi, ac proinde excipi complexu æternitatis. Addunt sapientiæ profissores, Virtutis eam esse pulchritudinem, quæ si mortalibus oculis tam faciliè conspici posset, quàm & mente concipi, & ejus effectus manu tangi, sui amore humana pectora mirabiliter incensuram fuisse. Certè si mortales ab ea se conspici putarent, si, inquam, mutui aspectus interventu ab illa quoque se amari intelligerent, omnes, rejectis, atque adeò projectis omnibus sarcinis, quæ illa præit agminatim sequerentur. Sed quod hîc quidem plurimum agit in contubernio severioris disciplinæ, & durioris exercitationis, maxima pars ejus vestigiis insistere formidat. Lippientibus, videlicet, oculis, illis ipsis, quibus vitia, quod personata sunt, pulchra sunt, ejus facies est horridior. Ea re, pauculis exceptis, omnes ejus conspectum averfautur. Hinc est, quod qua via itur ad virtutem non modo infrequens, sed deserta propemodum est. Venus oculorum petulantia imperitissimi cujusque venenat animum. Cur censes? Nimirum, non ob id solum, quod hanc sæpe statuarii, sæpe pictores effingunt; sed quod in feminis pulchritudine conspicuis, ut in vivis imaginibus ipsa se conspiciendam, contrectandamque præbet. Virtutis angustissimam speciem nulla manus delineare, nulla ars effingere, nulla persona repræsentare potest. Vitiorum fucò illaqueantur plebeji & imbecilles oculi. Virtus quo minùs carnosos oculos captat, hoc magis animis est illex. Hujus nonnisi sublimes animas urit invitatrix pulchritudo. Porro ipsa animo author est, ut, calcatis

terrestribus ac vilibus, erigatur supra illa ad quæ vulgus concurrit. Nam qui hæc possidet, is nihil nisi fluxa & inania possidet. Hinc conficitur, quem penes virtus est, nihil esse quod ultra speret aut optet. Hic unus est securus suorum bonorum: hæc item una sola sunt bona. Ac post se trahunt, aut, quod in æquo est, contemnunt ac rident illa quæ dicuntur esse muneræ fortunæ, genus, opes, claritudinem, quicquid hic fulget nomine præsidii ac decoris. Perquam scire antiquitas effigavit virtutem utroque pede insistentem summæ palmarum. Nempe ipsa habet sub pedibus omne genus victoriæ. Q. Calaber, ubi dixit in clypeo Abillis effectum esse montem divinæ virtutis, addit, Imbi ipsam pedibus insistere vertici palmarum, & quidem arduam, atque adeo pertingentem cœlum.

Q. Calab.
lib. 3.

— οὐδ' ἢ τῇ αὐτῇ [ζῆλον δρῶν]
εἰσὶν αἱ φεῖνται ἐν πρῶτῳ αὐτῇ
ἐν ψυχῇ, ψαύοντες αὐτῇ ὑπερῶν.

in quo [monte ipsa steterat palmarum vertici pedibus innitens, ardua, ad cœlum pertingens. Ergo virtutis, quamlibet degentis in tugurio, imperantes imperium agnoscunt, beatissimi divitias, speciosissima quæque pulchritudinem. Contra, quem virtus destruit, ille ipse est in summis opibus egens, in imperio servus, in media felicitate miser. Hinc intelligimus quàm falsi sint illi qui putant virtutis esse inane ac futile nomen; hoc est, virtutem sola cogitatione comprehendi, ac verborum phaleris verius extolli, quàm monstrari eam quæ nusquam sit. His non ferè minus præpositi sunt illi, quæ magna manus est, qui etiam virtuti plurimùm tribuunt, tamen eam faciunt ministram voluptatis, saltim indagatricem ac sectatricem commodorum; denique ductricem ad illa quæ falso dicuntur esse bona. Ab istis virtutem vix unquam visam, aut cognitam esse verisimile est. Sordidè virtutem amat quisquis eam magnificat non propter ipsam. At quibus illa sese nudavit, hi suas cogitationes, suæque omnia vota huc dirigunt, huc toti vertuntur, nihil ultra spectant. Ut omnes humanæ pulchritudines etiam pulchrescere, firma etiam solidari, quæ videntur absoluta perfici & consummari possint; postremò, ut in rebus humanis nihil sit tanti quod non possit esse pluri, una virtus semper sui similis nunquam intendi, nunquam minui, nulla re cumulari potest, sua se felicitate involvit. Tempori imperat, senium ignorat, mortalitatem domitat,

Claudian.
in Consul.
Thred.

Nil opus externa cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animosa suis; immotaque cunctis
Casibus ex alta mortalia despicit arce.

Demi-

Denique virtus puro divinitatis animata conceptu nihil est nisi numen & divinitas. Animus quidem, cujus substantia divina est, negat se ulla re posse capi, nisi uno decore, unisque virtutis illecebris. Id quod hi versus apud Athenæum à Democrito recitati significanter exprimunt & luculenter. Eorum hic est sensus; Virtus labo-

Athen. lib. 15.

riosa generi mortalium, indago vitæ pulcherrima, Ob tuam virgo formam Græcis mors est optabilis; Tolerandique gravissimi laboris indefessa constantia. Tali scilicet fructu mentes accendis immortalis, auro præstantiore, anteposendo vel parentibus, ac lenienti dolores somno. Tua causa divus Hercules, Ledæque filii multa perpeSSI sunt, gestis rebus potentiam tuam, ac vim prædicantes. Tui desiderio Achilles & Ajax descenderunt ad Ditis atria. Ob amabilem formam tuam se privavit lumine solis alumnus Atarneæ, quem gestis rebus clarum & celebrem sempiterna laude Musæ decorabunt, Mnemosynes ac Jovis filia, majestatem Jovis hospitalis extollentes, firmæque amicitia præmia. Talibus præconiis cum celebretur virtus, meritissimò eam sapientiam antiquitas humano effigiatu repræsentatam donavit aurea corona oleaginea. Ut enim nullum numen incoronatum fuisse constat, virtutem, cui vel inter ipsa majora numina locus est, nulla corona insigniri, non ipsius tantum, sed & omnium numinum injuria esset. Ergo corona virtuti dicata sicut excellenti numini, proprio vocabulo dicta est corona virtutis.

Athen. l. 5.

ἡ Φύσις δὲ τοῦ θεοῦ eam disertim nominat Apollonius. Et hoc quidem tantum suæ coronæ decus virtus mira benignitate communicat cum sui cultoribus & sectatoribus. Quippe hi quotiescunque post exantlatos ingentes labores, amplissimis præmiis donantur, coronam virtutis accipere dicuntur; hoc est, non fragili, aut fluxa aliqua re, sed ipsa quoque immortalitate donari, quæ virtuti it comes individua. In hanc sententiam extat præclarus locus Lactantii, *Et si*, inquit, *patientiam jugem ad summum illum gradum, finemque perduxerit, dabitur ei corona virtutis; & à Deo pro laboribus quos in vita propter justitiam pertulit, immortalitate donabitur.* Itaque jure optimo dictum est, coronam virtutis esse supra omnem oleastrum, *ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ καὶ πρὸς εἰναι τὸ θεοῦ σέφουσιν*, hoc est, nullam coronam, ne illa quidem excepta quæ athletæ Olympionici caput evincit, cum virtutis corona esse comparandam.

Philostrat. in vita Apollon. l. 7.

Quidni virtus donetur corona tam sublimi, cum ipsa una coronarum sit æquissima dispensatrix? Ipsamet nostrorum theologorum culmina hujus coronæ disertim mentionem faciunt. Hieronymus, *Fruatur ille virtutis corona. & ob quotidiana martyria stolatus agnum sequatur.* Ipsi poëtæ hoc ipsum genus coronæ, ubicunque occasio dabatur, magnificant. Euripides,

Lactant. de ve. cul. l. 6.

Himer. μιλ. ἐλ.

Hieron. lib. 2. ep. ep. 11.

ΣΙΣΙ.

Euripid.

Troad. act. 1.

I.

Sil. Ital. lib.

15.

Σικελῶν ἱρίων ματέρ' αὐτῶν

Καρύσσι, σφάραγες τ' ὀρεῖας.

Siculorum montium matrem audio prædicari & propter coronas virtutis. Sed virtutis & habitum & coronam Silius Italicus eleganter descripsit in his versibus, ubi virtutem & voluptatem Scipioni, illi qui postea fuit Africanus, apparuisse dicit,

Cum subito assistunt dextra lævaque per auras

Allapsa haud paulum mortali major imago,

Hinc virtus illinc virtutis inimica voluptas.

Altera Achemenium spirabat vertice odorem,

Ambrosias diffusa comas, & veste resurgens

Ostrum quam fulvo Tyrium diffuderat auro.

Fronte decor quasitus acu, lascivaque crebras

Ancipiti motu jaciebant lumina flammæ.

id est capite gestabat diadema acu pictum, ac lapillis distinctum lucidissimis. Hac virtutis corona Diogenem quendam Epicureum impudenter abutum fuisse, Athenæus author est. Is enim cum ab Alexandro rege Syriæ impetrasset ut sibi & esse purpurato, & aurea virtutis corona liceret esse coronato, eam coronam capiti meretricis impositam polluit. Eoque facto & ab rege, & ab convivis ab rege invitatis deridiculo fuit. Nempe, insignia virtutis ab illo usurpata qui sit hostis virtutis, non modò illi non circumdant honorem & famam, sed & eum afficiunt infamia eò notabiliore, quo pulchrius ac illustrius est decus illius qui virtuti constanter militat. Caterùm ipsa virtus propter excellentiam & suam & suæ coronæ vocatur *δυσφανε* bene coronata, ut in hisce Q. Calabri versibus, Quæ sunt verba Achillis præceptis salutaribus imbuentis Neoptolemum.

Q. Calab.

lib. 16.

— ὁ πόσις ἢ κέρ' ὁπιδεῖ

ἢ πόσις, ἐν χαμέτῃ πολυγηγία κερπὸν ἀμῶν),

εἰς δρετῆς ἀναβάσις τὴν σφάραγιν κλυτὸν ἔριον.

Quos autem fortitudo comitatur & labor, jucundissimum ex labore fructum metunt. Ad inclytum coronatæ virtutis germen enixi. Hinc quoque est, quod vitia quæ volunt videri similia virtutibus, imitatione virtutum iis qui sunt deceptu faciles, sese coronata exhibent, id est ornata insigniis virtutis. Plato loquens de perniciosis cupiditatibus, quæ juvenem circumstant, addit, Postquam his virtutibus evacuarint, spoliarentque illius animum quem occupant, eumque magnis suis sacris initiarent inaugurarentque, tum verò deinceps contumeliam & licentiam imperii legibus solutam, intemperantiam & impudentiam cum magno comitatu coronatas deducunt, eas laudibus & plausibus excipien-

Plato de Rep.
pub. lib. 8.

pientes. Postremò antiquitas non solum virtutem, sed & virtutis perpetuas comites famam & æternitatem coronavit. Et quidem coronæ famæ, sive celebritatis mentio est apud Euripidem, ubi *Euripid. Suppli. actum*
Æthra loquitur,
 I.

πολλὴ πικρὴ σοὶ γέφανος Ὀκλείας λαβὼν
 δέσπας ἀπίσης.

cùm urbi insignis coronam famæ & celebritatis comparare potuisses, præclarum facinus omisit. Alibi etiam Euripides hujus coronæ meminit nempe in *Æthra* tragedia quæ non extat.

Τρεῖς εἰσὶν δῖαται, αἳ χρὴ σ' ἀσκεῖν τέκνον·
 θῆς τι πᾶσι, τῆς τι θρίψαντας θοοῖς·
 νόμους τι θοοῖς Ἑλλάδῳ. καὶ ταῦτα δρῶν
 κλέβεται ἔξοις γέφανος Ὀκλείας αἰεί.

Stob. serm.
 I.

Tres sunt virtutes quas oportet te exercere fili, Deos colere. eosque qui te aluerunt, parentes, Et leges communes Græciæ. Hæc faciens pulcherrimam habebis coronam celebritatis semper. De corona æternitatis alibi dico. Quod si virtus illa rerum domina, sua unica appellatione omnium virtutum genera continens redimitur corona, eæquæ sit invidia, eas quoque, quæ hujus aut illius virtutis nomine censentur, eadem ratione cornari? Ergo singulis virtutibus singulæ coronæ sunt attributæ, ut cuilibet regi suum diadema. Id quod disertim proficitur Petrus ille verè Chrysologus, ubi memorat quanta Deus tribuerit Moysi. *Petr. Chrys. sol. serm.*
Dedit, inquit, eum in Deum
Pharaonis; Deum facit, munis signis, armis virtutibus, jussis
bella expugnat, militem ipso verbo vincere tribuit; præceptis triumphare concedit; atque per omnes virtutum coronas ad amicitiam suam provocat.
 147.

CAPUT II.

Omne virtutis præmium est in ipsa virtute. Nihilominus tamen virtus præter se alia præmia sui cultoribus largitur. Platonis mores. Scripta & mores raro consentiunt. Vis virtutis. Homini dua anime. Præmium cui rei inventum. Pæna cur inventa. Virtuti & honori gemellæ numinibus gemella templa adificata. Corona sunt quæsitissima præmia.

QUæ de virtute sum præfatus satis ostendunt, omne præmium virtutis in ipsa virtute positum esse.

Ἀρετὴ τ' ἐν ἀνθρώποις μέν
 Οὐκ ἐκ θυγατρὸς τ' ἀπὸ χροῦ λαμβάνει
 Αὐτὴ δ' ἐκ αὐτῶν ἅθλα τ' πόσιν ἔχει.

Clem. Al. Strom. l. 4.

Sola virtus in rebus mortalium non è clypeis præmia militiæ capit;
 Sed

Sed ipsa se ipsam habet laborum præmium.

Sub. ἡ παρ.
το λ. μ. ρθ.

ὡς δὲ δῆται τὸ δὲ αἰθλον ἐν ἀνθρώποις αἰετ.

Virtus est præmium inter homines optimum. Versus est Tyrtæi. Itaque singulæ virtutes singulis coronis donantur, quia nulla est quæ non sua perfectione censeatur. Quæ etiam vera sunt, tamen virtus tanta benignitate nobiscum agit, ut sui sectatoribus præter se & sua, det *ἐπιφραγὴν* auctarium, quo illud summum præmium etiam cumulari; Certè res docet, hoc cumulo homines haud mediocriter lacessi. Causa in promptu ita est, ut paulò altius repeti debeat. Id adèò inde esse dico, quòd ex omnibus animantibus præcipua & interior pars hominis nequaquam simplex est, sed mixta. Est quidem homo divina substantia, sed cui per multum adhæret materiæ putris & fluidæ. Hæ in angustum arctatæ, compactæque locum hostire consueverunt, donec altera è certamine diuturno ac pertinace victrix redeat ac triumphatrix. Præclarè in hanc sententiam Prudentius,

Prudent.
psichom.

*Non simplex natura hominis; nam viscera limo
Effigata premunt animum; contra ille sereno
Editus afflatus migrantis carcere cordis
Æstuat, & sordas acta inter vincla recusat.*

Nempe, cœlestis pars hominis sibi vindicat imperium in illam quæ tota caduca, tota mortalis est. Hæc obsequii insolens illi obstinatè repugnat. Illa suadet optima; hæc sectatur deterrima. Hinc interius illud, tamque fœdum in homine dissidium: Id quod mente probat, & ore firmat, factis improbat. Hinc erigitur quæ ratio monet; hinc deprimitur quæ sensus impellunt, & affectus cogunt. Sæpissimè qui virtutem laudat vitiis mergitur. Qui suspicit innocentiam, ille ipse indagine criminum totus irretitur. Vix credibile est quod de Platone memorant, memorant tamen. Ille enim vir qui

Lucret. l. i.

Omne immensum peragravit mente animoque,
dictus est vivere, & esse moribus parum probis. Si hoc non verum est, at hoc verum è schola ejus produisse homines impensè improbos. Hinc illi dicto fides,

Athen. lib.
II.

Nec liber indicium est animi.

Ovid. lib. 2.
de tristib.

Nihil est frequentius quàm videre homines qui in suis libris oderunt sordes, quas domi, & in abdito obstinatissimè sectantur. Qua de re videndus Lucianus in Icaromenippo. Enimvero tales ut ait Lactantius, *scientiam suam non putant legem vite, sed eam inducunt in ostentationem ingenii, cum nulli rei minùs obtemperant quàm decretis suis. Denique patrociniis turpitudini suæ fingunt, ut etiam honestè peccare videantur.* Nos quoque post Lactantium dici-

Lactant. lib.
3. de fal.
sap. cap. 15.

dicimus, tales suis moribus destruere sua præcepta, dum in fronte pudicitiam ostentant, qui intus libidinem occultant. Certè hominibus doctrina conspicuis hoc identidem subjicio, Calliopen priscos finxisse non tantum regibus adesse, verum & αἰδώς τε καὶ ἠπίθειαν, vi- *Phornut. in Musis.* ros pudentes ac probos sectari. Huc accedit, quod hæc ipsa uniuscujusque non dicta, sed opera profert in apertum, ut sciri possit an eum professione consentiant. Ergo pudeat nos, in nobis aspicere tam fœdum, tamque ferale dissidium, quod extingui nisi alterius partis victoria potest. Hæ sunt partes virtutis. Nam ubi hæc dominatur, ibi necesse est mentem esse optimam; tum quicquid menti obtemperat nobiliter figurari. Qui virtutem recepit intra pectus, hic secum feliciter concors est. Nam pectore excepta virtus applicat se animo, hoc est, divinæ hominis parti. Ibi agunt consociatissimæ. Ibi duæ valescunt adversus unam. Hæc vincitur, & accipit jugum potioris. Illæ victrices totum hominem vindicant sibi, dum eum reddunt innocentiae, sanctitati, divinitati. Non absurdè Araspas apud Xenophontem ait, homini duas esse animas. Quarum illa *Xenoph. de instit. Cy. lib. 6.* quæ bona est, quotiescunque victrix est, homo honesta sectatur. Cum illa quæ mala est, bona superantior est, tum verò effulsit itur ad turpia. Cæterum admittere virtutem nihil est aliud quàm excludere vitia, & nosse artem bene vivendi. Doctè enim adnotatum est, nomen artis ἀπὸ τῆς ἀρετῆς derivasse nostros. Huic tanto negotio peragendo duæ rationes inventæ. Priori loco est hoc, quod dico, præmium summi præmii accessio, auctarium, cumulus: Altero pœna. Illud animi alacritati etiam intendendæ; hæc affectibus coercendis, & sensuum immodestia reprimendæ. Cæterum præmiis illis quæ sensus titillant, ipsa, quod mirere, excitantur & invitantur ingenia proba & præclara. Id ea re fit, quòd etsi deterior illa pars hominis, quam dixi, superatur, non tamen planè extinguitur. Vitia quæ ei adhærent ei ut plurimum eximuntur; imbecillitas manet, quæ hoc veluti præmiorum fulcro sustinetur. At severis animadversionibus reprimuntur, aut extinguuntur desperatæ sortis homines. Hæ sunt illæ duæ columnæ quibus Respub. fulcitur. His demptis, hanc quoque concidere necesse est. Grex est ferarum immanium, non cœtus hominum ea multitudo apud quam nulla pœna quisquam deterretur à sceleribus, nullo item præmio homines revocantur ad originem, nobilitatemque suam. Est ergo hoc, de quo nunc ago, præmium egregia humanæ imbecillitati fultura, ignaviæ stimulus, animo jam per se ad res præclaras eunti haud parvum incentivum. Ne multa, tanti est præmium, ut auctore Quintiliano, *Quintil. de cla. 2. in ferm. 75.* nullum inveniat quod non contra legem aliquam sit. Unde intelligere licet quanta sit virorum fortium pote-

*Plutarch.
γυν. 285.*

potestas, quæ sit supra leges. Plutarchus observavit, Aretaphi-
lam, sublatis è patria tyrannidis, ipsique ad eò tyrannide, rogatam
à civibus ut susciperet regimen rerum, hæcenus obtemperasse, ut,
id quod mirè est arduum, coronas, id est, præmia distribueret.
Quo facto, eam se vitæ privatæ reddidisse. Tanti præstantissima
femina putavit esse distributionem coronarum, hoc est, eorum
præmiorum quæ maxima sunt. Certè inter homines absque præ-
mio haud magis intelligitur virtus, quàm animal sine alimento.
Aufer præmia, næ tu omnem animi vim hebetaveris; eadem Rem-
pub. viduaveris præclarissimis experimentis; eadem consopiveris
quantum est saluberrimorum exemplorum. Hinc quoque intelli-
gimus, ut nobiliori hominis parti sola virtus est proposita ut præ-
mium, ita alteri monstrari honorem & compendium. Honoris
apud animum excelsum maxima ratio est, compendii minima, aut
etiam nulla. Id quod prudens ille dux Romanus palam professus
est, cum virtutem & honorem non quidem fecit *συναίς*, unius
ejusdemque templi, neque *συμβάμης*, unius ejusdemque aræ; sed
quod est magnificentius, ædem ædificavit utrique numini suam;
gemellas tamen & proximo intervallo, ut iis Diis, qui, ut quidam

*Clem. Al.
exhort. ad
Græc.
Plin. l. 35.
c. 10.
Strabon. l. 11.*

ait, sunt *ἑὸς διδυμοῖσι*, dii gemelli. Qua specie hæc ædes postea pi-
cta sunt à Cornelio Pino, & Actio Prisco nobilibus pictoribus, Im-
peratoris Vespasiano Augusto, qui eas resistit. Id quod non qui-
dem novo exemplo à Metello factum est, sed nova certè ac nobilissi-
ma de causâ. Sic Amanum & Anandatum Persica numina Strabo

*Clem. Al.
Stromat.
lib. 5.
Strabo l. 9.*

vocat *συμβάμης ἑὸς*. Hoc ferè exemplo Clemens Alexandrinus
memorat, Numam regem Romanum primum omnium mortali-
um fidei & pacis templum posuisse. Sic ad Coroneam Boeotiarum ur-
bem Palladis & Plutonis ædes constructa fuit κατὰ τὴν μυστικὴν αἰ-
τίαν secundum quandam mysticam causam. Quæ sanè mystica cau-
sa multò verior est in hoc percelebri facto, & laudatissimo consilio
Metelli, qui virtuti solum addidit honorem, quod honore verum
est vera compendia contineri. De pænis non est hujus instituti
quicquam tradere. Quicquid eò pertinet legibus est comprehen-
sum. Hac cura mihi consilium est persequi præmia non quælibet
aut omnia, sed ex omnibus quæritissima, & eminentissima, hoc
est, coronas. Et verò quoties coronæ dantur iis qui de genere hu-

*Plin. lib. 7.
cap. 27.*

mano optimè meriti sunt, tunc verò unà cum Plinio dici potest,
non tam ipsos coronas accipere, quàm patriam ipsorum corona-
ri. Libanius post enumeratas res gestas Achillis, ita concludit, ἀε-
σαι μὲν γὰρ ὡς τε φάινται αὐτὸν καὶ ἀναπρήσσειν τοὺς λαοὺς. Æquum, inquit,
fuit propter tot merita Achillem coronari, & renuntiare, scilicet,
victorem. Id est, quod hominum votis, & in rebus humanis am-

*Liban. in
encomio A-
chill.*

plissi-

plissimum est, adipisci. Quæ sanè gloria non solum in Achillem, sed & in suos perpetuò redundat.

CAPUT III.

Premiis & insigniis honoris, nempe coronis caput plerunque honestatur, ut illa pars humana compaginis in qua humana dignitas potissimum eminet. Siquidem caput in homine est illud ipsum quod culmen in edificio, quod cælum in hac rerum universitate, quod arx in urbe. Caput est fons & origo sensuum, & nomen quoddam visibile. Caput signat principium, quandoque finem, saepe utrumque, id est perfectionem. Præterea significat imperium, tum cujusque rei primam auctoritatem. Cur caput sit summo loco, cur sit rotundum. Prestantia cerebri & dignitas vultus. Magnum iusjurandum concipitur per caput illius qui est caput rectum.

Quia inter præcipua honoris præmia connumerantur ea decora quæ caput evinciunt, id quid ita sic fiat, hoc loco tradam. Vetus & constans existimatio est, caput hoc esse in homine quod culmen in edificio, quod cælum in mundo. Ratio est, quia τὸ λογικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἐν τῇ κεφαλῇ, rationalis pars animæ est in capite, cum aliæ quæ vexant hominem, sunt in pectore & abdomine. Ergo verum est id quod ex Homero sumptum est, caput sortitum esse nobilissimum ordinem in corpore, ibique esse αἰεὶ ἀρχὴν πάλιν, id est ἀσπέρ ἀρχὴ ἐν πόλει λαχόν, cui obtrigit habitare in arce summa, sive in editissimo loco urbis. Ut pedes sunt ἐπηρκεύωνται ἅπαντα τὰ ἐν ῥαπὶ obsequentiissimum, sive id quod maxime servit toti corpori. Ita caput est τὸ ἀρχικώτερον summè imperiosum, natura sua continens principales sensus, omneque id quod in homine est ἡγεμονικόν, sive κεφαλαιῶν, ducatus, sive regimen corporis, qui potissimum est ἀπὸ τῆς ὀψίτης καὶ τῆς ἀκροῦς, ab visu & auditu. Ideo κεφαλή caput dici volunt ἐπὶ τὸ κεφαλαῖον καὶ βασίλειον ὅτι ἀλλὰ οὐ μόνον, ab eo quod præest, ac regit cæterum corpus. Quippe ὁ κεφαλῶν, καὶ ἀρχὴν, ἐκείνός ἐστι κεφαλὴ, qui potitur corpore, eique imperat, illud est caput. Est ergo caput fons & origo atque adeò domicilium sensuum, οἷον καὶ αἰσθήσεων. Id quod uq̄ue eò verum est, ut Varro ad Ciceronem scribat, datum illi hoc nomen esse, quòd hinc capiant initium sensus ac nervi. Hæc omnia non absurdè significarunt illi Ægyptii sapientes; qui simulachro Serapidis specie humana pro capite cælum imposuerunt. Qua imagine divinitatem capitis repræsentarunt. Et verò, auctore Eustathio, prisca vocabulo cœli signarunt caput; tanquam caput sit compactum ad similitudinem huius mun-

Artemidor.
lib. 1. c. 37.

Or. 1. 2. c. 2.

Artemidor.

lib. 2. c. 38.

Philo ἀλ-

ληγ.

Heracl.

Pont.

Plutarch in

symp. 3.

Plato lib. 2.

de leg.

Clem. Al.

lib. 2. pæ-

dag. cap. 8.

Plato l. 12.

de leg.

Etymol.

κεφαλή.

Lat. lib.

de opif. Dei

cap. 5.

Eustath.

ἰλιμ. α.

Plato in Timaeo.

mundanz machinaz. *Θεόπότης* ἐστί, ait Plato de capite, καὶ τὸ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς διασπαστέον, divinisimum est, & eorum omnium quæ in nobis sunt imperantissimum. Capiti est inditus quidam divinitatis radius; dicique meritò potest numen quoddam visibile & conspiciuum. Huic quoque Jupiter præesse dicitur, ut singulis membris alia minora numina: Ut Jupiter est mens mundi, ita caput est sacrarium mentis, atque ad eò domicilium animi, ubi omnis elucet humana dignitas & majestas. Quia verò initium est præcipua & nobilissima pars cujusque rei, non mirum est, si cum hanc designamus, utimur vocabulo capitis. Sed quòd res omnis ab initio tendit ad finem, & perfectio constat utroque, nulla quoque nobilior vox designando fini inventa, hoc est, consummationi quàm

Aristoph.
Plu.

Philo de sacrific. Ab. & Cain.

Plato in Gorg.

Aristid.

eis τὸ αἰγ. πάλ.

caput. Aristophanes, ἐν τῷ πεδῶν εἰς τὸ κεφαλὴ σὺ πάντ' ἐρεῖ, à pedibus ad caput tibi omnia dicam. κεφαλὴ σεναρχεύει ἐν τῷ πάλῳ αὐτῷ, inquit Philo, caput negotiorum est finis, sive perfectio ipsorum. Socrates apud Platonem ait, fabulas non oportere relinqui imperfectas, sed iis caput addendum, hoc est, perfectionem. Vice versa, dicimus ἐν κεφαλῇ εἰς πόδας, à capite ad pedes. Has ipsas ob causas caput quoque signat imperium; nimirum, quòd à capite est in omnia membra motus & regimen. Indidem est quòd cujusque rei prima autoritas capitis appellatione demonstratur.

Plato in Phaed.

Hinc & illa frequenter usurpata, caput amnis, caput Reip. caput rerum. Tum ista, sine capite multitudo, hoc est, sine autore & duce. Ut princeps & Respub. dissidentia componunt, sic caput dispersa membra copulat, cogitque in unam συμφωνίαν. Quòd dolor & voluptas uno fasce comprehendi non possunt, quod proximum fuit, inquit Socrates, Deus harum capita colligavit, i. originem. αὐτῶν ψιν εἰς ταυτὸν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς. Capita papaverum decussa. hoc est, principes è medio sublati. Tanta cum sit capitis dignitas, summo loco possumus est ut in specula; & primo, ut dixi, quòd ei ducatus datus. Tum cœlo proximum est. Et verò quod terrenum in capite est minimum est. Est item rotundum, quia perfectum est, nec quicquam in illo prius aut posterius. Nam quis ausit eam capitis partem, in qua cerebrum est, cerebrum, inquam, sedes animi, origo sensuum, arx memoriæ, opinionis, scientiæ, posteriorem dicere? Ecquis item non stupeat in illa altera quæ est attributa vultui, qui vultus est imago ingenii? Nam quia frons est summum limen hominis, nimirum, ibi sedent gravitas & majestas. Tectus in animo pudor manat per oculos, quos natura fecit insignes lenitate, acritate, flagrantia. In naso latet sagacitas; In genis nobilis illa ruboris purpura efflorescit. Ab ore manat sal sapientiæ. Denique in toto vultu est non solum, ut ille ait, Ἀ' ἤκειν βλάπῃ. Atticus aspectus, sed

Plato in Phaed. Laëtant. Firm. lib. 4. de re. sap. cap. 26.

Aristoph.
reph.

&c

& Θεῶν, divinus. Certè hoc est in homine facies quod prora in navī, quod Zodiacus in cœlo, quod character in annulo. Ibi agnoscitur viva & expressa similitudo Dei, hoc est, totus homo. Tale *Schol. Esch.* cùm sit caput, omnesque capitis partes, non absurdè existimatum in *ἱπ. 173* est, nullum iusjurandum esse majus aut sanctius illo quod concipitur per caput ejus, qui sit caput rerum, hoc est initium, nempe Jovis. Certè Mercurius ille Homericus, ille infans tam vaser, licet *Hom. hym.* adhuc in cunis, jurat magnum iusjurandum per caput patris, se non *in Mercur.* abegisse boves Apollinis.

Πατρός κεφαλῇ μέγαν ὅρκον ἔμελλαι.

Patris caput magnum iusjurandum juro. Quale autem esset magnum iusjurandum, & qua forma conciperetur, docet Plutarchus *Plutarch.* his verbis, cùm descendisset [tunc quidem Callippus illud perfidiæ *Dion.* columen] in legumlatorum templum is qui dederat fidem, sacris quibusdam peractis, circumamicitur veste purpurea Deæ, & accepta face ardente jurat. Diana apud Homerum jurat, tacto capite *Hom. hym.* patris, sibi semper inlibatam fore virginitatem, *in Ven.*

Ὡς μοι μὲν μέγαν ὅρκον, ὃ δὲ τετελεσμένον ἐστίν,

ἈΨαλμένη κεφαλῇς πατρός Διὸς αἰγίοχου.

Παρθένον ἴσασθαι πάντ' ἤμεν δὲ αἰετῶν.

Juravit magnum juramentum, quod utique perfectum est, ubi cepisset caput patris Jovis ægidiferi, virgo uti esset omnibus diebus diva Dearum. Hercules præhensa dextera Hylli filii sui, eum jure jurando adigit, quod vult concipi per caput Jovis patris, se facturum quæ receperit.

Ὅμνη Διὸς νύτ' ἐμὲ φύσιν ἔχει.

Sophocl.
Trach.

Jura Jovis nunc qui me genuit, caput. Ad hoc exemplum, fidei sacrosanctum vinculum habetur, jurare tacto capite principis. Hoc iusjurandum Jovius concipit apud Zosimum; atque se cum Alarico pacem nunquam esse facturum. Alios insuper ad illud ipsum iusjurandum adigit, quod ipse audacter firmat esse gravius & sanctius illo quod concipitur per Deum. Hujus notæ est vetus illud, *ωδὲ* *Plrynich.* *ωδὲ*.
ἐάδομαι τῇ ἑμᾶντι κεφαλῇ, spondeo mei capitis periculo.

CAPUT IV.

In qualicunque capite vel mortuo est momentum, sicuti in motibus capitis. Capite annuere quid. Caput notare quid. Caput pro toto homine. Dignitas capitis. Caput elatum, demissum. velatum, obvolutum, instructum, pileatum, operium, adoperium quid signet. Caput aperire. Nudo capite aliquid patrare. Alia nota capitis. Victimæ sine capite. Capita hostium ostentantur. Egyptiis nefas est edere caput victimæ. Caput leonū.

Non solum in capite hominis præsertim vivo, sed & in qualibet re quæ capitis modò nomine censeatur, est haud leve momentum. Caput humanum inde effusum ubi postea condita fuit arx Romana, rem conjectantibus fuit certissimum symbolum seu pignus inibi futuri imperii. Quid, quod in ipsis motibus capitis est aliquid, unde proditur animus? Capite annuere inter Deos est signum datæ fidei. Sic Apollo apud Homerum alloquens Mercurium adhuc infantem, ait,

*Hom. hym.
in Merc.*

Ἀλλ' οἷ μὲν τλαίης γὰρ θεῶν μίχαι ἔρχοι ὁμόσασσι,
ἢ κεφαλῇ ἰδίᾳς, ἢ ἐπὶ Στυγὸς ὁμύεμεν ὕδαρ.
Πάντ' ἂν ἐμὰ θυμὸν κεχαραδύρα, καὶ φίλα ἔρδαις.

Verum si sustineres Deorum magnum jusjurandum jurare, Aut capite annuens, aut per Styga fortem aquam, Omnia certè meo animo grata & amica faceres. Deinde uterque annuit, & in fœdus, amicitiamque perpetuam coierunt. Caput motare inter homines est murmurando aliquid improbare. Creon apud Sophoclem ait, cives suos sibi obmurmurantes capita movere,

*Sophocl.
Antig.*

— ἀλλὰ τίῳ τῷ καὶ πόλλαι πόλεις

Ἄνδρες μέλεις φέροντες ἱρόθυνοι μὲν,
Κρυφῇ κέρει σείοις τις.

Sed hæc & olim Homines vix ferentes in me concitabantur latenter caput moventes. Apud scriptores probatissimos nihil est tam obvium quàm caput pro toto homine, ut apud Synesium, *ὡς ὃ αὐτοῦ δεινὸν ὕχ ἢ ἰός*, ἀλλὰ τὸ σὺ τ' ἰερὸς ἀπεινά κεφαλῆς, non illi morbus erat gravis, sed quòd aberat abs tuo sacro capite. Et alibi, *οἷον ἐγὼ Θεοτίμου οἶδα τίῳ παρατίττω καὶ φιλοῦ κεφαλῇ*. Qualem ego Theotimum novi, mansuetissimum, Deoque charum caput. Euripides,

*Synes. ep.
37.*

*Synes. ep.
49.*

*Euripid.
Phaniss.
act. 2.*

*Virgil. l. 4.
Æneid.*

ὦ θεμίδιόν σι ματὸς ὀνομάζην κέρει.

Non fasti tibi matris nominare caput. Sic Virgilius,

Me prius Æscaniæ, capitisque injuria chari.

De

De hoc genere sunt hæc, dirum caput & Jovi sacrum. Item, capite censi, capite minuti, capitis diminutio, taliaque. Ex his apparet verum esse id quod dixi, hominem esse materiam mortalem, quæ est agglutinata divinæ; & quicquid in homine divinitatis est capite potissimum contineri, sicuti arce, & quodam loco munitissimo, editissimo, conspectissimo. Certè quæ est laus totius hominis, hanc sibi caput vindicat ut propriam. Laus universæ gentis esse pertinet ad singulos, tamen ad unum principem refertur. Nimirum, quod omnis populi potestas est collata in unum principem. Eadem est ratio capitis, cujus in decus cedit omnis illa dignitas quæ membrorum est. Ut princeps ab universis colitur & suscipitur, ita omnia membra capiti assurgunt. Memoriz proditum est, Sidones, gentem feram, cum parentes comedant, eorum tamen capitibus abstinere, eaque deaurare. Qualis apparet habitus capitis, talis censetur esse animus. Et quidem caput elatum plerumque est argumentum lætitiæ superfluentis, aut væcordis superbiz; demissum mœstitiæ; velatum luctus; obvolutum signat eum hominem qui nihil expectat nisi dirum. Quoties res ferro cernitur, quisquis ἀποκαλύπτει τῇ κεφαλῇ capite intecto versatur in acie, is censetur præbere se agnoscendum, ciere pugnam, & hostem provocare. Olim in foro demonstrabat eos, *qui in tribunu*, ut Plautus ait, *fontes condemnant reos*. Caput pileatum, aut alba lana velatum est evidens argumentum ingenuitatis, ut rasum servitutis, capillatum reatus. Capite operto esse, est degere inter pares; adoperto, inter majores, eosque quos & vereri & revereri æquum est. Etsi non sum nescius, ex autoritate Varronis Plinium tradere, *capita* Plin. l. 28. *aperiri aspectu magistratum, non venerationis causa jussim, sed valetudinis, quo firmiter consuetudine ea fierent*. Nudo capite aliquid patrare, Græcis fuit, nullo rubore, nulloque respectu id, quicquid est, suscipere, & susceptum peragere. Socrates apud Platonem, Conabor, inquit, ei reddere recantationem nudo capite, & non quomodo tunc verecundia coopertus. Illicitos coitus prohibuit Moyses non per ænigmara, inquit Clemens Alexandrinus, sed ad huc *καμῆ τῇ κεφαλῇ* nudo capite. Qualia cujusque gentis capita essent, ut res maximè animadvertenda, nec semel, nec incuriosè est adnotatum. Hujus notæ illud est quod Herodotus tradit, capita Persarum esse fragilia, Ægyptiorum solida. Nempe hinc utriusque gentis ingenium præbuit æstimandum. Idem scriptor tradit, inter multa pretiosa reperta à Platænsibus fuisse caput sine ulla figura, *κεφαλήν ἰξ ἰδὸς ἰσθμοῦ ὀστῆς*, constans ex uno osse, scilicet, continuo. Cum res divina sit, pro diro omine, proque monstro est, si ubi in victima caput non invenitur. Id quod Livius adnotavit

Liv. lib. 31.

accidisse Cn. Cornelio & Q. Petilio Coss. *Nam quo die, inquit, magistratum inierunt, immolantibus Jovi singulis bubus, uti solet, in ea hostia qua Q. Petilius sacrificavit, in jecinore caput non inventum.* Capita hostium ex insidiis, è pugna, è prælio relata ostentantur in argumentum fortitudinis & felicitatis; atque adeò in decus victoriæ sæpe disponuntur in loco celeberrimo omnibus ostentui. Hoc exemplo David post prostratos Palæstinos, centum hostium capita è pugna retulisse dicitur, eaque in ornamentum regis domus disposuisse. Certè caput hostis omni tempore est argumentum, victoriæ. Cùm Eurystheum Hyllus Herculis filius in pugna occidisset, caput ejus detulit ad Alcumenam, quæ illi acubus oculos confixit. Apud Euripidem Orestes, occiso Ægistho, argumentum ac trophæum tanti facinoris refert caput ejus,

Zmar. in Dav.

Cō pæ-

Euryd.

Electr. act. 4.

— ἱερὰ δὲ σὺ
 Κάρα γ' ἐπιθέξαι ὡς Γοργόνος φέρον,
 Ἀλλ' οἱ θυγῆς Διχαίδας.

In relat.
 Pers.
 Istic. scri-
 pla.

Lactant. lib.
 1. de sal. re-
 lig. cap. 21.

Venit autem tibi caput ostensurus non Gorgonis ferens, sed [ejus] quem odisti Ægisthi. Hoc quoque nostro sæculo, nempe anno M.D. LXXVII. Mustafa Turcici dux exercitus quinque millia Persarum ab se in prælio cætorum capita mœsto ordine disponi, & ex his propugnaculum extrui jussit, horribili spectaculo, & atroci exemplo. Extat & quoddam oraculum quod Jovi jubet mitti capita. Ita se res habet; Cùm prisco more Saturnus in Latio, crudeli quodam sacrificii genere coleretur, non quidem ut homo, inquit Lactantius, ad aram immolaretur, sed uti in Tyberim de ponte Milvio miseretur, id ex responso quodam facisatum, Varro auctor est. Cujus responsi ultimus versus est talis,

κα κεφαλὰς Κεγρίδῃ, κα τῇ πατρὶ πῖμπτι φῦν.
Et capita Saturnio, & patri mitti facem, si ve hominem. Quod quia videtur ambiguum, & fax illi, & homo jaci solet. Cæterum non solum in homine, sed & in cæteris animantibus nunquam non est præcipua capitis habita ratio. Apud Ægyptios nefas fuit esse caput victimæ, ut numinis non nihil habens. Horum hierophantæ caput leonis habebant inter hieroglyphica; signabatque vigilantiam & custodiam. Hisce quæ dixi, aliisque quæ quàm plurima de capitedici possent, fides sit, in hominis textura primum locum esse hujus partis, ut illius quæ est arx, apex, fastigium cæterarum. Rem perspicuam, quæque in confesso est, non tam necesse fuit probare argumentis, & confirmare exemplis, quàm ordinem sequi susceptæ curæ. Hæc adegit me ad hæc tradenda, sine quibus non satis commodè sequentia contexi possunt. Id quod lectorem non nescire volui, ne, quod πᾶσι γινώσκειν est, id me ἵερῶν facere quispiam putet.

putet. Summa hæc est, Quia caput est nobilissima pars hominis, corona omnium præmiorum nobilissimum huic parti honestandæ inventa est. Id quotiescunque sit, non tantum caput, sed & cætera membra, non item solum corpus, sed totus homo eo honore, qui summus est, cohonestari dicitur.

CAPUT V.

Corona est premium præclari capitis. Corona manifestata. Coronati capitis multa erat auctoritas. Quisquis in concione ad discendum consurgeret se coronabat. Qui dicendi laudibus emineret, huic loco præmii, sive honorarii dabatur corona. Historiones & comedæ erant coronati. Corona COSS. Romanis adempta.

Non cuilibet capiti, sed uni illi quod multis, magnisque laudibus censeretur, inventa fuit corona, hoc est præclarum præmium. Nimirum, caput coronatum trophæis ac præconiis censetur esse redimitum. De Polemone sophista memoriæ proditum *Philost.* est, Laodiceos cives suos, omnes, quotquot erant domi coronas *in Polem.* in ejus caput contulisse *καταδίδωται πρὸς αὐτοῦ πύλα*, perspicientis aliquid magnum in ipso. Et huc, scilicet, spectat vetus illud Alcæi, *In corn.* jubentis perfundere unguentum circa ea capita, quibus multa fuerunt toleranda. *Alcm.* Est ergo corona proprium decus capitis. Et si est coronarum decor, ut quandoque manu ferrentur: Cujus generis est illa, quam Athenæus in quadam pompa memorat altera manu fuisse gestatam à muliere quadam formosissima, & sumptuose vestita. *Athen. l. 5.* Quæ corona fuit è Persæa fronde Ægyptia; cum eadem mulier altera manu teneret ramum palmæ. Quo exemplo legimus Amphiaræum cornu manu gestasse, *οὐκ ἐν κορυφῇ ἀλλ' ἐν ἀλφειῇ ἀνέσταν*, ut somnia per id quod, verum est, reducens. *Apul. Metam. lib. II.* Apulejum sacerdos in ipso procinctu pompæ roseam manu dextra fistro coherentem coronam jubetur gestare. Nero ingrediens urbem *Xiphilin. Ner.* Romam curru sublimis, & cotino coronatus pythicam laurum manu tenuit. Sed hoc rarum, ut coronæ manu gestentur. Frequentissime, *Philost.* & ferè semper capiti imponuntur. Ibi locata corona mirum dictu quantum auctoritatis conciliet gestori suo. Et verò ad tantum decus, hoc est ad jus coronæ gestande, nemini nisi per ingentia in Rempub. merita aditus patuit. Hinc derivatus mos, ut quisquis ad agendum publicum negotium serio accederet, is non prius se rationibus & argumentis, quàm auctoritatem muniret. At id auctoritatis, quanta maxima esse potuit, fuit in corona. Quippe corona non-

nisi magni nominis caput circumdare credebatur. Certè quia hoc tantum decus etiam imò maximè omnium superbia sibi assumit quamvis nullis subnixa meritis, non mirum est si potentiores, & primores civitatum hinc se conspiciendos & suspiciendos multitudini præbent. Nimirum inter insignia potentix & autoritatis, ut alibi dico, corona primum locum obtinet. In urbibus, inquit

Philos. π.
π. δκ.
λογ.

Philos. ὁ πάντων ἐπιτελέτω φῦς τὴν φῦς, οἱ πῖες τὴν πῖα καὶ ἀπο-
σπῶνται τὰς κενὰς δόξας σέμνοποιῦντες ἀλλὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἀλβε-
ρίδων, καὶ πλῆθους χρυσοπόων καὶ ὀχρῶντων ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακρί-
ελοι καὶ οὐδ' αὖ μῦθες μετέωροι φέρονται, omnium insidiosissimus nasci-
tur factus quem quidam admittantur & adorant, vanas glorias ma-
gnificantes per aureas coronas & purpuram, & multitudinem ser-
vientium & currum. Et quidem de sacrificantibus, & maioribus
magistratibus, qui essent coronati, supra satis est dictum. Nunc pro-
dendus est mos illorum qui dicturi in concionem prodibant. Isti
enim non se populo conspiciendos præbent priusquam essent co-
ronati. Et hoc illud est quod Aristides ait, ubi Rhodios hortatur ad
concordiam. Olim, inquit, tanta erat animorum vestrorum con-
iunctio, ut, cum in concionem veniebatis, satis vobis esset videre
coronam, id est, scire quis esset concionaturus. Quippe sola homi-
nis autoritate moti, vix orationem ejus expectabatis, rectè enim
vobis & coronæ ac talia satis erant. In hanc sententiam rectè Euri-
pides ait, dignitatem loquentis, etsi non ornate dicit, tamen per-
suadere, in hoc versu quem Stobæus refert,

Aristid.
ῥοδ. ἀρε.
ὁμοι.

Stob. π. π.
ὁ τῆς
πόλεις.
δυναμί.
Hieron. ep.
l. 2. ep. 22.

Lucian. De
mon.

τὸ δ' αἰξίωμα καὶ κηκῶς λέγει τὸ σὸς
Πείσ.

Ajunt Periclem, amissis duobus filiis, coronatum in concione dis-
feruisse. Id fermè ipsum memorat Lucianus de Demonacte. Is
enim magno animo, & corona redimitus, & nitida veste amictus
suis calumniatoribus responsurus in concionem venit. Ipsemet De-
monax sic loquitur, ἐμὲ μὲν ὁρῶντες ἐσφαυωμένοι οὐ μὲν ἤδη καὶ με-
ταγύστετε; cum me fertis coronatum videatis, quin me jam sacrific-
atis? Quibus verbis repræsentatur uterque mos, nempe & coro-
nandi victimas, qua de re supra dixi, & illos qui in concione verba
faciebant. Hunc ipsum morem exprimit Praxagora mulier apud
Aristophanem his verbis,

Aristoph.
ἐκκλησι.

Εγὼ γὰρ θεῖται τὰς στεφάνους ἀειδόμεναι
Καὶ τὴν μετ' ὑμῶν, ὡς τί μοι δοξὴ λέγειν.

Ego verò impositis coronis redimibor & ipsa cum vobis, siquid
mihi visum fuerit dicere. Ibi scholiastes, τὸ, inquit, ἀειδόμεναι,
ὅτι οἱ δημοκρατοὶ ἐσφοντο, quoniam populares oratores coronaban-
tur. Paulò post hæc ipsa mulier addit,

— πρὸς ἀγορεύειν βέλῃ);

Γυ. ἐγὼ. Πρ. *ᾠείθῃ δὲ τὸν στέφανον τὴν ἀγαθῇ.*

Γυ. ἴδῃ.

Quis concionari vult? Mul. Ego. Pr. Circumpone ergo coronam [capiti] τὴν ἀγαθῇ, felici omine. Et infra.

Πρ. ἐὼς ἥ τις ἐτίθῃ βέλῃ) λέγειν; Γυ. ἐγὼ.

Πρ. ἴθι δὴ στέφανε.

Est ne alia aliqua quæ velit dicere? Mul. Ego. Pr. Apage dum coronare. Hoc exemplo Cippus concionaturus, priusquam prodeat in conspectum univerforum, coronat sese. Ovidius,

Ovid. l. 15.

Metam.

*Dixit, & extemplo populum, gravemque senatum
Convocat. Ante tamen capitis nova cornua fronde
Velat, & aggeribus factis à milite foris
Insistit.*

Idem cum capiti coronam dempsisset, reposita est illi à populo,

Rursus ad hos Cippus, quem poscitis, inquit, habetis.

Et dempta capiti populo prohibente corona,

Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.

Demisere oculos omnes, gemitumque dedere.

Atque illud meritis clarum (quis credere possit?)

Invisi videre caput; nec honore cære

Vlieriùs passi festam imposuere coronam.

Videtur quoque fuisse in more positum, ut qui sæpiùs apud populum diceret, sæpeque coronatus aspiceretur, huic ipsi concederetur jus gestandæ coronæ. Hinc est, quod Demosthenes ex qualibet occasione illam suam coronam sæpe ostentavit & objectavit illis à quibus violatæ legationis accusabatur, sicuti omnium verissimam ac tutissimam defensionem. Perinde ac si diceret, si essem vir improbus, ut isti volunt, non donatus fuisset ea corona, cujus gestandæ jus eximiis tantum oratoribus, ac Reip. probatissimis permisum est. Porro illi qui dicturus surgeret, ab illo qui proximè dixisset, corona tradebatur, ut è supra dicto loco Aristophanis perspicuum fit, tum è sequentibus,

Γυ. φέρε τὸν στέφανον. ἐγὼ γὰρ αὐτὸν λέξω πάλιν.

Affer coronam. Ego enim rursus dicturus sum. Et alibi apud eundem Aristophanem in hoc versu,

ᾠείθῃ νῦν τὸν ὃν ᾠέσθην πρὶν λέγειν. τὸνδε,

τῷτ' ἐστὶ στέφανον. Circumda nunc prius quàm dicis, hanc coronam. Imitatione oratorum histriones, qui procæmiis recitandis id agebant, ut spectatorum benevolentiam suo gregi conciliarent, fausti ominis gratia coronas ferebant, ostendebantque populo; & inde faustitatem, assensum, plaususque referebant. Certè in corona tan-

Aristoph.

γίσιμος.

Dionys.

Halic. l. 3.

Antiq.

tum fuit autoritatis, ut Halicarnassæus memoret, coronam regum Romanorum, unâ cum toga palmata, adeptam fuisse Consulibus; cum alia potentæ & dignitatis insignia iis relicta essent. Nam corona & vestis regia, utraque liberæ civitati intolerabilis visa est. ἔξω, inquit, ὁ σφάνος καὶ τὸ ποικίλος ἰσθμῶς. ταῦτα δ' αὐτῶν ἀφαιρεῖται, extra coronam, & vestem versicolore[m] [cætera insignia illis relicta sunt.] Hæc una ipsis adempta. Ita tamen adempta, ut eis relinquerentur cum triumpharent. Utroque, scilicet, insigni triumphans conspicuus erat. ὅτι καὶ χρυσοφορεῖσι, tunc enim aurea [corona] insignes aspiciuntur, καὶ ποικίλοις ἀλουργίσιν ἀμφιδίνων, & versicoloribus vestibus circumamiciuntur. Hoc cultu Æmilius Paulus curru insidens triumphali conspectus est, ἀλουργίδα χρυσοπασσὶν ἀμεινύμενος, purpura auro intertexta indutus.

Plutarch.
Æm. Paulo.

CAPUT VI.

Corona decus vel inter supplicia conspicuum. Quidam corona ejusque materia, ut rei vili includere non dubitarent. φουλαῖαι ἀγῶες. Flores coronarum quales. Corona non est pretium neque merces, sed præmium. Corona, id est præmium.

Ante erat corona, ut ejus dignitas nullo concursu rerum ad-
versarum; ejusque fulgor ne inter supplicia quidem hebe-
tari posset. Quippe inventi sunt qui post magna merita visi sunt
commisisse quo capite poenas darent. Illud tamen nunc quidem
infelix caput ipso etiam ultimo momento suis insigniis honesta-
tum manit. In uno, inquam, eodemque capite sæpe utrumque
conspicuum est & præmium & poena. Torquatus ille infelicitè
fortis jussu Manlii patris coronatur. Sed ei caput coronatum illico
amputatur. Quâ severitate, ut hoc obiter dicam, Stesibrotus Epami-
nondæ filius adversus edictum patris cum pugnasset, punitus.
Simile propemodum memoratur factum Syllæ, qui servum Sul-
pitii, à quo herus proditus fuerat, libertate donatum per præceps
dari jussit. Hujus quoque generis est judicium Ephorum, qui
Isadan, quod foriter pugnans hostes repulisset, coronarunt; sed
quod sine armis ad pugnam exiisset, mille drachmis multarunt.
Haud abimile illud Secundi de eo qui fuerat author seditionis,
eandemque coæpescuerat, Pro iis, inquit, quæ deliquit, punia-
tur. Deinde pro iis quæ benefecit, si potest, præmium capiat. Unde
intelligimus, in crimine læsæ majestatis poenam præire præmio.
His, talibusque exemplis docemur, eam esse virtutis prærogativam,
ut ne infelices quidem fraudet suo præmio. Et si ridiculè corona
videtur

Plutarch.
Fab. Max.

Zonar. in
Manl. Turq.
Plutarch.
Epamin.
i. 12. 13. καὶ
Syllæ.
Plutarch.
Syllæ.
Plutarch.
Agellæ.
Philostroph.
Secundo.

videtur dici illud præmium quo magna ingenia excitari possint. Num enim flores, frondes, ramuli, denique ipsa auri lamina tanti est, ut virtuti sit remuneratio? Ergo præmiorum honores reponitur in rebus contemptibilibus, non in incorruptis hominum judiciis expenditur? Enimvero non tantum vulgus hominum, sed è gravissimis scriptoribus nonnulli reperti qui huic toti negotio non dubitarunt includere. In his est Dion Chrysostomus scriptor & sapiens & eloquens, qui ait, publicè repertas esse escas pro fatuis, hoc est, coronas, primos locos, & præconia. Atque adeò quosdam fronde viridi, vel corona, mitrave circumduci ut oves. Itaque etsi militari loco, tamen verum dixisse visus est Opilius quidam, *τεφάνης ἦν καὶ πεφύσκει εἰς αὐτοὺς ἀνέμελλε, πρῶτ' δ' ἔπειτα, χρυσαὶ καὶ κρήμας*, coronas quidem & purpuram esse pueris oblectamenta, exercitus autem, alia, prædia, scilicet, & pecunias. Consentaneum prope dictum illi militum querelæ, quæ est apud Cornelium Tacitum. *Queruntur enim veterani, se trahi adhuc diversas in terras, ubi per nomen agrorum vligines paludum, vel inculta montium accipiunt.* Ac si dicat, callidos istos præmiorum ostentatores verius quàm datores id agere unum, ut militari simplicitati per hæc speciosa & inania nomina illudant. Diogenes quoque agebat, oratores esse ministros, sive mancipia plebis; at coronas, bullas gloriæ *δόξης ἐξαρτήματα*. Epicurus neque naturales, neque necessarias quasdam voluptates existimabat; in his coronas ac decora statuarum. Apud Aristophanem paupertas & Cremilus jurgantes istis propemodum similia loquuntur. Et paupertas quidem ut sibi auctoritatem conciliat, ait Jovem esse pauperem. Id quod hinc probat. Nam si is, inquit, dives esset, non illos quos in ludis Olympicis victores renuntiat, coronaret oleastro, hoc est, re nihili. Quippe talibus viris auream coronam potius dari æquum fuit. Huic Cremilus respondet, vel hinc esse perspicuum, quanto apud Jovem in honore sint divitiæ, quibus is tam sedulò parcit, ut in coronas nullum sumptum fieri velit, *λέγεις ἀναδύντες νικῶντας* nugis redimens victores. Vocat ergo Olympicas coronas, quamlibet omnium coronarum præclarissimas, *λέγεις*, hoc est, meras nugas, quas callidè Jupiter dat victoribus, cum interim sibi ipse seponat aurum. Certè, ne nihil Cremilus apud Aristophanem dicere videatur, observatum est, illa tam celebria coronaria certamina fuisse vocata *φυλλοειδὲς καὶ φυλλοφόρος ἀγωνίας* foliacea certamina, in quibus nequaquam proponitur argentum, aut quidpiam tale, sed corona, & quidem foliacea. Id est, Pro tanta, tam utili, tamque felici fortitudine victores denique adipiscuntur folia, materiam deflorescentem, arescentem, putrescentem. Sed enim, inquit Philo, agens de sacris certaminibus, *ἰλδὲθ*, pro

Dion Chry-
sost. orat.
66.

Appian.
Alex.

Tacit. lib. 1.
Annal.

Diog. Laert.
in Diog. l. 6.
Laert. l. 10.
in Epic.
Aristoph.
Plu.

Etymol.
φυλλοει-
δὲς ἀ-
γωνίας.
Pindar.
Oly. od. 8.
Philo. ὅτι
πῶς
παρδ.
ἰλδὲθ,

pro

*Lucian. de
symmas.*

pro oleastro & apio gloriosa est certantibus mors. In hac ipsa sententia fuit Anacharxis Scythicus ille sapiens, qui talia præmia ridet. Cum enim is Solonem interrogaret quænam in gymniciis certaminibus præmia victoribus proponerentur; Solonque respondisset, in Olympicis dari coronam oleagineam, in Isthmiis pineam, in Nemeis ex apio, in Pythiis poma Apollinis, sublato cachinno Scythæ, Præclara, inquit, præmia percensuisti ô Solon, tum digna iis qui talem exhibent hominibus munificentiam, tum etiam athleticis, qui talia tam cupidè sectantur. Is quoque est sensus ejus epigrammatis quod est primum in anthologia.

*Anthol.
l. i. in princ.*

Τέσσαρες εἰσιν ἀγῶνες αἱ Ἑλλάδα, τέσσαρες ἐσθλῆ,

Οἱ δὲ οὐκ ἀνθρώπων, οἱ δὲ οὐκ ἀθανάτων,

Ζωὸς, Ληϊτιάδης, Παλαμῶν, Ἀρχεμῶν.

Ἀφλα γὰρ κῆρυξ, μῆλα, σέλινα, πίτυς.

Quatuor sunt certamina in Græcia, quatuor sacra, Duo quidem mortalium, duo verò immortalium, Jovis, Apollinis, Palæmonis, Archemori. Præmia verò illorum olea, poma, apium, pinus. Quæ omnia etsi verè dicuntur, tamen isti sunt illi ipsi flores, sive rami, quibus & ipsa summa capita insigniri gestiunt, quibusque meritò efferruntur, ut præclarissimis virtutis spectatissimæ testimoniis, cujusmodi hisce elegantissimis versibus ab Oppiano repræsentantur, ubi coronati magna frequentia domum deducuntur.

*Oppian.
ἀλιδ.
lib. I.*

Οἶον δὲ βασιλῆα φερέπλοιν, ἢ πᾶσι ἀνδρά

Ἀθλοφόρον θαλασσὶ μεδόντι πλοῖσι κρημῶντι

Παῖδες τ' ἡγεῖο τε καὶ ἀνέρες αἴεν ἔπον,

Εἰσὶν οὐκ ἐρεκῇ μισθῶν ἑσθλῶν ἀμείψῃ.

Ὡς οἶμα.

Qualiter sanè regem qui urbem cœpit, aut aliquem victorem athleticum ramis recens decerptis superbientem Puerique juvenesque, & viri comitantes suam domum deducunt, & frequentes semper sequuntur, Donec pulchrum sub ædes limen transcendat. Sic hi, &c. Ergo falsum est athletarum præmia esse κῆρυξ, σέλινα, πίτυς, μῆλα, oleastrum, apium, pinum, mala, sive baccas, Quippe verum præmium est, ὁ ἐπὶ κρημῶντι πλοῖσι μεδόντι παῖδες, καὶ τὸ ἐπιστημῶντι χρίσας, τῷ δὲ ἐκινυῶντι τῷ δακτύλῳ, ἀεὶ σὺν εἰναι γὰρ καὶ ἑαυτῶν δακτύλῳ, laus quæ est à spectatoribus, & esse clarissimum, ac demonstrari digito, inter æquales hunc visum esse etiam sua opinione præstantissimum. Fatendum est aliquid esse in his foliis, frondibus, floribus, in quo vel ipsi mortalium optimi magnopere commoventur. Et quidem Olympicos flores Pindarus describit ut suavissimos.

*Lucian. de
symmas.*

*Pindar.
Oly. v. 4.*

Υψιλάων δρόπων, καὶ

σεφάων ἀσπὶν γλυκύων

Tan

Τῶν ἀλυμπία.

Ὡκεανῷ θυγάτηρ

Καρδία γλαυκῇ,

Ἀφροισιόποδ' ὅ τ' ὀπώρας δῖα δό.

Ψαυμίδος τι δῶρε.

Celsarum virtutum & coronarum florem suavem, quæ sunt in Olympia, ὁ filia Oceani corde hilari accipe dona vehiculique indefessi pedibus, & Psaumidis. Nec mirum, tales flores esse tam suaves, ut potè in quibus inest fructus, isque dulcissimus, teste eodem Pindaro, Pindar. Nem. od. 4.

καὶ δὲ πλυθύνει

αἰτίοντ' αἶνός τε φάνων.

domum non sine coronis inclytum fructum ferentibus redeunt. Et hoc, scilicet, illud est quod Oppianus ait, Oppian. αλιδ. lib. 4.

Νίκης τε γλυκύδωρον ἰλὸν κρήτ'.

Victoriarumque dulcem auferre excellentiam. Sunt Hercule hi flores & fructus tam suaves, tamque optabiles, ut Græcia nunquam satua, semper docta, sæpe generosa nihil quicquam tanto studio concupiverit. Qua de re est insignis apud Herodorum locus, quem hic placuit adscribere. De quibusdam Arcadibus loquitur, In conspectum, inquit, regis adducti, interrogatique cum ab aliis Persis, tum verò à quodam præcipuè de Græcis, quidnam illi agerent, responderunt, eos agere Olympia, & spectare certamen gymnicum atque equestre. Rursus eodem perconrante quodnam illis præmium esset propositum propter quod certarent, oleaginam coronam inquiunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, quæ apud regem pro timida est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non pecuniam, silentium tenere non potuit, quin coram omnibus diceret, Papæ Mardonii, in quos viros duxisti nos ad pugnandum, qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtutis? Quod si talium & frondium & florum tanta dignitas est, meritò corona hinc plexa existimata est præmium, non pretium, remuneratio, merces. Nam si in corona unius compendii ratio haberetur, hoc esset quod dico, & pretium & merces. Sed quòd corona altius assurgit, eique nobilior & excellior meta proposita est, neuriquam pretium, sed utique præmium est, cuius dignitate & magnitudine continentur illa quæ sunt infra ipsam, pretium, remuneratio, merces. Et hoc, scilicet, illud ipsum est quod Anacharsi talium præmiorum contemptori respondet Solon. Nos, inquit, non ad nuda tantum dona intentos oculos habemus. Sed hæc sunt signa atque indicia victoriæ, per quæ victores cognoscuntur. Gloriam enim victores, Lucian. de gym.

sectantur; pro qua consequenda etiam in ventrem calcitrare præclarum est venantibus. Certè Cassiodorus scriptor gravissimus his *Cassiod. lib. II. Prosp.* nomen indit præmiis, Si, inquit, *Olympici currus agitatores rapies præmia post labores; si feracem certamen inhonestum velociter solent coronare victores, &c.* Quinimo hæc ipsa vox corona scriptissime pro præmio sumpta legitur. Hoc sensu dicimus, corona victoriz, fidei, immortalitatis; ut apud Lactantium, *Incognitibiles sibi thesauros bonis operibus acquirit, ut possit Deo iudice pro virtutis sue meritis vel coronam fidei, vel præmium immortalitatis adipisci.* Et donari corona, est renuntiari victorem, ac proinde adipisci summum præmium. Euripides, *Εὐριπ. Τροά. αἴν. 2. in fin.* *τίφωρον ἴφισεν Ἐλπίδι καὶ ἐργασίῳ, Φρυγῶν πατρίδι πύρην.*
Coronam afferebat Græciæ juvenibus florenti, luctus autem Phrygium patriæ.

CAPUT VII.

Corona signat præmium victoriz. Corona donatica. Præter coronas alia genera premiorum. δῖσις αἰ. dignitas illorum qui δῖσις αἰ. essent adepti. Ἄπορ λαοσφίλον.

Sever. Sol. p. in Dial. Pindarcb. π. 5. Σακε. δαι. μ. Aristoph. ἐπ. π. **C**æterum corona non signat qualecunque præmium, sed præmium victoriz, hoc est pugnando & vincendo partum, *Ubi ducior pugna ibi gloriosior est victoria,* inquit Severus Sulpitius. Ergo qui vicit, is propriè coronam accipere dicitur. *ἀθλητῆς ἔργον μὲν αἰὲν ἡνίκαι τὴν δὲ τιφάνει ὡς τὴν ἀνέπαυτον ἀμύχαν. ἀκούειν δὲ τὴν ἐπὶ τῇ τῇ δὲ γυμνασίᾳ ὡς ἀποδομένη δὲ σίμωλον.* Athleticæ opus quidem dicas [esse] certamen coronæ contra adversarium. At exercitationem, cum apparatus qui in hoc sit, per exercitamentum corporis. Aristophanes, *ὡς νικῆσαι*
Αὐτὸς ἐκείνην πάλιν αἰς ἡμέρας
Ἐλπίδις τιφάνει κατὰ πᾶν.

Pindar. Oly. od. 4. Et victoriam adeptus inde rursus ad nos venias coronis plenus, sive insignis. Ergo fortiter pugnare Pindaro est ire, seu vadere ad victoriam.

χαλκῶν δὲ τὸ ἔπαισι νικῶν
Δεῖμον, ἵκετι Ὑψιπύλῃ
μὲν τίφωρον ἰόν.

æreis enim armis vincens cursum, dixit Hypsipylæ ad coronam vadens,

dens, &c. Hic certè corona significat præmium. Sic quoque locutus est Euripides,

ἔγω ἐπὶ τῷ ἵπφωναίῳ, ἀλλὰ πῶς λαβῶ;

Eurip. *Electra*.
act. 3.

Venio ad hanc coronam, sed quomodo accipiam? Ergo non sine labore & periculo itur ad coronam. Ironice & lepidè Maximus Ty-

Max. *Tyr.*
ἀλλὰ γὰρ.

rius ait, præclarus hic certator, qui sine sudore vult coronari, perinde ac si dicat, haud stultè sapit quisquis sine sudore vult consequi præmium. Est ergo corona comes & sequax victoriæ. Hujusmodi multæ obvix sunt in priscis monumentis, ut illa quam, Halicarnassæus memorat datam fuisse Horatio Coclitæ, addito multo ornatu verborum. Huic annecto illam, qua Hercules Telamonem ob egregia merita coronavit; tradita insuper ei Hesione filia Laomedontis. Tum illam, quam Dioxippus, victo Macedone, à suis popularibus accepit; illamque qua Theſcum ab Amphiarao donatum esse, Pausanias est author. Hujus quoque generis sunt illæ aureæ, quibus Scipio Massaniſſam & Lælium laudibus oneratos donavit.

Halie. l. 5.
antiqu.

Diodor. *Sic.*
lib. 5. antiqu.

Diodor. *Sic.*
lib. 17. bibl.

Pausan. l. 1.
liv. lib. 28.

Appia.
Alex. in
Liby.

Xenoph. in
Hier. juve

Tyr.

His haud absurdè adnumerentur illæ quas Hiero tyrannis dari dicit, καὶ τιφασῶσι [tyrannis] καὶ τοῖς ἀρετῆς καὶ διοργανίας ἔνεκα. & coronant [tyrannos] communis virtutis & beneficii causa. Talem coronam ipse populus Romanus Scipioni imposuisse dicitur, postquam Scipio, dixit, Nequaquam decorum esse ipsos de Scipione judicare, per quem adepti essent facultatem judicandi. Denique his coronis adnecti possunt illæ quas Festus donaticas dici ait. *Donaticæ*, inquit, *festæ* *donatæ* *dictæ sunt, quod his victores in ludis donabantur; quæ potica.*

festæ magnificentiæ causa institutæ sunt supermodum aptarum, [f. aptum, vel aptatum, id est, convenientem] capitisibus, quali amplitudine fiunt cum lares coronantur. Cæterum tanti fuerunt hæ coronæ, ut ille cætera frugì Hippolytus, illud adèò singulare specimen modestiæ, cogatur fateri, se in Græcanicis certaminibus primum esse cupere, quamvis in civitate non recuset secundum locum. Hic certè ubique modestus, cum agitur de corona omnium præmiorum eminentissimo, tunc verò acri ambitione vexatur, ut ipse se hac sua confessione prodit,

ἐγὼ δ' ἀγωνίας μὲν κρατῶν Εὐκλειδῆς
Πρωτὸν φίλοι μ' αἶ. οὐ πόλλ' ἔδωκε

Fest. *Donatæ*
coronæ dictæ sunt,

Σὺν τοῖς ἀρετῆς διοργανίας αἶ φίλοις.

inquit, *festæ* *donatæ* *dictæ sunt,*

Ego autem in certaminibus palmam Græcanicis primus tenere velim, & in republica cum optimatibus felices secundus annos exigere. Ajacem, licet furentem, quia in ipso nondum extincta erat illa heroica generositas, pudet redire ad patrem Telamonem sine præmio, atque adèò sine corona.

quæ potica.

supermodum aptarum,

[f. aptum, vel aptatum, id est, convenientem]

capitisibus, quali

amplitudine fiunt cum lares coronantur.

Cæterum tanti fuerunt

hæ coronæ, ut ille cætera frugì

Hippolytus, illud adèò singulare specimen

modestiæ, cogatur fateri, se in Græcanicis certaminibus

primum esse cupere, quamvis in civitate non recuset secundum locum.

Hic certè ubique modestus, cum agitur de corona omnium præmiorum eminentissimo, tunc verò acri ambitione vexatur, ut ipse se hac sua confessione prodit,

ἔγω δ' ἀγωνίας μὲν κρατῶν Εὐκλειδῆς

Euripid.
Hippo. act. 4.

Τίλω-

Τελαμῶνι. πῶς με τλήσεται ποτ' εἰσδεῖν
 γυμνὸν φασίγ' ὃ δ' αἰσάνων ἄπερ,
 ὃν αὐτὸς ἔχ' ἑφ' αὐτὸν δόκλειας μέγαν;

At quo vultu ad patrem redibo Telamonem? Quomodo me sustinebit intueri, si nudus, absque primis præmiis virtutis ad illum venero, quorum ipse obtinuit coronam gloriæ magnam? Cæterum hæc tanta, tantaque flagrans acrisque præmii expetitio inde est, quod quicquid magnis viris datur vice præmii, illud ipsum, ut

*Pindar.
 Oly. ad. II.*

Pindarus ait, ἐστὶν ὅρκοις μεγάλας δ' αἰσάνων, fidum pignus magnis virtutibus. Porro cum plura essent genera certaminum, pluribus quoque rationibus necesse fuit æstimari victoriam. Ac proinde plurima constat fuisse genera præmiorum. Certè inter præmia

Strabo l. 8.

consecbantur chlamæ & vestes. Id quod Strabo disertim tradit, ἐστὶ, inquit, καὶ μὴ Πελλῶν, ὅθεν καὶ αἱ Πελλωνικαὶ χλαῖναι, αἱ καὶ ἄλλα ἐπιθυσταὶ ἐπὶ τοῖς ἀγῶσι. Est verò & vicus Pellene, unde & Pellenicæ chlamæ, quas & præmia posuerunt in certaminibus. Fuerunt & tripodes, & alia de quibus ago suis locis. Denique fuerunt illa, quibus

Strabo l. 12.

omnibus nomen δ' αἰσάνων, præmia fortitudinis, & quidem bellicæ. Cujus generis fuit Tomisa castellum cuidam Cappadoci ab Lucullo

*Plato in
 Symp.*

donatum. Enimvero hæc ἀρετῆν non alii dabantur quàm duci, sive alicui è ducibus, & insigni alicui viro, & à summo duce. Aristides apud Platonem hoc Socrati testimonium reddit; cum enim pugna fuit, ex qua mihi & ipsa præcipua præmia dederunt duces, nullus alius me servavit hominum nisi hic. Et paulò post, Et ego quidem ὁ Socrates & tunc jussi tibi dare ἀρετῆν duces. Talibus præmiis donati homines dicebantur coronari ἀρεταίοις, ut in hoc loco Philostrati de Æschine loquentis, ἀρετῆν τῷ τε δημοσίᾳ ἐπιφανῆ. Hic publicè coronatus fuit ἀρεταίοις. Hic observandum eorum qui ἀρεταίοις honestati essent, tantam fuisse dignitatem, ut soli fierent arbitri rerum judicatu difficillimarum, veluti cum agitur de statu illius, quem incertum est, ingenuus sit, necne. Liberum verò & non libe-

*Philostrot.
 Æsch.*

*Plato II. de
 leg.*

rum, [quempiam esse] inquit Plato, haud facile potest legibus accuratè definiri. Illius tamen ingenuæ conditionis judicium penes eos esto, qui rerum præclare ab se gestarum ἀρετῆν reportarunt. Sed & alibi Plato hisce aristis donat summos magistratus, illos quorù virtutem ipsa censura verita est carpere. Qui, inquam, censentur victores omnium vitiorum, quæ est victoria omnium pulcherriora. Alia item præmiorum genera reperta sunt signandæ eximie virtuti. Neque enim magnis meritis satis est, ab singulis præstari illum, qui eis debitus est, honorem judicii sæpe tacitum, & cohibitum intra septa conscientiæ, amoris, admirationis. Verùm & universorum, ipsius, inquam, Reipub. potissimum interest hæc hominum judicia sciri,

*Plato l. 12.
 de leg.*

ac

ac publicari; ipsumque adeo præmium maximis quibusque rebus amplificari. Certè talia propriè dicuntur alimenta virtutis. Eare & significanter & eleganter Pindarus honorem vocat λαοσπέρων al-

Pin. l. x. O-
ly. ad. 6.

CAPUT VIII.

Corona est præcipuum & nobilissimum inter δῶρεσσι. Et cur. Corona communis quæ. Laus & landatio quid. Corona virtute parata propriè est præmium. Hymnus est præmium regum, atque adeo Deorum immortalium. Pracones æternitatis, qui. Artemidori locus enarratus. Omnia genera virtutis ducunt ad coronam. Corona patientia. Ingenii facultates cur quodammodo annu-merem virtutibus.

INter ἀεστιά, sive ἀεσθία eminentissimo loco fuit corona. Hoc didiscimus è verbis Herodoti, ἀεσθία μὲν γὰρ ἰδοῦντο Εὐρυβιάδην ἱλαίης σίφωνος. præmia quidem nunc dederunt Eurybiadz oleæ coronam. His præmiis duo conficiuntur. Nam homines fortibus factis explorati in eam quam meriti sunt, claritatem & cellitudinem etiam sublimantur. Hinc quoque honorem consequuntur illi qui hoc se debito munificè exsolvunt.

Herodot.
lib. 8.

καλὸς γὰρ ἀπὸς σίφωνος ἑλῶν ὕπο
ἀνδρ' ἰδὼν ἀφελῆναι δολείας τυχάν.

Enripid.
Herc. fur.
act. 5.

Egregium enim civibus decus, dum vitum bonum Debito profequuntur cultu, eos à Græcis insignem consequi gloriant. Enimvero si quanti quidque sit, è comparatione verissimè æstimari potest, proferatur quantum est externorum ornamentorum, ea dico quæ dantur loco præmii, nullum non coronæ assurgere videbimus; etsi per se nullum non est magnum & suspiciendum. Id videtur indicare divinus Plato, ubi secernit coronam à cæteris præmiis. Qui verò, inquit, revera sunt cursores ad metam pervenientes, & præmia capiunt, & coronantur. Ac si dicat, non solum donantur iis præmiis quæ victoriæ sunt proposita, verum etiam eminentissimo omnium præmiorum, hoc est, corona. Ego ultra adnoto, illum unum donatum fuisse cæteris præmiis qui prius coronam adeptus esset. Nempe corona, præcipuum ac luculentissimum præmium cæteris præibat. Hoc luculenter docet Plinius scribens Trajano; *Athleta, domine, ea quæ pro Iselastici certaminibus constituissti, deberi sibi putant ex eo die quo sunt coronati.* Ac si dicat, qui coronam sunt meriti, hos ipsos cætera præmia athleticis abs te proposita consequi, æquissimum est. Cætera præmia tribuuntur aut personæ, aut nomini, hoc est, famæ & existimationi. Corona utrum-

Plato lib.
10. de Re-
pub.

Plin. epist.
lib. 10. ep.
119.

que præstat. Quæ nomini ornando & æternando sunt inventa; cæplerunque sunt statutz, imagines, tituli, columnæ, inscriptiones, carmina, annales, cætera de eodem genere. Personam ornant dignitas, magistratus, imperium, prærogativa sedendi altius, & conspectius ambulandi, cultus augustior, vestitus & calciatus quæfior; in omni vitæ ratione nescio quid supra vulgum eminentius. Præter hæc erant scipiones, annuli, supellex lautior, taliaque. Sed hæc omnia præ corona sunt fluxa, caduca, levia; præcipuè si collata sunt in indignos. At corona præmium tam cupitum, pro quo tam acriter, tam foriter; tam constanter certatur, secum rapit decus, honorem, laudem, celebritatem, æternitatem. Cur censes? Quia corona est luculentissimum testimonium virtutis; cui hæc omnia necessariè adhærent. Ideoque nulla meritis parata corona, ut supra dixi, non potest dici corona virtutis. Eam certè hoc nomine Pin-

Pindar.

Oly. ed. 3.

ὅς τις φρονίῳ, Διὸς αἰτῶι παιδὶ κε
ἄλλοι, σικερόν τι φύνδμεν;
ξυνὸν ἀνθρώποις, σίφυνδ' ἑ δ' ἄριστος.

Ipse amica cogitans, Jovis petit omnes excipiente luco, umbrosamque plantam communem hominibus, coronamque virtutis. Meritò Pindarus virtutis coronam vocat communem, quia nulli ad tale decus aditus est præclusus. Cæterum quem vocamus honorem seu decus, ea est laus. Hæc item est aliud nihil, nisi uberrimus virtutis proventus. Laus est in tacitis hominum judiciis, aut in publicatis. Illa propriè laus, hæc dicitur laudatio. Utraque justitiæ comes it. Ut enim nihil est iniquius quàm virum præstantem debita fraudere laude, ita nihil est æquius quàm eidem rependere benignum debitumque præconium. Et hæc est illa quam Pindarus vocat laudatoriam legem, à qua quò longius recesseris, eò injustior fueris.

Pindar.

Oly. ed. 13.

δέξαι ἢ οἱ στεφάνωι ἱεράμιον τῶ
θμῶν, ἢ ἀγὰ παιδῶν
ἐν Πίστει.

accipe ejus coronarum laudatoriam legem quam advehit ex campis Pisæ. At hæc & laudes & laudationes potissimum continentur scriptis hominum eloquentium. Quippe horum stylus de morte, de oblivione, de vetustate, de mendaciis, invidia, maledicentia magnificè triumphat; denique eos qui constanter virtuti militant, injuriæ ereptos commendat famæ & æternitati. Hanc talem, tantamque coronam quisquis adeptus est, is haud dubiè est in fastigio omnis humanæ felicitatis. Non reges sua regna, non insignia regni faciunt in hominum judiciis magnos, in ore longinquorum cele-

celebres, apud seram posteritatem venerabiles, sed sola corona virtutis eos asserit immortalitati. Quippe hanc coronam certatim commitantur laudationes & hymni, mansura Hercule virtuti præconia. Itaque scire, verè, pereleganter, Pindaricè dictum est, hymnum esse præmium regum.

*Pind. Pyth.
ed. 2.*

ἀλλοις δὲ πρὸς ἐπὶ λίσσιν ἄλλ' αἶψα
ἀρχὰς βασιλευσιν ὕ-
μνοι, ἀπὸν δ' ὀρεῖταις.

Aliis autem aliquis alius vir confecit canorum regibus hymnum, præmia virtutis. Alibi huic adfini sensu dixit, laudem eam, quæ hymnis continetur, æquare cum qui laudatur, ipsius regibus.

ὕμνον δ' ἢ ἄγαθόν
ἐρμύων βασιλευσιν ἰ-
σοδαίμων τ' ἀρχῇ
φῶται.

*Pindar.
Nem. ed. 4.*

Hymnus rerum præclare gestarum virum reddit regibus parem sorte. Euripides dixit, Jovis filium esse honestum & conveniens hymnis argumentum,

*Eurip. Hec.
fur. act. 2.*

τι γὰρ εἶ
τοῖς ὕμνοισιν ὑπάρχει
Διὸς ἰσότης.

decus enim, & honesta hymnis adest materia Jovis filius. Theocritus etiam sublimius locutus est, cum dixit, hymnos esse præmium Deorum ipsorum immortalium,

*Theocr. in
enc. Ptol.*

ὕμνοι δ' ἐν ἀθανάτων γέρας αὐτῶν.

Porro etiam tale præmium est munus virtutis, tamen traditur manu & ministerio illius cui & ingenium, & studiorum honor hanc concesserunt eloquendi facultatem. Nempe talium ea est vis & potestas, ut verè dici possint præcones æternitatis. Et quoties historiarum scriptores aut poetæ quempiam laudibus extollunt, hoc agunt, ut eum vindicent ab oblivione, & commendent immortalitati. Istis unis hoc tantum negotium in manu est. Audacter Euripides ait,

*Euripid.
Herc. fur.
act. 1.*

οἵ τε Διὸς ἰσὶ ὅππῃ.
αἵ τ' Ἀμφιτρίωνος ἱνι.
ὕμνῳ σφάσι μὲν μέχθων
δὲ δολογίας γίλῃ.

sive Jovis ipsum appellem, sive Amphytrionis propaginem Celebrare præconiis volo, ne defuit præmium & corona laborum. Ac si dicat, meum, est, atque adeò ejus facultatis proprium quæ in me est, insignem virtutem coronare. Huic tantæ rei peragendæ, hoc est, homini usque ad immortalitatem sublimando, cum corona præcipuum

cupuum atque adeò ingens argumentum præbeat, ei merito anti-
quitas inter omnia præmia conspectissimum locum assignavit, sicuti
præclari & inclyti capitis insigni præcipuo. Hinc illud cujusdam

Pollux lib.
8. cap. 310.

præclare dictum, *τὸ ψαδὴ μου κατεμνηστέρησεν τὸ φανερὸν*, mea men-
dacia testata est corona; hoc est, an falsò & mendaciter de me ipse
aliquid dicam, ex eo sciri potest quod coronam sum adeptus. Nempe,

Plutarch.
π. δυσπ.
π.

οἱ δυσπαιῖς inutiliter aut præposterè verecundi nequid de se ipsi
inflatius dicere cogentur, ita solebant amicum rogare, *ἄμωσιν ὑμῶν*
ἢ μὲν, καὶ τὸ ψαδὴ κατεμνηστέρησεν, ἀπὸ φωνῆς ὧν τὸ δεικνύει, Jura pro
me, & mendacia testare, & assevera præter æquum. At verò quilibet
vir præclarissimus intrepidè dicere potest, Mihi abundè est in laudi-
bus meis; Quippe si is sum, quem me esse tot præconia prædicant.

Artemi-
дор. lib. 1.
cap. 79.

Certè cùm humani ingenii proprium sit, tendere ad celebritatem,
quisquis universorum suffragiis coronam adeptus est, is non frustra
se apud omnem potestitatem percelebrem fore sperat. Cùm Arte-
midorus dixit, coronas *ἐλίσχοντες περὶ κρυπτοῦ* revelare occulta, hoc di-
xit; eam virtutem quæ adhuc sit in occulto, à corona produci in
conspectum hominum, non illorum tantum qui sunt, sed & illorum;
qui multis ab hinc sæculis futuri sunt. Simulatque se virtus intelli-
gendam præbuit, nempe bonis fortibusque factis, tunc verò nulla
gloria, nullus honos, nulla celebritas cum illa conferri potest, quam
corona, nobilissimus virtutis fœtus progignit. Nimirum, hoc quo-
que illud est quod Artemidorus ait, *ἐπιβοήτας εἶναι τὰς τιφάνους*,
coronas esse celebres. Quæ celebritas est propria earum corona-
rum quas ipse disertim ibi nominat querceas, laureas, myrteas,
oleagineas. Hinc satis palam sit, coronam verè & propriè dici præ-
mium, eam potissimum quæ virtute parta sit. Pindarus,

Pindar. O-
ly. ad. 2.

ὀλυμπία μ' ἔδωκεν αὐτὸς
ζέφυρος ἰδνεῖν.

Apud Olympiam ipse præmium accepit. Ceterum cùm virtute ad
coronam iri dico, non solum signo virtutem militarem, sed certè
omnia genera virtutum. Quippe is cui ex virtutibus una aliqua deest,
vix fidem fecerit se alias possidere. Usque eò individuo nexu quan-
tum est virtutum inter se colligatæ sunt, ut unam qui verè habet,
omnes habeat. Cui unam deesse constat, huic item vix ulla sit. Enim-
vero ab Olympionice id est illo qui in ludis Olympicis victor fuis-
set, omnia genera virtutum scrupulosius exigebantur. Neque sanè
aliter tali corona dignus videbatur. Nihil quicquam illi proderant
merita, aut victoriæ majorum, nisi ipse pari virtute eniteret. Ridi-
culus erat qui putabat Olympicam coronam hoc uno sibi deberi
quòd esset patre Olympionico prognatus, inquit Aristides. Inde
fortasse accusationes Olympicæ, quæ vitia athleticis exprobrabant.

Aristid.
Cim.

Certè

Certè Diogenes, cùm advertisset Dioxippum Olympionicem insidentem currui, totum esse versum in feminam pulchritudinis eximix, quæ tum fortè ludos spectabat; Videte, ait, athletam à puella cervice tractum. In hanc sententiam Aristides, ubi commendat quosdam insignes ac celebres athletas, Agedum, inquit, & eos qui coronariis certaminibus operam dant, consideremus, qualis fuit Dorieus Rhodius, & Glaucus Carystius, jam & Milo, & Polydamas, & omnes quorum [extant] æneæ statux, utrum deliciis & vino indulgentes, & saltatricibus impliciti coronarentur, an potius Jovi Olympio ludos adornantes, aut patientiam quandam admirabilem, & robur animi simul & corporis præbentes, maximarum & solidissimarum voluptatum sibi conscii fuerint. Ergo & hic quoque libet coronare patientiam, quæ est comes & adiutrix maximis virtutibus. Hac donabantur pueri Spartani. Isti enim lege circa quandam aram flagris cæduntur, donec pauci relictæ coronentur, nempe illi qui plagis sufferendis omnium patientissimi judicarentur. *Sparta pueri*, inquit M. Tullius, *ad aram sic verberibus accipiuntur, ut monitus à visceribus sanguis exeat, nonnunquam etiam, ut, cùm ibi essem audiebam, ad necem; quorum non modò nemo exclamavit unquam, sed ne ingemuit quidem.* Idem alibi, *Pueri Spartiata non ingemiscunt verberum dolore laniati.* Hic quoque moneo, à me hoc loco virtutibus inferi eas ingenii facultates, quæ & si propriè non sunt virtutes, tamen quod sunt in famulatu virtutum, atque adeò virtutibus sunt veluti buccinatrices, virtutibus annumerari possunt. Hujus generis sunt illæ dotes quibus rerum scriptores validissimè commendantur, de quibus cœpi dicere per quos, scilicet, sit, ut corona virtute parata sit immarcescibilis, & victrix lividæ vetustatis. Nam hos quoque coronari, suis locis ostendam. Eàdem prope ratione qua supra non sacerdotes tantum, sed & quemlibet sacrorum ministrum corona insignem fuisse ostendi.

Philostrot. in Heroic.

Plutarch. π. πολυ- πρ. γ. μ. Aristid. ἡ τῶν ἱ- ερ. χ. μ.

Stob. π. ῥ. μ. κ. ἱ. θ. Cic. Tuscul. quest. l. 2.

Cic. Tuscul. quest. l. 3.

CAPUT IX.

Corona iis sunt proposita qui Remp. juvant consilio & monitu, manu & periculis, scriptis & laudationibus. Schola & professores sapientia. Publico decreto quidam è sapientibus coronabantur aurea corona. Virtus non intelligitur sine probitate, nec probitas sine pietate. Pietas coronatur.

NE per devia abstrahar à materia percipiosa, eam redigo ad tria capita. Eorum omnium qui Reip. operam dant: quidam eam juvant consilio, prudentia, exemplis, & professione probitatis. Alii manu & periculis. Alii huic operi intentos etiam stimulant hortatione,

Plutarch.
π. 3. οπ
μ. λ. π. ις
α. γ. α. μ. δ. α
φ. ι. λ. ο. σ.
α. γ. λ. ι. γ.

erigunt gratulatione, gratiarum actione, laudatione, præclarissimis famæ, æternitatique monumentis. *Ὅτι πάντες πολλὰς*, inquit Plutarchus, *οἱ ποιῦντες ἀγαθὰς αἰ πολλοὶ δύνουσι*. Beneficia in multos conferunt qui faciunt bonos, quibus omnes opus habent. Ergo his omnibus coronas propositas esse ostendam. Enimverò ut nemo nascitur sapiens, sed fit; ita prudentissima antiquitas præcipuo cultu habuit eos homines quibus præcipua, imò una cura est, ut sapientiæ præceptis eam ætatem erudiant, quæ tali alimento destituta omnium minimè sapit. Ut pueris apertus erat ludus Grammaticæ & cæterarum artium, ita adultioribus patebat schola sapientiæ. Ibi sermo, hinc mores formabantur. Illic loqui, hinc vivere, hoc est, vitæ officia discebant. Literarum finis est eruditio. At sapientiæ privatim sanctitas, publicè æquitas. Qui illa docebant, artium & literarum, Qui hæc, sapientiæ professores dicebantur. Ergo omnium operum maximum & præstantissimum existimarunt, formare ingenium & mores juventutis, hoc est illorum qui aliquando accessuri sunt ad Rempub. ad quorum, scilicet, munus futurum est, ut aliquando publicæ consultationes, judicia, imperia, maxima quæque pertineant. Nemo, quod hodie fit, à ludo literario rectè perrumpebat Senatum. Sed prius totos sese formandos tradebant hisce, quos dico, sapientiæ doctoribus; qui quidem ore diferti, moribus & castitate sancti, ingenii dotibus eximii, prudentia conspicui fortis sui similes formabant. Hæc fuit secta illa & Pythagorica, & Socratica, & Zenonis, & aliorum, è quorum scholis prodierunt tot, tantaque lumina, quibus admirabilis illa antiquitas etiamnum tota collucet. Non ridebantur illi ut amentes; non hoc toçum, tantumque negotium spernebatur ut supervacuum. Nulla laus ex inscitia nascebatur; non mores incompti, insulsi, absurdi, pessimi erant pro titulo & insigni præcipuo nobilitatis. Nulla ferocia, aut etiam feritas illudebat fortitudini. Nulla calliditas, nulla fraus se jactabat pro solertia & prudentia. Talis institutionis stato tempore uberrimi proventus apparebant. Quod in tales tantæ rei professores impendebatur, foeneratò redibat. Hinc res privata, hinc publica sua præsidia, sua decora, sua columnina promebat. Qui inde prodibant, ubi loquendum, sapientes; ubi consultandum, prudentes; ubi factò opus erat, manu prompti aspiciebantur. Non rogatus sagato, non paludatus prætextato illudebat. Consilio, brachiis, re quisque quoties expediret, Rempub. promovebat. Quæ ergo invidia, si per quos tot ac tanta bona in universos redundabant, his quoque universi quas maximas potuerunt, gratias egerunt, habuerunt, rependerunt? Horum, videlicet, ut ingens fuit meritum,

ita

ita confimile debuit esse præmium. Ergo his quoque corona decreta. Et hoc illud est quod de Pythagora Samio *Ælianus* tradit, *Ælian. l. 12. var. histor. c. 32.* Nempe, hunc tantum, tamque celebrem sapientiæ professorem alba veste, quæ summarum potestatum propria esset, amiciri, tum caput aurea corona redimiri solitum; Quæ corona ei publicè decreta esset, ad illud ipsum exemplum quo *Plato* summos illos honestari vult, quos ut eminentissimas potestates, summis honoribus cumulat. Nam vita functis super *ᾠδῆς καὶ ἐκφραγῆς καὶ ἡρώδης* funebrem pompam & totum sepulturæ ritum, quo eos magnificentius quàm cæteros mortales insigniri vult, addit albatam vestem; nec eos lugeri aut plorari vult. Simile ferè apud *Plutarchum* extat decretum de *Λυκούργου* Butade ab Atheniensibus factum. *Plutarch. in Λυκούργῳ.* Hujus quoque generis est illud horum ipsorum Atheniensium, quo *Demosthenem* ornant, quod *Æschines* falsum esse firmabat, *Demosth. de cor.* quod sic habet: *Demosthenem* *Demosthenis* *Pæanienſis* filium aurea corona donandum; & in theatro, magnis Bacchanalibus, novis tragædiis proclamandum. Donari ergo *Demosthenem* *Demosthenis* filium *Pæanienſem* aurea corona virtutis ergo & benevolentię, quam constanter habebat erga & Græcos universos; & populum Atheniensem, atque fortitudinis. Et quia non desistit agere, & dicere populo utilissima; atque alacer est ad bene de eo merendum quocunque modo potest. Quod decretum in sequentiſibus *Demosthenes* interpretatur. Denique à præcone iterum pronuntiatum est, sed verbis paulò amplioribus. Haud abſimili decreto ab iisdem Atheniensibus honestatus est *Zeno*, qui fuit philosophus inclutus, moribus & vitæ sanctitate insignis, doctrina & præceptis clarissimus. Hunc ergo Athenienſes maximo quoque præmio dignum judicantes honorificentissimo decreto aurea corona donarunt. Hujus decreti ut insignis, & ab omnibus Reipub. rectoribus non solum advertendi, sed & memoriæ tradendi ipsissima verba hîc referre operæ pretium haud leve duxi. Quoniam *Zeno* *Mnaſæi* filius, Citticus complures annos in urbe philosophicè, sive ut philosophum decet, versatus est, atque in omnibus vir bonus esse perstitit; ac juvenes qui ad illam disciplinæ causâ convenerunt, ad virtutem & frugalitatem exhortando, ad ea quæ sunt optima, intendit, vitam suam verbis ac doctrinæ suæ consentaneam exemplar omnibus proponens, quod faustum, felixque sit, visum est plebi laudare *Zenonem* *Mnaſæi* filium *Citticæ*, & aurea corona ritè ac legitimè ornare propter singularem ejus virtutem & temperantiam. Prætereaque construere illi sepulturam in *Ceramico* publicè. Coronæ autem faciendæ, exædicandique tumuli plebem jam quinque viros ex Atheniensibus

eligere qui curam habeant ; decretumque hoc scribam plebis inscribere columnis duabus ; licereque sibi alteram in Academia, alteram in Lyceo ponere. Sumptus verò columnarum distribuere eum qui negotiis præstet ; ut omnes intelligant populum Atheniensem bonos viros & vivos & defunctos honorare. In quo decreto præcipuè advertenda sunt illa, Zenonem dicti virum bonum. Nec solum hortatum esse juventutem ad præclara, sed suam vitam proposuisse universis exemplum, præclaris factis sua dogmata firmantem. Id quod ne inficiari quidem ausi sunt illi, qui quamvis ei illuderent, hoc tamen testimonio eum honestarunt.

Clem. Alex. Strom.
lib. 10.

Φιλοσοφία κενὴ γὰρ ἔστι φιλοσοφεί.

Πενὴ δὲ δάσκει, καὶ μαθηταὶ λαμβάνει.

Εἰς ἄρτον, ὅψον, ἰχθῆς, ἰππιῶν ὕδωρ.

Philosophiam vanam hic philosophatur. Esurire docet, & discipulos sumit. Unus panis, obsonium carica, bibere aquam. Quæ verba produnt severitatem illam Zenonianam quam ille non dictis tantum asservit, sed & moribus comprobavit. Quippe casta sunt illa quæ doctè dicuntur & scitè, si non moribus firmantur. Hinc est quod corona datur probitati, sine qua nulla virtus hoc nomen meretur.

Athen. ex
Eurip. l. 2.

ἄθλος ὃς ἐν ἰσχυρῷ σφύς τε καὶ αἰὸς

φύλλοις τίθειται, καὶ ὅς τις ἠγείται πόλις

καλίστη σφῶν καὶ δίκαιος ὢν αἰὼρ.

Viros igitur oportuit sapientes & bonos foliis coronari, & quicumque præstet urbi pulcherrimè temperans & justus existens vir. Quippe virtuti probitas adhæret, ut vix discriminari possint, certè separari nequeant. Vix virtuti corona dari potest quin eadem quoque probitas coronetur. Probitatem cum dico, eadem pietatem dico. Nam pietas est radix omnium virtutum. Talis cum sit, prudenter antiquitas pietatem quæque coronavit. Hujus coronæ mentio sit in panegyrico dicto Constantino Augusto Constantii filio incerto autore, his verbis, Merito igitur tibi, Constantine Imperator, senatus signum Dei, & paulò ante Italia scutum & coronam, cuncta aurea dedicarunt ; ut conscientiæ debitum, aliqua ex parte relevarent. Etenim sæpe debetur & divinitati si, mulachrum aureum, & virtuti scutum, & corona pietati. Non, aliam quàm hanc ipsam pietatis coronam designat Sara filia Raguelis, quæ cum apud Deum preces funderet, super cætera, hæc dicit, Domine quisquis tui cultor est, hujus vita etiam experimentis subjacet, tamen is pro certo habet seiri coronatum.

Paneg. yr.
Constant.
Aug. Con-
stant. fil.
dicit.

Lib. 70.
c. 3. v. 40.

CAPUT X.

Corona fortitudinis, temperantia, sapientia, consilii, libertatis. Corona rectè administrati publici officii, tum publicè exhibita liberalitatis. Corona illorum qui, Repub. ancipiti, malam causam deserunt ut accedant bona. Qui coronam virtutis immerito adeptus esset, huic id factum vix unquam fuit impune. Corona virtutis ut cupidissime petebantur, ita nemini dabatur nisi præcedente scrupulosa totius rei cognitione.

Datur & corona virtutibus iis quorum effectus apparent. Huius generis fuerunt illæ coronæ fortitudinis, quas matronæ Eleæ viro-^{Plutarch. γυν. δρ.}rum suorum capitibus imposuerunt ob interfectum Aristotimum tyrannum, ipsamque ad eò sublatam tyrannidem. Sed de his coronis infra dico uberius. Dantur & temperantiæ, ut in verbis decreti, ἀρετῆς ὕμνη καὶ σωφροσύνης, virtutis ac temperantiæ gratia. Hac temperantiæ corona æneam statuam Milonis athletæ redimitam fuisse ajunt, τὴν ταινίαν ἣν Ἰὼ ἀνεδίδου, σωφροσύνης ἡγεῖται σύμβολον. ^{Philostrot. in vita Apoll. lib. 4.} tænia qua redimitur, existimatur temperantiæ symbolum. Id quod tamen non usquequaque probatur Apollonio, qui ait, hanc, quam ipse non tæniam vocat, sed mitram à Crotoniatibus datam esse Miloni, quòd eum fecerant sacerdotem Junonis. Ergo non ut athletam redimiri eum, sed ut sacerdotem. Ea, quæ verè temperantiæ corona sit, ac talis adgnita, ab Apollonio Tyaneo missa fuit Tito Vespasiani Cæsaris filio. Is enim eum capta Hierosolyma inibi esset ut ab finitimis gentibus coronaretur, ea se non dignum esse professus est. Nec enim, inquit, hæc ego feci, sed manus meas irato Deo commodavi. Id quod summopere collaudatum, eò quod σωφροσύνης μετὶν, τὴν μὴ σεφασθῆναι ἰφ' αἵματι, temperantiæ plenum non coronari [velle] super sanguine. Ergo Apollonius ita illi scripsit Βεληθίνισι μὴ ἰπ' αἵχμῃ κερύττειν, μηδ' ἰπ' αἵματι, δίδωμι ἰσὺ τῇ σωφροσύνης στέφανον, ἵπτιδὲ ἰφ' οἷς δις σεφασθῆναι γιγνώσκεις. Nolenti tibi propter bellum præconio ornari, [quo victores coronantur] neque super hostili sanguine, do ego temperantiæ coronam, quandoquidem super quibus coronari oportet, nosti. Cæterum ut corona sequatur, necesse est ut actio præclara præcedat, hoc est, evidens opus virtutis, quo asseruntur præcepta sapientiæ. Hanc ergo quisquæ ita docet, ut moribus & vita profiteatur, hunc certè corona manet. His affinis est corona sapientiæ, cuiusmodi eam Herodotus & Philostratus nominant. Quæ, eodem Herodoto autore, ex olea plectebatur. Huius coronæ mentio

^{Philostrot. in vita Apoll. lib. 6.}

^{Herodot. lib. 8. Philostrot. Herodot.}

Plutarch.
ὅτι οὐδὲ
ἴστω.
est apud Plutarchum in verbis Metrodori scribentis fratri, nempe ad Epicureum modum, Nihil, inquit, oportet servare Græcos, neque propter sapientiam coronas ab illis adipisci, sed edere, & bibere vinum. Et alibi σοφίας δρίσκειν ἡμελλεῖν τιφασθαι, sapientiz præmium oleæ coronam Themistocli datam ait. Hæc corona priscis sæculis

Plutarch.
Themistoc.
tanti fuit, ut heroibus tantum data sit, ut unis illis qui ingentibus meritis omne mortale genus sibi devincerent. Ergo de Palamede, qui fuit æmulus Ulyssis, hæc legimus, ὃ μὲν σοφίας δρίσκειν ἐπιφανεῖται. ὃ

Philostroph.
in Her.
ὃ O'δυσσεὺς δὲς αἰτίμους ἡγήειτο ἀστυπτεῖν. Ille quidem sapientiz præmiis coronabatur. At Ulysses inhonestè existimabatur agere. Hujus ge-

Apoc. c. 4.
neris sunt illæ coronæ de quibus loquitur Joannes in Apocalypsi. Et in circuitu throni sedilia viginti quatuor: Et super sedilia vidi viginti quatuor seniores sedentes, circumamictos stolis albis. Et habebant in capitibus suis coronas aureas. Hos seniores Prudentius vocat sapientes.

*Esse ille à numero paucorum qui diadema
Sortiti asberæ coluerunt dogma sophia?*

Aristoph.
ἔρως.
Et verò coronam, & quidem auream sapientiz dari minimè mirum est, cum sapientia res omnes habeat in potestate. Aristophanes,

*Σοφίῳ σὺ χρυσὸν τὸ ὃ σοφίας ἔστιν
Σοφωῦσι καὶ πτωχοῖσι οἱ πάντες λαοί.*

Phorm.
in fin.
Corona te aurea hac sapientiz gratia Coronant & honorant omnes populi. Hanc sapientiz coronam quidam tribuit Æsopo. Cujus, inquit, fabulæ ad viri sapientis fores accedunt, vittis ipsum, oleagineoque ramo coronaturæ. Sed quòd à sapientia manar vis consilii, consilio quoque inventa corona est, nempe qua is redim-

Plutarch.
γυν. δρ.
mitur qui bono consilio Rempub. juvit. Hac corona à matronis honestatus memoratur Daiphantus is, qui consilium Phocensibus dedit, ut uxores unà cum liberis in locum lignis circumdatum compulsas, si ipsi prælio victi essent, cremarent. Hujus generis illa

Demosth. de corona.
est, quam à populo Atheniense quibusdam concessam, tum à quibusdam civitatibus urbi Athenarum se authore datam, Demosthenes gloriatur, his verbis: Ac multos jam à vobis versatos in Repub.

coronis esse donatos, sciunt omnes. Propter quem autem alium Respub. coronata sit, consiliarium dico & oratorem, nisi propter me, nemo omnium dicere queat. Simili corona insignitus fuit Aristophanes, certè oleaginea, quæ dignitate æquabat auream, ob id tantum quòd ausus est firmare Rempub. Atheniensem nullius esse in dominio, sed per omnia esse sui juris. Nempe hæc tam nobilis assertio capi potuit pro salutari consilio, atque adeò pro vehemente hortatione ad tuendam libertatem. Certè dici potuit corona

corona libertatis; cujusmodi est illa Adimanti, de qua extat hoc distichum, etsi mutilum,

Οὐτ' Ἀδ' αὖ μιν τε πύφου, δὲ λ' πῶς

Εἰ μὲν ἐλδοθ' ἰσὺς ἀμφίγ' ἑφ' αὖρον.

Plutarch.

π. τ' Η'

εἰδ. κθ'

κθθ.

Hoc Adimanti sepulchrum, per quem omnis Græcia libertatis circumposuit [sibi] coronam. Atque hæc quidem cum ita sint, eos merito coronari dicimus, sine quorum aut prudentia, aut disciplina vix ullum consilium iniri nec publicè potest, nec privatim, quod deprehendatur esse salutare. Certè Alcibiades apud Platonem capiti So-

Plato in
Alcib. l. 2.

cratis imponit hanc coronam consilii, scilicet, ab Socrate sibi dari.

καὶ μὲν, inquit, τυτὸν τ' ἑφ' αὖρον, ἰπιδὴ μὲν δὲ καὶ καλῶς συμβεβ-
λάναι, οὐδ' ἀφ' ἑφ' αὖρον. Atqui hanc coronam, quando mihi videris

præclare consuluisse, tibi circumponam. Enimvero omne forte præclarumque factum manat à simili consilio. Ut dator consilii co-

ronatur, ita quisquis in publica administratione eximium aliquod & memorabile facinus fecerit, hic solenni decreto, solenni ritu, tum

loco percelebri & perillustri coronam accipit. Qua de re præter decreta Atheniensium quæ alibi memoro, extat insignis apud Cicero-

nem locus, sumptus è loco Demosthenis quem supra citavi. Cum es-

set lex Athenis ne quis populi scitum faceret, ut quisquam corona donaretur in magistratu, priusquam rationes detulisset. Et altera

lex, Eos qui à populo donarentur, in concione donari debere. Quia in Senatu Demosthenes curator muris reficiendis fuit, eosque refecit

pecunia sua; De hoc igitur Ctesiphon scitum fecit; nullis ab ipso rationibus relatis, ut corona aurea donaretur; eaque donatio fieret

in theatro, populo convocato. Qui locus non est concionis legisima. Atque ita predicaretur, cum donari virtutis ergo, benevolentiaque

quam erga populum Atheniensem haberet. Itaque Demosthenes aurea corona, judicio ac decreto Senatus, ob refectos sua pecunia mu-

ros, populo spectante, donatus est. Hisce coronis adnecto illas quibus evinciuntur ii, quorum luculenta extat ergo Rempub. liberalitas. Et hanc quidem coronam Nausicli classico duci datam fuisse,

Demosthenes ait. Hac ipsa liberalitatis corona donati sunt Diotimus & Charidemus cum clypeos publicè dederunt. Et de Nausicle

Cic. de opt.
gen. orat.

Demost. de
cor.

*Lucian.
Tim.*

*Appian.
Alex. lib.
3. bel. cin.*

*Etymol.
ἐπιτιμῆσι.*

*Dion.
Laert. in
Heracl. lib.
5.*

*Æschil. ep.
1.*

*Æschin. ep.
7.*

præfectus, ex omnibus tribubus, iis quibus theatralis pecunia distribui solet, largitus est centum minas ad sacrificia. Videre operæ pretium est lepidum illud & fictitium decretum quo Timon apud Lucianum, posteaquam dives factus est, honestatur, quod veris decretis, quæ percensui, est persimile. Hisce coronas illas quoque adnecto, quibus illi honestantur, qui, Repub. ancipiti, malam causam deserunt ut accedant bonæ. In quo ipso magnum meritum esse, antiqua prudentia censuit. Hoc exemplo M. Tullius decrevit iis qui ab Antonio defecerant, præter quinque millia drachmarum, sicuti jam victoribus, ut oleæ ramo diebus festis coronati essent. Nullum ex hac materia exitum invenirem, si alia præmia, quæ præter coronas eximie virtuti dabantur, persequi vellem; ut sepulchra, quale decretum est Zenoni; ut statuas quibus donabantur ii qui Athenis erant ἐπιτιμῆσι, è quorum numero quidam indebant nomina tribubus; alia, quorum à me, ubi res postulat, mentio sit. Hoc tantum superioribus addo, tanti fuisse has coronas virtutis, de quibus proxime egi, ut siquis fronte effronte eas affectasset, aut etiam illicitis artibus adeptus esset, id certe non longum tulerit. Exemplo adsumendus est Heraclides philosophus. Is argento Pythiam corruperat, impuleratque ut diceret, tunc demum Heraclæotas fame, qua premebantur, liberatum iri, si Heraclidem Eutyphronis filium, dum in vivis est, aurea corona donarent; tum si mortuum venerarentur sicuti heroem. At nihil hæc techna architecto profuit. Siquidem ex hoc oraculi responso cum is in theatro coronatus fuisset, ilico obstupuit sicuti sydere tactus. Nec ipse tantum non fuit inultus, sed & illi qui ipsi tanti sceleris ministri fuerant. Nam ipsis theoris in terram dejectis vita adempta: Ipsa quoque mendax Pythia morsu draconis icta male periit. Cæterum hæc omnes coronæ, quas proxime nominavi, tanta animorum contentione periebantur, tamque accurata causæ cognitione præcedente dabantur, ut in id unum sæpe universa civitas erecta esset. Illi adeo ad quos negotium parum pertinebat, quo ea res eventura esset, id quoque pensi habebant. Quem morem Æschines agnoscens, scilicet improbæ curiositati nimis affinem, cum se ventis plurimos dies in mari detentum memorans, tandem Anthronam appulisse ait, quinque, inquit, noctes in mari cum fuissetus, appulimus Anthronæ, ut discamus non curare siquis in sua patria secundum leges, an non, coronatur. Ac si dicat, Ea maritima consuetudo nos docuit; superfluis curis abjectis, ea tantum curare quibus salus & incolumitas nostra continetur. Et verò illa accusatio, qua is Demosthenem periit, magno ei stetit. Inde enim concitatus in eum

Demo-

Demosthenes perfecit ut exilio puniretur. Et hæc quidem habeo quæ in genere dicam de iis coronis, quibus evinciuntur ii qui sapientiam sermone, moribusque profitentur. Mox veniam ad eas coronas, quæ honestant capita illorum, quorum præconis eximia virtus etiam excitatur, erigitur, enitescit.

CAPUT XI.

Corona doctrine. Musa coronata. Poëta coronati. Musæ præter hederam coronatæ palma. Musa diademata. Artes liberales coronatæ, Arithmetica coronata. Aliæ artes coronatæ. Artium liberalium professores coronati. Facundia coronata. Venus facunda.

ENimvero etsi aliud est sapere, aliud scire, tamen quia is qui multum sapit multa quoque scire existimatur, à corona sapientiz haud longe distat corona doctrinæ. Talem coronam sibi creptam queritur Plato, in ea tamen epistola quæ doctorum judicio re- *Plato ep.*
9d. pronotha habetur. Equidem non aliam coronam ibi signifi- *13.*
 cari puto. Scribit Dionysio his verbis, Sunt mihi fratris filiarum, quæ tum mortuæ sunt cum ego, te tamen iubente, non sum coronatus, filiarum quatuor. Quibus verbis Plato hic subdititius videtur exprobrare Dionysio injuriam non acceptæ coronæ. Hæc doctrinæ coronas innuit Euripides in hac professione & voto,

ὅτι πᾶσι μοι τὰς χεῖρας
 μέσσις συκκαταιμιχρὺς
 ἰδίῃαν συζυγίαν.
 ἢ ζῶλω μετ' ἀμυσίας,
 αἰεὶ δ' ἐν τιφάνοισιν εἶλω.

*Euripid.
 Herc. fur.
 act. 2.*

Non cessabo ego gratias jungere musis, jucundissimam conjugationem. Utinam in cultu Musarum vivam, Semperque sim inter ferta. Musas ubi nominavit, statim addit ferta & coronas, eas, scilicet, quibus antiquitas Musæ coronatas exhibuit. Nec mirum, si, cum ad Musas omnem cultum Poëtæ conferant, ipsi quoque ambiunt coronari. Ergo Musarum exemplo Musarum cultores coronantur. At Musas supra dixi coronari hedera. Quod coronamenti genus & ab ipsis poëtis est usurpatum. Juvenio tamen quandoque Musas coronari palma. Id quod Pharnutus disertim tradit de Musis, *Pharnut.*
π. πῶν
μῦθ.
 coronantur, inquit, palma, ut quidam existimant, propter cognominationem, quod à Phœnicibus literæ sint inventæ. Sed rationi magis consentaneum est, id fieri propter *π. περὶ φερόν, καὶ εὐεργείας, καὶ ἀειζωνοί, καὶ δεισιπρόσβουτοι, καὶ γλυκύκαρποι, ὅ φυτόν*, molliciem, efficaciam, semper vividum, ascensu difficile, & fructus dulcedinem hujus arboris.

Alii

Fulgent.
mythol.

Alii Musas non solum coronatas faciunt, verum & diadematas, ut Fulgentius Polymniam, *Majestate*, inquit, *subnixa elata frontis Polymnia argenteis astrorum purgaverat margaritis. Cujus phaleratum exoticis diadema carbunculis corniculata luna sinuatio deprimebat.* Nec Musæ tantum, verum etiam artes ex quas liberales vocant, coronantur. Certè coronam Arithmeticæ Martianus Capella

Martian.
Cap. lib. 7.

describit his verbis; quæ non ubique sunt satis sincera. *Quæ etiam miraculis quibusdam capitis reverenda videbatur. Nam primo à fronte uno, sed vix intelligibili radio candicabat, ex quo item alser erumpens quadam ex primo linea defluebat. De hinc tertius & quartus, tumque etiam nonus. Decuriatusque primus honorum, reverendumque verticem duplis, triplisque varietatibus circubant. Sed innumerabili radios multitudine prorumpentes in unum densò tenuatos miris quibusdam defectibus contraherebat.* Nec solum liberales artes, sed aliæ quoque coronari videntur apud Hesiodum in his

Hesiod.

Op. et d. m.

versibus,

— αἰτὶς Ἀθωίου

Ἐρφα δὶδασκῆσαι, πολυδαίδαλον ἱστὶν ὑφαίνειν.

Καὶ χαλεπὸν ἀμφιχάει καὶ φάλην χρυσέην Ἀφροδίτῃ.

At Mærvam [Jupiter jussit] opera docere ingeniosam telam texere, Et gratiam circumfundere capiti auream Venerem. Quorum verborum, ultima dico, interpretatio sumenda est è loco Pausaniæ quem proximè cito. Cæterum & Musarum cultores, hoc est, eloquentiæ, & artium liberalium professores prisco more coronabantur. Certè hanc tam nobilem sive coronam, sive corollam Empedocles imponit capiti suo in his versibus,

Diog. Laert.
in Emped.

ὦ φίλοι οἱ μέγα ἄν κ' ἔπαυθ' Ἀφροδίτῃ
Ναίειτ' αὖτ' ἀπὸν πόλεως, ἀγαθὴν μελεδήμεντες ἔργων,
Χαίρειτ'. ἰγὼ δ' ὑμῖν θιὸς ἀμύροισι, σὺν ἔπ' ὀνητός,
Πωλείσμεν μὲν πᾶσι τιτιδῶσι, ὥσπερ ἴοικε,
Ταυνίας τι ἀδείσσειν, σίφισιν τι πελοπίης,
Τοῖσιν ἄμ' ὅτ' αὖτ' ἰκώμεν ἰς ἄσπερ τηλεθόσπερ,
Ἀ' ἰδράσιν ἡδὲ γυναιξὶ στίβιζομαι.

Quos interpretes totidem versibus Latinos fecit,

Urbem qui flavi ad ripas Acragantis amici
Incolitis magnam, res & curatius honestas,
Salvete, immortalis ego convensor apud vos,
Ut par est, Deus, & tali me dignor honore.
Formosis vinctis vitiis, roseisque corollis.
Quis quando egregias veniam comitatus ad urbes,
Mulieribus, maribusque colar, &c.

Enimvero ut doctrinæ progignit facundiam, atque ut hæc sine doctrina nulla est, ita illa sine hac latens & obscura est. Facundia illa est

est quæ doctrinæ arcana revelat. Et ideo facundia præcisa sapientia coronam quoque tribuit, satis intellecto, facundia munus esse quod tempus res magnas neque attenuat, neque elidit. Hæc est illa nobilis corona, qua apud Pausaniam Dea Pitho Venerem donat è mari emergentem. Causa est, quod proprium Veneris est ut sit suaviloqua. Nimirum, ea re dicta est popularis, & suada. Et quia talis est, ejus cultum Theseus induxit, cum ex agris in unam civitatem populum Atheniensem compulit. Itaque jure bono Lucretius hanc eloquendi facultatem petit à Venere,

*Pausan. lib.
1. Eliac.*

*Pausan. in
Attic.
Lucret. l. 1.*

Quo magis æternum da dictis Diva leporem.

Poulo post, hujus ipsius Deæ facundiam extollens, ait,

*Hunc tu Diva tuo recubantem corpore sancto
Circumfusa super suaves ex ore loquelas*

Funde. petens placidam Romanis inclita pacem.

Hanc ipsam facundia coronam disertim Tacitus nominat describens perditissimos mores principis histrionis, ludionis, aurigæ, incesti, demum parricidæ. Cui nihilominus *Senatus aufert victoriam cantus, adjicit facundia coronam, qua ludicra deformitas velaretur.* Certè tum pulchritudo verè est conciliatrix amoris, cum comitem habet facundiam. Nec sanè absque facundia ipsa Venus esset tam Venerea, tamque adlubescens. Martianus Capella loquens de dotibus quas quodque numen animæ adposuit, sermonis thymum, mel, lepores, omnes ei ab Venere inditos ait, *Omnes verò illecebras,*

*Tacit. l. 16.
Annal.*

*Martian.
Cap. lib. 1.*

inquit, *circa sensus cunctos apposuit Aphrodite. Nam & unguentis oblitam, floribusque redimitam balatu passci, foverique docuerat & melle permulserat, & auro, atque monilibus inhiare, membraque vinciri honorationis celsæ affectatione persuaserat.* Hinc ergo est quod illorum ingens honor & autoritas est, quorum opera ea quæ summa sunt, & maxima, talia posteritati ostenduntur. Hi illi sunt, quorum ingenio ac stylo perficitur, ut, quæ dum aguntur, sunt merita, eadem infinita posteritate sint exempla. Verissimè Pindarus ait, virtutem claris scriptionibus illustrem redditam diuturnam quoque reddi. Hoc ergo est summum eloquentiæ decus, quod ipsi virtuti vitam largitur ac diuturnitatem.

*Pindar.
Pyth. od. 3.*

— γυνοςκαρδία
δ' ὅτι πᾶς κλειναῖς αἰοιδαῖς
χρυσία τιλίδι
παύροις ὃ πρᾶξι καὶ δόμοις.

Quæ cognoscitur virtus per inclytos cantus, diuturna est. Sed paucis id facere facile est. Quæ ergo invidia, si ad disertos quoque non minùs quàm ad rerum gestores perveniunt præmia virtutis, ea quæ vocavi honoris aut honoraria; & ex his illa ipsa de quibus nunc

nunc ago, coronaria? Et si enim antiquitas utrosque propriis coronis insigniuit, tamen eas coronas gemellas fecit. Et imperatoria, & poetica laurus unum, idemque caput quandoque est circumplexa.

Stat. lib. 1. Statius,

Actil.

*At tu quem longè primum super Italia virtus
Grajaque, cui gemina florent vatumque ducumque.
Cessatim laurus (olim dolet altera vinci.)*

Sueton. in
Ner. cap.
12.

Unde datur intelligi, parum esse res gerere, nisi gestæ scriptis illustrentur. Ergo hoc genus coronæ tam expetitum præmium fuit, ut ipsi oratores, ipsi quoque poetæ acribus hinc inde studiis de ea quàm laxissimè certarint. Hanc ipsam Nero, ut magnus, si Diis placet, orator affectavit teste Suetonio. *Es orationis quidem, inquit, carminisque Latini coronam, de qua honestissimus quisque contendebat, ipsorum consensu concessam sibi recepit.* Memoratur Theodectes quidam Pharsalites poeta, scriptor tragædiarum & orationum, tum etiam artis Rhetoricæ professor è iacris literarum certaminibus, iisque tredecim retulisse octo coronas incorruptas. Qua de re extant quidam versus editi Athenis post ejus obitum, non satis sani. qui tamen recitantur à Stephano.

Stephan.

Φασηλας.

CAPUT XII.

*Poeta coronati lauro. Rhapsodi & enarratores poetarum
coronati. Oratores coronati.*

ITaque insignes illi poetæ qui virorum fortium benefacta caneant, sibi non minus quàm illis rerum gestoribus coronam deberi existimarunt. Hinc illa frequentia celeberrimorum poetarum certamina & victoriæ, quales illæ quas dixi Theodectis, & illæ è quibus Æschylus & alii innumerabiles mirum in modum claruerunt. Certè Æschylo cum in vita tredecim victoriæ obtigissent, is post obitum quoque non paucas retulit, ut memorat is qui scripsit vitam ejus. Certè fuit sæculum, quo inter doctrina & eloquentia conspicuos, homines haud minus certatum quàm inter pugiles, eosque qui è militaribus exercitamentis famam sunt adepti. Quippe his certamen erat de vi brachiorum, de agilitate, de pernicitate. Illis de dotibus animi, de acritate ingenii, de perennitate nominis. Cæterum etsi jam ostendi poetæ hedora coronari solitos, tamen hanc quoque poeticam coronam constat fuisse lauream. Hesiodus canit, se è Musis donatum viridi lauro, & ab iisdem sibi indicam divinam vocem.

Kaj

Καί μοι σκήπτρον ἰδὼν δάφνης ἱερῆς ἔδον
 Δρέψασθ' ἥητόν. εἰπάτω δέ μοι αὐδῶ
 Θεῶν, ὥς τι κλύοιμι πατ' ἱερόν, ὥς τ' ἴοιται,
 Καί με κίλον' ὑμνεῖν μακάρων ἔχον αἰνέσιον,
 Σφᾶς δ' αὐτὰς παρῶτον τι καὶ ὕστερον αἰνέειν.

Hesiod.
 Theogn. &
 Lucian. in
 differt. Luc.
 & Hes.

Et mihi sceptrum dederunt lauri perviridis ramum Decerpere mirandum. Inspirarunt autem mihi vocem Divinam, ita ut audirem tam futura, quam præterita. Et me jubebant celebrare beatorum genus sempiternorum. Se verò primò & postremò decantare. Quos versus Tzetzes ita explanat, ut dicat, novem quoddam mulieres musas, id est, quæ eadem sint musæ, decerpisse ramos lauri Heliconitidis, eosque ei mandendos dedisse. Eumque sic & sapientia & poetica repletum. Et paulò post dicit, Hesiodum in somnis circa Heliconem vidisse novem mulieres indere sibi lauros in os. Quod somnium omnino ostendebat, fore ut is adispisceretur eruditionem laboriosam & amaram quæ æterna progigneret poemata. Alibi quoque idem Tzetzes ait, laurum esse αἰετὴλῆν, semper floridam, ut & sermones semper florent. Non item mirum est, lauru redimiri capita poetarum, cum Apollo summus omnium vatum è lauro edat oracula, ut infra uberrimè dico, ubi ago de lauro. Itaque Horatius ubi memorat se, cum puer esset, à palumbibus fuisse tectum fronde nova, addit, hæc frondes fuisse laurum & myrtum.

Tzet. in
 prole. in
 Hesiod.

Ut tuto ab atris corpore viperis
 Dormirem & ursis, ut premerer factæ
 Lauroque collataque myrto
 Non sine Dis animosus infans.

Horat. lib.
 3. carm.
 od. 4.

Hanc poeticam laurum sibi deberi ipse alibi audacter profectur,

— sume superbiam
 Quæstiam meritis, & mihi Delpica
 Lauro singe volens Melpomene comam.

Horat. lib.
 3. car. od.
 ult. in fin.

Hanc alibi vocat Apollinarem, eamque Pindarum mereri ait,

— immensusque ruit profundo

Horat. lib.
 4. carm.
 od. 2.

Pindarus ore,

Laurea donandus Apollinari.

Itaque ut viros fortes per fortia facta ad coronam ire supra dixi, ita quoque quoties poëtæ in præclaro argumento cum laude versantur, tunc verò sibi ipsi coronamnectere dicuntur. Horatius,

— sequere & procul audi
 Quid ferat, & quare sibi neciat uterque coronam.

Horat. lib.
 epist.

Et alibi,

X

— neque

— neque ego illi detrudere ausim

Herentem capiti multa cum laude coronam.

Hanc ob causam ipse Horatius alicubi dixit, sub lauru mea, veluti sub arbore mihi propitia & familiari. Et illud idem est ac si dicat, apud me,

*Horat. lib.
2. carm.
od. 7.*

— longaque fessum militia laurus

Depone sub lauru mea.

*Propert. lib.
2.*

Propertius post obitum suum vult coronari lauro.

Et sis in exiguo laurus superaddita busto,

Quae tegat extincti funeris umbra locum.

Idem de pugna navali,

*Propert. lib.
4.*

Ite procul fraudes; alio sint aëre nexa.

Pura novum vati laurea mptis iter.

Ubi pura puto esse veram interpretationem ejus quam Græci Poëtæ sæpe vocant *αἰθέρα*. Hanc quoque lauream coronam sibi Valerius Flaccus imponit,

*Valer. Flac-
cus lib. 1.
Argem.*

Phæbe mone, si Cumea mihi concessa vasis

Stat casta cortina domo; si laurea digna

Fronte vires.

Ovidius hac se fronde redimitum gloriatur scribens ad Solanum,

*Ovid. lib. 2.
de Ponto.*

Thyrsum enim vobis, gestata est laurea nobis.

Et hac se corona à Tomitis donatum memorat,

*Ovid. lib. 4.
de Ponto.*

Tempora sacra mea sunt velata corona,

Publicus invito quem favor imposuit.

Statius meminit laureæ Homericæ & Virgilianæ in his versibus,

*Stat. lib. 4.
Sylv.*

— non si pariter mihi vertice lato

Nectat odoratas & Smyrna & Mantua lauros

Digna loquar.

*Dracont. de
epif. VI.
diu.*

Dracontius vocat laurum poeticam honorem linguae, tamque dicit esse præmium poetarum.

Lingua laurus bonos solvit donanda poetis.

Videntur quoque poëtæ hanc frondem altis prætulisse frondibus propter ejus perennem viriditatem, sicuti symbolum si non æternitatis, at saltem diuturnitatis. Et verò eam Lucretius vocat frondem perennem cum eam tribuit Ennio,

Lucret. l. 1.

Ennius ut noster cucinis, qui primus amano

Detulit ex Heticone perenni fronde coronam.

Per gentes Italas hominum quæ clara clueret.

Cassius Parmensis laurum poeticam vocat frondem æternam in Orpheo sub,

Epig. lib. 4.

Non levis adscensus siquis petit ardua, sudor

Pluri-

*Plurimus hunc tollit, nocturno ex somnis olivo
Immoritur; jactat quod mox laudaverat in se
Qui cupit aeterna donari frendis honore.*

Ac ne quid de se humiliter sentiat; aut minus dicat quam de aliis talem coronam ipse Lucretius capiti suo circumponit.

Lucr. l. 1.

*Nec me animi fallit quàm sint obscura; sed acri
Percussit thyrsos laudis spes magna meum cor.
Et simul incussit suavem mihi in pectus amorem
Musarum, quo nunc instinctus mente vigenti
Avia Pieridum peragro loca, nullius ante
Trita solo, juvat integros accedere fontes,
Atque haurire; juvatque novos decerpere flores;
Insignemque meo capiti petere inde coronam
Unde prius nulli velarint tempora Musæ.*

Hujus coronæ alibi quoque mentionem facit Calliopen alloquens,

*Tu mihi supremæ præscripta & candida callis
Currenti spatium præmonstra, callidæ Musa
Calliope, requies hominum, divumque voluptas;
Te duce, ut insigni capiam cum laude coronam.*

Lucret. l. 6.

Ennii coronam Propertius vocat hirsutam, hoc est, asperam & incomptam, alludens, opinor, ad duritiem versuum ejus,

Ennius hirsuta cingat sua dicta corona.

Propert. lib. 4.

Mi folia ex hedera porrige Bacche tuæ.

Et si manifestum est hoc loco hirsutam coronam vocari lauream, ac si dicat, acutam & pungentem qualia sunt lauri folia, è quibus plebitur hæc corona verè poetica, quamvis Propertius hederaceam expetat, nempe ut nunc quidem videatur potius in comitatu Bacchi, quam in choro Apollinis. Sive ut hinc ostendat, suam coronam non è tot meritis consurgere, neque ea dignitate esse qua sunt coronæ laureæ quæ circumplectuntur capita magnorum poetarum: sed sibi tantum propositos esse Cupidines, lusus, & festa Bacchi, cujus corona est hederacea. Cæterum vel hanc ob causam laurus, & laurea corona Poëtis tantopere fuit expetita, quòd Apollo ipsi cæstrum creditur immittere per lauros suas, hoc est, per spiritum quemdam divinum & vaticinantem. Statius,

Tempus erit, cum laurigero tua fortior æstro

Facta canam.

*Stat. lib. 1.
Theb.*

Ea re Socrates apud Platonem ait poetas esse interpretes Deorum. Deinde addit, illos hoc numine corripì quod nostris dicitur cæstrum,

Plato in Ion.

κατὰ κράτος ἐξ ὅτου αἱ ἱστοὶ κατὰ κράτος), à quocunque tandem illorum unusquisque corripiatur. Ex his omnibus palam est, non eos tantum qui publicam rem manu promovissent, sed & illos qui

horum facta luculentis scriptiōibus æternitati commendassent, qui perituram purpuram, & lareas marcescentes immortali præconio circumdarent, in primis poëtas, super hederam lauro coronari solitos. Cui lauro interdum fuerunt additæ vittæ, ut insignia vatum, Id quod discimus è Statii epicedio in filium,

Stat. lib. 5.
Sylv.

— *sed nec solita mihi vertice laurus,
Nec fronti vittatus honos. Entaxem marces
Sylvæ comis; hilaresque hederas plorata cupressus
Excludit ramis*

Plato in
Juv.

Porro nemini novum aut mirum accidet coronari poëtas, cum ipsi met rhapsodi, hoc est poëtarum enarratores sibi quoque coronam vindicarint, & quidem auream. Ion, audax ille apud Platonem Rhapsodus Socratem alloquens gloriatur se ita ornasse Homerum, ut ab Homeri studiosis mereatur donari aurea corona. Non omiserim, coronis facundia à me additas esse poëticas, quod utraque faculta & soluta orationis & versuum nihil est nisi viva eloquentia, cujus sunt plures, eademque pulcherrimæ facies. Neque vero sua refert qua se potissimum ratione agnoscendam præbeat, an metro, an oratione libera, an dictis, an scriptis, an publicè, an privatim. Quacunque aspicitur, pulchra est; quacunque aditur, amabilis; Quicquid, quantumque illud est quod suscepit, ejus rei effectrix est; ubique ductrix, ubique domitrix, ubique triumphatrix ac regnatrice est. Id quod cum sapientissimæ antiquitati cognitissimum fuerit, quis ultra miretur, reginam tanto imperio subnixam, incoronatam aspici flagitium visum? Itaque & ipsi oratoribus, qui sunt canales per quos eloquentia fluit, ut ingentium rerum victoribus coronæ

Aristid. de
vrb. orat. 2.

Julian. in
epist. ad
Georgianum.

dantur, ὁ μὲν οὐκ ἔχειται τὸ τιφανε λαβεῖν, inquit Aristides, orator discedet accepta corona. Id quod satis apertè innuit Julianus Cæsar his verbis, ὡς εἰς Ἡρμῆ λόγις τοῖς διόλου ποταμοῖς τὸ δρῶν τιφανεθεὶς ἦδη, δι' αὐτὸς οὐκ ὀλίγοις χρόνοις, τὸ δρῶν τι ἀπὸν ἰμφοῖναις. Nam ut in Mercurii facundi stadiis torques jam victor & coronatus, mirabilem in paucis his scriptis virtutem tuam demonstras.

CAPUT XIII.

Plures coronas sæpe unus adipiscebatur. Et hinc de talis ingenii felicitate conjectura fiebat. Corona facundia scrupulosè numerabantur. Familia custodes coronarum. Corona decemplex. Facundia præter coronas alia præmia proposita.

CÆterum, ut cœpi dicere, uni alicui sæpe contingebat accipere plures coronas, sicuti adepto multas victorias ingenii & eloquentiæ. Atque ad eò è numero talium coronarum æstimabatur laus eorum ad quos hæc præmia deferebantur, potissimum poetarum, ut liquet ex hisce verbis Petronii Arbitri, *Ego poëta sum, & ut spero, Petroni non humillimi spiritus; si modò coronis aliquid credendum est, quas etiam ad imperitos deferre gratia solet.* Nempe eadem ratione numerabantur coronæ qua statuz. Hujusmodi est illud quod traditur fuisse subscriptum imagini Demetri Phalerzi,

*Hic Demetrius æneas tot apertit
Quot lucas habet annus absolutus.*

Id. Favone in epigr. lib. 2.

Numerabantur, inquam, hæ coronæ facundiæ & poëticæ prope- modum ut Olympicæ, aliæque ex aliis certaminibus partæ. Quin, quò plures coronæ alicubi aspiciabantur, quò auctius fuit hoc decus partum in loco tantæ claritudinis, hoc major & cumulatior laus accedebat generi & familiæ. Ipsæque ad eò clarissimæ familiæ hac de causâ dicebantur esse custodes coronarum. Pindarus,

— οὐδὲ γὰρ ἵ τῶν καὶ
ἱπποῦν ἢ πῖνα οἶκον
ἀπὸ φάλαγγος πυλῶν τῶν καὶ
τεφάλαγγος μυχῶν ἔμεινεν ἀπὸ πόντου.

Pindar. Nem. ad. 6.

cum Dei favore aliam familiam protulit pugilatus [ad eò] custodem coronarum in sinu Græciæ universæ. Scholiastes Aristophanis in argumento nebulæ ex Herodoto vocat familiam Alcæænidarum πρῆντες ποταμοῖς quadrigarum altricem, eamque quæ multas adepta est victorias Olympicas, Pythicas, Isthmicas, Nemeas, aliasque. Non ergo mirum, si Pindarus ille lyricorum disertissimus pluribus locis quot quisque athletarum coronas meritis sit, anxie memorat. Idem quoque ab aliis est factitatum. Ipse Pindarus de Ergotele ait,

οὐδὲ γὰρ Ὀλυμπία τε φανασίηδον
καὶ δις ἐν Πυθῶνι, ἱερῶν τε Ἐργόπυλιν, &c.

Pindar. Ol. ad. 12.

At nunc apud Olympiam coronatus, & bis apud Pythonem, & apud

apud Isthmum Ergoteles. Idem alibi,

Pindar. O-
ly. od. 13.
 μένεις τε οἱ ταύτῃ, κροσσῶν
 ἐν Ἀθάναισι, τρία μὲν
 ἔργα ποδάρκης ἀμείβῃ
 ᾗ τις κούρῃσ' ἀμφὶ κέρμασ'
 ἔδωκεν ὁ δ' ἐπὶ τούτοις.

menſe præterea eodem aſperas apud Athenas tria certamina celeripes dies poſuit pulcherrimas circum comas. Hellotia autem ſepius [vicit.] Alibi ſexagies ad coronam itum eſſe memorat,

Pindar. O-
ly. od. 13.
 ἑξακοντάκις γὰρ
 ἀμφοτέρωθεν γ' ἀδύγλωσ-
 σον βοῶν κέρυκεν ἰσλῶ.

ſexagies enim utrinque diſcilinguis vox præconis victores eos pronuntiavit. Idem alibi Ariſtagoram ſexdecim coronas meruiſſe ait,

Pindar.
Nem. od.
11.
 ————— ἐκκρίδεν Ἀλκιβιάδου
 ἀγλαὰν νίκην πάντας τ' ἀνάνυρτον
 ἑσφαιώσαντα πάλαι
 καὶ μεγαλαυχῶν πατρικῶντι.

ſedecim Ariſtagoram illuſtres victoriæ coronarunt, patriamque magni nominis, quas adeptus eſt luſta, atque valde gloriabundo pancratio. Diagoram memorat obtinuiſſe duas; dein in Iſthmo quatuor,

Pindar. Ol.
od. 7.
 ᾗ ἀνέστην Διογώρας
 ἑσφαιώσαντα δὲς κλονεῖ τ' ἐν Ἰσθμῷ
 περὶ αἰεὶ δότῃσιν,
 Νεμείῃ τ' ἄλλαν ἐπ' ἄλλῃ.

quorum floribus Diagoras coronatus fuit bis, inclytaque in Iſthmo quater proſpera utens fortuna, in Nemeaque aliam [coronam] ſuper aliam. Blepſiadas ſex,

Pindar. Ol.
od. 8.
 ἑκλῶ οἷς ἤδη σφῶν ὀφείλου-
 ται φυλακόμενοι ἀπ' ἀγώνων.

ſexta quibus jam corona circumpoſita eſt frondiferis ex certaminibus. Timodemidam apud Parnāſſum quatuor, apud Pelopen octo Nemeæ ſeptem,

Pindar.
Nem. od. 3.
 ἐν ἰσλῷ Πέλοπ' ἑπτάκις
 ἐκ τῶν σφαιραίων ἔμειβεν ἤδη
 ἐκλῶ δ' ἐν Νεμείῃ.

in boni Pelopis reſceſſibus coronis octo ſe immiſcuerunt jam; ſeptem autem apud Nemeam. Apud Pollucem Megarentis Hero-

Pollux lib.
4. cap. 11.
 dorus ἐπὶ τῶν αἰδίων ἀεικέλων ἀνέλεται ᾗ σφαιρωτῶν ἀγώνων, ſeptemdecim circuitus abſtulit coronariorum certaminum. Artemidorus ait, aſteteram cum qui per quietem ſe duo, triave capita in ſacris

certa-

certaminibus habere viderit, bonum somnium somniasse. *πρώτος* *Artemid. lib. 1. cap. 36.*
 γὰρ ἀγωνίας τιφασσάμενος, totidem enim sacra certamina coronabitur. Coronæ quibus Nero se donatum gloriabatur, postquam Ægyptio obelisco circumpositæ fuerunt, numeratæ sunt octo & octingentæ supra mille. Alexander Severus octoginta duas supra septingentas abstulit. Ergo in lepido illo & fictitio, & adulatorio decreto quo Timon, posteaquam dives est factus, ab Athenientibus sublimatur, nempe, quod in ludis Olympicis pugilatu, lucta, cursu, quadriga, equestri certamine victor extiterit, & ob alia quæ ibi falso memorantur, donatur septem coronis, & quidem verbis magnificentiissimis. Super his omnibus visum est consilio, & populo, & Eliæ per tribus, & populis privatim, & publicè omnibus aureum erigere Timonem juxta Palladem in arce, fulmen dextra tenentem, & radios in capite; & ipsum aureis coronis coronari septem, & [præconis voce] renuntiari, sive publicari coronas hodie Bacchicis tragædis novis. Neque verò tantum sacrorum certaminum coronæ numerabantur, sed & aliorum, ut musicorum. Quo exemplo ille apud Plutarchum citharæodus sexies vicit in ludis Pythicis. Non omitto, coronam decies partam à Prudentio vocari decemplicem. *Plutarch. Lyfandro.*

*Cingis coronis interea Dens
 Frontem duabus martyris innuba.
 Unam decemplex edita sexies
 Mercos peregrini lumine conficit.
 Centenus extat fructus in altore.*

*Prudent.
 peristeph.
 hym. 4.*

Quæ dictio ne inusitata, & à Prudentio excogitata videatur, facit locus Æmiliæ Probi, ubi agit de pugna pugnata apud Marathonem; *In quo tanto plus virtute valuerunt Athænienses, ut decemplicem numerum hostium prostigarent*, Ubi decemplicem interpretare *διεκαπλάσιος*, decem partibus superiorem. Quippe Athenienses in eo prælio habuerunt armatorum decem millia completa. In castris Persarum erant pedum centum, equitum decem millia. Talem coronam prudentissimus Cassiodorus vocat numerosam. *Certantes*, inquit, *in stadio numerosior corona glorificat. Olympicos currus frequens palma nobilitas*. Itaque ad hoc exemplum scriptoribus & poetis suas coronas, id est victorias numerare licuit, ut de Theodecte & Æschylo supra dixi. Hoc loco moneo, id quod supra innui cum de coronis virtutis agerem, faciendæ non tantum coronas, sed & alia præmia fuisse proposita. Id quod in decus coronarum haud dubiè codit; quibus alia præmiorum genera, ut ita dicam, assurgunt.

*Æmil.
 Prob. Milt.*

*Cassiod. lib.
 8. Var. ep.
 22.*

CAPUT XIV.

*Aliorum præmiorum quæ poetis dabantur, brevīs enumeratio.
Alia præmia quandoque vocata corona. Jus dandi talia præmia fuit penes Imperatorem Romanum.*

Pollux l. 8. **I**N aliis præmiis numerabantur *πρωτὴ δωρεὰ, γίγνη, ἀρετὴ μῆσις, χαλκοί, στήσις, στήρισις, καὶ σύσις, εἰς αἰ, πυρρὸς, ἀρετὴ, χαλκοὶ ἐπὶ αἰ, ἀπλοὶα χρηματῶ*, honores, dona, honoraria, honorum prærogativæ, gratiæ, jura epulandi sive annona, frumentatio, convivam esse, purpura, honor primi subsellii, æneum stare, pecuniæ immunes. Canem quandoque pro præmio datum legimus. In hippodromia tertium præmium fuit lebes, quartum duo auri talenta. Erant enim in præmiis *τὰ ἀρετῶν, τὰ δωρεῶν, τὰ ἐπὶ αἰ*. Ergo & in ipsis Græciæ certaminibus præter coronas victoribus proponebantur tripodes, lebetes, phialæ, nihil non aureum. Pindarus,

Pindar. Isth. ed. 1. *ὅς δ' αἰθλοῖσι δίῃσι πλοῖσιν ἀγῶνι,
Καὶ τριπόδων ἐκδομασθὲν δόμον,
καὶ λεβήτων, φιάλαις τε χρυσῶ,
γυμναῖοι σφῆλαι νικηφόροι.*

Et in ludis solennibus potiti sunt plurimis certaminibus, & tripodibus ornaverunt domum, & lebetibus, & phialis aureis gustantes [fructum] coronarum victricium. Nimirum, hæc omnia sæpe dabantur pro coronis. Atque adeo ut talibus præmiis summa auctoritas accederet, vocabantur coronæ, ut videre est in hoc loco Pindari. Athletarum exemplo ipsi quoque poetæ talibus præmiis donabantur. Certè Hesiodus ait se carmine victorem præmium tulisse tripodem auritum, quem ipse Musis suspendit.

Hesiod. ἴθ. *ἢ ἡμ. ὅ*
Pindar. ch.
ἐπ. σφ.
σμπ. *Ἐνθα δ' ἐγὼν ἐπ' αἶθλα δαΐφροιν, ὦ Ἀμφιδάμοι,
Χαλκίδα τ' εἰσπύροισα, καὶ ὃ ἀρετῆς ἀμύμονα
Ἀθλ' ἔδωκεν πᾶσις μεγαλήτορις, ἐνθά μιν φημι
Ἵμνω νικησάμεν φέρειν τριπόδ' ἀγῶνι.
Τὸν μὲ ἐγὼ Μύσης Ἐλικονιάδος αἰδῶμαι.
Ἐνθα μὲ τὸ πρῶτον λιγυρῆς ἐπὶ βῆσαν αἰοῖδε.*

Illus ego ad certamina strenui Amphidamantis Chalcidemque trajeci, prædeliberata verò multa Certamina instituerunt juvenes magnanimi, ubi me ajo Carmine victorem tulisse tripodem auritum, Quem ego quidem Musis Heliconiadibus dicavi, Ubi me primum sonorum aggredi fecerunt cantum. Interdum loco præmii accipiebatur argentum. Et hoc est illud quod, meo quidem ærimo, sentit Arctemidorus, cujus hæc sunt verba loquentis de quodam

quodam qui Romæ in certamine victor fuerat. Cùm verò, inquit, *Artemidor. lib. 4. c. 84.* inibi esset ut coronaretur, prohibitus est ab Alipta proponente ac-
objiciente τὸν ἱππικὸν & σιφαιὸν difficultatatem adipiscendæ co-
ronæ. Nam accepto argento, non fuit ipsum pro corona luctan-
tem decertare. Is enim meritò corona arcebatur qui pro præmio
argentum acceperat. Et his quidem rationibus honestabantur ii
qui pollebant dotibus ingenii, in his poëtæ. Quid mirum? Ipsis
hæc est militia, hæc, quibus invigilant, artes; quibus Reipub. ser-
viunt. Id quod ingeniosissimus poëta Ovidius disertim profite-
tur,

Hæc mea militiæ est; gerimus quæ possumus arma;

Dextraque non omni munere nostra vacat.

Simibi non valido torquentur pila lacerto,

Nec bellatoris terga premuntur equi;

Nec galea tegimur, nec acuto cingimur ense;

Hic habilis telus quilibet esse potest.

At tua prosequimur studio pectore Caesar.

Nomina, per titulos ingredimurque tuos.

Ovid. lib. 2.

Fast.

Ut militibus emeritis super stipendia dantur quoque præmia; ita
poëticam militiam hoc optatissimo fine concludi æquissimum est.
Emarrator operum Italicorum Francisci Petrarchæ tradit, ad hunc
insignem poëtam; edita Aphrica nobili poëmate, itum ex Italia
missu Senatus urbis Romæ, è Gallia mandatu Cancellarii Acade-
miæ Parisiensis. Utrunque enim vir literis & eloquio clarissimus,
eodemque tempore vocabatur ad capiendum laureæ decus. Sed
ipse, dilecta Roma, eò multo comitatu deductus est jussu Roberti
Sieiliæ regis. Quippe rex cum clarissimo poëta de hac laurea Nea-
poli sumenda accuratis precibus egerat. Sed nequicquam. Itaque
anno 1341. ut Platina tradit, 1338. ingenti concursu multitudinis,
parique universorum gaudio & plausu, solenni die Dominicæ re-
surrectionis, is in Capitolio laurea corona redimitus perhibetur
manu Stephani Pontificis maximi. Idem Platina auctor est, Æneam
Pium, cùm missu Pontificis legatione fungeretur apud Frederi-
cum Imperatorem, ex admiratione ingenii ab ipso Cæsare vin-
ctum corona poëtica laurea. Qui mos est, ut dixi, antiquissimus, cer-
tè laudabilis, hodie tamen, ut multa præclara, exolefcit; nisi fortè
in una Germania, ubi audio, hæc ipsa corona quandoque à Cæsari-
bus eos insigniri qui carmina feliciter pangunt; quique peculiari
& honorifica appellatione vocantur poëtæ laureati. Cæterum
poëtæ laureati & armati speciem exhibet Statius in his versibus,

— vascum culis Parnasia monstrant

Y 5

*Stat. lib. 4.
Theb.
Vellera;*

Villera; frondenti crinitur cassis olivæ;

Albaque pumiceas interplicat infula cristas.

Hujus coronæ tribuendæ, similiumque præmiorum jus judicium-
que Romani Imperatores tanti fecerunt, ut sibi id seponerent, ut
discimus è Cornelio Tacito. *Cum omnis Germanico conferetur,*
nempe à Senatu, *clypeus auro & magnitudine insignis inter au-*
thores eloquentia, adferuit liberius, solistum, paremque cæteris di-
casurum. Et alibi idem Tacitus, *Afrum ait primoribus oratorum*
fuisse additam, divulgato ingenio, & secuta adfervatione Ca-
saris qua suo jure disertum eum appellavit.

Tacit. lib.
2. Annal.

Tacit. An-
nal.

CAPUT XV.

Cur Plato Homerum coronet lana. Olea & lana sunt indicia pa-
ciæ. Mos nubentium. Mos novæ nuptæ. Mos precantium Deos.
Multa circa lanam superstitiones. Læcium quid. Alba lana co-
rona cui usus adhibita. Pileus laneus purpureus. Epirædru
quid, & qualis circa eam superstitionis. Lanificium est ma-
trænis exercitamentum. Lana cujus rei sit symbolum. Mos
Atheniensium die natali siue maris siue femine. τίποιον ἄν-
τίποιον Athenis quid. Laneum capitis redimiculum coronamen-
tum infamia. Corona podagra.

Plato lib. 3.
de repub.

A Nequam hæc, quæ est de poëticis coronis materiam ab-
solvo, libet querere, quid ita Plato, postquam sæpe & acriter
Homerum reprehendit, aliosque poëtas, etiam falsus est Homæri
vires esse in poëti admirabiles, ut qui ad omnia sit idoneus; atque
omnia palam pronat nomina fluviorum, ventorum, fluctuum,
non tamen eam coronat hœdera aut lauro, sed lana. Jubet, inquam,
eum valde pacifice lana coronatum, perfusumque unguento di-
mitti ad alios. Id quod, inquit Dion Chrysostomus, mulieres in
hirundinibus faciunt. Et quidem, ut quod de hac re sentio, tra-
dam, altius rem repeto. Itaque invenio, ut oleam, sic & lanam esse
argumentum pacis, & utramque sicuti gemellas una emeruisse.
Primi Atheniensis, inquit Justinus, *lanificii, & alii, & vini*
usum docere, quibus, scilicet, omnibus homines fruuntur in
pæce. Hujus societatis quæ est inter lanam & oleam non nescius
Virgilius olæ ramo, quem Pallanti Æneas præterdit, addit vitas,
id est lanam, ut alibi monui,

Dion Chry-
sost. orat.

54.

Max. Tyr.
diad. 7.

Justin. l. 2.

Virgil. 8.
Æneid.

Est. cingu-
la.

Et vitæ comptos vultus prætereferentes.

Huc accedit, quod lana nihil quicquam est neque mollius, neque te-
nerius. Et ideo *cingulo nova nupsa præcingebatur,* inquit Festus,
quod vir in lecto sœpebat flectere ex lana ovæ; ut sicut illa in glo-
mos

mos sublata conjuncta inter se sit, sic vir sumus secum cinctus, vinctusque esset. Fortasse hac ipsa de causa nova nupta januam viri lana coronabat. *Lanis auctoritatem*, ait Plinius, *veteres Romani etiam religiosam habuere, postea à nubentibus attingi jubentes.* *Paulanias* memorat, in Jovis Olympii templo laneum velum cum textili Assyriorum opere, tum Phœnicum purpura luculentum dedicatum fuisse ab rege Antiocho. Tradit quoque Pollux pileo laneo purpureo Deorum sedes illustrari. Deos precantium mos fuit, baculum & lanam tenere, ut palam sit ex hoc Plutarchi, *ὅδ' ἔλεα καὶ σκῦτη κλη- σάμενος καὶ κίθη) τῇ τύχῃ προσδεδυμένοι ἱμάντες αὐτῶν καὶ ὑποδήματα ἁπλοῖα*, ubi pro σκῦτη lego σκῦπῖλλω, ut sit sensus, neque lanam neque baculum possidens sedet fortunæ preces admovens ut sibi sit scutale & calcei. Non paucis superstitionibus lanam adhibitam legimus. Hujus generis est illa de qua loquitur Athenæus describens effigiem Jovis Cretii, cujus cadisus novus deponi jubetur, ejusque aures alba lana coronari. Eadem ratione qua apud Sophoclem crateres ovis juvenulæ ova lana coronari jubentur. Albam lanam in his quæ spectabant cultum Deorum adhibebant, ut consulto vitarent lanea licia, sive laneas coronas versicolore, cujusmodi sunt bilices, & qualis apud Virgilium lorica,

— rumpitque infixa bilicem

Loricam, & summum degustat vulnere corpus.

sive etiam trilices, id est, habentes tria licia, & unum quodque diversum ab alio coloris.

Terna tibi hac primum triplici diversa colore

Licia circumdo.

Et apud Petronium, *illa [Chrysis] de sinu liciam protulit varii coloris filis intortum, cervicemque vinxit manum; Ut hinc liciam sit non quidem filum laneum, sed stamen filis intertextum obligando aptum.* Id quod ex alio Petronii loco discimus, *Simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad usum reposita, & sincipitis vetustissima particula nullo plagis dolata. Ut solvit ergo licio pannum partem leguminis super mensam effudit.* Licio, id est, qua parte erat licium. hoc est, filum, seu funiculus quo pannus vinciebatur. Certè distingui subtegmen, licium, telam, stamen, docet locus Hieronymi; *Itaque subtegmen*, inquit, *& stamina, liciaque & tela, quæ mihi ad vestram tunicam paraveram, vobis inconfecta transmissi; ut quicquid mihi deest vestro texatur eloquio.* Hæc licia verisimile est esse lancas coronas, eas quas in somnis visas ob varietatem Artemidorus ait significare venena & vincula. Repertum quoque est, ut corona ex alba lana sit remedium adversus ea mala quæ apes & apiaria circumfistunt. Fuit & inter hæc lanea seu vincula & redimicula, seu coronas

Plutarch.

καφαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

καπαλα-

Etymolog.
οἰσειώση. coronas illa cui nomen οἰσειώση, quam ajunt esse ἀμυγίθη κλαίδου
ἐξ ἐλαίων ἔχειν στέμμα, κλαῖας, καὶ ἰχάδας, καὶ τὴν καρπῶν ἀπερδρῶν
ὀρμαυὲς permagnum ramum è lana habentem stemmata, furculos,

Plutarch.
Thes.

caricas, & purorum fructuum series, ἢ, inquit author etymologici,
ἡ κλαῖα ἐστὶν ἐλαίας πάλαι τὰς καρπὺς ἔχει ἀπὴρημῆρας, καὶ στέμμα
λευκὸν καὶ ποικίλιν, aut truncus est oleæ omnes fructus habens suspen-
sos, & stemma album & purpureum. Paulò aliter Plutarchus descri-
bit οἰσειώσων his verbis, τὴν δὲ οἰσειώσων, ἐμφέρουσι, κλαίδου ἐλαίας
ἐλαίῳ μὲν ἀπὸ τῆς μητρὸς (ὡς περὶ τὴν τὴν ἐκτελείαν) παρὼν δὲ ἀνά-
πλησι καὶ ἀργυρίων, eirefionem effertunt ramum oleæ lana qui-
dem redimitum, quemadmodum tunc caduceum, omnigenis re-
pletum primitiis. Addit causam Plutarchus, ὅτι τὸ λῆξαι ἀφο-
ρίαν, quòd sterilitas cessasset. Res ita habet. E quodam prisco
oraculo manavit mos pro foribus ponendi hunc ramum cui nomen
eirefione. Forte enim & fame, & quod à Plutarcho tacitum est,
peste universam terram confictante, consultantibus quo pacto
malum averruncari posset, respondit Apollo, si sacrificium ante
sulcamina terræ fieri suctum pro omnibus Atheniensibus fieret.
Qua re peracta, lues cessavit. Ea re finitimi omnes gratulationis
causa omnium fructuum primitias miserunt Atheniensibus. Et si
non sum nescius alios hujus rei originem referre ad Thesum
ut paulò post dicam. Aut eirefionem, aut ἐκτελείαν, aut his quid-
piam simile fuit τὴν, quam interpretantur coronam oleagi-
neam lana intextam. Porro eirefione ponebatur pro foribus aver-
tendis iis, quæ imminerent, periculis. Ideo apud Aristophanem
populus conspicatus duos cives factiosos & promptos, qui ipsius
fores pulsaverant, indignabundus respondet, πῶς οἱ βοῶντες; οὐκ
ἀπὸ δὲ τῆς θύρας; Τὴν οἰσειώσων μὲν καὶ ἰσχυροῦς ἐστι. Qui hi
clamantes? non abitis ab janua? eirefionem meam siegists. Ac
si dicat, mihi propter vos nulla est annonæ abundantia, sed po-
tius sterilitas. Denique nihil estis, nisi turbatores mei, & pestes
civitatis. Non omiserim, super eirefione hos versus cani solitos
ab Atheniensibus.

Aristoph.
π. κ. ibi
schol.

Clem. Al.
l. 4. Strom.

Εἰσειώση σὺν καὶ φέρει καὶ πῶς αἴρεται
καὶ μέλι ἐν κατύνῃ, καὶ ἐλαίον ἀναψήσας,
καὶ κύλικ' ὀξυρῶν, ὡς ἀν' μεθύσσει καὶ ὀξυρῶν.

Eirefione fert ficus & pingues panes, & mel in catino, & oleum ad
detergendum, & calicem purum, ut inebriata dormiat. Apud au-
thorem horum versuum præscribitur iste,

Clem. Al.
l. 4. Strom.

Σὺ μὲν οἰσειώσων, ἢ γαργάσω λέγεις.

Tu quidem eirefionem, non agri culturam dicis, id est, ipsam fru-
ctuum

ctuum abundantiam repræsentas, non ipsos labores per quos ad fructus perveniri potest. Ergo stemmata eiresiones constat fuisse lanea. Nempe in hoc omnis superstitio. Eo, videlicet, ramo supplicabant quoque Apollini illo ipso die, quo Theseus unâ cum sociis periculo exemptus creditur. Ibi verò & bellaria, & calicem vini effundentes, caneant eos versus quos paulò ante retuli. Hanc lanam vocabant *σίμμη* τὸ αὐτοσπλημνῶν ἱερὸν τῷ θεῷ, coronam obvolutam lanam ramo oleæ. Et verò ita eiresionem nominabant ab eo quod est coronari lana; sive à complicandis, seu commiscendis fructibus, quomodo lana in glomos sublata confunditur. Alii eiresionem dici voluerunt ἀπὸ τῆς ἐρωτῆς ab interrogando, quia Deam interrogabant, quid illo ramo post sacrificium facerent. Vocarunt quoque eam corythaliâ. Certè aut eiresionem, aut aliquid eiresioni persimile Statius describit in his versibus,

Ecce truces oculos sordentibus obsita canis.

Stat. lib. 7.

Exangues focastagemas, & brachia [imò, lumina] planctum

Iteb.

Nigra ferens, ramumque oleæ cum velleris atri

Nexibus, Eumenidum velut antiquissima portis

Egreditur.

Quæ author Etymologici vocat *σίμμη*, huic sunt nexus, nempe laneæ dependentis. Quod illi est *λαβὼν καὶ φοινοκῶν σίμμη*, album & punicum, huic est vellus atrum. Neque tamen nescio quandoque *εἰρεσιώνας* simpliciter dicta fuisse virgulta, sive furculos, sive virgas, ut apud Aristophanem *πληγαῖς ταῖς εἰρεσιώνας* verberatus virgis. Et hæc quidem de lana quæ adhibebatur eiresione. His accedit, quod lana & lanificium est matronis exercitamentum. Certè Troianæ mulieres exituræ ab urbe, ut exemplo Penthesilææ impetum facerent in Græcos,

*Aristoph.
σφῆκ.*

— ἀπὸ τοῦ θι' ἑῖρα γίνε,

Καὶ παλαιοί,

*Q. Calab.
lib. 1.*

Procul seposuerunt, id est abjecerunt cum lana calathos. Cæterum & lanificium & opera lanificii propria esse matronarum, docet Symmachus his verbis; *Interea domina filia honoratum me opimo lanificii tui monimento satis gaudeo. Unâ quippe & amor in parentum tuum, & industria matronalis iuclaruit. Sic prisca femina vitam coluisse traduntur. Et illas quidem deliciarum sterile seculum colo & telis animum jubebas intendere; quia illecebra cessante temporum vivebatur.* Et hæc quidem Romanis moribus vera sunt. Nam feminas Persarum Q. Curtius tradit, non aliud magis in contumeliam accipere, quàm admoveere lana manus. E supradictis discimus, lanam ulibus priva-

*Q. Curt.
lib. 5.*

privatis adhibitam, qua, scilicet, utuntur matronæ in suis opificiis; & virgines circa corpus; & novæ nuptæ in solennibus nuptiarum. Tum etiam ei locum datum in magicis superstitionibus, in religione & cultu Deorum, ac præterea in priscis coronamentis. Nam supra è Festo dixi, coronarum lanearum fuisse antiquissimum genus. Proinde lana, ubicunque tandem eam spectes, videtur fuisse symbolum non altæ & eximiae, sed mediocris, ordinariæ, & quotidianæ curæ, cujusmodi est mulierum. Quæ etiam non caret sua laude non tamen maximam & exquisitissimam meretur. Unde coronamentum hoc laneum, quo illi demonstrabantur qui in nullo quidem certamine superiores extitissent; sed qui nihilominus propter mediocres ingenii dotes laudabiles essent. Tradit Hesychius, moris fuisse Athenis, cum mas natus esset, ante fores ponere ramum oleæ: si femina, lanam; Ἀλὴ τῶν νηλαιῶν, propter texturam, quam scilicet, lana repræsentat. Et hoc illud est quod Attici dicebant, τιφασὶ ἐνφίρειν, coronam efferre, id est, publice visendam præbere, ut inde sciri possit quid intus natum sit. Cum ergo Plato, siue judicio, siue livore (id quod credi vult Heraclitus Ponticus, ubi acerbè invehitur in Platonem) Homerum ita laudat, ut eadem illi multum detrahat, non quidem eximium illum & admirabilem facit, sed, si Diis placet, mediocris ingenii poetam, nec planè rejiciendum. Gratis ergo videtur illi tribuere hoc laneum coronamentum, καὶ ἡσυχῆς pacificè illum dimittit, tanquam ignaviæ pacem obtendentem, & cum nemine contendere ausum; aut sanè eum, qui poetæ perfectio minimè sit comparandus. Enimvero Homero invidisse Platonem tum è superioribus palam sit, tum è tertia Aristidis oratione adversus Platonem, ubi; præter cætera, ostendit quàm inique is Homerum excipiat, qui eum nominet τραγῳδιοποιὸν tragicædiarum fictorem; non hunc, inquit, hoc ornans, sed hos quidem [tragicædiarum, scilicet, scriptores] per hæc minuens. Et hæc est satis clemens Platonici de Homero judicii interpretatio, præ eo quod dici posset, laneum capitis redimiculum esse coronamentum infamiæ: Nam quasdam esse infamiæ coronas, supra mihi dictum; haud sanè cuiquam invidendæ, non magis quàm illæ podagræ, siue podagricæ apud Lucianum, quæ sunt ex herba Actæa; quam dicunt esse illam quæ Græcis est χαμαίαιον quasi humilis sambucus, & coactæ brevitatis actæ; nostris ebulum gravi foliorum odore. Ideoque podagræ mystis hoc coronamentum à Luciano tribuitur. Hujus ferme generis est illa corona ἐνφίρειν, sic enim malo legere apud Philonem quàm ἐνφίρειν, quam à le-gislatore dicit vocari ὀδύνη, torporem. Cæterum tradit Ælianus, Gortinæ, quæ est urbs Cretæ, adulterum deprehensum, ad magi-

Fest. lemmi-
sci.

Hesych.
τιφασ.
ἐνφίρειν.

Heracl.
Pont.

Aristid. o-
rat. 3. in
Plat.

Lucian.
Tragopod.
Philos.
ὀδύνη.
Ælian. Var.
hist. lib. 12.
cap. 14.

stratus perductum, & criminis convictum lana coronari. Quo, scilicet, coronamento significabant illum esse mollem, effæminatum, libidini mancipatum. Quid? Annon huc respexit Propertius cum virum funestum lana redimit? Mihi quidem verisimile.

Et Strigis inventa per busta jacensia plume,

Propert. lib.

Cinctaque funestolanea vitta viro.

3.

Talibus coronis addi potest illa τὸ ἀνέμῳ qua Philo improbos donari ait. Et hæc quidem mihi sunt dicta de coronis doctrinæ, virtutis, morum optimorum, facundix, poëscos.

*Philo π. τ.
αὶς τὴ
ἐκ πῶς-
σω.*

CARO.

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consiliarii
& apud Rhetos Legati*

DE CORONIS

LIBER SEXTUS,

Qui est de Coronis quatuor Græciæ
certaminum.

CAPUT PRIMUM.

Imperio & obsequio Respub. continetur. Virtus præstata in iis coronamentis quæ ducunt ad victoriam, coronatur. Quanti sint ea exercitamenta. Virtus militis Græcis ædipia, fortitudo. Corona athletarum multa dignitatis. Olympici coronati floribus. Durities præcorum exercitamentorum.

Sque adhuc egi de coronis illorum qui Rempub. juvant consilio, prudentia, exemplis & professione probitatis. Tum illorum qui homines Reipub. tam utiles etiam laudibus hortantur, eosque commendant immortalitati. Dehinc agam de iis coronamentis quæ illorum capita evinciunt qui brachiis, periculisque suis Rempub. tuentur, servant, promovent. Horum etiam plures utique species recenseri possunt, tamen duplex potissimum ratio est. Quippe alii censentur imperio, alii obsequio. Utrosque sum complexus ea definitionis parte, qua dixi coronam esse insignem virtutis. Nempe nullum sine virtute imperium, nullum item sine virtute est obsequium. Huic tam nobili, tamque utili materiz propriam curam infra dico, cum ago de victoribus & victoriz coronis.

coronis. Sed quod ad tantum decus non rectè itur, aut imperu, sed
sensim & gradibus, hoc est, per illa exercitamenta quæ ducunt ad
virtutem bello spectatam; in quibus ipsis tantum quoque speci-
men generositatis est, ut ibidem nobilissimæ coronæ nascantur, de
his mihi prius agendum intelligo. Huic enim virtuti dantur quo-
que propria insignia; Quia hæc illa est unde progeneratur ea cujus
ope rectè itur ad victoriam, Neque enim hæc exercitamenta in-
venta sunt propter se, ἀλλὰ ἵνα ὁ ἀναφίεται σκοπῇ, sed ejus *Phil. de*
finis gratia ad quem referuntur. Enimvero cujus athletæ in agone *sacrif. Ab.*
laudati sunt tori, hujus ipsius in vera pugna celebrantur lacerti. *& Cain.*
Tanta est inter utrumque certamen affinitas. Quid? tanti sudoris
fuerunt hæc exercitamenta, ut sæpe æquarint, aut etiam supera-
rint bellicos labores. Unde eleganter dictum est à Plutarcho, illis *Plutarch.*
hominibus talium exercitamentorum requiem esse bellum. Hæc *Lycorg.*
fuit existimatio Laconum, qui hac ratione sese exercebant ad pug- *Philostr. in*
nas, οἷς τοῖς μάχαις. vel in ipsis saltationibus, Si Laconica, inquit *Arrich. o-*
Apollonius, esset hæc tripudiandi ratio, concederem, atque ipse *ne.*
saltarem. Habet enim illa militare nescio quid, & corpora ad bel- *Philostr. in*
lum exercet. E talibus virtutis exercitamentis Cyro ingentem lau- *vida Apoll.*
dem natam esse testis est Xenophon. Hæc ipsa fuerunt exercita- *lib. 4.*
menta priscorum heroum, & bellicosissimi cujusque; ut de Achil- *Xenoph. de*
le cecinit Q. Calaber. *inst. Ciri.*
lib. 8.

ὃς ὡς ἐπὶ τὴν πύλιν, ὡς πρὸς οὐρανὸν
ἰσθμὸν διελάμας ἐναυχόν, ἔτ' ἐν αἰθλοῖς
αἰζηῶν, ὅτι πρὸς ἰσθμὸν διελάμας
ἔδδ' ἢ ἰππασίῃ, ἔδδ' πεδίῃ καὶ χερσὶ.

Q. Calab.
lib. 4.

Et quod ingens; utque cum ipso nemo cominus contendere va-
luerit, siue in certamine juvenum, cum pedibus adolescentes cur-
su certant, siue in ludo equestri, aut etiam pugna stataria. Cæte-
rum cur talibus exercitamentis dentur præmia, sapientiæ nullum. *Aristot.*
differit Aristoteles in problematibus. Hoc genus virtutis hodie- *probl. sc. 3.*
num vulgus vocat valorem, id, scilicet, ipsum quod historicis est *30.*
virtus militum. Ut enim dux, siue imperator ductu, siue ducatu
censetur, ita militis peculiaris & propria virtus est, quam ipsam
vocabulo strenuitatis verè demonstraveris; illam ipsam quæ Græcis *Plutarch.*
ἐνδρεία, siue ἀρετή, & ἀνδραγαθία. Et verò Cynicus apud Lu- *M. Coriol.*
cianum ἰσχυρὸς vires, vocat ἀνδρείον σίμωλον, virtutem corporis. *Lucian.*
No- *Cyn.*
stri unica dictione eam vocant virtutem. Unius ex innumerabilibus
sum contentus autoritate Cæsaris. Nec minus, inquit, se in milite *Cæs. lib. 7.*
modestiam & continentiam quam virtutem, atque animi magni- *de bello*
tudinem desiderare. Quid, quod Græci hoc ipso vocabulo virtutis hoc *Gall.*
ipsum signant? ἀνδρεία, inquit autor Etymologici, ἀνδρὶ ἢ κῆρ πόλεμον ἀνδρείῃ.
Etymol.
δύναμις

Plato l. 12.
de leg.

Lactant. de
fal. relig.
lib. 1.

Lactant. de
fal. sap.
cap. 21.

Philo π.
δύσθ.

Philo π.
β. Μουσ.
Plutarch.
Philopæm.

Demost. or.
amato.

Plutarch.
Philopæm.

Xenoph. in
laud. Ages.

Aristid.
εγκλη δ-
πολογ.

Philostr. in
vita Apol-
lon. lib. 5.
Lucian. de
gymn.

Veget. de re
milit. lib. 1.
cap. 13.
Plin. in Pa-
neg.

δυνάμεις, οὗτος δ' ἄρ' ἐστιν ἡ πύλας, Virtus dicitur illa vis quæ est in bello, ab Are, [id est] bellum. Hanc ipsam Plato, cui est εἰσδορία, ait quodammodo cadere in belluas, & in ingenia puerilia. Quippe sine ratione, sed solo naturæ impulsu anima fit fortis. De hac virtute sic Lactantius loquitur, *Virtutem esse dicunt quæ hominem tollas in cælum, non illam de qua philosophi dixerunt, quæ posita est in bonis animi; sed hanc corporalem, quæ dicitur fortitudo. Quæ quoniam præcipua in Hercule fuit, immortalitatem meruisse creditur.* Hanc ipsam paulo post vocat athleticam virtutem. Alibi de hoc virtutis genere loquens ait, *sicut est ipsa virtus, quæ quoties ad corpus refertur, discernendi gratia fortitudo nominatur, ἀθλητικὴ βίωσις.* Ceterum etsi nusquam virtus quàm in bello spectatior est, tamen nihilominus cernitur in iis certaminibus quæ sunt effugiata prælia, aut ipsorum simulchra, sive primitiæ bellorum, ut Pindarus ait, ἀκροθιγίας πολέμους. sive, ut ait Philo, ἐπὶ ἀποσκοπίαι, armatæ meditationes quas dicit esse γυμνάσματα καὶ μελέτας συσκευασμάτων καὶ κατ' ἰκτῆρας ἐν φίλοις, exercitationes & meditationes adornantium inter amicos ea quæ [parantur] in hostes. Neque verò admitto dictum Philopæmenis, qui omnem ἀθλησιν eiecit, ut illam quæ utilissima, corporum ad certamina necessaria consumendo, ea inutilia reddit. Sed ego sic censeo, Philopæmenem ibi loqui de ea athletica quæ, ut ait Demosthenes, πρὸς τὴν σώματι καὶ τὴν γνώμῃ ἀναφέρεται, præter corpus etiam ingenium depravat; quæque degeneraverat ab illa prisca, ut alibi dico. Alioquin ipsemet Philopæmenes sibi repugnantia loqueretur. Nam alibi Plutarchus tradit quanti magnus hic dux fecerit talia exercitamenta quam dicit esse magnam partem virtutis. Xenophon & scriptor & dux belli perillustis testis est, non paucos eo confirmatos, quòd Agefilaum regem, dein milites ἐ gymnasiis coronatos redire animadvertabant; ipsasque adeò coronas Dianæ suspendere. Certè, inquit Aristides, existimo καὶ τὰ τεφαιπῶν, ea quæ pertinent ad coronaria certamina, id est, illa tantæ masculæ virtutis exercitamenta, quàm proximè accedere ad bellum. Quæ fuit sententia Gaditanorum, qui cum audirent qualia essent certamina Olympica, soluti sunt in risum πολέμους δὲ κλέν ἡ γυμναστική, instar belli talia existimantes. Denique talium exercitamentorum utilitates his verbis describit Solon apud Lucianum, Hunc pugilem esse, alium pancratio decertare docemus, ut & labores sufferre assuescant, & simul cedere plagis, ne vulnera avertentur. Ergo cæ Republicæ in quibus pollebat severitas morum, & militaris disciplina, vix unquam suam rem militi commiserunt non talibus exercitiis prætentato. Unde illi doctores armorum, qui his exercitationibus præcrant, nempe veteranus quispiam, cui esset decus muralis aut civica.

ca. Hinc & corpori robur, & animo alacritas, & constantia accedebat. De exercitio Cn. Pompeii Magni Sallustius hoc memorat, inquit Vegetius, *Cum alacribus saltem, cum velocibus cursu, cum validis vestibus curabat.* Non ergo mirum, si ex coronæ quæ dabantur athleticis, ejusdem ferè dignitatis esse censabantur qua illæ, quæ sunt præmia militaris virtutis & felicitatis. Neque enim cuiquam ad talia præmia, nisi per virum, industriæ, usus prærogativam patebat aditus. Sollerter Plutarchus adnotavit similitudinem illorum, qui athletam non lauro, aut oleastro coronare sustinerent, sed liliis aut rosis, ut si nihil ibi fortiter, omnia molliter agantur, & ex voluptate. Et si apud hanc ipsum Plutarchum Ammonius differens de coronis, meminit quorundam poematum, in quibus Olympici leguntur coronati coronis floreis. Atque adeò tam Olympicis, quàm aliis aliorum certaminum coronamentis constat insertos fuisse omnigenos flores, scilicet, augendo coronarum decori, illas dico quæ ex olea, oleastro, apio, pinu constabant. Id colligere licet ex hisce versibus Pindari.

Veget. de re mil. lib. 1. cap. 9.

Plutarchi. π. 3. α. α.

Plutarch. Symp. 3.

πύλον τί μιν, καὶ πυγμῶν φέρειν ἰ-
λαὸν Ἐπιδάουρον διπλοῦν
νικῶν δ' ἄριστον. ὡς δ' ὅστις δ' Αἰακῷ
ἀνθρα πικρὸν φέρειν στεφανώ-
μεθα, σὺν ἑσθλῶν χάρισσι.

Pindar. Nem. od. 9.

pugilemque cum & pancratii dicito consecutum esse in Epidauro duplicem virtutem, cum vinceret; & ad vestibulum Æaci flores viridantes ferre coronamenta cum flavis Charitibus. Cæterum tanta est affinitas inter athletam & militem, ut quandoque ipsi milites vocati sunt athlete, ut in hoc loco Philemonis, ἀθλητὴς ὃ αἶμα τὸς σπαιπῶντας ὑπολαβόντις, πότιρον στεφανώσασθαι; ἢ ὅρῳν, ἢ τ' αἰμαίνον; ἢ ἰσηγῶν, ἢ τὸν ἱππομῆδον; athletas verò esse milites cum existimaverimus, utrum coronabimus? rectum an jacentem? stantem an dejectum? Hinc palam est, sinem athlete non esse alium, quàm ut coronetur. Percutit quispiam cum qui proximus est? victor habet coronam, inquit Himerius. Si extra certamen, subest illi poena. Porro eas coronas prius in apertum proferam, quibus illorum capita redimebantur, qui cursu, lucta, pugilatu, palæstra, cæstu, pancratio, regendis & incitandis quadrigis consensu, suffragiisque judicum victores fuissent. Hinc, scilicet, institutum Pyrrhicæ; hinc mirabilis ac prope incredibilis illa tolerantia æstus, frigoris, asperæ viæ, ascensus ardoi. Hinc cibus agrestis, & prope ferinus. Hinc illa in gymnasiis virilis patientia plagarum. Hinc vestitus & calciatus militaris; hinc indefessi cursus; hinc venationes continuæ; hinc illa puerilis ætas virili æmula. Nempe in bene consti-

Philem. ἐπιτάφ. λόγ.

Himer. μελ. ἐπ. λ.

*Demosth.
orat. amato-
rum.*

tutis civitatibus ne ipsi quidem pueriles lusus bellicarum exercitationum fuerunt expertes. Cujus rei testem adduco præclarum locum Demosthenis, si modò amator illa oratio est Demosthenis. Loquitur de exercitationibus pulcherrimi cujusdam adolescentis, Splendidissimum, inquit, pulcherrimumque exercitationis genus, tuæque naturæ aptissimum elegisti, quod & armorum consuetudine, & cursuum tolerantia belli simulachrum repræsentet; & magnificentia, & splendore apparatus potentis Deorum simile videatur. Præterea & spectari jucundissimum sit; & è plurimis, variisque generibus constet, & ingentia præmia merito consequatur. Præter enim ea quæ tribuuntur, ipsa etiam exercitatio, & tam præclarum studium non parvum præmium homini vel mediocriter virtutis studio videatur, &c.

CAPUT II.

Olympica corona quæ. Victores tantum coronabantur. ἀγὼν sumitur pro premio; & ipsa certamina dicebantur corona. Eos qui victores essent Græci vocarunt νίκας, id est victorias. Quandoque fortuna verius quàm virtus dat victoriam. Locus M. Tullii emendatus. Spatiari in xysto & in palaestra cui licitum fueris. Coronam petere ab Olympicis apud M. Tullium quid sit.

*Arist. lib.
Ethic. c. 8.*

*Philo τὸ
χαῖρ. τῆς
κρίσεως.*

UT hoc agam quod institui, harum quas dixi coronarum aliz fuerunt Olympicæ, aliz Pythiæ, aliz Nemeæ, aliz Isthmicæ. Olympicæ ita sunt appellatæ, quòd illos insignirent qui in ludis Olympicis victores extitissent. victores, inquam. Neque enim, inquit Aristoteles, pulcherrimi, & fortissimi coronantur, sed decortantes. horum enim quidam vincunt. Et hi, scilicet, non alii coronas adipiscuntur. Figuratè potius quàm ex fide Philo ait, quosdam athletas propter egregiam corporis habitudinem, cedentibus adversariis, coronari ἀμωχῶν, μηδ' αὐτὸ μόνον κενισαμένους, ἀσπρεπτερώμενος ἀντιπάλους τῆς ἀσπιδίου, sine ulla pugna, ac ne illa quidem tentata in judicis fortitudinis auferentes prima præmia. Nam præscio more is tantum coronatur qui certando vicerit. Verius est, ut ipse Philo paulò post ait, πασπραπάζοντες ἢ πωνῶν, ὅτι ἢ ἀντιπάλους βιάσασθαι ἢ ἀντιπάλους, ἢ παθελῶς ἀλγυθνήσασθαι, pugnantes, sive decortantes haud cessare, donec adversarium coegerint renuntiare aut cedere ipsis [victoriam] aut planè prostraverint. Denique victoria non erat testis imbecillitatis ejus qui victus esset, sed fortitudinis illius qui vicisset. Ergo, τὸς ἀπολοιφθίους, sive, ut ait Plutarchus, τὸς ἀπολοιφθῶν ἢ ἐπιφανῶν, relictos pone, hoc est, superatos & victos non coronant.

coronant. Verbum, inquit Clemens Alexandrinus, quemadmodum vox præconis apud Olympiam vocat quidem volentem; coronat autem eum qui potest, immotum quidem, id est qui potest non vinci. Idem Clemens Alexandrinus alibi ait, athletam non descendere in certamen ut occidat, sed ut vincat. ἢ γὰρ θανάτου, ἀλλὰ νίκης χάριν ἡγωνίζετο. Apud Plutarchum hæc sunt verba Theonis, ἀθληταὶ σίφωρον οὐκ ἡγωνίζονται λαμβάνουσι, ἀλλὰ ἡγωνισάμενοι καὶ νικηθέντες. non athletæ certantes capiunt coronam, sed qui decertaverunt & vicerunt. ὁ κερτῆρας (inquit Solon) ἀρετῆς οὐκ ἀπὸ τοῦ πρὸς τοῖς ἀντιπάλαι, καὶ ἀναισθητοῦ τοῦ ἀθλά. Qui vicit censetur esse optimus, id est, validissimus, & aufert præmia. Ergo & lege & more quisquis non vicisset coronam sumere vetabatur. Et hoc, scilicet, præca lege, & in Græcia. Quippe, sequutis temporibus alicubi hic mos fuit versus, ut discimus ex hisce verbis Plinii, *In quibus, hodieque non victori datur [corona] sed patriam ab eo coronari promittitur.* Redeo ad rem, & ajo, Non omnes palæstritas conscendisse hunc honoris gradum, ut corona donarentur, sed eximios tantum, eosdemque victores: inde est quod interdum ἀγὼν certamen sumitur pro præmio, ut in hoc loco Platonis, ἢ γὰρ ἀγῶν ἀθλητῶν ἵσμι, καὶ ἐν οἷς ἡμεῖς ὁ ἀγῶν ποιεῖται, μέντοι οὐτοὶ γυμνάζονται οἱ ἐν ταῖς τοῖς ἀεὶ τῷ πόλεμον ὀργάνοις γυμναζόμενοι. Nam in his certaminibus quorum apud nos usus est, quibusque nobis ἀγὼν præmium proponi solet, illi soli exercentur qui bellica hæc instrumenta norunt exercitatione & usu tractare. Enimvero non solæ victoriæ, sed & ipsa certamina dicebantur coronæ, quia quisquis certat hoc unum agit ut coronetur. Usque eò ut qui strenuè pugnat coronari dicatur, etsi non eo solum quod acriter pugnavit, coronam accipit. Philamnon, inquit Demosthenes, non quòd Glauco Carystio, & quibusdam aliis veteribus pugilibus infirmior esset, sine coronis ex Olympia discedebat; sed quòd omnium qui secum congressi essent, optimè pugnaret, coronabatur, & victor proclamabatur. Atque adeò Græci eos qui uno die, una lucta & pancratio coronabantur more quodam admirabili vocant victorias, inquit Plutarchus. Quæ etiam vera sunt, tamen fatendum est, interdum tales coronas fuisse munus fortunæ potiùs quàm virtutis. Quippe nemo tantum vincit quantum cupit. Neque quisquam sibi victoriam spondere potest. Nam & apud ipsam Olympiam multa eveniebant præter spem, fortasse & aliquanto infra meritum. Certè Polydamas ibi à pusillo quodam victus perhibetur. Sæpe verum est id quod Aristides subiicit, ἐν ἀρχαῖς νικᾷ τὸ πρῶτον ὁ δὲ ἄλλος, in cursu, hoc est, in Olympicis quadrigis vincit fortuna, non robur.

Clem. Alex. Strom. lib. I.

Cl. Alex. lib. 2. Strom.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Plutarch.

Xenoph. in
orat. de A-
gesila rege.

Summa hæc est, non semper eum qui sit fortissimus & præstantissi-
mus, coronari, sed tantummodo eum quem victoria talem remun-
tiaverit. *Ὁ τοῖς ἀγῶσι ὑδὲν ἤττωι τῆς ἀγοῆς ἢ τῆς ἀλῆς μέρους νικῶν-
τος τιφανεῖται*, inquit Xenophon, in certaminibus nihilominus ii qui
sine pulvere, quàm qui pugnando vincunt, coronantur. Id est, id
non quaeritur quomodo quis vicerit, sed hoc tantum an vicerit. Non
ideo tamen athletis non magnus habebatur honos, quamvis non es-
sent victores. Quippe his unis in Xysto spatium licitum fuit. Id quod
disco è M. Tullio, ubi loquitur de mediocri, & eximio oratore. *Hæc*,
inquit, *vita verumtē ferē omnes qui aut Attici numerantur, aut
dicunt Atticē. Sed quatenus valuerunt, sani & seci duntaxat
habeantur. Sed ita ut palæstricē spatium in Xysto ut liceat, non
ab Olympiis coronam petant.* Quibus in verbis duo sunt menda
Nempe alterum, ut superest; Et vel cæcò palam est, legendum esse,
spatium in Xysto liceat. Sed hoc læve præ illo altero, quod latet in
dictione, palæstricē, quod interpretes, sat scio, dicunt esse adver-
bium *παλαιστρικός*. Id quod ego ne pili quidem facio. Quid enim
dicas esse, palæstricē spatium? An pompaticē, & more militis glorio-
si, ac paratragædiantis? Nugæ. Equidem audeo rejicere hanc dictio-
nem ut notham, & in ejus locum substituere, palæstricæ, ut si non
aliis licitum fuerit spatium in Xysto sive in palæstra, quàm unis pa-
læstritis, id est, iis qui sese his certaminibus offerrent, qui coronam
sperabant, qui ad præmia tam incluta ibant intrepidi. Nam & ipsi
conatus, hoc, inquam, ipsum quod magno animo tentabant, tanti
fuit, ut athletis licet non victoribus magnam nihilominus dignita-
tem conciliaret. Id quod Græci vocabant *φιλοτιφανεῖν*, spe corone
descendere in certamen. Et hoc totum Pindarus vocat *ἔρως*, quibus
viros tam fortes coronari ait.

Pollux l. 3,
c. 30.
Pindar. Ol.
94. 13.

— ὅτις μὲν

*ἔρως ποδάρκης αἰετός
ῥῆκε κλέμης ἀμφὶ πύμας.*

Æschyl. in
Timarcho,

Pindar. Ol.
94. 8.

tria opera celeripes dies posuit pulcherrima circum comas, Quibus
in verbis manifestum est, *ἔρως* sumi pro certaminibus, hoc est, pro
ipsis conatibus, è quibus, si felices essent, surgebant illæ inclutæ co-
ronæ. Ergo qui in his operibus occupati essent, his tantum licebat
conspici in loco tam celebri; eadem prope ratione qua Symmachus
credo, alicubi dixit, intrare Senatum Romanum, esse præconium.
Certè Athenis lege cautum fuit, ne quis qui corpore infamis esset
intra fori septa confisteret. Cæterum quod non alii quàm victores
Olympicæ coronarentur, Pindarus eam vocat *μῦθρον χρυσοσφά-
τοι αἰθλων, διαποικίαν ἀλυσθίας*, matrem aurearum coronarum,
dominam veritatis, id est exploratricem veræ virtutis. Et hoc ille
est.

καμάρους, ἀνδραμόρους τε πύργον πορφύρεοις ἔρυσιν.

quinquennale hymno choreali prosequutus festum, ritum ab Hercule institutum, & redimitus comam purpureis ramis. Quibus in

Phry.

πινυέσθη-
εακός ἀ-
γών.

verbis, si Phrynico credimus, est mendum. Nam pro πινυέσθη-
εακός ἀ-
γών. legendum ait πινυέσθη-
εακός ἀ-
γών. Niti fortè Phrynicius Pindaro æquè est
infensus ac Menandro, aliisque, quos tamen ipse vocat πινυέσθη-
εακός ἀ-
γών. E' αὐτῶν, summos Græcorum, quamlibet πινυέσθη-
εακός ἀ-
γών. errantes. Alii
tradunt, quidem Herculem statuisse certamen Olympicum. In
qua sententia est Pindari scholiastes; sed, videlicet, postquam Au-
giæ stabulum purgavit. Verùm quòd ea quæ sibi promissa fuerant,
non esset consecutus, collecto exercitu ipsum Augiam interfecisse,
in ditionem coacta Elidè. Postremò, spoliis in unum locum con-
gestis, instituisse certamen commilitationibus suis. Aristides tradit,
primos ex peregrinis Herculem & Dioscuros initiatos fuisse sacris
Cereris, & fuisse certamen gympticum primum apud Eleusinem
Atticæ. Ibiq; præmium fuisse cum fructum qui primos apparuit,
nempe olivam. Sunt qui ita dicunt, certamen Olympicum ab Her-
cule quidem fuisse statutum, sed non in Jovis, verùm in Pelolopis
avi materni honorem ab eo editum. Hoc ipsum ita sensit Clemens
Alexandrinus, & unà cum ipso Statius omnis antiquitatis peritissi-
mus.

Aristid.

ἐλιδέσι.

Solin. c. 2.

Clem. Al.
strom. l. 1.

Stat. lib. 6.
Turb.

Cl. Alex.
exhort. ad
Græc.

Etymol.
H. l. 16.

— primus Pisea per arva

Hunc pias Alcides Pelopi certavit honorem;

Pulveremque fera crinem detorsit oliva.

Et verò eodem Clemente Alexandrino autore, Olympiæ fuerunt
inferiæ Pelopis. Ideoque hos ludos vocarunt ἑπιδωμικός πανηγώριος,
sepulchrales conventus, id est ἐπιδωμικός πανηγώριος, cer-
tamina quæ celebrabantur propter mortuos. Ajunt præterea hoc
certamen intermissum fuisse instauratum ab Iphiclo filio Herculis,
anno ab excidio Trojæ quadringentesimo octavo. Ergo primam
Olympiadem ab Iphiclo numerari. Alii hos ludos ab Iphito & Eu-
tylocho institutos firmant, postquam Cirrhæos prædones Phoci-
dis oram maritimam infestantes oppresserunt. Et ab Iphito qui-
dem Olympia, ab Eurylocho Pythia. Alii ajunt, priusquam Ju-
piter possideret Olympiam, eam occupasse Elium & Cronum, sive
Saturnum. Hujus occupationis argumentum esse aram inibi statu-
tam utrique communem; super id, quod inibi quoque est tumulus
nomine Cronius, sive Saturnius. Ab Elia autem dici Elidem ejusdem
cum Deo nominis. Ea propter Augeam Elii filium regnasse in parte
ejus regionis. Et hoc esse, videlicet, illud Homeri, Εἰς Ἡλίδι δὴ τῆς
θαυμάστῃ, ἱερᾷ. ὃ αὐτῇ γὰρ ἱμῶν ὁλόμηνον Ζεύς· ἢ καὶ πανηγώριος
ἔπειτα πρῶτος ἔργον τῷ ὀλύμπῳ, ἵνα ἡγριζάντ' οἱ ἀπὸ τῶ
Εὐκλείδους

πᾶσι περ,

πάντες. in Elide dia, hoc est admirabili, sacra. in ea enim colebatur Olympius Jupiter, cujus & conventus circa triennale tempus celebrabantur Olympici ludi. ibi certabant qui ab omni Græcia *Etymol. ἑλληνιστῶν* [conveniant] omnes. Alii scribunt, Jovem loco delectatum, eum sibi, ut rem hæreditariam seposuisse; atque aded locum cælo cognominem fecisse. Ea re & ipsum dici Olympium. Ac proinde non audiendos qui ajunt loco nomen inditum ab Olympia Arcadica, quam Pisæus uxorem duxit. Alii hos ludos ad Herculem *Strabo l. 8.* quidem autorem referunt, sed à Phidone instauratos. Pausanias diversus ab Diodoro Siculo & Pindaro, de hac ipsa re discrepantes sententias memorat, in quibus eminent hæ; Herculem esse autorem horum ludorum, sed Idæum, Ἰδαιὸν Διαιτῶνα, *Strabo l. 8.* inquit Stabo. Unde hæc gymnica certamina quidam prudentius, inquit Pollux, Herculanca vocaverunt. Ergo Herculem ajunt his *Pollux l. 3. c. 30.* ludis indidisse nomen Quinquennialibus, à numero, scilicet, fratrum; Quibus proposito certamine cursus, victorem oleastri corona donavit, quod id genus arboris ibi frequenter proveniret. Alii originem horum ludorum referunt quoque ad Herculem, sed eum *Strabo l. 8.* quem Jupiter ex Alcmena suscepit, qui ibi primus certaverit, indeque primus palmam reportaverit. Et hic fortasse est ille Hercules, cui, cum hisce certaminibus præsideret, substrata sunt laurifolia. Sic enim videtur accipiendus locus Luciani in Hermotimo, is locus sic habet; πρὸ παλαιῶν, ἐπὶ Ἡρακλῆος ἀγωνοθετοῦντο *Lucian. Hermot. sive de sect.* φύλλα δάφνης, Apud præfatos quidem præsidente in certaminibus Hercule, laurea folia. Qui tamen locus, dempta aposiopesi, potest videri mutilus. At si est ibi aposiopesis, est subintelligendum ὑπορηχθῆναι, subducta aut quidpiam simile. Nisi fortè quis dicat, sortes quæ jaciebantur super eo qui luctaturus esset, aut pancratio decertaturus, non fuisse conjectas sine foliis lauri; præfata, videlicet, superstitione, de qua alibi dico. Alii hanc tantam horum ludorum celebritatem tribuunt Oenomaio & Pelopi. Et verò inter primos athletas Oenomaus connumeratur à Luciano. Habet, inquit, plures occasiones & Elis tripudiare conantibus Oenomaum, Myrtilum, Saturnum, Jovem primos Olympiorum athletas. Alii eam tribuunt ipsi Jovi ob devictos ibi Titanas. Sed ut hæc omnia, ut sunt discrepantia, ita quoque commentaria verius quàm ex fide tradita credam, impulit me gravis autor Strabo, qui omne hoc institutum denique refert ad Elæos. Ejus de Elide loquentis & Eleis hæc sunt verba. Et Olympia in illorum ditione *Strabo l. 8.* fuit, Et agonem ipsum Olympicum ab illis excogitatum, atque inventum fuisse constat. Et Olympiadas primas illi celebrarunt. Et paulò post, At propius vero est, quod ab Olympiade prima, in

qua Corebus Elæus stadii victor fuit, his ludis ac templo præfecerunt Elzi, usque ad sextam & viccesimam. Nimirum, sciens omitto alia quæ de hac ipsa retraduntur. Neque verò, ut est in proverbio, in rebus priscis veritas ad quadrantem est exigenda. Dandum aliquid populorum studiis, unde tot, tamque dissidentes fabulæ, singulis sibi tantæ rei laudem vindicantibus. Ut ut est, de loco constat. De autore inter Jovem & Herculem præcipue ambigitur.

CAPUT IV.

Olympica certamina instituta in honorem Jovis. Locus horum certaminum. De Alpheo flumine. De Pisa. ἀγωνιστικός. Olympionices, ἐμπαικτός. Rami Alphi. Rami id est corolla & corona, κήρυξ.

SUMMA hæc est, Olympica certamina, à quocunque tandem autore manarint, fuisse instituta in honorem Jovis, à quo, inquit Stephanus, πρὸ ἀλφειῶν ἐς ἀγῶν, Pythia in Apollinis, Nemæa & ipsa in Jovis, Isthmia in Neptuni. Et si paulò aliter de hac ipsa re Tertullianus, cujus hæc sunt verba, *Proinde Olympia Jovi, quæ sunt Romæ Capitolina. Item Herculi Nemæa, Neptuni Isthmia.* Non item esse vetus inventum, neque hos ludos fuisse tempore belli Troiani, neque item alios, aut certe non ita celebres, tradit Strabo eo loco quem proxime citavi. Cæterum his sive ludis, sive certaminibus, hoc est, rei ingenti, & apud omnem posteritatem celeberrimæ delectus fuit locus percommodus, nempe campi circa flumen Alpheum sita, hoc est, in Olympia, qui locus proximus Elidi. Et verò ipsam Alpheum multa gloria fluere, vel hinc sciri potest, quod is omnes alios excipit, in his Cladium ob longissimum eursum. Quippe incipit ab Asia viciis Arcadico. Ex Alpheo veritissime est derivatam, ac deductam fuisse illam aquam in Olympiam, id est illam ipsum locum, ubi ludi celebrantur, ad spectatores recreandos, qui prius prope enocabantur sita; de qua sita etiam aliquid est apud Philostratum. De hoc flumine etiam dialogus Luciani, ubi interloquuntur ipse Alpheus & Mercurius. Fuitque apud hunc amorem antiqua nomen Ὀλύμπια, sive Ὀλύμπια, cujus mentio apud Q. Calabrum.

*Q. Calab.
lib. 2.*

*Pindar. Ol.
od. 7.*

Οἱ Ὀλύμπια ἀμφερίμενοι παρ' Ἀλφειῶν ἱσθμίου.
Qui circa Thyum habitabant, apud Alphi fluentia. Universum hunc locum Pindarus designat in his versibus,

παρ' Ἀλφειῶν

φύλαξ

φειδὲ σφαιροσφίρην
αἰνίσσιν.

Apud Alpheum coronatum laudabo. Et Theocritus,

— Ἀγωνίην ἐπ' Ἀλφειὸν ἄχον Μίλαν.

Theocrit.
id. 4.

Καὶ πῶς τὴν ἑλαιοὶν ἐφ' ἡλμυρίσιν ἐπώπει;

Milo ipsum ad Alphæum secum abduxit. Et quando ille oleum ut-
quam oculis suis vidit? Nempe omnia ibi præclara, & celeberrimæ
famæ.

— *Alpheum fama est huc Elidis amnem*

Virg. 3.
Æneid.

Occultas egisse vias subter mare, qui nunc

Ore Arethusa tuo Siculis confunditur undis.

Quos versus verisimile est Virgilium sumpsisse ex hoc epigrammate
Molchi,

Ἀλφειδὲς μὲν Πίσσαν ἐπὶ τὴν πύλιν ἐδίδυ
Ἔρχοις οἷς Ἀρίστου αἶγαν κρήνη φέρον ὕδωρ.
ἴδνα φέρον κηλὰ φύλλα καὶ ἄνθη, καὶ κόνιν ἱερῶν
καὶ βαθὺς ἰμβραίνει τοῖς κόμῳσι· τὴν δ' ἡλμυρίαν
νεῖσθαι ὑποτρῶχαι· καὶ μίγνυ' ὕδασι ὕδωρ.
αἱ δ' εὖ οἶδ' ἡλμυρίαν διερρημένην ποταμοῖο.
κῶρ' δ' δεινοτάτης, καὶ ἡλμυρίαν αἰνὰ διδάσκον,
καὶ ποταμὸν ἄλφ' ἰφίλτρων ἔρως ἰδιδυεῖ τ' ἡλμυρίαν.

Strab. 10.
ἀφ' ἑσθ. καὶ
ἱρῶν. ξβ'.

† φίλ-
τρων
τ' ἡλμυ-
ρίαν

Alpheus post Pisam ubi pergit ad mare Venit ad Arethusam ducens
oleastriferam aquam. Sponsalia munera ferens pulchra folia & flo-
res, & pulverem sacrum. Et profundus intrat fluctus, Mare autem
infra subtervoluitur; nec miscetur aquis aqua. At ipsum mare nesci-
vit transisse fluvium. Sed puer ille gravium [rerum] auctor, & mali
machinator gravia docet, & fluvium vi amoris Amor docuit urina-
totem [esse.] Alibi Virgilius Alpheum dixit, hoc est, illa incluta
certamina, quæ erant circa, aut apud Alpheum, ludos Olympicos,
Ὀλύμπια καὶ μεγάλα, Olympia magna.

Lucian.
Her. sen
Æt.
Virg. lib.
3, Georg.

Illi [Cæsari] visior ego, & Tyrio conspectus in ostro

Centum quadrijugos agitante ad flumina currus.

Canēna mihi Alpheum linquens, lucosque Molorchi

Curribus, & crudo doceret Gratia castus.

Porro hi circa Alpheum campi, omnis, inquam, is locus una dictio-
ne vocabatur Pifa. Id quod disertim Stephanus tradit, ἰσι καὶ [Πίσση] Stephan.
χεῖρας ἐν ᾧ δ' Διὸς ναὸς ἵδρυ, καὶ Ὀλυμπιακὸς ἀγωνία τολᾷται. Pifa Πίσση.
est locus in quo Jovis templum ædificatum est, Et Olympicum cer-
tamen peragitur. Plutarchus Jovem Olympicum disertim dicit esse
in Pifa. καὶ τ' ἐν Πίσῃ θιασφίρην Δία, & Jovem, qui Pifa est, con-
templatus. Sic dicta Pifa à Pifæo quodam, qui fuit auriga Phryx, Plutarch.
Pericle.
Clem. Al.
exhort. ad
Græc.
ejus ibi fuit sepulchrum. Virgilio est Alpheia Pifa,

Hos

Virgil. 10.

Æneid.

Clem. Alex

Strom. l. 7.

Stat. lib. 2.

Thebaid.

Xenoph.

lib. 7. bistor.

Græc. ar.

Ant. Gell.

lib. 1. c. 1.

Strabo l. 8.

Philostrat.

vita Apoll.

lib. 8.

Hos parere jubent Alpheæ ab origine Pise.

Ipse adeo Jupiter non tantum Olympicus, sed & Pisæus dictus. Itaque in terra Pisææ erat Olympia; & in Olympia hoc tam celebre certamen edebatur. Statius,

— *Pisæique socer metuentus habentis.*

Pisis enim constat fuisse stadium, sive curriculum stadii. Hinc dicta Pisæa præmia apud Actium, referente Prisciano. Ipsi Pisææ se antiquitus his certaminibus præfuisse firmabant. Unde super hæc re ipsis acre certamen cum Eleis. Quæ de re videndus est locus Xenophontis in Græcis historiis. Et hæc quidem illius universi circuitus generalis appellatio fuit. Univerfus hic locus sic describitur ab Philostrato. Porticus ibi & fontes, & gymnasia humana arte fabricata sunt ut mœnia, & naves. Alpheus autem iste & hipodromus, & stadium, & luci certè ante homines fuerunt. Alpheus quidem cum sufficeret potui, & lavacro. At latitudo campi ad equorum certamina est idonea. Et ager pulverulentus cursoribus, & athletis spatia suppeditat. Ipsi luci præbent unde victores coronentur. Hæc cogitanti Herculi, ejus loci amore capto, locus dignus visus est ludis, qui hodieque inibi celebrantur. At locum peculiarem, illum in quo athletæ certabant, propriè vocarunt αἰωνισίαιον, quomodo ipsum qui certantibus præmia proponeret, αἰωνισίτην, qualis renunciatus est Titus Flaminus apud Argos in celebritate Nemææ. Ipsum certamen, è quo qui victor rediisset, coronabatur, Athenienses nominabant στεφανίτην, eumque qui viciisset, ὀλυμπιονίκην ἀπὸ τῆς νίκης, Ὀλυμπιονίκην, inquam. Nam αἰών qui certabatur in Elide, etsi is locus Olympiæ proximus erat, non fuit στεφανίτης. Ibi cursus, inquit Strabo, super tripodis præmio, non super corona futurus erat. Quanquam & ipsorum Olympicorum certaminum curam Eleis mandatum fuisse legimus. Quæ de re extat insignis locus Xenophontis, qui post memoratas Eleis ab Agide demptas urbes, ait, illis permissum fuisse ut Jovis Olympii fano præfessent. Olympicum certamen Philo, ait illos spectare qui habitant in Elide, τὰς τῆς Ἡλίου οἰκιστάς. Cæterum coronam Olympicam Pindarus vocat ramos Alpei.

Pindar.

Isth. od. 1.

ὀλυμπιάδων τ' ἐξαιρίτοις

Ἀλφειῷ ἔρισι φρέξαι

χρῆσθαι.

Aristoph.

ἄριστο.

Olympiadum eximiis Alpei ramis munire manum. Et Aristophanes dixit, currentem nuntium spirare Alpheum, id est, ita currere quomodo currit Olympicus stadii cursor, aut præterlabens fluvijs Alpheus. Etsi cum agitur de his certaminibus, rami simplici-

placiter prolata dictio signat coronas, coronas, & sceta. Ut apud Statium,

Stat. lib. 4.
Theb.

— *Eliminum temeraria Gorge*

Evinctum ramis, &c.

& alibi eodem libro,

Palladius olea, Moysi gestamina, ramos,

Extulit.

Quandoque dicuntur rami Olympiaci,

— *prior omnibus Idas*

Stat. lib. 6.
Theb.

Nuper Olympiacus umbratus tempora ramis
Profilis.

Porro hæc Olympica corona unica dictione frequentius dicebatur *αἰθλα*, ut infra uberius mihi dicendum intelligo. Et his quidem appellationibus olea Olympica, sive corona demonstrata fuit. Nam in aliis certaminibus aliæ coronæ victoribus datæ nunc è lauro, nunc ex apio arido, nunc è viridi. Sed de his omnibus ago suis locis.

CAPUT V.

Quatuor Græcia certaminum celebritas & majestas. *ἀγῶνες, αἰθλα, ἱππῖα, ἀθληταί.* Gymnica certamina quot & quæ. Scenica vel Musica quæ. Certamina oratorum. Gymnicorum finis. Athleta simpliciter prolata dictio quid signet. *παλαισται, παλαίστρα.* Sacra certamina quæ. Horum certaminum præmia. Servi non admittébantur ad sacra certamina.

HArum coronarum decus & excellentia nullo pacto sciri potest, si non horum ludorum celebritas & majestas tota, quoad ejus fieri potest, repræsentatur. Certè, uno excepto Romano triumpho, nihil majus & augustius in omni miramur antiquitate. Sed priusquam hoc ago, moneo me his vocibus ludorum & certaminum uti promiscuè, imitatione antiquitatis. Nam Græci, & Græcorum exemplo nostri hoc totum vocabant *ἀγῶνας* certamina, & ludos, nempe gymnicos, in quibus hæc agebantur quæ Plutarchus memorat his verbis, *πὲρ πλείους τῶ ἀγωνισμῶν τῶν ἐμβολῶν, περιβολῶν, συγπύσας, τοῦ δρόμου, συνάγειν αὐτὰς, καὶ ἀναιμιγνύειν ἀλλήλοις.* Plurimum certamina consistunt in incursionibus, interjectionibus, congressibus, contentionibus, colligunt se, & miscentur alii aliis. Hos quoque sive congressus, sive pugnas vocabant *αἰθλα*, καὶ ἱππῖα, derivato nomine ab Æthio patre Endymionis, qui primus post diluvium dicitur suscepisse curam instituendi certaminis Olympici. Hinc *ἀθληταί*, ii qui ludunt hos ludos. Porro certaminum quædam

Plin. epist.
lib. 4. 7.

Scholiast.
Aristoph.
ibid.

Pollux lib.
3. cap. 30.
Plato lib.
8. de leg.
Xenoph.
Hier. seu
Eyr.

Xenoph.
Lacedaem.
Resp.

Plutarch.
probl. lib. 2.

Plutarch.
ibid.
Plutarch.
probl. lib. 2.

Plutarch.
in These.

Plato l. 12.
de leg.

Sopater in
prolegom.
et Phil.
lib. 9. adf.
Plut. in
Zaue.

Xenoph. de
insti. Cy.
lib. 6.

Pollux lib.
3. cap. 30.
Aristid.
eis Roma.

dam fuerunt Gymnica, quaedam Scenica, siue Musica. Gymnicorum octo species memorantur, *παιδοι, δίαυλοι, δόλιχοι, ὀπλίτης, πυγμαῖοι, παρκερῖοι, πύλη καὶ ἄλλα*. Quae omnia satis apparet non potuisse praestari, nisi ab illo qui & viribus, & pernicitate, & agilitate polleret. Scenica, vel Musica sunt illa quae Attici vocabant non ludos aut agonas, musicos, sed *τῆ μουσικῆς*, nempe Dionysiaca. Et si hos quoque Plato vocat *χοροὶ τε καὶ ἀγῶνας μουσικῆς*, & Xenophon *ἀγῶνας χοροεκαὶς*. Gymnica certamina peragebantur certando & laboribus. Musicorum proprium erat servire Deo, id est, scenicis, siue musicis non alius finis fuit propositus quam cultus Dei. Gymnicorum finis est, ut athletae committantur *οἷς ἔδει ἀεὶ δρῆναι* in emulationem virtutis. Hac enim itur ad illam *ἀνδραγαθίαν* strenuitatem, quam sibi Lycurgus proposuit è talibus. Et Gymnici, id est, qui certabant in ludis gymnics propriè dicebantur athletae, nulla re addita. Unde *φιλοθλητὴν ἀεὶ γυμνακῶν ἀγῶνι* vocabant eum qui hanc fortitudinis & victoriarum laudem affectaret. Dicebantur quoque *πυλαστήρι* palaestritae, *ἀλλ' οὐ πηλοσάειον μάλιστα, καὶ γένεσθαι πύλας*, quod quam proximè alii ad alios accederent. Locum ubi exercebantur, vocabant *πυλαστήριον*. Qui certabant in scenicis vel musicis dicebantur athletae musici, siue Dionysiaci artifices. Utriusque generis certamina instituebantur in honorem alicujus numinis, aut eorum hominum, qui quod virtute & fortibus factis numinibus proximi fuerant, summis honoribus colebantur. Hujusmodi fuit Androgeos, cujus in honorem Minos Gymnicum certamen instituisse dicitur, filiosque praemia dedisse victoribus. Tales propemodum fuerunt Censores illi, & illi summi magistratus apud Platonem. Hic praetereo dicere de certaminibus oratorum, qui & ipsi *ἀγῶνες* dicti, *ἐπεὶ δὲ αὐτῶν ἀμείλιτος ἀγῶνίζεσθαι* ἀεὶ *τῶν καὶ ἀμφοτέρων*, quando inter se utrique de victoria certant. Rursus è certaminibus quaedam dicebantur sacra, alia minime. Id quod quam immeritò fieret, pluribus docet Philo, potissimum in his verbis, *ὁ τοίνυν ὀλυμπιακὸς ἀγὼν μόνον αἰνέσιον ὀδύνης ἰσθός, ἔχον πρὸς τοὺς ἑλνὶ ἡλιν οἰκῶντας, ἀλλ' ὁ ἀεὶ κτήσας* *τῶν θεῶν καὶ ὀλυμπίων ὡς ἀληθῶς δρῶντων, &c.* Ergo Olympicum certamen unum meritò dicatur sacrum non quod ponunt Elidem habitantes, sed is qui [decertat] de possessione earum virtutum quae verè divinae sunt & Olympicae. Ut ut est, Sacra vocabant non illa solum quae in alicujus numinis honorem celebrantur, quae & ipsa fuisse antiquissima hinc liquet, quod Cyrus quoties rem divinam faciebat, talia certamina instituebat, Deorumque praemia proponebat, sed illa, quod advertendum, quorum praemia sunt in corona sola, autore Polluce, *οἱ τὰ ἄλλα οὐ τιφάνθη μόνον*. sacros agonas vocabant *τιφανείας καὶ φυλάινας*, coronarios & foliaceos, At Cer-

Certamen non sacrum appellabant ἀγώνισμα sive δαριόνισμα. De quo præclaro discrimine extat insignis locus apud Plutarchum, quo docemur, præmia sacrorum certaminum præter coronam fuisse inscriptionem, tabulam, decretum, ramum oleæ, hoc est, iis athletis, qui in sacris certaminibus victores essent, proponi præmia honoris, gloriæ, laudis, & famæ perennis. At aliis certaminibus quæ non tanti essent, dona ex argento, ære, ebore, talibusque quæ veriùs sunt compendii quàm illius celebritatis quæ generosissimi cuiusque pectus acuit. Ut verè Aristoteles dixerit, præmium certaminum gymnycorum esse optatius & præstantius ipsa consertatione. Non mirum. Cùm enim hæc certamina omnium essent operosissima eorum victorem non obvio quoque, sed summo præmio donari æquum fuit. Neque enim, ut è Sophocle relatum est à Stobæo, è parvo certamine surgit magna laus; μικρὸ δ' ἀγὼν ὁ μέγ' ἔρχεται. Verba Plutarchi hæc, fere sunt loquentis de eo quem populus sponte cumulat honoribus, Equidem non facile est aliquam populi gratiam & benevolentiam aspernari; ad hoc labentis, quemadmodum neque iis, qui argyritæ & doritæ certamen reipublicæ, certant, licet illud repudiare; sed sacrum ut verè dicam, & coronarium certantibus inscriptio aliqua satis est & tabella, & decretum, & ramus oleæ, ut Epimenides accepit, postquam urbem arcē liberavit. Exstat & locus Aristides quo docemur πρῶσις ἀγῶνι tantum fuisse proposita præmia honoris, cuiusmodi est corona, non ullam ex adversario utilitatem, aut ejus necem. Adversus barbaros, inquit, usque ad extrema periclitandum. Sed Græcorum certamina oportet esse similia coronariis ludis, in quibus vicisse satis est; Nempe, ibi omne in victoria decus ac præmium. Idem alibi ait, non laudari eos qui præter patriæ instituta pugnant in coronariis certaminibus; ac si dicat, nullam hinc oportere peti necem adversarii, sed tantum ex eo victo honorem. Siquidem in Olympicis certaminibus nemo occiditur. Ibidem tamen athletas victores non abstinuisse injuria, testis est Philo, qui ait eos auferre τὰ βροτῶν καὶ τεφάρας καὶ ἀνελκῆς ἀμύτητα immitis crudelitatis. Ergo ἀγῶνις τεφάρας περιελάμβανον exercitamenta generosissimi & præclarissimi cuiusque, cui hoc tantum esset propositum, & animum acuere ad maxima, itemque vitia corporis, si quibus laboraret, emendare. Quippo secunda valetudine esse solebant athletæ. Certè aut nullo morbo premebantur, aut pressi celeriter è vita migrabant. Adnotatum est à Plutarcho, Laomedontem Orchomenium vitio splenis laborantem, sese medicorum jussu longis cursibus ita exercuisse, ut denique evaserit præclarissimus athleta stadii. In gymnycis quidem certaminibus pernitas, hoc est, πρὸς ἀκρότης pedum celeritas erat

Aristot.
probl. scilicet.
30.

Stob. p. 1.
τὸ ἐν τῷ
πρὸς αὐτ.
δυνατ.
Plutarch.
πρὸς αὐτ.
ἐν τῷ 9.

Aristid.
ἐν τῷ 8.
ἐν τῷ 8.
ἐν τῷ 8.
ἐν τῷ 8.
ἐν τῷ 8.
ἐν τῷ 8.
ἐν τῷ 8.

Philostr. vi.
ta Apollon.
Philo p. 1.

γαῶρ.
Aristot.
probl. scilicet.
1.

Plutarch.
Demag. 11.

Philo p. 1.
γαῶρ.

in

*Philoftrat.
in Hecode.*

in magna admiratione. Hinc est, quod Agathion alloquens Herodem super gymnics certaminibus, deridet eos qui ob id coronantur quod pancratio, pugilatu, cursu & lucta vicerunt. Coronetur, inquit, ille cursor athleta qui cervum prætergrediatur, aut equum. Qui autem gravioribus deditus est, tauro implicetur, aut urso. id quod ego quotidie facio. Certè me fortuna magno præmio privavit, quod Acarnania, non ampliùs nutrit leones. Hæc ergo fuit præstantia eorum ludorum qui *τιφαιται* coronarii dicebantur; ut præmium illis esset summus honos, ac præter hunc nihil. Hinc factum, ut *τιφαιτης* simpliciter prolata dictio significaret *τιφαιτῶν ἀγῶνα* coronarium certamen, ut in hoc loco Himerii, *ἡκίς π*

*Himer.
μελ. καλ.*

ἐπὶ τῷ τιφαιτῶν μόνῳ, καὶ ἀφ' ὧν οἱ αἱ τῷ τιφαιτῶν. Alterius generis sunt illa omnia quæ exercendæ juventuti unaquæque civitas instituit. In sacris certaminibus omnes athletæ fuerunt ingenui. Ad alia & ipsi servi videntur fuisse admissi. Hoc discrimen ideo

*Artemidor.
lib. I. c. 64.*

Artemidorus, ubi ait, servum, quomodocunque tandem certaverit, & vicerit, & coronam adeptus fuerit, dummodo in sacro certamine, hinc ei libertatem promitti. Nam in aliis, inquit, non idem est. Neque enim mirum est, cum vicisse in iis, ad quæ admit-

*Artemidor.
lib. I. c. 60.*

titur, certaminibus. Idem Artemidorus alibi tradit, servo, si per quietem putet se currere cursum, nempe Olympicum, libertatem monstrari. Non de nihilo hoc tradit Artemidorus, nempe, ut extraordinarium, insigne, & contra legem, *δύλον, φερέν οἱ νόμον,*

*Ἡρόκλῆς, in
Τίμαρ.*

μὴ γυμνάζεσθαι, μηδὲ ἐργαλοῖσιν ἐὼ πῶς πηλαίῳσιν. servum, inquit lex, non exerceri in ludis gymnics [oportere] neque ungi in palæstris.

CAPUT VI.

Hi ludis sumptu ingenti peragebantur. Locus Dionis Chrysostomi leviter enarratus. Ipsi omnium mortalium summi afflariunt laudem talis victoria, & coronas ex eis. Causa est, quod qui in his ludis vicisset, ad tale decus non nisi per magnas virtutes isse existimabatur. Vera victoria est vincere antagonista suum. Ex injuria in his ludis accepta quandoque sunt exordia bella. Tunc demum is se felicem deputabat, qui eum genuisset, qui in his ludis victoriam adeptus esset. Quidam accepto nuntio talis victoria, illico expirarunt. Hæc victoria fuit in summis votis.

AD hæc certamina undique concurrebant athletæ, qui iis animi, corporisque dotibus freti essent, quæ ducerent ad coronam. Id omne tot, tantisque studiis & sumptibus fiebat, ut inde non pauci bonis everterentur. Hanc tam acrem ambitionem graviter insectatur Dion Chrysostomus. His, inquit, cum liceat sexcentas gratis habere coronas non ex olea tantum aut quercu, sed ex hedera & myrto, sæpissime prædiis venditis rediguntur ad mendicitatem. Ubi advertendum, per nomen oleæ & quercus significari virtutem & fortitudinem. Per hederam & myrtum, vitam lætam, jucundam, Veneream. Hoc ergo dicit, ambitiosum esse mentis præposteræ atque adeo alienatæ, qui egens esse præoptet appetendis certaminum coronis illis sumptuosissimis, quam vera exhibere documenta fortitudinis, quorum nunquam cuiquam deest occasio. Aut, si non ita fortiter est animatus, jucundè, atque adeo, si mavult, luxuriosè vivere. Ipsæ civitates, apud quos hæc certamina edebantur, in ea sumptus necessarios conferebant. In Olympica quidem Elei, in Pythica Delphi, in Nemea Argivi, in Isthmia Corinthii. Hoc totum negotium sensim ad tantam celebritatem pervenit, ut ipsos mortalium summos hæc ambitio mirabiliter quateret. Memorat Pluarchus, tres uno die Philippo Macedoni faustitates fuisse nuntiatas, quarum prima fuit ὅτι πρὶν πονεῖν ἡκεῖν ὁλύμπια, quod quadrigis vicit Olympia, nempe Alexander filius. Quamvis in Alexandro non πρὶν πονεῖν nominet, sed ἵππους κίληζεν, equos desultores. Certè Alexandro Philippus pater antea suadebat ut in Olympii stadium curreret. Cui Alexander, Volo, inquit, si mecum reges sunt certaturi. Cujus dicti interpretatio peti potest è loco Xenophontis, ubi Hiero disputat, an conveniat tyranno certare cum privatis. Porro quanti hic ipse Philippus fecerit hanc laudam, ex eo scire licet, quod victorias Olympicas quadrigis

Dion Chrysost. in orat. de gloria 66.

In epp. Juliani. Plutarch. ὁ δὲ μὲν ὁ δὲ Ἀπολλ. Plutarch. Alex. Mag. Plutarch. ἀποφθ. βασιλ. κὶ στρατ. & in Alex. Mag. Xenoph. Hier. seu ty. Plutarch. Alex. Mag.

drigis partas pecuniæ insculpebat, nempe suas. Nam licebat athletæ victori circumferre suas coronas, veluti luculentissima insignia suæ virtutis; poterat etiam suum nomen templis inscribere & inscriptione tantæ victoriæ insigniri, qua de re alibi ago. Hinc est, quod Mercurius Damasiæ, qui fuerat præclarus athleta, vetat ingredi scapham Charontis cum suis coronis. Sed has, inquit, coronas projice, & præconia quibus renuntiatus es victor. Archelaus quoque Rex Macedoniæ, *Pythias & Olympicas palmas quadrigis adeptus Græco potius animo, quàm regali gloriam illum præ se tulit*, inquit Solinus. Causa inde est, quod regum interest non solum, ut sint boni, verum etiam ut pro talibus habiti regnum à virtute potius quàm à fortuna accepisse videantur. Nempe qui magna Olympia vicissent (sic enim loquebantur) his nullum stadium fuit formidabile, inquit Lucianus. Ceterum cum summæ virtutis documenta hæ coronæ ab universis haberentur, non mirum est, si ii qui futuri erant athletæ, prius erant ἀσκηταί. Et verò hi omne ferè vitæ spatium iis addiscendis & comparandis infumebant per quæ ad tam illustre decus iri poterat, Platone teste, qui ait, singula vendi genera esse huiusmodi, ut hominis animum planè occupent, & ab aliis studiis abstrahant; ut si quis Pythia, vel Olympia vincere instituat, is aliis rebus deditus esse non queat. Et corpus eisdem mira plagarum patientia, & ad omnes præclaros conatus exercebant. Verba sunt Antiphanis philosophi, & ἀλυμπονίκαι καὶ πυθονίκαι, καὶ οἱ τοῦτοι ἀγωνιστῆς, καὶ σφίλαι καὶ πύσαι ἰδιαιτῶς ἐκ μεγάλων λυπημάτων ἰσχυροῦς ἐκτρέφονται. Olympionica & Pythica taliaque certamina, & sapientiæ, & omnes voluptates ex magnis mœstitiis plerumque accedunt. *Pugiles inexercitati*, inquit Cicero, *etiam si pugnos & plagas Olympicorum cupidi ferro possunt, solem tamen sæpe ferro non possunt*. Quosdam novi pancratiastas, inquit Philo, sæpe præ ambitione ac studio vincendi, cum ipsis corpora deficerent, solo animo respirantes adhuc & certantes, quem assuefecerant contemnere metuenda, durasse ac perstitisse usque ad finem vitæ. Addit paulò post, In certamine, ajunt sacro duos athletas æquali usos robore, æquali sudore & labore perfunctos, paria passos non prius destitisse quàm uterque moreretur. Quidam athleta non ignobilis, inquit Clemens Alexandrinus, qui olim vixit, cum diu ac præclare corpusculum ad strenuitatem exercuisset, & ad Olympiam ascendisset, oculis in statuam Jovis Pisæi conjectis, Si omnia, inquit, ð Jupiter, quæ pertinet ad certamen, ut par est, paravi, concede mihi pro merito victoriam. Inter ἀσκητὰς ponebant illud, μὴ κόπτεν, ἀλλὰ καὶ ὁλοῦ λιαίνων, non contruncare cibum, sed senlum & otiosè molete, nempe acquirendi roboris gratia. Aliter quilibet, aliter

Plato lib.
12. de leg.

Lucian. in
dial. mort.

Solin. c. 15.

Lucian.
Harmen.
in fin.

Plato lib.
7. de leg.

Philo
τὴ χαίρ. τῆ
περίπληθ.

Stob.
ἐπὶ τῶν
ἀγαθῶν τῶν
γαμ. ἐξ.

Cic. in
Bruto.

Philo
ἐπὶ πᾶσι
σώδ.
ἰσχυρ.

Clem. A-
lex. lib. 7.
strom.

Philo
ἀσκητῶν.

aliter athleta alitur. Ille tantum ut vivat; hic ut compactior sit ac robustior. In primis id cavebant, ne Venere corpus enervarent. Atque adeo ab omni mulierum congressu abstinere. Ajunt, inquit Clemens, non paucos athletas abstinere à Venere *δι' αἰσχύνης* (Clem. Alex. Strom. l. 3. *οὐ μόνον τὸ ἵππευμα καὶ τὸ πολεμικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀθλητικόν*), omnis qui in certamine versatur omnia continens est, inquit Apostolus. Quibus verbis præcipue hanc à Venere abstinentiam signat. Itaque Olympicæ coronæ tanti fuerunt, ut non pauci hoc decus ipsi vitæ prætulerint, sicuti terminum omnis humanæ felicitatis. Certè Horatius hanc existimationem sequutus non sine aliqua ratione proficitur, homines talibus victoriis evchi ad Deos; id est, humanitatem divinitate prope-modum commutari.

— palmaque nobilis
Terrarum dominos evchis ad Deos.

Horat. l. 1.
Carm.

Ergo non regna, nec opum magnitudo, sed tam nobilis victoria reges inferit Diis. Et hoc propemodum illud est, quod apud Lucianum, imò apud inferos Annibal Alexandro exprobrat. Si, inquit, hic eo præclarior est, quod capud habet diademate evinctum, sint hæc apud Macedones magna. Ac si dicat, Nos quidem non regis diadema, sed magnitudinem rerum gestarum admiramur. Non ergo mirum, si non solum vir Senatorius apud Pausaniam Olympicæ victoriam adeptus, inibi æneam statuam suæ victoriæ monumentum posuit. Si item Periander vovit, si Olympia quadriga vicisset, se Deo auream statuam dicaturum. Nam & ipse Nero cum Romam eo curru, quo olim Augustus triumphaverat; & in veste purpurea, & chlamyde distincta stellis aureis invehetur, coronam capite gestavit Olympicam, dextra manu Pythiam. Et si neutram meruerat. Certè cum Olympicæ curru certaret, eo excussus, nihilominus coronam adeptus est. Propter quem favorem iudicibus distribuit viginti quinque myriadas, quas ab ipsis postea Galba repetiit. Cæterum mos fuit coronam Olympicam capite; aliam sive æniam manu gestare. Disertim Pausanias, nominatis Olympicis palmis, & equorum quadrigis, tradit Polydem de quadrigis coronam accepisse, cum æniam dextra teneret. Cæterum hæ victoriæ verè tales erant, non si quilibet victus esset, sed tunc tantum cum athleta vincebat antagonistam suum. Neque enim cum qui est fortis inter timidos, & infirmissimum quemque superaret existimabant esse idoneum fortissimi athletæ antagonistam; sed præstantissimum & exercitatissimum cum illo componebant

Lucian. in
dial. mort.

Pausan. in
Eliac. lib. 5.

Lucian. lib. 1.
in Perian-
dro.

Sueton. in
Ner. c. 29.
Xiphil.
Ner.

Pausan.
lib. 6.

Tyr. Max.
dial. 2.

Xenoph.
Hier. fuit
179.

nebant qui & ipse esset præstantissimus & exercitissimus. Nempe Deus, ut ait Tyrius Maximus, ἰλιγγίαις τοῖς ἀνθρώποις ἐν τοῖς ὁμοίοις, probat aut explorat virtutes inter pares. Athletæ, inquit Xenophon, non hoc lætantur cum privatis superiores sunt, sed cum ab suis antagonistis vincuntur, hoc demum illud est quod illos malè habet. Et hic est is dolor, de quo Virgilius,

Virgil. lib.
3. Georg.

Et quis cuique dolor victo, quæ gloria palme.

Philo
π. 708.

id est ἡ ἀσπλύν. Siquidem & illi qui erant superati à primis & præstantissimis nihilominus sæpe vincebant alios, & qui non acceperant prima donabantur τοῖς ἑσπερίοις ἢ νηϊτοῖς. Quæ qui accipiunt, inquit Philo, μὴ κατηφείηταις. ἢ γὰρ πάντα ἀπ' ἀρετῆς κλίσσεται, ne contristentur. Etenim à virtutis possessione proponuntur: id est virtus non solum est autor primi præmii, sed & aliorum.

Xenoph.
hist. Græc.
lib. 3. &
Thucyd.
lib. 5.

Enimvero cui non est concessum ut perveniat ad summum, huic utile est adipisci media. Cæterum inter gravissimas bellorum causas quandoque connumeratæ sunt injuriæ in tali certaminum celebritate acceptæ. Certè Lacedæmonii Eleis ea quoque re graviter successerunt, quod ipsos equestri, gymnicoque certamine arcerent. Et quod Lycham ingressum ad coronandum aurigam ejecerant; tum quod Thebanis, qui victores à præconibus renuntiati fuerant, currum tradidissent. Porro ut in multis præclarissimis athletis hæc magnæ gloriæ cupiditas non solum ferri, sed & commendari possit; in plerisque fatendum est fuisse merum furorem. Certè hæc pestis lethaliter percussit Diagoram illum, cujus non tam memorabilis, quàm miserabilis exitus memoratur à Gellio, & ab ipso M. Tullio. Gellii hæc sunt verba, *Is cum tres filios*

Ant. Gell.
lib. 3. c. 15.

omnes vidisset vicere, & coronari eodem Olympia die; eumque tres adolescentes amplexi, coronis suis in caput patris positis, suaviarentur, cumque populus gratulabundus flores undique in eum jaceret, ibi in stadio, inspectante populo, in oculis, atque in manibus filiorum animam efflavit. Hoc ipsum M. Tullius aliter memorat his verbis, *Cum Rhodius Diagoras Olympionices nobilis uno die*

Cic. lib. 1.
quæst. Insc.

duos [hic emenda Ciceronis, μνησθέντις] aut certè librarii ἀναγνόντες & lege tres, ut in Gellio] suos filios victores Olympia vidisset, accessit ad Senatuum; [hic aliquid deest cujusmodi hoc, & ibi quidem ei græti] & gratulatus, Morere Diagora, inquit, Non enim in cælum ascensus es. Magna hæc, & nimium fortasse Græci putant, vel tum potius putabant. Isque qui hoc Diagora dixit permagnum existimans tres Olympionices una ex domo prodire, cunctari illum diutius in vita fortune objectum, inutile putabat ipsi. Paulo aliter hoc ipsum Plutarchus. Ait enim Diagoram, cum vidisset filios suos coronatos Olympiæ, conspectis nepotibus & neptibus, iisque saluta-

tic,

tis, ipsam sibi hoc dixisse, *Κάτθανε Διαγόρας, σὺν οἷς τ' ἄλυσσιν* *Plutarch.*
ἀναβύσῃ. Morere Diagora, non in cœlum ascendes. Idem prope de *Pelop.*
 Chilonæ Lacedæmonio memorat Plinius, *cujus funus, cùm victore* *Plin. lib. 7.*
filio Olympiæ expirasset, gaudio tota Græcia prosecuta est. Nimirum *cap. 32.*
 ut fortunati terras relinquerent coronam Olympicam aut ipsi, aut
 per filios adepti, ne, inquam, aliquis casus tantum decus contamina-
 ret, cupiebant mori, id est, expirare in complexu felicitatis. Hoc
 animo est Acetes ille apud Statium,

— *spēiatur Acetes,
 Ille magis crebro dum lumine pulveris haustu
 Obtulis, & pressa vovet expirare corona.*

*Stat. lib. 5.
 Sylv.*

Enimvero inter præcipuas felicitates connumerabatur, esse pa-
 trem athletæ qui Olympicæ victor fuisset. Quin, & inter ea quæ avi-
 dissimum auribus homines excipiebant, fuit nuntiari illos qui victo-
 res fuissent. Timolao illi apud Lucianum inter cætera quæ optat,
 hoc unum accidit jucundissimum, ut uno eodemque die nuntiari
 potuerit Babylone, quisnam Olympicæ vicisset. Memorat quoque
 Philostratus, expeditum cursorem venisse Gades, jubentem sacri-
 ficare *Δαδύλῳ*, id est, Diis supplicare fausti felicisque nuntii gra-
 tia; ac Neronem *τρισυλμπιονίκῳ* ter Olympicæ victorem celebra-
 re. Tanti fuit coronari in Olympicis, saltem apud animos impo-
 tentes. Nam prudentibus, inquit Dion Chrysostomus, nequaquam
 est generosus, temperatus, & castigatus is qui divitias & laudes, co-
 ronasque Olympicas & Pythicas, & columnarum inscriptiones,
 decreta populorum, ac regum testimonia cupidè persequitur, quò
 sit clarior apud omnes; sed unus is qui veram virtutem intimo pe-
 ctore excepit. Hanc tam acrem adipiscendæ coronæ ambitionem
 Gratius vocat spem ambiciosam primæ coronæ, id est primi præmii,
ἡ πρώτη. Nam erant quoque *δευτέρια* quæ adipiscebatur is qui ut
 ait Philo, *τῶν τῶν ἰσοφάδῃ*, qui aberravit à primis, quo loci malo
 legere *τῶν ὁρίων*. Itaque sic Gratius.

*Lucian.
 Char.*

*Lucian. na-
 vig. sen vi-
 ta.*

*Philostrat.
 vita Apoll.
 lib. 5.*

*Dion Chry-
 sost. in al-
 tra orat. de
 invidia.*

*Philo. pi.
 μνησυχ.
 Grat. in
 Cyneg.*

*Atque hic egressu jam tum sine fraude reperto,
 Incubuit spatiis; qualis permessa Lechæis
 Thessalium quadrigæ decus, quam gloria patrum
 Excitat, & prima spes ambiciosa corona.*

Nempe, sic existimabant, & quidem cum Pindaro, cujus hymni *Pindar.*
 hisce & certaminibus & victoriis celebrandis impenduntur, hæc *Pyth. od.*
 esse *τῇ μέγιστα δίδωται*, maxima præmiorum, quæ nemo contingit ni-
 si *τὴν μέγιστον, διὰ τῆς*, audendo & fortiter faciendo. Certè consulta-
 bant oracula, an is aut ille descensurus in Olympicum certamen, *Tyr. Max.*
 victor rediturus esset. Alibi Pindarus hoc totum negotium ait esse *διὰ λ. κς.*
ἡνέκα τῆς, opus fortitudinis. Alio item loco has coronas vocat

Pindar.
Nem. ed.
10.

Horat. lib.
1. epist.

Plutarch.
de pers. 6.
πολλίδου.

Xenoph.
memor. l. 3.

Xiphil.
Ner.

Lucian. de
merce cond.

αριστερας ἰχάτων ἀθλων summitates ultimorum præmiorum. Et Horatius neminem ait contemnere coronari magna Olympia. Id quod Plutarchus videtur ex Horatio vertisse his verbis, καὶ δὲ μὲν ἀριστερῶν ὡς αὐτῶν ἀθλητικῶν τιμῶν. Et talis quidem fuit de his coronis totius Græciæ existimatio. Omnes pariter consentiebant in hanc laudemnean furorem? Neque verò soli athletæ, sed, ut alibi dico, patriæ potissimum hoc decus parabatur. Hac certè ratione, ut Socrates apud Xenophontem ait, & sese honoribus cumulare, & patriam illustriorem tam fortes, feliceque athletæ reddere poterant. Præcenium quo Nero renuntiatus est victor, tale fuit, Nero Cæsar certamen vincit, & populum Rom. coronat, & proprium imperium, πλεὶς ἰδίων οἰκιστὴρ. Lucianus ubi memorat ea quæ hominum opinionibus maxima sunt & amplissima, primam collocat victoriam, & coronam Olympicam. Inter cætera vota quæ ab Jove exaudiri Menippus ait, & hoc est, ἡγοῦντί μοι τιφθῆναι τῆς ὀλύμπιας. Utinam coroner Olympiæ.

CAPUT VII.

Athletis Olympia coronatis licuit signare monetam. In sacris certaminibus coronati Lacedæmone pugnabant circa regem. Athletis coronatis jus asyli fuit concessum. Olympicis vestio distinguuntur ab aliis. Olympicus & vivus consecratus. Statua Olympicis admirabilis. Sumptus Olympicis è publico præbitus. Alia Olympicorum privilegia memorata è Platone. Ultimus Crotoniatarum. Solo nomine Olympicis summa laus continetur. Quas ob causas Olympicis tot privilegia concessa.

Pollux l. 5.
c. 12.

Plutarch.
Olymp. 2.
probl. 5. &
in Lycour.

ENimvero Olympica corona hoc modo parta tantum claritudinis athletæ addebat, ut omnia quæcunque expeti possunt unà cum corona illi concessa viderentur. Quibusdam (quod hodie est inter documenta fastigii principalis) licuit signare monetam, & monetæ insculpere insignia victoriæ. Id quod de Anaxila Rhegino tradit Pollux. Hic enim curru, id est quadrigis victoriam adeptus, pecuniæ insculpsit ex una parte currum, ex altera leporem. Quippe hoc ad ejus gloriam accessit, quod leporem primus in Siciliam induxit. Lacedæmone iis qui vicissent sacra certamina sepositus fuit locus in ordinibus; & ordine dispositi circa ipsum regem pugnabant. Id quod duobus in locis Plutarchus tradit. Certè cum cuidam Laconi quidam veluti subsannant dixisset, ὁ Lacon quid tibi accessit è victoria? quod cum hostibus, inquit ille, pugno in conspectu regis. Nec Olympicis tantum, sed

sed & aliis qui in certaminibus *σφαιρίταις* fuissent coronati, concessa fuit *ἀσυλία* jus asyli, & *ἀσφάλεια* securitas, ut de Nemeis tradit Plutarchus. Ideoque quamvis corona Olympica omnium esset excellentissima, tamen fortissimi athletæ alias quoque concupiscebant. Athletæ quidem qui Olympiæ certavit, inquit Tyrius Maximus, licet negligere Isthmicum certamen. Atqui & hîc quoque vituperabilis est negligentia. Otii desiderium non tantum potest apud animam ambitionem, ut nolit per omnia ire, & cum Olympiæ olcastrum obtinuerit, obtinere quoque Isthmicam pinum, & apium Argolicum, & mala Pythica. Olympionici quoque veste *αἰθαλῆ* florida, sive palmata distinguebantur à cæteris. Plinio autem Euthymius *πύκτα* semper Olympia victor, & semel victus *σένσι* mortale fastigium egressus, consecratus est vivus, sentiensque. Nempe huic *πύκτα* multò plus tributum quàm unquam ab quaesita adulatione ipsis principibus Romanis, quibus honor Deum non ante habebatur, quam agere inter homines desissent. Quid, quod Polydamantis athletæ statua dicebatur in Olympia iis opem ferre qui febre vexarentur? Hæc tot tantaque Olympicorum prærogativas adumbravit Socrates apud Platonem, ubi componit felicitatem illorum qui incolunt civitatem suam cum felicitate Olympicorum. Verba Socratis Latine hoc sonant, Omnibus igitur his difficultatibus liberati vitam agent felici illa Olympionicorum vita planè beatior. Quomodo? Propter exiguam omnino partem hi beati censentur, quibus harum rerum facultas adest. Nam & horum victoria præclarior, & cumulator perfectiorque denique [est] ex publica alimonia. Et in hac victoria universæ civitatis est salus. Alimentis præterea & cæteris rebus ad vitam necessariis & ipsi & ipsorum posterî veluti coroua quadam honestantur. Ipsi quidem superstites à sua civitate præmia accipiunt; & vita functi digna meritis suis exequiarum, sepulchrique monumenta. Itaque Olympionicis super cætera præmia, præbebantur è publico alimenta, ad exemplum illorum qui alebantur *ἐν τοῖς μυσείῳ*, quæ fuit mensa Ægyptia, ad quam è toto orbe terrarum præclarissimus quisque vocabatur. Hoc est illud *συναίσιον* de quo alibi aliquid dico. quod, ad exemplum illorum qui Olympiæ victores fuissent, in urbe Alexandria dabatur iis philosophis qui Aristotelici vocabantur. Hinc est, quod apud Platonem anima Atalantes, cum vidisset quot commodis, quantis item honoribus athletæ soleant extolli, hanc sortem elegit. Hoc etiam fuit votum Neronis ut esset *ὀλυμπιονίκης, πυθοινίκης, αἰθιοδονίκης, παυθονίκης*. quib. epithetis ab adulatione militari donatus est. Alio item loco Plato affirmat, illud obsequium quo patria colitur, præstare Olympicis, aliisque ludis; id est, ludos

Plutarch.
Arab.Tyr. Max.
διὰ λ. λζ.Lucian. De-
mon. Plin.
lib. 7. c. 47.Tacit. in
fin. lib. 15.
Annal.Lucian.
Deor. conv.Plato lib. 5.
de rep.Philosfr.
Soph.Dio. in
Ant. Ca-
rac.Plato lib.
10. de Re-
pub.
Xiphil.
Næ.Plato lib. 5.
de leg.

Olympicos, et si hominum existimatione est res inter omnes maxima, non tamen posse conferri cum excellentia illius qui sibi imperavit legibus patriis obtemperare. De his sumptibus qui Olympi-

Plato in
Apoll. Socr.

pioniciis è publico præbebantur, *οὐδὲ γὰρ ἐν δημοσίῃ προφῆς αὐτοῖς* alibi agit Plato, ubi ait, hominem pauperem, & erga cives suos beneficium æquum esse ali in Prytanæo, multò quidem æquiore ratione quàm si quis aut equo, aut bigis, aut quadrigis victoriam in ludis Olympiis reportarit. Ille enim, inquit Socrates, efficit tantum ut

Plutarch.
Alcib.

felices appareatis, ego autem ut sitis. Narrat Plutarchus, Polycritæ Lyfimachi filia fuisse decretam *σῆτην ὅσω καὶ τοῖς ὀλυμπιονίκαις ὁ δῆμος ἐψηφίσαιτο*, annonam quanta plebiscito Olympioniciis datur. Quid multa? Quoties fiebat mentio viri alicujus viribus & factis præstantissimi primus hic illi titulus adscribebatur, fuisse athle-

Plutarch.
Alex. mag.

tam, nempe Olympionicum. Hinc Plutarchus ait, Alexandrum honorasse Fauli athletæ animi alacritatem & virtutem. Caterum Olympici certaminis victorem propemodum *ἰσθῆτος* Diis æqualem existimabant. Cujus rei Solon apud Lucianum rationem reddit his verbis; Nemo simpliciter memorando ea quæ ibi aguntur, tibi indat

Lucian. de
Gymn.

eam voluptatem quæ inde percipitur, ac si tu ipse in media re verferis. Ibi enim spectare licet vim virorum, & corporum pulchritudines, & vigorem membrorum, multaque præclara experimenta, & vim inexpugnabilem, & audacem, ambitiosamque contentionem.

Hæc si videres, nullum tu quidem finem laudandi faceres, nullum plaudendi. Ergo nulla ibi adumbrata virtus, sed maximè spectata tot laudibus efferebatur, torque præmiis donabatur. Plutarchus eos

Plutarch.
ei πρὸς Ὁ.
πολιτοῦ.

qui admoveantur publicis negotiis hinc potissimum commendat, quod non in palæstris & ceromatis cum sophistis, sine ullo periculo congregiantur, sed veram virtutem exhibeant ut in Olympiis & Pythiis certaminibus. Ergo qui tot dotibus ceteris antistaret,

Clem.

Alex. lib.

hic in oculis, hicerat in ore hominum. Clemens Alexandrinus ubi docet quales oporteat esse eos qui multa cura, multaque constantia resistant voluptatibus, utitur his vocibus, *ἀνταγωνιστὰς παχεῖς καὶ ὀλυμπικὰς*, oportere eos esse antagonistas robore, & firmitudine membrorum pollentes, denique Olympicos, *σφοδρὰ δριμυτέρως*, ipsis vespis acriores & vehementiores, ac si dicat, nullam neque vim neque virtutem cum Olympionica posse conferri. Ergo non mirum est, si apud Græcos solo nomine athletæ Olympionici summa

Cic. lib. 2.

Quæst.

Tuscui.

Cic. inorat.

pro L. Flacc.

Sirabo l. 6.

laus continetur. Quid hoc, inquit Cicero, quibus Olympiorum victoria consulatus ille antiquus videtur? Et alibi, *Acinas pugil Olympionices*, hoc est, apud Græcos, propè majus & gloriosius quàm Rome triumphasse. Hinc manavit proverbium, Crotoniatarum postremus. Quippe in uno Olympico certamine septem

septem

septem Crotoniatæ dicuntur fuisse victores. Quam ob causam ultimus Crotoniatarum dicebatur esse Græcorum primus. Cæterum hujus tantæ prærogativæ quæ illorum propria fuit, qui in his ludis victores citabantur, equidem tres crediderim fuisse causas; Quod hæc certamina erant sacra; Quod coronæ partæ in his ludis propriè victrices dicebantur; Quod nulla celebritas cum Olympica conferri poterat.

*Æmyl.
Prob. in
præf.*

CAPUT VIII.

Ἱερῶναι Olympii. Ex his duces exercituum lecti. Muneribus coronarum, aliisque rebus culti. Horum statue dicabantur. Hæc leonica vocata. Quid præcipuè in hisce statu observatum. Honor huic Olympica celebritati habitus. Templum Jovis Olympici. De ipso Jove Olympio.

Athletæ Olympionici, quò major ipsis accederet veneratio, vocati quoque sunt *Ἱερῶναι*, sacrorum certaminum victores. Atque adeò coronæ quibus hi redimebantur, dictæ sunt sacrae. Silius Italicus,

Hic Aresbusa suum piscoso fonte recepat,

Alphæon sacra portansem signa corona,

& fœderis testes adhibentur, autore Germanico; tum Plutarcho, ubi loquitur de tibia, quæ & ipsa fœderibus adhibita, *αἱ ἡ ἀρεῶναι ποδῶν αὐτῶν*, [*αὐλῶν*] ἄρχη τῶν τιφάων. Fœdera autem desiderant eam [tibiā] unā cum corona. Dicebantur quoque Olympii, ut in loco M. Tullii supra citato. Ex albo talium victorum interdum duces exercituum edecumati, reique gerendæ præfecti. Quo exemplo Athenienses Phrynonem Olympionicen præfectum classi miserunt ad occupandum Sigæum. Ex iis copiis quas hi ipsi Athenienses miserunt, contra Darii adventantem exercitum, primo loco memorantur *τιφωῖται*, ut quo præclariora certamina decertaverant, hoc admirabiliorem animi alacritatem promerent. Diodorus Siculus memorat, Milonem illum multæ celebritatis gladiatorem à Crotoniatis contra Sybaritas exeunſibus electum fuisse ducem, quod sex Olympicis coronis donatus fuerat. Adde quod is taurum per medium stadium sublatum tulit. Is ergo & clava, & spolio leonis insignis, atque adeò senis coronis conspicuus, cum in æquum descendisset, perduelles fudit, fugavitque. Non omitto id quod ex Æmylio Probo observavi, iis qui in Olympicis ludis victores fuissent, domum reversis aureas & æneas coronas

*Artemidor. lib. 5.
cap. 58.
Sil. Ital. lib. 14.*

*German. in
Comm. Ar.
Plutarch.
symp. 7.*

Strabo lib.

*13.
Aristid. in
Parnab.*

*Diodor. Sic.
lib. 12. bi-
blioth.
Lucian.
Char.*

*Æmyl.
Prob. Al-
cib.*

nas ab amicis mitti solitas. *Hic, inquit, us navis egressus est, quamquam Tharameus & Thrasylbulus eisdem rebus praefuerant simulque venerant in Piraeum, tamen illum unum omnes prosequabantur.* Et (id quod nunquam antea usu venerat nisi Olympia victoribus) coronis aureis, aneisque vulgo donabatur. Malis item & granatis, & odoratissimis floribus colebantur, ut alibi dico. Tanta fuit rei praeclarissimae celebritas, tantum decus & τεφανίτης athletae coronati; tanta fuit veneratio loci in quo id peragebatur, ubi scilicet, eorum qui vicissent, statuas dicari mos fuit. Certè qui ibi ter victoriam adeptus esset, qui esset *πειολυμπονίκης*, ex hujus membris similitudo exprimebatur. Et has quidem vocabant iconicas. Et plerumque erant aeneae, ut palam est ex hisce versibus Aristidis, *οἷον τὸ Δωρὶαὶ τὸ Ρόδιον, καὶ Γλαῦκον τὸ Καρύσιον, καὶ Μίλωνα δὴ, καὶ Πολυδάμαντα, καὶ πάντας ὧν εἰκόνες χαλκαῖαι*, ac si dicat, Et quotquot inter athletas celeberrimi fuerunt. Et in his quidem statuīs efficiendis plerumque occupati erant statuarii. Socrates ingressus domum Clitonis statuarii ait, *ἀλλοῖς ποιεῖς ὁρμῆς τε καὶ παλαστῆς καὶ πύκνης, καὶ πανκράτιστος.* diversos facis, cursores, luctatores, pugiles & pancratiastas. Hic advertendum, nequaquam licitum fuisse hanc Olympionicorum statuas corpore ejus qui victor fuisset, majores erigi. Ea-que cura incumbbat Hellanodicis, ut statua exactissime fieret, nempe ad magnitudinem corporis. Neque verò illud omiserim, tantam fuisse celebritatem horum ludorum, tantamque totius rei auctoritatem, ut si quid uspiam in alicujus honorem magnificum & illustre fieret, ei negotio magna hinc species accederet, quod celebraretur ad exemplum ludorum Olympicorum; veluti si curanda essent funera eorum qui pro Repub. praeclaram mortem obissent. Id quod ut è pluribus, tum maximè ex hoc Demosthenis loco cognosci potest. Nam si mihi, inquit, id munèris datum esset, ut sepulcrum vel magnificentia sumptuum, vel aliquo spectaculo equestrium, gymnycorumve certaminum adornarem, quo studiosius & liberalius ea instruxissem, eo magis functus esse viderer officio. Magna praeterea fuit veneratio loci in quo id omne peragebatur. Nempe ubi habebantur ludi Olympici neminem licebat sepelire. Magnus quoque honor templi, quod omnium, existimatum est maximum. Nihil quicquam ibi aspiciebatur sine admiratione. Cujusmodi est ille discus in quo nomen Lycurgi scriptum servatur, teste Aristotele, quem citat Plutarchus. Hanc ipsam hujus templi admirationem colligimus ex eo quod Lucianus ait, Quis, inquit, qui modò omnem Olympici Jovis, cujus aedes est apud Olympiam, pulchritudinem, qualis, quantaque est, conspiciatus fuerit, non laudet, non item iis qui nesciunt, memoret? Ipse Jupiter Olympius, ingens statua, fuit

Aristid.
καὶ τῶν
ἑξ ὀρχή-
μων.

Xenoph.
memor. l. 3.

Lucian. de
imag.

Demosth.
orat. funeb.

Lucian. de
mor. Peregr.

Plutarch.
Lycurg.

Lucian.
Quemadmod.
hist. scrib.
sit.

fuit *ἱεροφάνης*, eburneus. Hunc L. Æmilius Paulus ut conspexit, admiratus est; dixitque unum Phidiam videri sibi Homericum illum imitatum esse Jovem, omni sanè expectatione majorem. sed & Caligula ob tanti operis admirationem cò vesaniæ progressus est, ut cupiverit hunc Olympicum Jovem formari sua specie, *Jovis Olympici simulachrum*, inquit Cassiodorus, *quod Phidias primus artificum summa elegansia eburno atque formavit, inter septem terris attributa miracula connumeratur.* Cæterum propter hujus templi, ut verisimile est, sanctitatem, quibus diebus illa tanta celebritas peragebatur, nihil cuiquam quod non dictu honestum esset, affari licuit, ut cautum fuit lege Solonis, non solum in hoc, sed & in omnibus locis, rebusque sacris.

Philostat. vita Apoll. lib. 4.

Polyb. frag. Xiphil. Calig.

Cassiodor. Var. 7. ep. 15.

Plutarch. Sol.

CAPUT IX.

Celebritas ludorum Olympicorum. Philosophi & oratores, & summi artifices ad hanc celebritatem concurrebant. Ibidem præclarissima scripta & lucubrations recitabantur. Quicquid uspiam diceretur ac fieret, ibidem notescibat. Legati civitatum, & præclarissimus quisque vir eò conveniebat. De corona parva à victorius ingenii. De corona honoris. Dona à civitatibus eò missa.

Representata institutione, antiquitate, dignitate certaminum, victorum, coronarum, venio ad rem ipsam, hoc est, ad formam ex cujus præscripto coronæ petebantur, concedebantur, auferebantur. A quoque omnis rei tantam fuisse speciem, ut gesta sit sub oculis & aspectu universæ Græciæ, & exterorum, quos rei magnitudo, præclara virtutis specimina quæ ibi edebantur, & præmiorum dignitas eò eliciebat. Illo conveniebant omnium sapientissimi spectatores, hoc est, celeberrimus quisque philosophus. Et verò Dion Chrysostomus Diogenem ludis Isthmicis interfuisse scribit. Quin & ipsum Pythagoram Olympiatis ludis victorem celebrant, ibique aureum crux ostentasse. Et si enim hoc genus hominum non semper brachiis pugnat, sed ingenio, tamen rectissime judicat de viribus, de pernicitate, de dexteritate de robore animi. Ergo doctrina & præclaris artibus illustres homines in tanta celebritate conspici, sicuti arbitros eorum omnium quæ ibi dicerentur aut fierent, ad publicos mores maxime pertinere existimarunt. Ibi in conspectu universæ prope Græciæ inclarescebant, ut de Herodoto memorat Lucianus. Eleum Hippia M. Tullius ait *venisse ad maximam illam quinquennalem ludorum celebritatem, ubi gloriatus est, cuncta pene audiente Græcia, nihil esse ulla in arte*

Plutarch. Roma.

Lucian. He. rod. sive Etio. Cic. lib. 3. de orat.

TERMIN

- Verum omnium quod ipse nesciret.* Id quod M. Tullius à Platone sumplit, ubi Socrates quamlibet ironice hunc Hippium in os laudat; aitque omnes Græcos esse testes sapientiæ clarissimorum hominum, qualis ipse est. Ibi Hippias celeberrimus, ut sibi quidem videbatur, sophista de se hæc proficitur, Pessimè mecum ageretur, si ego qui ex Elide patria in Olympicam illam festivitatem, celebremque Græcorum cœtum, ad quem universa Græcia ad ludorum spectaculum confluit, cum Olympia aguntur, domo proficiscar, meque in templo sistam, & cuilibet exhibebo, ut quicquid voluerit, dicam de eo quidem argumento, quod ad publici illius cœtus ostentationem paratum à me est; & cuilibet quicquid rogaverit, respondeam, nunc Socratis interrogationem subterfugiam. Paulò post, hic ipse Hippias, gloriosus homo addit, se, ex quo in Olympicis ludis decertare cœpit, in neminem incidisse cui ullare cederet. Cum apud hunc ipsum Platonem Socrates laudat Agathonem ob ejus illustrem sapientiam, eam dicit eluxisse in conventu, & in præsentia testium plus triginta millium Græcorum. Quibus verbis hanc Olympicam panegyrim demonstravit. Nempe, in magna hominum frequentia existimarunt locum esse sapientiæ, & celeberrimæ omnis doctrinæ professioni; Et ubi de viribus certamen esset, ibi potissimum contendendi posse doribus ingenii. Memorat Plutarchus, Aristippum Olympiæ cum Ischomacho convenisse; eumque sciscitatum esse super sententia Socratis; Quæ eo pertinebat, ut constaret, philosophiæ finem esse, ut quisque sua mala noscat, rationemque exquirat qua iis exsolvi queat. Itaque ibi exoriebantur certamina de iis quæ humano generi scitu maximè sunt necessaria. Hujus generis apud Olympiam fuerunt dissertationes Apollonii, ἀπὸ τῶν ἁγνισμῶν τῶν τετῶν, de iis quæ maximè sunt utilia, veluti de sapientia, de fortitudine, de temperantia, de omni virtutum genere. Aristidem ludis Olympicis interfuisse docet principium orationis Isthmicæ. Demosthenem quoque Pluearchus ad hanc celebritatem venisse memorat. Ibi cum vidisse Lamachum Terinæum recitantem laudes Philippi & Alexandri, at Thebanorum & Olynthiorum silentio transmittentem. Tunc verò surrexisse, & veterum poetarum testimonia protulisse super iis quæ ab utraque gente præclare gesta essent; Aded ut Lamachus deserit, & aufugerit e conventu. Caterum ibi tunc Demosthenem interfuisse per occasionem legationis & fugæ; Dinarchus ei exprobrat: Nec mirum summos oratores huic tantæ celebritati cupide interfuisse. Nam ibi quoque recitabantur præclarissima scripta; cujusmodi fuerunt encomia Alexandri & Philippi edita à Lamach

cho Myrrhino. Cui Demosthenes eleganter, & ex tempore respondisse dicitur. Quisque illò, si modò viribus ingenij niteretur, secum suas lucubrationes ferebat; easque ibi recitabat. Exemplo philosophorum & oratorum summi artifices, si quid studiosius elaborassent ibi ostentabant. Certè Lucianus autor est, Ætionem pictorem venisse ad hanc Olympicam celebritatem, ibique exhibuisse depictas nuptias Alexandri & Roxanes. Deique quisquis memoriam apud posteros adipisci cuperet aut insigni aliquo opere famam quæreret, sive præclaro, sive inusitato aliquo facinore, commendatus, illud edebat in illo celeberrimo conventu. Hinc est, quod ille sive Peregrinus, sive Proteus, constructa ibi ingenti pyra, seu rogo, tot testium millibus præsentibus in eam se coniecit. Tanta fuit in eo gloriæ cupiditas mera væcordia. Pythagoræ dictum est, *similem sibi videri vitam hominum & mercatum eum, qui haberetur maximo lud. rum apparatus totius Græciæ celebrato. Nam ut illic alii corporibus exercitatis gloriam & nobilitatem corona peterent, alii emendi, aut vendendi quæstu & lucro ducerentur, esset autem quoddam genus eorum, idque vel maxime ingenuum qui nec plausum nec lucrum quærerent, sed visendi causa venissent, studiose; ne perspicerent quid ageretur & quomodo, item nos, &c.* Itaque quicquid in tanto, tamque celebri conventu diceretur aut fieret, hinc inde relatum notescebat. Certè Plato scribens Dionysio, Cratistolum & Polyxenum ipi Dionysio dixisse refert id quod apud Olympiam audiverant, eos, scilicet, qui cum Platone essent, de tyranno sinistrè loquutos esse. Cæterum tanta fuit illius celebritatis autoritas, ut ipsæ Græciæ civitates ibi quoque per suos legatos interessent. Hos Plato dicit mitti oportere *eis δὲ ἑκάστη πόλις ἀποστέλλει τὸν ἀριστὸν καὶ καλλίστον καὶ πλείονα*, ad potentiam [ostentandam] plures simul, & præclarissimos & optimos. Ut inde civitatis opes ac dignitas cognosci possit. Nec legati tantum, sed clarissimus quisque vir ibi conspici cupiebat. Hinc illud quod de Cimone & Themistocle memoratur. Cum enim Themistocles id ageret, ut cultus, & apparatus magnitudine ipse adhuc adolescens & obscurus Cimoni viro nobili, magnæque celebritatis æquareretur, id Græciæ ægrè tulit. Narrat quoque Plutarchus, in hac ipsa Olympica celebritate, omnibus athletis posthabitis, toto die omnium oculos in unum Themistoclem fuisse versos; atque aded cum peregrinis ostentatum cum multa universorum admiratione & plausu. Eodem Plutarcho autore, cum Hiero Siciliæ tyrannus tabernaculum pretiosum, & equos ἀγωνιστὰς Olympiam misisset, Themistocles iussu illud tabernaculum direptum, & id actum ne equi certarent. Quærat quispiam, quid ex illa celebritate homines celeberr-

Lucian.
Pseud.

Lucian. Ho-
rod. sive
Æt.

Lucian. de
mor. Peregr.

Cic. Tus-
quæst. lib. 3.

Plato epist.
2.

Plato lib.
12. de leg.

Plutarch.
Themist.

Plutarch.
Themist.

Plutarch.
Themist.

celeberrimi, & sapientia inelyti compendii domum referrent. Respondeo, nihil, nisi laudem & summum decus.

Calphurn.
eccl. 2.

— satis hoc mercedis habetur

Si laudem victor, si fert opprobria victus.

Demosth. de
cor.

Et hæc, nimirum, est illa corona honoris quam optimus quisque quamlibet invisibilem, expetit. Et verò corona & laus individuo nexu sunt constrictæ. Ideo quoties cuiquam corona decernebatur, huic ipsi laudes decretas fuisse constat. Simili ratione, cum nuppiam corona arcebatur, eadem & laudibus carebat. Demosthenes utramque actionem conjungit coronæ & laudis, *τιφάνη καὶ τιμὰν*, inquit, *καταγέλλω, καὶ ἥτις ἐστὶν σπουδαία καὶ ἀσκήσιμος*, coronæ & laudationis accusationem nunc esse confarcinatam. Porro ut nulla corona non dici possit corona honoris, tamen illa potissimum quæ est parta victoriis ingenii, quæque nullis est subiecta oculis, sed tantum nectitur in hominum judiciis, hoc nomen meretur. Hanc sibi eripi doctissimus ac præstantissimus quisque meritò indignatur. Ut honoris contributione generosus animus erigitur, ita nulla re æquè percellitur ἢ τῇ *τιφάνη*, ἢ *τιμῇ* ἀφαιρούσῃ ac coronæ, aut primi loci ademptione. Et si legimus, coronam honoris interdum è ramulis, ut cæteras, fuisse compactam. Æmylius Probus autor est,

Plutarch.
πινυθιμ.

Æmyl. Pro.
Ithraf.

Thraſybulopro maximis meritis coronam honoris à populo datam fuisse, factam duabus virgulis oleaginis. *Qua*, inquit, *is contentus neque amplius requisivit, neque quemquam honore se antecessisse existimavit.* Atque hæc quidem omnia quæ retuli, pertinent ad repræsentandam celebritatem horum ludorum. Quibus addo id quod legitur in decreto Byzantiorum facto in honorem populi Athenientis, in publicis gratulationibus dona ad hæc harum solennitatum celebritates fuisse missa, non ad Olympicam solum, sed

Demosth. de
cor.

& ad alias tres. Sequuntur verba decreti, *καὶ ἀνακαρπύξαι τῇ τιφάνη καὶ συτιφάνη ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ὑπὲρ ἡμῶν.* & renuntiari coronam, qua concoronatur populus Atheniensium à nobis. Nempe ibi proclamabatur corona, qua hæc aut illa civitas ab alia donata fuisset, ut in verbis decreti, illa qua Byzantii ac Perinthii Athenienses donarant. Et hæc quidem habeo quæ dicam de illa Olympica celebritate, quæ his verbis & quidem elegantissimis, à Philostrato repræsentatur. Nam cum Isagoras quæreret ex Apollonio, an aliquid sit Olympica illa panegyris, is respondet esse, *ἡδυν καὶ ἡσυχίας*, rem jucundissimam, & ex omnibus rebus mortalibus Deo acceptissimam. Ibi Isagoras, Quæ hujus celebritatis ut rei incorporeæ est materia? Maxima, inquit Apolloniū, atque admodum varia. Nam templa sunt & sacraria, & cursus, & scena, & gentes plurimæ, partim vicinis & finitimis, partim ex transma-

Philostat.
vita Apoll.
lib. 8.

rinis

rinis regionibus. Quin ea quoque constat è plurimis artibus, & philosophiis; tum ex vera sapientia, & poetis, & consultationibus, ac disceptationibus. Denique è nudo certamine & musico, ut est Pythiæ consuetum. Tum Isagoras, Apparet hanc panegyrim non solum esse specie corporea, sed admirabilioris cujusdam materiæ quàm sint urbes. Nam ea quæ sunt accuratorum accuratissima, & præstantium præstantissima convocat, ac veluti sub iisdem ædibus contrahit.

CAPUT X.

Stadium Theatrum. Athletis necesse fuit profiteri nomen suum.

Professis non licitum fuit recedere Nec pueris, nec sceleratis hominibus licuit profiteri nomen. Athleta priusquam descenderent ad hæc certamina diu exercebantur. Et sacrificabant. Palastra. Judices his ludis præfecti. De loco ubi sedebant hi judices. Quales eligerentur. Videntur fuisse coronati. Prærogativa præsidendi his ludis.

DE ludorum loco et si supra in genere dixi, tamen hic speciatim moneo, circuitum, sive spatium, sive curriculum in quo edebantur ludi gymnici dictum fuisse stadium; locum in quo scenici aut musici, theatrum. Cæterum quod de ludis Pythicis Plutarchus dicit, id credibile est in omnibus agonibus observatum fuisse, nempe, ut ad hæc certamina admitteretur nemo qui non prius apud ludis præfectos professus esset nomen suum. Itaque Callistratus Amphictyonibus impositus aulædum quendam civem & amicum, qui detrectaverat hanc professionem, ex præscripto legis certamine prohibuit. Sed & Olympiæ hunc morem viguisse docet Æschines his verbis, Quemadmodum si quis cum sæpe Olympiæ victor fuerit, postremo senex factus profiteatur adhuc nomen suum, & eos qui contra professi sunt [sic enim interpretor αὐτοπροσώπως, id est qui fururi fuerant antagonisti sui, non scribas, ut vertit interpretes] provocet, in mentem revocans robur, non quod jam habet; sed quod olim habuit. Hic advertendum, iis, qui inter athletas professi essent nomen, non licitum fuisse recedere, ac certamen detrectare, sed coactos fortiter & animosè rem peragere. Neque tamen qui primus nomen dedisset primus renuntiabatur victor; sed is tantum qui hanc professionem fortibus factis asseruerat, etsi ultimus erat, καὶ ὕστατος εἰς πλὴν τῆς χη, inquit Aristides. Cæterum, non omnibus licuit descendere ad sacra certamina Olympica. Quidam enim, ut ex Artemidoro colligimus, reprobabantur. Atque, ut supra monui ab Olympionicis athletis exigi omnia virtutum genera

*Plutarch.
symp. 7.
probl. 5.
Æschin. ep.
11.*

*Aristid.
eis 23.
Aristid. de
reth. orat. 1.*

*Artemidor.
lib. 1. c. 61.*

genera, ita verisimile est eos tantum reprobari solitos qui ea spe, eoque honore non satis digni viderentur. Primum ajo, juseò veniendi interpretandum fuisse. At cum non æqua sit puerorum cum viris concertatio, pueris id juris denegatum. Et hæc fuit illa ἡλικίας ἀλικίας, probatio, siue admissio ætatis, ut eodem Artemidoro autore firmare possumus. Si reprobatio propter ætatem inibi locum habuit, multo magis illa, cui causam dederant scelera, flagitia, impietas. Et quidem Lacedæmone cuilibet pudendum fuit, hominem malum admittere in contubernium, eundemve habere ἐν παλαίστρῃς συζυμεναι. Et supra jam dixi de temperantia illorum qui ad hos ludos descensuri erant, qui mulierum congressu omnique alio amore abstinere; cujusmodi Plato nominat Tarentinum Iccum, & Crisum, & Astyllum, & Diopompum, præter alios permultos. In hanc sententiam extant hæc verba Demosthenis, Existimo, inquit, nihil prodesse rerum pulcherrimarum desiderium, aut corporis ad omnia habilitatem, μὴ τὴν ψυχῆς φιλοτιμίαν περισσέωσιν, nisi & animus probè sit paratus & exornatus.

*Xenoph. in
Repub. La-
cedæm.*

*Plato lib. 8.
de leg.*

*Demosth.
orat. amat.*

*Demosth.
de cor.*

*Aristid.
Miliade.*

*Philostr. de
vita Apoll.
lib. 5.*

*Tyr. Max.
2. §. 1. 10.*

*Pausan.
lib. 7.*

*Plutarch.
Symp. lib. 2.*

Neque etiam ad hanc professionem admittebatur is qui nondum rationes retulisset, cum lex eum coronari vetaret. Supra quoque monui tales athletas, priusquam sese hisce certaminibus offerrent, diu corpus exercuisse. Et hæc quidem exercitatio fiebat apud illos quibus nomen γυμνασιῶν, qui diu exercitatum athletam postremo victorem educunt, inquit Aristides. Sed de hoc exercitationis honore disertim hæc Apollonius apud Philostratum; Elei athletas, cum instant Olympia, dies triginta in ipsa Elide jubebant exerceri. Deinde in unum congregatos sic alloquebantur; Delphicus quidem cum Pythia, Corinthius verò cum Isthmia, Ite, ajebant, in stadium, & præbete vos viros victoria dignos. Elei verò cum eunt in Olympiam, hoc modo disserunt cum athleticis, Si jam quod satis est, operam dedistis ut in Olympiis certare possitis, neque ignavè quidquam atque ut degeneres fecistis, ingredimini audacter. Qui verò non ita paratus est, abeat quò liber. Tyrius Maximus ubi ait philosophiam non posse ferre infrequentem sui cultorem, non magis, inquit, quàm pædotriba ex stadio athletam unguentatum, sine sudore, sine pulvere coronatum, sine plaga, sine vulnere, nullum retinentem vestigium virtutis. Cæterum tradit Pausanias, sua ætate Achæis athleticis, priusquam in Olympicum certamen descenderent, solenne fuisse ut Oibotæ parentarent, ejusque statuz victores coronam imponent. Non omiserim, locum in quo exercebantur athletæ, generali appellatione dici palæstram, non solum δὲ τὴν πάλαν, à lucta, quod hæc omnium certaminum sit antiquissimum; sed quòd ex omnibus unum

unum opus habebat cœno, sive luto, pulvere sive arena, postremo & cera. Porro ut res tanti momenti summa æquitate transigere-
Lucian. de
mar. peregr.
 tur, iudices & spectatores aderant. Hi intra quoddam sepimentum
 seclusi jurejurando adigebantur ad judicandum religiose, autore
 Platone in legibus, Paulanio in Eliacis, Pindaro pluribus locis, alijs-
 que ut infra dico. Et locus quidem in quo sedebant hi iudices voca-
 batur *τὸ πλάθριον*. Eratque locus tutus, sicuti asyllum. Unde ele-
 ganter Plutarchus ait, Vitellianos milites, cùm Othonianos irride-
 rent, vocasse eos *πλάθριους, καὶ πυρρικούς, καὶ πυθίων καὶ ὀλυμπίων* *Plutarch.*
in Orb.
Θιέρους, ac si dicat, ignavos & inbelles, & è loco tuto, tanquam ex
 abdito spectantes eos qui sese certaminibus & periculis offerunt.
 Cæterùm hi iudices, ut verisimile est, eligebantur è proceribus om-
 nium Græciæ civitatum, saltem donec Græcia fuit libera. Id quod
 usque eò verum est, ut hæc ipsa prærogativa præsidendi his ludis
 numerata sit inter præcipua libertatis argumenta. Ea re non mirum
 est, si, cùm Demosthenes indignatur, Philippum hominem Mace-
Demosth.
Philis 3.
 donem impune occupasse multas, easque præclaras Græciæ civita-
 tes, denique ibi rem esse, ut illi Græcia servitutem serviat, ait eum
 jam præsidere Pythiis communibus Græciæ ludis; & si ipse non ad-
 sit ei negotio imponere servos suos. Verisimile quoque est, iudices
 electos fuisse illos, qui è talibus certaminibus victores rediissent.
 Id conjectari licet è loco Plutarchi, ubi agit de certamine saltatio-
 nis, ejusque præmiis. Nam ubi dixit, ejus rei judicem renuntiatum
Plutarch.
Symp. 9.
probl. 11.
 fuisse Lampriam fratrem Menisci, illius qui præerat exercitationi-
 bus puerorum, addit illum eleganter saltasse pyrrichiam, & in pa-
 læstris histrionali gesticulatione præcelluisse. Et hi quidem iudices
 videntur fuisse purpurati; saltem coronati, & virgam manu tenuis-
 se, ut colligo è loco Plutarchi in Pompeio, itemque ex alio in Ca-
Plutarch.
Pomp. &
Cat. Jun.
 tone Juniore. Cùm enim Cato venisset Antiochiam non equo ve-
 ctus, sed pedes, ubi ante portam urbis vidit turbam hominum in al-
 bis vestimentis, extraque viam hinc adolescentes, hinc pueros discre-
 tos, eam rem ægrè tulit, existimans hæc honoris sui gratia fieri.
 Cùm verò jussisset comites descendere ex equis, & cum ipso progredi;
 jamque urbi appropinquarent, ait illum qui omni illi apparatusi
 præpositus fuit, occurrisse ei, *ἔχοντα σάφρον καὶ ῥάβδον*, habentem
 coronam & virgam, nempe recepto more. Et hæc quidem ludorum
 sive cura, sive præfectura fluxit à prisco more. Nam cùm in funere
 Patrocli equites decurrerent, Achilles voluit Phœnicem sectatorem
 patris sui juxta sedere.

——— *ὡς δὲ ὁ σκοπὸς εἶεν*
ἀντίθρον Φοίνικα ὀπάοντα πατρός ἰοῖο,
ὡς μεμνῆντο δρόμου, καὶ ἀλυσίῳ ἀσπείποι.

Homer.
Iliad ψ.

A 2

Juxta-

Juxtaque speculatorem sedere fecit, Divum Phœnicem sectatorem patris sui, ut consideraret cursum, & veritatem referret. Et verò hi judices quam quisque coronam meruisset, decernebant. Quæ sanè prærogativa numerata est inter regia munera, ut de quibusdam regibus memorat Strabo. Apud Persas ipsi reges proponebant præmia cursus, & eorum omnium, quorum in quinquennialibus certaminibus exercitamenta exhibentur, eodem Strabone auctore. Ipsorumque ad eò regum interdum propria videtur fuisse cura disponendi hos ludos. Certè Corinthii rogaverunt Agésilæum, ut ordinaret certamen Isthmicum. Id quod ipse quidem non fecit. Sed eum illud ipsi ordinassent, ipse inibi mansit, & athletis securitatem præbuit. Apud Q. Calabrum Agamemnon signum dat iis qui in funere Achillis cursu decertarunt.

Strabo lib.
14.

Strabo lib.
15.

Plutarch.
Agési.

Q. Calab.
lib. 4.

Lucian.
Hermio.
sive de sect.

Τοῖσι δὲ σημαίνουσιν δόξας πάλῳ ἀκυπνίῳ

Ἀγρίδης, ὅς πᾶσι μετ' Ἀργείοισιν ἄνωσεν.

His igitur cursus velocissimi metam statuit Atrides, qui in omnes Græcos imperium tenebat. Herculem quoque his certaminibus præfuisse disertim tradit Lucianus.

CAPUT XI.

Quibus nominibus hi judices consenserunt. Eorum munus & potestas, & in athletas animadversio. Horum judicium numerus. Athenis quot fuerint. Hi judices in musicis certaminibus sedebant, in gymniciis stabant. βραβύς, βραβύται, ἀγροβραβύται. Quomodo hi judices cognoscerent. Jusse judicabant. κορονὰ θηρίων. Εἰσαγωγὴ καὶ. Ἀλυσίρχης καὶ. Alipries.

Pollux l. 3.
c. 30. &
l. 8.

Etymol.
ἀστυμέναι-
ται.

Aristid.
μάντις.

Abw.

Etymol.
ἐλλ. α. νο-
δίκησι,
& Πανσπ.
lib. 5.
Plato lib.
11. de leg.

PORRò hi judices, sive præfecti pluribus nominibus consensabant. Nam dicti sunt ἀγωνοθῆται, ἀθλοθῆται, ἀγώνων ἀγροθῆται, ἀθλων ἐπιμεληταί, ἱφροθῆ, ἐπὶ πῇ, αὐτοστάται, ἐπίσκοποι. Vocati sunt & ἀστυμέναι, οἱ τὸ αἴσιον ἀπενίμωσι τοῖς ἀγωνιζομένοις, qui certantibus ea distribuebant quæ juris essent, sicuti κρατὶ ἀρχοῖς τῷ ἀγῶνι. Dicti sunt & ἐσπώνιοι, quod epithetum, et si dicitur esse Mercurii, Homerus Palladi tribuit, teste Aristide; τὴν δὲ ἀθλὰ κρίνει δι' αὐτῆς. nam certamina judicat per ipsam. Dicti quoque ἐλλανοδίκαι, nempe magistratus Elæi, διέποντες καὶ τῷ ἀγῶνι τῷ ὀλυμπικῷ, dispensatores, sive administratores certaminis Olympici. Sic, inquam, nominati à Græcis quòd judicabant de athletis, aliisque certatoribus, sive pugilibus. Cujus jurisdictionis exemplum est in legibus Platonis, ubi vult poetam scriptorem comœdiæ, si sit convitiator, ab athlotheta eo ipso die ejici è theatro, aut multari tribus minis ei Dei sacris,

sacris, ejus est certamen. Enimvero in legibus Lycurgi hæc fuit, ut isti gymniciis certaminibus præfecti, si quid quempiam contra leges fecisse sentiant, continuo eum puniant, quasi tyranni, hoc est, omnimoda & summa potestate prædiri. Quo exemplo cum Euangelus ille Tarentinus, quamvis totus aureus & gemmeus, cithara & cantu ineptè uteretur, atque ideo omnibus deridiculo esset, ab athlotheticis indignantibus loris cæsus est, atque è theatro projectus. Ergo flagris cædebant ineptos, & ridiculos athletas, si quis magna illa numina non ex dignitate imitatus esset. Horum numerus variavit. Et quidem Pausanias tradit. Iphitum solum ludis ab se editis præfuisse. Id quod ab Oxyli posteris est observatum. Postea traduntur fuisse novem. Jarchas Indus tradit fuisse decem. Aliquando fuerunt septem; aliquando duodecim. Denique Athenis per singulas tribus electi sunt decem, qui hoc munere fungerentur per quadriennium. Nimirum, hi illi erant ad quos pertinebat cura disponendi τὰ παναθηναϊκά, τὸν τε μουσικὸν καὶ τὸν γυμνικόν, καὶ τὸν ἱπποδρομικόν. Panathenaicos ludos, & gymnicum, & equorum cursum. Quod autem eos supra sedisse dixi, verum est in musicis certaminibus, hoc est, in theatro. Nam in gymniciis, credo, quò longius prospicerent, stabant. Quamquam & hos quoque quandoquid sedisse, discimus è Luciano. Cæterum hos Pollux ait vocari βραβείας, seu βραβεῖς, & βραβεύταις. Dicebanturque βραβεύοντες ἀγῶνα. Hinc ἀθροβραβεύοντες, & ἀθροβραβεύοντες dicebantur qui præmia illis qui præmia meriti essent, suis suffragiis dempta in immeritos conferebant. Id quod disertim Plutarchus enunciat his verbis, loquens de his judicibus, καὶ ῥιμῶροι ἐπὶ ταῖς χυσιεργαῖς, ἐξ ἀποσηκόντων ῥιχνοῖς καὶ στεφάνους ἀλλοῖς, καὶ δόξας, ἀφ' αὐτῶν τὸ ἵδιον αὐτῶν καὶ τὸ κοινόν. qui, cum ventum est ad suffragia, & aliis magistratus largiuntur & coronas & gloriam è non convenientibus, [id est ex iis in quibus nullum est meritum] ipsi sibi auferunt nobilitatem, & [si quid in ipsis est] præclarum. Neque verò omnes judices simul & promiscuè de omnibus certaminibus judicabant. Certè ex his tres de equorum cursu, totidem de quinquertio; de cæteris certaminibus reliqui cognoscebant. Hi judices iustissimè judicare credebantur. Unde locus apophthegmati cuidam Laconico, cui autor Agis. Nam quibusdam laudantibus hos judices quòd in Olympico certamine iustissimi essent. Et quid magnum, inquit Agis, aut admirabile, si toto quinquennio semel tantum iustè judicant? Nam alioquin οἱ μὲν φθόνον κεραινοῖς τὸ ἀποπτῖον δαπάνησι ταῖς χυσιεργαῖς, qui judicant cum invidia primum præmium distribuunt pessimis. Hinc est quod verè & eleganter Pindarus coronas Olympicas vocavit ἡμιλίπτες, ac si dicat, ab ipsa Themide plexas & contextas; ac-

*Xenoph. in
Rep. Laced.*

*Lucian.
adv. indoct.*

*Lucian. pif.
cat. seu re-
vivisc.
Pausan.
lib. 5.*

*Philostrot.
vita Apoll.
lib. 5.
Pollux l. 2.*

*Lucian. in
Herm. sive
de sect. Ely-
mal. βρα-
βεύταις &
βραβεύον-
τες.
Plutarch.
symp. 7.
Plutarch.
π. τ. δ.
σπκ.*

*Pausan.
lib. 5.*

*Plutarch.
apophth. La-
con. 381. &
in Lycæ.
Stob. ex
Anax.
π. φθόνου*

proinde nullo gratiæ aut favoris intuitu datas. Nam cui datæ sunt, hic est, ut Plato ait, νικηφόρος δρετῆ, virtute victor. Pindarus de his coronis,

Plato lib. 5.
de Rep.

πίμψαν θαιμειδίατοις ἀρεσφι
Λατοΐδῃ τεφάνοις
Ἐκ τῆς ἱερᾶς Σικυωνίου.

Pindar.
Nem. ed. 6.

miserunt ex sacra Sicyone cum Latoidæ coronis à Themide textis. Præter iudices erant illi qui dicti sunt οἱ παγωγῆ introductores, quod per eos athletæ in stadium inducerentur. Et verò Plato agens de cer-

Plato lib. 6.
de leg.

tamine monodiæ, hoc nomine censet eum qui athletas in theatrum inducit, ἱκανὸς ὃ ὅς ἄρχων αὐτοῖς μὴ ἱλαπτοι πεπαιρημένοις μαρτυρῶς ἱπῶν, ἱκανὸς ὃ καὶ ἀπὸ μοιροδία οἷς μὴ ἱλαπτοι ἢ πεπαιρημένοις μαρτυρῶς ἱπῶν, οἱ παγωγῆς τε οἷνα, καὶ τοῖς ἀμικλαροῖς ἱκανὸς ἀποδιδύς. Unus autem ille princeps satis est qui non minus quam quadraginta annos sit natus. Unum quoque in monodia sufficere arbitramur, qui ead-

Demosthen.
de cor.

dem illa sit ætate; qui & personas in theatrum opportunè inducat, & de certantium virtutibus certa idoneaque sententia constituat. Itaque isti οἱ παγωγῆς eos in certamina inducebant, quorum jam inter athletas recepta nomina, id est, super quorum meritis multa cognitio fuerat. Ad quem morem Demosthenes alludens, ait, diligenter inquiri in se, ut inde sciri possit, an corona dignus sit. ἰσχυρὸν ἔ

Etymol.
ἀλυπτέρ-
χης.

τεφασσώμεναι δοκιμαζόμεναι. Aderat & is, cui nomen ἀλυπτέρχης. ὁ τὸ ἐν τῇ ἀλυμπτικῇ ἀγωνίᾳ δὴνα (μίας ἄρχων, qui in Olympico certamine decentiæ exactor erat; nempe præfectus iis quos vocabant,

Plato lib. 3.
de leg.

ἀλύπτες, & ἰαδοφόρους, moribus ac decori præpositos. Pueris & paedagogis, inquit Plato, frequentique populo virga magisterii illius insigni, actionem illam ornante, admonitio fiebat. Postremò, in

Cl. Alex.
strum. l. 7.

his ludis clarescebat is cui nomen Aleiptes, unctor, παγκρατισταὶς ὃ οἷς τὸ πᾶσι οἱ ἀθληταί. καὶ δὴ οὐκ ἐν τῇ ἀλειτουργίᾳ ὁ περὶ τῆς ἀλουργίας ἡρώδης. In stadio autem decertant athletæ. Et ex his utique superat is qui aliptæ paruerit. Nam aliptes dicebatur is, qui

Philo
ἀλουργ. I.

athletarum exercitationibus præerat. τοῖς ἀθληταῖς οἱ ἀλουργῆ πα-
αλουργῆς μὴ κόπῃ, &c. inquit Philo, quem locum supra sum in-

Philo
πι. ἑξίς.

terpretatus. & alibi loquens de virtutibus, quarum, inquit, athleta est Jacob exercitatus in lucta adversus affectus, ἀλουργοῖς ἀλουργίας

Nat.

λόγῳ ἡρώδης. usus nuntiis sermonibus [ut] aleiptis, i. doctoribus, suæque exercitationi præfectis. Alio item loco, τῷ τοῖς ἀλουργίας ἡρώ-

Philo
πι. ἀλουργ.

παιδευτικῇ. οὐκ ἐν τῇ ἀλουργίᾳ ἡρώδης ἀλουργῆ, &c. his aliptis usæ meus nihil eorum prætermittat quæ pertinent ad exercitationem. Alibi in Mose, τῷ δρετῆς ἀθλῶς Μωσῆς δὴ θλῆ, τὸ ἀλουργῆ ἡρώδης ἐν τῇ ἀλουργίᾳ ἀλουργῆ, &c. Virtutis certamina Moses decertavit, aleipten habens in se ipso ratiocinationem probam, sub

Philo
πι. βίη
Μωσ.

quæ

qua exercitus, &c. Hoc genus præfecturæ *inagilæ* vocat Calli- *Stob. sing-
rope. 87.*
cratides simile illi quod habet medicus in ægrotos, ac magister in
discipulos.

CAPUT XII.

*Athleta in gymniciis nudi descendebant in arenam. Prout cuique
pari fors obtigisset, eo ordine pugnabant. Id ferè ipsum serva-
batur in musicis certaminibus. In musicis athleta prodibans co-
ronati. Locus in quo ponebantur corona. Pracones ibi cur insti-
tuti. Singulorum victoria referebantur in commentarium. Cui-
nam liceat se renuntiare victorem. Quales pracones fuerint co-
ronati. A quo victores educerentur.*

AD gymnica certamina constat athletas descendisse nudos, id
ipsum ferè monstrante nomine certaminum. Memorat Lucia- *Lucian. de
Gymn.*
nus, Euangelum illum Tarentinum cupidum vincendi Pythia
vidisse, non posse fieri ut superior evaderet in certaminibus iis ubi *Lucian.
adv. Iud.*
nudi certant; quippe qui neque viribus, neque pernicitate prædi-
tus esset. Disertim Apollonius disputans cum gymnosophistis *Philosofat.
vita Apoll.
lib. 6.*
Ægyptiis, ait, eos descendere nudos in Olympiam ex instituto
Herculis. Porro prodibant ad certamen ea ratione quæ describitur
à Luciano his verbis, urna argentea Deo [cujus, scilicet, erat certa-
men] in medio proponitur. In hanc parvæ quædam sortes conji-
ciuntur, propemodum fabæ magnitudine literis inscriptæ, sive
literatæ. Inscribuntur autem duæ, utraqûe litera α. In duobus ve-
rò β, & in aliis duabus γ, ac deinceps eadem ratione inscribuntur
aliæ, si athletæ fuerint plures, ita ut semper binæ sortes iisdem sint
inscriptæ literis. Accedunt deinde singuli athletæ, & susceptis Jovi
votis supplicant. Quisque immissa in urnam manu, unam è sortibus
extrahit, & post illum alius. Et adstans flagellifer singulis, prorensâ
manu obstat ne legantur literæ quæ à singulis extractæ sunt. Cum
singuli singulas sortes habent, tum demum Alytarches, opinor,
aut unus è iudicibus (neque enim amplius memoria teneo) cir-
cumeundo contemplatur & explorat sortes in orbem consisten-
tium. Et sic cum qui habet α cum altero α quoque inscriptum ha-
bente aut lucta, aut pancratio decertaturum committit. Deinde
simili ratione qui β habet extractum cum altero ejusdem literæ. Qui
tenor componendi [athletas] servatur etiam in aliis consimilium
literarum sortes habentibus. Sic quidem si par athletarum nume-
rus sit, veluti octo, aut quatuor, aut duodecim. Si verò disparēs,
veluti quinque, septem, novem, litera quædam supervacua sorti

inscripta unà cum aliis in urnam mittitur, non habens literam sibi respondentem. Qui verò hanc traxerit, præsidet expectans donec alii finitis certaminibus, decertaverint. Neque enim habet literam suæ oppositam. Estque illa non mediocris athletæ felicitas. Quippe qui adhuc viribus integer cum defessis congressurus sit. Et hac quidem ratione in gymniciis athletæ committebantur. In Musicis quoque fortiebantur quo quisque ordine cantaret. Et ad certamen cantus, hoc est in theatrum non nudi prodibant, ut illi, sed coronati qua quisque corona poterat, divites laurea, nempe aurea, tenuiores Delphica lauru. Cui rei exemplo sunt Euangelus illi Tarentinus, & Eumelus Eleus apud Lucianum. Cæterum, coram iudicibus coronæ, præmia Olympicorum, ponebantur super tripode æneo. Et hoc quidem prisco more. Nam postea statutz sunt super mensa, teste Pausania. Athenæus meminit prisce moris, ubi ait, coronas aureas vitigineas positas fuisse super Delphicis tripodibus. Quem morem expressit Virgilius,

Lucian.
adv. indoct.

Lucian.
adv. indoct.

Pausan.
lib. 5.
Athens. 4. 5.

Virgil. lib.
5. Æneid.

Munera principio ante oculos, circoque locantur

In medio, sacri tripodes, viridisque corona.

hoc est, super tripodibus coronæ. Præsto aderant præcones, & ipsi primæ & optimæ notæ homines. Nam qui flagitiosus esset, ab hoc munere arceri hunc, prisce moris fuit. καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν.

Aristid. de
vires. orat. 1.

inquit Aristides, τὸ τοῦ δ' ἐπαφροῦν καλῶς, ὃ δὲ κερύπειν. Siquis factus sit proditor, hunc neque coronari jubes, neque renuntiari. Isti

Pallux lib.
3. cap. 30.

præcones propriè vocabantur δημοκέρυκες & κέρυκες. Horum munus fuit, quam quisque victoriam retulisset, alta voce, ejusque rei congruentia signa publicare, ἵν' ἡ ταυτὴ συνθήκη γινώσκῃ, conveire in unum idemque signum cognitionis. inquit Himerius.

Himer.
p. 12.

Ideoq; tales eligebantur qui nihil ἐπίτροπον volubile, nihil ἀφαιδὲς durum pronuntiarent. Itaque horum primæ voces erant καλῶς τιν' ἀφαιδὲς τῶς πανηγύρεσι, fausta omnia generalibus conventibus præcantium. Deinde eos qui victores fuissent, renuntiabant. Id quod

Aristid.
συμβουλ.
Philostroph.
vita Apoll.
lib. 6.

meridiano tempore fieri solitum conjici potest ex hoc loco Philostrati, ubi ait, athletas in porticu expectare μισσημέραν κέρυνμα, meridianum præconium. nempe cùm omne matutinum tempus usque ad meridiem certaminibus consumptum fuisset. Nempe finito certamine, cujus athletarum quisque callidus, & in eo exercitatus.

Philo
ἀλλ. 3.

Tantum hoc dico, in gravioribus certaminibus non continenter & uno spiritu rem actam fuisse, sed respirasse athletas & spiritus collegisse. ἀλλὰ τὴν ἀγωνίαν, ἢ συνάγειν τὸ πάλιν deinde uterque ibat in adversarium. Hac pugna pugnata, is qui victor fuisset dicebatur tradere præconi quod clamaret, ut de Alcibiade Euripides cecinit, referente Plutarcho. Dicit autem Euripides,

Plutarch.
Alcib.

inquit,

inquit, in cantu hæc, Te verò canam ò Clinix filii. Pulchrum victoria. Pulcherrimum (quod nullus alius Græcorum [fecit]) curram primum currere, & secundò ac tertio; ingredi verò sine labore bis coronatum olca, præconi tradere quod clamet. Et quomodo supra dixi eum qui nullam è certamine coronam referret, Græcis fuisse ἀσφαλιστός, incoronatum, id est, inglorium, ita quoque eundem qui à præcone non esset renuntiatus victor, vocabant ἀκέρυκτος, ut in hoc loco Tyrii Maximi, ἰσὺ τῷ δ'δουλίμῳ σφαυόμενῳ, τῷ τῷ κερύτῳ μὲν ἐν τοῖς πρῶτοις ἀνταγωνισμοῖς, ἰσὺ δ' ἐν τῷ ἀσφαλιστῷ ὅτι καὶ ἰσὺ λαῶν καὶ ἀκέρυκτος, καὶ ὑμῶν βέλτερος. Ego tunc gloriose coronor, tunc renuntior in generalibus conventibus. At ulque nunc incoronatum [me] esse fateor, & non renuntiatum, et si vos clamatis. Ergo quibus publico decreto dabantur coronæ, non prius eas accipiebant, quam ea res præconis ore proclamata esset. Cujus moris meminit Demosthenes his verbis, et si ibi loquitur de coronis quæ dabantur in theatris; Jam quòd ad præconium in theatro attinet, decies millies decem mille proclamatos esse prætereo; tum me ipsum prius esse corona donatum. Sed, Deum immortalem, itane vācors es & stupidus, Æschines, ut intelligere nequeas, ei qui coronatur, eandem contingere felicitatem, ubicunque corona proclametur; sed propter coronas donantium utilitatem in theatro fieri præconium? Nam quotquot audiverunt, hi ad bene de Republica merendum excitantur; & eos qui gratiam referunt, magis laudant, quàm eum qui coronatur. Post hæc verba recitat legem qua cautum est, ut quos municipia coronant, earum coronarum præconia fiant in ipsis municipiis. At quos populus Atheniensis coronari jussit, hi in theatro Bacchanalibus proclamantur. Hic verò observo id quod alibi ab ipso Demosthene traditur, Si senatus coronet, in curia proclamationem fieri oportere, Sin civitas, in Pnyce pro concione. Huc accedit, quod inibi quotidie fuerunt instituti præcones, ne quis se ipse in certaminibus victorem renuntiaret, τὸς σφαυρομένοις ἐν τοῖς ἀγῶσι ἐπὶ ἐν νικῶντας ἀναγορεύσει, τὸ δ' ἀντιπῶν τ' ἀπὸ αὐτολογίας ἀφαιρῶντος. Coronatos in certaminibus alii, nempe præcones, victores renuntiant, fastidium de se loquendi adimentes. Nam & ipsi quoque præcones quandoque è certaminibus victores redibant, accensa intèr externos & indigenas æmulatione. Archias Hyblæus, inquit Pollux, primus è peregrinis decertavit Olympia, & tres Olympiadas ordine vicit, aut victoriis jugiter continuavit. Quæ erat summa omnium laudum. Nempe ibi tam sollicitè, ac tam scrupulosè omnia peragebantur, ut eorum qui hoc victoriæ genus adepti essent, nomina in commentarium referrentur. Quem morem demonstravit Philo in his verbis, quæ

Tyrii Max.

2/3 λ. λ. ζ.

Demosth.
orat. de cor.Demosth.
de cor.Plutarch.
π. 3
ιαυτ.
ἐπαιν.
ἀνεπίφθ.Pollux lib.
4. cap. 12.Philo
π. 678.

alibi refero, οἱ δὲ ὅρους ἀρχιγίται δι' ἀθλητικῶν φάριων ἐν ὀλυμπιονο-
 κίᾳ ἢ πεδονοκίᾳ γυμφοῖσι, qui generis autores propter athleticam
 fortitudinem scribuntur inter Olympionicos, aut illos qui peritia
 flectendi equos circa metam victores renuntiantur. Certè athleta
 victor inscribatur νικηφόρος. Erat etiam moris ejus nomen pu-
 blicis ἡλιτοδίαξ γυμφῶν, incidi sicuti in columna publicis monu-
 menti. Nec horum tantum, sed & illorum qui primò quidem vi-
 cissent, sed postea victi essent. Id quod palam sit ex hisce Plutarchi
 verbis, Postremò cum ille abiisset, rursus ab Argivis decertata sunt
 Isthmia. Et verò quidam iterum vicerunt, id est geminata victoria
 conspicui fuerunt. Sunt verò qui cum prius vicissent, postea victi
 scripti sunt. Redeo ad rem; & repero, horum præconum voce vi-
 ctiores ideo proclamatos, ne quis se ipse victorem proclamaret.
 Nam reperti interdum qui hoc αἰμύσις, ἢ ὠδύσιμος, inquit Plu-
 tarchus, inciviler, & contra legem ausi sunt. Cujus notæ fuit Ti-
 motheus quidam, qui se ipse victorem impudenter renuntiavit his
 verbis, Beatus fuisti Timothee, quòd præco dixit, Vincit Timo-
 theus Milesius Carbonis ἰωνοῦς μπίαν. Isti quoque præcones corona-
 bantur, sed adhibito aliorum præconum ministerio. De qua re hæc
 Cic. lib. 5. Cicero, Verocundiores esse præcones ludorum gymniconum, qui
 ep. fam. ad cum ceteris coronas imposuerant victoribus, eorumque nomina
 Luc. rimum. magna voce pronuntiarunt, cum ipsi ante ludorum missionem coro-
 na donentur, alium præconem adhibeant, ne sua voce ipsi se vi-
 ctiores prædicent. Ad hoc exemplum Plato, ubi agit de sumptuosa
 Plato lib. 12. de leg. illa electione Censorum, disertim cavet ne quis semet eligat; sed
 tres eligant, prout quisque eos præstantissimos dixerit, πάλιν αὐτῷ,
 se excepto. Quamvis hoc aliquando licuerit illis, qui in compara-
 tione virtutum verè se hujus aut illius victores affirmare possunt.
 Ut Mæcippo dicit Toxaris apud Lucianum. Poëtis quoque iis
 Lucian. Toxari. qui in misticis certaminibus victores fuissent, se ipsos laudare
 licuit. Et hoc, scilicet, non malo more fieri, pluribus docet Aristi-
 des in sua illa apologia; potissimum cum agit de poëtis, qui se ipsi
 Aristid. πρὸς τὸν πα- canunt τὸν αὐτὸν καὶ χορῶν sub tibia & choro. Hinc manavit hæc lo-
 cutio apud Græcos, διακηρύττειν ἑαυτὸν, renuntiare se ipsum, nem-
 pe victorem, hoc est, dicere de se, & suas laudes prædicare. Hic
 non prætereundum, quosdam præcones non fuisse coronatos, nem-
 pe illos quos vocabant αἰσχρολόγους, qui clamabant in urbe. At illud
 Etymol. αἰσχρολόγους. præconum genus, qui gymniconum certaminum victores renuntia-
 bant, tum ii quos jura legationis complectebantur, quòd legato
 comites, & legationi ministri aderant, ac proinde sacri erant &
 Xenophon inest. Græc. lib. 4. quos hostibus induciæ mittebantur. Argivi, inquit Xenophon,
 miserunt,

miserunt, ut soliti erant, duos præcones ferentes fœdera. Erat ergo munus magnæ Hercules dignitatis. Certè Nero cum talia certamina decertaret, præconem adhibuit Claudium Rufum virum consularem. Ejus fuit tale præmium, quod suprà memoravi. Nero Cæsar vincit certamen, & coronat Romanum populum, & propriam terram. Ab his ludis ducta similitudine Philo ejus præconium qui non unam, sed omnes habeat virtutes ita recitat ὅτι τῷ θεῷ ἀρέσκει, quod Deo placuit. Postremò victores à præconibus renuntiati, quomodo ad certamen inducti fuerant ea ratione quam supra dixi, ita ab illo educebantur, cui nomen γυμναστής. Cæterùm hæc omnia quæ proximè dicebam, quibus continetur omnis fere horum ludorum paratus, elegantissimè describit Tyrius Maximus in comparatione viri boni & improbi. Cùm verò bonus vir, inquit, in improbum inciderit, non ex eadem palæstra egressus uterque, neque sub eodem pædortriba exercitus, neque eandem artem edoctus, neque iisdem exercitamentis innutritus, neque ejusdem coronæ cupidior, neque ejusdem præconii, miseret me talis pugna; inæquale est certamen. Necesse est improbum vincere decertantem in eo stadio, ubi improbi sunt spectatores, & certaminum præfecti injusti. Nunc cætera persequar.

Dio. Nov.

Philo
π. Α. 68.Aristid.
Militia.Maxim.
Tyr.
διὰ λ. β.

CAPUT XIII.

Athletis certaturis tuba signum dabatur. Βαλῆς, ὕπληγξ. ἀφ' ἡμεῖς. νόσα. Attingere primam potestatem quid. Stadium. Cursus πηλικός. τωποδρόμιον, τωδιποδρόμιον, διωλ. διωλωνίζον. δόλιχ. δολιχοδρόμιον. Cursus δολιχοδρομίας.

His omnibus peractis, athletæ cum locum inibant, unde erupturi erant, si cursu certaretur. Et in ludis quidem Olympicis quia potissimum erat certamen cursus, nullus ipsorum cursui se permittebat nisi audito signo tubæ. Eam tubam his verbis describit Philostratus, ἡ δὲ ἰδία τῶν πολεμικῶν λόγων θερμὰ καὶ ἐσχαρῶν, καὶ τῶν ἡγεῖται, ὡς πολεμικὴ δολιχοδρομία. At species Polemonis orationum fervens erat & pugna, & vehementer sonans, quemadmodum Olympica tuba. Tuba quoque in Virgilianis certaminibus audita.

Philostrat.
in Polem.

Et tuba commissis medio canit aggero ludos.

Virgil. lib.
5. Æneid.

Ergo hi athletæ, ut ait Sophocles, stabant in curribus ubi sorte eis erant assignata loca à ludorum præfectis. postea inde proficiebant ad cantum tubæ.

Sophal.

Εἰς τὴν

καλῆς ὑπαὶ σάλπιγγος ἦσαν.

Etymol.

βαλῆς.

Suid.

βαλῆς.

ærea sub tuba, id est, audito sono tubæ exilierunt. Tunc tantum cursores dimittebantur. Et unde veniebant, is locus dicebatur βαλῆς & ἀφιστηρία. Porro βαλῆς conficiebatur ex duobus lignis, ex quibus duo funiculi tensi hinc inde. Hinc factum, ut βαλῆσι usurpetur pro principiis. Quæ singula ut distinctius, & liquidius tradantur, sciendum est, locum ubi erat βαλῆς, id est unde cursores procurrebant, τῶν τ' ἀφιστηρίων dictum fuisse ἀφιστηρίων δρομίον. missionem cursorum. Et hic emendandum etymologicon ex autoritate Pollucis, cujus hæc sunt verba, καὶ ὅταν μὲν ἀφίστη[σι] [οἱ σταδιοδρόμοι] ἀφιστε, καὶ ὑπαλαγῇ [καλαίται]. καὶ σταμνή, καὶ βαλῆς. ἀφιστῇ ὁ σταμνήτης, ὑπόστα καὶ σταμνήτης. Quibus ex verbis manifestò deprehenditur duplex erratum Etymologici. Ibi enim βαλῆς, & ἀφιστηρία confundit cum eo qui est σταμνήτης, & ὑπόστα, his verbis, βαλῆς καὶ ἀφιστηρία, καὶ ὁ σταμνήτης, [ubi etiam legendum σταμνήτης, ut apud Suidam, Quod tamen apud utrumque falsum est.] ἦγυν ὁ ἀφιστεῖς τ' δρομίον. Nam βαλῆς καὶ ἀφιστηρία erant ipsa principia, σταμνήτης & ὑπόστα finis curriculi, τέρμα, ut infra dico. Cæterum βαλῆς erat locus, sive intervallum, quod fuit post duo ligna, quorum utrumque pertingebat eum quæ dicebatur ὑπαλαγῇ, sic appellatum ἀφ' οὗ τὸ πρὸ αὐτῆς βιβηκίαι τῆς δρομίας, quòd super eam cursores ascendeabant. Qua de re videndus scholiastes Aristophanis in equitibus ad hæc verba, ἀφιστὰ βαλῆς, & Apollonii Rhodii in diictione τῶν βαλῆδων. Ergo in balbide omnes attentissimè expectabant signum cursus, id est, quoad caderet ὑπαλαγῇ. Ac tunc τῶν βαλῆδων αἰμαδιόμοι sese certatim permittebant cursui. Ergo sciè Lucianus, αἰὲν ἐπὶ τῶν βαλῆδων οὐκ ἀνιμυθολόγεις, sed super balbide non narrabas fabulas. ac si dicat, cum expectares signum cursus, tibi verò tunc non licebat fabulis tempus terere. Eleganter quoque Philo in questu Flacci, Harum, inquit, atrocitatum me pœnæ manent, & ultor dæmon. Hæc jam veluti in balbide stant, jam jam, scilicet, eruptura in me. Omnes in id conveniunt, toti huic loco nomen fuisse ἀφιστηρίων, quam interpretantur τῶν θυρῶν τῶν παρὰ τῶν θυρῶν. januam cursus equorum. Glossarium vertit carceres. & rectè

Philo. π.

βι. Μουσ.

Lucian. De
πολλῶν. τ.
cum.

Philo. οἱ

φλακ.

Suid. ἀφισ-

τηρία.

Cic. tib. 1.

deducimus.

Expectant, veluti consul cum mittere signum

Vult, omnes avidi spectant: ad carceris oras,

Quæ maxime ostendit pictis ex faucibus curvus.

Et hoc quoque loco oras carceris Ennius demonstrat hyssplenem, de qua hoc dicimus, ea sicuti quodam repagulo contentos fuisse cursores ne excurrerent; sed simul ac ea cecidisset, tunc verò omnes certatim & effuse cursui se permisisse. Cadebat autem non sine rumore, ut ex hoc loco Plutarchi discimus, ἐπὶ τῷ λαῷ δὲ λίσυζεν, ὁ ψόφος ὅτε ὑπαλαγῇ

Plutarch.

πολλῶν.

ἐν τῷ

ὑπάλλαξι^Θ ἐν ᾧ (ιν, ἴστω καὶ ἐπαφροῦτο πρὸς δῶλον ἢ θριαιμῶδον, ἢ
 ἡραληγῶν ἐπιφασῶς. ubi autem, quemadmodum de Lada dicunt, ru-
 mor erat hysplenis in auribus [i. in ipsis rerum principiis] ibi &
 coronabatur legationes obiens, aut triumphans, aut ducis officio
 præclare fungens. Quod caderet, & cum cecidisset, è balbide statim
 excurreretur, disertim exprimitur in alio Plutarchi loco, *Plutarch.*
 κρητὶς πρὸ ὑπάλλαξι^Θ μίαις πισύσης, ἐκδρομῆν παρὰ πύλην αὐτὸς τὸ γένος. *Symp. 8.*

Cursus quidem ut una hysplenx cum ceciderit, excurrere affectus ad
 generationem. Sed adsunt loca Luciani, quæ hoc utrumque, & quid
 sit ὑπάλλαξι^Θ aperte docent, ἄμφω γὰρ ὑπὸ πύλαις ἢ ὑπὸ πύλην, simulatque *Lucian.*
 cecidit repagulum, id est statim ut signum cursus datum est, καὶ γὰρ *Tim.*

ἤδη ἀνακρηρὺ τῆς μάχης νικητικῶς, ὑπερπηδῶν τὸ στάδιον, ὑδὲ ἰδὼν τὴν
 εὐρίοντι τὴν θάλασσαν, tunc verò & ipse jam renuntior vicisse, saltu [non
 cursu] stadium emensus, ne advertentibus quidem quandoque (spe-
 ctatoribus; id est, tanta celeritate curro, ut prius vicerim quàm quic-
 quam me victorem esse animadvertat. Extat & alius Luciani locus
 quod hoc ipsum ostendit, ubi loquitur de ingenuo cursore. καὶ κτὶ γὰρ *Lucian. cal.*
 ὁ μὲν ἀγῶν δρομῶν, τὸ ὑπάλλαξι^Θ δὲ τὸ κρητὶς πύλης, μέντοι δὲ αὐτὸς
 οὐ φησὶν ἰδὼν, καὶ τὸ δὲ ἀγῶν δρομῶν ἀποδείκνυται αὐτὸς τὸ πύλην, καὶ τοῖς ποσὶ
 τὴν ἰλπίδα τὴν νίκην ἔχον, τὴν πύλην ὑδὲ κρητὶς πύλης, ὑδὲ π. τ. καὶ τὴν
 ἀγῶνι τὴν πολυπραγμοσύνην. Ibi si quis est cursor ingenuus, statim ruptis
 carceribus primas affectans, & animum ad stadii metas adjiciens,
 spe victoriæ è pedibus suis concepta, neque in proximnm quicquam
 malitiosè machinatur, neque contra antagonistas suos quicquam
 [fraudulenter] tentat. Porro ut ἀφιστηλεία dictus est locus unde cer-
 taturi procurrebant, ita πύλην & νύσσαν fuit is ad quem contende-
 bant, illa ipsa quæ nostris meta. Propertius,

Hæc meos ad metas sudet oportet equus.

Et quidem νύσσαν aequè Lycophronem interpretor metam,

ἰγὰρ δὲ ἀφιστὸν βαλβίδην μεταστάθην καὶ νύσσαν
 ἀναιμὶ λαβὼν ἐς διεξόδους ἐπὶ τῇ

αὐτῇ τὴν ἀφιστὸν νύσσαν αἰς πύλην δρομῶν.

Ego verò valvæ extremam solvens à fune Solvor obliquoꝝ in
 egressus verborum, Primam pulsans tanquam cursor velox metam.

Ubi alii repagula, alii oppidum vertunt. utrumq; non intellecto Ly-
 cophrone. Quo loco & βαλβίδην describit, cum ejus funem se solvere
 ait, tum ipsam metam ad quam cursor tendit, id est, finem quem sibi
 ipse proposuit. Utrumque nobis ob oculos ponit Philo cum ait, non
 abs re quosdam monadem assimilasse βαλβίδι, καμπίτην καὶ μεταστάθην,
 & campteri myriadem, τὰς δὲ μετὰ τὴν ἀφιστὸν τῆς δρομῆς ἀγῶνι ζο-
 ρήσας, at conterminos numeros illis qui certamen certant. ἀρχήματα
 γὰρ ἀφιστὸν βαλβίδι^Θ φέρονται μεταστάθην^Θ, καὶ τὴν μεταστάθην^Θ τὴν πύλην^Θ
 ἴστω.

Propert.
lib. 4.

Lycoph. p.
princ.

Philo. π.
φυγ.

ἵσταντο. nam veluti incipientes à balbide efferri, sistunt finem apud myriadem. Porro dixit *ἑξήκοντα* νύσσω similitudine stadii Olympici, ubi erant plures νύσσαι, quarum primam Philo vocat *ἑξήκοντα* κρημνήσας, sicut alibi ipse numero multitudinis memorat *κρημνήσας*. Ultima νύσσα Sophocli est *ἑξήκοντα* στήλη ultima columna, hoc est, ἡ κρημνή, ubi erat flexus equorum. Oppianus,

Ὀππιδίῳ πρὸς νύσσω αἰθλοφόρῳ θοὸς ἵππος.

qualis circa metam victor celer equus. Hac dictione usus est Philo cum eleganter dixit omnes numeros circumvolui & circumflecti circa denarium, sicuti circum κρημνήσας. Alibi ait eos qui non festinant ire ad terminos à Deo praescriptos invenire alios κρημνήσας interius fixos necessariorum potestatum. Metaphoricè quoque dictus est *ἡ βίη κρημνή* vitæ meta, seu finis & mors. Quomodo *παρὰ βίην* & *τὴν βίαν*, cursum vitæ perficere. Neque verò ad victoriam satis fuit attingere primam metam, ac ne alias quidem, nisi perventum esset ad ultimam. Ad hoc exemplum Oenomaus pater Hippodamiae instituebat equestre certamen cursus cum procis filiae suæ. Cui cursui ἀφ' ἡμερῶν constituerat Cladin fluvium, at Isthmum *τέρμας*, sive νύσσω. Itaque cursu vincere est, *ἄνθρωπος τὸ τέλος ἵλθαι* venire ad finem, sive *μὴ ἀτυχῆσαι* & *τέλος* ἢ *πρὸς τὸ τέλος*, non aberrare à fine, sed pervenire ad difficiles superatu fines. Porro id omne spatium cursus, nempe à carceribus ad metam vocabant stadium; quod dici volunt *ἀπὸ* *ἡρώων* à vellendo, scilicet, apio, quasi spadium. Propriè verò stadium fuit Olympiæ. Plutarchus, Παιὶν δὲ φασὶν πρὸς αὐτὸν ἀγωνισμῶν γαργείαν πρῶτον, ἢ τὸ σταδίου, ὅσπερ ὁλοκρημνιστὴν. Quale igitur dixerit quispiam certaminum fuisse primum, an stadium sicuti Olympiæ. Stadium Gellius constituit Pisis apud Jovem Olympium, quod Hercules suis pedibus metatus est. Alibi quoque similis locus celebrabatur, hoc est, ubicunque exercebantur certamina cursus; usque eò ut hinc quoque surgat laus urbium celeberrimarum. Aristides ubi describit Smyrnam, non omisit *δρόμους ἀπαισῶν* ἡ *ἰδίας*, locum cursus omnis speciei. Certè ad hujus Olympici stadii similitudinem alia ubique conspiciebantur; omniaque loca in quibus equi exercebantur ad cursum, hoc nomine censentur. Plutarchus, καὶ *σταδία* *ὡς* *ἰδίας* *μεστὰ* *πύλων* *δαμφοζομένων*, *καὶ* *ναισικων* *ἐπὶ* *ὁμοχρόνως*. Stadia verò aspiciebantur plena equinis pullis domitis, & adolescentibus qui armati pugnabant. Et Olympiæ quidem athletæ dicebantur *νικῶν* *σταδίου*, *καὶ* *πρὸς* *δρόμους*, currere cursum illum *τεχνικὸν* artificem, qualem non currix equus ἀχάλειος, ἀδισσολίος, ἀδηφάγος, effrenis, sine domino sine fessore, insatiabilis. Fuit ergo stadium *ἡ* *πρὸς* *ἀγῶν*, totum illud curriculum, sive spatium quod athletæ decurrabant. Dictus quoque est *δρόμος*, ut in loco Aristidis quem proxime

Philo π.
φύτ.
Philo π.
φύτ.
Oppian.
κρημνή.
lib. 4.
Philo π.
κρημνή.
φύτ.
Philo π.
φύτ.
Stob. ψεύ.
γῆρ. ελγ.
Philo π.
γῆρ.
Philo π.
φύτ.
Philo π.
φύτ. γῆρ.
Oppian.
κρημνή.
lib. 4.
Scholia. B.
Apoll. Rb.
in lib. 1.
Philo π.
ἀγῶν.
Etymol.
σταδίου.
Plutarch.
sym. 3.
Gell. lib. 1.
c. 1.
Aristid.
σῆμα.
Xenophon.
lib. 2.
Plutarch.
Philosoph.
Max. Tyr.
διαλ. 1.

proximè citavi, & alicubi apud Xenophontem; etſi δρόμος proprie
 fuit curſus peditum, ut apud Platonem διὰ δὴ καὶ τοῖς μὲν ἵπποις ἐαυτοῖς
 ἡμιμίλιον, δρόμοις δὲ ἡμῖς. Quapropter & equis quidem illi
 utuntur magis, curſibus autem nos. Fuit stadium locus tantæ celebri-
 tatis, ut ibi non ſolùm de victoria curſus præconia fierent, verùm &
 de alia qualibet magna re. Enimvero in ſtadio Iſthmico præco pu-
 blicavit decretum Senatus quo univerſa Græcia renuntiata eſt libera.
 Fuit πεντήχοιτος, longitudinis pedum ſexcentorum viginti quin-
 que, ſcilicet pars quædam τοῦ λιγυρῆος μίλιου. ἐπὶ αὖ γὰρ ἡμῖς πεντήχοι
 τοῦ μίλιου. ejus quod dicitur miliare. Nam ſeptem cum dimidio
 ſtadia faciunt miliare. Stadium item dicitur non ſolùm is locus in
 quo athletæ decurrebant, verùm item ὁ ὀρθὸς δρόμος, rectus curſus,
 nempe à carceribus uſque ad καμπύλον, locum ubi ſtectendum erat.
 Et is qui currebat hoc ſtadium dicebatur πεδίοδρομος, vel πεσίοδρο-
 μος ut loquitur Plato, vel πεδίοδός & πεδίοδρομος. At ſtadium duplex,
 ſive ſtadii curſum duplicatum vocabant δίαυλος, hoc eſt πεδίοδος. Nam
 δίαυλος δύο ἔχει πεδίους. Diaulos duo habet ſtadia. Δίαυλος, inquit
 Scholiaſtes Ariſtophanis, ὁ διπλὸν ἔχει τὸν δρόμον ἐοικὸς τῇ πορείᾳ τῇ πη-
 ραῖς τοῦ πεδίου καὶ ὑποστροφῇ. Diaulos [eſt] qui duplicem habet cur-
 ſum in profectione ad implendum ſtadium, & ad revertendum, Et ta-
 les curſores vocabantur δίαυλοδρομοῦντες. Pereleganter Philo facit
 lunam, poſtquam fuit plena, δίαυλοδρομοῦντος τὴν αὐτὴν ὁδὸν, recur-
 rentem eadem via, ſed hoc totum quid ſit hic ipſe ſcriptor enodatiùs
 tradit, cujus locum hic adſcribere mihi viſum eſt operæ pretium.
 loquitur de habitu animæ quam dicit eſſe πᾶς ἀναστροφῇ ἐφ' ἑαυ-
 τὸν, ſpiritum revertentem in ſe. Incipit enim, inquit, à mediis tendere
 ad ultima. At tacta ſumma ſive ultima ſuperficie, reflectit rursus do-
 nec in ipſum perveniat locum à quo primum diſceſſit. Hic habitus
 [eſt] δίαυλος ἀφθαρτος diaulos incorruptibilis quem curſores imi-
 tati ut in quadriennialibus omnium hominum publicis theatris ſic-
 uti opus magnum, præclarum, & pro quo meritò ſit decertandum,
 oſtendant. Itaque ii qui δίαυλον currebant poſt tactam metam re-
 dibant ad ἀφιστροφήν. Alibi Philo hoc ipſum diſertis verbis tradit,
 οἱ δίαυλοδρομοῦντες ἀναστροφῇ καὶ αὐτὴν ὁδὸν, qui currunt δίαυλον
 reflectunt eandem viam. Eleganter Anaxandridas de muliere lo-
 quens quæ à viro redit ad domum patris, utitur hoc verbo, ὁ γὰρ
 δίαυλος ἐστίν, inquit, ἀναστροφῇ ἔχων, ille reditus eſt infamis. Cæterùm
 priſcis ſtadium erat αὐλός. ὅστις δίαυλος τὸν δύο πεδίους, ἀπὸ τοῦ
 αὐλῶντος ἔχει. Inde δίαυλος ab eo quod habet duos tractus. In hip-
 podromo quod Romæ ædificavit Agrippa, propter numerum τῶν
 δίαυλων cum frequenter erraretur, ibi ipſe delphinas & ovata quæ-
 dam opera, quæ indicarent circumflexus hippodromi, conſtituit.
 Ipſi

Platolib. x.
de leg.

Xenophon.
hiſt. Græc.
lib. 7.

Gell. lib. x.
cap. 1.

Polyb. eccl.
delegat.

Appian.
Alexand.

παρεκ-
delegat.

Smid. τὰ-
διο.

Smid. δο-
λιχα.

Platolib. 8.
de leg.

Polux. l. 3.
Scholiaſt.

Æſchy. in
Agam.

Scholiaſt.
Ariſtoph.

ὀρθ.

Philo π.
κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Philo π.
ἀφθ. κόσ.

Ipsi adeo venti dicuntur διωλωνίζον duplex stadium currere, id est sua velocitate omnia prævertere. Indeque dicti αἰμαδρόμοι, & cursum eorum vocabant αἰμαδρόμοι, & νικῶν αἰμαδρόμοι vincere celerissimum cursum. Ubi advertendum, eos qui decurrebant διωλων fuisse armatos. Unde hic cursus vocatus est ὁρμητικὴ πώλησις militaris.

In Proleg.
in Pind.

Aristoph.
scholiast.

ὅρι. 18.

Or Plato l.

8. de leg.

Pollux lib.

3. cap. 30.

Plutarch.

πολιτ.

Πλάτωνα.

Or in Phoc.

Plutarch.

Demosth.

Philo lud.

π. 198 μ.

Lucian. De-

mosth.

Xenophon.

in conv.

Scholiast.

Aristoph.

ὅρι. 18.

Cæterum athleta hujus duplicati cursus dicebatur τῷ διωλὼν αἰμαδρόμῳ, & νικῶν αἰμαδρόμῳ τὸ διωλὼν αἰμαδρόμῳ. Et hæc quidem de stadio, & de diaulo. At δολιχόν vocabant τὸ ἰσπιδρόμῳ, de quo infra seorsum ago. Est autem δολιχόν ὁ τῷ διωλὼν, quatuor. Et sic dicitur à longitudine. Nam δολιχὰ sunt μακρὰ, πολλὰ, longa, multa. Unde factum illud Phocionis dictum super victoria Leosthenis, καλὸν τὸ τῷ διωλὼν αἰμαδρόμῳ διδόναι ἢ τῷ πολέμῳ τὸ δολιχόν. Pulchrum stadium esse: Vereri autem [se] belli δολιχόν. Item illud, Scio quidem Græcos scire & posse bellum gerere in stadio, at in dolicho minimè. & Philo elegantissimè dixit, voluisse Deum δολιχάων τὸ φέσις diuturnitatem dare naturæ. Ergo qui currebant stadium, medium dolichum currebant, sed, quod advertendum, armati. Qui currebant dolichum, ii equestrem cursum currere dicebantur. Et νικῶν δολιχόν vincere dolichum, erat vincere cursu longissimo & perfecto. Et hi cursores dicebantur δολιχοδρόμοι. Et quidem de δολιχοδρόμοις exstat dictum Socratis, quibus, inquit, crura, παχύνονται, crassescunt, at humeri tenuantur. Contra pugiles, quibus humeri crassescunt, crura tenuantur. Illud in primis advertendum, in dolicho athletam septies cucurrisse, δολιχοδρόμοι ἢ οἱ ἐπὶ [τῷ διωλὼν] τριχυσίν. Ideoque dicebantur ἡμίπλοιοι, live ὑποτριψαί, flectere sive reflectere nempe circa νόσσαν, metam. Et hos equidem puto fuisse illos ipsos qui vocabantur αἰμαδρόμοι qui censebantur unà cum Olympionicis, ut in hoc loco, οἱ τῷ ἥρως ἀρχιγίται δι' ἀθλητικῷ βάλανι ἐὼ λυμπιονίκαις ἢ αἰμαδρόμοις ἀνίστανται, qui generis autores ob athleticum robur scribuntur inter Olympionicos, aut eos qui peritia circumflectendi equos victoriam adipiscuntur. Invenio apud Pindarum hunc cursum duodecies fuisse iteratum.

Pindar.

Pyth. ad. 5.

ἀκηράτοις ἀνίστανται

ποδάρκων δουδισ-

δρόμων τέρματι.

incorruptis habenis delubrum [curruum] duodecies cursum iterantium velocibus pedibus percurrans. Itaque currebant, & recurrebant; id est, contraria cursu redibant ad carceres. Id quod leviter colligitur è depravato, aut certè mutilo loco Suidæ, qui sic legitur, δολιχόν τὸ ἰσπιδρόμῳ ἀπὸ τῷ ἡμίπλοιοι. Nam illud ἡμίπλοιοι indicat quidem flexum qui in dolicho erat necessarius, sed verbis mutilis. Liquidius id totum perspicitur è loco Aristidis, ubi confert recur-

Philo π.

δύο.

Suid δολι-

χόν.

χόν.

sus Nili à mari usque ad cataraclas, & Meroen. Καὶ ὁ ἄρμα, *Aristid. Alexri.*
 inquit, ἐκ θαλάσσης ὁ ποταμὸς αὐτὸς ὑπερίψας ἐπὶ κατὰ ἄλγος καὶ
 Μερῶν, αὐτὸν φέρε, ὡς περὶ τὴν δολιχὴν τρέχων. Et incipiens
 à mari fluvius rursus reflexu ad cataraclas & Meroen sursum fer-
 tur quemadmodum is qui dolichum currit rediens contrario cursu.
 Ergo hunc cursum vocabant δρόμον τ' ἀνταρτήν, flexibilem, id est,
 eum qui, dum sæpius conficitur, scienter vitatur meta. Cujus sen-
 sus optimus interpret est Socrates, apud Platonem, ubi sibi ab Jo-
 ne jubet recitari versus Homeri de arte aurigandi, quibus Neitor
 Antilochum filium monet ἀλασθηδὼν τ' ἀνταρτήν ἐν τῇ ἵππῳ ἐγ-
 ραίει τῇ ἐπὶ Πρωτόκλῳ. uti metam opportuno flexu vitet, in eque-
 stri illo certamine in Patrocli gratiam instituto. nam impingere in
 metam, solidi, aut certè non satis exerciti cursoris argumentum
 fuit. Versus Homeri hi sunt,

αὐτὸς δὲ κλειθλαίῃ * ἵππῳ κλέψῃ ἐλὶ δ' ὄφρα, * ἀξίτω *Hom. II.*
 ἥ κ' ἴω' ἀρετῇ τοῖον. αἶψα τ' ἔτι δέξιοι ἵπποι
 Κίνσῃ ὁμοκλήσας, οἷόν τι οἱ ἦν ἰά χροσίν,
 Ἐν ἰούσῃ δὲ τοῖσι πῶτα ἀρετῇ ἐν γυμνασίῳ,
 Ὡς μὲν τοῖσι πῶτα γὰρ δοκῶσι ἀρετῇ ἐκείνῃ
 Κόπῃ ποιητοῖο· λίθῳ δ' ἀλίσκοι ἵππων ἐν.

Ipse quoque incumbere benefacto in curru Paululum in sinistram ho-
 rum. At dextrum equum Punge vociferans, deaque eis habenas ma-
 nibus. Ipso flexu tibi equus sinister appropinquet, ut tibi modiolus
 videatur summum attingisse Rotæ benefactæ. In lapidem verò vites
 impingere. Lapidis autem mentionem facit, quia metam duo lapi-
 des constituebant, qualis describitur ab hoc ipso poeta, in iis versibus,
 qui hos, quos retuli, nullo intervallo præcedunt. Monetur ergo Ar-
 chilocus ut diligenter vitet metam. Id quod multæ artis, parisque
 exercitationis opus fuit. Horatius.

— *metaque fervidis*

Horat. lib.
I. od. I.

Evitata rotis.

Plato in suis legibus hoc totum negotium sic ordinat; Primum
 stadii cursorem præco vocet, quemadmodum nunc fieri solet.
 Ille verò cum armis stadium ingreditur. Nam inermi athletæ
 præmia non ponimus. Primus itaque armatus cursor ingreditur.
 Deinde is qui stadium cursu iterat, quem διαυλοδρόμον vocant.
 Tertius qui equestrem cursum conficit. Quartus longius curri-
 culum decurrit, cui δολιχόδρομος nomen. Et quintus quem primò
 quidem armatum dimittimus, in sexaginta stadiorum longitudi-
 nem, ad aliquod Martis Fanum; & rursus militem gravioris arma-
 turæ, id est ἐπὶ πλῆθος cognominantes qui planiore via deceret.
 Alium verò sagittarium, omni sagittarum, arcuumque ornatu ha-
 bituque

bituque munitum, qui centum stadia ad Apollinis & Dianæ ædem per montosam regionem decertans contendat; & constituto certamine, eos expectabimus donec venerint, & victori præmia tribuemus.

CAPUT XIV.

Quo genere cursus in ludis Olympicis certaretur. Ordo certaminum antiquitus qualis fuerit. Quis primus instituerit cursum Olympicum. Pernicis. Munus cursorum. Subligaculum. Cursus pedum gravioris armatura.

*Pindarch.
symp. 2.
probl. 5.*

Ceterum in Olympicis ludis fuit cursus pedum, equorum, Quadrigarum, mulorum & mularum. De quibus singulis necessaria prodam. Et primum ajo hoc certamen cursus priscos tertium ordine posuisse, aut etiam quartum. Nam pugilatum primo, luctam secundo, jaculum tertio; pedibus, hoc est, cursu certare ut ultimo loco, ita in maxima laude ponebant. Id quod demonstratur in his versibus Homeri, ubi agitur de funere Patrocli, & Achilles Nestorem alloquitur.

*Hom.
Iliad. ψ.*

— δίδυμι δὲ τι τὶ δ' αἶθλον

αὐτῶς· ἔ γ' οὐκ ἐγὼ μεχρίσται, ἔδ' ἡ παλαιότες,
οὐδὲ τ' ἀκρογῆτω εὐδυσται, ἔδ' ἡ πόδισι
Θέσται.

Do autem hoc tibi præmium Gratis. non enim cæstibus pugnabis; neque luctaberis, Neque jaculorum certamen inibis, neque pedibus cures. Cui Nestor similiter respondet,

Πρὸς γὰρ εὐίκησται Κλυτομέδεια Ἡρόπ' υἱόν,
Ἀΐκαϊον ἢ πάλῃ Πλευρώνιον, ὅς μοι ἀνίστη'
Ἴφικλον ἢ πόδισι περιδραμεῖν ἰσθλὸν ἰόντα.

*Aristid.
π. 3 πα-
ερφθγ.*

Pugnis quidem vici Clytomedea Enopis filium: Ancæum verò lucta Pleuronium, Quin in me surrexit. Iphiclum autem pedibus præcurri fortem existentem. Quem Homeri locum citat Aristides. Et cum Ulysses provocaret Phæacas aut pugnis, aut lucta, aut pedibus, ibi Alcinous respondit, Neque sumus pugiles, neque luctatores, Sed pedibus celeriter currimus. Et hic quidem antiquitus fuit ordo certaminum. Hoc autem institutum cursus fluxit à primis ludis Olympicis, in quibus Apollo Mercurium de cursu secum certantem prævertisse, & Martem pugilatu superasse dicitur. Reperio tamen Orsippum quendam Lacedæmonium circa tricessimam secundam Olympiadem primum instituisse cursum Olympicum, & quidem nudum. Unde & locus & ipsum certamen dicta sunt

*Pausan. lib.
5.*

*Elymal.
γυμνά-
σιον.*

funt γυμνάσια, quasi nudalia. Invenio quoque Herculem primum dedisse specimen hujus certaminis, cum Amazonem Ællam, quæ à pernicitate sic dicta est, cursu vicit. Hujus quoque certaminis præclarum exemplum est in Homero, ubi describitur Antilochus admirabili pernicitate pollens,

*Diodor.
Sic. lib. 5.
antiq.*

— ὃ γδ' αὖτις νίκης ποσὶ πάντας εἰρήσ·
παῖν δ' μάλιστα, σήμερι δ' πέμψεν Ἀχιλλεύς.

Iliad. ψ.

Hic enim juvenes pedibus omnes vincebat. Steterunt autem ordine, ostenditque metam Achilles. Hac ipsa cursus victoria alibi donat Orsilocho,

Ὀρσίλοχον πόδας ὠκύν, ὅς ἐσ' Κρήτη αἰετοῖη
Αἰετος ἀλφειῶν νίκῃ παχέισσι πόδεσσιν.

Odyss. v.

Orsilocho pedes celerem qui in Creta lata viros artifices vincebat citis pedibus. Hoc vetustissimo exemplo Ovidius Atalantæ victrici coronam dat.

— decursa novissima meta est.

*Ovid. l. 10.
Metam.*

Et tegitur festa victrix Atalanta corona.

De hac pernicitate eleganter Artemidorus, ὅτι πρὶν γδ', inquit, καὶ ὡς εἰ-
παῖν, ἐκ πυρὸς ἀρπαῖζουσιν τὰ σκέλη. citius enim, & ut sic dicam, ex igne rapiunt crura. Memoratur quoque Polymnestoris Milesii pueri athletæ pernitas ut insignis. Is enim cum à matre, inquit Solinus, locatus esset ad caprarios pastus, ludicro leporem consecutus est. Et ob id statim productus à gregis domino Olympiade sexta & quadragesima victor in stadio meruit coronam. Talium cursorum apud præcos nunquam non præcipua fit mentio, ut Crisoneis illius cujus meminit Socrates apud Platonem. Silius Italicus hoc genus victoriæ expressit his verbis, vincere planta, ubi describit hæc certamina.

*Artemid.
lib. I. c. 50.*

*Solin. lib.
c. 6.*

*Plato in
Protag.*

Quique armis ferroque valent, quique arte regendi
Quadrifugos pollens curvus; quem vincere planta
Spes est, & studium jaculis impellere ventos,
Adfuit, & pulchra cersent de laude corona.

*Sil. Ital.
lib. 16.*

Alibi eodem libro,

Hic æcis, ductor læta ad certamina plantæ
Invitat, positisque accendit peiora donis.

Virgilius vocat pedum cursum. Cæterum cursoribus, τὰ δ' ἐγμικὰ, inquam, γυμναζομένοις præcipuum munus, sive summum opus est, πλεῖστον ἀπολιπεῖν, καὶ πρὶν πάντων Ἀγέλωαι, plurimum relinquere [post se antagonistam suam] & longissimè [ab eo] distare. Porro hi cursores, quod nudi prodibant ad certamen, utebantur subligaculo, sive Zona. Qui mos lege firmatus manavit ab Orsippo illo Lacedæmonio, cujus supra memini. Is enim, soluto suo subligaculo,

Virgil. l. 5.

*Plutarch.
Symp. 2.
probl. 4.*

*Etymol.
γυμναζομεν.*

culo, siue zona in mœrorem prolapsus est. Inde & mos, & lex apud
priſcos, qua cautum, ut *αἰεζόμεθα* ferantur velandis pudendis,
quæ Clementi Alexandrino sunt *αἰεζόμεθα*. Quo de more extant
Clem. Al.
pædog. lib. hi versus apud Q. Calabrum,

3. c. 3.
Q. Calab.
lib. 4.

*ἀμφὶ δ' ἄρα ζώνουτο θῆτες αἰεὶ μέλαινα χρίσιν
Φάριε. πάλιν δ' ἱερῶν, ἅπαν θήματα, ἐκρύψαντο.
αἰδόμενοι Πηλεΐδῃ ἐνδομίῳ ἐνδύμενοι,
αἰδέσθαι τ' οἰομένους Νηρηΐδας ὅσων αἶμα' αὐτῇ
ἔλυσεν Ἀργείων κροταρῶς ἐσθλὰς αἰθλυσ.*

Mox igitur religant manibus circum inguina feminalia, & subter
ventrem partes, quas tegi decet, velant. Verecundia dignantes
potentis Pelei uxorem, Et cæteras maris incolas Nereides, quæ
cum ipsa venerant fortia Argivum certamina spectatum. Lacedæ-
monii adolescentes venationes, tum cursus & recursus conficiunt
αἰνυπόδυσιν excalceati, siue nudis pedibus. Et hic quidem fuit cursus
peditum. Cui addendus est cursus peditum gravioris armaturæ, bel-
licis excursionibus simillima exercitatio. Nam scuto protecti de-
currebant. Hæc mihi omnia, inquit Plutarchus, loquens de ludis
gymnicis, videntur esse imitamenta & exercitamenta rei bellicæ.
Certæ talis exercitationis utilitas potissimum perspicitur in cursi-
bus, & excursibus, in aggrediendo, in vitando, in oppugnatione
& propugnatione, talibusque.

Stob. pi.
i. 6. c. 3. i. 6.

Plutarch.
Sympr.

CAPUT XV.

*Ἰπποδρομία cursus equorum. Ludicrum Circensium. Circenses
equi. κίλητες. Certamina quadrigarum. Currus quadrijugi,
& quadrijugi, & quadrigarii. Olympia propriè suis
certamen cursus & quadrigarum Equi ἀγωνισαί, & αἰθλο-
φίεσι. Hi equi sine dominis victoriam adepti, & ideo palma
donati. Quadriga è mulis & mulabus. ἡμίλη. ἀπήνητο.
Currus agorum.*

Pausan.
lib. 5.

Plutarch.
Sol.

Philo το
χάρι. το
κροατ.
ἱππὶθ.
Plutarch.
probl. lib. 2.

Sequitur cursus equorum, ejus coronam primus Iolaus, equas
Sab Hercule mutuatus, accepit. Hoc certamen vocabant *ἱππο-
δρομίαν*, *ἀγῶνα ἱπποδρομίας*. ejusque spatium *ἱππικὸν ἀδῆμα*,
quod erat quatuor stadiorum. Talis cursus apud Homerum est exem-
plum luculentissimum, quod ita Plutarchus interpretatur. Cum
Achilles videret Menelaum & Antilochum altercantes de secundis
præmiis *ἱπποδρομίας*, ac veritus ne ira & contentione ulterius
progredierentur, alii vult præmium reddere, verbis quidem Eumeli
miseris, cumque honorans. At re ipsa auferens causam ejus conten-
tionis

tionis quæ erat inter ipsos. Hæc *ἰσπιδεγμία* fuit genus antiquissimæ & nobilissimæ exercitationis, de qua aliquid supra dixi in doli-cho. Hanc apud Veios viguisse Plutarchus memorat, cui sensim ac-cesserunt quadrigæ, quæ prisca heroibus semper fuerunt ignotæ. Ro-mæ quoque propter felicem *Sabinarum raptum*, inquit Hierony-mus, *Conso quasi consiliorum Deo quadriga septeno currebant cir-cumistæ. & equos parvis adversæ fregisse, victoria erat.* Hæc certa-mina Romæ dicebantur Ludi Circenses, sive Ludicrum Circensium, quod, ut Tacitus ait, *pluribus equorum cursibus, sum quadrigis, & desultore misso celebrabatur.* Ibi velocitas equorum, & ars hominum curribus insistentium cernebatur. Certè talium certaminum indi-catio dici potuit simulachrum decurrentis exercitus, in quibus qui dexteritate, & fortitudine cæteris præstitisset, coronabatur. Qua de re hæc Tertullianus, licet parum sincera atque adeò mutila. *Circen-sium paulò pompatior suggestus, Quibus propriè hoc nomen pompa præcadis, quorum sis in semet ipsa probans, de simulachrorum serie, de imaginum agmine, de curribus, de thessis, de armamaxis, de se-dibus, de coronis, de exuviis.* Cæterum cursus equorum fuit sine quadrigis. Hi equi Græcis erant *κλήπης* qui ab uno scssore agitaban-tur & regebantur. Plutarchus inter illa tria quæ uno eodemque tem-pore Philippo patri Alexandri Magni nuntiata sunt, altero loco po-nit cum *Ὀλυμπιάσιν ἵππων κλήπην νοσημέναι*, Olympiis equo celete vicisse. Nostris is qui talem cursum currebat, dicebatur eques desul-tor, & desultorius, ut apud M. Tullium, *Respondebo igitur Posthumio primùm, qui nescio quo pacto mihi videtur Prætorius candidatus in Consularem, quasi desultorius in quadrigarum curriculum incur-rere.* Id quod fuit argumentum dementiæ, nempe celetem audere se obicere currenti quadrigario, à quo haud dubiè futurum est ut prosternatur. Omnia hæc certamina sive pedum velocitate fierent, sive equo desultorio, sive quadrigis, unica dictione cursus exprime-bantur. Et sic plerunque loquebantur. Autor ad Herennium, *Quasi si quis ad Olympicum venerit cursum, & steterit; impudense est que illos dicat esse qui currere cæperint; ipse intra carcerem steti; & nar-ret aliis quomodo Ladas, aut Bojæ cum Sicyoniis cursitarit.* Porro et si in omnibus ludis omnis generis spectacula edebantur, tamen lu-dorum Olympicorum quadrigæ propriæ fuerunt. Olympicæ, in-quam, quòd ibi tantùm ludos actos esse non Elide firmat Strabò, contra id quod disertim ab hygino traditum est, Elide, quæ urbs est in Peloponneso, certamina quadrigarum primo fuisse instituta. Ita-que Olympica certamina quadrigarum à quatuor equis junctis sic dicta, qui trahebant currus quadrijuges sive quadrijuges, ut apud Virgilium effusum in laudes Cæsaris, & loquentem de hisce

Plutarch.
Public.
Philosfr. in
Amphib-
rao.
Hieron. in
vita D. Hi-
larion.

Tacit. l. 15.
Annal.

Tertull. lib.
de spectac.

Plutarch.
Alex.
Mag.

Cic. in
orat. pro
Murr.

Author
rhet. ad He-
renn. lib. 4.

Strabò l. 8.
Hygin. fab.

Olympicis curribus, aut iis qui similes essent Olympicis, in iis versibus quos supra citavi.

Pirril. lib. 3. Georg. *Illi victor ego, & Tyrio conspectus in ostro
Centum quadrijuges agitato ad flumina currus.*

Et hunc, scilicet, Tertullianus vocat quadrigarium furem; & Statius certamen quadrijugum.

Stat. lib. 6. Theb. *Haud procul Herculeam Nemeen clamore redactus
Aspicit, atque illic ingens certaminis instat
Quadrijugi.*

Sueton. Ner. c. 25. *Quid, quod Neronem, ne parum insaniret, Suetonius memorat Olympicis aurigasse currum decemvigi? Quamvis id ipsum in rege Tivitate certamine quodam suo reprehendisset. Sed excussus curru, ac rursus repositus, cum perdurare non posset, destitit ante decursum. Nec eo secius coronatus est. Cum ergo equos legimus victores, quadrigarios accipimus, ἀγωνιστὲς ἵππους, quos poetæ vocant ἀθλοφόρους. certamini destinatos, ac tandem præmiis donatos.*

Citat. Strabo lib. 8. *Τῷ νηλεῖ χρεῖσθαι μίγ' ὀφείλειτ' ἐὼς Ἡλιδὶ δῖῃ
Τίοναρις ἀθλοφόρῳ ἵππῳ.*

Grande Neeleo debitum in Elide clara debebatur, quatuor victores equi palmam referre soliti. Isti, videlicet, equi in hoc mittebantur ad Olympicam celebritatem, ut cursu cum aliis decertarent. Verba sunt Hieronis, Ipse plurimum è Græcis currus alis, & mittis ad conventus generales. Erant ergo ἀγωνιστὴν καὶ ἀθλητῶν, priusquam essent ἀθλοφόροι, id est, prius erant pernicitate explorati. & ἀξιωματικῶς τοῖς victoriis insignes quàm hoc epitheto donarentur, Philoctetæ Agamemnon præter cætera munera dedit tales equos,

Calig. Q. Calab. lib. 9. *νῦν δ' ἵππῳ γυναικας, ἱεῖναι δ' ὑπὸ
ἵππους ἀθλοφόρους.*

Nunc verò (accipe) septem puellas, & viginti celeres equos, certaminum palmis nobiles. Erant ergo tales equi ἀγατοὶ, καὶ θυμωτοὶ ταῖς καὶ μέγιστα καὶ ἡδονὴ τοῖς θεωροῦσιν, optimi & potissimum admirabiles, quique maximè spectantibus voluptatem præberent. Talium equorum jam παρηγηγῶτων senescentium tantam Nero rationem habebat, ut eos humanis honoribus coli vellet. Interdum hi equi quoties vicissent, nominatim demonstrati sunt. cuiusmodi illi Παιονίης, Φερώνικῳ, Ἀλφιδῶς. Quid, quod & ipsi equi nonnunquam absque dominis victoriam adepti sunt? Certè Pindarus ait, equas Chromio acquisisse phialas argenteas,

Pindar. Nemean. 9. *Δρυρίαισι ὃ νομῶ-
ται φιάλαι βιαπὴν
ἀμπέλω πῶ δ' ὥς ποτ' ἵπποι
κρησάμεναι Χρομίου.*

argen-

argenteisque phialis circumagat violentum filium vitis, quas equæ acquisierunt Chromio. Nam cursus quandoque, præmia præter coronas fuerunt, iuvenæ, & vitulæ, ut apud Q. Calabrum; & phialæ, ut hoc loco apud Pindarum; ubi manifestum est, Chromium dominum equarum non interfuisse cursui; nec ipsum dici victorem, sed misisse quadrigas & currum, cuius auriga rem peregit. Merito ergo tales equi ἀθλοφίεσι dicti. Sed hoc quidem perspicuum sit è verbis Plinii qui victoriæ laudem aurigæ ademptam equis tribuit.

Q. Calab.
lib. 5.

Claudii Casarii, inquit, *Secularium ludorum Circensibus excusso in carceribus auriga, albat equi palmam occupare, primatumque obtinere, apposita effundentes omnia que contra amulos debuissent, peritissimo auriga insisteret.* Is equus cui nomen fuit Per-

Plin. lib. 8.
cap. 42.

tinax, qui à Commodo adamatus erat, Romæ certamen vicisse dicitur, *κοίχησιν ἐοικὼς τῇ Πέρσῃ.* Certè cum tenuisset, nihilominus tamen eum Commodus introduxit in hippodromum. eique ungulas deaurari, ejusque superiora pelle aurea ornari iussit. Ergo non mirum est,

Xiphil. in
Pertin.

equos quoque palma donari, id est, coronæ participes fieri. Animalium soli, inquit Plutarchus, consortium coronæ & certaminis est, quia solus natura ita constitutus, & ita exercitus, ut pugnantibus adlit, & unâ pugnet. Quod autem Plutarchus ait, equum ita exercitum esse ut pugnantibus adlit, probat verum esse, id quod Philo

Plutarch.
Symp. 2.
probl.

tradit, illos qui ad sacra certamina equos alunt, non solum consulere voluptari, eique oblectationi quæ capitur è spectaculis: sed & equos consuefacere meditari, & pati labores. atque aded suis hortaribus amorem & æmulationem virtutis & alacritatem eis indere. Non ergo mirum si ipsi equi ut exerciti dicuntur vincere. Virgilius equabus tribuit palmas.

Philo
π. 2. 2. 2.

— *Eliadum palmas Epeirus equarum.*

Virgil. lib.

Cum equi pugnam commiserunt, inquit Strabo, is qui victor judicatur præmium habet. Id ipsum quod de equorum victoriis isti tradunt firmat Solinus, his verbis, *Ingenia equorum & Claudii Casarii Circenses probarunt, cum effuso rectore quadriga, cursus amulos non minus astu, quàm velocitate præverterent; Et post decursa legitima spacia ad locum palma sponte consisterent, velut victoria præmium postularent.* Et hac quidem ingenii scintilla equus videtur esse homini similis. Neque aliter ei præmium dari æquum esset. Nempe verum est, præmia non dari nisi virtuti. At virtus nusquam est nisi in animo hominis. Etsi quam equus præstat, verius est simulachrum virtutis quàm virtus. Ergo hæc propriè non præmia dicuntur, sed simulachra præmiorum. quibus quàm proximè accedit cultus, is quo ornatus fuit equus ille Durateus, proditiōis, everfionisq; Trojanæ urbis minister. Hunc enim aureo crine ab artifice suo donatum

1. Georg.
Strabo lib.
17.
Solin. cap.
47.

Triphiodor. tum legitimus; quam interpretes Tryphiodori vertit coronam.

Ξαυθὸν πορφύρεον ἐπὶ ῥύνας ἀγέλα χροσθῶ.

Ἡ δ' ἐπικυμαίνουσα μετ' ὀρθῶ αὐχένι κυρτῶ

Εἴ κ' ἡγευφῆς λοφίοισι κατὰ σφηνίζον δισμῶ.

Flavo purpuream aspergens coronam auro, Quæ inundans è sublimi curvæ cervici. A vertice colligebatur, cristata vinculo. ἀγέλα coronam vertit, credo motus loco Q. Calabri, ubi agit de hoc ipso equo Durateo, quem ait, cūm traheretur in urtem, fuisse ornatum floridis corollis; cosque à quibus trahebatur, etiam fuisse coronatos.

Q. Calab.
lib. 12.

— ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῶ

πολλὸν ἄδλω τριφών, ἐρ' ἡλεια καί μιν ἴθιγ'

αὐτοὶ δ' ἐστίνων καρη.

circaque ipsum prolixum floridis è corollis ornatum appendunt; ipsi etiam fertis capita redimiti. Neque verò quadrigæ ex equis tantum constiterunt, sed & è mulis & mulabus. Et circa mulos quidem hoc fuit observatum, Certamen eorum qui essent clitellarii, Olympiis vocatum fuisse καλῶπιν. At bigarum, ἀπλώγη. In his ludis mulas quoque fuisse junctas discimus è Pindaro.

Pollux lib.
7. cap. 30.

Pindar.
Olymp. ed.
6.

Ὡτ' φίνεσ, ἀλλὰ ζώζον ἡ-

δη μοι δεινὸν ἡμιόων

ἢ πᾶχ', ὅφρα κελύθω τ' εἰ κ' ἡγευφῆ

βάσιμωδ' ὄκρον, ἱκαμά τε σπῶς ἀνδρῶν

κ' ἡρό', καί ται γδ' ἐξ

ἀλλων, ἰδὸν ἀγαμοειῦσαι

ταῦτα ἐπίγει), τριφώνες δ' Ὀλυμπίαι ἐπὶ δέξοντ.

Sed ὁ Phinti junge jam mihi robur mularum quàm celeberrimè, ut via pura ducamus currum, veniamque & ad virorum genus. Illæ enim, præ aliis, viæ duces esse hujus norunt, coronas apud Olympiam quoniam acceperunt. Cæterum currus agonum proprio vocabulo dicebantur ἀμιμητήρια, cum bellici dicerentur τὰ πολέμια. Unde ναυικά naves, aut ædificia nautica quorum Pallas inventrix esse dicitur, sunt aut εἰρηκώα, pacifica, aut paci accommodata, cujusmodi sunt ὀλκάδες, aut πολέμια, bellico usui apta ut triremes. Talium quoque curruum ingens fuit celebritas. Hujusmodi fuit is quem Argis emit Alcibiades, qua de re, inquit Plutarchus, extat oratio Isocratis. Equorum etiam alii erant ἀμιμητήριοι, alii πολέμιοι. Cæterum, ut sunt hominum ingenia, in his, spectaculis cursus, huic ille, alteri alter fautor, & hortator aderat, οἱ τοῖς ἴεσι ἀγχιελούμενοι, inquit Plato. Quæ studia in hunc aut in illum prona non solum eminebant in loco certaminis, sed antequam illò perventum esset. Quem sanè morem elegantissimis verbis describit Apollonius apud Philostratum, quorum sensus hic est,

Scholiasst.
Aristoph.
vs. φ. ὁ
Χερυφ. de
instit. Cyr.
lib. 6.
Aristid.
μωλ.
αἰθλου.
Plutarch.
Alcib. Χερυφ. de in-
stit. Cyr.
lib. 6.
Plato in
Phæd.
Philostrat.
visu Apoll.
lib. 5.

Si

Siquis athletam conspiciatus animosum, ingentem, membrorum proportionem compactum ad Olympiam per Arcadium vadentem proprius ad illum accedat, eique animos addat, horteturque ut fortiter rem gerat; cum is è certamine victor redierit, tum demum vetet cum præconis voce victorem proclamari, nec redimire caput oleastro, delirare, hercule, videatur, & alienis laboribus illudere, ita &c. Hoc addo, in hisce certaminibus, in quibus de pernicitate, de dexteritate, de viribus agebatur, non admissa fuisse spectacula musica. Ideoque certamen Olympicum vocabatur *γυμνασία* *Lucian. Ner. seu in so. Isthm.* καὶ τῶν ἀγῶνων. Et est adnotata sinisteritas Neronis qui id agebat ut Olympiis coronaretur ob cantum, quo ne ipsis quidem Musis cede-
cedebat.

CAPUT XVI.

Corona Olympica dignitas. Corona Olympica ex oleastro. Nuntii victorie coronati olea, & cur. Cur olea cum mortuis elata. Olea dignitas. Olea est Minervæ. Jovis quoque est olea. μωρὰ. Olea viror. ἡμῶς. ἡμωφός. ἡμωί superstitionibus adhibiti. Caduceus circumvolutus ἡμωίς. ἡμῶς corona sapientie.

UT hæc Olympicorum ludorum fuit ingens celebritas, ita corona parta in his ludis honoratissimo inter coronas loco fuit. Nam maximis meritis, etiam extra hos ludos Olympicos, dabatur pro maximo præmio. M. Tullius, *Qui tyrannum occiderit, Olympicarum premium capito; & quam volet sibi rem à magistratu deprecito; & magistratus ei concedito.* Cum Jarchas Indicus rex Apollonio differens satis superque illuisset philosophis, denique dixit, Apud se quidem Græcos esse nullo pretio. Tunc Apollonius ei respondit, nempe ironicè, Renuntiabo hæc, & coronabunt te apud Olympiam, id est, quod maximum præmium habent, hoc te donabunt. Hæc corona, ut supra dixi, plectebatur ex ea olea, cui nomen *κείνη*, oleaster. Oleam quidem in genere victoriæ symbolum fuisse, hinc liquet, quod nuntii victoriæ sæpissimè visi sunt oper-
ti ramis oleæ. Hoc cultu est is qui apud Æschylum Trojam esse cap-
ptam Clytemnestræ nuntiat.

κῆρυξ' αὖτ' ἀπαῖς τ' εἰς ὅρῳ κατὰ πικρὸν
κλαῖοις ἰλαίαις.

Æschyl. Agam.

Præconem à litore hunc video umbrarum ramis oleæ. Et hac possimum de causa puto prisce moris fuisse, ut olea cum mortuis efferretur, id est, ut ea mortui coronarentur sicuti victores humanorum agonum. Ex Æmylio Probo supra dixi, hanc solam ole-
gineam

Artemid. lib. 4. c. 59.

gineam coronam dictam fuisse coronam honoris. Et Plinius ait ,
*Olea honorem Romanam maiestatem magnum prabuisse , turmas
 equisum Idibus Julis ex ea coronando.* Sed taltiùs libet rem de
 olea , ut se habet , inspicere , vel ex eo huic frondi maximam dignita-
 tem conciliatam invenièmus , quod illi numini dilecta est , cujus po-
 tissimùm in manu est nobilis è certamine victoria , & è victoria
 pax. Nimirum sub duplici nomine duplicata hujus numinis poten-
 tia ostenditur. Et verò quia sapientes in bello pacem inveniunt.
 Pallas cum dicitur , belli , cum Minerva , pacis præsidem intelligen-
 mus. Et verò etsi quandoque utrumque nomen , & quicquid his
 nominibus significatur , confunditur , tamen ita miscentur , ut ni-
 hilominus distincta cognoscantur , ut in his verbis Tertulliani,
*Quin & olea militiam Minerva coronat , non solum artium , sed
 armorum quoque Dea.* Itaque in quolibet negotio sive belli , sive
 pacis Minerva sciri vult , se sibi oleam , ut dilectissimam seposuisse.
 Et quidem Homerus oleam facit custodem rerum Ulyssis , qui ipse
 esset in tutela Minervæ. Apud eundem poetam Pallas & Ulysses se-
 dent ac deliberant apud olivam. Idem poeta describens antrum Na-
 jadibus sacrum , ait , in vertice portus esse olivam passis ramis. τῇ
 θαλάσῃ, inquit Himerius, ὅταν εἴπω, τίω θέν λίγω, ἀθλίωας οἶμαι, γυνώ-
 ρισκω. cum dico, Deam dico , indicium opinor Minervæ. Etsi Ju-
 piter unà cum Pallade sit consor se jux tutelæ sub qua est hæc frons , ut
 apud Sophoclem,

Sophocl.
Orel.

τίω μ' [γλαυῦκος ἱλαίω] πὺς ἔπι νίϑ , ἔπι γήρα
 σηκύνων αἰλιώσῃ χερὶ πύργους.
 ὃ γδ εἰσαίν' ὄρων κύκλῳ
 λάσσω' ἵν' ἄρ' αὖ Διὸς
 χ' αὖ γλαυκῶπις ἀθάνα.

Hoc quidem [glaucae folium oleæ] neque juvenum , nec senum
 quisquam imperans manibus excindere audet. Nam ut hoc custo-
 dian intenti sunt Jovis Morii oculi , & cæsa Minerva. Sed hoc
 perrarum , ut Jupiter oleæ præsit unà cum Pallade. Quin frequen-
 tissimè hic est proprius & peculiaris bonos hujus Deæ. Certè apud
 Euripidem chorus alloquens Telamonem regem Salaminæ insulæ,
 ait , hanc insulam primum virentis olivæ rami Palladi ostendisse,
 cælestem coronam.

Euripid.
Troad.
σθ' η 3.

ἢ πὺς ἐπικληρῆας
 ὄχθοις ἱερῶν ἱλαίως
 ὡρῶτον ἔδειξε κλάδον γλαυκῆς , Α' θάνα
 ἡρώτιον σίφαιον
 λιπὲρ ἱερῶν κόσμον ἀθλίωας.

Quæ

Quæ invocatur sacris littoribus olivæ primum ostendit ramum flavæ, Palladi sacram coronam, splendidis ornatum Athenis. Quorum versuum interpretatio sumi debet et prisca fabula, quam non facile alibi reperias integram, quàm apud Constantinum Cæsarem. Ea sic habet, Cum terra esset diluviata, ac sensim quædam ejus pars cœpisset apparere, ibi continuo Athena, id est, Minerva adstitit. Certè & ipsa & Neptunus loci amœnitate capti cœperunt contendere, uter ipsorum ibi urbem conderet. Jupiter hanc inter utrumque numen ortam controversiam cupiens dirimere, palam fecit, ejus fore urbem à quo ipse re optima donatus esset. Ibi Neptunus eam portu & navalibus instruere cœpit. Ac Pallas è rupe florentem oleam eduxit unà cum fructu. Hac fronde Dea coronata, & ab universis hoc cultu insignis conspecta, victrix fuit. Hinc factum, ut ex ipsius nomine urbi sit inditum nomen Athenæ, Quo nomine apud Græcos Minerva censetur. Victus Neptunus ad sua redijt. Hinc mos coronandi victores in certaminibus. Ex hac quoque fabula petendus est sensus loci Pliniani his verbis, *Athenis quoque olea durare traditur in certamine edito à Minerva.* Et hanc quidem Minervæ dicatam oleam propria dictione vocabant *μυρία*. Et ramum ejus *θαμνόν* quasi floridum, ac virescentem. Et verò oleagineæ coronæ viror potissimum commendatur in loco Euripidis, ubi fabulæ à me narratæ mentio fit.

τίφαιον ἱλαίης ἀμφίθηκ' σσι τίτι,
 ἡὼ ὤρετ' Ἀθήνας ἐκόπιλον οἰσίνυχας,
 ὅς ἄνεξ ἔστιν, ἔπει ἐκλίπη χλόῃ.
 θάμν' δ' ἱλαίης ἐξ ἀκροῦ τοῦ γαίης.

Euripid. Io.
 actus 5.

Sertum ex oliva tum imposui tibi, quam primum produxit rupes Palladis. Id si adest, nondum sui honoris florem perdidit, Sed virescens usque ex immortalis factum olea. Cæteri poetæ commendant virorem hujus arboris. Virgilius,

Consequitur viridi Mnestheus evinctus oliva.

Virgil.
 Æneid. l. 5.

Olivam Martianus Capella, Palladem alloquens, vocat vermicomam, rationem reddens cur Palladi sit sacra.

*Hinc jam vermicoma frondens tibi munera oliva,
 Artes cura vigil per se quod discat olivo.*

Martian.
 Cap. lib. 6.

Cætèrum et si hic viror *θαμνόν* nomine expressus sit proprius oleæ, tamen communicatur cum aliis plantis, veluti cum myrto, ut in his verbis Archilochi, *ἔχουσιν ἑκατὸν θαμνὸν μυρίνης ἰστέπτης.* Id quoque manifestè à Minerva tradit Aristides, *ὡς καὶ Ἀθῶνα, καὶ δαίμνους τὴν θαμνὸν οἰκίας εἶναι σύμβολον.* Hinc *θαμνοφόρος* dicebatur ὁ πομπήων Ἀθῶνῃς τοῖς παναθλουαῖς, καὶ ἱλαίης καλῶν φέρων, is qui Athenis in Panathæmaicis festis publicè incedebat gestans ramū oleæ. Et quod ad hos ra-

Etymol.
 θαμνόν
 θαμνοφόρος
 Aristid. in
 Panath.

mos attinet, quibusdam quoque superstitionibus adhibitos constat. Certè Oedipus apud Sophoclem jubetur ter novem ramos oleæ ambabus manibus offerre,

*Sophoc. in
Oed.*

Τρεῖς ἐόντ' αὐτῇ κλώντας ἱξ ἀμφοῖν χερσὶν ἱλαίαις.

*Dinarch. in
Demosth.*

Invenio quoque κηρύκειαν συμπεπιπλῆμεναι ἐκ τῆς ἑλκωῆς, caducea circumvoluta ἑλκωῆς ramis oleaginis. Porro, quia ἑλκωῆς, ut dixi, est ramus Palladis, ex eo quoque constabat corona sapientiz. Certè devicto Xerxe, Lacedæmonii dederunt Euribadi coronam fortitudinis; at Themistocli στεφάνος ἀρετῆς ἐκ τῆς ἑλκωῆς, sapientiz præ-

*Plutarch.
Themist.*

*Lucian. pi-
scat. seu re-
voluti.*

mium oleæ coronam. Quæ corona denegata fuit Miltiadi, autore Sachare Docelco. Itaque veritas apud Lucianum ait, cum qui inventus fuerit legitimus alumnus philosophiz, id est, sapiens, coronatum iri corona oleaginea. ὅς μ' εἰς ἄρχην γήστον οἷς ἀλλοτρίως φιλοσοφίας, στεφανουσίτω ἑλκωῆς στεφάνω. Et paulò infra, Quem, inquit, videris aurum, gloriam, voluptatem spernere, ἔτ' ἴστω ἐπὶ τῆς ἑλκωῆς στεφάνω, is sit qui olea coronetur.

CAPUT XVII.

Olea est Palladis, quia est germana & pura. Palladis sacrificantes coronantur olea. Olea est quoque Apollinis. Olea est symbolum pacis. Olive ramum cur supplices protenderent. Asylum in coronis. Olea etsi est pacifera, non tamen est imbellis. Olea est Hercules. Olivo unguntur fortes athleta. Olea est symbolum fortitudinis. Olea glauca.

*Phormus. in
Min.*

Olea quoque est Palladis ea re, quòd sicuti hæc frons semper vi-
ret, ita oleum quod inde exprimitur, præter cæteros liquores
cὺν ἀνέλευσιν ἐστὶ ἄλλω ὑγρῷ, ἀλλὰ καθαρόν αἰὲν ῥέει, præditura est
germana quadam vi, tempestivumque manet ac syncerum. Hancque
ob causam virgini eam maximè convenire ajunt, ut eam quæ castita-
ti adhæret. Valerius Flaccus,

*Val. Flacc.
lib. 3.*

*Temporatum vultus, & supplice castus olivæ
Implicat.*

*Constantin.
Cæs. lib. 9.
cap. 2.*

Id quod usque eò verum est, ut, qui colunt oleam puram, hos quo-
que puros, hoc est, castos esse oporteat, atque adeò jurejurando
firmare se ortos è legitimo coitu. Hinc anno sequenti oleam fera-
cissimam fieri ajunt. Enimvero apud Anazarbum Ciliciz urbem
juvenes casti dediti sunt cultui hujus arboris. Hinc mira olivarum
copia. Et has quidem ob causas cum olea sit Palladis, non mirum

*Philost. in
vita Apoll.
lib. 7.*

est, si Palladi sacrificantes ea coronantur. Cùm Apollonius intro-
missus est ad Domitianum, Imperator habuit στεφανὸν ἑλκωῆς, quòd
non

non ita dudum rem divinam Palladi fecerat in Aula Adonidis. Cæterum etſi olea eſt Palladis, tamen quòd Apollinis, ut infra dico, viſtoria propria eſt, hæc quoque frons huic numini grata eſt. Argonautæ cùm Apollini littoralis aram erexiſſent, eam teneræ olivæ ramis cooperuerunt, ut videre eſt in his verſibus,

Ἔσθ' ὃν δ' αὖ λαίρσας αἰλὸς χεῖρ' ὀχλίζοντες
 Νήιοι αὐτῷ βωμὸν ἱππακτίῃ Ἀπείλωνι
 Ἀκτίῃ ἐμβασιόιο τ' ἱππύμουν. ἤκη δ' τριζο
 Φιτρὺς ἀζαλίης ἄριστος κρητύρησιν ἐλαίης.

Apollon.
 Eiod. l. i.

Inde vero rursus lapillos maris moventes Erigebant ibidem aram ad littoralis Apollinis littoralis embasii cognomento. Statim verò hi ramos teneræ straverunt desuper olivæ. Tot dotibus cùm emineat olea, iis, inquam, quæ propriæ sunt pacis, non mirum eſt, factam eſſe ſymbolum tanti boni. Virgilius ait, ſe ad ædem Cæſaris laturum dona, & quidem redimitum oliva, quò bona pacis altius efferat.

*Ipsa caput conſa foliis ornatus olivæ
 Dona feram.*

Virgil. lib.
 3. Georg.

Idem alibi facit Æneam prætendentem ramum olivæ, ſicuti ferentem pacem.

Paciferaque manu ramum prætendit olivæ.

Virgil. 8.
 Æneid.

Et paulò infra ubi facit Æneam alloquentem Euandrum, ait,

*Optimo Grajugenitum, cui me fortuna precari,
 Et vitæ comptos voluit prætere ramos.*

Vittæ, id eſt lana, ut alibi dico. ſiquidem lanam quoque antiquitas voluit eſſe argumentum pacis. Prudentius oleam revincit honore pacis,

*Tu decem ſanctos ratches, & oſto
 Cæſar Auguſta ſtudioſa Chriſti,
 Verticem flavis oleis revincit*

Prudent.
 perſiſtroph.

Pacis honore.

Hinc eſt quod idem Prudentius, diſcordiam, quæ id agit ut concordiam fraude evertat, facit redimitam olea, ſicuti paciferam.

*Ipsa redimittis olea frondente capillos
 Oſtentans, feſtis reſpondis lata chorais.
 Sed ſicam ſub veſte tegit. Te maxima virtus,
 Te ſolam tanto è numero concordia triſti
 Fraude petens.*

Prudent.
 pſycho-
 mach.

Vult, inquit, videri pacifica, cùm tamen revera ſit

Viperæum crimem vittis innexa cruentis.

Virgil. 6.
 Æneid.

Porro olea dicitur quoque eſſe ſymbolum pacis, quòd Minerva cum Neptuno pacem fecit ramis olivæ coronata, ut ſupra dixi in fabula. Et ideo hæc frons dicitur pacalis, ut apud Ovidium de Cynara,

Tertull. de
 cor. mil.

Circuit

Quid. lib. 6.
Metam.

Circum extremas oleæ pacalibus oras.

Virgil. Cir.

Virgilius facit sacerdotem olea redimitum.

*Necdum solenni lymphæ perfusa sacerdos
Pallentis foliis caput exornatas olive.*

Virgil. 6.
Æneid.

Virgilius hanc ob causam Numæ regi Romano autori artium pacis eam

tribuit, *Quis procul ille autem ramis insignis olive
Sacra ferens? nosco crineis, incanaque menta
Regis Romani, primus qui legibus urbem
Fundabit, Curibus parvus, & paupere terra
Missus in imperium magnum.*

Virgil. 11.
Æneid.

Idem de legatis Latinis occisos petentibus ad sepulturam,

*Famque oratores aderant ex urbe Latina
Velati ramis oleæ, veniamque rogantes
Corpora per campos, ferro quæ fusa jacebant
Redderet, ac tumulo smeret succedere terra.*

Lucian.
Toxari.

Hic notandum, præter cætera oleam esse symbolum illius qui petit veniam. Cujus rei est luculentum exemplum apud Lucianum, ubi Zenothemis filium, quem ex uxore filia Menecratis susceperat, in curiam induxit coronatum frondibus oleagineis, & pulla veste amictum, quod esset miserabilior. Nempe, oleaginea corona, quam puer gestabat, veniam quam is pro avo ab Senatu petebat, impetravit. Olivam Tertullianus vocat mitem, opimam, necessariam. Et quidem has omnes ob causas hujus arboris ramum supplices protendebant, sicuti petentes pacem. Euripides,

Euripid.
suppl.

ἰν' ἧς ἰαλὴν ἀνταμιῦν' ἱμῶν γόνυ.

supplici ramo aduoluntur genubus meis. Et alibi,

Euripid.
Hæraci.
act. 1.

*ἰν' ἧς δ' ὄντος ἀγῶνις Διὸς
Βιαζόμεθα, καὶ τίφῃ μάλιστα.*

supplices enim forensis Jovis vim patimur; certa que profanantur. Ubi adnotandum, asylum quoddam fuisse in coronis; eosque qui essent coronati, eisdem fuisse inviolabiles. Infra apud eundem Euripidem Macaria loquitur, atque,

Euripid.
Hæraci.
act. 2.

*καὶ καὶ αἰχμῶμαι δῆρ', ἐὰν δὲ πρὸς λίγῃ,
τί διδῶ' ἀφικνῶν' ἱερόνους σὺν παλῶν;*

Non me pudebit, si quis dixerit; Quid huc advenistis ramis cum supplicibus? Superiores ob causam nostris olea quandoque dicta est precans. Statius, — *ramumque precantis olive*

Stat. lib. 2.
Theb.

Abjicit.

Ergo legati pacem petentes hunc ramum gestant, Statius,

Stat. lib. 2.
Theb.

— *ramum manifestas olive*

Legatum, causasque via,

id est, è ramo quem is gestat, manifestum est, ab eo peti pacem. Nec
ramen

tamen olea quòd est pacifera, ideo est imbellis. Nec satis mirari possum quì venerit in mentem Valerio Flacco tam nobilem ramum donare epitheto tam inconveniente. Quippe aliud est esse amantem ac studiosum pacis, & aliud imbellem. Pacis amans is est, cui cùm sit in manu bellum gerere, bello pacem præfert. Ejus tamen hi sunt versus.

— *externo jam flamma murice cerno*

Tegmina, jam viitas, frondemque imbellis olivæ.

Enimvero hi oleæ rami ferebantur *ὅς ἐπὶ μνηστῆρι & παρρησίᾳ ἡ-
λοι ἢ χρίσας, καὶ φειδύπια εἶσας ἢ ἡμίρων καὶ περὶ πόρων φυτῶν*, ut admoneantur homines agricolationis, ejusque parsimoniz quæ est circa arbores mites & frugiferas. id est, ne temerè felices arbores violentur. Usque eò olea fuit symbolum pacis, ut Artemidorus memoret, quemdam, qui *στρατίων* militare munus, à Cæsare petierat, volucris gaudio perfusum, quòd coronam viderat Oleagineam, nempe per quietem. Erat enim, inquit, corona oleaginea hujusmodi, qualem in pompis ferunt equites Romani. Et hoc, scilicet, illud est quod memorant Dionysius Halicarnassæus, & Plinius, Idibus Quintilibus, qui dies fuit festus Castori & Polluci, equites Romanos, peraθo sacrificio, suis distinctos ordinibus ac turmis, insidentes equis vehi per urbem, quasi è pugna redeuntes, coronatos frondibus oleæ, & palmaris è purpura togis amictos, id est, victores, & pace parta. Nam victoriam pax è vestigio sequitur. Certè ille habitus utrumque significavit & pugnam ex qua victoria, & victoriam è qua alma & optatissima pax. Ipsa Roma apud Prudentium ait se gestare galeam sub fronde oleæ, id est, utroque censei & bello & pace. Roma loquitur, seque hoc cultu venerabilem firmat.

*Nunc merisò dicor venerabilis, & caput orbis,
Cum galeam sub fronde oleæ, cristasque rubentes
Concusio, viridi velans fera cingula ferro;*

Atque armata Deum sine crimine cadis adoro.

Itaque si universus belli paratus non aliud spectat quàm pacem, quid olea magis faustum dici potest, quæ, ubicunque tandem conspicitur, est certissimum pignus ejus fortitudinis quæ pacem parit, ipsiusque adeò quam fortitudo edit, pacis; Silius Italicus,

— *tunc pignora pacis*

Præstendens dextra ramum caventis olivæ.

Nec tamen sum nescius, oleam quoque quàm fortitudinem, hoc est, robur corporis & animi signat, referri ad Herculeum autorem. Quippe hanc frondem Hercules, ut ludorum Olympicorum autor, è fluentis Istris in Græciam attulisse perhibetur, autore Pindaro,

— *γλαυ-*

κόρρα κατόμην ἰλαίας, πῶν ποτὶ

Val. Flacc.
l. 5. Argon.

Phonut. in
Mercur.

Artemid.
lib. 4. c. 30.

Prudent.
lib. 2. con-
tra Symm.

Sil. Ital.
lib. 13.

Pindar. Ol.
od. 3.

178

Ἰσθὺς δ' αὖτ' οὐκ ἀνέστην παλαιῶν ἱσθίων

Ἀμφιτρυωνιδῶν.

Μυῖα μὲν γὰρ ἔλγυμπα κήλησιν ἄθλων.

Cic. lib. 3.
de nat.
Deor.
Strabo lib.
14.
Etymol.
Δηλ.

quam aliquando Istri ab opacis fontibus attulit Amphitryoniades, monumentum pulcherrimum Olympicorum certaminum. Et si alii non Herculem oleæ inventorem faciunt, sed sanè Aristæum, qui fuit filius Apollinis. Alii oleam faciunt multò vetustiore, quæ fuit proxima ei loco in quo Latona peperit. Hæc enim apud hanc arborem primum quievisse dicitur. Postea, cum appulisset ad Astæ- rion insulam, tactis duabus plantis, olea & palma, Jovi gemellos enixa est, Dianam & Apollinem. Hinc oleum, sive olea, & oliva Olympica illa fortis, quæque robustis etiam robur addit. De hac Theocritus,

Theocr. edy.
δ.

Οὐκ ἄκυσσε; ἄγωνι ἐπ' Ἀλφειὸν ἄγετ' Μίλων

Βάττη. Καὶ πίνετ' ἔλαιον ὅς ἐφθλμῶσιν ἐκώπῃ;

Κορύδων. Φασὶ γὰρ Ἡρακλῆϊ βίβω καὶ κέρτ' ἐλάσσει.

Annon audisti? Milon ipsum ad Alpheum secum abduxit Battus. Et quando ille unquam oleum oculis vidit suis? Corydon, Ajunt cum vel cum Hercule viribus & robore certare posse. Hoc ergo oli- vo unguntur fortes athletæ; Horatius.

Horat. lib.
1. car.

— cur olivum

Sanguine viperino

Cautius vitat?

Philo. pi.
ἀφθ. χύσ.

Certè fructus oleæ καίμωτον σάματι laborem corporis sanat. Itaque sive Herculis, sive Palladis olea est, seu potius utriusque, certè & ipsa, & unguentum ex ipsa factum est non parvum viribus additamentum, & significantissimum symbolum fortitudinis. Et vero apud Callimachum ipsa Pallas perfricat se unguentis ex olea enatis propria stirpe,

Callimach.
ὡς λυτ. γ.
Παλλὰδ.

— ἱμπερόμενος ἐστὶ ψατ' ἀπὸ λαβοῦσας

χερίματ', αἷας ἰδίας ἐκ γοῖα φυλαγίας.

Ὡς κώρεα, τὸ δ' ἐλάσσει ἀνιδρυμασπῶν, οἶα

Ἡ ῥόδον, ἡ σίδηρος κήκε' ἔχει χροῖαν.

τῷ καὶ νῦν ἄρσιν τι κημίας ἀπὸ μῦθον ἔλαιον,

Ὡς Κάτωρ, ὃ καὶ χροῖς Ἡρακλῆος.

scitè se perfricat vilibus acceptis unguentis, è propria stirpe enatis. ὁ puellæ rubor [ei] recurrit, matutina cujusmodi aut rosa aut mali Punici granum habet colorem. Ideoque nunc & masculum afferre tantum oleum Quo Castor, & quo ungitur Hercules. Cæterum ne quid huic tam insigni frondi desit, ad cæteras dotes accedit coloris gratia, & minime vulgaris pulchritudo. Glaucam enim ubique poëtæ vocant, sive luteam, γλαυκαὶ ἔλαιαν.

Soph. ad.
Val. Flacc.
Argon. l. 3.

CAPUT XVIII.

Non olea, sed τὸ κρόνον oleastro Olympionici coronabantur. Sententia ejus scholiastis qui Aristophanem interpretatus est, super corona Olympionica. Hanc ego sententiam consutandam suscipio. Κρόνον, hoc est, ἀγροίλαιον. Κρόνον arbor illa unde coronabantur Olympionici, est κροδισίφαιον. eademque dicta ἰλαία κροδισίφαιον. Hac est coronamentum Olympiorum, nec alii κρόνοι. Hujus arboris origo & dignitas. Locus in quo fuit hac arbor. Folia ejus. Corona Olympica constabat ex unico ramulo.

A Tque hæc quidem omnia, aliaque quæ huc congeri possent, Acthi oleam sublimant in eam celsitudinem & claritatem, qua nulla ulli arbori major, mirum tamen est, non ipsam fuisse delectam coronandis Olympionicis, sed eum, quem supra dixi κρόνον, τὸ Ἰπὸν ἀγροίλαιον, oleastrum, hoc est, agrestem olivam. Id quod etsi meridiana luce clarius est, tamen scholiastes Aristophanis ausus est huic lucitenebras offundere, & verba hujus Comici perperam interpretari. Apud hunc lepidissimum poetam paupertas & Chremilus acriter jurgantur. Et hic quidem dum Plutum præfert Peniæ, ait eum ab Jove possideri. At ipsum Jovem Peniam misisse mortalibus. Huic paupertas respondet, Jovem esse pauperem. Id quod probat his verbis,

Οὐ Ζεὺς δέπνυ πένιῃ· καὶ τῷτ' ἤδη φανερῶς εἰ δίδαξω.

Εἰ γὰρ ἱπλάτῃ, πῶς πνέων αὐτὸς τὸ δρυμνιακὸν ἀγρῶνα,

Ἰνα τὸς Ἐχθροὺς ἀπαντῶς αἰεὶ δι' ἴτας πύμπνυ ξυμπαγοίρῃ,

Αἰετάρῃ τινι τῷ ἀθλητῶν τὸς νεκρῶν, σφαιροῦσας κρόνον σφάινω;

Certe Jupiter pauper est. Et hoc jam manifestò te docebo, Nam si dives esse, quomodo celebrans ipse Olympicum certamen, Ubi Græcos omnes semper quinto quoque anno congregat, renuntiavit athletarum victores coronatos oleastri corona? Ibi Scholiastes satis audacter, & contra verba Aristophanis negat Olympionicos coronari oleastro, ὃ κρόνον ἢ ἱπλάτον, inquit. Et ut hoc ipsum validius firmet, ait, apud imperitiores invaluisse ut κρόνον sit corona, cum κρόνον sit appellatio ipsius arboris. Verum ex ipso Poëta planum fieri non κρόνον dici talem coronam, sed è corino coronam. Sic τάνια, inquit, non sic simpliciter corona, sed è τάνια, circuitus & circumvolutio in capite. Enimvero non debuit scholiastes perplexè, sed planè & perspicuè loqui, & hoc sic dicere, Corona Olympionica non plectitur ex obvio quovis oleastro, sed tantum ex illa singulari arbore, quæ summa cura in hoc asservabatur, ut

Aristoph.
Pini.

mate-

materiam præberet texendis his coronis; cui arbori nomen *κόπιν* oleaster. Et revera fuit oleaster. Si, inquam, hoc dixisset, id quod res est, dixisset. sed dum pernegat illam arborem re fuisse oleastrum, dumque rem perspicuam demittit ad nescio quos senticulos minutos ac depravatos, ita se implicat, ut extricare nequeat, ipse quidem cum omni antiquitate malo bene, quàm cum ipso seorsim ab aliis, & pravè sentire. Itaque nunc mihi cum scholiaste res est, quem video disertim fateri *κόπιν* esse *ἀγροίλαιον*, agrestem olivam, oleastrum. Quidni fateatur? *Κόπιν*, inquit Hesychius, *ἀγροίλαιον*. Id ipsum Theophrastus, Plinius, Pausanias, omnes fatentur. Atque adeo hæc sunt verba Theophrasti, *ὅχ' οἷον τὸ κόπινον ποιεῖν ἰλαίαν*, fieri non posse ut ex oleastro fiat olea. Id quod pro dicto provehiali sumi potest; sicuti est illud pervulgatum, mali corvi malum ovum. Item illud, prava initia non terminari prospero fine. Hoc posito, dandum & illud est, hanc agrestem oleam, sive oleastrum destinatum coronandis Olympionicis censerì proprio hoc epitheto *καλλιτέφαιον*, simul & hoc, hanc *καλλιτέφαιον* arborem, nec alium esse coronamentum Olympiacum. Hæc ubi ostendero, nempe rem confecero. Pausanias disertim tradit, hunc oleastrum esse *καλλιτέφαιον*. *καὶ ἡ, inquit, τὸ ὀπιθεῖν μάλιστα ἐστὶν ἐν δεξιᾷ πρυμνὸς κόπινον. καλεῖται ἡ ἰλαία καλλιτέφαιον. καὶ τοῖς νεῦσι τῇ ἐλύμπια κηδεύειν ἀπ' αὐτῆς διδόντες τὰς τέφαινας*, post posticum maximè est in dextera natus oleaster. Vocatur autem olea *καλλιτέφαιον*, Et victoribus Olympiorum constitutum est ab ipsa dari coronas. Et quò magis probet hunc oleastrum esse illam ipsam, quam vocant *καλλιτέφαιον*, addit, *τὰ τε παλαιοὶ καὶ τὰ νεώτερα πιστεύουσι Νύμφαις βαμβύς καλλιτέφαινας ἀνομύζουσι καὶ ταύταις*. Prope hunc oleastrum facta est nymphis ara. Callistephanes nominant & has. At scholiastes ostendat quod Aristoteles hanc arborem *καλλιτέφαιον* non vocat oleastrum sed oleam. *Εἰν τῷ πενηθίῳ*, inquit Aristoteles, *ἐστὶν ἰλαία. καλεῖται ἡ καλλιτέφαιον*. Quid? An tu unum Aristotelem putas huic oleastro indere nomen oleæ, non etiam alios? Hoc Pausanias in loco proximè citato, Hoc Pindarus facit in his verbis,

Hesych.
κόπινον.
Theophrasti.
lib. 2. de
plant.

Pausan.
lib. 5.

Aristot. de
admir. an-
dis. 49.

Pindar.
Ol. od. 3.

— γλαυ-
κόρροα κόσμον ἰλαίης, τὴν ποῖα
ἴσθ' ἀπὸ σκιστῶν παρὰν ἵκειν
Ἀμφιτρωνιδῶδες,
Μινῶμα τὴν ἐλυμπία καλλιστὴν ἄθλων.

decus olivæ glauci coloris: quam aliquando Istri ab opacis fontibus attulit Amphitryonides, munimentum pulcherrimum Olympiorum certaminum. Hoc Apollonius Rhodius, per hæc verba *ὅζον ἰλαίης*, ramum oleæ, ut infra dicam uberius & suo loco. ubi interpretes *ῥάϊδεν ἐν κόπινῳ ὕσαι*, ita enarrat, *τῶν ἀγροίλαιον*. Quidni quod

quod epithetum proprium est generis non conveniat speciei? Ergo omnis hallucinatio scholiastis hinc est, quod Aristoteles epithetum & appellationem generis tribuit speciei, dum qui in specie oleaster est, hanc vocavit oleam. Et verò oleaster nihilominus est olea, etsi *Theophrast. lib. 1. π.* ἄγρια φέρει ἄκραις ἀγρίαις, agrestia fert, ut gallas; non smaragdum lapidem, ut illa Pygmalionis aurea olea. Nunc restat ut hunc oleastrum *Philosfr. in vita Apoll. lib. 3.* καλίσφαιον palam faciamus esse illam ipsam arborem unde Olympicis coronæ texebantur. Id quod primum liquet est verbis poetæ, qui ait, illos qui in Olympicis agonibus victores renuntiantur, ab Jove coronari *Philosfrat. in imag.* κτήν τε φάνη. Quibus verbis nihil est lucidius. Alphæus apud Philostratum oleastri coronam dat Pelopi, sicut Olympicam, & omnium excellentissimam. Sed & Solon apud Lucianum agens de præmiis athletarum cum Anacharsi, *Lucian. de Gymn.* huic interroganti, præmia verò quænam vobis sunt? Respondet Solon, Olympiis quidem corona è cotino. Et infra Anacharsis ait, ô admirande Solon, Talia tantaque habes præmia quæ memores, mala, & apia, & ramum agrestis olivæ, & pinium? Tyrius *Tyr. Max. orat. quis fin. philosf.* Maximus ubi quærit, quis philolophiæ sit finis, Crotoniatès, inquit, cupidus est oleastri Olympici. Atheniensis autem victoriæ navalis. Nero è Græcia rediens, Romam est ingressus *Die Ner. Plin. lib. 15. cap. 4.* κόπυον ἱστῶσαν ὀλῖβον, corino coronatus, & laurum manu tenens. Adest & Plinius qui κόπυον vertit oleastrum, quo Olympionici coronantur. *Athene quoque, inquit, victores olea coronant. Græci verò oleastro Olympia.* Clemens Alexandrinus ubi à Paulo ait oleastrum insertum esse pinguedini olivæ, addit, propterea etsi oleaster est olivæ agrestis, tamen Olympionicos coronat. Ergo non è quolibet oleastro necitebantur coronæ Olympicæ; ac ne ex iis quidem *κύνειος* qui proveniebant circa ripas Alphei, quamvis essent pulchri, ut qui quàm proximè accederent ad crispitudinem apii; sed ex illa tantum singulari arbore quæ supra ex Aristotele, Pausania, Plinio demonstrata est. Cæterum super hujus arboris origine aliquantum discrepant Aristoteles, Pindarus, Pausanias. Et Aristoteles quidem simpliciter eam ab Hercule Olympiis plantatam ait. Pindarus in his versibus quos proximè citavi, ait eam ab Hercule allatam à fonte Istru. Pausanias eam quoque ab Hercule allatam dicit ex Hyperboreis in Græciam. Certè tantæ dignitatis fuit, ut vocata sit sacra olea. Et verò sapiens ille Epimenides, dona quibus colebatur ab Atheniensibus repudiavit, & nihil quicquam petiit, nisi ramum *ἀπὸ τῆς ἱερῆς ἰλαίας*, ab sacra olea. Ex hac quoque Antonius exiturus in Parthos coronari voluit: utroque loco Plutarchus *Plutarch. Anton.* eam quoque vocat sacram. Et verò sicuti sacra religiose servabatur. *Olympia oleaster*, inquit Plinius, ex quo primus Hercules

Plin. l. 16.
c. 44.

Strabo lib.
9.

Plin. lib.
17. cap. ult.
circa fin.
Notit. Imp.
rex. 2.

Schol. in
Iber. Nic.

Virgil. 5.
Æneid.

Cic. ep. fam.
lib. 2.

Theophrast.
lib. 14. de
plant.

coronatus est, & nunc custoditur religiosè. Aristoteles etiam locum nominat ubi custoditur, nempe circa Ilium fluvium Atticæ, à quo distat sexaginta stadia. Additque eam muro circumdatam esse, magnamque multam tangenti dictam. Quo exemplo Romæ in secunda urbis regione tradunt fuisse arborem sacram; alizque similes antiquitatem peragranti quandoque sunt obvix. *Idem arbores religiosas, lucosque succidi permisit, sacrificio prius facto,* inquit Plinius, Non his contentus Aristoteles, describit folia & ramos ejus. Et folia quidem hujus arboris dicit esse diversa ab cæteris oleæ generibus. Intus enim, nec foris virent, ac nec aliter quàm myrtus. Quæ quoque verba Scholiastes intervertit, dum ait, hæc folia interiùs esse alba, non exteriùs. Scholiastes Nicandri aliter loquitur de foliis non quidem oleastri, sed oleæ in genere. Ipsa olea, inquit, flava folia supra, id est, in superiori parte habet tempore æstatis; nigra verò hyeme. Pausanias hujus arboris folia vocat viridia, cum tamen olea propriè sit glauca, pallens, lutea, flava. Virgilius,

— tres pramia primi

Accipiant, flavaque caput nectentur oliva.

At ramos huic arbori Aristoteles sicuti folia, singulares facit, Ait enim eos esse similes myrtis, & *εἰς τὰς τεφάνους συμμίγνυς*, coronis congruentes, sive nectendis coronis aptos, hoc est, ea longitudine quæ capiti evinciendo satis est. Unde licet coniecere, coronam Olympicam non fuisse contextam à duobus ramulis, ut alias de quibus alibi dico, sed ex uno continuo ramo, quo caput evinciebatur. Et verò infra visuri sumus, Herculem fratres suos *καὶ ἀφ' ἐφ' αὐτῶν ἡγήνυ* coronasse ramo [non ramis] oleastri. ad quod exemplum laurea triumphantium videtur fuisse contexta ex uno ramulo. Nempe ideo dicebatur laureola. *Tantum modò ut haberem negotiis quod esset ad laureolam satis.* Usque adhuc equidem non video quid hinc scholiastes excerpere possit, quo id quod intendit, ac novè ac mendacitur asserit, struat. Quinimo ex ipsis verbis Aristotelis quæ ipse citat, non aliud colligimus, nisi illud ipsum quod alii tradunt, Esse arborem Olympicæ, cui non solum est nomen *κότινον* sed revera *κότινον* est, ad quam nulli aditus, quia religiose servatur ut res sacra. Abundè quoque palam factum est, hanc agrestem, sive feram oleam esse illam ipsam quæ honestata est epitheto *καλλιτέφανον*. Denique ex hac ipsa, neque ex ulla alia textas fuisse coronas Olympicas. Nempe & hic oleaster & hæc corona quæ ex eo plectebatur, ita advertebantur quasi ille esset insignis & unicus, hæc autem prima, sive excellentissima omnium coronarum. Id quod vel ex his Theophrasti verbis perspicuè palam est, *ἐλαίαν μὲν γὰρ*

μὲν γὰρ λέγουσι τὴν Ἀθλοῦσι, φοίνικα δὲ τὴν ἐν Δήλῳ, κόρινος δὲ τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀφ' ἧς ἐτίθεται. Oleam dicunt illam quæ est Athenis, palmam illam quæ est in Delo. At oleastrum, illum qui est Olympiæ, è quo corona illa, scilicet, Olympionica percelebris ac perillustris.

Theophrast.
lib. 4. de
plant.

CAPUT XIX.

Dignitas Ἑρπίνου. Antiquitas non ex hac una arbore, sed è quolibet oleastro corona athletis plexa. Κόρινος τῆς ἑστίας ἐστὶν Ἑρπίνου. Oleaster, id est, corona ex oleastro. Κόρινος coronamentum Herculis. Locus Sophoclis explicatus contra interpretem ipsum. Κόρινος olea mascula. Ridicula interpretatio loci Aristophanei in cuius locum vera substituitur. Ex oleastro conficiuntur sceptrum regum, heroum clava, baculi pastoris. Oleastri durities, ejusque ingenium.

ET si hæc scholiastes inficiari non potest, tamen ei lubet obstinate pernegare, ἐὰν Ἑρπίνου necesse coronas Olympicas; & à veritate transfugit ad ineptias & argutiolas docto Grammatico indignas; quas confodere nullum esset operæpretium, si non id agerem ut veritati consulam. Non, inquit, coronabant Ἑρπίνου, sed coronabantur [olympici] ramo ejus oleæ quæ dicebatur κρηδισίφωτος. κρηδισίφωτος γὰρ ἡ ἐλαία λέγεται. Quibus in verbis sciens vitæ nomen, quæ est propria appellatio hujus arboris, loco nominis adsumit epithetum ejus. Atque eadem κόρινος non satis dignum judicat qui donec hoc epitheto tam elegante, sed illo oleam tantum ornat in genere. Id quod audeat contra auctoritatem Pausaniæ, Hefychii, omnium aliorum, in primis Plinii, qui hanc Olympicam arborem disertim vertit oleastrum. Usque eò lubet ei contemptim habere oleastrum. Quid diceret si auderem firmare, certè possem ex auctoritate Etymologici, folia cotini antiquitus conjecta fuisse in victores ex illis capra quæ spectatoribus substrata erant vice lecti. Unde ajunt coronam Olympicam exordium sumpsisse? Qui mos planum facit, non solum ex hac arbore, sed & ex quolibet oleastro antiquitus nexas fuisse coronas eas, quibus athlete Olympicæ donabantur. Et verò κόρινος arbor dicta quoque est κρηδισίλαος, & fuit numerata inter spectatissimas arbores; cujusmodi fuit illa in foro Megaræ; qua excisa, fatale fuit ut ea urbs caperetur ac diriperetur, alizque quæ à Theophrasto enumerantur in loco mutilo. Videtur etiam colligi posse è verbis Apollonii, eos cotinos qui erant frequentes circa Alphæum, subministrasse materiam coronis Olympicis. Nam ubi memoravit gymnasia, porticus, fontes, ædificia, muros, naves, ipsum Alphæum, hippodromum, stadium, lucos,

Etymol.
κόρινος.

Theophrast.
lib. 5. de
plant. c. 3.

Πρόσθετονται
 ἡ Αἰολία.
 lib. 8.

addit, πῶς ἡ ἀληθὴς στεφανώσεται τὰς νικητὰς, καὶ τὰς δευμικὰς καὶ ἀθλη-
 τῶν γυμνασίου. ταῦτα γὰρ πῦρ καὶ Ἡρακλεὶς ἐσθμηθήσονται, καὶ τὸ αὐτοφύει
 καὶ ὀλυμπίας ἀγασθῆσονται, ἰππῆσι καὶ ἰφάνη ὁ χῶρ καὶ ἰππὺν ἀνδρα-
 γόρῳ ἐκτεθῆσονται, luci autem exhibeant unde victores coronentur;
 Sitque locus commodus in quo athletæ exercentur. Quæ cūm
 Hercules consideraret, & naturali Olympiæ pulchritudine captus,
 dignum locum esse iudicavit iis quæ ibi tanto studio aguntur. Et si
 moneo lectorem in hoc loco τὴν στεφανώσεται ita posse accipi, ut non
 signet coronasse, id est, coronam capiti imposuisse, sed conjectu
 foliorum honorasse victores. De quo more infra dicam. Redeo ad
 Scholiastem qui ait, obtinuisse apud imperitiores ut oleaster sit co-
 rona. Ergo & Plinius & Pausanias, & Hesychius, alique huic sunt
 imperiti. Sed cotinus, inquit, est ipsius appellatio arboris. Quis
 hoc nescit? Quis item usque cō blennus est, ut κόπινον, quæ dictio
 signat oleastrum, simpliciter prolatum significare coronam putet?
 An tu credis, στεφανῶν, sive ὑπὲρ κεφαλῆς τῆς κοτίνης, esse, redi-
 mire caput tota arbore, ac non ramo, qui plexus in orbem fiat co-
 rona cuiusmodi est illud; *Et cingite tempora ramis*? Sequitur scho-
 liastes, & ait, satis liquere poetam non ita nominare κόπινον ut sit
 corona, sed ex cotino corona. Quis negat? Nempe, aut duo ra-
 muli invicem nectuntur, qua ratione plectitur corona lauri, aut è
 fronde frondi superinducta & consuta corona texitur, ut in aliis co-
 ronis; aut unico ramo confit omnis ille coronæ circuitus; cuius ge-
 neris est hæc nostra ex oleastro. Certè præter hoc unum discrimen,
 quod est partis cum toto, in coronamentis non video quid differat
 κόπινον ab ea corona quæ est ἐκ κοτίνης. Quin frequentissimè video
 καὶ κόπινον sumi pro eo quod est ἐκ κοτίνης στεφανῶν, ut in exemplis su-
 pra citatis, & in hoc loco Pausaniæ, Ὑπὲρ καὶ ἰππὶν Πιστῶν ἀντι-
 λίσσονται τῇ ἀγῶνι καὶ κόπινον. Ypenus verò vir Pīstus retulit super
 diaulo [i. cursu diauli] cotinum. Quid hīc dicamus esse καὶ κόπινον
 nisi καὶ ἐκ κοτίνης στεφανῶν; è cotino coronam? Quid item hīc ἐ-
 ποσῶντο καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν εἰσι δῆλοι καὶ κόπινον, πᾶσι καὶ τῇ ἀθλῇ
 εὐλαβήσας καὶ πάλης. Tam multos verò alios post ipsūm pancratiū
 præmia cepisse & luctu cotinum, manifestum est. Superioribus
 alium addo Pausaniæ locum, Ἐν καὶ ὀλυμπίᾳ καὶ Νέρωνος
 ἀναθήματι, τρίτον καὶ ἐκ κοτίνης φύλλα στεφανῶν, τίτρεται καὶ ἐκ
 θρύσας ἐν μεμιμημένῳ. In templo quod est in Olympia, Neronis
 donaria, tertium quidem [est] in cotini folia corona. Quartum est
 [coronæ] imitamentum quercus. Hīc certè non solūm ex oleastro
 æπνια fit, hoc est aliquod tenue capitis vinculum, ut obstinatè in-
 terpres contendit; sed hercule tota corona plexa est è foliis καὶ κοτίνης.
 His omnibus accedit communis illorum temporum existimatio,
 Cūm

Cum enim Hercules horum ludorum autor crederetur, illud quoque homines pro comperto habebant, non oleam, sed *κόπινον*, oleæ *Tertull. de cor. mil.* speciem fuisse gestamen & cotonamentum huius herois. Et quidem apud Sophoclem Hercules ex hac agreste oliva rogam sibi strui vult, ab Hyllō filio suo, nempe è fronde sibi admodum dilecta & propria.

— πᾶλλον δ' ἄριστ' ἐμπιμπόν' ἑμῆ
ἄγροι ἱλαίῳ, σῆμα τέ μὲν ἐμβάλῃ.

*Sophoc.
Trachis.*

Et agresti olea mascula multa simul cæsa, oportet te corpus meum superimponere. Quem locum interpretes non intellexit, cum ἄρσινα vertit virili animo; cum jungi debeat illis verbis ἄγροι ἱλαίῳ. Atque adeo Lucianus deridens eos qui admirabantur finem *Lucian. de mor. Peregr.* Protei, præter cætera mendacia, narrat ipsius ut is, qui, scilicet, in morte fuisset imitator Herculis, post mortem suam visus esset in veste candida *κρίνη ἐστμυρόν*. ubi τῆ κρίνης est, ἐκ κρίνης σιφάιν, ut in hoc loco Tyrii Maximi, ἡ ὀλυμπιάσι μὲν καὶ πυθοῖ σὺν ἑνὶ κόπινῳ λαβόν, ἐδὲ μέλαινα τυχὼν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῇ κρινιστῆρμον, ἀλλὰ ἀνταγωνιστῶν δὲ ἐκ τῆ κερυγμαῖ. Aut Olympiæ quidem & Pythiæ non licet cotinum accipere, neque consequi poma ipsum ab se pulverulentum, sed opus est adversariis in renuntiatione. Cæterum ut olivam è Tertulliano adnotavi dici mitem, ita è Callimacho mentionem feci olei illius masculi quo se Castor & Hercules ungunt. At etiam hoc loco Hercules vult reliquias suas circumvolui oleastro, quam vocat oleam masculam; atque, ut credibile est, ob hoc unum ab ipso electam ut esset cotonamentum illi masculæ virtuti, quam ipse professus erat, quamque Olympionici ipsius imitatione edituri erant. Porro masculam dici apparet, quod nullum fructum edit. Nam reliqua oliva est felix, hoc est fertilis, quomodo eam Virgilius nominat in funere Miseni,

*Idem ter socios pura circumtulit unda,
Spargens rose levis, & ramo felicis olivæ.*

*Virgil. lib.
6. Æneid.*

Fortasse etiam dicitur mascula, quod omnis olea est ἄθραυστος, impenetrabilis *ἀφ' τοῦ σκολιὸν καὶ σκληρόν*, ob tortuositatem & duri- *Theophrast. lib. 1. de plant.* tiem. Et hoc est in illa arbore mirabile, quod ab tanto Heroë cæteris arboribus est prælata. Cæterum Pausanias est autor, Herculem ex Ida Cretica unā cum quinque fratribus profectum commisisse fratres in certamen cursus, & victorem *κλάδῳ σιφαιῶσιν κρίνῃ*, oleæ ramo coronasse. Eodem Pausania autore, dixi oleastrum ex Hyperboreorum terra ab Hercule ad Græcos allatum. Quin, hoc ipso oleastro Herculem Olympiæ coronatum faciunt. Statius in loco supra citato,

— *primus Píscas per arva*

Hunc pīus Alcides Pelopi certavit honorem,

Pulveremque fera crinem detorsit olivæ.

fera oliva, id est τῆς ὀλίας. Sed ne nihil omittat interpres quo rem absurdæ novitatis confirmet, addit, utilem Comico hanc dictionem futuram fuisse in iis quæ sequuntur. Nam Chremylus, inquit, eloquentia circumventus ac victus dicit, At te Jupiter perdat coronatam corona oleastri, hoc est κρότιν σσι θίμδρῳ· ἀπὲρ τίλω κεφαλῶ, ita tibi sive dolore circum caput posito. παρήχη) γδ' ὁ κρόπιν· τῆς κρότῳ, δι' ἣ δὴ λῶται μεγάλη ὀργή, Est enim adnominatio à cotino ad κρόπιν laborem, qua ratione magna ira ostenditur. Scio esse extenuantis eligere dictiones quibus rem deprimat. Id quod semper ingeniosè fit, cum defectu veri itur ad verisimile, & ubicunque apparet, id quod est verisimile non pugnare cum vero. Sed ubi Aristophanes disertim tradit Olympionicos coronari ἐκ τῆς κρόπιν, scholiastes negat, utrius est potior sententia? Nam quod extenuandi gratia ita Aristophanem locutum esse scholiastes ait, ut κρόπιν dixerit pro eo quod est ἱλαίον, merum est somnium, meræ nugæ. siquidem è supradictis perspicuè palam est, coronam Olympicam ex oleastro fuisse nexam. Itaque non ἐκφαυλίξιν poeta sub persona paupertatis, sed certè ἀληθίζιν dixit, victores coronari κρόπιν σφάινρ. Porro quod hæc dictio κρόπιν· conveniat illi imprecationi quam addit infra Chremylus,

Δ' ἀλέ σι ὁ Ζεύς ἐξολόσθῃ κρόπιν σφάινρ σφαινώσας.

verum dicit, sed non eo sensu quo scholiastes putat. Ait enim, τῷτ' ἐστὶ κρόπιν σσι θίμδρῳ· ἀπὲρ τίλω κεφαλῶ. παρήχη) γδ' ὁ κρόπιν· τῆς κρότῳ, δι' ἣ δὴ λῶται μεγάλη ὀργή. Pace tua, scholiastes dixerim, tum bona legentium venia, Dum multo conatu magnas nugas agis, à te parum intellectus est Aristophanæus hic lepor. Quippe idem propemodum est, ac si Chremylus dicat, κρόπιν σσι οἱ θῆοι τρέψαντες εἰς κεφαλῶ, At tibi pessima Dii caput diminuat clava. Hæc est illi corona, qua is paupertati caput redimiri vult. Et verò ex hac arbore conficiebantur regum sceptræ, heròum clavæ, baculi pastoritii, eaque arma quibus nomen κρομμύοις. Et de his quidem extat locus Synesii, ubi loquitur de armis, Si, inquit, utendum est armis, habebimus corynnas. Boni enim cotini apud nos. Unde constat, ἐκ τῆς κρόπιν arma fieri solita. Quod attinet ad sceptræ regum & clavas heroium, invenio Amycum regem Bebrycum, hominem ferum, qui-que hospites nonnisi singulari certamine apud se excipiebat, solitum gestare κηλαύροπα baculum. Id quod cum Argonautæ, qui eò adpulerant, cognovissent, Tyndarides obtulit se huic pugnæ. Cum ad manus utrinque ventum esset, utrinque impediumenta posita, quò

Εγν. ερ.
107.

quò uterque esset expeditior. Et rex quidem

— *καλαύρομαι τι τρυχῶν*

Καλῶσαι, τίω φορίσκειν ἑρατρυχῶν κατάναι.

baculum durum projecit quem ferebat è cotino qui altus esset in monte. Ubi scholiastes Apollonii ille omnium scholiastum habitus doctissimus *καλαύρομαι* interpretatur *ποιμνικῶν ῥάϊδων* pastoritium baculum, quem ferebat è cotino, hoc est, agresti olea. At quæ est pastor *καλαύροψ*, hoc ipsum in manu regis est sceptrum; Quomodo quod gregi pastor est, id ipsum hominibus rex est. Festivissimus etiam Lucianus Antisthenem philosophum donat baculo robustissimo, nempe qui esset è cotino, *πάνυ κρηττόν [βακτηρίαν] ὅν κατὰν ποιησάμενος*. Valde robustum [baculum] è cotino cum fecisset. Unde etiam datur intelligi quanta jam inde à prisco *πνο* fuerit oleastri dignitas, ex quo fierent regum sceptræ, atque adeò *ῥέπαλ*, clava gestamen herois; cuiusmodi fuit nodosa & ponderosa illa, qua hic ipse poëta alibi Herculem donat. Nam Herculem esse, etsi non disertim nominatur, satis constat è fabula præcedente, quæ est de aureis Hesperidum malis.

πῶσθ' ἐλ' ἔχον ὕζον ἱλαίης,

Τέξά τι, τοῖσι πύλας τίδ' ἀπὸ φθίνου ἰσοδύσεις.

Robustum autem habere ramum oleæ, sagittæque, quibus emissis interemit hoc ingens monstrum. Ubi *ἱλαίης* dici eum qui sit *κόπιν*, è superioribus liquet. Enimvero duritie vix ulla arbor ad *κόπιν* comparari potest. Nam præter arma, sceptræ, clavas, baculos pastoribus, *κόπιν*, donariis in templis Deorum affigendis adhibitus est, *ἐπὶ τῷ κατάνων καὶ ἄλλων δένδρων παύχῃ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀρρωστικῶν λαύουσι καὶ ἀναθήμασι*. ad cotinos & alias arbores ubique in templis affigunt donaria. Quæ sunt verba scholiastis super hoc versu Aristophanis,

Ὡσπερ κατάνων ἀρρωστικῶν τετυγῖ.

Virgilius quoque facit oleastrum,

— *κατάνων venerabile signum,*

Servati ex undis ubi figere dona solebant

Laurenti, divo, & vultus suspendere vestes.

Fortasse quoque *κόπιν* fuit in summo honore propter vim & facultatem ei congenitam. Nam ramo *πυλυσφίω* κατάνων lignator amphibenzæ serpenti detrahit spoliū, quod multis adversus rigorem frigoris usui est. quibus in verbis adnotandum, *κόπιν* dici *πυλυσφίω*, præclaram & ramosam arborem.

*Apollon.
Rhod. l. 2.
Cribi schol.*

*Lucian. in
dial. mort.*

*Apollon.
Rhod. l. 4.*

*Aristoph.
Plut.*

*Virgil. 12.
Æneid.*

*Nicand.
ibid.*

CAPUT XX.

Corona Olympiæ aurea. Dicebantur fulgere. Ros marinus. Corona è pinnis. Palma commune coronamentum omnium certaminum. Quibus dotibus palma censeatur. Virtus insidet palma. Palma est symbolum victoria. Palma non capere tantum, sed & manu gestata.

UT primò coronæ Olympicæ plezæ sunt ex oleastro, ita postea factæ sunt aureæ. Pindarus,

Pindar. O-
lymp. od.
11.

κόσμον ἐπὶ στεφάνῳ χρυσίας ἱλαίας
αἰδυμὴν κελαιδίστου, ἢ Ἐπι-
ζιφρυϊῶν Λοκρῶν ἤσπιν ἀλίζων.

ornamentum ob coronam aureæ olivæ blandiloquum cantabo, Epizephyriorum Locrorum gentem curæ habens. Nec est quod quisquam auream interpretetur flavam, luteam, glaucam; quia revera coronæ ex oleagineis & laureis factæ sunt aureæ: Et de oleastrinis quidem extat hic locus Pindari ubi disertè has coronas nominat aureas. Quòd laureæ quoque factæ fuerint aureæ, tradit idem Pindarus in hoc loco,

Pindar.
Pyth. od.
11.

δάφνη τε χρυσία κό-
μας ἀναδιδωσπες ἱλα-
πιδάζουσιν Ὀφρυγίας.

lauroque aurea comas redimientes epulantur hilariter. Itaque cum tales coronæ dici possent ipso χρυσῆς χρυσώτεραι, auro auratiores meritò dicebantur fulgere. Pindarus,

Pindar.
Pyth. od.
11.

ταῖς ῥ' ἄρμυσι καλλινοχρὴ πάλαι
Ὀλυμπία τ' ἀζώνων πολυφάτων ἔχον
Θεῶν ἀκτῖνα σὺν ἵπποις.

Curribus etiam pulchræ victoriæ compotes quondam, & apud Olympiam certaminum multum decantatorum adepti sunt fulgorem cum equis. Alibi hic idem Pindarus Olympica folia vocat aurea:

Pindar.
Nem. od. 1.

— θαμνὸς δὲ καὶ Ὀλυμ-
πιδῶν φύλλοις ἱλαῖς
χρυσίοισι μιχθόντα.

Qui sæpe etiam foliis aureis Olympiacarum olivarum se immiscuit. Alibi ait, hisce coronis Musam addere aurum, xs, ebux, & lilium,

Pindar.
Nem. od. 6.

ἄρην στεφανίους ἱλα-
φροῖ ἀναδάμνια. Μοῖσά τι

καλῶ

καὶ ἄλλ' ἑρπύλλας, ἐν τι χαλκόν, ἐλίσσας ἀμῶ.
 καὶ λείπον ἀνθεμνόν πο-
 πῆας ὑφίλοισ' ἱέρους.

Plectere coronas leviter omitte Musa glutinat aurum, æs, ebur, simul, & liliū floridum à rore marino avulsū. Ac si dicat, Nimis levi tu quidem munere defungeris texendi coronas tam leves, nempe floreas. Quippe floribus Musa agglutinat aurum, æs, ebur, avulso lilio florente è rore marino, id est auferens pulcherrimam partem roris marini; sive deflorans rorem marinum, ut auro, æri, ebori adglutinetur. Ubi advertendum, rorem marinum hic interpretes nequaquam accipere pro illo flore coronario de quo supra dixi, sed pro corallio quod nascitur in imo maris, quod Græcis est *καρχήλιον*. Invenio quoque coronam cursus & stadii, hoc est Olympicam constituisse è pinnis, quæ verè sunt insignia pernicitatis. Hoc disco è Pindaro, qui in eo hymno, quem dicavit Asopico Orchomenio filio Cleodami stadii cursori & victori dat coronam è pinnis, alloquens Echo his verbis,

— μελαστήχας δῖμον
 φερσιφόνιας ἰδί Α'ρχῆ,
 πατρὶς κλυτὰς φέρετ' ἀγ-
 γαλίαν, Κλειόδαμον ὄφρ' ἰδῶς ὑ-
 δὲν, ἥπης ἔπ' οἱ εἶαν
 ἡλπίσι παρ' Ἀδδῆοιο Πίπας,
 ἱερφάνωσι κυδῖμων αἰθλῶν
 πιερίσι χαιτῶν.

Pindar. O-
 lymp. od. 14.

Nigros muros habentem domum Phersophonæ vade Echo, patri nobile ferens nuntium, Cleodamum ut intuita filium, dicas quod ei juvenilem in sinibus illustris Pisé coronavit inclytorum certaminum pennis cæsariem. Non novum certè & inauditum coronamentum. Nam & Musis coronam tribuunt è pinnis, de qua supra me dicere memini. Cæterum etiam nullum fuit certamen sacrum, cui propria corona non sit attributa, tamen apud priscos hunc morem invaluisse constat, ut palma sit commune coronamentum omnium. Qui absolutæ virtutis præmiis ornantur, inquit Philo, donantur palma cum tæniis. Et verò in Pythicis ludis eam dari infra dicam. Pugilem quoque victorem ea donari, Tertullianus autor est. *Pyctes ipse non queritur, inquit, dolere se non* [fortasse, *scæpe*] *vult; corona premit vulnera; palma sanguinem obscurat; plus victoriarum est quam injuriarum.* Plutarchus memorat Thescum proposuisse certamen in Delo; ac tunc primum victoribus datam esse palmam. Hoc illud est quod Herodes rhetor querit apud

Philo πτ.
 φυζαῖδ.

Tertull. ad-
 vers. Gnost.

Plutarch.
 Thef.

*Plutarch.
Gymp.*

Plutarchum, id quid ita fiat. Neque enim, inquit, iis assentior qui ajunt foliorum palmæ æqualitatem similem esse certamini & pugnx eorum qui viribus & cursu certant; quique adeo ipsam victoriam, quæ Græcis est νίκη, dictam volunt *ωδὴ τὴν μὲν οὖρον*, à non cedendo. Nec verò sola palma, sed & alia per multa certis modulis, ponderibusque alimentum adversus foliis distribuentia æqualitatem admirabilem, & ordinem repræsentant. Ergo verisimilius, inquit, loquuntur illi qui ita putant, priscos in palma amasse pulchritudinem, tum indolem. Idemque suspicantur Homerum assimilasse venustatem Phæaciæ insulæ folio palmæ. Quidam, videlicet, conjectu rosarum, ejusque floris, cui nomen lychnis, & granatis semper remunerabant eos qui è certaminibus victores rediissent. Sed ne sic quidem palma aliquid habet illustre, quo cæteras arbores antecellat, cum nec in Græcia fructum ferat esculentum, sed imperfectum & immaturum. Quod si non fructu censetur, certè pulchritudine. Ideo hic ipse Herodes inibi memorat, regem insigniter amasse Nicolaum philosophum Peripateticum propter suavitatem morum ejus. Huic Nicolao erat corporis procera gracilitas, & vultus rubore suffusus. Propterea Rex maximum quemque palmæ fructum vocabat Nicolaum. Sed & Ulysses apud Homerum assimilat pulchritudinem Nausicæ recenti germi palmæ,

Odyss. ζ.

Δήλη δὲ ποτὶ τῶν Ἀπόλλωνος ὠδῶν βωμῶ
φοίνικος ῥίον ἔρπει ἀνιερχόμενον εὐόησσε.

Nuper in Delo tale Apollinis juxta aram Palmæ recens germen succrescens vidi. Et hæc quidem inter palmæ dotes prima censetur. Sed, quod admirabilius est, decus & pulchritudo ejus cæteris laudibus nihil quicquam demit, quas Babylonii trecentas & sexaginta suis hymnis, cantibusque celebrant. In his luculentissima est illa quam reperio apud Aristidem. Nam palma cum sit longissimæ vitæ, non aliunde quàm ex ipsa se renascitur. Et hanc fortassis ob causam antiquitas, autore Quinto, effinxit virtutem supra aspero & alto colle insidentem palmæ. His accedit longævitas. Id quod probat versus quidem in Orphei carminibus,

*Aristot. de
long. &
breui vi. c.
3.
Aristid.
παλιν.
ἐπὶ σμύρ.
Τησιν. in I.
lib. Hes.*

Ζῶν δὲ ἴσων ἀρετῶν ὁμοῖσι φοίνικων ἔρπει.

Animal verò æquale summas habentibus comas palmarum ramis. Commendatur quoque perpetuo virore quo superat laurum, oleam, myrtum, quarum arborum foliis cadentibus alia succedunt, cum ipsa nihil amittat sui. Ergo robur ejus & fortitudo victoriæ eodem utuntur contubernio. Hæc ferè paucis exceptis, sumpsi è Plutarcho si non verbum verbo reddens, at à sensu non disce-

discedens. Et ex istis quidem discimus, palmam censerī pulchritudine, perpetuo virore, invictō robore. Quod ultimum antiquitas tanti fecit, ut jam inde à priscis sæculis platuerit, palmam esse symbolum victoriæ; Parta Pharsālica victoria, ramulus ē palma in ipso victoriæ loco enatus, demonstravit futuram victoriam ē qua magnitudo & felicitas Augusti. Quoniam ingenium huius ligni est, ut urgentibus, opprimentibusque non cedat. Ergo poetæ palmas vocant & pretia & præmia victoriæ. *Et lente victoriciæ præmia palma.* Et arduas, id est, ad quas itur non nisi per ardua.

— etiam ardua palma

Nascitur.

Tertulliano sunt palmæ victoriæ. Nam *Et rursus*, inquit, *innumera multitudo albat, Et palmis victoria insignes revelantur scilicet de Antichristo triumphales.* Ipsa adeo palma simpliciter prolata dictio signat victoriam. Certè Alexander tot gentium se victorem refens hortatur milites, ne sibi victoriam prope partam eripiant, his verbis, *Ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque patrem, si invidia abfueris, aquabo.* Ex quo loco, ut ex aliis sexcentis, colligimus id ipsum quod disertis verbis Pausanias tradit, non tantum capite palmam, sed & manu à victoribus gestari solitam. Apud Apuleium Mercurius dextra palmam virentem quatit. Eo certe habitu victores decurrebant, aut, sicuti Suetonius de Caligula ait, discurrebant. *Mirmilonum*, inquit, *è ludo rudibus secum batuentem, Et sponte prostratum confodit ferrea sica; ac more victorum cum palma discucurrit.* Et quidem Pausanias memorans plerisque ludis coronam decerni, disertim ait, omnes victores ubique locorum palmam dextra præferre. Et Zonaras refert, ramum palmæ, quem propriè vocabant *βαίον*, & *αεππανίδας*, aut cedri, manibus à populo gestari die festo tabernaculorum. Quem morem è Græcia Romam translatus testatur Livius, *Eodem*, inquit, *anno coronati primum ob res bello bene gestas, ludos Romanos spectaverunt; palmaque tum primum, translato è Græcia more, victoribus data.* Et ii, quibus datæ fuerant, eas, videlicet, statuebant ante fores. Martialis,

Excolat Et geminas plurima palma fores.

Apuleius suæ Deæ palmam quidem tribuit, sed non eam collocat in capite, ac ne in manibus quidem, verum in pedibus. Pedes, inquit, *ambrosios tegebant solea palma victoriciæ foliis intexta.* Plutarchus & Plinius memorant, cum Pharsālica acie decertatum est,

Plutarch.
Sympr. 8.
Gell. lib. 3.
c. 6.
Xiphil. Int.
Philo
ἀνὰ γ. 3.
Virgil. Æn.
lib. 5.
Ovid. l. 10.
Metam.
Virgil. 2.
Georg.
Tertull. ad-
vers. Gnost.

Q. Curt.
lib. 9.

Pausan.
lib. 8.
Apul. Met.
ta. 11.
Sueton. Cal.
lig.

Pausan.
lib. 8.
Zonar. in
Icanæa co-
gnom.
Alexand.
Etymol.
βαίον.
Schol. Nic.
liber. in
ὡὺν δὲ
ἀγ. 4.
Liv. lib. 10.
Martial.
lib. 7.

Apul. l. 11.
Metam.
Plutarch.
Jul. Caf.
Plin. lib.
17. cap. 25.

Tralli-

Plin. lib.
17. c. 26.

Trallibus in eade victoria statuum fuisse, Casaris in loco durissimis ilicibus strato. Inde surrexit palma juxta basim statua. Quod fuit evidentissimum signum victoriæ à Cæsare partæ. In quacunque parte corporis palma spectata sit, certè fuit in præcipuo cultu hujus Dex. Atque adedò ubicunque palma enascatur, ibidem est pro omine victoriæ. Roma in Capitolio, inquit Plinius, in capite bis bello Persei, enata palma victoriam, triumphosque portendit. Quibus in verbis post illud, capise deest aliquid, cujusmodi, Jovis, aut quidpiam tale.

CAPUT XXI.

Athleta palmam sibi vindicant, potissimum Olympionici. Palmata vestes. Locus Tertulliani enarratus è Q. Calabro. Status palmaris. Palma pietatis & doctrina. Deliaica palma. Psilina, & Thyreatica corona. Corona è palma. Palma uterque sexus. Corona palmata similis radiata.

Cassiodor.
Var. lib. 2.

ETSI palma est omnium victorum, tamen eam sibi peculiari quodam jure athletæ vindicant, non Olympici tantum, sed & aliorum agonum victores. *Athletam, inquit, Cassiodorus, populus palma designat esse victorem.* Et ut omnibus, ut dixi, victoribus de more dentur, tamen præcipuè demonstrat Olympionicos. Hinc est quod Virgilius palmam vocat Olympiacam.

Virgil. lib.
3. Georg.

*Seu quæ Olympiaca miratus premia palme,
Pascit equos.*

Cassiodor.
Var. lib. 8.
ep. 22.

Certantes in stadio [verba sunt Cassiodori] numerosior corona glorificat, Olympicos currus frequens palma nobilitat. Hinc palmata vestes, quæ erant propria insignia Consulû Romanorum.

Cassiodor.
Var. lib. 6.
ep. 1.

Cassiodorus. Prætorum judicio qualis sit Consulatus, hinc omnino datur intelligi, quando inter mundi dignitates eximias solus meruit habere palmatas vestes, quas felicitas dabat, premia vincientium.

Symmach.
lib. 6. ep.
41.

Palmatam quoque vocabant, non addito vestem. Symmachus, Itaque palmata amictus, & Consularibus insignis ornatus, fracto crure sublatus est. Semper verò palmata vestis fuit

Tertull. in
Apolog.

intigne magistratus triumphalis. Tertullianus, licet nunc sarmenticos, & semissarios appelletis, quia ad stipitem dimidii assis revindi sarmenorum habitu exurimur, hic est ambitus victoria nostre; hæc palmata vestis; tali curru triumphamus. Credo Tertullianum, qui fuit insigniter doctus, his verbis signasse illas admirabiles palmas quæ nascebantur in rupe Vulcani, illa quæ ardet perpetuò. Etsi enim ibi radices palmæ ignitis saxis angustantur, tamen

men

men & florent, & uberes fructus edunt. Locus est apud Q. Calabrum his verbis,

— αἰμὴ δ' αἶρ' αὐτῶν
 φοίνικας ἡλίχισσι, φέρουσι δ' ἀπείρονα καρπὸν
 ῥίζης χρημὸρθε ἄμα λάτουν; ἀλλὰ τὸ μὲν πε
 ἀθάνατοι τ' αἶψα τοῦ ἐν σὺν ὁμοῖσι δὲ δόξ.

Q. Calab.
 lib. II.

& circa ipsam palmæ florent, uberemque fructum ferunt, Radice licet ardeate cum faxis. Sed hoc ita Dii fecerunt, etiam posteris spectandum. Dicebantur & statuæ palmares, id est, manu palmam tenentes. M. Tullius, *Sed illa statua palmaris; de qua si meliora tempora essent, non possem sine risu dicere*, L. Antonio Iani mediis patrono. Cæterum hæc togæ palmatæ è purpura fiebant. Tertullianus, *Igitur purpura illa, & aurum cervicis ornamentum*, id est aurea corona, eodem more apud Ægyptios & Babylonios insignis erant dignitatis, quo more nunc præexte vel trabea, vel palmata, & corona aurea sacerdotum provincialium. Neque verò in iis tantum certaminibus quæ peraguntur robore membrorum, palma est victoribus propositum præmium, sed in ea victoria quam pietas insignis refert ex iis omnibus quæ ipsi adversantur. Hæc est illa palma, de qua loquitur Salvianus commendans pietatem Gothorum, *Illus data est in summo timore palmas nobis in summa elatione confusio*. Et hæc quidem dici potest palma pietatis; cui proxima est palma doctrinæ, qua, scilicet, is donari meretur qui doctrinæ dotibus cæteris antilatur. Hac se corona Propertius dignum deputat.

Cic. Phil.
 lipp. 7. orat.

Tertull. lib.
 de idololatre

Salv. ad.
 lib. 7.

*Junois votum facite impetrabile, dixi,
 Illa parvis libris est data palma meis.*

Propert.
 lib. 4.

Sed & Virgilius gloriatur se primum laturum Mansuam patriam suam palmas Idumæas, hoc est, se eam nova laude poetices coronaturum,

Primus Idumæas referam tibi Mansua palmas.

Virgil. lib.
 3. Georg.

Quippe amabant poëtæ jactanter enunciare eam laudem quam suis meritis patriæ suæ addidissent. Tale est illud Propertii,

*Ut nostris tumefacta superbiat Umbria libris,
 Umbria Romani patria Callimachi.*

Propert.
 lib. 4.

Sed de doctrinæ palmarum victricibus hic ipse loquitur Propertius in his verbis,

*Nam tibi victrices quascunque labore parasti,
 Eludet palmas una puella tuas.*

Propert.
 lib. 4.

Deliacam palmam Callimachus ait annuere nescio quid suave,

— ἰπνίδου ἐν Δῆλῳ ἢ δὲ π φοίνικ

Callimach.
 hym. in A-
 poll.

Ἐξ ἀπείρου.

Annuat

*Platarch.
Nicia.*

*Cic. pro
Sex. Rosc.
Amer.*

*Athen. lib.
15.*

*Artemidor.
lib. I. c. 79.*

*Constantin.
Cas. lib. 10.
cap. 4.*

*Philostr. in
Imag. 16.*

*Apul. l. IX.
Metam.*

Annuit Deliaea suave quid palma, De repente. Certè palma propria fuit ejus numinis quod Delphis colebatur. Ea re Nicias Apollini Delphico post sacrificium, & certamen, & epulas, statuit æneam palmam donarium Deo. E supradictis perspicuum est, palma signari victoriam, eamque quæ victoriæ index est, coronam. Ideoque ut supra quasdam infamiæ coronas esse dixi, ita infames palmas legimus apud M. Tullium, hoc est, coronas. *Multas esse infames palmas. Hanc primam esse tamen lemniscatam.* Nam palma non solum manu ferebatur, sed & ex ea necebant coronas. Hujus generis sunt illæ coronæ quas Athenæus ait appellari Psilinas, quæ Lacedæmoniis sunt Thyreaticæ, illius, videlicet, victoriæ monumentum, quam apud Thyream obtinuerunt. Coronarum è palmis mentionem facit Artemidorus. Ait item coronas è palma & olea plexas in somnis visas conciliare nuptias *Ἀλγ' τὸ πλοκὸν*, propter implicationem. & præsagire liberos *Ἀλγ' τὸ ἀνθηλὸν* quoddam semper floret. Quibus è verbis illud quoque colligimus, palmæ folii proprium esse necti & plicari. Id quod asseverantius dico, quod in palma dicitur esse uterque sexus. Enimvero dicuntur palmarum cultores agnoscere masculam palmam, eamque dignoscere à femina. Et è summitate masculæ detractis floribus, eos imponere capite feminæ; quæ usque eò dicitur accensa amore masculæ, ut talibus floribus capite receptis, ejus ardor sensim mitescat; ipsaque lætior evadat, & optimo ac pulcherrimo fructu censeatur. Ergo & inter marem ac feminam contrahuntur nuptiæ. Et mas suis rami veluti brachiis feminam circumplectitur. Et hæc est illa *πλοκὴ* implicatio, & præsagium liberorum apud Artemidorum. Cæterum corona palmata imitabatur auream radiatam, de qua infra dico. Id quod ex Apuleio discimus. *Ad manum dextram*, inquit, *gerebam flammis adultam facem. Et caput decorè corona cinxerat, palmæ candida foliis in modum radiorum profluentibus.* Et hæc de materia & forma Olympicæ coronæ.

CAPUT XXII.

Athletis prius donabatur virga à palma, quàm corona. Et hoc dicebatur δῖος. Plausus. Conjectus foliorum. βεγβῖος.

Corona cuius manibus imponeretur capiti athleta.

ANtequam alias certaminum coronas persequor, prius dicendum qua ratione coronæ tum in Olympicis, tum in aliis gymniciis agoniciis darentur. Itaque sciendum, posteaquam præco athletam victorem renuntiaverat, non illico eum donatum fuisse corona, sed arrha quadam coronæ. Ea fuit virga, seu ramus è palma, non præmium victoriæ, sed signum. Aristidi est symbolum nempe victoriæ. Et verò iudices horum certaminum quandoque vocabant βεγβῖος. βεγβῖος γὰρ σύμβολον τῆς νίκης ἰδίῳ τοῖς νικῶσι. virgam enim symbolum victoriæ dabant iis qui vicissent. Et hæc est illa δῖος quam Clemens Alexandrinus primò athletis datam memorat, scilicet, sicuti renunciationem aut designationem illius athletæ, qui, quòd victor fuerat, corona donandus erat. Hoc ferè exemplo clarissima illa poetarum columina Homerus & Hesiodus profitentur se à Musis accepisse σπῆντρον, ut si ea virga sit symbolum divinarum dotium quibus uterque præditus fuit. Porro hanc virgam disertissimus Aristides non qualemcunque fuisse dicit, sed cum multæ sint, maximè spectabilem esse virgam Hesiodi. Hanc virgæ dationem sequebatur ἰπταρμός, incitamentum sive adhortatio. Deinde κρότος plausus. Et hoc dicebatur νικητήριον κρότον. Aliquando & sibila. Postea, conjectus foliorum, quam vocabant φυλλοβολίαν, & φυλλοβολεῖν, καὶ ἀνθοβολεῖν τῶς νικῶντος δῶρι τοῦ ἀσπικειμένου φέλλων, ἢ ἀνθῶν ἰπὲρ πῖπνις. conjicere folia, sive flores in victores è parata materia. Nempe, ut alibi dixi, tales foliorum & florum conjectus accipiebantur pro insigni argumento gratulationis. Et hoc est illud apud Aristidem στεφανώσασθαι coronatum esse, de quo supradixi. Et ita interpretor locum Plutarchi ubi ait, Alcibiadem exeuntem è navi concursu hominum coronatum fuisse. Neque enim soli Olympici, sed & Olympicorum more maximus quisque vir in publicis gratulationibus hoc foliorum & florum congestu experiebatur favorem multitudinis erga se. Id quod accidisse Pompeio Plutarchus memorat. Multi, inquit, & coronati sub lampadibus exceperunt & comitati sunt ἀνθοβολῶντες florum conjectu honestatum. Ita cum Callisthenes jussu Alexandri Macedonas super calice luculenter laudasset, omnes consurrexerunt;

tum

Aristid. de rhet. nat. I.

Etymol. βεγβῖος, ὁ βεγβῖος, ὁ βεγβῖος.

Clem. Al. lib. 2. paedag. cap. 8. Aristid. π. 3. παρὰ Φοδῖον.

Lucian. char. Lucian. Harmon. Xiph. Nov. Etymol. κόπινος.

Plutarch. Alcib.

Plutarch. Pomp.

Plutarch. Alex. Mag.

tum plausibus & jactu coronarum hominem exceperunt, eodem Plutarcho autore. Agrippa rex Judæorum in ea epistola qua periculum Judæorum deprecatur apud Caligulam, ait M. Agrippam avum ejus, deductum fuisse ad portum ingenti hominum comitatu, atque *φουκαλαὶ ἄνθρωποι πρὸς τὴν θαυμαστάριον ἐπ' αὐτοῖς*, conjectu foliorum i. florum & corollarum, & admiratione cultum propter pietatem. Ergo conjectum florum & foliorum, sequebantur plausus. Id quod de Curione memorat idem Plutarchus. Nam condi-

Philo
πρὶς.
πρ. Γαί.

Plutarch.
Jul. Cas.

Xenoph.
hystor. Graecar. lib. 5.

Pinearch.
Sylla

Philo π.
246γ.
Plutarch.
Symp. 9.1

Philo π.
 ὁ δ' Α'β. καὶ
 Κα. ἰερ.

*Pindar. O-
dy. od. 3.*

ὅς πινι κραίνων ἐφετμάς·
 Ἡρακλῆες παρ' ἑσέρας
 ἀτρικῆς ἐλλανοδίνης βλεφάρων
 Αἰτωλὸς ἀνὴρ ὑψίθειν
 ἀμφὶ κόμῃσι βάλαι, γλαυ-

ကုန်သည်

ἡχ' ὅρα κ' ὅσμον ἰλνίας, τίς ποτε
 Ἴσ' ἔρη δ' ἀπὸ σκιαρῶν ἵσταται
 Ἀμφιτρωνιάδας,
 Μισάμεν τ' ἔλνυπία κ' ἄλκιον ἄθλων.

quibuscunque exequens iussu Hercules antiqua verus iudex certaminis Ætolus vir super palpebras circumposuerit comis decus olivæ glauci coloris quam aliquando Istri ab opacis fontibus attulit Amphitryoniades, monumentum pulcherrimum Olympicorum certaminum. Alibi idem Pindarus hoc præmium simpliciter vocat χάρας.

δοῖς ἄρ' ἔργων
 ὕδαπ Κασταλίας
 ξινυθείς, χάρας ἀμφιόαλι
 παῖσι χρομαίς.

Pindar.
 Pyth. od. 5.

apud aquam Castaliæ hospitio exceptus præmio evinxit tuas comas. Et hæc quidem fuit prisca illa & prima corona cursus, quæ Olympiæ dabatur athletis victoribus.

CAPUT XXIII.

Unicuique certamini corona fuit attributa. Additamenta prima institutionis ludorum Olympicorum. Quinquertium quid. Tibicines in pentathlis adhibiti. Quinquertionis partes quæ. Lucta & luctari. Lucta cuius juvenum. Utilitates quæ ex ea. Pugilatus. Saltus. Discus. Faculum. De singulari athleta, & de quinquertione. Quinquertio quinquertionis antagonistæ. πίνθαλον metaphoricè qui. Tria quinquertioni ad victoriam necessaria. τριακτὴς.

PRÆter hanc coronam cursus aliæ singulis certaminum generibus attributæ fuerunt, iis quæ in unaquaque harum celebritatum peragebantur, ut pote quinquertio, luctæ, pancratiæ, pugilatus. Id quod Pindarus exprimit in his versibus.

ὃ γὰρ ὡς πίνθαλον ἔπ', ἀλλ' ἰφ' ἑκάστῳ
 ἔργῳ κ' ἑκάστῳ πάλῳ. τ' αὐθόοις
 αἰδητοῖσιν ἡμιγυῖς
 ἔρπον χροαίς, ῥιθροῖσι π' Δίρκας ἔφασκε
 καὶ παρ' Εὐρώπῃ πύλας.

Pindar.
 Isth. od. 1.

neque enim erat quinquertium, sed unicuique facto propositum erat præmium. quorum [factorum] frondibus confertis redimiti sæpe comas conspicui fuerunt & apud fluentia Dirces, & juxta Eurotam. Id quoque discimus à Plutarcho, ubi ait, cursoribus non ægrè esse si non auferunt coronas luctatorum. Quippe sua quisque

Plutarch.
 π. δι-
 γυμ.

*Plutarch.
Sympos. 5.*

*Pansen.
lib. 5.*

*Aristot.
lib. 1. Rhet.*

*Pollux l. 3.
c. 30.*

*Λ'ισθλ.
lib. 1.*

*Aristid.
panath.*

*Arist. eis
p'ol'm'lu.
Xenoph.
hist. Græc.
lib. 4.
Plutarch.
Sympos. 2.*

*Plutarch.
π. μυστ.*

contentus est, eaque lætatur & exultat. Cæterum non de nihilo à Plutarcho est observatum, Quicquid in Olympicis ludis fieret extra cursum, id omne esse additamentum, sive accessionem primæ institutionis, & inventum sequentium ætatem. Cum ergo præter cursum de quinquertio, pancratio, lucta, pugilatu, disco, jaculo, cestu, & similibus ago, de præscorum quatuor ludorum additamenti ago. Quinquertii certamen apud veteres cursui proximum fuit. Unde datur intelligi quàm præscum institutum sit, quamvis, ut lucta quandoque fuerit intermissum, sed postea revocatum. Ordo quidem horum certaminum sæpe fuit inversus; neque ferè, quicquam certi de e contrario. Ergo hæc quidem non tam ordini, quàm fidei rerum mihi insistendum intelligo. Ut hoc agam, πένταθλον quinquertium est certamen gymnicum, quod constat è quinque certaminibus, cursu, lucta, pugilatu, saltu, jaculo & disco. Qui his omnibus vicit vocatur πένταθλον, nostris quinquertio, hinc ductus quoddam quinquies, hoc est, quinque hæc certamina de certavit & vicit. Pentathlon videtur Simonides demonstrasse his verbis.

Ἰσθμία καὶ Πυθιοὶ Διοφῶν ὁ Φίλωνος υἱὸς
ἄλμφο, πεδωκεῖν καὶ δίσκον, ἀκρόβητον, πύλινον.

Isthmia & Pythia Diophon Philonis filius vicit Saltu, cursu, disco, jaculo, lucta. Unde omnium victores per metaphoram eleganter dicuntur pentathli, quo epithero Aristides donat præscos Athenienses, qui virtutibus cæteras omnes Græciæ civitates superarunt. Idem alibi assimilat reges Persicos, qui cædibus regnum adipiscebantur, iis qui pentathlo vincunt. Xenophon Agelipolin, qui rebus omnibus Agelilaum vincere nitebatur, vocat πένταθλον. Cæterum hæc quinque victoriæ tribus potissimum factis continentur, quæ à Plutarcho memorantur his verbis: Pugnantium, inquit, primum opus est percutere, & cavere. Alterum adversus eos qui unà ceciderunt, & qui sunt in manibus uti impulsio nibus, & circumagere se invicem, Tertium, ut victi fugiant, aut victores persequantur. Quæ quia de omni genere pugnae à Plutarcho dicuntur, ea quæ propriè pertinent ad quinquertium singillatim persequar; eumque demonstrabo qui dignus hac appellatione cum sit, hac quoque corona donatur. Id quod priusquam aggredior, non omitto id quod à Plutarcho est observatum, sua ætate in pentathlis tibicines adhibitos. Porro quinquertionis partes erant, πείχην, sive ὁρομαῖν ταῖδιον καὶ δόλιχον, hoc est, ut Aristoteles ait, ταὶ σκέλη καὶ ῥίπτειν πῦρ, καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ ἡνέριον, ut Plutarchus, μελετῶν φάσμα καὶ δολίχον, currere stadium & dolichum, crura

- strangulatio. id est manus cervici aut gulæ illius adn-
 dejectus esset, ulque eò ut is videretur suffocari. Ce-
 præcipui gestus & conatus erant, utramque manum
 titer intendere in caput & in faciem adversarii, & sicut
 alia suffodere ac refringere. Hujus item certaminis
 Lucianum describit Solon his verbis; Quotquot ille
 in terram vultu luctantur, & securè procidere, & p-
 gere eadè discunt opera, ut & tenaciter amplecti,
 re, & præfocare, & in altum sustollere possint adver-
 quis hæc omnia feliciter præstaret, ὅταν μὲν ἐν λαοῖσι
 versario implicitus erat, dicebatur, παλαιστής, καὶ ἀγων-
 λαιστής. Cæterum Palæstram Mercurii filiam ajunt
 genus exercitationis, cui ab ipsa nomen παλη λυκτα
 quinquertio debuit πύξ παλειν, pugnis cædere, καὶ ὦσ
 & impellere plaga, id est, feriendo; καὶ παρὰ ἑαυτοῦ, καὶ
 πόν, depellere & contra aspicere. Unde scitè admodum
 nes exprobrans Athenienibus ipsos esse imitatores ba-
 ctatorum, ait: Ut barbari pugiles dimicare solent, in-
 geritis cum Philippo. Etenim ex illis qui ictus est,
 inhæret. Quod si cum alibi ferias, ibi sunt manus: at in-
 neque scit neque vult. Pugilatus exemplum est apud
 lib. 4. Pugilis ergo opus est, inferre ictus & cavere. ὁ δὲ
 πυκτὸς ἐν expedito, id est, leviter armato, aut etiam nud-
 tare Tunc dicitur πυκτὸς, καὶ πυκνὸς, καὶ παληκὸς.
 quinquertio debuit πηδᾶν salire, & tunc est πηδηκὸς
 grediens, sive ἀλλοῦ saltando evadere, sive μεκίστα ἔξω
 longissimè salire, dicebaturque ἀλκὸς saltui aptus, a
 hoc certamine is vincebat qui signa prætergredebatur
 ultimo loco, quinquertiones partes fuerunt δίσκον sive
 πύξ, ἐκ πίμψα, ἐκ εἰψα, δίσκον, δίσκον ὑπεφύετο, dil-
 re, emittere, projicere, disco exerceri, disco evehi, cujus
 nis exemplum est apud Q. Calabrum, ubi discus is qui fu-
 dein Herculis, postea Telamonis, tandem in funere Ac-
 præmium Ajacis. Hoc certamen Philo videtur ob oculis
 verbis quæ hoc signant; Hoc accidit athletæ pugilatum
 tium pro victoria & coronis certanti. Hic enim inlatos
 manu repellit, ac cervicem huc illuc circumagens cave-
 fit. Sæpe verò & erigit sese in summos pedes; seque rursi-
 parat & contrahit, ut per inane irriti sint ictus adversari
 eò redigat, ut sit affinis illi qui pugnat contra larvas. H-
 zationi videtur adnexum fuisse ἀκόντιον jaculum. Cert-
 de his ita junctim loquitur, ut disci & jaculi non dup cert-

unum faciat.

— *sæpe disco**Sæpe trans finem jœculo nobilis expedito.*Horat. lib.
1. Carm.
od. 8.

Qui ex his omnibus certaminibus victor rediisset, hunc, inquam, vocabant quinquertionem. Hic advertendum, etiam laus quinquertionis maxima fuit, tamen singulas ejus victorias si pensiculatè æstimentur, minimè adæquasse eas quæ singulorum athletarum propriæ erant. Nam singularis athleta, idemque victor summum laudis adipiscebatur, veluti is qui esset ὁ παρθεῖν, in summo, & callentissimus eorum omnium quæ ad suum certamen pertinerent, siue ea esset lucta, siue pugilatus, siue aliud. Quinquertio quidem omnium victor erat: Sed minùs videbatur εἰς τὴν ἀκρότατον ἀξιοπιοκίαν, ἀλλὰ πάντων μετρίως ἐφῆφθα. in eo elaborasse ut singula [exercitii genera] sciret, sed omnia mediocriter attigisse. Hoc quoque notandum, Quinquertioni antagonistam fuisse non singularem athletam, sed utique alium quinquertionem. Et hic est sensus Platonicæ loci, ubi confertur is qui verè sit philosophus, cum illo qui hanc aut illam artem proficitur. ἀρετὴν οἷον λέγει τὸ φιλόσοφος ἀρετὰν, δακτύλῳ μοι λέγει οἷον ἐν τῇ ἀγωνίᾳ εἰσὶν οἱ πνιτῆλοι πρὸς τὰς δακτύλους, ἢ τὰς πάλμας. καὶ γὰρ οὗτοι τῶν μὲν λειποῖ καὶ τῶν ἀθλῶν, καὶ δὲ πρὸς εἰς πρὸς τὰς. καὶ ἂν ἀλλὰ ἀθλητῶν πρὸς καὶ νικῶσιν αὐτοὺς. Intelligo, videlicet, qualem philosophum dicas. Videres enim dicere ejusmodi, quales in certamine sunt quinquertiones respectu cursorum vel certatorum. Etenim illi his cedunt in illorum certaminibus. Aliorum autem athletarum ratione primi sunt, & vincunt eos. Ac si dicat, illi in singulis accipiunt τὰ πρῶτα, prima præmia: isti in singulis τὰ δεύτερα secunda. Cæterum qui cæteris aliqua re præstabant, illi metaphoricè dicebantur πνιτῆλοι. Hujus generis fuit Democritus Abderites, qui, autore Suida, quod omni artium & doctrinæ genere esset excultus, hoc nomine fuit honestatus. Nec tamen quinquertio functus his omnibus, quæ dixi, omnia quæ ad victoriæ decus pertinent, petegerat. Nam quòd vitæ ejus esset exploratio, ei necesse fuit infringere utriusque antagonιστοῦ, nempe in pugilatu. Et hoc illud est quod vocabant ἀντιπρῶτον, siue ἀντιπρῶτον, τὸ ἐν τῇ ἀγωνίᾳ πρὸς ἀλλήλους, ut ait Hesychius. Ut Pollux, ἐν πνιτῆλεσιν νικῶσιν. in pentatlo vincere. Et hoc quoque fuit proprium Olympicorum ludorum, ut discimus è Platone, ubi agit de tertia victoria ejus qui sit philosophus. Hæc igitur duo, inquit, sibi invicem ita succedunt. Et justus bis injustum vicit. Hoc verò etiam perspice, tertium locum, Olympicorum ritu, Jovi servatori & Olympio tribui. Aristides, ubi acerbè invehitur in Platonem, ei exprobat quod tertio navigaverit in Siciliam, ac per deridiculum eum assimilat iis qui generali appellatione vocantur πνιτῆλοι.

Plato in
leg.Suid. πνι-
τῆλοι.Hesych.
ἀντιπρῶ-
τον.Pollux lib.
2. cap. 30.
Platolib. 9.
de Rep.Aristid.
ἐν τῇ ἀ-
πλοῇ.

Nam

Nam bis errore ductus ad Dionysium profectus fuerat. At tertio planè ad tyrannum, & tyrannicam domum. Quali dicat eum functum esse munere quinquertionis. Porro qui hos tres ictus inflixerit, Æschylo est *τριακτής*.

Æschyl.
Agam.

ὅς δ' ἔπειτ' ἔφυ, τρεῖς
κλήρῳ οἷον τυχών.

S. id.
τριακ-
ται.

qui ibi natus est, abit victoriam trium ictuum inflictu adeptus. Ibi enim interpretes τὸ *τριακτής* exponit *νικητὴς* victoris, ex metaphora τὸ ἐν τοῖς πεντάθλοις ἀπὸ τριαδίζοντων [lego ἀπὸ τριαδίζοντων] ἐπὶ ἐλπίδι νίκης, eorum qui in pentathlis tres ictus inferunt spe victoriæ. Hinc *τριακθλεύει*, inquit Suidas, λίγυσι οἱ παλαιστικοὶ ἀντὶ τρεῖς πεπῖ, ἢ τὸ τρεῖς ποχάτωρα νικηθλεύει στίχων, δίαυλον, δόλιχον. E quo loco discimus, in cursu quoque necesse fuisse ter vincere, quomodo in pugilatu tres ictus inferre. Et hoc quoque illud est quod Plutarchus ait, ubi agit de principatu literæ α, quod tribus, nempe ictibus, quemadmodum pentathli superest & vincit. Ac fiduciat, α, qualibet ratione esse vocalem victricem aliarum, quibus omnibus ipsa tres ictus infligit, ut victores quinquertii adversariis suis, & omni genere certaminum. Milonem fuisse quinquertionem verisimile est. Nempe sunt qui tradant, eum obiisse victorem omnium certaminum.

Solin. c. 4.

CAPUT XXIII.

De coronâ quinquertionis. Degener athletica. Corona luctæ

Plura de lucta. Pugilatus. De disco & jaculo. Pancratiū.

Panfanus
lib. 5.

QUINQUERTII præmium fuit corona, hoc est summum omnium præmiorum. Accipiebat, inquit Pollux, virgam palmæ, aut ipsam palmam, nempe ut supra dixi. symbolum victoriæ. Præconis voce renuntiabatur, & celebrabatur. Dein corona redimiebatur. Et hoc totum vocabant *σεφανηφορέϊαν*. Cæterum quanti fuerit corona è quinquertio parta, hinc licet æstimare, quod Athenienſis Callippus ab adversariis quinquertii coronam pretio avertiſſe conviſtus, ingenti pecunia multatus est, ex qua, videlicet Jovi erecta fuerunt sex signa. Enimvero Pindarus docet, nihil tam arduum, neque tam rarum fuisse quàm obtinere victoriam quinquertii, quæ conjuncta cum victoria stadii ante Xenophontem data sit mortaliū nemini.

Pindar. Ol.
lib. 13.

πινδαρος

πινυθλας ἄμω
 παδὶς νικῶν δρίμω. ὅση
 ἀντιβολησι τὴ ἀνιερ
 διακτὶς ἔπιν τις σὺπερι.

una cum quinquertio stadii vincens cursum. Quæ non consequutus est vir mortalis unquam prius. Itaque ut quinquertionis victoria si non cæteris victoriis præstitit, at certè paucis inferior fuit, ita verisimile est hanc coronam in summo prætio fuisse, certè nulli dignitate cessisse, veluti illam, quæ ut omnes victorias, ita omnes coronas una repræsentabat. Nisi fortè existimare libeat, quinquertionem omnibus coronis donatum fuisse. Id quod & genus victoriæ videtur postulare, idemque licet suspicari è verbis Plutarchi de Arato loquentis qui quoque fuit, quinquertio, ὅση, inquit, καὶ πίν- *Plutarchi*
 παθλοὶ ἀγωνίσματα, καὶ τεφάωνι τυχεῖν, ad eò ut & quinquertium de- *Arato.*
 certaverit, & coronas adeptus sit, nempe unicuique victoriæ debitas. Sed, ut dixi, mihi quidem usque adhuc res non satis est liquida. Et verò sæpe adverti, res celeberrimas à scriptoribus omitti. Nempe, quarum rerum cognitio est pervulgata, harum scriptio videtur esse supervacua. Ita sit, ut dum scriptores operæ suæ parcunt, posteritati parum consulant. Illorum temporum scriptores, ut video, satis habuerunt si quatuor certaminum coronas describerent, omiſſis cæteris, ea potissimum ætate, qua athletica & gymnica cœperunt degenerare, & abire in κακοποιΐαι, ut eas Galenus nominat. Hujus *Galen. ad*
 degeneris athleticæ exemplum præti potest è Plutarcho, ubi memorat Theagenem quendam mille ac ducentas coronas collegisse *Tibraf. Plu*
 αἱ συρφετὸς αἰ λς ἡγεμεν τὴς παλαιοῦς, quarum plurimas quis exi- *tarch.*
 stimare possit farraginem, ac sicuti coacervationem futilium, nul- *πολιτ.*
 liusque pretii coronarum. Hujusmodi exercitationes, quales intro- *παρρηγ.*
 duxerant Antæus & Cerceo tum Epeus aut Amycus in pugilatu, Plato improbat ut inutiles. Nec solum fuerunt inutiles, sed interdum & turpes, cujusmodi illa est quam Æschines Timarcho exprobrat his verbis; Iste autem non olim, sed nuper aliquando abjecta veste nudus toto corpore pugilem agebat in concione & quidem corpore ob ebrietatem & petulantiam ita malè, turpiterque affecto, ut homines cordati oculis velarent, verecundantes Reipub. vicem quæ talibus consultoribus uteretur. Sequitur lucta multum dissimilis priscae illi, quam Plato facit partem τῆς γυμναστικῆς, cujus altera pars est ὄρχησις saltatio. Utrique pueros assuescere vult. Sed πάλιν luctam vult esse eam quam ipse vocat ὀρθὴν rectam, quamque ad eò his verbis describit; Quæ verò ex recta lucta à cervicum, & manuum, & laterum motu, cum contentione, & decora membrorum constitutione adhibentur, ad consentaneum robur, & sanitatem com-

parandam, ea profectò, ut ad omnes vitæ partes utilia, nequaquam sunt prætermittenda. Sed & magistris & discipulis præcipiendum est, ut illi quidem hoc amicè & liberaliter largiantur, hi verò gratis animis amplectantur. Infra quoque hanc luctam bellicæ pugnæ cognatam firmit. Eamque pugnæ causa descendam ait, non pugnam luctæ gratia suscipiendam. Nempe luctator exercebat se ad omnes morus corporis eos, qui in bello sunt necessarii. Minimeque mi-

Arist. 1. 2.

2. 2. 2. 2.

Æschin. in

Cicisiph. 2.

Aristid. in

Panathen.

Phil. 2. 2.

2. 2.

Phil. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

Phil. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

2. 2. 2. 2.

rum est, si hac de causa lucta existimata est non solum δόξαίστε των antiquissimum, verum etiam πανεργάτων ἡ ἀθλημάτων vas ferri-
mum ē certaminibus. Neque enim luctator sese incautē præbebat colluctatori suo, sed cautē & scienter declinabat declinanda, donec victoriæ locum reperiret. Idque in hoc certamine præcipuē fuit ad-
vertendum, quod priusquam athletæ implicarentur, de loco & sta-
tione contendebant. Mox ita pugnant, ut aliquantum respira-
rent. Quo facto, πάλιν ἐπαποδύουσι τοῖς αὐτοῖς ἀγωνίσμασι, rursus
ineunt eadem certamina. Alibi Philo Ægyptios comparans athletis
ait, ἀγροῦ τοῦτο ἡ πικρίας ἐπ' ὀλίγον, ὡς παρὰ τοῖς ἀγῶσι ἀθλη-
ταῖς, &c. Cum verò paulum respirassent ab ultione, quemadmodum
in certaminibus athletæ, collectis viribus, &c. Idem alibi, ἀθλητῶ
τῶν πῶς ὅσα ἰσχυρὰ ἀγροῦ ἡ συλλήλας δυνάμει οἱ ἐπὶ τῶν ἀγῶσι
δράχων. in modum athletæ cui non permittitur respirare & colligere
vires ad instaurandam pugnam. Cæterum de antiquitate certant
cursus & lucta, quia utrumque homini conascitur. ἡ γὰρ ὁ πρῶτος,
inquit Aristoteles, ἰσχυρὸς ἐστίν, Celeritas & robur cognatæ dotes sunt
bonæ naturæ. At etiam luctæ natales inde sunt, quod, ut Donatus
ait, Veteres ante usum ferri & armorum, pugnis & calcibus, &
moribus, corporumque luctatione certabant.

Lucret. l. 5.

Arma antiqua manu, ungues, dentesque fuerunt.

Hinc quoque videmus quàm sint affines pugilatus & lucta, quo-
rum utrumque brachiorum vi, manibusque peragitur. Certè Phœ-
nix cum juvenes hortatur ad pugilatum, disertim monet ut manus
conserant,

Q. Calab.

lib. 4.

αἰδ' αἰδοί τῶι ἀνδρὶ ἐπιθυμῶσι αἰθλῶν

χεῖρας ὑπ' ἀδελφοῖσι δαήμενας ἰθαῖοντες.

πυγμαχίης, ἡ θυμὸν ἰλῶατι Πηλείων.

Verum alii juvenes accingite vos ad certamina, Manus vobis di-
rectè intentantes gnaras pugilatus, & manes Pelidæ exhilarate.
Sed quòd pugilatus certatur contractis manibus, hoc est pugnis,
estque lucta periculosior, pugiles etiam maximè cupiunt, non tunc
judices implicari. Certè Græci cum qui manu promptus esset, vo-
carunt τῇ χειρὶ πλάκτω, manu pugilem, ut loquitur Plutarchus in
laudatione Marcelli. ὡς γὰρ τῇ μὲν ἰμπερίᾳ πολέμικῳ, τῇ δὲ σίμω
ἰσχυρῶ-

Plutarch.

de Marcello.

ῥωμαλίῳ, τῇ δὲ χειρὶ πλῆκτες, τῇ δὲ φουσί φιλοπόλεμοι. Erat enim experientia bellicosus, corpore robustus, manu pugil, at natura cupidus belli. Eadem ferè tribuit M. Catoni, παρῆνχ δ' αὐτὸν ἐν ταῖς μάχαις τῇ μὲν χειρὶ πλῆκτεω, τῷ δὲ ποδὶ μόνιμον καὶ βίβανον. γαυροῦ δὲ τῷ ὄψιν. Præbuit autem se in pugnis manu quidem pugilem, at pede stabilem & firmum, vultu verò hilari. Alibi ab eodem magis prompti & pedibus celeres vocantur πλῆκται καὶ ποδῶρες. Pugilis quidem motus talis erat, ut aliud athleta peteret & monstraret, aliud minitaretur. Has ob causas Hercules apud Euripidem pugilatū & luctam majoribus præmiis donari ait,

τὰ μὲν γὰρ κῆρυκα ταῖς νικῶσιν ἑὸν
ἰσχυρὸν ἀγῶνα, τοῖσι δ' αὖ τὰ μείζονα
νικῶσι πυγμῶν καὶ πύλων βυφόροις.
γαυρὸν δ' ἐπ' αὐταῖς εἶπεν. ἐντυχόντι δὲ
μειζόντι παρῆναι κέρδιον ἢ τῷ πόδι δολιχείς.

Euripid.
Alcest.
act. 5.

Et enim qui in levioribus vincebant, his equos abducere licebat. Rursus qui graviorum certaminum victores erant, nempe pugilatu aut lucta, boves accipiebant. Una autem sequebatur mulier. Quod egregium præmium cum fors mihi objiceret, turpe erat negligere. Ipse Hercules ob victoriam in lucta partam contra Antæum, à Mercurio coronatus est in hoc à Diis missio. Sed, quod omnibus aliis antistabat præmiis, pugiles, sicuti alios victores scriptis encomiis celebrari mos fuit. *Simonides*, inquit Quintilianus, cum pugili coronato carmen quale componi victoribus solet, mercede pacta scripsisset, abnegata ei pecunia pars est. Disci & jaculi certamina sunt rudimenta & exercitamenta duritiæ, & laborum militarium, quæ autore Apolline superbiunt. His certaminibus non tam coronæ propoliæ fuerunt, quàm alia quædam præmia quibus nomen νικητήρια, ἐπιχρήσια, γὰρ, ἀθλήματα. ἀθλα καὶ ἵππαθλα. Pancratiū fuit certamen quod constabat è duobus, lucta & pugilatu. ὃ δ' [verba sunt Aristotelis] θλίβειν καὶ κρατύνει [ταὶ σκέλη] πωλαστικός, ὃ δ' ἄσση τῇ πλῆγῃ πυκνός, ὃ δ' ἀμφοτέρωθεν ταῖς παγκρατιαστικός. qui comprimere & continere [scit] crura, palæstrita. Qui autem ictu impellere, pugil: qui hisce utrisque, pancratiastes [dicitur.] Disertim Plutarchus ait, ὅτι μίμνχ τὸ παγκράτιον ἐν τι πυγμῆς καὶ πάλης δῆλον. Manifestum est pancratiū misceri è pugilatu & lucta. Videtur tamen lucta & pancratiū separatim fuisse certata; ut in illo loco ubi Xiphilinus tradit Aurelium Elicem insignem athletam, qui omnes antagonistas superaret, voluisse simul certare lucta & pancratio; & utroque in ludis Capitolinis vicisse. Cui virtuti & felicitati cum Elæi inviderent, ne is quod ajunt, ab Hercule octavus esset, in stadium nullum vocarunt palæstritam, quamvis id genus certaminis esset in

Philestrat.
In Imag.
Quintil.
instit. orat.
lib. 10. cap.
11.

Plutarch.
Sympos.
probl. 2.
Xenoph. in
conv.
Xiphil. A-
bit.

Philo
pi. diu.

Plato in
Ambr.

Solin. cap.
4.

Pollux l. 2.

Suid.
ἀπερχο-
μενός.

Plato Al-
cib.
Philo ὅτι
πάντες
ἀνδρ.
ἐλάττω.

albo cæterorum. Cæterum pancrati victor dicebatur *πανκρητιστής*,
sive *πανκράτης* & *πανκρητής*. Opus ipsum *πανκρητισμός*. & *ἀπε-
κρητισμός*, cuiusmodi est illud Philonis, *ἀπεκρητισμός* τῆς
ἐλάτης τῆς δυνάμεως, prosterne inferiores viribus. Porro ut supra
dixi, similitudine quinqvertii eum qui omni doctrinæ genere excul-
tus cæteris antistaret, vocatum fuisse quinqvertionem, ita hîc quoque
moneo, eos qui disputando plurimum possent, dictos fuisse pancra-
tistas. Qua de re extat in ignis apud Platonem locus, ubi Socrates
loquitur de duobus adolescentibus pugnacibus, id est, acribus & acu-
tis disputatoribus. Omnigena, inquit, illi sapientia præditi sunt. Et
hactenus quidem ignorabam illos esse pancratistas. Hi enim profe-
cto ad omne pugnandi genus instructi sunt; & in omni ratione valde
permixti; non quemadmodum Acarnanes illi fratres pancratistæ. Illi
enim corpore tantum pugnare possunt. Hi verò primum & corpore
maximè valent, & eo genere pugnae quo cuilibet licet evadere supe-
riori. & paulo post, Priori quidem tempore istarum tantum rerum
facultate valebant. Nunc verò ad summum cumulum pancratistæ
arti finem imposuerunt, id est, eximie illi decertandi facultati. Cæte-
rum huic quoque victoriæ fuit proposita corona, quam Syracusanus
Lygdamus tertia & tricesima Olympiade primus ex Olympico cer-
tamine reportavit. In Isthmicis quidem hæc corona fuit myrtea, ut
infra dico, Hîc, monitore Polluce, advertendum, in pancratio fuisse
genus quoddam meditationis, cui nomen *ἀπερχομενός*. Id cuius-
modi fuerit, uberius exponit Suidas, ubi dicit, *ἀπερχομενός* ἢ *ἀνὰ
πυλῶν ἢ πανκρητισμός* αὐτὸς ὅτι *ἀνὰ συμπλοκῆς, ἢ ἐλας ἀκροῦς τῆς
χρῆσις μὴ ἀλλὰ γυναικῶς, καὶ ἀποχρηστικῆς ὅτι καλεῖται*. esse luctari
aut pancratio certare adversus alterum sine implicatione, aut omnino
summis manibus cum alio exerceri. Hîc vocatus est *ἀπεχρηστικός*.
Fuit ergo *ἀπερχομενός* genus luctæ, quæ non totorum corporum
complexu peragebatur, sed tantum manibus collatis & consertis.
Hujus luctæ mentio est apud Platonem, atque adeò apud Platonizan-
tem Philonem: Jam aliquando, inquit, vidi in certamine pancratia-
starum illum qui infert plagas manibus pedibusque, omnes ictus di-
rigendo, nihilque omittendo eorum quæ pertinent ad victoriam, ea
tandem desperata denique stadio excessisse incoronatum. At illum
qui fuit verberatus ab firmitate carnis densatum, rigidum, solidum,
verè plenum spiritus athletici, per omnia nervosum, sicuti lapideum
& ferreum, nihil propter plagas remittentem, constantia & firmitate
patientia destruxisse adversarii vim usque ad victoriam consumma-
tam. Cæterum certare manibus collatis in hoc genere rarum fuit &
advertendum. Nam alioqui in pancratio toris corporibus, totisque
viribus certabant. τὸ πάντων ἀλλήλων ἐργασθῆναι, *πανκρητισμὸν* λέγου-
μεν.

ἄρ, eos qui erecto stant corpore, ac semet verberibus mutuis onerant
pancratio decertare dicimus, inquit Lucianus. Ideo Pindarus fortitu-
dinem pancratii vocat laboriosam, ——— σι δ' ἀλγος

Lucian. de
sympos.
Pind. Nem.
ed. 5.

Πανκρετίς τλαθύνει δίζι.

Te autem fortitudo pancratii laboriosa promouet. In pancratio ut
fuit ἀκρωχλῆς (Cruas); ita quoque laudatus fuit πικρὸς (Cruas), strangulatio.
Id quod quid esset, supra interpretatus sum. Porro ut vocabulo Olym-
pionici demonstrabatur ille insignis athleta qui Olympiæ vicisset, ita
quoque multum dignitatis continebatur hac voce ὁ πικρὸς ἀθλητής,
eaque signabatur illustris ille & aduertendus athleta pancratii victor,
ut apud Xenophontem Arcas Antiochus ὁ πικρὸς ἀθλητής. Pancratia-
stes elegantissime describitur apud Philostratum in Arrichione.

Lucian.
Lexiphan.

Xenophont.
bist. Græc.
lib. 7.
Philostr. in
Ismag.

CAPUT XXV.

De autore ludorum Pythicorum. Ludi Pythici instituti ad exem-
plum Olympicorum. Accessiones ludorum Pythicorum. νόμος
πυθικός, & de ejus partibus. Hymni & psalmismus. Apollo
φίλαθλος. Certamina poetarum. Athleta in Pythicis nudi,
musicæ exceptis. Materia coronæ Pythica primum fuit esculus.
Postea laurus. De singulari lauro è qua necebantur hæc coronæ.
Fortè & hæc coronæ fuit è palma. Palma & coronæ junctim
data. Poma palma. Hæc quoque coronæ facta est aurea.
Quanti fuerit Pythica coronæ.

Olympicam celebritatem proximè sequitur Pythica. Hos ludos
Diomedes rediens è Troja in honorem Apollinis instituisse di-
citur, quod sævitiam ejus tempestatis effugisset qua cæteri Græci
conflictati fuerant. Hæc Pausanias. Alii eos ad Agamemnonem re-
ferunt. Alii ab ipso Apolline hos ludos institutos firman propter
occisum sive enormis nequitia hominem, sive enormis magnitudi-
nis serpentem. In his est Ovidius,

Pausan. in
Corinth.
lib. 2.

Etymol.
πύθειαι.

Ovid. lib. 1.
Metam.

Hunc [Pythionem] Deus arcitenens, & nunquam tali-
bus armis

Ante nisi in damis, caprisque fugacibus usus
Mille gravem telis exhausta pene pharetra;
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam posset delere vetustus,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomita serpentis nomine dictos.

Clemens Alexandrinus serpentem tantum agnoscit. Pythiæ quidem
draco Pythius, inquit, colitur, & serpentis panegyris celebra-
tur Pythia. Alii rem omnem ad Amphystiones autores referunt,

Clem. Al.
exhort. ad
Græc.
Strabon. 9.

ut nunc,

nempe, equestre certamen & gymnicum, in quibus corona esset præmium. Ipsum quidem certamen, ut & Ovidius ait, vocarunt Pythia; & Delphis celebrabatur, quomodo Eleusinae ea quæ dicebantur *μυστήρια*, Argis *πὶ Διονύσια*, Corinthi Isthmia. Hi ludi instituti sunt anno tertio Olympiadis xlviii. ad exemplum Olympicorum, quadrigis exceptis. Et si ibi quoque, insequenti ætate quadrigis est certatum. Pindarus,

*Pindari.
π. φυγ.*

*Pausan. in
Pheo. lib.
10.*

*Pindar.
Pyth. ad. 2.*

ὑμῶν τίδ' ἐστὶν λιπαρῶν ἀπὸ Θεῶν
φίρων μίλ' ἔρχομαι,
ἀλγῶν τετραορίας ἐλπίχθον.
ἀέρομαι Ἰέρων ἐν ᾧ κρείσσει,
τελευτᾶσιν ἀνίδησιν Ὀρ-
τυγίαν τεφάοις.

vobis hoc fertilibus à Thebis afferens carmen venio, nuntium quadrigarum quatientium tellurem. In quibus Hiero curru felix, victoria potitus latè splendentibus redimivit Ortygiam coronis.

Strabo l. 9.

Hicce ludis, hoc est, certamini equestri gymnico acceperunt illa quæ proponebantur iis qui hymnum, hoc est prænam in Apollinis honorem cecinissent, quos citharædos, citharistas, tibicines, fidicines nominant. Hæc Strabo; sed quæ distinctius traduntur à Plutarcho. Quippe is sermones hæc de re in his ipsis ludis habitos referens, ait, quædam ibi addita aut adscita post primam institutionem, ex cuius præscripto tantum admittebatur *αὐλητῆς Πυθικῆς, καὶ κithαρῆστῆς, καὶ κithαρῶδῆς*. Tragicæ quidem excludi non potuit, pluribus agnitionis ingredientibus. Ergo ipse Plutarchus Terpan-

*Plutarch.
Symp. probl.
lib. 5.*

*Plutarch.
π. μουρ.*

dram in *κithαρῶδῃ* excelluisse ait, qui Pythia ordine quater vicerit. De hoc ipso Terpanandro paulò ante dixi, eum, cum sit citharædarum cantionum poeta, ex præscripto legis, suis & Homericis versibus cantilenas circumponentem, canere in certaminibus. Itaque in Pythicam celebritatem irrepserunt illa omnis generis *αἰσχρομύθου*, non insuavi quidem varietate, & illo loco indigna. Quæ tamen sensum excluderunt priscam illam, frugalem, & planè musicam quæ iudicibus non parum negotii præbebat, ex qua deniq; multa odia illorum qui superati essent, exoriebantur. Et hoc quidem genus musicorum primum sine ullo carmine suaves sonos reddebat. Et hic erat is qui dicebatur *ῥέμω πυθικῆς*, cuius nominantur quinque partes, anacrusis, ampera, catactesinus, iambi & dactyli, syringes. Hæc Strabo paulò diversus à Polluce, qui aliter nominat has quinque partes *ῥυθμικῆς ῥήμας αὐλητικῆς*. Sunt enim *πύρμα, καὶ ἀκροδύμεος, ἰαμβοβλαπὸν, σπονδείοον, καὶ ἀρχαῖος*. Has quoq; singulas partes idem Pollux, cuiusmodi fuerint, interpretatur. Siquidem hoc totum negotium nihil aliud fuit, nisi interpretamentum ejus pugnae, quam Apollo insti-

*Pollux. lib.
4. cap. 10.*

instituit adversus draconem. Et quidem in *πείρα*, tentamine, inquit, dispicit locum, si est dignus certamine. At in catacelestismo provocat draconem. In Jambico verò pugnat. Postea introducti sunt hymni in honorem Apollinis, & consuetus ille *παισιμαργς*, *ἢ παῖδων*, ut Homerus loquitur, *ἢ παῖδων*. Nempe ibi cantu certabant ad citharam, cantu ad tibiam, & ipsis per se tibiis. donec, retentis aliis certaminibus, aulædorum ars rejecta; quod sic animum inducerent, ab illis nescio quid cani tristis & infausti. Ipse Apollō perhibetur *φίλαθλος* & *φιλόνηκος*, cupiens certaminis & victoriæ in cithara, in cantu, in jactu disci, in pugilatu. Ipse, quamlibet Deus diducitur in studia, adestque certantibus fautor, ac *πρωτόν* dat iis à quibus colitur; quomodo superborum, nec ipsum precibus adeuntium ictus avertit à scopis. Merito ergo Athenienses huic numini gymnasium sponte consecrarunt. Delphi quoque Apollini pugili, Cretenses & Lacedæmonii cursori rem divinam faciunt. Cui numini æmulus Nero ea quæ in Pythiis agebantur ad se magis quàm ad Deum pertinere putabat. Nempe, eò vecordiae processerat, ut existimaret, Apollinem non audere secum neque cithara, neque carmine certare. Certè Philostratus memorat eum, relicta Roma, in Græciam profectum sese subjecisse præconiiis Olympicis & Pythicis; atque adeò vicisse Isthmica certamina. Porro ejus & victoriæ, & præconia erant citharædica, Olympicæ quoque vicit tragædos; talesque coronas, ut alibi dico, cupidissime ambivit. Cæterum hi sunt illi ludi, in quibus inclyta illa poetarum certamina peragebantur. Poeticam, inquit Plutarchus, non dicimus seram illam, neque item hanc novitiam quæ nuper accessit ad sacra certamina, sed illam, quæ olim adipiscebatur coronas victrices. Alibi quoque memorat, Soliclem Coronarum Pythiis ludis victorem fuisse poetarum. Alibi ait, Philemonem Comicum & Alexin in scena qui certassent, coronatos animam exhalasse. Idem quoque paulò post tradit, autoribus Eratosthene & Philocoro, Polum tragædum, qui esset natus annos septuaginta, paulò ante finem vitæ, intra quatuor dies decersisse octo tragædias. Agatho ille apud Platonem prima tragædia, id est primo tragædiz certamine vicit, & sequenti die sacrificavit *ἑπταμία*, id est victoriæ vota reddidit. Id quod prisco more factitatum fuisse, hinc fides, quod & Homeri & Hesiodi talia certamina celebrantur. Ajunt ipsos, inquit Tzetzes, certasse, & Hesiodum victorem fuisse, certamen proponente, versusque ipsorum judicante Patide regi: ex his, inquam, certaminibus Hesiodum victorem rediisse, coronatum, atque alio præmio donatum esse, nempe tripode, Etsi hanc estimationem acriter confutat Tzetzes, qui Homerum

*Homer.
hymn. in
Apoll.*

*Plutarch.
Symp. 8.*

*Lucian.
Ner. sen de
fossa Isth.
Philostrat.
vita Apoll.
lib. 4.*

*Plutarch.
Symp. probl.
lib. 5.*

*Plutarch.
Symp. probl.
lib. 2.
Plutarch.
Sisen. Resp.
admin.*

*Plato in
Symp.*

*Tzetz. in
Hes. lib. I.*

Tyr. Max.
διαλ. β.

tum Hesiodo multò antiquiorem facit, & præstantiorem, Et hæc dicebantur *ἱππικὰ ἀΐματα*; quæ omnibus admirationem aut excitarent, aut adimerent. Nec verò sua tantum scripta poëtæ deferebant ad certamen, verum etiam aliena, dummodo acritatem ingenii, & doctrinæ opes in illis emendandis prompississent. Certè Quintilianus est autor, *Athenienses permisisse posterioribus poëtis ut Æschyli fabulas emendatas in certamen deferrent.* Ea-

Quintil.
Instit. ora-
tor. lib. 10.

que ratione non paucos ait fuisse coronatos. Hic adnotandum, cæteros athletas, scilicet, præter poëtæ, ad Pythica certamina descendisse nudos. Ibi enim & pugilatu, & cursu, & quadrigis certatum fuisse, præter alia testimonia, docent versus Ovidii quos paulò post cito. Nec mirum, si tanta fuit horum ludorum celebritas, ut Pythiam Pindarus vocaverit *ὑπὸ πύθῳ* ἱππικὰ τε κλυτὰν, coronis equisque inclutam. Coronam Pythicam credibile est primò nexam fuisse ex esculo. Causa est apud Ovidium loquentem de Pythiis.

Pindar.
Pyth. ad. 1.

Ovid. lib. 1.
Metam.

*Hic juvenum quicumque manu, pedibusque, rotæque
Vicerat, esculea capiebat frondis honorem.*

*Nondum laurus erat, longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.*

Et si esculus propriè est arbor Jovi dilecta, ut disertim Virgilius tradit loquens de arboribus.

Virgil. lib.
2. Georg.

*Pars autem posito surgunt de semine, ut alta
Castanea, nemorumque Jovi quæ maxima frondet
Esculus.*

Certè hic ipse poëta hujus arboris proceritatem, firmitatem, diurnitatem alibi laudat.

Virgil. lib.
2. Georg.

*Esculus in primis, quæ quantum vertice ad auras
Æthereas, tantum radice in Tartara tendit
Ergo non hyemes illam, non flabra, neque imbres
Convellunt, immota manet, multosque per annos
Multa virâm voluens durando sæcula vincit.*

Aelian.
Var. hist.
lib. 3.

Inventa demum lauru, coronas Pythicas constat fuisse laureas, Aelianus causam tradit propter quam victori in Pythicis ludis corona datur è lauro Tempica. Thessali ajunt, Apollinem ex mandato Jovis purgatum, cum Pythonem serpentem jaculis interemit, qui etiam cum ibi esset oraculum, Delphos habebat. Ergo coronatum ex hac lauro Tempica, & ramo in dextram sumpto ex hac ipsa lauro venisse Delphos Jovis & Latonæ filium, & oraculum occupasse. Est etiam ara in eo ipso loco in quo coronatus est, & ramum abstulit. Proinde etiamnum nono quoque anno Delphi nobiles pueros mittunt, & unum ex ipsis architheuron. Hi advenientes

nientes & magnificè sacrificantes apud Tempe, & nexis sibi ex ea lauro coronis, qua tunc Deus etiam amans coronatus est. & paulò post; Atque hinc est, quod etiam in Pythiis ex hac lauro coronæ victoribus dantur. Illud notandum, non artificii manu has coronas à Delphicis adolescentibus fuisse nexas, sed sibi quemque suam propria manu nexuisse ex illa arbore quæ inibi esset, quemadmodum illi quoque apud Philostratum adolescentuli, quorum quisque *σιφανον* *Philistras.* *αὐτὰς πλέκει τὸ δῶδ' ἔλαμψεν* *ἔσ' ἐν τῷ ἔλῃ*, coronam sibi plectit *συνθήραγ.* apud pratum quod est in palude. Scio dubitatum, an hæ coronæ essent è palma. Id quod Solis apud Plutarchum suspicatur, dum ait, primum Theſeum in Delo insula abscidisse ramum sacræ palmæ, quæ & spadix dicta. Et hoc quidem ait Praxitelem dicere. Sed & illud queri, qua de causa Theſeus absciderit ramum hujus palmæ, non lauri, non oleæ. Vide, inquit, ne palma sit, *Πυθικὸν νικητήριον*, Pythicum victoriæ præmium. Siquidem & inibi Amphictyones *Plutarch.* *ῥυμπ. probl.* *lib. 8.* primum in honorem Dei lauro & palma victores condecorarunt; siue etiam Deo non lauros, neque oleas, sed palmas susperderunt. Privatis quidem iudiciis palma alicui tradita unà cum corona, erat luculentum testimonium eximie illius & singularis doctrinæ qua *Plutarch.* *ῥυμπ. probl.* *lib. 8.* censcebantur illi qui ad hæc certamina accedere audebant. Eare Herodes rhetor palmam & coronam sibi à quodam, qui in certamine victor fuerat, allatam, modestia, scilicet, perædixus non accepit, sed utramque ei remisit. Solon apud Lucianum, ait, iis qui in hisce *Lucian. de.* *ῥυμπ.* ludis victores fuerint proponi mala seu poma, nempe ex iis quæ Deo [Apollini] sunt sacra, qui haud dubiè est fructus palmæ, Ergo non quidem ipsa palma propriè est *Πυθικὸν νικητήριον*, sed ipsa poma enata è palma. Quem Luciani locum interpres parum intellexit. Hanc quoque coronam, ut alias, verisimile est, è frondea factam fuisse auream. Id ut ita credam, adducor his verbis Pindari, ubi coronas Pythicas vocat fulgidas.

Διέρεσται *ἱερὰν* *ὧς* *ἂν* *κροτῶν*
τηλαυγίστην αἰθήρην *Ὀρε-*
τηρίαν *σιφανίαν.*

Pind.
Pyth. od. 2.

In qua curru felix Hiero victoria potitus latè splendentibus redimivit Ortygiam coronis. Et alibi,

τῷ *ῥ' ἰδὲ* *διδύμοις* *χαίρων*
οἱ *κροτῶν*, *ὕψι*-
ων *ἄγων* *χρυσαύ-*
κῆμον *τ' αἰθλῶν* *Πυθίων*
ἁγλῶν *σιφανίαν*,
τὴν *δρυιδίαν* *Φιρίν-*
ων *ἔλῃ* *Κίρρῃ* *πυθ.*

Pind.
Pyth. od. 3.

Ad

Philostr.
Hippo.

Plutarch.
π. τ. 100
§ 91
βασ. π-
μυρ.

Ad quem si descendissem geminas gratias afferens, sanitatem auream, & hymnum certaminum Pythicorum, qui esset splendor coronis quas fortissimè omnium se gerens Pherenicus [equus ejus] consequutus est apud Cirrham aliquando. Tanti fuit præisse his ludis, ut adnotatum fuerit, Hippodromum sicuti rem ingentis prærogativæ obtinuisse, ut bis inibi prælideret. Tanti quoque fuit hæc corona, ut Sicyoniis numen prædixerit, civitatem opus habere flagellatoribus, quòd Teletian puerum, qui Pythicam coronam meruisset, eo honore fraudassent. Hanc quoque coronam Nero urbem ingrediens dextra manu tenuit, cum capite, ut supra dixi, Olympicam gereret.

CAPUT XXVI.

Nemea. Leo Nemeus. De autore Nemea celebritatis. Nemea unde dicta. Jupiter Nemeus. Alia existimatio circa originem Nemei conventus. Lucus Nemeus. Stadium, quadrigæ, pancratiium in Nemea. Apium coronamentum Nemeum. De apio & pinu. ἀπίους & ἀπίνους.

Etymol.
Νεμεία &
German. in
Comm.
Ara. phan.
German. in
comment. ad
Ar. phan.
Stat. lib. 3.
Sylv.
Virgil. 8.
Æneid.

PYTHICAM celebritatem & coronam sequitur Nemea. Hoc nomine fuit vicus Achaïæ haud longè ab Argis, sic dictus à leone Nemeo, quem ibi Hercules interemit. Cujus rei monumentum, spoliū feræ, corpori tutamen gestavit, quomodo Jupiter pellem capræ acceptam pro scuto habuisse dicitur. In proximo fuit specus, nempe receptaculum leonis;

— ex quo

Formidatus Nemees ager.

Hanc Virgilius vocat rubem,

— in Crisseæ matris

Prodigia. & vastum Nemea sub rupe leonem.

Etymol.
κλεινωί.
Tertull. lib.
de pall.

Totus locus dictus est κλεινωί. Hac de causa hanc Nemeorum pænegyrim non minùs quàm Olympicam referunt ad Herculen autorem. In his est Tertullianus, qui irridens mollitiem Herculis in feminam mutari, ait, *Nemea certè, si quis loci genius, ingemebat. Tunc enim se circumspexit leonem perdidisse, hoc est, & spoliū leonis, & ipsum tanti spoliū gestorem.* Hujus item aliò loco hæc sunt verba, *Proinde Olympia Jovi. quæ sunt Romæ Capitolina. Item Herculi Nemea; Neptuno Isthmia.* Ipse Hercules apud Statium Nemeam agnoscit ut suam,

Tertull. lib.
de spect.

Stat. lib. 3.
Sylv.

Nec mihi plus Nemea, pristinumque habitabisur Argos.

Cæterum

Cæterum hæc est illa ipsa Nemea, in quam jussu Jovis Mercurius evolavit, & Argum interfecit. Nemeam dici volunt ἀπὸ τῶ νημε-
 ῶδων ἐκεῖσε βοῶν, à bobus ibi pastis, qui erant Junonis. Aut à fi-
 liis Danai, qui eum locum sorte inter se partiti sunt. Certè locus
 vocabatur πρὶ Νέμειαι apud Plutarchum, αὐτοὶ ὃ πρὶ Νέμειαι κατε-
 βάπτει εἰς Ἀργεῖς ἤζον. ipsi verò descendentes Nemean, Argos
 ducebant. Cæterum sine quis huc se nominis error insinuet, mo-
 ment scriptores aliam in Thessalia urbem fuisse cui nomen Νέμεια.
 At in Peloponneso fuit leo Nemeus, è quo prostrato, ut cœpi dice-
 re, fluxit insignis hæc Nemea celebritas. Inibi fuit insigne tem-
 plum Jovis, cui Nemeo nomen. Huic Argivi sacrificabant, & in
 ejus honorem athletis certamina proponebant. Is dicebatur Ne-
 meorum conventus, qui ad exemplum Olympici quinto quoque
 anno celebrabatur. Et hæc quidem est receptissima existimatio hu-
 jus instituti. Aliud quoque reperio. Quippe memorant Adrastum,
 unà cum iis qui Thebas oppugnatum iverant, venisse ad Nemeam,
 ubi Hesiophile Ophiten Lyci regis filium in servitute elebat. Hæc
 rogata ab his ducibus ut aquam monstraret, ne puerum humi de-
 poneret, in apio altissimo quod ad fontem erat, cum occuluit. Ibi
 draco puerum, dum ipsa ducibus aquam præbet, exedit. Draco-
 nem Adrastus & cæteri interfecerunt, ludosque funebres, eosdem-
 que quinquennales puero instituerunt. Hunc puerum Clemens
 Alexandrinus vocat Archemorum, cui justa facta sunt; ejusque
 funebrem orationem ait appellari Nemeam. Hinc est, quod Ar-
 temidorus dixit, coronam Nemeam esse dicatam certamini sepul-
 chrali, quod in illorum numero esset quos vocabant αἰώνιας πίπτα-
 φικας, ubi decurrebant in honorem illorum qui bello periissent.
 Hoc censet Staius, ut apparet ex his versibus qui sunt in epicedio
 in patrem.

Illic & Siculi superassem dona sepulchri,

Et Nemces lucum & Pelopis solennia trunci.

Hujus generis fuit illud quod decursum fuit trecentis Lacedæmo-
 niis, quem decursum interfectorum parentes spectarunt. Porro
 hunc locum, sive est ager, sive vicus, Nemeus, Pausanias, & Pin-
 darus, & Staius nominant lucum; credo, quo ei major accedat ve-
 neratio.

ὁ δ' αἶψα
 κατεβόλαιν ἱερῶν αἰώνων
 νικηφορέας δίδει

πρὸς τὴν Νέμειαν

ὃ πολὺ μνητὸρ Διὸς ἄλσφι.

hic quoque vir fundamentum sacrorum certaminum victoriz
 E e sumptit

Lucia. in
 Dial. Deor.
 Etymol.
 Νέμεια
 ὃ Νέ-
 μεαίων.
 Plutarch.
 Arg. ὃ
 Cleom.
 Etymol.
 αἰώνιας.

Hygin. fab.
 74.

Clem. A-
 lex. exhor.
 ad Græc.

Artemid.
 lib. 1. cap.
 70.
 Polux. l. 8.

Stat. in
 epic. in
 patr.

Plutarch.
 π. ὃ Η-
 ὃ κα-
 κῶθ.

Pindar.
 Nem. od. 2.

Pindar.
Nem. od. 3. sumpsit primum in Nemeo multum decantato Jovis lūco. Nemeam quoque Pindarus vocat βαθυπίδον, profundos campos habentem. Alia multa inventa sunt in honorem hujus loci. Video apud Plinium Nemeam in tabula pictam, & *sedentem super leonem palmigeram ipsam, adstante cum baculo senē, cujus supra caput tabula biga dependet.* Quia omnia certaminum genera in illis quatuor celeberrimis Græciæ conventibus peracta constat, certē Nemeæ quoque bigis & quadrigis est decertatum. Pindarus nominat stadium Pythicum, quod athletæ nudi veniebant, in his versibus,

Pindar.
Pyth. od.
II.

Πυθοῖ ὃ γυμνοὶ ἐπὶ
στάδιον καταβάντες ἤλυνξαν Ἐλ-
λασίδα τραχὺν αἰκυμένην.

Plato in
Theag.

Pythiæ nudi in stadium cum descendissent, dedecorarunt Græcanicam turbam [sua] velocitate. Ita quoque Plato nominat stadium Nemeæ. Hic aliquando, inquit, institutum suum de adeundo stadio illo Nemeo mihi communicavit. Pindarus quoque nominat coronam pancratii in Nemea, qua donatus fuit Pythias Lamponis filius.

Pindar.
Nem. od. 5.

— ἀλγίλ-
λασ' ὅτι Λάμπωνος υἱὸς
Πυθίας Ἀρυσίδου
νικῇ Νηρείου πατρὸς σφαιροῦ.

Stat. lib. 3.
Sylv. Plu-
tarch. Phi-
lopoem.

nuntians quod Lamponis filius Pytheas prævalidus emeruit in Nemeis pancratii coronam. Denique omnia certamina, quamlibet ardua, ibi habebantur. Hinc est, quod Statius vocat Nemeam atrocem,

Cedat atrox Nemeæ.

Enimvero Plutarchus est autor. in hac Nemea celebritate à Philo-pæmene editos fuisse ludos planè militares, hoc est, qui referrent speciem ordinatæ, ac incedentis phalangis, servatis numeris, additaque celeritate & robore. Ipsum quidem Philopæmenem, citharcedis certantibus, spectandum se in spectaculo præbuisse secum habentem adolescentes in vestibus militaribus cum anteriori veste purpurea, florentes vi corporum ac ætate. Illam omnem speciem omnium oculos convertisse in Philopæmenem; eumque & planctu & ingenti latitia exceptum. Cæterum Pindarus meminit floris coronarum Nemearum.

Pindar.
Isthm. od.
6.

— ὁ Νηρεία
μ' ἄρσενος ὃ Ζεὺς πρὶ ἄλγος
διέταρτο σφαιροῦ.

apud Nemeam enim primum ὁ Jupiter tuarum florem adepti coronarum. Idem alibi dicit Nemeam habere pulchra folia,

ἄρσενος

ἄρα γ' οὐδ' εἰκός ἀπὸ παρρησίας,
 τῆς ἀπ' Ἰσθμοῦ, τῆς δ' ἀπ' Ἀφύλλου Νεμείας
 ἀγλαὴ καὶδὲς τι καὶ μὲ-
 τρώς.

Pindar.
 Isthm. od.
 6.

Reportarunt igitur victorias è pancratio, tres ab Isthmo; illas autem à Nemea folia pulchra habente illustres filii & avunculi. Nec mirum, si ludos Nemeos idem Pindarus vocat amabiles,

ἦλθε τι Νεμείας
 ἰξ ἰσθμῶν αἰθλῶν
 παῖς ἀμαρῶν.

Pindar.
 Nem. od. 6.

venit Nemeæ ex amabilibus ludis adolescens certaminum studiosus. Lucian. de
 Cæterum qui in his ludis victor fuisset, is apio, ut Lucianus & Pau- gymosf.
 sanias ajunt, coronabatur. Hoc ipsum alii tradunt. Atque adeò Pausan. in
 hæc sunt verba Plinii, *Honos ipsi in Achaja coronare victores sacri Arcad. l. 8.*
certaminis Nemeæ. & Artemidorus disertim tradit, *σκληρὸν ἐν Νε- Plin. lib.*
μείᾳ τῶς νικῶντος σφραγῶς. apio in Nemea victores coronari. 19. cap. 18.
 Ter- Artemid.
 tullianus quoque autor est, *Herculem nunc populum capise præfer- lib. 5. c. 7.*
re, nunc oleastrum, nunc apium. Quorum verborum hic est sen- Tertull. de
 sus, Quandoque Herculem coronari populo, ut propria arbore; cor. mil.
 oleastro, ut autorem & uictorem ludorum Olympicorum; apio, ut institutorem, & editorem Nemeorum. Id quod et si verum est, ta-
 men apium est quoque coronamentum Isthmicum, ut infra dicam. Plutarch.
 Et verò Plutarchus, ubi agit de apio, & pinu, tradit pinum fuisse symp. probl.
 patrium coronamentum certaminum; sed apium è Nemea sum- lib. 5.
 ptum, quò propter Herculem inductum fuerat. Quod autem præ-
 valeret, pinum obscurasse. Sed processu temporis, ait, hanc ipsam
 pinum, patrium & familiare præmium, rursus revocatam majori
 gloria reslorescere. Hæc Plutarchus; de quibus infra fusiùs dico,
 ubi ago de corona Isthmica. Postremò observandum, locum, sive
 carcerem unde equi in cursum Neinei certaminis emittebantur, pec-
 culiari dictione vocatum fuisse *ἀπίστος* καὶ *ἀπίσιος*, si credimus Ety-
 mologico. Etymol.
ἀπίσιος.

CAPUT XXVI.

*Cur apium sit coronamentum Nemeum. Apio equi & pascuntur
 & sanantur. Apium symbolum victoria. Apium ἰλισθραῖον,
 palustre, udum. Corona conviviales ex apio. Apium pratense
 & hortense. Apium proculcatum revirescit. Apium vivax,
 pulchrum, vivens, flexibile. Apium unde prognatum.*

Causa quæri potest ob quam apium est coronamentum Ne-
 meum. Ego si non possum veras, verisimiles dicam. Invenio,
 Ec 2 Nemeas

*Etymol.
γνώδιον.*

Nemeas equas Junonis, à quibus ibi pascuntibus loco nomen inditum, apio, cujus ibi copia erat, fuisse pastas. Invenio quoque Danaum qui Nemeam possedit, cum filias elocaret, certamen decurrentem ostendisse procis metas, in quibus provenerat apium, quod excerptis is qui cursu cæteris anteverterat. Ergo apium, quod quidem fuit symbolum illius victoriæ, manasse ad posteros. Neque verò apium tantum fuit pabulum equarum Junonis, sed & illarum omnium quæ in Nemeis ludis decurrebant. Neque mirum, si pabulum velocissimi animalis qui sua celeritate victoriæ causa esset, usurpari cœpit pro symbolo, atque adeò pro ipso præmio victoriæ. Et quidem equi bellatores apud Homerum apio pascuntur.

*Homer.
Iliad. β.*

— ἵπποι δὲ παρ' ἄρμεσσι οἴσιν ἔχουσιν
λατὶς ἱριπτήροισι, ἰλίοθριπτον τι σίλινον
ἔχουσιν.

*Plutarch.
Symp. pr.
lib. 15.*

equi verò apud currus proprios unusquisque lotum comedentes, in paludeque nutritum apium, steterunt. Nec apio tantum pascuntur equi, sed & sanantur. Certè Achilles ille Homericus discipulus Chironis, idemque medicinæ scientissimus non viris tantum, sed & ipsi jumentis consultum cupiens post alias herbas injicit illis apium. nec sine ratione, sed quia otiosi equi plerunque laborant pedibus, cui morbo apium est remedium aptissimum. Et vero Nemeum apium à Nicandro connumeratur inter theriaca medicamenta. Diciturque Nemeum, quia id genus herbæ in Nemea inventum. Vocaturque à Nicandro αἰέφυλλον semper habens folia, quòd illa nunquam amittit, ἢ γὰρ φύλλοι οἶσι. Quid, quod non solum jumenta, sed & ipsi homines apio curantur? Periculose ægrotantes, inquit Plutarchus, dicimus opus habere apio. Ideoque volebant σίλινον εἶναι σύμβολον αἰσιπτηθῆναι, apium esse symbolum incommodum. Quia verò Homerus, & Homeri imitatione Nicander vocat apium ἰλίοθριπτον altum apud palydes, Horatius imitatione Homeri illud quoque vocat udum.

*Nicand.
Iliad.*

*Horat. lib.
1. Carm. ed.
36.*

quis udo
Depropere apio coronas,
Curatus myrto?

Ex quo Horatii loco discimus, & ipsas coronas convivales plexas fuisse ex apio. Cui accedit alter ejusdem Horatii locus, ubi invitata Phyllidem ad lætitiā,

*Horat. lib.
4. Carm.
ed. 10.*

Est mihi novum superans annuum
Plenus Albani cadus; est in horto
Phylli nec tendis apium coronis.

Quibus in versibus apium est hortense, cum apud Homerum sit palustre. Id quod minimè mirabitur is qui cogitabit in Asia, & in

in regionibus Orientalibus esse pratensis, palustria & promiscua illa ipsa quæ in Occidente sæpe sunt hortensis & rara, nec nisi curatè culta in hortis feliciter proveniunt. Ergo alibi apud Homerum hoc ipsum apium est pratense,

Α'μφι ὃ λειμῶνες μελαγχρὶ ἐν ἡδὲ σιλίῳ
Θήλιον.

Homer. Odyss. 8.

Circum verò prata mollia violæ & apii florebat. At in Græcia apium fuit hortense. Certè Moschus enumerans aliquot herbas hortenses, in his censet πύχλωρ σίλιον viride apium. Lucianus quoque apium facit hortense, ubi ait, capillos muliebres, eos qui ofunduntur circa aures & tempora, esse multò crispiores quàm apium in pratis. οἱ ὃ παρ' αὐτοῦ καὶ περιτρίφες πολὺ τ' ἐν λειμῶνι ἐλόπεργι σιλίον. Hinc natum proverbium, εἰς ἐν σιλίῳ, non in apio. Nempe in summitatibus, sive ora compitorum, ἐν τῷ λιγυρῶνι Lucian. A. περικύπτει apium & rutam plantabant. Accedunt aliæ, & quidem minimè vulgares dotes quibus apium commendatur. Nam cum floret, tunc verò proculcatum & protritum majori auctu revirescit, τὸ σίλιον, inquit Theophrastus, ἐὰν ἀπαρὲν καὶ ἀπαρτῆθῃ, καὶ πολυανθῶν, ἀναφύει φασὶν ἕλκον. Apium si seminatum proculcatum & cylindro contusum fuerit, renasci ajunt crispum. Hinc aliud ejus epithetum. Nam Horatio est vivax.

Nem desint epulis rose,

Nem vivax apium, nem breve lilium.

Dicitur & pulchrum. Certè pastor ille apud Theocritum de sua pulchritudine nihil humile sentiens, ait sibi circum tempora capillos, sicut apium, fuisse fusos.

Καὶ γὰρ ἐμὸν τὸ περιθῆναι παύθειν αἰδὺν καὶ ἄλγος

Ὡς κισσὸς ποτὶ στήμιον, ἐμὸν δ' ἐπὶ κεφαλῇ ὑπὸ λῶαν

Χαίτην δ' οἷα σίλιον ἀπὲρ περιτρίφοις ἐκίχων.

Theocrit.

βυκγλ.

eid. 11.

Etenim mihi prius emicabat grata quædam forma sicut hedera circa arboris stirpem, meamque ornabat barbam. Capilli autem velut apium circum tempora fusi erant. Quibus ex versibus Lucianus mutuatus est locum quem paulò ante citavi. Vocatur quoque vivax, ut apud eundem Theocritum,

Καὶ βίβλων σίλιον, καὶ ἐλπίτης ἀχρῶς.

Et apium virens, & crispa agrostis. Dicitur & flexibile, ac proinde aptum vinciendo, seu redimiendo capiti. Theocritus,

Χ' αἰ σιδῶς ἰσθῶται πιπυκασμέναις τ' ἐπὶ πᾶσι.

Κινεῖται τ' ἀσφιδεῖα τε πολυγυμνάκιον τε σίλιον.

Theocrit.

ἐλάσ.

eidyl. 17.

Theocrit.

9 λαυσία.

eidyl. 5.

Et thorus densatus erit ad cubitum usque Cnyza, asphodelo, & flexibili apio. Et quòd apium est flexibile, ex eo corona fundit se circa caput, ut in illo versu quem paulò ante citavi,

Ec 3

Χαίτην

Χαῖται δ' οἷα σίλινα ἀεὶ περὶ τοῖς κίχωνι.

Virgilius tribuit ei gracileis comas, nempe, quæ faciliè plectuntur in ambitum, unde coronamenta.

Virg. in
Mœ.

Inde comas apii gracileis, rutilamque virentem
vellit, & exiguo coriandra trementia filo.

Apud eundem Virgilium Linus ille,

Virg. eccl.
6.

— divino carmine pastor.

Floribus, atque apio crines ornatur amaro.

E quo versu, tum ex illis quæ supra dixi, colligimus, apiacæ coronæ aliquando insertos fuisse flores. Non omiserim priscam de apio existimationem. Quippe volunt esse natum è Corybantico sanguine. Ea re sacerdotes Corybantum vetant in mensa apponi apium cum tota radice, ὁλόραζον ἀπαγορεύουσι σίλινοι ἐπὶ τραπέζης πθί-
ναι, inquit Clemens Alexandrinus.

Clem. Ale-
xand. ex-
hortat. ad
Græc.

CAPUT XXVII.

Isthmici ludi unde dicti. Et quando celebrati. De origine horum ludorum. Cur à poetis Isthmos dicatur lachrymabilis. Isthmici ludi instituti in honorem Neptuni. Corona Isthmica è pinu. Diogenes in ludis Isthmicis pinu coronatus. Cur pinus sit coronamentum in his ludis. Pinus coronamentum Neptuni & Liberi. Apium quoque probo fuisse coronamentum Isthmicum.

Quarto loco numerantur Isthmici ludi, & corona Isthmica. Hi ludi ita vocati sunt ab loco ubi celebrabantur, hoc est, Isthmo Corinthiorum. Singulis annis celebrari solitos constat ex eo loco Xenophontis ubi is memorat, Agesilaum & exsules Corinthios Neptuno sacrificasse, & certamen celebrasse. Celebrarunt, inquit Argivi, digresso Agesilao; de integro Isthmia. Itaque hoc anno fuerunt qui bis in certaminibus victi sunt, & alii qui bis victores sunt pronuntiati. Cæterum utraque existimatio viguit, nempe hos ludos Neptuno sacros fuisse, & Melicertæ. Et hunc quidem Melicerten puerum, ajunt fuisse filium Inûs; illum ipsum cui postea Palæmoni nomen qui his ludis causam dedisse dicitur. Id quod qua ratione acciderit, non omnes omnino scriptores consentiunt, nempe Pausanias, Strabo, autor Etymologici, Plutarchus, Lucianus, Lactantius, qui hoc factum narrant, paulum sunt alii ab aliis diversi: tamen in hoc videntur consentire, hunc puerum Melicerten, unâ cum matre de saxo Moluride in mare præcipitem datum, ab Delphine exceptum, & in Isthmum Corinthiorum fuisse delatum. Id quod Clemens Alexandrinus vocat

Xenoph.
hist. Græc.
lib. 4.

Schol. in
alexiph.

Nicand.
Pausan. lib.

Strabo l. 8.

Etymol.

αὐτὸ μὲν
πρῶτον.

Plutarch.
symp. lib. 5.

probl. 3.

Lact. lib. 1.

de sal. relig.
cap. 21.

Lucian. in
Dial. Dec.

ἐκείνους.

κευθάλον ἰλιμενὸν τὸ θαλάσσης, miserabile excrementum maris. Ibi *Clem. A-*
 cum puerum Sisyphus expositum invenisset, eum contumulasse, & *lex. exhort.*
 hosce ludos in ejus honorem instituisse. Hinc fortasse manavit *ad Græc.*
 epithetum, quo Statius Isthmum donat. Eum enim vocat La- *Lucian.*
 chrymabilem, quod propriè hi Isthmici ludi essent *ἰππικοί, Νερ. seu de*
 funebres, *fos. Isthm.*

— *cedat lachrymabilis Isthmos,*

Stat. lib. 3.

Sed hic quidem minimè prætereundum id quod à Plutarcho om-
 nis antiquitatis scientissimo observatum est. Et verò is distinguit
 ludos in honorem Melicertæ institutos ab Isthmicis spectaculis. *Plutarch.*
 Nam Melicertæ fiebat, inquit, inibi sacrum noctu, potius quàm *Theb.*
 certamen aut spectaculum, aut conventus generalis. ergo hoc
 illud est quod apud Corinthios Isthmici ludi sicut apud Argivos *In epp. Ju-*
 Nemei, dicuntur fuisse duplices. Cæterum ipse Plutarchus his *lian. Plu-*
 ludis Isthmicis autorum facit Theseum, qui eos instituit in hono- *tarch. Theb.*
 rem Scironis, dum ejus cædem expiat. Idque cum ait fecisse æmu-
 latione Herculis, à quo Olympica certamina instituta fuisse dixi-
 mus. Hic advertendum, in Isthmicis fuisse legem ut neque co-
 mœdia quisquam certaret, neque tragœdia. Cui tamen legi Nero *Lucian.*
 vim fecit. Horum ludorum tanta fuit celebritas, ut, ne Corintho *Ner. seu de*
 quidem excisa, fuerint intermissi. Atque adeò vel in ipso urbis ex- *fos. Isthm.*
 cidio, Sicyoniis, ut eos faciendos curarent mandatum. atque adeò
 in publicis actis nominabantur, sicuti celebres quidam rerum
 agendarum termini, veluti in pactis & conditionibus pacis quæ
 cum Philippo facta est, Senatus decrevit ut rex præsidia deduceret
 ex urbibus ante Isthmicam Panegyrim. Enimvero in frequentia *Polyb. eccl.*
 illa Isthmica Titus ejusdem Senatus decreto voluit liberare Græ- *delegat.*
 ciam. Inibi dicitur fuisse templum Neptuni circumdatum luco ex *Strabon. 8.*
 arbore pinu, nempe ubi hæc certamina peragebantur. Certè eo *Xenoph.*
 mense quo hi ludi edebantur, Argivi ibidem Neptuno sacrificaba- *hist. Græc.*
 nt. Ipsa corona Isthmica dicitur fuisse è pinu, autoribus Lucia- *lib. 4.*
 no, Pausania, Plinio. cujus hæc sunt verba, *Lucian. de*
Pinea corona visito-
res apud Isthmum coronantur. Apud Plutarchum quidam disserit, *gymnas.*
 pinum non esse peregrinum neque novum, sed patrium, & priscum *Plin. lib.*
 coronamentum Isthmiorum. Alibi quoque apud Plutarchum *15. c. 10.*
 mentio fit pinus Isthmicæ, & cupressus Creticæ. Huc accedit *Plutarch.*
 quod pueri Melicertis, ad quem autorem horum ludorum origi- *symp. lib. 3.*
 nem, ut dixi, quidam referunt, corpus fuit inventum *probl. 3.*
πίνυς ὡς σ- *Plutarch.*
κευθάλου, pinu scæters, sive coopertum. Diogenem Cynicum *symp. lib. 1.*
 Dion Chrysostomus memorat in Isthmicis ludis pinu fuisse co- *probl. 2.*
 ronatum. Et verò ad eum missu illorum qui ludis præfecti es- *Clem. A-*
 sent, venit quidam qui ipsum hanc coronam ponere jussit. Cui *lex. Strom.*
lib. 1.
Dion de
Isthm. orat.
9.

E c 4

Dioge-

Diogenes, Ego verò multos vici præclaros antagonistas, non cuiusmodi sunt ista mancipia, quæ hic quidem lucta, disco, cursu vincunt; sed longè acriores, paupertatem, exilium, contemptum, iram, animi ægritudinem, cupiditatem, timorem, omniumque perniciosissimam voluptatem, cui vix quisquam in universa Græcia non est obnoxius. Hanc enim è tot millibus Persarum, Medorum, Syrorum, Macedonum, Atheniensium, Laconum extra unum me vicit nemo. Num etiam vobis videor indignus qui gestem hanc pineam coronam? Hæc iis, quorum iussu huc venistis, renuntiate. Atque adedò quòd Isthmica corona evinctus incedo, hinc quoque scitote Isthmicos ludos dein fore illustriores. Addit Lucianus hoc ipsum memorans, ipsum Diogenem, quantum huc spectat æqualle se Herculi. Milito, inquit, ut ille, adversus voluptates non iussus, sed sponte. Simili fere exemplo, & metaphorico loquendi genere usus est Clemens Alexandrinus, ubi ait de victoria illius qui coronatur ut victor perturbationum animi. Hic, inquit, est ille verus athleta, qui ob veram victoriam, quam obtinuit adversus omnes affectus in magno stadio, qui vocatur mundus, coronatus est. At is qui spectaculum proposuit, est omnipotens Deus. Iudex, unicus filius Dei. Spectatores verò angeli & Dii; & pancratiū illud quod ex omni genere pugnae constat: non adversus sanguinem & carnem, sed adversus spirituales potestates, quæ per carnes operantur vehementes vitiorum & affectionum motus. Cæterum Plutarchi exstat problema quod huc pertinet. Quærit enim qua de causa pinus in Isthmicis ludis sit coronamentum victoris. Et quidem communis existimatio erat, pinum esse coronamentum Neptuni. Dixi quoque è Strabone, apud Isthmum fuisse templum huius numinis *ἄλσος πίτυος ἐν σπηφάρῃς, ὅπου τὸ ἀγῶνα τῶν Ἰσθμίων Κορίνθιοι σποντίλουν*, luo pinco contestum, ubi certamen Isthmiorum Corinthii peragebant. Et si hæc causa non satis videtur esse valida. Quippe pinus non solum Neptuni, sed & Liberi coronamentum esse constat, propter eas causas quæ memorantur apud Plutarchum. Certè verum est, utrique numini hanc arborem esse complacitam. Utrumque enim & humido & genitili præest. Neptuno quidem sativo, at Dionysio arboreo omnes Græci sacrificant. Adduntur ibidem aliæ causæ, quas inde lectorem petere æquum est. Ne multa, hic ipse Praxiteles, quem Plutarchus hac de re differentem inducit, denique ait; Non enim heri pinus hic & nuper facta est coronamentum Isthmiorum. Prius tamen, inquit, *ταῖς σιλήοις ἐν σιφάρῃ* apio coronabant. Hoc ipsum firmat scholiastes Nicandri, Ducitur autem Melicertæ, inquit, Isthmicum certamen, in quo prius corona fuit victoribus ex apio. Ultimo vero

*Lucian. vi-
tar. auct.*

*Clem. A-
lex. Strom.
lib. 7.*

*Plutarch.
symp. lib. 5.
probl. 3.*

*Scholiast. in
alexiphar.
Nicand.*

verò è pinu. Itaque ex his locis solvi potest nodus qui sine hac temporum distinctione esset insolubilis. Nam et si pinus, ut supra probatum est, postremò fuit coronamentum Isthmicum, tamen apio quoque victores in Isthmicis coronatos legimus. Et exstat locus Diodori Siculi, ubi is autor est, Timoleonem suam oratione usque eò accendisse militum animos, ut una voce omnes pugnam poscerent. Cum verò casu magni apii vis ad toros extruendos jumentis deportaretur, Timoleon illud se victoriæ omen agnoscere dixit, quod corona Isthmica ex apio neceretur. Quod factum his verbis prosequitur Plutarchus, cum igitur id ageret Timoleon ut milites superstitione liberaret ac desperatione, monstrata apii copia, aliisque quæ tempus postulabat, dictis, addidit, coronam victoriæ ultro sibi in manus venire. Nam Corinthii, inquit, Isthmiorum victores coronant, existimantes coronamentum apii esse sacrum & patrium: jam enim tunc, quemadmodum nunc, apium erat corona Isthmiorum, sicuti Nemeorum. Non autem ita diu pinus fuit. Cum igitur Timoleon incidisset in milites, sumpto apio, primus ipse se coronavit, deinde qui circa ipsum erant duces & multitudo. Dicitur quoque prætor, & regia navis Antigoni sponte produxisse apium; indeque denominatam Isthmiam. Adest & Pindarus, qui agnoscit apium esse coronamentum Isthmicum, Nemea non repugnante.

δύο δ' αὖτ' ἑν' ἔψαυ πλάγῃ σιλί-
ων ἐν Ἰσθμιάδιον
φανίσθη. Νιμίει δ' ὅκ' ἀνέξοι.

Pindar. O-
ly. ed. 13.

Duo ipsum contexerunt plicamenta apiorum in Isthmiadibus conspectum. Nemeaque non repugnant. Ac si dicat, Et si è pinu propriè texuntur coronamenta Nemea, tamen Xenophontis virtuti datum est, ut in Isthmicis apio coronaretur, perinde ac in Nemeis. Hic interpretes, ut hanc difficultatem concilient, apium faciunt duplex. Discriminant enim viride ab arido: ut corona Isthmica sit nexa ex apio arido, Nemea è viridi. Cæterum Pindarus ἀπία vocat Corinthiaca,

ἢ ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπε
πλάγῃ Κορινθίῳ σιλίῳ.

Pindar.
Nem. ed. 4.

quo pacto in certamine [quod sacrum est Neptuno] tridentis concussori gravistrepo, decoratus fuerit Corinthiacis apiis. Aliis item locis Isthmicam coronam ex apio neci ait.

μεστὴν γὰρ τί μιν ὅς Ἰσθμίων ἀνδρῶν
Δαρῶν ἔλαχε σιλίων.

Pindar.
Isth. ed. 8.

honorandumque eum qui apud Isthmum Dorica sortitus est apia. Item alibi non minùs dilucidè.

Ec 5

ὅκ'

Pindar.
Isth. ed. 2.

ὅτε ἀγῶν' αἰείδω
Ἰσθμίας ἰπποῖν νίκην,
Τὰν Ξυνοερτὴ Ποσειδάων ἐπάσας,
Δαρείων αὐτῇ στεφάνωσθ' ἥμας,
πίμπυ αἰδέει' ὅλ' σπλίνων,
δάρμεσθ' αἰδέσθ' μεσσίρων.
Ἀρχαρχαπίων φάτο.

non incognitam cano Isthmiam victoriam equis [partam] quam Xenocrati Neptunus postquam præbuit, militi ei coronamentum Doricorum apiorum ad redimiendam comam, ornans virum curru præstantem, Agrigentinorum lumen. Equidem etli iis minime adversor qui apium viride distinguunt ab arido, tamen pronior sum Platarcho, pinum prius fuisse coronamentum Isthmicum, postea verò apium. Adeò ut nihil repugnans dicat quisquis & è pinu, & ex apio coronam Isthmicam plexam fuisse dicat, adhibita, videlicet, distinctione temporis.

CAPUT XXVIII.

Dio Chrysostomus Isthmicam pinum vocat plantulam nullius utilitatis. Alia quædam de pinu. Pan coronatur pinu. Corona è pinu καλὸς στεφανός. Pinus est symbolum puritatis & virginitatis. Pinus coronamentum virginum. Roma a pinu coronatur. Corona è panibus. Corona pudicitie. De victore pancrasii in Isthmicis. Alia premia in his ludis victoribus data. Lætus Atheniensium in Isthmicis.

Dio Chry-
sost. in orat.
de gloria.

Scholast.
Nicand. in
Alexiph.

Equidem miror quid ita Dio Chrysostomus hanc, de qua agimus, Isthmicam pinum vocet plantulam nullius utilitatis. Certe aut ἐμφανίζων loquitur, aut aliam plantam à nostrate pinu diversam indicat. Quippe ait, mirari se, cur pinus aliis nihilo viridior tot laboribus ac periculis, interdum quoque ingenti argenti pondere expetatur. Ex ea, inquit, nec umbra, nec fructus expetitur. Quinimo est folio acuto & fumoso. Fortasse ei vetus fabula venit in mentem, quæ ait, Marfyam pinu vinctum ab Apolline excoariatum fuisse. Hinc enim factum ut pinus ejus miserta, facta sit ἡπλωδὴς flebilis. nisi hæc πῖνος est arbor picea, ut aliquando apud Plinium. Quæ omnia adversantur iis quæ de pinu, & quidem magnifica alii scriptores tradunt. Id quod ipse Dio Chrysostomus fatetur, dum huic tantulæ plantæ opponit Megarensem pinum sicuti proceram, & aspectu jucundam, pro qua, inquit, nemo se verteret. Idem enim est ac si dicat, Vah, homines præposteros, qui celeberrimis coronamentis adhibent plantam parvulam & contem-

contempribilem, spreta hac tam pulchra, tam speciosa, tam nobili,
& odorata fronde. Et verò de pinu arbore propemodum miracula
traduntur. Unam etiam Strabo memorat quæ fuit apud Heptapo-
rum Troianæ regionis fluvium, cujus ambitus fuit pedum XXXII.
altitudo sexaginta septem, nempe ab radice, donec se diffundat in
tres partes æqualiter inter se distantes; quo loco in unum apicem
acuminatur. Tunc omnis ejus altitudo est duorum jugerum &
XV. cubitorum. Et verò ab Horatio pinus dicitur ingens.

Strabo lib.
13.

Sapius ventis agitur ingens

Horat. lib.
2. Carm.

Pinus.

ejusque umbra gratissima perhibetur, ut apud eundem Horatium,

Curnon sub alta vel platano, vel hac

Horat. lib.
2. Carm.

Pinu jacentes sic temerè & rosa

Canos adorati capillos

Dum licet, Assyriaque nardo

Potamus uncti?

Hanc umbram alibi vocat hospitem,

Quo pinus ingens, albaque populus

Horat. lib.
2. Carm.
29.

Umbram hospitem consociare amant,

Ramus.

Et verò alibi hic ipse Horatius, scilicet propter umbram, jubet ut
pinus immineat villæ.

Imminens villa tua pinus esto,

Horat. lib.
3. Carm.

Quam per exactos ego latus annos,

Verris obliquum meditantis istum

Sanguine donem,

Faventina præcipue commendatur,

Tum Verona Athesi circumflua, & undique sollers

Strab. Ital.
lib. 8.

Arva coronantem nutrire Faventia pinum.

In hanc arborem Atys conversus dicitur. Ideoque Deæ Cybele est
arbor dilecta. Ovidius,

Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus

Ovid. l. 10.
Metam.

Grata Deum matri; siquidem Cybelejus Atys.

Exiit hac hominem, truncoque induruit illo

Pan quoque à veteribus ubique & fingitur & pingitur coronatus pi-
nu & à pinu amatus & ipse amans hujus arboris. Propertius,

Fagus, & Arcadio pinus amata Deo.

Propert.
lib. 1.

Ergo Ovidius hujus numinis cornua præcingit pinu,

pinu præcincti cornua Panes.

Ovid. lib.
14. Me-
tam.

Suam esse pinum ipse Pan apud Statium proficitur,

Et Jovis & Phœbi frondes, & discolor umbra

Stat. lib. 2.
Sj. v.

Populus, & nostra stupeant tua germina pinus.

apud

Long. lib.

Apud Longum Pani, qui prius esset perpetuus incola pinus, templum est ædificari cœptum. Idem Pan Siringæ Deæ amore captus, priusquam eam alloquatur, se pinu coronat. Ovidius,

Ovid. lib.

Pan vides hanc, pinuque caput præcinctus acuta,

1. Metam.

Talia verba refert.

Hircus victima offerenda Pani apud Longum pinu coronatur. Pharnutus videtur hujus coronamenti rationem reddere, ubi ait, *Pharnut. in*
Pan. Pana coronari pinu, ὅραίν π κὴ μυζαλοσφίπης ἔχοντο. Ἐ φυνῶ, quod hæc arbor præ se fert nescio quid montani, & magnifici. Alii narrant fabulam, quæ verius repræsentat originem hujus coronamenti; Ajuntque pinum fuisse virgunculam adamatam à Pane, & à Borea. Cum uterque id ageret ut à virgine æmulo præferretur, ipsa se Pani nempe μέλα λυγρόν ἡχῶν dulce carmen canenti, non *Constantin. Cas. lib. II. cap. II. Julian. ad Jamblich.* stridenti ut solet Boreas, prouiore ostendit. Hinc iratus Boreas eam petris illisam comminuit. Cujus exitus terra misera produxit plantam hoc nomine, quæ & vivæ ingenium retinet. Nam Pana coronat sua fronde. At ubi Boream sentit flantem, plangit. Non ergo immeritò poëtæ Pani hoc placitum coronamentum attribuant.

*Sil. Ital.**lib. 13.**Philostr. in imag.**Stephan.**μέλα λυγρόν.*

Cingit acuta comas, & opacat tempora pinus,

Ac parva erumpunt tubicunda cornua fronte.

Quæ corona vocata est καλὸς στέφανος, κὴ δυνὸς ἐπιτέψαι τοῖς αὐρα, pulchra corona, & idonea quæ concedatur venustis. Stephanus tradit hanc arborem primum natam esse apud Miletum urbem Carix, & propter stirpis antiquitatem ramum pinus sacris Cereis adhibitum. Sive Cybeles, sive Cereris, sive Panis est pinus, certe nihil non purum, nihil non castum significat. Virgilio quidem hujus arboris odores sunt casti.

Virgil. Cir.

Nec mihi jam pingui sudabunt tempora myrrha.

Pronuba nec castos accendat pinus odores.

Sed & Ovidius testis est, quædam piamina, sive purgamina, & lanas antiquitus dicta fuisse februa. Idque nominis inditum esse ramo ejus arboris, quam ipse vocat puram; quæ est ipsissima pinus.

*Ovid. lib.**2. Fast.*

Nomen idem ramo, qui casus ab arbore pura

Castra sacerdotum tempora fronde tegit.

Ipse ego Flaminicam poscentem februa vidi,

Februa poscenti pinea virga data est.

Hinc pinus cœpit esse certissimum symbolum virginitatis. Hoc discimus è prisco illo fistulæ judicio, quod apud Ephesios fiebat in antro quodam ubi Pan versabatur. Quem ritum seu verum, seu fictum sacerdos Dianæ memorat apud Achillem Tatium. Ni-
mirum,

*Achill.**Tat. lib. 8.*

mirum, puella de cujus pudicitia ambigebatur, eò demittebatur. *Achill. Tat. lib. 3.*
 Si ei virginitas manserat inlibata, dulcis quidam, peneque divinus sonus exaudiebatur. Nec multò post illius antri valvæ sponte recludebantur. Et quòd mirabile erat, ipsa virgo aspiciebatur, ἰσφαινομένη τῷ περισπῶντι πίνου καὶ μέλει. Enimvero quod pinus demonstret virginitatem, apertè docet locus Callimachi, ubi sacrum sit Dictynnæ uni è nymphis Dianæ.

τὸ δ' ἴσφαινον ἡμεῖς κείνη
 Ἡ πίνου ἢ χυμῶ.

*Callimach.
 hym. in
 Dian. 21.*

Sertum festi illius diei est pinus, aut lentiscus. Equibus verbis colligi potest lentiscum quoque esse coronamentum virginum. Apud Longum Chloë redimitur ramis pinus. Eandemque pineam coronam Daphnis capiti ejus detractam imponit suo. Rursus Chloë sedens sub pinu arbore nihilominus redimitur pinu. Eadem, cùm à Metimnæis esset capta, sedit coronata pinu. Atque adedò in ejus capite pinus, aut corona pinea floruisse visa. Huic coronæ virginitatis annexi potest illa, qua Romæ coronatur asinus is, cujus beneficio Vesta est virgo. Fabula est apud Lactantium his verbis; *Lampsaceni asellum Priapo, quasi in ultionem mactare consueverunt. Cùm enim hic Deus Vesta dormienti vinum inferre conaretur, asinus in tempestivo clamore eam excitavit. Hinc libido insidiatoris detecta. Apud Romanos eundem asellum Vestalibus sacris in honorem pudicitie conservata panibus coronant.* *Lactant. lib. 1. cap. 21.* Est autem, ut hoc quoque obiter dicam, hæc corona è panibus non solum huic asello merces, sed & apud Aristophanem præmium servo nuntio rei lætissimæ, hoc est, paupertatis opibus commutatur. Cùm enim propter hoc ipsum totus ille senum grex vitularetur, saltaret, non se. quominus choreas institueret, continere posset, ea mulier quæ ibi inducitur, ait,

κ' αὐτὸ γ' ἀναδύναι βέλομαι
 Εὐαγγελία σ' ἐν περιανωτῶν ἑρμαῶν
 Τοιαῦτα ἀπαγγέλλω.

*Aristoph.
 Pl.*

& ego coronare te volo rei tam lætæ nuncium serie panum in clibano coctorum. Ibi enim scholiastes ait, περιανωτῶν ἑρμαῶν esse ἀντὶ τῷ ἄρτων δίσμῃ ἐν περιανῶν ἀπληθύνῃ, pro panum fæce in clibano coctorum. Coronæ virginitatis addi potest illa quam Hippolytus Dianæ offert plexam è floribus lectis in prato interposito.

οὐδ' ἴσφαινον σφαιροὺς ἐξ ἀκροῦ τε
 λευκῶν, ἃ διαποισα. χρυσῆς φέρω.
 ἵθ' ἔτι ποιμῶν ἀξιοί φέρειν βοτά.
 εἰ δ' ἦλθε πῶ σίδηρον, ἀλλ' ἀκροῦ

*Epitrid.
 Hippol.
 cit. 1.*

μίστω

μέλιος α λαμῶν ἤσαν διήρχη.

tibi hanc nexilem coronam ex illibato prato, ὁ domina, adorna-
tam fero; ubi nec pastor pascit greges, Quò neque ferrum venit,
sed vernam illibati prati aream pervagatur apis. Hanc ipsam coro-
nam paulò post vocat aureæ comæ redimiculum.

ἀλλ' ὃ φίλη δῶσθαι χρυσίας κόμης
αἰνέδωκε δῖξαι, χερσὶ δ' ὁσέως ἀπο.

*Val. Max.
lib. 2. c. 1.*

Sed, ὁ chara domina, aureæ comæ redimiculum accipe à manu
pia. Coronæ virginitatis affinis est corona pudicitiae, qua corona-
bantur illæ quæ uno matrimonio contentæ fuerant. Ex hisce tot,
tantisque dotibus conficitur eminens illa hujus arboris dignitas;
quæ utique ea est, ut quamvis eam Dion usquequaque deprimat,
tamen Isthmica coronamenta inde sint plexa. Hoc moneo, eum
qui in Isthmicis pancratii victor esset, myrtea corona donatum.
Hoc disco è Pindaro.

*Pindar.
Isthm. od.
8.*

ἀλίκων τῷ περ ἀνδρὶ
ἀμφὶ πανκράτιος Κλειάνδρῳ
πλήκτο μυρσίνας τίφανον.

*Plutarch.
Sol.*

*Plutarch.
Sympos. 1. 1.
probl. 2.*

*Stob. περὶ
φιλοπον.
τῷ μελ.*

ideoque æqualium aliquis necstat coronam myrti splendidam
Cleandro ob victoriam pancratii. Ne illud quidem omiserim, So-
lonem ei qui in Isthmicis victor fuisset, constituisse drachmas cen-
tum; qui in Olympicis, quingentas. Postremò, adde è Plutarcho
in Isthmicis ludis locum fuisse Atheniensium quantum spatii cape-
ret expansum velum ejus navis, quæ Delphos mittebatur. Ergo
nonnisi honoratioribus is locus dari solitus veluti singulari præro-
gativa, qualis fuit Æschyli quem ibi sedisse legimus; cumque vide-
ret spectatores clamorem edere, dixisse. Vides qualis exercitatio.
Qui plagam accepit, tacet; spectatores clamant.

CAPUT XXIX.

Pueruli trimi Athenis coronabantur floribus. Certamina gymnica & scenica adolescentulorum. Puerile equestre certamen. Pueri cursores, luctatores, pugiles, pancratiasta, quinquertiones. Hisce singulis certaminibus singula corona fuerunt propofita. Puerile certamen sagittandi. Platonica diftinctio certaminum. Certamina virginum. Mulieres ludis Olympicis arcabantur.

Superioribus certaminibus sive ludis accefferunt pueriles exercitationes, quæ pueris athletis coronas exhibebant. nempe præter illas quibus Athenis pueri trimi coronabantur mense *aristoteles* *Philoftr. in Her.* *ἄρι*, quæ erant florez. Quas coronas pueris datas esse autumno tanquam victoribus earum difficultatum, eorumque periculorum quibus infantes, & pueruli intra spatium primi triennii defunguntur. Cæterum cum pueros athletas dico, adolescentulos jam lacertorum vi, jam animi robore præditos dico. Horum alacritatem non otio languescere, sed protinus intendi ac roborari oportere sapiens antiquitas existimavit. Hanc enim gymnasticam pertinere ad fortitudinem tradit Aristoteles. Hæc erant germina severæ illius educationis, ex qua denique merebant integritatem morum. Nam qui ab annis primoribus jam fortis est, hunc vix ulla voluptas enervat. Ergo ab adolescentulis exigebant ea, quæ hodie in paucissimis illorum reperias quos sola ætas viros probat. At verò tunc ipsi pueri imitatione fortissimorum athletarum indicebant tibi, instituebantque certamina gymnica. In his illa ætas exhibebat cursores, luctatores, pugiles, pancratiastas, quinquertiones, sive pentathlos. De his certaminibus eleganter hæc Statius Herculem alloquens,

*hic tibi festa
Gymnas, & insontes juvenum sine castibus ira
Annua veloci peragunt certamina lustrò.*

*Stat. lib. 3.
Sylv.*

Itaque nihil mirum, si his quoque, ut dixi, coronæ erant propofitæ. Sunt enim, sunt inquit Clemens Alexandriaus, quemodmodum in certaminibus gymniciis, sic & in Ecclesia coronæ virorum & puerorum. Puerilis equestris certaminis extat exemplum apud Virgilium. Ibi enim pueri decurrunt in honorem Anchisæ,

*Clem. Alex. lib. 7.
Strom.*

Vade,

Virgil. lib.
5. *Æneid.*

*Vade, age, & Ascanio, si jam puerile paratum
Agmen habes secum, cursusque instruxit equorum,
Ducas avo turmas, & sese ostendat in armis.*

Et paulò post,

*Incedunt pueri; pariterque ante ora parentum
Frenatis lucent in equis.*

Lucian.
Quam. hist.
fit scrib.
Plutarch.
symp. 2.
probl. 5.
Xenoph.
hist. Græc.
lib. 5.

Δόλιχον etiam pueri currebant in suis certaminibus; δόλιχον, ὀίμας, αὐτοῖς παλαιῇ, inquit Lucianus. Pueros quoque fuisse luctatores, pugiles, & pancratiastas, docet Lydimachus apud Plutarchum ubi ait, post pueros luctatores, pugiles, & pancratiastas in patria sua induci viros item luctatores, pugiles, & pancratiastas. Id quod Xenophon confirmat, ubi ait, nuntium cladis apud Thebas acceptæ Lacedæmonem venisse ultimo die, quo pueri nudi in palæstra exercentur, cum jam virilis chorus ingressus esset. De pancratiatio quidem extat locus Plinii ubi loquitur de artificibus. *Leopras aquilam [fecit] sentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem unguibus etiam per vestem; puerum Autolyicum pancratiatio victorem, propter quem Xenophon symposion scripsit.* Et Plutarchus memorat Philippum peregrinantem, & otiosum spectasse pancratiatio adolescentulorum Cardianorum, & luctas puerorum. Sed & quinquertium puerile Plutarchus numerat inter ea quæ ludis Olympicis addita quidem, sed postea dempta sunt: ἀντιθῆναι ἢ καὶ παλαιὰ πενταθλοῖς σίφαισι πύθιαις. Ablata est pueris pentathlis corona posita. E quo loco id quoque discimus, non de nihilo pueros decertasse, sed & ipsis singulorum certaminum coronas fuisse propositas, non hercule parvum crescenti virtuti incentivum. Nec verò sine causa adnotatum est à Xenophonte, fratrem Pharnabasi, erepto fratri imperio, filium ejus in exilium egisse. Hunc Agesilaus in gratiam patris qua maxime ratione potuit, reduxit. Atque adeò perfecit ut Evalcis Atheniensis filius, qui ei erat in deliciis, ipsius causa in stadium Olympicum admitteretur, unde, ut supra dixi, alii lege arcebantur. Certaminum quoque sagittandi puerilium, quibus præmia proposita fuerunt, meminit Strabo. Ita tamen his exercitamentis pueri sunt admovendi ut adsit illud temperamentum quod Aristoteles suadet: ne iis dematur illa vis animi & corporis, quæ nimio labore deteritur, ut apud Lacones. Pueris quoque in musicis sive scenicis certaminibus propositæ fuerunt coronæ; non solum, inquam, è palæstra, sed & è musica. Et verò Lacedæmone fuerunt ludi, quibus nomen γυμνοπαίδων, ubi pueri nudi Apollini canebant pæanas. Plato omnia certamina facit trium generum, ἢ γυμνασίων ἢ μουσικῶν ἢ ἀγωνιστικῶν.

Plin. lib.
34. cap. 8.

Plutarch.
Æmese.

Xenoph.
hist. Græc.
lib. 4.

Strabo lib.
16.

Plutarch.
symp. lib.
5. *probl.*
Etymol.

γυμνο-
παῖδες.
Aristot. *po-
lit.* lib. 8.
cap. 4.
Plato lib. 8.
de leg.

ἓν δ' ἀρσένων, ἓν δ' ἀνδρῶν, unum quidem puerorum, unum imber-
 bium, unum virorum. Sed si talium puerorum meritò admiramur *Platolib. 7. deleg.*
 indolem, multò æquius est virginum virtutem suspici. Nam & vir-
 gines, autore apud Platonem, Xenophontem, Plutarchum Lycur-
 go, Spartæ exercebantur cursu, palæstra, jactu disci & jaculi. Cujus *Plutarch. in Lacō. apophtheg. Pausan. lib. 5.*
 instituti inibi ratio redditur. Atque adco ipsæ virgines in Olym-
 picum stadium descendisse dicuntur, quanvis parte ferè sexta
 breviori curriculo. Ibiq; accepisse coronam ex olea, quam verè
 oleagineam virgineam dixeris. Et verò virginibus, hoc est, puellis
 nondum pubescentibus nudis Plato assignat stadium & δαυλον, &
 equestre & δλιν. At illas quæ sunt tredecim annorum, donec
 nupserint, decenti veste indutas vult descendere ad certamen ho-
 rum cursum; non tamen post vicesimum, nec item ante decimum
 octavum annum. Neque verò tantum certamina cursus virgini-
 bus erant proposita, sed & illa quæ ad augendum robur corporis
 pertinebant; ubi unus adversus unum, & duo adversos duos, ac
 decem pugnabant contra decem. Atque hæc quidem instituta
 non egrediebantur virgines. Talium studiosissimus spectator fuit
 Agesilaus Plutarcho teste, ὅτι παίδων, ὅτι παρθένων αἰμίλλας δῶπον-
 πομπῆ. nunquam deerat neque puerorum, neque virginem certa-
 mini. Hujus generis puto fuisse ἦναι illas Παρθενίας spectacula *Plutarch. Agesil. Dio. Adrian.*
 Parthenica, edita in funere Trajani. Cæterum mulieres arceban-
 tur spectaculo ludorum gymniorum, ne nuditas virorum objecta
 oculis matronæ ejus pudicitiam minueret. Id quod usque eò verum
 est, ut, si qua mulier ibi deprehensa esset, hanc lex de saxo deici
 juberet. Id quod docet locus insignis Æschinis, cujus verba hic
 memorare operæ pretium duxi. Dicitur quondam mulier quæ-
 dam senior venisse in stadium, ibique una cum viris & stetisse, &
 spectasse certantes. Cum autem certaminum judices surrexissent
 in eam, quodd ausa fuisset prodire in stadium, respondisse, At
 eccui alii mulieri Deus concessit tali perfrui lætitia? Nam & pa-
 trem, ac tres fratres habebat Olympionicos, ac præterea filium
 ducebat ad Olympica certamina. Idem enim est ac si hæc mulier
 dicat? Non impudentia, aut etiam impudici mores me huc impu-
 lerunt, sed eximius, ac præter solitum cumulatus meorum honor,
 & vera gaudia me huc adduxerunt, etsi id facere lege vector. Ne-
 que enim mirum si super quinque Olympionicis gloriabatur. Si
 ob causam tam honestam huic feminæ licuit descendere ad ludos
 Olympicos, multò hercule magis licuisse debuit Cuniscæ sorori *Plutarch. Agesil.*
 Agesilai, quam Rex persuasit in curru sedentem Olympiæ certa-
 re. Quo facto significabat Græcis, eas victorias nullius esse virtu-
 tis, sed tantum opus esse divitiarum & sumptuum; nempe, cum
 athle-

athletica jam degeneraret in *μαχητικὴν*. Diversa ergo fuit ratio mulierum, & virginum. Nam præter ea quæ dixi, virgines etiam in India pugiles erant, hoc est, pugnis certabant; ibique victrici præmium propositum erat. In Africa est palus Tritonis, derivato nomine à Minerva, quam ibi genitam ferunt. *Faciuntque ei fabule aliquam fidem*, inquit Pomponius Mela, *quod quem nasalem ejus putant, ludicris virginum inter se decretantium celebrant*. Quæ quidem virginum certamina spectabant veras pugnas nempe, anticipi repub. Legendus est Plutarchus ubi memorat fortitudinem Archidamiæ, quæ habens gladium venit in senatum pro feminis increpans viros, si eas vivere postulant, patria perditâ. Cæterum in unaquaque harum celebritatum fuerunt scenica, sive musica certamina. Et verò, Plutarcho autore, Pythia habebant tria, aut etiam quatuor *ἀρχαίμους* condita salibus, aliisque aspersa jucunditatibus, quæ obiter assumpta, ibique inducta fuerant. Hinc Sophocles coronatus traditur. Ac Themistocles dicitur vicisse *χορηγῶν τραγῳδοῖς*, choragorum tragædis [ludis] & victoriæ tabulam suspendisse cum hac inscriptione, *Θεμιστοκλῆς Φρεαρεῖα ἡχορήγῳ. Φρωσίμῳ ἰδιδασκεν, Ἀδείμαντῳ ἤρχεν*. Themistocles Phrearius choro præerat. Phrynicus docuit. Adimantus præsedebat, sive duxit. Et quidem illud *ἡχορήγῳ* non musica tantum certamina spectat, sed & majora & duriora. Nam *χορηγεῖν τις ὡς τὰς ἱερὰς* qui festis diebus choro præfuit, iidem censentur *ὡς τὰς μάχαις ἐσφίεσθαι*, utiles & præstantes in pugnis. Pericles etiam publico decreto musicis ludis præfuit. Materia ludorum musicorum sæpe fuit laudatio, resque gestæ alicujus magni viri. Cortè Pompejus spectasse dicitur certamen poetarum, cujus non aliud fuit argumentum quàm res gestæ ipsius. Et hæc quidem habeo quæ dicam super coronamentis quatuor celeberrimorum Græciæ agonum.

CAPUT XXX.

Circenses. Aethii ludi. Alexandria ludi. Alexandrina certamina. Trajaniludi. Certamina Isolaßica. ἀγῶν ἀμφιφοεῖτης. Δαυσανικῶς. Elloia. Eliaca. Promachia. Eleusinia. Eleutheria. πινυτταλῆος ἀγῶν. Λυκιάδα. Lucatili ludi. ἀγῶν ἐπὶ λαμπάδι. Thematica. Targelia. Hyacinthina, sive Hyacinthia. Antinoja. Neapolitana. Parthenopæa. Βίβανς. Monomachia. Panathenaica gymnica.

Superioribus certaminibus addendæ sunt aliæ celebritates & conventus ad horum exemplum ubique gentium instituti.

His

His quoque recepta jam appellatione indebant nomen ἀθλα καὶ ἱππῶνα, unde ἀθληταί. Et verò Circenses Romæ diximus fuisse *Etymol.* ἄθλησιν.
imitamentum ludorum Olympicorum. Actii quoque ludi fuerunt editi in honorem Apollinis apud urbem Nicopolim, ob devictos ibi ab Augusto Antonium & Cleopatram; Quorum cura Lacedæmoniiis demandata fuit. Et si ante eam victoriam eodem ludos in honorem ejusdem numinis celebratos fuisse, coronasque inde victoribus dari solitas, tradit Strabo, tum Stephanus, qui ait, ibi fuisse certamen gymnicum, & equestre, & navale singulis trienniis. Sed, videlicet, hi ludi ab Augusto fuerunt instaurati, & magnificentius editi. Hi, nimirum, sunt illi ludi, quorum mentio apud Aristidem, quæ ipse vocat Apollonia, hoc est, festum Apollinis, in quo τὸ ἀπολλογίαιον ῥωμαῖοι ποιῶσι τῷ θεῷ.
equorum cursum Romani faciunt Deo. Fuerunt & Alexandria ludi ab universa Ionia celebrati; fortè illi ipsi, aut exemplo illorum instituti, de quibus Alexander Persus devictis, literas perhumaniter scriptas dedit ad Ilieenses, quibus literis super alia pollicebatur se ibi sacrorum agone instituturum. Et hos quidem ludos Romæ institutos fuisse constat. Et vocabantur Trojani. Quæ propriè fuit παιδικὴ καὶ ἡγεῖ ἀπολλογίαια, puerilis & sacer equorum cursus. Fuerunt & alia certamina hoc eodem ferè nomine Alexandrina, apud Alexandriam Ægypti celebrari solita; in quibus Olympiorum imitatione fuit stadium. Hujus generis fuerunt, aut esse potuerunt illi quinquennales cætus, quos Plinius Trajano scribens ait appellari posse Trajanos. Sunt & illa quæ idem Plinius vocat certamina Isolaßica. Fuit & ἀγὼν ἀμφιφορέτης apud Æginetas, in quo ii qui decertant, humeris imponunt hydrias aqua plenas; deinde cursui se permittunt de victoria contententes heròum imitatione. Fuit quoque certamen, cui nomen δάδαπκῶς pedestre & equestre, in quo per rotam evadebant ad currum, & rursus descendebant illæsi. Ibi quoque δάδαπκῶς vocatur auriga ad hoc genus certaminis necessarius. Fuerunt & Ellortia instituta Corinthi in honorem Minervæ, quæ & Ellotis dicta, quod Bellerophontes, capto equo Pegafo, adjumenta hujus Dæci frenos injecit. Nominantur etiam Eliaca & Promachia Lacedæmoniorum. Fuerunt & Eleusinia, à quorum sacris exteri arcebantur. Fuit & certamen cui proprium nomen πινυτιελχὺς ἀγὼν, teste Plutarcho, à quo pompa horum ludorum singillatim memoratur. Inter alia ait ibi fuisse currus plenos myrti, & coronamentorum: Fuerunt Eleutheria, ac si dicas liberatoria, ludi instituti in honorem Jovis Liberatoris editi in eo ipso loco, in quo trecenta Persarum millia à Græcis cæsa perhibentur. Fuerunt & illa quæ

Strabo l. 7.
Stephan.
ἀθλῖα.

Aristid.
109. orat. 4.
Strabo lib.

Strabo lib.
13.
Plutarch.
Cat. Jun.

Strabo lib.
17.
Plin. epist.
lib. 10. ep.
79.
Plin. epist.
lib. 10. ep.
119.
Etymol.

ἀμφιφορέτης.
Etymol.
δάδαπκῶς.
Etymol.
Ελλῶτις.
Athen. lib.
15. 1

Lucian.
pseud.
Plutarch.
Aristid.
Etymol.
ἐλευθερία.

Strabo l. 9.
voca-

*Appian.
Alexandr.
Mithr. Cic.
in Bruto.
Pollux lib.
3. cap. 30.*

vocabantur *λευκάδαια*, certamen, pulso Mithridate, à Cyzice-
nis institutum in honorem Luculli. Ludos quoque Luctatios *M.*
Tullius nominat, quos *Salinator Senensi pralio voverat*, edi-
tos *C. Cornelio*, *Q. Minutio COSS.* Et Plato & Pollux me-
minerunt *ἀγωνίων ἢ ἐπὶ λαμπάδι*. Sunt & Thematica, nempe
è numero illorum ludorum, quos vocabant *ἀγωνεῖαι*, in qui-
bus præmia non quidem erant coronæ, sed aliud quodpiam do-
num ex argento, ære, ebore, aliave quapiam re, ut supra dixi
è Plutarcho. Fuerunt & Thargelia in honorem Apollinis. Fue-
runt & illa Hyacinthina in Amyclæo, quorum Strabo meminit
in conspiratione Eilotarum. Vocata sunt & Hyacinthia, quæ
autoribus Xenophonte & Plutarcho, Lacedæmone celebrabantur.
Ibi canebatur Pæan, ad quem Amyclæi conveniebant. Fuerunt
& Antinoia instituta in honorem Antinoi, qui fuit libertus A-
driani. Quem agonem Hegesippus sua ætate celebratum testa-
tur. Adfunt & Neapolitana, nempe Neapoli instituta quinquen-
nalia, & sacra, & musica. Hunc agonem Strabo dicit esse *ἐοκά-
ριστον τοῖς ἱπποκρατέσις ἢ καὶ τῶν Ἑλλάδων*, conferendum cum
quolibet clarissimo certamine eorum quæ in Græcia celebra-
ntur. Etymologicon meminit Lyceorum, qui fuerunt ludi Ro-
mani in quibus præmium fuit lancea. Horum ludorum memi-
nit Philostratus. Eadem certamina fuerunt, aut certè his succes-
serunt illa, quæ postea apud Surrentum fuerunt instituta; quibus
nomen Parthenopæa. fortè eadem cum illis quæ supra nominavi
Neapolitana. Statius,

*Stat. lib. 3.
Sylv.*

— ridetque benigna
*Parthenope gentile sacrum, nudosque virorum
Certatus, & parva sue simulachra corona.*

*X. phil.
Ner.
Pollux lib.
4. cap. 14.*

*Philostr. in
vita Apoll.
lib. 7.
Stephan.
ἐν Ἀλιδεύ.
Aristid.
Panath.
X. phil.
Domit.*

Ubi coronam accipio pro certamine & ludis à Pollione institutis
in honorem Herculis, quæ fuerunt aut Neapolitana, aut imita-
menta Neapolitanorum. His annumerari possunt Juvenalia, ludi
Romæ instituti in honorem barbæ Neronis primum demptæ.
Spartæ quoque fuit quoddam saltationis genus, cui nomen *βίβασις*,
cujus præmia non pueris tantum proponebantur, sed & puellis.
Ibi & saliebant, & mutuis sese usque ad nates ictibus petebant.
Fuerunt & celeberrima illa Panathænaica Attica, nempe certami-
na musica, in quibus Harmodius & Aristogiton cantibus cele-
brantur. Talia edidit Domitianus in monte Albano, quæ fuerunt
musica. Eadem Panathænaica fuerunt gymnica omnium Græciæ
certaminum antiquissimum, non hujus, aut illius diei celebritate
circumscriptionum, sed singulis diebus instauratum. In his ludis hoc
in

in primis est advertendum, nemini licitum fuisse eò accedere in veste tincta, id est, versicolori, sed solum candida & nivea. Quae de re extrat singularis locus apud Lucianum, ubi ait, quendam fuisse deprehensum, & ad praesidem ludorum adductum, eò quod βαπτεῖν ἔχων ἱμάτιον ἰθὺς ἐπὶ; in veste tincta ad spectaculum venerat. At alios qui hominem viderant, misertos illius, ac veniam precatos esse, eamque impetrasse. Hæc gymnica vocata sunt Panathenaica magna.

Lucian.
Nigr.

Xenoph. in
conv.

CAPUT XXXI.

*Utilitas quæ ex his ludis. Dignitas earum coronarum
quæ ibi victoribus data.*

IN iis quæ retuli quatuor celeberrimis Græciæ ludis, aliisque qui ad horum exemplum in aliis quoque locis instituti sunt, omnigenæ virtutis exempla edebantur sine ullo certantium gravi periculo. Nemo ibi cum hoste hostili animo ferro cernebat de salute seu publica, seu privata. Cum æmulo acris erat de virtute concertatio. Vis, velocitas, alacritas, dexteritas ibi spectabatur. Illud potissimum robur animi unde tandem surgit gloria militaris, hoc est, illud militiæ decus, quo ut firmissima columna, nititur imperium. Enimvero in media pace, quod publicè saluberrimum, dediti erant exercitationibus belli, ne desidēs animos derepente turbata pax deprehenderet; sed qui bellicis, iidem pacis artibus perpetuo vigerent; & quidem sine ullo suo, sine ullo cuiusquam periculo. Ideoque has vocabant μέγας ἀγῶνας ἡρώδης pugnas festas, imitatrices τῶν πολεμικῶν. Memoriz proditum est, quosdam equites Romæ cum ad singulare certamen descendissent, alterque ipsorum interemptus fuisset, non permisisse Tiberium ultra eos armis decertare. Traditur & illud M. Antonino dignum, noluisse cum gladiatores Romæ majori periculo decertare quàm athletas. Talesque victoriæ eò fortasse erant gratiores & commendatiores quòd non ab odio cuiusquam, non ab ultione proficiscebantur, sed ab animo accenso cupiditate summæ laudis. Ex quoque coronæ quas præclarissimorum certaminum victoria pepererat, dignitate militaribus proximæ sunt, quomodo militares triumphalibus. Sed hodie, quod utique dolendum, vix hujus rei tam præclaræ exigua restant vestigia in bastiludiis, in torneamentis, in adumbratis certaminibus; in quibus ipsis multo plus

Platolib. 8.
de leg.

Xiphil.
Tib.
Xiphil. M.
Antonino.

est paratus, luxus, gloriarum, quàm veræ virtutis. Hæ si quis attentius consideret, ea quanti dicat esse præ illis tot, tamque accuratis, tam frequentibus, tam veris, hercule tam arduis exercitamentis, quæ tanta cura, tantaq; animi contentione antiquitas excoluit? Nunc quidem vix ullus tyro, vix ullus miles veteranus, vix ullus levioris aut gravioris armaturæ eques hisce studiis deditus est, nisi intra domesticos parietes, aut ante ora imperitæ multitudinis; vix ullo qui rei militaris peritus sit, spectatore, certè nullo adnotatore, nullo neque laudatore, neque censore, nullo pudore, nullis præmiis. Et miramur nonnisi perpaucorum virtutem, simulatque ad vera prælia ventum est, sese spectandam præbere? Cessat necessitas belli? Eâdem cessant exercitamenta, ac proinde præmia virtutis. Quibus sublatis, enervari animos necesse est vilibus curis implicitos. Cum gladio, lorica, galea omnis pariter vigor poni videtur. Unoque die dediscit miles quod longa militia didicerat. Nobilitas deliciis effeminatur. Apud plerasque gentes universi diuturni otii morbis aspiciuntur languidi. Neque hoc negotium ad se principes viri pertinere putant, dum patiuntur hæc studia jacere; quibus tamen unis militaris virtus alitur, augetur, solidatur. Si secus fiat, si huc rerum arbitri toti incumbant, enimvero Respub. ancipiti ac turbida, ipsi non à milite imparati, miles non à virtute destitutus inveniat. Duces fama, numerus palmarum, res ipsa monstraret. Qui cursu, lucta, jaculo, disco, qui pancratio, qui quinquertio, qui cæteris certaminibus victor exiitisset, hunc nulla invidia deprimeret, nulla obscuritas involveret, quominus è multitudine adscisceretur in numeros; & inde inter duces. Nulli judicio, nulli electione, ac ne ulli quidem sorti relinqueretur quo errare posset. Nemo eum è tot millibus edecumare dubitaret qui in otio didicisset ea, quæ in negotio præstari necesse est. *Animos subito ad arma non erigunt*, inquit Senator, *nisi qui se ad ipsa idoneos, præmissa exercitatione, confidunt*. Hos monitus, hoc quidem loco, non intemptivos duxi, ne quis ita putet, Olympica, Pythica, Nemea, Isthmica, & alia quotquot hujus generis certamina antiquitas instituit, esse negotium ludicrum, leve, Græculum. Ac proinde reponat eas coronas, quæ inibi tanto paratu, tantaque specie victoribus dabantur, inter illecebras inanis gloriolæ potiùs quàm inter documenta veræ virtutis. Certè quamvis ea certamina ludi, & hæ coronæ ludicro quæsitæ, & ipsæ ludicræ quandoque dicerentur, *semper tamen auctoritas vel ludicro quæstiarum fuit*. Namque ad certamina, inquit Plinius loquens de Romanis, *in Circum per ludos & ipsi descendebant, & servos suos quisque mittebant*. Inde illa XII. tabularum lex, *Qui coronam parit, ipse,*

pecu-

Cassiod.
Var. I. ep.
40.

Plin. lib.
21. cap. 3.

pecuniæ ejus virtutis ergo arguitur. Quæ verba interpretans Plinius, addit. *Quam servi, equivæ meruissent, pecunia partam lege dici, nemo dubitavit.* Nunc persequar institutum meum; ac singillatim describam eas coronas, quæ verè sunt militares, hoc est, partæ vulneribus, fortiter faciendo, ulciscendo publicas injurias, tuendis ac promovendis imperii terminis, jure, decore, splendore.

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consiliarii
& apud Rhetos Legati*

DE CORONIS

LIBER SEPTIMUS,

Qui est de Coronis militaribus.

CAPUT PRIMUM.

Militaris corona qua. Dona id est corona. Dona militaria. Quanti sit miles. Premium militis est corona, potissimum Romani. Parcarum coronamentum.

*Gell. lib. 5.
cap. 6.*

Liv. lib. 6.

*Val. Max.
lib. 3. c. 2.*

*Tacit. An-
nal. lib. 2.*

*Plutarch.
Septimia.*

Oronas quibus fortes & milites & duces donantur, generali appellatione antiquitas vocavit militares. *Militares corona*, inquit Gellius, *multifariae sunt. Has ferme accepimus esse, &c.* Quandoque hae coronae non sunt monstratae suo nomine, sed in genere dicebantur dona, ut apud Livium, *Dona imperatorum ad quadraginta; in quibus insignes duas murales coronas, &c.* & apud Valerium Maximum, *Totius civitatis oculos in se numerosa donorum pompa convertentem. Praeferebantur enim aurea corona octo, civica xiv. murales tres, obsidionalis una.* Interdum dicta sunt dona militaria, ut apud Tacitum, ubi a t, Flavium fratrem Arminii donatum fuisse torque & corona, *Flavius*, inquit, *aucta stipendia, torque & coronam, aliaque militaria dona memorat, inriente Arminio vilia servitii pretia, nempe spem, decem, si quis, torques, lanceas, coronas;*

coronas; quibus addo plausum, & lætitiā universorum. Suetonius tamen distinguit dona militaria ab coronis in his verbis, *Dona militaria aliquantū facilius phaleras & torques, quicquid auro, argentoque constaret, quā vallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat.* Plutarchus quoque disertim distinguit coronas à cæteris præmiis, ubi loquitur de iis militibus qui è prælio Cannensī profugerant, quorum opera Senatus Marcello ut in Sicilia uteretur, permisit, ea lege ut nullas coronas, nullaque præmia ab duce consequerentur. Si Marcellus, inquit, fortè ipsis uti vult, nemini liceat ab duce accipere eas coronas & præmia, quæ iis constituta sunt qui quidpiam fortiter fecerint. Cæterum militiæ primus inter omnia præmia coronis est locus. Non torques, non phaleras, non armillas, non alia hujus generis cum coronis componi æquum est. Neque item ulla est invidia cum militem donari corona, qui fortibus factis patriam ab servitute, à periculis, ab interitu vindicavit. Nam militi armato omnia humana sunt pervia, proclivia, vincibilia. Neque ego hunc togato minorem, aut inferiorem judico; nisi si quis pacem plurimi facit, eum ejus periculis parta est, consulto deprimit. Aut si quis plus esse putat, legitima complere, quā ut compleri possint, præstare. Enimvero hic foris ideo pugnat, ut domi stabilitat solidam tranquillitatem. Frustra domi civilitas niteat, nisi foris adsit armata defensio. Ergo vis brachiorum tractat arma, ut animis otia pariat. Justus, idemque fortis miles tanto animi ardore fertur, ut, sui propemodum oblitus, habeat sibi pro unico oblectamento degere inter angustias & incommoda contubernii. Non illi certa ratione discriminata sunt tempora quietis ac laboris. Sed dum diurnis, nocturnisque muniis intentus est, utrique vacat, prout necessitas cogit, aut ductor imperat. Nullus à magistro discipulus tam arctè habetur, quā miles ab duce. Nullus magis censetur obsequiis quā miles. Unus propemodum miles est immemor otii, laboris, & inedia patiens, acer disciplinæ custos, duritiæ cultor, flagitii osor, hostilis sanguinis cupitor, sui largitor. Et, quod mirere, exiguo ad præsens stipendio, hoc est, tota militia ut plurimum sterili & infructuosa. Hoc tantum se jactat uno quod arma tractat. Pro magnis, inquit, mihi sunt divitiis hasta, gladius, pulchrumque scutum, munimentum corporis. Cum hoc aro, cum hoc meto; cum hoc vinum suave, quod vitis præbet, pedibus tero. Cum hoc supplex me dominum servi publici vocant. Hastam qui non audet comparare, nec ensē, nec pulchrum scutum, corporis tegmen, flexis ille genibus me adoret, dominumque saluter, ac magnum esse regem alta voce testetur. Hoc plerumque limite sistit se tam uti-

Sueton.
Aug. Plu-
tarch. Mar-
cello.

Versus sunt
apud A-
st. lib.
5.

lis tamque adeò necessarius publicæ rei minister. Nisi quod mirum est, quantopere quorundam animus assurgat, nempe usque ad veram gloriam, hoc est, meritis & virtute partam. Neque enim fortis miles sibi proponit stipendia, sed præmia. Unis inquam, vivit gloriæ præmiis. Ad quæ dum totis animi, corporisque viribus contendit, sæpe ipsum tam magna, ac tam præclara agitantem vita deficit. Tam parvi alias res facit, tanti hanc unam. Quin, quò magis gloriæ servit, hoc utiliùs patriæ negotium agit. Quo ergo præmio se is dignum deputat? Nempe corona, eaque quæ coronæ comes it, celebritate, hoc est, perennitate bonæ famæ. Præclare Agathias, Coronæ, inquit, non ob gratiam, quæ ex oleastro, apiove constet, Olympionico athletæ sumebantur. Nec bello boni decertatores exuviarum, & futuri mox lucri aviditate in prompta se atque aperta pericula ingerunt, sed ob firmiorem, immortalemque gloriam, eam quæ est ex historia. Et ut hæc de omnium gentium militia, deque omni forti milite dici possint, tamen hæc laus & militiæ, & strenui militis prærogativa videtur esse propria nominis Romani. Hi præ cæteris mortalibus hoc vitæ genus tam durum, totque periculis septum mitigarunt sperata compensatione gloriæ. Hinc animis admoverunt solatia tot molestiarum. Hinc sese & excitant, & roborant adversus illam tantam duritiam, privatim quidem sæpissimè infractuofam, sed publicè nunquam non salutarem; denique eam qua itur ad coronas. Res testis dari potest. Nam, Plinio autore, *Roma aliarum coronatum nulla propemodum, ac bellicarum summa ratio fuit. Longum est, inquit, nec instituti operis, differere quisnam Romanorum primus acceperit. Neque enim alias poterant, quàm bellicas. Quod certum est, uni gentium huic plura sunt genera quàm cunctis.* Certè per coronas, hoc est, via asperrima tandem perventum est ad fastigium rerum. Non ergo mendax Cassandræ vaticinium; quæ posteritati Trojanæ ait omnes gentes allaturas esse coronam, primitias suas, nempe sicuti ad Deos, id est, regnaturam apud omnes gentes.

Agath. lib.
I.

Plin. lib.

Euseb. r.
Cass.

ἡλὺς ὃ πικρὸν ἔμῳ αὐτὸς κλίθ',
μίσγειν αὐξήσουσι αἶμα μοι πικρὸν,
αἰχμηαῖς τὸ σπυγνέλον ἄρματα σίφθ'
γῆς καὶ θαλάσσης σκῆπτρον καὶ μοναρχίαν
λαοῖσι τις.

Hom.
Ilyss. in
Mæcæw.

Gloriam porrò generis majorum meorum max imam rursus augebunt olim posterì, Hastis erecta primarum corona partium, Terræ marisque sceptrum & imperium adepti, Nimirum, quod de Parcìs Homerus dixit, eas, cùm insaniunt, vera dicere, de hac ipsa Cassandra dici potest. Parcarum mentione moveor ut obiter dicam, ipsas quoque

quoque patcas necessitatis filias esse coronatas, Platonic autore. Coronam non nominat. Redeo ad rem, ut Lycophron, qui inducit Cassandram ita vaticinantem, jam viderit magnitudinem Romanam, quid de Homero dicamus, cujus tempestate nondum Roma fuit? Hic tamen Neptunum hæc loquentem facit,

Plato lib. 8.
de Rep.

νῦν ὃ δὴ Αἰνείας βίη ἑξέσται ἀνείξει,

Homer.

Καὶ παῖδες παῖδες τοῖον μετιπνέει ἦσαν).

Iliad. γ.

Nunc autem jam Æneæ vis Trojanis imperabit, Et filii filiorum, & qui in posterum nascentur. Ac si dicat, et si nunc quidem Trojanum nomen videtur extinctum, tamen ex hoc protrito germine surget magnus dux Æneas, cujus posteri longè, lateque imperabunt, ipsamque adeo Trojam ipsis victoribus eripient. Itaque huc spectarunt militaria præmia, & militiæ decora, in his coronæ, ut vi disciplinæ & gloriæ militaris perpetuò staret illud imperium, quo nullum magis ne ipse quidem sol unquam vidit.

CAPUT II.

Corona militares non ab alio accipiuntur, quàm ab illo qui sit dux & imperator exercitus. Unde manarit mos coronandi milites. Quis primus militari corona donatus fuerit, Quibus militibus darentur corona aurea. De more dandi has coronas.

Sed enim, ut initium militiæ est religio jurisjurandi, & amor signorum; ac proinde ut militem nonnisi dicto imperatoris audientem esse oportet, ita & stipendia & præmia, qualiacunque sint, & in his coronas eum nonnisi ab imperatore accipere fas est. Hoc loco non absurdè quæri potest, unde manarit hoc institutum condecorandi milites coronis. Equidem invenio, prisco more duces cum exercitum lustrarent, fuisse coronatos. Certè Cassio exercitum lustranti lictor coronam inversam reposuit. Idipsum fortè ex Appiano sumptum memorat quoque Zonaras. Ac Statius hunc morem exprimit in hoc versu.

Appian.
Alex. lib.
4. bel. civ.
Zonar. in
Cass.
Stat. lib. 4.
8. v.

Sæpe coronatis iteris quinquennia lustris.

lustra coronata vocat, in quibus dux & imperator est coronatus. Neque tantum dux in exercitu, sed quisquis in bellorum simulachris, hoc est, in militaribus exercitationibus decurreret, is prisco more coronatus erat. Hoc discimus è Xenophonte, qui ubi diligenter memoravit apparatus belli, omneque genus bellicæ exercitationis quæ Ephesi habebatur, postremò addit, confirmatos esse quorundam animos, cum viderent ipsum quidem Agefilaum primum, deinde alios milites redeuntes è gymnasiis coronatos, ac suspendentes Dianæ coronas suas. Id quoque colligimus ex his Virgiliti versibus, ubi descri-

Xenoph.
lib. 3. hi-
stor. Græc.

describit equestre certamen puerorum, quod fiebat jussu Æneæ.

*Virgil. lib.
9. Æneid.*

*Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frangitis lucent in equis, quos omnis cantes
Trinacria mirata fremis Trojaque juvenus,
Omnibus in morem tonsa coma pressa corona.*

Omnibus, inquit, corona tonsa premit comam. Corona tonsa, id est, lecta è pratis, sive hortis, familiari nostris locutione, tondere prata, herbas, violas, & similia. Quòd si dux, cum sese ostentat exercitui est coronatus, æquum sanè visum est, strenuum militem, eum cujus opera Respub. aut salva, aut promota est, hac prærogativa insignem aspici; atque hinc propemodum æquari ipsi duci; dignumque videri qui cæteris præsit. Quòd si ii qui in militaribus exercitationibus decurrunt, præcipuum virtutis insigne capite gestant, quàm minus hoc ipsum liceat fortibus militibus, quibus universi suam securitatem accepto ferunt? Et ipse quidem militares coronas hinc manasse puto. Cæterùm, quis primus donatus sit corona, nempe militari,

*Plin. lib.
33. cap. 2.*

inquit Plinius loquens de corona castrensi, non inveni, sed quis primum donaverit, à L. Pisone traditur. A. Posthumius Dictator apud lacum Regillum, castris Latinorum expugnatis, ei, cujus maximè opera capta essent, hanc coronam ex prada dedit. Item L. Lentulus COS. Ser. Cornelio Merenda, Samnitum oppido capto. Sed quinque librarum corona Piso frugi filium ex privata pecunia donavit; eamque coronam testamento Reipub. legavit. Porro coronæ militares sive bellicæ, propriè sunt hæ, castrensis, muralis, navalis, civica, obsidionalis. Sed priusquam ultra tendo, moneo, militares coronas aureas iis tantùm militibus fuisse datas, qui essent

*Xenoph. de
exped. Cyr.
lib. 2.*

cives Romani. Certè hoc exemplo Cyrus militibus tantùm Græcis se aureas coronas, & quidem singulis daturum pollicetur. Auxiliariis quidem & externis Romæ non coronæ dabantur, sed torques aurei, cum hi civibus darentur argentei. Nimirum, in illis pretium spectabatur; in his solus honor & gloria rei gestæ. At armillæ dabantur civibus, externis minimè. Illud quoque advertendum, dandi militaria præmia, illa de quibus nunc ago, magnam utique, insignemque fuisse speciem. Et quidem coronæ, priusquam pugnaretur, ab duce exercitus militi proponebantur. Quod ipsum observabatur in iis certaminibus, quæ dixi esse simulachra bellorum. Disertim hunc morem exprimit Scipio apud Silium Italicum.

*Sil. Ital. lib.
16.*

*Mente favete pari, atque aures advertite vestras.
Septima cum solis renovabitur orbita cælo,
Quique armis, ferroque valent, quique arte regendi
Quadrijugos pollent currus, quævis vincero planta
Spes est, & studium jaculis impellere ventos,*

Ad sint,

Adfint, & pulchra cortent de laude corona.

Premia digna dabo, & Tyria spolia inclita praeda.

Nec quisquam nostri discedet muneris expert.

Simili ratione si castra perrumpenda erant, castrensium coronarum militibus proponebatur ut summum decus. Si capiendum vallum, vallis; si urbis obfessæ subeundus murus, muralis; si navali prælio dimicandum, navalis sive classica. Re demum fortiter felicitate gesta, Imperator ut promissa exsolveret, exercitu inspectante promebat eas coronas, statuebatque in edito loco. Atque adeo hortabatur eos, qui se iis donis dignos ducerent, quos Valerius *Val. Max. lib. I. c. 8.* Maximus vocat *honorandos*, hoc est præmiis donandos, ut id palam, in omnium, inquam, oculis apud ipsum profiterentur. Eadem prorsus ratione qua coronarum virtutis ex quæ essent aureæ, in concione dari solitæ. Quem morem exprimit Aristides, ubi ait, *Aristid. lib. 1. c. 4.* cum qui donatur aurea corona, postquam à sacro præcone ea res renuntiata fuerit, tum nomen ejus qui tanto honore honestatur, denique in concione nominari, ipsumque coronari. Sic fiebat, ut eò nulla fraus obreperet. Nullus ibi ambitioni, nullus fautoribus & gratiæ locus. Hunc quoque morem disertis verbis Livius exprimit. *Liv. lib. 13.* *Postero, inquit, die omnium animi ad oppugnandum accenduntur; utique postea quam corona aurea muralis præposita est.* Ergo incendendis animis militum hæ coronarum proponebantur. Quod si res in oculis ipsius imperatoris gesta fuerat, adeo ut neque testes, neque professionem expectari necesse esset, enimvero imperator milites eo tanto decore dignos nominatim appellabat. Ii accedentes ad tribunal imperatoris, multo honore verborum pulcherrimum præmium accipiebant, non sibi tantum, sed & posteris, & familiæ decus. Hoc ferme exemplo Cyrus apud Xenophontem Chryslantam ordinis ductorem ait strenuè fecisse proximum sibi & in conspectu suo. Nihil, inquit, opus est testibus. Sed ipse scio qualis fuerit. Hunc ipsum morem describit Silius Italicus in his versibus,

Tum merita æquantur donis, ac premia virtus

Sanguine parva capis. phaleris hic [huic] pectora fulgens.

Hic torque aurato circumdat bellica colla.

Ille nitet celsus muralis honore corona.

Sil. Ital. lib. 15.

Hujus quoque instituti illustre exemplum est Scipio, & Massaniissa. *Ibi, inquit Livius, id est, in oculis omnium, Massaniissam primum regem appellatum, eximisque ornatum laudibus aurea corona, aurea patera, sella curuli, & Scipione eburneo, toga picta, & palma sua tunica donat.* Ubi coronam interpretor non diadema regum insignis, sed decus militia partum. Denique hoc institutum non solum in liber-

Liv. lib. 20.

Zonar. in
Alex.

libertate, verum etiam, imò maxime à Romanis principibus est cultum. Sciendum quoque est, iis militibus qui fortiter fecissent, datum fuisse jus gestandi in publicis spectaculis eas coronas quibus donati essent, ut in serie hujus operis sæpe videbimus. Quo exemplo legimus Alexandrum Magnum scripsisse Antipatro, ut iis militibus, quos ut bello inutiles, nempe vulneribus & ætate debiles, in patriam remittebat, permisisset se ut jus esset sedendi in honoratissimo loco theatri; ibique gestandi coronam, si ipsis ita videretur.

CAPUT III.

De corona castrensi. Insigne hujus corona. Hac corona fuit aurea, etsi primò frondea. An castrensis & vallaris fuerint duæ. Corona muralis aurea. Vallaris & muralis corona dignitas. Corona turrifera. seu turrigera. Insigne hujus corona.

Fest. Ca-
strensis, Gell.
lib. 5. c. 6.

Plin. lib.
16. cap. 4.

Val. Max.
lib. 1. c. 8.

Tertull. de
cor. mil.

CASTRENSIS corona donabatur is, qui primus hostium castra pugnans introisset. Hic notandum, quomodo coronarum innumerabiles prope fuerunt species, ita nullam ex his non suo insigni fuisse conspicuam. Quippe hoc potissimum insigni discernebatur à cæteris, ut ex iis quæ sequuntur, palam est. Ergo insigne castrensis coronæ fuit vallus ex auro. Totamque coronam constat fuisse auream, etsi primùm fuit frondea. *Romulus*, inquit Plinius, *frondea corona vit Hostium Hostilium, quod Fidenam primus irrupisset. Avus hic Tullii Hostilii regis fuit.* Cæterum castrensem & vallarem vix duas fuisse puto. Id ut sic existimem moveor verbis Valerii Maximi, ubi loquitur de castris Lucanorum & Brutiorum expugnatis à C. Fabricio Consule. *Postero, inquit, die cum Consul inter honorandos, quorum strenua opera fuerat usus, vallarem coronam ei se servare dixisset, à quo castra erant oppressa; nec inveniretur qui id premium peteret, &c.* Quibus verbis perspicuum fit vallarem dari ei qui castra oppressisset, hoc est, vallum conscendisset ac petrupisset. Certè castra, portis obstructis, non alia ratione capi posse constat, quàm vallo dejecto ac superato. Et hujus quidem coronæ origo etiam ea est quam dico, tamen jam senescente ac decresciente imperio; ut pleraque alia, ita tantæ quoque rei decus ad eos translatum qui vix unquam castra viderant, sed solum erant in comitatu principis. Isti enim plerunque non tam ob virtutem, quàm gratia & favore principis, more jamdiu recepto donabantur iis præmiis quæ non meruerant. Hæ, nimirum, sunt illæ castrenses coronæ de quibus hæc Tertullianus, *Est & alia militum regia-*

regiarum familiarum. Nam & castrenses appellantur munifica, & ipsa solennium Casarianorum. Castrensem & vallarem sequitur muralis ipsa quoque aurea. Hanc imperator proponebat illi qui murum obfessæ urbis primus ac per vim ascendisset. Verba sunt Livii, Itaque quauquam omnibus omnia deberent, præcipuum tamen muralis corona decus ejus esse, qui primus murum ascendisset. Prosteretur qui se dignum eo duceret dono. Duo profecti sunt. Vallaris ac muralis quod alia dona militaria honore anteibant non nisi præcedente fastidiosa inquisitione, hoc est, re ad unguem explorata, dabantur, teste Suetonio, eo, quem jam citare cœpi loco, quem hic integrum scribere, operæ pretium duxi. Dona militaria aliquantò facilius, phaleras, & torques, quicquid auro, argentoque constaret, quàm vallares ac murales coronas, qua honore præcellerent, dabat [Augustus.] Has quàm parcissimè, & sine ambitione; ac sæpe etiam caligatis tribuit. Ubi hæc verba, quicquid auro argentoque constaret, interpretor torques aureos qui externis, argenteos qui civibus dabantur, ut supra è Plinio dixi. Murali corona donatur Milo apud Silium Italicum, & quidem magna specie, ab Q. Fulvio Proconsule.

Liv. lib. 16.

Sueton.
Aug.

*Fulvius ut finem spoliandis adibus æro
Belligero rev. cante dedit, sublimis ab alto
Suggestu magnis autor non futilis ausis,
Lavino generate, inquit, quem sospita Iuno
Dat nobis, Milo, Gradivi cape victor bonorem,
Tempora murali cinctus turrata corona.*

Sil. Ital.
lib. 13.

Certè è loco Suetonii satis constat, non tantum centuriones, ordinumque ductores, sed & ipsos caligatos milites admissos ad hoc tantum decus. Hanc muralem coronam Lucretius tribuit magnæ Deum matri, non quod ipsa capiat urbes, sed quod eas sustinet.

*Muralique caput summum cinxere corona,
Ex imis munia loci quod sustinet urbes.
Quo nunc insigni per magnas prædita terras
Horrificè divine matris imago. &c.*

Lucan. l. 2.

Ubi pro munia credibile est Lucretium scripsisse, mænita. Hæc est Rhea, sive Cybele quæ ita pingitur, ut eam leones ferant, & tympanum habeat, & super caput coronam turratam, ἐν τῇ κεφαλῇ πύργον ἔχουσα. Eandem, inquit Varro, [verba sunt Augustini] dicunt matrem magnam, quod tympanum habeat, significari esse orbem terra. quod turres in capite. oppida; quod sedes fingantur circa eam, cum omnia moveantur, ipsam non moveri. Hæc ipsa corona hæc ipsa Dea donatur ab Ovidio, nempe turrifera, vel turrigera, ubi querit cur hæc Dea gestet coronam turriferam,

Lucian. de
Syn. Dea.August.
lib. 2. de
civ. Dei
cap. 11.

At

Ovid. lib. 4.
Fast.

*At cur turrisera caput est onerata corona ?
An nomen primis urbibus illa dedit ?
Annuit.*

Idem alibi huic Deæ non unam coronam tribuit, sed plures; credo, quodd summitas cujusque turris propter intervalla quibus discriminantur pinnae, assimilatur coronæ.

Ovid. lib. 6.
Fast.

*Turrigeram frontem Cybele redimita coronis
Convocat aternos ad sua festa Deos.*

Simili corona, nempe turrita Silius Italicus donat Carthaginem,
— si nunc existeret alma

Sil. Ital.
lib. 13.

Carthago ante oculos turrita celsa corona.

Li. lib. 10.

Insigne muralis coronæ sunt pinnae muri. Idcirco, inquit Gellius, *quasi muri pinnis decorata est*. Quanti jam inde à priscis temporibus fuerint coronæ murales & vallares, sciri potest è Livio. *Multa*, inquit, *civica corona*, *vallaresque ac murales conspectæ*, nempe in triumpho Papirii consulis, *expugnato Sepino urbe Samnitium*, *insigni*. *ut illis temporibus, triumpho*. Idem enim est ac si Livius dicat, Ea victoria non sine ingenti militum virtute parata est. Tantæ virtutis illustre documentum sunt hæ coronæ, quæ nonnisi eximia virtute militibus conceduntur.

CAPUT IV.

Corona navalis, sive classica, sive rostrata. Quis primum hac corona donatus sit. Pax hac corona redimita fuit. Rostra navium, insigne hujus corona, tribunali infixæ. Hac corona à Græcis fuit usurpata. Equestris corona.

Fest. Naval.
li. Gell. lib.
5. cap. 6.

Zmar. in
Cam.

Virgil. 1.
Æneid.

Patercl. 2.

Epit. Liv.
lib. 12. Sen.
de benef.
lib. 3.
Plin. lib.
26. cap. 4.
Fest. naval.

Navalis, sive classica, sive rostrata ea est, qua donatur is qui maritimo prælio primus in hostium navem armatus transilierit; cujusque opera, manuve navis hostium capta fuerit. Ea quasi navium rostris insignita, & aurea quoque fuit. Ideoque fulgere dicebatur. Virgilius,

— cui belli insigne trophæum

Tempora navali fulgent rostrata corona.

Hoc insigui tam præclaro Paterculus firmat neminem unquam Romanorum fuisse donatum. Idque bello Actiaco Agrippam singulari virtute meruisse. Id ipsum tradit Epitome Livii his verbis, *M. Agrippa navali corona à Cesare donatus est. Qui honos nemini ante eum habitus est*. Et quidem Seneca vocat Agrippam navali coronam insignem, sed non addit, primum. Contra, autoribus Plinio & Festo, *M. Terentius Varro hanc coronam adeptus est bello pyratice,*

pyratice, donante Cn. Pompejo Magno, præter alios qui ea quoque è pyratice bellis donati sunt. & è Siculis, quæ ipsa pyratice fuerunt. Eodem Festo autore, A. Attilius hac corona donatus est bello quod gestum est contra Nabin, ut, inquit, scriptum est in carmine Saturnio, quod quidem duces ipsi consuevit sunt in tabellis publicè ponere, in quo nominabantur qui navali corona donati erant. Ovidius hac corona pacem redimit.

Frondebz Aetiæ comptos redimista capillos

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.

*Ovid Fast.
lib. I.*

sed scilicet, hoc facit per occasionem Aetiæ victoriæ, & propter ingentem tanti boni impetrati lætitiā; Cujus effectus & bona non alius elegantius descripsit quàm Bacchilides. Quantæ dignitatis esset hæc corona, ex eo sciri potest quod Plinius memorat, olim rostra navium tribunali fuisse præfixa, decus fori, veluti ipsi populo

*Plin. lib.
16. cap. 4.*

Rom. corona imposita esset. Postquam verò, inquit, Tribunitiis seditionibus calcari ac pollui cœpere, postquam vires ex publico in privatum magis, singulisque civium queri, & sacrosancta omnia profana fecere, [fuerunt] tum à pedibus eorum subire in capita civium rostra. Suetonius quoque refert. Claudium inter hostilia spo-

*Suetonius
Claud.*

lia navalem coronam fastigio Palatina domus juxta civicam fississe, trajecti, & quasi domiti Oceani in signe. Neque enim tantum in Republica, sed & sub multis, atque adeò sub ipsis prope ultimis principibus ingens coronæ decus duravit, ut ex Ammiano Marcelino perspicuum sit. Qui [Julianus] appellans, inquit, plerisque nominatim, quos stabili mense aliquid clarum facisse ipse arbiter perspexit, navalibus donavit coronis, & civicis, & castrensibus.

*Ammian.
Marcell.
lib. 24.*

Hanc quoque navalem coronam à Græcis usurpatam video. Nempe, cum Atheniensis Respub. magnis rebus urgeretur, & undique surgentia pericula postularent, ut quantocyus triremes milite complerentur, decretum factum est his verbis; Qui primus adornaverit triremem, huic populus quæstorem jussit dare coronam. At hoc ego feci, inquit Apollodorus ore Demosthenis, idcirco me coronari oportere ajo. More quidem Græco, omnes classarii milites victores hac navali corona videntur fuisse coronati, ut ex hisce duobus

*Demosth.
de cor. præs.
nav.*

locis Xenophontis colligi potest; statimque coronati in castra reverterentur, statimque Callicratidam prælio navali vicisse clarent. Et infra, Verum multò æquius est, coronis remunerare victores [navali prælio] quàm [eos] morte multare. Quod si classarii milites corona donabantur, multò magis dux. Hinc illæ tot coronæ, quæ ad Lysandrum mari latè victorem undique allatæ, quas quoque verè gratulationis dixerim. Hanc quoque coronam in Græcia adipiscēbatur is, qui hostium insula promptius navibus cir-

*Xenoph. li-
stor. Græc.
lib. 7.*

*Xenoph. li-
stor. Græc.
lib. 2.
Pellax lib.
1. cap. 9.*

G g

cumdata,

Zonar. in
Cam.

cumdata, inibi aggerem occupasset; ac proinde suis insulam aperuisset, eamque princeps perrupisset. Cæterum inter militares coronas videtur fuisse illa, quam Zonaras equestrem vocat, quæ illi scilicet, dabatur, qui equo merens edidisset aliquod memorabile facinus, quo Rempub. juvisse diceretur. Hæc quoque corona præferebat suum insigne, id est, quidpiam quod ad equiratum pertineret. Atque hæc quidem militares coronæ militum usque eò propriæ fuerunt, ut vix eas cum duce exercitus communicatas reperire liceat. De obsidionali & civica, quod militibus ac ducibus promiscuè dabantur, scorsim ago.

CAPUT V.

Corona victrices. Corona, id est victoria. Victoria simulachrum coronatum. Victoribus tania dabatur una cum corona. καλάνη σίφη, καλάνησι. νικητῆρον. Corona victoria. Hac corona ut plurimum fuit aurea. Quandoque laurea, Observata à Græcis in danda hac corona. Castitas coronata. Mos Græcorum in dandis his coronis. Ducibus hac corona decreta. corona ἀπαρχίας. Milites hac corona donati. Coronare tot minis. Tyrannicide donati hac corona.

Artemid.
lib. 4. cap.
54.

Aristid.
μὲν δὲ
Aθλ.
Xiphil. C.
Calig.

P'utarch.
Rom.
Theophrast.
lib. 4. plan-
tar.

Nunc venio ad eas coronas, quæ & strenuis militibus, ac præstantissimis sive tribunis, sive ordinum ductoribus, & centurionibus promiscuè, prout cuiusque virtus conspectissima fuerat, dari solitæ. Has generali appellatione coronas victoriæ, seu victrices rectè dixeris, quomodo eas Græci vocant *εὐφάνης ἐπινίκιος*, quarum autorem non solum Apollinem, sed & potissimum Palladem antiquitas fecit. Non solum Palladi fas est vincere, inquit Aristides, sed & victores coronare. Ipsa victoria homines coronare dicitur. Et verò Caligula cum cuperet esse in magna apud homines existimatione, tum lunæ misceri, tertium ejus votum fuit, à luna coronari. Talium coronarum apud rerum scriptores est frequentissima mentio, quotiescunque id agunt, ut unica dictione commendent decus illius qui aliquo, & quidem illustri facinore clarescit. Hujus generis est illa corona, qua se ipse Romulus insignem fecit. Quippe hac ratione hosti suam infelicitatem exprobravit; suumque decus magnificè extulit. Hoc exemplo Alexander cum abiret ex India, dicitur fuisse coronatus, nempe ut victor. Et verò corona usque eò victoriæ propria est, ut sæpissimè hac appellatione victoria demonstretur. Id quod et si supra satis est probatum, tamen hic addo locum Dionis Chrysostomi de Melancoma scribentis; Cujus, inquit, certamina & coronas memorare apud

apud vos scientes supervacaneum est. Cum victoriam dico, nec facilem, nec difficilem dico. Nam quocunque modo victoria par-
ta sit, corona illi, qui victor esse renuntiabatur, decreta erat, ut li-
quet ex his verbis Aristidis; Omnino ne existimaveritis, siquis *Aristid.*
Olympiæ vicerit eum qui ab aliquo alio sit concisus, ideò minùs *orat. 1. pro*
sibi coronam postulare. nec verò minus quempiam victorem re- *Thob.*
nuntiarì, quòd is sibi in parte victoriam præparavit. Cæterùm
ipsum victoriæ simulachrum vix unquam aspicitur incoronatum.
Unde illi epithetum *σφαμφόρου*, Cujusmodi fuit illa, quam Plu- *Plutarch.*
tarchus adnotavit à Pergamenis demissam supra caput Mithridatis *Sylla.*
fuisse fractam, ejusque coronam humi disruptam. Id quod, ut
sinistrum omen populo multum terrorem, ipsi Mithridati animi
consternationem injecit. Apud Pausaniam nominatur quoddam *Pausan.*
numen, cujus in dextera manu est victoria ex ebore & auro facta *lib. 5.*
cum corona ac tænia. Nimirum, victoribus unà cum corona da-
batur quoque tænia. Quo exemplo Plutarchus memorat, Peri-
cleum, Samiis devictis, iisque super cujusque sepulchro collaudatis
qui in eo bello ceciderant, cultum fuisse à matronis. Descenden- *Plutarch.*
tem ipsum è tribunali, inquit, aliæ mulieres exceperunt, & coronis *Pericl.*
redimierunt ac tæniis sicuti athletam *εικηφόρου*. Porro ipsa victo-
ria coronata coronat victores. Et fortissimi cujusque viri hoc est
votum.

ὦ μέγα σῖμὲν ἴσθαι, τ' ἰμὲν
βίοτον κερταίης,
καὶ μὴ λήγας σφαμφῶσαι.

Euripid. in
fin. trag.
Orest.

ὁ admodum veneranda victoria, meam vitam obtineas, nec [me]
unquam desinas coronare. Quos versus Lucianus citat. Hoc ge-
nus coronarum Tiresias apud Euripidem vocat *καλλιῖνα σίφη*, ca-
rumque gestores *καλλιῖνες*.

Lucian. pif-
cat. sen re-
utis.

ὦ καλλιῖνες κεκοσμηθεὶς ἴθι καὶ ἰσὺ,
καὶ τ' ἵ χροσῶν σίφανον, ὡς ὄρεας, ἔχου.
λαβὼν ἀπαρχὰς πολυμίαν σκυλαμμάτων.
Κρί. οἰωνὸν ἰθὺμῳ καλλιῖνα σὺ σίφη.

Euripid.
Phœniss.
act. 3.

ubi effeci ut victores essent Cecropidæ, atque hanc coronam au-
ream, ut vides gero, Primitias prædæ & spoliolum hostilium. Cr.
Tux victrices coronæ mihi omen sunt. Quem Euripidis locum So-
crates apud Platonem citat, cum ab Alcibiade sibi datam coronam
libenter accipit his verbis; Quemadmodum & Creon ab Euripide
fingitur, confpecto Tiresia habente coronam, & audito ipsum ab ho-
stibus primitias accepisse, propter artem dixisse, Tux victrices coro-
næ mihi omen sunt. Nam in fluctu constituti sumus, ut tu scis, &c.

Plato in
Alcib. 2.

Apud eundem Euripidem Agamemnon redimit Dianam corona victoriz,

Euripid. I-
phig. in
Aul. Aſin
5.

Α' χαίμενοι πὶ λόγχοις
Ε' λαοὶ κλεινότητι σέφανον
δὲς ἀμφὶ κέρας πόν
κλίθε· ἀείμνητον ἀμφιθῶναι.

Da Agamemnonem cum Pelasgo belli apparatu, nomine Græciæ tibi incluta victoriæ Caput redimire corona [quod est] decus immortale. Hic ipse alibi vocat victoriam Græcorum, Illo everso, κλεινότητι σέφανον.

Euripid. I-
phig. in
Taur. in
fin.

ὅτ κλεινότητι σέφανον Ἰλίου θῆλον
λαοῖν Α' χαίμεν.

Victoriæ coronam Ilii volens capere Achæos. Apud eundem Euripidem Cassandra matrem alloquens caput νικηφόρον sibi redimiri vult.

Euripid.
Troad. actus
2.

μῦθε πύκτωρ κερῶν ἱμὲν νικηφόρον,
καὶ χαῖρε τίς ἔμοις βασιλικῆς γαμῆρι.

Platolib.
12. de leg.

Mater corona caput meum circumda, & gaude propter meas regias nuptias. Enimvero corona victori non magis eripi potest quàm Herculi clava. Nec mirum si hanc strenuo militi ac victori Plato in suis legibus dari vult. Ideoque hæc corona propriè vocabatur νικητήριον, pretium, aut symbolum victoriæ, quod tantæ sublimitatis fuit, ut factum quandoque sit præmium illorum quibus ob præclarissima merita remuneratio dabatur. Edixit autem [Jason] inquit Xenophon, & niceterium, auream coronam fore, si quis è civitatibus bovem ductorem pulcherrimum Deo aleret. Nempe, huic ut victori aliorum omnium qui id ipsum suscepissent, hæc veluti merces promittebatur, sicuti eam vocat Lactantius, ubi agit de eo certamine quod anima instituit adversus carnem, Qua virtus, inquit, perfecta, & omnibus numeris absoluta coronam vincensibus, & mercedem expetenda nobis immortalitatis impertit. De victore Angelo agens Tertullianus ait, Accepit & angelus victoriæ coronam procedens in candido equo ut vinceret. Torquatum è singulari certamine redeuntem victorem Livius corona aurea à Dictatore donatum fuisse memorat, præter laudes, quibus in concione ea pugna elata est. Ergo sic statuendum coronam auream fuisse certissimam iudicem victoriæ. Cùm venisset Tarentum Sylla, atque ibi sacrificasset, vidit in capite vitulini jecoris similitudinem coronæ aureæ. Tunc Posthumius harnspex ille respondit, præclaram ei victoriæ significari, jussitque ut extis illis solus vesceretur. Tu modò & certa, & vince, & jam te coronatum puta. Certè vix quisquam in antiquis monumentis aliquo præclaro facinore splendescit, qui

Lactant.
lib. de ve.
sap. c. 26.
Tertull. de
cor. mil.
Liv. lib. 7.

August.
lib. 2. de
civ. Dei
cap. 24.

non

non ingenti univerſorum plauſu corona donatus ſit. Thucydides *Thucyd.*
non quidem ſingula Braſidæ facinora memorat, ſed cùm eum vocat *lib. 4.*
liberatoreſ Græciæ, nempe unica diſtione omnes ejus laudes com-

plectitur. Non ergo mirum, ſi ei unica quoque diſtione omnia præ-
mia tribuit. Hæc fuit aurea corona, qua illum publicè donatum
fuiſſe dicit. Tanti eſt victoria, ipſaque adeò corona victrix, ut
ſicuti gloria & fama non vivos tantùm, ſed & ſato functos impen-
ſiùs comitetur. Halicarnaſſæus memorat, Bruti corpus cum mul- *Dionys.*
tis & laudibus & lachrymis Romam à primoribus equitum fuiſſe *Halic. l. 5.*
vectum, atque adeò *σφαίρις κρησμηρόν ὀρεσίαις*, ornatum co-
ronis fortitudinis. ubi puto legendum *ὀρεσίαις*, ut apud Plutarchum *Plutarch.*
de tali corona loquentem, qua C. Marius donavit Trebonium quen- *ἀπὸ Φ.*
dam militem, quòd is Lucium ſororis ſux filium vim ſibi facien- *βασιλικ.*
tem occidiſſet. Quippe tali dono factum illius ſummè probavit, & *ὃ σπᾶτ.*
laudavit. Hanc ibi coronam vocat, *ἡ ἐπὶ ταῖς ὀρεσίαις διδομένη* *ἢ in Ma-*
τιᾷ. *σφαιροῦ.* ſuprà egregiè factis datam coronam. Quæ corona meritò
quoque data videtur eſſe caſtitati, veluti ei quæ eſt victrix impuri-
tatis & libidinis. Itaque in bello fortiter occidere, eſt coronam for-
titudinis mereri; nec ſibi tantùm, ſed & patriæ illam dare. In hanc
ſententiam extant præclari verſus Euripidis,

*Φάλαγξ μὲν ἔν' ἄλγεα πολέμοιοις ἀφ' ὅθεν,
Εἰ δ' εἰς τὸδε ἔλθοι, σφαιροῦ σὺν αἰχρὸς πάλῃ
Καλῶς ὑλίσσῃ· μὴ καλῶς δ' ἀνὰ πάλαις.*

Euripid.
Troad. act. 2.

Bellum ergo fugit quiſquis ſanè ſapit. Si verò in hoc venerit, coro-
na haud turpis civitati Fortiter occumbere. At ignavè, dedecus.
Hic advertendum, cum qui in bello ſtrenuè quidpiam feciſſet, priſ-
co Græcorum more, primùm à ſingulis commilitonibus in ipſo
exercitu corona donatum; mox publicè, id eſt, à magiſtratis. Id
conjicio ex hoc loco Platonis, Qui verò, inquit, rebus præclare ge- *Platolib. 5.*
ſtis, nomen gloriamque fuerit conſecutus, primò quidem ab iis qui *de Rep.*
unà militant, adoleſcentibus & pueris, à ſingulis viritim coronandus
eſt, an minimè? Mihi quidem [videtur] Annon & dextris excipi? Id
quoque. Hoc exemplo Titimanus unus ducum Caſſii, cùm victor
in certamine fuiſſet, coronatus ab equitibus, abiit ad Caſſium. De- *Plutarch.*
nique quiſquis hac ratione coronatus fuiſſet, ſua corona inſignis *Bromo.*
per urbem incedebat. Ad quem morem alludens Hieronymus ait, *Hieron. lib.*
Veniet, veniet poſtea dies illo, quo victor revertaris in patriam, *2. epiſt. epi.*
quo per Hieroſolymam cæleſtem vir fortis coronatus incedas. *6.*
Ergo tam inſignis corona publico decreto, ducibus iis, qui victo-
res fuiſſent, decernebatur; ut Pauſaniæ, nuntiata victoria, & morte
Philippi; L. Siccio Dentato, tot rebus ab ipſo geſtis; Pelopidæ, licet *Plutarch.*
mortuo, & conſoſſo conſpectu telorum; Mario poſt inſignem de *Demoſth.*
barba- *Amil.*
Prob. Pelop.

Plutarch.
Mæ.

barbaris victoriam; Dioni, Syracusis receptis. Hoc exemplo Castor Pollucem coronat Amyco prostrator,

Valer.
Flacc. lib.
4. Argon.

*Illius exemplum ramis caput, armaque Castor
Implicat, & viridi connectis tempora lauro.
Respiciens quæ ratem, patrius, ait, hæc precor otia
Divæ refer frondes, cumque hac fræcta curre corona.*

Synes. epist.
121.

Denique quempiam coronare est eum victorem pronuntiare, ut apud Synesium, ἐγὼ ἢ ἀπαντες, τὸς θεῶν ἀντιπροσώπων τῆς ἔργῳ ἡδίστης ἀντιφανείας καὶ ἀνακηρύξεως. Ego verò omnes qui operi accesserunt, libentissimè coronarem, & [victores] renuntiarem. Enimvero victoria & corona usque eò sunt cognata, ut Græcis sit frequens hæc loquendi forma στεφανῶν τὸ ἀγῶνα coronari certamen, id est vincere, ac victorem è certamine renunciari, ut in hoc loco, πῦρ ἀθλον ἀνέκει τῆς στεφανωθείς τὸ ἀγῶνα τέτοι;

Philo. π.
ἀθλ. καὶ ἰ-
πιδ.

Quod igitur præmium proponitur illi qui sit coronatus hoc certamen? id est, qui victor renunciatus fuerit? Item alibi, ὁ δὲ ἀνὴρ ὅτε τὸς ἱερῶς ἀγῶνας στεφανωθείς ἀνακηρύχθη, At hic vir sacra certamina coronatus renunciatus est. His coronis quàm proximè accedit illa qua donatur is qui in magnis periculis est animo imperturbato, quam Plutarchus vocat στεφανοῖ ἀπαρξίας, quam quidem, inquit, ajunt esse imparem, neque conferendam illi quæ datur magnis ductibus. Idem alibi facit Niciam sibi plectentem hanc ipsam coronam. Hanc ego libenter vocem coronam constantiæ. Exemplo ducum milites quoque coronatos legimus. Sed quòd militum tantus erat numerus, ut vix tot coronæ quot singulis coronandis sufficerent, reperiri possent, datæ sæpe illis sunt pecuniæ pro coronis; nempe ut inde sibi ipsi coronas plecterent, aut emerent. Et hoc scilicet, demonstrabant hac locutione; coronare tot minis.

Plutarch.
Dione.

Hoc exemplo Syracusii peregrinos Dionis milites ἑκατὸν μιναις ἐστεφανώσαντο, centum minis coronarunt. At ipsi milites Dionem aurea corona. Nempe quandoque summus dux ab aliis ducibus, quandoque ab ipsis militibus coronabatur, ut observandum est in iis exemplis, quæ frequenter à me citantur. Interdum quoque hoc ipso loquendi genere signabant pretium ejus coronæ quæ cuique data esset. Hoc munere apud Plutarchum donatur is, qui interfectorem patris sui occiderat. τὸ μὲν ἄνθρωπον ἐστεφανώσαντο οἱ Κορίνθιοι δέκα μιναις. Hominem igitur Corinthii coronarunt decem minis. Cæterùm quòd multo majus ac præclarius facinus est, tyrannum occidere quàm hostem, corona victoriæ tyrannicidas donatos legimus. Et verò Cæsare occiso, M. Tullius Brutum donat aurea corona. *Mihi quidem, inquit, videtur Brutus noster jam vel coronam auream per forum ferre posse. Quis enim audeat*

Cic. ad
Att. lib.
14. ep. 22.

violare,

violare, propofita cruce, vel faxy? prefertim tantis plaufibus, tanta adprobatione infimorum?

CAPUT VI.

Populus, urbes, vulgus, univerfi coronati. Quisquis aliqua ratione auxilii publica commoda coronatur. Æſculapius coronatus. Coqui coronati. Vitia coronata. Corona infamis. Corona myrica. Plura de myrica. Decretum myricinum. Ægyptii & Magi myrica coronati.

Non tantum finguli hæſce victoriæ & fortitudinis coronas adepti ſunt, verum etiam interdum tota cohors, populus, publici ordines, univerſi, totæ urbes. *Rhodiorum populus corona aurea virtutis ergo donatus eſt.* Ipſe quoque populus Romanus, ſi ejus auspiciis bellum geſtum, patratumque fuerat, coronam, victoriæ inſigne, capite geſtare ſolitus fuit. Id quod diſertim tradit Livius, *Eodem, inquit, anno coronati primùm ob res bello bene geſtas, ludos Romanos ſpectaverunt, palmaque tum primùm, tranſſato è Gracia more, victoribus data.* Sed de populo hoc ipſum tradit Gellius, *Verba, inquit, hæc ſunt Catonis, ut populus ſua opera potiùs ob rem bene geſtam coronatus ſupplicatuiſſe eam, quàm re malè geſta coronatus veneat.* De publicis ordinibus hæc Tertullianus, *Coronans, inquit, & publicos ordines laureis publice cauſa.* Enimvero Romanum ſenatum ſic pingi ſolitus, diſcimus è Dione, ut ſit *ἐν ἰσχυρῇ καὶ ἰσχυρῇ ἀντιπαρφυρῇ, ἐπὶ ᾧ καὶ πορφύρῃ ἐσθλίσθη* & prætextatus, id eſt, purpura amictus, inſuper, & corona honeſtatus. Populus Syracuſanus, devictis acie inquilinis, qui rebellaverant, delectos viros circiter ſexcentos, quorum vi & virtute ea pugna pugnata fuerat, corona donavit. Dion, Syracuſis expugnatis, induxit in eam urbem hominum millia quinquaginta: qui omnes urbem iniierunt coronati. Syracuſanorum quoque milites, Athenienſibus victis, & Nicia eorum duce capto, ſe ipſos coronarunt. Ergo ſe ipſi milites invicem coronabant priſco more. Idipſum quoque de vulgo Tertullianus, *Coronatur, inquit, & vulgus ex principaliſſum proprietatum exſultatione, nunc, ex municipalium ſolemnitatum proprietate.* (Quibus in verbis pro illo, *proprietas*, libenter legerim *victoriarum.*) *Et eſt omnis publica laſiſſia luxuria captatrix.* Ipſas urbes aliarum victrices, ac dominas conſtat

Athen. l. 5. constat fuisse coronatas. Corinthus aurea diademate fuit evincta. Carthaginem dixi fuisse insignem corona turrata.

Sil. Ital. lib.

si nunc existeres alma

13.

Aristid. in

Panath.

Carthago ante oculos turrata celsa figura.

Demosth.
de cor.

Græci Athenas, ingenti adversus Persas parva victoria, coronarunt. Neque ob id solum hanc urbem corona dignam censuerunt, verum etiam quod omni virtutum genere ceteras urbes antecelleret. Id quod verum esse, decretum Byzantinorum docet factum in honorem Atheniensium, quo statutum ut urbis Atheniensis statua erigeretur sexdecim cubitorum in Bosphoro, quæ fidem faceret, à populo Byzantino & à Perinthiis populum Atheniensem fuisse coronatum. Cæterum quisquis illius exemplo qui hostem vicit, aliqua illustri ratione auxit publica commoda, per quem factum est ut Resp. vitata invidia, miseria, calamitate, honorem, faustitatem, felicitatem adepta sit, is veluti malorum præclarissimus victor, corona donabatur. Talis, præter alios illustres viros fuit Lycurgus, qui ideo à populo sæpe coronatus, ac statuas adeptus perhibetur. Demosthenes quoque, ut supra dixi, cujus extabant illa in Rempub. merita, quæ recitantur in decreto, sæpe fuit coronatus; prius quidem à Democle Aristonico Hyperide, aurea corona, ultimò autem ab Ctesiphonte. Et in decreto quod factum est super Lycurgo Butade, postquam ejus in Rempub. bonafacta commemorata sunt, additur, Cum autem visus esset omnia hæc justè administrasse, sæpe ab civitate coronatus est. Ad hoc exemplum qua re quisque Reipub. maximè prodesset, ob eam rem corona donabatur. Et verò Æsculapium usque eò constat fuisse coronatum, ut is nunquam effigietur sine corona, sicuti victor morborum. Quæ corona fuit index artis præclarissimæ, cui multum dissimiles illæ quæ datæ sunt coquis, talibusque voluptatum lenonibus. Nempe apud perditissimos illos Sybaritas coronabantur ii quos luxus erudierat ferculis & condiendis & apponendis. Porro quomodo quantum est hominum qui virtuti militant, coronatur, ita qui sunt mancipari vitiis, ut sua vitia pro virtutibus ostentent, probi pudor! sese coronare non verentur, ut, quàm virtus suis insigniis clarescit, tam vitia suis maculis innotescant. Quem morem signavit Bernardus, ubi acerrimè invehitur in monstra hominum sui temporis, in eos potissimum qui nuptias damnant, ut immunditiæ laxent habenas. *Coronabitur turpitudine?* inquit, *Nihil minus decet honestatis autorem.* Hujus generis illud est quod de Xenocrate Laërtius tradit. Is enim propter longiorem computationem pro præmio accepit coronam. Usque eò corona demon-

Plutarch.
Lycurg.
Plutarch.
Demosth.

Scholias.
Aristoph.
in Plut.

Athen. lib.
12.

Bernard.
serm. 66.

Diog.
Laërt. l. 4.

demonstrat cum qui in aliqua re insigniter versatur, ut, si quod infame, atroxque facinus feliciter patratum est, illud ipsum hinc demonstretur. Sed ea, videlicet, corona quam alix sunt honestæ, tam est plena dedecoris, & infamix. In legibus Charondæ altero loco hæc fuit, ut qui calumniæ, dolique mali crimine convicti essent, per urbem circumvectarentur, & quidem coronati myrica; ut omnibus innotescerent sicuti singulari improbitate insignes. Ergo myrica fuit conveniens ac dirum coronamentum illorum qui essent insigniter improbi. Enimvero Strabo quoque tradit, sacerdotes Persarum, quoties illas diuturnas diras alicui imprecantur, tenere fasciculum virgarum myricinarum tenuium. Porro myrica, ut hæc quoque obiter dicam, non solum est inter plantas αἰχράντις, sed & habita est infausta. Et quidem cum in funere Achilles propositum fuisset certamen cursus, Teucer qui inibi erat ut metam attingeret, myrica implicitus cum cecidisset, victoriam Ajaci tradidit.

*Diodor.
Sic. bibl.
lib. 12.*

*Strabo lib.
15,*

τὸ γὰρ ῥαβδὸς βάλαν, ἥτις αἴτη
ὄζον ἐς ἀλγυνοῖν βαθυρίχοιο μυρίαντις.
τὴ δὲ αἶψ' ἰσχυροῦς χαμᾶδις πῖσι.

*Q. Calab.
lib. 4.*

Hunc Deus aut fors noxia impexit in tristem ramum myricæ alta radice hærentis. Huic enim implicitus humi cadit. Invenio tamen vates per myricam vaticinari solitos, ut lege ipsi ab Apolline præscriptum fuit. Quapropter insigne aliquod dumetum myricinum vocabant *μύριον*, vatem. Atque adeò Magi & Scythæ, tum in Europa quamplures futura prædicunt, tenentes lignum myricinum. Et in Lesbo Apollo habet ramos myricæ, unde dictus est *μυρίαντις* myricinus. Idem visus est per quietem habere ramum myricinum. Denique Ægyptii in pompa Jovis coronantur myrica, sicuti apud Medos Magi. Redeo unde sum digressus, nempe ad eas quæ verè dici possunt coronæ turpitudinis & infamia. Polynices apud Euripidem, cum precatur Junonem, Turpem, inquit, coronam peto è nece fratris.

*Scholias. in
Isther. Ni-
cand.*

αἰχράντι αἰτῷ σίφωνα ὁμογῆρῃ πῖσι.

*Euripid.
Phoniss.
act. 5.*

Contra, illæ coronæ semper sunt præclarissimæ quæ forte præclarumque facinus demonstrant; qualis illa qua Orestes redimitur, intersecto Ægypto adultero Clytemnestræ.

σῖφον δὲ αἰτῷ σὺ κροισιγῆτης χροῖ
χαιροῖντις, ἀλαλάζοντις.

*Euripid. E-
lectr. act. 5.*

Illico verò coronant tui fratris caput, lætantes, jolantes. Idem paulò post,

νίκης σίφωνα φορέω
κρείων τῷ πατρὶ. Ἀλφειὺς ῥαίθρεος πῖσι.

G g 5

Κασι-

Κασιγγήῳ σίβιν.

Præclariora victoriæ insignia meruit, quàm quis ad Alphci fluentæ,
frater tuus. Et in sequentibus,

τίψω τ' ἀδελφεῷ κεῖται ὅ νικηφόρου.

Et coronabo fratris caput victoris. Et paulò post,

δέξαι κράτος σῆς βορρῦχων ἀναδηµάτω.

sume coronamenta cirrorum comæ tuæ. Denique hoc,

σὺ τ' αἰὲν ὠρεῖσθαι σῆς ἀνδρὸς δ' ὅσ' ἔστι τ' εἰς

παῖδ' Ὀλύµπου Πυλάδην τέφανον ἐξ ἐµῆς δέχου,

Tuque ò propugnator, viro piissimo educate Pylades, coronam è mea manu accipe. Itaque verè dici potest, coronam ut est index fortitudinis, ita esse comitem felicitatis. Ac præterea qua quisque præclara dote potissimum censetur, ob hanc ipsam æquissimum esse cum coronari. Non ergo mirum si præclarissimis artificibus quandoque sunt datæ coronæ. Quod ad exemplum, Parrhasius ille pictor insignis solitus fuit redimire caput aurea corona. Apud Plutarchum Neoptolemus Antiglei filius coronatur, eique statua ponitur quod pollicitus est se deauraturum aram Apollinis in foro, ex vaticinio Dei.

Himer.

μελ. c. κλ.

Ellian. lib.

9. παρ. hist.

cap. II.

Plutarch.

Lycur.

CAPUT VII.

Felicitas coronatur. Hujus corone descriptio. Divites coronantur.

Naves coronate. Corona è prunis. Alia premia militum, nempe armilla, femina spectata forma. Torques & hasta. Bovæ. Bos genus nummi. Bovis laus. Venire sub corona, quid.

Sed quia non solùm virtus, sed & felicitas cælo demittitur, non mirum si hanc quoque haud minùs quàm virtutem antiquitas coronavit. Nam cuicunque hæc adest Deo gratus acceptusque existimatur. Ergo quomodo urbes, populus, ordines coronantur, ita quoque siquid cuiuspiam post multa discrimina prosperè feliciterque evenit, hunc quoque apud præcos coronari mos fuit, sicuti victorem laborum, periculorum, ærumnarum. Quòd Smyrna terræ motu collapsa in meliorem & luculentiorē, quàm prius fuerat, statum restituta est, ob hanc, inquam, felicitatem Ionia coronatur. De quo more hæc Ovidius,

Aristid.

πρωτ. φων.

Σμύρνη.

Ovid. lib.

3. Fast.

Sæpe potens voti frontem redimita coronis

Femina lucentes portat ab urbe faces.

Apul. lib.

II. Me-

ta.

Et Apulejus cùm sibi etiam atque etiam gratulatur, *Mihi*, inquit, *coronam*, & *Hercules coronam consequenter*, quòd tot ac tantis exantlatis laboribus, tot emensis periculis, Deæ maxime providentiā aduclantem mihi sævissimè fortunam superarim. Plutarchus ait,

ait, eos qui sacrum piscem, qui rarus, & circa Pamphiliam est, ceperint, tam dominos quàm ipsos piscatores coronari, & plausu & faustis acclamationibus excipi. Denique corona felicitatis omnibus bonis proposita est, non pinca, non ex oleastro, non ex apio plexa, sed è veris & gaudiis & iudiciis hominum; Nimirum, cum illud universi adepti sunt quod summis, assiduisque votis expetierant, libertatem, opes, bonam famam, otia. ταῦτα πάντα τῷ σαρπηρὶ τῆς σιωπῆς ἀπὸ τῶν ἀλλήλων. Lucian. de Symon. Tab. Ceb.

matrona formosa sedet in alto folio, ornata liberaliter citraque luxum, & coronata corona florida egregiè concinnata. Ipsa est beatitudo. ad quam cum quispiam pervenit, hunc ipsa coronat sua vi. eumque etiam [coronant] omnes aliæ virtutes, veluti eos qui maximis certaminibus defuncti sunt. Et infra; Verùm illud etiam mihi dicitur, quæ vis est illius coronæ, qua eum ornari dicebas? Beatifica, ô adolescens! Nam qui ea vi coronatur fit beatus, & malorum expers; nec in aliis spem felicitatis habet repositam, sed in semetipso; ô præclaram victoriam! Ubi autem coronatus est, quid facit, quoque abit? Virtutes eum deducunt unde antea venerat. Cæterum quia divites vulgi opinione adepti sunt id quod in rebus humanis optatissimum est, coronas gestant, argumenta ejus quam ipsi sibi fingunt, felicitatis. Unde meritò Cynicus ille apud Lucianum gloriatur, non se efferrî eo fistu, quo tument isti coronarum & purpuræ gestores. τὸς ὃ χροὺς σαρπηρὶς καὶ τὸ πορφύρεον τῶν νομιζῶν. aureas coronas & purpuram fumum, sive arrogantiam existimo. Naves quoque legimus fuisse coronatas, nempe navigatione feliciter peracta.

*Cum pressa cum jam portum tetigere carina,
Puppibus & lati nauta imposuere coronas.*

Virgil. lib.
1. Georg.

Similis, iisdemque prope verbis locus est apud Propertium,

Ecce coronata portum tetigere carina.

Propert.
lib. 3.

Et alibi, ubi Cynthiæ mortuæ alloquitur Propertium,

Ecce coronato pars altera parva phaselo,

Propert.
lib. 4.

Mulces ubi Elysias aura beata rosas.

Ovidius de appulsu Æneadem in Italiam,

Æneada gaudent; caesoque in littore tauro,

Ovid. lib.
15. Met.

Torta coronata solvunt resinaacula navis.

Sic apud Silium Italicum victrix navis portum subiens coronatur lauro,

— lauro redimita subibat
Optatos puppis portus; pelagoque micabant

Sil. Ital.
lib. 11.

Captiva

Captiva arma procul celsa fulgentia prora.

*Pindarch.
Timol.*

Hoc more ineptus ille Carthaginienſium navarchus, ut imponeret Syracuſanis, juſſit nautas coronari, ornavitque triremibus ſcuris Græcanicis & Phœnicum; eoque ornatu Syracuſas navigavit. Cæterum etſi è lauro, olea, oleaſtro, aliſque frondibus texebantur coronæ victrices, ſeu victoriæ, tamen è prunis quoque nexas fuiſſe, docet apud Athenæum Hipponax in iis verſibus, quorum hic eſt ſenſus. Coronam habui è prunis atque mentha. Alex. Quin & in ſomnis videre viſus ſum mihi præmium victoriæ. B. Id dicito. A. animum adverte. In ſtadio antagoniſtarum me quiſpiam nudus accedens coronare viſus eſt corona tortili prunorum, Hercules, maturorum. Id ipſum confirmatur teſtimonio Plinii, ubi agit de generibus pruni. *Eam quoque, inquit, eruditiores negaverunt ex*

*Athen. lib.
2.*

Plin. lib.

15. c. 13.

Perſide propter ſupplicia tranſlatam; ſed à Perſeo Memphi ſatam. Et ob id Alexandrum illa coronare victores ibi inſtituiſſe in honorem atavi ſui. Hiſce victoriæ coronis plerumque accedebant ar-

Lib. lib. 10.

millæ. Livius, *Et Papyrius apud quem multiplex in acie, circa caſtra, circa urbem fuerat certamen, Sp. Nautium, Sp. Papyrium fratris filium, & quatuor centuriones, manipulumque haſtatorum armillis, aureſque coronis donavit.* Apud priſcos feminæ forma præſtantes ſuper coronam victoribus cedebant in præmium. Hercules apud Euripidem gloriatur ſe præclara femina eſſe donatum, ſicuti ſingulari præmio.

Euripid.

Alceſt. 1

act. 5.

Xenoph. de

venat.

Aphth.

progymn.

Tacit. lib.

3. Annal.

Appian.

Alex. in

Liby.

— γυνὴ δ' ἐπ' αὐτοῖς ἐπετε.

mulier verò ſuper iſtis ſequebatur. Cum Hercules, Troja capta, ſuis ducibus præmia diſtribueret, Telamoni dedit Iſionem. Peleus, oppreſſis Lapithis præmium virtutis accepit concubitus Deæ. Sæpe accedebant torques & haſta. Hiſ apud Cornelium Tacitum Apronius donat Ruſum Helvium. Victus quoque victorem donat herba, id eſt, corona, aut ſerto plexo ex ea herba quæ in loco pugnæ nata eſſet. Hoc ſenſu Appianus Alexandrinus de Afrubale ait, cum fugiſſe ad Scipionem *ἐν ἡλῶν*, cum foliis, ſeu ramis, id eſt, victoriam tradens. Et fortalſe victor ea herba coronabat caput ſuum, ut ſuſpicari licet ex hoc loco Accii in Meleagro, *Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent; pro ſe quiſque cum corona clarum connectit caput.* Et quidem Pindarus virum fortem coronat herba,

Pindar.

Ptyb. od. 4.

ὡς δ' ἐπεὶ καρτερὸν ἄνδρα φίλος

ἔρεζεν χάρις. σὺ φάνοις, τί μιν

ποιῶς ἐρεπῶν, μελιχχοῖς τε λόχοις

ἀρετίζοντε.

Socii autem forti viro amicas porrigebant manus, coronisque herbae ipſum

ipsum tegebant, blandisque sermonibus comiter excipiebant. Ergo hæc herbæ traditio erat confessio ejus qui esset victus in loco herbi-
do. Nam in radio victus talem se fatebatur ponendo sive demit-
tendo manus. Qui mos exprimitur apud Philonem his verbis, *Philop.*
ἡνίκά τις ἀγῶνι τῷ ἀντίπαλον ἀποπῆν χεῖρας ὑπὸ ἀδινείας κρητύνει, *an AC. κῆ*
καὶ τὰ βραχύνει, καὶ τὸ σφύροντι ὡδὲ χαρῆται τῷ πάλῳ, αἰσινδὸν καὶ *Ka. iεε.*
ἀκέρυκτον ὥστε τὰ πᾶν πιπινημένον. sicuti in certamine adversa-
rium defatigari, manibus præ imbecillitate demissis, tum præmia &
coronam cedere illi qui internecinum & indictum bellum patravit
adversus affectus. & alibi, *καὶ ἡ χεῖρας μέτοι ὑπὸ ἀδινείας, οἷα τῷ* *Philop.*
ἀθλητῶν οἱ νικητῆροι, κρηταίς. Et non manibus tantum præ imbe- *φυν.*
cillitate, ut victi athletæ solent, positis. Alio item loco, *βαρυν* *Philop. an. τ*
ἀντίπαλον ἡγησάμενοι τὸ πῶτον, καὶ τὰς χεῖρας ὑπὸ ἀδινείας ἀσπεί *οἷς τὰ*
ἀπυρηνήτες ἀθληταὶ κρηταί. gravem adversarium existimantes la- *ασπ.*
borem, & manus præ imbecillitate sicuti fessi athletæ demisc- *συνώδ.*
runt, &c. Cæteris præmiis antiquissimo more accedebant boves.
Et quidem Hercules apud Euripidem memorans niceteria quibus
donatus est, ait, illos qui leviorum certaminum victores fuerunt,
equos accepisse. At qui graviorum, hoc est, qui pugilatu, & lucta
vicissent, boves. At se præclara femina.

τὰ μὲ γὰρ κῆφα τοῖς νικῶσι ὥσ
ἵππους ἀγῶνι τοῖσι δὲ αὐτῇ μείζονα
νικῶσι πυγμῶν, καὶ πᾶλλω, βεφοροῖα.
γυνὴ δὲ ἵπ' αὐτοῖς ἔπει.

Euripid.
Alcest.
an. 5.

Etenim qui in levioribus vincebant, His equos abducere licebat. At
qui graviorum certaminum victores erant pugilatu aut lucta boves
accipiebant. Unâ autem sequebatur mulier. Cyrus quoque iis qui
in certaminibus victores fuissent, boves dabat quos sacrificarent, ut
inde epularentur. Ipse etiam bovem accepit τὸ νικητήριον. Unâ cum
bobus censo vaccas cum suis vitulis. Tale præmium Thetis,
Achille mortuo, dedit iis, qui in certamine cursus victores essent.

Xenoph. de
inst. Cyr.
lib. 8.

— Οἷος δὲ ἐς μέγαν ἀγῶνα
Θῆκεν ἄρ' ἀμφὶ δρομῶν βόας. διχότησι δὲ πᾶσης
Καλαὴ πέρις ἦσαν ὑπὸ μαζοῖσι ἵσταται,
τὰς ποτὶ Πηλείδῃ θροῦς ἀνὴρ ἀκρομαχίας
Ἥλασιν ἱξίδης, μαζάων ὥρ' ἐν πειπνιῶν
τῷ πείρ. οἷδ' ἀνίσταντο ἰαλδάρηροι μίτρα νίκης.

Q. Calab.
lib. 4.

Thetis autem in mediam ludorum aream decem vaccas in præ-
mium cursus statuit, quibus omnibus insignes erant vitulæ ubera
adhuc subeuntes, quas olim invicti animosa vis Pelidæ ex Ida ab-
eegerat, magnam in hasta fiduciam habens. propter quas hi ad cer-
tamen prodierunt, magno victoriæ studio. Qui mos excessit fines

Græciæ,

- Græciæ, & illorum temporum, & Romam pervenit; ac duravit usque ad illa sæcula, quibus jam omnia quæritius & solertius agi cœpta. *Consul concione advocata*, inquit Livius, *laudatum tribuum decem bobus, aureaque corona donat*. Idem alibi, *Ante omnes C. Lelium præfectum classis & omni genere laudis sibimet ipsi æquavit, & corona aurea, ac triginta bobus donavit*. P. Decius apud eundem Livium super auream coronam accipit centum boves. *COS. advocata concione*, P. Decii non cœptas solum ante, sed cumulatæ nova virtute laudes peragit. Et præter militaria alia dona, aurea corona eum, & centum bobus, eximioque uno albo opinto auratis cornibus donat. Illis quoque bos præmium dabatur qui dithyrambo vicissent. Et si non sum nescius, bovem aliquando sumi pro Atheniensium drachma, cui bos insculptus, veluti apud Romanos cuidam monetæ. In Deliis, quæ erant festa Apollinis, cum cuiuspiam donum daretur, pronuntiabant, tot boves ei datum iri. Unde quidam hunc nummum putarunt esse Delium, non Atheniensem. Certè in corruptos causidicos & iudices invaluit hoc scœmma, Βῆς ἐπὶ γλώσῃ βίβηκεν, bos super linguam ascendit. Ego in præmiis quæ mihi sunt memorata, non hosce nummos, sed veros boves prisco more datos firmo, quod prisca sæculis hoc animal fuit in multo honore, eoque liberi parentes redimebant. Veteri proverbio, Pauperibus bos est pro servo. Actam capitale fuit bovem necasse quàm civem. *Tanta*, inquit Cicero, *putabatur utilis percipi ex bobus, ut eorum visceribus vefci scelus haberetur*. Cæterum bovis natura est valde clemens, atque
- Inter utroque sita est, cervos, servosque leones.*
- Illi nimis timidi; hi sunt nimium feroces. Denique bos est altor hominum. Ideoque eam dici volunt *ὄψις τὸ βῶ*, quod est *τέρας*, alo, quod nos alit ut terro & agricola. Atque adeo apud Ægyptios bos fuit symbolum *γαργίας* ἢ *τροφῆς* agriculturæ, & alimentis. Et qui primi ausi sunt comedere boves, dicti sunt homines perditissimi, οἱ *πρώτοι κακώτεροι ἡμετέρων* *μήχανων* *Εὐροδίου*, *αὐτοὶ ἢ βῶν ἢ πῶντων* *δρῶτην*, qui primi fabricati sunt gladium Martium, ac primi bobus saturati sunt aratoribus. Qui, inquit, primi bovillas carnes comederunt, ausi sunt atrox & impium facinus. Et verò inter leges Solonis extat hæc, Bovem ne sacrificato. Id quod tamen posterius excusatiùs fecerunt. Itaque ipsa Proserpina illum exceptura quem putabat esse Herculem,
- βῶν ἀπὸ βοῆς ἔλιν,*
- bovem assavit integrum. Ita deinceps apud Homerum, aliosque integri boves assantur, & convivis apponuntur. Et hæc erant *ὕλοισι* *ταῖς* *μυθῶ* quæ tauris fiebant Jovi; equis autem Soli. Et hæc quidem

quidem in genere de iis coronis dici possunt quæ sunt clarissima clarissimæ victoriæ testimonia; tum de iis præmiis, quæ præter eas victoribus dabantur, cujuscumque sunt armillæ, torques, hasta, feminae, boves. His addo etiam coronam sub qua venibant illi qui in bello capti essent. Quæ aut fuit ingentis magnitudinis; aut necesse est fuisse plures, sub quibus ii stabant qui venales prostabant, & quidem pileati. Itaque sive plures, sive una esset ea corona, certè victoriam illorum demonstrabat qui eos cæperant, & vendebant. Quanquam ipsi qui venibant dicebantur quoque coronati; ut in verbis Catonis quæ supra retuli, *ut populus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quàm re malè gesta, coronatus veneat*. Hic certè mos est apud antiquitatem frequens, ut apud Livium, *In potestatem redactos* Liv. lib. 14. [Turdetanos] *sub corona vendiderunt*. Et Tacitus de Volando Tacit. lib. 13. *Annal.* castello quod Corbulo expugnavit, *Imbelle, inquit, vulgus sub corona venumdatum*. Causam hujus moris exponit Cælius Sabinus Jureconsultus, cujus hæc sunt verba apud Gellium, *Antiquis mancipia jure belli capta coronis induta*, [f. inducta, id est, ducta ad eum locum qui esset coronatus, sive coronis operatus,] *veniebant, & idcirco, dicebantur sub coronis venire*. Namque ut ea corona signum erat captivorum venalium, ita pileus impositus demonstrabat hujusmodi servos venumdari, quorum nomine emptori venditor nihil præstaret. Est autem alia rationis hujus opinio, cur dici solitum sit, captivos sub corona venumdari, quod milites custodia causa captivorum venalium greges circumstarent; eaque circumstatio militum corona appellata sit. Sed id magis verum esse quod supra dixi, Cato quoque in libro, quem composuit de re militari, docet.

CAPUT VIII.

De corona civica. Unde dicta. Eadem dicta querna vel quercea. Quanti fuerit. Comparatio militis Romani cum externo & auxiliare. Quis hanc coronam det, quis item accipiat. Quæque in civica. Quadam scrupulosè servata ut daretur civica. Hac corona non fuit aurea, sed frondea.

Is coronis quæ militibus ac ducibus qui fortiter fecissent, promiscuè dabantur, adnumeratur civica. Atque adeò hanc inter omnes militares coronas, ut nobilitatissimam eminuissè, una & consentiens antiquitatis vox est. Porro à re duplex est sortita nomen, à cive, scilicet, servatore & servato civica; à materia unde plectebatur,

batur, quercea vel querna. Hujus coronæ dignitas inde potissimum est, quod illi uni seposita est qui è manibus hostium civem Romanum eripuerit. Plutarchus ubi memoravit Coriolanum interfecisse hostem qui impetum fecerat in civem Rom. ait eum ab duce suo coronatum fuisse corona quercus. Hanc enim, inquit, lex dat illi qui civem protexerit. Idem Plutarchus ubi memorat M. Claudium Marcellum servasse fratrem Oracilium periclitantem, ob eamque rem donatum fuisse corona, haud dubiè civicam signat. Cæterum ad hoc decus non sine evidentis periculi contemptu, & inusitatæ virtutis documento iri poterat. Ea re æquisimum visum est, coronam singularis dignitatis illi tribui, quem singulare meritum condecorasset. Id quod minimè mirabitur is, cui liber attentius inspicere prærogativam civitatis Romanæ; ac proinde componere militem, eundemque civem Romanum cum externo, coque qui militabat inter auxilia. Nempe ille in imperio natus ita reipub. navabat operam, ut eadem sibi imperium assereret. Quin, si rem, ut est, libet æstimare, nullus civis Romanus non est consors ejus dignitatis quæ supereminet omnia regna. Certè *interrogatus à Pyrrho Cyneas, qualis Roma esset, respondit regum urbem sibi visam.* At miles auxiliaris, idemque mercenarius ad imperium vadentibus suum sanguinem modico stipendio commodabat. Ut in legionibus Romanis, quæ conscribebantur è civibus, omne imperii robur, omne momentum fuit, ita in uno legionario plus credebant esse præsidii quàm in multis auxiliariis. Huc pertinet illa Luculli vox, se malle unum ex hostibus servare civem Romanum, quàm omnia quæ hostium sunt, occupare. Hæc fuit illa tanta prærogativa civitatis Romanæ. Quod jus ut magnum, ita rarum, & ingentibus in Rempub. meritis pretium erat. Nec nisi rogatione ab Tribuno plebis ex autoritate patrum perferebatur. Ac ne iis quidem qui mittebantur in colonias hoc solo missu concessum erat, ut de Ferentinatibus tradit Livius. Et verò quid hîc mirum aut inusitatum? Mos fuit clarissimis quibusque gentibus hoc beneficium pluris facere quàm alia omnia. Menoni Pharsalio, propter præclara in Rempub. Atheniensem merita, Athenienses non *πολιτείαν* civitatem decreverunt, sed tantum *ἀτιμίαν* immunitatem. Idipsum decretum fuit Perdicæ, Magnam, inquit Demosthenes, honoratam & reverendam existimantes patriam suam, id est jus civitatis, & omni beneficio majorem. Si licuit Atheniensibus tam magnificè de se sentire, quid Romanis? Nulla ergo causa est quapropter quispiam miretur, si in acie servasse civem, *qui*, ut ait Seneca, *est pars patria*, ut *in ira cap. 31.* gens virtutis experimentum, & rarum meritum, ita rara laus fuit.

Denique

Denique si super omnia spectatæ virtutis documenta hujus coronæ præcipua ratio semper est habita. Anchises Æneæ demonstrans posteritatem suam, ait fore ut hi gestent coronam civicam, sicuti decus eximium, & culmen omnium honorum, omnisque felicitatis.

*Qui juvenes quantas ostendent aspice vires,
Atque umbrata gerunt civili tempore quercu.*

*Virgil. 6.
Æneid.*

Cæterum coronam civicam miles militi dabat. credo, ut à cujus invidia nasci posset suspicio aut impedimentum, ab ejusdem confessione oriretur certum & indisputabile testimonium. *At id etiam*, inquit M. Tullius, *gregarii milites faciunt invisi, ut coronam dent civicam*, *Cic. in orat.*
Et se ab aliquo servatos esse fateantur, non quò turpe sit protectum *pro Cæ.*
in acie hostium manibus eripi (nam id accidere nisi foris viro, & *Pianc.*
pugnanti cominus non potest) sed onus beneficii reformidant, quòd
permagnum est alieno debere idem quod parenti. Ergo in veteri re-
 publica hæc corona dabatur manu illius qui servatus esset. Quo sanè
 factò is se tanti beneficii memorem, munemque ostendebat. *Civica*
corona, inquit Gellius, *appellatur quam civis civi, à quo servatus est,* *Gell. lib. 5.*
in pralio testem visa, salutisq; percepta dat. Itaque hæc corona con-
 numeratur inter illa genera præmiorum quæ Græcis erant *ζῶπαι*,
 sive *μὲν οὐμένα*, id est mercedes quas dant servati. Nempe uterque erat *Etymol.*
 civis tam is qui civicam dabat, quàm is qui accipiebat. *Αὐξιλία*, in-
 quit Plinius, *quamvis rege servato, decus id non dant. Nec crescit* *ζῶπαι.*
honor idem imperatore conservato; quoniam conditores in quocun- *Plin. lib.*
que civis summum esse voluere. Atque adèd necesse fuit, civem ser-
 vando hostem occidere. ut de Coriolano memorat Plutarchus; Cùm,
 inquit, hominem Romanum qui proximè ceciderat, conspicatus es-
 set, non neglexit, sed stetit ante eum, & ingruentem unum ex hostibus
 interfecit. Deinde necesse fuit ut eum locum, in quo id esset actum,
hostis obtineret eo die, utque servatus fateretur. Aliàs testes nihil
proderant. Et hæc quidem à Plinio verè tradita luculenter Gellius
 exponit his verbis è Masurio Sabino sumptis. *Qui*, inquit, *in undeci-* *Gell. lib. 5.*
mo librorum memorabilium civicam coronam tum dari solitam *cap. 6.*
dicis, cùm is qui civem servaverat, eodem tempore etiam hostem
occiderat, neque locum in ea pugna reliquerat. Aliter jus civica co-
ronæ negat concessum. Tiberium tamen Casarem consultum an ci-
vicam coronam capere posset qui civem in pralio servasset, & ho-
stes ibidem duos interfecisset, sed locum in quo pugmabat, non reti-
nuisse, eoq; loco hostes positi essent, rescripsisse ait, Eum quoque ci-
vica dignum videri, quòd appareret è tam iniquo loco civem ab eo
servatum, ut etiam à fortiter pugnantibus resineri non quiverit.
 Enimvero hæc leges, ut Plinius ait, sunt artæ, & ideo superba. hoc
 est, omnes hæc conditiones, quibus civicæ decus circumscribitur,

H b

mirè

Xiphilin.
Ner.

mirè sunt arduæ. Sed quia tales, hæc quoque summa & eminentissima laus est; quamque conferre licet cum illa Græcorum summa, quæ sub ipso Jove datur, id est Olympica corona, qua Olympionici donantur in conspectu ipsius Jovis. Sequuntur verba Plinii, *cuique*, id est ei cui, *muros patria gaudens rumpis*. Quod dictum Xiphilinus interpretatur his verbis, de redivit Neronis ad urbem loquens; Quidpiam, inquit, muri ac portarum ruptum est, quibusdam firmanibus sancitum esse ut utrumque fiat iis qui è certaminibus coronati redeunt. *ô mores æternos*, addit Plinius, *qui tanta opera honore solo domaverint; & cum reliquis coronas auro commendarent, salutem civis in pretio esse noluerunt; clara professione, servari quidem hominem nefas esse lucri causa*. Frondea enim hæc corona fuit, ut infra dico. Talis tamen omnibus antistabat, etiam aureis & gemmeis. Aurum Romana majestas externis largiebatur.

Strabo l. 9.

At cum honorem qui cum summus esset, auro potior erat, sibi suisque sepulit. Est ergo civica Romanæ gentis propria. Et verò Strabo memorat, civicam coronam Socratem meritum fuisse; quam adeptus esset, si eam dari, ut apud Romanos, ita apud Græcos in more positum fuisset, quod Xenophontem equo lapsum, effusè fugientibus Atheniensibus, humeris suis impositum per plurima stadia servasset. Nempe Straboni collibitum est, morem Romanum deducere ad

Atheni. l. 5.

Græcos. Quo ferè exemplo Athenæus memorat, inter fercula insignis illius pompæ, in qua Ptolemæus Philadelphus suas opes ostentavit, fuisse coronam è quercu gemmatam. Nimirum, hunc morem non quidem usurpandæ, sed ostentandæ coronæ civicæ admiratio magnitudinis Romanæ, sive ambitiosa imitatio; sive, id quod verisimilius est, exquisita adulatio tandem perduxit ad exterarum gentes; ad illos potissimum reges, qui se profitebantur mancipia populi principis omnium gentium. At Romæ super omnia spectatæ virtutis documenta hujus coronæ præcipua ratio semper est habita. *Neque*

Cassiod. lib.

2. Var.

Plin. lib.

10. cap. 4.

enim tantum sudores bellicos testatur, ut Cassiodorus ait, sed hac una omnia militia decora præ se ferre semper est visa. Plinius civicæ coronas dicit esse *militum virtutis insigne clarissimum*. Et paulò post, *Cedunt his murales, vallaresque & aurea, quanquam pretio antecedentes. Cedunt & rostrata, quamvis in duobus ad hoc avi celebres M. Varrone, & pyratibus bellis, dante Magno Pompejo, itemque M. Agrippa*. Prudentius ubi celebrat Laurentium martyrem, ex omnibus coronis eligit civicam, qua cum donat in cælo delegentem, ob solam hujus præmii dignitatem.

Prudent.
peri. Steph.
hym. 2.

Sic sancte Laurenti, tuam

Nos passionem quarimus.

Est aula nam duplex tibi,

Hic

Hic corporis, mentis polo.

Illic inenarrabili

Allelus urbi municeps

Æterne in arce curia

Gestas coronam civicam.

CAPUT IX.

Corona civica iis data, qui, ut miles militem, ita Remp. aut reum periculo exemissent. In bello civili huic coronæ non fuit locus. Pauculi nominantur hac coronâ donati.

Hanc coronam Seneca tribuit principi Reipub. servatori. *Felicitas illa, inquit, multis salutem dare, & ad vitam ab ipsa morse revocare. Nullum ornamentum principis fastigio dignius, pulchriusque est quàm illa coronâ ob cives servatos; non hostilia arma detracta victis; non currus barbarorum sanguine cruentati; non parta bello spolia.* Veram hanc clementis principis laudem adulatio imitari non erubescit. Quippe hanc coronam Cæsari decretam post bella civilia, veluti servatori patriæ, memorat Appianus Alexandrinus. Lucanus hanc coronam facetè tribuit patrono causarum qui reum sub iudice damnationi eripuerat, salutem reddiderat, in hisce præclarissimis versibus,

Sen. lib. de clem. cap. 26.

Appian. Alex. l. 2. bel. civ.

*Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem
Exaquamus avis: tamen etsi bella quierunt,
Non peris virtus. licet exercere togatâ
Munera militia, licet & sine sanguinis haustu
Mitia legitimo sub iudice bella movere.
Hinc quoque servati contingit gloria civis;
Atque victrices intexunt limina palma.*

Lucan. in paneg.

Hoc advertendum quod Plinius indicat, etsi verbis obscurioribus, in bello civili huic coronæ non fuisse locum. Cum enim civica non daretur nisi illi qui civem servando hostem occidisset, ac tum civis civi hostis esset, ac proinde non hostis occidi, quin eadem civis perderetur, posset, meritissimè sub imperatoribus hæc una ex asperis illis coronæ civicæ legibus dempta. Et hæc, scilicet, est illa *imperatorum clementia*, quam Plinius extollit his verbis, *Hinc civica coronæ, militum virtutis insigne clarissimum; jam pridem verò & clementia imperatorum, postquam civilium bellorum profano meritum coepit videri, civem non occidere.* Idem enim est ac si Plinius dicat, Olim fuisse meritum, & quidem magnum, si quis hostem occideret. Sed hodie par, majusve meritum esse, hosti parcere, videlicet, quia civis est. Neque enim ætate Plinii ideo minùs dabatur civica quòd hostis non esset occisus. Quin hoc ipso dabatur, quòd esset servatus.

H h 2

Hæc

Cic. pro
Mil.

Hæc inquam est illa imperatoria clementia, quam is tanti facit, ut eam obliquè præstringat his verbis, *postquam bellorum civilium profano meritum cæpiis videri, civem non occidere.* haud sanè ab- simili sensu ab eo quod M. Tullius dicit, *gloriarì latrones is se vitam dedisse quibus non ademerunt.* Cæterùm in prisca Repub. hoc est, tam longo sæculorum decursu, quò pauciores civicæ coronæ decus adepti perhibentur, hoc sunt insigniores, & apud infinitam posteritatem commendatiores. Hac ergo corona Statius donat Curtium illum qui equo insidens, & armatus insiliit in profundum voraginem,

*Ipse loci custos, cuius sacrata vorago,
Famosusque lacus nomen memorabile servas,
Innumeros ævis sonitus, & verbera crudo
Ut sensis mugire forum, movet horrida sancto
Ora situ, meritaque caput venerabile quæru.*

Dionys.
Halic. lib.
20. antiq.
Rom.
Solin. c. 6.

Sed adest non minori ob hoc ipsum claritate Sicejus ille, sive Sici- nius Dentatus, Achilles ille Romanus, qui in sua, quæ exat apud Dionysium Halicarnassæum concione singillatim enumerat hono- res eos quibus affectus est, eaque præmia quibus donatus. Inter quæ eminent quatuordecim coronæ civicæ, super obsidionales tres. Quem numerum mirum in modum augeat Solinus, qui hunc ipsum Dentatum memorat, *spolia ex hoste tricies & quater cepisse. In phaleris, hastis puris, armillis, coronis, trecentaduodecim dona- meruisse.* Quæ de re idem ferè tradit Plinius, huic adnumerans Capitolinum, cui sex obtigerunt. Et Solinus paulò post haud ferè minora narrat de M. Sergio; *qui à Thrasymeno, Trebia, Ticino- que coronas civicas retulit; & Cannensi prælio, de quo refugisse eximium opus virtutis fuit, solus accepit coronam.* Africanus da- patre, inquit Plinius, accipere noluit apud Trebiam; ne, videlicet, patri beneficium imputaret. Ergo ejus honor hoc ipso condupli- catus est quòd honorem patrii periculi exprobratorem fortiter re- cusavit. *Scripsit & Sylla Dictator, ab exercitu se quoque dona- tum apud Nolam, legatum bello Marsico. Idque etiam in villa sua Tusculana, quæ fuit postea Ciceronis, pinxit. Quod si verum est, addit Plinius; hoc execrabiliorum eum dixerim; quandoqui- dem eam capiti suo proscriptione ipse detraxit, tantò paucioribus civium servatis, quàm postea occisis. Addet etiamnum huic gloria superbum cognomen Felicem. Ipse tamen, obsessis in toto orbe proscriptis, hac corona Sertorio cessit.* Id ipsum de Cæsare dici potuit, cum sicuti patriæ servator, ut supra dixi, corona quæ- cea, donatus est. Is enim, si homines ad servitutem natos audire liber, non libertatis everfor, sed patriæ pater servatorque audit. Et hinc, scilicet, civicam meritis. Hoc exemplo, eademque propter

Plin. lib.
16. cap. 4.

merita Augustus cum rostratam Agrippe dedisset, civicam à genere humano accepit ipse. Et quidem aspicientibus domum Augusti hæc corona prima sese offerebat, ut quæ esset in ejus fastigio collocata: Apud Ovidium liber ejus ab ultimis terrarum oris Romanam missus, ubi in urbe fuit, omniaque spectare cœpit, visâ principis domo sic loquitur,

Singula dum miror, video fulgentibus armis

Conspicuos postes, tellaque digna Deo.

En, domus hæc, dixi, Jovis est, quod ut esse putarem,

Augurium menti querna corona dabat.

Cujus ut accipi dominum, Non fallimur, inquam,

Et magni verum est hanc Jovis esse domum.

Ovid. de
trist. lib. 3.

Similem in vestibulo coronam Tiberium recusasse infra dicam. Hic verò advertendum, hanc quercæam coronam, quæ ornatam postes domus Augustæ, fuisse circumdatam lauro, quod, ut infra dico, fuit symbolum victoriæ. Utrumque ipse Apollo profitetur, cujus hæc sunt verba alloquentis Daphnen mutatam in laurum,

— at quoniam conjux mea non potes esse,

Arbor eris certè, dixit, mea semper habebunt

Te coma, te cithara, te nostra Laure pharetra,

Tu ducibus lætis aderis cum læta triumphum

Vox canet, & longas visent Capisolia pompas.

Postibus Augustus eadem fidissima custos

Ante fores stabis, mediamque tuerere quercum.

Ovid. lib.
1. Metam.

Et hanc quidem fabulam præter Ovidium memorat Plutarchus à Plutarch. Phylarcho. Ait enim filiam Amyclæ nomine Daphnen quæ fugeret Apollinem, qui eam volebat comprimere, mutatam fuisse in arborem, quæ ab illo honorata, & vaticinii prærogativa donata fuit. Aliter hæc fabula narratur ab Aphthonio, qui Daphnen facit Aphthon. Daphne. Ladonis fluvii ac Terræ filiam. Hujus ipsius coronæ mentio est apud Valerium Maximum. Caterùm, inquit, ad quercum prona manus porriguntur, ubi ob cives servatos corona danda est, qua populi Aug. domus sempiterna gloria triumphant. Val. Max. lib. 2. c. 3.

CAPUT X.

Corona civica super foribus privatorum. Aliæ quoque in locis statuta. Hæc corona facta beneficium principis Romani. Taciti locus emendatus & enarratus. Alter ejusdem scriptoris locus explicatus.

A Domo principis ad ædes privatorum sensim transit hic mos statuendi coronam civicam super foribus cujusque. Certè ibi civica

civica aspiciebatur picta, aut quavis alia ratione effigiata; prorsus eodem exemplo, quo hodie honestissimus quisque scutum, in quo sint insignia principis aut principatus, suis foribus superponit, veluti conspicuum decus, atque adeò præsentem sibi suisque rebus tutelam. Id colligere licet è versibus Ovidii, ubi loquitur de sacris ac templis augustis, & de augurio.

Ovid. lib. I.
Fast.

*Augeat imperium nostri ducis; augeat annos
Protegat & nostras quercus corona fores.*

Tertul. de
idol.

Id fiebat in publica lætitia. Quippe publica re bene gesta, ut ad singulos utilitas, ita lætitia perveniebat. Tertullianus, Scio fratrem per visionem eadem nocte castigatum graviter quòd januam ejus, subito annuntiatis gaudiis publicis, servi coronassent. Nec verò sola quercus imponebatur foribus, sed, ut alibi dico, & laurus & palma. Lucanus,

Lucan. in
pang.

*Hinc quoque servati contingit gloria civis;
Altaque viatrices intexunt limina palma.*

Tacit. lib.
2. Annal.

Memorat quoque Tacitus, inter honores Germanico decretos hunc fuisse, ut sedes curules sacerdotum Augustalium locis, superque eas quercus corona statuerentur. Sed, ut in Julio, in Augusto, aliquando etiam in Tiberio magnitudo virtutum umbravit vulnera funestæ ambitionis; totus Germanicus virtuti simillimus hodieque censeatur, eique meritò super alios honores civica corona decreta fuerit, etiamne à Caligula patriam servatam agnoscemus? Hanc tamen pestem, hoc ex omni colluvie compactum monstrum refert Zonaras hoc habitu iniisse urbem Romam. Tectus fuit paludamento purpureo, distincto lapillis Indicis, gladio accinctus, scuto sinistræ imposito, tum redimitus corona quercea. Nempe omnia verarum virtutum ornamenta tunc quidem acervatim congeriebantur in ea monstra, quæ natura in hominum perniciem irata expuerat. Cæterum ut sincerissima quæque longo lapsu multa mutuantur ex ingenio loci quæ fluunt, ita hoc tam laudabile institutum, postquam insertum fuit ambitioni & gratiæ, mirum dictum quantum ab se degenerarit. Quippe cum præcipua laus civicæ coronæ professione ejus qui eam daret, contineretur, verso rerum statu, cœpit esse beneficium principis, non judicium servati. Et si enim sub principibus non minùs advertebatur meritum ejus qui sibi hoc decus in acie peperisset, tunc tamen civica nequaquam tribuebatur à servatore, ac ne à duce quidem exercitus, sed sola principis manu. Cuncta enim cesserant in unum principem. Et hoc, nimirum, fuit inter illa quæ princeps uni sibi seposuerat. Si singulis manipularibus, inquit apud Tacitum Corbulo, præcipua servati civis corona imperatoria manu tribueretur, quod illi, & quantum

Tacit. lib.
15. Annal.

sum decus, ubi par eorum numerus adipisceretur, qui attulissent salutem, & qui accepissent? Qui sanè locus ab interpretibus neque animadversus, neque intellectus est. Quid? num illi qui salutem acceperunt coronam civicam adipiscerentur æquè ac ipsi datores salutis? Sensus est manifestæ absurditatis. Atqui manentibus verbis, ut sunt in vulgatis codicibus, non aliud dici potest. Tu, si quid mihi credis, pro *adipisceretur, vel adipisceretur, scribe aspiceretur.* Ut sit sensus, hoc servati civis decus multiplicatum in tot hominum millibus multò illustrius futurum, quàm si unus, alterve civis esset servatus. At in castris Pæti erant duæ legiones, id est, tunc quidem civium Romanorum millia sex. Et ipse Corbulo eò duxerat peditum sena millia. Nempe è tribus legionibus expedierat tria millia, è cohortibus parem numerum. Cùm ergo Tacitus ait, eorum qui afferant salutem, eorumque qui accipiant, parem esse numerum, sena millia legionariorum utrinque fuisse dicit. ò quale, inquit, quantumque decus, aspicere sena hominum millia mereri coronam civicam; quæ cùm sola est, unique tantum civi datur, tamen admirabile facinus est, nullumque majus in imperio Romano decus. Quanta hujus dici, quanta rei novæ species futura est, si sex mille homines aspiciantur insignes tanto decore? Nunquam id visum; nunquam auditum, ac ne speratum quidem. Idem Tacitus refert Ostorium *multa militari fama, & civicam coronam apud Britanniam meritum.* Et alibi, *Qua pugna,* inquit, *filius legati M. Ostorius servati civis decus retulit.* Utroque loco advertendum, Cornelium Tacitum, quo scriptore non alter est accuratior aut oculatior, hoc dicere, Utrumque Ostorium patrem & filium civicam quidem fortibus factis coronam meritos, sed non illico, & inibi adeptos. sed quam ibi sunt meriti, postea Romæ à principe Romano, eodemque Romani exercitus imperatore accepisse. Quid, quod hoc ipsum disertim Tacitus alibi tradit? *Quo,* inquit, *prælio* Tacit. lib. 12. Annal. *Rufus Helvius gregarius miles servati civis decus retulit, donatusque est ab Apronio torquibus & hasta. Caesar addidit civicam coronam. Quod non eam quoque Apronius jure præconsulis tribuisset, questus magis quàm offensus.* Nimirum, Tiberius veluti manente Repub. omnia civiliter agere videri volebat, cùm revera esset acerbissimus dominus. Certè memor præcepti illius Sallustius, quo monitus est ne ipse vim principatus resolveret, cuncta ad Senatum vocando. *Eam conditionem esse imperandi, ut non aliter ratio constet quàm si uni reddatur.* Quæ verba huc spectant, ut in uno principe sit omne momentum, regimenque rerum. Hic ergo Tiberii questus est ab eadem illa modestia qua civicam in vestibulo coronam recusavit; ne, scilicet, se Augusto æquare videretur. Eadem quoque illa

verecundia, qua infimis patrum obtestationibus ad suscipiendum imperium cogi voluit. Superioribus addo privilegia & prerogativas ejus qui civicam acceperat. Quæ omnia Plinius recenset his verbis, *Accepta licet niti perpetuo. Ludos incunty semper assurgi, etiam ab Senatu in more est. Sedendijs in proximo Senatu. Vacatio munerum ipsi, patrique & avo paterno.* Hæc de legibus ac dignitate coronæ civicæ, rei in orbe Romano augustissimæ dici possunt. Certè raræ ac suspiciendæ virtutis fuit niti ad hanc coronam; parique felicitati adscribatur tale decus assequi. In sequentibus dicam de ejus materia.

CAPUT XI.

Materia civica illex, esculus, quercus. Civica primum è vera quercu, deinde ex aurea. Cur quercus sit materia civica. Quercus Jovi sacra. Est & arbor Rhea. Quædam singularia de Rhea.

Materia unde civica plecebatur fuit frondea, hoc est, primum ex ilice, postea ex esculo, postremò è quercu. *Samnissimum bello*, inquit Plinius, *civica ligna primò fuit; postea magis placuit ex esculo Jovi sacra. Variatumque & cum quercu est; ac data ubique qua fuerat, custodito tantum honore glandis.* Id est, prisçi in danda corona civica distinxerunt ilicem ab esculo, & esculum ab ea quæ propiè quercus. Quanquam omnes hæc sunt glandiferæ. *Glandem*, inquit Plinius, *qua propriè intelligitur, ferunt robur, quercus, esculus, cornus, illex, suber.* Postremò, mos invaluit dandi civicam è quolibet quercu; hoc tantum è prisca institutione scrupulosè servato, *ut glans in ea eligeretur optima atque grandissima. Nam præter glandem ilicis, quam Homerus acylon vocat, qua appellatione à communi glande distinguitur, qua & ipsa est brevior & gracilior, robori est parva, cerro tristis.* Restat igitur ut honor civicæ fuerit in ilice, esculo, quercu. De ilice hæc Gellius, *Quod genus superiori, nempe quercus, proximum est, sicuti scriptum est in quadam comædia Cecilij, Advehuntur, inquit, cum iligneâ corona, & chlamyde.* Hoc obiter dico, ilicem posse sumi pro symbolo fertilitatis. Siquidem quoties ipsa ferax est, insequentem annum credunt fore fertilem. De esculo, satis probatum è Plinio. Sed & illex & esculus denique uno nomine quercus fuerunt comprehensa. At etiam inter aggestus opum fuit auro effigiata quercus; & auro quidem, ut sæpe dicendum est, gemmato. Restat id dispicere, quid ita quercus eò dignitatis evecta sit, ut virtutem tam felicem, tamque memorabilem lignarit. Plutarchus hujus rei has rationes reddit, Quod quercus est inventu

Plin. lib.
16. cap. 4.

Plin. lib.
16. c. 13.

Gell. lib. 5.
cap. 6.

Constantin.
Caf. lib.
11. c. 15.

Plutarch.
περί αρε-
της
lib. 1.

inventu facilis; Quòd hæc frons, (nam hîc quidem *πρῶτος* interpretor frondem ex qua corona plectitur,) Jovi & Junoni sacra est; Quòd is ritus ab Arcadibus fluxit, quibus quædam fuit cum hac arbore cognatio. Denique quòd hæc frons salutis gratia datur, quòd est sacra Jovi Polio, hoc est, civitatem gubernanti. Sed hæc, aliaque quæ pertinent ad repræsentandam dignitatem quercus, & quidem diligentius conquisita hîc sub uno aspectu ponam; ut fides fiat, non absurdè repertum, ut arbor tanti nominis, tantæque dignitatis sit insigne documentum ingentis meriti; ad quod quisquis pervenisset, is, ut Virgilius ait,

Umbrata gereret civili tempora quercu,

Virgil. lib. 6. Æneid.

Nimirum, civica summæ laudis, & consummatæ felicitatis fuit insigne præcipuum. Quo decore non aliud generosissimo cuique magis in votis fuit. Martialis,

Hic colat Albano Tritonida cultus in auro;

Martial. lib. 4.

Perque manus tantas plurima quercus eat.

Primum dicimus, Quercum esse Jovi sacram ut maximo numini. Certè hæc est illa quam antiquitas propriè vocavit arborem Jovis, & Jovi consecratam. Ovidius,

Forè fuit juxta patulâ rarissima ramis

Ovid. lib. 7. Metam.

Sacra Jovi quercus de semine Dodonæo.

Itaque nullum numen Jove minus ejus curam suscepit; nimirum, in cujus tutela esset res Romana; atque adeò ipse unus Capitolio, unde Capitolinus dictus, præsideret. Ergo sacra ut proprio epitheto à Poëtis donatur. Virgilius,

Hic viridis tenera prætexis arundine ripas

Virg. ecl. 7.

Mincius, eque sacra resonant examina quercu.

Nisi forte sacram malis interpretari ingentem more Græco. Quippe illi sæpe *μέγας εἶον* ἢ *ἰσθ*, magnum existimant sacrum. Scio mihi dici posse, quercum habitam fuisse arborem Rheæ, ut ait Apollodorus libro tertio de Diis, quem citat scholiastes Apollonii Rhodii, quòd Dea partita est hanc arborem; eamque fecit utilem ad tecta, & ad alimentum. Inde factum ut Apollonius dixerit, Argonautas in monte Adreste, qui est apud Bosphorum, huic Deæ aram erectisse, eique sacrum facisse coronatos foliis querceis. Verfus Apollonii hi sunt,

Βαμὲν δ' αὖ χροφ' ἐκ παρηνύτων ἀμφὶ ἃ φύλλοις

Apollon. Rhod. l. 1.

Στεψάμενοι δρῦνοισι θυπηλὴς ἐμίλοντο,

Μητιόφ' Δινδυμένην πολυπότιζαν ἰσχυλίοντες.

Ad aram autem [extruendam] rursus cumulos lapidum aggregabant. Circa verò foliis coronati querceis sacrificium curabant, matrem Dindymenam valde venerabilem invocantes. Qui locus

H h 5

Apol-

Plutarch.
π. τ. ἰμ-
ωσσω τῷ
πυκ. τ.
σὺλλω.
Hercul.
Pons.

Apollonii non abnegat quercum esse Jovi sacram, etsi qui Dindymenæ sacrificabant, ea redimiri fuerunt. Laurus est Apollinis, hedera Bacchi, olea Palladis, populus Herculis, myrtus Veneris. Nihilominus tamen & ii qui aliis numinibus sacrum instaurabant, his quoque sive ramis, sive foliis sæpe redimebantur. Rheæ quidem haud absurdè is honos habebatur, cum Rheæ una eademque cum terra existimata fuerit, teste hoc ipso Apollonii scholiaste in voce ἀιτάνη. At terram antiquitas ut Deam venerata est, Nomen terræ, inquit Plutarchus, omni ubivis Græco dilectum & honoratum, tum patrium nobis eam sicut alium quempiam Deum colere. Denique Rheam antiquitas celebravit ut matrem quatuor elementorum, inde dictam, quod fluxu quodam, motuque perenni hæc rerum universitas administratur.

CAPUT XII.

Quercus est in tutela Jovis. Et cur. Primi homines fructu hujus arboris vescabantur, diæque βαλαρηφάγῳ. Iisdem hæc arbor fuit receptaculum. Est symbolum divinis. Quercus procera & ingens, deque ejus umbra. Tenebra sub querceto. Hecate cur coroneatur ramo quercus. Hecate duplex. Utraque coronata dracone, Draco quid signet.

Claud. de
rep. Pro-
serp. lib. 2.

HÆC quæ tradidi de Rheæ etsi veræ sunt, non tamen impediunt quominus quercus, ut Claudianus ait, sit amica Jovi, Itaque sicuti apud Theocritumne an Moschum? platanus ore virginum sic loquitur,

Theocrit.
eidyl. 18.

Σίχ' ἔμ'. Ἐλίας φυτὴν εἰμι.

Tyr. Max.
ἀλ. λ. λη.

Ita quercus dicere jure potest, σίχ' ἔμ'. Ζῶντις φυτὴν εἰμι, cole me. Jovis arbor sum. Quid, quod Celtæ eam colunt, sicuti ipsum in quercu effigiatum Jovem? Celtica effigies Jovis, inquit Tyrius, est alta quercus. Cæterum hæc arbor videtur esse in tutela Jovis, quod is ubique dicitur pater & altor hominum. Atque adeo primi homines hoc cibo, nempe duro, natalibusque suis convenientissimo vescabantur, quod illis Jupiter præ cæteris omnibus delegerat. Certè, autore Platone, præmium quo Deus donabat primævos illos homines qui justī essent, consistebat in abundantia ejus fructus, aliorumque commodorum, quorum hæc arbor est ferax. Et quidem is citans Heliodum ait,

Plato lib. 2.
de rep.

Ἀρεὸς ῥῶ τι, φίρην βαλάγυς· μίωας ἢ μιλίωας.

Summas

Summas [arbores] ferre glandes; medias verò mella. *Sylvestribus arbutis*, inquit Symmachus, *vita producebatur; atque ad Dodoneas arbores plebis rustica inopia convolabat*, hoc est, ad quercus. Quippe,

Quercus ante dante Ceteris quàm semina vita.

Id quod fultius Ovidius,

Panis evant primis virides mortalibus herba

Quas tellus nullo sollicitante dabat.

Et modò carpebant vivax è cespite germen.

Nunc epula teneta fronde cacumen erant.

Post modo glans nata est. bene erat jam glande reperta

Duraque magnificas quercus habebat opes.

Apud Homerum cum Eurylochus & socii circumstetissent boves solis, & jam sacra facerent, decerperunt folia quercus, quia nulla ibi erat hordei copia.

φύλλα δριψάρμοι δρυὸς ὑψιγέρῳ.

ὃ γδ' ἔχον καὶ λαοὺς διστάμεν ἐπὶ νηὸς.

Homer. Odyss. μ.

Hos ipsos & homines & cibos describit Lycophron. Et quidem homines vocat nepotes quereuum; hosque ait coquere panes fagineos tempore brumæ sub cineribus. Et verò *glans in cinere tosta*, inquit Plinius, *dulcior est*. Versus Lycophronis hi sunt,

ὁ δάπερ δ' ἵσταν ἀγρότης μολών,

Χερσὶ αὐτίδαν ἐκέρων δρυὸς

λυγιστομέρων τυπόμεν κραισόμεν,

τ' αὐτὸς μέλις φηγίαν πύρρον ἐχέει

σποδὸν κατ' ἄκρον χεῖμα ψαλψάτω πύρρον

καλαρυχήσῃ.

Lycophr. Cass.

Secundus autem ad insulam agrestis accedens terrigena conviva nepotum quercus lupiformium Nyctimi sectorum fagineorum ante lunam panum cibum in cinere per hyemem summam fovenitium, Æs effodiet. Tali cibo vefcebantur prius illi Arcades mortalium antiquissimi, ut jam dixi è Plutarcho.

οἱ καὶ αὐτὸς στελλωαῖος ὑδίων)

Ζώνει φεγὼν ἔδωκεν ἐν ἔριον.

Apoll. Rhod. l. 4.

Qui & ante lunam perhibentur vivere fagum edentes in montibus. Ergo hos ipsos Arcadas Archæus poeta, & post ipsum Plutarchus vocat *βαλάνηθ' αἰγες*, quia comedebant illa *αἰγρόδρυα* αὐτὸς τ' *καρπῶν*. Hinc est, quod quercum vocarunt arborem fructuosam; saltem *ἀμφίβολον* αὐτὸς τὰ *ἐγκερπια*. ambiguam respectu fructuosarum. Atque adeò ætate Plinii *per Hispanias secundis mensis glandem*

Artemid. lib. 2. c. 2. Etymol. κερσθ. Pollux lib. 1. cap. 10. Plin. lib. 16. cap. 5.

- Plutarch. M. Cerial.* glandem inferebant, sicuti arboreum fructum, aut sanè memo-
res prisca visus. Certè quercus autore Plutarcho, est τὸ μὲν ἀγρῶν
καλλικρατέων, τὸ δὲ πρῶτον ἐκφυγόντων, agrestium [arborum]
fructuosissima, mansuetarum fortissima. Sed postea repertis fru-
gibus, haud dubiè fuit inter διδρυς ἀγρῶν. arbores infructuosas.
- Lucian. A-
mar.* Nempe, ut Lucianus ait, nemo usque eò desipit ut fructum quer-
cus præferat spicæ. Hinc quoque prisca vox, ἄλις δρυὶς, satis quer-
cus: ac si nimium diu quercum homines escitarint, ac ructarint,
jamque adsit tempus transeundi ab illo victu sordido ad vitam lau-
torem & elegantiorē. Et hoc quidem significatu hoc prover-
biale dictum magnus ille Erasmus, eumque secuti interpretantur.
Sed M. Tullius sublimiori sensu, & quæritiori significatu protulit
hæc verba scribens Attico. *Dignitatem*, inquit ἄλις tanquam
δρυὶς, quasi dicat, cibi quotidiani. Id est, me satias capit ultra per-
sequendi ea quæ ducunt ad dignitatem. Quippe satis, superque lau-
dis a me partum est ob res in consulatu gestas. Nec mihi præterea
præmium è rectè factis magnopere est expetendum, cui quod-
cumque adest, affatum est. Neque verò primis hominibus glans
tantum fuit cibus, sed & ipsa quercus receptaculum, hoc est τὰ
καλλικρατέων τὸ δρυὶν concavitates quercuum. Inde prima dignitas,
primusque locus hujus arboris inter cæteras. Atque aded appel-
latione quercus sæpe ἱεραρίων cæteræ arbores continentur, ut apud
Bionem,
- Ὄρση πᾶσι λίσσῃ καὶ αἱ δρυὶς
Αἱ τὴν Ἀδωνι.
- Montes omnes & quercus dicunt, Ah Adoni. hic quercus, id est
arbores. quomodo ὠρεὶ δρυα non solum signant βαλαύτης glandes,
sed omnis arboris fructum esculentum. Hinc quoque Artemidoro
teste, factum est ut quercus sit symbolum hominis opulenti. Com-
mendatur quoque ob proceritatem. Eam certè in loco supra citato
Homerus vocat ὑψηλῶν alticomam: & ubique celebrantur δρυὶν
ὑψηλὰς ἐκτετακέντων, quercuum altitudines procerissimæ. A nostris
quod excrescit in admirabilem altitudinem sæpe dicitur ingens, &
ramis patulis. Virgilius,
- Sicubi magna Jovis antiquo robore quercus
Ingentes tendat ramos.
- Ejusque umbra est gratissima. Ovidius de Orpheo,
Umbra loco decrat; qua postquam parte resedit
Dis genius vates, & sila sonantia moris
Umbra loco venit. Non Chaoni absfuit arbor,
Non nemus Heliadum.

Atque

Atque adeò Jupiter tenebras sub querceto abscondisse dicitur, ac si sacratius & mirabilius fiat quicquid inde responsum fuerit. Testis *Stephan.* est Stephanus, euntibus ab Ermis esse locum consitum quercubus, *Σηγπινά.* cui nomen *Σηγπινά*, quasi dicas, tenebræ, non ita appellatum ob talum arborum frequentiam, sed ei loco id nominis ab Jove inditum, ait, quòd is eum fecit tenebricosum. Hinc fortasse ὁ τῆς δρυὸς κείτης, tenebræ apud quercum, quòd memoratur à Plutarcho. Et quòd Hecate est numen subterraneum, eam antiquitas præter draconem coronavit ramo quercino, autore Scholiaste *Περικλ.* Apollonii Rhodii. Id quod is, opinor, sumpsit è Sophocle, qui ἐκ δρυὸς αὐτῆς chorum fecit dicentem,

Ἡ' λιν δὲ παρ' αὐτῆς, καὶ πῦρ ἐστὶν ὃ εἰνοδίας
 Ἐκείτης, ἢ γὰρ τὸ δὲ ὀλύμπου πολλὸν φέρει
 καὶ γῆς καὶ αἰθέρος ἱερὰς τελευθίας; τεφρῶσαι μὲν
 δρυσι, καὶ παλείεσσι ὡμῶς παειρήματα δρυακύντων.

Sol domine, & ignis sacer compitalis Hecate, qui telum per Olympum multum fert, & terræ habitat sacræ trivium, coronata quercubus, & multis humero voluminibus serpentium. Id ipsum tradit Apollonius de Hecate,

— πύλαξ δὲ μιν ἐπιφάνων

Σμαρδαλίοι δρυίοισι καὶ πύργοις δρυακύντης.

*Apollon.
Rhod. l. 3.*

Circa verò eam coronabant Horrendi querceis cum ramis dracones. Sed hæc est illa Hecate quam vocabant εἰνοδία compitalem, *Plutarch.* cujus statua τελευθίας πύργῳ trino vultu erat in triviis, sicuti luna dicta τελευθίας trivium. Hæc ergo Hecate erat terrestris & sensibilis, *ἰμφ. πρ.* juxta divisionem Deorum, eam quam tradit Artemidorus. Nam & πύργῳ κύκλῳ ipse draco terrestre animal est. Utramque Hecaten tam hanc εἰνοδία, quàm illam cui epithetum χθονία, quamque aggregabant furis ac dæmonibus subterraneis, ea re dracone coronabant & quercu, quod in hoc quidem coronamento quercus signabat eas, quas dixi, umbras sive tenebras. At draconem, sive basiliscum serpentem Ægyptii Deorum capitibus imponebant, & aureum effigiebant, quòd eum censebant esse dominum vitæ, & necis. Denique hinc quoque seculum signari aiebant.

CAPUT

CAPUT XIII.

Illā omnia sunt insignia & præclara quæ sunt apud quercum. Quædam quercus præ cæteris insignes. Loqui à quercu, & ad quercum. Dodoneæ quercus. ὄρυγι. Quercus oraculum. Quercus Orphei. Fagus. Quercui nescio quid inest divinitatis. Quercus vocales & loquaces. Rami Dodoneæ loquaces. Quercus sacra & inviolabilis. Alata quercus.

Refert Hieron. in epist. ad Euseb. virg. Euseb. lib. 1. cap. 2.

Illud quoque advertendum, apud præcos vix fieri mentionem quercus, quin eadem quidpiam insigne inibi demonstratur. Et quidem in sacra historia memoratur illa quercus *sub qua Abraham vidit diem Christi, & lætatus est.* Imò inibi is ipsum Deum vidisse dicitur. Pellem, seu vellus arietis contactu Mercurii aureum factum sustinuit quercus; ut videri possit, hanc arborem præ cæteris huic dignitati fuisse delectam.

Apollon. Rhod. l. 2.

— τὴν ῥα χρύσειον ἔθηκεν
Ἐρμείας, καὶ αὖτε τῇ αἰσίν τοῦ καὶ ἰδίοιο
Πατρὸς λαοίοισιν ἐπὶ δρυὸς ἀπριμύισται.

hunc [arietem] aureum posuit Mercurius, pellem verò usque adhuc videbitis extensam densis super quercus ramis. Id quod his verbis vertit, aut saltem iunitatus est Valerius Flaccus,

Val. Flacc. Argon. l. 5.

— at velleræ Martis in umbra
Ipse sui Phryxus monumentum insigne pericli
Liquerat, ardenti quercum complexa metallo.

Et paulò post,

Tu quoque sacrata rutilant cui velleræ quercu
Excubias Gradiæ tene.

Apud Callimachum Hercules sub quercu membra in Deum mutatus dicitur,

Callimach. hym. in Iovem. 2.

ὅρα [Ἡ' ἑλένης] Φρυγίῃ παρὰ δρυὶ γῆα θιωθεῖς.

Apud eundem Callimachum, ubi Rhea solvit Zonam, multæ sunt enatæ quercus.

Callimach. hym. in Iov.

ἐπὶ τηγνὸς δ' ἦν ὅτ' ἐλύπητο μίτηλιν,
Ἡ' πυλῶς ἐφύωξθε σαρωνίδας ὑγρὸς ἑλῶν
Ἡ' αἶριν.

quoniam quo tempore Rhea Zonam solvit, Sanè multas desuper quercus liquidus Iacon produxit. Itaque quædam quercus memorantur præ cæteris insignes.

Notæ

*Nota per Arcadias felici robore sylvas
Quercus erat, Trivia quam desacraverat ipsa
Ejectam [p. electam] turba nemorum, numenque colendum
Fecerat. Hic arcus, & fessa reponere tela,
Armaque curva suum, & vacuorum terga leonum
Figere, & ingentes aquantia cornua sylvas.
Vix ramis locus, agrestes aded omnia cingunt
Exuviae, & viridem ferri nisor impedit umbram.*

*Stat. lib. 9.
Theb.*

Apud Virgilium arma quæ Vulcanus rogatu Veneris Æneæ fabricatus est, deponuntur sub quercu.

Arma sub adversa posuit radiantia quercu.

*Virgil. 2.
Æneid.*

Apud Q. Calabrum advertitur illa quercus sub qua fuit torus, sive illius monumentum, in quo Luna cum Endimione concubuisse dicitur.

— ἡ ἴα νῦν αἶθε

*Q. Calab.
lib. 10.*

Εὐνὺς σῆμα πένυ) τῷ ὀρσίῳ.

hujus etiamnum tori monumentum extat sub quercubus. Apud Ovidium describitur quercus insignis, nempe & vittata, & inscripta, & coronata. Quam tamen Erisichthon hand veritus est exscindere.

Liv. lib. 1.

Qua dere videndus Callimachus in hymno ad Cererem. Apud Livium Romulus, spoliis ad quercum pastoribus sacram depositis, simul cum dono designat templo Jovis fines. Addidit huic arbori decus & auctoritatem Ancus Martius Rex Romanus, qui usu æris nondum reperto, primas leges Romanas, & priscos illos qualescunque ritus in quercneis tabulis incidit. Nam sequutis temporibus usus æris ad perpetuitatem monumentorum translatus est, tabulis æreis, inquit Plinius, in quibus publicæ constitutiones inciduntur.

Halic. lib.

3. ans.

Rom.

Plin. lib.

34. cap. 9.

Autore Plutarcho, cum fuga Pyrrhus adhuc infans periculo eriperetur, & ad torrentem quendam perventum esset, qui propter impetum illorum colloquia impediebat qui ad utramque ripam constiterant, tandem cortici quercus res, ut erat, insculpta fuit.

Plutarch.

Pyrr.

Illi, re intellecta, arboribus conjunctis, rates fecerunt, quibus amnem transnatarunt, & puerum exceperunt. Adnotatum quoque est à Plutarcho apud Ctesiphum adhuc videri eam quercum, cujus umbra Alexander Magnus delectatus est. Apud eundem scriptorem memoratur proverbialis illa, vetusque vox, cujus supra mentionem feci, ἡ ὀρὶς τοῦ ὀρσίῳ, quod Priensium plures interfecti sunt apud eam, quæ veluti peculiari nomine vocabatur Quercus. Sed inter præcipuas hujus arboris prærogativas illa est, quod tam apud Græcos, quàm apud nostros, Loqui à quercu & ad quercum, nihil est aliud, nisi omni posito metu, cumque omni securitate verba facere. Cum enim quercus, uti dictum est, sit arbor Jovis, quisquis

Plutarch.

Alex.

Mag.

Plutarch.

πρὸς αλ.

ἰδ. lib.

ἡ ὀρὶς τοῦ ὀρσίῳ.

quis ad hanc confugit, ibidem censetur esse in tuto, ac veluti sub tutela summi numinis. Hector, viso Achille, & contra eum ad singulare certamen descensurus, præ metu multa secum volutat, multum titubat, diu trepidat. Inter cætera hoc dicit, Non mihi, inquit, licitum est hunc alloqui è quercu, neque à petra. Ac si dicat, Si saltem liceret mihi nullo periculo venire ad colloquium, ipse mihi aliqua pactione prospicerem.

*Homer. I.
liad. 7.*

μή μιν ἐγὼ μὲν ἱκεταὶ ἰών. ὁ δὲ με σὺν ἱλίουσσι,
ἐδὲ πρὸς αἰδίσι, κλισίῃ δὲ με γυμνὸν ἰόντα
αὐτὸς ὥς περ γυναικῶν, ἐπὶ δὲ λήπῃ τάλχα δύναι,
ἢ μὲν πῶς νῦν ἐστὶν ἀπὸ δρυὸς, ἐδὲ λήπῃ πίπτει
τῇ ὁπρᾷζέμεθα, ἢ περὶ παρθένῳ ἡθιὸς περ.

*Dion.
c. 1. π.
αριστερ.*

Non ipsi equidem supplicabo iens. Is enim mei non miserebitur, neque quid me verebitur, interficietque nudum existentem temerè ut feminam, postquam arma exuero. Non quidem aliquo modo nunc licet à quercu neque à petra Huic loqui, qualia virgo & adolescens. Hujus antiquissimi moris meminerunt Livius, & Dio ubi memorant, tres legatos Roma ad Æquos ex fœdere res repetitum missos fuisse, quorum unus ab Æquorum imperatore jussus est dicere ad quercum, nempe, ut se intelligeret tutò loqui quæ vellet,

Liv. lib. 3.

posse. Sed cum Æquus alia interim acturum se diceret, ibi unus ex legatis, *Et hæc*, inquit, *sacra quercus, & quicquid Deorum est, audiunt fœdus à vobis turpius.* Ergo ibi quercus rei magnæ testis adhibita. Quòd autem quercus omnium arborum prima fuit,

*Etymol.
δρυῖν.*

καὶ ἀρχαιότερος δρυμὶς ἐκάλουν τὴν δασὺν τῶν τοῦ αἰθροῦς, loca aëribus densa. Id quod non solum pertinet ad umbram, de qua supra dixi, verum etiam ad demonstrandam religionem, illudque venerabile secretum, è quo numinum responsa redduntur. Nec sine evidenti ratione Virgilius tradidit hanc arborem esse Græcis oraculum,

*Virgil. lib.
2. Georg.
Plato in
Phædr.*

— *atque habite Græcis oracula quercus.*

Phædrus apud Platonem ait, eos qui in Jovis Dodonzi xde versantur firmare, δρυὸς λόγους καὶ ἱκετὸς ἀποτίνας, è quercu fatidicos sermones primum erupisse. Et hæc quidem Dodonæ quercus sæpe futura prædicebant. cujus rei exemplum est apud Plutarchum in Phocione. Ibi Dodonæ oraculum ediderunt, quo sacrum Dianæ jubebatur custodiri, ne illud alii occuparent. Et qui Thebis circumstantabant quercum Dodonæ, dicebantur conciliare sapientiam arboris, eo quòd aurea avis recte ibi capta sit. Non ergo mirum si in Dodonæ ab humi stratis quercus colebatur. Sed præter Dodonæ, aliæ quercus habebantur veluti oracula. Ulysses sedulo se diffingens, enixeque id agens ut ignoratus, qua quisque suorum mente esset, exploraret, Ajunt, inquit, Ulysses in Dodonem ire, ut è

*Plutarch.
Phoc. Phil.
lostrat. in
imag.
Homer. O.
dyss. 1.
Tyr. Max.
2. 1. 1. 1.*

ut è quercu Jovis sensum cognoscat. Perspicuè Ovidius facit Jovem respondentem è quercu.

Ovid. lib.
7. Metam.

*Tu mihi da cives, & inania mœnia supple.
Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
Alta dedis quercus, pavido mihi membra timore
Horruerant.*

& paulò post,

*Ante oculos eadem mihi quercus adesse
Et rami totidem, totidemque animalia ramis
Ferre suis visa est.*

Ipsa sacra historia docet, Abraham credidisse voci, quæ sibi edita est sub ea quercu quæ erat in Mambre. Tibi, inquit Deus, do hanc terram, & semini tuo. Apud Poëtas quercus dicuntur ederè carmina, hoc est, responsa & vaticinia. Virgilius,

Genes. cap.
15. citat.
Clem. Alex. lib. 5.
Strom.
Virgil. Cui.
Cland. de
raput Pro-
serp. lib. 2.

Quam comisabantur fatalia carmina quercus.
Et Claudianus,

rursusque locuta

In te Chæonia moverunt carmina quercus.

Hujus generis fuerunt illæ quæ dictæ sunt quercus Orphei, sub quibus fuit antrum Zerynthium, sive spelunca Hecates. Apud Sophoclem responsa à duabus columbis redduntur ex antiqua fago, quæ & ipsa est quercus, & arbor glandifera. Nam quamvis fagus distinguatur à quercu, tamen cum Theophrastus facit quinque genera quercus, in his ponit fagum. Et cum quercus, ut infra dicam, coronamentis adhibetur illis, quæ sunt argumenta victoriæ & felicitatis, cum Hercules Acheloum vicit, tunc vero Dejaniram φηγῷ ἱσταμένην fago coronatam legimus. Apud Sophoclem Hercules memorat vaticinium vetus acceptum à vocali, & patri sacra quercu.

Schol. in
Ther. Nic.
Sophocl.
Trach.
Schol. in
Ther. Nic.

Philostroph.
in imag.

[μαρτυροῖ]

οὗτος τ' πατρίδας καὶ πολυγλώσσου δρυὸς
ἢ μοι χάριον τῇ ζῶντι καὶ πατρὶν' ἐμῇ
ἱφαισσε μέχθων τ' ἱφιστάτω μοι
λύσει πλοῖα δῶ.

Sophocl.
Trach.

vaticinium à patri sacra & vocali quercu, Quæ mihi viventi ad hoc præsens tempus respondit laborum incumbantium finem fore. Cæterum quòd oraculis, ut voci divinæ fides habetur, M. Tullius quercui fatetur nescio quid inesse divinitatis. *Adolescentem*, inquit, *incensum cupiditate verissima gloria cupientem sibi aliquid consilii dari quod ad laudem sempiternam valeret. cohortantur ad decus. Non deest oratio. Ego quid possum? Tamen nescio quid è quercu excelsæ quod videretur simile simulachri.* Id est,

Cic. ad Att.
lib. 13.

*Æschyl.
Prometh.*

*Lucian. A-
mor.*

*Apollon.
Rhod. l. 1.*

*Apollon.
Rhod. lib.
2. Et ibi
scholiast.*

Equidem me aliquid reconditi, sapientisque consilii invenisse puto quod capi potest vice oraculi. Ut enim quercus, quod ex ipsis responsa eduntur, vocantur *αἰσχρολογία*, vocales, sive loquaces, id quod Æschylus ait esse miraculum incredibile, ita si quid simulachri ē quercu exculpitur, potissimum Dodonæa, id quoque vocale est, hoc est, vaticinans & fatidicum, cujuscumodi est tota arbor. Nam & ipsi rami Dodonææ quercus sacram debebant vocem. Tale fuit illud lignum vocale quod fuit in Argo navi, de quo Apollonius Rhodius. Hoc ergo dicit M. Tullius, si quid huic adolescenti suasero, id non tanquam ex ore mortali profectum, sed sicuti ab ipso Jove prolatum accipi æquum est. Neque enim ipse loquar, sed ipsum simulachrum querneum, ac proinde Jovis Opt. Max. mentem aperiens. Non ergo mirum si quercus dicitur sacra, atque aded usque eò inviolabilis est, ut neque Eurylocho, neque patri Paræbii eam excidisse impune fuerit. De Pherecydis alara quercu, ac de vario ejus velamine usque adhuc nihil habeo quod dicam.

CAPUT XIV.

Spolia hostibus detracta suspenduntur ad quercum. Palladi quale trophæum statuitur. Marmorea & ænea trophæa vetita. Quercus signat insignem victoriam, eaque victores coronantur. Ritum in danda quercea corona observari solitus. Civica corona fuit quoque hederacea. In civica olea quercui mixta. Alia corona præter civicam ē quercu plexa.

ET hæc quidem tot, talesque dotes hujus arboris etfi maximæ sunt, tamen cumulantur illa quæ est omnium maxima. Nam usque eò verum est quercea fronde signari victoriam, triumphum, felicitatem, ut spolia hostibus detracta non suspendantur ad aliam arborem. Quæ prærogativa, ut verisimile est, non est aliunde quàm ex ejus robore impenetrabili. Virgilius,

*Virgil. lib.
10. Æn.*

Hæc arma exuviasque viri cum quercu habebis,
Idem alibi,

*Virgil. lib.
11. Æneid.*

*Ingentem quercum, decisis undique ramis,
Constituit tumulo, fulgentia quo induit arma
Mœnensi ducis exuvias, tibi magne trophæum
Bellipotens.*

Similiter Claudianus,

*Claudian.
in Ruf. l. I.*

*accingere mecum,
Et Thracas defende tuos, si laetior adsis*

Gloria,

Gloria, vestita spoliis donabere quercu.

Idem paulò post de hac ipsa arbore,

meum ecce paratur

Ad bellum Stilicho, qui mo de more trophæis

Ditat, & hostileis suspendiis in arbore cristau.

Romulus, victo Acrone, quercum decidit ingentem, eique dedit Plutarch.
formam trophæi, ad quod suspendit singula arma Acronis. Simili- Romulo.
ter Marcellus opima spolia Britomarto regi Celtico detracta su- Plutarch.
spendit ad quercum. Enimvero Pausanias prudenter adnotavit, Marcellus.
Persas, quod contemnerent opes Atheniesium, non quercum, Pausan.
aliamve arborem, sed Parium marmor, victoriæ certos, trophæi lib. 1.
erigendi causa deportandum curasse, mansurum, videlicet, in
omne tempus trophæum. Id quod, ut insolens ac superbum, ac
præter morem cæteræ mortalitatis usurpatum Nemesis, quæ
Dea superbis est implacabilis, ingenti ultione persecuta est. Certe
hujus Deæ Phidias ex illo ipso marmore signum fecit, cujus ca-
piti corona fuit imposita, in qua sunt cervi & sigilla victoriæ.
Apud Amphyctionas, id est, apud commune Græciæ consilium
Lacedæmonii Thebanos accusarunt, quod victoriæ monumen- Cic. lib. 2.
tum adversus se partæ æneum statuisent trophæum. Ac Thebani de inveni.
quidem tantum celebrandæ victoriæ id se statuisse dicebant.
Contra Lacedæmonii, id ipsos ea re fecisse arguebant, ut belli
memoria æternum maneret. Illi addebant, se ex bello gloriâ
virtute peperisse, ut ejus duraturum insigne posteris suis relin-
querent. Attamen Amphyctiones censuerunt perpetuum inimici-
tiarum monumentum Grajos de Grajis statuere non oportuisse.
Duo Palladis trophæa, unum adversus Neptunum, & hoc ex olea,
alterum contra barbaros, & hoc è platano describit Himerius: Himer.
nempe utrumque ligneum, ne posset esse diuturnum. usque eò mel.
ne ipsi quidem Palladi, etsi his epithetis censetur, *ἰσχυρία, δρεία,* Phœnut. in
δύμιον, δρυκίον, equestris, Martia, equorum domitrix, Pall.
jaculatrix, trophæum statuitur nisi è ligno, sæpius oleagineo, nem-
pe suo. Quod huc percommode transferri potest, observatum est,
Cæsarem quantum sanguinis bellis civilibus fudisset, noluisse Solin. c. 6.
adnotari. Neque apud Græcos, inquit Plutarchus, egregia fama Plutarch.
sunt illi qui primi trophæum statuerunt lapideum & æneum. Ubi lib. 13.
Diodorus Siculus repetit præcepta veterum sapientium, Homo, Diodor. sic.
inquit, cave ne nimium sis confidens. Cognosce te ipsum; con- lib. 13.
sidera fortunam omnium dominam. Hujus rei gratia majores, bibl.
parentesque totius Græciæ in victoriis bello partis id egerunt,
ne lapidea, sed lignea potius qualiacunque trophæa erige-
rentur.

Plato lib. 5. de Rep. rentur. Nempe, ut his brevi tempore consumptis, confestim auferrentur è medio argumenta discordiæ. Quid, quod Plato in sua civitate non vult arma hosti detracta suspendi in templis, potissimum inter Græcos? Et hæc quidem de trophæis per occasionem quercus & victoriæ obiter mihi sunt dicta. Certè ex his palam est, quàm meritò quercus ipsa per se non qualemcumque, sed sanè insignem victoriam signet. Hinc est, quòd quisquis victor esset, hoc genus coronamenti potissimum ambibat, ut de Macedonibus, qui erant circa Pyrrhum, Plutarchus memorat. Demens ille Caligula cum Alexandri indutu, & armatura insignem se faceret, voluit coronari quercea, sicuti victor ac domitor gentium. Hoc loco observandus est mos priscus. Nam quoties dabatur corona quercea, rem divinam ad quercum faciebant. Id colligo è loco Valerii Maximi, quem supra citavi his verbis, *Ceterum ad quercum prona manus porriguntur, ubi ob cives servatos corona danda est, qua posses Augusta domus sempiterna gloria triumphare*, Illud quoque monèo civicam coronam non semper fuisse querceam, sed & quandoque hederaceam, nempe principi oblatam ab iis, quibus, ob dotes ingenii jus est gestandi coronam ex hedera, cujusmodi sunt poëtæ. Talem coronam Martialis offert Domitiano in his versibus.

Martial. 8.

Non quercus te sola decet, nec laurea Phœbi

Fiat & ex hedera civica nostra tibi.

civica nostra, id est ea, quam tibi nectunt nostra studia; quam nos poëtæ æternitati tuæ consecramus, Ante enim dixerat.

Posse Deum rebus pariter, Musisque vacare

Scimus, & hac etiam sorta placere tibi.

Non solum, inquit, quercu aut lauru bello, civibusque servandis parata æquum est divinum istud caput redimiri, verum etiam hedera; quandoquidem & Musis vacas. Et has quoque coronas tibi cordi esse scimus. Viderur in civica quandoque oliva quercui fuisse mixta. Statius.

Stat. lib. 5. Syri.

Nam quod me mixta quercus non pressit oliva,

Et fugit speratus honos, cum dulce parentis

Invida Tarpeji caneret te nostra magistro

Thebais, urgebant priscorum exordia vatum.

quibus in versibus dicit, Thebain suam fuisse celebraturam invida Tarpeji parentis, id est Jovis livorem, per quem factum sit ut ipse non sit civicam consecutus. Præter civicam aliæ quoque coronæ fuerunt plexæ è quercu. Certè apud Ovidium Tmolus mons iudex inter Pana, & Apollinem redimitur quercu.

Ovid. l. II. Metam.

quercu coma cerula tantum

Cingitur, & pendent circum cava tempora glandes.

CAPUT

CAPUT XV.

*Corona è spinis & quercu, Qui Cereri hymnes canebant corona-
bantur quercu Corona spica. Ceres τρυγασίφαιος, Tripto-
lemus. Ceres regina. Δημήτηρ. Spica insignia Cereris. Spica
symbolum pacis. Isis eadem qua Ceres. Spica corona argu-
mentum fertilisatis. Triptolemus minor Cerere.*

INvenio quoque, Athenis, in solennibus nuptiarum moris fuisse
ut puer patrimus & matrimus gestaret spinas cum fructibus
quercus, diceretque canistrum ibi positum esse plenum panibus. cō πᾶ-
εργμ.
Nempe hinc significans mutationem in melius. Nimirum, Spinæ
erant indices primi squaloris quo terra fuit obducta, dum mansit
inculta; Glandes, pristini cibi, qui nunc beneficio Cereris est com-
mutatus frugibus. Ergo corona spinea tam fuit infauſta, quàm spi-
cea faustitatis est symbolum. Siquidem hæc significabat illud ipsum
quod hæc verba, Fugi malum, reperi melius. Quibus verbis de-
monstrabant, in locum cibi agrestis successisse mitiorem. Hæc ad-
de, illos qui Cereri hymnos, ob hoc ipsum beneficium canebant,
cùm aristas messis spicare cœperat, fuisse coronatos quercu. Et
hæc est illa corona, cujus mentio est apud Athenæum,

Πλῦτε μητρί δρυμπίαν αἰίδα
Δήμητρε τρυγασίφαιος cō ἀγῆεις.

Athen. lib.
15.

Pluti matrem cano Cererem hoc tempore coronatus. Quodd autem
hæc corona fuerit querna, docet Virgilius,

neque ante
*Falcem maturis quisquam supponat aristas,
Quàm Cereri tota redimitus tempora quercu
Dæi motus incompósitos, & carmina dicat.*

Virgil. 1. 1
Georg.

Hanc quoque coronam fuisse spiceam, discimus ex Aristide, ubi Aristid.
ἀλλῶσι.
ait Herculem & Dioscuros primos fuisse initiatos sacris Cereris,
& agonem gymnicum primum fuisse apud Atticam Eleusioem,
cujus præmium fuit fructus is qui comparuit. At hic fructus nihil
aliud fuit nisi fruges, inventum Cereris. Ibidem ἄλλῶσι interpretor
coronam. Hinc puto sumendam interpretationum horum ver-
sum Statii,

Hei mihi quod tantum patrias ego vertice frondes,
Solæque Chalcidica Cerealia dona corona

Stat. lib. 5,
Sylv.

Te sub teste tuli.

id est, quod te vidente sacris Cereris sum initiatus. Hujus generis sunt illæ coronæ, quas Artemidorus ait, in somnis visas agricolis esse bonas, ἀλ' τῶν Δήμητρος, propter Cererem. Et si è verbis Artemidori hæc coronæ videtur esse myrtea. Ibi enim ait, myrtum esse plantam utriusque Deæ Veneris & Cereris. Quæ Artemidori sententia mihi quidem suspectissima esset, si non confirmaretur ab scholiaste Sophoclis, in illud, ἡμεῖς δ' ἄγερας. siquidem myrtum esse propriam frondem Veneris, luce meridiana clarius est. Nec dum scio quid fiat ut in hanc hujus arbusci societatem Ceres admittatur, præsertim repugnante antiquitate, quæ in hoc consentit, agricolas quercu evinctos Cereri rem divinam fecisse. Ne ipsa quidem Ceres coronamento suo myrtum adhibuit, sed tantum spicas. Ea re proprio epitheto dicta est σπχυοσίφωτος. Causa frequentissimè est apud Poëtas,

Artemid.
lib. 1. cap.
79.

Artemid.
lib. 2. cap.
44.
Ovid. lib.
4. Fast.

*Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato,
Mutavit glandes utiliore cibo.*

*Illà jugo tauros primùm præbere coëgit,
Tunc primùm soles eruta vidit humus.*

Et alibi,

Ovid. lib. 5.
Metam.

*Prima Ceres unco glebem dimovit aratro.
Prima dedit fruges, alimenta que misitæ terris.*

Hoc ipsum Cereris beneficium collatum in universum mortalitatem Callimachus eleganter expressit.

Callimach.
hym. in Cer.
Virgil. in
Cul. Ari-
stid. Pa-
nath.

Κάλλιον οἷς πολιτοῖσι δίδωται τίμια δῶκε,
Κάλλιον οἷς χαλὰ μὲν τε καὶ ἰσχυρὰ δὲ γυμνασάσθωται
Ἀ' σπχυών ἀπίσψι, καὶ ἐν βοῶσι καὶ πατήσῃ
Ἀ' ἰσχυρὰ Τριπτόλεμον ἀγαθὰν ἰδιδύσασθαι τίχιναι.

Solin. c. 11.
Theop. in
Hesiod.
Lucian. in
somn.

Pulchrius ut civitatibus placidas leges dederit. Pulchrius ut culmum, & sacros manipulos prima Spicarum absciderit, & boves calcare immiserit, Cum Triptolemus bonam doceret artem. Hunc ultimum versum etsi non ad verbum, Virgilius vertit,

Aristid.
Panath.
Aristid.
μεγίστῳ.

Illas Triptolemi mutavit sulcus arvis.

Αθλῶ.
Plato lib.
6. deleg.
Xenoph. hi-
stor. Græc.
lib. 6.
Aristid.
Ελευσ.

Is fuit Triptolemus Eleusinus à Cerere ἡ ἀρχὴ πλεονῶν in vehiculum alatum, id est, alatorum draconum impositus. Unde illa ejus per aërem celebrata profectio. Cujus tamen vehiculi inventum non fuit Cereris: sed Palladis. Is, inquam est ille Triptolemus, quem Plato nominat ministrum donorum Cereris & Proserpinæ, quique adeo sedet inter judices Plutonios, Minoa, Rhadamanthum Æacum. Et si in hujus quoque laudis consortium assumptos legimus Celeum, nempe hujus Triptolemi patrem & Melaniran, qui

qui acceptas ab Atheniensibus fruges, quibus à Cerere donati essent, omnibus & Græcis & barbaris distribuerunt. Hinc est quod apud Aristidem ætatem eam quæ Triptolemi sæculum præcessit, sumptam legimus pro rudi & barbaro sæculo, quo homines vivebant βίον σκληρόν πινοντες καὶ ἀγροίκους, καὶ ὁρεῖς ἀλάττης ἐλίχοντες ἀποχωρηκότες, vitam duram, & agrestem, & à montano victu haud multum distantem. De Cerere, Proserpina, Triptolemo videndus est Tzetzes, & Philo. Et si quoque libet nosse fabulam Celei, ad-eundus est scholiastes Nicandri. Cæterum hinc est, quod antiquitas existimans Cererem esse magistram sationis frumentariæ, eam coronavit spicis. Horatius;

Fertilis frugum, pecorisque tellus

Spicem dones Cererem corona.

Et Ovidius:

Tunc demum vultumque Ceres, animumque recepit,

Imposuitque sua spicem ferta coma.

Et alibi,

Festa pia Cereris celebrabunt annua matres,

Illa quibus nivea velata corpora veste

Primitias frugum dant spicem ferta suarum.

Hanc ipsam coronam innuit autor horum ad Priapum ver-suum,

Contentus modico Bacchus soles esse racemo,

Cum capiant alii vix sua musta lacus.

Magna que fecundæ cum messibus arena desit,

In Cereris crineis una corona datur.

Incerti.

Et hæc quidem corona omnium coronarum videtur esse anti-quissima non solum ob id quod Romulus, ut dixi, ea coronatus est, sed quod Ceres eadem est cum terra, quæ est omnium ma-ter. Atque adeo hæc corona semper visa est esse boni ominis ob ea quæ mihi dicta sunt. Quibus addo id quod de Eumene Plutarchus memorat. Quippe cum is per quietem vidisset duos Alexandros, paratos inter se pugnare, quorum alteri Pal-las, alteri Ceres fautrix aderat, is qui Cereris favore nixus erat, victor extitit, eique Dea plectit coronam è spicis. Deinde ipse Eumenes, audito signum hostibus esse Palladem & Alexan-drum, signum & ipse dedit Cererem & Alexandrum; omnes-que non solum milites, sed & ipsa arma coronari iussit, quo scili-cet, coronamento elatus, victoriæ certus in campum descendit. Cæterum quidni Ceres coronetur cum vocetur omnium regina? Euripides,

Aristid.

eis βί-

μην.

Schol. Ni-

cand. in

Ther.

ἀσπασαί-

ς.

Phornt. in

Cer. &

Ves.

Horat. in

carm. se-

cul.

Ovid. lib.

10. Met.

Plutarch.

Eum.

Empid.
Phœn. act. 2.

καὶ φίλα Δαμώτηρ θιά, ἀπάντων
ἀνθρώπων, ἀπάντων ἢ γὰρ θεοφίος.

Et amabilis Ceres Dea, omnium verò terra alitrix.
Meritò est regina, quia

Prima dedis leges, Cereis sunt omnia pueris.

Plato in
Crat.

Apul. lib.
11. Me-
taph.

Philos. vi.
β. γινώ-
σκ. In alio-
r. Madr. &
Epict.

Atque adeò Græcis Δημήτηρ dicta est καὶ τῶν δδόντων ἰδιότης, διδόνου-
αις μήτηρ, ob alimenti donationem cibos largiens ut mater, sive,
ut loquitur Apulejus, frugum parens originalis, sive παρ' ὅσων αἰσθη-
τοῦ μήτηρ παύσων φυτόν τι καὶ ζῶον, quatenus esse videtur mater
omnium plantarum & animantium. Certè scitè dictum est, Ter-
ram esse horreum Cereis; eandemque esse & rationem & venera-
tionem Cereis quæ est terræ. Utraque est ζῆδυσ, φέρειν δέ, βίβδυσ,
βίβδυσ, victum dans, vitam ferens sive sustinens, vitam dans.
Ergo spicæ non tantùm sunt illæ frumentariæ in acervo, sed & illæ
flexiles in corona; quæ verè dici possunt insignia hujus Deæ. Ti-
bullus,

Tibull. lib.
1. el. 1.

Flava Ceres tibi sis nostro de rure corona

Spicea, quæ templi pendeat ante fores.

Idem alibi Bacchum coronat & Cererem.

Tibull. lib.
2. el. 1.

Bacche veni; dulcisquæ tuæ è cornibus uvæ

Pendeat, & spicis tempora cinge Ceres.

De hac item corona Propertius,

Propert.
lib. 4.

Est coma lactens spicea fruge tumet.

Plutarch.
Eum.

Hæc corona est pretiosissima, quòd spica, ut alitrix hominum, πα-
ριχθ' εἰρήνῃ ἀντίπτουσα ὄψιν, præbet paci convenientem aspectum. ac
meritò spica sumi potest pro symbolo pacis. Tibullus,

Tibull. lib.
1. eleg. ult.

At nobis pax alma veni, spicamque teneto;

Perfluat & pomis candidus ante sinus.

Sed adest Cereri æmula Isis illa Ægyptia, quæ hanc quoque spicæam
coronam sibi vindicat. Nisi dicere malis, eam quæ nobis est Ceres,
Ægyptiis esse Isidem. Id quod omnium consensu traditur. Isis est,
[verba sunt Stephani] secundum Græcorum linguam, Ceres. Hæc
quoque Tertullianus, Si, inquit, Leonis Ægyptii scripta evolvat,
prima Isis reportat spicas capite circumtulit, rem magis ventris.
Isidem fuisse uxorem Osiris Ægyptiam Deam tradit Augustinus.
eamque invenisse hordei segetem, atque inde spicas marito regi &
ejus consiliario Mercurio demonstrasse, eandemque esse Cererem.
Vitam Dionysius, inquit Martianus Capella, apud Thebas, Osiris
apud Ægyptios hausit vini, usumque comperiens; frumentum
Isis in Ægypto, Triptolemus apud Atticos docuere. Et si hæc
non solum Isis dicta, sed & Juno ζῆξιδνα, quo nomine colitur
Argis. Cùm enim Apis ex Argis transisset in Ægyptum, inde misit
boves

Stephan.
βύσις αἰ.
Tertull. de
cor. mil.
Aug. de ci-
vit. Dei.
lib. 8. c. 27.
Martian.
cap. lib. 2.

Ætymol.
ζῆξιδνα.

boves ei regi, qui Argis regnabat, sementisque rationem docuit. Hic, junctis ad arationem bobus, sacrum Junoni suspendit, & spicas vocavit flores Junonis. Id quod verum est in Ægypto. Sed in Græcia hæc laus inventæ arationis & sementis tota est Cereris, ut quoque corona spicea hujus unius Deæ propria est. Enimvero beneficio Cereris agnoscebant se vivere. Eaque re spicea corona est quoque argumentum omnis fertilitatis & abundantiz. Nec mirum, si sub Claudio principe, equiti Rom. cui *Petra cognomen- tum, crimini data est nocturna quietis species ei objecta, tanquam vidisset Claudium spicea corona revinctum, spicis retro convectis, eaque imagine gravitatem annonæ dixisset.* Nempe, talia omnia sæpe capiebantur è coronis, ut sequentia Taciti verba demonstrant. Cæterum Cererem, cum sit altrix ὀμπνίαν vocant *Etymol. ὀμπνίαν* Cyrenenses ὀμπνίαν τὸ πνίω, respirabilem, sive respirare facientem. Idem hac ipsa de causa segetes & frumenta vocarunt τὴν Δημη- *Etymol. τὴν Δημη- λός.* τριαντὴν καὶ τὴν ὀμπνίαν, quasi horum opera respiremus, id est, *Phornut. in Civ. Græc.* vivamus. Itaque verè Phornutus ait, illud esse maximè necessarium, per quod hominibus tradita sunt alimenta suaviora. Ne ipse quidem Triptolemus se Cereri componere audeat, qui mortalis, & Celei filius perhibetur; idemque à Cerere doctus, jussusque docere homines arationem, & sationem frumenti. Certè ipse apud Patras arasse, & sementem fecisse dicitur, ibi prius perspecto ingenio terræ. Est ergo Ceres Dea arationis & sationis. Quam ob causam ei fuerunt instituta propria sacra, & quidem distincta ab illis quæ vocabantur Θαλύσια, quæ fiebant impetrandæ fertili- *Etymol. θαλύσια.* tati, & fructuum abundantiz. Atque adeò prisci agricolæ non solum supplicabant huic Deæ, sed & his verbis jusjurandum concipere soliti erant, μετὰ τὴν Δέμητρα, per Cererem, tanquam per *Schol. Aristoph. in Plut.* illud numen quod sibi præ cæteris tam iratum metuebant, quam propitium optabant.

CAPUT XVI.

Corona obsidionalis triplici nomine. Eadem est graminea. A quo daretur. Discrimen inter civicam & obsidionalem. Sublimitas, & nobilitas hujus corona. Gramen coronamentum Martus. Sumpsum pro omni genere herba.

E Coronis militaribus quasdam militibus ac ducibus promiscuè dari dixi; Alias ducibus, id est, iis qui exercitui præsumt, seponi ut peculiare. De prioribus egi: Nunc ego de obsidionali quæ triplex est sortita nomen. Nam & obsidionalis & obsidialis eodem significato dicitur, inde quòd à milite dabatur imperatori, ei qui cives obsidione liberasset. Dicebatur & graminea, quòd esset è gramine. Quam omnem rem Plinius ob oculos ponit his verbis, *Graminea nunquam nisi in desperatione suprema contigit, nulli nisi ab universo exercitu servato decreta. Cateras imperatores dedere. Hanc solam miles imperatori. Eadem vocatur obsidionalis, libertatis obsidione, abominandoque exitio totius castris.* Quòd si civicæ honos uno aliquo, ac vel humillimo cive servato, præclarus sacerque habetur, quid tandem existimari debet unius virtute servatus universus exercitus? Ergo obsidionalis dabatur ab illo duce, iisque omnibus in quos tale tantumque beneficium collatum esset, ut de Minutio Consule, ejusque exercitu memoriæ traditum. Hic enim *L. Quintium Cincinnatum, à quo ipse & exercitus obsidione liberati fuerant, hac corona donavit.* Interdum obsidionalis fuit munus exercitus, cui præisset, aut certè in quò ordines duceret is qui eam meritis esset, ejusve præsidii quod obsidione liberatum fuerat, ut constat è verbis Plinii, qui etiam tradit, *Manlium Consulem, tribus cohortibus servatis, totidemque ad servandas eas educitis, hac corona donatum fuisse.* Quòd & statua ejus in foro suo *D. Augustus adscripsit.* Festus de hac corona verba faciens, *P. Decio, inquit, date duæ sunt, una ab exercitu universo: altera ab iis qui fuerant in presidio obsessi, & L. Sicinio Dentato, &c.* Hunc Plinius vocat *L. Siccium* quem supra dixi quatuordecim civicas meruisse; quique *depugnavit cxx. praliis semper victor.* Sed de Decio historia tota est apud Livium; *Secundum Consulis donationem, inquit, legiones gramineam coronam obsidionalem clamore donum approbantes Decio imponunt.* Ubi advertendum, quomodo in civica necesse fuit eum fateri qui servatus esset, ita cum obsidialis

*Plin. lib.
12. cap. 4.*

*Plin. de
vir. illust.
cap. 17.*

*Plin. lib.
22. cap. 6.*

*Fest. obsi-
dionalis.*

L. v. lib. 7.

dialis dabatur, omnem rem manu quidem imperatoris, ejusve qui ab ipso secundum in exercitu locum obtineret, transactam, sed interventu clamoris, id est, consensu militari, & approbatione univerforum. Hoc exemplo Scipio Æmilianus Tribunus *Plin. de vir in Africa sub T. Manlio Imperatore cohortes octo ab obsidione illust. cap. 58.* vallatus consilio & virtute servavit. A quibus corona obsidionalis donatus. Maximè insignis fuit illa, quàm S. P. Q. R. *Gell. lib. 5. cap. 6.* Fabio Maximo dedit bello Pœnorum secundo, quod is cunctando rem Romanam prope collapsam restituisset, atque adeo urbem Romam obsidione hostium liberaisset. Nec data, inquit Plinius, cum magistrum equitum & exercitum ejus servasset. *Plin. lib. 22. cap. 5.* Tunc satius fuit nomine novo coronari appellatum patrem ab his quos servaverat; sed, quod dictum est, consensu honoratus est, Annibale ex Italia pulso. Qua corona adhuc sola ipsius imperii manibus imposita est. Et quod peculiare ei est, sola ab Italia data. Idem Plinius auctor est, Augustum cum M. Cicerone filio Consulem Idibus Septembribus à Senatu donatum obsidionali. Adeò, inquit, civica non satis videbatur. Ac tanto *Plin. lib. 22. cap. 6.* rarius est, servatorem unum à servatis donari. Itaque inter obsidionalem & civicam hoc interest, quod altera singularis salutis signum est: altera diverforum civium servatorum. Hujus coronæ usus sub principibus quàm diutissimè retentus, teste Ammiano Marcellino, cujus hæc sunt verba, Ita nunc emisnerunt hi qui *Ammian. Marcellin. lib. 24.* fecere fortissimè obsidionalibus coronis donati, & pro concione laudati veterum more. Certè in hac corona tantum fuit claritatis, ut ea claritate nihil in rebus humanis sublimius fuerit. Et quidem P. Decius religione confessus est quanta esset hujus coronæ auctoritas, siquidem ea donatus bovem album Marti immolavit, & centum fulvos, qui ei virtutis causa dati fuerant simul ab obsessis. Enimvero Plinius firmat, coronam nullam fuisse graminea nobiliorem in majestate populi terrarum principis, præmissis quoque gloriæ. Gemmate, inquit, & aurea, vallares, murales, rostrata, civica, triumphales post hanc fuerunt; suntque cunctæ magno intervallo, magnæque differentia. Festus quoque tradit, hanc coronam esse magna honorationis. Quam vocem equidem rejicio, & substituo, venerationis, quòd Mars gramine ornatus, [id est, coronatus] esset. Fuit ergo gramen, si Festo credimas, coronamentum Martis sicuti victoris. Hæc item corona, ut Plinius, Gellius, Festus ajunt, graminea est. Observari, inquam, solitum ut fieret è gramine, quod in eo loco generatum esset, intra quem transierant, qui obsidebantur. Dabatur hæc, inquit Plinius, videri è gramine, & corpeo inde ubi obsessos servasset aliquis. Namque summum

summum apud antiquos signum victoria erat, herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice ipsa humo, & humatione etiam cedere. Quem morem etiam nunc durare apud Germanos scio. Idem alibi, Nulle ergo herba fuere certa in hoc honore, sed quacunque fuerant in periculi sede, quamvis ignobiles ignotaque, honorem nobilem faciebant. Ergo quod ad hanc coronam pertinet, verisimile est, gramen sumi pro omni genere herbarum. Itaque non satis mirari possum quid ita Plinius hanc ipsam obsidalem coronam alibi frondeam vocet. Nam ubi dixit, Romulum frondea coronasse Hostum Hostilium, quod Fidenam primus irrupisset. addit, P. Decium patrem Tribunum militum frondea donavit exercitus ab eo servatus Imperatore Cornelio Coss. Frondes tantum sunt in arboribus & arbutis. At ibi Plinium loqui de hac obsidionali corona, palam est. Neque enim si alia esset, exercitus ab ipso servati mentionem faceret. Non ergo fuit frondea, sed graminea. Et hoc fortasse ut non magnopere advertendum, aut sicuti rem notissimam, Plinius scripsit haud sane anxius.

Plin. lib.
22. cap. 6.

CAPUT XVII.

Corona ovalis. Ovatia unde dicta. Ovare quid. Ovalis est myrtea. Plutarchi & Gellii sententia de ovali confutatur. Dionysii Halicarnassae error, aut ejus locus emendandus.

Plin. lib.
15. c. 29.
Plutarch.
Marcello.

INter eas coronas quæ ducibus tantum, non etiam militibus sepuntur, altero loco collocavi ovalem. Qua corona ii erant donati qui ovantes urbem introibant, id est, qui victores fuissent eorum hostium quibus bellum non esset indictum, quorumque victoria facilis fuisset & incruenta. *Triumphans de Sabinis Posthumius Tubertus*, inquit Plinius, *in Consulatu (qui primus omnium ovans ingressus urbem est) quoniam rem leviter, sine cruore gesserat; myrta Veneris victricis coronatus incessit, opitabilemque arborum etiam hostibus fecit.* Cæterum ovationem Plutarchus ait quibusdam placere dici à Baccho, quem & Eujum ac Triumphum nominant. Id quod ipse improbat. Non, inquit, sic se res habet. Sed in magno triumpho solent duces more patrio bovem immolare. At in hoc, nempe in ovatione, sacrificabant id animal cui apud Romanos nomen est ovis. Hinc minorem hunc triumphum ovationem vocarunt. Et hæc quidem de hac appellatione tradit Plutarchus. De ipsa re hæc Gellius; *Ovandi, ac non triumphandi causa est,*

Gell. lib. 5.
cap. 6.

est, cum aut bella non ritè indicta, neque cum justo hoste gesta sunt, aut hostium nomen humile, & non idoneum est, ut servorum, pyrratarumque. Aut deditione repente facta, in pulvere, (ut dici solet) incruentaque victoria obvenit. Porro hæc corona fuit myrtea. Huic enim facilitati, inquit Gellius, aptam esse Veneris frondem crediderunt, quod non Martius, sed quasi Veneris quidam triumphus foret. In hac ipsa sententia est Plutarchus, abs quo Gellius hæc sua, ut est verisimile, mutuatus est. Ovationis, inquit Plutarchus, est minor triumphus. Nec enim triumphans conscendit currum; nec habet coronam lauri. Nec tuba celebratur triumphus, sed ita pedes in calceis aut soleis. Præterea gestat coronam myrti sicuti imbellis, & visu gratus potius quam admirationis. Id quod apud me quidem maximo argumento est, modo actionis, id est, rei gestæ, non magnitudine priscos triumphum definire aut metiri solitos. Nam qui pugnando, & multa hostium cado hostes vicerant, hi Martium illum ac tremendum triumphum agebant, multa lauro coronantes arma, & milites, sicuti fieri solitum cum lustratur exercitus. At iis ducibus, quibus non tam opus fuit bello, quam familiaritate, & persuasione quadam verborum res peragenda, his lex jubebat premium esse laudationes, & hanc veluti in morem concionis adornatam pompam. Quæ Gellii, atque adeo ipsius Plutarchi sententia quam non sit digna ut referatur inter probas, in sequentibus planum faciam. Certè Tiberius ipse nihil Venerium in ovatione cogitavit, cum ob res gestas & ovans, & curru urbem ingressus est, licet Plutarch. triumphalibus ornamentis, primus, ut quidam putant, honoratus, novo, nec antea cuiquam tributo genere honoris. Et quidem Marcella. Dionysius Halicarnassæus hoc triumphus genus à Senatu inventum, autore Licinio, prodidit; atque nullo discrimine agi hunc triumphum ab altero, nisi quod in ovatione dux non curru, sed pedibus in urbem præcedit pompam militum; nec induitur trabea picta, aureoque intertexta, sed toga prætexta, quod est consuetum Consulibus & Imperatoribus gestamen: nec sceptrum gestat ut triumphantes, sed tantum coronam lauream, στέφανον ἐνίκων δάφνης. Qua in re manifestè dissentit à Plutarcho, & ab aliis. Itaque in Dionysio pro δάφνης, repono μυρρίνης.

CAPUT

CAPUT XVIII.

Myrtus est Veneris. Et cur. Ipsa redimitur myrto. Naucratis corona qua. Myrtus pulchra & odorata. Est cupidini dilecta. Poëta coronati myrto. Myrtus est amantissim.

*Stat. lib. 4.
Theb.*

*Virgil. 5.
Æneid.
Lucian. Amor.*

*Ovid. lib.
4. Fast.*

*Virgil. Æl.
7.*

*Plutarch.
Marcella.
Lucian.
Iacrom-nip.*

*Ovid. lib.
3. Amor.*

*Schol. Aristoph.
177.*

*Stat. lib. 1.
Sylv.*

MYRTUM esse frondem Veneris, ex omni prope antiquitate discimus. Ideoque peculiari epitheto dicta est Paphia, & censeatur inter lætas frondes. Virgilius de Æuea,

Sic fasces velat materna tempora myrto.
Et Lucianus de myrto; Abundè, inquit, illa frugibus densa myrtus apud dominam suam [Venerem] copiosa nascens, &c. At cur hæc planta sit Veneris, docet Ovidius alloquens matronas,

*Vos quoque sub viridi myrto jubet illa [Venus] lavari,
Causaque cur jubeat, discite, certa subest.
Littore siccatas rorantes rore capillos.
Viderunt satyri, turba proterva Deam.
Sensit & apposita texit sua tempora myrto.
Tuta fuit factio; vosque referre jubet.*

Plinius hæud sanè fabulosam, sed naturalem hujus rei causam affert. Nimirum, *inguen ne intumescat ex ulcere, satius ait esse surculum tantum myrti habere secum non ferro, nec terra contactum.* Sive ob Ovidianam illam, sive ob hanc Plinianam, sive, quod verisimilius est, ob utramque, certè Virgilius disertis verbis hanc frondem tribuit Veneri,

*Populus Alcide gratissima, vitis Iaccho,
Formosa myrtus Veneri: sua laurea Phœbo.*

Tibia, inquit Plutarchus, pacis est pars, & Myrtus Veneris planta. In convivio Deorum singuli Dii cujus rei facultatem habent, hanc quisque exhibet, Ceres panem, Liber vinum, Hercules carnes, Venus myrtum. Nam in convivio tradebatur myrti ramus, ut alibi dico. Ipsam Venerem Ovidius facit redimitam myrto.

*Dixerat, ac myrti (myrto nam, vincula capillos
Constiterat) folium, granaque pauca dedit.*

Usque eò myrtus est Veneris ut prisca *μύρτον ποικιλεῖσθαι* myrtum variatam sumpserint pro pudendo muliebri. Musam procacem myrtis Statius vocat eam quæ sit invitatrix ad Venerem.

— *discede laborque*

*Curaque dum nitidis canimus gemmantia saxis
Balnea, dumque procax myrtis, hederisque soluto
Fronte verecundo Clejo mea ludis Etrusco.*

Athe-

Athenæus explicans quænam sit corona Naucratis, ait eam fuisse myrteam; ejusque originem referri ad Venerem, quæ navim, in qua periclitabantur Naucratis viridi myrto complevit, salutemque eis dedit. Tum singulis coronam myrteam, quam ea re naucratis appellauit. Ergo naucratis corona, inquit Athenæus, est eadem cum myrtea, additis rosæ, ab Anacreonte gestata, quod myrtus vapores prohibet, & rosæ refrigerant. Et verò myrtus rectè sociatur rosæ, cum utraque planta sit Veneris. Traditque Constantinus Cæsar, rosam, si plantetur ante juxtaque myrrum dici feliciter provenire. Ipse Anacreon hujus coronæ meminit in his versibus,

Σπράγεις δ' αὖτ' ἔσθ' ἵκας ὅς ἐστιν ὄζειν,
Τὴν μὲν ῥοδίαν, τὴν δὲ ναυκρατίαν.

Anacr.

Coronas autem vir tres unusquisque habuit, Alias quidem roseas, unam autem naucratis. Et si non defuerunt qui coronam naucratis dixerunt plecti ex amaraco, qui flos abundat in Ægypto; sequuti, videlicet, opinionem illorum, qui referent Aristide, ajunt Naucratis esse urbem Ægypti, quæ eadem est urbs Mercurii. Artemidorus ait, coronam myrteam visam in somnis esse faustam mulieribus ὡς τῇ Ἀφροδίτῃ propter Venerem. Porro Veneri myrtus tantopere grata est, ὡς τῇ φιλοφροσύνῃ, propter comitatem & affabilitatem. Addunt Plinius & Plutarchus, quam nunc Murciam Venerem vocant, priscis fuisse Myrteam. Invenio hanc myrtum Veneri sacram propriè dici φιλόφρονος ὡς τῇ τ' ἔνοχῃ, ὅτι τὴν φιλεῖν ὡς καὶ κερδὴς ἐξελύκει, quod hoc pacto amor aptè effertur. Et hæc ipsa plerumque uruntur ὡς τῇ τῇ σιφαιῶνι πολλὰς ad plectendas coronas. Nempe hæc propriè est myrtus σιφαιῶνι coronaria, id est, coronarii generis, ἥ ἂν ὅτι τῇ μεγάλων μυρρίων, cum aliæ sint magnæ, id est, proceræ myrti, inquit Theophrastus. Est verò hæc myrtus inter cæteras frondes eximia pulchritudine. Et hoc, scilicet, illud est quod eam Carul-
lus ait floridis enitere ramulis,

Namque Julia Mallio
Qualis Idalium colens
Venis ad Phrygium Veneris
Judicem, bona cum bona
Nubit alite virgo.

Catull. in
epithal.
Jul. Cæ.
Mall.

Floridis velut enitens
Myrtus Asia ramulis,
Quos Hamadryades Dea
Ludicrum sibi roscido
Nutriunt in honore.

Certè inter illa quæ Achilli conficiebant insignem pulchritudinem,

Dar. Phryg. de excid. Tr.
Athen. lib. 13.
 nem, dicitur fuisse capillus myrteus. Verba sunt Daretis Phrygii, *Achillem pectorosum, ore venusto, membris valentibus, magna vi brachiorum, bene crispasum, clementem, in armis acerrimum, vultu hilaris, largum, dapibilem, capillo myrteo*, id est, Venerco. Tradit Athenæus è Myrsilo, apud Eleos, cum qui è certamine pulchritudinis rediisset victor, ab amicis & vittis & tæniis redimiri solitum. Denique perductum ad ædem Minervæ, coronari myrtis. Pulchritudini accedit odor gratissimus, Horatio teste, qui describens luxuriam sui sæculi, ait,

Horat. lib. 2. Carm. ad. 15.

— *tum violaria, &
 Myrtus; & omnis copia narium
 Spargens olivetis odorem
 Fertilibus domine priori.*

Sib. 6. π.
*πρόδοις
 ὁ γὰρ μ. ξ.*
 Inter delicias hortorum numerabant *ψαλιγὲς μυρρινῶας* consilia myrteta, ut ait Hierocles. Hinc est, quod apud Aristophanem Hercules memorans plausus & choreas mulierum & virorum, quæ sunt in ipso aditu inferorum, eos dicit esse apud myrteta.

Aristoph. βαττ.

*Καὶ μυρρινῶας, καὶ ἡδύς δὲ δαίμνας
 Ἀΐδων, γυναικῶν, καὶ πρὸς τοὺς χερσὶν πολλῶν.*

Et myrteta, & choreas felices virorum, mulierum, & multum plausum manuum. myrteta, id est loca voluptaria & Venerca. Quem locum, ut verisimile est, imitatus Virgilius, etiam apud inferos, amantes tegit sylva myrtea.

Virgil. 6. Eneid.

*Hic quos durus Amor crudeli tæbe peredis,
 Secreti calant callos, & myrtea circum
 Sylva tegis.*

Philosfr. in Imag.
 Ipsæ teneræ puellæ in teneris myrtetis dicuntur canere Venerem. Cæterum quod myrtus est Veneris, hanc quoque frondem ut matrem Cupido amat. Certè is apud Longum incedit cum myrtis & granatis. Ibi quidam ait se à Cupidine percutsum myrtis, *ἵσταντο τοῖς μύρτοις*, nempe, jaculo Venerco. Unus Cupidinum in epithalamio Stellæ & Violantillæ Venerem matrem alloquens, ait Stellam prætulisse amores lususque Venercos verbis heroicis, iis, quibus res gestæ præclarissimorum hominum traduntur.

Stat. lib. 1. Sylv.

*Hinc tibi plestra dedit; missisque incedere vases
 Maluit, & nostra laurum subtexere myrto.*

id est, victoriis inserere amores. Et hoc illud est quod ait Horatius, ubi lauro confert myrtum de se loquens,

Horat. l. 3. Carm. ad. 4.

— *ut premeret sacra
 Lauroque collataque myrto
 Non sine Dis animosus infans.*

id est, ut jam inde discerem militare Apollini & Veneri. Quippe myrtus

myrtus non solum est Veneris, sed & illorum omnium qui Veneri celebrandæ operam impendunt. Non ergo mirum, si & ipsi poetæ Veneris cultores amant redimiri myrto. Ovidius,

Finis adest operi. palmam date grata juventus;

Sertaque odorata myrtea ferie coma.

Ovid. lib. 2.
de ar. am.
cir. fi.

Certè hic ipse Ovidius ait, sibi tempora Venerem tetigisse myrto. Indeque se factum esse scientem dierum hujus Dez, in primis, mensis Aprilis.

Venimus ad quartum, quo tu celeberrima, menssem

Et vatem & menssem scis Venus esse tuos.

Ovid. l. 4.
Fast.

Mota Cytherea leviter mea tempora myrto

Coniigit, & caput perfice, dixit opus.

Et verò mense Aprili matronæ sacrificabant Veneri; & myrto coronatæ lavabantur. Tibullus quoque sciri cupiens quanti faciat Venerem, ut sibi propitium numen, loquens de sacris domesticis coronat se myrto.

Hunc puta cum veste sequar, myrtoque canistra

Vincta geram, myrto vinctus & ipse caput.

Tibull. l. 1.

Et verò quia myrtus est Veneris, amantium quoque est. Tibullus de campis Elysiis.

Illic est cuicunque rapax mors venit amanti,

Et gerit insigni myrtea sarta coma.

Tibull. l. 1.

CAPUT XIX.

Virgines & puella coronata myrtis. Myrtus efficax excitando risui. Casta myrtum aspernantur. Locus Clementis Alexandrini emendatus. Bacchus coronatur myrto. Corona convivialis myrtea. Hypothymis ramus myrti. Quibus floribus, plantisque societur myrtus. Apollo coronatur myrto. Myrtus sacra. Myrtus symbolum lætitiæ.

Ipse virgines & puellæ, quæ Veneris sacris initiari cupiunt, se hac fronde oblectari profitentur. Et hæc sunt illa *πυρρίνια μύρτι*, virginales myrti, 'apud Aristophanem.

Ἡ ἐν τῇ περὶ βουκόμῃ πυρρίνια

λινθίστοφον μύρτι, καὶ

τὴν περὶ καπνίστοφον.

Aristoph.
ἐπιθ.

Et vernis fruimur virgineis mollibus candidisque myrtis, Gratiarumque hortensibus. Et hoc, scilicet, illud est quod prisce ille Comicus, ubi fucos cultusque muliebres memorat, præter cætera ait, Eam quæ non sit læta, toto tamen die ridere, si habet in labris

Kk

exiguam

exiguam myrti tabellam; Ac si myrtus sit efficax provocando illi risui, qui plerunque est comes Veneris,

Clem. Alex. lib. 3. paedag. c. 2.

Ἄν' ὃ μὴ χαίρη μελῶντα ἀφ' ὧν τὸ πλεονεξέειν ἐξυλείφειν
Μύρρινος ἔχουσα λιπὲν ἐν τοῖς χαίλαισι·

Ὡς τι τὸ χεῖρον σίσηται, αἶ τι βυβαίτ' αἶ δέ μιν.

Et quamvis non sit læta, toto tamen die ridet, in labris tenuem habens myrti tabellam, adeo ut tempore hiet velit nolit. Cæterum castæ, & Venerem aspernantes myrtum pariter aspernantur. Hinc est quod Callimachus loquens de festo Dictynnæ, quam nympham Diana præ cæteris omnibus diligebat (nisi si fuit ipsa Ἀρταμις, ut ait Scholiastes Nicandri) dicit, illo die sertum esse e pinu aut lentisco. At myrto Gortynin abstinere, atque adeo eam odisse.

Callimach. hym. in Dian.

— τὸ δ' εἶφ' ἡ μὲν καί μιν

Ἡ πίτυς, ἡ χεῖν'· μύρτιο δ' ἡ χάρις ἀδύνη.

Δὲ τότι γὰρ πίπλοισιν εὐίχεται Μύρτιο· ἔξ' ὧν

Τῆς κύρης, ὅτ' ἐφάδην. ὅθεν μίτρα χρίσται μύρτον.

At sertum die illo aut pinus aut lentiscus [fuit.] Myrtum verò manus non tangunt. Tunc enim peplis phælit myrteus ramus. Huius odii causam aliter memorat Scholiastes Nicandri, interpretans hæc verba, αὐτὴ ἡ μυρσίνη τ' ἰμβρασίας Ἡῶς ἔχ' ὑπερδύναται εἶφ' ὧν, ipsa myrtus Imbrasæ Junonis non suscepit coronam. hoc est, inquit, non fuit coronamentum Imbrasæ Junonis. Quia cum in monte Idæ tres Dææ de pulchritudine certarent, Venus fuit redimita myrto. Hanc ob causam aliæ Dææ hanc frondem oderunt. Quamvis hæc causa nihil pertinet ad Dictynnam. Et ibi nequicquam sudat Scholiastes. Præco ille Spartanus apud Aristophanem ait, Quantum est mulierum Spartanarum non pati se à viris contrectari, ac ne myrto quidem velle tangi. Lactantius è Sex. Clodio

Schol. Nicand. in Alaxiph.

Aristoph. Lysistr.

Lactant. de fal. relig. lib. 1. c. 22.

Plutarch. περὶ ἀλ. καὶ τοῦ γό. ρομ. Lucian. adv. ind.

Clem. Alex. lib. 2. paedag. c. 8.

memorat, *Fatum Fauni uxorem, quod contra morem, decusque regum clam vini ollam ebiberat, & ebria facta erat, virginis myrtois à viro casam usque ad mortem.* Nimirum is vinolentiam in femina impudicitia adfinem existimans, Veneras virgas, quæ in aliis essent symbola libidinis, in propria uxore voluit esse supplicii ministras. Quod factum scribens Plutarchus ait, matronas in festis bonæ Dææ μύρτιν δὲν εἶσφίρειν, non eò ferre myrtos, sed ei libare vinum, cui indunt nomen lactis. Simile quidpiam Lucianus memorat de myrto, ubi alloquitur indoctum, eundemque multam librorum suppellectilem undique nullo delectu coementem; aitque Musas ejus aspectum dedignari; eumque potius myrto, vel malua cæsum sua sedē ejicere, ne Olmeum, aut Caballi fontem polluat. Verum ergo est, castas myrtum, ut Veneti dilectam & sacram, detestari. Ideoque emendandus est locus Clementis Alexandrini qui de lilio & myrto

& myrto loquens, ait lilio Junonem delectari, καὶ τὴν Ἀρτέμιον μυρ-
ρίνην, & Dianam myrto. Quo loci aut Clementi memoria vacilla-
vit, aut erravit librarius, qui pro Ἀφροδίτῃ scripsit Ἀρτέμιον, cum
ex iis quæ mihi dicta sunt, constet myrtum non solum non esse
dilectam Dianæ, verum illi potius odiosissimam. Cæterum quod
Venus & Bacchus sunt affinia numina, mutualque opera tradunt,
minimè mirum est, apud Aristophanem Bacchum coronari myrto.

Πολύκροποι μὲν πάσας
Ἀμφὶ περὶ σὲ βρέοντα
Σπίφασσι μύρτων.

Aristoph.
βατρυχ.

Fructuosam quidem agicans circa caput tuum pullulantem eoro-
nam myrtorum. Et verò corona convivialis sæpe plectebatur è
myrto, ut pluribus locis apud Horatium,

Nunc decet aures viridi caput impedire myrto, &c.

Horat. l. i.

Et alibi,

*Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curvo. neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcia
Vite bibentem.*

Carm. ed.
4.
Horat. l. i.
Carm. ed.
38.

Alio item loco convivalem coronam sibi texi vult ex apio, aut
myrto,

— quis udo
*Depropetare apio coronas,
Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dices bibendi?*

Horat. l. 2.
Carm. ed.
7.

Id ipsum docent hæc apud Athenæum verba.

Κατὰ χεῖρας δὲ ἕλκεθ' ὕδωρ. ἀπαλλὰς
παιδίαν, ὃς ἀργυρία πώλην
φίρον ἐπὶ χεῖρας. αἶψ' ἴφρι σπασο-
λεπταῖς ἀπὸ Μυρτίδων ἀγυήτων
κλάδων δυσαπείθεον.

Athen. lib.
15.

Aqua lavandis manibus allata est. Molliusculus puellus argenteo
gutto quem tenebat, affudit, coronasque deinde advenit tenues, è
puris myrti ramis magno labore contextas. Quæ huic est pura myr-
tus, Horatio est simplex, id est sola nulla alia fronde permixta. Nam
myrtus, quod est Venerea, sæpe miscetur violis, & rosæ ut infra
dico. Cæterum myrti ramum floribus intextum à Lesbiiis supra
dixi vocari hypothyrida. Virgilius, postquam commemoravit quan-
tum est arborum lectissimarum, his addit myrtum,

Quæc adorat veteris myrtus non nescia sati.

Virgil. Cui.

Nam Myrtine virgo à juvenibus occisa perhibetur, ut infra dico. Alibi
eam jungit rosæ, hyacintho, croco, acantho, liliis, lauro, cæteris.

— hic est & Sparsica myrtus.

Virgil. Cui.

Atque hyacinthus, & hic Cilici crocus editus arvo.

Ovidius alloquens vulgares puellas, myrtum sociat sisymbriis;
camque ait Veneri offerri oportere.

Ovid. lib. 4.
Fast.

Cumque sua domina date grata sisymbria myrto,

Textaque composita juncea vincla rosa.

Theocritus eam sociat lauro & cupressui,

Theocr. in
epig.

— αἶσαν ὅ
ῥαῖθρον δὲ ἀπὸ ἀπὸ λαδῶν πάντοτε τιθεῖται

Δάφνης καὶ μύρτιος καὶ αἰδοῖ κεκροσφ.

& perenne fluentum de saxi undique viret lauru & myrtis, & odorata cupresso. Horatius rorem marinum jungit myrto.

Horat. lib.
3. Carm.
od. 23.
In fragm.
Sisymb.

Parvos coronantem marino

Rore Deos, fragilique myrto.

Apud Stesichorum myrtus jungitur rosis, & violis, ejus verba alibi referente Athenæo. Cæterum propter lætitiā & pulchritudinem hujus frondis ipse Apollo describitur aut coronatus myrto, aut certè ejus coma, ut dixi de Achille, dicitur myrtea.

Tibull. L. 3.

Intonsi crines longa myrtea ceruebant.

Stillabat Tyrio myrtea rore coma.

Et quia plurium Deorum coronamentum myrtus est, vocatur sacra, ut in hoc loco Euripidis,

Euripid.
Ion.

ἵνα δέξῃσι τὸ γυνὸς ἱερὰ.

τὴν αἶσαν παλαιὰν

ἐκπεριτρίψαν

μυρτίαν ἱερὰν φέρον.

ubi sacer fons jugis aque diffusus rigat myrti sacra folia. Nec verò hac sola de causa myrtus vocatur sacra, sed quòd & in ea quoque arbore sufficiens genus habetur, inquit Plinius. Atque adèò hæc frons censetur in sacrificali apparatu,

Aristoph.
örið.

Διὰ πῦρτι τὸ ὅτι βῆδον βῆδίζομεν.

Καὶ οὐδ' ἔχοντι καὶ χύτρας, καὶ μύρτιος

Πλωσίμους, ζῆτιντι τῖπον ἀσπίδους,

ὅπως καθιδρύβιντι ἀσπίδους αὐτῶν.

Propterea hoc iter eamus, & canistrum habentes & ollam, & myrtos erremus, quærentes locum otiosum ubi sedentes transigamus.

Certè inter sacra coronamenta μύρτιν τεφανώπδα αὐτῶν myrtum coronariam libare, refertur à Polluce, sumptum, opinor, à Theophrasto. Sed quàm myrtus pertinuerit ad religionem, ex his Plinii verbis sciri potest; *Haud scio an prima etiam omnium in locis publicis. Roma sacra sit, fasidico quidem & memorabili augurio.*

Pollux lib.
1. & Theophrast. lib.
5. hist.
planc. Plin.
L. 15. c. 29.

Inter antiquissima namque delubra habetur Quirini, hoc est, ipsius Romuli. In eo sacra fuisse myrti duæ ante adam ipsam per longum tempus,

tempus, altera patritia appellata, altera plebeja exuberans ac letata. Patritia multis annis praevaluit, flaccescente plebeja. Quando Senatus quoque floruit, illa vicens, plebeja retorrida & squalida. Qua posteaquam evaluit, flaccescente patritia Marfico bello. languida auctoritas patrum facta est, ac paulatim in sterilitatem emarcuit majestas. Quin & ara vetus fuit Veneri myrtea, quam nunc Murtiam vocant. Postremo myrtus est symbolum lœtitiæ privatæ, ut supra de myrto conviviali mihi dictum; tum publicæ, cujus promi possunt ex antiquitate luculentissima testimoniis. Et quidem, referente Athenæo, Seleucus in linguis textam è myrto coronam vocari ait Ellorida, ambitu cubitorum viginti; eamque in Ellotiorum Festo, quod apud Corinthum solenne est, in pompa vehi cum ossibus Europæ, quam Corinthii Ellotidam vocant. Horum ludorum supra è Pindaro mentionem feci. Adest & Claudianus, cujus hi sunt versus describentis publicam lœtitiâ ob nuptias Honorii. Nam myrtum collocat in foribus sponsorum.

Athen. lib. 15.

— alii funalibus ordine ductis

Plurima ventura suspendite lumina nobis.

Hi nostra nitidos postes obducite myrto

Contentant.

Claudian. de nupt. Honor.

Alibi quoque ubi agit de nuptiis Martis & Veneris, myrto coronat fores,

— festa frondentia myrto

Limina cinguntur; roseisque cubilia surgunt

Floribus; & thalamum dotalis purpura velat.

Et hæc quidem habeo quæ dicam de myrto Veneræ; cujus gratia Plinio, Plutarcho, Gellio nihil ultra spectantibus ovatio est triumphus Veneris. Sed quantas, dum hoc dicunt, nugas agant, è sequentibus palam fiet.

Claudian. de stat. Mart. & Ven.

CAPUT XX.

Robur myrti. Tela myrtea. Corona myrtea symbolum fortitudinis. Viri foras & militares coronati myrto, sicut & ipsa tabernacula militum. Tiara Persica circumdata myrto. Tyrannicidarum gladii coronati myrto. Verba quedam in laudem tyrannicidarum concepta; eademque Athenis vulgarissima.

Naturæ parum visum est dare myrto odorem, teneritudinem, pulchritudinem, omnia Veneræ, nisi eam quoque cumlaret solido robore. Id Virgilius docet,

Sed truncis olea melius, propagine vises

K k 3

Virgil. lib. 1. Georg.

Respon-

Respondent; solido Paphia de robore myrtus.

Alibi validi hastilia myrto tribuit.

Virgil. lib.
2. Georg.

*Viminibus salices fecunda, frondibus ulmi
At myrtus validis hastilibus.*

Alibi ea tela quibus confixus est Polydorus, facit myrtea. Nam primum dicit,

Virgil. 3.
Æneid.

*Forè fuit juxta tumulus, quo cornu summo
Virgulta, & densis hastilibus horrida myrtus.*

Paulo post addit,

— hic confixum ferrea texit

Telorum segas, & jaculis increvis acutis.

Constantin.
Cæs. lib.
11. cap. 8.

E quibus verbis liquido constat, tela fuisse myrtea. Et verò myrtum conficiendis sagittis aptam esse, disertim tradit Constantinus Cæsar. E Virgilio colligere licet, baculum pastorem fuisse myrteum, quod fuit inter bellica gestamina Camillæ.

Virgil. 7.
Æneid. in
fin.

Et pastorem præfixa cuspidè myrtum.

Hinc verisimile est, factum esse ut corona myrtea sit symbolum fortitudinis. Certè è Claudio Saturnino Tertullianus tradit, myrto milites redimiri solitos. Additque hæc verba, *Veneris enim myrtum matris Aeneæ, non laurum, etiam amicula Martis per Iliam & Romulos Romani.* Ubi pro enim lego esse. Vnus, inquit, est amicula Martis. Ipse Mars, quod est pater Iliæ, quæ enixa est Romulum & Remum (hos enim vocat Romulos) Romanus quoque est. Ipse Hercules ob robur & fortitudinem inter Deos relatus incedit coronatus ramis myrti.

Euripid.
Alcest.
act. 4.

*τίφ' ἢ κεῖται μυρσίνους κλάδους
ἄμυσ' ὑλακτῶν.*

evinctique caput ramis myrteis, absurda latrans. Et Herculis imitatione alii viri fortes, ut apud Euripidem Orestes,

Euripid. E.
lect. act. 4.

*ἔνθ' ὡς ὁ κλεινὸς ἤ μυκλωαῖον ἀνὰ
κυρτὴν ἢ κήπιον οὐ παρρητύτους βιβλούς,
δρίπων τεταίνης μυρσίνους κλέος πλίκους.*

Illic superbus Mycenæorum princeps erat. Fortè autem irriguis hortis inambulans, carpit teneræ myrti ferta capiti. Apud eundem Euripidem Alcestis obitura voluntariam mortem pro Admeto viro, non femineo, sed virili animo, votis ad omnes aras factis, eas cinxit multis myrti ramis.

Euripid.
Alcest.
act. 1.

*παίνεις ἢ βουβῆς, εἴ κεν' Ἀδμετῷ δέμης,
πεταλῆς, καί τι τοῦτο, καὶ περσίουζαν,
πτόρθων ἀπαρχήν μιν μυρσινῶν φέσω.*

Ad omnes autem aras, quæ erant in ædibus Admeti, accessit, & supplicavit ramorum abscondens myrteorum comam. De hac Alcestis

Alcestis fortitudine videndus Plato in convivio. Post devictos à Græcis Persas instituta sunt, ut supra dixi, Eleutheria, in quorum pompa conspecti sunt currus pleni myrto & coronamentis. Hinc sanè liquet, quàm myrtus non solum sit Venerea, sed & Martia. Nam *bellicis rebus*, ut Plinius ait, *se inservit*. Plutarchus memorat, in castris Pompeji, cùm is apud Pharsaliam victus est, tabernacula fuisse coronata myrtis. Itaque non abs re adnotatum est ab Herodoto, Persas sacrificantes gestare tiaram myrto circumdatam, nimirum, sicuti Martios & bellicosos homines, atque adeò multarum gentium viatores celeberrimos. Cæterum myrtus non solum est index qualiscunque victoriæ, verum etiam illius quæ omnium pulcherrima est, per quam, scilicet, itur ad libertatem. Hanc ob causam in publica latititia propter sublatum tyrannum tyrannicidæ gestarunt gladios myrto redimitos. Εἰς μύρτου κλαδί το ξίφος φορήσαντες Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων, ὅτι τὸ τυραννικόν ἐστιν, ἰσχυρόν τε Ἀθηνῶν ἐπισημαίνον. φίλταθ' Ἀρμόδι' ἔπνευεν, ut in Aristide. πύθνηος ἡρώς δι' ἐμὰ μακρῶν σὶ φασιν εἶναι, ἵνα παρ' ἀδελφῆς Ἀρχιδάμους Τυδείδου τί φασι τὸ ἰδίον Διομήδεα. In myrto ramo gladium feram sicuti Harmodius & Aristogeiton quando tyrannum interfecerunt, & Athenas liberas reddiderunt. Charissime Armodic, nondum mortuus es. At te in insulis beatorum ajunt esse, ubi [est] celeripes Achilles, ajuntque [esse] Tydeiden, & fortem Diomedem. Eadem propè verba ut insignia, nullo aliorum interjectu, tantum paucis additis, repetuntur. Usque eò & legenti, & scriptori adlubeat illa multitudinis acclamatio quæ pertinet ad libertatem. Ibi enim disertim nominatur Hipparchus tyrannus, is qui occisus fuit. Quæ verba usque eò fuerunt celebrata, per universam Græciam, nihil ut quicquam diu fuerit vulgatus: canebanturque in conviviiis, erantque inter illa quæ dicebantur scolia, de quibus jam egi. His affinia tradit Plinius, *Athenienses*, inquit, *nescio an primi omnium Harmodio & Aristogeitoni tyrannicidis publice posuerint statuas*. Et hæc quidem de hisce tyrannicidis tunc vulgo jactata & credita sunt, etli alia quoque hujus necis causa traditur à Socrato apud Platonem, nempe. quodd utrique tyrannicidæ in amore prælatus fuit Hipparchus, illis quidem temporibus sapientia inelytus. Eamque causam ipse Plato videtur existimare veriozem. Veruntamen celebrior & constantior existimatio fuit illa prior. Quippe & apud horum tyrannicidarum posteritatem multi honores manserunt. Itaque Dinarchus acriter exprobrat Demostheni, Demadem, qui causam majestatis dicere debuerit, non ab illo prohibitum quominus iisdem beneficiis, iisdemque honoribus colatur, quibus afficiuntur ipse posteri Harmodii & Aristogeitonis. Tantus fuit tam celebris

Plato in
conv.
Plutarch.
Arist.

Herodot.
lib. 1.

In fragm.
Alic. Ari-
epic. Esten.

Plin. lib.
34. cap. 4.

Plato in
Hippar.

Dinarch.
in Demosth.
Harmog.
π. 7.
519.

Plutarch.
Alcib.

facti favor, ut non solum horum tyrannicidarum posteritas fuerit præcipuo loco, verum etiam apud ipsorum statuas confugerent miserabiles, sicuti ad asylum. Cæterum cum Plutarchus ait, Hermonem, ob occisum Phrynicum, qui quamlibet mortuus, prodictionis damnatus fuerat, ab Atheniensibus fuisse coronatum, etiam non addit qua fronde, tamen eam fuisse myrtum planè est verisimile. Ex his omnibus fides sit, myrtum publicæ gratulationi testem adhibitam ob patratum facinus fortissimum & pulcherrimum, hoc est, ob depulso publicis cervicibus tyrannos. Porro hæc locutio, *ὁ μύρτου κλαδί φορέσω τὸ ξίφος* Athenis cesserat in locum proverbii; eamque non alii usurpabant, quàm qui se publici servitii perpetuos olores, ac libertatis acerrimos propugnatores profitebantur, ut palam est è loco Aristophanis, ubi chorus senum queritur publicæ libertati esse periculum à conspiratione mulierum, si non huic malo maturè obviam itur. Hancque dicit esse conjurationem quorundam qui imminet tyrannidi. Verum se tyrannis haudquaquam obnoxium fore constanter firmat.

Aristoph.
Eysij.

Αἰὲν ἰμὺν μὲν ἢ περὶ δούρα (ὦν) ἐπὶ φυλάξομαι,
καὶ φορέσω τὸ ξίφος τὸ λοιπὸν ὁ μύρτου κλαδί
ἀγροῶν τ' ὁ τοῖς ὄπλοις ἐξῆς Ἀθηναίοισι.

Sed in me quidem non exercebunt tyrannidem; quia cavebo. Et feram gladium deinceps in myrti ramo. Et posthac Aristogeironem prædicabo in armis.

CAPUT XXI.

Myrtus coronamentum triumphantium. Magistratus Atheniensis coronantur myrtis. Lacedæmonii magistratus coronantur. Athenis iudices coronabantur. τὰ παλαιὰ verbi elegans significatus. Myrtus est Palladis. Myrtus addita sepulchris defunctorum. Quædam singularia de myrto. Venæ collocata inter fortiora numina.

Plin. lib.
15. c. 29.

Quid quod myrtus quoque fuit coronamentum triumphantium? *Massurius*, inquit *Plinius*, *autore est, curru quoque triumphantes myrtæ coronatos. L. Piso tradit, Papyrium Massonem, qui primus in monte Albano triumphavit de Corsis, myrto coronatum ludos Circenses spectare solitum. Avus maternus Africani sequentis hic fuit. Marcus Valerius duabus coronis utebatur, laurea & myrtæ, qui & hoc voverat. Cum myrtus in tantæ sublimitatem evecta fuerit, minimè mirum est si Virgilius Cæsari Augusto imponit coronam myrtæam, sicuti tot gentium, æmulorum, servitii publici victori; denique ut numini.*

-- 616

— & 1e maximus orbis
Autorum frugum, tempestatumque potentem
Accipiat, cingens materna tempora myrto.

Virgil. lib.
1. Georg.

Tradit Pollux, magistratus Athenienses, posteaquam jurejurando Pollux l. 8.
 adacti sunt in iura & leges, cum redeunt in arcem, coronari myrtis.
 Credo, firmandæ autoritati illorum, inventa est corona myrtea,
 quibus publicæ rei gubernacula committuntur. Magistratus autem
 non solum Athenis, sed & alibi, ut Lacedæmone, coronari solitos
 discimus è Plutarcho, ubi agit de forma eligendi senatores, & *Plutarch.*
Φανουσίῳ & *Ἀλκίβιδος* *ἡγεμόνων*. At coronatus circumibat Deos, hoc *Lyc.*
 est pulvinaria Deorum, ubi coronatus signat renuntiatus & insigni-
 tus præcipua nota magistratus, quæ est corona. Et quamvis Plu-
 tarchus non myrteam coronam ibi nominet, tamen verisimile est
 fuisse myrteam exemplo urbis Athenarum. De hoc Atheniensium
 more id ipsum quod Pollux tradit Scholiastes Aristophanis inter-
 pretans hæc verba,

ψαλὸν ῥηϊάξ δ' αἰ σὺ μίχρ' ἔμυρρίνῃς.

Aristoph.
ἰων.

Recutitum fieri oportet te usque ad myrtum. Ubi *μίχρ' ἔμυρ-*
ρίνῃς ait esse, *μίχρ' ἔμυρρίνῃς*, usque ad caput, quandoquidem, in-
 quit, magistratus myrto coronabantur. Hic verò nomine magi-
 stratus etiam complector judices, quos Athenis fuisse coronatos,
 docet locus Æschini, ubi ait, Judicibus ademptas fuisse coronas
 propter impunitatem datam Timarcho. Cæterum, ille ipse Æ-
 schines *ἑφαιῶν* usurpat pro *δικαίων*, *ἐπειδὴ εἰς δ' αὖτ' αἰς τὴν ἀγο-*
ρὴν, ἢ ἐφαιῶν. Deinde in forum irrumpit, aut judicis officio fun-
 gitur. Et sic interpretandum esse hunc locum, equidem firmare
 audeo. Tradit quoque Plutarchus, judices, à quibus Phocion con-
 demnatus est, fuisse coronatos. Porro hæc & magistratuum, & ju-
 dicum coronæ sunt illæ ipsæ quarum meminisse Plutarchus, ubi ait,
 concordiam & amicitiam & collegarum multò magis esse decus
 publicæ personæ, quàm coronas & prætextam. Plato postquam
 tradidit rationem creandi tres censores, addit eos qui suffragiis vi-
 ctiores fuerint, coronari *ῥαμνῷ* ramo oleæ. Quæ, scilicet, fuit nota
 renuntiati magistratus, ducto, ut verisimile est, more ab Repub.
 Atheniense ad civitatem Magnetum. Sed nequis cuiquam super hac
 re scrupulus hæreat, sciendum est, non Veneris tantum esse myr-
 tum, sed & Palladis. Res ita habet, Myrsene virgo fuit Athenis
 præcipua formæ nobilitate insignis, eademque Palladi complaci-
 ta. Hæc frequens erat in palæstris & stadiis: ibique coronabat
 adolescentes qui è certamine victores redibant. Horum quidam
 à virginæ superati, impatienter ejus victoriam ferentes, eam intere-
 merunt. Nec ideo extinctus est amor Deæ erga virginem. Quippe

Plutarch.
πολ. πα-
εργ.

Plato lib.
12. de leg.

Constantin.
Cas. lib.
11. cap. 7.

usque adhuc, inquit Cæsar Constantinus Myrsine est accepta Dææ sicuti olea. Quæ causa iis est adnumeranda propter quas myrtus est symbolum fortitudinis & victoriæ. Cæterum quod mortui censentur victores humanarum miseriarum, hinc factum puto, ut defunctorum sepulchris myrtus adhibita fuerit. Certè apud Euripidem Electra queritur, sepulchrum Agamemnonis patris sui nullum accepisse neque libamen, neque ramum myrti.

Euripid. E-
lect. act. 2.

Α' χαίμενοι θ' ἵ τμήτ' ἀπαιτῶν
ὡ πύπτει, ὡ γῆρας, ὡδὲ κλάω μυρσίνας
ἵλας.

At sepulchrum Agamemnonis inhonoratum nunquam nec infestias, nec ramum myrti accepit. Et alibi, eadem tamen tragedia,

ἤλθον γὰρ αὐτῷ αὐτὸς παῖρ παῖρ γ' ἰδὼ,
καὶ ἀπαιτῶν ἵλαω· ἱερμίας τυχόν'
παιδὸς τι, λυγρὸς αἰσὼν ὅν φέρω ξένος,
ἱωνισσὴν τέρβω δὲ ἀμφίθηρα μυρσίνας.

Veni enim ad ipsius sepulchrum obiter; Ac procidens humi luxi, nactus solitudinem. Libaminaque soluto utre, quem hospitibus fero, Fudi, tumulumque ramis constravi myrteis. Postremò de dignitate hujus frondis hæc Plinius tradit, quæ quòd neque contrahi, neque elegantius dici possunt, hæc adscripsi. *Grecum ei nomen est, quo peregrinatio esse apparet. Fuit ubi nunc Roma est, jam tum cum conderetur. Quippo ita traditur, myrtea verbera Romanos, Sabinesque cum propter raptas virgines dimicare voluissent, depositis armis purgatos in eo loco qui nunc signa Veneris Cloacina habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant.* Tot dotibus cùm myrtus emineat, cùm fortitudinem, victoriam, triumphum, felicitatem demonstrer, non satis mirari queo qui Gellio & aliis lubitum sit eam deprimere, & ovationem vocare triumphum Venerium. Quanquam & ipsam Venerem etiam à magnis ducibus iovenio collocatam inter fortiora numina. Eaque re victricis epithetæ donatur à Plinio in loco supra citato. Enimvero Sylla post ingentem de Archelao partem victoriam trophæis inscripsit Martem, Victoriæ, & Venerem. Ipsa quoque Venus in formis dicitur adstitisse Lucullo, cumque impulsisse ad prælium his verbis, Quid dormis magnanime Leo? Agni prope te sunt. Cæterum non ita prona fuit ovatio, ut non ad eam perventum sit ductu multæ curæ, multæ providentiæ, parisque ad eam fortitudinis & felicitatis. *M. Crassus bello fugitivorum confecto ovans in urbem rediit; cæsi is myrteam coronam aspernatus dicitur. Nam quia Spartacus fuit hostis Reip. formidatus, Crassus censuit sibi deberi lauream, & honorem triumpho potius quàm ovationi propriorem. Quanquam & ipsa ovatio*

Plin. lib.
15. cap. 29.

Platarch.
Sylla.

Eff. myr-
tea.

ovatio non semper gestavit myrtum, sed interdum loco myrti oleam, autore Plinio. Cæterum mihi Festus nugari videtur cum ait myrtea corona Papyrium fuisse usum quod Sardos in campis myrteis superasset. Apud me quidem multò potior est autoritas Plinii, qui hos non Corfos, sed Sardos nominat in loco supra citato. Et Papyrium in monte Albano primum de Corfis triumphasse, & myrto coronatum ludos Circenses spectare solitum ait. Quo loci myrtus haud dubiè est coronamentum viri triumphalis. Itaque quicquid hac de re scribit Festus, rejicio; & in eo pro *Sardos*, lego *Corfos*. Postremò, sic statuendum, myrtum insigne ovationis, fuisse quidem frondem Veneris, sed non illius procacis & libidinose, sed illius bellacis victricis, triumphatricis: nec Veneris tantum, sed & Martis & Herculis fortissimorum numinum, Alcestis femine constantissimæ, clarissimorum tyrannicidarum, Achilles, Apollinis; denique illam quæ fuit victoriæ triumphique præclarissima demonstratrix. Talis cum sit ovatio, non mirum est, ovare apud nostros idem esse ac lætitia efferri, non ob rem quamlibet, sed sanè ob Rempub. bene gestam; cumque affectum maxima quaque significatione testari. Virgilius,

Plin. lib.
15. cap. 4.

— ita me referat tibi magnus ovantem
Jupiter, aut quicunque oculis hac aspicit æquis.

Virgil. 9.
Æneid.

Et Claudianus,

— nec contra nixus ovantem
Confringas animum.

Claudian.
de laud.
Sittich.

Huic tantæ lætitiæ demonstrandæ myrtea corona, propter illa quæ retuli, visa est peridonea.

CAROLI

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhetos Legati*

DE CORONIS

LIBER OCTAVUS,

Qui est de Coronis triumphalibus.

CAPUT PRIMUM.

*Triumphalis corona munus exercitus. Quandoque provinciarum.
Hæc fuit & laurea & aurea. Laurea caput triumphantis
evinciebat. Insignis laurea quæ. Quandoque triumphans lau-
rum manu tenuit. Laurus symbolum victoria, & insigne
triumphi.*

*Plutarch.
Mor.*

Ix unquam fit mentio triumphis sine corona; usque eò hæc duo videntur esse congenita. Venit Marius, inquit Plutarchus, ad coronam, & ad triumphum. Cæterum triumphales coronæ erant duorum generum. Priorem locum obtinuit illa quam exercitus imperatori dabat, scilicet, argumentum iudicii de suo duce, sui. Hujus duæ fuerunt species, Una laurea, quam triumphans capite gestabat. Altera fuit aurea, id est, effigiato in speciem lauri. Alterius generis fuerunt illæ, quas provinciæ ductori exercitus Romani, cum is è militia Romani redibat victor, gratulationis ergo certatim mittebant. Hoc genus coronarum triumphantis præferebatur. E duabus prioribus illa quæ erat laurea, id est, contexta, seu plexa è duobus ramulis lauri, caput triumphantis evinciebat. At illa aurea propriè dicebatur

cebatur insignis laurea; quandoque insignis corona triumphalis. Hanc servus publicus eodem quo triumphator curru vestitus gestabat super caput ejus. Quod hæc vocaretur insignis, perspicuum est è verbis Sex. Tullii, qui nomine exercitus C. Sulpitium dictatorem sic alloquitur, *Te, Imperator, milites tui oramus ut nobis pugnandi copiam facias. Tum vincere cupimus; tum duce te vincere; tibi lauream insignem* [videlicet, & auro & gemmis] *deferre; tecum triumphantes urbem inire; tuum sequentes currum Jovis Opt. Max. templum gratantes ovantesque adire.* Similiter Manlius agens de suo triumpho, L. Furius: inquit, & L. Æmilius currum triumphalem me conscendere prohibent; coronam insignem capiti detrahunt, id est, qua corona ab exercitu meo donatus sum, hac me insignitum triumphare vetant. Certè cum Festus ait coronas triumphales fuisse eas quæ imperatori aureæ præferuntur, dimidiatum nescio quid dicit; aut hoc perperam dicit & indistinctè. Nam si rem, ut se habet, eloqui voluit, discriminanda fuit verè laurea à verè aurea. Ridiculè enim ait, propter paupertatem has coronas fuisse laureas. Ac si Repub. florentissima laureæ à triumphantibus non gestatæ fuerint. Nec tamen inficior, in prisca Repub. quod tenuis erat, necesse fuisse honorum monumenta è rebus quoque tenuibus, paratuque facilibus constare. Sed ut hinc Festus conficiat, tunc temporis coronas triumphales tantum fuisse laureas, hoc verò omni repugnante antiquitate, loquitur. Quinimo, in prisca illa Repub. aureas quoque fuisse docet Livius, qui L. Quintio Cincinnato Dictatori ait, *ab exercitu L. Minutii Consulis, quem obsidione liberaverat, decretam esse coronam auream libra pondo.* Qui mos in vetere Repub. natus usque ad seros principes est propagatus. Nam & Stilichonem, ob partam insignem victoriam, ab universo exercitu prisco more coronatum rediisse, testis est Zosimus. Ergo hæc laurea corona, quam triumphans capite gestabat, distinguenda est ab illa aurea, ut & ipse Festus fatetur; & ipse è Livio verum esse doceo. *Postero die, inquit, & cognati amicique Cn. Manlii summis opibus annexi sunt. & auctoritas seniorum valuit, negantium exemplum proditum memoria esse, ut imperator qui perduellibus devictis, confecta provincia, exercitum reportasset, sine curru & laurea privatus, inhonoratusque urbem iniret.* Silius quoque Italicus facit Appium Claudium triumphantem revinctum lauro, *Appius adstabat pugne: lauroque revinctus* *Jussu Sarrana ducebat sed: triumphum.*

Liv. lib. 7.

Liv. lib. 28.

Fest. triumph. phales.

Liv. lib. 3.

Zosim. l. 5.

Liv. lib. 28.

Sil. Ital. lib. 6.

Zonar. in Camil.

ramulis

ramulis lauri. At supra caput ejus aliam fuisse quam servus publicus tenebat geminis insignem, eamque enormis magnitudinis, cui, scilicet, ferendæ nullum mortale caput esset idoneum. Itaque non solum in Rep. sed & sub principibus triumphales hæc coronas quæ capite gestabantur, constat fuisse laureas. Hoc quoque discimus ex Ovidio,

Ovid. lib.
2. de Pœv.

*Ipse super currum placido spectabilis ore
Tempora Phœbea virgine nexa tulit.*

Et paulò post,

*Hanc colit ante diem per quam decreta parenti
Venit honoratis laurea digna comis.*

Et Tibullus de triumpho Messallæ,

Tibull. l. I.
el. 7.

*At te victrices lauros Messalla parentem
Portabat nitidis currus eburnus equis.*

Victrices lauros dixit, nempe duos lauri connexos in orbem ramulos. Idem alibi de Messalino,

Tibull. l. 2.
el. 6.

*Ipse gerens laurus, lauro devictus agresti
Miles Io magna voce triumphæ canet.*

Illud non omiserim, quandoque triumphantes currui insidentes non quidem capite coronam lauream, sed manu ramum lauri tenuisse. Id quod de Emilio Paulo disertim Plutarchus tradit. Cæterum de triumpho Valerius Maximus verba faciens ait, *Proventur nunc cujuslibet gloria cupidi, qui ex desertis montibus, myoparonumque pyramicis rostris laudes inopas, laurea ramulos festinabunda manu decorpserunt*, id est, immeritum triumphum sibi

Plutarch.
Emil. Pan.
Vd. Max.
lib. 2. c. 3.

decerni æquum censent. Ex, ut M. Tullius loquitur, *laureolam in mustacea quarunt*. Est ergo laurus, sive laurea, nempe corona ut symbolum victoriæ, ita insigne triumphi, *Laurea illa*, inquit Cicero, *magnis periculis parca amitti longo intervallo vividitatem*. Et alibi, *Ex illo fonte & seminario triumphorum cum arida folia laurea retulissas*. Porro hoc decus videtur fuisse proprium nominis Romani. Exi ducibus insignioribus Græcia quoque tribuit *νεγυθλια*, quam Hefychius interpretatur esse *διφύλου* *ισχυρῶς* laurum coronatam, quidam, inquit, crescionem. Forsassis coronæ illæ aureæ, quibus Alcibiades post reditum in urbem Athenarum ingenti omnium consensu donatus est, fuerunt aureæ, id est, aureæ, lauri formæ, *αυρεῖς μὲν ἱερὸνόμου χρυσοῖς*, coronis quidem coronatus est aureis. In hunc ordinem videntur illæ omnes referendæ, quas milites Græci dabant imperatoribus suis. Ibidem quidam è peregrinis jam coronabant Agesilaum, inquit Xenophon. Quo exemplo Antiochus post devictos Galatas à Macedonibus est coronatus.

Cic. lib. 5.
opp. ad
Att. ep.
20.
Cic. de
prov. Cos.
Cic. in L.
Pison. orat.
38.
Hefych.
νεγυθλια.
Plutarch.
Alcib.
Xenoph.
hist. Græc.
lib. 4. c. 14.
laudat. Ages.
Lucian. in
Zeuxi sive
Antiocho.

CAPUT II.

*Unde laurea triumphantium decerpta fuerit. Omnia Cæsari-
bus per laurum. Duo laureta è quibus decerpta ha laurus,
nempe lauretum Numa, & lauretum Cæsarium. Laurea
triumphalis apud Jovem Capitolinum deponi solita. Qua con-
suetudo originem traxit è Græcia.*

Sed cum agimus de hac laurea, non promiscuam & qualem-
scumque laurum dicimus, sed sanè decerptam ex eo laureto
quod uni huic usui destinatum fuerat. Quippe scriptores tradunt,
gallinam rostro tenuisse ramulum lauri, ipsamque ab aquila de- Sueton.
missam in gremium Livia. Placuisseque eum ramum pangi. Unde Galba. c. 1.
tale exstitit lauretum, ut triumphaturi Cæsares inde laureas de-
cerperent. Fuitque vos triumphantibus alias confestim eodem
loco pangere. Et hinc quidem Romani Cæsares suas laureas desu-
mebant. Certè dein Cæsarium usque eò propria laurus esse cœpit,
ut si quid significaretur ominis quod ad ipsorum exitium, aut salu-
tem pertineret, id fieret per laurum. Qua de re extat Suetonii lo-
cus hisce verbis, *Pridie easdem Idus autem regalium cum lau- Sueton.
reo ramulo Pompejana curia se inferentem volucres varii generis Jul.
ex proximo nemore persecuta ibidem discerperunt.* Ad hoc lau-
retum (nam inibi plures enatæ lauri) adlucit Calphurnius in
eglogis,

Me quoque facundo comitatus Apolline Cæsar

Respiciat; montes non dedignatur adire

Quos & Phœbus amat, quos Jupiter ipse meturi;

In quibus angustos visuraque sæpe triumphos

Laurus fructificat, vicinaque nascitur arbor.

*Calph. eccl.
4.*

Ergo verum est, sub principibus coronas triumphales, hoc est lau-
reas hinc decerpi solitas. Sed in vetere Repub. aliud lauretum
fuisse constat, quod in *Aventina multò post Romam conditam* Macro-
lib. 3.
virere cœpisse, autor est Macrobius. De quo laureto hæc tradit Stat. c. 12.
Halicarnassæus de Aventino loquens, Est is collis mediocriter al-
tus octodecim fermè stadiorum ambitu, sylva tunc obitus varii Varr. l. 2.
rer. hum.
generis, præcipuè copiosa & pulchra lauro, unde lauretum pars ejus
à Romanis dicitur. Nunc autem totus refertus est ædificiis. Certè
hæc ultima verba, Nunc autem est totus refertus ædificiis; palam
faciunt, non de hoc prisco, sed de illo novo Cæsarium laureto Cas-
siodorum loqui, ubi agit de Gallica nobilitate, quæ tandem
Curia restituta est. Nempe ex eo laureto, ut ex ejus verbis
conjicio,

*Dionys.
Halicarn.
antiq.
Rom. lib. 3.*

Cassiod.
lib. 2.

conjicio, triumphales laurea decerpebantur. Tandem, inquit, pressos divina levaverunt. Romam recepere cum gloria; & avorum antiquas laurus ab ornata Curia sylva legerunt. Atque adeo hinc omnem scrupulum demit Plinius, qui disertim tradit fuisse duas sylvas, hoc est, duo laureta. Et durante, inquit, sylva nominibus suis discreta, fortassis ideo mutatu triumphalibus. Et paulo post, Durat & in urbe impositum loco [nomen] quando loresum in Aventino vocatur, ubi sylva lauri fuit. Ibidem, scilicet, ubi Halicarnassæus domibus sua ætate locum refertum tradit. Ut recentior sylva vocabatur lauretum Cæsarum, ita illud priscum dicebatur esse lauretum Numæ. Sulpicia,

Sulp. in sat.
cont. Domit.

Nam laureta Numa, fontesque habitamus eosdem.

Talibus locis antiquitas delectabatur, quibus per sæpe magna celebritas accedebat. Hujusmodi fuit illud apud Daphnen urbem Pelusio proximam. Nam ob multas laurus quæ ibi proveniebant, incolæ vocati sunt Δαφναῖοι. Et Aspagonum gens laureis perhibetur vivere sylvis. Cæterum observandum est, lauream hanc triumphalem deponi solitam apud Jovem Capitolinum præsidem arci, reique adeo omni Romanæ. Nimirum sæpe dux ante victoriam vovebat Jovi coronam. Sed sive eam vovisset, sive minime, certè deponebatur apud Jovem. Hoc discimus ex Ovidio, ubi agit de triumpho ob victam Germaniam,

Ovid. l. 4.
de trist.

*Inde petes arcem, & delubra faventia votis;
Et dabitur meritis laurea vota Jovi.*

Hunc quoque morem Statius expressit,

Stat. lib. 4.
Sylv.

*Restat Baccha novis, restat Babylona tributis
Frenari; nondum gremio Jovis indita laurus.*

id est, hæ gentes nondum sunt triumphatæ. Plinio in loco supra citato hoc ipsum disertim tradit, de laurea loquens, Fasces, inquit, imperatorum decorat. Ex his in gremio Jovis Opt. Max. deponitur, quoties latitiam nova victoria attulit. Quo loco illud ex his, fateor mihi esse suspectum, & fortasse legendum, ex in. Sed sive vetus illa lectio, sive hæc nostra manet, haud dubiè hoc Plinius dicit, Ubi imperatoris duodecim fasces laurea decoravit, illa, inquam, laurea detracta fascibus datur Jovi Capitolino; hoc est, consecratur ei numini cujus in tutela est res Romana. Adest & locus Julii Obsequentis, qui memorat, C. Antonium Consulem, cum in agro Pistoriansi Catilinam devicisset, laureatos fasces in provinciam tulisse. Ibi à Dardanie oppressum, amisso exercitu profugisse. Apparet, inquit, eum hostibus potendisse victoriam, cum ad eos laurum victtricem tulcris, quam in Capitolio debuerat

Jul. obseq.
de prod.
cap. 62.

debuerat deponere, id est, cum grates Jovi, recepto & usitato more, ob eam victoriam agere debuerit, tantæque rei argumentum, laurum fascibus additam deponere in gremio summi numinis, hoc tam celebri cultu, gratique animi significatione omissa, eisdem fasces, ut erant, lauricatos torus in alium hostem versus sibi præferri voluit. Nec mirum si illa laurus index partæ victoriæ, omine verso, prælagit instantem cladem. Hunc quoque morem exprimit Latinus Pacatus his verbis, *Ne virtus, quiesce languesceret*, *Lus. Pac. in depositis in gremio Capitolini Jovis laureis*, hoc est, victoria parta, *triumphales viri rusticabantur*. Et de hoc quidem more deponendi victrices laureas satis est exploratum. Hoc tantum addo, eam consuetudinem manasse à priscis aliarum gentium moribus. Certè Plato in suis legibus, ubi constituit singulis militibus coronam *ἡλὴ τὴ νικητῆρας* oleæ victoriæ præmium, addit eam cum inscriptione dedicandam in templis Deorum militarium. *Plato lib. 12. de leg.* Enimvero mos erat Athenis, ut publicæ rei curator post rem prosperè gestam aliquod donarium, sive *ἀνάθημα* Minervæ suspenderet. Ergo Dinarchus, ubi acriter invecsus in Demosthenem, nihil ab illo quod Reip. conducat, gestum esse ait, addit, *Ecquis Deæ cultus ab isto in arcem est allatus?* Ac si dicat, si iste quidpiam egregiè prospereque gessisset, ejus rei haud dubiè aliquod exstaret testimonium Deæ suspensum ac dicatum, ut publicè moris est.

CAPUT III.

Insignis corona in gremio Jovis Capitolini deposita, A quo daretur, & cujus sumptibus fieret. Mos Romanus deponendi coronas apud numina. Verè laurea domi asservari solita. Ejus forma & materia.

Sciendum est, Jovem Capitolinum fuisse cultum corona non tantum laurea, quæ facile arefcit, sed & illa quam dixi vocari insignem specie, scilicet, amplitudine, materia. Specie quidem & amplitudine, hoc est, ambitu & latitudine tanta fuit, ut satis appareret, non ulli condecorando mortali capiti inventam, sed illi uni, quod unum esset caput rerum, sepositam. Enimverò res maximo numini vota & consecrata non apud alium sanctius asservari, quàm in æde eidem summo numini dicata potuit. Non ergo hanc triumphalis dux domum suam deferbat, sed eam ipse, perfectò prope triumpho, triumphali curru vectus deferbat ad Jovem, eamque in ipsius gremio deponebat. Nempè effigies Capitolini

L1

Jovis,

Cic. de
prov. Conf.
orat. 37.

Jovis, ad exemplum Olympici sedebat. M. Tullius ubi loquitur de Cæsare victore Galliarum, *Si, inquit, in Capitolium invahi victor cum illa insigni laurea gestires, si denique, &c.* Hoc ipsum exprimit Silius Italicus inducens Jovem de Africano superiore verba facientem,

Sil. Ital.
lib. 9.

*Ille, ô nata, libens cui tela inimica ferebas,
Contundet Tyrios juvenis, ac nomina gentis
Induet, & Libycam feret in Capisolia laurum.*

Idem alibi inducit virtutem alloquentem hunc ipsum Scipionem in his verbis,

Sil. Ital. lib.
15.

*Sed dabo qui vestrum sævo nunc Marte fatigat
Imperium, superare manu, laurumque superbam
In gremio Jovis, excisis deponere Pœnis.*

Cic. in L.
Pis. orat.
38.

Quæret quispiam cujus datu & concessu gestaretur ea corona, cujus item sumptibus fieret. Respondeo, à Senatu decretam, ac proinde publico sumptu factam. Quod à Senatu decreta fuerit, docet M. Tullius ubi de tali corona loquitur. *Quid est, inquit, quod confecto formidolosissimo bello, coronam illam lauream tibi tantopere decerni volueris à Senatu?* Et hæc quidem dici possunt de insigni corona, quæ Jovi ab imperatore vota, post victoriam à Senatu decreta, dein ab ipso triumphatore in gremio Jovis deposita, postremo in æde ipsius cum cæteris donis religiosè asservari solita fuit. Sed priusquam ultra tendo, moneo, non tantum apud Jovem Capitolinum hæc laureas coronas depositas fuisse, sed & apud alia numina. Enimvero quisquis è negotio feliciter gesto Romam coronatus redierat, is suam coronam apud ædem ejus numinis, cujus operem confecerat, consecrabat. Quod ad exemplum *Q. Fabius Pictor*, cum à Delphis, quod ad consulendum oraculum missus fuerat, ad urbem laurea coronatus redisset, se ait quacunque imperata sint cum summa religione ac diligentia executum coronam Rome in ara Apollinis deposuisse. Hoc ipsum firmant Ovidiani hi versus ad Germanicum,

Ovid. lib.
2. de Ponto
ad German.

*Quod si me salvo dabitur sua laurea templo,
Omina bis dices vera fuisse mea.*

hoc est, si populus coronatus lauro, laurumque manu ferens gratias Diis ager apud omnia pulvinaria ob res abs te gestas. Illa altera corona verè laurea, quam triumphans capite gestabat, veluti splendidissimum domesticæ virtutis insigne, summa cura domi asservabatur; eamque per sæpe proferri, mos in vetere Repub. receptissimus fuit. Nimirum, cuicumque triumphus decretus fuerat, huic quoque insignia triumphi decreta censebantur, quæ ipsi gestare jus esset. Inter hæc primus haud dubiè huic coronæ locus erat

erat assignatus. Itaque in spectaculis, aut quoties res magna peragebatur, cum, inquam, insignis alicujus diei statis temporibus magna species recurrebat, tunc verò vir triumphalis in publicum egrediebatur sua corona non tantum conspicuus, sed & venerabilis. Eam coronam equidem auream fuisse nego, nec gemmatam. Ut hæc non potuit esse non invidiosa, præsertim in libera civitate, & in re cujusque familiari, ita illa erat præclarissimum monumentum tantæ partæ laudis, & ejus nobilis victoriæ, quæ eam laurum edidisset. Valerius Maximus & Plutarchus memora-
Pal. Max. lib. 3. c. 7. Plutarch. apoph. reg.
*Africanum in jus vocatum ingenti frequentia in forum deductum rostra conscendisse, capitiq; suo corona imposta dixisse. Hæc ego, Quirites, die Carthaginem magna sperantem leges nostras accipere jussi. Proinde æquum est vos mecum ire in Capitolium supplicatum. Quid? Num cuiquam suspicandum relinquitur Africanum populo se conspiciendum præbuisse evinctum caput auro, non lauro? Neque tamen existimandum est hanc coronam tantum fuisse plexam è duobus lauri ramulis, quales arbori detrahuntur. Accedebant quædam additamenta, veluti insignia ejus laureæ quæ destinaretur decorando capiti viri triumphalis. In hoc, scilicet, hæc additamenta fuerunt inventa, ut hæc coronâ triumphalis distingueretur ab iis coronis, quæ militum, aliarumque rerum aliorumve hominum propriæ fuerunt. Et mihi quidem sit verisimile his coronis additas fuisse tænias, ob eam causam quam alibi dico. Porro de his additamentis agit Tertullianus his verbis, *Triumphî laurea foliis struitur. Hanc adverbis* [corruptissimam vocem excludo, & pro ea verecundè substituo, adaugent] *lemniscis; inauratur lammulis; unguentis delibuitur à lachrymis conjugum & matrum, fortasse quorundam & Christianorum. Nam & apud barbaros enim* [lego, est] *Christus. Qui hanc portaverit in capite causam, nonne & ipse pergnavit? Hoc ergo sic statuendum, coronam triumphalem, eam quæ domi servabatur, fuisse structam foliis; quibus accedebant illa quæ proximè dixi. Exstat & locus Velleji Paterculi, unde hoc ipsum confirmatur. Cn. Pompejo, inquit, Tribunos plebis le-*
Terull. de cor. mil. Vell. Pat. lib. 2.
gem tulisse ut ludis Circensibus corona aurea, & omni cultu triumphantium uteretur. Scenick autem prætexta, coronaque aurea. Id quod ille non plus quàm semel (& hoc sane nimium fuit) usurpare sustinuit. Nempe, si viro triumphali auream coronam capite gestare licitum fuisset, nihil sanè fuit opus de ea re ferre ad populum. Id ergo extra ordinem, ac præter solitum morem Pompejo decretum. Quæ species usque eò insolens & superba Romæ visa est, ut ipse Vellejus humilis principium nominum
*adula-**

adulator, eum ea corona Pompejus non plusquam semel usus fuerit, id tamen nimium, id est, libertati intolerandum esse dicat. Julius quidem Cæsar ex omnibus decretis sibi à Senatu, populoque honoribus non aliud aut recipit, aut usurpavit libentius quàm jam laurea corona perpetuò gestanda, ne, videlicet, ullo viro triumphali hac in parte inferior esset. Quod in Pompeji decreto insolitum fuit in materia, in Julio fuit in tempore. Nam ex ea die Cæsar calvitii deformitatem iniquissimè ferens, illud texit corona laurea, cujus perpetuò gestandæ jus acceperat. Sed postea huic ipsi Cæsari (& id quoque præter solitum morem) ex provinciis redempti. C. Sestio. & Q. Lucretio COSS. curvus cum corona aurea decretum est, quò ascendere noluit. Eundem quoque Cæsarem postea coronatum memorant scriptores ea corona de qua alibi dico. *Sedebat in rostris collega tuus*, inquit Cicero, *amicus toga purpurea, in sella aurea coronatus*. Plinius adnotavit, triumphaturis collatas fuisse eas coronas quæ in templis erant dicandæ, nempe aureas; cujusmodi fuit illa, quam Pompejo decretam dixi.

CAPUT IV.

Exercitus triumphantis laureatus Magna corona qua. Primores civium in triumpho laureati. Miles, & multitudo coronata ludos spectabat. Milites victores coronati in loco victoriae. Laurus agrestis. Milisibus pugnaturis corona data. Principi è milisibus donabatur aurea corona. Omnibus victoribus datur corona.

NEQUE verò ipsum tantum triumphatorem, sed & milites ejus, quorum brachiis parta erat victoria, cum triumphum celebrabant, laurea corona insignes fuisse constat. Hinc est quod Tertullianus firmat, coronam esse *inventum militum Romanorum ex usu rei secularis*. Quamvis ipse Tertullianus parum meminit ejus quod supra dixit, nempe *Liberum fuisse principem corona planè laurea in qua ex Indis triumphavit*. Idque ait vulgus agnoscere, cum dies in illam solennes Magnam appellant coronam. Ergo laurea corona non tam videtur fuisse inventum militum Romanorum, quàm Liberi. Ut ut est, hæc corona planè est militaris, & ab ipso Tertulliano vocatur *Serenum militare*. *Militum quidem propria est causa*, inquit apud Livium M. Servilius, *qui & ipsi laureati, & quisque donis quibus donati sunt, insignes triumphum nomine cient*. Alexander Macedonibus militibus nunc modestè inculatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exauctoravit, magnificenti-

centissimeque donatos dimisit. Scribens quoque ad Antipatrum Macedoniæ præfectum, eis ad spectanda certamina priores in theatro partes assignari, coronatosque sedere iussit. Sed hic potissimum mos ab Romanis fuit usurpatus, Univerfus exercitus, inquit Plutarchus in triumpho M. Æmilii Pauli, laureatus ducem sequebatur per cohortes & ordines. Quæ species triumphi servabatur in spectaculis, aliisque diebus, solennibus non solum à primoribus, sed ab ipso populo. Et de primoribus quidem extat locus Plutarchi in triumpho L. Syllæ, quem honestabat præclarissimus & potentissimus quisque civium, & quidem coronatus. De populo extat locus Livii. Is enim postquam egit de origine ludorum Apollinarium, addit, *Hæc est origo ludorum Apollinarium, victorie, non valetudinis ergo, ut plerique videntur, votorum. Fastosque populus coronatus spectavit.* Quem morem Antiochus Epiphanes imitatus dicitur, cum exhibuit pompam in celeberrimo Græcorum conventu. Quippe inibi primus ordo fuit hominum quinque millium instar agminis Romani, cum hamatis loriceis. Sequebantur Mysi totidem. Dein Cilicum tria millia levis armaturæ cum aureis coronis. Cæterum hujus moris coronandi milites rationem reddit Festus, & quidem è Massurio, ut Plinius tradit, *Ut quasi, inquit, purgati à cæde humana intrarent urbem. Quia omnibus suffragionibus laurum abhiberi mos erat.* Quæ ratio nec Plinio est placita. Atque adeo inepta ea re videri potest, quod

Plutarch.
Æmil.
Paulo.

Plutarch.
Sylla.

Liv. lib. 15.

Athen. l. 5.

Fest. Lau.
reari.

καθαρὸς ἄπας πολέμιός ἐς αὐτὴν κτήνη.

Cui versui addo hunc è Menandro,

πᾶς ἀγνὸς ἐστὶν ὁ μηδὲν αὐτῇ συνιδὼν.

Item hunc è Q. Calabro,

ἰσθλὸς ἀνὴρ καὶ δῆϊον ἀνδρὶ ἱππευώ.

Quorum versuum hic est sensus,

Is mihi purus erit qui in bello occiderit hostem,

His addo sententiam Democriti, *Καθαλὸς καὶ ἀγνὸς πᾶσις κλείων αἰσθλὸς αὖτῃ καὶ αὐτοχειρὴς, καὶ κελδῶν καὶ ψήφου.* furem & prædonem omnem occidens innocens erit quamvis sua manu, & jussu & suffragio. Nec solum in triumpho milites victores coronabantur, verum etiam in ipso loco, ubi victoria parta esset. Quo exemplo Agesilaus, magna de Thebanis parta victoria, cum id scire veller an iterum Thebani essent pugnaturi, milites coronari iussit, ac tibicines canere, denique statuere & ornare trophæum sicuti victores. Porro non tantum victoribus militibus, sed & pugnaturis sæpe dabantur præmia, cujusmodi Agesilaus dedit iis quos ex Asia secum in Græciam ducere decreverat. Quæ præmia fuerunt armatum peditatus quàm equitatus. Fuerunt & coronæ aureæ. Idipsum

Euripid.
Ion. act. 4.
Clem. Alex.
lib. 7.
Strom.
Q. Calab.
lib. 13.

Stob. eccl.
rom. καὶ
id.

Plutarch.
Ages.

Xenoph.
hist. Græc.
lib. 4.

Xenoph. in
Rep. Lac-
dam. & in
Lycurgo.
Æliam. var.
hist. lib. 12.
cap. 23.
Xenoph. de
instiit. Cj.
lib. 3.

Tibull. lib.
2. el. 6.

Zonar. in
Cam.

Tertull. de
cor. mil.
liv. lib. 16.

Agath.

de Lacedæmoniis tradit alibi Xenophon. Cum enim in hostium conspectu capra mactatur, quotquot adsunt tibicines tibia canunt ac nemo Spartanus a spectante in sermo caret. Id ipsum de Celtis tradit Ælianus. Enimvero Cyrus postquam hortatus est milites ad pugnam, denique addit ut eant pransum coronati, factisque libationibus veniant ad ordines cum suis coronis, siue fertis. Et paulò infra, alloquens res Ægypti, tergiductores, vel extremam partem agminis, Venite, inquit, cum aliis ad ordines coronati. Hic non prætereundum, hæc militum lauros non ex illis, quæ dixi, lauretis decerpi solitas, sed è qualibet obvia lauro, quam ideo Tibullus vocat agrestem, id est, ex agris promiscuè decerpam.

Ipse gerens lauros lauro de vinculis agresti

Miles Io magna voce Triumpho canes.

Illi quoque milites quorum præcipua in exercitu opera eminuera, donabantur aurea corona, tum argentea. In his coronis insculpta erant gesta illorum qui iis donabantur. Ac Tertullianus auctor est lauream in donativi dispensatione denunciari, ubi laurcam signat auream, minimum argenteam. Id quod insequentia Tertulliani verba docent, *Planè, inquit, non gratuita idololatria, aliquibus aureis venditans Christum.* Talem coronam accepisse Solim Syracusanum & Mericum Hispanum Livius memorat. *Es non minimum, inquit, fuisse spectaculum cum coronis aureis præcedentes Sosus Syracusanus, & Mericus Hispanus, quorum altero duce nocturno Syracusas introitum erat.* Supra quoque vidimus, L. Sicejum Dentatum aurea corona virtutis ergo donatum. Denique triumphalibus hisce coronis rectè adnumerantur illæ, qualescunque dici eas mos est, quibus omnes victores donantur sicuti præclarissimis insigniis rei gestæ, siue singuli eas accipiunt, siue universi. Huiusmodi sunt illæ, illisque similes, de quibus Agathias, Post insignem illam, inquit, Francorum cladem acceptam sub Bultino eorum duce, Romani prædæ onusti, præna canentes, læti & alacres coronatique ante præfectum ordine incedentes Romam venerunt.

CAPUT V.

In triumpho citharædi ac tibicines coronati, tum in spectaculis.

Martyres Christi coronati. Lanceæ, pili, fasces in triumpho coronati. Lictores laureati. Equi trahentes currum triumphalem laureati. Elephantis coronati. Rustica instrumenta viri triumphales dicebantur laureata. Signa Deorum laureata quoties vir triumphalis sacrificaret. Ipse triumphus laureatus.

IN pompa triumphali Scipionis Africani omnes citharædi ac tibicines conspecti sunt coronati. Nec in triumpho tantum, sed & in theatris exhibebantur tales. Quæ de re exstat locus insignis in libris ad Herennium. *Uti, inquit, citharædus cum prodierit optime vestitus palla inaurata indutus, cum chlamyde purpurea coloribus variis intexta, & cum corona aurea magnis fulgentibus gemmis illuminata, citharam tenens exornatissimam auro & ebore distinctam.* Hanc coronam Nero acerrimè concupivit, usque eò ut omnes hujus generis coronæ ad eum delatæ fuerint. Ad similitudinem militum martyres Christi, sicuti victores tyrannicæ impietatis, donantur coronis aureis. *Autor. ad Heren. l. 4. Xiphil. Ner.*

*Non sordidati aut debiles,
Sicut videntur interim,
Sed purpurantibus stolis
Clavi, & coronis aureis.*

*Prudent.
perisleph.*

Alibi idem poëta has coronas vocat rutilas.

*Fusorum dirimente Chao, ruti'asque coronas
Eminus ostendi pœnarum carcere meritis.*

*Prudent. in
Hamartig.*

Et paulò post,

*Lux immensa alios, & tempora vincula coronis
Glorificent. me pœna levis clementer adurat.*

Ipsæ lanceæ, ipsi pili, ipsi fasces qui imperatori triumphanti præferebantur, erant laureati, ut disertim Plinius tradit eo loco quem supra citavi. Tum Halicarnassæus agens de Servilio Consuli, qui triumphum petens, renitente Appio Claudio collega, fasces coronari jussit. Et ipse coronatus ac triumphali veste indutus urbem iniit comitante populo. Postremò ascendit in Capitolium, ac votis nuncupatis, inibi spolia suspendit. Nec solum Romæ, sed & in ipsis provinciis victori imperatori laureati fasces præferebantur, ut Lucullo & Pompejo, autore Plutarcho. De horum ipsorum congressu loquens Plutarchus. Ut solent, inquit, maximi duces magnarum rerum gestores, occurrerunt alter alteri cum lictoribus præferentibus fasces laureis *Diomyf.
Halicarn.
l. 6. antiq.
Plutarch.
Luculla*

laureis revinctos. Verùm Lucullus è locis viridibus & umbrosis. Pompejus è nudis & frigidis prodibat. Ea re cùm lictores Luculli viderent laureas Pompeji jam arefcentes, è suis recentibus dederunt Pompejanis, unde hi suos fasces ornarunt & coronarunt. Qued fuit omen Pompejum æquaturum gloriam, reque gestas Luculli. Hic est locus advertendi, eos qui fuissent imperatores populi Romani, donec imperium deponerent, præ se duxisse lictores laureatos. Id colligo ex hisce verbis M. Tullii, *Subitò*, inquit, *consilium cæpi, ut antequam luceres, exirem, ne quis conspectus fieret aut sermo, lictoribus præsertim laureatis.* Et alibi, *Age, jam has compedes, fasces*, inquam, *hos laureatos coferre ex Italia quàm molestum est?* Ipsi equi trahentes currium triumphalem pariter erant coronati hac laurea, quam Tertullianus militare vocat. Propertius hæc de se alludens ad triumphum.

Propert. l. 3. eleg. 1. *Quò me fama levat terra sublimis, & à me Nata coronatis musa triumphat equis.*

Et Ovidius,

Ovid. lib. 2. de tristib. *Hic tibi si videat superato victor ab hoste, Inque coronatis su'geat altus equis.*

Idem alibi agens de triumpho Divi Germanici,

Ovid. lib. 4. de trist. *Ergo omnia populus poterit spectare triumphos; Cumque ducum tistulis oppida capta leges, Vinclaque captiva reges cervice ferentes Ante coronatos ire videbit equos.*

Martialis quoque de militibus & equis, utrisque coronatis,

Martial. lib. 10. *Festa coronatos ludet convicia miles, Inter laurigeros cùm comes ibit equos.*

Hos equos Tertullianus vocat publicos, *Viderint*, inquit, *& publici equi cum coronis suis. Dominus tuus ubi secundum scripturam Jerusalem ingredi voluit, nec asinum habuit privatum.* Cæterùm hoc exemplo elephantos coronatos legimus. Hujusmodi fuit ille apud Taxilam urbem Indicam, quem incolæ soliti erant *μυεῖν* & *κατακλινῆν*, ungere & redimire. Ipsa triumphalium virorum rustica instrumenta è domini dignitate & amplitudine hoc mutuabantur, ut dicerentur esse laureata, ut apud Plinium, *Quenam ergo tanta ubertatis causa erat? Ipsorum tunc manibus imperatorum colebantur agri (ut fas est credere) gaudente terra vomere laureato. & triumphali aratore.* Et cùm hi duces rem divinam faciebant, Deorum signa vix unquam non erant laureata. Silius Italicus de Annibale.

Sil. Ital. lib. 13.] *Et latius repetens gentis primordia ducitor Festa coronatus agisabat laurea signis, Pacificans divos.*

Denique

Denique apud hunc ipsum Silium Italicum ipse triumphus fingitur Laureatus.

Me cinctum lauro perduxit ad astra triumphus!

*Sil. Ital.
lib. 15.*

CAPUT VI.

De iis coronis quæ triumphanti præferbantur. Corona provinciales. Corona Hethrusca. Aurum coronarium.

Aurum negotiatorium.

Aliud genus triumphalium coronarum esse dixi, quæ imperatori triumphaturo à provinciis mittebantur, & quidem in hoc, ut ipsi hæ coronæ in ipsa triumpho celebritate præferrentur, nempe postquam triumphum ei decretum esse percubuerat; aut cum res ejus gestæ tantæ erant, ut ei jure denegari triumphus non posset. Quadringentas Æmylio Paulo, cum triumpharet, prælatas fuisse Plutarch. Æmyl. Paulo. autor est Plutarchus. Qui mos dandi ac mittendi coronas victoribus in Græcia quoque viguit, quamvis ibi nulla fuerit celebritas triumpho. Nempe Plutarchus memorat, Lylandrum quot dona Plutarch. Lyland. aut coronas acceperat, multis mittentibus homini potentissimo, & quodammodo domino totius Græciæ, misisse Lacedæmonem. Memorantur etiam ab aliis scriptoribus coronæ ingentis sanè pretii datæ civibus Romanis. quarum non pauca existant exempla in eclogis legationum apud Polybium, quæ inde lectorem sumere æquum est. Quæ Romanis triumphatoribus mittebantur, Tertulliano sunt provinciales. *Sunt, inquit, & provinciales aureæ, imaginum jam, non virorum capita majora querentes.* Tertull. de cor. mil. Unde constat eas fuisse grandiores & ponderosiores. Quod imperatoribus in hoc mitterentur, Gellius disertim tradit. Quod iidem præferrentur in triumpho, Festus. Fortasse ad exemplum earum quæ magistratibus præferrentur, quas Hethruscas dici, Tertullianus est author, *Præferuntur etiam illis [magistratibus] Hethrusca.* Gell. lib. 5. cap. 6. Fest. triumphalia. Hoc vocabulum est coronarum, quas gemmis & foliis ex auro quercinus ob Jovem insignes ad deducendas thesas cum palmatis togis sumunt. Hujus Hethruscæ coronæ mentio est apud Plinium, *Et cum corona,* inquit, *ex auro Hethrusca sustineretur à tergo, annulus tamen in digito ferreus erat aquæ triumphantis, & servi fortasse coronam sustinentis.* Plin. lib. 33. cap. 1. In quibus tamen verbis Hethruscam Plinius nominare videtur illam quam supra vocavi insignem, quam servus eodem curru vectus sustinebat. Porro quod essent aureæ & gemmatæ, palam est è locis supra citatis. Nimirum ut munus non tantum honore censeretur, sed & pondere & pretio. Ne, inquam, ut

*Lucian. de
merc. cond.*

Lucianus ait, corona duntaxat esset frondea, ἡ καὶ φῦλλον & μέρον
 & τῖμον & ἡ. Ut insignis illa à Senatu triumphatori decreta deponere-
 batur apud Jovem, ita hæc provinciales manebant apud eum cui mit-
 tebantur. Id quod ea re addo, quòd processu temporis eò ventum est,
 ut hoc argumentum cultus & officii, detrita gratia muneris, factum
 sit tributum; cui & in libertate, quod mirere, fuit auro coronario
 nomen, quod nunquam accipiebatur nisi decreto triumpho. Hoc
 discimus è M. Tullio, ubi ob hoc ipsum acriter invehitur in L. Pi-
 sonem. Mitto, inquit, aurum coronarium, quod te duntaxat
 torfis, cum modo velles, modo nolles. Lex enim generi tui & de-
 cerni, & te accipere vestabas, nisi decreto triumpho. In quo tu
 accepta tamen & devorata pecunia Utinachorum, centum ta-
 lenta evomere non poteras. Hoc exemplo Diodorus Siculus memo-
 rat, Carthaginienses, omni prope spe salutis abjecta, præter ingen-
 tem pecuniam, quæ Geloni daretur, adjecisse auream coronam De-
 maratæ conjugii ejus; Quæ corona fuit centum auri talentorum,
 quod ab ejus nomine Demaretanum aurum appellatum est. Romæ
 quidem sub principibus honesti vocabuli retenta species est, alia ta-
 men re sensim inducta; Ut honesta principia hominum nequitia sæ-
 pe terminat inhonesto fine. In hanc sententiam Salviani hæc extant
 verba, Insuper etiam ridiculos ipsi nos facimus. Aurum quod pen-
 dimus munera vocamus. Dicimus donum esse quod pretium est, &
 quidem pretium conditionis durissima ac miserrima. Prorsus eadem
 ratione hanc rem Salvianus exagitat qua M. Tullius exprobrat Pi-
 soni honorarium. Qui modus tibi fuit frumenti aestimandi? qui ho-
 norarii? siquidem potest vi & metu extortum honorarium nomi-
 nari. Verùm in Repub. res honestissima adulterari cœpta, sub prin-
 cipibus fuit furentis avaritiæ continua ministra. Nimirum, incunte
 principatu, aut nato principi filio, aut adoptione facta, hoc donum
 coronarium sinceræ cujusdam gratulationis argumentum Romano
 Cæsari mittebatur, non quidem indictum sive imperatum, sed
 jam longa aduetudine debitum; quandoque etiam sub pessimis
 principibus extortum. Hac ratione quæ res principio tota fuit ho-
 noris, processu temporis cessit in emolumentum. Quod primò fue-
 rit munus, & spontaneæ voluntatis argumentum, discimus è Plinio,
 cujus hæc sunt verba, Claudius successor ejus [Caji principis] cum
 de Britannia triumpharet, inter coronas aureas unam XII. pondo
 habuit, quam contulisset Hispania citerior. Alteram IX. quam
 Gallia comata, sicut titulus indicavit. Id quod fiebat prisco, sci-
 licet, more, & priusquam atrox avaritia, & luxus portentosus rem
 Romanam invasissent. Id ipsum palam est ex alio loco ejusdem Plin-
 nii, Ob id, inquit, Ælium Thurini statua & corona aurea
 donave-

Cic. in L.
Pison. orat.
38.

Diador.
Sic. lib. II.
bibl.

Salvian.
lib. 6.

Cic. in L.
Pison. orat.
38.

Plin. lib.
23. cap. 3.

Plin. lib.
34. cap. 6.

donaverunt. Hic verò adnotata est quorundam principum, abstinentia dicam, an abstinentiæ simulatio, an adrogans moderatio? veluti remittentium rem sibi debitam, quæ capi non potuit, quin extorqueretur. Certè hoc exemplo Hadrianus, *aurum coronarium* *Spartian. in Italiam remisit, in provinciis minuit; & quidem difficultatibus Hadr. armarii ambizioso diligenter expositis; ut donum, videlicet, conspectus esset; & inde gloriam peteret, ubi satis utique ei esse debuit si uitaret infamiam. Æmulatione, ut credibile est, Hadriani Antoninus Pius aurum coronarium quod adoptionis sua causa oblatum fuerat, Italicis totum, medium provincialibus reddidit.* Animosè quoque Alexander Severus, qui aurum negotiatorium & coronarium Romæ remisit. Quod autem sit aurum negotiatorium videtur docere Ammianus Marcellinus his verbis, *Inser qua indicta sunt tributorum admodum levia; coronarium indultum; remissa debita multa diuturnitate congesta.* Utrumque aurum & negotiatorium & coronarium innuere videtur Plinius his verbis, *Videor jam cernere non spoliis provinciarum, & extorto sociis auro, sed hostilibus armis, captorumque regum catenis triumphum gravem.* Coronarii meminit Gellius his verbis, *Tribuni decreverunt, Ædilem ex eo loco jure dejectum quò sum venire cum coronatio non decuisset. Propterea ne cum populo Ædilis ageres, intercesserunt.* Ubi coronarium videtur accipi pro corona quam Ædilis capite gestabat sicuti ebrius & libidine accensus. Hic enim omnia congruunt, nox, meretrix, vis, conjectus lapidum. Aurum coronarium haud dubiè fuit illud quod Petrus legatus Justiniani pactus est cum Theodahado, ut cederet universa Sicilia. Ita enim convenit, ut Theodahadus Justiniano auream in annos singulos trecentarum librarum coronam mitteret. Neque enim tantum auri capiti imperatoris imponi poterat. sed, videlicet, tributum honesto coronæ nomine indictum ac velatum fuit. Ad hoc exemplum hoc ipsum aurum coronarium alia quoque epitheta sortitum est, veluti Demaretanum illud de quo supra dixi; & Dardanum quod è Dardanis venit, de quo Plinius. Neque verò solæ provinciæ Romanæ hanc, sive auream coronam, sive aurum coronarium, sed & ipsi socii reges coronam triumphalem mittebant Romam, donum, videlicet, Jovi Capitolino, ut de Philippo rege Macedonum memoriæ proditum est.

Spartian. in Hadr.

Capitol. in Anton. Pio.

Lamprid in Alex. Sev. Ammian. Marcell. lib. 25. Plin. in P. max.

Gell. lib. 9. cap. 14.

Procop. lib. 1. de bello Goth.

Plin. lib. 33. cap. 3.

Zonar. l. 2.

CAPUT

CAPUT XII.

Fores virorum triumphalium coronate. Disertorum fores coronata palma. Domus Caesarum laureata. Locus Taciti emendatus.

Curia & Flaminium domus laureata. Lauri renovata in foribus & in fascibus.

R Edeo ad laurum, quæ non tantum ipsi triumpho adhibita, sed in sequentibus sæculis hunc tantum triumphi honorem signavit. Id quod usque eò verum est, ut ipsas quoque virorum triumphalium fores lauru coronari mos fuerit; tanquam hæc species fidem faceret, illis ædibus habitare caput laureatum. Hoc docet Seneca his verbis, si modò de priscis viris triumphalibus, non de principibus loquitur. *Eas quoque domos [fortuna] ausa injurie causa intrare, in quas per templa aditur; & atrium laureatus foribus inducere vestem.* Qui sanè mos non solum viguit in victoriis manu partis, sed & in ipsis ingenii & eloquii certaminibus. Nempe disertis, qui sæpe adversarium vicissent, fores coronabantur palma. Hoc disco è loco Luciani; ubi malus Rhetor & sæpe victus, nihilominus palma sibi fores ornari gloriatur. Ut plurimum, inquit, succumbo, fores tamen viridi coronantur palma. His enim illecebris erga infelices utor. Ipsorum quidem Romanorum Cæsarum, ut mihi supra dictum est, domum, cui nomen palatium, non quercu solum, sed & lauru insignem fuisse constat, ut apud Ovidium,

*Sen. ad Per.
lib. c. 35.*

Stato Palatina laurus, pretextaque quercus

Stet. domus aternos tres habet una Deos.

*Lucian.
rhet. pract.*

Memorat Dio coronam lauream super regia Augusti, coronam item querceam quæ super regia statueretur Augusto ab Senatu decreta fuisse. Hoc fere ipsum Plinius disertim tradit, *Laurus*, inquit, *triumphis propriè dicatur, vel gratissima domibus janitrix Caesarum, Pontificumque. Qua sola & domos exornat, & ante limina excubas.* Hic verò emendandus est locus Cornelii Taciti, qui post detectam conjurationem in Neronem, suppliciumquo de conjuratoribus sumptum, memorat fœdas erga monstrum adulationes. *Sed compleri inserim*, inquit, *urbis funeribus, Capitolium victimis. Alius filio, fratre alius, aut propinquo, aut amico interfecit, agere grates Deis, ornare lauru donum*, ubi legendum est *domum*. Nam in publica lætitia & gratulatione, cujusmodi fuit in triumphis, lauru domus ornabantur, ut liquet è loco Plinii proximè citato; & ipse uberius alibi dico. Itaque hoc loco Tacitus hunc morem

*Ovid. lib.
4. Fast. in
fin.*

*Plin. lib.
15. cap.
30.*

*Tacit. lib.
15. Annal.*

signa-

signavit de quo nunc ago. Ipsa curia & regia, ipsæque adeò Flaminum domus lauro nunquam non aspiciebantur coronaræ. Ipsæ lauri inibi quot annis renovabantur. *Eodem quoque ingrediente mense* [Martio] inquit Macrobius, *tam in regia, curiisque atque Flaminum domibus laurea veteres novis laureis mutabantur.* De quo more hæc Ovidius,

*Laurea Flaminibus qua toto perstitit anno
Tollitur, & frondes sunt in honore nova.
Janua tunc regia posita vires arbore Phæbi,
Ante tuas istidem curia prisca fores.*

*Vesta quoque ut folio niteat velata recenti,
Cedit ab Iliacis laurea cana focis.*

Ovid. lib.
3. Fast.

Sed qua de causa lauri renovarentur, non difficile est conjectari; Nempe ut eo veluti virtutis præclarissimo symbolo quisque admoneretur, ne quod in foribus renovabatur in laude arefceret, aut planè vaneſceret. Ut ramus lauri, amissa viriditate sit præda ignis, ita virtus cœpta tantum non continuata excipitur inhonesto fine. Ideo quomodo virtutem florentem & actuosam designant flores, frondes, folia, corollæ recenti virore insignes, ita marcescentem, languidam & evanescentem corona arida. Illam florescentem, potissimum è lauro, Græci vocabant *κροθάλω*, quod *κροθαλέω* rami, quos vocant *κρόνος*, florent. Ipsam laurum nominabant *κροθαλίον*, ut malo legere in Etymologico quàm *κροθυπαλίον*, ut ibi corruptè scribitur. At huic aridæ similem habet Comas ille Aristophanæus,

τίφραον μ' ἔχον αὐτὸν, διψή δ' ἀπολωλός.

Aristoph.
i. πω.

coronam quidem habens siccam, siti verò enectus. Alibi quoque Aristophanes dicit, unguenta diu capiti hætere; at flores efflorescere, & exficari. Ubi vocabulo florum indicat sanè flores coronarios, ipsamque adeò coronam arefcentem & evanidam. Itaque etsi adeptum esse coronam præclarum est, tamen parum est si non accuratè id agitur, ut decus decore nihil quicquam culpa nostra detrahatur. Id quod monet Ovidius in his versibus.

*Irrita votorum non sunt presagia vatum,
Danda Jovi laurus, dum prior illa vires.*

Ovid. lib.
3. de Ponto.
10.

id est, intervallo inertiae non debent se inserere vitæ actuosæ; Quin potius laus laude, triumphus triumpho cumulandus est. Cæterum quò decus coronæ conspectius fuit, hoc dedecus & infamia, si amittitur, notabiliora sunt. Hujus dedecoris specimen est cursor quidam Olympionicus apud Artemidorum. Is per quietem vidit se in stadio certare coronatum, atque ita animatum, ut qui sese accingeret ad aliud certamen. Id putavit sibi in corona Olympica, velut

Artemidor.
l. 5. somn.
35.

velut in pelvi, pedes lavari. Quæ coronæ abjectio, ac veluti dedecus fuit argumentum fore ut is in certamine vinceretur. Et verò *κατήχων τὴν προτέραν στέφανον*, priorem coronam, id est, prius adeptam stadii gloriam dedecoravit, & obfuscavit. Et hac quidem de causa laurus quot annis renovabatur non solum pro foribus, sed & alibi, veluti in fascibus imperatorum. Ubi Plutarchus dicit *ἐπὶ τοῖς δαφνηφόροις* fasces laureatos prælatos fuisse utrique duci Lucullo & Pompejo, lictoresque Pompeji, ut supra dixi, è suis laureis viridibus dedisse lictoribus Pompeji, addit, Pompeji amicos id factum accepisse pro bono omine. Contra exsiccatae lauri nihil erant nisi mera omina infelicitatis. Inter cætera prodigia quæ Laocoonti sacrificanti apparuerunt Q. Calaber ponit arecentes lauros.

Plutarch.
Lucullo.

Q. Calab.
lib. 12.

— ἀπώαντο δὲ δάφναι

παρ' ἐνὶ τοῖς οἴκοις, παρὰ τὴν ἑλίσσιναι ἀφ' ἑσθῆος.

exarescebantque lauri juxta Apollinis fanum, quæ antehac floridæ fuerant.

CAPUT VIII.

Privatorum janua laureata. Viri triumphalis familiares laureati.

Ἀρτύσιος. Merces laureata. Lauri aspergo. Nuntii laureati.

Caduceus coronatus. Epitheta lauri triumphalis.

C Uicunque tandem rei laurus adhibeatur, faustitatis & felicitatis nuntia censetur. Hinc est quod non tantum principum, sed & privatorum januas laureis coronari prisce mos fuit. *Cur die, leto*, ait Tertullianus, *non laureis postes adumbramus? nec lucernis diem infringimus?* Idem alibi, *Sed & qui nunc scelerum partium socii, aut plausores quotidie revelantur, post vindictam parricidarum racematio superstes, quàm recentissimis & ramosissimis laureis postes praestruebant? quàm elatissimis & clarissimis lucernis vestibula enubilabant?* Item alibi, *At enim Christianus nec januam suam laureis infamabit, si noris quantos Deos etiam ostiis diabolus affixerit.* Ipsi quoque familiares primorum laureati in publicum exibant, nempe incunte anno, & ipsis Kal. Januarii, & prisce more, Martii. Cùm Romani, inquit Solin. c. 3. Solinus, *initio annum decem mensibus computarent, à Martio auspicabantur; ejusque die prima de aris Vestalibus ignem accendebant, mutabansque veteribus virides laureas.* Hunc morem in matrona describit Tertullianus, *Morans*, inquit, *Dei ancilla cum laribus alienis, & inter illos omnibus honoribus demonem, omnibus sollennibus regum, incipiente anno, incipiente mense, nidore thuris*

Tertull. in
Apol.

Tertull. de
cor. mil.

Solin. c. 3.

Tertull. lib.
2. ad ux.

thuris agitabitur, & post, procedit de janua laureata & lucernata, ut de novo consistorio libidinum publicarum. Et alibi, Plures jam juvenies ethnicorum fores sine lucernis & laureis quam Christianorum. Alio item loco, Accendant igitur quotidie lucernas quibus lux nulla est, adfigant postibus lauros postmodum arsuras, quibus ignes imminens. Non omitto, hosce ramos lauri, qui cuique pro foribus ponebantur, Græcis fuisse ἀρτύμυς. Unde verisimile est, hunc quoque morem in Græcia fuisse usurpatum. Ipsæ quoque merces non caruerunt honore lauri; Nimirum, ut emptori novum mercimonium sicuti novo domino feliciter eveniret, aspergebatur uda lauro. Quem morem describit Ovidius,

*Est aqua Mercurii porta vicina Capena
Si juvat expertis credere, numen habes.
Huc venit incinctus tunica mercator, & urna
Purus suffusa, quam ferat, haurit aquam.
Uda sit hinc laurus, lauro sparguntur ab uda
Omnia quæ dominos sunt habitura novos.*

Ovid. lib.
3. Fast.

Alibi hanc ipsam lauri asperginem indicat, ubi invocat Palem Deam pastorum.

*Certe ego transilii positas ter in ordine flammæ;
Virgaque rotales laurea misit aquas.*

Ovid. lib. 4.
Fast.

Ipsum pavementum templi Apollinei hac ipsa lauri aspergine madidum memoratur.

*πύρροις ἢ δάφνης,
σιφισὶ δ' ἱερῆς ἱσθδὺς ποίεσ'
καθαρὲς θύσσοντο, ὕδατος τε πίδαρ
πασίσι νοτιέσσι.*

Euripid.
Ion. act. 1.

lauri ramis ac sertis sacra vestibula Phœbi pura ponemus; humidaque aspergine madidum pavementum [lustrabimus.] Et paulo post ait, virentes è lauro scopas Dei pulpita scopere. Ipsi nuntii qui læta afferebant, coronati aspiciebantur, nempe lauro. Quem morem Plutarchus expressit in Pompejo, ad quem cum adventantes è Ponto tabellarii lauros posuissent in summitatibus lanceæ quisque suæ, continuo creditum est illos prospera nuntiare. Thebani autore Xenophonte, parva adversus Lacedæmonios præclara victoria, statim post pugnam miserunt Athenas nuntium coronatum; nempe lauru cujus facti mentio alicubi sit apud Aristidem. Plutarchus memorat, Æschinem, quod primus iterum Atheniensibus nuntiasset victoriam apud Tamaras, coronatum. Quidam quoque apud Sophoclem nuntius quod est coronatus, lætæ rei nuntius esse creditur.

Plutarch.
Pom.

Xenoph. his-
tor. Græc.
lib. 6.
Arist. Pa-
nath.
Aristid.
pro Lacid.
Plutarch.
Æschin.

Εὐφρ-

Sophocl.
Trachin.

Εὐφραμεῖον νῦν ἴσῃ· ἰππὶ καὶ ἀσπίδι
σεύχονθ' ὅρῳ πινυμένῳ ὡς ἡμεῖς λέγον.

Plutarch.
Sertio.

Optata loquere. Nam coronatum quemdam virum accedere video aliquid lætum afferentem. Id quod re comprobatum est. Nam is nuntius Deianiræ statim nuntiat adventum Herculis. Ergo astutè & suo more Sertorius, qui suorum ducum cognita victoria, ejus quidem nuntium occuluit. Sed cervam, cujus monitu, sicuti missæ à Diana se omnia agere simulabat, ut victoriæ nuntiam coronavit. Quodd si tales nuntii non essent, cum advenerant, coronati, enim vero ab iis, quibus res lætæ nuntiata fuerant, coronabantur, ut ille apud Aristophanem, qui hæc loquitur,

Aristoph.
ἰππ.

Εἴτ' ἐστεφάνουν μὲ διασγάλια.

Aristoph.
ἰππ.

Plutarch.

Agel.

Plutarch.

Ihes.

Deinde coronarunt me [ob] bonam nuntium. Sic enim Græci loquebantur, στεφανῶντι πρὸ διασγάλια, καὶ ὅντι διασγάλια. Nec solum tales nuntii, sed & ipsorum caduceus erat coronatus. Hoc discimus è Plutarcho, apud quem cum multi nuntium Thesei essent coronaturi, propterea quod is salvus rediisset, ipse nuntius acceptis coronis, caduceum redimivit. Hæc de lauru cum ita se habeant, non est mirum viros triumphales domi servasse laureas suas; easque ne canescerent aut vaneſcerent, renovasse hoc est, viridibus permutasse; ut iis quotiescunque res posceret, in publico uti possent. Superioribus addo, laureas hæc triumphales sub principibus sæpe donatas fuisse peculiaribus quibusdam epithetis, nempe à victoriis iisque adeò gentibus quæ victæ essent triumphatæ. *Laurea illa*, inquit Mamertinus, *de vicis accolentibus Syriam nationibus, & illa Rhetica, & illa Sarmatica te, Maximiane, fecerunt pio gaudio triumphare.* Apud Silium Italicum memoratur Libyca laurus in loco supra citato. Denique non mirum est, si corona laurea, id est aurea effigiata in speciem lauri usi sunt ii qui tumentes ultra mortale sese pretioso hoc insigni conspicuos & venerabiles fecerunt. Quo ingenio tam præpostero præditus fuit Evangelus ille Tarentinus qui Delphos profectus est veste auro insigni, & splendens corona aureis lauri foliis plexa, quæ & smaragdis, baccis lauri æqualibus distincta erat. Et hæc quidem de corona laurea triumphali dici possunt.

Lucian.
adv. ind.

CAPUT IX.

Cur præ cæteris frondibus laurus triumpho signando delecta sit. Laurus sterilis sola est triumphalis. Sterilis quæ dicatur. Laurus fructuosa. αἶσαν. Laurus & myrtus sociata. Laurus Caesarum cælo demissa. Talia aliquos miracula memorantur.

QUæret quispiam quid ita inter omnes arbores laurus delecta fuerit nec tendendis hisce triumphalibus coronis. Id ipsum olim à magnis viris non frustra quaesitum scio. Inter hos extat magnus ille, & nusquam non admirabilis Plinius, quem hujus rei plures causas minimè referre piguit; credo, ut è multis una saltem vera reperiri possit. Is de lauro verba faciens, *Plura, inquit, genera huius arboris referuntur. Sed ex omnibus illa quæ sterilis est (id quod maximè miror) triumphalis est; eaque triumphantes utuntur. Nisi id à Divo Augusto cæperit, ut ex lauro quæ ei missa à cælo minima est altitudine, folio crispo ac browi, inventura rare.* Hoc dicit Plinius, Coronas triumphales sub principibus neci solitas ex eo genere lauri quæ sterilis est. Sterilem vocat, ut eam discernat ab illa, quæ unà cum myrto annumeratur arboribus fructuosis. Nam utriusque arboris dicuntur esse fructus, lauri quidem *δαφνίδης*, at myrti *μύρτη*. Atque ut hoc obiter, nec tamen alieno loco dicam, inter utramque arborem tanta est cognatio, ut ramus lauri, sicut ramus myrti proprio nomine vocetur *αἶσαν*. Certè ubi quidpiam solum agitur, quam ad rem talium arborum rami adhibentur, vix unquam sit mentio lauri, quin ei adhæreat myrtus; aut certè vicissatim sibi succedunt. Curopalates agens de die palmarum, ait, columnas quæ erant in ea parte ambulationis, quæ à cella imperatoris pertinet usque ad ecclesiam, indui solitas ramis myrti, aut lauri, aut oleæ. Redeo ad Plinium qui tradit, laurum sterilem fuisse coronamentum eorum qui triumpharent. Certè ut ipse ait, mirabile est arborem sterilem præferri baccatis; quanquam & hæc sterilis, habuit quoque suas baccas, ut in sequentibus Plinii verbis videbimus, sed, ut credibile est, minoris aliis. Id tamen minùs mirum accidit illi qui intelligit dignitatem hujus generis lauri, cui quod deest in fructu cumulatiùs concessum est è favore cælesti. Et verò admirabile decus ei addidit, ut verisimile est, Augustus, cui missa traditur è cælo. Quam rem ipse Plinius, ne ridicula, fideve major videri possit, paulò post memorat, & quidem accuratè his verbis, *Cum Livia Drusilla pater esset Casari, aquila ex alto*

Plin. lib. 13. c. 36.

Pollux lib. 1. cap. 10.

Etymol. αἶσαν.

Curopol. de off. Const.

Xiphil.
Aug.

ei sedenti in gremium abiecit gallinam illesam conspicui candoris. Gallinam Dio non nominat, sed λευκὴ ὄρνις albam avem. Sequitur Plinius. Ea, inquit, gallina tenebat rostro laureum tantum onustum sui baccis. Conservari alitem, & sobolem jussere aruspices; tantumque eum feri, ac rectè custodiri. Atque ut hisce prope incredibilibus, certè mirabilibus addit fides & autoritas, addit, Quod factum est in villa Caesarum fluvio Tyberi imposita, juxta nonnum lapidem Flaminia via, qua ob id vocatur ad gallinas; miroque sylva provenit. Ex ea triumphans postea Caesar laurum in manu tenuit, coronamque capite gessit; ac deinde imperatores Casares cum eâ. Traditusque mos est, ramos quos tenuerunt, ferendi. Et durante sylva nominibus sue discretæ; fortassis ideo mutatis triumphalibus, id est, non desumptis è veteri laureto, quod in Aventino esse diximus, sed ex hoc novo; atque ut ita dicam, Cæsareo, aut etiam cœlesti. Hoc ipsum iidem prope verbis tradit Suetonius, cui scriptori non facile fidem demperis. Is etiam eumque sequutus Dio addit, novissimo Neronis anno & sylvam omnem, hoc est, lauretum exaruisse radicibus; & quicquid ibi gallinarum erat, interiisse. Hæc, taliaque ut nostra ætate sunt insolita, admirabilia, incredibilia, ita priscis sæculis frequenter accidisse dicuntur. Et quidem apud Homerum Jupiter mittit aquilam unguibus tenentem hinnulum cervæ, quem deposuit juxta aram Jovis. Unde animati Achivi violentius irruperunt in Trojanos.

Sueton. in
Galba, c. I.
Dio. Ner.
in fin.

Homer.
Iliad. 9.

αὐτὴν δ' αἰετὸν ἔκτε πλεόπαιον πιπλῶν,
νεβρὸν ἔχοντ' ἐνὶ χροῖ, τίς δ' ῥ' ἐλάφοιο περὶ κνήμης
παρ' ᾧ Διὸς βωμὸν ἑστηκασίη καὶ ὄρνις νεβρὸν,
ἐνθα πανομφαίῃ Ζηνὶ ριζισκοὶ Ἀχαιοί.
οἱ δ' ὡς εἶπ' οἶδον ὅτ' ἄρ' οὐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις,
μῦθον ἰπὶ Τρώεσσι θερῶν.

Plutarch.
παρὰ δ.
ἐκ δὲ λ. καὶ
ῥωμ.
Plutarch.
παρὰ δ.
ἐκ δὲ λ. καὶ
ῥωμ.
Aristoph.
σφῆκ.
Plutarch.
Dio.

Mox autem aquilam misit perfectissimam volucrum, Hinnulum tenentem unguibus sobolem cervæ velocis. Juxta autem Jovis altare pulchrum dejecit hinnulum, ubi Panomphæzo Jovi sacrificabant Achivi. Hi autem postquam viderunt quod à Jove venisset avis, magis in Trojanos ruebant. Hastam Amphiarai, qui esset unus ducum Polynicis, aquila supervolans elatam in sublime deorsum misit. Ea solo fixa δαίφρη ἰχθόου, laurus facta est. Cum Helonæ fors obtigisset ut immolaretur, jamque ad aram perducta esset, aquila subito volatu descendens correptum gladium detulit ad armenta. Quo miraculo virgo cædi crepta. Simile quiddam Xanthias ille Aristophanæus memorat, nempe se per quietem vidisse aquilam prægrandem in forum volasse. Ibi unguibus arreptum æneum scutum detulisse in sublime. Inter cætera prodigia quæ Dionysio Siciliæ tyranno instans à Dionæ bellum prædicebant,

bant, fuit aquila quæ rapuit cuidam è satellitibus lanceam, eamque in altum elatam misit deorsum. Cyro revera proficiscenti *Xenoph. de inst. Cyr. lib. 2.* contra regem Armeniæ, at specie cuncti in venationem, in agro lepus apparuit, quem advolans aquila cum raptum sustulisset, & in collem deportatum ambedisset, id omne Cyro fuit omen victoriæ. Enimvero talibus inventis antiquitas usque eò delectabatur, ut his sive eventis, sive mendaciis autoritas concilietur ab eo quod Strabo narrat in pyramide Rhodopes. Cum enim hæc mulier *Strabo lib. 17.* lavaretur, aquila alterum calceum è manu ancillæ correptum Memphim deportavit. Ibi in sublime, & supra verticem regis iura dantis evecta, calceum demisit in gremium ejus. Rex & miraculo, & calcei concinnitate motus, misit per universam Ægyptum qui eam quærerent, cujus esset is calceus. Reperta, & in conspectum ejus adducta, uxor ab eo fuit assumpta. Denique defunctæ additus est insignis honor sepulchri. Quippe extructa ei fuit una illarum pyramidum quæ postea ingentem celebritatem sunt adeptæ. *Stephan. Byz. de Asia.* Stephanus autor est, Hemochare urbis Cardiz conditore sacrificante, corvum corde raptum, evolasse in eum locum ubi ea urbs condita fuit, ibique illud dimisisse: eaque re id nominis urbi inditum. Extat & illud de aquila, quæ cum publicus Samiorum conventus *In Asia Ex. fepi.* haberetur, publicum annulum raptum demisit in sinum servi. Istis miraculis accedit illud quod de Octavio memorat Dio, ipsum *Xiphil. Aug.* adhuc puerum cum ruri educaretur, aquilam è manibus raptum pane, in sublime volasse, & redeuntem ei postea reddidisse. Ancile cælo delapsus in manus Numæ regis Romani, antiquitus creditum. Hæc & his similia quæ huc congeri possent, ut minuunt admirationem, ita augent fidem & auctoritatem ejus rei quam Plinius, Xiphilinus, & Suetonius memorant. Itaque cælo demissa frons laurea laurum sicuti cælestem arborem cæteris arboribus, & hoc genus lauri cæteris generibus prætulit. Neque quicquam mirum factum est, si in triumpho Augustus ea usus est. Certè is triumphans & ramum ejus manu tenuit, & caput hoc genere lauri redimiri voluit. Quo videlicet, tam nobili exemplo dein omnes Cæsares ex illa sylva, sive laureto triumphales coronas desumpserunt, in qua rami in triumpho à prioribus Cæsaribus gestati insiti fuerant.

CAPUT X.

Plura de lauru sterili. Laurus nuntia lesitia. Laurus symbolum victorie. Manus Apollinis laurigeræ. Avi laurigeri. Laurus cur signet triumphum. Laurus inter insignia triumphalia. Laurus pacifera. Laurus à sacerdotibus manu gestata.

ETI in Augusti exemplo tantum est autoritatis, ut ea autoritas in sequentibus Cæsaribus potuerit esse pro ratione, tamen si rem introspicere libet, hoc exemplum videbimus non carere sua ratione. Siquidem hanc laurum Plinius à quibusdam marem existimatam ait, quod nihil gignit. Et hoc ipso, & quod inventu rara est, quamvis è cælo non esset missa, cæteris tamen videretur esse præferenda. Et quanquam hinc satis causæ est, quapropter hanc lauream Romani Cæsares triumphalem ducerent, tamen quod & in libertate hæc frons in triumpho cæteris prælata est, hujus instituti rationem altius repeto, & ad prisca tempora retrocedo. Et quando cum Plinio rem investigare cœpi, huic tanto scriptori me usque adhærere juvat. Et Plinius quidem haudquaquam diversus ab cætera antiquitate, laurum ait Romanis præcipue lætitiæ, victoriarumque nuntiam esse. Et verò omnium consensu laurus est præcipuum symbolum victoriæ, præcipue Romanis, vel jam inde ab ipso Romulo. Nam is victo Acrone, ejusque armis ad quercum suspensis lauru caput redimivit. Quid ego sæculum Romuli cito? Apud Virgilium Æneas, qui fuit quadringentis ante Romulum annis, victorem Cloanthum lauro coronat.

*Appian.
Alex. Liby.*

*Plutarch.
Rom.*

*Virgil. lib.
3. Æneid.*

*Plutarch.
Sylla.*

*Appian.
Alex. civ.
bell. lib. 2.*

*Victorem magna præconis voce Cloanthum
Declarat, viridique advelat tempora lauro.*

Nectantùm partæ, sed futuræ quoque victoriæ laurus prænuntia est. Cùm Sylla è bello Mithridatico rediens Tarentum adpulisset, filiqua visa est habere formam coronæ, cum duobus lemniscis dependentibus. Id quod Sylla accepit ut omen victoriæ. Et illi qui Pompejo apud Pharsaliam militabant, etsi tunc quidem falsi, tamen ut victoriæ certi tabernacula coronarunt lauro. Si hæc de futura victoria è lauru præsumebantur, quidni hæc ipsa laurus jam partam demonstret? Ipse quidem sic puto, eos qui Herculi sacrificabant capita lauru ea re coronasse, quod fatebantur eum fuisse tot laborum victorem inchytum.

*Sen. in
Herc. fur.*

*— densa quod leto venit
Clamore turba frontibus laurum gerens,*

Magni-

Magnique meritis Hercules laudes canit.

Nullus certè nec priscis, nec ceterioribus sæculis mos receptior.

Verba sunt Iphis ad Anaxaretem apud Ovidium,

— nitidaque incingere lauro,

Ovid. lib.

Vincis enim.

14. Metam.

Idem alibi facit victoriam imponentem victoris capiti laurum.

Sic assuetus tuus semper victoria castris

Ovid. lib.

Nunc quoque se praestet, notaque signa petas.

2. de trist.

Ausoniusque ducem solitus circumvoles alius;

Ponat & nitida laurea ferta coma.

Apud Propertium manus Apollinis laurigera est victrix ac triumphatrix. Ibi enim facit Apollinem animos Augusto addentem, ne dubitet inire praelium navale Actiacum.

Tempus adest, committe rates; ego temporis autor

Propert.

Ducam laurigera Julia rostra manu.

lib. 4.

Similiter Silius Italicus vocat avos laurigeros, id est victores,

— laurigeris decus illud avis.

Sil. Ital.

Et Tibullus lauros victrices,

lib. 5.

At te victrices lauros Messalla gerentem.

Tibull. lib.

Si laurus victoriam signat, necesse est ut triumphum quoque designet, quem spectat victoria. Nam sine victoria nullus est triumphus.

1. el. 7.

At victoria sicuti laurus, est Apollinis. Est ergo laurus non solum victrix, sed & triumphatrix, & verè Apollinea. Ovidius;

Quaque ibi manibus circumplaudere tuorum,

Ovid. lib. 4.

Undique jactato flore regente vias.

de trist.

Tempora Phœbea lauro cingentur, loque

Miles lo magna voce Triumphæ canet.

Tibullus triumphalem vocat,

Ipse triumphali devinctus tempora lauro,

Tibull. lib.

Dum cumulant aras, ad tua sacra veni.

2. eleg. 5.

& Horatius ad Pollionem,

Insigne maestis praesidium reis,

Horat. lib.

Et consulenti Pollio curia;

2. Carm.

Cui laurus aeternos honores

ed. 5.

Dalmatico peperit triumpho.

Alibi quoque Horatius victoriam, triumphumque designat appellatione lauri, ubi loquitur de virtute,

— regnum & diadema tutum

Horat. lib.

Deferens uni, propriamque laurum,

2. Carm.

Quisquis ingentis oculo irretorto

ed. 2.

Spectat acervos.

Sub principibus illi quibus insignia triumphi concedebantur,

M m 3

falces,

falces, qui veteri more, ut alibi dixi, imperatoribus præferebantur, laureis quoque circumdabant. Palam hoc fit è verbis Taciti, *Tacit. lib. 3. Annal.* *Ob res, inquit, à Quadrato & Corbulone prosperè gestas laurum fascibus imperatoris addi, evulgatum, supple. Tanti Hercule hæc laurus fuit quam triumphatricem sive triumphalem voco, ut eam ipsi mortaliū summi vel ipsa morte emergere non dubitarint. Horatius,*

Horat. lib. 3. Carm. *Herculis visu modo dictus, ô plebs
Morte venalem petiisse laurum
Cæsar Hispana repetis penates
Victor ab ora.*

Alibi ducem non triumphare dicens, ait eum non gestare caput ornatum foliis Deliis.

Horat. lib. 4. Carm. od. 3. *— neque res bellica Delis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderis minas,
Ostendet Capitolio.*

Zonar. Se- vero. Zonaras tradit, Severo ineunte urbem Romam, vicos & plateas fuisse conspersas floribus, & coronis laureis. Quæ sanè fuit quædam species triumphi, ac proinde publicæ lætitiæ. Atque ut supra dixi laureatum sæpe signare victorem, ita sæpe hac ipsa dictione demonstratur triumphans, ut apud Prudentium ubi celebrat martyrium Petri & Pauli,

Prudent. peristeph. hym. 12. Plutarch. Cic. *Unus utrumque innovatus anno
Vidit superba morte laureatum.*

Cùm M. Tullius dixit, *Cedant arma toga, concedat laurea lingua*, haud dubiè hoc dixit, Victoria & triumphus jaceant infra magnitudinem eloquentiæ. His accedit; quod, ut Plinius ait, *laurus est pacifera*. Ut enim è certamine est victoria, ita quoque victoriam pax consequitur. Cæsar bellorum civilium victor, sumpta lauru, sedens excelsa sede universos arma ponere jubet. Ergo prætenta sive porrecta laurus hostibus armatis est pacifera. Id quod discere licet ex Ovidio, qui concordiam non olea, sed utique lauro coronat.

Ovid. lib. 6. Fast. *Venit Apollinea longas concordia lauro
Nexa comas, placidi numen opusque ducis.*

In hanc sententiam ipse Ovidius laureæ Cæsaris pacem inesse ait,

Ovid. lib. 3. de Ponto. *Prestat & exulibus pacem tua laurea Cæsar.*

Similiter Aufonius laurea pacem designans ait,

Aufon. in XII. Cæs. *Te dominante Tito cinxeris nova laurea lanum.*

Homerus quoque facit Chrysen sacerdotem & oratorem Achillis manu

manu gerentem coronas, sive ferta Apollinis, id est, lauros cum repetit filiam,

— ὁ δὲ ἦλθε θυῖς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν
 λυσίμυρος πύργατος, φέρων τ' ἀπαθείσι ἄποινα,
 στέμμεν' ἔχον ἐν χερσὶν ἰκηβόλου Ἀπόλλωνος.

Homer.
 lib. I. Iliad.

hic enim venit celeres ad naves Achivorum, Liberaturusque filiam ferensque infinita dona. Coronas habens in manibus longè jaculantis Apollinis. Paulò post Agamemnon cum minaciter alloquens ait,

μὴ γὰρ τοι ὕψιστος περὶ σκήπτρον, καὶ στέμμεν θυῖος.

Non utique tibi proderit sceptrum & corona Dei.

CAPUT XI.

Laurea id est laureata litera. Laureata. Insignia laurea. Laureata tabellæ, ἐπινίκιος ἐπιστολῆς. Currus laureatus. Laureata multitudo. Laurus grata Apollini. Laurus planta ignita, vel ignigena. Apollo δαφναῖος. Daphne virgo, eadem Soseph. Sobrietas. Liber autem corona laurea. Apollo δαφνηφόρος.

CUM laurus non tantum sit symbolum victoriæ ac triumphi verum etiam pacis, qua sublata nihil sit neque in victoria, neque in triumpho pulchri, non mirum est, eam & litteris, & militum lanceis, pilisque addi solitam. Hic moneo, literas laureatas interdum signari solo nomine lauræ, ut apud Tacitum, *Ipse [L. Vitellius] lauream prosperè gesta rei ad fratrem misit.* Nempe, lauream hinc interpretor literas laureatas; quæ interdum dicuntur laureatæ, non addito, literæ, eodem Tacito autore. *Nec Agricola, inquit, prosperitate rerum in vanitatem usus, expeditionem aut victoriam vocabat victos continuisse. Ne laureatis quidem gesta profectus est.* Aliter vocabantur insignia lauræ, ut apud Cæsarem, *Pompejus eo prelio Imperator est appellatus. Hoc nomen obtinuit; atque ita se postea salvari passus est. Sed neque in literis quas scribere est solitus, neque in fascibus insignia lauræ prætulit.* Dicuntur & laureatæ tabellæ apud Livium. M. Tullio sunt *litera victrices* conversa in Latinum sermonem Græca locutione. Siquidem eadem Græcis sunt ἐπινίκιος ἐπιστολῆς, ut apud Photium è Theophylacto, est & δαφνη ἐπὶ τῇ νίκῃ, laurus super victoria, sive post victoriam. Sed & eo qui adversus Chaganum insurrexerat Rumi filio interempto, ipse Chaganus ἐπιστολῇ Μανουεῖ τῷ αὐτοκρατορὶ ἔστειλεν. victoriæ nuntiam Mauricio imperatori epistolam milit. Erat & currus laureatus, nempe ille ipse qui triumphalis, ut apud Suetonium loquentem

Tacit. lib. 3. hist.

Tacit. Agric.

Cæs. lib. 3. de bell. civ.

Liv. lib. 35. Cic. ad Attic. lib. 5. ep. 21. Theophyl. hist. 5. Xiphil. Not.

Sueton.
Aug.

de Octavio patre Augusti, *Videre visus est filium mortali specie am-
pliores cum fulmina, scepero, exuviiisque Jovis Opt. Max. ac ra-
diata corona super, laureatum currum bisseus equis candore exi-
mis trahentibus.* His propemodum similes currus fuisse ductos in

Xenoph. de
anist. Cyr.
lib. 8.

pompo, cum Cyrus è regia in publicum egrediebatur, memorat
Xenophon, nempe currum album Jovi sacrum, χρυσίζουρ aureo
jugo, ἱστιαῖοι coronatum. tum Solis currum album, Et hunc quo-
que coronatum. In publicis quoque gratulationibus multitudo aspi-
ciebatur laureata, id est, circumplaudens illi qui rem prosperè gessit.

Tacit. lib. 7.
bij.

set, sicuti particeps hujus felicitatis. *Vitellio*, inquit Tacitus, *plausere
Populus cum lauro ac floribus Galba* imagines circum templa su-
lis, *congestis in modum tumuli coronis*, quam quisque, scilicet, capite
tulisset. Addit Plinius, *laurum esse spectatissimum in monte Par-
nasso.* Ideoque etiam, inquit, *grata Apollini.* Id quod verum esse
discimus, ex Ovidio, ubi loquitur de Daphne & Phœbo,

Ovid. lib. 1.
Metam.

*Oscula dat ligno; refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus, At quoniam conjux mea non potes esse
Arbor eris certè, dixit, mea. semper habebus
Te coma, te cithara, te nostra Laure pharetra.
Tu ducibus latè aderis cum leta triumphum
Vox canes, & longas visens Capisolia pompas.*

Infra videbimus, laurum vocari herbam Parnassiam. Virgilius dis-
crim eam tribuit Phœbo, sicuti plantam ignitam, ac proinde Apolli-
ni gratam, qui quantus quantus est, ignis est.

Virg. ecl. 7.

*Populus Alcide gratissima; vitis Jacebo;
Formosa myrtus Veneri; sua laurea Phœbo.*

Idem alibi,

Virgil. Cui.

Laurus item Phœbi surgens decus.

Imitatus, videlicet, Theocritum,

Theocrit.
epigr. 1,

*Ταὶ ἡ μιλᾶμενοι δάφνηαι πὶ Πύθι Παιάνι
Δελφίς ἐπὶ πύργῳ τῷ τοῦ ἀγλαΐου.*

At nigris foliis lauri tibi, ò Pythie Apollo [dicatæ sunt] Delphica
enim petra his te ornavit. Hinc est quod Poëtæ Apollinem vocant
δαφναίων veluti proprio epitheto. Apud Ovidium cum corvus
Apollini indicasset,

Ovid. lib. 2,
Metam.

Cum juvene Æmonio vidisse Coronida;

tunc verò Phœbo, nimirum præ ingenti dolore

Constant.
Cæs. lib. 11,
cap. 3.

Laurea delapsa est audito crimine amanti.

Hygin. fab.
103.

Ovidio assentiuntur Constantinus Cæsar, Hyginus, Aphthonius, &
Scholiastes Nicandri. *Apollo*, inquit Hyginus, *Daphnen Pelei flumi-
nis filiam cum virginem persequeretur illa à t. tra praesidium petit.
quæ eam recepit in se, & in arborem laurum commutavit.* Apollo
inde

Scholiast. in
Alexiph.
Dicit.

inde ramum frogit, & in caput imposuit. Arbori nomen indidit lauri à nomine virginis. Ipsam quoque virginem nominavit Sophronam, hoc est sobriam. Id quod vaticinio convenit, cui certè origo sobrietas est. Aliam Tertullianus causam profert, qua factum est ut hæc arbor sit Phœbi. *Habes, inquit, tragœdiam Cerberi; habes Pindarum atque Callimachum, qui & Apollinem memorat, interfecto Delphico dracone, lauream induisse quâ [l. quâ] supplicem. Et postea, laurea ista Apollini, vel Libero sacrata est, illi ut Deo telorum, huic ut Deo triumphorum. Sic docet Claudius.* E quo loco discimus, Liberum non minùs esse autorem coronæ laureæ, quàm ipsum Apollinem. Sed de Libero ipse paulò ante disertim fatetur his verbis, *Sed & aliàs Liberum principem cerona plantè laurea in qua ex Indis triumphavit, etiam vulgus agnoscit, cùm dies in illam solennes magnam appellat coronam.* Sed ut Liberi quoque in Oriente fuerit hæc corona, certè apud Occidentales obtinuit ut sit Apollinis, sive ob eam causam quam Ovidius memorat, sive propter eam quam è Claudio Tertullianus affert. Quibus assentitur Ælianus. Is enim memorat, Apollinem Pythone serpente, qui Delphos occupabat, jaculis interempto, coronatum lauro Tempica; ramoque manu sumpto, venisse Delphos, & oraculum occupavisse. Ergo Daphne virgo, quia diu Apollinem ussit, in laurum conversa, exin fuit in perpetua tutela hujus numinis. Nam ante eam diem,

Nondum laurus erat, longoque decentia crine

Ovid. lib. 1.

Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

Metam.

Hinc, opinor, vetustus mos, quo sacerdotes Apollinis laurum gestabant. Unde verisimile est, laurum dictam fuisse sacram. Virgilius,

Rex Anius, rex idem hominum, Phœbique sacerdos

Virgil. 3.

Vittu & sacra redimissus tempora lauro

Æn. 1.

Occurrit.

Certè ipse Apollo vocatus est *Δαφνιφόρος* & gestator laureæ.

CAPUT XII.

Laurus sumpta pro oraculo Apollinis. Fatidici vases laureati. Consilium capientes accedebant ad laurum. Latona sacrificantes laureati. Laurus perpetuò vivet. Sociatur myrtis, & hyacintho. Lauri umbra & pistor. Laurus ἀλαξίφραμον. Laurus faustrix insidiarum. Laurus fulmine non ictus.

ITaque quòd hæc arbor Apollini tantopere est placita, quandoque laurum pro ipso Apollinis oraculo sumptam legimus. ut apud Callimachum,

Οἷον ὁ πῶ πῶ λαν & ἰσείσας δάφνης & ὄρηξ,

Οἷα δ' ἔλοι τὸ μίλωνρον.

M m 5

Quan-

*Callimach.
in princip.
hym. in
Apoll. 6.*

Quantum iste Apollinis commotus est laureus ramus ! Quantum verò totum antrum ! Ipsi vaticini vates redimuntur lauro, ut apud Euripidem Cassandra,

Euripid.
Iphig. in
Aul. actus
3.

τῶν Κασσάνδραν ἰὺ ἀνέω
ρίπτον ξανθὺς παλαιοῖς
χλωροῦ μιν στεφάνη δάφνης
κρομηθεῖται, ὅταν θῆ
παντόσσωι πλέωσι ἀνάγκη.

Ubi fama est Cassandram flavos diffundere crines Viridante seroto lauri ridimitam, quando ipsam omnis scia inspirant numina. Hæc ipsa Cassandra apud hunc ipsum Euripidem alloquens Phœbum,

Euripid.
Troad. actus
2.

— ἄγε σὺ Φοῖβε νυῖ
κτ' σὸν ἐν δάφνης
ἀνέκλινον θυηπολῶ.

Age tu Phœbe nunc tuis inter lauros templis operabor sacris. Et alibi valedicens Apollinis coronis, cujus sacerdos erat, ait

Euripid.
Troad. actus
2.

ὦ στεφνή τοῦ Φιλότητος μοι θῶν, ἀγάλματ' ἔχον
χαίρειτε.

ὁ serata charissimi mihi Dei, ὁ sacræ imagines valete. Certè qui serio super aliqua re consulebant, accedebant ad laurum. Silius Italicus facit Scipionem eum qui postea fuit Africanus superior, adhuc adolescentem, cogitantem de provincia Hispania sedisse sub lauro,

Sil. Ital.
lib. 15.

Has lauri residens juvenis viridante sub umbra
Ædibus extremis voluebat rectore curas.

Illi quoque qui Latonæ matri Apollinis sacra faciunt, evinciuntur lauro. Ea re apud Ovidium Manto jussu Latonæ Thebanas mulieres hac fronde redimiri jubet.

Ovid lib.
2. Metam.

— Ismenides ite frequentes,
Et date Latona, Latonigenisque duobus
Cum prece thuraria; lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. Pareatur, & omnes
Thebæides jussu sua tempora frondibus ornant.

Phoront. in
Apoll. &
Diana. Ili-
dus. lib. 17.

Porro dicitur græca Apollini Ἀπόλλωνος καὶ Ἀνθρακίς φυτὸν εἶναι, quod cuiusvis operis esse apta, atque, ut Plinius ait, perpetuò virens. Hanc ἀνθρακίς, inquit Isidorus, Græci daphnemon vocant, quod nunquam deponat viriditatem. Inde illa potius virentes coronantur. Certè ob hunc virorem & nitorem, myrtis, ut supra monui, sociatur, augendæ, ut credibile est, pulchritudini. Theocritus,

Theocrit. in
epigr.

Σακχὸς δ' ὁ δ' ἰσθὺς ἀφειδίδρομιν· αἰνῶσι δ'
Γ' αἰθέρι δὴν ἀπὸ ἀπλάδων πᾶν τινι πληθεῖ
δάφνης καὶ μύρτιος, καὶ δ' αἰὲρ κυπαρίσσω.

Ædes

Ædes autem sacra pulchrè circumcurrit, & perenne fluentum de saxis undique viret, lauris, & myrtis, & odorata cupressu. Jungitur & hyacintho apud Virgilium,

— *Phæbo sua semper apud me*

Virg. eccl.
3.

Munera sunt laurus, & suave rubens hyacinthus.

Laudaturque umbra lauri, ut apud Horatium,

Tum spissa ramis laurea servidos

Horat. lib.
2. *Carm.*
ad. 15.

Excludes istius.

Ejus nitorem præcipuè signat Ovidius, ubi loquitur de Daphne mutata in laurum,

— *remanet nitor unus in illa.*

Ovid. lib. I.
Metam.

*Laurus quoque creditur esse Apollinis, quod est αἰγιόφαρον ἀδ-
versus insidias. Unde natum proverbium, δαφνίῳ φερῶ βακτη-
ρίῳ laureum fero baculum. Sed ut laurus cavendis insidiis est per-
idonea, ita quoque est efficax prosperandis. Certè apud Euripidem
Orestes lauro inumbratus insidiis opprimit Neoptolemum, videli-
cet præcius futuri, ac meditarum ejus facinus præveniens.*

τῷ δ' ἑιφάρης ἀρ' ὑφιστήκει λόχῳ

Euripid.
Androm.
ἀκτῷ 5.

δαφνὴ σκαιοδότης· ὃν κλυταίμυρος τέκε· οἷς λέβ.

Quo in loco gladiis armatae erant insidiae locatae, è quibus laureatus Clytemnestrae filius unus erat. Addit Plinius, manu satarum, receptarumque in domo arborum fulmine non ici laurum; stulta, scilicet, nihilominus tamen vulgata credulitate, planeque recepta, ut infra fusiùs dico.

CAPUT XIII.

Apollo edit responsa per laurum. Delphici tripodes è lauro. Quo ritu ederentur oracula Delphica. Adysum Apollineum multa fronde umbratum. Laurus divinatricis. Vorare laurum, aut vesci lauro, quid. Vates laureati. Junonis ministri laureati. Ædes Apollinis overritur ramis lauri. Omen capitur è lauro accensa. Laurus dormientibus addita quid efficiat. Laurus adhibita cantaminibus.

HÆc omnia etiam nituntur testimoniis antiquitatis, tamen multò magis ea re laurus videtur Apollini sacra, quod ipse edit responsa per laurum. Eaque re dicitur μαυλύνειν, ac si dicas, numen ut ita loquar, vaticinissimum. Et verò Athenæus ut ostendat, quantus ipse Apollo exsurgat in ultionem illorum qui qualicunque ratione abutuntur lauro sibi sacra, tradit Metapontinos Apol-

Artemid.
lib. 4. cap.
69.
Athen. lib.
13.

Apollini dedicasse xneam laurum. Ex ea lauru cùm vox edita esset, Pharsaliam quandam saltatricem donatam laurea corona, eaque aurea templo detracta; tunc verò eam mulierem medio foro fuisse discerptam à vatibus Apollineo furore percitis, nempe propter violatum numen, hoc est, non solum propter sacrilegium; sed quòd ea mulier sacrilegio addidisset temeritatem gestandi stemmata ejus Dei, cujus ipsa non esset sacerdos. Certè huic numini hæc frons usque eò dilecta fuit, ut is tripas unde edebantur oracula Pythica, fuerit è lauro. Id quod discimus ex Himerio, ubi Apollinem alloquens invehitur in Xerxem qui usque eò audaciz progressus est, ut sacris tripodibus ignem injicere tentarit. Nam si Xerxes tripodibus ignem admoturus fuit; utique fatendum est, eos tripodas constituisse ex ea materia quæ igni obnoxia esset. Ea erat laurus, quam Phornutus ait esse *δύγνουσαν* aduri facilem, & ad purgationes aptam; Ideoque non absurdè sacratam esse numini purissimo & ardentissimo. Cæterum & ipsa Pythia *ἱερὰ φωνή* coronata erat, & ipsi tripodes non solum erant laurei, sed & *δύφνη ἴσαν ἱερὰ μέγας* lauru erant coronati. Id ipsum discimus è Nicephori historia ecclesiastica, ubi memorat, Valenti imperatori defuncto quisnam in imperio successurus esset, quosdam hac ratione sciscitatos esse Tripode scilicet, è lauro factò, verbisque & evocationibus quibusdam de more peractis, ad destinata pervenerunt. Quippe quibusdam literis collectis, quæ dicuntur fuisse θ, ι, ο, δ, & quibusdam in tripode machinis eas ordinantibus, futuri imperatoris nomen apparuit. Dissertim quoque Homerus tradit, Apollinem respondere è lauro, hoc est è tripode laureo.

Hom. hym.
in Apoll.

Χρῖον ἐν δάφνης γυάλων ὑπὸ Πάρνασσῳ.

Oracula edens ex lauro ex vallibus Parnassi. Et Callimachus in loco supra citato,

Callimach.
hym. in
Apoll. in
primo.

Οἶον ὃ πῦρ πόλων ἐστίν· ὁ δάφνης ὄρη;

Οἶα δ' ὅλον τὸ μέλαρος.

Quantum iste Apollinis commotus est laureus ramus; Quantum verò totum antrum! Quem omnem ritum, quòd vulgo ignorari video, è Scholiaste Aristophanis desumptum trado. Coronæ super tripode erant positæ, quas Pythia capite gestans vaticinabatur. Erat autem Pythia virgo sedens super tripode Apollinis diductis cruribus. Ea malum spiritum, qui ex inferiori parte reddebatur, per genitales partes recipiebat. Et sic furoris plena, crinibus solutis, & ore despumante, ac per omnia furiosos imitata, pronuntiabat verba vaticiniine, an furoris? Hoc fermè ipsum de Sibylla Virgilius tradit,

Scholiast.
Aristoph.
in Pl. 4.

-- magna

— magnam cui mentem, animumque

Delius inspirat vases, aperitque futura.

Virgil. 6i
Æneid.

Adde, hanc Pythiam, cum oraculum sciscitantibus responsura esset, solitam fuisse bibere è sacris fluentis; atque illico Deo plenam ad-euntibus oraculum edidisse. Adde & illud, sub tripode fuisse drac-onem, qui & ipse voces edebat. Cæterum is locus, sive illud adytum unde edebantur illa sive oracula, sive responsa, fuit coronatum, id est, multa fronde umbratum & obscuratum. Ergo Pythia, sive Py-thias, apud Æschylum sic loquitur,

ἰγὼ μὲν ἔρπον ὄρεος πολυσσιφῆ μυχόν.

Æschyl.
Eum.

Equidem repo ad bene coronatum antrum. Hæc sunt illa ipsa quæ Aristophanes in loco proxime citato vocat στέμμαζα, nempe φυνδαὶ καὶ ἐξ ποσὶν στεφανώματα, foliosa & herbida coronamenta. Has ab causas laurus dicitur esse divinatrix, vel sciens futuri; ut Claudia-nus ait, *venturi præscia laurus*, & Lycophron Cassandræ os fatidi-cum vocat laurivorum; quâsi qui laurum voraverit, is futura præ-sentiat.

αἰὲν ἄσπετον χάσσε παμμιγῇ βολῶ
Δαφνηφάγων Φοίβαζι, ὡς λαμπαῖν ὄππ,
σφίγγος κελαιῆς γῆραι ὀμμιμυδρή.

Hesych:
στεφανώ-
ματων
λαπῶν.
Claudian.
lib. 2. de
rap. Pro-
serp.
Lycophr. in
prius.

Sed immensum fundendo confusumque clamorem, laurivoro vati-cinata est ore, Nigræ Sphingis vocem imitata. Est ergo laurus σύμβολον μαντικῆς. Huc adlufum est à Tibullo,

— sic usque sacras innoxia lauros

Tibull.

Vesceat.

Tryphiodorus hanc ipsam Cassandram facit concutientem sacram laurum, cum ageretur mente vaticinatrice,

Τοίη μανιπόλοιο βολῆς ὑπὸ νύμφῃ κέρη
Πλαζομένη κροδίῳ ἱερῷ ἀνισοίῃ δάφνῳ.

Tryphiod.

Talis virgo fatidici impetus stimulo agitata mentem, concutiebat sacram laurum. Martianus Capella vocat ramum lauri virgam divi-natricem & conjecturalem. *Delius quoque*, inquit, *ut ramale lau-reum gestitat divinatrice eadem, conjecturalique virga volucres illi, ac fulgurum jactans, ac ipsius meatus calis syderumque monstra-bat.* Apud Euripidem Cassandra ad divinam, hoc est, vaticinatricem laurum canens, Paridem interfici oportere dixit,

οἷόν τι δ' ὑπὲρ κεφαλῆς ἔδαλον κερκὶν,
ἀπὸς τίκει ποτὶ Πάριον,
σφίγῃ δ' αἰὼι νεφελίσιον λίπας,
ὅτι νῦν ὡδὲ θεασισίῃ δάφνῃ
βίωσσι Κασσάνδρῃ κλέπτῃ.

Euripid.
Androm.
act. 1.

Utinam

Utinam supra caput jecisset malum quæ quondam peperit Parim , priusquam habitasset Idæum verticem , quando ipsam apud divinam laurum Cassandra clamavit interficiendum. Apud hunc ipsum Euripidem πτόβοι δάφνης rami lauri collocantur in æde Apollinis.

Euripid.
Ion. act. I.

ἡμεῖς δ' πτόβας, ὧς οὐκ παίδες
μυχθῆμεν αἰεὶ, πτόβοις ἢ δάφνης,
τίφισι δ' ἰεργῆς ἰσοδύναμοι Φοίβου
κρηταρῶς ἡγεμονίῃ, ὕψιστος τε πίδου
ῥαυίστος νοπεργῇ.

Nos autem quibus à puero adſuevimus laboribus, lauri ramis , ac ſacris fertis vestibula Phœbi, humidaque pavementum aspergine madidum lustrabimus. Ipſe Apollo, ut alibi dico, eſt μάντις καὶ ποιητής, vates & poëta, καὶ κρητ' αἰμωδιότατος ἐξηγητής τ' ἀληθείας, & utraque ratione interpretes veritatis. Apud Ariſtophanem is qui creditur eſſe vates, coronatur Iuſo.

Aristoph.
π. 3
ἐν τῷ
φθγ.

Aristoph.
είρων.

— καὶ γὰρ ἔτι σοὶ
Προστράχῃ δάφν' ἢ περ ἰσοφρονέμεθα
Τίς ἄρα πτόβ' ἐστίν; ἦ. αἰεὶ ἀλαζών φάνει.
Μάντις περ ἐστίν. Τρ. ἔ' μὲν δὲ. ἀλλ' ἰεργαλῆς.

Etenim hic accedit quispiam lauro coronatus. Age quis tandem eſt? Th. Ut ſuperbus incedit. Vates aliquis eſt. Tr. Non per Jo- vem, ſed Hieriocles. Non de nihilo Athenæus ex Ariſtarcho obſervavit, Caribus imperatorum fuiſſe ut omnibus coronis abſtine- rent, laureis exceptis. Quippe Junonis miniſtris hæ loco muneris concedebantur. Itaque Cares obtemperantes oraculo, ſublato uſu omnium coronarum, Deæ miniſtris ut laureas geſtarent, permiſe- runt. Quo, ſcilicet, permiſſu videbatur illis datum ut futura præ- noſcerent ac prædicerent. *Dant illi hoc majestatis*, inquit Solinus de lauro, *ut porriendas futura*. Apud Euripidem ramis lauri ever- ritur ædes Apollini ſacra, ſicuti fatidico numini. Uſque eò omnia ibi conſtat fuiſſe laurea.

Athen. lib.
15. c.
ſeqq.

Solin. cap.
34

ἄγ' ὃ νηθεαλὲς, ὃ
καλλίστης ἀρετῆς δάφνης,
ἢ τῶς Φοίβου θυμύλαο
σταίρει, ὑπὸ ναιῶς,
κύνων ἐξ ἀθανάτων.

Age ò virentes ſcopæ, ò pulcherriſimæ miniſterium lauri, Quæ ſa- cra Phœbi pulpita ſcopunt ſub delubris ex hortis immortalium. Apud Virgilium Eurotas fluviuſ ab Apolline edoctus, ſuas lauros, quibus umbrantur ſuæ ripæ, multa docet, nempe ut conſulentibus reſpondere poſſint.

Omnia

*Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus
Audist Eurosas, jussitque edificare lauros,
Ille canit.*

*Virgil. ecl.
21. & ibi
Sera.*

Quo loco pro *omnia* libentiùs legerim *omina*. Nam omen capitur è lauro. Et verò singulas lauros autor panegyrici ad Constantinum ait ferre omen tricenùm annorum, in loco què paulò infra cito. Laurum esse ominatricem, vel ex eo intelligitur, quòd eam accendi in sacris mos fuit, ut, prout crepitaret, de ea re super qua consultitur, conjectura fieri posset. Hoc liquet ex hisce versibus Tibulli,

*Ut succensa sacris crepitet bene laurea flammis,
Omne quo felix, & sacer annus eat.
As laurus bona signa dedit, gaudete coloni,
Distendes spicis horrea plena Ceres.*

*Tibull. lib.
2. el. 6.*

Et quidem in sylvis hanc arborem accendi ajunt non sine multo ac terribili sonitu. Lucretius,

*Lauricomos ut si per montes flamma vagetur
Turbine ventorum combureus impete magno.
Nec ves ulla magis quàm Phœbi Delphica laurus
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.*

*Lucret. lib.
6.*

Illi quoque qui de interpretatione somniorum scripserunt, ut *Antiphon*, *Philocrus*, & *Artemon*, & *Serapion Ascalonites*, promittunt in libris suis, laurum si dormienti ad caput posueris, vera somnia esse visurum. In promptu causa est, Nimirum, quòd laurus est ejus Dei, cui reliqui Dii concesserunt, ut præter cæteros divinaret. Statius,

*Fulgent.
myth. l. 1.
Cic. lib. 1.
quæ Tuscul.
Stat. lib. 3.
Theb.*

— non te cœlestia frustra

Edocuit, lauroque sua dignatus Apollo est.

Denique laurus adhibita est cantaminibus. Theocritus,

*Πᾶ μιν τῶν δαΐμονα; φέρε θεῶνδε. πᾶ δ' ἔτι φίλτρα;
Στίψον τὰς καλίστας φοινικίῃ οἶος αἶψα
Ὡς τ' ἐμὲ βαρυνὼ δύνῃ φίλον κρατὺς σμαυ αἶνέει,
ὅς μιν δώδεκα γαῖαν, ἀφ' ἧς πύλας εἰδὲ ποθ' ἤκη.*

*Theocrit.
Phar. ei-
dyll. 2.*

Ubi mihi sunt lauri Thestyli? ubi verò sunt philtrea? Corona calicem hunc purpurea ovīs lana, ut amatorem meum, qui me excruciat, carmine magico persequar, qui miser jam totos duodecim dies à me abest.

CAPUT XIV.

Laurus est pudica, osorque Veneris & Bacchi. Laurus comes bona valetudinis. Aspergine lauri quidam expiati à fame. Laurus cur signet triumphum. Laurus unde dicta. Laurus opima. Laureæ est pacifera. Festus emendatur. Laurus est symbolum victoria & imperii. Laurus est herba, seu vellus Parnasium.

Hicce tot dotibus & laudibus accedit hæc, quod laurus est pudica, & virginitati potissimum dilecta. Ea re apud Lucianum laurus est transfuga. Veneris, hujusque Dææ fugitiva facta, Tibullus eam vocat castam, loquens de Apolline,

*Tibull. l. 3. Hic juvenis casta redimitus tempora lauro
Est vis nostra ponere sede pedem.*

Illud ipsum ei tribuit doctissimus poëta Statius,
*Stat. lib. 2. Centum ibi virginis vota Calidonides aris
Tibull. Adænt tibi ritè facies, & ab arbore casta
Nescens purpureas niveo discriminis vistas.*

Similiter Claudianus hanc arborem, ut virgine prognatam, testatur esse pudicam.

*Claudian. lib. 3. de rap. Pro. Stabat præterea luco dilectior omni
Laurus virgineos qua quondam fronde pudica
Umrabat thalamos, &c.*

scrp. Athen. lib. 15. Et verò ut Veneri, sic est inimica Baccho, ut pote quæ neque conviviis, neque ullis compotationibus adhibetur. Nimirum, quia calfacit; & est odoris alieni ab nidore ciborum, etsi extra cibos haudquaquam ingrati. Superioribus accedit, quod laurus est comes bonæ valetudinis. Eaque re Kal. Januarii populus eam magistratibus offerebat, ut etiam ficus aridas. Eamque Romani vocant *φύλλον αζαθὲν πνικτικόν*, arborem, sive plantam boni spiritus. Legimus quoque à Branchio vate Milesios expiatis fuisse à fame per asperginem lauri, dicendo hymnum his verbis, *Μίλπη δ' παιδὶς ἱερῶν καὶ ἱερῶν*, Cantate pueri Hecaergum, & Hecaergam.

Constantin. Cas. lib. II. cap. 4. His tot tantisque dotibus nobilitata frons haud immerito signavit illud quod in rebus humanis maximum est & amplissimum, nempe victoriam & victoriæ pulcherrimum, nobilissimumque partum, triumphum. Martialis ad Domitianum,

Martial. lib. 2. epigr. 2. Quæ datur ex Dacæ laurea tota tua est.

Isidor. lib. 17. cap. 7. Cæterum hujus vocis etymon non absurdum tradit Isidorus, qui ait, *laurum dici à verbo laudis. Hac enim, inquit, cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem laurea nominabatur.*

batur. Postea d, litera sublata, & subrogata r, dicta est laurus. Invenio laurum non solum dici victricem, sed & opimam, scilicet cum cohonestat caput illius ducis qui sua manu ducem vicit, Statius,

*Lanroque insignis opima
Currus, & egregius modo formidatus in armis
Luce palam fusus.*

*Stat. lib. 8.
Ib.*

Nec Romanis tantum laurus fuit symbolum victoriæ, sed & hoc ipsum externis quoque gentibus, regibusque placitum. Certè Plinius memorans quoddam genus lauri cui sunt plura nomina, addit, inter hæc esse eam laurum, quam vocant Stephanou Alexandri. Ut sit verisimile hanc quoque frondem summo illi regi fuisse complacitam, & præcipuo quodam in honore habitam. Plinio assentitur Stephanus, qui hanc sive laurum, sive aliam frondem, ex qua in certaminibus coronabatur Alexander, à quibusdam ait vocari Alexandram. Sed quod ea frons esset nostra hæc laurus, è sequentibus datur intelligi. Addit enim, *πῖνις ἢ δαναίω αὐτῶν καλεῖσιν· οἱ ἢ χαμαιδαίφῳ· οἱ ἢ [ἐπιφωδαίφῳ] ἐπιφωδαίφῳ, ἢ φυλλόκηρον.* Quidam verò Danaen ipsam vocant, quidam χαμαιδαίφῳ, id est humi serpentes laurum. Alii racemariam quandam plantam, sive spinosam, aut eam cujus omnis fructus est in foliis. Cæterum etsi ea quæ Plinius tradit de nitore & virore lauri vera esse probavi, tamen addit Plinius, *Non ideo laurum esse, argumentum lætitiæ, victoriæque, addique militum lanceis pilisque quod perpetuò viret, nec quia pacifera est. utroque enim, inquit, laurea præstat olea, quæ perpetua viriditate nitet; atque ubicunque, & à quibuscunque præstenditur, accipitur, gestatur, ibidem, & ab iisdem pacem peti darique demonstrat.* Videbat Plinius hanc à plerisque causam afferri ingeniosius quam verius. Certè hæc usque eò vulgata existimatio fuit, ut hodieque id ipsum legamus in Felto. Is quavis læcto, ut credibile est, Plinio, tamen tanti viri autoritate minimè motus has ipsas, quamvis confutatas ratione, rejectasque tradere non est veritus, fretus, videlicet, autoritate Massurii, cujus sententiam, quod non tam ad rei fidem, quam ad pietatem voti pertineret, Plinius in Levi habuit. Is Massurius ita putabat, Quomodo laurus perpetuò viret, ita optandum ut Respub. omni tempore floreat. Is quoque ajebat laurum esse paciferam. Atqui tam virore, quam significatione pacis olea inquit Plinius præstat laureæ. Ergo inanis quoque hæc ratio. His accedit tertia, quod, scilicet, laurus sit suffimentum cordis hostium & purgatio. Id quod nihilo magis quam superiora Plinio probatur. His Festus subnectit quartam, nempe quod *medicamento fœcissima sit.* Quibus in verbis est enorme mendum. Tu pro

*Fest. La.
reati.*

Na

medi-

medicamento siccissima lege, medicamento sissima, & locum restitueris. Quid ergo, inquis, super tota hac re Plinio placet? Agnoscit laurum esse frondem Apollinis; eandemque in monte Parnasio spectatissimam, ac nitidissimam provenire. Ob id Romæ jam inde à prisca sæculis fuisse in tanta veneratione ut ab ipsis regibus Romanis dona Apollini Delphico missa fuerint, non solum per Titum & Aruntem filios regis, sed & per L. Junium Brutum. Quippe is in ea terra Romanam libertatem si non invenit, at saltem inde sumptus unde eam fore liberam animo præciperet. Et verò is eam propter

causam ex responso lauriferam illam tellurem osculatus est. Cùm enim juvenes, inquit Livius, ad oraculum missi sciscitanti essent, ad quem eorum regnum Romanum esset venturum, & ex infimo specu vox reddita esset, imperium summum Roma habiturum qui ipsorum primus osculum matri tulisset, regisque liberi inter se uter prior, eum Romam redisset, matri osculum daret, sorti permisissent, Brutus aliò ratus spectare Pythicam vocem, velut si prolapsus cecidisset, terram osculo contigit, scilicet, quod ea communis mater omnium mortalium esset. Id quod eventu intellectum est fuisse argumentum, sive pignus inibi futuri imperii, ubi illud fore

Brutus animo, ac destinatione præcepisset. Idem Livius memorat, post victum Asdrubalem, legationem Delphos missam fuisse, ad donum ex præda Annibalis portandum; nempe signum grati animi ob victoriam contra eum partam. Porro hanc frondem ingenti consensu antiquitas Apollini sacravit, sicuti Deo victoriarum ac triumphorum. Vidisti enim, credo, Constantine, ait quidam, Apollinem tuum, comitante victoria tibi laureas offerentem, quæ tricennium singula ferunt omen annorum. Et Livius post traditam originem ludorum Apollinarium, ait, Hac est origo ludorum Apollinarium victoria, non valetudinis ergo, ut plerique ventur, vosorum. Et Plinius tradit, hac fronde victores Delphis coronari, ut

triumphantes Romæ. Ipse Apollo cantu certaturus cum Pane redimitur lauro Parnasside, ut victrice pulcherrima & sua.

*Ille caput flavum lauro Parnasside vinctus
Verris humum Tyrio saturata murice palli,
Disinctamque lyram gemmis, & dentibus Indis
Sustinet à lava: tenuit manus altera plectrum.*

Pindarus de Apolline verba faciens, & de lauro, hanc vocat herbam Parnasiam.

*Pindar.
Pythi. od. 8.
Ἐνὰ πνεῦσι ἰδὲ καὶ Κίρ-
παθον ἰσχυροῦς ἀφ' ὧν
ποία Παρνασία
Δωρεῖται καὶ κήρυ.*

filius,

filium Xenarcis excepit è Cirrha coronatum herba Parnasia, Doricoque hymno, Quod ad exemplum eruditè Statius vocavit vellera Parnasia,

*Vatem culis Parnasia, monstrans
Vellera.*

*Stat. lib. 4.
Theb.*

CAPUT XV.

Quilibet victor, quamlibet incruentus, est laureatus. Apollo rex diadematus. Laurus gestata vice diadematis. Perstringitur Scholiastes Apollonii Rhodii. Laurus fulmine non igitur. Naturalis quaedam vis lauri. Laurus infesta demonibus.

Quomodo Apollo lyra cantuque victor lauru redimitur, ita non solum ii qui hostium sanguine victoriam pepererunt, sed & quisquis Rempub. à pestilentibus civibus vindicavit, huic caput dicitur esse laureatum, ut apud Martianum Capellam loquentem de M. Tullio *Alter verò quem Consulatus purpure. & conjurationis extincta laurea redimebat, &c.* Nempe triumphator non immeritò rex dici potest, quomodo ubique poëtae Apollinem hac ipsa de causa vocant regem, & statuarum artifices eum faciunt diadematum. Certè statim ut Latona Apollinem ac Dianam peperit ei obstetricata Pallas, pueris susceptis, Apollinem coronavit. Cæterum quicquid tot votis ac periculis expetitur, positum est in victoria. Hæc & regnum haud longo distant intervallo. Ideo laurus gestata est vice diadematis non solum à principibus Romanis, quorum capita in numismatibus prius fuerunt laureata quàm radiata, sed & à priscis illis regibus Romanis. Id discimus è Dionysio Halicarnassæo, qui ait, Romulum in pompa ultimum perrexisse, vestè indutum purpurea, caput verò coronatum lauro, atque ut regiam dignitatem servaret, quadrijugo currus inventum. Ergo vetustissimo more laurea gestata est ab regibus, quomodo à sacrificantibus. Et hîc quidem mihi obiter præstringendus est Scholiastes Apollonii Rhodii, ille qui inter omnes scholiastas palmam obtinere dicitur. Memorat Apollonius, post victum à Polluce Amycum, stragemque Bebrycum, Argonautas rem divinam fecisse redimitos lauro. Non poëtiè, inquit Scholiastes, poëta finxit laurum, sed verè inibi est laurus procera, ut Androctas & Tenedius ajunt. Quid tibi, Scholiastes, complacitum est nugari, & prava interpretatione obscurare morem antiquissimum & pulcherrimum? Annon & verius & pronius, & præclarius fuit dicere, insignes illos, & apud omnem

*Martian.
cap. lib. 5.
Plin. lib.
34. cap. 8.*

*Aristid.
pærol. dup.
A' Oliv.*

*Dionys.
Halic. lib.
2. antiq.*

*Apollon.
Rhod. lib.
2. & ibi
Scholiast.*

posteritatem celeberrimos heroes sedulò egisse Apollini gratias ob paritam de ferocissimo rege gentemque victoriam? Ideo, inquam, sacrificantes usurpasse frondem huic numini dilectam & sacram, more jam tum apud omnes gentes receptissimo? atque adeò ex fronde operuisse funes navis Argo? Quod autem Apollini sacrum fieret, ipse Apollonius eodem loco tradit.

καίτοι ὁ θεὸς πρῶτον διὸς ἦν.

Athen. l. 5. Invocabant autem Therapnæum Jovis filium. Redeo ad rem, & ajo, laurum esse antiquissimum gestamen victorum, ac proinde regum ac tyrannorum. In hanc sententiam Athenæus memorat, Tharsi fuisse tyrannum, secta Epicureum, nomine Lytham. Hunc cives creaverunt Stephanophorum, hoc est, eum magistratum, cui jus est coronæ gestandæ. Is hoc magistratu nunquam se abdicavit, ipso habitu tyrannidem ostentans. Nam indutui habebat tunicam, purpuream distinctam albo, coque sumptuoso paladamento. Laonicis quoque albis soleis insignem se fecerat; sed potissimum laurea corona redimitus incedebat. Nempe novo huic domino laurea corona fuit insignæ regium; eumque demonstrabat, qui esset victor publici servitii. Denique quod Cæsari diadema Antonius obtulit, dicitur fuisse contextum è ramis lauri. Diadema dixi, hoc est, insignæ regium; quia sic à rerum scriptoribus vocatur, potissimum à

Cic. Philipp. 10. M. Tullio, *Nisi forte* inquit, *eos qui diadema imposuerint, conservandos, eos qui nomen regis sustulerunt, deferendos putatis.* Nempe M. Tullius; ut Antonii factum atrocius, ac libertati insensius esse demonstraret, diadematis invidiosissimum, in libera civitate & odiosissimum nomen usurpavit, non solum in loco pro-

Cic. Philipp. 2. orat. 45. ximè citato, sed & amea. *Diadema ostendus. Gemitus toto foro. Unde diadema? Non enim abjectum sustuleris, sed attuleras domo meditatam & cogitatum scelus. Tu diadema imponebas cum plangore populi. Ille cum plausu rejiciebas.* Quod autem hic quidem M. Tullius coronam lauream, illam dico priscam distinguat à diademate, his verbis ostendit. *Sedebas in rostris collega tuus amictus toga purpurea in sella aurea coronatus, nempe & more prisco, atque adeò è S. C. quo licuit Cæsari auream coronam gestare.* Et quidem statua ejusdem Cæsaris imposita fuit corona laurea, præligata fascia candida, ut hinc homines intelligerent Cæsarem esse regem. Ibi, scilicet, laurea victoriam, diadema regnum victorix sortum demonstrabat. Non his contentus Plinius aliam rationem affert præcipui illius honoris qui habetur laureæ. Hanc quoque, si fide niteretur, non minimam diceret. Neque enim in terris tantum apud homines, verum & in solidamento cæli apud Deos immortales tantus lauro honor est, ut hanc arborem unam ex omnibus

Appian.
Alex. lib.
1. bel. civ.

bus manu facis, domesticisque fulmine non icipit summus Jupiter. Quæ quamlibet superstitiosa persuasio usque eò quorundam inenitibus adhæsit, ut, vel ipso Plinio autore, *Tiberius Cæsar, cælo resonante, lauro coronari solitus*. Id ipsum à veteribus memoratum tradit Isidorus. Et si hoc non solum superstitione, verum etiam ratione factum credi potest, propter ingenium hujus frontis, quod tale est, ut naturali quadam vi juvet eam rem cui adhæret, & quidem adversus fulgura. Quæ de causa antiquitus ramis lauri operiebantur vasa vini, ne inde vinum corrumpetur. Quid, quod dæmonibus laurus est infesta? Certè ubi laurus est, inde dæmonas diffugere ajunt. Præcipuas lauri laudes, quas recensui, ultima hac excepta, Tibullus senis verbis eleganter complexus est.

Isidor. lib.
17. cap. 7.

Constantin.
lib. 7. cap.
11.

Constantin.
Cæ. lib.
11. cap. 3.
Tibull. lib.
2. eleg. 6.

Tu procul evensura vides; tibi deditis augur,

Scis bene quid facti provida candelævis.

Tuque regis fores; per te presentis hæc auspex.

Lubrica signavit cum Deus exta notis.

Te duco Romanos nunquam frustrata Sibiylle est.

Abdita que senis fata canit pædibus.

Et hæc quidem de laureæ triumphantium corona dici possunt; quæ una honore ac dignitate ipsas Olympicas superavit.

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhetos Legati*

DE CORONIS
LIBER NONUS,

Qui est de Coronis ac diadematibus regum,
aliarumque summarum potestatum.

CAPUT PRIMUM.

*Corona, hoc est insignia regum & regulorum, siue diademata.
Quedam alia appellationes quibus diademata demonstrantur.
Diadematum duo genera. Corona histriónica. Æs coronarium.
Histriónum corona è cosino. Tenuola meretricularum. Galea
capillorum.*

Uc usque hanc susceptam à me curam continui
intra eas coronas quas initio dixi, & in contextu
operis ostendi esse indices hilaritatis & lætitiæ,
quarum multa demonstratum est esse genera.
Hinc ad eas perrexi quæ sunt comites pietatis,
ejusque cultus, quem Deo tribui mos est. Has
secutæ sunt illæ, quibus ingenii & doctrinæ, in
primis eloquentiæ, tum etiam morum optimorum decora demon-
strantur. His proximæ sunt coronæ virtutis, hoc est, strenuitatis
ejus, quæ aut in bellicis exercitamentis, aut in veris certaminibus
mortali manu præstari potest. Harum ductu ad illas perventum est,
quæ sunt indices victoriæ. Cæterum quòd victoria est decretum
summi numinis, quo illi rerum summa aufertur, huic traditur, si
mihi conficiendum est spatium quod decurro, consequens est, ut de
iis dicam, quæ obtinent ultimum locum definitionis. Hos dixi
quandoque magni, quandoque summi fastigii esse insigne luculen-
tum.

rum. Nimirum, hæ illæ sunt, quas hodie per excellentiam, ac veluti proprio vocabulo coronas dicimus, hoc est, insignia regum aut regulorum, eorumque adeo omnium quorum non solum in multitudine, sed & inter opulentiores & potentiores eminent opes & potentia. Nam ut quisque sublimius, aut humilius incedit, ita hac aut illa corona demonstratur. Hinc illa in his quoque coronis multa deversitas materiæ & formæ. Porro has voco coronas antiquitate duce, cui, videlicet, & ipsa regum diademata sæpe sunt coronæ. Virgilius,

*Regalesque accensa comas, accensa coronam
Insignem gemmis.*

Virgil. 7.
Æneid.

Et alibi,

*Ipse oratores ad me, regni que coronam
Cum scepro misit. mandatque insignia Tarchon.*

Virgil. 8.
Æneid.
Or. in hiero-
glyph.
Pinitarch.

Infra videbimus his quoque coronis inditum fuisse nomen *τιμωρεα*, *αδμηρεα*, *βασιλεια*. Cæterum has sive coronas, sive stemmata, sive *βασιλεια*, sive diademata constat fuisse duorum generum. Nam quædam erant regionum capitum perpetua gestamina. Alterum genus fuit illarum coronarum, quæ regum quoque caput evinciebant, sed in solenni pompa, insigni die, re inlustri, loco celeberrimo & conspectissimo. Ut quicquid hujus est palam fiat, profero diadema priscum. Hoc descripto & effigiato, exequar omnes illas coronas quæ in speciem diadematis inventæ sunt demonstrandis & signandis capitibus illorum ad quos aut summa rerum pervenisset, aut qui ad horum opes, potentiam, dignitatem quàm proximè accederent. Has quidem non absurdè minora diademata, aut minores humiliore sive coronas dixeris. Harum veluti pedissequæ sunt illæ quæ talium coronarum imitamenta erant, nempe histronicæ, quæ regias coronas forma repræsentabant, non materia. Ut enim diademata regum sunt aurea, ita histronum sunt ænea. Illudque æs unde conficiuntur, vocatur coronarium, fuitque pars æris tenuissimi Cyprii Plinio autore *In Cyprio* [ære] inquit Plinius, *coronarium* & *regulare est utrumque ductile. Coronarium tenuatur in laminas. taurorumque felle tinctum speciem auri in coronis histronum præbet.* Alibi de hoc ipso ære, Ocyssimè verò contrahit coronarium æruginem, recisamentis in acetum additis. Ergo inter *ιπιβλήμενα* indumenta [histronica] connumerantur *πίρα*, *καλύπτρα*, *μίτρα*, *πίλον*, nullum non capitis tegmen. Istis redimiebantur illi histronici Atrides, Agamemnones, Ulysses, talesque, Nempe, quales fuerunt Geretothæodori illi Aristophanæi, imitantes Geretothæodorum, qui tyrannos in theatris effigiant, gerentes diademata & scepra. Quanquam & histronibus quandoque coronæ datæ sunt

Plin. lib.
33. cap. 9.
Or. lib. 34.
cap. 8. Or.
cap. 11.
Pollux lib.
4. cap. 18.
Lucian. de
saltat.
Etymol.
γαρηφύσο-
δός.
Pinitarch.
π. 7. ὑπό
δ. δ. α.
β. γ. δ.
π. μ. Or.
π. λ. γ.
Pinitarch.
Lysand.

Plutarch.
Cat. Jun.
Pollux lib.
4. cap. 19.

non ex auro effigiato, ut hæc de quibus ago, sed ut Olympiez è cotino, cujuscumodi Favonium ædilem plebis Romæ in spectaculis exhibuisse Plutarchus est autor. In comædiis quoque lenones, aut lenæ matres meretricularum taniola aliqua purpurea caput evinciebant imitatrice veræ taniæ. Senior item dux in theatro gestabat galeam capillorum, id est, non ferream, sed è capillis factam tegentem caput. Nam τὸ σπείλιον duobus apud Pollucem locis galeam interpretari malo, quàm coronam, ut paulò infra in *ναυίση, πειχρίση, ac τὸ ἀρχαίον*. Idem duci servo dat spiram, quæ est pars mundi muliebrijs, capillorum rufforum. Ibidem ἡ παχμία θεῶς quamlibet crassa anus habet *ταυρίδιοις τὰς τεύχεας ἀελαμβαίονι* taniolam capillos circumvolventem, qua, scilicet, puellæ caput evinciunt. Et hæc quidem de histrionicis coronis, diadematibus, tæniis, mitris mihi obiter dicta sunt. Nunc redeo ad opus institutum, hoc est, ad regias coronas ac diademata, de quibus priusquam ago, alitius mihi quædam repetenda intelligo.

CAPUT II.

Regis appellatio in terris fuit primum summa dignitatis nomen.

Origo regni quæ. Antiquissus qui aliqua præclara dote omnibus antistarent reges lecti. Regni excellentia. Liber inventor insignis regii.

Sallust. in
prox. m. con-
jur. Justini.
in principio
lib. 1.
Sen. lib. 1.
de Clem.
cap. 19.

Regis appellationem fuisse in terris summæ dignitatis potestatisque nomen scriptores uno consensu tradunt. Quippe *natura commenta est regem*, inquit Seneca. *Quod & ex alijs animalibus licet cognoscere, & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est, medioque ac tutissimo loco.* Itaque nihil quicquam dici potest augustius regio nomine, quod fuit primum, & antiquissimum primum virtutis. Silius Italicus de Scipione & populis Lybiæ.

Sil. Ital.
lib. 16.

Concordes regem appellant, regemque salutant.

Scilicet, hunc summum norunt virtutis honorem.

Sen. ep. 91.

Sed quia sapientia inter homines est loco summi numinis, non mirum est si *aureo saculo*, ut ait Seneca, *penes sapientes fuis regnum*. Nam ecquis est ille tanta audacia qui sapienti se in regimine cæterorum præponere audeat? Enimvero innocentioribus sæculis, ac recente rerum natura ad fastigium tantæ majestatis haudquaquam per malas artes itum. Spectata virtus unicum fuit ad regnum iter. Hinc illa primorum regum veneratio, quæ fuit è sola admiratione sapientiz; cui comes aderat ingenita bonitas, quæ pura illa pectora possidebat. Hac de causâ omnes gentes, ut de Persis traditum, *suos reges colebant inter Deos.*

Q. Curt.
lib. 8.

Cur

Cur censes? Nimirum, quia maiestatem imperii experiebantur
 esse tutelam publicæ salutis; & quia publicæ, etiam singulorum.
 Verum ergo est, è sapientia & bonitate ortam esse admirationem,
 ex admiratione venerationem; Hinc illud summum jus, omnimo-
 da, inquam, potestas & autoritas nixa iudiciis universorum, obse-
 quii prudentiorum, ministeriis potiorum. Et hæc quidem apud
 omnes gentes est origo regni, rei inter homines maximæ & pul-
 cherrimæ. Certè Diodorus Siculus autor est apud Æthiopas ad
 optimum quemque regnum deferri; adde pulcherrimum & pu-
 gnacissimum. Sed quòd nulla propemodum gens est quæ non
 aliqua præcipua dote nitatur, processu temporis hæc aut illa virtus
 in eligendo rege potissimum spectari cœpta. Alii formam, ut dixi,
 præ cæteris dotibus suspexerunt. Itaque apud Cathænam urbem
 Indicam, Stephano & Strabone autoribus, usque eò consurgunt
 in admirationem pulchritudinis, ut regem eligant eum qui sit
 pulcherrimus. Alitemii Libyes eum qui pernecitate cæteris præ-
 stet, evehunt ad regium culmen. Æthiopes, credo, alii quàm
 quos paulò ante nominavi, regem faciunt illum, qui præter for-
 mam, peritia pascendi, robore, opibus eminet. Minos sensu &
 iudicio usque eò valuit, ut non solum inter homines regnarit, ve-
 rum etiam apud inferos factus sit iudex & vindex animarum no-
 xiarum. Atreus, quòd nova & mira de solis ortu & occasu tradi-
 dit, apud Argos regnum adeptus est. Gordii eum eligunt regem,
 qui sit crassissimus, hoc est, ut ipse puto, robustissimus. Persæ
 regnum deferunt ad eum qui *legum disciplinam; scientiamque per-*
ciperis; & qui sit procerissimus. Unde natum illud Agefilai, Qua-
 re ille me major est, si non iustior ac temperantior est è nempe con-
 stituens regiam dignitatem non in proceritate corporis, sed in
 magnitudine virtutis. Idem apud Syrracos observatum; qui præ-
 ter proceritatem, illum suspiciebant, regemque creabant, cui ca-
 put esset longissimum. Incolæ insulæ Taprobanæ regnum illi de-
 ferunt, qui sit mitior, gravior, & absque pro'e. Ab aliis eliguntur
 opulentiores, ut qui cæterorum inopiam suis opibus sublevare
 possunt. A quibusdam uni viri fortes in regnum adsumuntur, ut
 qui animum inducunt, non alium quàm qui bello bonus sit, esse
 dignum summo loco. Certè Strabo firmat, apud Medos regem
 eligi ~~et dicitur~~, eum qui sit fortissimus. Regem hic dico, non
 imperatorem, aut dominum. Neque enim regnum signat servitu-
 tem gentium; sed si non omnimodam libertatem, at eam condi-
 tionem quæ aut est libertati proxima, aut ipsa libertate potior.
 Quod sanè discrimen intellexit autor horum versuum, loquens de
 Illyriorum regione,

*Philosrat.
vita Apoll.
Diodor. Sic.
lib. 4. an-
tiq.*

*Stob. p.
104. v. 10.*

*Stephan.
reg. Ind.
Strabolib.
15.
Strabo lib.
17.*

*Stob. p.
104. v. 10.
Etymol.
Cassiod.
Lucian. de
astr.*

*Cic. lib. 1.
de div.
Plutarch.
a. 1000.*

*βασιλ. v.
στρατ. c.
παρ. 11.
Marian.
cap. lib. 6.
Diodor. Sic.
lib. 4. an-
tiq.
Strabolib.
11.*

Macian.
Heracl. pe-
rieg.

ἡ γὰρ πινυ μὲν αὐτῶν βασιλικαῖς ἱερασίαις
ὑπὸ ἡγεῖα εἶναι, πινυ δὲ καὶ μοναρχίαις.
ἀλλ' αὐτονομία δ'.

Et quædam ipsorum regis potestatibus obedientia esse. Quædam verò & monarchiis. Quædam esse sui juris. E quibus verbis discimus distingui monarchiam à regno. Nempe monarcha is est qui vi summum locum adeptus est. Rex qui universorum judiciis in eum locum adsumptus est. Undecunque regnum sit, fatendum est, regem esse in summo culmine, præfectum regendis hominibus. Cujus excellentiæ mortalium oculis representandæ, quò venerabilior sit, inventus est cultus exterior, nempe cæteris augustior. Hujus cultus non minima pars est regis vestitus. De quo non est susceptæ curæ quicquam dicere, nisi de corona, & diademate, quod est proprium regii capitis insigne, inventum, ut Plinius est autor, à Libero patre. *Emere, inquit, ac vendere instituit Liber pater. Idem diadema regum insigne, & triumphum invenit.*

Plin. lib. 7.
cap. 56.

CAPUT III.

Diadema quid. Et. signat & est vinculum. Diadema fuit à materia lintea plectili, plicatili. Locus Strabonis resistens.
Diadema fuit fascia candida.

Regiam coronam Græci, & Græcorum imitatione nostri diadema vocarunt; quod quidem nihil aliud fuisse constat nisi vinculum, dictum *διὰ τὸ ἀλγεῖν*, à nectendo, ligando, sive obligando, ac si dicas *κεφαλῶν δέσμιον*, vinculum capitis, sive *κρίθμον*, τὸ πρὸ κεφαλῆς δέσμιον, corona, vel vitta caput vinciens. Hoc ipsum signarunt nostri nomine vinculi. Seneca;

Sen. in
Troade.

*Ego esse quicquam sceptræ, nisi vano putem
Fulgore rectum nomen? & falso comam
Vinclo decuntem?*

Falsum vinculum vocat non falsò ita nominatum, quasi nullo vinculo coerceri aut cohiberi possit omnimoda illa regia potestas. Non ergo, inquit, ut videtur, vinculum est, sed imitamentum vinculi. Enimvero materia diadematis, ut supra decoronis dixi, fuit inutilis, plectilis, plicatilis. Ne multa; fuit pannus, fascia, linteum. Milesia uxor Mithridatis sic vocat diadema, cùm coacta est eo sibi fauces frangere. Lacerato, inquit Plutarchus, capitis diademate, illud circumposuit collo, seque suspendit. Statim autem fracto, ô impurate, inquit, panno, ne ad hoc quidem mihi utilis eris? Cùm

Plutarch.
Lucullo.

Cum quædam anus Antigonum beatum esse prædicaret, ô mater, inquit is, si scires quot, eorumque maximorum malorum [causa] sit hic pannus, diadema ostendens, non certè super limbo positum auferas. *Rex etiam ille subtilis iudicii, quem ferunt, inquit Valerius Maximus, traditum sibi diadema priusquam capite imponeret, retentum diu considerasse, ac dixisse, ô nobilem magis, quàm felicem pannum; quem si quis penitus cognoscat, quàm multis sollicitudinibus & periculis, & miseriis sit refertus, ne humi quidem jacentem tollere vellet.* Hunc regem Plutarchus nominat, nempe Seleucum, pauloque aliter hæc verba recitat. Si multi, inquit, scirent, scribere tantum tot epistolas & legere quàm operosum est, projectum diadema ne auferant quidem. Zonaras memorat, mortua Cleopatra, è duabus ancillis quæ cum ipsa fuerant, alteram fuisse repertam componentem & complicantem diadema dominæ defunctæ. Stephanus tradit diadema Iudis Ægyptiæ fuisse biblinum, hoc est papyraceum, sive canabaceum. E quibus locis liquet materiam diadematis fuisse tenuem, & ligando aptam. Tale diadema gestavit Magnus Alexander. Is enim cum Lyfimachum desiliens equo hastæ cuspidè in fronte ita vulnerasset, ut sanguis aliter claudi non posset, diadema sibi demptum alligandi vulneris causa capiti ejus imposuit; nimirum, ut ait Appianus Alexandrinus, defectu fasciæ. Diodorus Siculus memorat, hunc ipsum Alexandrum unà cum amicis periculosè navigasse; ac dum per anfractus quosdam difficiles, multoque ramorum nexu implicitos ceptum iter pergit, diadema à ramis supernè pendentibus esse retentum, deinde in aquam cecidisse. Tunc è remigibus unum adnatantem, quò receptum tutius ferret, capiti suo imposuisse, eoque habitu ad navem regiam reversum. Cujus rei, etsi obiter, meminit quoque Appianus Alexandrinus. Illud potissimum adnotavit, diadema Alexandri à vento dejectum sepulchro adhæsisse cujusdam regis Ægyptii. Porro materia linea & levis non solum plicabatur, & à vento auferabatur, sed & facilè lacerabatur. Seleucus Callinicus, amisso exercitu, fugæ sese mandavit, *παρασάτους τὸ Διόδημους*, lacerato diademate. Diadema regium deridens Dio Chrysostomus, Siquis alius, inquit, caput illud fasciis obligaret, omnibus esset ludificatui. Regibus tamen id honestum putant. Et multa hominum millia pro eo linteolo mortem oppetierunt. Rectè Dio, qui diadema enuntiat ut rem per se contemptibilem; siquidem linum terram significat. Quod est interpretamentum Hieronymi in caput octavum Exodus, ubi primum sacerdotis vestimentum, quod est lineum, terram significare ait. Tali quadam fascia in præliis usos esse Mactætas

Stob. π.
Ψόγυς κ
πρῶν.

Val. Max.
lib. 7. c. 2.

Plutarch.
αὶ πρῶτ.

πολιτ.

Zonar.

Cleop.

Stephan.

βύβλ.

Jos. lib.
15.

Appian.
Alex. in
Syr.

Diod. Sic.
l. 17. Eibl.

Plutarch.
π. αὐτο-
κρ.
Dio Chry-
sost. or. 66.
de glor.

Hieron. ad
E. biol. de
vestim. sa-
cerd.

Strabo lib.
II.

Sagetas Strabo tradit; ejus verba hîc refero, ut de mendo quod in iis est, lector judicet. Τόξοις ὁ χεῖρ' ἔχοντες καὶ μάχαιραις, καὶ ἰσχυροῖς, καὶ σαρκίσι χαλκίοις, ζῶντες ὅ αὐτοῖς εἰσι χεῦσσι, καὶ Ἀδελφίμαρτα ἐν ταῖς μάχαις. ubi pro ταῖς μάχαις, quæ est vetus lectio, interpretes legit μάχαιραις. Vertit enim, diademata in gladiis. At gladiatorum hoc ipso loco jam facta mentio hanc lectionem excludit. Neque etiam putandum est, Strabonem, cum totius corporis & armorum quæ cuique parti conveniunt, genus describeret, omisisse caput, præcipuam hominis partem. Ergo pro μάχαιραις nova dictione, restituo μάχαις exclusam; neque quicquam in veteri textu mutandum puto. Nempe, verisimile est hîc diademata accipi pro galeis, aut certè fasciis ita compactis, ut capiti adversus ingruentes ictus munimento esse possent. Cæterum diadema ut plurimum, constat fuisse coloris candidi, ut ex

Plin. lib. 8.
cap. 21.

his Plinii verbis de basilisco loquentis colligi potest. *Cyrenaica hunc generat provincia, duodecim, non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate insignem.* Et alibi loquens de rege apum, *in fronte macula quodam diademate candicans.* & Apulejus, *diadema candida caput stringebat.* Itaque merito dicimus, diadema fuisse fasciam candidam. Valerius Maximus de Pompejo, *Cui candida fascia cruris alligatum habenti Favonius, Non refert, inquit, qua in parte corporis sit diadema; exigui panni cavillatione regias ejus vires exprobrans.* Id ipsum tradit Ammianus Marcellinus his verbis, *Quodque aliquandiu tegendi ulceris causa deformi fasciola candida cruris colligatur. Quorum alterum factitare vel dissolutum; alterum ut novarum rerum cupidum asserabant. Nihil interesse oblatrautes argumento subfrigido quam partem corporis redimeret, regie majestatis insigni, in eum virum, quo nec fortior, nec cautior quisquam patriæ fuit.* Sed ut in Pompejo tantæ potentie homine illa fascia fuit invidiosa, ac si is Romæ regnum affectaret, ita uni è Metellis sine hac invidia dedit cognomen diademati, Plutarcho autore. Nam Ἀδελφίματος eum vocarunt, quod diu propter vulnus fronte evinctus incesserat.

Plin. lib.
II. cap. 16.
Apul. Metam. lib.
10.

Val. Max.
lib. 6. c. 2.
Ammian.
Marcell.
lib. 17.

Plutarch.
M. Coriol.

Sueton.
Jul.

Statue Cesaris quidam è turba impostam coronam lauream candida fascia preligavit. Ibi Tribuni plebis coronæ fasciam detrahi, hominemque in vincula duci jusserunt. Nimirum lauream vetus triumphatum gestamen, atque adeo ipsi S. C. decretam relinquebant. At quod fascia candida erat insigne regii & nominis & fastigii, id verò ut libertati inimicum ferre nullo pacto potuerunt. id certè Romæ vel auditu erat intolerabile. Ipse Cæsar id ita accepit, & accipi voluit; siquidem universorum oculis

propo-

proponere illam fasciam, nihil aliud fuit, quam ferre se regem. Pollux l. 8. Aliter se res habebat Athenis, ubi regum imitatione magistratus quibus nomen νομοφύλακται, legum custodes ἐπιφάνων) ἐποφίαν λαμβάνει. coronantur strophio, vel fascia alba. Diadema Silius Italicus vocat albantem vittam, de Messanissa loquens,

— cinguntur tempora vitia
Albense, ac lateri de more adstringitur ensis.

Sil. Ital.
lib. 6.

CAPUT IV.

Diadema non album. Diadema nota regia frontis, insigne regium, capitis, comarum. βασιλῆα. Panno seu fasciâ addita myrrha. Diadema à regibus perpetuò gestatum. Diadema signat regnum. Locus Lucretii illustratus. Diadema sumptum pro regio indutu.

Non de nibilo dixi diadema ut plurimum esse candidam fasciam; quia eam aliquando fuisse constat coloris purpurei, melinique, id est, flavi, lutei, flammei. Hujus coloris fuit diadema Ortygis cujusdam, qui occupata Erythris tyrannide, tale capitis insigne gestasse dicitur. In diademate potissimum coloris ratio habetur, qui cum sit conspicuus, diadema quandoque dicitur nota regis frontis.

Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyria color, non frontis nota regia,
Non auro nitida trabes.

Sen. in
Thyeste.

Sæpe dicitur insigne regium, τίμημα βασιλείας, κεφαλῶν ὅσων, ἡ γὰρ τίσις, ἡ βασιλείας σύμβολον. Sic apud Q. Curtium, magnam omnis sustinet capite regium insigne. Et alibi de Besso proditore Darii, At illi simulatione omissa, circumstant eum, & frustra repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni insigni. Sed & Livio diadema est regii capitis insigne. Quod unus, inquit, nomen regium, & præcipuum capitis insigne gerat, omnes fratres regnent. Et alibi de Philippo, eo magis etiam quod populariter dempto capite insigni, purpura, atque alio regio habitu æquaveras ceteris se in speciem, quo nihil gratius est civitatibus liberis. Dicitur quoque insigne comarum. Apud Statium alter fratrum existimans fratrem à se prostratum jam inibi esse ut animam exhalet, vult donari & insigniri scepro ac diademate, ut morienti fratri hæc insuper acerbitas accedat. Ergo ait,

Huc aliquis prope sceptrum, atque insigne comarum
Dum videt.

Stat. lib.
11. Theb.

Græci

Plutarch. Græci nomine βασιλεια complectebantur omnem habitum regium, nempe decus diadematis, & robur sceptri, & flammam excellentis purpuræ. Hæc, scilicet, propriè demonstrant regem; quomodo ille apud Sophoclem pædagogus ait, principem cognosci ex habitu principali.

— πρίν γδ ὡς πύρρον εἰσέρῃ.

Sophocl. Elect. & ibi Scholiast.

nam cultu externo regium quiddam præ se fert. Quam interpretationem subjicit mihi Scholiastes, cujus hæc sunt verba πρῶτον ἐστὶ πᾶσι καὶ βασιλείῳ, conjectura fit è veste, ac regiis, scilicet, insignibus. Caterùm quòd hæc insignia regia, sive diademata constabant è panno, lino, materia, ut jam dixi, plectile, flexile, plicatile, dicebantur evincire caput, aut capiti circumponi. Simul diademate caput Tridaris evinxit, inquit Tacitus. Et de Attalo Plutarchus, βασιλῆος ἀνηγωνίσθη ἀλκιμαρχῷ rex renuntiatus est diademate evinctus. Et paulo post ait, fratrem Eumenis, postquam hunc nuntiatum est vivere, posuisse diadema. Quod apud Græcos diadema circumponi diceretur, idem quoque Plutarchus docet.

Tacit. lib. 15. Annal.
Plutarch.
π. φιλαδέλφ.

Nam cùm Eumenes insidiis petitus existimaretur interiisse, eaque de re fama Pergamum usque pervenisset, Ἀττάλῳ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἑταίρῳ τὸ ἀλκιμαρχεῖν καὶ τὸ γυναικὴ γήρας ἐβασιλεύει. Attalus frater ejus circumposito diademate, nempe capiti, & ducta ejus uxore regnavit. Huic regis fasciæ quædam accesserunt voluptati servientia, teste Athenæo, qui loquens de diademate ait, Illud quod reges Persarum suis capitibus imponunt, minimè inficiari, eos hinc quoque quod sibi volupe esset, captasse. Ergo panno, seu fasciæ addebatur unguentum è myrrhâ, & odore illo quem Labyzon vocant, qui ipsa myrrha est odoratior & pretiosior. Et hoc quidem diadema è linea levique materia contextum à regibus perpetuò gestatum constat. Hoc discimus è pluribus locis antiquitatis.

Plutarch.
ἀποφθ.
βαρ. καὶ στρατηγ.
Athen. lib. 12.

Et verò Plutarchus tradit, Leonidam ducem Lacedæmonium à Persis confossus penetrasse usque ad Xerxem, eique diadema abstulisse. Eodem Plutarcho autore, Perses fugiens, lacerata, ne agnosceretur, purpura, τὸ ἀλκιμαρχεῖν καὶ χειρὶν εἶναι diadema in manibus habebat. Apud eundem legimus, Tigranem fugientem detractum capiti diadema filio suo dedisse. Hunc non ausum fuisse capiti suo diadema imponere, sed fidiissimo è pueris servandum dedisse. Hunc fortè captum perductum fuisse ad Lucullum. Hac ratione unâ cum cæteris captivis diadema venisse in potestatem ducis Romani. Cùm Gallus pompam, & quotidianum regis comitatum describit, utitur his verbis, τὸν ἱφιστρίδα, τὸ ἀλκιμαρχεῖν, τοὺς ὠκυπέτα ποιοῦντας, τὰς ἐπιποδίας sagulum, diadema, anteambulationes, sectatores. Adest & alius Luciani locus, ubi fictitius ille rex ait

Plutarch.
ὠκυπέτα.

Plutarch.
Ἐπιφ. Παν.
λο.
Plutarch.
Lucullo.

Lucian.
ἱστ. seu
Gal.
Lucian. πα.
vig. seu vo.
ta.

sc

se conferta cum rege Persarum manu, caput ei abscidisse, ac detracto illi diademate, se jam regem esse, atque sicuti talem adorari ab omnibus. Cæterum quia diadema perpetuò gestabatur, vocabatur diadema perpetuum, ut apud Victorem de Constantino, *habitu regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate*. Quomodo neque calceolus, inquit Plutarchus, liberat à podagra, neque anulus à redivia, sic nec diadema à dolore capitis quamvis, scilicet, perpetuò gestetur. Eodem Plutarcho autore cum Antiochus errans in venatione noctem transegisset in quodam tugurio, postridie mane adventu satellitum, & allata purpura ac diademate, quisnam esset apparuit. E quibus omnibus locis, aliisque qui his addi possent, manifestum est, diadema à priscis regibus perpetuò fuisse gestatum, sicut insigne regis. *Quod Diogeni & Antistheni pera & baculus*, inquit Apulejus, *hoc regibus diadema, imperatoribus paludamentum, Pontificibus galerum, auguribus lituus*. Hinc sensim factum est, ut diadema significarit regnum. Ex Alexandri vocibus, inquit Plutarchus, si demas diadema, & Ammonem, & nobilitatem, id est, si è diis ejus eximas perpetuam ostentationem regni, & divinæ profapiæ, te Socratem, aut Platonem, aut Pythagoram audire existimabis. Et infra ait, hunc ipsum Alexandrum non prætulisse fortunam sapientiæ, neque purpuram & diadema, id est, regnum non pluris æstimasse quàm peram & centuculum. Eodem sensu cum Lucretius ait, insigne regii capitis, hoc est, diadema lugere cruentum sub pedibus vulgi, signat regiam dignitatem & majestatem à multitudine fœdatam ac prostratam esse. Cum enim insigne regium sit album, atrocissimum facinus est, hunc al-
Videtur
Constantin.
Plutarch.
π. Δι-
δυμ.
Plutarch.
ἀποφ.
βαρ. κ.
σπαθηγ.
Apul. A-
pol. 1.
Plutarch.
π. τ. Δ.
λεξων.
πλ.

Ergo regibus occisis, subversa jacebat

Lucret. l. 5.

Pristina majestas soliorum, & sceptris superba;

Et capitis summi præclarum insigne cruentum

Sub pedibus vulgi magnum lugebat honorem.

Nam cupidè conculcatur nimis ante metutum.

Quem locum Statius est imitatus.

Indue quod madidum tabo diadema cruentis

Stat. lib. 1.

Unguibus arripui.

Theb.

Et alibi, — *nec tela, nec ignes*

Stat. lib. 2.

Obstiterint, quin ausa luas, nostrisque sub armis

Theb.

Captivo moribundus humum diademate pulses.

Alibi idem Stæsius vocat diadema perjurum, id est regnum perjurio adeptum, ubi Polynices loquitur deßens Tydea.

Nec jam sortitus veteres, regnique nocentis

Stat. lib. 9.

Perjurum diadema peso,

Theb.

Alio

Alio item hic loco ipse Staius diademata vocat regna.

Stat. lib. 2.
Sylv.

Vive Midagazis, & Lydo dior auro

Troica, & Enphrata supra diademata felix.

Cum Darius una cum imperio remittisset Hebraeis omnia jura imperii; ac pro tanto munere non aliud quam gentis amicitiam, fœdusque postularet, hoc insuper addidit; ut in publicis, sollempnibusque votis mentio fieret coronæ Perlicæ, id est regni & imperii sui. Plutarchus accusans discordiam fratrum Antiochi &

Plutarch.

π. φιλα-

δελφ.

Polyb. ecl.

leg.

Athen. lib.

14.

Seleuci, ait eos impleisse Asiæ calamitatibus, dum mutuis sævisque cupiditatibus ambiunt purpuram & diadema. Ergo quisquis diadema gestabat, is regia potestate præditus existimabatur. Athenæus tradit, Myrrhinem Samiam meretricem fuisse regi Demetrio omnium fortunarum consortem, uno excepto diademate, hoc

Plutarch.

ἐστ.

est, una excepta rerum summa, quam ipse uni sibi seposuerat. De talibus propemodum mulieribus, quæ essent tibicinæ & saltatrices, loquens Plutarchus, veluti de Aristonisa, Oenanthe, Agathoclea, ait eas ascendisse supra diademata. Semiramim etiam quod petiit à Nino impetrasse, nempe ut sederet regia sede diademata,

Plutarch.

Tiber. &

Gracc.

& negotiis regni intenta. Modestius, & animosius Cornelia Gracchorum mater, quæ cum Ptolemæus rex ambiens ejus nuptias polliceretur ei consortium diadematis, eam conditionem constanter repudiavit. Cum Tiberius Gracchus populi auctoritatem augeret, Senatus minueret, Pompejus stetit, dixitque se Tiberio vicinum esse, & hinc scire, Eudemum quendam Pergamenum è regni insigniis dedisse ei diadema & purpuram, ut illi qui Romæ regnaturus esset. Ceterioribus sæculis diadema interdum videtur fuisse usurpatum pro indutu regio, aut imperatorio.

Plutarch.

Tiber. &

Gracc.

Et hoc quidem sensu hanc dictionem credo legi in Curopalate, cujus hæc sunt verba; ὅτι γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸ στέμμα φορεῖ, ἑπὶ τὸν πῆλμα & φορεῖ, εἰ μὴ τὸ στέμμα, καὶ τὸ ἀξίωμα. Cum igitur rex stemma fert, alium aliquem indutum non fert, nisi sagum & diadema. Quibus in verbis manifestum est, diadema sumi pro veste imperatoria, cujusmodi est aut paludamentum, aut laticlavium. Eadem propemodum repetuntur infra, ἐδύσταν, inquit, ἱππὶν τὸ στέμμα καὶ τὸ ἀξίωμα, καὶ μανδύαν χρυσοῦν. Induitur super sago & diademate penulam auream. Sed hoc potissimum verum esse probō è scriptore vitæ Æsopi, qui tradit, Nectenabò regem Ægyptium excepisse Æsopum ab rege Babylonica ad se missum, αὐτὸς, inquit, ἐξέσσυτο ἀνδρόσπερον, καὶ ἀξίωμα, καὶ ἀξίωμα κίθαριν, ipse etiam, hoc est lancum vestimentum induit, & diadema, & gemmatam cidarin.

In vita Æ-

sopi.

Si cidaris fuit insignis capitis, restat ut diadema fuerit inter ceteras tunicas, quibus Rex amictiri voluit, nempe superpositum τῇ

ἱππ.

ἱρίῃ. Suidas confundit diadema cū indumento, & indumentum cum corona regia. Διάδημα, inquit, τὸ βασιλικὸν ἱδνμα. τίχαι ὃ Suid. τὸ ἱδνμα τὸ σῆμα. Diadema, regium indumentum. fortè etiam διάδημα. indumentum, [est] stemma.

CAPUT V.

*Cur diadema sit candidum. Candor quid signet. Magistratus al-
bati. Alba vestis ingenuorum propria. Sacerdotes in albis
vestibus. Candida vestis convenis corona.*

Dixi diadema esse fasciam candidam, lineam, plectilem, re-
xilem, evincientem caput regis. Id quid ita inventum fue-
rit, facilis est conjectura. Candidum fuit, quod ea est nota co-
loris albi, ut omnium sit optimus idem & utilissimus; quod ex eo
plurimi sunt; neque hic ex alio, ut ait Columella. Candor est ar-
gumentum spectatæ innocentiae, quam rex in aliis frustra deside-
rat; si non eam ipse præstat, & quidem luculentam. Cur putas
regnum, ut est, dici rem inter mortales pulcherrimam? Non tan-
tū propter imperium & potentiam; sed præcipuè propter justi-
tiam & fidem, quarum utraque una innocentiae appellatione conti-
netur. Hujus in principe Deus acer exactor est, & quidem rigidæ
& inflexibilis. Id quod ego aliàs hoc epigrammate id egi ut com-
plecterer, alloquens regnantem,

Columel.
lib. 7. c. 2.

Cui sublime caput gemmis redimetur & auro,

Qui sceptro populos, imperioque regis.

Veris & magnis virtutibus imbue pectus,

Lux tibi sis pietas, lex tibi justitia.

Hæ tibi sint artes, hæ sint insignia regni.

Aureus hinc rustula, gemmeus hinc radiæ.

Ferrea disfulgeris, revocaveris aurea sæcla,

Et planè præsens Jupiter alter eris.

Consurgent lauri flava cum fronde Minerva;

Fama, Hora, Charites hinc tibi sortæ dabunt.

Itaque vel solo candore prisca diadematis rex monetur, ut magis in-
nocentiae fidat quàm opibus. Sibi gubernacula tractanti non alios
admoveat remiges, quàm illos qui eadem innocentia nivescunt.

τι λευκὴ, inquit, καὶ καθαρή. Quæ alba sunt, eadem sunt pura.

Certè Græcis vestitus purus est albus. Plutarchi sunt verba loquen-
tis de populo Romano, ἰδιῶν καὶ καθαρίσιν ἰδιῶσι καὶ σωμασμένοι, spe-

ctabant, ut Apuleji verbis utar, vestium candore puro lumine si.

Schol. Hes.
in Pers.
Plutarch.
Em. Paula.

Οο

Quo-

In vita Æsopi.

Quomodo candor regibus convenit, ita quoque illorum proprius est, qui regum vices agunt, cujusmodi sunt primores regni, & magistratus. Nestenabò Rex Ægypti, cognito adventu Æsopi, qui missu regis Babyloniz ipsum adibat, jussit omnes magistratus sumere vestes albas. Ipse laneam induit. Postero die ipse candido, amicos purpureo amicumine conspicuos esse voluit. Albus vestitus in rege erat argumentum ingenuitatis. Purpureus in amicis fuit index nobilitatis. Certè ipse apud animum meum sic statuo, illam mutationem coloris, quæ postridie facta est, signasse coeuntes ingenuitatem & nobilitatem. Huc adde, candorem esse argumentum felicitatis, & candida dici prospera & felicia, ut in hoc Sallustii. *Qui benignitate & clementia imperium temperavere, his lata & candida omnia visa.* Atheniensium judicum vestes fuisse candidas, colligo ex hoc loco Aristophanis,

Aristoph. op.

ὅταν ἔχῃτε χλαῖδα λευκὰ, τότε μέγισ' ἔτι δέκω
Δόσει' ἡμῖν πᾶσι τοῖς ὄντισι καὶ ἀλιμάρδοι.

Plutarch. Aristide.

Cum habueritis vestem albam, tunc maximè sic pœnas dabit nobis avibus absumpti. Platæenses quoque magistratus non alio utebantur indutu quàm albo. Romæ vestitum magistratuum urbanorum album fuisse constat. Martialis,

Martial. lib. 4.

Vivat & urbanis albus in officiis.

Nec tantum magistratus, sed & omnes ordines die festo & omni apparatu ornatuque visendo, ludosque spectantes, tum in comestationibus & conviviiis erant in albis vestibus, ut discimus è loco Plutarchi quem paulò ante memoravi, & ex his versibus Martialis,

Martial. lib. 4.

*Speñabat modo solus inter omnes
Nigris munus Horatius lacernis;
Cum plebs, & minor ordo, maximusque
• Sancto cum duce candidus federet.*

Cic. in Vat. orat. 34.

M. Tullius acerbè exprobrat Vatiniò homini truci, & immania agitantanti vestitum pullum, qui debuit esse albus. *Quis unquam, inquit, coenavit atratus?* Et paulò post, *Quis unquam [p. deesse nisi] in luctu domestico, quis [& hic p. deesse, nisi] in funere familiari coenavit cum toga pulla? cui de balneis exeunti prater te toga pulla unquam data est? cum tot hominum millia accumberent; cum ipse epuli dominus Q. Arius albatu esset, tu in templum Castoris se cum C. Fidulo atrato, ceterisque tuis furis funestum intulisti. Quis tum non ingemuit?* Denique alba vestis propria fuit ingenuorum; ut liquet ex hoc loco Achillis Tatii, ubi loquitur de servo aut captivo qui se ingenuum mentiebatur; hic venit in conspectum, inquit,

inquit, vestrum, pro vinculis amictus alba veste, & in ordine liberorum stetit iste captivus. Primores quoque Indos ajunt uti veste candida, & sindonibus candidis. Albas item vestes, si Artemidoro credimus, non alii gestabant quàm sacerdotes. Tale fuit Phæacium Atheniensium & Alexandrinorum sacerdotum. Amphiarum Staius facit niveum.

Ipse habitu niveus, nivei dant colla jugales.

Concolor est albis & cassis & insula cristis.

Sed & illi viginti quatuor seniores qui in Apocalypsi describuntur coronati aureis coronis, sunt circumamicti vestimentis albis, nempe prisco more. Nam candidæ vesti corona convenit. Et serè hæc duo conjuncta legimus. Sic apud Plutarchum Zeuxippus iens ad rem sacram *ἐσθαιον καὶ λευκὸν ἱμάτιον λευκὸν* corona & albo indumento sumptis, per forum perductus est ad ædem sacram. Palladem ac Dianam oraculum Delphicum vocavit *λευκὸς ἡρώς*, albas puellas, quasi is color Deabus virginibus sit convenientissimus. Hæc, inquit, mihi curæ erunt, & albis puellis, hoc est, Minervæ ac Dianæ. Phintys Pythagorica vult mulierem castam amiciri vestimentis *μετρίοις καὶ λευκοῦ χρωματίοις* modestis, & albi coloris. Quæ sunt ipsissima verba Apollinæ, qui candida quoque veste suos mystas amiciri gaudet.

Delius hic longè candenti veste sacerdos

Occurrit, ramoque vocat.

Socrates, cum sibi instaret fatalis dies, in carcere differens cum Critone, dixit mulierem quandam singulari forma sibi in somnis visam *λευκὴ ἱμάτιον ἔχουσα* albatam; ac si dicat, Deam fuisse, atque adeo ipsam Palladem. E superioribus discimus, reges plerunque gestasse diadema candidum, quibusdam exceptis, in quibus fuerunt Persici qui utebantur purpureo. Q. Curtius Alexandrum memorat degenerasse in mores Persicos. cui rei, præter cætera, argumentum hoc est, quod *purpureum diadema distinctum albo, quale Darius habuerat, capiti circumdedit*. Summa hæc est, diadema exigere in rege non fucum, sed candorem; non virtutem adumbratam, sed veram; non sordes, sed puritatem. Casena, inquit Hieronymus, *sordes & coma non sunt diadematis signa, sed pestus*.

Achil. Tat. lib. 3. Strabolib. 15.

Artemid. lib. 2. c. 3.

Appian. Alex. lib. 5. bel. civ.

Stat. Theb. lib. 6.

Apocal. cap. 4.

Plutarch. i. p. 1.

Co. p. 1.

eg. 1.

Stob. 2. p. 1.

W. 2. p. 1.

Val. Flacc. lib. 3. Arg.

Plato in Crit.

Q. Curt. lib. 6.

Hierom. opp. lib. 1. opp. 5.

CAPUT VI.

Linea materia in diademate quid signet. Cur diadema dicatur evincire caput regis. Diadema gestatum à summis ducibus. Aliud diadema gestatum sollemnibus diebus. Corona usurpata à summis mortalium, quæ tamen propriè non fuit diadema. Stemma.

Diadema est linea materia, ac ferè translucida, quia nihil factu facilius est, quàm regis ingenium, quamlibet occultum & abstrusum, introspicere, & quidem è moribus. Verè Seneca,

Sen. in Agamem.

Perlucet omnia regia vitium domus.

Errat rex si se ignorari putat. Ipſi imponere levissimus & improbiſſimus quisque potest. Nunquam ipſe univerſus. Cæterùm diadema dicitur evincire caput regis, ne, ſcilicet, motetur ac variet. Nam ſub tali capite neceſſe eſt membra labare, titubare, vacillare. Tanti eſt regi eſſe capite adſtriſto, hoc eſt, perpetuò geſtare ſanum, ut ille ait, ſinciput. Nam quomodo ebrietati compellendæ dixi inventa fuiſſe in conviviis prima illa vincula, quibus poſtea fuit nomen coronis & quidem nexis è foliis, floribus, frondibus adſtringentibus, ita diadema inventum eſt adſtringendo capiti regis, ne ſluſtet, ne furat, præcepſque detur. Enimvero ſi quiſquam alius, ſe rex totum arctare, ſuos affectus conſtringere debet intra eos limites quos huic faſtigio conſtituunt hinc ratio, hinc virtus. Hanc ſibi ſummam licentiam, hoc ſibi tutiſſimum præſidium, non aliud ſibi, ſuoque nomini decus eſſe putet. Extra hanc licentiam nihil licere animum inducat. Et hæc quidem de præſco diademate; quod non putandum eſt fuiſſe rem temerariam, inutilem & otioſam, ſed veriſſimam indicem illorum quæ dixi. Cæterùm etſi diadema eſt inſigne regium, tamen & à ſummis ducibus, cùm exercitui præeſſent, geſtatum conſtat, quamvis non eſſent reges. Certè Plutarſchus, Ariſtide Mileſio autore, tradit Fabium Maximum, poſt amiſſos trecentos milites quos duxerat adverſus Annibalem, accepto lethali vulnere, in ipſum Annibalem vehementi curſu concitatum, ei ablato diademate, ibidem oppetiſſe. Sed næ ego hunc Ariſtidem habeo pro Græculo nugatore, qui contra fidem hiſtoriæ auſus ſit rem vanam obtrudere pro vera. Videndus eſt Livius, qui ex fide rem omnem tradit, id præcipuè qua ratione perierint trecenti Fabii, ſi de his iſte Mileſius loquitur. Nam, unus ille Fabius ſapiens cunctator veriùs quàm acer pugnator, qui sæpe Anni-

Plutarſch. in parall.

Liv. lib. 2.

bali pectus pulsavit, nusquam legitur hoc facinus fecisse adversus Annibalem, neque is est qui duxit trecentos Fabios adversus Pœnum. Quod si hoc verè traderetur, dicendum esset hoc fuisse singulare in ducibus Carthaginienſibus, ut se regio diademate insignes facerent. Equidem potiùs adhæreo exemplo quod ante hoc, nullo intervallo memorat idem Plutarchus. Ait enim, Leonidam cum trecentis missum ad Thermopylas à Lacedæmoniis. Ibi cùm conspexisset Persas licentiùs agere, dixisse suis; Sic prandete ut qui sitis apud inferos cœnaturi. Tum impetu in barbaros facto, penetrasse usque ad Xerxem, eique diadema abstulisse. Quo loci Xerxes describitur non solum ut magnus Rex Persarum, sed ut summus dux ingentis exercitus. Credo hoc diadema fuisse illam quam olim Curopalates ait vocatam fuisse *ζώνην σκεπτικὴν διὰ τὸ σκεπτικὴν*. Zonam militarem indicem honoris. ego libenter addiderim, *ἡγεμονικὴν*, ducalem, seu ducis propriam. Aliud fuit diadema, quod non semper, & ubique gestabatur, sed tantum sollemnibus diebus, & quoties rex undique sua majestate circumfusus se in publico non solum aspiciendum, sed & colendum præbebat. Hoc diadema Martiano Capellæ est *sceptriferum*. tanquam non insigniat caput regis, nisi cùm rex totus fulget insignibus regis, præcipuè sceptro,

Plutarch.
ibid.

Curopal. de
offic. Const.

— quippe potissimus
Nectis sceptriifero sub diademate
Omnigenum genitor regna movent Deum.

Martian.
cap. lib. 9.

Et hoc quidem diadema texebatur è pretiosissima quaque materia. Ovidius,

Barbara jam capti poscant insignia reges,
Textaque fortuna divisiore sua.

Ovid. lib. 3.
de Pont.

Itaque eleganter Eusebius ait, Deum Christo dedisse nomen, *χρίστος* ὡς περ ἡμῶν πάντες πολλοὶ μᾶζον βασιλικὴν ἀφ' ἡμεῶν, sicuti præmium pretiosum, multo majus omni pretioso diademate. Priscum illud religabatur in occipitio, caputque gestantis evinciebat. At hoc non tam caput redimebat, quàm capiti imponebatur, aut circumponebatur, etiam apud Priscos, qui ita loquebantur, imponere, vel circumponere diadema. *Ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτῷ ἀφ' ἡμεῶν τὴν Πλατάρχου. ἀφ' ἡμεῶν.* &c. Sæpe gestatores regii diadematis, in sollemnibus, non quidem diadema, sed coronæ genus aliquod gestabant effigiata in quamlibet speciem, pro arbitrio gestoris. Hoc docet Curopalates in his verbis, ubi loquitur de imperatore. *φορεῖ ἢ ἐν κεφαλῇ* Curopal. de
τὸ δὲ αὐτῷ φέρεται, ἥτοι, ἢ περιανία, ἢ περὶ τοῦ κεφαλῆς. offic. Const.
ἐν ὅμοιον τῆς. Quæ verba audeo firmare esse corrupta, & pro

ἡμῶν, ἡ κεραυνία, legendum ἰον, ἡ κεραίων, & sic vertendum esse hunc locum. Fert autem [Imperator] in capite quod videtur sibi gestamen, violam, aut lilium, aut quadrifolium, aut quidpiam aliud hujusmodi. Alibi idem Curopalates ait, Imperatores una cum dominis discedere & redire in palatium pedibus σφηφορώντας, hoc est coronatos hoc genere coronæ, quod verè non esset diadema imperatorium, sed ornamentum capitis rotundatum, & effictum ut dixi, in speciem coronæ arbitrio ipsius. Alibi etiam cum describit Imperatorem & conjugem sedentes apud mensam & convivantes ait eos esse σφηφορώντας, non diadematos, sed coronatos. Diadema illud operosum, insigne regis majestatis etsi, ut dixi, coronæ quoque nomine demonstrabatur, tamen ei etiam indabant nomen, stemma. Hoc sensu locutus est Curopalates iis in locis in quibus distinguit coronam à stemmate. E quibus profero illum in quo loquitur de reginis & Imperatricibus, ἡ δὲ μὲν σφισσιμὴν καὶ μήτηρ τῆς ἀναγορεύουσας φορέουσα τὸ ἰαυτῆς στέμμα, ἡ δὲ νῦν βασίλισ φορέουσα στέφανον. Ea quæ ante coronata fuit, nempe renuntiati imperatoris mater fert ipsa quoque insigne suum. Nova autem regina coronam gestat. Et infra ait, εἰ καὶ πῶς λίγυσι ὅτι ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ τραπεζῇ καὶ τῇ στέμμῃ τῆς βασιλίσσης· ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῇ. Et sic dicunt super sancta mensa positum esse insigne regis, non tamen ita est. ὡς τὸ δὲ τῇ ἁγίᾳ βήμῃ κεκρυμένον ὑπὸ ἀλαφρίων τοῖς ἱερεῶς φερῶνται σιλάς ἅγι' ἐπὶ τῇ ἁμβωνᾷ. sed intus in sancto folio continetur, & à diaconis gestantibus sacras vestes affertur ad suggestum. Et hoc quidem ceterioribus sæculis fuit στέμμα. Nam antea, & quidem multis sæculis præter ea quæ de stemmate dixi, alibique dicam. Attici vocabant στέμματα τὰ ἱεῖα, hoc est, infulas lanceas. Quippe orta Athenis sterilitate, ex oraculo hoc perficiebatur tanquam supplicatio. Hic addam locum Martiani Capellæ, ubi loquitur de coronis Deorum, quæ ipsi sunt stemmata. *Quasque librorum notas, inquit, Athanasia conspiciens, quibusdam eminentibus saxis jussit ascribi, atque intra specum per Ægyptiorum adyta collocari. eademque saxa [stellas appellant] deorum stemmata precepit continere.* De hoc diademate infra dico uberius.

Etymol.
σφισσιμὴν
να.

Martian.
cap. lib. 2.

CAPUT VII.

Diadematis & corona promiscue voces. Corona poetica. Diadema & corona discriminantur. De diademate quod Antonius Cæsari obtulit. Lamina aurea gemmata est pars diadematis. Ornatus, opesque diadematis plerumque fuerunt munus gentium & populorum. Interdum regum inter se.

Dixi de prisco diademate linco, niveo, simplici, quod quidem postea nec rejectum, nec oblitteratum fuit, sed coronæ sociatum, usque eò ut hodierno die coronæ ac diadematis significatus coeant. Ea re ipse posthac utramque vocem usurpabo, prout hæc aut illa mihi sese promptior obtulerit. Quidam id mihi licere putem, cum diadematis majestatem, & coronæ pulchritudines uno, eodemque texto contineri videamus? Non item nescio, nomine diadematis non tantum regii capitis insigne demonstrari, sed & quamlibet coronam, ne illa quidem excepta qua Poëtæ redimiuntur. Certè *Æschin.* *ep. 4.* *Plutarch.* *Jul. Cæs.* *& in Ant.* *Plutarch.* *Jul. Cæs.* *Æschin.* ait, ante regiam porticum usque ad sua tempora conspectam esse, æream statuam Pindari sedentis, habentisque vestem, & lyram, & diadema, & in genibus complicatum libellum. Quis neget hoc loco *Διάδημα* esse coronam, non notam regis frontis? Hæc tamen vox perrarò invenitur in hoc significato. Nam alibi constat utramque dictionem signare diversas capitis notas, ut in hoc operis contextu sæpe dicendum est. Id quod vel ex eo Plutarchi loco manifestum est, in quo is memorat, Lupercalibus Antonium Consulem Cæsari obtulisse diadema corona lauri circumvolutum. Id est, tortilis laurus, quam vocat coronam, implexa fuit diademate, quæ erat alba fascia, prisco & recepto apud reges more. Id quod D. Brutus, is qui fuit unus proditorum & percussorum Cæsaris, hoc ipso nomine signavit. Cum enim Cæsar animo fluctuaret iret, an non iret in Senatum, dixit ei Brutus, eo die Senatum decreturum, ut omnium provinciarum, quæ sunt extra Italiam ipse rex renuntiaretur, *ἡ πόλις Διάδημα*, ac ferat diadema. Itaque vel hac sola specie Antonius Cæsarem renuntiabat, si laurum inspicias triumphatorem imperii Romani, si diadema, regem. Idque populus ita accepit. Cum enim Cæsar id diadematis genus rejiceret, id factum universorum plausus est consecutus. Id quod cum bis accidisset, eoque experimento Cæsari compertum esset, populo Romano invisam esse mentionem regis, coronam in Capitolium ferri iussit, prisco, scilicet, usitatoque more triumphantium, Quo facto id egit ut fidem faceret se contentum triumpho abstinere regno. Cæterum supra dixi, apud quosdam reges, in his Persicos, solenne fuisse ut statis quibusdam diebus capite gestarent diadema regium.

regium. E quo more sensum nata est augusta illa species hujus texti qualis hodieque aspicitur. Prisca illa fascia linea nullo artificio operosa, nullis opibus tumida, nullo accersito lumine corusca, sed solo candore conspicua fuit. Cui tamen simplicitati hærebat multa majestas. Nunc è fascia linea, seu lintcolo facta est lamina aurea, & quidem gemmata; quæ est prima pars diadematis, illa quæ propriè caput evincit. Et primo quidem dicimus hanc laminam esse auream, hoc est, è materia tam solida, tam tenace ac duratrice, ut ei tutò affigi possint additamenta pretiosissima. Id quod summa ratione factum esse, & hic dicemus, & alibi nobis dicendum est. Et verò hæc additamenta sunt tam lucida, ut in ipsis stellis nihil propè sit luminosius. Quisquis hæc intentius aspicit, potest conjicere in ipso prope mundi clypeo quotquot sunt miris fulgoribus variata cælamina. Uique cò omnia ibi sunt rara, taliaque ut

Strabo lib.
15.

Tertull. de
habitu mul.

Lucian. de
domo.

soli reges ea possideant. Hoc omne Strabo scriptor eloquentissimus vocat *κρόνον λιθοκόλλητον* ornatum lapillis incrustatum, qui in regio capite non est luxus, sed decus, multo secus quàm in femina, in qua Tertullianus haud magis probat aurum & lapillos, quàm florales coronas, quas infensè insectatur. At lumina lapillorum quibus regum diademata variantur, ut cælum aëtris, magnifico usui reperta sunt. Siquid in rebus humanis par est esse gemmatum, illud certè diadema est. Ibi enim lapilli qui illustant frontem regis, fidem faciunt, quàm nulla aut nubes, aut labes ipsi insidere debeat index æ testis mentis contaminatæ. Eaque re serenitas videtur esse propria dos regii capitis; quæ hominum languentes animos, & sub nubilo mœstitiæ detentos divina quadam lætitia perfundat. Hinc titulus serenissimi, qui hodie pervenit ad quosdam quorum dignitas, & opulentia longo intervallo distat ab apice regio. Ne multa; Etsi agnosco, antiquissimum regii capitis gestamen fuisse diadema illud quotidianum, de quo dixi, tamen hoc firmo, Illos ipsos priscos regestalis diadematis gestores, cum quo, rundam dierum solennitates peragerentur, sese insignes fecisse corona aurea & gemmata, cui quoque nomen inditum diadema. Imò sequutis temporibus hoc unum verè fuisse diadema, è supradictis &

Zonar. Tar-
quin.

Artemid.
lib. I. c. 79.

Artemid.
lib. I. c. 18.

ex iis quæ infra exequar, liquidò constat. Quem morem esse antiquissimum, docet Tarquinius, qui auream coronam tunc gestavit cum manu tenuit sceptrum, & sedit eburnea sede, hoc est, cum se populo ostendit circumdatum insignibus regiis, quibus adde *πορφυρεν κτ' ἀστροπεπλὺν*, purpuram & comitatum, ut ait Artemidorus. Et verò hoc nomine coronæ, fasciæ, diadematis principatum signari, alibi hic ipse Artemidorus docet his verbis, *τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν πινεσθαι χρυσῶν, τὴν δὲ διὰ τὴν αὐτὴν ἐπὶ φάνη, ἢ ἐπὶ φάει, ἢ ἀστρομήμῳ.*
huiç

huic quidem principatum prædicit in quo opus habebit corona, aut fascia, aut diademate. Alibi etiam describens regia insignia, coronam æquat diademati. Oportet, inquit, cum qui habet purpuram, omnino coronam vel diadema habere, & multos assecclas & custodes. Quibus ex verbis perspicuum est, coronam evincentem caput regis ei esse pro diademate, atque adeo ipsum diadema. Alibi hic ipse regium apparatus dicit esse diadema, sceptrum & purpuram. Atque hæc quidem omnia antiquitus plerumque erant munera gentium & populorum, qualia Halicarnassæus memorat missu Hethruscorum allata fuisse ad Tarquinium, ut essent *στέφανοι καὶ ἡγεμονίαι*, signa, sive insignia ducatus & imperii, quibus ea gens colebat suos reges. Hæc Halicarnassæus dicit fuisse coronam auream, & sellam eburneam, & sceptrum habens aquilam in capite. Et paulò post de Tarquinio loquens addit, Et coronam auream ferebat, & purpurea veste amiciebatur. In sequentibus quoque docet auream coronam propriè fuisse insigne regii capitis, quale dixi esse diadema. Hic, inquit, ornatus mansit apud eos qui post ipsum fuerunt in regio principatu, etiam post ejectos reges, annuis consulibus, extra coronam, & vestem pictam. Quæ ultima verba docent, coronam & vestem versicolore[m] fuisse insignia regia; eaque re dempra fuisse consulibus, cum cætera summæ potestatis argumenta penes eos mansissent; Nempe, ne regibus exactis, nihilominus regnum mansisse dici posset; & pro uno duo reges Romæ conspicerentur. Enimvero Brutus ille libertatis autor in illa sua concione quæ extat apud Halicarnassæum, Cum, inquit, insignia regum multa sint, si quæ in his, ut nimia, invidiosa sunt, partim minuite, partim auferte, sceptram inquam, & aureas coronas. Non ergo mirum si Curopalates tradit, illam coronam quæ fuit eadem cum diademate, dictam fuisse *στέφανος*, hoc est, *βλατίον μετ' λίθων καὶ μαργαρίων*, textile, sive laminam auream cum lapillis & margaritis. Itaque hæc corona nequaquam materia, sed sola utrique forma aliquantum distat ab hodierno diademate. Hoc, ut supra dixi, quia totum est aureum ac gemmatum, capiti imponitur, At illud Constantinopolitanum pone frontem colligabatur, quæ cerebrum est, hoc ferè uno retento è prisco diademate, & primævo hujus dictionis significato. Cæterum ut regibus tales coronæ mittebantur, ita ipsi reges quandoque summos duces & imperatores, etiam externos; hac tanta, talique munerum dignitate cohonestabant. Hoc exemplo Appianus Alexandrinus memorat Lucillum fuisse cultum à Machate filio Mithridatis. Refert quoque Zosimus, rancidos illos Romanos jussu Alarichi Attalum præfectum urbi in augusta sede locasse, coronaque evinxisse, videlicet, aurea. Quid,

*Artemid.
lib. 2. c. 3.*

*Artemid.
lib. 2. c. 31.*

*Dionys.
Halic. lib.
3. Antiq.*

*Halicarn.
lib. 4. antiq.*

*Curopol. de
off. Cons.
stant.*

Zosim. l. 6.

Zonar. Cy-
ro.

quod hæ aureæ coronæ tam regum propriæ fuerunt, ut se ipsi reges hoc munere invicem colerent? Cyaxares inter ea munera quæ Cyromiliti, voluit esse coronam regiam auream distinctam pretiosissimis lapillis. Virgilius inter ea dona quæ Æneas Didoni ab se ferri jubet, recenset regium cultum, nempe

Virgil. lib.
1. Æneid.

— *sceptrum Ilione quod gesserat olim
Maxima natarum Priami, colloque monile
Baccatum, & duplicem gemmis, auroque coronam.*

id est, in ea corona auro intertextæ erant gemmæ. Isque ejus coronæ erat duplex contextus, unus aureus, alter gemmeus, sed uterque ita mixtus & compactus, ut unus esset. Ea re tales coronæ dicebantur fulgere auro & gemmis. Varro in Eumenidibus, *Coronam ex auro & gemmis fulgentem gerit luce locum afficiens.*

Nem. offici-
malis &
suppar.

CAPUT VIII.

Munerum magnitudo quibus quadam gentes coluerunt reges suos. Corona in pompis ostentata. Orientalium regum pompa. Corona ingentis pretii. Magnitudo earum opum quæ aliquando transvecta sunt in triumpho Romano. Corona ex margaritis. Pretium quarundam coronatum quæ regibus data.

Athen. l. 5.

In fragm.
Po' yb.

Vix credibilia sunt illa quæ de harum coronarum numero & pretio memorantur. Memorantur tamen, & quidem accurate ne dictis fides non addit. Tantus in hac quoque parte prisorum regum spectatus est luxus, dico an magnificentia? His quidem pompis paginas implet Athenæus, dum spectandam exhibet nescio dementiam, an opulentiam Antiochi Epiphanis, Ptolemæi, Antiochi Epimani qui in quadam pompa id egit ut superaret Paulum Consulem Romanum. Quippe ibi conspecta sunt tria millia Cilicum habentium aureas coronas; præter equites Pisæos mille, & alios tres mille, quorum plures erant χρυσόσφαροι, & χρυσόσφαροι, aureis in galea cristis, & aureis coronis. Alii autem ἀργυροσφαροι habentes galearum cristas argenteas. Erant & octingenti ephēbi aureis coronis. E talibus narrationibus hoc discimus, totas provincias, & urbium ac municipiorum primores id egisse ut suos reges magnis, pretiosisque muneribus venerentur. In his fuisse coronas vel diademata, potissima & præclarissima regum insignia. Has in pompis, ad quas fiebat ingens hominum concursus, exhibitas fuisse ut eximia spectacula, ostentandis opibus & potentia. Ex hac tot divitiarum ostentatione in hominum animis ingens oriebatur regii culminis admiratio, veneratio, fortè & metus. Hinc quoque

quoque Indicæ illæ pompæ à Strabone memoratæ, in quibus aspiciuntur ingentes lebetes, crateres, mensæ, sellæ, pocula, labra tûgula magnam partem smaragdis, beryllis, carbunculis incrustata, præter vestes aliaque. Qui mos non solum apud gentes orientales, sed & in occidente, ut verisimile est, plurimum invaluit. Certè idem Strabo memorat, Lucerium Arvernum patrem Bitti, illius qui stetit contra Maximum & Domitium duces Romanos, tantis opibus, tantaque lautitia floruisse, ut curru vestus per campum nummos aureos & argenteas dispergeret quos sectantes colligerent. Et si ipse quidem hoc factum ad vesaniam potius quàm ad magnificentiam refero. In illis orientalium regum pompis tantum opum vectatum constat, ut quicquid hoc sæculo aspicitur aut pretio magnum, aut artificio rarum, aut visu admirabile, præ eo quod prisca illa magnificèntia spectandum exhibuit, exile sit. Tantum, tamque immensum ibi fuit auri pondus, & quidem non scripti, aut in nomina & rationes relati, sed spectati; non, ut Claudianus ait, in ponderibus fulvis, & laminis informibus, quales dicuntur advehi è provinciis auriferis; non in aureis, ut Virgilius ait, saxis; sed certè auri effigati à peritissimis artificibus in speciem clypeorum, craterum, armorum, vasorum, tripodum, torquium, coronarum. Ex his coronis Athenæus unam exhibet cubitorum sexdecim; alteram altitudinis bicubitalis. Eodem Athenæo autore corona conflata ex aureis decies mille posita fuit super sella Ptolemæi regis. Sed ut hæc magna fuerint, nunquam tamen æquarunt magnificentiâ Romanam. In funere Syllæ Appianus Alexandrinus tradit fuisse translatas coronas aureas plus bis mille, dona civitatum, amicorum, ducumque qui sub ipso militaverint; super illas quæ sepulchro ejus injectæ fuerunt, quarum ne dici quidem luxur potest. Hic quoque facultas mihi esset memorandi immensas illas opes triumphorum Romanorum, si non versarer in recognitisima. Id mihi, ut specimen cæterorum, dixisse suffecerit. In triumpho Pompeji, quem Plinius vocat triumphum luxuriæ, transvectum fuisse alveum gemmeum latum pedes rres, longum pedes quatuor. Inibi fuisse lunam auream pondo xxx. lectos tricliniâres tres; vasa abacorum ex auro & gemmis novem; signa aurea tria, Minervæ, Martis, Apollinis. Quæ omnia, quamvis maxima & pretiosissima, tamen assurgunt illis quæ sequuntur. Ibi conspectæ fuerunt coronæ triginta tres ex margaritis; mons aureus & quadratus cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis. Quæ omnia fuerunt circumdata vite aurea. Accessit mulæum ex margaritis, in cuius fastigio fuit horologium; denique imago Cn. Pompeji è margaritis. Quorum omnium nihil, scilicet, Romæ natum.

Sol

Strabo lib. 15.

Athen. l. 9.

Appian. Alex. lib. 1. bel. civ.

Plin. lib. 37. cap. 2.

Sed hic erat congestus è regibus, & provinciis illis, è quibus constabat magnitudo Romana; eadem prope illa ratione qua reges Orientales colebantur & cumulabantur muneribus ab illis qui regnabantur. Memorat Athenæus, ludis publicis Ptolemæum primum donatum fuisse viginti coronis; & Berenicem tribus & viginti, quæ advectæ sunt super aureis currubus. Ut vel hinc quoque earum pondus & magnitudinem æstimare liceat. In his unam ait fuisse cubitorum sex; tum alias totidem, totque cubitorum. Sex item alias quatuor cubitorum, quæ columtis affixæ sunt. Id verò aurum coronarium dici meritò potuit, quale illud de quo dixi. Usque eò illis sæculis auro fuit inlufum, cum ejus reperiretur tanta copia, ut ipsis quoque regibus vile esse cœperit, & ut vile in plures dispersum. Hoc exemplo Alexander jam mutatus in Persam à præconibus proclamari jussit, Alexandrum Ammonis filium tribus aureorum millibus coronare, hoc est, coronam dare. quo genere loquutionis Græci satis frequenter utuntur. Polybius, *κυρνωσις ὃ ἡ ἰλδοθείας τοῖς γαμίαις, ἐστὶ φάνηται ὡς ἀρχαῖα τὸ Ἀπιοχὸν τὸ βασιλεία πινυγιστοῖς ὀργυρίῳ πλάττοις*. At libertate confirmata præmiis coronaverunt extemplo Antiochum regem quingentis argenti talentis, id est regi dono dederunt quingenta argenti talenta.

Athen. lib.
12.

Polyb.
Sæm.

CAPUT IX.

Corona gestamen principum Romanorum. Hac corona fuit gemmata. Auri dignitas spectatur in corona. Inibi aurum quid signet. Aurum Jove prognatum. Regis virtus qualis esse debeat. Lamina aurea in diademate quid significet. De raritate auri. Insignia aurea lamina.

EX his coronis quasdam reges, ipsique principes Romani capere gestarunt, non quidem sicuti diademata, & insignia regii capitis, sed eadem illa ratione qua usurpabantur à cæteris mortalibus. Caligulam Suetonius tradit, *per eum pontem, quo Radas & Puteolanas moles conjunxit, ultro citroque commensasse biduo continenti. Primo die phalerato equo; insignem quoque aurea corona, & cethra, & gladio, aureaque chlamyde*. Idem scriptor eadem prope de Domitiano. *In stadio, inquit, cursu etiam virginis certamini præsedis crepidatus, purpureaque amictus toga, Germanicam capite gestans coronam auream cum effigie Jovis ac Junonis, Minervæque, assidentibus Diali sacerdote, & collegio Flavialium pari habitu, nisi quod illorum coronæ inerant & ipsius imago*. Quibus è verbis colligimus, hæc coronas præ

Sueton. Ca-
lig.

Sueton. Do-
mitiano
cap. 4.

præ se tulisse peculiare insigne ejus quod quisque princeps præclarè fecisset. unde illud epithetum, Germanicam. Commodus quoque coronam ex auro & Indicis lapillis factam gestavit, præter caduceum qualem Mercurius fert. Ammianus Marcellinus autor est, Saracenarum gentium *regulos supplices, ac genibus mæxos obtulisse Juliano coronam ex auro, tanquam mundi, nationumque suarum dominum adorarent.* Etli verius est, hanc coronam fuisse insigne regii capitis, hoc est, diadema. Porro quod hæ coronæ, quæ non essent diademata; fuerint gemmata, ac lapillis distinctæ pretiosissimis, ex iis locis, quæ supra citavi, & è sequentibus discere licet. Et quidem de Bassiano hæc memorat Herodianus, ipsum ornasse caput corona distincta colore lapillorum pretiosorum. Id quod non fuit diadema, sed simpliciter corona, qualem supra descripsi. Harum tot lapillorum honoribus distinctarum coronarum meminit Claudianus in his ad Stilichonem prope gemmeis versibus,

*Quin & Sidonias chlamydes, & cingula bæccis
Aspera, gemmasque togas, viridesque smaragdis
Loricæ, galeasque venidenteis hyacinthis,
Gestasque patri capulis radiantisbus enses;
Et vario lapidum distinctus igne coronas
Dividit ex æquo; ne non angusta supplex,
Ornatusque pares geminis hæredibus essent.*

*Claudian.
de laud.
Stilich. l. 2.*

Cæterum has coronas tanti pretii, tamque speciosas dixi factas esse ex auro. Et hæc, scilicet, est antiquissima auri dignitas ut honestarit capita non tantum summarum potestatum, sed & cujuslibet, qui modò aliqua insigni dote censeretur. Usque eò, ut cum Lucretio loquar, *aurum in summum successis honorem.* aurum, Lucr. l. 5. inquam, illud quod nostris erat putatum, hoc est, nulla permixtionis injuria pallidum, quale dicitur fuisse colophonium. Sic enim Herodotus aurum optimum vocat. Nempe ex hujus metalli syncretitate coronæ fiebant, ut earum gestores admonerentur ejus puritatis, quam conscientia, Deo, universis præstare debent. Adnotavit Socrates apud Platonem, aureum illud primævumque genus nequaquam ex auro natum, sed ex auri præstantia ita nominatum, quod fuit bonum & præclarum. Denique hoc ipsum metallum electum est diademati compingendo, ut ex hujus materia immortalitate sciri possit, quantum venerationis regia majestati præstari æquum sit. Altera auri dos est, ut contra omnem vim sit incorruptum. *καὶ οὐκ ἐστὶν ἀφθαρτὸν*, Illum non tinea, neque vermis consumit. *οὐδὲ γὰρ ὀφθαλμὸς*, ruginem non recipit. Accedit difficultas erucendi hujus metalli, quæ

*ἐστὶν ἡ
καὶ ἡ.*

*Plato in
Crat.*

*In carmin.
Sappho.
Philo π 5 ο
τ 7
καλε.*

quæ admonet regem, ut anquirat & acquirat eas virtutes, quas omnes admirentur, ut minimè faciles, sed operosas, multo, inquam, labore, multo usu, pari felicitate partas; in quarum, sicuti regiarum & principalium venerationem omnes aliæ consurgant; quæ sua magnitudine solitum excedant, sua raritate concilient sibi admirationem hominum. Denique regias virtutes oportet esse tales, ut eas omnes mortales libenter fiteantur nonnisi longis ætatum intervallis inveniri. Neque enim id rege quisquam sanus suspicit opes, quæ plerunque sunt invidiosæ; non potentiam, unde metus in universos; non abundantiam voluptatum, quæ ut animum debilitant, ita corpus enervant. Sed utrique regia majestas tota consistit è regiiis virtutibus, propemodum ut è pluribus auri micis conflatur lamina illa coronaria, & ὄβρυζος χρυσοῦς aurum verè purum, verè etiam πολύμοτον multis votis expetitur. Laminam dixi, hoc est, metallum attenuatum, & malleo extentum. Hinc quoque rex intelligit, non tam sua interesse quantum possideat auri, quàm quanta moderatione auro utatur. Illi parum auri satis est, cujus virtus auro imperat. Non tam rex opus habet auro, quàm Respublica rege aureo. Porro quòd aurum est ratum, ea re est hominum æstimatione pretiosum. Hercule tam rarum, ut tempora signentur, quibus donaria templorum propter defectum hujus metalli fuerant ænea. Apud Platonem Critias describens prisca tempora, ait sacra peracta fuisse sine auro & argento, quorum nullus erat usus. Cùm Lacedæmonii Apollinis Amyclæi faciem inaurare decrevissent, nec aurum in Græcia reperiretur, monitu oraculi hoc metallum à Cræso Lydio mutuati sunt. Et verò Xenophon ait, fuisse tempus, quo apud Lacedæmonios quisque sedulo cavebat, ne aurum possidere videretur. Certè si apud quempiam inventus fuisset nummus aureus aut argenteus, is morte multabatur. Hiero quoque Syracusius, etsi ejus sæculi opulentia à rerum scriptoribus validè commendatur, ut tripodem & victoriam ex auro αἰπόρι, quo in Pæonia terram deaurari testis est Aristoteles, faceret, coactus est mittere ad Architelem Corinthium, à quo emit. Et insuper velut auctarium, quantum plena manus capere posset, accepit. Neptunum Lysippus æneum; & pauperem fecit, quòd ea tempestate apud Corinthios aurum fuit nullum. Aristide autore, quidam qui fuerat inter ministros regis, quòd aurum detulerat in Peloponnesum, communi Atheniensium decreto habitus est hostis publicus, & infamis. Nec ipse tantum, sed & posterì ejus. Addito, ut qui hunc interfecerit, huic id factum impune sit. Tradit Plinius Romæ non fuisse aurum nisi admodum exiguum longo tempore. Certè cùm à Gallie, capta urbs, pax emeretur, non plus quàm mille

Xenoph. de
inst. Cy. l. 1.

Plato in
Crit.

Athen. l. 6.

Xenoph. in
repub. Laced.
Athen.
ibid.

Stob. π.

ὄβρυζος χρυσοῦς
Aristot. de
adm. an-
dit.

Lucian.

Jup. trag.
Aristid.
Panathen.
21. & in
Themist.

Plin. l. 33.

mille pondo effici potuere. Quæ fuit prisca illa Romana paupertas fortis & generosa. Cujus argumentum pluribus sæculis fuit, quod populus Rom. Simpulo & Catino sacrificabat. Ut aurum commendatur ob raritatem, ita regi inhonestum est, quicquam in ipso conspici non singulare, rarum, regium; ne gestamen ipso gestore sit excellentius. Quisquis aurum gestat, inquit Artemidorus, hunc oportet esse planè ἀπὸ λαμπρῶν, spectabilem, suspiciendum & venerabilem. Non potest abscondi, quem splendor auri revelat. Hac item lamina regis frons evincitur, nequid externi dedecoris insinuet se pudori ejus. Quippe hunc in rege par est esse altum, tenerum, sollicitum, acrem custodem probitatis, verum testem innocentiae; cujus purpura per omnes corporis partes diffusa totum regem validius honestat quam prætexta, laticlavium, palmata vestis ac triumphalis. Hinc ipsius species interior redditur purior, exterior augustior. Omnia ejus membra hinc nitescunt, fiuntque consimilia fronti in improbos severæ, in probos placidæ, in calamitosos remissæ, non fictæ, sed exporrectæ, non imbecillæ, sed forti. Cæterum in lamina, unà cum illis quæ è lamina emergunt, insculpta sunt insignia coronarum, seu diadematum. Græcis sunt *διαδήματα*. Ex istis unum quodque numen habet suum proprium & singulare. Hæc insignia sunt peculiare quædam notæ, in texto diad matis conspicuæ, sicuti perpetuæ testes illius inusitatæ virtutis, quæ te regem, aut illos quibus prognatus es, evexit ad isthuc fastigii. Quippe nullum diadema, sive regia corona non est *πυρρὸν*, multa gestori memorans, multa illum monens, quædam laudans, quædam exprobrans, cujusmodi vocitata est corona Dionysii. Ad hunc contemplatum tam fidelem, tamque salutarem reges voco, eosque omnes qui sunt loco regum. Si tædet præceptorum, si ad mentionem studiorum estis nauseatores, saltem inspicite in vestra diademata. Exquirite quid sit illud quod diademate demonstratur. In exiguo monumento deprehenditis maxima documenta. Invenietis quid factum sit, ut insideatis culmen rerum. Discetis quænam sint partes illius quem Deus locavit in statione tam excelsa. Hic agnoscetis gloriam majorum vestrorum. Intelligetis unde vobis sint comparata suffragia, studia, obsequia, consensus universorum. Cum vos natura aliis pares gignat, mirabile est, unum te, quisquis es qui regnas, inter tot hominum millia lectum esse, divina, inquam, manu sepositum, ut unus ab aliis suspiciare, colare, ac prope dixerim, adorare ut numen. Nimirum, hoc ideo fit, ut unus mortalis inter innumerabiles existas, cujus cura cæteri nitantur; talisque sis universis qualem te sibi quisque, qualem tu tibi Deum optas. Hos monitus verè

*Apu! A-
pol. 1.*

*Artemid.
lib. 1. c. 79.*

*Nicephor.
lib. 10.*

aurcos

*Europal. de
offic. Con-
stant.*

aureos aureum diadema suggerit. Tum lumen lapillorum suadet lumen vitæ. Denique omnis generis gemmæ gemmeos mores. De his insigniis aliquid uberius dicam. Id quod priusquam exequor, moneo, Non semper mortalium summos gestasse regias coronas vel diademata, qualia supra descripti, sed quandoque usurpasse alia capitis insignia, prout suavit aut cupido novitatis, aut luxus regius, aut fastidium. Ad hoc exemplum Europalates memorat, Constantinopolitanos imperatores unâ cum prætexta gestasse tiaram. Id quod obscure & confusè scriptum. Hoc tantum disertim addit, eos capiti circumposuisse *Φορμίλια* & *Αλφονα* gestamina diversa; in his illam quam vocat *τεοπειρηχίαν*, modò elatius Justinianæum. Quorum singulorum formas, inquit, non est hujus loci singillatim enumerare. Imò si fecisset, nos verò ipsi multam gratiam haberemus. Ibi interpres ait *τεοπειρηχίαν* esse capitium signo *τεοπειροφόρον* ornatum. Justinianæum interpretatur pressius, & quasi doctorale.

CAPUT X.

Peculiaria insignia coronarum. Corona turrita. Corona quam Vulcanus jussu Jovis imposuit virgini. Insigne corona Nemesis, Junonis & Junonum. Corona exploratoria. Insigne corona Junonis Corinthie. Aliud insigne corona Junonia. Insignia earum coronarum quas triumphator dabat suis militibus. Insigne Germanica Domitiani corona. Insigne Flavialium coronarum.

E Coronis nulla est cujus sive materia, sive forma, sive præcipua ejus nota non quidpiam singulare demonstret, ut suis locis dixi. Cui rei exemplum resumo quasdam è militaribus. Et quidem insigne coronæ castrensis, hoc est, peculiarem notam, eam quæ castrensem discriminabat à cæteris, dixi esse vallum ex auro. Nimirum, vallus effigiatus hoc loquebatur, ea corona donatum fuisse illum qui vallum seu vallos conscendisset & expugnasset. Pinnæ muri in rotunditate laminæ coronariæ palam firmabant gestorem talis coronæ primum omnium obsessæ urbis murum ascendisse. Rostra navium ibidem effigiata testabantur; classarium tali corona donatum primum inisse navem hostium. Equestri quoque coronæ dixi aliquid inditum quo virtus equitis luculenter demonstratur. Ad harum exemplum pleræque ex aliis præ se tulerunt suum insigne, præcipuam, inquam, & illustrem notam, qua cujusque virtus in omnium conspectu visenda proponebatur. Mater Deum gestat coronam turritam seu turriteram, quod prima turres urbibus dedit. Hinc ejus epithetum, *πυρροφόρον*. Hæc

*Synes. ep. 3.
& Albric.
de imag.
Deor.*

Hæc est illa Rhea, illa Jovis, Junonis, Neptuni mater, Saturni uxor, insignis *πυρρωτὴ στέφανος* turrata corona, quod urbes initio super montibus politæ sunt, ut locò munitissimo, & cælo syncerissimo. Aut quod ipsa est autor sive dux primæ, & *ἀρχηγέτης* mundi substantiæ. Unde miror, quid ita interpretes Phornuti *πυρρωτὴν στέφανον* verterit igneam coronam, nisi fortè legit *πυρραῖον*. Hesiodus describens illud malum, quod Vulcanus jussu Jovis sub specie virginis fabricatus est, præter ferra & coronas floreas imponit illi coronam auream.

ἄμφω δ' οἱ στέφανόν τε χρυσὸν καὶ φάλαγγας ἴθαι,

τὴν αὐτὸς ποίησι θεοκλυτὸς Ἀμφιγυῖας,

Ἀσκήσας παλάμῃσι χαλκίδεσσιν· Δίῃ περ ἔδωκε.

*Hesiod.
Theog.*

Circumque caput ei coronam auream posuit, Quam ipse fecerat inclytus Vulcanus, Elaborans manibus, gratificans Jovi patri. In hac corona diciæ cælata fuisse multa artificiosa ex iis animantibus quæ terra, marique continentur.

τῇ δ' εἰς δαίδαλα πολλὰ πτόχευε, θῶμα ἰδὲ ἄλγ',

Καὶ δαλ' ὅσ' ἤπειρε πολλὰ τέφει, ἣ δὲ θάλασσα.

Τῶν ὅ γε πολλὰ εὐθηναι· χέρας δ' ἀπλάμπτει πολλὰ

Θαυμοσίη, ζῶοισιν ἰοικέται φωνήσασιν.

In hac artificiosa multa cælata erant, mira visu animantia quæcunque continens multa alit, atque mare. Ex illis hic multa indidit. gratia verò resplendebat multa, mirabilis, animantibus similia vocalibus. In hoc, videlicet, Jupiter sæminam, animatum opus illi-ciendis, & ulciscendis viris fabrefieri voluit, eique speciosissimam coronam imponi, quæ corona constans è recentibus floribus calyptram ejus circumplecteretur. Sed enim illius coronæ pulchritudo consistebat, inquit, in illa animalium diversitate ac multitudine, quam ambitus, sive rotunditas laminæ repræsentabat. Id quod signi sat erat, nihil neque mari neque terra contineri quod non feminæ imperio subjecerit magnus Jupiter ut reginæ. Itaque illa cælatura verè dici potuit insigne coronæ tam nobilis quæ à magno numine jussu summi numinis facta esset. Ea corona ut nihil ornati-
us, ita nihil significantius, nihil repræsentandæ terrenæ, marinæ-
que suppellectili accommodatius fingi potuit. Nempe in ea lamina
sculptum aspiciebatur omne pecudum genus,

— *viraque volantum*

Et quæ marmoreo fere monstra sub æquore Pontus.

*Virgil. lib.
6. Æneid.*

Dixiquoque, in corona Nemesis fuisse cervos, & sigilla victoriæ. Quod totum verè dici potuit insigne illius coronæ. Nam cervi, animalia fugacia, signarunt fugientes Persas. Sigilla victoriæ robur & felicitatem universæ Græciæ. Junonem antiquitas faciebat lu-
natam, hoc est, gerentem lunam in diademate. Ibi effigiata luna

*Albric. de
Dew. imag.
in Jun.*

verè dici potuit insigne coronæ Junoniæ, sive diadematis quod unâ cum capite nubes operiebant. Nèque verò hæc tantum Juno Jovis & soror & conjux fuit lunata, verum & aliæ Junones, Junonis pellices, cujusmodi est Alcmena.

Stat. lib. 6.
Thebaid.

— *parvoque Alcmena superbit*

Hercule, tergemina crinem circumdata luna.

id est, è lamina coronæ Junoniæ sexies emergebat effigies lunæ. Inachim quoque Ovidius lunatam facit,

Ovid. lib. 9.
Metam.

— *inerrant lunaria fronti*

Cornua cum spicis nitido flaventibus auro.

Et regale decus.

Apul. l. 11.
Metam.

Dicebam quoque illam Deam, quocunque eam nomine vocari fas fuerit, quæ Apulejum è bruto humanæ majestati reddidit, ab ipso ornari ea corona, quam ipse vocat multiformem; ut credibile est propter diversitatem earum rerum quæ inibi insculptæ fuerant. In hujus coronæ rotunditate fuit speculi, seu potius lanaris luminis imago. Id quod verè dixeris præcipuum insigne ejus coronæ, quo representabatur illa tanta vis ejus Deæ, quæ bestiam homine commutare potuit. In mitra summi Pontificis fuit lamina. In ea lamina, ut infra dico, fuit inscriptum nomen quod est supra omne nomen. Quis ultra dubitet hanc inscriptionem fuisse insigne illius mitræ?

Clem. Al.
Stromas.
lib. 5.

Philo. pi.
ἀπὸ πικ.

Philo. pi.
β. Μωσ.
Serton. in
Calig.

Annon in capite, inquit Philo est *πίπλον χρυσεῖ καὶ ἀργυρῷ* lamina aurea pura, ἔχον *ἐν τῷ πικρῷ σφραγίδος* habens effigiem sigilli, *ἀγίασμα καθαῖον*, purificationem domino? Hic ipse scriptor alibi ait, hanc laminam fuisse auream, & fabrefactam sicuti coronam, habentem quatuor sculpturas ejus nominis quod illis tantum fas est audire qui habent aures & linguam sapientia purgatam. Adest & illa corona qua Caligula donavit comites, & participes victoriæ. Huic novo generi coronarum novum quoque nomen inditum. Cum enim essent distinctæ solis ac lunæ; syderumque specie, vocatæ sunt exploratorix. Ipse quidem puto, effigiatum solem, lunam, cætera sydera fuisse peculiariora insignia talium coronarum. Eas item, ut meus fert animus exploratorias Caligula vocavit, quod ut cælesti syderum fulgore omnia explorantur, ita illa tanta specie is testabatur, sibi quidem esse exploratam, hoc est, satis superque spectatam virtutem illorum, quos talibus coronis honestasset. Pausanias est autor, in Corintho apud Mycenæ, Deæ Junonis signum in folio sedere eximia magnitudine ex auro & ebore, opus Polycleti. Capiti hujus signi corona imposita est, quæ Gratiæ & Horas artificiosè factas habet. Quidni dicam, illas & Gratiæ & Horas esse insigne illius coronæ? Alia quoque specie Junonis coronam effigiatam invenio apud Martianum Capellam. *Ipsa verò [Juno] secto capite, lacteo quodam galumnato*

Martian.
Cap. lib. 1.

pra-

prenitebat. Cui gemmis insitum diadema presiosiss. Nam neque Scythidis viresca, nec Cerauniorum vibrans, fulguransque lumen, nec flucticolor hyacinthi credebatur abesse profunditas. Sed totum illud sertum capitis su'gurantis Thaumantias obtulisse regina cœlium ferebatur. Tales coronas imitatione Dearum sumpserunt splendidæ mulieres, quibusque curæ est, ut cœlesti quodam fulgeant ornatu. Zonaras tradit, triumphantes militibus largiri solitos coronas aureas & argenteas, in quibus præclara illorum facinora, quibus dabantur, insculpta erant. Nempe, insigne coronæ apertè testabatur quodnam esset iudicium illius qui munus mitteret, de eo cui mittebatur. Supra quoque in Germanica Domitiani corona dixi fuisse effigiem Jovis ac Junonis, Minervæque, sicuti potiorum, fortiorumque numinum, quæque ad eò rei Romanæ præiudicerent. perinde ac si is ea corona profiteretur, se & magnitudinem imperii, seque ipsum Jovi acceptum referre. Nisi fortè ex ingenio illius monstri quispiam suspicari malit, illum animo tam dirum facinus concepitisse, ut se eo cultu illis numinibus æquaret. In coronis Flavialium dixi fuisse imaginem hujus ipsius Domitiani, ut rerum domini. Hæc illa sunt quæ ipse voco insignia coronarum; quæ quanvis non animata, sed effigiata, hoc demonstrant ac declarant quod imagine tam vivace repræsentatur. Mihi nunc lubet quætere quodnam sit insigne regii diadematis. Illæ quidem coronæ, de quibus dixi, ita concinnantur, ut sint veluti illustres tabulæ, sive nitidissima specula, in quibus intueri licet qua virtute præclarissimus quisque civis potissimum eniteat. Quidni hoc loco exquiramus, quibus laudibus censeatur ille omnium dignitatum apex, quem regium dicimus?

*Inciem.
amor Zonæ.
Camillo.*

CAPUT XI.

De forma lamina. De gemmis quæ sunt in lamina diadematis. Prudentii locus fortè emaculatus, cerè explicatus. Quid in lamina. aurum, quid item lapilli significent. Excellentia lapillorum. Ad regem monitio.

Regii diadematis lamina, ut supra de corona dixi, est forma circulari, & quomodo cæteræ naturæ perfectiones, corrotundata. Hanc laminam Græci vocant *πίτταλον*, ut apertè colligimus è Philonis & Clementis Alexandrini locis, supra citatis ubi describitur insigne capitis Pontificii. Nomen enim quod est inscriptum *ἐὸ πίτταλον* in lamina, dignum fuit habitum quod esset super omnem principatum & potestatem. In hac laminæ rotunditate, hoc est, in illo toto diadematis circuitu, qui capiti proximus caput evincit,

*Clem. Al.
Stromat.
lib. 5.*

*Ezech. cap.
28. & Apoc.
21.
Refert Hieron.
ad Fabiol. de west.
sacerd.
Martian.
cap. lib. I.*

aspiciuntur duodecim fulgurantes lapilli, ut in hoc ipso, de quo loquimur, Pontificio. In lingulis lapidibus duodecim tribuum sculpta erant nomina. *Nos lapides*, inquit Hieronymus, *in diademate principis Tyri, & in Apocalypsi Joannis legimus. de quibus extinguitur cælestis Hierusalem, & sub horum nominibus & specie virtutum vel ordo, vel diversitas indicatur.* Vide Martianum Capellam pingentem coronam Junonis non penicillo, sed his verbis, *Erat illi in circulum ducta fulgens corona, qua duodecim flammis ignisorum lapidum fulgorabat. Quippe tres fuerant à fronte gemma, Lychnus, astris, & ceramæus, quæ ejus effigiem reverendam à cognitione conspicientium vibrantes radiorum fulgoribus occultebant. Quarum alia cancri cerebro, leonis oculis altera, Geminorum fronte assumpta tertia dicebatur.* Deinde pergit enumerare alios lapides quos in hanc coronam Ver & Autumnus contulisse dicebantur. Denique addit, *Posterior autem pars corona hydaside adamante, & cristallo lapidibus alligabatur. Hos enim hyems undosa genuerat, Cæterum hujus rotunditatis quarta tantum pars aspicienti est adversa. Et in hac quidem aspectui propositæ sunt gemmæ tres; in quibus est illa quæ in hoc hemispherio media est, eximii splendoris, et si omnes æqualiter coruscare existimantur. Hanc voco primam partem laminæ, quia prima sese offert aspectui. Prudentius in diademate agnoscit tres hasce gemmas; non quod ibi solæ sint, sed quod primæ oculos feriunt.*

*Prudent.
perisicoph.*

*Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Christo genitrix piorum
Tarraco; in dexis cui Fructuosus
Sutile vinclum.*

Nomen hoc gemma strophio illigatum est. [puto sic legendum, Nomine hoc gemma est strophio illigata.]

*Emicans juxta lapides gemelli.
Ardes & splendor parvis duorum,
Igne corusco.*

Ubi sutile vinclum est gemma laminæ assuta, quæ diadema clauditur & subnectitur sicuti fibula. Cujusmodi est Virgilianum illud,

*Virgil. I.
Æneid.*

Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Quæ Virgilio est fibula aurea in veste, Prudentio in diademate est gemmea, eaque media. Cum ergo diademati assuantur tot opes, non mirum est diademata vocari divitia texta, hoc est ditata pretiosissimus lapillis, ut apud Ovidium,

*Ovid. lib. 3.
de Ponto.*

Barbara jam capti poscant insignia reges.

Textaque fortuna divitiora sua.

Sunt ergo isti laminæ lapilli globuli quidam stellantes, quorum igneis luminibus totum diadema perfunditur accensa inter sociatos,
dispo-

dispositosque lapillos æmulatione. Nempe ibi certatim nitores fluctuant, rubores coruscant, virores gemmant, colores scintillant, illi præcipuè quatuor, quorum diversitates anni tempestaribus assimulantur. Et quidem *prasinus*, inquit Cassiodorus, *virenti verno*, *Cassiod. Venetus nubila hyemi*, *roseus æstati flammæ*, *albus pruinoso autumno dicatur*. His comites adsunt illi qui sunt ex horum promiscante mistura, quæ oculis leniter compunctos jucundè pascit; eoque illo ipso momento, eodem ictu frustratur, sollicitat, hilarat. Hæc est illa excellens forma, ille opulentus & operosus ornatus aurei illius vinculi, strophii, bractææ, laminæ; unde regium caput aurescit, frons gemmascit, rex totus nitescit & florescit; cujusmodi Virgilius facit Augustum,

— *gemmas cui tempora flammæ*

*Virgil. 8:
Æneid.*

Lata vomunt, patriumque aperitur vertice sydus.

Atque hæc quidem omnia nihil sunt nisi imitamenta naturæ. Lapilli inseruntur auro, quod huic metallo plerunque connascuntur, ut de beryllo & de smaragdo traditum. Uterque enim *ἐκ τοῦ ἑρμιονίου* *Strabon. lib. 3.
16. Plato
in Timæo.* *περνικαῖος ἰσίδριος* in aureis metallis innascitur. Aurum lapillis adhærere docet Plato, quasi inde efflorescentem ramum. Auro significatur culmen regium; lapillis regis virtutes. Aërei præcipuè coloris lapilli honestando diademati eliguntur, ut se rex evehat super ea quæ terrestria sunt & humilia, & caput inserat cælo, propemodum ut omni mortalitate major, & sublimior. Pudeat eum hæere in iis quibus cætera mortalitas detinetur. Siquidem hæc loca quæ incolumis, aliud sunt nihil nisi maculæ, sordes, ac tenebræ, è quibus est emergendum illi, cujus exemplo, cæteris est contendendum ad illam puritatem quæ cælo est affinis. Hoc, inquam, signant gemmæ coloris aërei, quales sacra historia adnotavit fuisse duos illos lapillos, qui honestabant vèstem summi Pontificis, nempe smaragdos, tum illos duodécim quos is gestabat circa pectus. Tales propemodum fuerunt illæ gemmæ quibus Curopalates adnotavit, Manuëlem & Joannem Alanios donatos fuisse à Catacuzeno imperatore, cum Sebastocratorum dignitate honestati sunt. Huc ergo pertinet sublimis illa gratia diadematis, illa, prope dixerim, inaccessa, visenda, invitatrix regis coronæ pulchritudo; illæ tot gemmæ doctes, quarum minima accessio aurum est, illæ vix alibi surgentes flammulæ, tot stellulæ, tot luminum aspergines, tot veri, tot dubii & ancipites, tot redivivi in sua varietate colores, nunc syderum, nunc diluculi, nunc auroræ, nunc surgentis, nunc meridiani, nunc sese condentis solis imitatores se vicibus excipientes, ita mutabiles ut se oculis priusquam satient, subducent, eodem inquam momento nascentes & vanescentes, roseos, croceos, purpureos

*Plato in
Phæd.*

*Philos.
B. Mar.*

*Curopol. de
offic. Com-
stant.*

Ezechiel.
cap. 28.

igniculos in proximum spargentes, naturæ gratissima spectacula, in spectaculis miracula, quæ oculos quamlibet legnes, in se cupidissime convertunt. Hinc rex hoc discere debes, hanc tantum naturæ majestatem coactam in locum tam angustum esse luculentissimum specimen majestatis tuæ, quæ tibi conficitur è virtutibus ita jugiter contextis, ut una videatur. Una tamen plures ostendat. Quod autem hi lapilli signent regias virtutes, non aliunde sciri potest luculentius quàm è verbis Ezechielis prophetæ, quæ hîc adscribere, mihi visum est magnum operæ pretium. *Et factum est verbum Domini ad me, dicens, Fili hominis sume lamentationem super regem Tyri, & dicei, Sic dicit Dominus Deus, Tu es omnibus numeris absolutum exemplar, plenus sapientia, consummata pulchritudine. In deliciis horrorum Dei fuisti. omnis lapis pretiosus umbraculum tuum, sardius, topasius, adamas, hyacinthus, onyx, jaspis, sapphirus, carbunculus, smaragdus & aurum, &c. Et paulò post, in medio lapidum ignitorum deambulasti* Equidem sic puto, prophetæ pretiosum umbraculum lapillorum esse coronam regiam, qua regnantis, scilicet, caput umbratur. Itaque ut insignia tantæ potentæ regem faciunt eminentiorem universis, ita virtutes eæ, quæ conveniunt in tantam amplitudinem, cum universis debent facere sanctiorem & augustiorem. ô quanta deformitas est capitis illius quod huic tanto gestamini impar deprehenditur! Scitè

Athen. lib.
15.

Athenæus & verè, Fieri, inquit, non potest ut caput cujuslibet homunculi cingatur diademate amplo ac divino. Ut virtus in quolibet, etiam tenuissimo, desideratur, abs te, rex, nemo non exigit ingentia animi bona. Ut cœlestia lumina temperant universum orbem, ita regis virtutis istam administrationem tuam.

German. in
Comment.
philosom.
Ar.
Hygin.
Astron. l. 2.
in Cor.

Ut cœlestes pulchritudines istis lapillis repræsentantur, ita tuum est, longè lateque rectorem imperii virtutibus ostentare. Ut supra dixi, fulgore coronæ Ariadnæ Theſea eductum è labyrintho, ita lux tuæ mentis omnem errorum ac miseriarum caliginem ex hominum cœtu dispellat necesse est. Hoc assequere, si hominibus præeris non ut homo, sed ut lex. Ita tamen ut te hominem esse nunquam obliviscaris. Hac ratione Respublica in tuum sinum confugisse dicitur ut eam foveas, non cecidisse sub tuis pedibus ut eam premas. Enimvero in hoc potissimum hæ regis virtutes consistunt, ut rex prius exemplo doceat, quàm vi cogat. Secum censoriè, cum aliis placidissime agat. Tantum oderit esse dominus, quantum affectat esse pater. Quo majore est, hoc sit castior; quò eminentior, hoc beneficentior; quò potentior eò temperatior. Non se tantum cogitet, imò se minimum. sibi præponat universos; ita pertimescat susurros præsentium, ut potissimum vereatur judi-

judicia seræ posteritatis. Quantum possit, polleatque nunquam experiatur nocendo, sed juvando. Uno fortissimo vinculo constringat regium apicem, securitatem suam, & studia populorum, sua, scilicet, innocentia. Ut in diademate nihil est sordidum, abjectum, vile, ita ipse nihil admittat quod regiis virtutibus admoventi nefas sit. Fidem faciat, summas virtutes omnia posse in summo fastigio. Huc referat usum tot cognatorum lapillorum, totque ignium scintillantium, ut lumen suæ mentis tibi & universis illuceat. Id quoque sciat, laminam diadematis esse forma circulari, hoc est perfecta, ut intelligat non sibi licere quicquam tentare quod non idem feliciter impleri possit. Nec item sibi satis esse velle honesta, nisi perficiat. Fœda sunt in rege documenta voluntatis invalidæ. Prudenter, & suo more Cassiodorus, *Non decet principem loqui quod non videatur posse compleri.* *Cassiodor. Va.*

CAPUT XI.

Coma lamina. Majorum memoria colitur in posteris. Mos gestandæ diademata à majoribus parva. Coma regia lamina est imitatrix quercæ frondis & corona civica. Vigilantia & providentia sunt regie virtutes.

INter insignia diadematis non solum illa pono quæ insculpuntur laminæ, verum etiam florentem & comantem illam speciem quæ è lamina emergit, eique superadditur. Id quod nihil aliud est nisi imitamentum quercæ coronæ, hoc est civicæ. Imitamentum, inquam. Nam quercæ sive civicæ decus non egrediebatur personam. At hodie illud nequaquam est solum decus illius cujus virtute partum est, sed & liberorum, familiæ, gentis; ac veluti per manus traditur longæ posteritati. Sic solent homines. Quæ majores pepererunt, ea sibi ipsi vindicant, non prædia tantum, non cæteras opes, sed & ipsa insignia dignitatum, & ambiciosos titulos, imagines, nomen, gloriam, protegendis, scilicet, opibus, intendendæ, propagandæ, æternandæ potentia. Id quod favori posterorum non magis dari puto, quam honori illius qui meruit ut posteros haberet, ut & in posteris coli posset. Id quod divina æquitas, ita scilicet, statuit, ne eminente virtute homines, quos, dum vivunt, livor plerumque habet ludificatus, debito honore fraudentur. Nam quotuscunque, etiam memoriam apud posteros meritus vir, non ab sua ætate aut ignoratur, aut ridetur, aut contemnitur? Ubinam ille est optime de genere hominum meritus, cui non hoc neceat quod vivit? Ubi livorem latere putas.

*Symf. ep.
102. pama-
culis mouta-
tis.*

*Plato lib. 8.
de Repub.*

putas, nisi sub umbra virtutis? Et quidem hodiernæ malignitati pudor est socordia, modestia ignavia, fortitudo temeritas, nullo sui respectu servire commodis universorum, ea verò summa dementia; Proferi probitatem lingua, gestis, moribus, esse omnium hominum insulsiſſimum. Ergo, inquis, sic abit indonata, imò contempta & inrisa virtus, hanc dico quæ nondum est subducta oculis, & in media luce versatur? Propemodum. Neque enim hodie, ut quidam ait, licet sperare meliora. Philosophanti omnes Dii sunt irati. Hæc est illa ætas quæ divinus Plato ferrum argento, æs auro commixtum esse dixit. Cùm mortale genus est spei proſtigatiſſimæ. Quod si nulla æquitas humana respiceret, prope esse ut faterer, non tanti esse virtutem, ad quam eundem est per iter tam confragosum; cujus denique

Epigr. l. 4.

— *penitus fellitus, amarus*

Ora sapere nil dulce tuo finit esse palato.

*Aristot. lib.
7. et lib. cap.
10.*

Ad te ergo ò divina æquitas omnium præmiorum dispensatrix, tuumque sub patrocinium confugit quantum est hominum qui militant in castris virtutis; quibus æra subducuntur à malignis quæstoribus, stipendiorum interceptoribus; quorum nequitia fit, ut quantum est laboriosa, tantundem strenuis sit sterilis & infructuosa militia. Tuum est tuos milites, atque adeò tuos tam exercitos contubernales servare judiciis & honori posteritatis; cujus certa spes fovet hic tam malè intellectos, pejùs æstimatos, pessimè acceptos. Posteritatem cùm dixi, non tantum universos dixi, sed potissimum liberos, nepotes, minores, quos divina bonitas in hoc videtur servare, ut in his ea cumulatè rependantur, quæ prioribus iniquè sunt erepta. Nam liberi, si patrum vestigiis insunt, sunt certissima loca hujus memoriæ tam nobilis, tam amabilis & venerabilis. Magnæ virtutis proprium est, non cohiberi intra unum tramitem, sed extendi, & procedere. Nulla ergo invidia, imò summa æquitas est, posteros præ se ferre insignia ejus virtutis, quæ illos, quibus prognati sunt, nobilitavit, ne in ipsis eadem virtus, expunctis suæ præstantiæ notis, deteratur & expungatur. Quibus retentis, eadem ipsa censetur renovari, instaurari, æternari, & quidem per nobilissimos traduces. Absurdum est, inquit Aristoteles, res posterorum nihil ad suos majores pertinere. Hæc intima causa est, quapropter mihi quidem non improbatur mos jamdiu receptus gestandi coronas & diademata à majoribus parta, ut nobilissima signa eminentissimæ virtutis. Quæ, scilicet, asserunt posteros in honorem illorum qui ipsis ista reliquerunt. Nec tamen hinc se isti nimium circumspicere debent. Nempe homines intelligunt hæc sæpiſſimè esse dubia, fallacia, mendacia virtutis argumenta.

Certio.

Certiores quædam sunt vindiciæ afferendæ veræ prolis, nempe magna & præclara, & frequentia experimenta patriæ, & avitæ virtutis,

— peris omnis in illo
*Nobilitas, cuius laus est in origine sola,
 Felix qui tantis animum natalibus aquas.
 Et partem tituli, non summam ponis in illis,*

*Lucan. in
 Paneg. ad
 Pisicem.*

Itaque ut quercea fronde victoriam signari dixi, eaque quæ victoriæ sunt individua, triumphum & felicitatem, ita hæc ipsa frons attexta laminæ diadematis hæc tanta bona efficacius ac luculentius demonstrat. Frons Jovis regem admonet, ipsum esse in terris id quod Jupiter est in cælo. Ergo sicuti regnum est negotium, ut ait Hippodamus, *ῥοισιματόν* Deo simile, sive imitatione divinitatis institutum, ita rex est visibile quoddam, præsens inquam, ac salutare numen, cæteris majus, sublimius, fortius, atque adeo & sanctius & augustius. Ut Deus est mens mundi, ita rex est anima regni. Querceam coronam unus ille adipiscebatur qui civem in prælio servasset. Rex gestor querceæ hinc docetur, summæ curæ unicum esse finem, salutem universorum. Salus publica in hoc consistit, ut omnes clades, omnesque pestes avertantur à publicis, privatisque cervicibus. Huc scilicet, regem impellit charitas amorque Reipub. Hinc progignuntur duæ virtutes ista tam arduæ stationi necessariæ, Vigilantia & Providentia. Vigilantia est propria Jovis à quo sunt reges. Hic enim aliis dormientibus solus vigilat.

Δία δ' ὅς ἐστι νύκτωρ ὤμων.

Hæm. Iliad.

Jovem non cœperat dulcis somnus, id est, Jupiter non solum fuit insomnis, sed & pervigil. Providentia, si ut poëtæ Jovem faciunt *Διὸς παῖς* latè videntem, ita rex ad suam curam maximè pertinere arbitrabitur, omnia scire tam longinqua quàm proxima, tam imminetia quàm præsentia, tam occulta quàm patentia. Denique suadeo regi ut priscum Janum imiteretur, qui *geminam faciem prætulit, ut quæ ante, quæque post tergum essent, insueretur*. Habeat regii culminis individuas comites Antevortam & Postvortam. Hinc censetur dignus qui ista gesserit quercea folia felici germinatu luxuriantia, ac specioso dispositu renidentia, eademque umbrantiæ regiæ frontis vinculum, quæ hodie est aurea lamina.

*Hærodor.
 9029.*

*Macrobi.
 lib. 1. Sat.
 cap. 7.*

CAPUT XII.

De margaritis quæ inferuntur aliis opibus lamina. Pro quercea fronde lamina alia insignia superponuntur. Alia decora lamina quid signent. Acumina aliis lamina ornamentis inserta.

QUOD aurificum arte tantus est regis coronæ decor, ut alter-
næ inter quercea folia candicent margaritæ, ea quoque est
regulæ admonitio. Ut quercus est index ingentis victoriæ, ita
margaritæ signant opes, eamque temporum felicitatem quam vi-
ctoria peperit. Hanc si princeps præstiterit, ipse omnium laudum,
Respub. omnis felicitatis cumulum adepta fuerit. Non desunt re-
ges qui pro foliis quercinis aliud insigne adstruunt laminæ illi co-
ronariæ. Neque enim in lamina tantum sculpuntur insignia dia-
dematis, sed & adduntur superiori oræ laminæ. Hic quoque in-
signe voco illud, quo unaquæque res ab alia discriminatur. Hoc
Cic. in orat. docent verba M. Tullii, ubi loquitur de luminibus orationis. *Sunt,*
inquit, *similia illis quæ in amplo ornatu scene aut fori appel-*
lantur insignia, non quod sola ornent, sed quod excellent. *Ea-*
dem ratio est horum quæ sunt orationis lumina, & quodammo-
do insignia. Et verò non solum in scuto Christianissimi regis do-
mini nostri clementissimi fulgent cælestia lilia, quod est insigne re-
gum & regni Gallici, sed scuto superadditur augustum illud diade-
ma, quod est singulare & proprium familiæ multis nominibus au-
gustæ. Lamina hujus diadematis non solum tota scintillat corusca-
mine pretiosissimorum lapillorum, sed è superiori ejus ora undique
confurgunt lilia supra fulgorem purissimi auri candentia. De liliis do-
ribus & excellentia non repeto illa quæ superius mihi dicta sunt. Hoc
tantum dico, in universo censu Floræ nihil esse nobilius, purius, pre-
tiosius hoc flore. Liliis omnis ille superior ambitus regis fasciæ dita-
tur, ut è crebritate divini floris & nobilitas tanti regis, & Gallici no-
minis majestas intelligi possit. Anglici reges in utraque extremitate
laminæ, tum in ipsa ejus medietate collocant crucem, luculentum
insigne Christianæ pietatis. Hoc insigne verisimile est esse imita-
mentum illius quod Phocas gestasse dicitur. In illo enim medium,
eundemque eminentissimum locum diadematis crux occupat. In
diademate regis Granatæ eminent granata, credo, indicandæ uber-
tati quæ ejus soli propria est. Alii alia decora suis coronis inferunt,
quorum frequenti aspectu admonentur ejus decoris quod in sua
familia inlibatum servare debent. Nemo, opinor dubitat, illa lilia,
crucem,

crucem, granata esse insignia horum diadematum. Enimvero ut cithara diversitate soni blanditur auribus, ita diadema varia luce nobilissimorum insignium oculos detinet; ut hic tam opulentus aspectus penetret penetrale regis, eique idemtidem suggerat, Memento qui sis; quantum debeas Deo, Reipub. nomini majorum, tibi, familiæ, posterisque tuis. Ut talis contuitus implet quidem oculos, sed non satiat, ita virtus regis erigit homines, fateor, in admirationem sui; nihilominus tamen usque dimittit cupidos idemtidem videndi ejus, quem avidissimè vidisse, nihil est aliud, quàm priori aviditate invitare novam. His accedit, quòd multiplice & artifice textura, mistura, dispositu auri, germinantibus foliis, erumpentibus frondibus, constipatis tot unionibus, tot lapillis & margaritis super lamina diadematis condecoratur sublimis ille vertex, cui non solum concedunt, sed & adsurgunt omnia fastigia dignitatum. Hinc quoque signatur consensus universorum in obsequia illius, qui omnium commodo inventus est. Nempe è collatis lingulorum non tantum suffragiis, sed studiis & opibus conficitur & consurgit illa sublimitas diadematis pulchritudine spectabilis, opere & artificio mirabilis, pretii inæstimabilis. Quidam supra illam laminæ seriem insigniis coronæ inferunt quædam acumina, sive apices acuminatos, interdum nudos, interdum unione, aut tribus unionibus cumulos. Hos ego apices, sive acumina puto esse imitamenta radiorum, quibus prisca regum diademata fulserunt. De his dico capite sequenti.

CAPUT XIII.

Radii diadematis duodecim. Martianus Capella emendatus. Lux solis radiata. ἀνὸς βολή. Radios, capiti decus, unde principes Romani sumpserint. Corona stellata tributa Cæsari. Gloria in Catholicis ecclesiis quid. Romanorum principum quis primus caput diademate evinxerit. Alii Romani principes gestores diadematis. Error Severi Sulpitii. Magni Hethruria Ducis diadema est radiatum.

CORONAM sive diadema radiatum dixi fuisse gestamen priscorum regum. Hi enim ut se facerent augustiores, caput quisque suum cum non posset ipsa cœlesti luce, at ejus imitamentis, & effigie radiorum insignivit. Isti radii emicant ex aurea lamina, quæ sicuti fascia circumplectitur caput regis. Cæterum hos radios fuisse duodecim Virgilius tradit de rege Latino loquens in his versibus,

— ingensi

*Virg. lib.
12. Æneid.*

— *ingenti mole Latinus*

*Quadrijugo vehitur curru; cui tempora circum
Aurasi bus sex radiis fulgentia cingunt,
Solum avi specimen.*

*Artemid.
lib. 4. c. 58.*

Hoc ipsum alii firmant. Et quidem Artemidorus refert somnium cujusdam, qui sibi videbatur sol esse factus, putabatque se per forum incedere conspicuum undecim radiis. Hic, inquit, exercitui impositus, in eoque imperio transactis undecim mensibus, obiit, quod perfectum radiorum numerum non habebat. Id ipsum tradit Martianus Capella de sole hæc canens,

*Martian.
cap. lib. 2.*

*Nonne hæc principio geminum tu dans tetrachordum,
[lego, tundens tetr. i. pulsans lyram quatuor fidium.]*

*Solem te Latinus vocitat, quod solus honore
Post patrem sis lucis apex, radiisque sacratum
Ris senis perhibent caput aurea lumina ferro,
Quod totidem menses, totidem quod conficit horas.*

Sen. in Oed.

*Hieron. ad
Fabid. de
vest. sacerdot.*

Bis senos esse oportuit ea re quod sol, cujus isti radii speciem referunt, ut ait Seneca, *Bis sena signa cursu vario regis*, & nunquam non in aliquo horum signorum, sicuti in propria sede consistit. His adfinem illud est quod tradunt prisca theologi, qui duodecim lapides additos vestimento sacerdotis interpretati sunt vel Zodiacum circulum, vel duodecim menses. Cæterum lux solis proprio epitheto dicitur radiata, ut apud Dracontium.

*Dracont. de
opif. P.
dier.*

*Vespere nocturna hac radiata luce rubentem
Purpureis abscondit aquis, reddisque diurna
Depositum natura suum sub nocte sepulsum.
Mansu resurgentem de fluctibus orbe recepto.*

*Plutarch.
de
solar. a-
ntiq.*

Hanc radiationem Græci vocant *ακτινοβολία*. Nostri caput solis est radiosum. Plautus,

*Postquam me misisti ad portum cum lucis simul
Commodum radiosus esse sol cæperat ex mari.*

*Plaut. Sti-
chon.
Martian.
cap. lib. 1.*

Hæc solis tela Martianus Capella describit his verbis, *Solis augmentum caput radiis perfusum, circumactumque flammantibus, velut auratam casariam rutili verticis imitatur*. Hinc quoque sagittarius; hinc quoque vulnificus, quod possit radiorum jaculis ista penetrare. Et alibi, *Interem tractus aëros jam Phœbus exierat, cum subito vitta crinalis immutari in radios; laurusque quam dextra retinebat, in lampadem mundani splendoris accenditur*. Hanc solis majestatem phœnix avis repræsentare dicitur; nempe cujus alæ mixtæ sunt auro & purpura; at collum & caput testantur solem dominum. Quippe coronatur pulchro circulo, qui circulus est coronamentum solis. Hanc ipsam tam admirabilem divini capitis formam,

totum-

totumque adeo solem effingit Prudentius, ubi ait, solem à gentibus factum esse Deum, quod mundum flammanti lumine convenustat.

*Hoc sydens curvum, rapidaeque agitare quadrigae
Commissi, & capitis radios, & verbera dextrae,
Et frons, phaleraeque & equorum pectora anhelae
Æris inaurati, vel marmoris, aut orichalcæ*

*Prudent.
lib. 1. con-
tra Sym-
mach.*

Iusserunt nitido fulgere polita metallo.

Neque verò sol tantum, sed & cætera numina, & numinum imitatione principes Romani hoc cœleste capitis decus assumpserunt.

Id, videlicet, à C. Julio Cæsare desumptum videtur, cujus simulachrum, ut ab Augusto ejus successore traditum est, *crinisi syderis, quod in regione cœli per septem dies apparuerat, insigni in foro consecratum est.* Hinc est quod corona stellata ei tributa, id est, constans è stellis. Silius Italicus,

*Plin lib. x.
cap. 25.*

— *ille Deum gens*

*Sil. Ital. lib.
13.*

Stelligerum attollens apicem Trojannus Julo

Cæsar avo.

fortè imitatione Lycophronis qui Jovem vocat Cretæ imperatorem stellarum.

— *μικράλιν ἡμπόδισον πύλον
Β' τω εὐρύφῳ τράμπεδον τυπάρμην
Σαρωπίαν δακτύλιον εἰς ἀνὰ κέρον
Δάμαρτον κρήτης ἀστὴρ σπαταλάτη.*

*Lycophr.
Cass.*

captivam traxerunt juvencam in tauriformi navigii typo Sarapiam Dictæum in regium stellato Cretæ imperatori. Scio quosdam ex interpretibus legere *ἀστρίων*, quod faciunt nomen proprium. Id quod quia mihi parum probatur, retineo veterem lectionem. Cæterum hanc radiationem, sicuti expressam divini capitis similitudinem maximi viri, quibus videlicet, decreta fuit, libenter usurparunt; ut videre licet in illo fictitio & adulatorio decreto quod est apud Lucianum his ferè verbis, His de causis omnibus visum est, curiæ, plebi, magistratibus tributim, plèbejis singulatim, communiter universis aurum statuere Timonem juxta Palladem in arce, fulmen dextera tenentem, radiis tempora ambientibus. utque septem aureis coronis coronetur; hæque coronæ hodie in Dionysius per tragædos novos promulgentur. Ubi videmus, radios distinguere à coronis, id est, diadema radiatum ab iis coronis quæ viris de Repub. optimè meritis dabantur loco præmii. Invenio tamen & coronas radiis sociatas, hoc est, radios immixtos reliquo decori coronarum; ut liquet ex his oraculi versibus, quos idem Lucianus refert.

*Lucian.
Tim.*

Πάριος, Ἀ' ἐμπίης τι θοῦν ὑπὲρ δακτύλιος,

*Lucian. A-
lex. seu
Pseudom.*

Νοστή-

Νοστής Ἐδάμω, καὶ Θύμωιδω ἄγλαον ὕδωρ,
Στίμω φέρων περὶ τοῖσι μίμωγμον ἀκτίησιν.

Parthis, Armeniisque citato Marte subactis, Urbem Romam repetes & claras Tybridis undas, Vertice sertum gerens radiis mixtum. Porro quoties radiata corona princeps fulgebat, divinitati quodammodo insertus credebatur. Plinii hæc sunt verba, *Hæc unum si præstisset aliis, illi jamdudum radiatum caput, & media inter Deos sedes auro staret, aut ebore.* Tali se corona ornatum, ut divino quodam miraculo memorat Apulejus; eamque describit his verbis, *Ad manum dextram gerebam flammis adultam facem, & caput decorè corona cinxerat, palmæ candidæ foliis in modum radiorum præstentibus. Sed ad instar solis exornatus, &c.* Hujusmodi corona Tertullianus ait, Christum meritò uti potuisse, si caduci honores ei fuissent cordi. *Quis enim magis hic usus fuisset quàm Dei filius? Quales & quanti eum fasces producerent, qualis purpura de humeris ejus floreret; quale aurum de capite radiaret, nisi gloriam sæculi alienam & sibi, & suis, judicasset?* Sed quem honorem Christus, dum hic ageret, repudiavit, eo maximè Christiana pietas Deum & servatorem suum cælo receptum hodieque honestat. Nam & Christi caput, eorumque Christi militum qui inter decora cæli relati sunt, aurea luce, permixto, scilicet, radiorum fulgore circumfusum, cui nomen Gloriæ, in Catholicis ecclesiis visendum proponitur. Credo, ut hinc admoneamur salutaris illius, & aurulentæ lucis, quam radiat Christiana sanctitas, sicuti jubar sub ortu solis. Et hæc non immeritò gloriæ corona dici potest. Qua videmus honestatas eas imperii Romani provincias, quæ singillatim enumerantur & pinguntur in eo libro cui nomen, Notitia imperii. De hac corona Apostolus Petrus, referente locum Hieronymo,

Hieron. epp. lib. 2. ep.

12. P. Petri. cap. 5.

Clem. Al.

Stromat.

lib. 5.

Philo

æter. 6.

æ. Tay.

Sueton. Ca-

lig. cap. 22.

Postnoti.

imp. reg. 4.

hæc ait, Ut cum apparueris princeps pastorum, percipias immarcescibilem gloriæ coronam. Et hoc est forsitan illud diadema quo Sophonias propheta donat angelos. Cæterum tantæ sublimitatis corona videtur fuisse supra excellentiam cujuslibet diadematis. Enimvero principes Romani, illi ipsi qui diu contempserunt diadema, *σφάνω ἀκτινωτῷ* radiata sive abudata corona insigniri voluerunt. Nam quia diadema regem demonstrabat, censebant non esse notam idoneam signando fastigio Romano; ne species principatus converteretur in formam regni. *Cum parum abfuisset ut Caligula diadema sumeret, admonitus est, principum & regum se excessisse fastigium.* Nempe Romani principis majestas extabat super omnia regna. In quarta regione urbis Romæ *colossus fuit altus pedes centum duos semis. Habet in capite radia numero septem, singula pedum viginti duorum semis.* Si hanc radiatam coronam eximas,

eximas, diutissimè omni diadematum genere Romani principes abstinerunt, contenti laurea, ut hodieque eorum capita in numismatibus aureis, argenteis, æreis laureata aspicuntur, non diademata. Primus Aurelianus, fatiscente imperio, & ab illo tam excelso fastigio vertente se in formam regni, & quidem undique lacerati, apud Romanos *diadema capiti innexuit; gemmisque, & aurata omni veste, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, usus est.* Hinc intelligimus, illos qui virtute, opibus, potentia florent, etsi non sunt suorum insignium contemptores, non tamen talium esse tam acres cupitores, ut illi sunt degeneres. Nempe isti quod re non habent, ejus specie mirificè adficiuntur. Defecti opibus, deserti à virtute, derelicti à vero splendore toti sunt in ostentandis magnificis titulis, & nominibus non suis. Hujus Aureliani factum insequentibus principes imitati diadema gestarunt, ut de Constantino memorat Victor. *Is enim habitum regum gemmis, & caput ut supra dixi, perpetuo diademate exornavit.* Idem prope de Juliano refert Ammianus Marcellinus. *Is, inquit, ambizioso diademate utebatur, lapidum fulgore distincto. cum inter exordia principatus assumpta vili corona, quæ circumdatus erat, Xystarcha similis esset purpurato.* Et quidem Aurelianus hujus novi moris autorem fuisse, usque eò verum est, ut Victori minimè demant fidem ea quæ ab aliis scriptoribus traduntur. Neque enim satis mirari possum qui factum sit ut Severus Sulpitius scriptor tam nitidus, tamque accuratus in sacra historia hæc de Vespasiano scripserit, *Cum Hierosolymam obsideret, summis imperium; & ut mos est, diademate capiti imposito, Imperator ab exercitu consalutatus, Titum filium Casarem facit.* Eodem errore implicitum video Philostratum: qui inducens Apollonium Tyanæum alloquentem ipsum Vespasianum, ac dissuadentem ne libertatem reddat populo Romano, sed ipse imperare pergat, ac confutantem sententiam Dionis & Euphratis, ait, Quem heri imperatorem ab urbibus hoc ipso in templo coronatum, & jura populis dantem omnes viderunt, hodie videant per præconem edicere se velle, omisso imperio, reddere se otio, ac vitæ privatæ? Credo utrumque non priscum Romanum morem spectasse, sed eum, qui sua ætate apud principes Romanos jam receptus esset, gestandi, scilicet, diadematis, quomodo apud omnes reges. Quod tamen non verum fuit in Vespasiano; qui si fuisset novo & inusitato more diadematus, non hoc utique ut insigne præterissent Suetonius, Tacitus, Deo, Xiphilinus, alii. Neque item moveor eo quod de Tito memorat Suetonius: *In ipsum, inquit, nata suspicio est, quasi desiscere à patre, orientisque regnum*

Victor. in
Aurel.Victor. in
Constant.Ammian.
Marcell.
lib. 21.Sever. Sulp.
fac. hist.
lib. 2.Philostrat.
vita Apoll.Sueton. Tit.
cap. 5.

regnum

regnum sibi vindicare tentasset. Quam suspicionem auxit, postquam Alexandriam petens, in consecrando apud Memphim bove Api, diadema gessavit. Quippe hinc quoque intelligimus id à Tito usurpatum more non Romano. Sed causam hujus facti addit ipse Suetonius, *De more siquidem, visuque prisca religionis. Sed non decorant qui secus interpretarentur.* Id est, Titus prisco sacrificantium ritu rem sacram coronatus peregit. Id quod malignitas Romanorum secus interpretabatur. Neque enim ipsum more sacrificantium aiebant esse coronatum, sed potius more regum diademate evinctum. Ne illud quidem obstat quod de Heliogabalo Lampridius tradit, *qui voluit uti diademate gemmato, nempe in publico, quod pulchrior fieret; & magis ad seminarum-vultum aptus; quo & usus est domi.* Equibus verbis colligere licet, Heliogabalum usurpasse rem novam & inusitatam, qui diadema & in publico, atque adeò domi gestaret. Et si & hic, & aliis in locis quæ supra citavi diadema accipi potest pro corona, quod fuisse gestamen principum à diademate distinctum ubertim dixi. Diadumenus quidem ita dictus est, non quòd aureo diademate caput evinceret, sed quòd cum natura diadematum fecerat. Habuit enim diadema *in speciem nervi sagittarii, tenue quidem, sed ita forte, ut rumpi non posueris.* Itaque fidei rerum consentaneum est, priscos Romanos principes, ut sunt in numismatibus, quercea corona evinctos, ut Augustum; sæpe Laureatos, sæpe fuisse radiatos; Denique nonnisi post Aurelianum diadematos. Laureas coronas hodierni principes retinuerunt. Radiatam, quod sciam, vix hodie quisquam usurpat, extra unum magnum Hethuriz ducem, cujus magnificentissimi majores, eminentes opes, & excellens potentia tali diademate, hac tanta cœlestis nobilitatis nota luculentissimè representatur. Quippe Pii V. Pontificis Max. primò concessu, mox & manu Cosmus radiatum hoc diadema accepit.

Lamprid. in
Anton. He-
liog.

CAPUT XIV.

Sol est rex. Rex assimilatur soli. Rex est progenies solis. Sol est Jove prognatus. Cur rex gesserit caput radiatum. Solis propria est bonitas & salus.

NUnc exequar proprios significatus hujus tam artæ cognitionis quæ regi est cum sole, tum ejus coronæ quam radiatam voco. Primum ajo, non potuisse Virgilium efficacius exprimere, cœleste genus regum, hoc est, originem regis dignitatis, quàm si sub persona Latini regis, reges faceret nepotes solis, qui

NON

non solum rex est, sed & ipse Jovis satū, qui est rex regum, prognatus est. Solem esse regem, disertim poetæ profitentur. Sophocles,

τὴν γὰρ πάντες βασιλεύουσιν φλόγα
αἰθέρι δ' ἀναικίῃ ἥλιος.

Sophocl.
Oed. 179.

saltem omnia depalcentem flammam veremini regis solis. Atque adeo sapientiae professores firmanant, ideo solem esse magnum regem quod diem regit, quæ est media pars universi, sicut luna & astra nocti præfunt, quæ est altera. Eadem ferè ratione qua illi ipsi ajunt, cœlum non abs re dici regem sensibilem. Fuit adnotatum, quemdam regem Persarum donatum fuisse nomine solis, ea re quod rex erat. Hoc autor etymologici. Sed Plutarchus id cujusmodi sit, docet. Alti enim, Cyrum à prisco Cyro nomen sumpsisse. Illi prisco Cyro nomen fuisse ab sole. At Persæ, inquit, Cyrum vocant eum qui nobis est sol. Doctè & verè Æsopus ille prisca sapientia inclutus. Is exceptus est à Nectenabò Ægyptio rege ea specie qua excipiuntur legati magnorum regum. Nam rex regali paludamento amictus, & citari gemmato caput honestatus, tum primorum flore circum septus sederat folio sublimi. Ibi Æsopum rex his verbis est affatus, cui me incedenti, eosque qui circa me sunt, adsimilas? Te quidem, respondit Æsopus, soli verno, hos autem spicis pretiosis. Quo dicto rex usque eò delectatus perhibetur, ut hominem admiratione, donisque prosecutus sit. Nimirum prudens rex tunc demum severè esse regem agnovit, cùm homo sapiens palam professus est, in ipso esse instar solis, quem nemo negat esse regem, si modò sol, qui cæteris hominibus est θεῶν ὁρῶν σπεκτάτορ, regi sit ἡ δόξα καὶ αὐτοῦ, & dux & auxper. Hoc Æsopi responsum propemodum simile est somnio Josephi. Is enim per quietem vidit solem & lunam, & undecim astra procumbere ante se. Ibi Jacob pater, Num ego, inquit, & mater tua & fratres inibi sumus ut te adoremus? Nam se patrem interpretatus est non solum in domo & familia sua, sed & infinita posteritate esse solem, uxorem suam lunam, undecim filios, astra. Usque eò magnificè, etiam verè, de se suisque sensit magnus ille & ἡσυχίας, & πατρίας, & ἰδιώτης. Cæterum si sol est rex, & pater aut avus regis, tum se rex utrumque esse agnoscit, & solis progeniem & regem; nempe solem sole, regem rege editum. Qua nobilitate nulla verior, prærogativa nulla major, dignitate nulla excellior,

ἐν γὰρ μυσταῖς καὶ ἐπηκόῳ Ἀπόλλωνος
αἰθέρις αἰετὶς ἵασι ἐπιχθόνιοι βασιλῆες.

Plutarch. in
Apoll. Or
Dia. sunt
vers. Hesiod.

E musis enim & longe jaculante Apolline viri vates sunt terrestres reges. In hanc sententiam Plutarchus memorat Demosthenis præclaram vocem. Superventu Philoxeni unius è præfectis classis Ale-

*Plutarch.
de Sol.
cap.*

*Macrobius.
lib. 1. Sa-
turn. cap.
16.*

xandri, advertit Demosthenes populum Atheniensem perculsum. Tunc enim fortè de auxiliis contra Alexandrum mittendis agebatur. Quid facient, inquit Demosthenes, si viderint solem, qui non queunt contra lucernam oculos tollere? Nempe regem Alexandrum vocavit solem, Philoxenum præfectum, lucernam. Quod autem sol Jove sit prognatus, hinc fides, quod & ipse Jupiter dicitur autor lucis. Unde in carminibus Salii & Lucetium vocant, & Cretenses *Δία*, unde nostris dies est lux. Si rex est ab sole, nequaquam eductus est è tenebris, sed ex ipsissimo fonte lucis, Sive, quod æquè verum est, regii culminis origo refertur ad Jovem autorem, quo patre natus est Apollo, qui & sol, & avus regis est. At in filio & nepote noscitur imago patris & avi primum è lineamentis oris, mox ex ingenio & moribus. Merito ergo Virgilius Latino regi tribuit caput radiatum, hoc est, persimile capiti cœlesti unde ejectatur tantum luminis, & cœlestium radiorum. Cæterum ut radii quos innumerabiles divina majestas ejectat sicuti *ῥαγίνωνται* primarius & originalis splendor, non propriè sunt illi sensibiles ac visibiles, sed *σοφίας ἀκτῖνες* ii qui sola mente comprehenduntur, ita è capite ejus qui gestet hanc coronam, debet emicare, prudentia, justitia, constantia, cæteræque regiz dotes, quarum salutari aspergine humanum genus recreari possit. Hic advertendum, supremæ corporis parti signatè naturam impressisse intimas & extimas notas aurci illius syderis, quod, ut quidam ait, *radiantibus oculis lustrat æthera album*. Nempe quod caput totius hominis dotes repræsentat; & quod unus sol candore globi, majestate luminis, ingenti vi numinis antecedit cætera sydera. Huc accedit, quod solis & lucis propria est bonitas. Certè solis radii dicuntur esse salutare, non urunt, sed fovent. *Æschylus*

*Æschyl.
in i.
Varrone lib.
5. de ling.
lat.*

καλῶμεν αὐτοὺς ἡλίου σωτηρίας.

vocamus, vel invocamus radios solis salutare. Autore Varrone, religiosè Græci, cum lumen affertur, solent dicere, *φῶς ἀγαθόν*, lux bona. Itaque si rex, ut est sole prognatus, ita est soli similis, avitas ac domesticas dotes hujus incitamento similitudinis æmulatur. Si sol ea loca quæ lustrat, salutaria facit, aspectu regis ut syderis benefici, omnia recreari æquum est. Si, inquam, præcipua dos solis bonitas est, hæc ipsa in rege eminere debet. At quid est bonitas? nihil aliud quam bona voluntas, bona conscientia, quam labefactare non possunt prospera, adversa, voluptas, calamitas. De quibus infra ago uberius.

CAPUT XV.

Ab effectibus solis omnia regionum munimenta ratio petitur.

Quando Rex est nepos solis, omni ope anniti debet, ut optimis rebus asserat hanc tantam suæ dignitatis curæque nobilitatem. Solita dicitur quod solus talis tantusque est, Rex quoque qui unus ta-
lis

lis tantusque est, solus regnare debet, nec ad consortium regni admittere malas libidines. Si hac ratione solus regnabit, nulla res minuet aut obscurabit gloriam ejus. Nemo item veniet in consortium suæ summæ laudis, qua una omnes omnium mortalium laudes continentur. Pro re tamen sol mutat nomina. Nam cum est in hemisphærio cœlesti dicitur Apollo; cum in inferiori Dionysius, qui idem est Liber pater. Ita rex dicitur parens, rector, censor, dispensator dux & imperator, judex. Porro sol duobus nominibus censetur solis & Apollinis, quia diversis effectibus est ingens, et si unus idemque. Ea re communis ædes utrique dicata fuit, quod uterque coalescit sicuti unus.

*Heract.
Pont.*

Hunc ergo, cum censetur nomine Apollinis, dici volunt *ὁς ἀπὸ λύου-
τα ἡμῶν τὸ νότον*, ut illum qui morbis nos liberat. Qua appellatione rex docetur, se inventum esse remedio universorum. Nam regis est, omnem pestem & calamitatem avertere à capite & fortunis hominum. Socrates apud Platonem ait, unum solem penetrando & calefaciendo rebus omnibus præesse, hoc est, solis vi animari cœlum, solem esse in mundo id quod cor est in animali, sive, ut imitator Platonis dixit, sol est in mundo id quod ratiocinatio est in homine. Ergo rex si tu quoque sol es, si inter tot millia unus is es qui indicaris hoc nomine, extrue animo altitudinem excellentiamque virtutum. Hinc vegeta illos quorum commodis & saluti inventus es. tuo spiritu anima molem imperii tui per se desidem & inertem. Radii solis discuntur sese diffundere in hominum mentes, & illas perpurpare. Easdem si vehementius incenderint, omnium rerum conscias reddere, atque adeo futuri præscias. *Adjunctæque Sibyllas crebro hoc ardore torrentes*

*Plato lib.
12. de leg.
Phœdon. in
Apoll. &
Dia Plato
in Crat.
Plato in
Crat.*

*Philo p. 8
τὸ θεο.
πληροῦ.*

multa predicere. Autore Varrone, Epicharmus de mente humana hoc dicit, *Isthic est de sole sumptus ignis. Idem solem adserit.* Hinc discit, rex ab se, qui sit sole prognatus, exigi mentem præ cæteris mortalibus puram & sinceram, hoc est solutam omni terrestri contagione. Ex ea promendum esse omne consilium vitæ, & regimen rerum. Verè Orpheus vocat solem *ἄσπελον*, antistitem & præstitem boni consilii. Quid tali consilio regi magis est necessarium? Denique ipsius Orphei hoc solis encomium exstat, *ἥλιε παντοκράτωρ, κρόμμυ πιδμω, κρόμμυ δυνάμεις, κρόμμυ φῶς.* Sol omnipotens, spiritus mundi, mundi vis, mundi lumen. Quid in universo regno rege potentius? Annon & ipse est spiritus regni, annon ejus & vis & lumen? Sunt qui Apollinem dici volunt *ἀπὸ τῆς ἀπώλειαις*, à perdendo & consumendo, tanquam à contrario sensu, perniciæ, videlicet, salutari. Et verò sol superfluum humorem, qui rerum corruptor est, undecunque collectum, veluti pabulum largitur huic ætheri. Hinc jugis hæc, ac perpetua rerum series. Ita rex in arcano majestatis suæ quædam putat ac rescindit, non solum ut sit locus melioribus, sed

*Ammian.
in Marcell.
lib. 21.
Varro lib.
4. de ling.
lat.*

*Macro.
lib. 1. Sat.
cap. 23.*

ut hinc quoque meliora alantur & procedant. Usque eò & ipsa superflua regi cedunt in emolumentum. Apollo, id est sol, à poetis dicitur *ἐκβολῶν*, & *ἐκβολῆτης* longè jaculans, eumque vocarunt eadem significatione *ἰνῖος* jaculatoris, nempe vulnificum. Rex fidem facit se esse nepotem solis, cum in improbos, ubicunque tandem latent, justæ ultionis tela contorquet. Sol est lumen omnituens. Eaque re dicitur *παντοπῶν* & *βασιλεύς*, quali *πανταύς* ὁ *πανταύτων*, & *πανταύτων* *αὐτῶν*, omnia videns & prævidens, & hinc puto manasse epithetum quod illi antiquitus tributum. Nam Plinio auctore *vocitatus est elector*. Certè qui omnia videt, omnia scit, qui omnia scit, optima & optimos eligit. Dicitur & *δηλῶν* & *φανταῖς*, & *εισφραγὴς*, *ὡς εἰσφραγὴν* *πανταύτων*, *πανταύτων* *ἀσώτων* *παντῶν*, omnia simul visibilia faciens. Hinc est quòd Apharantes, gens Libyca, ei orienti maledicant, *ὡς πολλὰ κακὰ φέρεται*, ut illi qui revelat multa mala. Rex omnia rescire debet, providentia, inquam, mentis, & vi aspectus vibrationis ea pervidere non solum quæ sunt in circumspectu, sed ipsa occulta, abdita, longinqua. Ut sol omnia videt, ita nos ipsius beneficio illa omnia quæ in aspectum cadunt, cernimus. Quòd non in tenebris cæcutimus, quod præsidio bonarum artium ingeniis lumen admoveatur, id omne regii muneris est. Ut omnia cadunt sub aspectum solis, ita ipse omnium oculis subiectus, omnium judiciis obnoxius, omnium sermonibus expositus est. Nihil quicquam rex eorum quæ ad se pertinent, speret fore clam. Siquis nævus in ipso est, continuo advertitur, nedum ut occultare possit sordes & fœditates. Nulla latibula amplitudinem regii nominis excipere possunt. Palàm ambolet necesse est, ac regia via, hoc est, sua. Putei sibi illud dici, *ὡς ἅλα θοῶν καὶ ζῶν*, in sphaera solis lates. Verùm enim vero non eò quod ipse, omnia, omnesque videt, sese otiosè cuilibet otioso spectandum præbet. Quin, oculos acriùs & audaciùs intuentium præstringit & hebetat. Improbam curiositatem arcana regni non admittunt. Sol omnis labis est intolerans, ut regia majestas omnis impuritatis. Surgente sole nubila vaneſcunt. Si tu, rex, in edito positus facem virtutis præfers universis continuo improbitas proſtigabitur, quantum est sordium everretur, omnis cæcitas, omnis calligo discutietur. Tuum est radios solis imitari. Hi inferunt se sordibus, nec tamen inquinantur. Sic tu, rex, ne dubita curas tuas demittere vel in infima. Inde surget tibi & pulcherrimus & altissimus honor. Ubicunque rex est, purus & impollutus est. Ab se, hoc est, è loco limpidissimo, ut sol *πανταύτων* *ἐκ τῆς ἀκτῆς*, in omnes partes ieit radium suum vel ipsa remotissima & ignotissima cumulat beneficiis suis. Sol nunquam hoc dispicit, an sit illud quod aspicit, dignum infusione suæ lucis. Rex nullo nisi sui respectu perenniter obit *maunus suum*. Sibi ipse est merces, quam ta-

men,

Elymal.
iñis.

Elymal.
βασιλεύς
Plin. lib.
37. cap. 2.
Prognost.
Apoll. &
Dia.

Stob. eccl.
γερμ. καὶ ἰθ.

Plato lib. 6.
de rep.

ὁ παν-
τοπῶν.

men, & quidem cumulatissimam, reperit in sua beneficentia, exemplo Æsculapii, qui & ipse sole editus est. Hic enim dignos & indignos refocillat nullo intuitu præmii, quia in se reperit omnia præmia. Itaque dicimus quomodo solis lumen est gratuitum, ita regi nihil esse propositum extra unam benignitatem suam. Solem Diores vocabant αἰλιον, τὸ αἰλίζον εἰς τὰς αἰθέρους, quod homines in unum, eundemque locum congregat. Hæc propriè est regia facultas, ut homines lingua, moribus, institutis, religione diffitos in unum veluti corpus cogat: eos reddat similes & conglobatos, & insuperabiles. Sol deficiens, subfuscus, sobluridus generi mortalium portendit omne genus malorum. Regia majestas vitiis obscurata aut deformata est merum conceptaculum earum cladium quæ integras gentes populantur. Præsentia solis delet omnia lumina. Atque aded solem, ajunt, unà cum astris si quis in somnis viderit, esse rem ominis infausi. Neque enim ipse unus lucere censetur, sed unà cum aliis: non ducere videtur, sed duci ut cæcus, aut circumduci ut erro, & ludibrium veriùs quàm ductor. Contra, si circumfusus est astris, solus tamen lucet, si exstat, si præsit, somnianti omnia fausta spondet. Eadem ratione præsentia regis omnia dignitatum culmina assurgunt. Ergo rex eminet inter primores: eos autoritate regit, exemplo firmat, minis deterret, pœnis coërcet. Si non facit, tum verò non aulico splendore stipatus, incedit, sed veriùs ut bellua circumducitur ostentui: abigitur ut præda ab aulicis prædonibus. Enimvero sicuti sol stellas eas, quarum motibus ac potentia obnoxii sumus, interno motu ciet, ita primores gentis nihil sunt, nisi quæ volente rege tales sunt. Ut discedente sole perit syderibus decor: ita sine rege omnis perit proceribus & magistratibus autoritas: regnum est corpus sine lumine; omnia confutioni relinquuntur. Solis beneficio tempora distinguimus: hoc est, diem, hebdomadam, mensem nominamus: Quæ sine sole nulla essent. Quippe non alio nomine temporis immensitas demonstrari potest, quàm hac voce. Hodie, quod est verum nomen sæculi, jugi perennitate comprehendetis omnia tempora. Itaque solis beneficium est quod temporum specifica enumeratio usibus nostris est inventa: quod nunc dies promitur, nunc se condit, dum ipse has partes illustrat, has opacat, utrumque salutariter. Rex vi sapientia & providentia suæ ipsa momenta & opportunitates habet in sua manu. Scit ubi subsistendum: quod procedendum: quid arripiendum: quid differendum, quid rejiciendum: quibus sese aperiat, quibus claudat. In omni re servat modum, symmetriam, æqualitatem & justitiam imitatricem vicium solis. Ejus domo, administratione, regno nihil est neque distinctius neque ordinatius: dum consultò hos extollit, illos deprimat, his est severior, his mi-

Jul. ep. ad
Jambli.

Artemidor.
lib. 4. cap.
79.

Ptole. 28.
φργ.

tior, nunc utitur manu larga, nunc contractiore, prout res postulat. Sol non solum est irrequietus, verum etiam *ἀκίνητος* indefessus, et in incitatione ingenti & motu inexhausto volvit sæcula. Atque adeo in illo motu perpetuo semper est sui similis, nihil agit præcipitanter, sed nunc intensius, nunc remissius, semper providenter, semper salutariter. Nempe, tam vehementer incitationi inest illud omne temperamentum quo universa æqualiter librantur, feliciter augentur, utiliter minuuntur, consulto etiam nudantur, ut floridius convertiantur. Id quod inde est, quod etsi sol indelineret fertur, non tamen incitato impetu rectus fertur, neque ita contrarius cælo, seu viis obliquis, & quibusdam flexibus omnia ita calefacit, ut humectet, ita circumvolvit, ut erigat, ita implicat, ut ordinet, ita consumit ut servet & recreet. Eadem ratione rex in illa statione positus semper agit, sed animo sedato, nunquam quiescit, nec tamen lassatur, occasiones ita rapit, ut ubique vitet consilium præceptum & inconsultum. Contraria contrariis conciliat, ubique præstat harmoniam recti altricem, universi servatricem, illi persimilem qua sol tydera non cogit, sed regit. Ita opportunitatibus viam aperit, ut eadem necessitates excludat, flexu opportuno vitat ingruentia mala, rem peragit antequam cum cepisse putes: Non aliter incipit, quam si certus est exitus, nullis rapidis affectibus effertur, non pestilente adulatione depravatur. Certè Homericæ illa aurea catena, Platone interprete, nihil est aliud quam sol. Nam quamdiu in mundo est motus, quamdiu sol circumagitur, omnia vere existunt, tam terrestria, quam cælestia. Ideo *ἀλως* dici volunt sicuti *ἄβυσσος* & *ὕλη* *ἀπὸ* *αἰῶνος* *ἰοντα*. quod cursu suo circa terram semper volvitur. Quippe si sol subsisteret sicuti vinculus ac detentus, necesse esset, omnia suis deque ferri. Ita stante ac vigente summa potestate, omnia regni membra coalescunt, omnia stant, vigent, æternantur. Sol nunquam repentinus adest, non insperatus aut inexpectatus advenit, sed habet anteambulonem puniceum quemdam ac rutilantem purpuræ fulgorem, Atque si hoc esset nec subitum adventum, nec subitum ejus discessum ferre possemus. Sic regis virtutes debæcinant adesse regiam majestatem. Hæ, sicut illi qui magistratibus præeunt submovent quicquid indignum est quod regi occurrat. Nec rex æquis oculis improbos, nec improbi regem nisi trepidantibus præcordiis aspiciunt. Sol circuitu suo annum claudit, numero scilicet, dierum ita confecto, ut ad ejus summam æquitatem non punctum addi, non demi queat. Regalis curæ etsi thomento ignorari fas est, tandem tamen salutaris exitus est. Denique regi singulis diebus, nedum singulis annis, omnis regis administrationis ratio ad amissum constat. Sol sata postquam diu fovit, denique evocat, eoque dicitur & frugum sator, & fecunditatis largitor. Rex sua summa cura indit

Plato in
Theæteto.

Xenoph.
memorab.
lib. 4.

indit virtutem animis. Salutari virtutis imbre irrigati animi multo publico, multo singulorum cominodo sese produnt. Solis tepore lata, & enata germina accipiunt incrementa Cura regia, ut patria charitate pueritia alitur in spem publicæ felicitatis. Hæc sunt illa Reipub. germina quæ beneficio principis ad frugem perducuntur. Certè bonus rex dicitur parens illorum omnium qui ipso rege nascuntur. Usque eò verus parens, ut sicuti rex est solis progenies, ita patres liberos suos mares si quando iis abblandiuntur, ut si sint filii regis soleant vocare suos soles, nempe, se quidem genitos, sed beneficio regis, qui ipsis non alio loco est quàm quo sol est universis. Fruges & fructus sol demum percoquit. Beneficia regis nunquam sunt immatura, nunquam intempestiva, aut imperfecta. Quicquid inde est, omni ex parte consummatum est. Ut solis calor non urit impensius, ne lata perdat, sed est φῶς ἡμερον, καὶ αὐτὸς ὁ ἥλιος τῷ θεῷ πατρὶτι τὸ καὶ φιλαυθροπύμῳ, lux mansucta, & ipse sol Deorum mitissimus, & humani generis amantissimus; ita regia potestas non est inventa hominum perniciiei, sed salutis. Nihilominus tamen quædam gentes Æthiopicæ à vehementiori sole ustæ audent ortus & occasus hujus syderis diris prosequi. Id quod protervè, iniquè, impiè faciunt. Nam si utuntur, si sol est exitialis ipsis, agrisque ipsorum culpa sit, qui ibi sedes posuerunt, ubi hoc sydus est ardentissimum. De se inquam non de sydere & numine querantur, quos

Artemid.
lib. 2. cap.
36.

Plato in
Tim.
Aristid.
eis τὸ φε.
ἔ αὖ κε λ.
Solin. cap.
34.
Plin. lib. 5.
cap. 8.

Virgil. 7.
Æneid.

extensa plagarum

Quatuor in medio dirimit plaga solis iniqui.

Hinc rex discit, nunquam se debere palam facere, quàm vehementer, & quàm latè nocere possit, ne omnium odiis & imprecationibus peccatur, ne è suis urbibus & provinciis meras faciat solitudines. Nos quoque, audax curiositas invocatos non debet propellere propius regem, ne inde non foveamur, sed uramur. Maledictis quoque abstinere æquum est tum in astra etsi aliqua aëris intemperie lædimur ne

immortalia mortali sermone notemus;

Lucret. l. 5.

tum in reges, siquid ab ipsorum moribus & ingenio excidit implacitum. Tu quoque rex, ne homines contrista, sed lætifica ut sol alter. Quippe Græcis sol non solum est ἥλιος sed & αἰγαίων splendens, non tantum τὸ φῶς τὸ αἰγυλίον lumen, neque item solum ἀπὸ τοῦ αἰγίου αἰών, quod radiis movet & concitat, verum etiam ἀπὸ τοῦ γῶ quod est γαργῶ exulto, vel hilaritate perfundor. μεστὸς γὰρ ὁ ἥλιος ἡδονῆς, nam sol est plenus hilaritatis, ejusque lumine omnia collustrantur, quomodo unius regis bonitate omnia recreantur. Multis ergo nominibus sol est admirabile oculis spectaculum. Ita regiam majestatem quaqua visas, nihil ibi advertes, cujus non debeas esse admirator & cultor. Sol teste Platone πικρὸν καὶ τὸ γρηγορεῖν ἐν τῷ γῆς, Plato in

Erymol.
αἰγαίων.

Achill.
Tas. lib. 5.

Plato in
Crat.

bono rege omnia non solum sunt sana, verum pulchrescunt, aurescunt, valescunt. Sol oritur sceleratis ac piis, usque eò est & æquus & communis. Rex omnium saluti est inventus, probis quidem tuendis, improbis ad frugem corrigendis. Sol sua curricula conficiens intra spatia zodiaci, nec inde egrediens nunc hanc, nunc illam perlustrat cœli plagam. Ibi veluti curru inter planetas vehitur medius. Planetis musica quadam mensura scenerat lumen suum. Hinc cum nostri vocarunt *cœlispicem*. Rex in hac veluti reciproca, recurvata, anniversaria, & continua peregrinatione semper est auriga, semper rector, semper largitor. Nullo aspectu movetur, nulla novitate terretur, nulla rerum mole avertitur ab effectis providentiæ suæ, in sua majestate sapiens, in sua sapientia magnus, in sua magnitudine felix. Ubi-
cunque est usque durat sui similis. Itaque sol omnia astra adit, & quidem singulis annis, Quomodo sapiens rex, quoad ejus fieri potest, quætantis hanc aut illam provinciam lustrat, ut afflictorum questus excipere, hisque solatia adhibere, siquid uspiam luxatum est. reponere, fluxa continere, desperata restituere, omnia & omnes beare possit. Sol nullius preces, æ ne ullius quidem præstigia moratur ut surgat. Statim lucet, statim ab universis salutatur. Tu Rex ne morare plausus hominum, ne salutationes, ne laudes & præconia quibus ad benefaciendum exciteris. Siquid agis, sponte age, noli esse cunctator ac dilator. Obvia benignitate præveni vota hominum. Nec minùs quàm sol universorum amoribus, honoribus, laudibus excipere. Priscos invenio solis vocabulo signasse libertatem. Id quod regem seriò monet, ut ab se libero liberos homines regnari malit, quàm ut servos domitari, affligi, proteri. Ut sol semper est juvenis (certè Persæ cum vocabant *κῦεγ*, adolescentulum) & permanet in ætate investis, *ἡλικίῳ* *ἔχῃ*, hoc est *ἀγήρω* *αἰὲς* *ἔτι* *ἔστι*, nunquam senescit, sed semper est vegetus, ita rex est in perpetua possessione sanitatis, & virium insuperabilium, si modò rex esse pergit, mente, provisu, cura. Invenio tamen soli tribui tres ætates. Nam *primo aspectu*, inquit, *Capella, est sicuti puer & remidens, & remitens. Incessu medio est juvenis anhelus. In fine senex apparet occiduum.* Et prima quidem ætatis gratia præ se fert comitatem, quam in ipso aditu rex præstare debet, ne adeuntes sola majestate deterreat, sed moribus placidis supplices invitet. At in tractatione rerum & robur animi, & juveniles vires promere debet, quæ negotiis, & sustinendæ rerum moli pares sint. Denique cum super quaque re quid facto opus sit, decernendum est, tunc verò ei senilis prudentia expedienda est. Non omitto, antiquitatem posuisse draconem inter præcipua symbola solis. Dicitur enim *ὁ δὲ* *δράκων* à videndo. Nam natura pervigili, & acerrima oculorum acie hujus tanti syderis vigilantiam imitatur. Ea re illi assignata est custodia

Clem. Alex. lib. 5.
Strom. In
reg. xi. arb.
ro. in notis.
imp.

Stob. eccl.
δρ. μδ.

Etymol.
αἰ. κ. α. γ.
Plutarch.
an. 5. οὐ
δρακ.
Martian.
cap. lib. 1.

custodia ædium, adytorum, oraculorum, thesaurorum, heroum infantiz, ut de Hercule traditum, ac postea de Nerone quamvis fabulosum, denique cujuslibet rei quæ esset digna tutela divina. Certè qui custodiebant corpus Cleomenis crucifixi viderunt ingentem draconem capiti ejus circumvolutum, ac tegentem vultum ejus, ne ab sarcophagis avibus deformaretur. Hæc vigilantia draconis repræsentat pervigilem curam illius, cujus cura universi nituntur. Ut tamen hanc curam & vigilantiam felix consequatur eventus, draconi quoque robur assignatur. Cujus rei symbolum est Erechtheus ille semihomo & semidraco. Nam quæ homo, prudentia, quæ draco, est, robur signatur, quo destituta prudentia est invalida. Utraque dote principem censeri oportet. Huc adde, quod draconi vis quædam vaticinii assignatur, teste illo agno quem Ægyptii humana voce usum, & cuidam regi futura prædixisse ajunt, cum in capite haberet draconem alatum. Id quod haud dubiè signat prudentiam, quæ regi est loco vaticinii, quo poëtæ præ cæteris numinibus donant Apollinem, id est, Solem, cui, præter Jovem, Cererem, Proserpinam, Hecatem, Æsculapium, rex est sacer. Draconi addo accipitrem, quem Ægyptii sapientes fecerunt quoque symbolum solis, ut dominum visus & aspectus. Id quod regem docet, quantum instar in ipso uno sit, qui usque eò videndi facultate præditus est, ut eam iis quos adsumit in consortium curarum, largiri possit.

*Plutarch.
Agésil. &
Cleom.*

*Demosth. in
orat. funeb.*

*Id. in
egyp.*

*Artemid.
lib. 2. cap.
13.
Or. hiero-
glyph.*

CAPUT XVI.

Corona solis emicat duodecim radiis qui iidem sunt lapides. Hi radii exeunt in sublime. Demonstrant primores. Lorica solis. Quo capitis insigni usi sunt principes Romani. Describitur laurea principum Romanorum. Radiata principum Romanorum. Diadema ex unionibus.

EX his perspicuè patet quàm non temerè Virgilius Latinum Regem faciat nepotem solis, quomodo alii poëtæ alios reges. Hinc quoque reges discunt, qualia sint tam excellzæ originis argumenta. Quisquis in sublime evehctus es hoc sedulo cura ut tibi caput sit radiarum, & pectus luminosum. Ad hanc luminis excellentiam si retuleris genus tuum, rex tibi verò stemma est omnium longè antiquissimum & nobilissimum. Porro dicimus, solis coronam totam emicare duodecim radiis. Qui numerus est symbolum perfectionis, teste Zodiaco, qui totidem lucidissimis est conspicuus astris, teste absoluto solis circuitu qui constat è duodecim mensibus, testibus horis quarum hic est, & quidem duplicatus numerus. Certè hic numerus apud sapientissimum Moysen tanti

*Id. Flacc.
lib. 6. Argem.*

*Philostr.
Phry. &
in. 60. 1. 2.
in. 1. 1. 1.*

fuit, ut universum populum distribuerit in duodecim tribus; & propositionis panes duodecim constituerit; denique duodecim sculptos lapides sacerdotali vesti indiderit. Hac ergo specie Virgilius solem orientem donat.

*Virg. in-
pigr.*

Sol inigne caput radorum ardente corona

Proxit ab aquoreis Tethyos ortum aquis.

Occidenti & fessocandem coronam horæ demunt, apud Statium,

*Stat. lib. 3.
Theb.*

— rapidis occurrunt passibus hora,

Frenaque & aurata textum sublimis corona

Diripiunt.

*Albuc. de
Deo. imag.
in Apoll.
sive sole.*

Quidam hos non utique radios vocant, sed lapides pretiosos. Sint sanè tales, dummodo is sit cujusque lapidis fulgor, ut ab se se ejectet radium. Hac ratione utrumque erunt, & lapides & radii. Nec interest unde hi radii exeant, an è lapillis pretiosis, qui & ipsi sunt fœtus solis, an è vitta crinali qua Apollo fulgere dicitur. In sublime exeunt hi radii, quòd hæc est natura ignis, ut sursum feratur. Panduntur, quòd radios esse ajunt comas syderis. Usque eò hi radii sunt insignia solis, ut sine his sol nullus sit. Rex quoque sine insigniis avitis nullus est. Atque adeò si mente caligat, si tenebri-cosus est, non cœlestes radios ejectare dicitur, sed emitte ab se spinas, & quidem ferales, quales Ægyptii porci gestare dicuntur. Aut. si mavis, si quos radios malus rex circa caput ostentat, hi dicuntur esse similes iis sagittis quas Æthiopes pugnaturi circumponunt capitibus suis in orbem *αὐρόν* sicati radios, aut in morem radiorum. Talibus radiis, sive sagittis radiatis non recreantur homines, sed perduntur. Itaque cave rex ne pro radiis salutatibus sagittas ferales jaculeris. Cave ne pro rege radiato aspiciare draco jubatus, aspectu ravidò, & faucibus aridis expectans cui aliquam labem assles, quem impurissimo saniei vomitu contingas, quem dente pestilente infecet, quem miserrima morte prosternas. Vide ne, præterito Hercule, reperiaris hydra. Dicit quoque non absurdè potest, hisce radiis demonstrari primores, nempe similes ejus, cujus beneficio tales sunt. Cum Nestenabò impenitus interrogaret Æsopum, Cui me similem putas? Is perseveranter respondit, Te quidem soli; hos qui te circumstant, radiis. Ut enim sine radiis sol ne intelligi quidem potest, ita falsò is assumit regium nomen, qui non stipatus incedit adjutoribus regni: ut ne gubernator quidem ullus est qui non utitur manibus, & adjutrice remigum opera. Et hac quidem forma est corona solis, quam rex ideo gestat, ut è solo ejus aspectu admoneatur officii sui. Id quod Prudentius pauculis versibus complexus est.

*Prudent.
contra Sym-
mach. l. 2.*

— caput augustum diademate cinxit;

Appel

*Appellans patrem patriæ, populi atque Senatus
Reſtorem, qui militia ſis ductor, & idem
Diſtaſor, Cenſorque bonus, morumque magiſter,
Tuſor opum, vindex ſclerum, largitor honorum.*

Soli præter hosce duodecim radios qui emicant ex ejus corona, tribuitur lorica totidem ſplendoribus illuſtris.

— *ſol auricomus vergentibus horis
Multifidum jubar & biſſeno ſydere textam
Loricam induitur.*

*Val. Flacc.
lib. 4. Ar-
gon.*

Hinc quoque rex diſcit, capitis radiati hoc eſt æceſtis falſo dici membra illa quæ non in pari luce verſantur. Tale documentum eloquentiſſimus Mamertinus hinc promit Maximiano, loquens de hac corona radiata quæ principis Romani caput circumpleſtebatur, cæteroque habitu principali. *Neque enim, inquit, ſpecie ſenſus ac nomine fortuna imperii conſideranda eſt. Trabea veſtra triumphales, & faſces conſulares, & ſella curules, & hæc obſequiorum ſtipatio & fulgur, & illa lux divinum verticem clavo orbe complectens veſtrorum ſunt ornamenta meritum, pulcherrima quidem & auguſtiſſima, &c.* Merita diſertim nominat, ut oſtendat, diadema non eſſe donum fortunæ, ſed præclariffimum munus virtutis. Hoc ſenſu Horatius ſociavit regnum & diadema.

*Mamertin.
in paneg. y.
ad Maxi-
mian.*

— *regnum & diadema iutum.
Deferens uni, propriamque laurum.*

*Horat. lib.
2. Carn.
od. 2.*

Diadema cùm dico, omne principalis, aut regii capitis inſigne dico. Nam & ipſi principes Romani ante geſtationem diadematis, quæ in Aureliano coepit, modò uſi ſunt laura, modò corona radiata, modo quercea, hoc eſt, civica, modo diademate priſcorum regum, aucto tamen ac variato. Et quidem Auguſtum ſolum in numiſmatibus quercea evinctum video. Plerosque laurea delectatos; laurea, inquam, nullius interpoſitu rei circumpoſita capillis, & poſt occipitium religata, & quidem duplici, continuaque ſerie foliorum: cui diſtinctis ſpatiis inferuntur bæcæ fructus lauri. Interdum duplex is ordo conſtat è ſolis foliis, nullis bæccis. Quandoque lauri non continua ſerie caput ambiunt, ſed foliis per terniones diſpoſitis inferuntur bæcæ: sæpe pro bæccis lapilli aut uniones. In quibuſdam numiſmatibus lauri folia non ordinantur per terniones, ſed per duerniones. Singuli duerniones diſcrimantur incruſtatione gemmarum. Interdum duobus ordinibus lauri, qui caput evinciunt, inditus eſt ordo bæccarum, aut unionum, qui utrique foliorum ordini uſque eo perpetuus comes eſt, ut nihilominus uterque hinc ab altero diſcretus aſpiciatur. Plerumque in ſummitate foliorum, hoc eſt, in vertice capitis aſpiciuntur

Phil.
apoc.
apoc. Gam.

ciuntur tria folia; etsi duplici tantum non triplici foliorum serie caput circumdatur. Nonnunquam pro tertio, eoque medio & eminentissimo folio aspicitur gemma. Interdum unica series lauri, eaque media utrinque comitem habet seriem unionum. Semel, nī fallor, adverti, posteriori capitis parti lauream impositam, nempe in numismate M. Aurelii Flavii. Et his quidem rationibus principes Romanos laurea usos invenio. Radiata è Romanis principibus primum Caligulam usum video. nempe cū id ageret ut sibi adscisceret famam divinitatis, seque, ut alibi dico, non solum heroibus æquaret, sed & iplis majoribus numinibus, Mercurio, Marti, Apollini, quorum gestamina & insignia usurpabat, *αὐτοῦ τοῦ ἀρχαίου τοῦ καὶ ἀνδρὸς ἀνδρῶν*, coronis radios imitantibus caput evinctus. In hujus lamina, sive ambitu aspiciuntur stellæ tres, & supra frontem semicirculus lunaris. E sola specie hujus coronæ satis apparet eam esse ex illarum genere, quas ipse, ut supra dixi, exploratorias vocavit. Radiata quoque aspicitur in numismate Trajani, hoc uno ab cæteris discriminata, quod sub radiis inserta sunt humilia quædam acumina, sive alii radioli cuspidatim inserti fissuris apertis, & acuminatis, veluti iis ita infixi, ut eas fulciant. Hæc quoque corona conspicua est super casside M. Aurelii, Valerii Probi. Ibi ramuli lauri baccati inserti sunt radiis. Habet insuper hoc insigne & singulare; nempe diadema ex unionibus; cujus initium est in fronte laminæ. Inde ambit apices radiorum & laurorum usque ad posteriorem partem laminæ, cui insertum denique ex ea pone occipitium dependet. Ut in radiata Caligulæ dixi esse stellæ tres, ita in radiata Cari & Carini, multorumquesequentium principum laminæ inserti aspiciuntur lapilli. In radiata Theodosiorum utrinque lamina est margine eminentiori; habetque in fronte gemmam insignem. Huic radiatæ nova res addita. Nam superiori parti laminæ inhæret perpetua series unionum. Jam dixi, galeæ aut cassidi imponi radiatam. Id quod usurparunt Zeno Isauricus, & Fridericus Ahenobarbus. Et hæc quidem de laurea & radiata corona principum Romanorum dici possunt. Nam quali diademate usi sint ii, qui exemplo Aureliani regum insignie sumplerunt, suo loco dicam.

CAPUT

CAPUT XVII.

De aureis ramulis qui exeunt è lamina diadematis. Hi ramuli quid signent. Regis excellentia describitur. Plura de ramulis & apsidibus, & corona absidata. Unde mos derivatum claudendi diademata his ramulis. De tiara regum Persicorum. Regium diadema cur claudatur.

IN regio diademate aspiciuntur aurei ramuli surgentes è lamina non quidem recto meatu, sed singulari quadam forma. Primò panduntur in latitudinem. Mox leniter erecti sensim coronam efferunt in cellissimum acumen. Nempe, undequaque quodammodo circinati, ac vergentes in se, denique coeunt in apicem, qui cumlatur ea re, quæ inter insignia coronæ meritò numerari potest. Et verò in apice diadematis imperialis est illa sphaera qua mundus effigiari solet, in Gallici, lilium candens, in Pontificii, crux. Cæterum hi rami, seu ferulæ, sive furculi, sive apsidēs, seu virgulæ aliùs consurgunt, sua coitione in fastigium convolvuntur, & quibusdam locis nescio quid turgiduli & eminentis repræsentant. Hinc conficitur omnis illa species quæ omnem diadematis summitatem acuminat, ambit, claudit. Id quod evidenti argumento est, regis excellentiam nullo auctu crescere, nulla vi externa ingruente labefactari, nullis neque opum, neque virium additamentis auctiorem & augustiorem fieri posse. Regem, quæ patet regnum suum, sat superque habere, quo se munitissimum lætetur adversus omnia molimina. Enimverò ut in terris nihil est descriptius, luculentius, opulentius tali diademate, ita nihil nec dici, nec fingi potest majus, munitius, sanctius regia dignitate. Hæc sua vi nixa excedit omne humanum fastigium; uni divinitati assurgit; se ad unicum hoc exemplar format; hujus unius similitudinem reddit in terris. Rex in terris est Deus visibilis, inter innumerabiles unus, inter magnos ingens, inter eminentes altissimus. Talis tamen tantusque quotidie terit semitam mortis. Quo monitu is discere debet, se inventum sublevandæ cæteræ mortalitati; ideo esse validum ut fessis rebus subveniat, agatque curam rerum humanarum sicuti unus hominum, etsi per omnia sui juris. Neque enim rex ullis nisi pietatis virtutisque vinculis adstringitur. Quæ & libertate & potestate monetur ut omnia sapientia regat, omnia sua potentia firmet, instar summi opificis regni summam moderetur. In hoc unum Deus regiam dignitatem suæ similem esse voluit, hoc est, summam & perfectam, omnia rerum momenta in
sua

sua potestate habentem, una se nixam, in una se abundè invenientem quicquid extra ipsam experi potest. Hoc ergo illud est quod signat diadema clausum ea ratione quam demonstravi. Hoc loco moneo, hosce ramulos, sive apsidas, quæ à lamina incipientes persingunt verticem diadematis, illudque ex omni parte claudunt, in diademate Imperatorum Constantinopolis, interdum fuisse quatuor, interdum duas. Has vocabant *ἡμίσεες μικρὰς ἡμισυαδίας* πρὸς τὴν ὀπίσθιον, καὶ ἐκ τῶν πλαγίων apsidas parvas ante & pone atque ad latera. Quatuor, inquam, sunt, si is qui designatur imperator est filius imperatoris. Si gener, ante solum. Id quod docet, plus esse dignitatis in pluribus absidibus, seu ramulis, quàm in uno, aut in paucioribus. Hodie quidem è numero talium apsidum diademati dignitas accedit, tanquam illud quod pluribus apsidibus clauditur, sit munitius & firmitus illo cujus fastigium unica apside nititur, per cæteras partes apertum & meabile. His adde, quòd illæ eminentiæ, quæ istos ramos aut apsidas reddunt turgidiores, sunt veluti nexus, seu nodi, quibus rotunditas coronæ solidatur; cujusmodi fuerunt illi prisicarum coronarum tori, de quibus agit M. Tullius describens oratorem temperatum & æqualem, in loco supra à me citato. Equidem, ut dixi, hosce toros in coronis fuisse credo quasdam particulas in ambitu coronæ collectiores, ac rigidiusculas, propemodum cujusmodi sunt in tauro tori. Porro superior hæc omnis regiæ coronæ forma minimè est nuperum & novitium inventum. Zonara autore, diadema regis Ammonitæ aureum, distinctum lapillis pretiosis tam in ambitu, quam in superioribus laminis, seu ramulis quibus tegebatur, venit in potestatem Davidis, qui eo postea diebus solennibus usus est. Certè cum liceat iis quos hodie vocamus Duces ac principes, & caput, & scutum suorum insignium, sive armorum contegere coronis, easque inumbrare foliis, diadema hisce ramulis supernè obductum solis regibus est sepositum. Hoc ipsum video, vocari diadema imperiale. Credo, quòd ab imperatoribus hac forma frequenter usurpatum fuit, potissimum Græcis. Qui mos haud dubiè à Constantinopolitanis ad nostros est derivatus. Invenio tamen Flavianum Valerium Constantinum Constantinum filium, Constantii nepotem, antequam principes Romani Constantinopolim migrarent, hoc diademate in suo numismate insignem. Et si ea veriùs est galea unionibus & lapillis ornata? ita tamen effigiata, ut præ se ferat speciem hodierni diadematis, quale est à me descriptum. Hoc diademate, ut ita dicam, galeato, sive galea diademata, cujus in apice ex unionibus crux est, uti sunt alii insequentibus ætatibus. Flavius Basiliscus, in catalogo eorum qui primi in Oriente imperarunt,

Europ. de
off. Com-
stant.

Cicero de
orat.

Zonar. in
David.

rarunt, tali ferè diademate evinctus aspicitur. Ibi laminam quæ caput ambit, uniones occupant; quibus in mediis, tum in utraque extremitate est gemma. E lamina undique consurgunt bractæ, quas supernè claudit alter ambitus unionum. Hinc perspicuum est, hoc diadema regii illius quod hodie in usu est, speciem præ se ferre. Tali ferè diademate Anthemium & Anicium Justinianum insignitos video. Est enim utrumque compactum ex unionibus in verticem artificiosè conculmatis. Justiniani diadema adverte esse singulare. Nam fronti hæret series unionum, quæ sustinet tiaram, sive cidarim tegentem totum caput. Hæc constat è duodecim bracteis, quarum quæ mediæ sunt, coeunt senz senis adversæ, unaquæque forma semicirculi. Has altera unionum series supernè claudit Phocas quoque nova tunc, & nunc inusitata specie diadematis est insignis. Totum hoc diadema est compactum è lamina lata continua, quæ totum caput ambit ac regit; cujus meditullium est conspicuum lapide insigni magnitudine. Lapis honestatur cruce. Heraclius gestat diadema hodierno regio haudquaquam absumile. Nam è lamina exeunt radioli. Sed intorsus aspicitur duplex series foliorum, in quorum apicibus sunt uniones. Demum, intra hunc ambitum in sublime surgit tiara, cujus volumina circinantur, ac tenuantur in apicem. Ipse apex emittitur veluti in metam. Frequens in Græcia fuit usus illius diadematis, quod totum constat ex unionibus. Nempe, tam lamina, quàm ramuli qui exeunt è lamina, quorum in apice crux est, id, inquam, omne compingitur ex unionibus. Unicuique imperio ac regno peculiaris fuit forma diadematis. Omnia tamen talia sunt, qualia mirando nunquam satiamur. Huc conspirant aurum, uniones, lapilli, ipsius diadematis circularis, perfecta, divina species. Nec sine evidente ratione traditum est, reges Persarum id potissimum egisse, ut unus rex gestaret tiaram rectam; cum id liceret mortalium nemini, proposita ei qui secus faceret, poena mortis. Nempe, formam tiaræ recti voluerunt esse argumentum summæ, hoc est, regis potestatis. Plutarchus memorans quæ ratione Antonius agitare ut filios quos è Cleopatra susceperat, non solum reges, sed & regum reges faceret, ait cum uni ex illis, cui Alexandro nomen, didisse vestem Medicam, addita tiara & citari recta. Quippe huic Alexandro dederat Armeniam, Mediam, & Parthica. Ut Armeniæ regi, gestandam dedit citarim; ut Mediæ & Persidis, tiaram. Xenophon quoque ait Cyrum stipatum aulica pompa è portis prodiisse curru vectum, cum tiara recta, & chlamyde purpurea. Apud eundem Xenophontem Tisaphernes Clearcho dixit, uni regi licere gestare tiaram rectam. Apud omnes ferè

*Diem. Chry-
sost. orat.
14.*

*Plutarch.
Ant.*

*Xenoph. de
inst. Cyr.
lib. 8.*

*Xenoph. de
exped. Cyr.
lib. 2.*

*Xenoph.
hist. Græc.
lib. 2.*

*Dion.
Chrysost.
orac. 14.*

*Athenid.
lib. 2. cap.
38.*

ferè gentes quædam sunt quæ unis regibus seponuntur. Huiusmodi illud est quod idem Xenophon tradidit, Cyrus duos Xerxis filios neci dedisse, quod cum ei occurrissent, manus intra [vox est Persica, quæ signat quiddam, quo manus continebatur ne quid agere posset] coren non continuissent. Cæterum quæ de causâ, id actum sit, ut soli reges apud Persas tiaram gestarent rectam, discimus è Dione Chrylostomo, qui sanè hinc docet, omnem regis curam in eo consumi oportere, ut ipse cum animum prodat, quem omnes præ cæteris omnibus experiantur esse rectum. His accedit quod diadema iis quos dixi, ramulis, bracteis & circulis undique clauditur. Hinc quoque præter ea quæ mihi dicta sunt, rex intelligit, omnes suas opes in se uno sitas esse. Intra se, inquam, claudi suam, suorumque omnium spem, incolumitatem, salutem. In hac, videlicet, parte, quantum licet per sortem humanam, Deo est quàm simillimus. Enimvero *τοῦτο καὶ τὸν θεὸν μιμούμενον* *ἔχει* quæ tantum posse quantum rex potest, habet vim Dei. Quotiescunque rex & se, & suos, & sua omnia sibi commissa videt, intelligit ab se exigì, ut huic tanto culmini addat magnitudinem animi, sua persona reddatur par dignitati; ut ipse pariter, sit omnibus idem. Huc ut perveniat, primum imperium exerceat in se. Nam frustra alios se sperat in sua potestate habiturum is, qui se non habet. Sibi ergo rex primum imperare discat, hoc est, affectibus, sensibusque suis. Discat servire sibi, hoc est, pudori, dignitati, famæ. Hac habena refrænet impetus inconsultos rege indignos. Qui neminem timet, se saltè ipse vereatur; seipso accusatore & iudice frequenter causam dicat. Non tamen suadeo ut semper in luto hæreat, ac nunquam se evolvat; sed ut se ipse idemtidem & impigrè excitet; se ipse animosè corripiat, correptum emendet. Hac ratione ipse innocentior & expeditior hanc eandem operam aliis præstabit; sibi ipsi aliqua severius negabit quæ in alios cumulatoria conferet. Cæterum superior ille ambitus diadematis complectitur spatium quod cærulei cuiusdam coloris opacitate interfusum nihil demonstrat nisi aërem. Hinc quoque rex docetur, se ab lineo diademate pervenisse ad cæruleum, id est à terrenis ad excelsa & cœlestia.

CAPUT

CAPUT XVIII.

Qua ratione claudatur hodiernum diadema imperiale. Diadema Caroli Magni. Hodiernum diadema imperiale est lunatum & bicornè. Augusti appellatio unde sit, & quid signet.

ET si ex coronæ sive diademata quæ clausa exhibentur, hodie vocantur coronæ imperiales, tamen verum est, imperiale, sive Augustiale diadema hodiernum alia ratione claudi, diversamque esse hujus & aliorum diadematum summitatem. Nam superior regii diadematis ambitus qui ramulis, vel bracteis una serie undique coalescentibus clauditur, in imperiali medius finditur. Quæ specie nullum, quod sciam, apud principes Romanos invenitur, Quippe quæ diademata apud ipsos clausa aspiciuntur, una serie unio-
num, aut continuo tractu aureæ bractææ gemmatæque continentur, Si quid in coronæ medietate est, ut in coronis Græcorum imperatorum, ea est bractea aurea & gemmata, quæ pertingit crucem eam quæ est locata in fastigio diadematis. Primus, quod usque adhuc sciam, Carolus Magnus lata lamina gemmata, medium diadema insignivit, cætera diadematis parte in orbem clausa, & in speciem semicirculi corrotundata, Hoc genere diadematis diutissimè usi sunt Cæsares & imperatores occidentis, quorum sedes primò Gallia, deinde Germania fuit. At hodierno die imperiale diadema, una excepta lamina, illa quæ sustinet diadema, quæque caput ambit, scinditur in duas partes. Nam è lamina, hoc est, ex ima ejus parte sensim fit dividuum, sensim patescit intervallo evidentiori; usque eò ut & unius ejusdem diadematis duo aspiciantur culmina. Denique, manifestum est, ipsum diadema ubi panditur in latitudinem lunatis cornibus obliquari; posseque dici bicornè, hoc est, proximè accedens, atque adeò referens speciem lunæ corniculantis. Hac forma supra dixi Fulgentium exhibere Polymniam diadematam. Est ergo in hodierno imperiali diademate corniculata lunæ sinuatio, crispato & gemmato introrsus supercilio. Hanc diadematis formam describit Pontificale Romanum his verbis, Corona imperialis habet sub se mitram in modum ferè Episcopalis mitræ; humiliorem tamen, magis apertam, & minùs acutam. Estque ejus apertura à fronte, non ab aure. Et semicirculum habet per ipsam aperturam aureum, in cujus summitate crux parvula eminet. Eam tiaram aliæ coronæ non habent. Porro unde hæc species desumpta sit, non est dictu pro-
num. Ego, donec aliquis & ingeniosius & verius aliquid expro-
mat, puto illud intervallum, quam Pontificale vocat aperturam,

*Pontif.
Rom. de
tripl. im-
per. cor.*

R r

utrin-

utrinquē referre speciem & similitudinem lunæ. Certè hodie plerunque ita pingitur, ut ille semicirculus repræsentet lunam crescentem. Hoc autem nihil aliud esse dico nisi imitamentum Pertici diadematis, quod lunatum fuisse constat. *Est enim luna Persarum*, ait Q. Curtius. Adde symbolum aut insigne, aut omen & vaticinium, sicuti sol Græcorum. At unde Persæ hoc institutum mutuari sint, nec dicere suppeditat, nisi dicamus ab Junone. Hæc enim, ut dixi, gestat coronam, in cujus rotunditate est imago globi lunaris. Nec sum nescius, vulgo credi, crescentis lunæ effigiem accipi pro fausto omine crescentis imperii, quod amplificari cupimus donec totum impleat orbem. Hæc sunt pia singulorum, sollemnia universorum, magnifica regnantium vota. Hoc ipsum palam proficetur insigne imperatoris Turcarum. Cùm enim is spe devorasset imperium orbisterrarum, hujus rei typum constituit crescentis lunæ amplexus. Certè ejus qui nunc regnat, majores ita animatos fuisse constat, ut minus crederent quod non in dies Christiano sanguine irroraretur augereturque imperium. Huic voto affine illud Caroli quinti. Neque enim solum pertinuit ad columnas Herculis, sed utique illam immensi vastitatem penetravit Oceani. Usque eò intra illum tantæ celebritatis terminum non potuerunt fisti spes ejus; qui tamen conclusit res gestas Herculis, quicum huic imperatori de magnitudine rerum gestarum fuit æmulatio. Cæterùm & reges & imperatores ita animum inducunt, sed dici augustos ab auctu, vel augendo, scilicet, imperio. Id quod vulgo tradi, & existimari video, Sed ipse malo adhærere Suetonio, quo autore *loca religiosa*, & in quibus auguratio quid consecratur, augusta dicuntur. Addit quidem Suetonius hæc verba, *ab auctu*. Sed hoc ut dubium, ac de quo parum constat, ipse parum firmat, ponitque; inter dubia & non recepta. Id quod è sequentibus palàm fit, *vel*, inquit, *ab avium gestu, gustu*. Sicut etiam Ennius docet, scribens, *augusto augurio postquam inelyta condita Roma est*. Festus quoque tradit, augustum locum sic dici ab avium gestu, id est, quia ab avibus significatus est; sive ab avium gustatu, quia aves pastæ id ratum fecere. Sed has merito nugas dixeris præ eo quod tradit Epitome Livii, Plinius, Cæcilius, Censorinus, Cassiodorus, Nempe Cæsarem leges protulisse ajunt, judices ordinasse, provincias disposuisse. Ideoque cognominatum Augustum; ac si dicant, ob tales, tantasque res gestas cognomen ei fuisse additum re sanctum, vocis usurpatione singulare, remunerationis officio unicum. Neque verò vocibus imperitæ multitudinis ei primò acclamatum est Augustus, sed, Hercule judicio ordinis amplissimi tantum divini prope honoris ei habitum. Ex hoc fonte augusti appellatio manavit ad insequentes imperatores, prorsus major

uam

Q. Curt.
lib. 4.

Suet. Aug.

Erst. Augustus.

Plin. Paneg. Epis. Liv.

Censor. cap. 21.
Cassiod. in chron.

quàm Cæsaris, ut Zosimus adnotavit. Ergo mortalium summis non tam est optandum ut ditonem augeant, quàm ut cupiditates minuant. Meminisse debent Africani posterioris, qui solenni precationi non addidit vota augendæ rei Romanæ, sed servandæ. *Satis, inquit, bona ac magna sunt. Itaque precor [Deos] ut eas perpetuo incolumes servent.* Hanc ipsam votorum versecundiam exigo ab regibus & imperatore, ne tam imperium amplificare velint, quàm illud circumscribere finibus tutissimis, & munire prædiis firmissimis. Diuturnum illud imperium est quod viget interna concordia. Quæ gens introrsus munita est, extrosus impenetrabilis est. Hoc est singulare specimen sapientis principis, non appetere plura, nisi quatenus sua reddere potest firmiora. Augustus ille formator imperii Romani consilium cœpit non de amplificando imperio, sed de coercendo intra terminos; ne, videlicet, sua magnitudine laborans, id quod in sequente ætate accidit, in sese rueret. Satis illi opum & firmitatis est qui summæ curæ addit summam æquitatem. Vix unquam regum clades sunt ab inopia & imbecillitate. Avaritia, rapinæ, libidines, animus ingratus, hæc sunt quæ & reges profligant, & regna evertunt. Hinc intelligit imperator se non ideo dici augustum ut ditio fiat auctior, sed veriùs regnum suum ut legibus fundatum morum & militiæ disciplina, civilique concordia stabiliat. Nam corniculans luna, cujus totum diadema speciem refert, quid significet, infra dico.

*Zosim. cir.
fin. lib. 6.*

*Val. Max.
lib. 4. c. 1.*

*Tacit. lib. 1.
Ann.*

CAPUT XIX.

Luna est pura & incorrupta. Non est Dea, sed Deus. Solis & luna paritas. Luna quedam epitheta. Luna est confinium divinum & caducorum. Luna lux est genitalis & fecunda. Plenus lunium parturientibus propitium. Ab effectibus luna plura sumuntur documenta imperatori necessaria. Imperatoria appellationis vera origo. Luna est terra, sed athera. Quò minus aspicitur à sole hoc est tenebrosior. Luna tenebras colorat. Luna & accessu corpora augentur & minuantur.

Non quod lunam ut fœmineum, imbellem, inerisque symbolum, ac sole minus sibi adsignari, ægrè ferat imperator. Primum quicquid de sole ac rege dixi, id omne imperatori expetit ut regi. Quippe ad culmen imperatorium non nisi per regiam magnitudinem ascendere potest. Adde quod præci sapientes existimarunt, lunam esse *ἀκατάβητον καὶ ἀγνόητον ἡμῶν τῶ ἀλίου*, incorruptam, & puritate æqualem soli. His accedit parilitas sexus. Neque enim Dea est, sed Deus. Apud Carrenos qui lunam *famineo nomine puta-* veras nuncupandam, & mulieribus erat veluti mancipatus. At

*Phoron. in
dia.*

*Spartian. in
Carac.*

verò qui marem Deum esse credebant, is credebatur dominari uxori, nec ullas pati muliebres insidias. Unde quamvis Ægyptii, vel Græci eo genere quo feminam hominem, etiam lunam Deam dicant, mysticè tamen Deum dicunt. Itaque Ægyptii quoque, teste Plutarcho, huic syderi utrumque sexum tribuunt; putantque habere φύσιν ἀρσενόηλων naturam, masculinam. Id ipsum tradit apud Platonem Aristophanes. Strabo ait, Miletis solem & lunam similes ac pares esse, quòd ab his aëris temperies proficiscitur. Æschylus lunæ assignat primum locum inter astra, eamque vocat astrum vetustissimum, noctis oculum. Stephano autore Æthiopes Ἀρτεμιὶ eandem faciunt cum luna, dicique volunt; ut Callimachus ait, ὡς τὸ αἶθρ' ab ardendo, utendo, fulgendo, tanquam hæc non uni soli conveniant. Hac de causa Statius poëta doctissimus lunam vocavit igneam.

*Tempus erat junctos cùm jam soror ignea Phæbi
Sensit equos.*

igneam non tantum luculenter, sed & propriè dixit; cùm & ipsa adepta sit cognomen φωσφόρος lucifera, quòd & ipsa lumen emittit, & circumjecta illuminat. Indidem est cognomen Dictinæ, quòd vim sui luminis diffundat per universam terram. Hinc quoque dicta est σιλαυνοάωα, ὅτι σίλαυ νόι τι κ' ἔνοι ἔχ' αὐτὴ, quòd lumen novum & vetus semper habet. Non ergo temerè eam Virgilius vocat astrorum decus. Porro lunam faciunt venatricem, quòd nunquam deficit, sive dum solem persequitur, sive dum à sole recedit. Id quòd documento est, in quamcunque curam Imperator incumbat, id quicquid est, imperatoria alacritate feliciter præstari. Denique luna dicitur confinium ætheris & aëris, ac veluti quoddam internodium divinorum & caducorum. Hinc quoque docemur, esse in manu optimi imperatoris, divinam majestatem generi mortalium conciliare stabilienda pietate, & ita administrando imperio, ut non ab homine, sed ab numine regi videatur. Hic ratione quicquid lunæ est subiectum, simile redditur iis quæ sunt supra lunam, hoc est, incommixtum malis, purum, syncerum. Quomodo in lunari effectus vis universæ naturæ proditur, ita imperiali culmine, tamque sublimi regimine quicquid pertinet ad salutem universi imperii continetur. Cæterum propter æqualitatem solis & lunæ utrique simul Athenienses rem divinam faciebant, impetrandæ soboli. Atque adeò cum lunæ lux sit genitilis & fecunda, & humectans, propitia quoque est genituris animalium ut nascuntur & plantarum ut germinant. Eadem ratione tua summa virtus, imperator, fecundandæ universæ imperii tui ditiori idonea est; usque eò, ut quæcumque posteritas nascitura est,

te

Plutarch.
π. 1σιδ.
κ' Οσιε.
Plato in
Symp.
Strabolib.
14.
Æschyl.
1π. 1π.
9η.
Stephan.
αὐτὸ π.
Stat. lib. 8.
Theb.

Pharmus.
Dia.

Plato in
Creat.
Virgil. 9.
Æneid.

Etymol.
αὐτὸ π.
τορε.

Plutarch.
π. 1σιδ.
κ' Οσιε.

te agnoscat sicuti parentem, ut supra de rege dixi. Porro ut plenilunium est parturientibus propitium, ita principis potentia, vel cum maxima est, inventa est progignendæ felicitati publicæ. Ut luna fulgens ea quæ concepta sunt alit & fœcundat, quomodo & quandoque interimit, ita imperator quicquid in imperio suo ita conceptum est, ut salutare esse possit, auget; eadem ratione qua quicquid deprehenditur esse noxium, perdit. Ut lunam alia astra invocant, ut inquam, hæc noctiluca simulatque extulit candidum jubar, radianti face minora ducit astra, quæ unam ipsam suspiciunt, ita Imperator, principes ac primores, denique omne consortium summæ curæ Cæsareis auspiciis, & imperatoria providentia rebus agendis admovent. Nullus horum nisi imperatoria autoritate vigere potest. Illud quoque sibi imperator idemtidem subiicit, sui culminis proprium esse ducatum, & hoc vocabulum esse partum militiæ, & alumnum castrorum. Et primò quidem hæc vox nihil aliud demonstravit quàm hunc quem dico, ducatum, hoc est, munus nixum industria, duritia, vigilantia, fortitudine. Quibus virtutibus tam arduis, tam exercitiis, effectricibus publicæ tranquillitatis denique æquum fuit proponi præmium cumulatissimum, si præmium dici debet ea quæ est cura, sive onus regendi cuncta. Præclarum est defungi hoc aut illo publico munere, quis negat? At cessant omnia munia, si non prius præstitum est ut Respub. stet, valeat, floreat. Per quem hoc assequuntur homines, qui suis exsudatis laboribus, virtute & felicitate quietem rebus peperit, hunc antiquitas Romana nuncupavit Imperatorem: & hanc appellationem verso rerum statu, supra omnes appellationes extulit: Denique hujus summam dignitatem consensus universonum omnium dignitatum procreatricem fecit. quanquam & ipsi Romani principes, ipsi, inquam, imperatores non putabant se tales, donec hoc quoque cognomen ipsi magnitudine rerum gestarum, ut summum decus, sibi peperissent. Certè Trajanus cum Tigrim traiecisset, & Ctesiphontem urbem recepisset, αὐτοκράτωρ ἱπποκράδης, imperatoris cognomentum adeptus est, prisco, scilicet, more, & sicut unus veterum ducum. Marcus item Antoninus illo ipso prisco more decimùm imperator est appellatus. Hæc fuerunt præclarissimorum hominum judicia, quæ nunquam decipiuntur ubi res loquitur, facta apparent, merita exstant. Est ergo imperator & partus, & alumnus virtutis, & quidem militaris; cujus finis est publica securitas. Quæ statio exigit ab ipso omnes virtutes; in his nullam mediocrem, nullam non vividam, ferventem, excellentem. In his virtutibus potissimum adverti debet constantia, ne degeneret ab suis principiis, sed qui armis rem restituit, eandem

*Plutarch.**κλ. φ. λ.**κ. φ. λ.**Plutarch.**Dia.**Aristid. in**Panath.**Xiphil.**Trajan.**Xiphil. M.**Anton.*

sapientia firmare pergat. Luna philosophis est quidem terra, sed ærea. Imperator celi humano patre, humana matre natus est, ita tamen fungitur vice hominis, ut in ipso divinitas emineat, hoc est, virtus, divinum germen. Nam ope virtutis qui origine est homo, factis apparet numen. Quò minus luna aspicitur à sole, hoc est tenebrosior; quò magis ejus aspectu gaudet, hoc est lucidior & candidior. Quò longius imperator recedit à præscripto divinæ legis, hoc est dissimilior Dei, cujus vices quaquà patet imperium, agit; hoc est gentibus infestior & invisor. Quò magis id agit ut se suæque Deo probet, hoc universos constat esse feliciores. Ut lunæ ea est vis ut ipsam atritatem dealbet, densissimamque caliginem coloret. Ita Imperator perenni providentia, quæ quandoque fuit tristissima, lætam reddit faciem rerum; bellum pace, sterilitatem fecunditate, pericula securitate mutat. Tum obscuras facinorosorum artes lumine divinæ mentis irradians solleter deprehendit ut opprimat. Nullum terrestre aut aquatile corpus accessu lunaris luminis non augetur, recessu non decrescit. Eadem est ratio imperatoris virtutis, à qua quicquid regitur tempestivis incrementis lætatur. Quicquid ipsi hominum improbitate subducitur, malè perit;

CAPUT XX.

Luna græcis est μῆνις. Est confinium vitæ & mortis. Luna habet quatuor hebdomadas. Luna è quo vestigio discessit eòdem redit. Luna vehiculo jungitur mulus. Luna triplex nomen. Novilunium. Plena luna tumescit Oceanus. Defectus luna gentibus terrorem incutit. Magicis artibus luna detrahitur cælo. Luna operatur ratione sine ulla vi. Luna est ægyptus. Somnium de amplexibus luna. De Endymione quadam. Luna toti hemisphærio aqualiter illucescit. Mos Romana nobilitatis ferendi lunulas in calceis. Vicariatus imperii.

*Etymol.
μῆνις.*

LUnam quidam vocant μῆνιν, ὅτι μεινόμενος οἷς ἀνέγει τὴν σελήνην, quoniam diminuta ad summum luna impletur mensis. Ut sol annum cursu, ita luna menses è quibus constat annus, suis circuituionibus conficit. Quo plura imperator suis affectibus demit, hoc gloriosius implet munia sua. Lunam ajunt mortalibus esse confinium vitæ & mortis. In uno imperatore est omne instar aut salutis, aut pernicipis, ejus quæ pertinet ad universos. Luna habet quatuor hebdomadas, veluti quatuor ætates. Primæ quidem,
nempe

nempe cùm dividua est, proprius est humor, veluti nascentis & prima incrementa recipientis. Alterius jam tumidioris proprius est calor, jam, scilicet, ejus adolescente luce è patentiori aspectu solis, & imminente plenilunio. Quo peracto, ac jam decrecente lunaris luminis circulo, tertia fit siccior, ut ab ortu remotior; mox majori dispendio tenuior. Hanc denique sequitur cava, *Plin. lib. 8, cap. 34.* eademque quarta, lamine jam deficiente frigidior, & proxima deliquio. Ad imperatoriam sapientiam maximè pertinet, tempora discriminare; hoc est, rerum nascentium germina diligenter fovere; in adultioribus sedulò elaborare; promotis, ac prope perfectis non immoderatiùs gestire; nunquam licentiùs agere: sed omnium rerum proponere sibi ultimam necessitatem: sic statuere, Nihil esse sub cœlo quod non tandem denascatur ac vaneſcat, si non accursu pristinæ virtutis idemtidem renascitur, recentatur, vegetatur: veluti luna, simulatque defecit, ignes recolligendo pulchrior apparet ac vegetior. Quippe hæ sunt vices rerum inconstantes, fateor, si augustos temporum circuitus consideremus. At si majestatem naturæ, si ejus in mensuris curriculis miracula, si vim virtutis omnium restauratricis attendimus, invenimus eas esse statas, inviolabiles, immutabiles, perpetuas, atque adcò in perpetua inæqualitate perpetuo æquales. Imperator non una semper, eademque ratione res hominum administrat. Discernit rationes imperiî nascentis à pubescente ac florescente: item florescentis à senescente. Luna è quo vestigio profecta est, eodem redit: quo momento finit, illo ipso luci redditur. In hoc rerum humanarum æstu, propter casuum varietates, propter tot ac tam crebras rerum vicissitudines imperatoria virtus ici aliquando potest. At perfici ne sese renovet & colligat, & juvenescat, id verò minimè potest. In Lunæ carpento subjugis est mulus, cui non è suo genere genus est, nam equo creatur. Quo symbolo fides fit, lunam non sua sed aliena, hoc est, solis luce lucere. Imperator ita animum inducere debet, ab se nihil quicquam, nisi autore Deo aut incipi aut perfici posse. Quicquid illud est quod suis votis consonum est, esse gratuitum munus divinæ bonitatis. Lunari syderi assignatur triplex nomen, numenque. Nam in cœlo est Luna, in sylvis Diana, apud inferos Proserpina. Imperatori omnes imperiî partes, nulla excepta, ita demandatæ sunt, ut in singulis ipsum æquum sit apparere præſens, & salutare numen, cujus vi omnia reguntur. Novilunium rebus agendis censetur initium auspicatissimum, isque dies Hebræis erat festus. Imperatori etiam atque etiam videndum quo quamque rem omine agere instituat. At nullum nomen est verius & auspiciatius pietate & pru-

prudencia. Ergo litet his victimis. Hæ ei aves haud dubiè addicent. Plena luna tumescit Oceanus. Plerunque fit, ut valida imperia in-
bient alienis, conterminarum, inquam, gentium injuriis lasciviant; cum tamen Dei permisso ea re exoriantur, ut in ipsis sit fida tutela gentium. Defectus lunæ multis mortalibus haud immeritò terrorem incurrit. Tunc verè desperationi affinis terror hominum mentes occupat, cum imperator discedit à Deo, seque vitiis mersat. Statim ut imperatoris facis lumen obscuratur, quid cuiquam ultra sperandum? imò quid non desperandum? Quædam maga his verbis gloriatur, se lunæ imaginem cælo detrahere posse.

Petr. Arb.
Satyr. 58.

— Luna descendit imago
Carminibus deducta meis; trepidusque furcens
Flectere Phœbus equos, revulso cogitur orbe.

Hinc imperatori existimandum relinquitur, nihil quicquam sibi adulatione esse pestilentius. Ut maga lunæ, ita adulatio verbis venenatis principi obstrepere audet; eique omne decus, omnemque dignitatem eripere. Cui si tu, summe hominum, fortiter & animosè restiteris, in inritum abibunt conatus ejus. Enimvero adulatores itidem ut magas mentiri palam est. Et has ne impune quidem id, quo falsissimè gloriantur, conari constat. Testis Aglaonice filia Igemonis, quæ astrologiæ sciens, præviso lunæ defectu, promissit ab se, lunam cælo deductam iri. Nec longum tulit. Nam statim amisso quodam è suis, multisque miseriis confictata, graves audaciæ pœnas dedit. Unde vetus illud in eos qui merito suo multis malis excipiuntur, ὅτι τὴν σελήνην καὶ ἀπαρῶν, quòd lunam detrahit. Eadem ratione si tu imperator, non transilieris fines pietatis, te nemo concutere, te nemo loco dimovere poterit. Si is es qui esse debes, tum tu constanter age; sperne minas hostium; ne metue conjurationes improborum. Nemo te impune laceffet. Luna ratione operatur, absque ulla vi; ejusque opera manant à sapientia, cum effectus solis sint à vi & robore. Ideoque fabulantur Herculem soli, Mercurium lunæ adhaerentem unà cum ipsis omnia lustrare. Imperatori vi uti non aliter licet quàm si prius ratione expertus sit. Si hæc compescendæ improbitati parum efficax est, parumque felix, tum verò quod ratione instituerit ne dubitet vi peragere. Lunam Græci vocant ἀρτεμις ἀπὸ δὲ δῶτι μὲν ποιεῖν, hoc est, ὑγίαις ab eo quod facit sanos. Principi homines quòd vivunt, quòd valent, quòd ipsos vivere juvat, acceptum ferunt. Siquis per quietem putarit se lunæ amplexibus illigari, autore Artemidoro, hoc ipsi utile somnium est. In his sunt nauticler, gubernatores, mercatores, peregrini & erronei. Quibus adnumerantur illi qui in cœlestium contemplatione versantur.

Ratiō

Schol.
Apoll.
Rhodii l. 4.

Pintarch.
pi. 102. κ
Ong.

Phornut.
Apoll. C
Dia.

Artemid.
lib. I. c. 83.

Ratio est quod sine ope lunæ speculationes consistere non possunt. Atque adeò sunt qui, iis rejectis quæ de Endymione poëtæ mendaciter narrant, ajunt cum omnium mortalium primum adjecisse animum ad eam philosophiæ partem quæ versatur in *μυστήριjs*. Hujus tam nobilis egregiique studii oportunitates accipiebat à lunæ motibus & luce, ejus circuitiones & numeros invenit, dum noctes huic contemplationi impendit somno abstinens, quem interdum capiebat. Certè hujus tanti beneficii ipse se lunæ debitorem professus est. Si Imperator vigilante cura, & ad cœlestem faciem suam omnem administrationem exploraverit, præclarissimis experimentis comperiet, non sibi temerè assignatum esse hoc lunæ simulachrum, quo non aliud est sui muneris significantius. Atque hæc quidem etsi vera sunt, non tamen alia rejicio quæ de hoc ipso Endymione, quanquam fabulosa, poëtæ tradunt. Cum enim luna esset in complexu Endymionis in monte, cui nomen Asclina, sive Latmon, cætera loca fuerunt obscurata. Id quod lunæ meritò imputari potuit. Hinc Imperator omnesque adeò principes etiam atque etiam monentur nunquam ipsos uni alicui ita pronos esse oportere, ut se subducant aliis. Nempe ex hoc contemptu est justus dolor, alienatio, odia, turbamenta. Itaque ut luna toti hemisphærio æqualiter illucescit, ita imperatoris est summa æquitate agere, omnes mortales pari benevolentia complecti, nusquam lethales tenebras offundere; sed omnia suo saluari lumine convestire. Sic putet, se, si degit in contubernio virtutis undique & ubique summis verisque laudibus efferri. Si venit in complexum voluptatis, ibi esse ubi sædis compedibus detinetur, in loco, scilicet, angusto, turpi, & latebroso, ubi conspici cuilibet infimæ sortis homini, nedum imperatori summum dedecus est. Cæterùm, Plutarcho autore, nobilissimus quisque Romanorum lunulas ferebat in calceis. Id quod ipse ait gestantes admonere immortalitatis animæ, aut certè humanarum vicium & inconstantix, ac proinde modestiæ. Hæc tibi, imperator, vehementis admonitio est, ne cuiquam temporariæ felicitati nimis confidas; sed modestè agas, ut qui momento ex isto tanto fastigio in ima deijci potes. Sic ergo habe & imperator, & quisquis vices imperatoris alicubi agis, tibi, si nunquam virtutem deserueris, imperium fore firmum. Id quod quàm verum sit, haud certiùs explorare potes quàm ex affectibus obedientium. Si places, si volentibus, si lætis imperas, nulla te vis concutiet. Si es implacitus, & immanis, in lubrico te esse puta. Si vi tantùm imperium obtines, majori vi tibi extorqueri potest; ac precariò imperas. Si justitiam colis, si quantus sis magnis beneficiis intelligitur, tum

*Scholias.**Apoll.**Rhod. l. 4.**Etymol.**ασιλινω.**Scholias.**Apoll.**ρῆμα.**Rhod. l. 4.**Plutarch.**κισφωλ.**κισφωλ.*

verò quia regnas in animis hominum, omnia quæcunque tui possident tua esse scito. Hodie, quod advertendum, pristina illa imperatoria potestas si non penitus contracta est intra fines Germaniæ, saltem non ferè longius excurrit quàm in Italiam, & in conlimitia Galliæ, in quibus ipsi est admodum retusa & hebetata, propter nimium frequenter concessos istos imperii vicariatus perpetuos. quos quò pertinuisse dicam, nisi ad minuendum, dehonestandum, lacerandum imperium? Gratia pancorum, videlicet, dati sunt, ex qua plenè orta est perniciēs imperii. Nam quid aliud est agere alicubi perpetuum vicarium imperii, quàm in propria ditione jactare se Augustulum vix ulla respectu Augusti? Hinc, inquam, magnum validumque imperium, aut saltem parvæ magni imperii reliquæ reductæ sunt ad provincialia dominia, quæ plerunque popularibus deprehenduntur esse intolerabilia. Nam ipsa imperatoris ditio, autoritas, potestas, hodie est umbra nomenque imperii, non imperium.

CAPUT XXI.

*De bractea qua ambit superiorem partem diadematis imperialis.
De mundi effigie qua est in summitate
hujus diadematis.*

IN imperii diademate aspicitur bractea aurea & gemmata, incipiens à media lamina, quæ regit mediam frontem, undeque incipit ambire vacuum illud diadematis intervallum, quod in speciem lunæ sinuari dixi. Hæc bractea desinit in aliam laminæ partem quæ est in occipitio media. Ita sit, ut habeat ad latera utrumque cornu, quæ sunt culmina diadematis, unum dextrorsum, aliud sinistrorsum. Summitas hujus bractæ sustinet globum effigiem mundi. Id quod haud dubiè inventum est repræsentandæ majestati imperatoris. Mundus est omnium parens. Nam ad eum prima cujusque rei origo perducitur. Ita quantum est hominum qui vivunt sub tutela imperatoris, quòd securè, quòd feliciter agunt, imperatorio numini acceptum referunt. Mundus est unus. Unius imperatoris nutu omnia administrantur. Unus tantum nomen possidet; unus tale fastigium insidet. Mundus omnium rerum ordinem unumcircumagat. Imperator in singulis imperiis partibus præstat omnium rerum providam dispositionem, eam, cujus vi omnia pulchrescunt, hoc est, ordinem. Ut mundus sine illo summo opifice stare non potest, ita sine hoc tanto ductore, sine hoc capite omnia machinæ imperialis membra nutant. Mundus, divi-

divinum opificum, in singulis sui partibus subinde mutatur; nec ulla usquam est quæ diu eadem maneat. Imperatoris prudentiæ est pro re mutare consilia, rationesque tantæ curæ, prout expedit. Neque enim id est levitatis, sed patientiæ. Mundo, quod in se omnia ornamenta continet, nihil est ornatius. Imperatoria virtute nihil spectabilius, quia nihil quoque mortalitati est conducibilius. Mundi præceps velocitas à nullo mortali oculo, quamlibet acerrimo adverti potest, nisi demum convolutis rerum vicibus. In imperatoria majestate reposita sunt arcana illa sanctiora, è quibus est in omnia regimen. Hæc tamen cujusmodi sint, non prius palàm est, quàm fuerint sua bonitate cognita, & ita ad res collata, ut satis constet, nihil melius eligi potuisse. Nempe, lætitia prosperi eventus metui prævertit; felicitas adest sæpius inexpectata. Quicquid in hominis notitiam cadere potest mundus sua magnitudine complectitur. Humana, pia, subjectis convenientissima existimatio hæc est, Vigilem imperatoris oculum, divinamque mentem nihil eorum fugere quibus summa cura continetur. Mundum sapientiæ cultores firmant esse *σφαγεῖν* rotundum. Cui rotunditati nihil officiunt illæ quæ aspectui nostro sunt inæqualitates, hoc est, tum depressa in convalles & abyssos, vasto præcipites hiatu, tum in ardua aspectu juga, aliaque in admirabiles altitudines evecta loca. Quam, scilicet, inæqualitatem deterit magnitudo mundanæ molis, quæ ubique teres, ubique æqualis, sui que similis est. Et si quædam in rerum administratione frequenter occurrunt quæ ingeniis ægris, jejunis & quæculis præbent occasionem inconsultarum vocum, ratione tamen suscepta esse, denique fatendum est. Quippe omnium rerum causæ rationesque librantur in trutina censoris mentis. Omnia excoquantur, perpoliuntur & consummantur in illa summa ac generali notitia imperii, cujus sedes est in pectore tanti principis; nempe loco tam excelso posita, ut nihil tam altè lateat quod se illi subtrahere possit. Hæc est altissima illa specula, unde summus principum omnia prospicit, interna, externa, proxima, longinqua, ardua, depressa. Hinc componit rerum opportunitates; hinc rejicit improbanda, dubia differt; manum injicit probis. In placitis, electis, probatis acquiescit. Quæ omnia quò minus vulgo innotescunt, hoc sunt imperatorio lumini cognitiora; his probat providentiam, vigilantiam, bonitatem suam; his lætatur in arcano sapientiæ suæ. Ex his fides fit, nihil in illo deprehendi inæquale apud quem est regula omnis æqualitatis, justitiæ, sanctitatis. Dorilaus, Cenforino autore, scripsit mundum esse organum *Cenforini*. Dei. Mundi typo, quem Imperator capite gestat, ipse docetur

se.

se universis illud esse, quod mundus est divinæ majestati. Est ergo Imperator minister Dei in hoc electus ut in imperio perstet ad vices summi numinis. Ut mundus constet societate cœli, eorumque omnium quæ cœlesti ambitu continentur, ita imperii partes coalescunt ad splendorem nominis imperatorii; sub tanti numinis tutela, sub patrocinio, inquam, tantæ majestatis fiunt individua, impervia, impenetrabiles. Sphæra mundi vergit in centrum. Mundi centrum est globus hic terrestris quem incolimus; qui etiam est circumfusus aquis, ita tamen libratur ut sit solidus, firmus, nulla vi ventorum mobilis, nulla vi fluctuum mutabilis. Perspicue palam est Imperatorem parum esse sua majestate tutum, si non nititur perpetua incolumitate subiectorum. Hoc est imperatorium pedamentum: hoc ipsum summi culminis solidamentum. Ergo individua sunt imperator & imperium, hoc est salus eorum omnium qui sunt in ditione imperii. Felix est is princeps qui felicibus imperat: firmus, qui nihil sibi & suis dividuum facit: undique tutus is, qui quam sibi, eandem universis operam præstat, in perpetua sanitate is, qui se colit ut caput, universos regit ea cura quæ quisque propria membra. Mundi duas partes faciunt, quarum una agit, altera patitur. Illa est immutabilis: at hæc obnoxia necessitati vicium & mutationis. Illa divinam, hæc humanam sapientiam repræsentat. Eadem ratione etiam consilia imperatoris sunt providæ mentis argumenta, atque ut divina æquum est esse rata, & immutabili ratione nixa, tamen quia rebus humanis accommodari debent inconstantibus, fluxis & caducis, necesse est modum profrendi ea temporibus aptari, occasionibus applicari, opportunitatibus variari. Ibi divina sapientia, hic se humana imbecillitas exerit. Mundus est templum Dei. Quicquid in ipso est, cultui divino destinatum est. Imperium est ditio & habitatio imperatoris, sacra ut numinis, ampla ut magni regnatoris, tuta ut asylum. Hic ejus virtutes præcipuo cultu celebrantur ut numinum. Merito. Nam qui est pater patriæ, qui cura, affectu, effectu, subjectis ut propriis liberis adest, quærit, prospicit, hunc æquum est universorum erga se experiri animum gratissimum. Hoc est ipsi in adversis solatium, in prosperis gaudium, in dubiis hortamen, in incipientibus incitamentum. Hanc ætate messem metit, hoc æstumno fructus imperialis sollicitudinis percipit. Denique,

*Virgil. l. 6.
Ænid.*

*Ut cœlum ac terras, camposque liquentes
Lucensetque globum, Luna, Titaniaque astræ
Spiritus intus alit; totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

Inde

*Inde hominum, pecudumque genus, vitæque volentium,
Et quæ marmoreo fert monstra sub aquore Pontus.*

Igneus est ollis vigor, & cælestis origo

Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,

Terrenique habebant artus, moribundaque membra, &c.

Ita putandum est, imperatorem esse illum spiritum qui intus alit, intus vegetat omnem imperii molem, quæ sic animata est ἀνίμωσιν ἄνωθεν, nec senectutem novit, nec morbos. Hæc est illa mens tanti corporis; hæc est illa rectrix tantæ molis; hæc est illa gubernatrix tantæ navis; hæc est exploratrix omnium virtutum, inventrix commoditatum, & procreatrix felicitatis publicæ. Sub hujus tutela & omnia pericula depelli, & præsentia bona æternari possunt. Hæc illa sunt quæ per mundi speciem, quod est culmen imperialis diadematis, significari puto.

CAPUT XXII.

Corona ducalis. Ducum alii majores, alii minores. Utrique demonstrantur. Utriusque ducatus corona sunt promiscua & cur. Cur minores duces gestent coronam Ducalem.

DUcum alii sunt majores, alii minores. Majores voco illos quorum dignitas proximè accedit ad regiam. Et hos quidem duces in tantam magnitudinem, & claritatem erectos video, ut tot mihi reges videre videar. Id duplici ratione accedit; propter genus, scilicet, propterque opes & auctoritatem. Et verò quod ad genus attinet, vix ullus istorum non antiquis regibus oriundum proficitur. Ergo ita sunt duces, ut eadem sint principes prioris generis, de quo infra dicam. Hoc tam excelso loco aspicio illa Germaniæ columina, illa Italiæ magna nomina; aliosque qui etiam inter se nondum etiam satis conveniunt de ἀστυδία, tamen id fastigii insederunt quod est regio proximum. Hinc fit, ut hi omnes unius ordinis esse censeantur; omnes propemodum suspiciantur ut reges; longeque antistent illis quos voco minores. Et quidem minores duces sunt illi, qui sunt in ditione majoris potestatis, regiæ, imperatoriæ, Pontificiæ. Istis, videlicet, dati sunt ducatus, hoc est dignitas & feudum quod hoc nomine demonstratur, ea lege & conditione, ut juri & jurisdictioni datoris per omnia subiecti sint haud secus quàm quilibet è vulgo. Tales fuerunt majores duces in ditione imperatoris antequam darentur eis Vicariatus imperii, de quibus dixi. Cæterum minores hi duces multum existant

exstant inter eos qui fulgent aliis feudorum dignitatibus , propter eas causas , quas infra memorabo. Sed multum quoque cedunt illis majoribus. Nam hi in sua quisque ditione serunt se vicarios imperii , quandoquidem ibi omnia obeunt imperatoria munia. Atque adeo quidam ex his audent vocare quosdam regum in certamen opum , potentiae , nobilitatis , non etiam dignitatis. Neque enim reges , quemadmodum hi duces , regnant permissu majoris potestatis ; nullas dominandi leges accipiunt à celsiori culmine , qui per omnia sunt sui juris. At horum ducum nullus est , qui quicquid potest polletque , non id omne diplomate sibi fateatur esse concessum ; Qui non id ipsum solenni more profiteatur , nempe in ipso ducatus aditu , aut certè primis in spatiis regni , imperii , pontificatus , prout is dux hujus aut illius est cliens , aut beneficiarius. Fatentur , inquam , & profitentur , se esse in clientela , sub tutela & patrocinio majoris & eminentioris potestatis ; id est , quod dominantur , quod eo loco sunt , tantumque juris usurpant. id verò se habere muneris alieni , Moschum excipio , qui se aequat regibus , atque adeo se super reges collocat , cum à nobis sola censetur appellatione magni ducis. At ceteri Europæ duces se regibus minores & inferiores hoc ipso profitentur , quod ipsi per se , aut certè ad id missa legatione , genibus ejus advolvuntur , cujus beneficio tales sunt ; cujus in ditionem dedunt sese , suaque adeo omnia alienæ potestatis & arbitrii faciunt. Quam ad humilitatem vix quisquam Europæ regum adigitur , aut demittitur. Nam in terris regio fastigio nihil quicquam excelsius. Nihil rex nec intra , nec extra ditionem suam non infra se positum videt. Verè Diotogenes qui dixit regem esse in mundo veluti figuratum Deum. *Θεὸς ἐστὶν ὁ ἀνθρώποις παριστὰς ἡγεμὼν*. Eiusdem hæc sunt verba , *ἐν θεμίμῳ ἐπιπροσμίμῳ βασιλείᾳ* , regnum est negotium imitans Deum. Stenidas ait regem esse *ἀντίμιμον καὶ ζηλωτὴν τοῦ πρώτου θεοῦ* , imitorem & æmulatorem primo Deo. Primum Deum vocat illum qui natura & ab se talis est ; regem alterum Deum , nempe illius & progeniem & imitationem. Illum in universitate rerum ; hunc in terris ; Illum perpetua , hunc temporaria sapientia inclytum. Quid ? hic ipse Stenidas philosophus Pythagoræus vult regem virtutibus nihilo esse minorem Deo. Et hi quidem sunt majores duces , multo excelsiores illis quos voco minores. Nam hi regio diplomate hac tam sublimi appellatione honestantur , quæ est nota amplissimi , fateor , & perpetui honoris , ejus qui transit ad hæredes , sed qui sanè circumscribitur intra omnia officia clientium , si ve , ut jura feudorum loquuntur , vassallorum. Quippe horum urbibus , castris , domiciliis , agris dicuntur leges. Personis item nihil

muta-

Stob.
ἐπιπρ. π.
βασ.

Stob. ibid.

quicquam concessum, quo eximantur imperio regis, & jurisdictioni publicæ, haud sanè magis quàm quilibet extremæ plebis homo. Sed, videlicet, isti cò fastigii sublimantur à regibus, ut sint, quibus addita amplitudo rerum tractatione decus pariter & auctoritatem addat. Sæpe tempus adest quo talium illustre nomen & excellens auctoritas rebus agendis & promovendis intelligitur esse necessaria. Sæpe ductandus exercitus; sæpe patria propugnanda, aut ultro laceffendus est hostis; & aliena invadenda; sæpe illustres legationes obeundæ; sæpe alia regnorum solennia peragenda. Enimvero tali re ac tempore nonnisi à magnis nominibus magnæ res patrantur. Ipſi quoque reges regiam majestatem hinc muniant; seque tunc regiè incedere putant, cùm setanto flore circumfusos, talique præsidio stipatos vident; qui hos habent sicuti assiduos custodes, præcipuosque satellites majestatis. Certè & hic solem reges imitantur, qui quamlibet solus tantusque, tamen stellis circumfundi amat. In hoc quoque Neptuno sunt similes, cui cùm, autore Platone, plures essent liberi è Clitone suscepti; ipsorum vetustissimum, cui nomen Atlas, universæ insulæ Atlantidos regem constituit. cæteros legit *ἄρχοντες* magistratus, seu principes, hujus tantæ curæ, non etiam potestatis consortes, & adjuutores quales hodie hi duces sunt regibus. Auro, quod est pretiosissimum omnium metallorum, multa pretiosa connasci dicuntur, minora tamen ipso, veluti argentum, æs. taliaque. Ita regi necessario adhærent *σπαρτιάς, καὶ δυνάστης, καὶ ἡγεμὼν*, ducatus, judicia, facultas eloquendi. Et hac quidem ratione utrosque duces discriminari posse puto. Utriusque tamen ducatus coronæ, quod mirere, sunt promiscuæ, etſi regiis sunt similes. Quippe in utrisque lamina aurea quæ caput ambit, pretiosis quoque lapillis distinguitur. Ex hac lamina exeunt flores, & folia. certè id, quicquid est, nihil aliud est quàm materia florea, foliacea, frondea, læta, lasciviens, suaque serie laminam inumbrans. Quo effigiati supra dixi repræsentari coronam querceam, hoc est, civicam, in qua folia sunt quercea. Hac fronde, ut jam dixi, Augustus in numismatibus evinctus aspicitur, quòd hæc frons est verissimum symbolum salutis & securitatis publicæ, quæ majoribus ducibus est credita sicuti regibus. Nimirum, his ducibus, ut si sint reges, tales coronæ convenire videntur, ut insignia suæ dignitatis, quæ quàm proximè accedit ad regiam. Nam quòd insigniuntur lamina coronaria inumbrata foliis, in hoc verò quodammodo sunt similes regibus. At quòd ea corona è superiori parte tota patet, cùm regum coronæ sint clausæ, docemur ipsos esse infra dignitatem regiam. Regaum est *ἀντὶ τοῦ* ab se natum, &

nullius

Plato in
Crit.Plato in
Polit.

nullius majoris beneficio obnoxium ; propriis , inquam , auspiciis , suaeque vi nixum . At horum ducum , quamlibet latè dominantium , coronæ effigiantur apertæ , ut in quibus est etiam & beneficio & incremento locus . Quippe natura comparatum est ut germinantia crescant , & florescentia maturescant . Hoc ut fiat utraque imbre aliquo etiam irrorari , augeri , promoveri oportet . Ergo hi duces tali corona fidem faciunt , se inibi esse , ut sublimiorem potestatem , cuius magnitudine nituntur , propitiam experiantur , illi suos auctus acceptos referant . At sublimis , summaque potestas , hoc est regia , imperatoria , pontificia clauso diademate demonstratur , quod quæ in aliis germinant apud hos perducta sunt ad maturitatem ; quæ alibi incipiunt , aut procedunt , hic sunt perfecta . Ne multa ; hæ summæ potestates illud magnitudinis fastigium infederunt , supra quod ascendere non potest . Huc accedit ipsa appellatio dignitatis ducalis , quæ sanè assurgit majestati regis . Et verò regni vocabulum multò latius patet quàm ducatus . Regnator , idem est ductor . Non contra . Et hinc , scilicet , est omne discrimen coronarum , seu diadematum regionum & ducalium . Quod autem minores duces regumque vassalli tam divite , tamque speciosa corona utuntur , id adeò hinc fieri credo , ut qui in honorem ducalis appellationis evecti sunt , hi quoque insigniis ducalibus non arceantur ; ne minùs quàm imperatoris celebre sit beneficium regis . Sed imperatoris concessu imperatoria jura majores duces usurpant , cum vix unquam reges iis quos creant duces , quicquam concedant quo regia jura minui possint . Titulos tantum & ornamenta ducalia illis tradunt , quorum omne decus semper ad datorem recurrit . Certè reges juvat aspicere duces ab se creatos illis ipsis insigniis præfulgentes , quibus conspiciuntur ii quibus id juris imperatorio diplomate , una cum imperii vicariatu datum . His addo , meritò ducibus , saltem majoribus , concessum fuisse jus gestandi diademat . Quippe id non novo , sed prisco more fieri invenio , quo id ipsum licuit tyrannis , quibus assimilo hodiernos majores duces . Cujus rei exemplum est Lampichus Galeorum tyrannus . Hic cum à Mercurio juberetur ponere omnia , priusquam pedem imponeret in cymbam Charontis , diadema , inquit , tantum permitte ut habeam , & ephestridem . Cui Mercurius , Minimè , inquit . Et hæc pone . Alibi quoque Charon Polyerati Samiorum tyranno tribuit diadema .

*Lucian. in
Dial. mort.*

*Lucian.
Char.*

CAPUT XXIII.

De iis qui vocantur principes. De appellatione & munere principis. De ducatu. Ducatus & principatus dignitates recipiuntur, seque invicem excipiunt. De discrimine quod est inter majores & minores principes. De comitatu, & Comitibus, & horum corona. Barones hodierni, & horum corona, sive strophium.

AD sunt & principes, nunc quidem detrita vi appellationis Augustæ, quæ olim unum Romanum principem signavit, hoc est, summum eorum hominum qui incolebant orbem Romanam. Et verò principatus hodiernus est nota duarum dignitatum, quarum, ut de ducibus dixi, una major, altera minor. Majores principes voco illos quibus est è regia prosapia stemma, quique successionis ordine & hereditario jure regis majestatis fastigium insidere possunt. Rectè Socrates apud Platonein, Si quis, inquit, ex rege nascitur, rex est nominandus. Et si ve diversis, si ve iisdem syllabis idem significet, nihil interest. Ergo etsi istis nec datus est ullus neque ducatus, neque marchionatus, neque comitatus, nihilominus censentur generali appellatione principis, veluti nati in regia familia, eaque quæ non nisi principes edit. Ideo majores duces, qui ferè se regibus ortos ferunt, principum quoque generali & usitato vocabulo honestantur, ut qui regis aut imperatoris majestatis radio coruscant. Cæterum utraque appellatio nempe ducis & principis naturæ ordine facile reciprocatur. Certè nomine principatus demonstratur is quem signavi, ordo naturæ, cujus ductu itur ad jura successionis, hæreditatisque regis. Nomine ducatus militaris atque adeò imperatoria cura. Sed ut natura illud quod prius, illudque quod posterius est pariter creavit, ita illi quod prius est, tam ipsa quàm consensus hominum videtur assignasse ducatum, si ve imperatorias partes; illi quod posterius, obsequium, hoc est sequendi & obsequendi officium, ipsam inquam, parendi necessitatem. At princeps propriè is est qui alicubi primum locum obtinet. Est enim principatus prius vocabulum ordinis quàm potestatis. Itaque principi hoc ipso quod primus est, natura censetur tribuisse ducatum, hoc est, onus & curam ducendi cæteros. Apertiùs omnem rem promo. Is qui princeps, hoc est primus est in municipio, in civitate, in republica, haud dubiè tuendo juri publico, & stabiliendæ ordinum concordie imponitur. Ille ipse in hoc quoque inventus, ut non

*Plato in
Crat.*

Stob.
 Anth. 7.
 epist. 16.

Stob.
 Anth. 11.
 pasc.

domo solum primo loco sit, verum etiam in exercitu, in imperio, in periculis, aggrediendo, pugnando, vincendo, qualis Agamemnon quem Homerus facit utrumque, nempe τ' ἀγαθὸν καὶ κακόν τ' ἀνικητὸν, bonum, fortemque pugnatorem. At ducatus est munus illius qui hæc omnia simul exequitur, quem virtus ducit ad victoriam, victoria ad triumphum, qui à triumpho, denique rectà pergit ad summum locum, hoc est, illud decus cui inditum nomen principatus, Ergo verum est, utramque dignitatem reciprocari, & altera alteram vicibus excipi. Quotidie videmus, illum qui princeps est, hoc est, est qui primo loco in Repub. est, qui civibus loco capitis est, necessitate adigi ad suscipiendum ducatum, nempe, re trepida. Ut sapienter Diogenes dixerit, tria esse regis opera, in quibus primus est locus τῷ στρατηγῷ ducatui. Alter iudiciis, tertius pietati. Eundem ducem scimus perfuncto sibi militiæ laboribus præmium proponere primum & altissimum locum, illum, qui quietis Reipub. temporibus est principatus, summa ac perpetua dignitas, quæ censetur hoc nomine; illa ipsa quæ, repub. ancipiti, efficacius sese prodit nomine & munere ducatus. Itaque non solum ambæ censetur concordia germanitate, verum & unitate: in hanc sententiam verè Aristoteles alicubi ait, belli ac pacis tempus regiam potestatem comprehendere. Hinc palàm est, vix illi quæstioni locum relinqui, utra harum dignitum sit potior, utra excellentior, quæ veriùs sono vocis, & mutatione muneris discriminantur, quàm origine & effectis. Nec tamen sum nescius, utramque majorum potestatum diplomatibus hodierno die propriis quibusdam notis distingui, quæ apud me non tanti sunt, ut in his memorandis operam abutar. Quicquid notabilioris discriminis hîc est, id ferè omne deprehenditur inter principes majores & minores, ut dixi de ducibus. Nam hîc quoque minores principes voco illos qui stemma nequaquam ducunt à regibus, sed quibus est concessus ager, urbs, ditio, feudum, cui nomen principatus, ejusque domino ac possessori permissum ut vocetur princeps, propria, nimirum ac peculiari appellatione, quæ talem dominum distinguit ab aliis aliorum feudorum dominis, hoc est, marchionibus, comitibus, baronibus. Nempe, hi omnes in hoc sunt similes, ut sint in perpetua clientela, atque aded in ditione regum. Hic quoque minor principatus est minori ducatu æmulus; neque cui prærogativam des, facile dictu est. Quippe omnis res pender ab arbitrio regnantis, cujus in ditione uterque est. Enimuero majorum principum dignitas nec datur codicillis, nec emitur ullò pretio, sed est unius munus naturæ. At hæc postea-

posterior ut quæri, ita amitti potest ut res adventitia. Isti tamen qualescunque principes plerunque eadem corona utuntur, quæ majores & duces & principes. Nam hæc quoque frondibus & foliis exhilaratur è lamina prodeuntibus; fortasse propter eas causas quas innui, cum de majoribus ducibus egi. Superioribus adnumero Comites, hodie quidem longè secus quam olim fuit, minoris loci homines, quam minores duces, minoresque principes. Nam quos Romanus imperator jens in bellum, aut imperii dititionem perlustrans adsciscibat in comitatum, eosdem censebatur adsumpsisse in consortium curarum principalium; iique plerunque adhibebantur iis ministris quibus maxima quæque consummantur; denique istis uti propemodum ut oculis, brachiis, manibus, sicuti ex omni hominum genere lectis, atque à principali providentia ad maxima quæque destinatis. E tanto, tam arduo, tam nobili munere hoc quoque vocabulum transit ad notam perpetuæ, & hæreditariæ dignitatis. Indidem est *πρωτοῦ & σφόδρου*, Pollux l. 3. illa corona hæreditaria, argumentum avitæ laudis, decoris, præmiorum. Nam ut aliæ coronæ, hæc quoque transfertur ad posteros, ac sicuti a nobili trunco ad felices ramos, traducelque porrigitur. è quibus

— *primo avulso non deficit alter
Aureus, & simili fronde scit virga metallo.*

*Virgil. l. 6.
Æneid.*

Hæc comitum corona constat è circulari lamina, cui hærent tres lapilli. Supra laminam ut plurimum eminent tres uniones magnitudine conspicui; aut certè continua series minorum unionum, qui & in extremitatibus laminæ, & super ipsa media duplicantur aut triplicantur, cæterisque eminentiores aspiciuntur, sicuti illa margarita tribacca Indica. Marchionum quoque nomen illos designasse ajunt, qui imperii marchis, hoc est, limitibus tutandis præfecti fide, fortitudine, felicitate mernerunt ut hoc quoque nomen referretur inter præcipua decora pacis, certè inter potissima, ac perpetua ornamenta strenuissimæ familiæ. Sed ut minorum ducum, minorumque principum sublimitates haud magno, atque haud scio an ullo, intervallo distant, ita comitum & marchionum æmulæ dignitates hodieque aspiciuntur: Usus item altioris aut deperffioris coronæ, gemmatoris aut simplicioris, foliosioris aut laxioris, majoris item & minoris honoris, hoc est, honoratoris aut inferioris sessionis & loci variat pro ingeniis locorum, aut diplomatibus regum aut Cæsarum, à quibus isti eminentium honorum tituli manarunt. Equidem tam comitum, quam marchionum coronam

cum Prudentio dixerim perpetuam gemmam, sive aurum perpetuum.

*Prudent.
p. Gschorn.*

Gemma relucenti diadema amplectitur auro.

His proximi sunt Barones, hoc est, è nobilitate primores. Atque adeò quandoque hac appellatione Baronum universus ordo nobilium, cuiuscunque gradus aut dignitatis sunt, continetur. Baronibus licet gestare non quidem laminam integram, & latam, sed tenuiorem ac restrictiorem, ac veluti circulum sive gracile vinculum aureum. Hoc puto repræsentari priscum illud *στέφανος*, hodie etiam ab vera nobilitate super insignitis & galæ cono usurpatum, quod connumerari inter ornamenta excelluorum capitum, ac distinguere à corona, docent hæc Artemidori verba; huic quidem aliquam præfecturam prædicit [magnum caput] in quo corona, aut strophio, aut diademate opus habebit. Ariadne quoque apud Catullum describitur,

*Artemid.
lib. 1. cap.
18.*

*Catull. Ar-
gon.*

Non tereti strophio lactanteis vincla papillas.

Hic est locus monendi marchiones, comites, barones, eosque omnes quibus concessum est ut caput evinciant eadem prope forma, qua prima diadematis pars repræsentatur. Hinc enim docentur se à regnantibus assumptos esse in primam regni partem, quod est consortium ejus curæ, qua una summum illud fastigium nititur. Nempe ut omni loco ac tempore principi ac Reipub. sint acres adiutores in hac tanta, tamque ardua administratione. Ei adsint perpetua fide & vigilantia. Sua singulari opera, omnique virtutum genere omnibus præeant. Ubicunque constiterunt, ibidem principem veluti exscriptum referant majestate armatum, auctoritate venerabilem, jubendi potestate validum, denique vi regii numinis ubique præsentem. Exploratum mihi est, hæc possidere spatiosius & inflatius, nego verius & simplicius, præsertim ab eo, qui id sedulo cavet, ne transiliat fines instituti sui. Neque enim de hodiernis dignitatibus scribere institui; sed quicquid hujus feci, id ea mente feci, ut cuilibet ante oculos ponerem species earum coronarum quibus hodierni dominantes uti consueverunt.

CAPUT

CAPUT XXIII.

Pilei ducales. Libertas duplex. Pileus est symbolum libertatis non solum privata, sed & publica. Pileus gestamen regum. Sacerdotes pileati. Legati pileati. Cur pileus ducalis sit pellitus. De prisco usu pellium in vestibus, vasis, tabernaculis militum, diverso genere armorum, sacris, navigatione.

DUcales capitis notas in Germania adverto non tam esse coronas aut *hiademata*, qualia descripsi, quam galeros, sive pileos, & quidem pellitos, nullis gemmis, unionibus, lapillis conspicuos, sed inspersos notulis, sive punctulis nigris velleri ingentis. Ducalis pilei superior pars, ea quæ est supra ambitum capitis, quibusdam incisuris distincta conspicitur. Ipsius quoque pilei superiores extremitates utrinque confurgunt in patentiorem formam. Ipse totus lætiore ambitu, & grato oculis amplexu caput vincit. Certè magnificentia formæ spectantes invitat ad illud, quicquid est, diligentius intuentum; ac proinde quid ita sic effigietur, quidque signet, sollertiùs investigandum. Primum, huic voci dicimus *Philo π.*
ὀνείρ. inesse summam dignitatem; siquidem & ipsa astra à sapientibus dicta sunt *πλήμματα ἀδιάλυτα αἰθέρῳ*, pilei indissolubiles ætheris, ut distingvantur ab iis quæ haud longo intervallo ab hoc sensu Aristoteles vocavit *πλημματα νεφέας*. Ipsa luna dicta est *πλήμματα σὺν ἀπέρῳ αἰθέρῳ*. non synceram coactionem ætheris. Deinde, quòd pileus *Philo π.*
ὀνείρ. est, pronum est interpretari illud esse argumentum libertatis. Libertas est duplex. Est enim vegeta illa vis in animo cujusque, quæ parere scit, servire nescit. Est in Repub. licentia dicendi, faciendique quicquid dici, fierique æquum est. Utramque, opinor, signat pileus specie tam augusta. Ut ambæ omnium hominum propriæ sint, at hanc posteriorem sibi Germani vindicant. Non pauca è provinciis Europæ servituti usque eò sunt alluetæ, ut, quòd etiam serviunt, id quoque didicerint si non dolere, at conqueri. Germania omnimodæ servitutis impatiens jamdiu eo rerum statu lætatur qui tranquillissimus est. Id quod de populo Rom. dixit M. Tullius hodie quidem fortasse Germaniæ haud absurdè convenit. *Alia, inquit, Cic. Philipp. 6. wat.*
nationes servitutem pati possunt. Populi Rom. est propria libertas. 49.
 Ut cælum salutaribus luminibus distinguitur, ita Germanica libertas sublimibus tot ducum, principumque præsidiiis nititur. Ergo hi duces ac principes quam ipsi animis ingeneratam habent, hanc ipsam, quatenus legitimi dominatus ratio finit, populis libertatem præstant. Satis est ipsis si modestè, & ex ingenio gentis dominantur, non

superbè & injuriosè. Hujus tantæ rei certissimus index est sublimis ille sublimium capitum pileus. Pileum olim fuisse symbolum libertatis, etiam notius est quam ut probari necesse sit, tamen enodatius rem tradam quam vulgo fieri video. Itaque aio, pileum fuisse indicium recens adeptæ libertatis. Hoc docent hi Plautini versus,

Plaut.

Amphit.

act. 1. sc. 1.

Nisi & is quoque me ignorabit. Quod illo facias Juppiter,

Us & ego hodie raso capite calvum capite capiam pileum.

hoc est, faxit Jupiter ut ego qui hodie gesto caput rasum, quod est argumentum servitutis, eaque redici possum calvum, capiam pileum, quod est quotidianum gestamen manumissorum. Ideoque quoties servo homini dabatur libertas, dicebatur vocari ad pileum; ut apud Suetonium, *Servisque ad pileum frustra vocatis, in Siciliam profugit.* Venum tamen ibant quidam servi contra morem pileati; ii, scilicet quorum nomine venditor nihil præstaret, ut è Cælio Sabino Gellius tradidit. Hoc dempto, quisquis pileatus aspiciebatur, hic sui juris esse censebatur. Flamini de rege Philippo triumphantis currum non unus, sed duo milla civium Rom. pileata comitata sunt, quæ Punicis bellis intercepta, & in Græcia servientia cura sua collecta in pristinum gradum restituerat. Ergo pileus erat argumentum nuperæ libertatis; & ferebatur à recenter manumisso τῷ ἀπο-

Liv. lib. 23.

Vol. Max.

lib. 5. c. 2.

Plutarch.

Δωρ. 10.

Βασίλ. κ.

ἐλευθ. γ.

Liv. lib. 35.

Polyb. ecl.

legat.

Diod. ecl.

leg.

Appian.

Alex. l. 2.

bell. civ.

Victor in

Ner.

Strabo l. 6.

Philo

περὶ 6.

Θεογ.

Diodor. Sic.

lib. 4. an-

sig.

σφάπτω ἀπὸ τοῦ θυμῶος in honorem patroni, hoc est illus qui cum libertate donasset. Hoc exemplo Q. Terentius Calleo, pileo capiti imposto, Scipionem triumphantem secutus est, aperta professione, Scipionem esse suæ libertatis autorem Prusia rex notatus est ut indignus maiestate tanti nominis, quod pileatus capite raso obviam ire legatis Romanis solitus esset, libertumque se populi Rom. ferro. Hæc fuit privata cujusque servitus, cujus mutata in libertatem pileus index erat. Ubi advertendum hunc pileum fuisse album, ut disertim Diodorus de Prusia tradidit. Sequutis temporibus pilus publicæ quoque libertatis argumentum fuit. Cum conjurati ab se Cæsarem, regem ac tyrannum sublatum esse clamarent, pileum lanceæ imposuerunt, signum libertatis, cui respub. esset reddita. Mortuo Nerone, inquit Victor, *ad eundem provinciam, omnisque Roma interitus ejus exultavit, ut plebs induta pilis manumissionum, tanquam sano exempta domino triumpharet.* Memorat Strabo, Parthenias, cum conspiratione & agmine facto in cæteros impetum facturi essent pro adipiscenda libertate, convenisse cum Eilotis ut in foro signum tollerent pileum Laconie. Et hæc quidem est prima dignitas pilei, quæ apud alias gentes est altius erecta. Nam pileum Dioscurorum capitatexisse, tradit Philo. Hunc ipsum regum Ægyptiorum atque Æthiopiorum fuisse gestamen, Diodorus Siculus autor est. Hos pileos ait esse oblongos; ac serpentibus

uis,

his, quos aspidas vocant, circumvolutos. Quod est insigne documentum, eos qui audent insurgere in regem mortiferis moribus esse obnoxios. Earundem gentium sacerdotes inibi Diodorus ait esse pileatos; Quæ fortasse sunt illæ quarum alicubi mentio est apud Lucianum. Quod ad exemplum Dialem Romæ pileatum fuisse constat. Cui tamen non licet mori pileato, ne, scilicet, insigne sacerdotii sit inter feralia. *Dicemus Gothus*, inquit Jornandes, *è Gothorum gente elegit nobilissimos prudentiores viros quos theologia edocuit fecit sacerdotes, nomen illis pileatorum contradens; ut reor, quia operis capitis tiaris, quos pileos alio nomine nuncupamus, utebantur. Reliquam verò gentem capillatos dicere iussit.* Apud multas gentes honestissimus quisque erat pileatus. Certè hic mos apud Septentrionales fuit receptus, ut de Scythia tradit Lucianus, ubi ait Toxarim Scytham nec regii fuisse generis, neque è pileatis, sed è plebe unum. Nempe ibi Lucianus vocat *πλοφαγὸς τῶν πριμνίτης*, honoratior. Exstat legatio Deceballi, qui ad Trajanum legatos misit *τῶν δόξων καὶ πλοφάρων* ac si dicas, pilei feros. Hi enim, inquit, apud ipsos sunt honoratior. Et hæc quidem de pileo. Sed quid ista sit pellitus, usque adhuc, quod sciam, est rationis incompertæ. Dici tamen si non possunt vera, at saltem verisimilia & probabilia, ut per hæc quisque pro ingenio contendat ac penetret ad vera. Primo homines duro, ut ille ait, robore nati,

*Nemora, atque cavos montes, sylvasque colebant,
Et frutices inter condabant squallida membra.*

Postea cœperunt, videlicet, admonitu necessitatis, uti

Pellibus, & spoliis corpus vestire ferarum.

Qui vestitus exin fuit proprius hominum agrestium.

Verbera pellis sese fasa movebat arator.

Hic præsertim fuit indutus præclarissimi cujusque venatoris, ut de Accete lumen poëtices canit Virgilius,

*At procul excelsa miratus vertice montis
Adveniens, sociasque rates occurrit Acestes,
Horridus in jaculis, & pelle Libystidis urse.*

Hic quoque fuit cultus priscorum patrum, rustici, inquam, illius senatus, qui ab aratro & pulvere vocabatur in Curiam, quæ

Pellitos habuit, rustica corda, patres.

Indici sapientiæ antistites, illi tam frugales, tamque continentes, cubabant *ἐν τῇ αἰσὶ καὶ δερματί*, super toris ac pellibus. Atque oedò pelles transferunt ad communem usum. Nam & in pellibus sedentes epulabantur. Et plebs pellibus vestiri cœpta. Et quidem Lycurgus vetuit pueros *ἐν αἰσὶ καὶ δερματί* vestibus, nempe laneis frangi, hoc est enervari ac debilitari, verum *ἐν δερματί* *ἐν αἰσὶ καὶ δερματί* sed pellibus

Lucian. in Sy. Dra. Appian. Alex. lib. 1. bell. civ. Iornand. de reb. Goth.

Lucian. de Scyth. sive hist.

Dio in Trajan.

Xiphil. Trajan.

Dio cæsar. π. α. 6.

Lucret. lib. 5.

Propert. lib. 4.

Virgil. lib. 5. Æneid.

Strabo lib. 15.

Etymol. δερματί. Stob. i. Xen. α. 1. α. 1. 15.

- Strabo lib.*
16. bus per annum assuefieri Strabo ubi memorat venationem quarum-
dam avium, quæ magnitudine æquant cervos, ait, harum pellibus,
Strabo lib.
16. gentem cui nomen Strutophagi, indui, easque sibi substernere. Hic
ipse scriptor Trogloditas vocat *διρμύβορος*, pelligeros, non plebem
tantum, sed & illud par, virum, inquam, & uxorem, qui præfuit illi
Sen. epist.
91. insigni palmeto, cujus est nobilis apud ipsum mentio. *Magna pars*
Scytharum, inquit Seneca, *tergis vulpium induitur ac murum; que*
sacru mollia, & impenetrabilia ventis sunt. Nimirum, quæcun-
que regio feris abundat, in ea ferinarum pellium usus invaluit; qui
usque eo necessarius haberi coëptus est, ut à vestibus peculiaribus
transierit ad vasa, quæ ne frangerentur, facta quoque sunt è pellibus.
Denique hic usus è lare familiari cujusque meavit in castra. *In bello*,
Cic. lib. 2. inquit Cicero, *ita magna res militaris esse occupatio solet, ut non*
Acad. *multum imperatori sub pellibus otii relinquantur.* Retentusque, in-
quæst. *quit Tacitus, omnis exercitus sub pellibus, quamvis hyeme seua*
Tacit. An- *adeo, ut obdormit glacie, nisi effossa humus, tentorii locum non*
nal. lib. 13. *preberet.* Usui quoque armorum adhibitæ pelles, ac protegendis
militum corporibus. Nati è pellibus facti sunt thoraces, quibus no-
Pollux. lib. *men, ἀσώλας, ut è Xenophonte Pollux adnotavit. Nec thoraces*
7. cap. 15. *tantum, sed & scuta, sive clypei ἐκ βοίων διρμύτων* è bubulis pel-
Etymol. *libus. Ipse Jupiter cum contra Titanas inermis pugnam institue-*
βύς ση- *ret, acceptam capræ Amaltheæ pellem pro scuto habuisse dicitur.*
μαίνε *Facta quoque sunt militaria tegmina capitis, de quibus extat locus*
duo. *Virgili,*
German. in *—— fulvosque lupi de pelle galeros*
Comment. *Tegmen habet capiti,*
ad Ara. *Sed & ipsa perfica gerra constat fuisse διρμύνια pellica. Nec verò*
Pharnam. *militiæ tantum pelles, sed & religioni adhibitæ.*
in Leone. *—— huc dona sacerdos*
Virgil. 7. *Contulit, & casarum ovium sub nocte silenti*
Æneid. *Pellibus incubuit stratis, somnosque petiuit.*
Etymol. *Hic & tum pater ipse petens responsa Latinus*
Ἰάπων. *Centem lanigeras matrabat risè bidentes*
Virgil. 7. *Atque haurum effulsus sergo, stratisque jacebas*
Æneid. *Velleribus.*
- Alibi de mulieribus lymphatis,
7. Æneid. *Assa hia tremulus ululatus ethera complent,*
Pampinea,que gerunt incinctæ pellibus hastas.
Sed & alibi in sacro quod Herculi fiebat ob Cacus extinctum,
Virgil. 8. *P. libus in morem cincti, flammæque ferebant.*
Æneid. *Quinimo & sanctitate insignes viros pellibus incinctos legimus.*
Hieron. e- *In his Joannem illum Christi prodromon, qui fugit urbes, inquit*
pist. lib. ep. *25.* *Hic o -*

Hieronymus, *Zona pellicea cingitur, locustis alitur, ac melle sylvestri, & in typum pœnitentia predicanda, tortuosissimi animalis vestitur exuviis.* Hoc ipsum de Hilarione tradit hic ipse scriptor, *Igitur sacco tantum membra coopertus, & pellicem habens ependysen, quem illi beatus Antonius proficiscenti dederat, &c. Pelles quoque navigationis comites assumptæ.*

Hieron. in vita D. Hilarionis.

• Nec minus interea barbas, incanaque menta

Cinyphii tondent hirci, setasque cornateis

Usus in castrorum, & miseris velamina nautis.

• Virgil. lib. 4. Georg.

Xenophonte autore milites Cyri ultra Euphratem sibi parabant comæatum, confectis ratibus ex iis pellibus quibus utebantur pro tegumentis. Strabo memorat, milites Romanos falcatis hastis divulsisse carbasa Venetorum. Erant enim, inquit, *οὐννα* ex aluta consuta propter vim ventorum. Et apud Cæsarem, *Pelles*, inquit, *pro velis, aluteque tenuiter confectæ.* Remis quoque assuebantur pelles, eaque dicebantur *ἀσάμυρα*.

Xenoph. de exped. Cyr. lib. 1. Strabon. lib. 4. Cæs. lib. 3. bel. Gall. Erym. ἀσάμυρα.

CAPUT XXV.

Usus pellium in aulis regum. Pelles data victoribus, Pelles super capitis regum. Heroës pelliti. Fabula de spolio leonis Nemei, quod fuit gestamen Herculis. Exemplo Herculis ceteri heroës fuerunt gestores leoninis. Gestare spoliū leonis quid sit. Talium spoliū gestores invulnerabiles. Fabula de Atalanta. Propter ferarum spolia quandoque orta bella. Propria nomina horum spoliū. Imitamenta horum spoliū. Heroës excepti in pellibus ferarum. Pelles transferunt ad iudicia.

Hinc quoque usus pellium tranſiit ad aulas regum, ubi plurimum conspectus. Ipsique adeo reges ac principes dicti sunt peliti.

— *quoniam pietate propinqui*

Expetis in media pelliti principis aula.

Sidon. Apollin. in paneg. jr.

Pellitum principem vocat, non solum pellibus amictum ob necessitatem sed & propter dignitatem. Certè adnotamus, spolia ingentium ferarum victoribus loco præmii quandoque fuisse data.

— *tergum Getuli immane leonis*

Dat Salio villis onerosum, atque unguibus aureis.

Virgil. 5. Æneid.

Nec tantum pelles fuerunt in aula, & inter amictus principis verum etiam ascenderunt super capita regum Persicorum, ut de candy regio tradit Pollux, quem aliquando ait constare à pellibus. Hinc rex admonetur ejus fortitudinis, quam nullum pectus regio

Pollux lib. 7. cap. 13.

angustius admittit. Sed non tantum reges, verum & ipsos heroes antiquitas pellitos exhibet. Hercules ille heroum summus ubique spectatur insignis ingenti spolio leonis, & quidem acerrimi, cui caput est flavum. Is tantum spoliū retorquet in terga sua, scilicet, extra pugnam, ut in hoc Euripidis loco,

*Euripid.
Herc. fur.
act. 1.*

ἄνθρωποι μὲν Διὸς ἄλσος
ἡρώωνος λίσσιν.
πυρρὸν δ' ἀμφικυλεύουσι,
ξυστὸν κεφαλῇ ἐπιωπίσας
δαίμων χρίσμεναι θνητός.

primum quidem Jovis nemus viduavit leone, fulvoque se texit, flavum caput in terga retorquens terribili rictu feræ. Talem Virgilius describit Aventinum,

*Virgil. 7.
Æneid.*

*Ipse pedes segmen torquens immane leonis,
Terribili impexum seta cum dentibus albis
Indutus capiti, sic regia tellus subibat
Horridus, Herculoque humeros invectus amictu.*

Alibi Evandro pantheram donat.

*Virgil. 8.
Æneid.*

*Tum lateri, atque humeris Tegam subliges enses
Demissa ab læva panthera terga retorquens.*

Idem Ornito dat pellem taurinam.

*Virgil. 11.
Æneid.*

*Cui pellis lazos humeros erepta juvenco
Pugnatori operit.*

*Thom. Mag.
in arg.
βασ.
Aristoph.
Phormus.
Herc.
Germ. in
Comment.
ad Arati-
phanem.*

Liber cum descenderet ad inferos unâ cum Xanthio servo, ut ibi videret Euripidem, induit Herculis λεοντίδω, καὶ ῥόπαλον, ut metum & admirationem obviis injiceret. Utrumque enim, spoliū, scilicet, & clava fuit argumentum generositatis. Ut leo est omnium ferarum generosissima, ita clava est omnium armorum καὶ πρῶτον fortissimum. Hercules à Junone missus ad exitium leonis Nemezi, cum jussu Eurysthei clava interemit. Exin is clava pro gladio, pelle pro scuto uti cœpit, nempe in pugna, aut cum effigiatur sicuti se accingens ad pugnam. Res tota ita narratur. Hercules cum ad mala aurea pervenisset, quibus draco custos oculis inconvivis præpositus à Junone fuerat, eum peremit. Qui labor summo numini dignus est visus quem inter astra collocaret, & utrumque syderibus inferret, ea specie qua tantum certamen efficacissimè repræsentari potuit, nempe post defectum caput serpentis. Ergo Hercules in genu stans, manibus altè sublatis dextro pede contra draconem porrecto pingitur, ut hinc certaminis arduum intelligatur. Habet quoque pellem leonis in sinistra manu, ut infine virtutis monstretur. Nam leonem inermis interfecisse dicitur. Hinc est, quod antiquitas pingens, aut fingens Herculem, cum semper

semper facit insignem pelle, aut spolia leonis. Hoc habitu Ægle
nympha hunc heroem describit apud Apollonium Rhodium.

αἰμφὶ δὲ δῖρος πικρὴν ἰσὺ λίοντι
ὦ μὲν, ἀδύψητον.

Apollon.
Rhod. l. 4.

• circa verò pellis ingentis sit leonis sæva, cruda. Dein factum est,
ut gestare spoliū leonis nihil aliud sit, quàm promere vim virtu-
tis, veramque animi fortitudinem, cui omne rotur corporis impar
sit. Et verò quoties Græci quempiam multa alacritate quidpiam
suscipere dicunt, utuntur hac loquendi formula, *μενοιμεν ἢ λείοντι* Plutarch.
ἰπιδιοσάμεν, tantum non spolio leonis incinctus. Itaque apud π. 3. οἱ.
Platonem Socrates cum laudibus Hermogenis excitaretur ad expe-
diendam originem eorum nominum quibus quatuor virtutes de-
monstrantur, quamvis rem arduam suscipiat, tamen, Quando, in-
quit, leoninam pellem semel indui, minimè meticulosè agendum, *Plato in*
sed fortius huic inquisitioni insistendum. Postea credi cœptum, ta- *Crat.*
les talium spoliū gestores esse Diis genitos, ac proinde invulne-
rabiles. Nam hoc ipso, quod tam horribili indutu insignes infere-
bant sese, nullis ictibus confici posse credebantur. Hujusmodi est
ille apud Lycophronem,

— ὅν χαίρωπ' ἀμνηστὶ δόξῃ

Lycophr.
Call.

καλαῶ τρητὴν σὺν ἱσάξῃ ἐν μάχῃ,

quem crudelis leonis pellis in pugna reddidit non ære penetrabilem,
hoc est invulnerabilem. Herculis imitatione cæteri heroës, quoties
aliquid magnum & inusitatum agitant, & suscipiunt, induuntur pelle
leonis. Nempe, hoc se gestamine insignes, terribiles, invulnerabi-
les fecerunt. Tideum antiquitas spoliū leonis in clypeo gerentem
finxit, setis hirsutam

λίοντι δῖρος ἔχον ἰπ' αἰσιν

Euripid.
Phœnis.
Act. 4.

χαίτην πικρὴν

Neque enim hoc loco pellem leonis clypeo insculptam accipio, sed
ipsum spoliū feræ clypeo adhærens. Certè apud Virgilium Æneas
se, parentemque filiumque Trojano excidio & incendio crepturus
hoc ipso spolio induitur,

Hæc fatuus, laetos humeros, subjectaque colla
Veste super, fulvique infertor pelle leonis.
Succedoque oneri.

Virgil. 2.
Æneid.

Alibi,

Dat Niso Mnæstheus pellem, horrentisque leonis
Exuvias.

Virgil. 9.
Æneid.

Adrastum Statius, ubi eum armat, hoc ipso spolio insignem facit.

Terga leo, gemino lucent hastilia ferro.

Idem alibi describens ornatum armorum,

— flavent

Stat. lib. 4.
Ithob.

— *flavens capiti tergoque leonum*
Exuviae, gentilis honos, & prius armat
Stipes, inexhaustis arctantur tela pharetris.

εὖ πρῶ-
τον.

Alios diversarum ferarum spoliis ornatos legimus, ut Polynicem & Atalantam apri. Et de Atalanta quidem sic se res habet, Omnes Græciæ primores convocati fuerunt ad eum aprum occidendum, quem & quidem immanam, Ceres immiserat in regionem Calidoniorum, quam ea fera universam vastabat. Interfectori præmium fuit propoliitum, spoliū aprī. In huius tantæ feræ dorsum Atalanta sagittas contorsit. Eandem Meleager sub ventre vulneravit, & occidit. Is, capto ingenti spolio, illud Atalantæ dedit: Cū Thestii liberi hoc ipsum spoliū Atalantæ eripuissent, Meleager ira incensus, Thestii filios neci dedit, spoliūque Atalantæ restituit. Hoc quoque exemplo Argus Arestorides tauri atrum spoliū humeris circumposuisse dicitur in his versibus,

Apollon.
Rbod. lib.
I. & ibi
Scholiast.

Δίρμος δ' ὃ μ' ταύροιο ποδῶν κλεις ἀμφίχ' ἄμους
Ἀργῶ Δ' ἱερῶν ἰδὲ λείχη μέλαινα.

Ubi scholiastis hæc sunt verba, σκῆπτρις τοῖς ἄρσιν τὸ δερμῶσφορεῖν, consuetum [fuit] heroibus pelles gestare. Talia gestamina à maioribus accepta generosa posteritas, ut sua, animosè servabat, saltem in clypeis aliisque armis effigiata, quem Statius in loco supra citato vocat gentilem honorem. Spoliū uræ Mænaliz unà cum securi dicitur fuisse spoliū Anchæi,

Apollon.
Rbod. l. I.

Βῆ δ' ὄρα μαιναλῆος ἄρκιν δέρῳ ἀμφίτομόν τε
Διξιτερῇ πάλαιον πίλικον μέγαν.

Ibat autem hic Mænaliz uræ pellem, & ancipitem dextra vibrans securim magnam. Camillam Virgilius pro mundo muliebri donat exuviis tigridis.

Virgil. II.
Æneid.
Strabo lib.
I 5.

Pro crinali auro, pro longe tegmine palla
Tigridis exuviae per dorsum à vertice pendens.

Pollux lib.
5. cap. 2.

Adnotatum est, Sibas, gentem Indicam, signum Herculei generis servasse pelles quibus amiciebantur. Hic obiter observo, spoliū leonis propriè dici λεοντίῳ κ' δερσὶν, pardalis παρδαλίῳ, non πέρδα-
λι, urli ὄρεπτιῳ, vulpis ἀλώπικιῳ, lupi λυκίῳ, vituli βοῤῥυῳ. Ceterum tanta fuit talium gestaminum dignitas, ut quandoque de his inter celeberrimas gentes armis sit decertatum. Certè Ætoli & Acarnanes, cū inter se parum observarent iura viciniaz ob caput & pellem suis Calydonii mutuis sese bellis contriverunt. Thestiadæ Oeneo & Meleagro bellum indixerunt ob caput & spoliū suis. Horrendum & planè inhumanum est id quod de Gelonis memoratur, qui de cute hostium sibi indumenta, equisque suis tegmina faciebant. Quæ tamen omnia eò pertinebant, ut talium gestori audacia, hostibus

Thet. in pri-
mum lib.
Hes.

Strabo lib.
10.
Solin. cap.
20.

bus metus adderetur. Aristophanæus ille Pisthetærus Iridem minaciter alloquens, ait se missurum contra Jovem plusquam sexcentas aves *παραλαῖς κόνηδρος*, indutas pardalis, ac si dicat, terribili specie, quamque is ferre non poterit. Heroum imitatione prisce reges Deorum nepotes, & imitatores hisce spoliis ut præclarissimis fortitudinis incitamentis uti voluerunt, potissimum in præliis. Sed hæc videlicet, erant imitamenta spoliolorum, non spolia, quæ interdum magni reges, postpositis aliis insignibus, ut rem magnam & magnificam, non solum capite, sed & aliis corporis partibus gestarunt. Plutarchus postquam egit de bellicis Oïridis institutis, addit, posteros reges in præliis conspici ferarum aureis, & argenteis pellibus circumamictos. Alexander eo devenit, ut amicis ad eum convenientibus, & petasum in capite, & manu caduceum, nonnunquam leonis pellem, addita clava, Herculis imitatione gestaret. Enimvero in Alexandro hic affectus, ob rerum magnitudinem, quamlibet dementiæ affinis, utcunque ferri potuit. At in Caligula & in Commodio mera insania, merusque furor fuit. Quis non despuat cum legit, illum ut sibi adscisceret opinionem & famam divinitatis, æquasse se semideis Libero, Herculi, Dioscuris, Triphoni, Amphiarao, Amphilocho? Quid semideos dico, cum non erubuerit majorum numinum insignia assumere. Mercurii quidem caduceum, petasum & chlamydem, Apollinis coronam radiatam. Neptuni tridentem? Quæ cettæ faciunt ut minus jam miremur cum aliquando induisse spoliolum leonis, & manu gestasse clavam, utraque deaurata, caput etiam texisse pileo, ut Castori & Polluci assimilaretur? Quis æquo animo legat, Commodum in curru appositam habuisse hanc ipsam clavam Herculeam, substrata ipsi leonis pelle, ac, ne quid insaniæ deesset, assumpto quoque nomine Herculis. Hanc insaniam insanire voluit Annibal, si modò illa sunt vera, quæ exstant apud Silium Italicum, qui sæpe non minùs historicus est quàm poëta,

Aristoph.
opp.

Plutarch.
π. Ισθ.
κγ. 100.
Athen. lib.
12.

Phil. πρσ-
σς. πς.
Τα.

Sil. Ital. lib.
7.

— jam membra cubili
Erigit & fulvi circumdat pelle leonis.
Quæ super instratos projectus gramine campi
Presseras ante soros.

Mibi hunc ipsum Annibalem facit tectum humeros pelle lenæ.

fraternum lena nitebas,
Demissa ex humeris, donum quam foederis arcti
Trinacrius Libycor rex inser munera pignus
Miserat, Æolius gestatum insigne tyrannus.

Sil. Ital. lib.
13.

In illis præmiis, quæ hic ipse poëta marmorat data esse certaminum victoribus, meminit spoliis leonini.

Aurifero persusa Tago villosa leonis
Terga feri.

Sil. Ital. lib.
16.

Illud

Illud non omiserim, morem antiquitus fuisse, ut summi heroës in pellibus, hoc est generosissimæ alicujus feræ spolio exciperentur apud hospites, ut Æneas ab Evandro,

Virgil. 8.
Æneid.

*Præcipuumque toro, & villosi pelle leonis
Accipit Æneam, solioque inuitat acerno.*

Et infra,

*Dixit, & augusti subter fastigia tecti
Ingentem Æneam duxit, stratisque locavit.
Effultum foliis, & pelle Libysidæ ursæ.*

Ipsos heroum, ac ducum equos hac specie ferinarum pellium conspicuos faciunt poëtæ. Virgilius de Chloreo,

Virgil. 11.
Æneid.

*Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahemæ
In plumam squamis, auro conferta tegebat.*

Et Statius,

Stat. lib. 4.
Theb.

*Cornipedem trepidos suestum pravertere cervos.
Velasum gemine defectu lyncis.*

Quæ sanè omnia evidente argumento sunt, generosissimæ cujusque feræ pellem apud summos mortalium fuisse in summo honore, ut illustre argumentum nunc regiæ, nunc ducalis, semper raræ & heroicæ fortitudinis. Cæterùm hæ pelles à militia & aulis regum transierunt ad judicia. Quippe in togatis præliis judex, veluti divina manus, litium portenta conficit. Merito ergo hæc quoque summæ potestatis insignia cum judicibus fuerunt communicata, ut hinc ipsi reddantur augustiores, ipsæque aded judicia rata & sancta. Qui mos quàm sit vetustus, discimus à Claudiano.

Mærent captiva pollito judice leges.

CAPUT XXVI.

*Monitio ad principem. De pileo Eilotarum. Canina effigies. Lu-
gentes erant in pellibus. De notis nigris pilei ducalis.*

Hinc Duces, quantumque est eminentium potestatum admo-
nentur antiquissimi cultus. Ipse cultus idemtidem subiicit
hoc, ipsos insidere locum tam excelsum, ut campis submoveant ir-
ruptionem ferarum. Hujus enim facinoris illustre documentum
gestant, non tantum corpore. sed capite potissimum insigne in-
signis feræ spoliū, exuvias, inquam, hostis, induvias suas. Neque
alia materia vestiēdo principi convenientior est illa, quàm ipse
suo venatu, suis manibus, virtuteque peperit. Sed enim, ecquas
putas esse has feras; Num leones, ursos, lupos, cum quibus vetu-
stissimo more totis civitatibus erant frequentia certamina, ut de
priscis

præcis Atheniensibus tradit Plutarchus ? Minimè. Sed hi, videlicet ^{Plutarch.} sunt hostes externi & interni. Illis, si ingruant, imò ne ingruant, ^{Sol.} iusta arma tempestivè opponuntur. At hi sunt multò quàm illi infestiores, si non maturè exturbantur. Nam gestantur in sinu; intra quemque nostrum latent; ac dum fallaciter blandiuntur, tunc verò lethaliter vulnerant. Ergo his fortius insistendum donec cefferint injusta possessione. Hæc sunt vitia, vitiorumque teterrimi fœtus, crimina, utrorumque effectus, perniciës & infamia. Hoc genus hostis tam insidiosus quàm fieri potest ut princeps expellat ex hominum cœtu, è contubernio singulorum, è familiaritate, è penetrali cujusque, si non ipse sibi prius hanc operam dedit ? Hæc est omnium nobilissima pugna; hæc est fructuosissima victoria, hic est triumphus omnium celebratissimus. Princeps hisce spoliis onustus regaliter in cedit; & caput pileo pellito, sicuti coruscante sydere conspicuum cœlo inserit, imitatione heroum. Nam isti, occisa aliqua insigni fera, continuò referebantur inter Deos. Talis describitur ille apud Lycophronem.

ἦτος ὃ παλαιὸς αἰπὺς ἀνδρῶν
 ὅσσι παρ' ἰὺς γέρωνι εἰκῆν) πῖδον
 Δελφῶν τ' Φθίρων τ' Φαίης κ' Ἰωνῶν.

Lycophr.
 Cass.

Magnus verò à multis Deus appellabitur juxta cavum Jonis habitantibus solum, dracone perdente Phæacas occiso. Dux talis pilei gestor tantorum heroum animosus imitator, atque adeò æmulator esse debet. Aliter si facit, hoc gestamen non habiturus est decori, sed perpetui dedecoris, infamizque notam. Et verò insigne feræ dicitur imposuisse capiti suo; & cui sit cor ferinum, feram imitari malle quam hominem. Talis fuit vecordia Dolonis illius, qui vix ulla virtute introrsus munitus, tamen ausus est insignire caput suum ignavo terriculo. Ejus hæc sunt verba apud Euripidem,

λύκων ἀμφὶ νῶτα ἦσμεν δελφῶν,
 καὶ γέρων ἦτος ἀμφ' ἰμέλ' ἦσμεν κέρων.

Euripid.
 Rhes. act. 1.

Lupinam circa tergum ponam pellem. Et figuram feræ circa meum ponam caput. Quos versus imitatus est Valerius Flaccus,

Talis ab Inachis Nemea Tirynthius antris
 Ibat adhuc aptans humeris, capitiq; leonem.

Val. Flacc.
 lib. 8. Argon.

Duci non solum instrenuo, sed & vitiismerso impositus iste ^{χνηροσμός} non dicitur esse spoliū alicujus nobilis, insignisque feræ, sed canis. Non illum dico utilem canem, vigilem & pastortium, non venaticum & generosum, sed timidum, impurum, ignavum latratorem, crudelem, exugentem, exsiccantem, exedentem cadavera cujusmodi apud Bactrianos dicuntur fuisse sepulchrales:

aut

aut certè similem illius Aristophanzi.

Aristoph.
ipw.

ὅς κέρκω σκάνειν ὀπύται δειπνῆς ἐπιθηρῶν
Ἐξιδίπαι σὺ [δήμου] τ' ἔψον, ὅταν σὺ πῦρ ἄλλοισι χροῖσῃς,
Ἐσφαιτῶν δ' ἴς τ' ἔσφαιον λήσῃ σὺ κωμῶδον
Νύκτωρ τὰς λοπίδας καὶ τὰς ἰήσας ἀλέλχων.†

Athen. lib.
14.

Plato lib.
6. de leg.

Qui cauda adulans quando cæna iostat. Exedit tuum [populi] obsonium, cum tu alibi hies. Ingrediensque culinam lambit te more canis noctu & ollas & insulas. Talis fuit pileus Eilotarum, quem ipsis è canina pelle gestare necesse fuit; sicuti pelliceam vestem induere, sicuti vilem, ac luctuosam, atque adeò testem illius miseræ conditionis, cui eam gentem necessitas addixerat. Hæc Platoni est εἰλωσία. Cui similis fuit illa Mariandrynorum servitus; Tum illa Thessalica gens, quam vocant παντοκρητόν, gentem paupertati mancipatam. Hujus ferè generis puto fuisse caninas illas Egyptiorum effigies, de quibus Romam advectis, ut illic quoque colerentur inter numina, hæc Prudentius canit.

Prudent.
lib. 2. contra Symmach.

Quasdam victa dedit capitis Cleopatra canini Effigies.

Feft. pel-
lem.

Minimum dux eo loco indignus dicitur gestare pellem non splendidam, & indicem tantæ dignitatis, sed feralem, testemque luctus generalis & perpetui. Nam teste Festo, lugentes, ut hodie quoque pluribus locis in more est, in pellibus erant. Caveat ergo dux ne non pileatus, coronatus, aut diadematus dicatur, sed cristarus sicuti gallus insigni superbia & salacitate; atque adeò ut draco *πρῶτος φῶς, φοινικλόφῶς*, ferivorus, rubra, ignita, pestilente crista, nempe hominibus non solum territandis, sed & perdendis. Denique illi ducalis pileus est, præclarissima nota excelssimæ dignitatis, cui si quis casus pileum capite decusserit, nudum caput tale ostendat, quod tanto gestamini omnes fateantur esse par. Nam quisquis posito hoc pileo, dirum, aut leve caput populo aspiciendum præbet, is certè aut diris execrationibus excipitur, aut deridetur, sicuti ille

In tetrastr.
Gabrii.

Φέρων λείοντ' ὀδερμα τῆς ὀμῆς ὄντ',

ferens leonis pellem humeris asinus. Cæterum hanc pelliceam pilei tam nobilis materiam dixi esse interstinctam & variatam notis nigris aut subfuscis. Id quod quò pertineat, non est dictu pronum. Prisco quidem more hoc fieri, perspicuum est è verbis Cornelii Taciti, quo auctore Germani gerunt ferarum pelles, *Proximi ripa negliger; ulteriores exquisitiùs, ut quibus nullus per commercia cultus.* Eligunt, inquit, feras, & detracta velamina spargunt maculis, pellibusque belluarum, quas exterior Oceanus atque ignotum mare gignit. Cæterum hic quidem liberet adherere vulgatæ opinioni, si non

Tacit. lib.
de mor. Germ.

si non aliud mihi sese offerret ingeniosius, certe utilis. Enimvero *Philos.*
ut luna est interstita quibusdam maculis nigris, quam vocant fa- *in aig.*
ciem lunæ, quæ ostendit, hoc sydus non esse coactionem ætheris
planè synceram, cujusmodi sunt cætera astæ, sed globum compa-
ctum partim ex ætherea, partim ex aërea substantia; atque adeo ut
ex illa nigredine fides sit. lunari corpori esse intermixtum aërem,
qui natura est niger, ita Duces & principes, & quisquis mortalium
est altissimo loco positus, meminisse debet se esse hominem æthe-
reum quidem & sublimen, quæ sequitur quod ducit anima, & evehit
se supra caduca & mortalia, sed eundem multum retinere è conta-
gione terrestri, quæ sensum est expungenda multa infusione cele-
stis lucis. Cæterum hos qui hodie gestantur, ajunt esse mures illos,
quos vocant herminas, ob mollitiem ac teneritudinem nobiles &
pretiosos. Ex his ducalia plerunque conficiuntur paludamenta,
tum ipsa ducum capitis insignia. Huic indutui fateor electam fuisse
levissimam ac delicatissimam pellem. Quam tamen audeo firmare,
non fuisse priscum gestamen ducum, sed hodie esse priscei, gravio-
ris, & severioris gestaminis imitamentum; quale fuit Persicum il-
lud, quod Martialis videtur describere in his verbis,

*Lunata nasquam pellis, & nusquam toga,
Oliæque vestes murice.*

*Martial.
lib. 1. epigr.*

ut ut est, hinc duces docentur, non quidem discedere à rigida illa
priscorum heroum, ducumque virtute; sed eam condire illa hu-
manitate, quæ nihil admittit erudum, nihil rude & informe; cu-
jusmodi non pauca notantur in agresti illa heroum vita, durisque
moribus, quamlibet ut plurimum, fortibus & innocentibus, &
laudatis. Non dissociant innocentiam à civilitate: non hanc à cæ-
teris virtutibus. Ita gestent pelles teneras, ut sint memores prisce
duritiæ, & illius invicti roboris, quod est proprium heroum. Sic
statuant, hermineam pellem, sive ea caput, sive corpus tegit, re-
præsentare tegmen alicujus feræ generosioris, cujusmodi lynx est,
qua & bellatores & venatores promiscuè utuntur.

*Hæc, inquit, juvenes, monstrare mearum
Vidisti si quam hic errantem foris sororum*

*Virgil. 1.
Æneid.*

Succinctam phætra, & maculosæ tegmine Lynce.

Hujusmodi ferè est hyena, cujus spoliū pro foribus propositum
arceat tempestates. Eadem addita semini illud inoffensum servare *Constantin.*
dicitur. Aliæ sunt aliarum pellium dotes. Certè hippopotami pel- *Cas lib. 1.*
lis terræ si indatur, dicitur arcere sagittas. Cribrum è pelle lupi *de agric.*
constans augeri ajunt. Verum quod attinet ad ducales, tigris & *cap. 14. &*
panthera sunt maculosæ; utraque terribilis est ac formidabilis, aut *lib. 2. cap.*
propter visum acutissimum, aut propter cursum velocissimum. *16. cap.*
17.

T 1

Pana

Homer.
hym. vii
Iliad.

Albric. de
imag. Deo
in Marcur.

Pana quidem Homerus pellem lyncis humeris gestantem facit, creda, hinc innuens alteram harum dotium, & fortasse utramque. Certè utramque intelligimus pertinere ad curam principis; cuius est agere perpetuas excubias in hoc, ut nihil lateat inquisitionem suam. Denique omni re perspecta, ipse omnibus pariter addit; nempe cum velociter, eadem opportunè, cum feliciter, eadem & providenter. Posset illud quoque dici, hæc notulas nigras albedinè insperfas esse imitamentum pilei Mercurialis, qui sanè dicitur fuisse semialbus & seminiger. Et verò is Deus de albis nigra, de nigris alba facit. Id quod qui diligentius inspexerit, reperiet esse proprium munus principis, cuius virtute qui dies atri fuerunt, redduntur candidi. Is ipse luctum mutat læticia, curva dirigit, prava corrigit, desperata restituit.

CAPUT XXVII.

De diademate Pontificio. Cur hoc diadema vocetur regnum. De materia huius diadematis. De ejus singulari forma. Vocatur quoque mitra. Significatus triadis in hoc diademate. Quadam de Iano & Mercurio. Mos gestandi Pontificii diadematis unde derivatus. Romanus pontifex regibus adnumeratur.

HUc usque egi de regio, imperiali, ducali diademate, aliisque Hæpitis insigniis quæ sunt propria eminentium potestatum. Restat Pontificium diadema, de quo nullo præeunte, atque inter invia semitam faciens proferam mea, fortasse infradecus ac dignitatem tantæ rei, donec exsurgat aliquis, qui istis veriora, eruditiora, sublimiora in commune conferat. Ut hoc agam, ajo, Pontificiæ coronæ texto nomen esse regnum, ab ipso ore Christi sumpto nomine. *Adveniat*, inquit, *regnum tuum*, id est, hoc à te, Domine, supplices petimus, ut dissilata errorum, omnisque superstitionis caligine, tu solus hic regnum possideas. Nam si tu hic regnas, nos verò sumus in ditione tua. Si tui sumus, alienari non possumus, perpetuò futuri sumus tui. Si tui, æternum sumus felices, æternum erimus consortes regni tui. Hoc regnum crebris Christi victoriis emerfit, nempe catenato diabolo, sub jugum missa impietate, Ethnica superstitione tandem triumphata, sequente Christi currum senatu patriarcharum, prophetarum, apostolorum, martyrum, doctorum, omnique militia Christiana. Et si enim ecclesia etiam dicitur militare, tamen eò fortiùs dimicat, quòd est victoriæ certa, cum Christo duce militet. Christus non solum victor, sed & triumphalis hoc suum decus communicat

municat cum ecclesia, cujus in manum convenit, Ea re ecclesiam Christo desponsatam meritò dicimus esse victricem, triumphatricem, regnatricem. Id quod si est, ut est, ecquæ sit invidia, cum qui in ecclesia agit vices Christi, quod est caput ecclesiæ, insigniri nota victoriæ, triumphi, regni? Reges incedunt diademati. Is qui est rex regum, cujus unius concessu reges eo loco sunt quo sunt, non proprio diademate insignis aspicietur in persona illius cui dedit claves cœlorum, quem ipse sibi in ecclesia vicarium legit? Adnotavit Philo scriptor eruditissimus & eloquentissimus & *Philo m. C. Mar.* quidem è sacra historia sumptum, summum Pontificem capite gestasse cidarium. Quippe æquum fuit, eum qui Deo sacra facit, quo tempore operatur, excellere non solum inter privatæ fortis homines, sed & ipsos inter reges. Additque illi qui ad sacra facienda, & votæ precesque Deo offerendas accedit, æquum esse universum mundum comitem ire, qui significatur per omnia illa imitamenta quæ tam super capite, quàm super veste Pontificis erant. Hinc, videlicet, est diadema Pontificis Romani, qui inter omnes antistites & pontifices est summo loco. At enim ut regnum Christi supereminet omnia regna, ita æquum fuit hoc diadema eminere inter omnia diademata. Constat ergo è materia pretiosa; est forma augusta, & significatu eccellente. Ejus materia, super opes atque æternitatem auri & lapillorum, quæ singula nihil signant non cœleste, est album interius capitis velamen lineum seu sericum. Sunt & insulæ sacerdotales & regales quæ utrinque dependent è corona. Et hæc quidem propriè est mitra, insigne pontificale hærens coronæ. Ea re huic diademati non solum nomen est regno, sed & mitræ, ut supra dixi, cum egi de mitra Episcopali. Forma ita unum est, ut eadæ sit triplex, nempe textum è tribus coronis, quarum quæ media est cumulat illam quæ imo loco est. Altera quoque cumulat ab illa quæ tertia & summa est. Et hujus quidem diadematis materia & forma talis est. Significatus hujus texti tam augusti non cuilibet sunt obvii. Scio quales sint hæc de re vulgi voces. Nimirum, ajunt, hinc signari tripartitas orbis terrarum oras, quarum nulla non sit in ditione Pontificis. Ego vulgum nihil moror. Primum ajo, priscam sapientiam ita existimasse, dyaden, hoc est, binarium numerum esse contentionem & audaciam, triadem verò esse justitiam. Cum enim injuriam pati sit defectus, injuriam facere sit *transgressio* ejus quod esse debet æquum est justitiam inter utrumque sese mediam interponere. Est ergo Medietas nihil aliud quàm ipsa justitia, temperandæ ac emendandæ utrique extremitati inventa, tam quæ defectus, quàm quæ nimietas est. Merito ergo sapientes firmant, medietatem in

triade obtinere ducatum, sive principem locum, qui utramque extremitatem constringit indissolubili vinculo; atque aded è duabus usque ed unam facit, ut sibi utraque utrinque sit satellitium sicuti regi. Enimvero non errabit quisquis hanc ipsam medietatem dixerit esse regnum. Non potuit summa æquitas, verique pontificia, significantius edi quàm hac triade, à qua est libramentum omnium rerum, ne hinc aut illinc in mutuam injuriam propendeant. *Prima pars æquitas*, inquit Seneca, *est æqualitas*. At æqualitas omnia tranquillat. Tranquillitas est via ad beatitatem. Ergo hæc trias, in qua est illa medietas quæ non patitur quenquam ed extolli, unde a ius deprimi possit, quæ inventu suo omnia tranquillat, dici potest illud æquilibrium quo omnia sapientissime temperantur. Hinc summus pontifex intelligit æquum esse ut sua summa autoritate certamina extinguantur; tumultus compescantur, bella consopiantur. Ut in aliis eminentioribus potestatibus aliquando vitiolæ deprehendantur extremitates, aut propter defectum, aut propter *ὑπερβολήν*, in ipso elucere debet æquitas, hoc est perfectio, quam hac quoque triade significari constat. Nam trias est numerus perfectus, quod est princeps imparium, & origo plurium, & prima sedatio discordantis dyadis, & mixtura ac temperamentum cæterorum numerorum, denique, quod est impar, masculus & masculæ generositatis. Ideo novenarium numerum, qui numerus dividitur in ter tria, ajunt esse perfectissimum, satque aded ad animum pertinere, tribuique Musis, quarum numerus constat è tribus triadibus. Ipsarum musarum nulla non censetur excellenti invento. Huc accedit, quod unitate signatur punctum; dyade linea, quæ nullam in se habet latitudinem, triade latitudo, hoc est ipsa totius rei superficies, quæ est forma & essentia rei, illa sine qua *πρῶτος* consistere nequit. Qua re docemur, sacratissimo hoc hujus diadematis texto significari primam rerum omnium autoritatem, quæ est à Deo. Qua dempta nihil quicquam eorum quæ sunt, existat. Ex Superioribus quoque omnibus conficitur, hoc ternione coronarum, quod est insigne pontificiæ majestatis, justissimam rerum administrationem efficacissime demonstrari. Et verò cum *τρίπλοον χάρις* triplicem gratiam cuiuspiam deberi dicimus, omnimodam dicimus, cum quempiam ter felicem nominamus, eum in perfecta & absoluta felicitate constitutum dicimus. Eodem ferè sensu Græci *τρίκευρον* tricipitem vocant eum, qui triplici dominatu, hoc est, summa potestate præditus est. Cæterum cum omnia fortiantur initium, medium, finem, extra quos terminos in rerum natura nihil est, hinc quoque pontificalem excellentiam demonstrari satendum est. In ejus sapientiæ est

Sen. ep. 30.

Marian.
Cap. lib. 6.
de triade.August. de
civ. Dei lib.

II. c. 31.

Plin. arch.

Fab. Max.

Clem. Alex.

lex. lib. 6.]

Strum. Sen.

ep. 59.

Confer. cap.

14.

Therz. in

Hesiod.

Phil. Jnd.

m. xg. p.

Plat. in po-
lit.Aristid.
de's pæp.

auspicatissimum initium rerum; Auspiciis ductuque hujus tantæ sublimitatis, restat itur ad illam felicitatem quæ cumulat, aut potius superat omnia vota. Hac item coronæ Pontificalis triade sacrorum rituum consummationem, omnemque aded ecclesiastici muneris perfectionem signari, non absurdè dici potest. Cerrè auspicio triadis, ritu antiquissimo, preces tertio, libamina tertio repetebantur. Unde fortasse apud Platonem *Ζεύς τριτὸς κυριεῖ*, *Plato ep. 7.* Jupiter tertium servator. Enimvero sacra monas tribuitur fabricatori Deo; Qui unus cum sit, ad ejus exemplum maxima quæque sunt unica & singularia, ut mundus, Sol, Luna, Veritas. Dyas ex unitate profecta materiam procreavit. Trias omnes materiæ species. Ex his veluti autoribus conficiuntur sequentes numeri, è quibus quoque constat absolutissimum hoc mundanæ machinæ opus. Cerrè sic ordinato hujus coronæ decore, ut è prima manet altera, è duabus tertia, ejus honor ita triplicatus intelligitur, ut è *Philos. in* tribus una constet, una tres repræsentet, tres unam faciant. *de M. 296.* Eadem prope ratione qua ad constituendam hominis excellentiam necesse fuit in unum conspirare tria, nempe Deum inspirantem, eam rem quæ inspiratur, qui est spiritus Dei, & subjectum quod inspiratur, quæ est mens humana. Sub Christi regno collectum & unitum est quicquid ambitu cælorum, quicquid maris terrarumque complexu continetur. Unus ille Deus, una est illius sapientia, unica est illius in omnia, singularisque potentia. A Christo, sicuti à centro, sive axe, manant omnes potestates in exteriora, veluti à polo in eam spheram, cui nomen circite. In hujus manu omnia sunt. Præ hujus regno omnia regna sunt exigua quædam & circumscriptæ potestates, quæ supremæ huic & infinitæ majestati assurgunt. Antè hunc unum in genua procumbunt. Sequæ aded ea lege & conditione institutas sistentur, ut huic uni se probent obsequiis, cultu, veneratione, adoratione. Mundus quidem dividitur in regna & provincias sicuti corpus in membra. At regnum Christi quod, ut sol in se pellucida, in pontificia majestate est exscriptum, est totum in sua toto. Per hoc totum diffusum sacratissimum numen domini nostri aliter erumpit in ecclesia, aliter extra ecclesiam. Ubique est, Deus est, omnipotens, in sua sacrosancta majestate immensus, in illa immensitate admirandus; Sed & in ecclesia servator. Nam in ecclesia sua dispersas gentes collegit, ut quæ linguis & moribus dissiderent, has fidei commercium congreges faceret; quas superstitionum errores distraherent, veræ religionis vinculum constringeret. Postremò omnium gentium patria Roma facta est, quod est sedes illius qui universis Christianis loco parentis est; Qui gestat insignia regia,

*Philo πς ;
π 9α.
πληρ.*

quia verè is regit universos qui universos patria cura & Christiana charitate complectitur. His accedit illud quod sapientiæ professores tradunt, æqualitatem senarii numeri ab ipso creatore mundi divisam fuisse in duas partes æquales. Prior est illa quæ constat è tribus diebus, illis qui præcesserunt creationem solis. Qui ternio dierum signat sæculum, hoc est, æternitatem quæ complectitur illam immenfitatem quæ fuit ante, futuraque est post tempus. At tres sequentes demonstrant tempus, quod est imitamentum sæculi, si est ut re finita signari possit infinita. Prior item ternio est index ejus facultatis quam in divina majestate priorem suspicimus. Hanc vocant *χρησιμὴ* sive *δωρητικὴ* quæ tota constat gratia, munere, favore divino. Alteram dicunt *εὐλαστικὴ* sive *εὐλαστῆρα*, quæ pertinet ad vindicandum & puniendum. Vi prioris illius cùm mundus fuerit creatus, meritò creator vocatur dominus nempe tanti operis, Vi hujus posterioris regit opus ab se conditum; & hinc, scilicet, vocatur Deus utraque facultate præditus, & utramque temperans. Hæc taliaque si Pontifex ad animum revocabit, & hæc quoque videbit quæ qualesque sint suæ partes, si in terris insidet locum Dei. Sacrum item candelabrum veteri lege Mosaica tres hinc inde habuit calamis, quasi tria utrinque surgentia lumina quibus templum Dei collucet; ut hinc quoque in pontificali apice divinum lumen esse intelligamus, nempe esse ipsum in terris qualis est in cælo sol, qui habet super se *φαῖνον*, *φαῖος*, *πυρρὸς*. Saturnum, Jovis, & Martis stellam; post se illas nempe Mercurii, & Veneris, & aëri vicinam lunam. Quorum omnium simulachrum sive imitamentum fuit insigne illud candelabrum, seu potius universi cœli. Superioribus addo, divinam majestatem tribus potissimum rebus censerem, *ἀφθαρσίᾳ*, *κὲ δυνάμει*, *κὲ δόξῃ* incorruptibilitate, potestate, virtute. Harum singulæ singulari corona demonstrantur. Hæc tamen coronæ in unum redactæ contextum, incomprehensibilem illam adorandæ divinitatis perfectionem utrumque representant. Hæc item tria in humanis mentibus progenerant amorem, timorem, honorem. In divinitate amamus illam sive incorruptibilitatem, sive immortalitatem; Timemus dominationem, vim, potentiam. Veremur & adoramus justitiam. Quæ omnia & si verè & appositè dici possunt, tamen illa sapientia quæ fabricata est venerabilem illam trium coronarum coitionem, tria, opinor, docuit quibus omnis Christiana pietas continetur, legitimam apicis Apostolici successionem, scientiam salutis æternæ, deniq; cœlos referendi, occludendique potestatem. Nulla harum dotium non modò est regnum, sed & omni regno eminentior. His demonstrandis assumpta est corona, res perfecta, eoque perfectior quòd est triplicata.

Emer-

*Plin. A-
vifide.*

Emergente hac corona, valeant ethnica illa inventa. Valeat Ianus ille bifrons, fortè & trifrons, certè quadrifrons, & quicquid sub tali specie latere homines commenti sunt. Ut illa non fuit religio sed religionis imitatrix superstitio, ita talibus involucris veritatem abscondit potius quàm ostendit. Huc adde, si placet, *τρίκιφαλος*, triplicem illum in trivis Mercuri doctorem viæ, qui subscriptione monstrabat qua cuique eundem, non solum per agros, sed & in ipsa urbe Atheniense. Quin extabant illius, si non Hipparchi monita *εἰς διὰ καὶ φρονῶν, μὴ φίλος ἐξαιπάτε*, ambula iusta meditans; ne amicum decipe. taliaque. Hoc, quicquid est, convenientius est nostro huic apostolatus successor, quo monstrante ingredimur illam viam, extra quam omnia sunt plena errorum. Nempe, hoc est, summum ac præcipuum munus apostolici culminis, in urbibus, in agris, quaqua patet hoc terræ solidamentum, disseminare doctrinam Evangelicam, quod est æternæ salutis unicum iter. Enimvero etsi hic noster neque est *τρίκιφαλος*, neque *τρίκερως*, triceps, verum ut ita dicam, *τρίσιφωνος*, vi ministerii, potestatisque sibi datæ homines æternæ servituti ereptos reddit æternæ libertati. Aded ut unâ cum Prudentio, pauculis mutatis, exclamare libeat,

Etymol.
τρίκιφαλος
λῶ.

*O triplex honor, ô triforme culmen,
Quo nostri caput excisatur orbis;
Orbis Christiani decus perenne.*

Prudent.
peristoph.

Istis omnibus accedit, quod hoc tam sublime munus Apostolatus non potest obiri nisi ope ejus triadis quæ & docenti & discenti planè est necessaria. Hæc trias continetur *λόγος, σφραγὶς λόγου, ἀληθεία αὐτοῦ*, verbo, perspicuitate verbi, veritate ejus. Qui sanè est individuus sive nexus, sive textus trium coronatum, quarum singulis hæc singula demonstrantur, integro ternione omnia. Hæc est illa majestas, sublimitas, efficacia *τρίκερως* triverticis, trini, inquam, illius, & incomparabilis diadematis. Sed ne quis putet hoc pontificale diadema esse nuperum ac novitium inventum, legimus in lege Dei, laminam auream rutilasse in fronte pontificis; Tum in hac lamina scriptum fuisse nomen Dei. *Id quod significabas*, inquit Hieronymus, *universa quæ subter sunt, Dei arbitrio gubernari*. Hunc Clemens Alexandrinus vocat pileum aureum, qui significavit, inquit, regalem Domini potestatem, & principale imperium Christi. Tradunt quoque historiæ ecclesiasticæ scriptores, Joannem Apostolum, ipsum qui supra Domini pectus recubuit, pro insigni pontificio gestasse petalum, sive auream in fronte laminam. Sequutis temporibus, Sylvestri Romani episcopi verè pontificia moderatio in hac quoque parte eluxit. Nam oblatam sibi à Con-

Philo Jnd.
ἀδωνγ.

Hierom. ad
Fabiol. vest.
facet.
Clem. Alex. lib. 5.
Sicrom.

Niceph.
lib. 4.

Plati, in
Sylv.

*Plato lib.
12. de leg.*

*Plato in
Paschali 2.*

*Clemens
Alex. lib.
2. paedag.
cap. 8.*

stantino auream coronam pretiosis lapillis ignescentem constanter aspernatus est, contentus mitra, alboque velamine. Album quidem velamen, ibi fuisse insigne episcopalis & pastoritiae curas, nemini dubium. Albedo in omnibus est Deo grata, vel in ipsa textura, nempe in lino & lana. Totum insigne sacri capitis, ipsam, inquam, mitram verisimile est ab illa Apostolica fuisse desumptam, quæ & ipsa Apostolorum ætate, ut dixi, fuit aurea. Ergo quod Constantinus Sylvestro obtulit mitram, prisco & in ecclesia recepto more fecit. Quod auream, id quoque ritè. Quod gemmatam, id novo more. Mitram Sylvester, hoc est, pontificali: capitis insigne constans ex aurea lamina, alboque velamine, ut muneri suo convenientem, sibi que debitam usurpavit. Quod gemmas, novum mitræ additamentum repudiavit, id modeste & Christianè fecit. Hoc exemplo adnotatum est, Gottifredum, qui expugnata Hierusalem, omnium Christianorum suffragiis factus est rex, auream coronam, quam singulari virtute meruerat, respuisse. Is hoc negotium hæc via reputabat, Indignam rem fore, si ipse uteretur aureo diademate in illo ipso loco ubi Christus rex regum, atrocissima morte affectus, capite coronam spineam gestavit. Porro cum Gottifredus rex esset, neque novum, neque inconveniens erat, ipsum quasi regem insigniri corona. Quam tamen ipse gestare singulari causa, ea quam proximè memoravi, prohibitus, noluit. Eadem ratione Sylvestro, exemplo Apostoli, jus fuit gestare mitram auream, gemmis ornata, quæ haud multum distat ab aurea. Attamen gemmata abstinuit; ut, quomodo is suis successoribus penitus extinctæ diabolicæ superstitionis gloriam tradidit, ita aliquid iisdem relinqueret, quo tanti facinoris, tantæque felicitatis decus auctius fieri, ac luculentius representari posset. Hoc fuit diadema gemmatum ac triplicatum ea forma qua hodie conspicitur. Quid mirum, si ubique flagrans Christiana pietas, simulque admiratio tanti culminis, tum veneratio sacrosanctæ sedis metallum pretiosissimum hic quidem cumulavit gemmis, eaque specie qua nulla unquam ante mortales oculos obversata est augustior? si denique sequenti ætate, omnis generis opibus in sinum ecclesiæ cumulativè congestis, studia & ardorem suæ professionis pia hac benignitate testatum fecit? Cæterum in hoc diademate pretiosus lapis verbum Dei significat, quod nescit interitum, nec est obnoxium rubigini & corruptioni. Certè Magi nato Christo obtulerunt aurum, quod est symbolum regni. Manet hæc corona, nempe aurea, inquit Clemens Alexandrinus, immortalis ad imaginem domini;

Non

Non enim sicuti flos flaccescit. Porro si prisca Roma fuit diademata, sicuti regina gentium, is qui hodiernæ novæque Romæ imperat, annon meritò extraordinaria corona, ea quæ existet super omnia diademata, insigniri debet? Nam super illa quæ usque adhuc retuli, Romanus Hierarcha tam latè regnat, ut vel ex eo tantùm quod talis tantusque est, magnis regibus adnumerari possit. Et hæc quidem illa sunt, quæ de Pontificio diademate verècundè potius quàm confidenter scribo. Non sum nefcius, in tanta hac opinionum diversitate, variis affectibus hæc acceptum iri. Sed quid agas? Vetus est verbum, *non est in me deus*, *non est in me deus*. tu ista censes, ego hæc.

T: 5

CAROLI

CAROLI PASCHALII

*Regis in Sacro Consistorio Consilarii
& apud Rhætos Legati*

DE CORONIS

LIBER DECIMUS,

Qui est, de priscorum regum multiplici, varioque diademate, De ritu sumendi diadematis, De additamentis coronæ.

CAPUT PRIMUM.

De tiara regum Persicorum. Discrimen inter tiaram ac diadema. Quinque tiara. Primi generis tiara effigiatur. Ejus materia. Secundi generis tiara, gestamen ducum & primarum. Tertius tiara judicum proprius. Quartus sacrificantium.

Uc usque egi de iis capitis insigniis quibus hodierno die utuntur eminentes ac summæ potestates, illæque quæ sunt his proximæ. Restat ut persequar illas regiar summæque dignitatis indices coronas, sive capitis gestamina quæ olim apud longinquos reges in usu fuerunt. Nam prisca diademata pro more cujusque gentis non una forma, sed variata fuisse constat. Et verò quæ in orbe Romano corona fuit, aut diadema, Persarum regibus fuit tiara. Et si hinc antiquitatis monitu libet discriminare priscum tiaram à diademate. Nam tiara, rectus, ut supra dixi, dicamque, ita fuit pileus regius, ut non tamen esset diadema. Cui rei documento illud est, quod tiara regius cumulabatur diademate. Hoc discimus è Xenophonte, ubi loquitur de Cyro è regia prodeunte in publicum, & quidem circumfuso regia pompa, omnique aulico splendore. Habuit, inquit, diadema

*Xenoph. de
inst. Cyr.
lib. 8.*

dema circa tiaram. Et affines ejus illud ipsum insigne habebant, & nunc hoc ipsum habent. Apulejus quoque ubi describit Paridem, ei tribuit auream tiaram, hujus scilicet generis cujus est ea quam nunc dico. Adest & locus Luciani, ubi is luculenter distinguit tiaram ab diademate. Alium siquidem fortuna excipiens, inquit, regiè ornat, imponens tiaram, & satellites tradens, & caput diademate evinciens. Cui loco alter ejusdem scriptoris similis est, Prothonorèsto, ô rex, gratias tibi habeo, ac Persico more procumbens adoro te, adductis post tergum manibus, venerans rectum istum tiaram, atque ipsum diadema. His addo tertium, perinde ac si quis regiè ornatus rectum habeat tiaram, & diadema, & alia, quotquot sunt, insignia regia, ac tamen mendicet. Cæterum invenio quinque fuisse tiaras.

Apul. lib.
10. Me-
tam.
Lucian.
reor.

Lucian. na-
vig. sen vo-
ta.
Lucian. Pi-
scat. smre-
vivi.

Unum universæ Persarum genti communem. Alterum primorum. Tertium judicum. Quartum sacrificantium. Quintum regiæ majestatis proprium. Quod tiara fuerit pileus communis cuilibet Persæ, docet Strabo, ubi describit vestitum hujus gentis. Nam inter cætera tribuit illis tiaras affines tiaris Magorum. Et paulò post describens formam tiaræ ait eos gestare *ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πύλας πυρρῶτον*, circa caput pileum turritum. Id quoque perspicuè palam est ex Anacreonte,

Strab. lib.
15.

Anacr.

Εἰς ἰχθίους μὲν ἵππου
Πυθὸς χαίρει γὰρ ἵχθυοι,
καὶ Παρθίους πρὸς ἀνδρας
Εἰ γυνέεσσι πάρεστι.

In coxis quidem equi ignis signum habent, Et Parthos homines quis novit [è] tiaris. Quibus in versibus non distinguit pileos vulgares à sublimioribus. Adest & locus Justinii, ubi loquitur de Semiramide, qua Nino filio adhuc puero non ausa tradere imperium, sexum mentis, brachia ac crura velamenti, tiara caput texit. Et ne novo habitu aliquid occultare videretur, eodem ornatu & populum vestiri jubet. Quem morem vestis, inquit, exinde gens universa tenet. Hujus pilei materiam, quæ fuerit, Strabo explicatè tradit, *ἰσχυρὸν σινδονίου πλέθρον τῆς κεφαλῆς*, circa caput quidpiam panni Sindonii. Ergo tiara fiebat è lana contorta, ut apud Statium loquentem de juvene successore regni Persici.

Atque is ubi intorto signavit vellere crinem,
Convenitque Deis, hilari per castra tumultu
Vadit ovals.

Stat. lib. 8.

Hic enim Statius ipsi regi non regiam tiaram in castris, sed communem, eamque laneam tribuit. Porro hæc tiara non tantum Persarum, sed & aliarum gentium propria fuit. Qua de re operæ pretium est referre verba Hieronymi. Quartum, inquit, genus est vestimenti rotundum pileolum, quale pictum in Ulyssæo conspici-

Hieron. ad
Fabul. de
vestitu san-
cerd.
mus,

mau, quasi sphaera media sit divisa, & pars una ponatur in capite. Hoc Graeci & nostri nadeu, nonnulli galorum vocant, Hebraei mis-naphes. Non habet acumen in summo; non totum usque ad equam caput tegit, sed tertiam partem à fronte inopertam relinquit, atque ita in occipitio vitta constrictum est, ut non facile labatur ex capite. Est autem byssinum, & sic fabri operum lenisole, ut nulla acui vestigia extrinsecus appareant. Alterius generis tiaram dixi fuisse gestamen primorum, nempe, ut Suidas & Hesychius ajunt, ἡ πρωτων, ducum. Hunc tiaram Valerius Flaccus describit in his versibus, ubi loquitur de Mirace Persa regio interprete.

Valer. Flac.
lib. 6.

Arg.

Byssum.
nācy.

Plutarch.
diapht.

βασιλ. τ.

πρωτῶν.

Plutarch.

πολιτ.

ἡ δὲ γ.

Curopol. de

offic. Con-

stantin.

At viridem gemmis, & Eoa flamme sylvæ

Subligat extrema patrium cervice tiaram

Insignis manicis, insignis acinace dextro.

Hoc genus tiaræ fuit inclinatus, & in frontem exporrectius, ut discriminaretur à regio. Plutarchus loquens de Artaxerxe, & pœnis ducum, & pro vellendis, inquit, capillis, depilandoque capite tiaram ponerent. Hoc quoque genus tiaræ idem Plutarchus tradit concessum fuisse septem Pertis Magorum interfectoribus. Et si hæc tiara videtur quàm proximè accedere ad regiam, quæ extraordinario merito data sit loco extraordinarii præmii; ac præ cæteris eis τῶν βασιλέων ἡ πρωτῶν, in anteriorem partem capitis exporrigeretur, quasi regia illa quæ erat recta. Tertio loco posui tiaram judicum, de quo existat locus Curopolatis, qui alibi tiaram à Medis desumptam ait. Is ergo Curopolates tradit, judices Medorum, capite gestare βασιλίδην, quam interpretantur tiaram. Hinc, inquit, cuique tiara. At etiam formam ejus describit. Addit enim, huic tiaræ ad sinistram latus appensum esse μαργαρίτων στρογγύλων, opus è margaritis sumbriatum, alteram aurem gestoris obtegens. Quæ re significatur, aurem intactam acensatoribus dari, intactam aculatis. Hæc videtur esse illa tiara, quam Priamus gestabat, cum populis jura daret in loco imperfecto,

Virgil. 7.
Iliad.

Hoc Priami gestamen eras, cum jura vocatis

Mors daret populus; sceptrumque sacerque tiaras,

Iliadumque labor, vestes.

De tiara sacerdotum & sacrificantium, quam quarto loco posui existat locus Serabonis, qui ait, Persas sacrificantes gestare πάγος πλάγος ὑποθήκας ἱερῶν, quæ verba interpretes ita reddit, filtra-ceas infulas ex utraque parte dependentes. Ille quoque ἡγερέας supremus sacerdos Syriæ Decæ, qui solus est purpuratus, πάγος χρυσῆς ἀνὰ δὲ δὴ, aurea tiara redimitur. Nicéphorus tradit Eusebium Episcopum Samosatensem multas ecclesias visitasse pastoribus vacuas, ac sumpto habitu militis, rectoque capite episcopali tiara, quam è

Nicoph.
lib. II. cap.
21.

pileo

pileo confecerat, Syriam, Phœniciam, & Palestinam peragrassè.
Sacerdotalis hujus tiaræ mentio est apud Juvenalem,

*Jam pridem cui rauca coheri, cui tympana cedunt
Plebeja, & Phrygia vestitur bucca tiara,
Grando sonas, &c.*

*Juv.
sat. 6.*

Ex his omnibus constat, hæc tiaras fuisse pileos gentis Persarum, Medorum, Lydorum, Phrygum eminentes & fastigiatos, atque ut è Strabone adnotavi, turritos, qualis propemodum est hodiernus pileus Turcarum quem Tulbantem vocant.

CAPUT II.

Regia tiara est recta. De more illustrium hominum eam urbes ingrederentur, κυρτωσι. Tiara verè insigne regium apud Persas. Mulieres παρσέγγι. Tiara lunata. Materia regia tiara. Amplitudo ejus. Implere tiaratum, quid, κρινδὸς ἀλιπύρου.

Regia tiara & forma & regalibus additamentis, nempe diadematis discriminabatur ab hoc pileo multitudinis, primorum, judicum, sacrificantium. Prima discriminis nota est, quod regia tiara fuit recta, non item cæteræ, nec simpliciter tiara, sed regia tiara dicebatur, ut apud Æschylum,

*ἴλλ' ἐπ' ἄκρην κήρυ-
μοι ὄχθυ, κρυβασθε
ποδὶς δὲ μὲν αἰρήναι,
βασιλὸς παῖρας
φαίλας πρῶτα.*

*Æschyl.
Euf.*

Accede ad summam oram tumuli, purpureum pedis calceum attollens, regi tiaræ verticem demonstrans, hoc est, ut ibi Scholiastes ait, τὸ τέμαχος, regium insigne. Dion Chrysostomus ait, Persas regibus suis circumdare tiaras & sceptra, & diademata, nesciantur esse reges. Ubi distinguit tiaram à diademate, sicuti alii scriptores, quorum loca supra citavi. Additque fieri non posse ut duo essent tiaras rectos, hoc est, ut uterque regnet, ut duorum sit unum regni numen. Quod unus hic regius tiara esset rectus, præter cæteros, disertim tradunt Suidas, & autor Etymologici, iisdem verbis. Suidas etiam ait, Demaratum Lacedæmonium, concedente ei rege, ut peteret siquid vellet, petiisse ut Sardeis, regiam urbem tiara regia ingrederetur, hoc est, habitu regio. Moris enim fuit, (hoc obiter dico) ut illustres homines, si quandoque intigniores urbes intrarent, coronati essent, nempe iis coronis, quas virtute in certaminibus meruissent. Quo exemplo Callipus ille, scelestus ille molitor cædis Dionis, priusquam ad hoc tantum scelus accingeretur, cum, inquam, etiam haberetur primus amicorum Dionis,

*Dion Chry-
sost. orat.
14.*

*Suid. & Et-
ymol.
παρσέγγι.*

*Plutarch.
Dion.*

una

unâ cum eo ingressus est Syraculas ἰσφαινομένη, coronatus, sicuti in certaminibus conspicuus & advertendus. Aristophanes Persicam tiaram disertum vocat κυρτασίαν, demonstrantem cristam galli galinacei, ejus quæ dicitur avis Persica. Et verò hunc gallum, quæti regem, ait gestare insignia regia Persica, quam dicit esse κυρτασίαν ὀρθύ. Ex quo Aristophanis loco conicere licet, quâ specie tiara regia fuerit, nimirum paulo remotior à fronte, & quâ media frons est evacutior, & in mucronem fastigiata, Cæterum Scholiastes interpretans illa verba, ἰπὶ τῇ κεφαλῇ τῶ κυρτασίᾳ τῇ ὀρθύᾳ ὀρθύ, ait, aliis solitum esse ut insigne capitis gestent complicatum & extensum, sive pertendens in frontem; at regibus rectum. Plutarchus ubi memorat Ariamenem non hostiliter venisse contra Xerxem, sed cum quiete adiisse veluti judicem, ait eum, veniente fratre posuisse tiaram, quam reges ferunt rectam, & hoc habitu occurrisse ei, eumque salutasse. Hæc est illa tiara, qua Alexander, quamvis assumpto vestitu Persico, insigniri noluit. Hanc ipsam Tiribazus vocat κίμαλον ἰσῆτον, cidarim stantem, id est, rectam. Hæc est illa, quam Artabanus postquam sibi imposuit, Persis pristinum regnum restituit. Illa ipsa, quam milites Cyri, ejus capiti impositam videre cupiebant. Tiaram Curopalates ait Cyrum sumpsisse à Medis, quamvis se Persarum regem ferret. Et quidem apud Medos mulieres dicebantur παρυφῆγες, gestatrices tiaræ. Tyrius Maximus ubi loquitur de Xerxe, quem fœda & incesta cupiditas inquinavit, Hunc, inquit, non in amorem impulit Indica procera puella, non Mardonica tiarifera, non Carica armata, non Lydia canens, non Ionica, non Hellepontiacæ, sed venit ad Amistrin filii uxorem. Apud eundem scriptorem magnus Rex, nempe Persarum, conditur tumulo, & quidem insignitus tiara. Altera nota regii tiaræ fuit luna; eumque vocabant tiara lunatum, hoc est, lunæ specie conspicuum. Sidonius Apollinaris,

*Ut fastu possio tumentis aula
 Quis supra satrapas sedet tyrannus,
 Ructans semideum propinquitates,
 Lunatum tibi flecteret tiaram.*

Tertia nota fuit ipsa tiaræ materia aurea & gemmea. Id quod quia regio fastigio conveniens est, non solum trado ut verisimile, sed verum esse ex Herodiano sit confirmatius, ubi loquitur de Antonini habitu & ornatu post interfectum Macrinum, in formam, inquit, tiaræ corona [ei erat] constans ex auro, & variis lapillis pretiosis. Si in speciem tiaræ corona facta erat, necesse est tiaram fuisse ex auro distinctam insigni varietate lapillorum. Tiaræ addebantur unguenta pretiosissima è myrrha & Labyzo, Hefychio teste.

*Aristoph.
 ὀρθύ.*

*Plutarch.
 πρ. φιλα-
 δία.*

*Plutarch.
 Alex.
 Mag.
 Plutarch.
 Artax.
 Agath. lib.
 2.
 Zonar. in
 Cyr. Curopal.
 de offic.
 Constantin.
 Tyr. Max.
 2/3. lib. I.*

*Max. Tyr.
 de amat.
 Secr. orat.
 .O.
 Sydon. A-
 poll. in pa-
 negyr.*

*Herodian.
 lib. 5.*

*Hefych.
 κιδναεις.*

teste. Postremo tiara regius amplitudine cæteris antistabat. Certè Magus is, qui Smergeren fratrem suum, nomine Cambyſis regem subdebat, his verbis ipsum alloquitur. Ne, inquit, peragrans Persici imperii provincias è facie noscaris, circumdabimus te multo satellitio; & faciem ferme totam tiara velabit, & insigne regium, quod erit latitudinis & longitudinis eximix. Nam quo majus & amplius fuerit, hoc erit luculentius argumentum magnificentix & majestatis. Cujus fraudis Tertullianus intelligens, ubi loquitur, de mitra tam ampla, ut facilè gestoris caput tegat ne agnoscat, *Nemo, inquit, ostendere volens hominem, cassidem ei aut personam induit.* Hunc tiaram, verisimile est esse illum, quem Cyrus in præliis gestare solitus erat. Hæc regii tiaræ amplitudo causam deditei locutioni, cujus è Græcis desumptæ, nostri fuerunt imitatores. Quippe invenio, implere tiaram, usurpatum pro eo quod est obire munia regia. ut epud Statium,

Zonar. in
Mag.

Tertull. lib.
de car.
Christi.
Plutarch.
Artax.

— *visusque sibi nec sceptræ capaci*

Sustentare manu, nec adhuc implere tiaram.

Stat. lib. 8.
Theb.

Regum Persicorum imitatione antiquitas finxit alios sive heroas, sive vates, sive alio quopiam munere insignes, non quidem reges, sed fortè supra ipsos reges tiara regia sublimes. In his est Orpheus, qui dum vel in ipsa Argo navi, una cum Jasone & Medea, & alibi citharæ sonitu & cantu feras, ipsaque inanima detinet, aspicitur *ἰσχυρὸν χρυσοῦν ἢ ἐπὶ κεφαλῇ αἰσῶναι*, tiaram auro splendentem super capite effereus. Ganymedes quoque cum in cælum raptus est, pingitur tectus tiara, sicuti Cupido succinctus pharetra. Pelops puer adarmatus à Mercurio, & ab ipso Deo jam factus feroculus, dum regit quadrigas, in tabula aspicitur insignis tiara recta, & Lydia stola; Ejusque statua capite gestat Persicum tiaram auro compactum. Ceterum ex omnibus hisce locis illud quoque discimus, huic regio tiaræ circumpositum fuisse diadema, notam regiæ frontis; & ex tiara, ac diademate sic junctis & compactis constituisse insigne capitis regum Persicorum, quod una voce dictum est tiara. Tum illud, insignia regum Persicorum fuisse tiaras, torques, acinaces, quibus adde

Philostr. in
imagin.

Lucian. in
Deo. judic.

Philostr. in
imag.

Philostr. in
imag.

Plato lib. 8.
de Rep.

At viridem gemmis, & Eoa stamine sylvæ

Subligat extrema patrium cervice tiaram. —

Val. Flacc.
lib. 6.

Insignis manicis, insignis acinace dextro.

Denique tiaras fuisse purpureos. Etli is non fuit cujuslibet purpuræ color, sed illius tantum quæ propriè esset è concha marina; quæ Polluci est *χρῆδὺς ἀλιπέρφυρος*. Unde Romanis principibus fiebat paludamentum, insigne altissimi omnium fastigii.

Pollux lib.
7. cap. 13.

CAPUT

CAPUT III.

Cidaris Armenica. Cidaris ac tiara promiscui significatus. Cidaris goshamen regnum Aegypti. Candy. Causia Macedonica. κρηδύλη. κρηκυλῶ.

*Pollux lib.
10. cap.
36.*

*Plutarch.
Pomp.*

*Philo m.
6. Mor.*

*Plutarch.
Artax.*

*Suid. C.
Hesych.*

videtur.

*Agath.
lib. 4.*

*Nicoph.
lib. 1. c. 6.*

*Plutarch.
de Alex.
fuit.*

*Pollux lib.
7. cap. 13.*

*Mimand.
m.*

*πρὸς 6.
Zonar. in
de Alex.*

Quam Persæ tiaram, Armenii vocabant cidarim, sive, ut ex Herodoto scribit Pollux, κίτμαρον, & κίτμαρον, id est, diadema regibus Armeniæ peculiare, nec ferè, nisi nomine distinctum à tiara. Quanquam hoc quoque nomine fuit diadema aliorum quorundam regum, veluti Mithridatis regis Ponti, quam Plutarchus disertim vocat cidarim. Et Philo tradit, reges Eoos sive Orientis solitos esse uti cidari pro diademate. Ergo rectè dixerim, aliquando cidarim usurpari pro tiara Pontica. Cæterum cum apud Plutarchum Artaxerxes Darium unum è liberis suis renuntiasset regem, ei concessit τὴν κληρονομίαν κίτμαρον ὁρῶν φέρειν, cam, quæ vocatur citaris, rectam ferre. Hesychius vocat cidarin sive citarin pileum regium, aut, ut Suidas ait, περιθώριον τῆς κεφαλῆς, circumpositionem capitis. Certè fuit pannus contextus è pilis; aut genus galeri, qui censetur esse idem cum tiara. Id quod Suidas videtur docere his verbis, πῶς ἢ κίτμαρον λέγουσι περιθώριον πύλων, nempe vulgarem pileum, & universis communem. Addit, ἢ τέφανον ἢ φαιώλειον, ἢ πύλον βασιλικὸν Παρσῶν, ἢ τὸ πρόπιον ὃ οἱ ἑσπέρηται, aut coronam, aut fasciam, aut pileum regium Persarum, aut strophium quod sacerdotes ferunt. E quibus verbis perspicuè datur intelligi, cidarin illud ipsum signasse quod demonstrat tiara. Agathias quoque cum de Artaxerxe loquitur, ejus insigne, regium nunc tiaram vocat, nunc cidarin. Id ipsum planum quoque sit ex alio ejusdem scriptoris loco, ubi agit de cidari imposita utero, in quo erat conceptus Vararanis regis Persarum. Nicephorus, ubi ait, hunc ipsum Artaxerxem patrem Chosroæ, Artabano per dolum interfecto, primum omnium è Persis sumpsisse insigne regium, cam vocat cidarin. Plutarchus quoque cum memorat, Alexandrum exuta veste patria, sumpsisse externam, ait illum capiti suo circumdeditisse regiam & recta tendentem cidarim. Apud Pollucem, ut supra dixi, cidaris est tiara. Zich Persa Chosroï exprobrat ignaviam, ex quo tempore sumpsit cidarin. Quod tiara fuerit nomen Armenici diadematis, discimus è Zonara, cum memorat, Tigranem capiti suo detraxisse cidarin coram Pompejo, ibique fuisse ut eam poneret ante pedes ejus, & procumberet in genua. sed regem à Pompejo allatum, sibi quæ adscdere jussum. Cidarim quoque fuisse gestamen

gestamen regum Ægyptiorum, legimus in vita Æsopi. Certè cum Nectenabò admisit Æsopum ab rege Babyloniz ad se missum, capite *In vita Æsopi.* gestavit ἀγλαίαν κιθάραν. gemmatam citharim. Arenim dixi è *sup.* Polluce, Persicæ tiaræ inditum quoque nomen candys. Quæ vox pro vestitu barbarico discrepante à Græcanico indutu usurpatur apud Lucianum, ubi rhetorica agit causam suam. Equidem ô iudices, inquit, cùm hic esset adolescentulus, voce barbarus, ac tantùm non candy indutus in Assyrium modum, susceptum institui. Plutarchus quoque alicubi ait, Græcos & barbaros non distingui chlamyde, non pelta, non acinace, non candye. Ubi candys est vestis, puta Assyria. Et verò candyn ita nominat Lucianus, ut difficile dictu sit, an ea voce demonstrat diadema, an vestem. Aut, inquit, sperat candyn purpuream, & torquem aureum. Alibi coniungit candyn & tiaram, ut videri possit candyn esse vestem, sive Assyriam, sive Persicam, potiùs quàm notam regii capitis. Id quoque conficitur Plutarcho, cùm ait Alejandrum, barbarico cultu rejecto, qualis est tiara, & candys, & femoralia, è Macedonico & Persico more mixtam vestem induisse. Sed omnem hinc dubitationem eximit alius Luciani locus, ubi Philippum mortuum & Alexandrum quoque mortuum colloquentes facit. Tu verò, inquit Philippus, abjecta chlamyde Macedonica, candyn, ut ajunt, induisti, ac tibi tiaram rectam imposuisti. In imaginibus Philostrati ubi describitur habitus regis Medorum, planè distinguitur tiara à calasiri, & candy. E quibus omnibus palam sit, candyn quoque fuisse vestem, & quidem honoratiorem. Redeo ad causiam, quod fuit proprium diadema regum Macedoniz. Sed, ut supra de tiara dixi, ipsa causia proprie fuit gentis Macedonum. At illa regum propria vocata fuit ἀγλαυφόρη ferens aut sustinens diadema. Hoc genus causiæ Antonius dedit Ptolomæo, ut regi Phœniciz, Syriæ, & Ciliciæ. Causiam fuisse communem pileum Macedonum, discimus è Strabone, ubi memorat, Onesicritum ab Alexandro missum fuisse ad Indicos philosophos Germanas. In quibus cùm Calanus esset, vidissetque Onesicritum κρυσίαν φορέντα ferentem causiam, & chlamydem, & crepidas, risisse. Id quoque verum esse, è Menandro firmat Pollux, Causia, inquit, est pileus Macedonicus, sicuti Persicus, ὡς τὴν Περσικῆς. E quibus verbis puto excidisse vocem πύργος, & sic legendum, ὡς τὴν πύργος Περσικῆς. Quid, quod barbaricum pileum Suidas generali appellatione vocat κρυσίαν: Ipse tamen unà cum autore Etymologici postea agnoscit κρυσίαν esse Μακεδόνων ὄψιλον ὅπλον, ἢ σπέναν ὡς νεφετῶν, ἢ κέρων ὡς πολέμων. Macedonibus familiare genus armorum, ac tegmen in imbre nivali & galeam in bello. Quæ etsi vera sunt, tamen haud minuunt id quod dixi,

Lucian. bis accus.

Plutarch. πρὸς Ἀλ. λιβ. τὴν χ.

Lucian. quond. bist. scrib. sit. Lucian. Deor. concil.

Lucian. Dial. Mort. Philostrat. in imag.

Lucian. Deor. Concil.

Plutarch. Antonio.

Strabon. lib. 15.

Pollux lib. 10. c. 36.

Etymol.

κρυσίαν, dixi,

Athen. lib.
12.

Plutarch.
Demetr.

Plutarch.
Eumene.

Etymol.
ἐγκύρι-
στυμμί-
νθη.

dixi, causiam esse diadema Macedonicum. Certè Athenæus describens vestitum Alexandri, ait illum singulis ferme diebus induisse chlamydem purpuream, tunicam albo distinctam, & causiam quæ diadema regium sustineret. Quibus è verbis conficitur, verum quidem esse id quod dixi, causiam esse commune Macedonum capitis gestamen, qualis est pileus, qualemque dixi esse tiaram Persicum; sed regis causiæ diadema fuisse impositum, id est, pileo Macedonico additam coronam regiam, aut certè eam notam quæ esset loco coronæ. Verùm & in ipsa regia causia fuerunt excellentiores notæ quæ illam discriminabant ab aliis. Hoc docet Plutarchus cùm describit vestitum Demetrii. Hunc enim ait fuisse redimitum κομισίας διζυγούς, causiis duplici filo, aut vinculo. Ac si dicat, has causias esse regibus peculiares, non item aliis. Quippe alia fuit causia potentiorum propria, de qua Plutarchus, ubi inducit Neoptolemum loquentem de Cratæro. Et si tantum, inquit, viderint causiam ejus, vocemque audierint, impetu venient cum armis. Sed in iis quæ sequuntur, Plutarchus docet, hanc potentiorum causiam fuisse insignem, ac distinctam à cæteris. Licuit enim Eumeni, inquit, causias, purpuram & chlamydes distribuere, id quod erat donum apud Macedonas maximè regium. Eumeni licuit dare causias. Nunquid pileum vulgare Macedonicum? Ridiculè. Quid ergo? causiam, hoc est, pileum insignem, propriumque ducum & potentiorum hominum. Quæ Persis tiara, Armeniis cidaris, Macedonibus causia fuit, Cyprii vocarunt κορδύλλω, Athenienses κρωβύλον, nempe utriusque κόρηλημα τὸ κροβάλλος involucrum capitis.

CAPUT IV.

Cornu receptum inter diademata. Cornua in cælo. Cornu insignæ divinitatis. Dii cornuti. Alexander magnus cornutus. Fluvii & montes cornuti. Omnia summa, ipsa concavitates, chersonesi cornuti. Cornu Amalthææ. Prisci reges cornuti. De cornubus Cippi. In rege cornu quid signet.

Adest & cornu, quod in ordinem diadematum receptum esse minimè mirabitur is, cui ejus dotes introspicere libuerit. Nulla harum non est luculentissima; nulla non efficacissimè repræsentat regiam sapientiam, excellentem potentiam, dignitatem eminentem, majestatem perpetuam. Primum ajo, cornua occupasse cælum nulla aliorum cælestium corporum invidia. Et verò Luna aspicitur facie cornuta.

Virgil. 3.
Æneid.

Tertia jam luna se cornua lumine complens.

Atque adeò antiquitas haud quaquam absurdè existimavit cornu esse

esse insigne divinitatis. Cum stultè sciret Alexander, existimavit *Athen. lib.*
hominibus persuaderi posse se Jove progenitum, si sumeret cornua ^{12.}

Ammonis: Sic pulchrum credidit, quod pulchrum in homine,
nempe faciem, cornubus scdare, inquit Clemens Alexandrinus. *Clem. A-*
Sic credi posse credidit se, quanvis aspectu mortalem, additum esse *lex. exhort.*
numinibus. Nam numina, & quidem potissima; antiquitus exhi- *ad Græc.*
bebantur cornuta. Silius Italicus Jovem vocat cornigerum.

Cornigerumque Jovem, Tarpejumque ore vocemus.

Sil. Ital.

Bacchus priusquam nasceretur, habuit cornua, quibus perforavit
crus Jovis. Eum certè Euripides vocat tauricornem,

lib. 16.

*ἔπειν δ' αἶνῃα κείρα
πίσαι ταυροκέρον θῖον.*

Etymol.

Διόνυ-

σος.

Euripid.

Bacch. actm

Edidit [Jupiter Bacchum] quando parca perfecerunt taurinis corni-
bus Deum. Hunc quoque faciunt redimentem sua cornua pampino. ^{1.}

Illum post acies, rubrique novissima claustra

Val. Flacc.

Æquoris hic resides thyrsos, hic ara moventem,

lib. 5.

Udaque pampinea neclentem cornua vitia

Nunc etiam meministi aqua.

Nimirum hic Jovis clancularius filius patrem imitatur. Nam Am-
monem, qui idem est cum Jove antiquitas cornutum effinxit, *κα-*
εσφίερον & *αἰπυκίρωτα* cornigerum & alticornem. Silius Italicus.

Ammon numen erat Libyca gentile carina,

Sil. Ital.

Cornigeraque sedens spectabat carula fronte.

lib. 14.

Et paulò post,

Is postquam adversis nullus modus, accipe nostrum

Ammon sanguinem ait, spectator cladis inique.

Atque actò in pectus gladio, dextra inde cruorem

Excipit, & largè sacra inter cornua fundit.

Eodem libro,

Uritur undivagus Phytos, & corniger Ammon.

Atque adeò apud Ammonem lapis legitur, quod Ammonis vocant
cornu. Nam ita tortuosus, inquit Solinus, est & inflexus; ut effigiem *Solin. cap.*
reddat cornu arietini: fulgore aëreo est Prædivina somnia represen- ^{30.}

tare dicitur subjectus capiti incubantium. Eadem ferè Plinius. *Plin. lib.*

Ammonis cornu, inquit, inter sacratissimas Æthiopia gemmas, aureo ^{37.}
colore, arietini cornu effigiem reddens promittitur prædivina som-

nia representare. Fluvii qui inter numina numerantur, effigiantur
cornuti. Lycophroni Ocinarus fluvius est *βένσυρος*, corniger propter

Lycophr.

violentiam. Atque adeò ajunt omnes fluvios ab Oceano defluos, & in
Oceanum refluos vocari cornua. Inachum Statius cornutum facit,

Cass.

Etymol.

κίγας.

Stat. lib. 2.

Thet.

— pater ipse bicornis

In levum prona nixus sedet Inachus urna.

Vv 2

Græcis

*Pharaut.
Nep. 71.*

Græcis fluvii non solum erant *κρητοφόροι*, sed & *ταυροπόι* taurinis aspectu. Ideoque dicebantur efferre cornua quasi tauri.

*Vd. Flacc.
lib. 1. Arg.
6.*

Sylvanumque Deæ, atque elaiæ cornibus amplex.

*Virgil. 8.
Æneid.
Sophocl.
Trachin.*

Et quia tales, aliasque ob causas quas infra memoro, dicebantur regnare. Virgilius ad Tybrim fluvium,

*Corniger Hesperidum fluvium regnator aquarum,
Adis o tandem.*

Ergo meritò Deianira Acheloum facit *βύκεται* capite bovillo, videlicet, propter cornua. Ipsa quoque celsissima montium juga antiquitas cornuum nomine demonstravit. Lycophron.

*Lycophr.
Cass.*

— ἵζη λαμπήτης
Ἰπποῖς πρῶτον εἰς τιθῶν κίρας
σκληρὸν ἰνδύκει.

*Erasm.
in P.
Philostr.
vita Apoll.
lib. 6. in 1.*

ubi Lampetes Hipponii montis asperum cornu in mare vergit. Enimvero prisci omnia summa vocarunt cornua. Ἰψάκειον πύργον usurpavit Pindarus pro ὑψηλὰ ἀκρωτήρια, altas summitates. Regiones quoque cæli demonstratæ sunt nomine cornuum, ut τὸ ἰστικόν κίρας apud Philostratum. Illæ quoque flexuosæ concavitates quæ latent sub montibus, vocantur cornua. Oppianus,

*Oppian.
κισσην.
lib. 4.*

ὅς δ' ὕπαιτοι μὲν ἵπποι ὄρεα κρητοῖσι ὑπὲρ αἰθέρος.

Qui supremum incolebat montem sub cornibus antri. Ipsæ terræ longius excurrentes in mare, quas vocant chersonesos, à poetis designantur hoc nomine. Lycophron de littore Thracio.

*Lycophr.
Cass.
Plutarch.
Arata.*

μυζυσία στυχυσὶ χερσὶν κίρας.

uberosum prominens Chersonesi cornu. Hinc elegans illud Demetrii responsum Philippo datum, Siquidem, inquit, vatis habes animam, deferes locum: Si regis, utroque cornu bovem retinebis, id est Peloponnesum. In campis quoque quidam loci inventi quibus nomen est cornubus, cujusmodi is qui est in altioribus apud Megaram regionibus. Et horum quidem cornuum natura est mater, quorum imitatione homines sua effinxerunt; nec sua tantum, sed & illa quæ imminum simulachris addita sunt. Nec enim solus Ammo in sua sede fuit cornutus. Nam fuit circumfusus minoribus numinibus quæ illi adstabant, & quidem facie cornuta, quæ ea gente debellata, Romam sunt advecta. Cornutam hanc cohortem demonstravit Prudentius in hoc loco,

*Prudent.
lib. 2. cons.
Symmach.*

quasdam [effigies] domitis Ammonis arenis.

Syratica cornutus facies habuere trophæa.

*Apollod. in
arg. Tra-
chin. So-
phocl.*

Quidam existimarunt cornu Amaltheæ fuisse illud ipsum quod Hercules ab Acheloi fronte effregit. In quo, videlicet, omne victoriæ momentum positum fuit. Sed Apollodorus is, aut saltem bibliotheca illius è quo Scholiastes Sophoclis sumpsit argumentum Trachiniarum, tradit Herculem fregisse sinistrum cornu ejus tauri, in quem, vide-

videlicet, sese Achelous vertebat. Sed is Achelous, hoc cornu ab Hercule accepto, dedit ei cornu Amalthææ. A Diis cornua translata sunt ad reges, illos priscos innocentia & virtute Diis proximos. Huius generis fuerunt illa, quæ haruspex visa in capite Cippi, dixit ei portendere regnum Latii.

— tum verò sustulit acro

A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen.

Rex, ait, ô salve. Tibi enim Cippe, suisque

Hic locus, & Latia parebunt cornibus atres.

Ipsè Cippus alloquens Quirites, ait illum qui de regno agitet, si irruerit portas Romanas, voti compotem fore, & quidem propter cornua, si non illi obstititur.

Rex erit. Is qui sit, signo non nomine dicam.

Cornua fronte geris. Quem nobis indicat augur,

Si Romam intravit, famularia iura daturum.

Ibi populus admirabundus & murmurans investigat, ubinam sint hæc cornua, cuiusque capiti hæreant. Ea Cippus haud cunctatus populo ostendit.

Rursus ad hos Cippus, Quam poscitis, inquit, habetis.

Et dempta capiti, populo prohibente, corona,

Exhibuit gemino præsignia tempora cornu,

Deinde addit,

Demisere oculos omnes, gemitumque dedere.

Atque illud meritis clarum (quis credere possit ?)

Invisi videre caput.

Quibus è verbis palam est, illa cornua nihil fuisse nisi radios, quos è capite Cippi ingens ejus virtus eiecit, veluti è divino vertice. Id poëta optimus sui interpretes planum facit his verbis, *Illud meritis clarum caput*, hoc est, totum conspicuum, luminosum, radians iis virtutibus, quæ in terris sunt veluti cœlestes radii. Ergo cum in tali capite tanta esset virtutum majestas,

— nec honore carere

Ulteriori passis festam imposuere coronam.

id est, talem, tantumque virum, tot meritis subnixum, totque virtutibus commendatum ingenti consensu, tum festis ac faustis acclamationibus regem renuntiaverunt. Illi ipsi illa cornua, quod posteritati res testator fieret,

— auctoris miram reverentia formam

Postibus insculpunt longum mansura per ævum.

Id cornuta progenitrix dicitur peperisse reges Thebanos.

Id ē, ἡ κρηίστρα ἀρχαῖα,

Καθ' ἣν βασιλεὺς ἰγνύεται.

V v 3

Ovid. lib.

15. Metam.

Eschyl.

Phœniss.

Act. 3.

Et

*Æschyl.
Prometh.*

Et hac, videlicet, forma ipsa Jovi placuit. Itaque promiscuè reges & Deos antiquitas exhibuit cornutos, hos ob potentiam, illos ob nobilitatem, quòd his essent prognati. Et verò cùm regum & sublimium hominum propria sit potentia, in hoc hominum genere per effigiem cornu significatur summa illa, cujus in omnia imperium est, potentia & autoritas. Plutarchus adnotavit arietis unicorni caput Pericli ex agro allatum: Tunc Lamponem vatem, ut vidit cornu forte ac validum prominens è media fronte, dixisse, Quòd cùm in ci-

*Plutarch.
Peric.*

uitate sint duæ potentia Thucydidis & Periclis, futurum ut apud illum maneat robur apud quem remaneret tale signum. Sed nec solæ fabulæ, nec gentium historia tantum hoc veluti per nubem ostendunt, sed & ipsa veritas divini oraculi. Quippe cùm Moses descendere de monte Sinai, tenebat duas tabulas lapideas testimonii, & ignorabat quòd cornuta esset facies sua ex consorsio sermonis divini. Sic vertit vetus interpres. Sed novus, Nesciebat quòd radios ejacularetur cuius faciei ejus ex colloquio divino. Nempe quòd Moses proprio intuitu Deum viderat, remanserunt in facie ejus quædam scintillæ divinitatis, quæ non melius intelligi poterant quàm ab diffusa divinæ lucis aspergine in caput ejus, indeque & radiante & coruscante in omnia. Vultum ejus, inquit Clemens Alexandrinus, infidebat, *ἡ γὰρ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐκλάμπετο*, glorificata quædam coloris species. Cornua enata in capite Moïsi fuisse cœlestes radios intellexit quoque sive Drepanius, sive alius, quisquis est autor horum versuum.

*Clem. Alex.
lib. 6.
Strom.*

*Legiferum nobis monstrat & ipse senem,
Flamma cornuto librantiem lumina vultu,
Gestantemque sacris jura superna libris.*

Ergo cùm Moïsi dicitur caput esse cornutum, accipimus pro eo quòd est radiatum, & copiam cœlestis lucis ejaculans. Nimirum, quòd illi flammæ gladioli, sive flammæ & undantes flocci aspicientibus præbent speciem cornu non sanè ferini, sed cœlestis; cujus impetu dura franguntur, superbientia domitantur, eminentia disjiciuntur. Et verò quid luce velocius, quid potentius, quid divinitati similius? Enimvero divina lux promicans è cœlesti capite, nec significantius, nec luculentius effigiari potuit quàm per nomen ac speciem cornu. Nec mirum si prisce ecclesiastici scriptores frequenter quia libenter utuntur hac voce, quoties cœlestes Christi virtutes ob oculos id agunt ut ponant. Certè Tertullianus Christo tribuit cornu, cujus duplicem ostendit effectum, ubi loquitur de Josepho. Nam & benedicitur, inquit, à patre in hac verba Joseph, Tauri decor ejus, cornua unicornis cornua ejus. In eis nationes ventilabit pariter ad summum usque terra. Non utique rhinoceros destinabatur unicornis, vel Minotaurus bicornis, sed Christus illo significabatur,

*Tertull.
lib. adv.
Jud.*

TAURUS

taurus ob utranque dispositionem, aliis ferus ut judex, aliis mansuetus ut servator, cujus cornua essent astimata. Nam & in antemna navis, quæ crucis pars est, hoc extremitates ejus vocantur. Unicornis autem modio stipite palus. Hac denique virtute crucis, & hoc more cornutus universas gentes & nunc ventilat per fidem, auferens à terra in cælum. Et tunc ventilabis per judicium descendens de cælo in terram. Enimvero in Mose utrumque, & lux & vis conspicua fuerunt. Lux quidem tanta, quantam multitudo ferre non potuit. Vis ea, quæ omnia, ne illis quidem exceptis quæ natura sunt insuperabilia, domitavit. Hinc est, quod apud nostros cornea corpora sunt fortia & robusta. Cornea videmus corpora piscatorum, inquit Plinius idem alibi, Quibus natura concreta sunt ossa, qui sunt rari admodum. cornei vocantur. David ait, Deum esse cornu salutis suæ, id est, tutelam, præsidium, perflugium suum. Deus rupes mea. Illo nititur, clypeus meus, & cornu salutis meæ, arx mea, & asyllum meum, servator meus, à violentia asseres me. Denique cornu Dei ut improbos est acerrimum telum, ita probis est tutamen ac solamen propemodum ad eum modum, quo cornua, bona si ajunt ita multiplici flexu in se recurrere, ut si quis in ea offendant, non vulneretur. 43.

Plin. lib. 31. cap. 9.
Plin. lib. 7. cap. 19.
Lib. 2. reg. cap. 22.
vers. 3.

Solin. cap. 43.

CAPUT V.

Cornu in navibus armis & re militari, musica, odoribus, agricultura, re medica, iis somniis quibus vera monstrantur, re divina, comitio, judiciis, dialectica, re familiari. In homine quid signet. In republica duo demonstrat. Cornu Venetum.

ROstra navium, quibus naves sese invicem confringunt & collidunt, antiquitas vocavit cornua. Æschylus,

— αἱ ἵ κεραι τῶν ἀνδρῶν βία
χημῶνι, τὸ φῶσι τὸ ζάλη τ' ἐμβροχὺ τῶ
ἄλλοτ' ἀφασί.

Æschyl.
Agam.

Hæ verò cornibus verberatæ vi tempestatis, turbine ac procella stridente, non apparentes abibant. Ut nostri rostratas, ita eas Græci vocarunt ἰὺ κερῶν, bene cornutas.

Νῆας ἰὺ κερῶν, ἀνὰ πρὸς πυμνήσια λῶσται.

Tryphiod.

Naves bene cornutas & rudentes solvere. Malus navis dicitur habere cornua, è quibus dependet velum, hoc est, extremitates antemæ, Virgilius,

Cornua velatatum obversimus antemnarum

Virgil. 3.
Æneid.

& Valerius Flaccus,

Discurrunt transstris. Hi celso cornua malo
Expediunt.

Val. Flacc.
Arg. lib. 1.

Enimvero in multis cornu locum invenit, ut in armis, & ubique in re militari. Et in armis quidem, ut in hastilibus,

Virgil. 5.
Æneid.

Cornua bina ferunt præfixa hastilia ferro.

Et in sagittis, ut apud Calabrum,

Q. Calab.
lib. 9.

— πείροις ἃ οἱ μίτρα τόξον

Καὶ τὸ πῖλαις γυμνασίοις δὲν ἐκφύειν περιέειπεν.

Ante ipsum magnus arcus positus erat prope, inflexis compactus cornibus. Est enim cornu materia firma, solida, & inferendis ictibus idonea. Et verò Æthiopice quædam gentes, Strabone teste, cum eundem in hostem est, cornubus utuntur pro armis. Id quod homines videntur didicisse à belluis. Quippe idem Strabo memorat se vidisse rhinocerotem magnitudine tauri, forma apro similem, naso excepto. Nam pro naso, inquit, est illi quoddam cornu recurvum omni osse durius, quo utitur pro armis, ut aper dentibus. Hinc verus deprehenditur Martialis in his versibus,

Martial.
lib. 1. epigr.
9.

Præstitit exhibitus tota tibi Cæsar arena

Qua non promisti prælia rhinoceros.

O quam terribiles exarsit primus in iras,

Quantum erat cornu, cui pila tantum erat.

Plato lib. 9.
de repub.
Xenophon.
hist. Græc.
lib. 3.
Plin. lib.
34. cap. 6.
Philostr. in
imag.
Pollux lib.
4. cap. 9.
Lucian.
Baccho.
Plin. lib.
11. cap. 25.
Constantin.
Cæs. lib. 4.
cap. 2.

Plato quoque enumerat cornua inter arma, illa quibus homines sese incursant. Persus in pugna fuerunt *περὶ πῖλα*, tragulæ corneæ. In exercitu cornu signat utramque ejus alam. In remusica, utrumque latus lyrae, quam Mercurius compegit è *περὶ πῖλον δύο*, duobus cornibus. Tibia tyrrhena fuit cornea. In Barchico exercitu quispiam è satyris, correpto cornu, carmen Orthium occinit. In bello Thraces utuntur cornu pro tuba. In odoribus cornu quoque suus est locus, ut in succo balsami, quem opobalsamum vocant, *Est enim suavisitatis eximia, sed tenui gutta, & ploratu lanis parva colligitur in cornua.* In agricultura quoque cornua profunt. Quippe cornua caprae numero tria viti aptata eam reddunt fertiliorem. Legimus etiam in breviario Romano hæc verba, *In navi cornu gestabat qui placiturum se Deo de crudelitate confidebat*, id est, ut quidem ego puto, crudelis tyrannus & immitis servus Dei, non videbat se infibulatum trahi sicuti solent atroces feræ quæ circumductantur aspectui, ut sunt caprae. In re medica cornu deprehenditur utile. Nam suffitu cervini cornu ardentes serpentium pestes depelli possunt. Id quod tradit Nicander; simulque aliquid in cornibus damæ. Vera somnia exeunt per cornua, cum falsa per ebur. Audi meum somnium, inquit quidam apud Platonem, sive per cornua venit, sive per ebur, hoc est, sive est verum, sive falsum. E quo Platonis loco Virgilius ita sumpsit,

Nicander.
Theoc. 3.
Plato in
eburn.

Sunt

*Sunt gemina somni porta, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto.*

*Virgil. 6.
Æneid.*

Vera somnia Aristides vocat commemoraciones venientes per cornua splendidiore omni elephanto. In re divina cornu significat utrumque latus altaris. A Plutarcho memoratur illa ara circa quam Theseus saltavit, quam vocant *κερυνίων βωμόν*, è cornibus compactum *Διονύσιον ἀπαιτήριον* sinistris omnibus. In comitio cornu signat editissimas ejus partes, in judiciis utrumque latus tribunalis; In dialectica fortia argumenta ut apud M. Tullium, *Experiatur itaque si possumus cornua commovere disputationes tuae*. Syllogismi cornuti mentio est apud Clementem Alexandrinum. Ergo cornu signat omnia fortia, pugnacia, victricia. Et hoc sensu Græcis *κερυνόβιλον* dicitur ferox, cornu minax, aut minabundus. Rem cujusque familiarem cornu occupavit. Olim utebantur cornu pro aquali, inquit Etymologicum; & ante usum poculorum bibebant in cornibus. Et verò è cornu asinorum agrestium apud Indos fiebant pocula, è quibus qui bibisset illo die minimè ægrotabat. non è vulnere dolebat, ex igne egrediebatur incolumis; neque ullis, quæ in cornu darentur, venenis lædebatur. Plutarchus enumerans supellectilem & vasa vecta in triumpho Æmilii Pauli, non omisit *κίερα* inter crateras argenteos, & phialas, & calices. Sunt & cornua in utroque latere lecticæ: sunt in ædificiis. In cornu porticum amplissimum cubiculum triclinio occurrit. In homine cornu signat caput; quandoque capillos, sæpe gloriam, cujusmodi est illud, Et exaltabat cornu Christorum suorum. Quæ omnia denique eò pertinent, ut quicquid hac voce demonstratur, sit magnum, forte, illustre, suspiciendum. Hæc item omnia quæ de cornu dici possunt, ad duo referuntur; prius est, ut cornu signet extraordinariam, cœlestemque lucem. Alterum, ut demonstret potentiam insuperabilem. Hisce duabus fulguris nititur omne regnum. Luce signatur sapientia; duritiæ robur & fortitudo. De nihilo sapit is, cujus potentia est multò infra sapientiam. Stolidè validus est is, qui quantum potest non tantundem sapit. Hæc & his similia nempe illa ipsissima sunt quæ de cornu sensu prisca sapientia. Nulla ergo causa est, quapropter quisquam miretur, si cornu censetur inter præcipua symbola regis sublimitatis; si ipsum inter diademata & coronas locum invenit. Id quod hodieque manet, nimirum, in una, quod equidem sciam, Repub. Veneta. Ibi enim is in cujus persona omnis reipub. dignitas adumbrata conspicitur, cui nomen Dux, omnia gestat summæ potestatis insignia. Non illa deest paludamentum, non gladius, non sceptrum, non denique cornu, lucis & firmitatis

*Athen. lib.
15.*

argumentum, atque adeò priscum hujus serenissimæ Reip. coronamentum. Et id quidem jure optimo, & exemplo urbium præclarissimarum. Nam & Corinthum, & Carthaginem, & Romam, ut alibi moneo, coronatas legimus. Ergo Venetiis aspicitur hoc cornu unà cum cæteris Reipub. *καμηλοίσις*. eademque forma gestatur à Duce, cum is, sequente Senatu, prodit in publicum. Atque hoc quidem cornu facilius aspici, quàm quid signet, sciri potest. Itaque ejus significatus è certioribus argumentis, quàm è texto aureo & gemmato, præsumi æquum est. Enimvero quos radios in illustribus, divinisque adeò capitibus hac specie & representari & significari dixi, iidem hîc quoque se luculenter produnt. Est ergo illud cornu insigne lucis, & quidem divinæ. Neque enim illic nomine sapientiæ stultitia regitur. Vix ulla mortalitas uspiam sapit, si sibi non sapit. Ibi, quod Cineas de Romano senatu, tot dynastas aut etiam reges aspicio quot senatores. Vix non in singulis tantum est sapientiæ, quantum in universis potentiz. Hoc vetustas & ipsa temporum series, hoc hodiernus dies loquitur. Undique fatiscente, undique imperito & lacerato imperio Romano, furente Artila, hujusque ductu ferocibus nationibus Italian vastantibus, collectæ quæ iis in locis erant, Italici germinis reliquæ cum locum infederunt quem fata elegerant ponendæ tantæ urbi, ac tantæ Reipub. æternandæ. Ibi homines, admonente rerum statu, primò pietatem colere, hisce auspiciis coire, & in unum corpus redigi cœperunt. Mox arcendæ injuriæ, utrique militiæ dedere sese, terrestri & maritimæ. Denique auctandæ reipublicæ magis quàm privatæ intenti esse. Hæ per tot ætates, crescente industria, labore, parsimonia, intantum sunt cumulatz; tantum opum & potentiz terra, marique partum, ut hodie omnibus Rebuspublicis hæc una antistat. Nullam cum hac componere audeas; non imperio, in cujus ditione sunt uberrimæ provinciæ, & antiquissima regna: non item vetustate, post cujus non solum natales, sed & corroboratam adolescentiam exorta sunt hodierna regna Europæ, uno excepto Francico. Non dignitate & majestare, quæ sedet inter reges. Non opibus, quas publicè & privatim possidet maximas. Non positu, quæ est in Italia regina gentium; atque adeò in intimo sinu ejus maris, cui ipsa longè lateque imperat. Non legibus & institutis, quorum utroque nititur sua diuturnitas. Non æquitate, quæ sæpe fuit arbitra summarum potestatum. Non civium ingeniis, quorum perillustria extant monumenta. Non antiqua generositate gentis, quæ privatim instituit esse parca, ut publicè queat esse munifica. Denique non cœlesti favore, cui nomen felicitas, quæ sæpe impetita, sæpe icta,

nun-

nunquam prostrata, semper infracta mansit. Quis ultra dubitet, illud singulare diadema, nomine & specie cornu, inventum esse repræsentandæ tantæ sapientiæ, potentiæ, felicitati? Gemmas, quibus insigne illud cornu totum radiat, nullus mortalis oculus non aspicere potest. At illa quæ dixi è rerum fide petita illi uni advertunt, qui æquis & animis & oculis res & sortem gentium introspiciunt. Hinc est quod jamdiu illa inclyta Respub. insignitur eo coronæ genere, quod est symbolum eorum quæ sunt maxima, ut supra ex antiquitate satis ostendi.

CAPUT VI.

Subitarium diadema. Necessitas hujus diadematis inventrix.

Diadema è papyro. Papyrus coronaria. Extraordinarius mos coronandi summa capitis. Torques loco diadematus. Imponere alicui diadema quid sit.

EGi de omnibus, quæ lectu audituve cognita habeo, diadematum generibus. Vix ullum, opinor, ultra est quod aut proprio nomine signari, aut ob singularem formam adverti debeat, illis exceptis quæ sæpe coactus necessitatis, & in ipso æstu transiitue rerum pro diademate fuerunt usurpata. Et hæc quidem diademata ipse voco subitaria, ex ipsa re sumpto nomine. Nam in re nova & inexpectata vicem egerunt aurei, gemmati, ordinarii diadematis. Ergo dicimus necessitatem esse sollertem inventricem hujus qualiscunque diadematis. Id quod sæpe accidit non solum in re cujusque privata, sed & in publica. Hæc triplex est, sacra, militaris, politica. In re sacra propter defectum vini quandoque sacrificantes libarunt aqua, contra morem sacrorum. Nam etsi sacris vinum libari solitum, tamen Eurylochus, aliique socii Ulyssis, bobus solis mactatis, ad id ipsum adhibuerunt aquam.

ὅτ' εἶχον μέθυ λαΐψασι π' αἰθομένοισι ιεγῶσιν,

Homer. O.

αἱ δ' ὕδατι πινέμεντες ἐπὶ πῶλον ἔγχυσαν πύργα.

dyff. μ.

Necque habebant vinum libare super incensa sacra, sed aqua libantes affabant intestina omnia. *Romulum lacte*, inquit Plinius, *non vino* libasse, indicio sunt sacra ab eo instituta, qua hodie custodiunt morem Numa regis. *Posthumia lex est, Vino rogum ne respargis.*

Plin. lib. 14. c. 12.

Quod sanxisse illum propter inopiam rei nemo dubitet. Mola tantum salsa, inquit idem Plinius, *litant qui non habent thura. Nec ulli fuit visio Deos colere quoquo modo posset.* Similiter Christianos aliquando propter aquæ defectum arena baptizasse constat. Ac talia

Plin. in præfat. Nicoph. lib.

quidem

*Appian.
Alex. Mi-
thrid.*

*Athen. lib.
15. &
Pinarcb.
Agel.*

*Philo. eis
Φλαύγος.*

*Martian.
Cap. lib. 2.*

*Zonar. in
Julia.*

*Zonar. in
Maxim.*

*Procop. lib.
1. de bello
P-f.*

quidem in re sacra sæpe necessitas usurpare cogit. In militia pro vexillo, tuba, tympano sæpe gestatum est aliud quidpiam. Pari licentia sæpe usus est exercitus, quoties duci ad imperiale culmen sublimato diadema non fuit ad manum. Talis coronæ meminit Appianus Alexandrinus. Nam cum milites Pharnacem filium Mithridatis loco patris regnare vellent, cum renuntiarent regem. At etiam unus illorum elatam è sacra æde papyrum capiti ejus imposuit loco diadematis; papyrum, inquam, coronariam, è qua sunt qui putant plexam fuisse coronam Naucraticem. Falsò. Quamvis constet è Theopompo, qui scripsit res Græcas, Agelilao, cum trajecisset in Ægyptum, super alia dona, Ægyptios misisse papyrum coronariam. Qua de re quædam mihi supra dicta sunt. Hæc corona irridetur apud Athenæum. Neque enim videri potest quid utilitatis aut voluptatis capi possit è corona papyracea, additis rosis. si non ii, qui ea delectantur, cum alio nectant rosas, hoc est, gratum odorem tetro conspurcent. Unde licet suspicari, ut probè monet Dalechampius accuratus Athenzi interpreter, florem papyraceum, sive ipsam papyrum olere nescio quid putre & insuave. Certè Alexandrina illa seditiosa multitudo Carabati cuidam homini mentis non satis compoti imposuit diadema papyraceum in despectum & derisionem Agrippæ, ejusque dextræ pro sceptro indidit frustrum quoddam ejusdem materiz projectum in platæam. Papyrum tamen nobilissimis usibus adhibitum constat. Et verò Phronesis Philologiz filiz, cum cælo exciperetur, calceos è papyro textili subligavit, nequid ejus membra pollueret morticinum. Redeo ad rem. Cum Respub. est in manu legionum, tunc verò non decreto Senatus, non suffragiis populi, non jure, more, & consuetudine, sed studiis multitudinis, & militari clamore omnis res agitur. Ibi per factiones destinantur, per tumultus nominantur, extraordinaria ratione coronantur ii quibus rerum summa creditur. Cujus rei exemplum est in Juliano. Huic enim cum fortè imperitum milites invito deferrent, quæsitum est diadema. Et quidem cum Julianus jurejurando sibi nullum esse firmaret, quidam inibi fuerunt, ut muliebri fascia caput ejus circumdarent. Id quod cum Julianus, sicuti rem mali ominis, aspernatus esset, tribuni militum aureum torquem à quodam centurione mutuo acceptum, eique additus lapillis pretiosis, loco diadematis capiti ejus imposuerunt. Tale diadema verisimile est fuisse illud quo exercitus Gordianum evinxit, cum propter atrocitates Maximini cum purpura circumdatum renuntiavit Imperatorem. Id ipsum accidit Hypatio; qui cum à milite seditioso factus esset imperator; nec in promptu esset illud diadema, quo imperatores redimiri solent,

Solent, miles obvio nescio quo auro caput ejus coronavit, eumque salutavit imperatorem. Ipse Hypatius ominoso hoc diademate evinctus, jamque imperatorem se ferens unà cum Pompejo, interfectus est. E quotidiana rerum administratione discimus, quàm ^{pericul.} ^{sucess.} sepe fluctendum sit ab usu recepto ac statuto ordine ad illa, quæ aut prompta prudentia reperit, simulque occasio monet, aut certè necessitas imperat. Id quod cujusmodi sit, & quo sine terminari debeat, definiri non potest. Usque eò frequenter obvia sunt illa quæ mutari necesse est. Ut res dant sese, ita hunc aut illum clavum necessitas figit. Cæterùm ut supra dixi, vocabulo coronæ, sive diadematis regnum demonstrari, ita dare, aut imponere alicui diadema, est eum renuntiare dominum rerum, ut è supra dictis liquido cognosci potest. Sed cujus munus sit, alieno capiti imponere diadema, infra dico.

CAPUT VII.

Cujus manu diadema imponatur. Ab alio accipere diadema quid sit. Vel solo ritu accipiendi diadematus sunt qui profitentur, se tanti muneris uni divinitati debitores esse. Præter hos alii vel hinc palam faciunt se esse in clientela majoris alicujus humana potestatis. Prioribus illis diadema imponitur manibus illius qui est minister Dei. Diadema est inter vasa sacra. Impositio diadematis est negotium religionis. Tribus aut etiam pluribus coronis imperator insignitur. Conceptus & nondum natus quomodo coronetur. Quidam coronati sunt ab iis, etsi non sunt sacerdotes, quibus id heredisario quodam jure concessum est.

Diadema duplici ratione sumitur, ab illo ipso cujus concessu usurpatur; id est, cujus beneficio is qui diademâ accipit, rex est. Aut permissu quidem majoris potestatis, sed manu illius, qui illi ministerio destinatus est, interdum utriusque. Hæc ut distinctè tradantur, Ajo illum qui diadema accipit, eo facto profiteri se esse in ditione & clientela illius à quo tantum munus accipit. At enim hoc prope inæstimabile beneficium sunt qui accipiunt ab uno Deo, nullius humanæ potestatis interventu. Sunt qui & ab homine. Illi priores hoc tantum ad suam existimationem pertinere intelligunt, ut, quorum manibus sublevati, atque ad id fastigii erecti sunt, præmia persolvant, unicuique pro meritis. At supra se suspiciunt neminem, extra unum datorem summæ potestatis, cujus unius beneficio regnant. Posteriores de
se

se non tam magnificè sentiunt, nec item tam sublimiter incedunt ut priores illi. Sed quòd alieno permisso dominantur, vel ipsa forma accipiendi diadematis fatentur se esse in clientela majoris alicujus humanæ potestatis, more clientium. Et prioris quidem generis sunt sanè pauculi, nempe Pontifex, Imperator, ac reges Europæ. Nullus horum, quod sciam, nec nutum, nec jussu-
 jusquam moratur humanæ majestatis, sed unius tantum cœlestis, summique regnatoris. Nam qui hodie quosdam regum, aut etiam omnes audent constituere in ditione imperii pugnant pro larvis. Viderint sanè quibus rationibus nitantur. Annon pluribus verissimisque debilitentur. Redeo ad rem. Pontifex, Imperator, Reges, & si quis alius est qui per omnia sit sui juris, diadema, notam summi culminis, accipit ab uno Deo, sed manu hominis hoc est, ministerio illius qui ipsi est pro ministro Dei. Ergo non alibi quàm apud Deum, hoc est, in æde sacra, quam vocamus ecclesiam. Idque ritu antiquissimo. Rex Judæorum nullius jussu aut permisso regnabat nisi unius Dei. Ea re à nullo mortali donabatur insigni regio, nisi ab uno Pontifice Maximo, qui
 tali loco ac reungebatur vice ejus qui rex regum. Hoc exemplo Joam adhuc puerum, adstante multitudine, à Pontifice maximo positum in loco edito, ibique regio diademate evinctum, oleo sacro inunctum, regemque & successiorem Davidis renuntiatum sacre historię scriptor memorat. Enimvero cum diadema sit nota, pignus, sacramentum summæ curæ, parisque potestatis; atque adeo cum evinciat caput regis, quod est sacrum & sanctum, sapienter est institutum, ut sacerdotali, ipsaque adeo Pontificali manu imponatur. Ibi certè sive sacerdos, sive Pontifex est pro Deo. Huc accedit, quòd uni illi qui sacerdotio præditus sit fas est contrectare sacra, in quibus sunt augustiores vestes, & quantum est eorum vasorum quæ pertinent ad sacra. At insignia regalia, illa dico quæ aptantur personæ regnatoris iis in locis in quibus is multitudini se, sua majestate circumfusus, aspiciendum præbet, inter sacra censeri video. Hæc insignia, ut alibi dico, sunt thronus, sceptrum, diadema. Ergo corona regia aut imperatoria vix ab alio contrectatur, quàm ab illo, cui id juris in ecclesia concessum. In hanc sententiam Europalates ubi loquitur de stemmate imperatorio, ait, quosdam dicere, insigne regis esse positum super sancta mensa. Sed non ita esse. Verùm intus in sancto folio contineri; & ab diaconis sacra gestantibus afferri ad sacrum suggestum. Quibus è verbis, quod quidem ad venerationem pertinet, discimus, eandem esse rationem diadematis, & sacrorum vasorum. Id quod augendo cultui humanæ majestatis esse inven-

Zmar.

Philo m.
 & eis m.
 m.
 m.
 Europal. de
 offic. Com-
 plant.

inventum, facendum est. Hac quidem ratione tam augusta regum humana potentia sancitur vi religionis. Duplici, inquam, vinculo constrictæ hominum mentes intelligunt, haud minus esse in regia dignitate numinis, quàm quantum humanæ imbecillitatis aspiciunt in persona regis. Hinc conficimus, cum cuipiam diadema imponitur, totam rem esse religionis. Et si enim ibi quicquid in aspectum cadit est caducum, tamen omne institutum manat ab autore Deo, cujus unius est coronare summa capita; qui ad eam rem adhibet manus illorum qui serviunt altari suo. Huc, opinor, spectavit antiquitas, cum numina à numinibus coronari sinxit. Certè Plinius memorat, *in delubro quod fuit Cyrici, artificem dicaturum fuisse eburneum Jovem, coronante eum marmoreo Apolline*. Hæc vera & intima causa est quapropter imperator à Pontifice maximo, reges quoque ab ipso, aut ab aliis pontificibus insigniuntur aureo diademate, sicuti manu Dei. Quippe id ea re fit ut omnis ille imperialis sive regis inaugurationis ritus in oculis univerforum sit augustior. Hoc exemplo Carolus cognomento Magnus, cum à Leone Papa renuntiatus fuisset imperator, ab ipso Pontifice donatus est diademate imperiali. Ludovicus item hujus ipsius Caroli nepos Lotharii filius à Sergio II. Carolus à Joanne IX. Berengarius à Formoso, Otho à Joanne XIII. Theophila & Joannes vir ejus ab hoc ipso Joanne IX. Henricus à Benedicto VIII. Conradus à Joanne XXI. Ætate patrum Carolus V. Bononiæ à Clemente VII. Hoc eodem exemplo Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi hodie regnantium capitibus coronas imponunt in ecclesia quisque sua. Hoc ritu Sergius Patriarcha Heraclium, Euphemius Anastasium Dicorum, alii alios imperiali diademate evinxerunt. Hi ritus tam spectabiles & augusti in oculis univerforum peraguntur illa ipsa veneratione, qua quisque rei sacræ interest. Et hæc quidem est illa usitata species, qua regnantium capitibus insignia summæ fortunæ imponuntur à Deo, nempe manu antistitis. Julianus scribens Judæis, vult agi gratias Deo τῷ ἡγεμῶνι σου, σὺ γὰρ μετὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῷ δέξαι, qui mihi dignatus est sua pura manu coronam imponere. Cæterum cum ajo reges & imperatorem coronari, eadē dico illis circumponi cætera ornamenta regalia & augustale; qui vocatur habitus principalis, sive augustialis. Marcellinus de Valentiniā. Mox principali habitu circumdatus, & corona, Augustusq; nuncipatus cum laudibus amplis. De hoc habitu & ritu imperialis inaugurationis hæc Paulus Diconus in Tiberio Constantino. Hic, inquit, cum Augustalem coronam accipiturus esset; eumque secundum consuetudinem ad spectaculum cum populus expectaret, insidiis ei preparavit Sophia Augusta, ut Justinia-

Plin. lib.
36. c. 15.

Zonar. in
Heracl.

Julian. ep.
ad Jud.

Amm.
Marcel. lib.
26.
Paul. Diac.
lib. 18. in
Tib. Con-
stant.

stinia-

stinianum Fusini nepotem ad dignitatem imperatoriam sublimaret. Ille per loca sancta prius procedens, deinde ad se vocato Pontifice urbis, cum Consulibus ac prefectis palatium ingressus, induens purpura, diademate coronatus, throni imperiali impostus cum immensis laudibus in regni gloria est confirmatus. Porro, ut hoc quoque obiter dicam, non una corona imperator insignitur, sed ut plurimum tribus, quandoque quatuor & quinque, ut accidit Friderico, autore Othone Frisingensi. *Prima*, inquit, *de regno Francorum Aquisgrani*. Sed hanc ego coronam assimilo Domitiani triumpho de Germania. *Secunda Ratisbona de regno Germania*. Cujus regni nihil, quod sciam, exstat præter inane nomen. *Tertia Pavia de regno Lombardia*. Et hic quoque vano titulo. *Quarta Roma pro Romano imperio*. Cujus ne ullum quidem nisi in libris vestigium exstat. *Quinto Modonia pro regno Italico, sive Longobardico*. Et hac appellatur ferrea propter quamdam laminam ferream in summitate, que aliqui est aurea & preciosissima. Hanc coronam invenio fuisse è palca, cum illa quæ accipiebatur Mediolani esset ferrea. Et hoc quoque regnum Italicum mente concipi veriùs, quàm manu tangi, aut oculis designari uti sit, potest. Verè Julianus, loquens de inani purpura, *sine viribus maximis panni quid faciunt leves*? Ita sine regnis cui rei tantus verborum tumor, qui nihil concepat nisi regna quæ nusquam sunt? Inter hæc diademata, quæ accipiuntur ab uno Deo, equidem censeo illud quod regi sive adulto, sive puero, sive etiam concepto tantum ac nondum nato primorum consensu, & studiis multitudinis imponitur ut legitimo regni successori. Et quidem quod pertinet ad regem quamlibet puerum coronatum, supra retuli exemplum Joam. Cui addo Michaëlem filium Theophili imperatoris, qui adhuc infans imperiali diademate evinctus est. De eo qui adhuc in utero est singulare exstat illud apud Agathiam, cujus supra memini. Nam Vararane Persarum rege defuncto, relicta uxore prægnante, Magisque firmantibus forepotioris sexus quod nasceretur, nullo, ne brevissimi quidem temporis interjectu, cidaris ventri imponitur; & ille, qui vixdum conceptus erat, rex renuntiatur. Et hæc quidem de iis dico, quibus diadema non est munus cujusquam mortalis, sed unius Dei. Apud quasdam gentes in more posita fuit, ut non manu & ministerio sacerdotali, sed viri alicujus genere & factis maximi, cui id esset juris hæreditarii, diadema regi imponeretur. Certè Plutarchus tradit, Surenz jus fuisse ut primus imponeret diadema regi. Hoc ipso autore, amici Antigoni, parta ab Demetrio contra Ptolemæum victoria, redimierunt nempe diademate. Quandoque diadema regi mittitur, ut missum est ab hoc ipso

Pontif.
Roma. cap.
de tripl. im-
per. cor.

Anonim.
Marcell.
lib. 22.

Zonar. in
Theoph.

Agath. lib.
4.

Plutarch.
Crass.
Plutarch.
Demetr.

ipſo Antigono ad Demetrium filium. Cujus rei plura exempla infra à nobis afferentur. Certè legimus Gregorium ſeptimum Pontificem *In vit. Imper.* Maximum Rudolfo imperatori miſſiſſe coronam, in cujus lamina ſculpta fuerunt hæc verba,

Petra dedit Petro, Petrus Diadema Rudolfo.

CAPUT VIIL.

De iis qui à majori poteſtate diadema accipiunt. Regina regum conjuges diademata. Imperatrices plerunque coronantur à proprio viro. De imperatrice matre imperatoris. Hodie diadema regina non diſcernitur à regio, ſecus quàm olim fuit in imperia Conſtantiopolitano. Junonis caput coronatum corona radiata. Filii coronantur à patribus. Corona filiorum imperatoris diſtincta. Domini corona. Sebaſtocratoris & Caſaris corona. Corona Jovis, Neptuni, Plutonis.

Homo homini diadema imponit, nempe is cujus beneficium regnum eſt, illi cui datum eſt. Quædam ſunt datori conjunctæ ſanguine perſonæ, quarum aliæ vocantur ad conſortium, aliæ ad ſucceſſionem ſummæ poteſtatis. Quæ admittuntur ad conſortium, et plerunque ſunt reginæ uxores regum, aut Auguſtæ conjuges *Sever. Sulpit. lib. 2. ſac. hiſt.* imperatorum. Eſther ab Aſſuero in conjugium aſſumpta regni inſignis viro æquata eſt, nempe diademate, & purpurea veſte donata. Ptolemæus ad concionem vocato exercitu, capiti ſororis, ejusdemque conjugis ſuæ diadema imponit, eamque appellat reginam. Mithridates cum Mileſiam ſollicitaret ad ſtuprum, eique quindécim aureorum millia miſiſſet, abnuſt ſe facturam donec pacta conjugii tranſacta eſſent. Ei ergo Rex miſit diadema, eamque renuntiavit reginam. Sed inſaulto hoc diademate ipſa poſtea juſſu Mithridatis ſibi collum fregit. Heraclius coronatus à Sergio patriarcha Eudociam, quæ in manum ipſius convenerat, diademate donat. Itaque uterque eodem die nuptialem & imperialem coronam accepit. Uterque una eademque opera ad culmen Imperatorium ſunt ſublimati. Conſtantine junior, repudiata uxore, duxit Theodoram ancillam ejus, eamque Auguſtali diademate inſignem fecit. *Plat. in Adv. 1.* Leontia uxor Phocæ unà cum viro renuntiata eſt imperatrix. Et hæc eſt illa *ἀντιπαύστρις ἡ Ἀγορίστρις ἡ γυναικὶς Πρωτῆς*. Tradit Europalates, oportere imperatricem coronari à proprio viro. Cujus honoris portio quædam matres quoque contingit. Hinc illud eſt quod imperatrix mater imperatoris renuntiati, dum talia ſolennia peraguntur, inibi aſpicitur inſignis diademate ſuo, nempe geſtans co-
Europal. de off. Conſtantine. Pbor. & Theoph. hiſt. n. 48

X x

ronam,

ronam, ac manu tenens ramum aureum, qui in vertice, & in inferiori parte habet margaritas & lapillos magnitudine spithamæ. Enimvero & imperatrices & reginæ hac ratione coronatæ censentur assumptæ in consortium summi culminis. Hodierno quidem die diadema reginæ neque forma neque pretio est infra illud quod rex ipse gestat, cum cæteræ coronæ manifestas præ se ferant discriminis notas; scilicet, ut primo aspectu quisque nihil cunctatus intelligere possit quodnam sit diadema dantis, quod accipientis. Et si in imperio Constantinopolitano aliud fuit in more positum. Ibi enim, Curopalate autore, imperatricis diadema specie fuit distinctum à diademate imperatoris. Id quod hodie in Europa secus sit. Nam quos Deus eodem conjugii vinculo constrinxit, unico capitis insigni nunc quidem utuntur, quandoquidem dignitate censentur esse pares, & uxor mariti radiis coruscat. Antiquitas non minùs Junoni dedit coronam radiatam quàm ipsi Jovi. *ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνας τι φορεῖ, καὶ πύργον, καὶ κιστὴν*, In capite fert radios, turrim, & cingulum Venercum. Et hac quidem ratione, hoc est manu ipsius regis aut imperatoris, antistite præsentē, regina aut imperatrix diadema accipit. Hic advertendum id quod Curopalates adnotavit, imperatorem priùs à Patriarcha accipere augustale stemma, nempe manu ipsius benedictum. Sic acceptum imponere capiti imperatricis. Ipsam sic diadematam componere se ad cultum imperatoris viri sui, qui hinc sciri vult, ipsam per hanc speciem cultus, sive adorationis viro suo subjectam esse; et si condecoratur ea corona, quæ una est nota summæ dignitatis, cujus haud dubiè ipsa consors est. Eadem ferme ratione filii, qui sunt hæredes regis, sive imperatoris dignitatis coronantur à patribus, interventu pontificis. Illo quidem die qui inaugurationi præstitutus est, pater & filius apud Curopalatem eodem cultu conspicui incedunt. Et de filio ait, *ἡ ἐν κεφαλῇ φορεῖ στέφανον φαιρόμενον*, ubi fortasse legendum *φαιρόμενον*, coronam aliquam illustriorem. Alibi hoc ipsum repetit, *ἡ ἐν κεφαλῇ αὐτοῦ ὡς νικητὴς φορεῖ, ἀλλ' ἡ στέφανον. ἡ ἐπ' αὐτοῦ ὡς αὐτὸς δέξῃ*, at capite suo non consuetum aliquid fert, sed aut coronam, aut aliquid aliud quodcumque libuerit. Sed ut hinc quidem constat *στέφανον* non esse diadema imperiale, sed coronam, qualem ipsi imperatores quàm sæpius gestant, tamen alibi Curopalates discretim tradit, imperatorem imponere Domino, hoc est, filio suo primogenito coronam ornatam gemmis & margaritis, cui nomen *στέφανος*. Nam & hoc quoque non omittendum, inter ipsos imperatoris filios esse haud parvum discrimen ut nominum, ac dignitatis, ita quoque coronarum. Hoc quoque fieri prisco more

Lucian. de
Syr. Dea.

liv. lib. 35. rediscimus ex Livio, *Quod prius, inquit, nomen regum & principum*

capitulum capiti in signo gerat, omnes fratres regnent. Ergo quisquis in regis familia natus est, regis in signe capite gerit, sed rex præcipuum. Cæterum coronam Dominus habuit propriam & peculiarem, ipsi imperatoris coronæ adfinem. Sebastocratoris item ac Cæsaris diversa sunt capitis gestamina. Nam illius corona unam tantum habet apsidem, nempe in anteriori ejus parte. Unde colligere licet, coronam Domini pluribus absidibus esse conspicuam, hoc est, impetatoris proximam, aut etiam similem. At Cæsaris, hoc est tertii filii coronam nulla apside fuisse notabilem, ut qui ab imperiali culmine fratribus est remotior. Certè ternio ille fratrum qui rerum universitati imperarunt, diversis coronis conspicui finguntur. Et quidem Jupiter, ut alibi dixi, coronabatur ut summus regum. At Neptunus & Pluto ejus minores fratres in capite uterque, ait Martianus Capella, dominandi sortum pro regni conditione gestat. Nam unus albidus salis instar candidum, atque spumarum canitie colorum; alter hebennum, ac tartarea noctis obscuritate furvoscent, qui quidem multo disior fratre, & semper eorum qua gignuntur, conjunctionibus opulenti. Et si hæc capitis insignia inter naturales coronas, de quibus egi, meritò reponi possunt. Redeo unde diverti, & aio, Imperatorem patrem Domino hæredi suo imponere coronam imperialem ut imperatori designato; eo ritu quam Curopalates describit his verbis: Adest rex, & pater ejus, ipseque patriarcha; Qui capto stemmate illud imponunt capiti novi regis, sive imperatoris. Quod si pater ejus non adest, hoc munere solus fungitur Patriarcha. Et hæc quidem de ritu imponendi coronas reginis & filii regum & imperatorum.

Martian.
Cap. lib. 1.

CAPUT IX.

De iis qui diadema à majore potestate accipiunt. Socii Reges Romanis qui dicerentur. Dona ab Senatu sociis regibus missa. Aliquot exempla eorum regum qui à majore potestate diadema acceperunt. Cujus manu talia diademata imponantur. Ademptio cultus principalis.

PRÆter reginas & filios regum adsunt extranei, qui quòd majoris concessu, aut beneficio regnant, ab illo ipso diadema accipiunt. Et id quoque prisco & usitato apud omnes gentes more. Quemcunque priscus ille Senatus, aut etiam, princeps Romanus regnare jussisset, aut pateretur, hunc honorifica appellatione socium regem vocabat. Quod S. C. erat ei regi pro diplomate illo, quo universum jus regium continetur. Et vero is hoc permisso regem se & nomine & cultu regio ferebat. Tum re ipsa,

X x 2

hoc

hoc est omnibus regum muniis talem se profiteri poterat. Usque eò grande in hac appellatione momentum fuisse constat. Cæterum quo hujus tanti beneficii memoria confirmator, quo res testator, & in omnium gentium oculis esset luculentior, huic ipsi unà cum regia appellatione mittebatur is, quem dixi, regius cultus. Hæc Romæ dicta sunt regia munera, hoc est, eam insignia, quibus regia majestas efficacissimè & luculentissimè representari potest. Ea dona, ut in Legato meo dixi, fuerunt hæc, Aurea corona, hoc est diadema, insigne regii capitis; aurea patera, qua rex sacrificans Diis numeta offerebat; sella curulis qua sedet, dum regio muneri intentus est; scipio eburneus, hoc est, ex ebore sceptrum; toga picta qua domi utebatur; sagulum purpureum quo militiæ. Ac præter hæc quidem, tunica palmata, latus clavus, equi phalerati, arma equestria, supellex militaris, qualis Consulibus præberi solita. Qui sanè mos dandi & accipiendi

Urb. lib. 10.

talia munera usque eò invaluit, ut illi ipsi reges, ad quos legitima successione regnum pervenisset, non aliter regiam dignitatem usurparent, non aliter regia munera obirent quàm concessu Senatus aut principis. Certè Archelaus rex Judæorum cùm in primis regni spatiis sedisset aureo throno, à militibus noluit accipere diadema, nisi demum post adprobatum à Cæsare patris sui testamentum, ejusque permissu. Tiberius, autore Suetonio,

Sueton. Tiber. cap. 9.

regnum Armeniæ Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Eodem Suetonio autore, Nero precanti Tiridati Armeniæ regi qui ad hoc ipsum unà cum uxore Romam venerat, tiara deducta, nempe qualem dixi fuisse τῆς βασιλείας ducum, diadema dedit. Vologeses rex Parthorum, Tiridate fratre in possessionem Armeniæ deducto, ejus caput diademate evinxit. Ipse

Xiphil. Ner.

Tacit. lib.

15. Annal.

Niceph.

lib. 1. c. 9.

Xiphil.

Trajan.

Euseb. lib.

2. hist. eccl.

cap. 4.

Dio in

eclog. de

legat.

Agath.

lib. 3.

Albric. de

imag.

Deor. in

Eolo.

Dio. ecl.

πρὸς

Augustus Herodi, cùm eum faceret regem Judæ, ac Trajanus cùm Parthis Parthama spaten dedisset regem, ejus regis capiti sua manu diadema dedit. Tiberius Judæorum principatus diadema Agrippæ dedit, ibique eum constituit regem, tum Philippi & Lyſaniæ tetrarchiæ. Dömitianus Decebalò Dacarum regi diadema imposuit, sicuti victor Marcomanorum, & is qui Dacis regem dare posset. Zati regi Lazorum hac ipsa prisca consuetudine Justinianus imposuit coronam auream, quam Agathias vocat mitram pretiosis lapillis distinctam, super alia regum insignia. Propemodum isti omnes eadem ratione diadema dant, qua Juno cùm Acolo regnum dedisset, ejus caput corona vinxit. Si diadema in præsentia dari non poterat, mittebatur, aut unà cum aliis regiis insigniis aut solum. Hoc exemplo Tiridates diadema sibi à Macrino missum cepit Interdum diadema inponitur manu illius, cujus con-

consensu & permissu magis quàm concessu rex regnum possidet. Hujus rei specimen dederunt Darius & Arimenes par fratrum. Cum enim Xerxes Darii filius Arimeni fratri munera misisset, iussit per quos allata essent, hæc loqui, His te frater colit. Quod si erit ut rex renuntiatur, enimvero tu quidem summo apud ipsum loco futurus es. Ergo postquam is rex renunciatus fuit, Arimenes eum adoravit, ac diademate insignivit. Hoc exemplo, ut supra dixi, Pius V. Cosmum Medicen suo diplomate magnum creavit Hæthuriæ ducem, Talem renunciatum denique palam, & in augusto illo Cardinalium consessu, magna utique totius rei specie, suis manibus evinxit diademate radiato. Et si fateor in hoc exemplo plus polluisse Pontificii permissum quàm consensum. Ducalis quoque galerus, sive pileus iis in quos Ducalis, aut principalis dignitas collata est, imperatoris, regisve manu datur. Aliquibus honorificè mittitur, destinata ad id ipsum legatione. Non aliud loquitur hodierna investitura, quæ quidem Pontificio, imperatorio, regio rescripto plerumque datur & accipitur. Non aliud significant vicariatus imperii, de quibus supra dixi. Quippe quemcunque imperator suo diplomate creat vicarium imperii, huicipsi iis in locis quæ is possidet ut dominus, censetur tribuere omnia jura & insignia summæ, hoc est regis & imperatoris potestatis, excepta appellatione regia & Augusta; tum veneratione & fide erga regem & imperatorem, & perpetuo fœdere regni & imperii. Cæterum ut hanc dationem coronæ necessariò consequitur omnia jubendi, omnia vetandi potestas & autoritas, ita tanti insignis ademptione eam adimi satis constat. *Ut militis exautoratio fit per ademptionem armorum, equi, ac cæterorum militis instrumentorum, quæ ei prius data fuerant, ita per ademptionem cultus principalis omnis illa potestas prius cuiusque concessa censetur abrogata.* Constantius Britannioni, cum is ad imperatoris pedes accidisset, imperii insignia, purpuram & coronam detraxit; quietumque & privatum esse iussit. Neque verò aliud verius aut certius insigne summi fastigii rerum, quàm posse dare, posse auferre diademata. Statius,

— modo qua diademata dextra
Absuleras, dederasque & magnas verterat urbes.

Stat. lib. 4.
Sylv.

CAPUT X.

Diadema quandoque oculis causa & ratione alicui impossibile.

De diademate regum Judaicorum. Diadema hosti ereptum. De rebus singularibus quae eveniunt circa diademata. Ubi regum diadema afferretur. Corona regum inter divitibus. An uno capite plura diademata gestari possint.

Quandoque Deus, cujus arcana rimari temerarium, nosse non est nostrum, eos renuntiat reges, quos huic tanto muneri destinavit, nullo horum, quos dixi rituum interventu, sed ea ratione quae tibi est complacita. Talium causae cum se subducunt oculis nostris, mens nostra scēdē vacillat. Illa ipsa, quod nova sunt, inusitata & inexpectata, humana levitas & inscitia fortuita nominat. Hæc tamen cujusmodi sint, statim ut ab effectis didicimus, tunc verò ut oculos demittere, ita consurgere in admirationem divinæ providentiæ nos quidem necesse habemus. Nihil quicquam extra ordinem, & inopinatum accidit, in quo, immisssu Dei, non sit aliquod, & quidem grande momentum, quod pernet ad res humanas. Neque tamen hic ego ulli faveo ineptæ, impiæve superstitioni: Sed non nisi reverenter ac religiosè de iis judicandum aio, quæ potius miramur ut nova, quàm rimamur aut scimus ut vera. Et verò quod diademata respicit, non desunt exempla, quibus fides sit, ea potius à divina quàm ab humana manu principi futuro fuisse imposita.

Zmar. Mos.

Rex Ægyptius diadema suum imposuit capiti Moysi quasi ludibundus. Certè non ea mente ut Moysen faceret regem. At illud Moyses abiicit ad pedes suos. Hoc utriusque facti quid tandem significatum putas? Enimvero manus regis, quamlibet id quod agebatur, nescientis tunc quidem functa est manu Dei. Ipsemet sacerdos Ægyptius Ægyptio cladem hinc portendi intrepidus firmavit. Nos hoc ipsum, quod eventu comprobatum est, fatemur esse verum. Insurperque agnoscimus, tunc Moysi tanquam digito demonstratum fuisse ducatum illum præclarum, cujus excellentia ascendit super omnia regna. Et hujus quidem ducatus insigne quis ultra dubitet, fuisse diadema regia manu capiti ejus impositum?

Diad. Sic. lib. 17. bibl.

Lib. 2. Reg. c. 22.

Zmar. in Dav.

Alexander Persico diademate caput suum evinxisse dicitur. Quod sanè fuit ultimum & indisputabile testimonium, regnum Persarum translatum fuisse ad hominem Macedonem. Corona regis Ammonitæ, cujus pondus fuit talentum auri, ornatus lapides præiosi, expugnata Rabath, venit in potestatem Davidis, qui dein se ea solennibus diebus insignem fecit. Certè etsi David jam ter unctus fuerat rex, tamen interventu adulterii & nefandæ cædis poterat videri commississe quo regno deiceretur, is qui tanto flagitio dehon-

nesta-

nestasset caput suum. Verum enimvero sincera ejus poenitentia Deus expugnatus capiti ejus restituit regale decus, concessa illi ex hoste victoria, ingentique præda parta, in qua fuit hoc diadema; cujus usus tunc primum videtur usurpatus in regno Judæorum. Nempe. ante eum diem nulla apud reges mentio coronæ, non in Saule, non in ipso Davide, sed solum unguenti. Ego quidem illud diadema tanta victoria partum puto fuisse pignus redintegratæ regis dignitatis in persona ejus regis qui Deo fuit acceptissimus. Tali diademate postea reges Hebræos usos fuisse, verisimile mihi quidem fit. Atque adeo hoc se scire firmat Clemens Alexandrinus, Scio: inquit, & auro, & lapide pretioso præfatos Hebræorum reges redimitos. Et infra ait, Porro autem reges Judæorum auro & lapillis pretiosis composita, & variegata utentes corona boni Christum in capite symbolicè gestantes ignorabant se ornari capite domini. Hic adnotare libet, diadema hosti ereptum victori & gestori ejus esse insigne capitis omnium honoratissimum. Et verò Augustus, Cleopatra debellata, voluit regium ejus insigne capiti circumdatum gestare in triumpho per mediam urbem. Nam etiam fortuna populi Rom. elata supra omnia regna nullo diademate demonstrabatur, tamen putabant pertinere ad dignitatem imperii diademata regiis, capitibus detracta inter cætera regis gazæ spolia in triumpho ostentare, ut de triumphatis diadematis Persæi ac Tigranis diversis locis Plutarchus tradit. Cæterum nihil ferè quicquam extraordinariæ rei contingit circa diadema, quin magnum quidpiam & notabile significet. Diodorus Siculus autor est, Alexandri, dum is ungeretur, diadema, vestemque regiam fuisse posita super tribunali. Ibi nescio quem, cujus tamen & nomen & patriam Plutarchus memorat, qui victus asservabatur, ruptis compendibus, è custodum manibus elapsus, ingressum esse aulam, nullog; prohibente, rectà perrexisset ad solium regis. Ibi repositam regiam vestem induisse, ac diadema capiti circumposuisse. Sic ornatum ibidem sedisse quietum, Hac re audita, Alexandrum venisse ad hominem; qui nulla re commotus quietè sedere perrexit. Interrogatum ab rege. quid isthuc rei esset, simpliciter respondisse, se nihil scire. Super ea re consultos vates censuisse hominem neci dandum, ut si quid insaufi eo ostento denuntiatura esset, illius unius capite lueretur. Sed qui rei introspectandæ intentierant sublimius nescio quid responderunt. Quippe regni mutationem hinc portendi intellexerunt; hoc est, versum iri statum rerum; & Alexandro extincto, plures reges futuros. Simile quidpiam Augusto accidisse, eique instantem obitum portendisse memorat Dio. De Juliano memoriz proditum est, cum quoddam oppidum ingrederetur, coronam inter duas columnas de more suspensam, veluti res compositò

Clem. Alex. lib. 2. padag cap. 8.

Ca. m. c. 914. initio litera N.

Plutarch. Em. Pan. & Lucul. Diord. Sic. lib. 17. bibl. & Plutarch. Alexand. Mag.

Xiphil. Aug. Nicephor. lib. 10. c. 2.

Plutarch.
Timol.

Athen.
lib. 5.

Emil.
Prob. Lxxv.

Plutarch.

π. 2

Γ' α' μ.

τ' υ' x.

Cic. de nat.

deor. lib. 3.

Lucian.

Hermot.

sive de scit.

Philo

π' σ' τ' θ.

π' σ' Γ' α'.

Plutarch.

Cim,

ageretur, in caput prætereuntis aptissime decidisse. Hinc Juliano imperium significari & ostendi creditum. Hujus quoque generis illud est quod supra dixi à Plutarcho de Timoleonte relatum esse, quamvis non rege, tamen ad res magnas electo. Nam è suspensis donariis tænia quædam cum effluxisset coronas habens & varii generis victorias, super caput Timoleontis decedit; usque eò ut hinc videri potuerit ipsum à Deo coronatum mitti ad res magnas. Et hæc quidem ratione sæpe ignoto alicui capiti quod Deus scilicet, in occulto tenet, imponitur nota summæ dignitatis, quæ tunc patescit, cum is, quisquis est, maximis rebus admovetur. Hic advertendum, non solum capite regis diadema gestari, sed & in ipsis adytis regis domus super tribunali regio plerunque servari; ut è loco Diodori Siculi, quem proximè citavi, palam sit; tum ex eo quod Athenæus tradit, super sella Ptolemæi regis fuisse coronam constatam ex aureorum millibus decem. Qui mos ostentandi & asservandi diadematis hodie ferè obsolevit, nisi in ipsis solenniis inaugurationis, cum rex aut imperator sic ornatus equites creat, taliaque principis munia fungitur. Sed & mos reponendi diadema super sella regis hodie quoque est inter obsoleta. Sellam quidem regiam in regis cubiculo unam esse video ut regi sepositam. At diadema fere nusquam, nisi conditum adytis, aut interiori ærario, illo excepto quod effigiatum parietibus affigitur, atque in editioribus locis conspicuum, frequenter pictum, regioque scuto impositum aspicitur. Secus fiebat sæculis præcis. Et verò scriptores tradunt, Alexandro mortuo statutum fuisse tabernaculum; in eoque sellam auream cum sceptro ac diademate positam; eoque omnes convenisse singulis diebus, ut de rerum summa deliberarent, veluti adhuc præsentē rege. Ergo coronæ regis censebantur inter res maximè spectabiles, quæque ipsi urbi Romæ ornamento essent. suspendebanturque in sacris ædibus, ut supra dixi, illæ potissimum quæ erant dona regum. M. Tullius de Dionysio tyranno, *Idem victoriolas aureas & pateras coronasque quæ simulacrorum porrectis manibus sustinebantur, sive dubitatione tollebas.* Nec solum coronæ regum erant inter donaria templorum, verum & aliz, ut verisimile sit è Luciano duobus locis, ubi is agit de eo quod quispiam foratus sit in æde sacra, sive ea sit phiala, sive scyphus, sive corona. Erant & fræna, & clypei, columnæ inscriptiones. Cæterum quomodo duæ nuptiales coronæ unum caput honestantes quandoque sunt conspectæ, ita uno eodemque capite sæpe gestantur duo, plurave diademata, quorum singulis representantur singula regna. Ptolemæus is, qui pulso Alexandro, ab Antiochenis electus est rex, coactus fuit capite gestare duo diademata, unum Syriæ, alterum Egypti. Quo usu hodie quidem nihil est usitatus. Tale diadema

demā Prudentio est gemellum.

O virgo infelix, o nova gloria

Cœlestis arcis nobilis incola,

Intende nostris colluvionibus

Vulsum gemello cum diademate.

Prudent.
apoth.

Gemellum diadema vocat non duorum regnorum, sed, quod multò est excellentius, martyrii & virginitalis.

CAPUT XI.

Mos ponendi diadema quandoque ante principem, quandoque apud ipsum effigiem. Statuis principum quantum olim honor habitus. Diadema præ metu, præ nimio dolore, tempore jejuniis, in funere ponitur. In luctu ferè laceratur. Æstuante ira loco movetur. Interdum crematur.

Diadema interdum sumitur, interdum ponitur diversis de causis. Sumitur ineunte principatu, aut in primis, ut dixi regni spatiis, nempe in solenni inauguratione regis. Unde fides sit, gestorem diadematis esse regnatorem. At necessitate ponitur, quotiescunque summa potestas validioris manu cuiuspiam adimitur; aut cum ipse qui regnat, assurgit alicui majori & eminentiori fastigio. nec ipsi tantum, sed & nomini regnatoris, atque adeò ipsius effigiei. Nimirum, hinc homines intelligunt, vim, ac si non vim, saltem imaginem retinendi, donandive regni penes illum esse, apud quem aut cuius simulachrum corona ponitur. Ejus ante quem ponitur diadema illustre exemplum est Pompejus, ad cuius pedes Tigranes Armeniæ rex diadema suum capiti demptum venerabundus posuit, sive ut ait Dio, projecit. non propter magnitudinem rerum à Pompejo gestarum, sed propter eas quæ gestæ essent à Lucullo, Pompejo subblanditus. Hoc ipsum diadema Plutarchus insequentibus de Pompejo loquens collocat inter symbola regni. Herodes quoque non aliter ad Augustum accessit quàm posito diademate. Quippe & ipsi reges profitentur se non esse tales, quoties consistunt in conspectu earum potestatum à quibus accipiunt jura regnorum. Parthasmasiris rex Persarum diadema capiti dempsit, illudque posuit ante pedes Trajani. Ipse Antiochus, etsi simulatè id agebat, inibi fuit ut coram legatis Romanis diadema poneret. Certe Prusias advenientibus legatis Romanis, diadema & purpuram regis majestatis insignia posuit. Eorum qui diadema subjecerunt effigiei majoris potestatis exemplum est in Cornelio Tacito. Tum placuit, inquit, Tiridatem ponere apud effigiem Caesaris in signe regium; nec nisi

Plutarch.
m. 7 A.
As. τὸν
Xiphil.
Pompejo.
Plutarch.
Lucullo
Pompejo.
Jornand.
Success.

Diod. ecl.
de legat.
In eclog.
Dionis.
Polyb. ecl.
legat.
Tacit. l. 15.
Annal.

nisi manu Neronis resumere. Dein, paucis diebus interfectis, magna utrinque specie, inde eques compositus per turmas, & insignibus patris, hinc agmina legionum stetero fulgentibus aquilis, signisque & simulachris Deum in modum templi. Medio tribunal sedem curulem; & sedes effigiem Neronis sustinebat. Ad quam progressus Tiridates; cassis ex more victimæ, sublatum capite diadema imagini subiecit. Hanc eandem historiam memorat Dio in selectis le-

Dio cælar.
π. π. 1166.
Xiphil. C.
Calig.

Xiphil. in
Domit.
Zonar.

Cic. off. 7.
in Ver.

Strabo lib.
6.

gationum. Et similem in Caligula. Siquidem L. Vitellius regem Artabanum coëgit sacrificare statuis Augusti & Caligulæ. Hic est ille respectus, hæc est illa singularis veneratio qua summa fortuna à minori potestate se coli æquum censet, usque eò, ut non tantum personæ, sed & ipsis imaginibus hic honor habeatur. Enimvero, ne hoc quoque non obiter dicam, ipsas principum statuas tanto cultu antiquitas prosecuta est, ut ante eas nihil quod dictu factuve turpe duceretur, dici fierive licitum esset. Apud Xiphilinum in Zonaram memoratur quædam femina ideo morte multata, quòd se nudaverat ante statuam Domitiani. Qui mos videtur sumptus è religionibus. Nimirum, quædam fuerunt numina, quorum ne effigies quidem licebat intueri. Tale fuit *simulachrum Cereræ*, quod à viro, inquit M. Tullius, non modò tangi, sed ne aspici quidem fas fuit. Sed & numinum statuas avertisse se, ne flagitia viderent, memoriæ proditum. Tale fuit Palladium, quod se avertit cum Cassandræ pudicitia contrectaretur. Hinc fortasse Christiana pietas desumpsit morem honestandi sacras ædes & statuis & imaginibus hominum Deo, cum viveret, gratissimorum, quos vocamus sanctos; ut non in ecclesiam Dei inducat ullus cum vera latræ idololatriæ pellicatus, sed ut coram hisce statuis eo quisque respectu agat, quo ante illos ageret qui illis & statuis & imaginibus repræsentantur. Redeo ad rem. Et ajo, hodie quoque honoris causa majori potestati non solum assurgi, verum etiam diadema ab illo, qui diadema gestat, poni. Hanc venerationem ad Henricum III. Francorum & Poloniæ regem è Polonia redeuntem vertit Aloysius Mocenicus Venetiarum Dux, dum frequenter diadema capiti demeret, non solum in primo & ultimo, sed & in quotidiano sui regisque congressu. Nempe, dum illa serenissima Respublica ore Mocenici sapientibus alloquiis regem non minus in se convertit, quàm in illum planè regium apparatus, quo tantus hospes singulari exemplo exceptus est. Quandoque corona ponitur præ metu. Prudentius,

Prudent.
apoth.

*Ipse quoque exanimis posito diademate princeps
Pallet, & adstantes circumspicit.*

Interdum præ nimio dolore abjicitur, aut etiam rumpitur una cum
Zonar. Jos. cæteris vestibus, cultuque omni regio. Josias intellecto quales pœ-
nas

mas Deus expetat à violatoribus legis suæ, ingenti dolore adactus vestem regiam discidit, simulque regium diadema. Potissimum indicto jejunio, cum omnis ætas, quæni posito ornatu, sordibus & squalore obûti universi id unice agunt ut sibi Deum propitient, rebus, inquam, tam mœstis, ipse quoque rex, dempto sibi capitis insigni, componit se in morem supplicis. Prudentius,

Rex ipse Coos astantem murices

Lenam revulsa dissipabat fibula.

Gemmasque virentis, & lapillos sutileis

Insigne frontis exuebat vinculum

Turpi capillos impeditos [l. impediens] pulvere.

*Prudent.
catbemer.*

Hoc habitu fuit David cum peccatorum pœnas à Deo deprecatus est. Verba sunt Salviani, *Et quid post hæc? deposito, scilicet, diadema* Salvian. lib. 4. *projectis gemmis, excutis purpuris, remota omnis splendoris regii dignitate; cum pro his omnibus solitarius, gemens, clausus, sacco squalidus, fletu madidus, cinere sordidatus vitam parvuli sui tot lamentationum suffragiis peteret, &c.* Hester loquens ad Dominum, *Tu nosti, inquit, quod oderim insigne capitis mei, (hoc est, diadema quo utebatur quasi regina) & tanta ducam immunditia, velut pannum menstruata.* Qui locus refertur à D. Hieronymo. In funere quoque & luctu publico & domestico diadema ponitur. Isis illa Ægyptia & Dea & regina fletus Osirin suum apud Byblum urbem Phœniciæ diadema posuit. Porro hoc diadema fuit byblinum, hoc est è byblo quæ nascitur in Nilo, papyro, scilicet, & junco. Julianus in funere Constantii diadema capiti detraxit; & vultu in mœstitiam compositio, imperatori parentavit. Et hoc quidem eodem propemodum exemplo fiebat, quo apud priscos in publica mœstitia coronæ ponebantur. Plutarcho auctore, Cato ex quo die cedentem urbe Pompejum secutus est, nec caput rasitasse, nec barbam, nec capiti coronam imposuisse dicitur. Cæterum in luctu non solum diadema ponitur, sed & laceratur. Statius de Adraſto.

Ipse manu Tyria jam captus Adraſtus,

Raptatur; teque ante alios, te voce manuque

Invocat. Hæu qualem versare in sanguine vidi

Exutum canos lacero diademate crineis.

*Stat. lib. 9.
Theb.*

Et hoc quoque prisco more. Tigranes Armenii regis filius, intellecto periculo patris ob non missas ad Cyaxarem copias nec tributum, tiaram concidit. Æstuante ira, diadema loco movetur. Statius de Junone,

Horruit irarum stimulis; motaque verendum

Turbavit diadema coma.

*Stat. lib.
10. Theb.*

Inter-

Interdum & crematur. Idem Statius,

*Stat. lib.
11. Irb.*

— *ast illi niger ignis in ora, genasque*

Profilavit, raptumque omnis diadema cremavit.

His, quod sciam, rationibus diadema datur, sumitur, ponitur, abjicitur, laceratur.

CAPUT XII.

*Monitio ad reges. Summi mortalium ponunt diadema coram Deo.
De forma & materia diadematis Christi.*

Quia hodierni reges vix ulli mortali, tantum uni Deo quod regnant, accepto ferunt, vel hoc ipso monendi videntur, ut coram illo diademata ponant, cujus beneficio diadema adepti sunt. Sic putent, unam esse majestatem, quæ nullo nec rerum, nec temporis, nec potentiz ambitu clauditur. Hæc ipsa immensitate ambitus non solum omnem hanc rerum universitatem, sed & quicquid extra ipsam est, complectitur. Hujus hæc terrestres ac peritura majestates dicuntur esse imagines, sed tenuissimæ; quæque si cum illa componantur, hoc sunt quod soles innumerabiles in speculis innumerabilibus & minutissimis. Etsi hinc quoque radios ejectari fateor, sed debiles; quique aspicientium oculos feriunt, sed ignavæ; sed qui præ immenso illo splendore solis vix hoc sunt quod in magno incendio scintilla, in vasto Oceano stilla. Certè scintilla & gutta, quamlibet minutissimæ partes illa incendii, hæc humidi elementi, tamen sui totius particulæ sunt. sed radii quos speculum emittit, minimè, nisi quatenus æquor speculi aspicitur & incenditur à sole. Statim ut speculum solis aspectu subducitur, vanescunt; nec sunt radii, sed aer nullo luminis repercussu, atque adeò merus nigror in oculos regeſtus. Eadem est ratio regum, omniumque adeò dominantium. Quamdiu agunt in conspectu divinæ majestatis, in ipsis humana majestas elucet imaguncula divinæ. Simulatque objectu vitiorum eripiuntur puritati hujus solis, nihil sunt nisi vilissimum structum carnis ea re animatum ut sua supplicia intelligat, ea re oculatum ut suas miseras inspiciat, ideo coronatum ut infamia notabiliore censeatur. Satis, opinor, intelligitis quotquot estis qui tanto honore præfulgetis, esse vestrum, summittere capita ante immensam hanc majestatem. Quantum ei concederis, tantumdem addetis vestræ, & quidem sceneratò. Hac una moderatione hac pietatis professione & singulari cultu securitas & magnitudo vestra continetur. Extra hos terminos nihil est quo aut niti, aut gloriari possitis. Ergo identidem suadeo, ut vestra diademata unà cum cætero regali cultu

cultu sponte ac reverenter ponatis ante sacrosanctum diadema illius, qui cum vos posset facere stipites, jussit esse reges, hoc est, suæ majestatis participes, suæ potentiae consortes, suam vicem præstantes. Nempe, ab uno illo cœlesti diademate quod circumplexum est caput summi regnatoris, omnis vestra manat & salus & dignitas. Inibi est vera gloria, ibi splendor æternus; ibi regnum perenne; ibi columen omnis felicitatis. Enimvero Curopalates tradit, Imperatorem Constantinopolitanum in ecclesia ponere diadema suum, illudque tradere in manus diaconorum, quoties accessurus est ad communionem corporis Christi. At post communionem stemma capiti ejus reponi. Quæret aliquis, qua materia, qua item forma sit hoc, de quo nunc ago, diadema Christi. Neque enim est aureum, non radiatum, non gemmatum, hoc est, ut quidam ait, *exoticis margaritis phaleratum*; sed spineum, aculeatum, pungens, aspectu quidem dissimile regis, sed significato & effectu illis multo præstantius. Auro Christus insigniri noluit, ne quid quod ad gloriam suam pertineret, videretur mutuari è visceribus terræ, nempe ab inferis. Is, videlicet, qui ea mente refodit inferos, ut loca soli impervia cœlesti lumine compleret; ibi deventos æterna libertate donaret; Inde rediens, & quidem opulenta præda onustus, ac perdomitis iis, quæ illic se jactabant, potestatibus, celeberrimum triumphum ageret. Cæterum quale est aurum? Annon pallidum? annon grave? annon frigidum? Annon, si hinc spectetur, est simile morti? Quid ergo minus convenit Christo, qui id agebat ut esset triumphator mortis, & largitor ejus vitæ extra quam nihil non est obnoxium morti? Mortale genus est avidissimum auri, hoc suspicit, hoc habet in summo honore. Christus aurum calcat, & si quid hic est auro pretiosius. Diadema Christi non fuit radiatum. Nam quid illi opus fuit accessione effigiatæ lucis, qui ipse est fons & origo luminis, creator solis, dux & gubernator astrorum? Diadema Christi non promiscavit floribus quæsitissimis, non fuit mersum unguentis pretiosissimis, non concinnè præmens caput. Quale ergo? nempe unum ex instrumentis tortoris, undique aculeatum, undique hirsutum sentibus ac spinis. Spinis, inquam, quibus confixum est caput sacrosanctum; ne ulla pars sanctissimi corporis ullo cruciatu vacaret; ut membrorum doloribus accederent acerbitates capitis. Quia tamen cruciatus mox in Christi persona terminati confestim eruperunt in capita infernalium spirituum, quorum hæ spinæ tandem confixerunt fucatas coronas lævo fulgore illudentes oculis hominum. Et verò Severus Sulpitius autor est, *diabolum, quò facilius claritate adsumpsi fulgoris Martino illuderet, veste regis indutum, diademate*

*Fulgur.
mythol.*

*Sever. Sul-
pit. de vi.
B. Mart.*

6x

ex gemmis auroque redimicium, calceis auro illitis, sereno ore, lata facie, ut nihil minus quam diabolus putaretur, oranti in cellula assistisse. Paulo infra Martinum loquentem facit, ac dicentem, Non se Jesus dominus purpuratum & diademate vestitum venturum esse predixit. Ego Christum, nisi in eo habitem, formaque qua passus est, nisi crucis stigmatu præferentem venisse non credam. Cæterum illæ spinæ fuerunt inter instrumenta salutis nostræ; atque adeo nos ipsos repræsentant, qui electi ex dumis,

Lactant.

lib. 4. de ve.

sep. c. 26.

Vide Clem.

Alex. lib. 2.

pedag. c. 8.

50. & seq.

Hieron. ep.

lib. 2. ep.

18.

inquit Lactantius, & scutibus sanctum Dei caput cingimus. quia convocati ab ipso, & circumfusi undique ad eum, magistro ac doctore Deo assistimus; regemque illum mundi, & omnium universum dominum coronamus. Ideo Jesus spinis coronatus est, inquit Hieronymus, & nostra delicta portavit, & pro nobis doluit, ut d' sentibus & tribulationibus feminarum, ad quas dicitur, in anxietatibus & doloribus paries mulier; & ad virum conversio sua; & ipse tui dominabitur, rosa virginisatis, & lilia castitatis nascerentur. ô quale coronæ decus, cuius materia sumus nos ipsi,

hoc est, multitudo de nocentibus quidem & servis congregata, sed apud tribunal crucis manumissa. Ibi, videlicet, nostra corpora pro euro, animæ pro gemmis, æternæ felicitati destinata humanitas est totus ille diadematis ambitus, qui semel punxit caput Christi spinis & aculeis peccatorum, ut, quos ille complectitur misericordia sua perpetuo hærent servatori suo. Hoc ipsum sensit Tertulianus ubi loquitur de hac corona spinea. Quale oro te, servum pro utroque sexu subit? ex spinis, opinor, & tribulis in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis; absulis autem virtus crucis, omnes aculeos mortis in Domini capitis tolerantia obtundens. Certe præter figuram contumelia in promptu est, & turpitude & dedecoratio, & his implexa sevitia quæ tunc Domini tempora

Clem. A-

lex. pedag.

lib. 2.

& fœdaverunt & lancinaverunt. Adde quod illæ spinæ verè dici possunt typus fidei quæ spectat vitam æternam, quam, scilicet, signat substantia ligni; tum veræ lætitiæ propter coronæ appellationem; postremo ingentis periculi, cui tandem erepti sumus. Neque enim ad Verbum sine sanguine licet accedere. Hæ sunt illæ tandem sanctificatæ spinæ, quibus sacrosanctum illud Christi caput primò compunctum, deinde illustratum fuit. Cæterum nullis gemmis scintillavit diadema Christi. Scilicet, quid gemmis, quid unionibus & margaritis, quid cæteris aut terræ minutalibus, aut Oceani ejectionis cum illis cœlestium virtutum gemmis, quibus Christi divinitas tota radiat? Præclarè Heraclius Ponticus, Arduum est, injucundos & avaros terræ morbos ascendere in cœlum. Soli cœlestes lapilli, ut Plato ait, sunt puri, nec ut hi nostri

Heracl.

Pont.

Plato Pha-

dome.

nostri putredine & faldedine adest atque corrupti. Ipse quidem Christus quamlibet universi non solum regnator, sed & conditor apertè professus est, non hîc se regnum possidere. Ergo tunc collibitum illi fuit abstinere humano regno. Nempe cum id ageret ut nos induceret in cœleste regnum. Cui professioni conveniens diadema sumpsit, quod certè superavit omnes humanos significatus, complexus est omnes divinos. Enimvero reges dum vivunt & valent, aureum diadema gestant gemmis distinctum. Christus non cum viveret, non cum doctrina signisque claresceret, non cum divinitas in mortali corpore eluceret, sed cum moreretur, coronari, non de sublimi folio, sed de patibulo diadema suum coruscare voluit. Cur putas? Quia moriens peremit inimicas divinitati & humano generi potestates. Cum visus est vinci, tunc vicit; cum visus est extingui, tunc majore vi surrexit, ac majori gloria triumphavit. Meritò ergo Hieronymus ait, *regum puras, & ardentes diadematum gemmas patibuli salutarum pieturam condecorasse*. Certè in patibulo Christus celeberrimum triumphum agens triumphali corona evinctus est. Quem Israël crucifixit, inquit Clemens Alexandrinus, ut maleficum, coronavit ut regem. In sua morte Christus suis vitam invenit, in ignominio decus, in sævissimis doloribus verissima solatia, in illo apparatu desperationis certissimam spem salutis; in hac spe fidem, illam qua nos prostratos erigeret, quam animis nostris inderet veluti certissimum pignus ejus felicitatis quæ exsuperat omnia humana vota; atque ad eum cui intelligendæ omnis humanus sensus impar est. Et adhuc miramur, si rex cœlestis posthabuit humana diademata; sibi illud sumpsit quod hîc quidem non fuit minima pars illius horribilis carnificinæ? Sed nunc repositum est inter præcipua decora divinæ suppellectilis; cujus materia est omni auri lectior, omnibus gemmis prætiosior, omni circulari forma perfectior, omni splendore luminosior. Nempe tunc morti & cruciatibus omnia oportuit esse consentanea. At cum is cœlesti aula circumfusus huc remeabit, nos verò purioribus sensibus donati intelligemus ipsum, ut Tertullianus ait, *post sella gustasse favos*; atque ad eum illas spinas esse versas in totidem auras divini fulgoris; unde conficiuntur illi radii coronarii non effigiati ut in coronis regum, sed perpetuò accensis igne cœlesti. Hi radii non sunt introrsus versi; ut quomodo spinæ compunxerunt, ita tunc urant divinum caput; Sed extrorsum accedent corda piorum flammis divini amoris, iisque æternum illucescent. Eorum item repercussu omnis impietas conflagrabit ignibus iis qui futuri sunt ferales & perennes. Impii scilicet, tunc intellecturi sunt, coronam Christi

*Hieronymus.
epist. lib. 2.
ep. 15.*

*Clem. Alex.
lex. paedag.
lib. 2. c. 8.*

*Tertull. de
corona mil.*

*Clemens.
Alex. pæ-
dog. lib. 2.
cap. 8.*

sti esse diadema justitiæ, insidiatoribus hostile, iis qui in unam ecclesiam convenerunt, amicum. Est ergo hæc corona flos eorum qui credunt in gestorem ejus; est insigne victoriæ partæ contra adversantes Christo potestates; potentiæ in omnia summa, media, infima; miserationis erga suos; ultionis, & quidem severissime in eos omnes quos sua improbitas ultioni reservavit. Cætera regna, imperia, potestates nascuntur, variant, extinguuntur. Hoc unum regnum æterna majestas excipit. In hujus consortium adsumuntur ii, qui suam si non innocentiam, quod fieri nequit, at, quod proximum est, pietatem huic tanto regnatori probaverint. Quapropter regnantes, vestrum est, hujus sanctissimi numinis nunc amore, nunc timore in officio contineri. Hac unica ratione unicuique vestrum regnum stabile, diuturnum, felix futurum est. Sic animati verissimis exemplis intelligetis, illi uni rationem regni constare qui se à Christo regnari patitur.

CAPUT XIII.

Galea sive cassis. βασιλῆος Athenis & Sparta quid. ἄρχαρχος. Cur galea & corona socientur. Cur galea ornatur gemmis & lapillis. Cur penna pavorum componantur cum galea. De pavonis excellentia, pulchritudine, aliisque dotibus. Pavo avis regia & Junonia, tum convenientissima representanda excellentia & sublimitati. Alia pennarum generagaleis addita. Mos regum Ægyptiorum.

*Byssus.
εὐρώπης.*

*Aristoph.
ἰππ.*

INter addimenta coronarum sunt insulæ, vittæ, lemnisci, de quibus quoddam mihi supra satis dictum est, dein hac extrema parte hujus curæ cætera persequar. Quippe video supremas potestates, quantumque est hominum, quos claritas generis extulit supra vulgum, præter coronas pro capitis insigni gestare galeam, sive cassidem. Id quod, opinor, sit prisco instituto. Ut enim dixi, principes viros, statim ut bellum ingruit, fieri duces, ita reges, si eundem est in hostem, non dubitant inferere caput galeæ. Et quidem Athenis ii quibus hæc aut illa pars copiarum commissa erat, hac aut illa appellatione censebantur. Sed cui universus exercitus, rerumque summa credita fuit, hunc vocabant βασιλῆα, non eum, qui utroque tempore & pacis & belli est summus hominum, sed ἄρχαρχος, cum cui summus ducatus creditur, quoties cum hoste manus est conferenda. Ut Lacedæmone is quoque qui præerat universo

universo equitatu βασιλεις dicebatur. Et sic intelligo verba Platonis in Phædro, ubi rhetorem aut βασιλιν dicit posse fieri scriptorem immortalem. Hinc perspicuum est, summam curam niti utraque arte. Nam pæce placida, illi qui sit summus hominum, nunquam non est ante oculos ordinum concordia. Ille ipse cum bellum ingruit, sibi proponit victoriam, ac de hoste præclarum triumphum. Verùm ut corona regi demonstrando est convenientissima, ita galea est verissimum symbolum ducatus & imperii. Sed quod omni tempore utraque virtus principi viro est necessaria, super eo scuto, in quo effigiantur insignia summarum potestatum galea plerunque statuitur, cui hæret corona. Hac ratione individuo nexu conjunctæ sibi perpetuo adjutrices adsunt. Laudabile sanè institutum, atque adeo efficacissimum principibus idemtidem suggerendæ virtuti, hoc est, fortitudini & generositati. Quippe hic effigiatus haud dubiè demonstrat principem erga subiectos mitem, togatum, jura populis dantem. Eundemque simulatque iniquè impetitur, armatum, minacem, severum; dextra manu ultorem gladium, sinistra cornucopiæ tenentem; hinc debellantem perquelles, hinc beantem subiectos. Sed quia utrumque est munus summi regiminis, sæpe altero utrumque demonstratur. Vix etiam non coronæ adhæret galea. Vix quoq; sola corona non galeam assumit sibi & comitem & satellitem. Hinc est quod Minerva est caput contenta fulgenti galea; & ipsa galea oleagina corona tegitur. Hinc priscus mos ornandi galeam gemmis & lapillis, haud ferè minùs quàm coronam, ut videre licet in numismatibus principum Romanorum. Silius Italicus,

— propiorque à fronte cornusca

Lux galea servas paulum sardaverat iras,

Et gemmis galeam, clypeumque accenderat auro.

Hinc quoque est, quod reges Egyptii dicuntur gestasse galeas pro corona ac diademate. Id ipsum Romanos principes frequenter usurpasse, docent prisca numismata, tum hæc verba cujusdam pænegyrici: Hoc enim, ut audio, imago illa declarat in Aquileiensi palatio ad ipsum convivii posita aspectum; ubi puella jam divino decore venerabilis, sed adhuc impar oneri suo sustinet atque offert tibi etiam tum puero galeam auro; gemmisque radiantem, & pennis pulchra alitis emponentem. Ubi pulchram alitem ego pavonem interpretor. Hic certè mos componendi pennas pavonum cum galea regali sive ducali & principali hodieque viget, præferri in Germania, cæteraque ditioe imperii, propter huic avi, ut opinor, ingentium ornatum non aliunde accersitum, non subditum & supposititium, sed talem, ut fateri necesse habeamus esse pulcherrimum naturæ donum. Et verò pavo dicitur aureum genus avis, id est,

Y y

pulchri-

Plato in
Phædro.

Apul. Metam. l. 10.

Sil. Ital.
lib. 5.

Herodes.
lib. 2.

Pænegy.
Maximiano & Constantino
Augg.
di 8.

pulchritudine insignē, ut in his versibus apparet quos ex Antiphano refert Athenæus,

Athen. lib.
14.

Εἰς ἡλίαν μὲν φασὶν ἡρσίοχον πέλει
Φαίνικας· ἐν δ' Ὀλύμπῳ δὲ γλαυκῶνα· ἢ Κύνεον δὲ ἔχει
Παλαιοὺς ἀλκυόνας· ἢ δὲ ἐν Σάμῳ
Ἦρσε τοὺς χρυσοῦν φασὶν ὀρνίθων ἡρώων
Τὰς χρυσαυγέας καὶ ἀστερόεντας πελίας.

In solis urbe procreari ajunt phœnices, Athenis noctuas. Cyprus habet eximias columbas. Samia verò Juno aureum, ajunt, avium genus, formosos & spectabiles pavones. Hoc pavonis aurum eleganter quoque describit Achilles Tatius, Saneque pavonis pratum hoc, inquit, alio quovis longè floridius est. In ejus enim pennis oculorum serie distinctis aurum omni ex parte purpura æqualiter convestitur.

Oppian.
κυων γ. β.

Οἷον δὲ νῦν πελίας ἐὼν δόμοι ἀγλαόμερον
Γραμπῶν ἐπισκιάουσιν δρόπρσι πῖς αἰολόωντο.
Τῶν ὡδὴν μετὰ πῶσι Διὸς τεχνίσαντο μή τις
Φαιδρότερον περ ποῖσιν ἐν ὁμῶσι εἰσέλθῃαι,
Οὐδ' ὅσα παιδῶν τελευτῶν ἐπὶ χθονίᾳ, μητιέως βαίνει·
Οὐδ' ὅσα πλεῖν ἔχουσιν ἐπ' ἡέρεα πυλῶν ὁδὸν εἶναι,
Οὐδὲ μὲν ὅσα βυθίοισιν ἐπ' ἀγρία πύματα * τέμνει.
Τοῖσιν ἐπὶ ὀρνίθεσσιν ἀνελκόμενοι
Χρυσὸν περφυρίον μεμιγμένον αἰθέρημοι πῦρ.

* Βαίνει.

Veluti pavones suam domum splendidam curvam obumbrant illustrem [&] picturatam caudam. Quibus nihil Jovis fabricavit consilium pulchrius jucundis oculis ad videndum, neque eorum quæ alma in terra matre incedunt, neque eorum quæ alis per aërem immensum tendunt, neque etiam eorum quæ in gurgitibus sævos fluctus fecant. Talis in avibus insignibus fulget auro rubenti permixtus ardens ignis. Menander quoque in legatione Justinus ad Persas pavones vocat aureos, ubi, inquit, lignæ columnæ quædam erant, circumamictæ auro, inquit, ac similiter lectus ex auro confectus, quem quatuor pavones aurei attollebant. Hic quoque alarum cultus, quo natura pavonem donavit, dicitur esse æmulus coloribus florum & avium apud Achillem Tatum, & expandere pulchritudinem, & ostendere theatrum alarum. Plutarchus ait, pavonem editum esse propter caudam, nempe propter pulchritudinem ejus. Ad hoc exemplum apud Philostratum rex Mediæ dicitur πεπνυμένος ἐπὶ χρυσοῦ ἡρώων, pictus, sive signatus in aureo throno sicuti pavo. denique merito dicimus, hanc avem cum ipsa rerum universitate omni genere pulchritudinis certare, cum metallis rutilo, cum pratis virore, cum floribus floridissima specie, cum quovis colore puritate, cum vere lætitia, cum cælo luminibus. Itaque tam nobilis, multisque de causis admirabilis avis

Eclog. legat.

Achil. Tat.
lib. 1.

Plutarch.
συγκ. ἐν-
αὐτοπώμ.
Philostat.
ἐπὶ αὐγ.

assumitur à principibus, potentibusque viris comes galeæ, sive cassidis, quia *omniù visæ potentia*, inquit Fulgentius, *pesax in aspectum sui semper quaris ornatus*. Sicut enim pavidus stellatum caudæ curvamen concavans antè faciem ornat, posterioraque turpiter nudat, unde & Theophrastus in Moralibus *τὴν ἄλκην ἀειγνῶν*, reliqua considera. Et Salomon, *In obitu hominis nudatio operum ejus*. Cæterùm nequis hunc ornatum credat esse rem inutilem, & hinc solo aspectui consultum, certè pavo etiam territat cæteras aves, ac tantùm non quomodo aquila, ut Prometheus ait,

Pinnata cauda nostrum adulas sanguinem.

Cic. lib. 2.

Tusc. quest.

Quippe explicatis illis caudæ pennis conchyliatis, sive oculatis, sive pinnato, ut quidam ait, fulgore radians, sive totus oculus, usque eò ut nihil eum latere sit verisimile, aspicientibus errorem incutit haud secus quàm Argus, cujus oculos Juno indidit pavoni. Is certè imitatione solis dictus est *πυρρῆς*, omnia videns estque ei cum sole quædam veluti societas. *Gemmantes*, inquit Plinius, *laudatus expandit colores, adverso maximè sole, quia sic fulgentius radiant*. Et propter hanc quoque dotem meritò hæ pennæ dici possunt symbolum hominis generosi, cujus proprium est laudibus excitari. Quid, quod fabulæ ajunt, Argum ipsum mutatum fuisse in pavonem? Et verò Euelpis ille Aristophanæus interrogat Epopum his verbis, *πυρρὸς ἢ πῶς*; utrum avis an pavo? Ac si dicat, pavonem non censi inter alites; sed esse naturæ alicujus excellentioris, veluti humanæ, aut etiam divinæ. Ergo pavo & propter pulchritudinem visendum se præbet, & sævum nesciò quid concrepat, ut miles suis armis. Certè capite elato, *ἐπὶ δὲ σθεσὶν ἄλκιον, ὡς αἰεὶ ἐπισείωνται*, capite elato, superbè nutat, velut triplici crista ornata quatens galeam. Cæterùm ea dicitur esse sollertia, ut naturale remedium adversus fascinum comparet sibi radicem lini, quam condit sub alterâ alarum. Ob quas tam præclaras dotes in hortis Indicorum regum mansueti pavones aluntur. Et Alexander Macedo hæc aves conspicatus apud Indos, tantæque pulchritudinis amore eaptus sub gravi pœna edixit ne interficerentur. Ipse adeò populus Atheniensis mercede hanc avem spectasse dicitur. Nec mirum, si à Plutarcho adnotatum est, Pyrilambem illum sodalem Periclis iis feminis pavones dedisse, quarum consuetudine Pericles delectabatur, ut munus tunc quidem temporis & rarum & pretiosum. Quapropter hanc avem ob supradicta regiam verè dixeris; tum etiam ea re quòd Junoni pavo sacer est, cujus in æde apud Samos plures alebantur. Nam ibi primùm editi, indeque in alias regiones translati sunt. Hujus rei argumentum est, quòd Samii monetam pavone signant. Enimvero in tutela hujus numinis

Schol. Eschin in Prometh. Plin. lib. 10. cap. 20.

Schol. Aristoph. in Equid.

Ælian. lib. 5. cap. 21. Ælian. lib. cap. 18.

Ælian. lib. 13. cap. 18. Ælian. lib. 5. cap. 21.

Plutarch. Pericles.

Athen. lib. 14.

*Eulgent.
mythol. lib.
2. in Ju-
none.
Martian.
cap. lib. 1.*

*Clem.
Alex. pa-
dag. lib. 2.
cap. 1.*

*Philostr. in
heroi.
Lucian. ver.
biff. lib. 2.*

*Sil. Ital.
lib. 2.*

*Diodor.
Sicul. lib. 2.
antiq.*

*Plutarch.
Philoparm.*

est pavus. Tantæ item dignationis avis habitata est, ut *ea palla, quam Jupiter induit, cum Deos ad concilium vocat, dicatur esse inserta è pennis pavonum*, tum oculata; credo, ut hinc quoque luculenter demonstraretur præcipua hujus numinis vigilanria, prudentia, providentia. Quæ omnia fidem faciunt, nequaquam inutiliter aut absurdè hæc pennas addi galeis regum, ducum, principum, aliorum regulorum. Quippe majestatis regiar, sublimitatis ducalis, excellentiæ principalis, aliisque eminentioris dignitatis splendor aspicientium oculos icit, non ut eos præstringat atque hebetet, sed ut saluari lumine recreet, ac veluti pavo, tantum ut recreet, non etiam ut feriat, atque adeò in hoc ut ne feriat. Decora pavonum solum recensere mihi consilium fuit, non illa quæ, nulla avis culpa, propter ipsam, gulæque causa in ipsa expetunt homines. Et si hinc quoque non vulgariter commendatur hæc avis. Certè hanc ob causam celebratus est *Μηδῶ πῆνις*, Medus pavo, ut qui esset in deliciis. Cæterum hîc mihi monendi sunt illi qui decora pavonum super insigniis usurpant, ne nimium sint pavones, hoc est, ne sibi nimis tribuant. Quidam enim, inter quos adnotatus est Paris, huic avi sola *φιλαυτία* student esse similes. Id solum hinc mutuuntur quo virtus commendari potest & illustrari, cujusmodi illa sunt quæ supra de pavo memoravi. Quibus addo coronam quæ in insula beatorum datur victoribus athleticis. Hæc enim in voluptariis illis ludis, qui tamen imitantur veros & generosos, tam in gymniciis certaminibus quàm in musicis plectitur ex alis pavonum. Cæterum alia quoque pennarum genera antiquitas addidit galeis, ut conjicerelicet è munere, hoc est, galea, quam gentes Oceani miserunt Annibali. Silius Italicus.

*Ecce autem clypeum sævo fulgore micantem
Oceani gentes auctori dona ferebant
Callaica telluris [fopos] opus galeamque cornuscis
Subnixam cristis, vibrant cni vertice coni
Albentes nivea tremulo nutamine penna.*

Sunt ergo aliarum avium pinnæ, ut infra dicam, additamenta galearum, super alia ornamenta. Id totum nihil aliud est, nisi imitamentum prisçi moris regum Ægyptiorum. Hi enim quandoque ignem, quandoque arborem, quandoque redolentia supra caput unguenta gestabant. Quæ omnia inventa erant augendo regio decori, tum injiciendo aspicientibus stupori, fortè & superstitioni. Hujus ferè generis illa sunt apud Plutarchum, ubi is memorat, quæ ratione Philopœmenes emendarit vitia, quæ erant in cultu militiarum Achæorum. Nam inter cætera ait, mulieres habuisse in manibus *κερήνη καὶ πτεροβαφαῖς καὶ μυρμήκα*, galeas & pinnas tincturis ornatas, qua-

quarum aspectus, unà cum cætero armorum paratu, animum iis addebat qui ad pugnam ituri essent. Ad hoc exemplum hodie quidem vix ulla familia aut etiam gens est quæ non quidpiam sibi peculiare vindicet, cui est affinitas aut similitudo quædam cum illis quæ scuto, in quo sunt insignia, continentur. Illud, quicquid est, ut symbolum gentis proprium & mansurum collocant in hac præclara, ac multiplici suppellectile, quæ è superiori parte galeam amplectitur. Ibi omnia aspiuntur concinna, musica, luculenta, rata etiam & inusitata, & ob hoc ipsum digna quæ advertantur. Huiusmodi est ille in galea gigas apud Statium,

— galeaque corusca
Promines arce gigas.

Stat. lib. 4
Theb.

CAPUT XIII.

De iis galeis quas vocant apertas. De ea galea, quæ cum sit aperta, habet rectum intuitum. De galea aperta quæ dexteras aut sinistras partes aspiciit. Galea clausa.

Galeas apertas vocant illas quæ habent aspectum per quædam intervalla patentia, laminis extrorsum & arcuatim projectis. Id quod cui rei inventum dicam, nisi quia ductoris est conijcere oculos in omnes partes, ut quicquid facti opus est imperare possit. Equidem existimo, hac ipsa de causâ galeam majorum potestatum ita constitui ut sit recta, hoc est, non vergens in hoc illudue latus, sed recto intuitu, ac in omnia pariter libero prospectu. Hujus galeæ rectâ apertæ, quæ eadem est summi ducis propria, exemplum exstat apud Statium, ubi duo Thebani fratres de regno contententes infestis animis armisque concurrunt. Nam utrinque galea usque eò est aperta, ut ejus sit relictus in hostem aspectus. Et verò uterque fratrum se regem ferebat.

*Hæc pugna facies. cœiunt sine more, sine arte,
Tantum animis iraque atque ignescencia cernunt
Per galeas odia, & vultus rimantur acerbo
Luminæ.*

Stat. lib.
11. Theb.

Itaque Cyrus cum militaria omnia compararet, & si quæ in meliorem usum verti oportebat, iis quoque intentus esset aurigas currum militarium totos armavit, τὸς ὁπλήτας ἡγεμονίας πᾶσι πρὸς ὁφθαλμοῖν, oculis exceptis, nimirum, ut libere illis esset in omnia prospectus. Dici quoque potest hoc genus galeæ per plura & dilucidiora intervalla patere, ne dux in exercitu ignoretur, sed vel hinc qui sit, ubi sit, ab omnibus sciri possit. Neque enim latere potest aut debet is, cui uni, aut certè præter ipsum pauculis hoc genus galeæ gestare licet.

licet. Id quoque pertinet ad continendos in officio milites, qui se oculis imperatoris subiectos esse sciunt. Et hæc quidem de galea summorum potestatum dici posse puto. At minori imperio, seu ducatu præditi galeam quidem ea ratione quam dixi, apertam gerunt, sed quæ dexteræ aut sinistras partes aspicit. Id quod hæud dubiè aliquod in exercitu munus, ducatumve signat, sed impari priori illi, cui incumbit summa rerum, aut cura illi proxima, hoc est nobilis aliqua præfectura; cuiusmodi illius est, qui impositus est alæ, sive turmæ equitum aut etiam legioni, quales erant legati, aut tribuni militum in exercitu Romano. Quippe talis dux, quod galeatus dextrorsum aut sinistrorsum tuetur, hoc, videlicet, est symbolum ejus ducatus qui paret imperio majoris alicujus. Ex verò in exercitu multi sunt qui ita ducunt, ut eadem ipsi ducantur. Ita habent milites dicto audientes, si ipsi prius potentioris imperio obsequuntur, nempe illius, cujus auspiciis simul ac ductu, aut saltem solo ductu res agitur, aut, quod proximum est, illius cui is hanc curam demandavit. Postremo galea aperta non solum oculis, & respiratui, sed & voci meatus est, ut imperia ducis à militibus exaudiri possint. Tertium genus galeæ vulgus clausam vocat & obstructam. Hujusmodi apud Silium Italicum illa est, quæ *astrato munimine clauserat ora*. Hæc quoque vergit in hanc aut in illam partem, non sanè per ulla talia intervalla, qualia sunt in superioribus galeis, sed per minuta & crebra quædam foramina, quæ militi datur aspectus. Quo effigiatus is docetur, se quidem beneficio principis esse receptum inter milites perpetuos, quæ est hodierna nobilitas, ut infra dicam, sed nondum inter ductores. Certè hodiernam nobilitatem nihil aliud esse dixeris, quàm nomen ac decus militiæ, quam, quod transmittitur ad hæredes, perpetuam voco. Milites cum dico, equites dico. Nempe hoc genus galeæ aut cassidis, de qua nunc ago, plerumque est tegmen equitis. Ductores voco eminentioris notæ equites, qui equitum turmis præfecti sunt. Itaque per hæc minuta foramina miles tantum videt, quantum obsequio præstando satis est. At inde vox ejus vix exauditur, quia tacitus quàm loquens est obsequentior, & imperia ducis exequens melior est quàm interpretans. Sæpius etiam vultum militis abscondi magis quàm retegere necesse est, ne ullus ibi deprehendatur pavor aut pallor, ut in illis qui apud Silium Italicum.

Sil. Ital.
lib. 14.

Sil. Ital.
lib. 14.

— *tenuata jacendo*

Et maciem phleis abscondunt ora.

Atque adeo hoc insuper addit,

— *malusque*

Ne sit spes hosti velatur casside pallor.

Hinc fit, ut id genus galeæ quod arbitrio gestoris & claudi & aperiri potest, non tam militi conveniat quàm ductori. Quæ omnia ut à sum-

summis ducibus, militiæque peritissimis ingeniosè reperta constat, ita cujusmodi sint, incuriosè adverti, nec ingeniosè exquiri, infructuosa planè indiligentia est. Antiquitas quidem istis & solerter rimandis & cognoscendis mirè diligens, mirè, prope dixerim, anxia & scrupulosa fuit. Cæterùm quod talia capitis tegmina militaria fecerit multorum generum; Quod item cujusque generis plures partes constituerit, eaque propriis nominibus signaverit, docet locus Pollucis, ubi nominat *ἑκαφάλαιαν, πικρὴν, κροτάλον* eorumque *Poll. lib. 1. partes. tum γυῖστοι & ἐπικροστοί, & λάφοι, & λοφίαν, & περιλοφίαν. cap. 10.* De quibus omnibus nos aliquid dicemus in sequentibus.

CAPUT XV.

De eagalea qua duci convenit. Is qui sibi aperuit viam ad nobilitatem hodie vix gestat galeam apertam, (Qui mos viget in Germania) sed illo prognatus. Id secus fit apud plerasque gentes, vix ullo discrimine galea aperta & clausa. De insigniis rogata nobilitatis paucula. Clypei olim eloquentia dati.

INter prima & advertenda præmia, illa quibus militaris virtus hodie donatur, illa ipsa quæ ita dantur ut mansura sint apud omnem posteritatem, maximè advertenda est galea consummata, quæ duci convenit, & duci quidem equitum. Enimvero ad hunc ducatum vix quisquam pervenit, nisi per multos, eosque utiles & illustres militiæ labores; denique nonnisi decurso eo spatio, cui conficiendo vix unius virtus aut ætas par esse potest. Minimum, duorum illud opus est, qui pari studio, parique felicitate illud iter pergant. Ergo nascens, novæque nobilitas, fateor, amplectitur virum fortem, illum qui edendis virtutis facinoribus meruit referri inter ordines equitum strenuissimorum. Atque hæc quidem quia nova est, jubetur esse contenta iis insigniis quæ nuperam demonstrent, hoc est, galea clausa, quæ equitem indicat, sed adhuc sequentem, & obsequio probatum, nondum ducatu clarum. At qui ex hoc novo germine, è viro, inquam, generoso editus est, quique patris vestigiis insistentis eadem spatia fortitudinis decurrit, in hoc verò jam censetur confirmata nobilitas, hoc est, non vacillans & nutans, sed jam tempore rata, fortibus experimentis corroborata, audentior facta, & animosius assumens vetera insigni veteris & indubiæ nobilitatis, illius è qua edecumantur duces, & quidem sine ullo metu & periculo. Est enim apud homines concepta existimatio, è tali germine nihil non optimum nasci posse. Itaque quisquis editur parente strenuo & generoso, is non ut ab homine electus, sed ut à natura factus eques suo quodam jure aperit galeam nulla nota ab

insignis antiquæ nobilitatis distinctam. Et verò quæcunque patet Germania ii galeas clausas gestare dicuntur, qui rescripto principis imagines ac titulos nobilitatis primi inducunt in suam familiam. Alii civilem, sive urbanam nobilitatem hinc signari ajunt, sicuti eam quæ non pari gressu incedat cum illa quæ agris imperitat. Nempe hoc genus nobilium qui agros & lata camporum occupant, ajunt esse urbibus veluti procubitores, ut, quod fortè ingruat adversi, ad subita, ad ardua, ad pericula semper sint parati. Ac proinde istis fere unis urbium salutem deberi ajunt. Denique illos ipsos, quorum honores & claritas in urbibus eminet loco, dignitate, gradu istis concedere, quorum quodammodo ipsæ urbes sunt in tutela. Quæ quàm verè dicantur, ego in medio relinquo. Neque enim sum nescius, urbanæ & civilis, campestris & castrensis nobilitatis nullum esse apud multas gentes discrimen. Quin & illud adverti, pluribus in locis non minori loco esse galeas clausas quàm apertas, galeasque fortissimorum equitum super scutis hac specie representari. Hujusmodi sunt illæ apud Statium,

Sent. lib. 4.
S. 7.

— galeis jurant oscula clausis

Inferere, amplexuque truces deducere conos.

Etsi hoc loco scio posse dici, illud, *clausis*, non signare formam galeæ, sed instantem pugnam; cum galeæ ita essent, ut ita dicam, oppellulæ, ut capiti firmiter hærent. Nam cum pugnandum est, ita clauduntur galeæ, ut illis quas apertas, sive patentes, voco, liber nihilominus relinquatur aspectus, qui satis est præstandæ operæ sive militari, sive imperatoriæ. Redeo unde diverti, & ajo, in plerisque provinciis & familiis utrumque galeæ genus æquare, ut veteres parietes, in quibus dicta sunt nobilissimarum familiarum insignia, fidem faciunt. Nec ego meum judicium hîc interpono; sed quid sit in usu, nullo circuitu eloquor. Hæc si illa ipsa qua scribuntur, synceritate legentur, neminem offendent. Absit ut mihi parvum consilium sit, ulli nec genti, ac ne personæ quidem ulli quicquam detrabere quod pertineat ad dignitatem suam. De re nullis, quod sciam, mandata literis, ac speciosius picta, quàm probè intellecta ea lege scribo, ut nullum veritati, me auctore, præjudicium fiat. Hoc tantum firmare possum, quarundam urbium eam esse dignitatem, nempe ex opibus & potentia natam, ut, qui ibi agunt primores nihil quicquam concedant iis, quorum in agris excellit autoritas & potentia. Cæterum fastidiosè quidam, ac renidentes aspiciunt insignia togatæ militiæ, aut etiam municipalis nobilitatis cumulata hisce galeis tanquam hæc militia, & nobilitas quæ inde est, sit infra dignitatem illius quæ brachiis ac ferro

rcm

rem cernit. Denique ita agunt & loquuntur, ut si indignares sit; eum qui non castra, non exercitum frequentat, non suam personam casibus & periculis objectat, tamen insigniri decore armorum, proprioque armatæ militiæ documento. Quid, inquirunt, galeæ cum pileo? quid ferro cum papyro? quid hastæ cum stylo? Ego qui ad alia propero, hos jubeo adire antiquitatem, priscam dico sapientiam, quæ eloquentiæ, ac proinde iis omnibus artibus per quas itur ad eloquentiam, tribuit insignia militiæ, nempe clypeos; Hi enim in eloquentium hominum honorem templorum parietibus affigebantur. Ergo & isti similiter interrogari possunt, Quid sacundiæ cum clypeis? Quid sonoriæ oratoris voci cum ferrea præduri militis lancea? Quid capiti, aut brachio clypeato cum professione sapientiæ? Cur illa ipsa quæ Pallas est, dicitur Minerva? Cur nunc pingitur hastata, nunc galeata? Cur Romani imperatores, superatis hostibus, optimè repub. gesta, scribas suos annulis aureis in concione donarunt? Cur antiquitas ante periculum sacrificabat Musis? Cur ipsis & Herculi una eademque ara statuta? Cur Plato gymnasticam & musicam in uno, eodemque homine, hoc est, custode civitatis conjungivult? Annon ut per hæc fides fiat, in Repub. non minoris esse decernendi rationem, quàm decertandi fortitudinem? At proinde non castra esse potiora foro, non arma toga, non stylo gladium? Et hæc quidem de galeis dici posse puto.

*Tacit. lib.
2. Annal.*

*Cic. off. 5.
in Verr.*

*Plutarch.
in Lacom.
apoph.*

CAPUT XVI.

Unde sumpta sint pinna qua galeis adduntur, tam Romano quàm Græco more. Pinnarum effigiasu quid significetur. Tota aves galeis addita. Picus. Phœnix. Gallus.
αλκυονες.

Unde manarit hoc institutum, & qua ratione consistat is mos galeæ circumponendi pinnas, sive alas avium, tum etiam cristas, nunc dicendum. Et quidem pinnarum instituto apud Romanos causam dedisse puto id quod memorat Valerius Maximus, cujus historiam in pauca contraxi, quorum summa hæc est: Brutii & Lucani odio incitatissimo Turinæ urbis exitium petebant. Hanc Romani totis viribus protegebant. Cùm res ancipiti eventu gereretur, non audentibus Romanis prælium ingredi, eximia magnitudine juvenis præsentis numine victoriam Romanorum adjuvit; eisque hostes capiendos tradidit; quorum viginti millia cæsa, quinque millia cum duce gentis capta. Postero die cùm Consul

Yy 5

illi

illi præmia proponeret à quo castra oppressa erant, nec inveniretur qui id præmium peteret, cognitum pariter atque creditum est, Martem patrem tunc populo suo affuisse. *Inser cetera, addit Valerius Maximus, huiusce rei manifesta indicia galea quoque duabus distincta pinnis, quæ cœlesse caput tetum fuerat, argumentum præbuit.* Id quod non Romano tantum, verum etiam vetustissimo aliarum gentium more fiebat. Et verò Lamachus ille Aristophanæus describitur gestans galeam pennatam.

*Aristoph.
Acha.*

Δι. Φίρε νῦν δάτ' ἔ κεράναι μιν τὸ πτερόν.

Δα. Τὴν πτερόν σιν.

Aufer nunc à galea pennam mihi. Lam. Eccam tibi hanc pennam. Et infra in eadem comœdia,

Ἐνίγκαι δίδρο τὸ πτερόν τὸ 'κ' ἔ κεράναι.

Effer pennas è galea cristata mihi. Id quoque nostri, ut pleraque alia imitati sunt. Silius Italicus,

*Sil. Ital.
lib. 7.*

— nec eractis similes imponere cristis

Cessaras pennas, atque tegebat amictus.

Solin. c. 23.

Ab galeis ferreis ad effigiatas hic quoque mos translatus. Ibiq̃ue eminet excellenti significatu. Quippe hisce pinnis signatur lumen ingenii, quo illum præ cæteris emicare par est qui nobilitate nixus incedit. Memorat Solinus, saltum Hercynium aves gignere, *quarum penna per obscurum emicans, & interlucent. quamvis densa nox obtegat & densæ tenebras.* Unde homines, inquit, loci illius plerumque nocturnos excursus sic destinant, ut illis utantur ad praesidium itineris dirigendi. præjactisque per opaca callium rationem via moderentur indicio plumarum resfulgentium. Fortasse aliquid tale significavit ille ornatus capitis Ægyptii scribæ, ἑρμῆος πτερόν ἐπὶ τῷ κεφαλῇ, qui capite gestabat alas. Hisce quoque pinnis, sive alis docetur nobilitas, ut se super illa omnia, quæ vulgaria sunt evehat. Nihil neque cogitet, neque agitet, quod non idem conveniat illi excellenti conditioni quæ sibi statuta est. Se quisque humo excitet; celsum, erectumque constituat; magna curet, parva negligat. Quandoque non pennoꝝ tantum, sed & integræ aves aspiciuntur galeis impositæ.

*Clemm.
Alex. Stromat. lib. 6.*

*Aristid. de
rhet. orat.
2.*

*Strabo l. 5.
Solin. c. 36.
Plin. lib.
10. cap. 1.*

nempe, αἱ ἄλκιμοι ὄρνιθες, pugnaces aves. Huiusmodi est picus, quem Strabo ait existimari avem Martis. Ad est & phoenix capite honorato, inquit Solinus, *in conuiuio comis exstantibus.* hoc est, ut Plinius ait, *capite plumæ apice cohonestato, cristatis faucibus, circa colla fulgore aureo, postera parte purpurens, absque cauda, in qua roseis pennæ cernens inter scribitur* [puto, interseritur] *inisor.* In quo loco pro absque lege atque. Nam caudam Phœnicis describit sive Lactantius, sive alius quisquis est, autor ejus poematis quo hæc avis elegantissimè pingitur.

Cauda-

Caudaque porrigitur fulgo distincta metallo,

In cujus maculis purpurea mista rubet.

Gallum quoque antiquitas fecit insidentem cassidi Minervæ. Hinc est *Pausan. lib. 6.*
quod ejus galeæ conus *λόφος ἀλκιφλαίαις*, propriè dicitur *ἀλκιφλαίαις*. *Etymol. αλκιφ-*
Plutarchus quoque tradit, Artaxerxem regem præmium dedisse illi Cari, qui Cyrus vulneraverat, facultatem & jus gestandi *αλκιφ-*
galli aurei super lancea, ante ordines, cum is esset in exercitu. Addit- *Plutarch.*
que Persas Caribus indere nomen gallis propter cristas quibus sum- *Artax.*
mitates galearum ornare soliti sunt. Ajuntque Martem gallo dedisse, *Lucian.*
ut pro galea cristam obtineat. Hodie quoque hujus avis effigies sæpe *summ. sen*
aspicitur conspicua comes coronæ. Id quod haud dubiè ad generosi- *gall.*
tatem gestoris refertur. Nam gallus *imperat suo generi, & regnum* *Plin. lib. 10. cap. 21.*
in quacunque est domo exercet. Idem in victoria canit nempe
triumphum; seque ipse principem testatur superbo incessu ardua
cervice, cristis celsus, ac veluti radiata corona insignis. Quomo-
do radiatam coronam Lactantius tribuit Phœnici.

Æquatur toto capiti radiata corona

Phœbei referens verticis alta decus.

Post La-
fant. Fir-
mian.

Et hæc quidem sunt clementium avium effigies, præ aliis animalibus,
quæ galeis antiquitas addidit, & quidem ferocibus & immitibus.

CAPUT XVII.

Horribilium ferarum quandoque effigies, quandoque spolia,
qualia hic singillatim enumerantur, galeis
addidit antiquitas.

Superioribus credo annumerari posse tauros. Nam & horum
cornubus armantur galeæ. Quod ipsum non minus quàm illa *Sen. ep. 91.*
quæ dixi, est symbolum ducatus. *Non precedit armenta degener*
taurus, inquit Seneca, *sed qui magnitudine ac toris ceteros*
omnes vicit. Certè & taurus & leo regem signant. Sed taurus est
melior, & significantior typus regis quàm leo. Causas enumerat
Dio Chrysostomus. His, opinor, adductus Julianus tauro monetam *Dio. Chry-*
signasse dicitur. Et si non sum nescius, à scriptoribus historię eccle- *sof. orat. 2.*
siasticæ hanc afferri, quòd is superstitione illaqueatus frequenter tau-
ros immolabat. Ut ut est, Eam rem Antiochæni solita procacitate
exceperunt, orbemque terrarum ab eo everti dixerunt, sicuti à tauro *Niceph. lib. 10. cap. 27.*
feroci ac præcipiti. Quid, quod tam ipsi viri fortes ac strenui, quàm
ipsis prognati vocantur tauri? *Amo*, inquit Synesius, *propter* *Syn. ep. 31.*
honestissimam vocem, siue famam patris juvenem taurum, *Steph.*
bonas Romanorum spes. Omitto & illud, quod tamen & verè *ταύρος.*
& lo-

Solin. cap. 23. & loco dici posset, omnia magna antiquitatem vocasse tauros. Taurorum cornubus affinia sunt urorum cornua, quæ quoque super galeis utrinque præstant. *Hæc in tantum modum protruduntur*, inquit Solinus, *ut dempta ob insignem capacitatem inter regias mensas potuum germia fiant.* Adhibentur & galeis capita urorum Statius,

Stat. lib. 4. Theb.

Idem. lib. 14.

Ann. Marcell. lib. 19.

Strabo lib. 11. Plutarch. Pyrr. Plutarch. Mario.

Pollux lib. 8.

Martian. Cap. lib. 2.

Stat. lib. 11. Theb.

Stat. lib. 10. Theb.

Sil. Ital. lib. 14.

Ille Lycaonia ritu caput asperat urse.
id est, caput suum horribile reddit effigie ursæ Lycaoniæ, cassidi, scilicet, impositæ Leonem quoque galeæ superaddidit antiquitas. Legimus Adrastum ab oraculo iussu collocare filias suas, unam quidem apro, leoni alteram. Is Adrastus cum Tydæum & Polynicem pugnantes inveniisset, hos pro certo habuit esse illas feras, nempe illum aprum, illumque leonem, qui oraculi voce essent editi. Habebant enim ille spoliū Leonis, hic apri. Nimirum, *αὐτοῦ τοῦ λέοντος*, illud spoliū feræ, quæ fuit anterior pars ferini capitis, in suprema galea gestabatur veluti insigne fortitudinis ad galeam, scilicet, horrificandam. *Perfarum rex insidens equo*, [verba sunt Ammiani Marcellini] *ante alios celsior ipse præibat agminibus cunctis autem capitis arietini figmentum interstinctum lapillis pro diademate gestans, multiplici vertice dignitatum, & gentium diversarum comitatu sublimis.* Non desunt gentes, quibus sunt *αἰετοειδὲς ὄψος*, ac si dicas ferinæ galeæ. Id quod Strabo de Iberibus memorat, & contermina his gente Albanis, tum Amazonibus. Tradit Plutarchus, Pyrrhi galeam fuisse insignem cornibus. Idem Plutarchus autor est, Cimbros ante illud prælium quod haud longè à Vercellis cum Mario commiserunt, fuisse insignitos talibus ferarum terribulamentis, quæ altiùs extulerant super galeis, ut viderentur altiores & proceriores. Quin non soli milites aut duces, sed & ipsa numina interdum voluerunt aspici vultu ferino. Athenis *πρὸ λύκων*: in Lyco ipsa Juno habuit formam feræ. Saturnus effigiatur *nunc facie draconis, nunc vultu leonis, nunc cristatus cum dentibus aprinis.* Quid, quòd effigiati serpentes quandoque cassidi hæserunt? Statius de duobus fratribus pugnantibus de regno Thebanorum,

*Frena tenens ipsa; phalerasque & lucida cornu
Arma manu, mixtisque juba serpentibus augens.*
Idem alibi tales juba vocat terribiles.

— *procul arma furantis
Terribilesque juba, & frontem cassidis horrens.*
Hoc ad exemplum Silius Italicus galeam Metelli trucem vocat.
*Dum cristam galea truci, exuviasque precatur
De duce Metello superos.*
Galeam Ulyssis Homerus donat dentibus suis.

— *ἐκ τῶν*

— ἔπειθ' ὃ λολυγὶ ἐδόντες
 δρυμόδοντες ὑδὲ θημύεις ἔχον ὕθνα καὶ ὕθνα
 αὖ καὶ ἐπισταλφύωντες.

Iliad. x.

exteriùs autem albi dentes albidensis suis crebri muniebant hinc atque illinc bene & scitè. Nempe, hoc est illud τὸ ἐκφύοντες, terri- culamentum quod Silius Italicus tribuit quoque venatoribus, ubi loquitur de equis Sarmaticis & venatione.

— hinc venit in arma
 Haud avi fragilis sonipes, cunctoque vigore
 Asper frangi pati, aut iussis parere magistri.
 Rindacus his ductor; telum spatium; ore fetarum
 Et rictu horrificanti galeas.

Sil. Ital.
lib. 3.

Euripides galeæ Achillis imponit sphinges, monstrum uncinatum, prædam unguibus inuncatam auferentes, & lænam ignivomam.

ἐπὶ δὲ χερσιστάτης κροῦν
 σφίγξες οὐξὶν αἰοίδιμοι ἄγχοι
 φέρουσιν. ἀντιπάλους
 δὲ κύπε πύρροντες ἱπποδ-
 οὶ δ' ὄρμα λίκναι, χαλκῆς
 πηλὸν αἰὼν θορῶσιν πύλλοι.

Euripid.
Elect. act. 2.

In deaurata verò galea sphinges unguibus famosam prædam por- tantes. cæterùm in latera ambiente spatio ignem efflans currebat curriculo læna unguibus peirenarum invadens pullum. Cæterùm quinam sint Sphingis significatus & quomodo pingatur, veluti per nebulam discimus è Plutarchi eo mutilo & corrupto loco quo ei assimilat Amorem. Nam tribuit ei ἱπποδρόμῳ τὴν ποικίλμα ἢ Sic. ψογ. πύρρον blandam seu illecebrosam varietatem alarum. Si, inquit, ad ἀφ' ὧν καὶ radios solis [convertitur] nescio quid aurei, si ad nubes intuetur, ἱπποδ. ξβ. nescio quid cyanei, ut quædam Iris est coruscante splendore. Bac- chum Semele mater coronavit draconibus, cujusmodi Hecaten su- pra descripsi.

σφαίνουσιν τὴν δρυμόδον
 σφαίνουσιν.

coronavitque draconum coronis. Et pergens describere horridum hunc ornatum, ait,

— ἵδον ἄγχοι
 θηροτρόφοι Μαινάδες ἀμφιβάλλοντες πλοημόμοις.

inde prædam feras nutrientes Mænades circumplectuntur capillis. Cujus capiti insident dracones, ejusdem cassidi imponi possunt effi- giati. Et hæ quoque vocantur diræ cassides, hoc est, aspectu diro. Silius Italicus,

Haud procul hasta viri terra defixa propinqua,

Et

Et dira è summa pendebat cuspidè cassis.

Virgil. 7.
Æneid.

Virgilius in galea Turni collocat chimæram,
Cui triplici crinisa iuba galea alta chimæram
Sustinet, Æneao efflantem faucibus ignes.
Tum magis illa fremens, & tristibus effera flammis
Quàm magis effuso crudescit sanguine pugna.

Istis annunero tigrides, quæ bellatoris caput, & superiorem corporis partem horrificabant. Valerius Flaccus,

Val. Flacc.
lib. 6.

Perque levem & multo maculatam murice tygrin
Concita cuspidè abib. subitos ex ore cruores
Saucia tygris hiat, vitamque effundis herilem.

Cæterum etsi ars opificis tales galeæ cristas repræsentat truces, & horribiles, tamen animata virtus militis eas facit horridiores ac terribiliores. Statius,

Stat. lib. 3.
Theb.
Virg. lib. 3.
Æneid.

———— comunt furor iraque cristas.
nempe imitatione Virgilii qui cristas facit comantes.

Et conum insignis galea, cristasque comanteis
sicuti alibi quoque galeam facit comantem.

Virgil. 1.
Æneid.

———— deinde comantem
Androgei galeam, clipeique insigne decorum
Induitur.

CAPUT XVIII.

Gorgo in galeis. Gorgones insignes serpentiibus. Gorgona in pectore gestare, quid. Mos regum Egyptiorum. Equi bellatores terriculamenti circumdasi. Naves horrficatas. Juba equorum addita galeis, tum cauda equina. ἵππους quid.

PRÆter ea quæ mihi sunt dicta, pleraque alia addebantur galeis, quò omnis illa species viri bellatoris esset terribilior. Quippe imitatione Palladis ferebant eminentem super galea Gorgona, atque adeò clypeo insculptam. Aristophanes,

Aristoph.
Ixyf.

———— καὶ μὲν τὴν περὶ τὴν γαστήρα χαλκῶν
ὅτι αὐτὸν ἔχον καὶ γερῶν ἔτι, καὶ τὸν αὐτὸν χαλκῶν.

Atqui hoc negotium [est] ridiculum, Cum quis habens scutum & gorgona, deinde emit coracinos. Apud eundem poetam Pallas dicitur ἡ γερῶν ἔτι, id est, cum καὶ χαλκῶν τὸ γερῶν τὴν περὶ τὴν γαστήρα ἔχον, è capite Gorgonis cassidem habens. Hanc Gorgonem Virgilius vocat sævum, hoc est vultu torvo & fero.

Aristoph.
Ixyf.

Virgil. 2.
Æneid.

Jam summas arcus Tritonia respice Pallas

Inse-

In sedis, nimbo effulgens & Gorgone sava.

Ad palladis exemplum Lamachus ille Aristophanzus vocatur ἡγε-
λάφας, καὶ βλάπτει ἀστράπτει, intuens fulgetra, sive intuitu fulguris, id *Aristoph.*
est φοβερώτατος, maxime formidabilis. Nam hic quoque Lamachus *Acharn.*
in clypeo habuit insculptam Gorgonem; quomodo eam Poëta col-
locant in pectore Palladis, nempe crinito anguibus ore. Ut apud
Virgilium ubi loquitur de Cyclopiis.

*Ægidaque horrificam, turbata Palladis arma
Cersatim squamis serpentum, aurique polibant :
Connexosque angues, ipsamque in pectore diva
Gorgona de seculo vertentem lumina collo.* *Virgil. 8:
Æneid.*

Cæterum tam sævo, tamque vibrato alpectu Gorgo erat, ut ad ejus
intuitum homines lapidescerent, fierentque saxei. Et hoc fuit Græ- *Xenoph. in
conv.*
cis λιθίνος βλάπτει, saxum in morem aspicere. Et cum quispiam di-
cebatur Gorgonem in pectore gèrere, censebatur esse horribile quod-
dam spectaculum; certè tale, ut mala avertere, hostes perterreface- *Lucian.
philop.*
re, dubiam victoriam alicui certam reddere posset. Et hoc illud est,
quod ille ait apud Aristophanem de Lamacho,

— ὅς τιν' ἡγεγόνια

Πάλλ' ἀκροαίνων τρεῖς καὶ σκίους λόφους.

*Aristoph.
Acharn.*

qui Gorgonem vibrat quatiens tres umbratos conos. ac si dicat,
Lamachum esse tantæ fortitudinis bellatorem, ut possit solo aspe-
ctu quoscunque velit, prosternere. Virgilius caput Orniti armat
spolio lupi.

— caput ingens oris hiatus

Et male sexere lupi cum dentibus albis.

*Xenoph. in
conv.*

Hoc non omiserim ipsas Gorgonas interdum insignes esse serpen-
tibus, qui circumplectuntur earum cincinnos, linguasque exer-
tant.

ὃς δ' ἄρα Γοργόνες ἴσκειν αἰσινδύς. ἀμφὶ δ' ἄρα σφιν
σμερδαλίσι πιπνύωνται ἀπὸ πλεῖστοι δροκήντες,
αἰνὸν λιχμώνεις.

*Q. Calab.
lib. 5.*

Inditæ etiam Gorgones effera, quibus hinc atque illinc tremendi
circa cincinnos dracones excutierant linguas horribili modo exer-
tantes. His affinia Diodorus Siculus tradit de regibus Ægyptiis, qui-
bus morem fuisse ait, aut leonis, aut tauri, aut draconis anteriorem *Diodor. Sic.
lib. 2. per.
antiq.*
partem capite gestare, insignia videlicet principatus. Quem morem
imitatus est Adrianus Imperator, cujus caput in numismate aspici-
tur insignitum capite rictuque leonis ferocissimi, cujus ipse, si Diis
placet, fuit interfecto, ut alibi dico. Nec verò ipti homines tan-
tum, sed & equi bellatores hisce sive ornamentis, sive terculamen-
tis circumdabantur. Statius,

Ilum

Stat. lib. 9.
Theb.

*Illum acies inter medias jam ceda superbum
Nesciam armorum, & primas tunc passus habenas
Venator raptabat equus; quem discolor ambis
Tigris, & auratis adverberat unguibus armos.
Colla sedens, nobis est castigata [l. non est incastigata] jubarum
Liberius, memorisque nota sub pectore primo
Factantur niveo lunata monilia dente.*

nempe, imitatione Virgilii qui equum Æneæ textit spolio leonis.

Virgil. 8.
Æneid.

Ducunt exortem Æneæ, quam fulva leonis

Pellis obit totum præfulgens unguibus aureis.

Plutarch.
Symposium
in Lacum-
en.

Nisi quis malit hoc ipsum tegmen tribuere Æneæ. Nam ad utrumque referri potest. Ipsa quoque navium insignia hac ratione hor-
rificata fuisse constat. Plutarchi hæc sunt verba, Navigabat navi-
gio leonem habente in prora insignem. At in puppi draconem, Et
hæc quidem fuit horridior illa species quam acres bellatores assu-
mebant in capite, in armis, in equis. Nimirum, ut è salis, sanguine

Dictys
Cret. lib. 4.
de bel. Troj.

*multisfermi, ut Dictys Cretensis ait, specie horrendam belli faciem
præbente acritas & ferocia bellatoris præsumi posset.* His omnibus
addo jubarum equorum, quas equites in ipsa galea plerumque ostenta-
bant Statius,

Stat. lib. 4.
Theb.

—— *capiti tremis ærea cassis*

Ter nivea scandente juba.

Idem alibi,

Stat. lib. 9.
Theb.

—— *Lycus excelsa terrore comantem*

Perstrinxit galeam. Convulsa cuspide longè

Diffugere juba; patuitque in gloria cassis.

Quem morem esse antiquissimum ex eo datur intelligi, quod Ho-
merus galeam Paridis auctat cauda equina.

Iliad. 7.

*ἡγετὶς δ' ἐν' ἐφ' ὅττι μιν κωκίλῳ ἄντικλον ἔθηκεν,
ἰσχυρῶν. δεινὸν ἦ λόφος ἠδ' ὀπίσθῃθεν ἄνδρῳ.*

Capite autem in forti galeam bene factam posuit cauda equina or-
natam. graviter autem crista desuper nutabat. Jubarum vocat Ovi-
dium,

Ovid. l. 12.

—— *Fulva jubaris cassis.*

Metam.

Iliad. 7.

Sophocles.

Antig.

Sil. Ital.

lib. 8.

Alibi Homerus facit conum galeæ hirsutum setis equinis immani-
ter à summa galea nutantem. Sophocles vocat galeas *ἰσχυρῶν*.
Silius Italicus de Curione,

Horridus & squamis, & equina Curio crista.

Alibi hic ipse poëta militibus dat cudonem, hoc est, pellem feri-
nam, qua caput tegunt.

Sil. Ital.
lib. 8.

—— *caput his cudone ferino*

Stat cautum.

Valerius

Valerius Flaccus has vocat jubas terribiles.

— nam pectore ferro,
Terribilisque innexa jubas ruit agmine nigro
Latratumque cohors.

Val. Flacc.
Argem. l. 6.

Homerus præcipue galeam Achillis donat jubis equinis.

— ἢ δ' ἀστὴρ αἰετὶ πλάμπρῳ
ἰσχυρὸς σφυγαλάκῃ· ἀδριανόντ' δ' ἰθὺν
χρύσεα, αἷς Ἡφαιστῷ ἰοι λάφον ἀμφὶ παρμένει.

Iliad. 9.

Hæc autem ut stella lucebat cristata galea. Circum autem movebantur jubæ aureæ, quas Vulcanus posuerat conum circum frequentes. Ergo in funere Achillis athleticis sagittariis præmium proponitur ἰσχυρῷ σφυγαλάκῃ galea equinis setis insignis. Cæterum hæc equorum multiplices ac densatæ jubæ dependentes è tribus, aut etiam quatuor conis galeæ aspiciuntur tripliciter aut quadrupliciter cristatæ. Id quod, & siquid aliud est quod sicuti sylvescens è galea multiplici & erratico lapsu dependeat, quales aspicimus corymbos, id, inquam, omne inventum fuit augendæ speciei magni & acris bellatoris; atque ad eò illi terrori multiplicando, quem aspicienti injicit habitus & aspectus fortissimi & ferocissimi equitis emicantis in Martem, qualem Homerus describit Achillem præter pauculos alios. Hoc genus equitum sic armatorum, nempe equis insidentium, sæpeque caput motantium Græcis erat Τερχαῖνις. At apud Homerum & alios ἰσχυρὸς est genus galeæ ex equina cauda, seu crinibus conum habentis.

Q. Calab.
lib. 4.

Etymol.
Τερχαῖνις.

CAPUT XIX.

Conus galeæ. Conus duplici, triplici, quadruplici cristæ insignis. Quid differat conus à cristæ. Cristæ cujus fuerit inventum. Summus quisque bellator cristatus. Φαλαῖ, φαλαργί, phalera. ἀμφίφαλῷ, πτεράφαλῷ, πτερόρυθῷ, πτερόπῃλῷ κωίη. Coni galearum sublimes.

Suprema & eminentissima pars galeæ, quæ Græcis est λάφῃ hoc est, ἰππαιήτης τ' ἀετικὸς φαλαίης, una dictione πηλιζ, nostris conus plerunque sustinet illa omnia galeæ additamenta quæ supra memoravi. Et quidem conus est illa curvatura quæ prominet in summitate galeæ, super quam cristæ sunt, hoc est omnis ille ornatu qui galeam reddit admirabilem, ut loquitur Etymologicum, τὸ ἀετικόν τ' ἀετικὸς φαλαίης ἀνείητης χείρ' ἐκόςμῃ καὶ ἀπὸ πηλίζης. Hæc, inquam, omnia ornabant bellatorem, eaque specie circumdabant, quæ spectantibus terrorem injicere poterat, potissimum è frequenti talium motu. Virgilius de Turno,

— tremunt in vertice cristæ
Sanguinea.

Z z

Virgil. 9.
Æneid.
Tyrtæus

Philost. in
imag.
Strab. π.
πολίμω
μή.

Lucian. de
symph.

Tyræus in illis versibus quibus hortatur juvenes ad fortiter pugnan-
dum ait, κινείτω ὁ λόφος δονὸν ὑπὲρ κεφαλῆς, moveat autem [unus-
quisque vestrum] conum scævum super capite. Hujusmodi est illud de
Emypylo, & Neoptolemo dictum, qui incedebant σκυπιδόοντες
ταῖς τ' ὀφθαλμοῖς, simul nutantes supremæ galeæ motibus. Hæc
sunt illæ galeæ, de quibus Soloni Anacharxis loquitur apud Lucianum,
ὅπως ὑμεῖς ἡ ἐρήνῃ ἀνατίθηκε βαθεῖα ὥστε, ὥς μὴ ὁ ἰσχυρὸς αἰσχυρὸς
λόφος ἴνα κερῆνυς πολέμῳ ἰδόντες. Ita alta pax vos affecit, ut non faci-
lè cristam unius hostilis galeæ conspectam sustineatis. Et hic hic qui-
dem conus interdum duplici, quandoque triplici & quadruplici crista
insignis est. Hinc illa apud poëtas alioque epitheta galeæ data, ἀμ-
φίφαλος, & περιουθῶ κυνίη. tum πετραφάλῃ, περσέφαλος,
περσέφυλλος, denique ipsa φάλαξ, & φάλαρα. De quibus priusquam
singillatim dico, identidem moneo, aliud esse conum, aliud cristam.
Hæc enim additur cono, & supra eum collocatur, sive exit ex ipso, ut
apud Silium Italicum, — cristam nitenti

Sil. Ital.
lib. 16.

Insurgens cono, spolia exuvieque Libysæ.

Ergo crista non quidem est necessaria ambiendo, muniendove capi-
ti, sed altius assurgit, ac præ se fert nescio quod insigne generositatis
& fortitudinis, quod omni illa specie continetur, sed insigne tantum.
Hinc Eteocles ait apud Æschylum,

Æschyl.
ἐπ. ἰπ.
ἡβ.

λόφοι δ' ἐκώδυν' ἢ δ' ἀκύνε' ἀνδρῶν.

coni ac tintinnabulum non mordent sine lancea. Ac si dicat sine vir-
tute bellatoris talia nihil esse nisi vana terculamenta. Talium gesto-
res vocabantur κωδυνοφάλαρα ἡβῆται. Ergo λόφος non solum est su-
perior pars galeæ curvata, verum etiam ipse φάλαξ cristæ, quæ super

Etymol.
λόφος.

cono splendent, & inde exeunt in superiora. Et verò φάλαξ vocabant
τὸ λαμψρόν, clarum & splendidum. Etymologicum ita distinguit
φάλαξ ἀπὸ τ' ὀφθαλμοῦ, ut φάλαξ sint τὰ ἐπὶ τ' ὀφθαλμοῦ μικρὰ

Etymol.
ἀφάλαξ.

ἀσπίδου, circa galeas parva quædam scutula. λόφοι δ' αἱ περιήματα,
illa, scilicet, sive capillamenta, sive jubæ quæ nutant super galea. Ut

Apollon.
Rhod. l. 2.

apud Apollonium Rhodium. Nam ubi galeæ mentionem fecit, addit,
ἐπὶ δ' ὀφθαλμοῖς ἐσείοντο φειρίκιοι, desuper autem capillamenta, sive jubæ
movebantur. Ne multa; Hæc omnis species hæc unica voce contine-
bantur, φάλαξ, qui est ὁ ὅσμος τ' ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τ' ὀφθαλμοῦ, ornatus galeæ propter eximium. [qui ibi est] splendorem. At in spe-
cie, φάλαξ κύρυντος cristam galeæ est τὸ ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τ' ὀφθαλμοῦ
περιήματα, frontale quod insurgit è galea. At φάλαρα vocabant
τὰς ὀφθαλμοῦ ἀπὸ τ' ὀφθαλμοῦ, circa frontem scutula. Hinc phaleræ
vulgata apud nostros dictio. Hæc quoque omnia non absurdè com-
prehendi possunt unica dictione cristæ; quam Herodotus à Cari-
bus manasse tradit. Nam Carum tria inventa fuisse dicit, cristas in
galeis,

Herodot.
lib. 1.

galeis, signa in clypeis, anfas quibus clypei prensantur: Quæ Strabon¹ Strabo lib.
sunt ὄζαρα, ubi loquitur de Caribus, eademque de his tradit quæ He- 14.
rodotus. Non ergo mirum si poetæ eximium quemque bellatorem
crista donant, hoc est, cristatum faciunt, ut Lucretius,

— permista cade calentes

Lucret. lib.

Turbabans savi nullo discrimine turmas,

3.

Terrificas capitum quatientes undique cristas.

Quidam apud Livium ait, non cristas vulnera facere. Virgilius Liv. lib. 10.
Achillem donat tali crista, Virgil. 1.
Æneid.

— instares currum cristatus Achilles.

Hic ipse poeta Romulo tribuit duplicem cristam.

Viden' ut gemina stent vertice criste?

Virgil. 6.

Galea quam Vulcanus præter cætera arma Æneæ fabricatus est, fin-
gitur cristata. Æneid.

Miraturque interque manus & brachia versat,

Virgil. 8.

Terribilem cristis galeam, flammisque vomens em.

Æneid.

Alibi hic ipse Turnum facit cristatum,

— maculis quem Thracibus albis

9. Æneid.

Portas equus, cristaque tegit galea aurea rubra.

Et infra de juventute Rutula,

— ast illos centoni quemque secuti,

9. Æneid.

Purpurei cristis juvenes.

Et alibi de Pandaro & Bitia,

Armati ferro, & cristis capita alta cornisci.

Alibi Mezentio tribuit cristam equinam.

Ære caput fulgens; cristisque hirsutus equina.

10. Æneid.

Eadem cristæ hostibus detractæ statuebantur inter insignia spolia.

Virgilius de regia Latini,

Multaque præterea sacra in postibus arma

Captivi pendens currus, curvaque secures,

Est crista caput.

Alibi Euryales Messapi galeam cristatam aufert.

Tum galeam Messapi habitum, cristisque decoram

9. Æneid.

Induit.

Alibi Ascanius Nisum alloquens pollicetur se ei daturum cristas Turni,

— ipsum illum clypeum, cristasque rubenseis

Excipiam sorti, jam nunc tua premia Nise.

Alibi Virgilius cristas Mezentii collocat inter trophæa.

— aptas vorantes sanguine cristas.

11. Æneid.

Ex his, aliisque locis discimus, universum illum galeæ ornatum quan-
doque fuisse dictum ἀμφίφαλος κυνίω, hoc est, utrinque cristatam,
sive duplici crista conspicuam galeam.

Q. Calab.
lib. 3.

— οὐ δ' ἄρα θλάσσει

Ἀμφίφαλον κυκλῶ ὁλοὺς λίθους.

Et fregit galeam utrinque, sive dupliciter cristatam fatalis lapis. Interdum hic ipse ornatus constitit *τριλοφία* triplici vertice cristata, sive insignita galea. Plutarchus ubi memorat Aratum supervenisse illis, qui Pellinensium uxores & virgines trahebant ad stuprum impositam fuisse ait unicuique feminæ galeam, ut cujus quæque esset, sciri posset. Additque, filix Epigeti illustis cujusdam viri impositum ab illo fuisse cui nomen *ἑπιδίτης*, qui eam sibi seposuerat, non quidem simpliciter *κρήνη* galeam, sed *τεμφαλίαν*, quod erat militare capitis gestamen & ducis, & eximii cujusque bellatoris. Aristophanes quoque nominat tres *λόφους* in hoc versu,

Aristoph.
Acarn.

τὸ λοφῶν ἐξέειπεν ἔτ' ἐλατὴν λόφον.

thecam [cristæ] effert trium cristarum. Erat, videlicet, *Lamachi* galea *τρεῖς λόφους ἔχουσα* tres cristas habens, sive tripliciter cristata ē pennis circumpositis imitatione Geryonis, cui quod erant tria capita, Herculi fuit *δυσκατρώνιος*, difficilis expugnatus. Merito ergo Apollonius Rhodius *τεμφαλείας* galeas tripliciter cristatas vocat *αἰρεσιλόφους*, habentes conos sublimes. Et Q. Calaber *ὕψιλόφον* *τεμφαλίαν*, hoc est, ut Statius vertit, *arduatam conis gloriæ*. Sophocles generali epitheto talem galeam donat. Eam enim vocat *δολοφὸν κυκλῶ*, bene cristatam galeam. Tali galea donatur Penthesilea, cum esset exitura ad pugnam contra Achillem,

Q. Calab.
lib. 1.

— ἀμφὶ ἃ περι

ἦεν κόρυς ἐκμάσσεται ἰθείρησι χρυσίοισιν.

circa caput posuit galeam ornata comâ aurea. Æschylus apud Aristophanem meminit hujus triplicis galeæ,

Aristoph.
Βαστ.

πύοντες δόρυ καὶ λόγχας, καὶ λευκὸν λόφον τεμφαλείας.

spirantes hastam & lanceas, & albatas, sive conspicuas triplici cristæ galeas. Quæ verba Lucianus mutuatus est in Philopatri, si modò ipsius est. Hoc ferme exemplo Euripides galeam Ajacis facit *τετρακόρυθον*. Quandoque hæc cristæ quadruplicatur, diciturque *τετραφάληρον*.

Euripid.
Orei. act. 5.
Iliad. λ.

περὶ δ' ἐπ' ἀμφίφαλον κυκλῶ ἦεν τετραφάληρον,
ἰσχυρῶς.

capiti autem imposuit galeam quadruplici cristæ ē setis equinis. Id quod alibi enunciat his verbis, *φαλὸν κόρυθον ἰσχυρῶς*, conum galeæ crinitæ, hoc est crinibus densatis. Apollonius Rhodius loquens de Ære talem ei galeam imponit.

Apollon.
Rhod. l. 3.

χρυσίαν δ' ἐπὶ περὶ κόρυς ἦεν τετραφάληρον.

Iliad. μ.

Auream verò super capite galeam posuit quadrupliciter cristatam. Vocatur & ab Homero *τετραφάληρον κυκλῶ*, & Homeri imitatione ab

Apollo-

Apollonio Rhodio, hoc est, *τίσας φάλας ἔχουσιν*. Aristophanes galeam Lamachi vocat *πτερόπῃλον*, quadripennem.

Βύλην μάλιστα γηρύονη πτεροπῃλον;

Vis pugnare cum Geryone [gestante galeam] quadruplici crista?

*Apoll.
Rhod. l. 2.*

CAPUT XX.

*κρητῖτυξ. Galea Orci. Horror qui est in galea
Palladis, qualis.*

ET hæc quidem galearum sive ornamenta, sive terribilamenta sic se habebant in conis, in cristis, in crinibus & jubis. Multumque differebant ab eo genere galeæ, quæ Homero est *κρητῖτυξ*, *κρητῖτυξ*, sine cono & crista, *ἄφαλος*, & *ἄλοφος*. Hæc enim ratione latebat, neque conspici poterat. Hoc genus galeæ quidem ab rege, & à ductore exercitus tunc sumi crediderim cum non vult agnosci, saltem non dignosci à monipulari & gregario milite. Sæpe enim adest occasio cum regem abscondi, latere, ignorari expetit, propemodum quomodo Minervam Homerus ait imposuisse capiti suo galeam Orci, ne videretur à Marte.

Ἄδ' αἶδ' κωλύω, μή μιν ἴδῃ ὄφρα μὲν Ἀρης.

Ilia. 8.

Induit Orci galeam, ne ipsam videret potens Mars. Ubi Eustathius proverbialiter dici ait, cum quis dolo quidpiam tentat, *ἄδ' κωλύω φορῶν*, hoc est, *δολῶς περιτίθειν*, dolose & fraudulenter aliquid agere. Id quod verum esse, palam fit è loco Platonis, ubi is ait, justè vivendum esse, si quis habeat annulum Gyge, sive non; aut etiam *τὸ Ἄδ' κωλύω*, galeam Orci. Cæterum hæc Orci galea nihil aliud est quàm densissima nebula, qua se Dii condunt, ne se invicem intueantur, *ἀόρασις*, & *ἀειφροσικῶς ἡ ἀεικισφάλαια*. Eleganter & suo more Aristides ait Philippum regem *ἄσπερ νεφέλη κεκλυμένη*, sicuti nebula absconditum ubique tamen præsentem esse & manifestum; ac miris modis Græciam agitare. Quod autem dixit *νεφέλη κεκλυμένη*, statim interpretatur, & his verbis enunciat, *ἥ ποιητῶν κωλύω ἀεικισμῶν*. poetarum galeam circumdatum. Dicitur quoque aliquis gestare *τὸ Ἄδ' κωλύω*, id est, *κρυῖν* sive *κρυῖναι*, gerere comam intonsam & squalentem, indicem luctus. Hanc Aristophanes vocat *σκοποδασυπικρότατον τὸ Ἄδ' κωλύω*, nigram, rigidam, hirtam Orci comam. Legitur etiam *κωλύω* unica dictione, in quibusdam verbis Sapphus recitatis à Stobæo. Cum ergo Homerus dicit, Minervam imposuisse capiti suo galeam Orci, idem est ac si dicat, non suam gerere, non illam consuetam & quotidianam, quæ sæpe est aurea,

*Eustath.
Ἄδ' κωλύω.
Aristid.
Ἀ' ἔλιν. ἡ-
κωλύω. σωμα-
κω.*

*Aristoph.
Achæ.
Stob. lib. 2.*

*Aristoph.
Epist.*

unde ipsam vocarunt χρυσόφαι, et si hæc quoque horret, quodam tamen horrore decoro. Statius,

Stat. lib. 2.
Theb.

Bellipotens, cui torva genis horrore decoro

Cassio, & asperso crude scit sanguine Gorgon.

Lucian. in
dial. Deor.

Hic est ille horror cujus seu vi, seu respectu ipse Cupido quamlibet domitor omnium numinum ab una Pallade manum abstinet. Ipse alloquens Venerem hoc fatetur, cum, inquit, arcu tenso eo ad eam, ipsa mota crista terret me, gradum refero. Ipsæ sagittæ defluunt e manibus. Ea re Venus, cum Paris jam jam judicaturus esset de pulchritudine Dearum, censet æquum esse, Palladem ponere galeam, & nudum caput ostendere. Id quod ideo ipsa fieri postulat, ne solo concussu galeæ judici terror injiciatur. Istis haudquaquam sunt dissimilia hæc Martiani Capellæ describentis hanc ipsam galeam Palladis.

Martian.
Cap. lib. 6.

Hinc nam tergemina rutilant de vertice criste,

Quod dux sanguineo, præsulque corusca duello;

Vel tibi quod fulget, rapiturque triangulus ignis.

Hinc tibi dant clypeum, sapientia quod regas orbem;

Vel gationis opem quod spumea prælia poscant.

Itaque si quando Pallas induit galeam Orci, extraordinariam induit & nova de causa, ea quam supra dixi. De hac Orci galea videndus est Scholiastes Apollonii Rhodii lib. 4. super hoc versu.

Apollon.
Rhod. l. 4.

Γοργόνος δὲ πτόμας κεφαλῶν βασιλῆος κομίζον.

Gorgonis paulo ante defectum caput regi portans. Perseus hac galea tectus non fuit visus auferre caput Gorgonis. Id quod fuisse peritum in æde Jovis Cassii tradit Achilles Tatius. πῖλος ὃ ἀντὶ τῆς πύλης κεφαλῶν κελεύει· ὁ πῖλος ὃ ἐκ τῆς πύλης ἔστι κομίζων. Pileus verò ejus caput abscondit. Et pileus significabat Orci galeam. Ergo is qui gestabat hanc galeam quæcunque ipsi collibuisse, videbat. Ipse à nemine aspicitur poterat.

Achill.
Tat. lib. 3.

CAPUT XXI.

Galeæ splendentes, flammæ, scintillantes λόφοι hyacinthini & albi. πύλαι, id est, galea. Galeæ sortes injiciebantur. *Uusus galeæ in pace.* γλαυροί. Galea radiata, aurea, & gemmea. Galea additur olea & laurus. Mites galeæ. Æquales galeæ conjunctæ. Galeæ hodie adduntur τὰ εἶδη, sive strophæ.

EX iis quæ supra citavi veterum & ex iis quæ mox memorabo locis videmus quoque galeas honestari luce & splendore & flammis. Silius Italicus,

— ΣΗΜΕΙΟΝ

— *summaque in casside largus*
Undantes voluit flammæ ad sydera vertex.

Sil. Ital.
lib. 9.

Idem alibi.

— *propiorque à fronte cornesca*
Lux galeæ seuas paulum tardaverat iras.

Sil. Ital.
lib. 5.

Sic Apollonius Rhodius,

Ἀμφὶ δὲ χαλκίαις κρύπτει κεφαλῇσιν ἵππων
 Διόνειον λαμπομένης.

Apollon.
Rhod. l. 2.

At verò æreas galeas capitibus circumposuerunt valde splendentes.

Alibi hic ipse Apollonius Rhodius galeam *τετραφάληρον*, dicit esse *Apollon.*

λαμπομένην ὅτι τε ἀδείκτορον ἵππων φύγας ἡελίου, ὅτι πρῶτον ἀνέλκει
Rhod. l. 3.
ἀκύνειο, eadem ratione resplendentem qua orbiculare lumen solis,
 cū primū emergit ex Oceano. Audentiū Statius his verbis,

Fulmine cristatum galea jubat.

Stat. lib. 3.
Theb.

Apud Silium Italicum galea dicitur scintillare, ubi Fabius Maximus
 versatur in media mole pugne. — *alta*

Scintillans crista.

Sil. Ital.
lib. 7.

Idem alibi facit galeam horrescentem flammis.

Aut qua flagrans galea exhorrescere flammæ.

Sil. Ital.
lib. 10.

Et hæ flammæ non solum constabant è splendore quem ferrea &
 ærea cassis eiecitabat, verum etiam è diversitate eorum colorum qui
 ibi adhibebantur, atque ut præclari & scintillantes advertebantur.

Xenophon ubi memorat dona quæ Panthea viro in prælium exituro
 obtulit, Profert, inquit, ipsi Panthea galeam auream, & brachialia, &
Xenoph. de
inst. Cyr.
lib. 6.

armillas latas circa juncturas manuum, & purpuream ad pedes us-
 que demissam tunicam inferius segmentatam, καὶ λεχνοῦ ἀκύνειοινοῦ
 φῶ, & conum [galeæ] colore hyacinthino. Alibi hic ipse scriptor iis
Xenoph. de
inst. Cyr.
lib. 7.

qui cum Cyro militabant dat λεῖψος λεῖψες, conos albos. E quibus
 omnibus confit is terrori mixtus galeæ ornatus. Reliqua omnia quæ
 galeæ adhibentur, non terroris, sed ornamenti gratia ibi addi con-
 stat. Denique omnes militares notæ quæ galeam seu cassidem cir-
 cumplectuntur, nihil neque signant neque sonant, nisi ejus & laudes
 & usum excellentem, qui quàm in bello est necessarius, tantum in
 pace decoris & ornamenti adfert militibus, ducibus, regibus. Hinc
 est, quod galeam Homerus vocat *τεφάνην*, eodem prope cum co-
 rona, aut certè affini significatu.

— *Εἴπωρ δ' Ἡϊονῆα βάλ' ἵσχη' ἐξυόνῃ*

Iliad. η. 1

Ἀρχὴν ὑπὲρ τεφάνης ἐνθάδε.

Hæctor autem Eioneium interficit hasta acuta per cervicem sub ga-
 lea boni æris. Et alibi,

Ἀντίρ, ἐπὶ τεφάνην κεφαλῇφιν ἀνέειρε
 Θέειρε χαλκείην.

Iliad. π.

Sed galeam in capite elevans posuit æream. Certè galea est ejus & omnis & dignitatis, ut in exercitu sortes injiciantur galeæ regis.

Ilia. 4.

οἱ δὲ κλέρον ἰσημέλιον ἔχουσιν.

οἱ δὲ ἰσημέλιον κούνη Ἀγαμέμνονος ἀπέδιδον.

Hi autem sortem signaverunt linguli. Et injecerunt galeæ Agamemnonis Atridæ. Itaque ut in bello galeas muniendo & armando, sic in pace honestando & condecorando capiti jam per se illustri inventas constat. Hinc illæ galeæ conspectiores & ornatiores, quæ insigniis imponuntur eminentium virorum. Scilicet, ad exemplum illarum quæ Deorum, Dearumque capitibus insident, quos vocabant γλαῖναι, τὰ λαμπρότερα τῶ κεφαλῶν splendores, sive coruscationes capitum. Certè Callimacho Pallas est χρυσοπλήγῃ, aurea, sive aurata galea. Alii radiant galeas gemmis & auro. Ovidius,

Etymol.

γλαῖναι.

Callimach.

hym. οἷς

λυτ. 5

Παλλ.

Orad. lib.

3. de Pont.

Stat. lib. 9.

Thob.

Scuta, sed & galea gemmis radienter & auro,

Stetitque super viros trunca trophæa viros.

Eadem prope Statius,

Interdum cristas hilaris lacitare comantis,

Et pictum gemmis galea jubar.

Nam quamvis ferro domiretur aurum, tamen propria dos auri est ut ferro sit ornamentum, & auro gemmæ. Et hæc, scilicet, conjuncta sæculi felicitatem signant. Ergo & prisco more galeæ non solum auro, sed & gemmis, ut dixi, radiantes aspiciuntur. Prudentius,

Prudent.

Hydro.

Si fratris galeam fulvis radiare cecavis

Germanus vidit commilito, non timet ense

Exserere, atque caput socio mucrone ferire

De consanguineo rapturus vertice gemmas.

Nec solum auro & gemmis honestabantur galeæ tempore pacis, sed & olea, quòd dixi esse verissimum symbolum pacis. Hac ratione Romam galeatam describit Prudentius, ubi eam facit loquentem ut supra dixi.

Prudent.

lib. 2. con-

trastymus.

Cum galeam sub fronda olea, cristasque rubentes

Concutio, viridi velans fera cingula ferro,

Atque armata Deum sine crimine cadis adora.

Galeæ quoque insigniebantur lauro. Statius,

Stat. lib. 7.

Thob.

Omnibus immixtus como super aspice lauros.

monstrandæ, videlicet, victrici illius virtuti à quo gestatur. Valerius Flaccus,

Val. Flacc.

lib. 1. Arg.

— vittataque frontem

Cassis, & in summo laurus Pencia como.

Et

Et hæc quidem præ illis terribilibus dicuntur mites galeæ, cuiusmodi Trygæus ille Aristophanæus agnoscit esse galeam Palladis. Nam pace parta hortatur omnes ut huic Deæ supplices adsint, quòd amovet cristas galearum, & gorgonas, hoc est, metus, horrores, tremores.

Νῦν μὲν ὅτι ἀνδρῶν ἀποδύναμιθα ἀφ' ὧν τῇ Θεᾷ,

Ἡ ἀφ' ἡμῶν τῶν λόφους ἀφ' αἵλων καὶ τῶν γοργόνων.

Aristoph.
ἀνδρῶν.

Nunc quidem ò viri adprececur primùm Deam quæ nobis dempsit cristas & gorgonas. Id ipsum imitatus est & expressit Claudianus in his præclarissimis versibus, ubi loquitur de Pallade mitescente, atque adeò favente raptui Proserpinæ.

— quin ipsa tubarum

Armorumque potens dextram qua fortia turbas

Agmina, qua stabiles portas & mœnia vellit,

Jam levibus laxas studiis; hastamque reponis;

Insolisique docet galeam mitescere feris.

Ferratus lasci vis apex; horrorque recessit

Martius; & crista pacato fulgore vernant.

Claud. lib.
2. derap.
Proserp.

Illud advertendum, omen concordix capi è galeis duorum militum, si ipsi tanta æqualitate incedunt, ut neuter apicum superemineat alterum. Concordem hanc germanitatem adnotavit Statius, & ego ex ipso,

Sic certè parva arma viris; sic exis in auras

Cassidæ æquæ apex utinam hæc concordia nostris.

Stat. lib. 7.
Theb.

Hoc exemplo hodie in conjunctis nobilium familiarum insigniis, aspiciuntur singulis superpositæ cassides, ut hinc demonstretur gentium concordia affinitatis vinculo constricta. Cæterùm tales galeas, nempe pacis indices hodie gestant ipsi reges, iique qui aut regibus dignitate sunt proximi, aut loco regum obeunt regia munia. Promiscua hodierna nobilitas conum galeæ cumulat iis quæ Græcis sunt καὶ σίφη, sive σιφία. Est enim materia tortilis & plicatilis corollam, aut etiam coronam repræsentans. Id quod pertinet ad demonstrandum, atque adeò ad augendum decus illius, cuius galeam insignit. Ut quisquis nobilitatis prærogativa honestatus incedit, intelligat sibi ut cuidam regulo deberi coronam, si iis præfidiis nititur quibus cumulandis inventa est corona. Hæc item corolla sive corona inibi signat omnia læta, & fausta. Ex iis quæ bac de re tradidi, puto manasse morem effigiendi hodiernas, de quibus egi, galeas; omnemque illam sive horridiorem, sive mitiorem earum rerum faciem quæ eas circumfundunt. Hæc item illa sunt quæ de coronis sublimium potestatum habeo quæ dicam. Hic sit huic curæ modus. Nam hoc spatio decurso, singulas defini-

nitionis partes, qua in ipso aditu usus sum, quæque mihi ad omnia ductrix fuit, me hisce decem libris executum puto. Istis quilibet addere potest sua. Est enim res infinitior; nec prius absolvetur quam desit scriptori quod legat, ordinet, colliget. Quicquid *ultra* est, ea semper erit artificii coronarum uberrima materia. *Mihi* abundè est, rei totius imaginem conformasse. Nam politæ & consummatæ gloriam nec spero nec affecto. Tantum poterit is qui in hæc divertet, si non me ipse sciens fallo, mihi ea re gratias habere, quod multis, quæ ætas obscuraverat aut etiam oblitteraverat, novitatem dedi, utilia prompsi, suppressis inanibus. Quæ quisque aut non probè intellecta, aut manca & imperfecta sollerter deprehenderit, ea mihi clementer condonet. Hinc ipse acrius accendatur ad illa investiganda quæ mihi in tot labyrinthis flexibus sese subdixerunt.

F I N I S.

RERUM

RERUM QUÆ HOC OPERE CONTINENTUR, SUMMÆ ACCURATE SCRIPTÆ.

A.

Literæ principatus.	422
Abies.	59
Abjicere coronam.	3
Abusus coronarum.	47. & 63. non devenustat coronas, iisve suam dignitatem demit. <i>ibid.</i> & seq.
Abydenorum ἀβαιρία.	75
Acanthus flos coronarius.	179. ridens. <i>ibid.</i> ejus usus & deliciz. <i>ibid.</i> & seq. quibus floribus societur.
Accipiter.	180
Accusationes Olympiacæ.	617
Acinix corona.	308
Acinix corona.	120
Acis flos coronarius.	193
Ἀκίρρυκτος.	375
Ἀκροάμενος Pythica.	428
Ἀκροχέλασμος.	426
corona Ἀκροχέλασμος.	90
Actii ludi.	451
Ἀκτινολία.	604
Ademptio regii, & principalis cultus,	199. & seq.
Adiantum.	192
Adonidis sanguis rosam edidit, 155. alia narratio fabulæ quæ est de Adonide. 156. ἀδωνιασμός, 178. ἀδωνια.	<i>ibid.</i>
Adrianus imperator insignit caput spolio leonis ferocissimi.	719
Adulari januas.	83
corona munus Adulatorum.	204
Adulatio.	632
Adulteri lana coronantur.	335
Ægyptiz coronæ.	120
Ægyptiorum regum mos.	708
Æolus coronatus,	692
in Aëre sunt coronæ.	29

Æs coronarium.	667
Æsculapius.	613
Æstas coronata.	208
Ætatis probatio.	368
Æternitas coronata.	285
Æthæ circulus.	24
Ἀφιστηρία.	378
proverbium in eos qui multis malis affliguntur.	632
Agrestia numina coronantur.	212
Ἀγων, id est, præmium.	341
Ἀγωνιστήριον, 348. ἀγωνοθέτης, <i>ibid.</i>	
Ἀιγιμα.	80
Ἀιολομέτρη.	268
Ἀίσαντος.	545
Alba sunt ver & æstas. 166. albus color.	577
Alba vestis propria ingenuorum, 578. & de hac plura. <i>ibid.</i> & seq.	
Albz vestis corona convenit, 579. Is color virginibus est convenientissimus. <i>ibid.</i> Albedo.	111
Ἀλοιπίης.	372
Alexander Olympionicus victor.	353.
Quanti fecerit coronas Olympiacas. <i>ibid.</i>	
Alexandri σίφαςος.	567
Alexandri ludi.	441
Alexandrina ludi.	<i>ibid.</i>
Alimenta Olympionicis è publico data.	360
Ἀλυσίφαςος.	9
Alphæus.	346
Altaria coronata.	261
Vide. Ἀρα.	
Altissima corona.	4
Alvei coronati.	259
in Alvo corona.	31
Alyssos.	45
Ἀλυ.	

Index Materiaturum.

Ἀλυσίεργος.	372
Ἀλως & ἄλυν.	23
Amaracus flos coronarius. 181. amaracina unguenta. 182	
Amarantus flos coronarius. 178. coronæ ex amaranto. <i>ibid.</i> ejus excellentia. <i>ibid.</i> & seq. Ejus vis adversus putredinem. 179. quibus floribus societur. <i>ibid.</i>	
Amantium est hedera, 58. munera mittunt amicis. <i>ibid.</i>	
Amatoriz quæst. <i>ibid.</i> amatoriz coronæ. 87. Amicz amatoribus coronas offerunt. 81	
Amazones viri. 268	
Ambrosia planta coronaria. 197	
corona ex Amerina salice. 41	
corona ex Amethysto flore. 45	
ἀμυδατήρια. 390	
ἀμυδοχίτωνες. 269	
Amomum flos coronarius. 181. Est Veneris, <i>ibid.</i> est odoratum. <i>ibid.</i>	
Assyrium commendatur. <i>ibid.</i> funebribus adhibetur. <i>ibid.</i> Aliz ejus dotes, <i>ibid.</i> quibus floribus jungatur. <i>ibid.</i>	
Ἀμφιφορέτης αἶων. 451	
Ἀναισθηδία. 193	
Ἀναισθηδία. 3. ἀναισθηδία. 34	
Anemone flos coronarius. 177. de hoc flore proverbium, <i>ibid.</i> natales ejus, <i>ibid.</i> Deliciz hujus floris. 178.	
ἀνιμώϊα verborum. <i>ibid.</i>	
Ἀνθρία. 337	
Anethum. 177. flos crispus. beneolens, pulcher. <i>ibid.</i> Quibus floribus miscetur. <i>ibid.</i>	
Anglici regni diadema. 602	
Anthana urbs florum. 199	
ἄθλια postea Κορώνη. 114. & altera hoc nomine. <i>ibid.</i>	
ἀνθοκάρπιοι. 113	
Antix homini sunt duz. 287	
in Animalibus coronæ. 30. animalia coronata die festo Terræ & Cereæ. 255	
ἀντίποι. 543	
Antinoia corona. 784. Antinoia urbs. <i>ibid.</i> Antinoia ludi. 452	
Antrum ex quo edebantur Apollinea responsa, coronatum. 262	

Apex. 273. apices coronarum. 621	
Apium coronamentum Herculis. 205. hac planta coronabantur sepulchra virorum fortium. 221. fuit coronamentum Isthmicum, 441. plura de apio. <i>ibid.</i> & seq.	
Apium coronamentum Nemeum. 435. & Isthmicum. <i>ibid.</i> & 441. cur apium sit coronamentum Nemeum. 435. & seq.	
Apium pabulum equarum Junonis. 436. usurpatum pro symbolo, atque adeo pro præmio victoriz. <i>ibid.</i> Equi bellatores pascuntur apio. <i>ibid.</i> Nemeum apium est inter theriaca medicamenta. <i>ibid.</i> est ἀνίφουλον. <i>ibid.</i>	
Apium symbolum ἀνιπτηδέιον. <i>ibid.</i> ἱλαρίων. <i>ibid.</i> ex apio coronæ conviviales plez. <i>ibid.</i> Est hortense & palustre. <i>ibid.</i> pratense. 437. De hortensi plura. <i>ibid.</i> proculcarum majori gloria revirescit. <i>ibid.</i> vivax. <i>ibid.</i> pulchrum. <i>ibid.</i> virens. <i>ibid.</i> flexile. <i>ibid.</i> corona ex apio fundit se circa caput. <i>ibid.</i>	
Apiaceæ coronæ aliquando inserti flores natales. 438. Natales apii. <i>ibid.</i>	
Apis effigiatus cum circulo. 25	
Ἀποκαταῶς certamen. 451	
Apollinis lyra redimita flore. 120	
Apollo unde dictus. 611	
Apollo φίλαθλον. 429. plura de ipso. <i>ibid.</i> est rex & diadematus. 563. Ejus sacerdotes in albis vestibus. 579	
Apollo longè jaoulans. 612	
Apollonia ludi. 451	
Apostolicum culmen. 663	
Apides coronarum. 663	
Aquæ circulares. 25	
Aquila. 546	
Aræ ante fores coronatæ. 210. 261. in Arboribus coronæ. 305. arborum inoculationes. 123. arbores in lucis coronatæ. 213. arborum excellentia. 214. arbores à viatoribus coronatæ. <i>ibid.</i> conjecit apud sepulchra. 218. sacre & religioz. 219	
Arca coronata. 261	
Ἀρχιεπισκοπῆ. 704	
Ἀρχιεπίσκοποι coronati. 264	
Arcus. 29	
Argen-	

Index Materialium.

Argentum loco præmii. 328
 Ἀργυρέτης ludii. 452
 Ἀργυρέτης ὁ γὰρ. 351
 Argus mutatus in pavonem. 767
 Ariadnes corona. 26. & seq. 81
 Arida coron. 341
 Ἀρεστίαι præmia fortitudinis. 304.
 prærogativa illorum qui talibus
 præmiis donebantur. *ibid.* Inter
 ἀρεστίαι eminet corona. 305
 Aristophanes coronatus. 314. ejus lo-
 cus interpretatus. 406
 Arithmetica coronata. 18
 Armillæ. 460. 476
 Armorum doctores. 338
 Arsurz gemmæ. 153
 Ἀρτεμίδης. 628, 632
 Artes liberales coronatæ. 318. aliz
 artes coronatæ. *ibid.*
 Artificium nectendi coronas. 107. &
 disponendi flores. 121
 Artifices conveniebant ad panegyres.
 365. artifices coronati. 474
 Arundo vernacula coronamentum La-
 cedæmoniorum. 42
 Arundo odorata vernacula dulcis. *ibid.*
 Arundo coronamentum fluviorum.
 202. & hominum. *ibid.* & juven-
 tutis Atticz. *ibid.*
 Asini qui sacra vehabant, coronati.
 260. Is asinus cujus beneficio Vesta
 est virgo, coronatus. 445. de ejus
 coronamento. *ibid.*
 Asparagi cortex coronamentum spon-
 sz. 129
 Asphodelus. 189. Est mortuorum ci-
 bus. *ibid.*
 ex Asphodelo navis. *ibid.* Dotes aspho-
 deli. *ibid.* Quibus floribus societur.
 190
 Ἀσπιδόμορος, ἀσπιδόμορος. 4
 Asterion planta coronaria. 197
 Ἀστράλινος τῆς π. 148
 Astra pallentia. 141
 Asylum. 369
 jus Asyli concessum Olympionicis.
 359
 Asylum est in coronis, hoc est, coro-
 nati sunt inviolabiles. 396
 Atalanta. 652
 Athenæ coronatæ. 472
 Athenienses post rem prosperè gestam

aliquid donum suspendebant Mi-
 nervæ. 529
 Athenienses judices in albis vestibus.
 578
 Ἀθηνῶν corona. 335
 Ἀθλῶν. 349
 coronæ datæ Athletis. 339. Affinitas
 inter athletam & militem. *ibid.*
 Athletæ finis est ut coronetur. *ibid.*
 Athletarum prærogativæ. 342
 Athletæ. 349. & seq.
 Athletis victoribus concessum jus asy-
 li. 359
 Athletæ qui rejicerentur. Vide *ludi se-
 cri.* Athletæ quibus in ludis fuerint
 ingenui. 352. his licebat circum-
 ferre suas coronas. 354. & alia fa-
 cere in decus suæ victoriæ. *ibid.* lon-
 ga athletarum exercitatio. 354
 Athletæ casti. 355
 Athletæ tum demum fuit vera victori-
 a, cum is vincebat antagonistam suum.
 355
 Athletæ victori prius dabatur virga &
 palma symbolum victoriæ quam co-
 rona. 415
 Athletis coronatis muri & portæ rum-
 puntur. 482
 Athletica virtus. 338
 Athletica degener. 423
 Ἀθλησῶν. 338
 Audus coronarum. 525
 Aves integræ galeis impositæ. 717
 Augusti cognomen. 626
 Augustialis habitus. 687
 Augustialis corona. *ibid.*
 Augustiale stemma. 690
 Aulædi in Pythico nomo rejecti. 375
 Αὐλῶν. 381
 Auræ pallentes. 140
 Aurea corona s. cerdotum. 246
 Auræ militares. 460
 Aurora rosea. 157. & seq.
 Aurum palladium. 140. coronarium.
 539. Demaretanum. *ibid.* 588. ne-
 goriatorum. 539. Dardanium. *ibid.*
 Quantitas auri apud præcos. 587
 Aurum est symbolum regni. 664
 Aurum. 701
 Auri dignitas. 589. ejusque dotes. *ibid.*
 In re monitio ad reges. *ibid.*
 Auri raritas. *ibid.* De auri gestore. *ibid.*
 Aurum in diademate quid signet. 597
 Αὐρο-

Index Materiaturum.

Autocabali.	50
Autor coronarum quis.	32
Autumnales coronæ.	122
Autumni coronamentum.	208

B.

B Abiloniarum mulierum corona, & mos foedus.	92
Bacchæ coronatæ. 252. & mitratæ.	271
Bacchantes semper coronati.	52
Baccharius flos coronarius. 180. facultas ejus. <i>ibid.</i> quibus floribus miscetur.	181
Bacchus peritus medicinæ. 48. & plura de eo. <i>ibid.</i> & seq. ejus coronamentum. 49. quod describitur.	51
Baccho sacrificantes hederati.	52
in festis Bacchi victimæ & multitudo coronabantur.	53
Bacchus perpetuo viret. 56. coronatur pampino. 202. redimitur floribus. 203. est femina.	270
Βαλβίς.	378. & seq.
Barba in luctu ponitur.	96
Barones. 644. horum coronæ. <i>ibid.</i> monitio ad hos.	<i>ibid.</i>
Βασίλειος Lacedæmone quis.	705
Beatitudo, V. felicitas.	475
Bellicæ coronæ V. militares. Beneficii dator coronatur ab acceptore. 106. missa coronæ est amicitiz & benevolentiz symbolum.	241
Berenices corona.	28
Βίβλας.	432
Biblinum diadema.	699
Βίβλα . 198. & ex ea coronæ. <i>ibid.</i>	
Bocchus flos coronarius. 191. flos inscriptus.	192
Bonitas est propria solis & lucis.	619
Bos præmium victoris.	477
Bos donebantur qui dii hyrambo vicissent.	478
Bos pro drachma Atheniensi. <i>e. ibid.</i> de bove multa.	<i>ibid.</i> & seq.
Βοτρυοσίφανος .	48
Βυλαίοι Dii.	24
Βραχίτης, εἰς, βραχιδυπά. 371. Βραχίον.	416
Bractæ. 110. Bractea quæ ambit, ne diadem diadema imperiale.	63 4

Bupthalmus flos coronarius.	190
Byzantinorum de coronandis Athenis decretum.	472

C.

K Καρχήνη.	423. 450
Cadens sacrificanti corona quale omen.	246
si Caderent stemmata sacerdotum quale omen.	247
Caduceus coronatus.	69. 394
corona à Cæpe.	47
Cæsaries defunctis dabatur inter inferias.	214
Cæsaris unius è filiis imperatoris corona.	690. & seq.
Calamintæ corona.	13
Calculis apud Thraces dies numerabantur.	216
Calices coronati. 68. calices Deo libantium coronati.	263
Calliope adest probis.	287
Καλλισίφανος . 14. V. κρίνον .	
Κάλη.	390
Calcha. 190. quibus societur.	<i>ibid.</i>
Καλὺνίτης.	267
Καμπήνη.	380. & seq.
Candidus. v. <i>albus</i> .	
Candys. 649. ἀλιπύρφυρος . 671. Vestis genus.	673
Canis datus pro præmio. 328. canis.	652
Caninæ effigies.	656
Canistra, in sacris coronata.	263
Canities homini est sicuti corona. 15. ipsa coronatur.	<i>ibid.</i>
Cantus adhibiti convivii. 77. unde hic mos.	<i>ibid.</i>
Capillorum coma.	14. & seq.
Capillorum nuda tio instar coronæ. 31	
Capillus. v. <i>Coma</i> .	
Capillus hyacinthinus.	173
Capillitium mulieres religant hedera.	54. & seq. in luctu demitur.
Capistra.	119
mos mactandi Capram in conspectu hostium.	534
Caput. 2. caput humanum coronatum.	31
Capiti tantum coronæ aptari debent.	69
Caput.	489
	Caput

Index Materiærum.

Caput i. perfectio. 290. imperium.	
<i>ibid.</i> prima autoritas. <i>ibid.</i> Ejus dignitas. <i>ibid.</i> & seq. Jusjurandum per caput. 291. In qualicumque capite est magnum monumentum. 292. capite annuere quid. <i>ibid.</i>	
Caput notare. <i>ibid.</i>	
Caput pro toto homine. <i>ibid.</i> & seq. Quicquid in homine divinitatis est capite potissimum continetur. 293	
Caput elatum, demissum, velatum, obvolutum. <i>ibid.</i> Intectum, pileatum, alba lana velatum, rasum capillatum, opertum, adopertum. <i>ibid.</i>	
Caput operire. <i>ibid.</i> Nudo capite aliquid patrare. <i>ibid.</i> Annotata quarundem gentium de capitibus. <i>ibid.</i> & seq. plura de capite. 294	
Capita hostium. <i>ibid.</i> Apud omnes gentes præcipua capitis semper fuit habita ratio. <i>ibid.</i>	
Caput leonis. <i>ibid.</i>	
Capiti honestando corona inventa est. 295	
Caput coronatum quid signet. 295	
Corona est proprium capitis decus. <i>ibid.</i>	
Carum coronamentum. 41. 42	
Καθηδάρη, sive κρηβαρία. 33	
Carolus V. 626	
Carthago coronata. 464	
Casus flos coronarius. 189	
Castitas coronata. 469	
Castæ averfantur myrtum. 180	
Castrensis corona. 462. & seq. Hujus coronæ insigne. <i>ibid.</i> Est aurea. <i>ibid.</i> prius frondea. <i>ibid.</i> An castrensis & vallaris fuerint dux. <i>ibid.</i> Hoc decus à principibus translatus ad comites eorum. <i>ibid.</i>	
Καπιτυξ. 725	
Catena Homérica. 614	
Κατάμυα. 243	
Καυσία. 673	
coronæ Celebres. 308	
Κίληπς. 387	
Census coronarum. 234	
Centauri ferunt coronas ad convivium Deorum. 43	
Centenariæ rosæ malè legitur apud Tertullianum. 161	
Centenarius numerus. <i>ibid.</i>	
Centifoliæ rosæ. <i>ibid.</i>	

Κρησθολογία. 681	
Cereæ coronæ. 216	
Cerebrum. 290	
Ceræ coronamentum. 501. & seq.	
Ceres. i. terra. 503. De hac corona. <i>ibid.</i>	
Ceres est omnium regina. <i>ibid.</i> & cur. 504	
Ceres ὁμηνία. 503	
sacra Cereris. <i>ibid.</i>	
Juramentum per Ceterem. <i>ibid.</i>	
quatuor Græciæ certamina antiquitas vocavit foliaceæ. 209	
Certamina dicta coronæ. 341	
Certamina dicebantur labores. 343	
Certamina & ludi idem. 349	
Certaminum alia scenica, alia musica. 350. alia sacra, alia minimè. <i>ibid.</i> omnium Certaminum coronæ numerabantur. 327. Qui Olympiæ victor fuisset etiam concupiscebat victoriam aliorum certaminum. 359. De ordine certaminum. 384. Qui sæpe fuit inversus. 418. Unicuique certaminum generi proposita fuit corona. 417. & seq. Certaminum divisio Platonica. 448. & seq. Hæc certamina sine ullius periculo edebantur. 453. Plura de his certaminibus in seqq.	
Cervix V. collum.	
Corona è chamæpeti. 45. τριπλάσια Κάλας. 660. à Charitibus primæ coronæ. 32. Charites sunt cupressi. 256	
Chelidonium. 192	
Χιόσπεας. 49	
Χιερδης. 148. & seq.	
Chimæra super galea. 717	
Chloris. 121. & seq.	
Choreas cum decerent virgines, erant coronatæ. 125. Choreæ coronatæ. <i>ibid.</i> Choream quis invenerit. <i>ibid.</i> Choreæ coronatæ fœniculo & populo. <i>ibid.</i> & seq. Chorodon. ?	
Χορς. <i>ibid.</i>	
Christo tribuitur oleaginea corona. 47. Non sustulit coronas. <i>ibid.</i> Christi excellentia 661. & seq. Diadema Christi. 701	
Chrysanthus & chrysanthemum. 160. de hoc flore plura. <i>ibid.</i> & seq. in Chry-	

Index Materiarum.

In Chrysoberillis est corona.	29	vocabulo Cæli signatur caput.	289
Χρυσόμεικτος.	268	Cæruleus color in diademate.	614
Χρυσόφαιος.	14	Collegia sacerdotalia coronata.	259
Χυδαία coronæ.	107	Colloquia qualia in conviviis.	80
Ciceronis locus emendatus.	342	coronæ impositæ Collo.	69
Cidaris recta. 67c. Cidaris Armenio-		Colocalia.	194
rum. 672. de cidariis plura. <i>ibid.</i> Cida-		Coloriz.	111
ris Ægyptiorum. <i>ibid.</i> & seq.		Colossus.	617. & seq.
Cippus.	677	Columna Achillis i. statua. 243. & de	
Circe fuit coronaria.	121	hac re plura. <i>ibid.</i> & seq.	
Circense ludi.	387. 451	hæ Columnæ coronabantur. <i>ibid.</i>	
Circularis forma. 5. motus.	22	Columnæ in domibus coronatæ.	259
Circulus. 23. Circulus statuz adposi-		Coma dicitur cogi & frenari.	225
tus cum titulo. 26. Circulus quin-		Coma soluta in virgine quid signet	
gentorum stadiorum dicta est coro-		124. quid item coacta.	125
na. <i>ibid.</i>		Coma rosea.	155
de Cisso, i. hedera fabula.	49	Coma hyacinthina.	173
Κισσοφόρος, seu κισσοφόρος lym-		Comarum aurum.	15
pharus.	51	Comites hodierni. 643. horum coro-	
Κισσοφόρος.	53	na. <i>ibid.</i> ad hos monitio.	644
Cistæ coronatæ. 262. & seq. V. <i>Visa</i>		de Commentario in Arati phænomena.	110
<i>sacra.</i>		qui aliquaratione auxit publica Com-	
Citharæ deauratæ. 120. citharædi in		moda coronatur.	472
triumpho coronati. 535. & in thea-		omnia in conviviis Communia.	85
tro. <i>ibid.</i>		Communes coronæ tam ducum quam	
Civica corona. 479. & seq. à quo da-		millitum.	466
retur. 481. in hoc observanda. <i>ibid.</i>		Comus. 128. 152. coronatum uti Co-	
fuit frondea. 482. Romanæ gentis		mo. 85. Comi coronamentum.	150
est propria. <i>ibid.</i> & seq. ejus digni-		Conceptus coronatur.	688
tas. <i>ibid.</i> & 493. datur servatori		in Concione dabantur coronæ virtutis.	
Reip. 483. non datur in bello civili.		461. Contionaturi coronati.	295
<i>ibid.</i> aliqui recententur donati hac		Concordia hominis interna.	287
corona. 484. fuit collocata in fasti-		Concordia laureata.	550
gio domus Augustæ. 485. fuit cir-		Concordiæ omen.	729
cumdata lauro. <i>ibid.</i> Civica statua		Concoronari.	66. 91
super foribus privatorum. 485. &		Confinia sunt in tutela numinum.	148
seq. Cæpit esse beneficium princi-		Conjectus florum. v. <i>Facere.</i>	416
pis, non iudicium servati. 486. pri-		Consecrantes aliquid Diis coronati.	
villegia & prærogativæ ejus qui civi-		251	
cam accepisset. 488. materia civi-		bonum Consilium est à sole.	611
cæ. <i>ibid.</i> quandoque civica fuit hede-		corona Consilii.	314
racea. 500. in hac corona oliva fuit		Constantiæ corona.	470
querqui mista. <i>ibid.</i>		poetæ Conviciatoriis poëta.	1
Classica, v. <i>Natalis.</i>		in Conviviis omnia communia, ne	
Clava Herculis ex oleastro. 407. de ea.		phaltriis quidem exceptis. 58. præca	
650		convivia. 87. & seq. quibus conviviis	
Clemens Alexandrinus insectatur co-		uxores interessent. 88. convivia Par-	
ronas. 46. de his ejus sententia. 363.		thi incunt cum concubinis. <i>ibid.</i> co-	
& seq. ejus locus emendatus.	215	rona convivialis. 89. mos ferendi	
Κλειναί.	432	coronas ad convivium. 43. de hoc	
Clypei.	675	more plura. <i>ibid.</i> 66. 76. convivia	
Cælum coronatum. 13. corona Cæli.		hederata. 53. in conviviis coronæ	
<i>ibid.</i> Cæli chorus coronatus.	29	auktæ ut natæ. 64. convivia præco-	
		rum	

Index Materiærum.

rum qualia. 65. & convivialibus coronis quomodo præfici sint usi. 89. coronæ conviviales à convivis tantum gestabantur. 69. conviviales coronæ duæ. 70. coronæ conviviales facta dona regum. *ibid.* harum coronarum additamenta. *ibid.* fuerunt aureæ & gemmatæ. *ibid.* Harum coronarum dilectimen. *ibid.* missæ ad illos qui convivii interesse non poterant. 71. alicui numini fuerunt dicatæ. *ibid.* appensæ. *ibid.* ab hospite donabantur. *ibid.* convivialis corona in Africano fuit corona sapientiæ & majestatis. 83. convivialis corona τὸ νικητῆρας εἶδος. 94. Vix ulla convivialis apparatus mentio fit sine coronis. 100. Quin ex censentur inter præcipuas delicias conviviales. 101. conviviales coronæ ex omnigenis floribus. 117. corona rosacea est propria convivii. 149. coronæ sacræ conviviales. 251. convivia in sacrificiis. *ibid.* & in his coronæ. *ibid.* conviviales ex apio. 436. corona convivialis myrtea. 515
 Conus gazeæ. 721. quid differat à crista. 722
 Coqui coronati. 472
 Cor ambitur vel circulo, vel corona. 70.
 χρῆδύλη. 674
 Core vox Persica. 624
 Corinthiæ columnæ. 179
 Corinthus coronata. 472
 Cornua victimæ deaurata. 255
 Cornu receptum inter diademata. 674. Occupavit cælum. *ibid.* cornu est insigne divinitatis. *ibid.* & seq. Numina cornuta. 675. Fluvii cornuti. *ibid.* montium juga cornuta. 676. Omnia summa dicuntur cornua. *ibid.* concavitates sunt cornua. *ibid.* chelonæ cornuti. *ibid.* loca quædam in campis sunt cornua. *ibid.* cornu Amalthææ. *ibid.* cornua translata ad reges. 677. cornua pro radiis. *ibid.* lo cornuta mater regum Thebanorum. *ibid.* cornua i potentia, & auctoritas. 678. cornua Mosis. *ibid.* cornua corpora. 679. cornu salutis. *ibid.* cornua bonasi. *ibid.* rostra navium cornuta. 679. Naves bene cornutæ. *ibid.* cornu in armis. 680. in

exercitu. *ibid.* in re musica. *ibid.* in odoribus. *ibid.* in agricultura. *ibid.* in re medica. *ibid.* Somnia exeunt per cornua. *ibid.* in re divina. 681. in comitio. *ibid.* in iudiciis. *ibid.* in dialectica. *ibid.* Syllogismus cornutus. 681. cornu in re familiari. *ibid.* in utroque latere lecticæ. *ibid.* in humano corpore. *ibid.* Quæ de cornu dicuntur ad duo referuntur. *ibid.* cornu Venetum. 681. & seq. cornutum insigne. 274. cornu manu gestatum. 295. cornu gestare in nari, quid. 680
 Corolla. 20. nihil signat nisi absolutum. 21
 Corollarium. *ibid.*
 Coronæ definitio. 1. hujus vocis notatio. 2
 Coronæ excellentia. 3
 Corona est præmium. *ibid.* & 288. 301. 328. Alius hujus dictionis significatio. 3. & seq. pars muralissima. 6
 Corona cingit & continet. 8. circumfusa multitudo. 6
 dare se ad Coronam. 9. & seq. relinqui à Corona. *ibid.*
 Corona, id est conglobati in orbem milites. 10. & circumstatio militum. *ibid.* confectus seniorum. *ibid.* plenitudo. 11. symbolum victoriæ. *ibid.* ora circularis poculi, & vinum. *ibid.* largiter infusum. 12. laus. 13. ornamentum. 12. & seq. capilli irrufati. 15. laudatio. 17. laus hæreditaria quæ quasi per manus traditur posteris. 18. eminens ac triumphale præmium. *ibid.* perfectio. 20
 Corona nihil signat nisi perfectum & absolutum. 21
 Coronæ forma. 22. sumpta pro circulo. 23. primæ coronæ unde nescerentur. 37
 Coronæ dignitas. 62. & 298
 Coronæ contexerunt vulgaria & spurcissima quæque. 63
 Corona ferculum. 73. in quotidiana suppellectile mentio fit coronarum. 101
 Corona, id est flores. 116
 Corona constans ex innumerabilibus coronis floribus. 117
 A a a in Co-

Index. Materiarum.

in Coronis nihil non discretum, & notabile. 136
 Coronamenta coronamenti culta. 214
 Coronæ quibus numerantur preces. 216
 Coronæ publico decreto Diis dicatæ. 231
 Coronis exorantur numina. *ibid.*
 Corona conciliat auctoritatem capiti. 295
 in Coronis est asyllum, id est coronati sunt inviolabiles. 396, quædam data ante coronam. 415
 Corona sumpta pro ludis. 452. quanti essent coronæ certaminum. 454
 Corona i. diadema. 567. & Coronæ regum, v. *diadema*.
 Coronæ munera gentium. 586
 Coronæ ingentes. 587
 Coronæ gestatæ à principibus Rom. 588
 hæ Coronæ aliquo epitheto peculiari donatæ. 587. fuerunt gemmatæ. *ibid.* factæ ex auro. *ibid.*
 nulla Corona non quidpiam singulare demonstrat. 592
 Corona pro podice. 63
 Coronare. 3. est cingere. 8
 Complecti. *ibid.*
 Constringere & vincire. *ibid.* propugnare. 9
 Circumfundi. *ibid.* induere & vestire. *ibid.*
 Claudere & obstruere. 30. munire. *ibid.* velare. *ibid.* abscondere. *ibid.*
 Colorare. *ibid.* includere. 11. iterare. *ibid.* implere. *ibid.* cumulare. *ibid.* ornare & instruere. 12. conspergere 13. honestare. 15. laudare. 17. coronare laudibus. 17. & seq. beare. 19. coronare tot millibus. 588
 Coronare aliquem, pro alicui gratias agere. 18
 Coronare quempiam donis. *ibid.*
 Coronariæ mulieres. 108
 Coronæola autumnalis. 147
 Coronæ Corruptibiles. 131
 Κορυμνη. 541. & κροθαλῖς. *ibid.*
 Corymbi coronamentum Bacchi. 203
 Κορυθαλία. 526
 Κορώνη & κρωνίς. 2. & 5
 Κορώνη urbs prius ἄσθαια. 114.
 κρωνίς. 145

Cosmosandalus. 172. 176
 Costum. 192
 κόπινος. 349. 391. 399. κόπινος quid. 400. est κροθῖσι φασ. *ibid.* est sacra. 401. ejus folia. 402. rami ejus. *ibid.* Antiquitus è quolibet cortino necebantur coronæ Olympicæ. 403. est coronamentum Herculis. 405. è cortino multa arma, & alia conficiebantur. 406. durities ejus. 407
 κόπινος πολυστιφής. *ibid.*
 κροθῖσιον. 409
 κροθῖσιδα. 236
 Crateres cæcata coronæ redimitti. 11.
 & 12
 Crater induitur corona. 12
 Crater statuebatur in medio convivio. 76
 Crepusculum qua re repræsentetur. 183
 Crinitum sydus quod adhæret capiti Cæsaris. 19
 κρίνον. 165
 Crista in gallis. 721. & seq. Quid differat à cono. 722. & seq. cristæ unde manarit, *ibid.* & seq. cristatus. *ibid.* cristæ hostibus detractæ. 323. utrinque cristata galea. *ibid.* tripliciter cristata. 624
 κροκωτός. 270
 Crocus, sive crocum. 185. ejus natalis. 186. dotes ejus. *ibid.* Color ejus. *ibid.* odor. *ibid.* crocinum unguentum. 187. teneritas & mollities hujus floris. *ibid.* Corycium & Sicanium crocum. *ibid.* proteri amat & calcari, *ibid.* est inter delicias matronales. *ibid.* croco scena perfundi solita, 188. & plateæ, *ibid.* Spargitur lecto nuptiali, *ibid.* aliæ ejus deliciae. *ibid.* Quibus floribus societur. *ibid.*
 Crotoniatarum postremus. 361
 κρότον. 415
 κρωκυλον. 674
 Cucurbita. 219
 de Cusi Egyptio. 46
 Cupido coronatus. 72
 Cupressus coronamentum victimæ, 256. αἰθαλής. *ibid.* δαΐδης. *ibid.* quibus frondibus jungatur, *ibid.* hujus arboris duplex nomen, *ibid.* fabula

Index Materialium.

bula de cupressis, *ibid.* Aliæ dotes
hujus arboris. *ibid.* fuit coronamen-
tum cujusdam agonis gymnici in
Creta, 257. est arbor luctus. *ibid.* V.
Cyparissus. Lugentes hac fronde co-
ronati. *ibid.* partitii luctus testis,
ibid. Est index mortis instantis, 258.
adhibita publicis monumentis &
mansuris. *ibid.*
κυβανία. 670. 271
Currus agonom, 390. currus laurea-
tus. 552
de certamine Cursus, 384
Cursoris munus. 385. plura de eo. *ibid.*
Cursus equorum. 386. & seq.
Cursus. 387
Cursus alia præmia, præter coronas.
389
Cursus est proprium certamen Olym-
picæ. 417. Nulla laus est antevertere
ignavo cursori. 419. In cursu quo-
que necesse fuit ter vincere. 422.
cursus antiquitas. 424. clarissimæ
'familix custodes coronatum. 325
Cybele. 463
Cyclades insulæ dicti circuli. 26
Cylindricæ coronæ V. *Encyliflicæ*.
Cyparissus, 256. fabula de Cyparisso.
ibid. V. *Cupressus*.
Cythifus. 194

D

Δαίλο corona. 45
Dalechampsius interpret Atheni-
nzi. 684
Daphne. 552
Δαφναις. *ibid.* Δαφνηφόρος. 553
Dapiles coronæ. 544
Davidis diadema. 694. & seq.
Decemjugis currus. 388
Decemplex corona. 327
Decurrentes erant coronati. 459
corona symbolum Deditionis. 241
Dedicantes, V. *Consecrantes*.
Degener athletica. 423
Degeneres cupidius usurpant insignia
virtutis quam alii. 607
Deliciarum corona. 117
de Demosthene decretum. 311. 472.
interfuit Olympicæ celebritati. 364
Dendrolibanus coronamentum om-
nium Deorum. 208
Deserentes malam causam ut accedant

bonæ coronantur. 316
Desultor eques. 387
Nullus Deo commendatus homo re-
peritur coronatus. 93. coronæ Deo
dicatæ. 231
Diadema. 567. cujus sit inventum,
570. unde dictum, *ibid.* materia
diadematis, *ibid.* coronæ & diade-
matis significatus unus idemque.
583
Diadematus. 572. nomine diadematis
non solum insigne regum demon-
stratur, sed & quælibet corona, 583.
& è converso, 585. certè corona &
diadema signant diversas capitis no-
tas. 583
Diadema quod Cæsari Antonius obtu-
lit, *ibid.* Unde nata sit augusta illa
species diadematis, 583. & seq. la-
mina diadematis, 584. Diademata
sive coronæ regum erant munera
gentium, 585. Diadema Constanti-
nopolitanum, *ibid.* diademata mu-
nera regum. *ibid.* & regum interesse,
986. color diadematis. 572. & 573
Diadema est nota regis frontis, *ibid.*
& insigne regum, *ibid.* insigne
comarum. *ibid.* βασιλεια. 574.
evinxit caput, & capiti circumponi-
tur, *ibid.* diademati quædam accesser-
unt voluptati servientia. *ibid.* in his
unguenta. *ibid.* à regibus diadema
perpetuò gestatum, *ibid.* & seq. Et
hac de causa vocabatur diadema
perpetuum. 575. diadema signat
regnum. *ibid.* diadema pro indu-
tu regio. 576. Cur sit candidum.
577. regum Persicorum diadema
purpureum, 579. Diadema quid exi-
gat ab rege, *ibid.* Cur diadema sit li-
nea materia, 580. Cur dicatur evin-
cire caput regis, *ibid.* diadema à
summis ducibus gestatum. *ibid.* dia-
dema tantum tollennibus diebus
gestari solitum. 581. Unde texere-
tur. *ibid.* Hoc imponebatur sive cir-
cumponebantur capiti. *ibid.* cum
quotidianum religaretur in occipito.
ibid. pro tali diademate interdum
gestatæ sunt coronæ effigiatæ in
eam speciem quæ gestori esset com-
placita. *ibid.* & seq. Super diadema-
te monitio ad regem, 591. regii dia-
dematis descriptio. 595. & P. nrisi-
Aaa 2 cii 596,

Index Materialium.

- cii. 596. Diadematis significatus. Et hinc monitio ad reges, 598. Mos gestandi diademata etiam à posteritate, 599. & seq. Diadema Francicum, 602. Diadema Anglicum. *ibid.* Omni diadematum genere diutissime Romani principes abstinerunt, 607. Quis eorum primus diadema sumpserit, *ibid.* diadema est munus virtutis, 619. de superiori forma diadematis quæ continet ramulos, furculos, apices, 621. Quæ omnia claudunt diadema, 612. 623. & seq. Diadema ramulis obductum solis regibus est sepositum, 622. Diadema imperiale, *ibid.* Diadema galeatum. *ibid.* Diadematum diversæ formæ. *ibid.* super tali diademate monitio ad reges. 624. Cæruleus color in superiori parte diadematis. 624. De imperiali diademate, 625. Ejus forma, *ibid.* Imperialis diadematis descriptio, 634. Diademata clausa, 649. diadema subitarium *ibid.* Imponere alicui diadema quid sit, 685. A quo, sive cuius manu diadema accipitur. *ibid.*
- Diadema ab aliquo accipere quid sit. *ibid.*
- Diadema quid. 686
- Diadema est inter res sacras. *ibid.*
- Diadema alicui imponere est totum negotium religionis. 687. Non uno diademate imperator insignitur, sed pluribus, 688. diadema ab illo imponitur cui id muneris hæreditario jure incumbit. *ibid.*
- Diadema mittitur, 689. & 692. Homo homini diadema imponit, 689. reginæ diadema, *ibid.* Stemma Austale patriarchæ manu benedicitur, 690. de iis qui à majori potestate diadema accipiunt. 691. & seq. Talium exempla. 692
- Diadema impositum manu illius cuius consensu & permissu magis quam concessu rex regnum possidet. *ibid.* & seq. Exempla eorum diadematum quæ imponuntur ipsâ manu divina. 694.
- Diadema hosti ereptum, 695. De iis quæ contingunt circa diademata. *ibid.* Ubi diadema afferretur, 696. Uno capite gestantur plura diademata. *ibid.* Quando & quomodo sumatur diadema. 697. Quando & quomodo ponatur. *ibid.* Harum rerum exempla. *ibid.* & seq.
- Diadema est symbolum regni. 697. Eorum qui diademata posuerunt eorâ majoris potestatis effigie, exempla. *ibid.*
- Diadema quandoque ponitur præ metu. 698. Interdum præ nimio dolore abjicitur, *ibid.* & seq. aure etiam rumpitur, *ibid.* In luctu ponitur. *ibid.* laceratur. *ibid.* æstuante ira loco movetur. *ibid.* crematur. 700. Monitio ad reges super materia diadematis ponendi. *ibid.* Imperator accedens ad communionem corporis Christi ponit diadema. 701
- Diadumenus diadematus. 131
- Diagoræ historia. 356
- Diana obstetrix. 144. Ejus coronamentum. 190
- Διάλαλ. 381
- Διάλαλ. 382
- Diadema Lucinæ coronamentum. 207
- Diadema luna. 628
- coronas Diffuere quid sit, V. *solvere*, & *solutio coronarum*.
- in Digito corona. 31
- Dignitas coronæ. 62. corona Dignitatis. 79
- Diogenes interfuit ludis Isthmicis. 363. pinu coronatus. 439
- Διονυσια. 428
- Dionysius arboreus. 440
- Dioscurorum corona. 202
- Discordia coronata. 395
- Discus. 362. Disci & jaculi certamina. 425
- Disertorum duo genera. 354
- Diserti coronati. 540
- otiosi ac Dissoluti coronati. 94
- coronatus i. Dissolutus. 95
- Δισκοδο. 381
- Distributio coronarum in convivis. 87
- Dithyrambi coronati. 20
- Divina majestas, 661. & seq.
- Dite textum. 596
- Divites coronati. 475
- Docta manus. 121
- corona Doctrinæ. 317
- Dodonæz

Index Materiaturum.

Dodonez quercus, V. *Quercus*, & 496.
 • 498
Δόλιχο. 382
Δολιχοδρόμοι. *ibid.*
 Dolor victi. 358
 Domini corona. 728
 Dominus est hæres imperatoris. 691
 Domus cum fieret res sacra, lustrata &
 coronata. 258
 coronæ Dona multitudinis. 166
 Dona militaria, 456. & seq.
 Dona. *ibid.*
 coronæ inter Donaria. 696
 coronæ Donaticæ. 303
Δωρίτης ἀγών. 350
 Dormire in rosa, 151. in floribus. *ibid.*
Δόσις. 415
 Qua quisque dote censetur, ob hanc
 cum coronari æquum est. 474
 Draco. 48. draconum cristis Bacchus
 insignitus. 51. 717. & seq.
 Draco est coronamentum Hecates.
 493. est inter præcipua symbola so-
 lis. 575. plura de dracone. *ibid.* 656
 Durities. 681
 Ducales pilei, V. *pileus*.
 Ducum alii majores, alii minores.
 637. Qui sint majores, *ibid.* Qui mi-
 nores, *ibid.* De majoribus Ducibus.
 638. De minoribus Ducibus. *ibid.*
 horum ducum coronæ sunt similes.
 639. Hæ coronæ describuntur, *ibid.*
 Cur pateant. *ibid.* cur minores duces
 tam divite corona utantur. 640. De
 utriusq; ducatus corona, *ibid.* Duces
 fato defuncti qua re coronantur, 219.
 Duces exercitum lustrantes sunt co-
 ronati. 459. Dux in exercitu est pro
 omnibus testibus in iis quæ perti-
 nent ad præmia. 461. Duces coro-
 nantur à ducibus. 470. & à militi-
 bus, *ibid.* De ducis & principis ap-
 pellatione. 641. Quomodo hæ ap-
 pellationes recipiuntur, *ibid.* Sum-
 mus dux. 705
 Dyas. 660

E

E Brii coronantur, 53. corona testis
 Ebrietatis. 89. perpetua quædam
 beatorum Ebrietas. 90. Aliæ coro-
 næ ebrietatis. *ibid.* Hac ebrietatis
 corona sumpta licebat furere. 91.

ebriorum coronatorum vestis, *ibid.*
 ebrietatis pia signa, *ibid.* coronæ
 marcidæ ebriorum propriæ. 92. ebrii
 convivæ per urbem incedebant co-
 ronati, 94. ac tales tuti erant ab in-
 iuria. *ibid.*
 Ebulus coronamentum Panis. 206
 Ebur. 21
 Ecclesiæ corona est Christus, 14
 Ecclesia militat. 658. 661. Quorum-
 dam numinum Effigies ne quidem
 intruere licuit. 698. & de his Effi-
 giebus sive statuis plura. *ibid.* & seq.
 Eilotarum pileus. 656. *ἐιλωτήριον*.
ibid.
Εἰσαφισίτης epithetum Bacchi. 51
Εἰρσισίωνη. 332
Εἰσαγωγῶ. 372
 Elxi. 348
 Elrum urbs. 114
 Electrum pallidum, 141
 Elephantum coronati. 536
 Eleusinia ludi. 451
 Eleutheria. *ibid.* & 519
 Eliaca ludi. 451
 Elichrysus flos, 135. 190. Unde di-
 ctus, *ibid.* est coronamentum Dia-
 naz, 191. Quibus societur. *ibid.*
Εἰλικτι coronæ. 38
 Ellotis corona. 517
 Eloquentia. 324
 V. *Diserti*. 540
 Emendatores poematum coronati. 430
 Encyclistæ coronæ, 38. suspendebantur.
 39
 Endymion. 633
Εἰπιγάρμοις. 415
Εἰπνίκια ἀσμίθη. 439
Εἰπιπνίκιοι ἀγῶνες. 435
 Epitheta Dearum *ἐσιφανοῦ*, *κρηαι-
 σίφανος*, *χρυσισίφανος*. 14. nym-
 pharum, *κρηαιπλόκημοι*, *ἐπιπλό-
 κημοι*. 16
 Equestris corona. 231. 633
 Equus urbi Trojanæ fatalis coronatus.
 135
 Equi qui sacra veherent, coronati, 260
 Equorum cursus. 386
 Equi *ἀγωνιστῶν καὶ ἀθλοφύλων*. 388
 Equi absque dominis victoriam adepti,
 382. 390. & seq.

Aa 3

Equi

Index Materialium.

Equi trahentes currum triumphalem coronati, 66. Hi equi Tertulliano sunt publici,	536
Equi heroum insignes spoliis ferarum.	654
Equis bellatoribus addita terriculamenta,	719
Equinæ jubæ in galeis.	720
Erato inventrix saltationis, 125. favit amantibus	144
Ερρα i. certamina.	342
Erechtheus.	617
Ερμαῖα.	148
Ερμακας.	149
Ερως corona.	107. 218
coronæ numerantur inter Esculenta & poculenta,	101
Esculus primum coronamentum Pythicum. 430. Plura de esculo. <i>ibid.</i>	& 488
Evincere caput,	615. & 621
Εὐσιφας.	14
Εὐτυχε.	<i>ibid.</i>
Virtuti quæ spectatur in clarissimis exercitamentis datur corona.	337
Exercitamenta priscorum heroum. <i>ibid.</i>	
Exercitationes inutiles ac turpes.	423
Exercitus hederatus. 59. coronatus.	<i>ibid.</i>
Exploratoris coronæ.	594
corona Exprobrans.	591

F

Faba.	176
Fabulæ cantibus insertæ in conviviis.	79
Φατωλῖς.	668
Faciem tegentes coronæ plerumque à mulieribus usurpantur.	68
Facies quando dicatur coronari, <i>ibid.</i>	
facies,	291
Facundia coronata. 319. & 324. præter coronas alia Præmia facundia data.	267
Fagus.	497
Φάλαγξ. 722. & φαλαῖ. <i>ibid.</i> & φαλαρα.	<i>ibid.</i>
Fama coronata.	285
Quidam per laurum expiati à Fame, 560. clarissimæ Familiz custodes coronarum.	325

Familiares primorum Kal. Januarii laus reati.	542
Farre coronati lares.	209
Fasces coronati.	539. & 548
Fasciculus.	116
Fautores in certaminibus.	390
Febra.	444
Felicitas. II. coronata. 474. hæc corona unde plectatur.	475
Femina, 539. ejusque corona, <i>ibid.</i> & seq.	
Feminæ pulchræ datæ loco præmii. 476	
Ferales coronæ	45
Fercula coronata.	73
Numina vultu Ferino.	716
Festæ coronæ.	104
Festus emendatus.	523
reprehensus. 525. 561. & seq. corona è foliis Ficulneis. 39. & è ficis, <i>ibid.</i>	
Ficus coronamentum Saturni. 254. coronamentum mulierum. 205. ramus ficulneus quid significet.	<i>ibid.</i>
Filii regum & imperatorum coronantur à patribus, 690. inter Filios imperatoris est discrimen. <i>ibid.</i> & seq.	
Φιλοσιφας. II. 3. φιλοσιφασῖν.	160
corona è Filo cui hæreret nomen Minervæ. 45. filum in coronis.	109
Φιλύτεια.	511
Flaminis corona laurea. 247. pileati.	273
Flamina i. pilei sacerdotum.	<i>ibid.</i>
Flaminicæ coronatæ.	252
Flammæ super capitibus.	25
Flavialium coronæ.	595
Flexibilis cursus.	383
Flora Dea coronaria. 121. V. <i>Chloro.</i>	
Florales coronæ, 44. 66. honoratissimæ.	117
Florez coronæ quid signent. 124. & 130. imposite virginibus quid significant, 124. Florez coronæ muncera rusticorum. <i>ibid.</i> Admonent homines suæ fragilitatis. <i>ibid.</i> & seq.	
Florum quorum facultates. 45. florum mistura, 64. flores inditi in poculum, 67. & seq. Amantes dominis offerunt flores, 81. flores connexi, i. coronæ, 105. & 116. flores coronarii primum indistincti, 107. flores inserti, alii integri in coronis, 109. flores coronarii. 113. innumeri. <i>ibid.</i>	plura

Index Materiærum.

plura de floribus. *ibid.* A floribus urbes denominantur. 114
 Flores pro coronis. *ibid.* & seq. cognitio inter flores & coronas. 115. & seq. coronare floribus. *ibid.*
 Flores adhibiti Diis Deabusque excipiendis. 116. & lavandis. 117
 Florea corona duce digna, *ibid.* De florescente ea specie quæ est super lamina diadematis, 599. florea corona digna principe, 117. De coronis quæ fiunt ex uno flore, 120. de iis coronis quæ fiunt è pluribus floribus. 121. ordo florum in coronis, *ibid.* flores quomodo nectentur. 122. Implexus florum auget eorum pulchritudinem, 122
 Flores i. Christianæ virtutes, 123. & gemmæ virtutum. *ibid.*
 Flores, substantia coronarum. 124
 Flores sanctimonia. *ibid.*
 Florea corona nuptialis. 126
 Florum libertas & contumacia, 128
 Floribus mensæ conspersæ. 130
 Flores citò marcescunt. *ibid.*
 Flores unde dicti. 132
 Florum coronariorum nomen & enumeratio. 133
 Florum, foliorum, ramulorum mistura. 134
 Flores distinguuntur ab iis quæ sunt στεφανωματα. 135. Quicquid erat floridum antiquitas vocabat ver. 192
 Floribus mergi, 145. pulchritudo ex oculis Florere dicitur, 148. omnes flores vocantur rosei. *ibid.* flores inscripti. V. *hyacinthus* & 176. flores coronarios cur non omnes enumerem. 198. Quædam urbes floribus inclytæ. 198. & seq. Plura de floribus. 199
 Floribus interdum inditum nomen pennis. 200
 Flores coronamentum Bacchi. 203
 Flores & rami coronarum sunt præclarissima insignia virtutis. 300. sunt dulcissimi. *ibid.*
 Fluvii coronati. 202. cornuti. 675
 Focis coronæ impositz. 204
 Folia in coronis ex auro & argento. 105
 Foliola omnia Atheniensibus sunt στεφανωματα. 184. arborum Folia propriè sunt coronamenta. 231. &

Folii ejus coronæ quam quisque sacerdos gestaret, sciri potuit cujus numinis mysta esset. 252. Foliacea certamina. 299. duo fontes in conviviis. 66
 Fores dominz amator coronat. 80
 Forma coronæ. 22. & seq.
 Fortitudinis coronæ. 313. 469
 Fortuita. 464
 Fortuna coronata. 206
 Francicum diadema. 602
 Fratrum trium, Jovis, Neptuni, Plutonis coronæ. 601
 à Plinio graminea vocatur Frondea. 508
 Frons attexta laminæ diadematis quid signet. 599
 Frontem & faciem tegebant coronæ florez. 66. & seq.
 Frons. 290
 Fructus inscripti. 176
 Fruges. 305
 Φύλλα ἀγῶνις. 350
 Φυλλοκόλια. 415
 Fundæ junceæ. 202
 Funebres coronæ. 222. V. *mortui*. Qui funus prosequabantur erant coronati. 225
 Furæ tres serpentibus crinitæ. 16

G.

Γαλαξίας. 164
 Galea. 704. est symbolum ducatus, & imperii. 705. galeæ hæret corona. *ibid.* significatus hujus conjunctionis. *ibid.* galea ornatur gemmis & lapillis. *ibid.* Aegyptii reges gestarunt galeas pro corona. *ibid.*
 Galeis additæ pennæ pavonum & aliarum avium. *ibid.* & seq.
 Galeæ & pennæ tincturis ornatz. 708. & seq. Alia symbola cujusque gentis super galea. 709. gigas super galea. *ibid.* galea aperta. *ibid.* recta. *ibid.* galea clausa. 710. Galea consummata. 709. galeæ ferinz. 716. galeam virtus militis propriè facit horridiorem. 718. dupliciter, sive utrinque cristata galea. 723. & tripliciter cristata. 724. galea triplex. *ibid.* quadruplex. *ibid.* galea sine cono, & crista. 725. De hac. *ibid.* Oris galea.

galea. *ibid.* galea Palladis. 725. & seq.
galex honestantur splendore, luce,
flammiis. 726. & seq. galea Homero
cur sit *στράτηγος*. 727. strophia seu *στρόφιον*
super galea. 96. & seq. sortes in-
jectæ galeis. 720. In pace galea quid
signet. *ibid.*
Galex gemmatæ. *ibid.* Olea circunda-
tæ. *ibid.* laureatæ. 729. mites galex
æquales & concordæ. *ibid.*
Galea capillorum. 568
Galea diadematis, sive galeatum diade-
ma. 622
Gallus. 715
Gemelli Dii. 288
Gemmæ compositores. 108. Ha-
rum rutilum. 164. Gemmæ quid re-
gi tuadeant. 592. de earum numero.
V. *seq.* 596
Genæ. 290
Genius coronatus. 208
Gladii tyrannicidarum myrto redimi-
ti. 519
Gloria est præmium victoris. 301. glo-
ria in Catholicis ecclesiis quid. 606
Glycera coronaria. 108
Γοργόνα. 718
Gorgon super galea. *ibid.*
Gottifredus rex Hierosolymæ. 664
Græcia. 301. prope universa convenie-
bat ad ludos Olympicos. 364. Ibi-
dem per suos legatos intererat. 365
Gramen coronamentum Martis. 507.
fiuntur pro omni genere herbæ. *ibid.*
Graminæ coronæ. 239. grami-
nea. 506. Dignitas, excelsitas, &
ceteræ prærogativæ hujus coronæ.
ibid.
Granata in diademate regni Granatæ.
602. Gratæ coronatæ. 207. coronæ
solennis gratiarum actionis. 252. &
253. In publicis Gratulationibus
multitudo laureata. 552. coronæ
gratulatorix. 106. & 237. earum
exempla. *ibid.* 465
Γρῦν. 66
Γεῖφον. 80
Γυμνασίον. 363. & 387. γυμνάσιον.
385
Gymnica certamina. 350. horum quot
species. *ibid.*
Γυμνοπαιδία. 448

H.

H Abitus Augustalis. 687
de Hadriano imperatore fabula.
185
Hasta. 476
Hecates coronamentum. 493. plura de
ea. *ibid.*
Hedera. 48. inebriat. 49. Societas he-
deræ & vitis. *ibid.*
Hederæ dotes. *ibid.* cur hedera sit coro-
namentum Bacchi. 34. Hujus rei ra-
tio naturalis. 51. A poetis Bacchus
figitur hederatus. *ibid.* corona ex
hedera & violis. 53
Hedera mulieres religant capillitium.
54
Hedera symbolum pulchritudinis. 55
Hedera alba & nigra. *ibid.* Adhibetur
hortis. *ibid.* hirta. *ibid.* errans. *ibid.*
serpens. 56. tenax. *ibid.* ut amasia im-
plicatur cæteris arboribus. *ibid.* vi-
rens. *ibid.* fascinat. *ibid.* flexibilis, se-
quax, ductilis. *ibid.* nexilis. *ibid.* soci-
ciatur lauro & myrto. 57. Est lasciva.
ibid. & seq. Aliis arbutis mole-
sta. 58. φίλος. *ibid.* Victrix vetu-
statis. 59. cujusmodi sit illa qua po-
etæ redimuntur. *ibid.* pallida. 140.
hanc poetæ principibus dant loco
civica. 500
Hederacea corona. 48. testis est Bacchi-
ci furoris. 52
Hederacea pocula. 53
Hederacea corona index lætitiæ convi-
vialis. 57. & militaris. *ibid.* quid si-
gnaret in conviviis. 58. signat libi-
dinem & salacitatem. *ibid.* est pro-
pria amantium. 84. sociatur elichry-
so. 135. & lauro. *ibid.*
Hederigeræ. 52
Helenæ coronamentum. 183
Hemerocallis. 164
Heptas. 19
Herba victorem donari à victo quid sit.
476. 508
qui Herculi sacrificabant erant laurea-
ti. 548
Hercules insignis spolio leonis. 650
Hercules effœminatus est coronatus.
93. ejus coronamentum. 205
Hercules autor certaminis Olympici.
543. coronatur myrto. 516
Heroum

Index Materiatarum.

Heroum neminem Momerus facit coronatum. 92
 Heroes insignes spoliis ferarum. 650.
 Occisa aliqua insigni fera referebantur inter Deos. 655
 Hethrulæ coronæ. III. & 537. erant aureæ & gemmatæ. *ibid.*
 Hyacinthia, sive hyacinthina, ludi. 452
 I's *εργα*. 361
 Hieronymi locus enarratus. 161
 Hippodromia. 386. & seq.
 Hipponium urbs floribus inclita. 99
 I' *ππελας*. 721
 Hircinæ cornua galææ superaddita. 716. corona ex herba Hirsuta. 45
 Hirundo. 192
 Histriones *αγοιμιαζοντες* coronati. 297
 Histrionice coronæ. 567. indumenta histrionica. *ibid.*
 Histrionibus datæ coronæ è cotino. 567. & seq.
 Hodie. 613
 Homerum Plato cur coronet lana. 330
 Homeri de potentia Romana vaticinium. 459
 Homo natura coronatus. 31. in homine est divina substantia, cui adhæret materia putris & fluida. 286
 Honor. 288. est *λαοτρεφ*. 305. corona honoris. 366. & 392
 Honorandi. 461
 Honorarium. 538
 Horæ Veneri imponunt coronam. 14
 ipsæ coronatæ. 207
 Hortus coronatus. 32. quomodo hortus fieri possit floridus. 182
 Hortenses flores. 138
 coronæ inter dona Hospitalia. 71
 Hostiæ auratæ & coronatæ. V. *Πισιμα*.
 Hostem qui occiderit est purus. 533
 Hyacinthus. 171. de Hyacintho fabula. *ibid.* est flos inscriptus. *ibid.* & literatus. 175. florere dicitur. 172. de huius pulchritudine. *ibid.*
 Hyacinthi olim qui dicti. 173. corona hyacinthina index hilaritatis. 174. his flos est nymphis dilectus. *ibid.* hoc flore Apollo coronatur. *ibid.* est mollis. 175. sepulchra conspersa

hyacinthis. 244. mos inscribendi sepulchra hyacinthis. 176. hyacinthinæ coroll. *ibid.* de hoc colore. *ibid.* quibus floribus societur. *ibid.* & seq.
 Hybernæ coronæ. 122
 Hydra coronata. 31
 Hyems coronatur. 208
 Hyena. 657
 Hymnus. 307
υπαγωγ *π* *τις* corona. 79
 coronæ Hypothymides, sive hypothymiadæ. 71. & seq.
υποθυμ *ις*. 72. coronæ hypothymides quæ. *ibid.* *επιφαν* *ο* *υπο* *τ* *ε* *α* *χ* *η* *λ* *ο*. *ibid.*

I.

I Acche corona convivialis. 191
 I mos Jaciendi flores & coronas. 105.
 in ædes sacras & in statuas numinum. 106. & in athletas victores. 415. qui iactus quandoque fiebat manu divina. 416
 Iaculum. 420. Jaculi certamen. 425
 Januæ potentiorum ornabantur coronis. 83
 Janus auctor coronæ. 32. & 660
 corona ex Iberi. 2
ικιτηλια. 242
 Iconice. 362
 Idolothytorum corona. 251
ισεργ *μ* *η* *μ* *η* *ς* coronati. 264
 Ignea epithetum lunæ. 6. 281
 Ignis coronatus. 48
 Ignominia. 5
 Ilex. 488. est symbolum fertilitatis. *ibid.*
 à quibus Illusum sit coronis sicuti rei ridiculæ & nullius momenti. 299
 de Imaginibus & statuis quæ sunt in ecclesia. 698
 Imagunculas dominarum amantes redimiebant coronis. 82
 Imperatoria corona eadem cum poetica. 320
 Imperiale diadema. V. *Diadema*.
 de vocabulo Imperatoris. 58
 Imperator pluribus coronis coronatur. 688
 Imperatrix cujus manibus coronetur. 689

A a a 5

Inag-

Index Materialium.

Inarculum.	252
Indicæ coronæ in Italiam translata.	40
Indicæ virgines pugiles.	450
in Indignatione coronæ projiciebantur.	100
Infamiz coronæ.	334. & 449
Infamia ob amissum decus coronæ prius partum.	541. & seq.
Infelices quidem virtus viduat suis præmiis.	298
Inferiz. 223. quænam sint veræ inferiz.	225
Inferna loca pallentia.	140
Insula.	275
Insula est lanea. <i>ibid.</i> est alba. 276. ambibat eam capitis partem quæ capillo regitur. <i>ibid.</i> utrinque fuit adstricta vittis. <i>ibid.</i> & seq.	
Insulatus. 278. nunquam sacerdos ponebat insulas.	<i>ibid.</i>
Insula cum galea. <i>ibid.</i> magistratus insulati.	<i>ibid.</i>
Insulæ manibus gestatæ. <i>ibid.</i> obsidio pressi hoc signo pacem petunt. 279. sunt additamenta diadematis regii. <i>ibid.</i>	
Ingenii facultates cur annumerem virtutibus.	324
coronatus erat pro Ingenuo. 457. & coronæ erant insignia Ingenuitatis. <i>ibid.</i>	
qui sacris Initiabantur erant coronati.	262
Initium.	290
Injuriz in ludorum celebritate acceptæ causam dederunt bellis.	356
Innocentia.	577
Inoculationes arborum.	123
Infantes Parcæ & vates vera dicunt.	458
Inscripti flores. V. <i>Hyacinthus</i> .	
Inscriptiones quibus coronæ additæ.	349
Inserti flores.	233
Insigne coronæ.	462
Insignis laurea & corona, & insignis corona triumphalis. 525. deponeretur apud Jovem Capitolinum. 529. à senatu decreta, & publico sumptu facta.	530
Insignia coronarum. 591. alia capitis insignia præter coronas ac diademata usurpata à regibus. 592. de Insigniis coronarum. <i>ibid.</i> alia In-	

signia diadematis.	599
Insigne laminæ.	602
mos Intransitum urbes. V. <i>Urbs</i> .	
Introductores <i>εἰσπαγωγοί</i> .	372
coronatus i. Intemperans ac dissolutus.	95
Inversa corona.	247
Investitura hodierna.	693
Inumbrare ora coronis.	12
l'or viola.	139
l'οσιφας ☉ Venus.	143
de Jove fabula.	153
Iris.	24
Iridi similis corona circa solem.	29
Iridis os roseum.	154
Isis.	504
Isolaistica certamina.	451
Isthmici ludi. 438. sunt sacri Neptuno & Melicertæ. <i>ibid.</i> sunt <i>ιππια</i> & <i>φιοι</i> funebres. 439. duplices. <i>ibid.</i> à quo instituti. <i>ibid.</i> in his ludis advertendum. <i>ibid.</i> horum ludorum celebritas. <i>ibid.</i> de loco eorum. <i>ibid.</i> in his ludis pancratiastæ myrto coronantur. 446. præter coronam victori in Isthmicis datur pecunia. <i>ibid.</i> locus Atheniensium in ludis Isthmicis. <i>ibid.</i>	
Jubæ equorum in galea.	720
Judices rerum capitalium quoties de capite conoscebant, capiti coronam detrahebant.	98
Judices coronati.	521
Judices certaminum. 369. plura de his in seq. Horum prærogativa. 370. Horum nomina. <i>ibid.</i> munus. 371. numerus. <i>ibid.</i> sedebant. <i>ibid.</i> stabant. <i>ibid.</i> alia horum nomina. <i>ibid.</i> quibus de rebus, & quot, & qua forma judicarent. <i>ibid.</i> justè judicabant. <i>ibid.</i> Judices Athenienses albat. 578	
Judices pelliti.	654
Julius Cæsar coronatus.	532
Juncea vincla.	202
uno palmitate redimita.	204
Junoni sacrificantes redimiti vite, palmitate, corymbis. <i>ibid.</i> & 307	
Junio lunata.	594
Junones.	<i>ibid.</i>
Junonis corona.	<i>ibid.</i>
Junonis corona radiata ut Jovis. 690	
Jupiter qua forma repræsentetur. 22. primus	

Index Materiarmm.

primus coronatus. 32. Jovis corona- menta 205. 207. quandoque non Mercurius, sed Jupiter regiones di- sternavit. 148	
Jupiter Olympius. 362. & seq. sub Jove est olea. 392	
Jupiter est autor lucis. 610	
Jusjurandum quod concipitur per ca- put. 291. magnum jusjurandum. <i>ibid.</i>	
Iustitiæ corona. 19	
Juvenalia, ludi. 452	
Juventa <i>ἡ νεότης</i> φαν. 14	

L.

L abyzon. 574	
Labor coronatus. 4	
Lac inferias. 224	
Lac coronatum. 263	
de Lachryma elegans dictum. 141	
Læus orbis. 23. & seq.	
Latitiæ <i>ἡ λησιφροσύνη</i> . 14. coronæ latitiæ. 77. & 95. corona est argu- mentum latitiæ. 99. & 101. in pu- blica latitia coronis locus fuit. 103. sacræ coronæ omnia læta signabant. 217. coronæ latitiæ quæ. 280	
Lamina diadematis. 584. additamenta laminæ. <i>ibid.</i> lamina. 590. & 591. laminæ insculpta sunt insignia coro- narum. <i>ibid.</i> lamina regii diadema- tis. 595. de forma laminæ. 599. de insigniis quæ adduntur laminæ. 602. super insigniis laminæ monitio ad regem. 603. lamina aurea rutilavit aurea in fronte Pontificis. 663	
certamina <i>ἐπὶ λαμπρότητι</i> . 452	
coronæ Lanæ. 111. nova nupta coro- nabat januam viri lana. 129. Home- rum Plato cur coronet lana. 330	
Lana est indicium pacis. <i>ibid.</i> & 395	
Lana & olea sociantur. 330. plura de lana. <i>ibid.</i> corona ex alba lana. 331	
Lancum coronamentum quid signifi- cet. 334	
Lana est coronamentum adulterorum. 335	
coronæ quæ in aquam dejectæ Lapi- descunt. 30	
Lapilli. 584. 592. & 596. Lapilli quid signent in diademate. 597	
Lapis unctus. 215. is lapis in quo De-	

monax sedere solitus esset, corona- tus. 525. lapides pretiosi signant opes ac temporum felicitatem. 602. lapi- des pretiosi pro radiis. 618. in dia- demate Pontificio pretiosus lapis si- gnat verbum Dei. 664	
Lapla corona malum omen. 247	
Larium coronamentum. 146. 208. & 209. ædes larium. 209. amplitudine coronarum culti. <i>ibid.</i> sedes larium. <i>ibid.</i>	
Lasciviens coronarum gratia. 118	
Laudatio. 306	
Laudatoria lex. <i>ibid.</i>	
Laurus Tempica. 430. ramum lauri Apollo manu fert. <i>ibid.</i> laurus est symbolum victoriæ. 485. imposita foribus privatorum. 486. insignis laurea. 523. de laurea triumphan- tium. V. <i>Triumphans</i> . Laurus ut est symbolum victoriæ, ita est insigne triumphi. 526. sacerdotum corona laurea. 247. & seq. laureæ coronæ re- verentia. 250. laurus <i>ἀειθαλής</i> . 321. laurus poetica. <i>ibid.</i> laurus est symbolum diuturnitatis. 322. A- pollo poetis cæstrum immittit per lauros. 323. laurus coronamentum Pythicum. 430. laurus triumphan- tium ex uno ramulo dicta laureola. 402. sterilis laurus est triumphalis. 545. inter laurum & myrtum multa cognatio. <i>ibid.</i> laurus Augusti missa è coelo. 545. & seq. laurus mas. 548. qui Herculi sacrificabant erant lau- reati. <i>ibid.</i> laurus quod signat victo- riam, signat quoque triumphum. 549. quanti fuerit laurus triumphali- s. 550. laureatus i. triumphans. <i>ibid.</i> laurus est pacifera. <i>ibid.</i> Additur li- teris & lanceis militum. 551. literæ laureatæ. <i>ibid.</i> & laurea. <i>ibid.</i> laurea- tæ tabellæ. <i>ibid.</i> laurus planta ignita, & idea Apollinis. 552. Liber quo- que autor coronæ laureæ. 553. laurus sumpta pro ipso Apollinis oraculo. <i>ibid.</i> fatidici vates laureati. 554. qui serio consultant accedunt ad lau- rum. <i>ibid.</i> qui Latonæ sacrificant laureati. <i>ibid.</i> cur laurus sit grata A- pollini. <i>ibid.</i> sociatur myrtis. <i>ibid.</i> & hyacintho. 555. ejus umbra lauda- tur. <i>ibid.</i> & nitor. <i>ibid.</i> est <i>ἀλκι- φάρμακον</i> adversus insidias. <i>ibid.</i> has	

Index Materiarum.

has prosperat. *ibid.* non igitur fulmine. *ibid.* & 565. Apollo edit responsa per laurum. 555. tripos ē lauri. 556. laurus est *ῥιγνός* & uri facili. *ibid.* Pythia laurigera. *ibid.* laurus divinatrix. 557. vorare laurum. *ibid.* est symbolum *μαυλῆνης*. *ibid.* est conjecturalis. *ibid.* laurex coronæ ministris Junonis loco muneris concedebantur. 558. lauro everritur ædes Apollini sacra. *ibid.* laurus ominatrix. 559. Accenditur in sacris. *ibid.* Apposita capiti dormientis. *ibid.* est pudica & virginitati dilecta. 560. inimica Baccho. *ibid.* Comes bonæ valetudinis. *ibid.* offerebatur magistratibus. *ibid.* quidam per laurum expiati à fame. *ibid.* laurus unde dicta. *ibid.* laurus opima. 561. non solum Romæ sed & apud exteras gentes laurus fuit symbolum victoriæ. *ibid.* laurus Alexandri. *ibid.* super virore & nitore lauri quædam. *ibid.* tellus laurifera. 562. consecrata est Apollini sicuti Deo victoriarum. *ibid.* Quisquis tempus à pestilentibus civibus vindicavit, huic caput dicitur esse laureatum. 563. laurus gestata vice diadematis. *ibid.* est gestamen victorum; eaque re & regum ac tyrannorum. 564. Diadema laureum. *ibid.* Ingenium hujus frondis est ut naturali vi juvet eam rem cui adhæret. 565. Ramis lauri operiuntur vasa vini. *ibid.* est infesta demonibus. *ibid.* laurea triumphantium unde decerpta. 527. laurus propria Cæsarum. *ibid.* lauretum Cæsarum. *ibid.* lauretum Numæ. 528. aliæ sylvæ laurex. *ibid.* laurea triumphalis deponi solita apud Jovem Capitolinum. *ibid.* V. *Insignia coronæ, & triumphæ.* Deponebantur etiam laurex apud alia numina. 530. Verè laurea triumphalis domi asservabatur. *ibid.* laurus agrestis. 534. laurea, i. aurea sive argentea. *ibid.* lauri quotannis renovabantur. 541. exsiccatæ lauri. 542. laurus faustitatis & felicitatis nuntia. *ibid.* & lætitiæ & victoriæ. 548. etiam futura prænuntia. *ibid.* & ideo non tantum principum, sed & privatorum fores umbrabat. *ibid.* Epitheta lauri triumphalis. 544. lau-

rus adhibita lætitiæ nuptiali. 128. laurus super regia Augusti à senatu decreta. 540
Laurus. 306. corona & laus confistit. 336
Laudum defuncti celebratio inter inferias. 224
Lautitia prisca. 587
Lectus amantium conspergitur rosas. 152
Legatorum coronamentum. 265
Legati intererant Olympicæ celebritati. 363. pacem petentes legati gestabant oleam. 396. Qui ibant in longam legationem dicebantur proficisci ad inferos. 98
Λαίριον. 164. & *λαίριον* dicitur quicquid est floridum. 165. *λαίριον*. *ibid.* vox oratorum *λαίριον*. *ibid.*
Lemniscata corona. 112. lemnisci. 111. aurei. *ibid.* Cœlati. *ibid.* lemniscorum usus. *ibid.* purpurei. 112
Lentiscus coronamentum virginum. 445
Leonis herba, coronamentum. 198
Leo galeæ superadditus. 716. 719
Λαγκίον. 140
Λαγκυπένης ιατηρία. 242
coronæ eorum qui Diis Libabant in templa ferebantur. 251. Defectu vini libatum est aliis rebus. 683
Libanotis. 197
Libanus mons. 108
Liber primus coronatus. 32
corona Liberalitatis. 315
Liberati magnis calamitatibus coronabantur. 99
coronæ insignia Libertatis. 94. corona libertatis. 314. & seq. myrtus est index ejus victoriæ quæ ducit ad libertatem. 519. libertas duplex. 645
Libidinis & rosæ similitudo. 152
Libri compacti è phylara. 109
Licia. 331
Lictores laureati. 536
Ligustrum. 194
Lilium. 164. natales hujus floris. *ibid.* unde dictum. *ibid.* lilii genera. *ibid.* in lilio proceritas commendatur. *ibid.* pulchritudo. *ibid.* albor ejus. *ibid.* lilium rubens. 165. in coronamentis duplex lilium. *ibid.* lilia purpurea quæ. *ibid.* est Junoni flos dilectus.

Index Maseriarum.

dilectus. *ibid.* flos florum. *ibid.* Ri-
det. *ibid.* Delicix hujus floris. *ibid.*
166. lilia dicta *σῶμα*. lilia argentea.
ibid. lilia tribuuntur formosis. *ibid.*
sunt munera amantium. 167. Di-
gnitas hujus floris. *ibid.* lilia i. flo-
res. *ibid.* lilia coelo excepta. *ibid.*
Rosa & lilium sociata. *ibid.* Aliæ
confociationes hujus floris. 168. li-
lium statuebatur super mortuis. 225.
& liliis sepulchra conspergebantur.
221. lilia diadematis Francici. 602
Limites. V. *Confinia*. 148
coronæ Lineæ. 111
Linum quid significet. 571. & seq.
Loca sacra lauro umbrata. 250
Locri urbs floribus inclita. 198. &
seq.
Locus ubi quidpiam feliciter evenisset,
coronatus. 212. locus ludorum O-
lympicorum. 362
Λιφφ. 721. 722
Longæ coronæ. 73
Loqui non licuit quod non decet, dum
agerentur solennitates ludorum.
363
Lotos flos coronarius. 182. ejus nata-
les. *ibid.* melleus & roscidus. *ibid.*
hujus floris excellentia & facultates.
ibid. est symbolum dotum animi, &
corporeæ pulchritudinis. 182. & seq.
ejus color. 183. alixque dotes. 184.
loti prærogativa. *ibid.* est Antinoi
cognominis. *ibid.* ejusque corona
dicitur antinoia. *ibid.* duo colores
hujus floris. *ibid.* corona lorina. *ibid.*
lotos roseus. 185. de hac re fabula.
ibid. natales hujus floris. *ibid.* nu-
meratur inter aromata. *ibid.* & de
quadam ejus singulari facultate. *ibid.*
quibus floribus locietur. *ibid.*
Luciani dictum de mulis confutatur.
144
Lucifer roseus. 158
Lucinæ coronamentum. 207
Lucta & luctari. 419
Lucta cum feris. *ibid.*
Luctæ Cupidinum. *ibid.*
Lucta virilis. *ibid.*
Lucta. 423
Luctator quid potissimum curaret.
424
Luctæ natales. *ibid.*
Luctæ & pugilatus affinitas. *ibid.* U-

trumque certamen majoribus præ-
miis donatur. 425
Luctatii ludi. 452. in luctu nefas est co-
ronari. 95. & seq.
coronæ in Lucis, & ipsi Luci coronati.
213. & seq.
Lucullia ludi. 452
Ludi & certamina idem. 349. in ludos
quales sumptus fierent. 353. & à
quibus. *ibid.* horum ludorum cele-
britas. *ibid.* & 362. maxime Olym-
picorum. *ibid.* & clarissimus quisque
eò conveniebat. 365. Quid inde ho-
mines referrent. 366. jus veniendi
ad hos ludos fuit impetrandum. 368.
pueris non concessum. *ibid.* nec im-
probis. *ibid.* nec iis qui nondum
rationes retulissent. 368. Qua ratio-
ne descenderent ad hos ludos. 373.
& seq.
Lusus pueriles. 340
Ludicæ coronæ. 454
Lunæ cinctus 24. corona. 28. imperia-
le diadema est lunatum. 626
Lunæ crescentis effigies. *ibid.*
de Lunæ symbolo. 627
Luna est pura. *ibid.* non est Dea, sed
Deus. *ibid.* est utriusque sexus. 628
Lunæ epitheta. *ibid.* est venatrix. *ibid.*
est confinium ætheris & aeris. *ibid.*
in lunari effectu proditur vis uni-
versæ naturæ. *ibid.* soli & lunæ si-
mul sit res divina. *ibid.* est genitalis
& fecunda. *ibid.* Plenilunium est
parturientibus propitium. 629. Con-
cepta alit, foecundat, & quandoque
interimit. *ibid.* alia astra lunam in-
vocant. *ibid.*
Luna philosophis quidem terra, sed
aërea. 630
Luna ipsam atritatem dealbat & color-
at. *ibid.* Omnia terrestria & aqua-
tilia corpora hujus syderis accessus
auget, recessus minuit. 630
Luna *palus*. *ibid.* ut sol annos, ita lu-
na menses conficit. *ibid.*
Luna est confinium vitæ & mortis.
ibid. Habet quatuor hebdomadas.
ibid. & seq. à quo vestigio profecta
est eodem redit. 631. lunæ carpen-
to junctus est mulus. *ibid.* luna ha-
bet triplex nomen. *ibid.* Novilu-
nium rebus agendis est initium au-
spicatifissimum. *ibid.* Plena luna teme-
scit

Index Materiarum.

scit Oceanus. 632. Defectus lunæ ter-
rorem multis injicit. *ibid.* Maga, cœ-
lo lunam detrahit. *ibid.* luna ratione
operatur absque ulla vi. *ibid.* Quid si-
gnificet somnium, si quis putavit se
lunæ amplexibus illigari. *ibid.* luna
toti hemisphærio æqualiter illuce-
scit. 633. nobilissimus quisque Ro-
manorum lunulas ferebat in calceis.
ibid. luna in tiara. 670. Notæ nigræ
quæ sunt in luna. 657
Lupo armatum caput. 697
Αὐτοζώνης, Diana. 269
Αὐτοζώνης epithetum Bacchi. 77
Lustra coronata. 459
Lustrantes exercitum duces erant co-
ronati. 459
Lutea viola. 140
Lux. 678. & 681
Lucis propria est bonitas. 610
Lynx. 657. & seq.

M.

MAjestas divina. 661
Mænades. 32
Magistratibus coronæ præferuntur
Hethrusci. 537
Magistratus Platenfes albat. 578
Romæ Magistratus urbanæ albat. *ibid.*
Magistratus coronatus. 249. ejus co-
rona aurea. 252. & laurea. *ibid.* &
myrtea. 521
Magnam coronam accommodare parvo
capiti est res ridicula. 83. & 598
Magna corona. 522
Magorum coronamentum. 191
Mammæ Veneris. 154
Maiorana. 181
Μάρτυς. 101
Manu quædam coronæ, aut etiam ta-
næ gestabantur. 355
Manibus judicum coronæ victoribus
datæ. 416. coronæ extensæ ad ma-
nus. 73. coronæ manu gestatæ. 295.
Athletam manus ponere aut demit-
tere quid sit. 477
Marcelli insolentia. 238
Marchiones. 643. & de horum coro-
nis. *ibid.* & seq. Ad hos monitio.
644.
Marcidæ coronæ. 92
Margaritæ. V. *Lepilli.*

Mars cultus jactu coronarum. 230
Mars. 518
Martyas. 236
Martyres coronati. 535
Martyrium, corona. 18. & martyrii
corona. *ibid.* & 19
Martyrum coronæ è floribus. 123
Mascula olea. 405
Massilienses effundinati. 267
Mater imperatoris coronata. 689
Matrimonium est corona viri. 31. &
seq.
Matronis vix unquam concessum ut
interessent conviviis. 88. Hoc in
Græcia. Aliter Romæ. *ibid.* & seq.
His virio datum, si coronas emptas
non ab selectas gestarent. 199
Matronæ sacrificant coronatæ. 252
Matronæ coronatæ myrto. 513
Medææ corona munus. 102
Medietas. 659
Melicertes. 438. & 439. in ejus ludis
corona primum fuit ex apio. 440. &
seq. post è pinu. *ibid.*
Melilotum, & coronæ melilotinæ. 190
Mella i. lotos. 182
apud Menses hominum natæ sunt
primæ coronæ. 30. mensæ consper-
sæ floribus. 130. ramis. *ibid.* men-
sæ aspersæ rosa. 149. & seq.
Merces laureatæ. 543
Mercurius statutus in viis. 148. Ad
hujus statuas aggerebantur lapides.
ibid.
Mercurius *Ἑρμῆς*. 663
Meretrices Venerem & Cupidinem co-
ronis sibi propitiabant. 210. & seq.
Meretrix coronam auream ne habeto.
235
Meretricia musica. 84
Meta. 379. plures metæ. 380. & 383
Miles quanti sit. 457
Miles Romanus. 482. ab uno impera-
tore coronas accipit. 459
Miles cur coronetur. 460
Militari corona quis donatus sit pri-
mus. *ibid.*
Militares quæ. *ibid.* & 458. quò specta-
rent. 459
Militares aureæ. 460. non dabantur au-
xiliaribus. *ibid.* Species & modus
dandi has coronas. 460. & seq.
Militibus coronæ proponebantur. 461.
Jus gestandi has coronas militibus
datum.

Index Materiæ.

datum. 462. Præcedente inquisitione dabantur. 463
 Militibus tam communes quàm ducibus coronæ. 466
 Militibus sæpe data est pecunia pro corona. 470
 Milites coronant ducem. *ibid.* & alii ducem ducem. *ibid.*
 Milites prius more se ipsi invicem coronabant. 471
 Miles Romanus. 480
 Milites in Græcia dabant coronas imperatoribus suis. 526
 Milites triumphantis in triumpho erant coronati. 532
 Militare ferrum. *ibid.*
 Milites in loco victoriz coronabantur. 533
 Militibus pugnaturis dantur præmia. *ibid.* & coronæ. *ibid.*
 Militum lauri è qualibet arbore. 534
 Militum insigniorum coronæ. *ibid.* & de his coronis plura. *ibid.*
 Milites vocati sunt athletæ. 339
 Militare. 384
 Minervæ coronamenta. 208
 Minerva. 392
Miui luna. 630
 Ministri in conviviis coronati. 68
 Miracula quædam priusca. 546
 Mixture florum & arborum. 122. & 134. ramulorum, foliculorum, & florum baccarum & fructuum. 135. & 137
 Mitella, 271. mitrula. *ibid.*
 Mitra est Bacchi. 91
 Mitra est decus episcopalis dignitatis. 266. Unde dicta. *ibid.* ornamentum capitis muliebris. *ibid.* est pileus noturnus. 268
 Mitæ *πλυνθιμοι*. *ibid.*
Μιτροφορι. *ibid.* est corona plexa è fasciis. *ibid.* lamina ferri. *ibid.*
 Mitæ *αρε*. 269
 Mitæ balteus. *ibid.*
 Mitæ *αἰμα* armari. *ibid.*
 Mitæ fascia quæ muliebri pectus tuebatur. *ibid.*
 Mitra ex ære. *ibid.*
 Mitæ i. Zonæ muliebres. *ibid.*
 Mitra ornamentum capitis muliebris. 270. gestamen Bacchi. *ibid.* Bacchica
 Mitra est nivea & cornuta. 271

Mitra i. diadema & corona regia. *ibid.*
 Mitra est fascia. *ibid.* est diadema Pontificum. 272
 Mitæ episcopalis usus unde sumptus. *ibid.* Christus mitratus. *ibid.* forma mitæ episcopalis. *ibid.* & 273. significatus hujus mitæ. *ibid.* & seq.
 Mitæ exprobratice sordium. 274. & ignominiz. *ibid.* & seq. Mitra summi Pontificis. 594
 Mocenicus Venetiarum Dux. 698
 Modestia ducum Romanorum. 236
 Mœstitia in publica, coronæ ponebatur. 699
 Monas. 661
 Monetam athletis licuit signare. 358
Μοεία. 393
 Mortui coronati. 217. coronæ in mortuos conjectæ. 218. Unde hæ coronæ constarent. *ibid.* & 319. & 391.
 Quicquid defuncto charum fuisset coronabatur. 225
 Moschus. 638
 Moses. 678
 Motus circularis. 22
 Mulier coronas plectens, si non est *σφαση πολικῇ*, censetur amare. 81
 Mulieres luxuriosæ capite gestabant coronam convivalem. 93
 Mulieres arcebantur Olympicis ludis. 449
 Multiformis corona. 594
 Multitudo laureata. 552
 è Mulis & mulabus quadrigæ. 390
 Mundi effigies in diademate imperiali. de mundo plura. *ibid.*
 Mundus est omnium parens. *ibid.* est unus. *ibid.* omnium rerum ordinem unus circumagit. *ibid.* sine illo summo opifice stare non potest. *ibid.* in singulis sui partibus subinde mutatur. *ibid.* & seq. mundo nihil est ornatius. 635. Velocitatem mundi nemo advertit, nisi demum convolutis rerum vicibus. *ibid.* Quicquid in hominis notitiam cadit mundus sua magnitudine complectitur. *ibid.*
 Mundus est rotundus. *ibid.* Est organum Dei. *ibid.*
 Mundus constat societate cœli, eorumque omnium quæ cœlesti ambitu continentur. 636
 Mundi sphaera vergit in centrum. *ibid.*

Mundi

Index Materialium.

Mundi sunt duæ partes, quarum una agit, altera patitur. *ibid.*
Mundus est templum Dei. *ibid.*
Mundi globum spiritus intus alit. *ibid.*
Munus coronæ à Thaumantia missum Junoni. 678. regia munera. 692. coronæ munera amantium, 81. & 82. propinquorum & affinium. 102. ob munus coronæ Amasis è plebejo rex factus. 121. 236
Munera ad panegyres missa. 366
Munerum magnitudo, quibus quidam colebant reges suos. 586
Muralis corona, 462. non dabitur nisi præcedente inquisitione, *ibid.* Hac corona magna Deum mater coronatur, *ibid.* hujus coronæ insigne. 464
Muscæ hederatæ. 60. & coronatæ rosas. 61. 127. & 160.
ὀσμώδης. 144
Muscæ non omnes sunt virgines, *ibid.* coronantur pinnis alarum. 200
Muscæ coronatæ. 317. hederæ, *ibid.* palma, *ibid.* diademata. 318
Musarum numerus. 660
de Musis ipsis. 9. & seq.
Musica certamina. 350
Musicum ad certamen quo quisque ordine veniret. 379. & 390. Horum ludorum materia. 450
Myagros serpens coronatus, 31
Myrica coronamentum fluviorum. 202 & improborum. 473
plura de Myrica in seq.
Myricina dumera. *ibid.*
Myricinus Apollo. *ibid.*
Μυρρινάδης. 108
Myrrha. 179. & ex ea corona, *ibid.*
Myrrhina pallentia. 141
Μυρρινάρις. 252
Myrsinum unguentum. 76
Myrica corona. 72. canere ad Myrtum, *ibid.* de hoc more plenius, 78
Myrtus coronamentum larium, 209.
& supplicum. 243
Myrto magistratus coronabatur. 252
Myrtus coronamentum pancratiastis in Isthmicis. 446
Myrtus est planta Veneris & Ceteris. 502
Myrtus est frons Veneris. 519

Myrtus variatæ, *ibid.* sociatur rosæ, 511
de Myrto plura, *ibid.* ejus pulchritudo, *ibid.* odor. 512
Myrtea apud inferos. 512
Myrtum Cupido amat. *ibid.*
Myrtus est illorum omnium qui Venerem celebrant. *ibid.*
Myrtus est amantium, 513. est coronamentum virginum & puellarum. *ibid.*
Myrti virginales. *ibid.*
Myrtus excitat risum. 513
Myrtum castæ aspernantur. 514. est coronamentum Bacchi. 515
Myrtus pura. *ibid.*
è Myrto corona convivialis. *ibid.*
Myrti ramus floribus intextus vocatur *ὀσμώδης*. *ibid.* quibus floribus societur. 515. & seq.
Myrtus Apollini dilecta. 516
Myrtus sacra, *ibid.* censetur in sacrificali apparatu. *ibid.*
Myrtus symbolum lætitiæ. 517
Myrto coronantur fores. *ibid.*
Myrti solidum robur. *ibid.* & seq. tela fuerunt Myrtea, 518. tum alia arma. *ibid.*
Myrtea corona symbolum fortitudinis. 519. & victoriæ, *ibid.* est coronamentum heroum. *ibid.*
Myrtus currus pleni. *ibid.*
Myrtus Martia, *ibid.* est index ejus victoriæ quæ ducit ad libertatem, *ibid.* est index publicæ gratulationis ob depulsiōs publicis cervicibus tyrannos. 520
Myrtus, coronamentum triumphantium. *ibid.* & 523. fuit gestamen summorum hominum, 520. & 523.
Augustus coronatus myrto. 520
magistratus Atheniensibus coronati myrto. 521
Myrtus est Palladis, *ibid.* adhibita sepulchris. 522. Hujus frondis dignitas, *ibid.*
Myrtus est coronamentum lætitiæ, 523. inter myrtum & laurum est multa cognatio. 545
μυρτινα. 428

N.

Narcissus, 168. quando floreat, 169. flos autumnalis, *ibid.* est corona.

Index Materiarum.

coronarius, *ibid.* coronamentum
 magnarum Dearum, *ibid.* & Cereris
 & Proserpinæ, *ibid.* furiarum, *ibid.*
 in somnis visæ coronæ Narcissi quid
 signent. *ibid.*
 Narcissi pulchritudo, *ibid.* dicitur flo-
 rare, *ibid.* unde dictus. 160. est pur-
 pureus, *ibid.* odoratus. *ibid.*
 Narcissinum unguentum. 76
 Nasus. 291
 Naturales coronæ. 26. & 29
 Navalis corona, 464. hujus coronæ
 insigne, *ibid.* aurea. *ibid.* plura de
 hac in seq. Hac corona donati. *ibid.*
 & seq. hujus coronæ dignitas, 465.
 A Græcis usurpata, *ibid.* Classarii
 milites victores hac corona donati.
ibid. Duces ipsi, *ibid.* hac donabatur
 is qui insulam suis aperuisset. 466
 Naves eorum qui navigaturi erant co-
 ronabantur. 99
 Navis quæ sacra veheret, coronata.
 259
 Navigationi qui se permittebant, co-
 ronæ abstinebant, 98. quandoque
 coronabantur. 259
 Naves eorum qui victoriam adepti es-
 sent, coronabantur. 260
 Navigatione peracta coronantur. 475
 Navium tutela coronata. 260
 Naves horrificata. 720
 Naucratis corona. 510
 Neapolitana, ludii. 452
 Necessitas inventrix coronarum. 39.
 & 41
 Necessitatis gratia quandoque coronæ
 capiti impositæ. 214
 Necessitas inventrix diadematis sub-
 tarii. 683
 Nestendi artificium coronæ. 109. &
 seq.
 Nexiles coronæ. 38
 Negociatorium aurum. 539
 Nemei ludi. 432
 Nemeus vicus, *ibid.* Autor horum lu-
 dorum. *ibid.*
 Nemea unde dicta. 432. & 436
 Nemeus leo. 433
 Nemeum templum Jovis. *ibid.*
 Nemeorum conventus, *ibid.* Alia opi-
 nio de institutione horum ludorum.
 433. sunt ludi funebres. *ibid.*
 Nemeus lucus. *ibid.*
 Nemeum coronamentum apium. 453

Nemeo in certamine locus unde equi
 mittebantur quomodo vocaretur.
ibid.
 Nemeo de leone quem Hercules inter-
 emit. 650. Alia inventa in honorem
 hujus loci. 434
 Nemea quomodo pingatur. *ibid.* bigis
 & quadrigis ibi est cerratum. *ibid.*
 Ad hos ludos athletæ descenderunt
 nudi. *ibid.*
 Nemeum stadium. *ibid.* corona pan-
 cratii in Nemea. 434. Omnis gene-
 ris certamina edita. *ibid.*
 flos Nemearum coronarum, *ibid.* ejus
 folia, 435. sunt ludi amabiles. *ibid.*
 Nemeus, 501. coronata, *ibid.* de hac
 corona. 593
 Neptuni flos. 199
 Neptuni coronamentum pinus. 440
 Neptunus sativus. *ibid.*
 Neptuni liberi. 639
 Neronis recordia, 429. Curru excussus
 nihilominus fuit coronatus. 355
 Νικητής. 468
 Nicolaus. 410
 Nigri lares. 210
 Nilæa festa. 53
 Nobilitas. 710
 Nobilitas nova, & nascent. 711
 Nobilitas civilis, sive urbana. 712
 Nobilitas togata ejusque insignia. 712.
 & seq.
 Noctis coronamentum. 195
 Nomina eorum qui sacris certamini-
 bus vicissent, referebantur in com-
 mentarium. 375
 Νόμος Ἀθηναίων Athenis coronari. 573
 Nova nupta lanceo cingulo præcingeba-
 tur. 330. januam viri lana corona-
 bat. 331
 Novenarius numerus. 660
 Novendiales epulæ. 225
 Nubes. 25
 Nudi athletæ descendeant ad gymnæ-
 ca. 373. & 430
 coronæ quibus preces Numerantur.
 216. ritus numerandi preces in ec-
 clesia antiquus. *ibid.*
 coronæ Numerabantur. 325
 tempora in Græcia quomodo Numeran-
 rentur. 343
 Numinibus unde texerentur coronæ.
 201. & seq.
 Numina à numinibus coronantur. 687
 B b b Nuntii

Index Materialiarum.

Nuntii victoriarum avidissime excipiebantur. 357. & 391
Nuntii laureati. 543
Nuptiales coronæ. 126. harum materia. *ibid.* duæ nuptiales coronæ. 696
Νύσσα. 379

O.

Obssequentiæ Julii locus enarratus. 529
Obsides redimitti. 344
Obsidialis, sive obsidionalis corona. 506
in Obviam itionibus coronæ dabantur. 238
ὄχνη. 723
Oceanus est corona. 29
in Oculis coronæ, 31. oculi. 290
Odores naribus, non capiti adhibendi, 46. & odores florum coronariorum, 122. odore quandoque corona censebatur. 136
Oiboræ athletæ parentabant. 368
Olea inoculationis impatiens, 123. coronamentum Jovis. 207
Olea & lana sociantur, 380. est victoriæ symbolum, 361. est Palladis. *ibid.* & 394
Olez dignitas, 391. viror. 393. convenit virgini, 394. est pura. *ibid.*
Olea sacrificantes coronantur, 335. est symbolum pacis, *ibid.* & illius qui petit veniam, 396. ramus supplicum, *ibid.* est gestamen legatorum pacem petentium, *ibid.* non est imbellis. 397. cuius rei sit monitio. *ibid.* Refertur ad Herculem autorem. *ibid.* De ejus autore variz opiniones. 398
Olive Olympica. *ibid.* est signum fortitudinis. *ibid.* est glauca. *ibid.* sacra olea i. oleaster, 19π1⊙ ex quo coronæ Olympicis datæ. 401
Oleastro dignitas. 407
Oleaster coronamentum Herculis. 205. V. 399. & 401
Olea est macula. 405
V. 19π1⊙.
Oleum. 394. & 398
Olympicæ coronæ. 340
Olympia est mater aurcarum coronarum. 342

Olympiæ fuerunt inferiæ Pelopis. 343.
344
Olympici ludi vocati sepulchrales conventus. 344
Olympii ludi. 361
Olympici ludi instituti in honorem Jovis. 346. quanti fuerint Olympicæ coronæ, 255. dictæ sunt sacre. 361. plura de his. *ibid.*
Olympica celebritas. 377. & 391
corona Olympica etiam extra ludos Olympicos data pro præmio, *ibid.* contexta ex uno ramo. 402
ab Olympionico desiderantur omnia genera virtutum. 305. Olympicæ accusationes. 309
Olympici coronati coronis floreis. 339
Olympicorum ludorum autor quis. 342. De ea re diversæ sententiæ. in seq. Ο'λυμπιονίκης. 348
Olympicorum prærogativæ & privilegia. 358. & seq.
Olympionicus ἰσθῆς⊙. 360
Horum privilegiorum causæ. 361
Olympicum templum. 362
Olympicæ coronæ primum ex oleastro, post ex auro. 408. dicebantur fulgere, *ibid.* Constiterunt è pinnis. 409
ex Olympionicorum albo duces eligebantur. 361. & seq.
His domum reversis coronæ mittebantur. *ibid.* tres istis inferre, ludorum Olympiorum proprium fuit. 421
in Olympicis victori præter coronas datur pecunia. 446
Spectaculo horum ludorum mulieres abstinebant. 449
ὀμῆλια τῆ φυτῶν. 142
in Omni re creata est corona. 29
Onager coronatus. 30
Opifices coronarum. 108
ὀλοκαυτῆμα⊙. 478
ritus quo debeatur Oraculum Apollinis. 556
Oratores coronati. 61. & 324. ad dicendum prodeuntes coronabantur. 296. mos oratorum gestandi coronam, 297. mos eorumdem oratorum tradendi coronam illi qui proximè dicturus esset. *ibid.*
Oratorum certamina. 350
Ord

Index Materiærum.

Orci galea.	725
Ordo. 634. ordo florum in coronis.	
121	
Ordo ludorum, five certaminum, 384.	
Publici ordines coronati. 471. die festo, & in conviviis albatî Romæ.	
578	
Orgiorum Bacchicorum insigne.	52
ὄργανον.	148
Orpheus matre Calliope natus.	144
Ortus dici quare demonstretur.	183
Os.	290
Osculum. 84. roseum.	155
Osiris corona.	184
Ostia V. fines.	
Ostrea coronata.	30
Ovalis corona, 58. de ea, & de ovatione.	<i>ibid.</i> & in seq.
Ovalis est myrtea.	508. & 522
Ovationi etiam data olea.	523
Ovare quid.	<i>ibid.</i>
Ovilia coronata.	258
Ovis partus coronatus.	<i>ibid.</i>

P.

P actiles coronæ.	37
Pæderotes lapis coronatus.	30
Palæa urbs <i>παλαιὰ πόλις</i> . 114. & 130	
Palæstra, 368. <i>παλαίστρα</i> ἢ <i>παλαίστρας</i> .	420
Palæstra inventrix <i>παλῆς</i> λυτῆς, 368. uni Palæstritæ licuit spatium in xysto. 342. De his, & de Palæstra.	
350	
Palatium Romæ coronatum.	540
Palladium.	698
Pali terminales.	148
Pallas domina choreæ, 125. & 392. coronat victores.	466
Palladis galea.	725. & seq. 728
Pallor, 140. viridis.	<i>ibid.</i>
Palma commune omnium certaminum coronamentum. 409. est pulchra, 410. Aliæ dotes palmæ. <i>ibid.</i> est symbolum victoriæ. <i>ibid.</i> & 413. Non capite solum sed & manu gestatur. 411. statuebatur ante fores, <i>ibid.</i> in pedibus. <i>ibid.</i> Hanc sibi athletæ vindicant. 412. palmæ quæ nascuntur in rupe Vulcani. <i>ibid.</i>	
Palma pietatis. 413. doctrinæ, <i>ibid.</i>	
Delia, <i>ibid.</i> infames, 414. coronæ	

è palma.	<i>ibid.</i>
Psilinæ, & Thyreaticæ.	<i>ibid.</i>
Palmarum folium.	<i>ibid.</i>
Palmarum uterque sexus, <i>ibid.</i> de hoc plura. <i>ibid.</i> hæc corona imitatur radiatam, <i>ibid.</i> Virga seu ramus è palma signum five symbolum futuræ coronæ, & præmii.	415
Palma alicui data est testimonium iudicii datoris de illo cui datur. 431. poma enata è palma. <i>ibid.</i> è palma corona facta aurea. <i>ibid.</i> imposita ædibus privatorum.	486
Palmarum vestes.	412
è Purpura fiebant.	413
Paludamentum Rom. principum.	710
Pampinus coronamentum Bacchi unum cum hedera.	34
è Pampina corona.	203
Pampinea corona cuius rei sit symbolum.	<i>ibid.</i>
in Panathæneis universi fuerunt coronati.	104
Panathænæica ludi.	452
Panis coronamentum, 206. 212. & 443	
Pancratiæ coronæ.	113
Pancharis flos coronarius.	180
Pancratium.	425
Pancratiæ corona. 426. advertendum in Pancratio.	<i>ibid.</i>
Pancratium in Nemea.	494
Pancratiastæ, i. disputando superiores. 425. totis viribus certabant.	427
Pancratiæ victor in Isthmicis coronatus myrto.	446
Pandora.	32
è Panibus corona.	445
plura de hac corona.	<i>ibid.</i>
Papavera.	164
Papaver flos coronarius. 195. est coronamentum noctis. <i>ibid.</i> est in tutela Cereris.	<i>ibid.</i> & seq.
Papillæ hominis coronatæ.	31
Papyrus coronamentum.	198
Papyrus loco diadematis.	684
de Papyro coronaria.	<i>ibid.</i>
plura de Papyro.	<i>ibid.</i>
Παρθενία & Παρθενία	
πῆς.	301
Parcæ coronatæ.	407
Parilia.	24
Parthenice.	196
Parthenopæa ludi.	452
Bbb 2	quanti

Index Materiarum.

quanti esset esse Patrem athletæ qui Olympiz vicisset.	357
Patientia corona.	909
Patria illoꝝ coronatur qui pꝛæmiis donantur.	288. 358
Pavimentum templi Apollinis laureatum.	543
Pauperi coronæ non conveniunt.	103
Pauperum corona.	209
Pauperculæ mulieres coronariæ.	108
Paupertas Romana.	590
Pax coronata.	405
Pectori coronæ applicatæ.	71. & 73
Pecunia, V. <i>moneta</i> , sæpe data pro coronis.	430
Pedes convivarum unguentati. 77. corona posita ante pedes ejus numinis cui consecrabatur.	239
Peditum cursus.	386
Pellitur, & pelles. 647. fuit indutus pꝛæclarissimi cujusque venatoris. <i>ibid.</i> & pꝛæcorum patrum. <i>ibid.</i> & Indicorum sapientum. <i>ibid.</i> Transierunt pelles ad communem usum. <i>ibid.</i> pelles religioni adhibiti, 648. sancti viri pellibus incincti. <i>ibid.</i>	
Pelles navigationis comites.	649
Pelles in aula.	<i>ibid.</i>
Pelliti reges.	<i>ibid.</i>
Pelles ascenderunt supra capita regum, <i>ibid.</i> heroës pelliti. 650. quid hæ pelles significarent.	654
Pelles transferunt ad judicium. <i>ibid.</i> V. <i>spolia</i> . lugentes erant in pellibus. 656. plura de pellibus. 657. & seq.	
Pennæ i. flores.	200
Πεντατηραὺς ἀνίον.	451
Πένταθλος. V. <i>quingvertium</i> . pentathli qui.	418. & 421
Περαιόδιος.	382
Pernicitas.	351. & 385
corona è Persæ.	136
Persicum diadema lunatum.	626
Persicorum regum insignia.	<i>ibid.</i>
Perturbationes animi qui vicit, coronatur.	440
Πίπλος.	595
Petentes aliquid coronam porrigebant.	241
Petronii Arbitri locus enarratus. 73. & seq.	
Phæasium.	579
Philyra.	109

Philosophi conveniebant ad celebratætem Olympicam.	363
Phœbus roseus.	158
Phoenix coronatus.	30
Phoenix avis.	604. & 714
Piare genium floribus & vino.	90
Picea arbor.	257. & seq.
Picris flos coronarius.	195
Πικτήν coronæ.	37
Pictores conveniebant ad Olympicam celebratætem.	365
Picus.	414
Picus coronatus.	211
Pietas. 201. & 312. ejus corona. <i>ibid.</i>	
Pileus naturalis infantium.	31
Pilei sacerdotum.	273
Pilei ducæles. 645. de pileo plura. 646. fuit gestamen regum Æthiopicorum. <i>ibid.</i> ducalis pileus cujus manus detur. 693. Sacerdotes pileati. 647. Dialis pileatus. <i>ibid.</i> cur sit pellium. <i>ibid.</i> super pileo ducali monito ad principem. 654. 655. & 656	
Pileus Eilotarum.	656
Pileus Ducalis est interstinctus & variatus notis nigris. <i>ibid.</i> plura de his maculis, & pellibus.	657
Pileus Mercurialis.	658
Pileus Persicus. 667. πλοφοραγί, seu πλοφόρα.	647
corona è Pinnis alarum.	200
Pinnæ.	409
Pinnæ muri.	592
Pinnæ additamenta galeæ. 708. & seq. unde manavit mos circumponendi pinnas, alas, & cristas avium galeæ.	713
Pinus coronamentum panis. 206. est patrium coronamentum certaminum. 435. est coronamentum Isthmicum. 439. Cur. 440. est coronamentum Neptuni. <i>ibid.</i> & Liberi. <i>ibid.</i> ante apium pinus fuit coronamentum Isthmicum. 442. Dionis Chrysostomo est planta nullius utilitatis. <i>ibid.</i> de Pinu fabula. <i>ibid.</i> & 443	
Pinus arboris quædam advertenda. <i>ibid.</i> De pinea corona. 444. Natales pinus. <i>ibid.</i> est symbolum castitatis. <i>ibid.</i> est pura. <i>ibid.</i> est symbolum virginitalis. <i>ibid.</i>	
Pisa.	347
Pisces	

Index Materialium.

Pisces coronati.	30
Plato.	286
Plautus. 416. πρῶτῳ.	
Πλαυτῶν in mundo muliebris.	37
Πλαυτῶναι ἢ λόγων.	ibid.
Πλαυτῶναι πῆλαι.	38
Plectiles coronæ.	37
Pleiades ἰω πλόκῳ μῆσι. 144. τὸ πλῆ- θρον.	369
Plicatilis corona muliebris.	37
Πλῆκτῳτῳ Venus.	213
Plutarchi error.	2
Pocula hederacea. 53. in poculum in- diti flores.	67. 68
Podagæ corona.	334
Ποδαγῶν.	2
Ποδαγῶν.	ibid.
Pœna. 287. præit præmio.	298
Pœnitentiæ corona.	274
Pœtæ hederati. 59. Unde manarit mos coronandi pœtas.	60
Pœtarum interpretes & rhapsodi co- ronati.	ibid.
Pœtæ coronati. 317. coronati lauro. 320. donabantur aliis præmiis præ- ter coronas.	328
Pœtica corona hodierna.	329
Pœtarum certamina.	429
Pœtæ redimiuntur myrto.	513
Pœtica corona vocata est diadema.	583
Πολυμνῶν.	390
Polymniz amor qualis.	144
Polymnia diademata.	318
Πολυμνῶν.	114
Pomosa corona.	203
quando coronæ Ponerentur.	76
Pontificum diadema. 658. vocatur regnum. ibid. unde sit. 659. de ejus materia, forma & significatu. ibid.	
Populi coronati.	471
Populus in triumpho coronatus.	533
corona è Populo. 104. Populus corona- mentum Herculis. ibid. populi um- bra commendatur. 205. alba popu- lus est Hercules. ibid. & seq. hac fronde alii heroës Herculis imita- tione coronati. ibid. rem feriam agens Hercules hac fronde redi- miebatur. 206. fuit coronamentum amantium. ibid. coronamentum mortui.	248

Posteritas.	519. 600
Potare in rosa.	151
Pothos flos è quo corona. 120. cuius usus erat in sepulchris.	222
Præcones in ludis. 374. horum munus. ibid. isti præcones coronati. 376. alii non coronati. ibid. horum digni- tas.	376
Præmium. 2. 287. quo sensu dicamus coronam esse præmium. 298. & seq. verum præmium quibus in re- bus consistat. 300. corona est præ- mium, non merces aut remunera- tio. 301. corona i. præmium. ibid. quantopere fuerit expetitum. 303. quomodo Pindarus definierit præ- mium. 304. & 357. plura genera præmiorum. 304. omnia præmia assurgunt coronæ. 305. aliis præmiis hoc antistat. ibid. est luculentissim- um testimonium virtutis. ibid. de iis præmiis quæ dabantur præter co- ronas. 328. præmia sacrorum cer- taminum. 350. & seq. & aliorum. 351. coronæ sunt prima præmia mi- litiæ. 457. præmia victorum præter coronas.	328
Prænestæ urbs. 114. de iis qui Præside- bant sacris certaminibus.	369
Prata coronata. 14. coronæ quibus Pre- ces numerantur.	216
coronis caput Premi dicitur.	71
Pretium coronæ quo loquendi genere designaretur.	179
Priapus hederatus. 58. ejus corona. 213	
Primæ coronæ quales.	66
Primitiis coronati lares. 209. coronæ inter primitias.	211
Principatus quibus appellationibus de- monstretur. 584. principes hodie- ni. 641. majores principes. ibid. de Ducis & principis appellatione. ibid. princeps quis dicatur. ibid. & de principatu. ibid. quomodo ducatus & principatus reciprocentur. 641. & seq. minores principes. 624. ho- rum corona.	643
Principium. V. Initium rei Priscæ.	346
corona Probitatis.	312
Proclamatio victorum ubi fieret.	375
Professæ quæ dicerentur. 213. nemo ad sacra certamina admittebatur si non prius esset Professus nomen suum.	65

Index Materialium.

in Promethei honorem coronæ gesta-
bantur. 212. & seq.
Promachia ludi. 451
coronæ virtutis proponebantur. 461
τὸ ἀγῶνιστον. 317
Providentia regis. 601
Provinciales coronæ. 537
corona è Prunis. 39. est corona victo-
riz. 476
Psaltrix conviviis inducitur. 85
Pfilinæ coronæ. 414
Pistacus coronatus. 30
Pubertas auro coronata. 15
Publica res triplex. 683
Pudicitiz corona. 446
Pudor regis. 591
Pueri bene coronati, *ἀγαθῶς*. 15.
puerilia certamina. 447. pueri A-
thenis coronati *ibid.* pueri athletæ.
ibid. puerile equestre certamen.
ibid. alia puerorum certamina. *ibid.*
& seq. singulorum certaminum co-
ronæ iis fuerunt propositæ. 448. pue-
rilia sagittandi certamina. *ibid.* sce-
nica & musica eorundem. *ibid.* pue-
ris non licuit descendere ad sacra
certamina. 368. puerilis lusus. 340.
pueri coronati regio diademate.
688
Pugiles coronantur palma. 409. pu-
gnis cadere. 420. pugilatus. *ibid.*
tres ictus in pugilatu. 421. pugilatus
& luctus affinitas. 424. advertendum
in pugilatu *ibid.* manu pugil. *ibid.*
& seq. pugilatus & luctus majoribus
præmiis donantur. 425. certe pugi-
latus scriptis encomiis. *ibid.*
athletis licuit Pugnare in conspectu re-
gis. 358
Pulegii corona vasa redimiebantur. 12.
de corona è pulegio. 45
sola Pulchritudine quandoque coronæ
censebantur. 136
Pulchritudo ex oculis florere dicitur.
148
Pulvini è rosa. 151
Purpura rosæ. 156. purpura opponitur
pallori. 157. & 158
Pyleo corona Junonis. 207. & puella-
rum. *ibid.*
Pyrrhica. 339. & 357. & seq.
Pythagoras victor ludis Olympicis.
363
Pythici ludi. 427. eorum institutio.

ibid. quo tempore fuerint instituti.
428. primò sine quadrigis; post &
cum his. *ibid.* Hymnus in his ludis
canebatur. *ibid.* de cæteris horum
ludorum additamentis. *ibid.* *μυθῶ-
νός τὸ πρῶτον.* *ibid.* ejus partes, & plura
de hoc. *ibid.* pythica celebritas. 430.
pythica corona. *ibid.* est laurea. *ibid.*
dubitatum an esset è palma. 431. de-
nique hæc corona è palmata facta est
aurea. *ibid.* quanti fuerit horum lu-
dorum præfectura. 432. quanti fue-
rit hæc corona. 431. & seq. pythia.
556

Q.

Quadrigæ. 387. & seq. & quadri-
garii equi. 388. & 390
Quæstiones convivales. 80
Quercui sociatur hedera. 135. quercus
pallens. 140. quercus imposita fori-
bus prius privatorum. 406. quercus
unico nomine continentur illex &
esculus. 488. auro effigiata quercus.
ibid. cur civica esset è quercu. 810.
est Jovi sacra. 489. est sacra. *ibid.* &
498. est arbor Rheæ. *ibid.* Jovis. 190.
de fructu ejus. *ibid.* qui fuit cibus
primorum hominum. *ibid.* & rece-
ptaculum. 492. Appellatione hujus
arboris cætera continentur. *ibid.* est
symbolum hominis opulenti. *ibid.*
est procera. *ibid.* ejus umbra gratif-
sima. *ibid.* tenebras Jupiter car sub
querceto absconderit. 493
Quercus apud præcos semper demon-
strat aliquid insigne. 494. loqui à
quercu, & ad quercum. 495
Quercus, i. loca arboribus densa. 496.
est oraculum. *ibid.* & seq.
Quercus edunt responsa & oracula.
497
Quercui inest nescio quid divinitatis.
ibid.
Quercus vocales. 498. alata quercus.
500. ad quercum suspenduntur spo-
lia hostilia. 498. ejus impenetrabile
robur. *ibid.* Hoc coronamentum am-
bitum. 500. ritus observari solitus
in danda corona quercea. *ibid.* præ-
ter civicam aliz coronæ præz è
quercu. *ibid.*
Quercus coronamentum illorum qui
Ceteri

Index Materiarum.

Cereri canebant hymnos. 501. florescens illa laminæ species signat floream coronam. 599. & 601
 Quinquertii certamen. 418. de quinquertii victoriis. *ibid.*
 Quinquertii præzium. 422. corona quinquertii. *ibid.*
 Quinquertonis victoriæ singulæ non adzquabant eas quæ singulorum athletarum propriæ. 421
 Quinquertonis antagonista est alius quinquertio, non singularis athleta. *ibid.*

R.

Ῥαδάφειος, Ῥαδ. 24
 Racemi coronamentum Bacchi. 203
 Radius & radiosus. 604
 Radiatio capitis principalis. 605
 Radiata corona principes Romani insigniti. 606. radiatæ eoronz significatus. 608. & seq. caput regis radiatum. 617. de his radiis. 618
 Radiis demonstrantur primores. *ibid.*
 Radiata quinam principes Rom. & quomodo usi sint. 620. gallus radiata insignis. 715
 Radii qui eminent è lamina diadematis. 603. & seq.
 Ῥαδάφειος. 415
 Rami *ἱερῆες* duo. 342. manu gestabantur. *ibid.*
 Rami Alphæi. 348. simpliciter rami, & Olympici. *ibid.*
 Ramuli in coronis. 125. sociati floribus. 135. & inter se ipsi. *ibid.* sunt præclarissima insignia eximie virtutis. 300
 Rami in coronis quomodo texantur. 404. de ramulis surgentibus è lamina. 621
 Rhapfodi coronati. 324
 Redimicula. 34
 Redimitus. 9
 Refrigerans corona. 44
 Remedium è primis coronis. 41. & 42. iis quomodo uterentur. 43. de iis coronis quæ erant remedio. 136
 Iaurus Renovabatur. 541
 de iis qui descensuri ad sacra certamina Reprobabantur. 367
 Respirabant athletæ pugnantes. 424

Reipub. administratorum tria genera. 309. qui egregiam Reipub. operam dedit coronatur. 315. & 472
 Revelat corona virtutem occultam. 308
 Reges mortui unde coronarentur. 220. regum sacrificantium habitus. 471. reges interdum disposuerunt ludos sacros. 370. rex. 601. regum nobilitas est à sole. 601. & seq. regnum est *ἀστυνομία*. 640. socii reges Romanis qui. 691. regius cultus. 692. regie coronæ censebantur inter res maximè spectabiles. 696. regia insignia sunt inter res sacras. 686. regis appellatio. 568. antiquitus quale fuerit ad regnum iter. *ibid.* de origine regni. *ibid.* quænam fuerint spectata in electione regis. 569. regnum non signat servitutem gentium. *ibid.* regnum distinguitur à monarchia. 570. regius habitus & vestitus. 574. in rege quæ potissimum virtutes considerentur. 577. regium fastigium. 638. reginz coronatæ. 689. harum diadema. *ibid.*
 Rhea. 463. 460. & 593
 Rhenani error. 161
 Rhododaphne. 196
 Ῥοδῖος, Ῥοδ. Prolemais, Ῥοδῖος epithetum Veneris. 153. & Helenæ. 155
 Rileum myrtus excitat. 513
 Rogus sertatus. 21
 Roma coronata trophæis. 17. galeata sub fronde oleæ. 396
 de Romana magnitudine vaticinium Homeri. 459
 Romanus miles. 458
 Romani principes quibus coronis usi sint. 619. tam laurea scilicet, quàm radiata. 620
 Romanus civis. 480
 Jus Romanæ civitatis. *ibid.*
 Roma hodierna. 661
 Romuli habitus & vestitus. 549
 Romulus coronatus. 466
 Ros marinus. 409. & 196. & coronamentum larium. 208
 Rosa coroneola. 122
 Rosca corona ægrotanti in somnis visa est insaufa. 131
 Rosæ brevis ætas. *ibid.* præposterum quorundam de rosâ iudicium. 132.
 Bb 4 esse

Index Materiaturm.

esse in rosa quid. 145. 151. dormire
in rosa. *ibid.*
Rosa vernus flos. 147
Rosa species. *ibid.* una rosa proprie di-
citur flos. *ibid.* & ipsa florere. 148
Rosa vocabulo saepe signantur alii flo-
res. *ibid.* omnes flores vocantur ro-
sci. *ibid.*
Rosa regina florum. *ibid.* encomium
rosa. *ibid.*
Rosa quae jacitur est index publicae la-
titiae. 149. & privatae. *ibid.* hoc flore
conspurgantur mensae. 150
Rosa nullum florem comparare ausa.
ibid. è rosas unguentum. 76
Rosa delicata & mollis. 151. pulvini è
rosa. *ibid.* potare in rosa. *ibid.* Vene-
ri dare operam in rosa. *ibid.*
Rosa est coronamentum Veneris. 152
Rosa proprias Veneris. *ibid.* & in tute-
la huius Dez. *ibid.* est symbolum rei
Veneris. *ibid.*
Rosa in nups amantium. *ibid.* est cor-
onamentum Bacchi. *ibid.* lectus aman-
tium conspergitur rosas. *ibid.* cur ro-
sa sit Veneris. *ibid.*
Rosa *διδρυμνεο*. 153
Rosa corona. 44. designat potentiam,
regnum, imperium. 148. in convi-
vius dari solita. 149. *ibid.* regnare di-
citur. *ibid.* est purpurea. 153
Rosa color. *ibid.*
Rosa arsur. *ibid.*
Rosa color. 154. sive roseus. *ibid.*
in rosa commendatur verecundia.
153. natales rosa. 155
Rosaria purpurea. 156
Rosaria i. flores. *ibid.*
Rosa unde dicta. 157. purpureus sive
puniceus rosa color. *ibid.*
Rosa Indica. 158
Rosa odor. *ibid.* & 159
Rosa unde dicatur. *ibid.* odor rosa
pars luxu regii. *ibid.*
Rosa pro eo, quicquid est, quod suave
est. *ibid.* Gratiis rosa est flos dile-
ctus. *ibid.* Gratia ejus. *ibid.* est cor-
onamentum Musarum. 160. mortuus
propugnat. *ibid.* temporis vim avertit.
ibid.
Rosa admirabilis efficacia. *ibid.* ejus
excellencia. *ibid.* centenariae rosa ma-
le legitur apud Tertullianum. 161
Rosa sexaginta foliorum. 162. spon-

tanet rosa. *ibid.* alia genera & no-
mina rosarum. *ibid.* quibus floribus
rosa societur. *ibid.*
Rosa munus quid signet. *ibid.*
Rosa symbolum Anglici regni. 163
Rosa dotes in pauca contrahit. *ibid.*
Rostrata. V. *Navalis.*
Rotunditas coronae. 595
Rubor. 154
si Rumperentur stemmata sacerdotum.
quale omen. 246
Rusticorum corona. 41
Rurilae coronae. 535

S.

Sacella coronata. 261
Sacerdotes coronati. 244. vittati
& infulati, coronati. *ibid.*
Sacerdotalis corona. *ibid.* ex olea. 245.
Sacerdotes vittati. *ibid.* vittati & co-
ronati. *ibid.* infulati. *ibid.* infulati,
coronati. *ibid.* horum quandoque co-
rona fuit aurea. *ibid.* Sacerdotes
coronae dicta diademata. 246. Sacer-
dos suis insignis ornatus ab injuria
tutus erat. *ibid.* quando liceat inter i-
mere sacerdotem. *ibid.* Sacerdotum
corona aurea. 247. nostrorum sa-
cerdotum coronae. 250
Sacra certamina quae. 350
Sacra coronae. 201. 217. 231. à quibus
dedicarentur. 232. fuerunt inter
αἰνέσιμα. 233. iisque additae in-
scriptiones. *ibid.* haec coronae testes
victoriae & felicitatis. *ibid.* materiae
salium coronarum. *ibid.* earum pre-
tium & excellentia. 234. templis in-
terdum detractae ea mente ut resti-
tuerentur. 236. nulla pars divini
cultus carebat coronis. 239. quan-
doque divinus cultus consistit in so-
lis coronis. 240. universi quandoque
offerebant has coronas. *ibid.* ipsi, sci-
licet, coronati. *ibid.* insignia regalia
sunt inter res sacras. 686. coronae
sacrae copivivales. 251
Sacra loca lauro umbrata. 250
Sacrificantes coronati 244. olea. *ibid.*
& 248. si sacrificantis corona rum-
peretur, quale omen. 246. si caderet.
247. de sacrificantibus plura. 248.
Sacrificia bene coronata. 268. in ap-
paratu

Index Materiaturum.

paratu sacrificii corona obtinet locum eminentissimum. *ibid.*
 Sacilegi coronis manus admoliti. 234
 Sagittæ coronamentum Indorum. 200.
 Sagittas Aegyptii circumponunt capitibus. 618
 à Sale coronæ. 20
 Saliorum coronamentum. 104
 Salii quas mitras ferrent. 269
 Salii lanigeri. 273
 Salire. 420
 Salix. 42
 Saltatrices psaltriis annumerantur. 86
 Saltatio. V. *Chorea*.
 corona Salutis. 99
 inter Sapientes certamina. 364
 Sapientiz schola. 310. Sapientiz professores. *ibid.* his corona decreta. 311. corona sapientiz. 313. & 394.
 sapientia. 568
 Sardanapalus coma impleta. 15
 Saturnus primus coronatus. 32. ejus coronamentum. 204
 Satyri hederati. 58. çpronati. 206
 Scenica certamina. 350. & 458
 Sceptra regum. 407
 Scindere vel conscindere coronas quid. V. *Solvere*, & *solutio coronarum*.
 Scirpus. 109
 Σκῆλον. 78. & 519
 Scopæ laureæ. 543
 Scripta summorum hominum recitantur in solennitate Olympica. 364. & seq.
 Scriptores sunt præcones æternitatis. 307
 Scyphus Cyclopi hederaceus. 53
 quibus Se renuntiare & laudare liceat. 376
 Sebastocratoris corona. 691
 Senum corona quæ. 13. sentes dicuntur
 Σενόφει. 243
 Sepulchra coronata. 220. & proxima sepulchris loca. 221
 Sepulchra corollis conspersa. *ibid.* saxum quod sepulchro imponitur, coronatum. *ibid.* virorum fortium sepulchra coronabantur apio. *ibid.* conspersa hyacinthis. *ibid.* & liliis. *ibid.* hoc officium fuit anniversarium. 222. & præstatur à proximis. *ibid.* quandoque publicè. *ibid.*
 Ingenti numero coronarum magnorum virorum sepulchra honesta-

bantur. *ibid.* & seq.
 Sepulchra cæsarie & cincinnis coronata. 224
 Sepulchrum florere quid sit. *ibid.* apud sepulchra cantibus celebrabantur virtutes defunctorum. 225
 Sepulchrum ovis coronatur. *ibid.*
 ad Serapidem quædam coronæ referuntur. 126. Cur ei pro capite imponatur cœlum. 489
 Serenitas. 584
 Serenissimi titulus. *ibid.*
 Sermo floridus. 119
 Sermonum delicia per nomen loti demonstrantur. 182
 Serpentes in thiasis, cæteroque sacrificali Bacchico apparatus. 52
 Serpyllum. 197. ejus epithera. *ibid.* dictum est musis. *ibid.*
 Sertum. 35. Genialia ferta, id est corollæ. 67. 116. 118. sumptum præ *ιστηρία*. *ibid.*
 Seta corollæ, sive coronæ sepulchrales. 221
 Serviz coronæ. 35
 Servus ad quæ certamina admittatur. 352
 Σφραγίς. 250
 Sibyllæ. 611
 Simulachra numinum coronata. 200. & 204
 plus est in Singulis excellere, quàm in omnibus mediocriter versari. 421
 Sisybrium coronamentum sponсорum. 130. duplex. 192. planta Veneri grata. 193
 corona è Smilace. 44. & de Smilace plura. 45. error eorum qui pro hederâ capiunt smilacem. 53. & seq. utriusque folii societas in coronamentis. 54
 Sobrietas. 553
 Romanis Socii reges qui essent. 691
 Solis orbis super capite Augusti 25
 Solis majestas. 604
 Sol est rex. 609
 Sol est Jove prognatus. 610
 Solis & lucis propria est bonitas. *ibid.* ab affectibus solis omnis regionum munerum ratio petitur. *ibid.* & seq.
 Sol unde dictus. 610. pro re mutat nomina. 611
 Sol calefaciendo & penetrando præ-
 Bbb 5 est

Index Materiarum.

est omnibus rebus. *ibid.* hujus radii sese diffundunt in hominum mentes, easque perpurgant. *ibid.*
 Sol est antistes boni consilii. *ibid.* absorbit superfluum humorem. *ibid.* surgente eo nubila vanescunt. 612. radii solis inferunt se sordibus, nec inquinantur. *ibid.* nunquam sol dispicit in illud quod aspicit sit dignum infusione suæ lucis. 612. & seq. ejus lumen est gratuitum. 613. dicitur αὐλὸς à congregando. 612. & àvolvendo. 614. deficiens & subludus portendit omnia mala. 613. ejus præsentia delet omnia lumina. *ibid.*
 Solus lucet. *ibid.* stellas eas interno motu ciet quarum motibus & potentia sumus obnoxii. *ibid.* discedente sole perit syderibus decor. *ibid.*
 Solis beneficio tempora distinguimus. *ibid.* est indefessus. 614. & sui similis. *ibid.* nunquam repentinus adest, sed habet suos anteaambulones. *ibid.* circuitu suo annum claudit. 615. postquam fata fovit, ea evocat. 614. ejus tempore illa accipiunt incrementa. 615. patres suos filios vocant suos soles. *ibid.*
 Sol fruges percoquit. *ibid.* calor Solis non urit. 615
 Sol est αἰγιόγιος splendens, & sic dicitur αἰγὼν ὁ γῶν. *ibid.* multis nominibus est admirabile spectaculum. *ibid.*
 Sol variè effingit ea quæ terra proginat. *ibid.* oritur sceleratis & piis. 616. nunquam egreditur è Zodiaco. *ibid.* omnia astra adit singulis annis. *ibid.*
 Solis vocabulo præsci signabant libertatem. *ibid.* semper est juvenis. *ibid.*
 Soli tribuntur tres ætates. *ibid.*
 Solis lorica. 619
 Sol etsi solus stellis circumfundit amat. 639. est lumen omnituens. 612. ipsius beneficio omnia videmus. *ibid.* omnia cadunt sub aspectum solis. *ibid.* oculos audacius intruuntibus præstringit. *ibid.* omnis labis est intolerans. *ibid.* est elector. *ibid.*
 Solvi coronæ quando dicerentur, & de hac solutione plura. 83. & seq.

Coronæ sunt inter illa quæ pertinent ad conjecturam somniorum. 108
 Somnia. 680
 Sophocles coronatus. 450
 Sortes injectæ galæ regis. 728
 τὰ συντάξις. 126
 Σῶμα i. lilia. 166
 Σπέρμα γαλῆς σφάγις. 85
 Sphynge super galcis. 719
 Spicea corona. 501
 Spice coronamentum Cereris. 502. & 503. est omnium coronarum antiquissima. *ibid.*
 Spice insignia Cereris. 504
 Spice quoque sunt Junonis. 505
 Hæc corona est symbolum omnis fertilitatis. *ibid.*
 Spicea corona. 147
 è Spinz albæ semine corona. 45
 Spinz Ægyptiæ flos. 197
 Spinz coronatæ. 214
 Spinea corona infausta, tunc spinz monstratæ in nuptiis. 501
 Spinz ferales. 618
 Spinz in corona Christi. 201
 Spira. 568
 Spiritui sancto coronæ sunt complacitæ. 47
 Spolia hostibus detracta & erecta, 22. suspenduntur ad quercum. 498
 Spolia ingentium ferarum victoribus data. 649
 Spolium gestare leonis quid sit. 651
 Spoliorum talium gestores invulnerabiles. *ibid.*
 Spoliorum nomina. 650
 Spoliis pro hisce quandoque armis est disceptatum. *ibid.* Reges talibus spoliis sunt usi. 653. & magni duces. *ibid.* talibus in spoliis magni hostes excipiebantur. 654
 Sponsi coronati, 127. & ipsorum famulii, affines, domus, ac domestici. 128. Horum coronis illudit Comæ. *ibid.*
 Sponsus nuptialem coronam tradit sponsæ. 128
 Sponsi utriusque jam redimitæ. *ibid.*
 Vestibula & aditus. *ibid.*
 Sponsæ coronamentum. *ibid.*
 Sponsorum coronamentum. 130
 Sponsa coronabat jannam viri lana. *ibid.*

Index Materialium.

σπυνοσίφας	502
Stadium.	376. & 381
Nemeum.	434
Stadium.	367
Σπυνοσίφας	381
Statuz numinum coronatz, V. <i>simulachra</i> .	231
Statuis præclarissimorum hominum coronaz impositaz.	243
Statuz Romz coronatz.	244
Statuz numerabantur.	244
Statuz Olympionicorum.	362
in Statuis hisce advertenda.	<i>ibid.</i>
Statuz palmares.	413
Statuis principum qualis honos habitus.	698
Σπείνη.	6. & seq.
unde dicta.	7
Σπυνοσίφας.	412
Σπυνοσίφας sacerdotes. 248. & magistratus. <i>ibid.</i> Hinc annis inditum nomen.	<i>ibid.</i>
Σπυνοσίφας.	348. & 358
Σπείφας. 5. σίφας πύλας, 8. murus. 9. pro autoritate magistratus.	252
Σπείφας i. frons è qua corona consistat.	489
Σπυνοσίφας.	108
Σπυνοσίφας.	<i>ibid.</i>
Σπυνοσίφας 5 διχάζει.	521
Σπείφας.	10
Σπυνοσίφας apud Athenienses quid.	159. & 113. & seq.
σπυνοσίφας 5 σπυνοσίφας.	3. & 13.
Σπείφας 1. πρῶτον.	<i>ibid.</i>
Σπείφας coronaz funebres & inferiz.	223
Stellata corona.	604
Stemma.	7. & 585
Stemmata quid, 7. stemmata.	333. & 589
Sterilis laurus. V. <i>laurus</i> .	
Stilicho coronatus.	525
Strabonis locus emendatus.	572
Strangulatio.	426
Strophæ.	34
Strophæ, strophæ.	33. & seq.
Strophæ primis additum est decus Ro-	

rum.	64
Strophium i. diadema. <i>ibid.</i> & pro corona sacerdotis.	64
Strophium.	644. 719
Struthia corona.	120
Stylus.	306
Subitarium diadema.	683
Suis dentes superadditi galeæ.	719
è Sulphure coronaz.	30
Supellectile cum cætera emebantur coronaz. 83. corona est in supellectile militari.	101
Superbia redimita.	26
Superflua.	570
Supplices coronati.	240
quo habitu Supplices.	241
Athenis hi se myrto coronabant.	243
inter Supplices coronaz fulgor ne quidem hebetari potuit.	298
Susinum unguentum.	76
Sutiles coronaz.	39
Syllogismi plestiles.	37
Sylveitri Rom. Episcopi moderatio.	663
Συνοσημαί.	123
Syrorum mos qui pertinet ad unguenta.	77

T.

Taciti locus explicatus.	105
Alius ejusdem scriptoris locus emendatus & explicatus. 486. & seq.	
Taciti locus emendatus.	540
Tænia.	226
Tæniis adhærebant coronaz. 228. sunt insignia Pontificalia & sacerdotalia.	<i>ibid.</i>
Tænia est corona.	<i>ibid.</i>
τὴ ταινίαν est ἀνὰ δὲ 229. differunt tamen.	<i>ibid.</i>
Tæniola meretricularum.	568
Tæniæ victoribus dabantur cum corona.	467. & 229
Tæniæ distinguebantur à coronis Olympicis, aliisque. <i>ibid.</i> & datz loco præmii, <i>ibid.</i> ταινίδιον.	<i>ibid.</i>
Tænarum conjectus.	105
Taurorum cornubus armantur galeæ.	715. & de tauris plura.
Temperantiæ corona.	313
Templa coronata. 261. potissimum in publica lætitia, 262. coronare templa quid sit, <i>ibid.</i> Christiana templa coronata.	

Index Materiarum.

coronata.	<i>ibid.</i>	Tiaræ quinque.	667
Templum Olympicum.	362	huius pilei materia.	<i>ibid.</i>
Τίμνος.	332	Tiara ducum.	668
Tentoria militum coronantur hedera & lauru.	57	Tiara iudicum.	<i>ibid.</i>
Τίμνος.	379	Τιαροφύγι.	670
Termini coronati.	214	Tibicen coronatus convivio inductus.	79
Termini coronamentum.	215	Tibur urbs πολυτίμων.	114
Termini ungebantur.	<i>ibid.</i> & seq.	Tigrides horrificabant bellatores.	718
Terpsichore mater Sirenarum.	144	Tilia & materia tiliacea.	109
Terra coronata.	29. & 32	Tithonia coronata.	93
Terra Dea.	490	Togata nobilitas.	713
Terriculamenta galeis addita.	716	Tonsa corona.	460
Tertullianus insectatur coronas.	423	Tori.	112. & 622
Thalamus i. lectus nuptialis coronatus.	129	Torques aurei. 460. & argentei.	<i>ibid.</i>
Θαμός. 393. Ἰαμάς superstitionibus rami adhibiti.	<i>ibid.</i>	Torques.	476
plura de Ἰαμάς.	394	Tortiles coronæ.	38
Ἰαμάς coronamentum magistratus.	521	Τορχηλασμός.	427
Ἰαμάς φύγι.	243	Traiani ludi.	451
Θορξάδης ludi.	452	Trallis urbs prius Ἀνθωα.	114
Theatrum.	366	Tres coronæ convivales. 69. ejus rei causa.	<i>ibid.</i>
Θαμίλας coronæ.	371	Tres ictus inferre proprium fuit ludo- rum Olympicorum.	421
ubi Thesaurus inventus esset, is locus coronabatur.	216	Τελακτήρ.	422
Θιωγί & Θιωείς.	259	Trias.	659. & 505
Θιωγί coronati.	264	Τεκιφάλας Mercurius.	663
Θριγύς.	6	Τεκίρυφος.	<i>ibid.</i>
πύλον.	39	Τεκιφάλας.	624
Thymum. 196. cuius rei sit symbolum.	<i>ibid.</i>	Τελοφία.	<i>ibid.</i>
Thyreaticæ palmæ.	414	Τελοφίης epithetum lunæ.	493
Thyrsi Bacchi.	59	coronæ ponebantur super Tripode æneo. 428. postea super mensa. 374	
Tiara regia.	669	Tripod Delphicus è lauro.	556
Tiara lunatus.	670	Τεπλασία χείρας.	660
Tiaræ addita unguenta. <i>ibid.</i> amplitu- do regii tiaræ.	<i>ibid.</i>	Triptolemus.	502
Tiaram implere.	671	Triptolemi ætas.	503. & 505
Tiara heroës insignes.	<i>ibid.</i>	Τεστυμπίωνας. 357. huius privi- legia.	369
Tiaræ fuit circumpositum diadema.	<i>ibid.</i>	Triumphans insignitur corona. 298.	524
Tiara fuit purpureus.	<i>ibid.</i>	Triumphales coronæ duorum gene- rum. <i>ibid.</i> de hisce coronis plura in seq.	
Tiara circumdata myrto.	519	Triumphanti mittebantur coronæ à provinciis.	<i>ibid.</i>
Tiaram usurperunt imperatores Con- stantinopolitani.	592. & 623	Triumphalis corona fuit aurea & lau- rea. <i>ibid.</i> & seq. fuit è ramulis lauri.	525. & seq. Aurea erat insignes gemma.
Tiara. 647. De tiara regum Persico- rum. 666. non fuit diadema, sed pi- leus.	<i>ibid.</i> & seq.		526
			Trium-

Index Materiæ.

Triumphans manu tenebat ramum lau-
ri. *ibid.*
Triumphus proprius Romani nominis.
ibid.
sæpe dux ante Triumphum vovebat Jo-
vi coronam. 528
Triumphus cuicunque decretus fuerat,
huic quoque insignia triumphi de-
creta censebantur. 530
Triumphalis vir in publicum quando-
que egrediebatur sua corona conspi-
cuis. 531. Qualis esset hæc corona.
ibid.
Triumphaturis conferebantur coronæ
in templis dedicandæ. 532
in Triumpho præter milites, primores
erant coronati. 533. & ipse populus.
ibid.
Triumphalibus coronis omnes illæ ad-
numerantur quæ dantur victoribus.
534
quicquid Triumphanti in triumpho
præferebatur fuit coronatum. 535
Triumphalium virorum rustica instru-
menta laureata. 536
cùm rem divinam hi faciebant, Deo-
rum signa erant coronata. *ibid.*
Triumphus laureatus. 537
Triumphaturo à provinciis mitteban-
tur coronæ, quæ in ipsa triumpho
celebritate ei præferebantur. 537.
hæc dictæ provinciales. *ibid.* plura
de his coronis. *ibid.* Ipsi reges ta-
lem coronam mittebant Romam.
539
Triumphalium virorum fores lauri
coronata. 540
Triumphator meritò dici potest rex.
563
Triumphus quis auctor. 570. de iis quæ
vesta sunt in triumpho Pompeji.
587
Triumphales viri quales coronas mili-
tibus dederint. 595
Trojani ludi. 451
Τροφæα. 592
Trophæa coronata. 17
Trophæum. 499
plura ibi de Trophæis. *ibid.*
Tuba in Olympicis certaminibus. 377
Turrita. 177. 465. & seq.
Tutela navis coronata. 260
Tutuli & tutulæ. 252
Tyrannicidæ coronati. 570. & 519

Tyrannicidarum posteritas honorata.
520

V.

V Accæ cum suis vitulis. 477.
an castrensis & Vallaris fuerint
dux. 462. non dabatur nisi præce-
dente inquisitione. 463
Vallus ex auro. 462
Vallus. 592
Vapores coronati. 350
Vasa sacra coronata. 262
Varum coronamentum. 180. & 625.
circa collum. *ibid.*
Vellera. 275
corona sub qua Venibant in bello
capri. 479
Venti coronati. 208
Venus coronatur rosis. 152
Veneris mammillæ. 154. & cervix. *ibid.*
Venus *Φιλοτιμω*. 213
Veneres quatuor. *ibid.*
Venus coronatur coròna faciundix.
319. est inter fortiora numina. 522.
vocatur victrix. *ibid.*
Ver dicebatur quicquid esset floridum.
138. coronatur. 139. describitur.
ibid.
Verni flores. 137. enumerantur. *ibid.*
Venerem conciliant. 151. Ver corona-
tur. 207. & seq.
à Verbenis corona. 130
Verbenæ coronamentum sacrifican-
tium. 265
Vertumni corona. 207
Vestæ 210. coronata. *ibid.*
Vestales coronatæ. 253
Vestes florales. 319
Vestis Olympionici. 359
Dii apud Vestibulum. 210
Vicariatus imperii. 634. 693
Victima qualis esse debeat. 21. corona-
ta. 52. 253. 296. aurata. 255. coronata
cupressu. 256. & fronde illius numi-
nis propria cui immolatur. *ibid.*
Victimarum alia coronamenta. 257
Victoria pennata. 200. donari corona
est renuntiari victorem. 301. corona
est præmium victoriz. 302
Victor tantum coronatur. 340
Victoriz dux. 343. coronæ victoriz.
466. corona l. victoria. *ibid.* de vi-
ctoria. *ibid.*
Victoris

Index Materiarum.

Victoriæ simulachrum coronatum.		Virgines Venerem coronis celebrant.	
467		212	
Victoria coronat victores. <i>ibid.</i> mos		Virginitatis symbolum. 444. & coron-	
Græcorum in danda hac corona.		amentum. <i>ibid.</i> quomodo explora-	
469. has coronas interdum univer-		retur virginitas. 445. coronamen-	
si adepti sunt.	471	tum virginum. <i>ibid.</i>	
Victor publicorum incommodorum		Virginum certamina.	448
coronatur. 472. unde victrices co-		Virgo.	993
ronæ constarent. 476. ubicunque		in Virgultis corona.	30
victoria parva esset, ibi milites co-		Viror pallidus.	140
ronabantur.	448	Virtutis prærogativa.	181
Victoria.	563	Virtutis corona oleaginea. 283. hujus	
Victoria quid. 569. quempiam coro-		coronæ dignitas. <i>ibid.</i>	
nare est eam renuntiare victorem.		Virtutis habitus & corona describun-	
470		tur.	284
Victi confessio.	476	Virtus <i>ἀρετή</i> . <i>ibid.</i> singulis	
Viduitatis corona.	19	virtutibus singulæ coronæ sunt	
Vigilantia regis.	601	attributæ. 285. omne præmium	
Vincula. 38. & 41. hujus coronæ		virtutis est in ipsa virtute positum.	
exemplum. <i>ibid.</i> primis vinculis		<i>ibid.</i>	
additus est honor floris & frondis.		Virtutem admittere quid sit.	287
64. & 19. vinculum id est diadema.		Virtutis corona dicitur communis.	
571		302	
Vinum Italix Janus dedit. 33. inter		de Virtutis corona plura. <i>ibid.</i>	
remedia. 48. vinum coronatum.		Virtus, i. omnes virtutes.	308
68		Virtutis coronam si quis malis artibus	
Vinum inter inferias.	224	adeptus esset punitus.	316
Viola. 139. tres ejus species. <i>ibid.</i> &		Hæ coronæ non dabantur nisi accu-	
seq. pallens & crocea. 141. nigra.		rata causæ cognitione præcedente.	
<i>ibid.</i>		<i>ibid.</i>	
Viola landes. 142. est symbolum vir-		Virtus militaris.	337
ginitatis. 144. omni generi pulchri-		Virtus quomodo effigietur.	410
tudinis rectis inseritur. <i>ibid.</i>		Virtutis coronæ aureæ ubi darentur.	
Viola ardescens adhuc pulchra est. <i>ibid.</i>		461	
sumitur pro eloquentiæ pulchritu-		Virtus hodie contemnitur.	599
dine.	145	Virtus.	629. & seq.
Viola tenera ac delicata. <i>ibid.</i> esse in		Vitia coronata.	284. 472
viola quid. <i>ibid.</i> est coronamentum		Vitia corporis ludorum exercitamen-	
larium. <i>ibid.</i> & 209. suo odore si-		tis emendata.	94
ficat <i>ῥόδον καὶ καρύδαν</i> . 146. quibus		in Vite corona.	30
floribus societur. <i>ibid.</i> corona ro-		in Vite est similitudo hederæ.	48
sarum & violarum. <i>ibid.</i> in viola		Vitis est Junonis.	204
commendatur rutilum.	164	Vitiginæ coronæ.	203
Virga, arcus, corona.	28. & seq.	Vittæ insignia varum.	324
Virgam manu tenebant iudices sacro-		Vittari sacerdotes.	245
rum certaminum.	369	Vitta.	276
Virga priusquam corona data victori-		Vittæ crinales. <i>ibid.</i> ex infulis utrinque	
bis.	415	dependebant. <i>ibid.</i> & seq. laurus	
Virga Hesiodi.	<i>ibid.</i>	vittæ implicita.	277
Virginitatis corona.	19	Vittatus.	<i>ibid.</i>
Virgini imposita corona florea quid		Vitta pro vitta & infula.	278
signet.	124	Vivi hominis corona est incerta & ir-	
Virginitas quid.	144	rita.	718
		Umbracula ex anetho.	177
		Unctus	

Index Materiarum.

Unctus lapis.	215. & seq.	Urforum capita galeis addita.	716
Unguenta coronis addita.	74	Urticæ loco ſceptri.	59
Unguenta convivialia cujuſmodi fuerint.	76	Uva ebrii coronantur.	94
Unguenta unde fiant.	ibid.	Vultus.	290. & ſeq.
Unguenta inter inferias. 223. id quod ſervorum ſepulturæ denegatum.	224	ὕψωνος.	379
ex Unionibus diadema.	623	Uxor.	88
Volubiles coronæ.	29		
Voluptatis coronæ.	70. 71. & 85	Z.	
Uranæ amor qualis.	143		
Urbes coronatæ. 464. 17. potiſſimum vidtrices ac dominæ aliarum.	471.	de Zenone decretum.	313
mos intrantium urbes.	669	Zodiacus.	21
Urnæ mortuorum coronatæ.	220	Zonæ pleſtiles.	37
Urorum cornua ſuper galeis.	716	Zonam ſolvunt primò parturientes.	
			269
		Zῶνα.	481

F I N I S.

Errata

Errata sic emenda.

Pag. 19. lin. 8. l. docet Hieronymus.
Pag. 20. lin. 9. l. verborum.
Pag. 22. lin. 18. l. coronæ & corollæ
forma.
Pag. 27. lin. 6. l. Naxon.
Pag. 31. lin. 14. l. corona, *σφæρα*.
Pag. 34. lin. 33. l. hanc fasciam ajunt
factam.

Pag. 44. lin. 33. pro exercitati l. exer-
citi.
Pag. 46. lin. 29. l. coronam loratam.
Pag. 62. lin. 24. l. daptica.
Pag. 151. lin. 28. potanxem.
Pag. 368. lin. 3. impetrandum.
Pag. 574. lin. penult. Antecambulo-
nes.

LUGDUNI BATAVORUM,

Excudebat ABRAHAMUS VERHOEF,
Typographus Anno MDC LXXI.

{ 344.
C. r. Pollux { 397. 653. 646. 501 - Ceres.
C. C. 295. 532. 452. 508. 460.
fig A. 175. 422. 373.

Mollis flos. 175

aer. 176.

Jovem esse pauperem. 299

A cornu. l. duplici cornu 274

Cornu. 298.

Pileus. 645. 274.

Aper, Atalanta. 652

Anagnanus 143.

Atetion 268.

Cath. loc. Petrus 606.

Dux columbae 287.

Jucius. stolia 498. ethedera 501.

Spica - Ceres 501.

Virtus est praemium. 286.

Cosmos morabitu 172.

Hymnos esse praemium Deorum 307.

126

